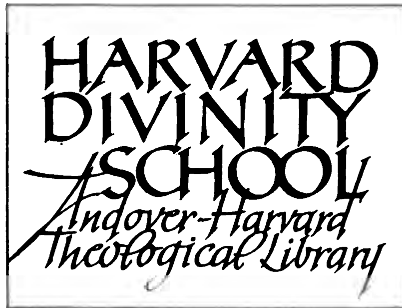
HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

PHILONIS OPERA

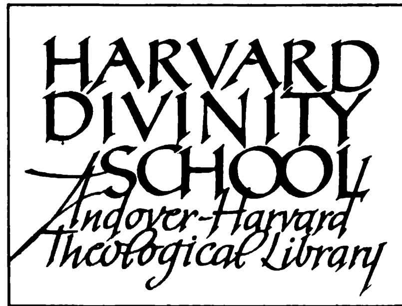
HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. V

CONTINENS DE SPECIALIBVS LEGIBVS LIB. I—IV
DE VIRTVTIBVS
DE FORTITVDINE
DE HVMANITATE
DE PAENITENTIA
DE NOBILITATE
DE PRAEMIIS ET POENIS
DE EXSECRATIONIBVS

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMVI

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. V

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

ADIECTAE SVNT TABVLAE PHOTOTYPICAE DVAE

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMVI

1929
?

PROLEGOMENA

In hoc volumine quinto, quo *de specialibus legibus* libri quattuor et qui illis quasi appendices adiecti sunt libri *de virtutibus* et *de praemiis et poenis* comprehenduntur, ad codices in superioribus voluminibus adhibitos nova et pretiosa subsidia artis criticae accesserunt duo, codices antiquissimi R et S.

R nobis est codex rescriptus Vaticanus graecus 316, membranaceus, olim formae maximae, duabus columnis, quarum unaquaeque ex triginta quinque versibus constabat, saeculo IX potius quam X nitidissime exaratus. simulacrum scripturae extat in tabula phototypica priore ad calcem huius voluminis adnexa (continet verba ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορευόμενοι — ὠφέλησε τὸν ἀνθρώπινον quae infra leguntur p. 80,11 ad 81,16). codex Angelo Maio[1]) cardinali olim cognitus et ab eo tractatus nec vero ut par erat numero significatus, postquam diu delituit, ante hos paucos annos casu rursus detectus est. stipendio ab Academia Regia scientiarum Berolinensi munifice collato fieri potuit, ut autumno anni 1904 Romam proficiscerer et codicem examinarem. ex itinere reversus de natura codicis in Actis Academiae[2]) rettuli. in ea commentatione quae fusius tractavi hoc loco brevius repetenda videntur. codex olim Philoneus saeculo XIV (ut videtur) foliis singulis diremtis aliterque conglutinatis (est enim nunc formae octavae) rescriptus est obliqua scriptura a recentiore librario adhibita. continentur hoc superiore et recentiore codice inprimis commentarii quidam ad Aristotelem a byzantinis scriptoribus conscripti.[3]) codicis antiqui Philonei tantum servata sunt folia 83 et dimidium. foliis quattuor disiecta membra

De codice R

---

[1]) cf. A. Mai, Nova Patrum Biblioth. T. VI p. II pag. 67 adn.

[2]) Sitzungsber. der Kgl. Preuß. Akad. d. Wissensch. 1905 p. 36—52.

[3]) cf. Brandis in Abhandl. der Kgl. Preuß. Akad. d. W. 1831 p. 60, ubi codicem manu Ioannis Rhosi scriptum esse falso contenditur.

Philonea extant ad libros *de migratione Abrahami* et *de Iosepho* et librum I *de vita Mosis* pertinentia; quam ob causam dubitari potest an ad codicem recentiorem componendum folia duorum codicum Philoneorum sint adhibita. reliqua folia omnia in pristinum ordinem redacta artissime inter se cohaerent in iisque sese excipiunt Philonis librorum particulae haece: *de vita Mosis* lib. II § 71 usque ad finem, *de decalogo, de specialibus legibus* lib. I, *de specialibus legibus* lib. II ab initio usque ad § 95 verba καὶ ἐπειδή τις τῆς ἄγαν ὠμότητος κατεμέμφετο. ut iam dixi, codex eleganttissime et accuratissime vetusta scriptura minuscula quae vocatur exaratus est. accentus et spiritus summa cum diligentia erant positi, sed plerique nunc extincti. non minus accurate res orthographicas librarius tractavit, ut ubique γενητός et ἀγένητος scripsit (non γεννητός et ἀγέννητος), ubique τιθασός ἀτίθασος τιθασεύειν (non τιθασσός ἀτίθασσος τιθασσεύειν), ubique ἀέναος (non ἀένναος), ubique μωυσῆς (non μωσῆς), alia. menda sparsim commissa litteris minoribus vel supra vel in margine adscriptis ab ipso librario correcta sunt, inprimis verba errore omissa postea suppleta. veluti *de spec. leg.* I § 333 (p. 80,19) scripserat οὐ μὴν ἀπὸ | τῶν βουλευμάτων vocabulo αὐτῶν omisso, postea in margine litteris minutissimis τ̃ ἀυ adscripsit. compendia desunt, nisi quod hic illic ϛ (pro καὶ) et notissima illa θσ̄, κσ̄, ὀῡνοσ̄, ἀν̄οσ̄ occurrunt. textum Philoneum propter verba oblique rescripta lectu difficillimum esse apparet. in multis paginis verba codicis antiqui adeo sunt oblitterata, ut praeter verba in marginibus vacuis codicis recentioris servata nihil fere cerni possit. maxime operam dabam ut novas huius codicis sententias in textu vulgato praetermissas quam certissime investigarem; ac diuturna saepiusque repetita observatione et oculorum contentione mihi contigit, ut iis locis omnibus verba scriptoris recuperarem vel certa coniectura quomodo supplenda essent reperirem. *de spec. leg. I § 335* (p. 81,11. 12) in verbis εἰ μὴ σκάφος ἐ. αυ . . . . . η· οὗτοσ ὁ καὶ τῶν βαναύσων καὶ τῶν . . . . . . ωτέρων τεχνῶν λεγομένων εὑρετής (cf. simulacrum phototypicum) diu multumque haesitabam, quae vocabula post σκάφος et ante τεχνῶν supplenda essent; tandem contento litterarum ductuum obtutu voces ἐναυπηγήθη et γλαφυρωτέρων latere cognovi.

Codicem tam vetustum tamque accurate scriptum ad artem criticam exercendam et ad textum scriptoris emendandum multum

valere consentaneum est. quamquam non per omnia eius auctoritatem eandem esse iudicandum est; namque in libris *de vita Mosis* aliorum codicum memoria passim pluris aestimanda videtur. at in libris *de specialibus legibus* duobus prioribus, quippe quorum memoria propter penuriam codicum non ita bonis fundamentis nitatur, novum hoc subsidium optimum se praebuit; ac valde dolendum est quod textus libri secundi non plenus in codice R servatus est pariter ac libri primi. in hoc autem libro ope codicis R non solum verba scriptoris permultis locis emendantur et vitiis purgantur, verum etiam verba multa ceteris codicibus omissa recuperantur et maiores quaedam lacunae antea ne animadversae quidem, quibus vulgata memoria corrupta et mutilata est, mirum in modum explentur, id quod maxime valet in eo capite quod περὶ θυόντων inscriptum est: cf. *de spec. leg.* I § 326 (p. 79,3. 4) καὶ συγχέονται — διαγνῶναι καὶ διακρῖναι. § 330 (p. 80,4—6) ὄμμασιν ἀκοιμήτοις — ἐκτετμημένους ὑπόληψιν. § 335 (p. 81,9—13) καὶ ὁδοὺς ἐν θαλάττῃ πολυσχιδεῖς — καὶ τῶν γλαφυρωτέρων τεχνῶν λεγομένων εὑρετής. § 341 (p. 82, 24. 25) ἅμα γὰρ — ἀλλὰ καὶ φθείρονται. § 342 (p. 83,2—8) ἔτι δὲ ἁρμονίαι — πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς. lectionum codicis R optimarum, quibus graviora ceterorum codicum vitia e textu Philoneo tolluntur, pauca exempla insigniora hoc loco afferam: p. 3,11 συνήθων R pro συνόντων. 6,17 εἶναι R pro χεῖσθαι vel κεῖσθαι. 9,8 βρίθουσαν R pro πλήθουσαν. 40,8 πρὸς σπόρον R pro σπόρον. 41,5 ἀγάζειν R pro αὐγάζειν (scribendum ἁγιάζειν). 44,3 θύματα R pro θυμιάματα. 44,25 διὰ τὸ R pro ἅτε. 45,20 ἀνάγειν R pro αἰγῶν. 50,9 θερμοῦ R pro θεοῦ. 61,17 ηὔξατο R pro ἤρξατο. 69,13 ἀρετῶν R pro ἀριθμῶν. 70,1 ὡς R pro ἴσως. 71,3 κέχρησαι R pro κέχωσαι. 73,18 πότον R pro πόθον vel πόνον. 73,21 ἀπαυχενίζοντες R pro ἀποσχοινίζοντες. 75,7 καιρὸν ὀξὺν ἔχει τῆς μεταβολῆς R pro καὶ ὀξεῖαν ἔχει τὴν μεταβολήν. 76,7 ψευδόμενος λόγια R pro ψευδολογίας λόγους. 77,2 ἐπιμελούμενος R pro ἐπιβουλευόμενος. 77,3 πᾶσαν R pro πρός. 77,6 πλασμάτων R pro πραγμάτων. 78,20 θήλειαν νόσον R pro ἀληθῆ νόσον. 79,14 τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει R pro τὴν ἀμορφίαν ἄπο δὲ σκηνοῦν ἄγει. 79,17 εὐδαίμονα R pro ἴδμονα. 81,5 φαντασιοῦσθαι R pro ἀφοσιοῦσθαι. 81,8 ναῦν κατασκευάσας R pro νῦν οὐρανὸν κατασκευάσας. 81,22 σεμνοποιοῦσι R pro σθενοποιοῦσι vel στενοποιοῦσι.

De codice S

S = codex Seldenianus 12 (Coxe 11) bibliothecae Bodleianae, membranaceus, formae quartae minoris, foliorum 156, saeculo X scriptus, in initio et in fine mutilus.[1] imaginem scripturae habes in tabula phototypica altera ad calcem huius voluminis adnexa (extant verba φαίην ἂν ὦ οὗτος — ἀνθ' ἑνὸς τοῦ ὑφαιρεθέντος quae infra leguntur p. 211, 19—212,5). continentur hoc codice scripta Philonis haec:

1. *De specialibus legibus* liber III. initium deest, incipit codex a verbis προσαγωγὸν γὰρ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ εὐῶδες (p. 160,17). in fine titulus libri subscribitur φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων τὸ ς' καὶ τὸ ζ', τό τε κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης ἀσεβείας (sic).
2. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν ι' λογίων· τὸ η' καὶ τὸ θ'· καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν καὶ ψευδομαρτυρεῖν καὶ μὴ ἐπιθυμεῖν καὶ τῶν εἰς ἕκαστον ἀναφερομένων· καὶ περὶ δικαιοσύνης ἣ πᾶσι τοῖς ι' λογίοις ἐφαρμόζει, ὅ ἐστι τῆς συντάξεως: (*De specialibus legibus* liber IV).
3. φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: (*De virtutibus*). huius libri caput ultimum inscriptum est περὶ εὐγενείας (*de nobilitate*).

sub finem codicis (fol. 150r—156v) adnexus est commentarius in Philonis de numero denario doctrinam, qui inscribitur φίλωνος περὶ τῆς δεκάδος εἰρημένων ἑρμηνεία. incipit: φίλων τοὺς κατὰ μωυσέα διαγορεύων νόμους ἱεροὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς αὐτῷ θεωρηθέντα νοῦν ἐκκαλύπτων τὸν ᾧ διετάχθησαν τῆς δεκάδος ἐξεθ(ε)ίασεν ἀριθμόν, τὸ ἐν αὐτῷ ποικίλον κάλλος ἐκτιθέμενος. abrumpitur verbis ἔστι δὲ καὶ (scil. ὁ ἄνθρωπος) πρός τι· ἢ γὰρ δεξιός ἐστιν ἢ ἀριστερὸς ἤ πη

Codex satis eleganter scriptus est, accentus et spiritus plerique appositi sunt. compendiis scripturae passim usus est librarius, ut signo / pro syllabis finalibus ην, ιν, ειν et suprascripto ς pro syllabis finalibus ης, ις, εις. exemplar illud ex quo descripsit librarius unciali quae vocatur scriptura et sine accentibus exaratum fuisse veri simillimum

[1]) cf. Coxe, Catal. codd. mss. bibl. Bodl. I p. 590. cf. etiam quae dixi Philol. vol. LI p. 266 sqq.

est. nam ex archetypi continua et indistincta scriptura facillime explicandum videtur quod singula vocabula in codice S partim non satis accurate diremta et distincta leguntur. inprimis praepositiones cum sequenti substantivo vel adiectivo vel pronomine ubique fere coniunctim librarius scripsit: προσεχθρῶν, μεθημέραν, κατατουναντίον, καθέκαστον, καθὴν (pro καθ' ἣν), συνάλλαις, εἰσταυτόν, ἀνθῶν (pro ἀνθ' ὧν), παρόμοι (pro παρ' ὅ μοι), similia. passim etiam οὐκ et ὡς cum sequenti vocabulo coniunxit: οὐκεναυτοῖς, οὐκανιῶνται, οὐχῆττον, ὡσεν. deinde librarius, quem indoctum fuisse unaquaeque fere linea docet, non modo ut alii librarii solent multos errores commisit ex itacismo ortos, quo η et ει, η et ι, ει et ι, ε et αι, υ et οι confunduntur, sed etiam alias litteras in unciali scriptura similes inter se non raro commutavit, ita ut interdum monstra vocabulorum efficeret. veluti p. 165,21 εἴη κρίνηται scripsit pro 'ЄΠΙΚΡΊΝΗΤΑΙ. 174,12 συντεχνήτης pro σὺν τέχνῃ τις. 185,9 πλείουσιν pro πλείους ἦν. 196,4 οἰκιῶν συντυχίαις pro οἰκείων εὐτυχίαις. 200,20 ηδεεμουσ (sic) pro ἢ δεσμούς. 243,14 οὐχωλάζων pro οὐχ ὁ λαχών. 262,13 δεῖ οὖν τάσ pro δηοῦντας. 271,4 ἀλλὰ λαμβάνειν pro 'ΑΝΑΛΑΜΒΆΝЄΙΝ. 272,20 λέγειν εἴτε pro ΔЄ ΓΊΝΗΤΑΙ. 310,12 ἢφωνη (sic) pro "Η 'ЄΡΊΦωΝ "Η. 322,18 κακοποντίων pro ΚΑΚΟΠΟΛΙΤЄΙῶΝ. 334,2 γένους ἢ pro γεμούσῃ. atque cum librarius archetypi scripturam incuriose tractaret, etiam graviora vitia orta sunt, quibus memoria Philonis in hoc codice corrupta est. ut p. 188,1 μὴ πειθαρχῶν pro ΜΗ 'ЄΠΙΘΑΡΡῶΝ. 197,13 μεταυτὸν pro ΜЄ́CΑΥΛΟΝ. 223,18 δευτέρω pro δύο ἕτερα. 226,12 πάντα καινοῦντες pro 'ЄΠΑΝΤΛΟΫ́ΝΤЄC. 251,21 παμφορτίδων pro ΠΆΛΙΝ ΦΟΡΤΊΔωΝ. 261,10 ἐπισχυοίτωσαν pro ἐπισχείσθωσαν. 285,8 φιλόθεον ἐς pro φιλοεθνὲς. 288,10 δαιμόνιον pro δάνειον. 293,6 γὰρ λασίοις καὶ πλήρεσι pro ταλάροις πλήρεσι. ad errores ab librario commissos accedunt depravationes a correctore nonnunquam factae. codex enim a docto quodam homine (nescio quo tempore) correctus est. is multis locis accentus et spiritus a librario saepe omissos adiecit ac menda quaedam orthographica plerumque correxit, sed idem falsas librarii scripturas corrigere conatus, cum non codicis cuiusdam auxilio uteretur sed suo arbitrio ageret, passim verba scriptoris non modo non restituit sed etiam magis corrupit. ut p. 238,9 librarius (S^1) εἰ δίπηχυ scripserat, ubi archetypum (ωσ)ει διπηχει habuisse videtur, corrector (S^2) temere correxit εἰς διπήχει. 262,2 μεθιστωσαν S^1 (cor-

ruptum ex μεθέσθωσαν vel μεθείσθωσαν), in μεθιστῶσιν falso correxit S^2. 262,13 ubi pro δηοῦντας S^1 scripserat δεῖ οὖν τὰσ, S^2 τὰσ in τοὺσ correxit. 264,7 εκτον S^1 (pro ἄλεκτον), ἕκτην S^2. 276,11 μηδεισητεωσ (i. e. μὴ δείσητε ὡς) sine accentibus scripserat S^1, falsis accentibus positis S^2 scripturam depravavit, cum nunc in codice legantur verba illa μηδεὶσ ἢ τέωσ.

Sed quamvis multis mendis et vitiis scripturae scateat, tamen cum propter vetustatem tum propter memoriae praestantiam in optimis Philonis libris manuscriptis numerandus est. atque etiamsi accurata scripturae forma et specie a codice rescripto R valde superatur codex S, in recensendis tamen eis libris qui in eo traditi sunt idem fere valet quod codex R in libro primo *de specialibus legibus*. etenim ex eo primum Mangey in lucem edidit integrum *de specialibus legibus* librum quartum, cuius antea particulae tantum cognitae fuerant; ac praeter codicem S totum eum librum unus codex M servavit. in libro autem *de virtutibus* ceteris codicibus omnibus ita praestat codex S, ut permultis locis ad corruptam vulgatam memoriam emendandam et novam fere ac veriorem textus formam restituendam plurimum valeat. etsi multa iam textus vulgati vitia codice S adhibito Mangey correxit, non tamen ea qua par est cura et sollertia codicem tractavit; etenim cum ipse eum anno 1891 Oxonii conferrem, multa Mangeium falso interpretatum esse ac plura etiam et graviora plane praetermisisse cognovi. quam bona sit memoria in codice S servata, inde etiam apparet, quod saepissime lectiones eius testimonio Clementis Alexandrini confirmantur.

De ceteris codicibus

Praeter codices R et S in hoc volumine adhibiti sunt codices M, F, G, A, HP; accedunt in parte maiore libri *de virtutibus* codex C et in eo capite quod *de fortitudine* inscribitur codices BEK et VO. atque M quidem solus omnium codicum titulos genuinos et recto ordine dispositos quattuor librorum *de specialibus legibus* exhibet (cf. vol. I p. XXXII), libri autem primi duo tantum capita priora continet quae *de circumcisione* et *de monarchia* inscripta sunt. in libro quarto eius operis virtute fere certat cum codice S, si quidem maior pars eius libri nisi his duobus codicibus non servata est atque, etsi memoria codicis S in universum praeferenda videtur, nonnulla tamen eius vitia a codice M absunt. primum vero auctoritatis locum obtinet M in secundo libro *de*

specialibus legibus, quem integrum solus omnium codicum servavit, cum exiguam tantum partem alii codices exhibeant. textum eius libri, qualem codex M tradidit, ne Mangey quidem novit, primus in lucem edendum curavit Constantinus Tischendorf (Philonea, Lipsiae 1868, p. 1—83). Wendland, cum codicem denuo conferret, nonnullis locis aliter scriptum esse cognovit ac Tischendorf enotavit. multa autem quae in M corrupta leguntur nobis emendanda reliquit. libri *de virtutibus* unum caput quod *de fortitudine* inscribitur in M extat, liber *de praemiis et poenis* plane deest. codicis F memoriam praestantissimam esse ut alias ita in hoc volumine satis apparet. etenim ex eo in libro *de specialibus legibus* primo singulorum capitum vera forma titulorum et distinctio genuina restituta est, quam postea codicis R auctoritate confirmatam repperimus, ac textus memoria codice F servata non longe recedit a codice R, quocum plerasque communes habet scripturas, ubi ceteri codices in diversam partem discedunt; atque etiam codicum A et H lacunae maiores, quae in capitibus *de victimis* et *de sacrificantibus* extant, codice F pariter explentur atque codice R. in ceteris huius voluminis libris codicis F auctoritas, etsi non omnino eadem est, non tamen parvi aestimanda videtur; in libro *de specialibus legibus* tertio non modo saepe cum optimo codice S convenit adversus deteriorem memoriam, verum etiam aliquot locis unus sine dubio genuinam scripturam exhibet. cf. e. gr. p. 167,12 τέκνων. 167,14 ἐφεδρεύσοντα ἴστω. 167,16 πάτρια. 170,14 ὅσα ὑπὲρ. 174,5 ὃν προῄρητο. 180,8 καὶ προέλθῃ. 185,4. 5 τούτου μὲν προτέρα. 187,24 προαγωνιστήν. 195,3 ἄμμου σπυρίδα πλήρη. 205,17 τομίαι. 208,3 εἰσέρχεται. itaque non mirum quod in initio eius libri, ubi S deficit, F saepe solus ad verba scriptoris restituenda adhibendus est. in libro *de praemiis et poenis*, cuius textus tribus tantum testibus nititur F, A, HP, omnino fere F meliorem praebet memoriam, deteriorem A et HP. itaque posteriore parte eius libri (inde a p. 364,16 ὁ προφήτης), ubi F deficit, verba scriptoris magis corrupta videntur extare quam parte priore. de codice G hoc monendum est caput quod *de humanitate* inscribitur bis in eo scriptum esse, uno loco sine titulo adnexum ad libri quarti *de specialibus legibus* caput quod *de iudice* inscribitur, altero loco titulo περὶ φιλανθρωπίας instructum (cf. vol. I p. XXXIV sq. num. 6 et 25). priorem formam in apparatu critico G^1, alteram cui adhaerent capita

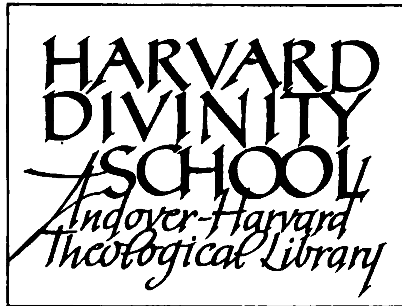
HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

PHILONIS OPERA

ments (Paris 1886) p. 54. nam codex iste manu Ioannis Murmuris Venetiis anno 1552 scriptus olim fuit bibliothecae societatis Iesu Antverpiensis. Nicetas excerpta Philonea ex optimo codice deprompsit, quare multis locis ad textum Philonis recte constituendum multum confert. veluti p. 212,4 verba ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε Nicetas memoriae prodidit, codices SM plane omiserunt. maximi vero auctoritas eius aestimanda est in excerptis ex secundo libro *de specialibus legibus* petitis, quippe cuius memoria magnam partem nitatur uno eoque multifariam corrupto codice M. itaque saepe lectiones a Niceta traditas memoriae codicis M praeferendas duxi et in textum recepi. cf. e. gr. p. 119,8. 9. 12. 121,19. 122,5. 124,8. 22. 23. 127,10. 129,5. 12. 131,8. 9. 18. 133,2. 13. 20. 138,1. ac magnopere dolendum est quod Nicetas non ut solebat integra verba Philonis transcripsit, sed hanc partem in epitomen redigere maluit.

In Flor. Laur. (cf. vol. I p. LXIX) tria leguntur excerpta huc pertinentia: nr. 19 ex libro II *de specialibus legibus* p. 87,9 verba ἀπιστίας, οὐ πίστεως, ἡ πολυορκία τεκμήριον. nr. 4 ex libro III p. 202,5—11 φιλοσοφίαν — καταχέει, ubi librarius verba Philonis paululum immutavit. nr. 13 ex libro IV p. 218,17—19 ἐν συγκρίσει — ἧττον ἄδικος. De florilegiis

In Ioannis Damasceni Sacra Parallela et in florilegia vel gnomologia quae ab eis pendent pauca ex libris *de specialibus legibus* excerpta transierunt, paulo plura ex libris *de virtutibus* et *de praemiis et poenis*. itaque raro D ad textum Philoneum corrigendum in hoc volumine aliquid confert. ut p. 268,17 πολυδεής suppeditavit pro corrupta codicum scriptura πολυτελής et p. 269,2 πολυδεὲς pro πολυτελές. p. 341,3 ζήσασαι D servavit, quod codices omittunt.

Clemens Alexandrinus, quem saepissime verba Philonis in usum suum convertisse constat, cum alia ex huius voluminis libris tum maxime librum *de virtutibus* adhibuit, cuius singula capita *(de fortitudine, de humanitate, de paenitentia, de nobilitate)* deinceps in *Stromatum* lib. II cap. XVIII et XIX ita usurpavit, ut multas sententias illinc vel verbo tenus vel suis verbis redditas transcriberet ac totam orationem suam frustulis Philoneis tacite ornaret. id quod iam Potter in annotationibus ad Clementis Stromata passim suis locis monuerat, fusius et singillatim demonstravit Wendland (Hermae vol. XXXI p. 435 sqq.). aliquot locos, quos neglegenter properans excerpsit, decurtando et discerpendo ita De scriptoribus qui Philone usi sunt

corrupit Clemens, ut nisi textu Philonis adhibito omnino intellegi nequeant. ubi vero Philonis verba fideliter transcripsit, eius testimonium utpote antiquissimi scriptoris ad textum Philoneum recte constituendum plurimum valere consentaneum est. sed quoniam ad librum *de virtutibus* recensendum optimo codice S uti nobis licet, Clementis auctoritas in eo fere consistit, quod scripturas codicis S tantum non omnes illius testimonio confirmatas videmus.

Eusebius Pamphili unum locum ex libro primo *de specialibus legibus* p. 3,18—4,22 τινὲς ἥλιον — συνέστησαν et p. 5,7—12 ὥσθ' ὑπερβάντες — ἀσεβείᾳ τῇ μεγίστῃ in *Praeparationem Evangelicam* recepit.

Iosephus in explanandis legibus Mosaicis etsi non verbis argumentis vero saepe cum Philone convenit. itaque operam dedi ut eius locos similes omnes adnotarem.

Graecae LXX virorum versionis locos non modo eos, quos Philo enarrandos sibi proposuit, verum etiam eos, ad quos passim alludit, summa cum cura conquirere et enotare studui. in constituendis Scripturae Sacrae locis ab eis rationibus, quas in Prolegomenis voluminis primi (p. LXXXIV) sequendas esse dixi, ne in hoc quidem volumine discedendum esse arbitratus sum.[1]) ut exemplum afferam, p. 324,2. 3 memoriam codicis S a Clemente Alexandrino confirmatam secutus verbis ex Deuter. 26,17. 18 a Philone laudatis eam formam, quae cum LXX virorum versione omnino congruit, reddere non dubitavi: τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σοι θεόν, καὶ κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. vulgo secundum codicem C scribitur: τὸν κύριον ἀντηλλάξω σήμερον εἶναί σοι εἰς θεόν, καὶ κύριος ἀντηλλάξατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. insuper non hanc sed priorem formam vere Philoneam esse luculenter inde apparet, quod scriptor sic pergit: παγκάλη γε τῆς αἱρέσεως ἡ ἀντίδοσις.

---

[1]) Non intellego cur Strack (Einleitung in das Alte Testament, 6. Aufl., 1906, p. 215) haec scripserit: . . . *Bedauerlich ist, dass in Philonis Alexandrini opera . . . Berlin 1896 ff. die Citate oft nicht nach dem Wortlaute der Philo-Handschriften, sondern nach dem von LXX-Handschriften gedruckt sind. Vgl. Eb. Nestle im Philologus 1899, 121—129* etc. quibus ille verbis se neque editionem nostram et rationes quas secuti sumus novisse neque ea legisse quae ad Nestlei falsas opiniones refellendas in Philologi vol. LIX p. 521 sqq. exposuimus satis ostendit.

His hactenus de libris manuscriptis et de ceteris subsidiis breviter expositis iam de singulis libris Philonis in hoc volumine editis nonnulla praemittenda sunt.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER I. codices RMFAH. sed M duo tantum capita priora (p. 1—16) continet. accedit in particulis quibusdam versio Armenia (v. sup. p. XII). titulum universalem ad omnes quattuor libros pertinentem Φίλωνος περὶ τῶν ἐν μέρει διαταγμάτων e codice rescripto R addidi. totum librum primum titulo περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο κεφάλαια τῶν δέκα λογίων, τό τε μὴ νομίζειν ἔξω τοῦ ἑνὸς θεοὺς ἑτέρους αὐτοκρατεῖς καὶ τὸ μὴ χειρόκμητα θεοπλαστεῖν secundum memoriam codicum MF nunc primum instruxi. In prioribus editionibus singula huius libri capita, quasi libri sui iuris essent, suis titulis e codicum deteriorum AH memoria petitis inscripta erant (atque ideo sic laudari solent): περὶ περιτομῆς *de circumcisione*, περὶ μοναρχίας λόγοι α' β' *de monarchia lib. I. II*, περὶ τοῦ τίνα γέρα ἱερέων *de sacerdotum honoribus*, περὶ ζῴων τῶν εἰς θυσίας *de animalibus sacrificio idoneis* sive *de victimis*, περὶ θυόντων *de sacrificantibus* sive *de victimas offerentibus*, nec Mangey quicquam mutavit, quamquam hos libellos re vera pro uno libro habendos esse cognoverat (cf. eius notam vol. II p. 210). ceterum tituli illi non omnes recte se habent, si quidem *de monarchia liber II* falso sic inscriptus proprie in duas particulas dividitur. comprehendit enimvero *de specialibus legibus* liber primus, si memoriam codicum optimorum RF sequimur, septem capita his titulis inscripta:

1. περὶ περιτομῆς *de circumcisione.*
2. οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι *de monarchia.*
3. περὶ ἱεροῦ *de templo.*
4. περὶ ἱερέων *de sacerdotibus.*
5. γέρα ἱερέων *de sacerdotum honoribus.*
6. περὶ ζῴων τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη *de victimis* (rectius *de victimis et de sacrificiorum generibus*).
7. περὶ θυόντων *de sacrificantibus.*

capitum tituli partim iam antiquis temporibus videntur extitisse. nam Eusebius (Hist. eccl. II 18,5), postquam titulum quattuor *de specialibus legibus* librorum laudavit περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τὰ συντείνοντα κεφάλαια τῶν δέκα λόγων α' β' γ' δ', insuper capitis sexti huius

libri inscriptionem commemorat περὶ τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῴων καὶ τίνα τὰ τῶν θυσιῶν εἴδη. caput 6. *de victimis* integrum nunc primum editur, si quidem omnia quae a paragrapho 177 usque ad paragraphum 193 leguntur (p. 43,11—47,6), ubi sacrificia diebus festis offerenda enumerantur, e codicibus RF accesserunt, omnino desunt in AH. primus ea detexit et e codice F in lucem edidit Wendland (Neu entdeckte Fragmente Philos p. 1—14), postea in codice R eadem reperta sunt. perinde caput 7. *de sacrificantibus* nunc primum integrum prodit, auctum scilicet iis quae de mercede meretricis in templum non inferendo exposuit Philo § 280—284 (p. 67,20—68,22). in hoc enim capite suum illa locum habere testantur codices F, de quo iam monuit Wendland l. l. p. 135 sqq., et R, in quo et inscriptio reperitur περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν. codices deteriores AH et editiones hoc loco ea omittunt. nempe compilator quidam medio aevo ea quae Philo hic de mercede meretricis disseruit cum eis quae in libro *de sacrificiis Abelis et Caini* (§ 21—32 vol. I p. 210,1—215,20) de certamine quodam cupidinis et virtutis narravit ita conglutinavit, ut novum quasi Philonis opusculum περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι componeret, quod codicibus AHP (et G) traditur et a Turnebo et Mangeio inter libros Philonis editum est (Mang. vol. II p. 264—269). nos genuino textu et libri *de sacrificiis Abelis et Caini* et capitis *de sacrificantibus* restituto opusculum illud pseudo-philoneum ex editione nostra prorsus exclusimus. porro caput *de sacrificantibus* multifariam, ut supra dixi, emendatum ac multis sententiis auctum nunc prodit ope codicis R nuper demum reperti. textum vulgatum huius capitis satis lacunosum esse antea iam F. C. Conybeare versionis Armeniae ratione habita demonstravit (Classical Review vol. X, 1896, p. 281—284).

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER II. codices RMF(L). in codice R tertia fere pars libri servata est, desinit R p. 109,15 κατεμέμφετο. codex F vix dimidiam partem exhibet, pertinet usque ad § 123 p. 115,20 ὑπηρεσίας. codex L initium libri praebet (usque ad § 38 p. 95,5 καὶ εὐχῶν ἅλις), descriptum illud quidem a Nicolao Sophiano non e codice quodam classis H, sed e codice Vaticano 379 gemello codicis F: cf. vol. I p. XVI. totum librum unus codex M servavit. memoria igitur posterioris et maioris partis huius libri uno codice nititur, nisi quod passim aliquid

auxilii praebent excerpta in catena Nicetae tradita. constat liber e tribus capitibus:

de iureiurando (p. 85,1—95,5),

de septenario et diebus festis (p. 95,6—141,16),

de colendis parentibus (p. 141,17—149,28).

in lucem prodiit totus hic liber nostra demum aetate. in editione principe ab Adriano Turnebo curata nihil extat nisi initium illud quod codice L traditur. anno 1614 David Hoeschel eam partem libri quae *de septenario* inscribi solet libello peculiari edidit[1]) vel potius edere sibi visus est. re vera Hoeschelii libellus capitis de septenario et diebus festis integram continet eam tantum partem quae et codice M et codice F traditur (i. e. p. 95,6 — 115,20), quae sequunter apud Hoeschelium non verba Philonis sunt, sed Nicetae ex libro Philonis excerpta (p. 119,3—139,19), id quod Hoeschel ipse ignoravit. de codicibus ab Hoeschelio usurpatis adhuc dubitatum est. falso Mangey opusculum *de septenario* ab Hoeschelio editum esse coniecit ex codice Vaticano 379 (gemello illo codicis F); „neque enim, inquit, in alio quovis Ms., quod sciam, occurrit". iam vero Hoeschel ipse in notis duos codices aliquoties commemorat, unum „codicem Boicum", alterum „codicem veterem Canteri". utrumque simul laudat ad vocem ἀναπνεύσαντες (p. 101,18), ubi haec: ἀναπνεύσαντες] *διαπνεύσαντες cod. B[oicus] et vetus, quem vir clariss. Andreas Schottus e nob. et eruditissimi Theodori Canteri Bibliotheca, ut ex sua Ἰωνιὰν Michaelis Apostolij Byz. (cui debentur fragmenta Philonis ἐκ τοῦ περὶ Προνοίας), misit.* codicem Canteri, quem Hoeschelio ipsi ad manus fuisse hinc concludendum quemque fundamentum editionis Hoeschelianae fuisse iudicandum videtur, indagare non potui. hoc vero certum est memoriam eius non diversam fuisse ab ea quam codices F et Vaticanus 379 prae se ferunt. alterum codicem, quem *Boicum* appellavit Hoeschel, eundem esse cum codice Monacensi graeco 113 pro certo nunc affirmari potest (cf. Tischendorf Philonea p. XII sq.). est codex miscellaneus, chartaceus, saeculo XVI scriptus. fol. 225^r—233^v extat: Φίλωνος ἰουδαίου περὶ

1) *Philo Iudaeus de septenario. Eiusdem fragmenta II e libro de providentia. Omnia e codd. mss. nunc primum edita a Davide Hoeschelio. Augustae Vindelicorum ad insigne pinus MDCXIV.* exemplari bibliothecae Regiae Berolinensis huc transmisso mihi uti licuit.

τῆς ἑβδόμης (p. 95,6—115,20). quod ad textus formam attinet, et ipse paucis vitiis propriis exceptis prorsus cum codice F congruit. hunc codicem fuisse Hoeschelii *Boicum* eo comprobatur quod lectiones omnes quas Hoeschel e suo codice laudat in Monacensi extant. p. 95,15 pro ἀπεργάζεσθαι, quod in textu habet (e codice Canteri?), codicem Boicum ἀπεργάσασθαι praebere Hoeschel adnotavit (sic Monacensis 113 cum ceteris codicibus). p. 97,3 κατά θ' ἑαυτῶν Hoeschel in textu (sic F Vat. 379), καθ' ἑαυτὸν *cod. B.* Hoeschel in notis; voluit scribere καθ' ἑαυτῶν vel falso legit is qui codicem inspexit, praebet enim καθ' ἑαυτῶν Monac. 113. p. 98,2 ὑπολαβούσης Hoeschel in textu (sic Vat. 379 et sine dubio codex Canteri), ὑπολαμβανούσης *cod. Boicus* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum codice F). p. 100,4 εὐλαβεῖται δὲ Hoeschel in textu (e codice Canteri?), εὐλαβεῖταί τε *cod. B.* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum F Vat. 379). p. 100,15 ἀπιδόντες Hoeschel in textu (sic codd.), ἐπιδόντες *cod. B.* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 solus). p. 101,18 ἀναπεύσαντες Hoeschel in textu (per errorem?), διαπνεύσαντες *cod. B. et vetus . . .* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum ceteris codicibus). p. 109,5 ad φόρων, quod in textu scripsit, in notis haec adnotavit Hoeschel: *pro φόβων quod est in mss. legendum φόρων.* in utroque igitur codice scriptum fuit φόβων, hoc vero praebent et Monac. 113 et Vat. 379 et F[1]. accedunt aliae quaedam lectiones, quibus Hoeschel cum Monacensi 113 congruit quasque e codice *Boico* ab eo receptas esse putandum videtur. velut p. 97,7 ἀνδικεῖν, quod et Monac. 113 et F praebent. p. 105,2 δανεῖται, quod solus quantum scio Monac. 113 habet (δανειεῖται F Vat. 379). p. 106,17 ἀπηγμένος, quod rursus Monac. 113 solus praebet, pro ὑπηγμένος, quod ceteri codices omnes exhibent. p. 115,9 κομίζονται, quod Monac. 113 et Vat. 379 praebent. attamen codicem Boicum sive Monacensem 113 Hoeschel non pro fundamento editionis habuit nec omnino ipse videtur inspexisse, sed scripturas eius amico cuidam acceptas referre. rem ita se habere ipse fere indicavit adnotatione illa qua primum codicem Boicum laudat ad vocem ἀπεργάζεσθαι p. 95,15 his verbis: *ἀπεργάσασθαι cod. Boicus, ut ex litteris nobiliss. Ioan. Georgij Hervvarti, sereniss. Bauar. Ducum consiliarij secreti, intellexi.* accedit quod saepius Hoeschelii textus a memoria codicis Monacensis 113 discrepat. ut p. 95,12 παιδιάδος τε καὶ εἰρήνης (sic) Mon., πεδιάδος τε καὶ ὀρεινῆς recte Hoeschel. 96,3 πρῶτον Mon., πρώτη

recte Hoeschel. 96,4 ἡ δι' ἐξ Mon., ἡ ἐξ Hoeschel in textu (corr. in notis). 97,17 κοσμοποιήτας Mon., κοσμοπολίτας Hoeschel. 99,7 αὐτὴν Mon., αὐτῷ Hoeschel in textu (corr. in notis). 100,13 δικαιονίζουσαν Mon., διαιωνίζουσαν recte Hoeschel. 101,6 ἀναςεὶς (sic) Mon., ἀναθεὶς recte Hoeschel. 104,4 καταζεύγνυται Mon., καταζεύγνηται Hoeschel. 111,14 κελεύω Mon., κελεύει recte Hoeschel. 113,3 ἐπεπανκτησία (sic) Mon., ἐπ' ἀκτησίᾳ Hoeschel. 113,13 εὐπόρως Mon., ἀπόρως recte Hoeschel. 113,19 οἰκείαις Mon., οἰκίαις recte Hoeschel. utrumque autem codicem non pertinuisse nisi usque ad paragraphum 123 ipse Hoeschel testatur post vocem ὑπηρεσίας (p. 115,20) haec adnotans: *Ἑπόμενοι δὲ etc.* (p. 119,3 sqq.) *haec usque ad finem in codice Boico et vetere desiderantur, suppleta ex recentiore antigrapho eiusdem Th. Canteri.* codex Boicus igitur finem cepit eodem loco quo Monacensis 113 (F Vat. 379) nec vetus Canteri codex plura continuit. quae deinde ex recentiore codice eiusdem Canteri accepit continuationem esse libelli Philonei putavit Hoeschel et putaverunt omnes qui post eum librum *de septenario* ediderunt. transiit enim totus libellus Hoeschelianus primum in editionem Philonis operum Parisinam anni 1640, ubi ad calcem adiecta sunt quae Hoeschel ediderat, tum in editiones quae secutae sunt Francofurtenses a. 1691 et 1729. ex editione Parisina a. 1640 librum *de septenario* in editionem suam recepit Mangey, qui ne ipse quidem immutavit quicquam, nisi quod librum suo loco post initium libri II *de specialibus legibus* inseruit. ab editione Mangeiana pendent editiones Lipsienses Richteriana et Tauchnitiana. Tischendorf, cum totum librum ederet, alteram partem Hoescheliani libelli nihil esse nisi excerpta primus intellexit, sed unde fluxerit antigraphum illud Canteri nescivit; quod coniecit e codice M ipso excerpta illa fluxisse, plane erravit. nunc demum postquam de Nicetae in evangelium Lucae catena certiores facti sumus, antigraphum illud quo ad posteriorem libelli *de septenario* partem edendam usus est Hoeschel nihil aliud fuisse nisi Nicetae catenam (vel si mavis excerpta Philonea ex Nicetae catena) luculentissime apparet. nam quae altera parte libelli Hoescheliani continentur plane congruunt cum excerptis ex ea parte libri Philonei a Niceta factis (inde a p. 119,3 usque ad p. 139,19). de antigrapho illo Canteriano ab Hoeschelio adhibito mihi non magis quam Tischendorfio certi quicquam innotuit. coniecturam tamen ausim facere eundem fuisse codicem quem a Corderio in adornanda

versione latina catenae usurpatum esse supra dixi (p. XVI). nam cum veterem codicem Canteri, quo ad priorem libelli partem edendam usus est, ab Andrea Schotto sibi transmissum esse Hoeschel ipse profiteatur, recentius illud antigraphum ad supplendum illum ab eodem viro missum esse Hoeschelio veri simillimum videtur. itaque hoc putaverim Andream Schottum simul cum Canteri codice Philoneo, quo prior pars capitis *de septenario* continebatur, excerpta Philonea ex altero codice Canteri (qui idem fuerit cum Nicetae codice in bibliotheca societatis Iesu Antverpiensi asservato) descripta misisse Hoeschelio, illa vero ab Hoeschelio edita esse quasi continuationem libri Philonei. longo spatio temporis interiecto postrema pars libri II *de specialibus legibus* in lucem prodiit. anno 1818 A. Mai cardinalis, cum librum Philoneum non integrum in editionibus extare vidisset, extremam partem capitis *de septenario et de festis diebus* (qua agitur de festo cophini) et caput *de parentibus colendis* e codice M peculiari libello edidit (infra p. 139,20—149,28).[1]) quanta neglegentia hoc munere ille functus sit satis demonstravit Tischendorf. Philonis de diebus festis expositionem praecedentem in codice M multo uberiorem extare quam in editionibus Mai non vidit. tandem anno 1868 integrum librum II *de specialibus legibus* qualis codice M traditur C. Tischendorf in lucem edidit.[2]) equidem in edendo hoc libro a Tischendorfio primum eo discessi, quod inscriptiones particularum multas in margine codicis M adscriptas in textum non recepi, sed in apparatu critico tantum commemoravi, deinde saepius memoriam excerptis Nicetae traditam secutus vitia multa codicis M e textu sustuli, tum alias multas et corruptas codicis M scripturas e coniectura correxisse mihi videor. sero cum totus liber typis iam expressus esset, in commentationem incidi quam scripsit I. H. Holwerda Batavus.[3]) in iudicanda Tischendorfii editione partim is eandem sententiam pronuntiavit quam ego in recensendo hoc libro secutus sum. velut p. 86,13 commendavit μέντοι codicis M

---

[1]) *Philonis Iudaei de cophini festo et de colendis parentibus cum brevi scripto de Iona. Editore ac interprete Angelo Maio. Mediolani 1818.*

[2]) *Philonea inedita altera, altera nunc demum recte ex vetere scriptura eruta. Ed. Constantinus Tischendorf. Lipsiae 1868.*

[3]) Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschapen. Afdeel. Letterkunde. 2. Reeks, 3. Deel. Amsterdam 1873, p. 271—288.

scripturam in textum a me receptam. 88,7—12 in editionibus male distrahi quae arte cohaereant recte observavit. 101,23 vulgatam scripturam τότε βελτιοῦντας iure defendit. perinde 110,23 χρείας et κακίζουσα. emendationes meas locorum aliquot, quos et alius quilibet facile correxerit, idem anticipavit. p. 98,5 ὑποτυφόμενον. 116,19 ⟨μὴ⟩ ἡσυχασθῆναι. 116,24. 25 διαδεξομένους. 122,13 αὐτὰ pro αὐτά. 129,22 μερῶν pro ἡμερῶν. 144,20 ἀποδοχῆς pro ἀποχῆς. 146,13 ἠνδραγαθίσαντο. 146,15 αὐτὸ μόνον pro αὐτῶν μόνον. 146,27 ἐπεὶ τίνι pro ἐπί τινι. 147,13 ἐξῄει pro ἐξίει. reliquas coniecturas eius, quas longe plurimas vix probabiles esse iudico, in Addendis enotabo.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER III. codices SMFAGHP. accedit versio Armenia, quae pertinet usque ad paragraphum 64 (p. 168,10). tractantur hoc libro decalogi praecepta sextum et septimum. proinde liber dividitur in duo capita, unum quo de adulterio et ceteris legibus ad nuptias spectantibus agitur (p. 150,1—173,1), alterum κατὰ ἀνδροφόνων inscriptum quo praecepta de variis homicidii generibus enarrantur (p. 173,4—208,8). inscriptiones particularum, quas multas S in textu et M in margine praebent, ne hic quidem omnes in textum recipiendas duxi, sed eas tantum quae codicibus omnibus tradita sunt. alterius capitis (de homicidio) duplicem formam exhibet codex H. nam postquam priore loco (9.) totus liber cum titulo suo περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων κτλ. descriptus est, in fine codicis alterius capitis particulae tres suis titulis instructae τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀνδροφόνων, περὶ τῶν οἰκέτας κτεινόντων, περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας forma textus diversa repetitae sunt (cf. vol. I p. XIII). in hac igitur parte textus formam priore loco traditam nota H[1] significavi, alteram nota H[2]. ceterum inscriptionem περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας non ad omnia quae sequuntur i. e. extremam partem libri tertii referendam esse, sed ad ea tantum spectare quae Philo in enarrando praecepto Deuter. 25,11. 12 exposuit (p. 197,9—200,16), vix est quod moneam.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER IV. titulum codicum in fine corruptum ope indicis Philonis librorum vetusti codice Vindobonensi theol. gr. 29 traditi (cf. vol. I p. XXXVI) correxi. totus liber, quem primus Mangey ex Seldeniano edidit, non traditur nisi codicibus S et M, libri manuscripti deteriores (in quibus F) partes tantum exhibent pecu-

liaribus titulis instructas. dividitur hic liber, ut ipse titulus declarat, in quattuor capita:

1. de furto (περὶ κλοπῆς) et aliis huius generis peccatis (p. 209,8—218,11). codices SM.
2. de falso testimonio (οὐ ψευδομαρτυρήσεις) et de iudicibus (p. 218,12—227,3). partem huius capitis, qua de vero iustoque iudice agitur (p. 221,8—227,3), praebent etiam codices deteriores FGAHP, iam ediderat Turnebus; inscripta fuit τὰ περὶ δικαστοῦ *(de iudice)*, codices praeter HP titulum exhibent τὰ πρὸς δικαστήν.
3. *de concupiscentia* (οὐκ ἐπιθυμήσεις), quo capite agitur etiam de animalibus ad edendum concessis et prohibitis (p. 227,4—239,17). codices SM. hoc ultimo decalogi praecepto explanato pergit Philo agere de ea virtute, quae quasi ad omnes leges pertineat, scilicet
4. *de iustitia* (περὶ δικαιοσύνης). huius capitis initium solis codicibus SM traditur (p. 239,18—242,26), maior pars, quae περὶ καταστάσεως ἀρχόντων *(de creatione principum)* inscribi solet (κατάστασις ἀρχόντων in S), etiam deterioribus libris (p. 243,1—265,6).

DE VIRTUTIBUS. ad caput ultimum antecedentium librorum, quo de iustitia egerat, quasi supplementum Philo adnexuit librum singularem de aliis virtutibus quas legibus quibusdam Mosaicis commendari declarat. titulus huius libri apud antiquissimum auctorem Eusebium (Hist. eccl. II 18,2) legitur περὶ τῶν τριῶν ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς. idem fortasse legebatur in eo exemplari quo Ioannes Damascenus usus est, quippe qui excerpta quaedam ex hoc libro proferat verbis Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρετῶν vel ἐκ τοῦ περὶ τριῶν ἀρετῶν. cf. adnot. ad p. 268,17. 269,1. 300,9. codices in diversas partes discedunt, quare de titulo genuino et de partibus huic libro adscribendis multum disceptatum est.[1]) ab Eusebio proxime abest vetustissimus codex S: Φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. ceteri qui quidem titulum generalem tradunt numerum γ' et verba ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς omittunt, addunt vero καὶ εὐσεβείας:

---

[1]) de ordine capitum huius libri cf. *Einteilung u. Chronologie der Schriften Philos* (Philol. Suppl. VII) p. 412 sq. Wendland, Hermae vol. XXXI p. 436 sqq.

(Φίλωνος) περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. quamquam tractatus περὶ εὐσεβείας non traditus est, non tamen ea verba temere inculcata esse crediderim (cf. etiam titulos codicum FGHP infra memoratos). caput περὶ εὐσεβείας iam antiquis temporibus videtur periisse, si quidem Clemens Alexandrinus id non iam habuit, qui in excerpendo hoc libro Philonis a capite περὶ ἀνδρείας statim ad caput περὶ φιλανθρωπίας pergit. itaque librarium codicis S (vel eius archetypi) propter numerum γ', cum tractatum περὶ εὐσεβείας in exemplari suo non repperisset, in titulo describendo verba καὶ εὐσεβείας praetermisisse, ceterum codicis S titulum pro genuino habendum esse arbitror. verba autem περὶ τριῶν ἀρετῶν ita mihi explicanda videntur, ut tres virtutes intellegendae sint ἀνδρεία, εὐσέβεια, φιλανθρωπία. nam particulam illam quae περὶ μετανοίας inscribitur artissime cum capite περὶ φιλανθρωπίας cohaerere nec μετάνοιαν proprie virtutem esse nemo est quin videat. atque ad idem caput περὶ φιλανθρωπίας pertinet opusculum περὶ εὐγενείας, quod in S aliisque codicibus capiti illi recte adnexum est. totus liber *de virtutibus* (excepto capite illo περὶ εὐσεβείας deperdito) uno codice S traditus est, ceteris codicibus, etiam iis qui generalem titulum exhibent, partes tantum diversis locis collocatae. iam igitur liber *de tribus virtutibus* principio e tribus partibus compositus fuit, περὶ ἀνδρείας, περὶ εὐσεβείας, περὶ φιλανθρωπίας. aetatem tulerunt capita duo περὶ ἀνδρείας et περὶ φιλανθρωπίας sive tractatus quattuor suis titulis distincti:

1. περὶ ἀνδρείας (*de fortitudine*). tradunt praeter codicem S codices FGAHP, hoc unum caput libri *de virtutibus* exhibent codex M et qui coniunctum praebent cum vitis Abrahami Iosephi Mosis codices BEK et VO. codex F in hac parte eandem fere memoriam prae se fert quam VO. codex G in medio capite (p. 275,11 ante ἔθνος) titulum addit περὶ εὐσεβείας.
2. περὶ φιλανθρωπίας (*de humanitate*), cui adiuncti sunt tractatus
3. περὶ μετανοίας (*de paenitentia*) et
4. περὶ εὐγενείας (*de nobilitate*).

integri tractatus hi tres cum titulis suis deinceps scripti leguntur in SCG². in codice F caput *de humanitate*, cui sine titulo adhaeret tractatus *de paenitentia*, sub falso titulo λόγος περὶ εὐσεβείας extat, tractatus *de nobilitate* alio loco descriptus est. in HP caput *de humanitate* (cum tractatu *de*

paenitentia, qui titulo caret) titulum prae se fert περὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας, tractatus περὶ εὐγενείας ut in F separatim extat. in A et G[1] titulus capitis περὶ φιλανθρωπίας (et adiuncti tractatus περὶ μετανοίας) plane deest; in illis enim hoc caput adnexum est opusculo ex capite secundo libri quarti *de specialibus legibus* decerpto quod τὰ πρὸς δικαστήν (*de iudice*) inscribitur; tractatus περὶ εὐγενείας in AG[1] non legitur. tractatulus περὶ μετανοίας integer servatus est tantum in SCG[2], ceteri codices AFG[1]HP desinunt verbis πάγκαλον γὰρ καὶ συμφέρον αὐτομολεῖν (p. 322,22), reliqua (usque ad p. 324,14) omittunt. tractatus περὶ εὐγενείας librarius codicis C particulam exiguam tantum descripsit (p. 326,17 οἶμαι τὴν εὐγένειαν — 327,16 γένηται γονέων), reliqua omisit. codex F in fine mutilus est, desinit verbis ἐφ' ἡμισείας στοργῆς (p. 335,5); in reliquis igitur eius loco gemellum codicem Vaticanum 379 adhibui. apud Mangeium tractatus *de nobilitate* post librum *de praemiis et poenis* collocatus est. etsi vero librorum ordinem a Mangeio constitutum in hac editione retinere studuimus, tamen hoc loco a Mangeio discedendum et tractatum illum huc transponendum duxi.

DE PRAEMIIS ET POENIS. codices FAHP. codex F, cuius memoria ceteris codicibus AHP valde praestat, partim rursus deficit, desinit enim verbis οὗτος ᾧ φησιν (p. 364,16); quae sequuntur omnia manu recentiore (Iacobi Diassorini) ex editione Adriani Turnebi suppleta sunt. cf. Satura Viadrina (Breslau 1896) p. 110sqq. hunc librum Philo quasi appendicem librorum *de specialibus legibus* (et eorum supplementi *de virtutibus*) esse voluit. hanc appendicem et codices et editiones in duos libros male discerptam praebent, unum περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων, alterum περὶ ἀρῶν inscriptum. sed re vera unum esse librum nemo non videt et Mangey recte iam animadvertit, expresse autem testatur Eusebius (Hist. eccl. II 18,5), qui titulum huius libri sic laudat: περὶ τῶν προκειμένων ἐν τῷ νόμῳ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἄθλων τοῖς δὲ πονηροῖς ἐπιτιμίων καὶ ἀρῶν. itaque recte me fecisse arbitror quod titulum huic libro reddidi περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων καὶ ἀρῶν. at ne sic quidem argumentum totius libri iusto et genuino titulo significatur. neque enim integer liber aetatem tulit, in medio libro satis magna lacuna statuenda est. nam Philo, postquam ab initio usque ad paragraphum 66 de praemiis legum observantibus promissis fusius disseruit, inde a paragrapho 67 (p. 351,5)

poenas maleficis instantes enarrandas sibi proposuit, sed quae de ea re nunc leguntur admodum pauca sunt et in narranda seditione Core et sociorum oratio abrupte desinit (p. 353,18); verba autem quae sequuntur μαρτυρία δὲ σαφὴς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνάκειται γράμμασι ad prorsus alia spectare quae non extant luculenter apparet. multa hoc loco deesse videri rectissime monuit Mangey. sequitur a paragrapho 79 usque ad paragraphum 126 tractatus de benedictionibus inprimis Levit. 26,3—13 et Deuter. 28,1—14 pronuntiatis, quem inde a paragrapho 127 excipit tractatus contrarius de exsecrationibus Levit. 26,14 sqq. et Deut. 28,15 sqq. enarratis. itaque lacuna illa maiorem partem capitis de poenis et initium tractatus de benedictionibus absorptam esse elucet. hinc etiam explicandum videtur quod tractatus de benedictionibus in libris manuscriptis titulo suo caret, quippe qui una cum initio interciderit. eum vero titulum nobis supplere licet. nempe Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis unum locum ex ea parte laudavit hoc titulo: Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ εὐχῆς καὶ εὐλογιῶν (cf. adnot. ad p. 359,18). atque cum Philo ipse dixerit λέγε τὰς εὐχὰς πρότερον, ἃς εὐλογίας εἴωθεν ὀνομάζειν (p. 353,21), antiquum titulum fuisse περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν existimaverim; itaque totus liber rectius inscribendus fuerit περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων καὶ εὐλογιῶν καὶ ἀρῶν. iam igitur hic liber ex tribus capitibus compositus fuit hisce:

1. περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων (*de praemiis et poenis*).
2. περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν (*de benedictionibus*).
3. περὶ ἀρῶν (*de exsecrationibus*).

in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis aliisque florilegiis aliquanto plura excerpta ex hoc libro servata sunt quam ex aliis libris huius voluminis. e codice Hierosolymitano accessit excerptum quod A. Papadopulos-Kerameus apud Philonem non reppererat (cf. adnot. ad p. 343,7).

Scribebam Vratislaviae
m. Augusto a. MDCCCCVI.

L. Cohn.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 20,13. 14 corr. ἀριστίνδην.
21,9 adnot. corr. ἥν φασι] φασι δεῖν Arm
23,9 adnot. add. πνεύματα βίαια φορὰς Arm
27,4 adnot. verba *ἄρουραν om. Arm* delenda sunt; add. ὁ ἱερὸς ἱερέων σπόρος Arm
29,5 adnot. add. ἐν γενέσει] ἐκ γενέσεως Arm
30,3 adnot. corr. ἑσπέρας] ἡμέρας ἑσπέρας Arm
30,15 διὰ λόγων (sicut scripsi) Arm
31,20. 21 adnot. add. ἵνα φῶρες τρόπον τινὰ ἀνυπαιτίως ζῶντες (sic) Arm
34,1 adnot. add. καὶ λόγοις πρὸ γένους (sic) ἀοράτοις εἴδεσιν Arm
44,14 corr. ᾠήθη.
69,1 adnot. corr. Φίλωνος τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον Arm
69,5 adnot. τυγχάνουσιν etiam Arm
72,18. 19 adnot. add. τί δὲ Arm
72,25 adnot. corr. ὅτε ἐποιήθη ὃ ἐτάχθη Arm
73,12 adnot. add. ὁρατοῦ (om. οὐρανοῦ) Arm, fortasse recte.
73,18 adnot. corr. ἠσθένησαν pro διετέλεσαν Arm
74,11. 12 adnot. ἄρχων—ἀρχόντων habet etiam Arm
78,4. 5 adnot. add. διένειμεν αὐτὴν Arm (ut videtur)
78,12 adnot. πολιτείας pro καταστάσεως etiam Arm
79,3 et 4 quae supplevi confirmat Arm
79,10 adnot. corr. οὐσίας] ἢ ποσότητες Arm
79,14 adnot. corr. τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει etiam Arm
79,15 ἐγέννησεν] ἐγνώρισεν Arm (ut videtur)
79,21 νικητήρια] κριτήρια Arm
80,4 οἷς (quod seclusi) om. Arm
80,9 adnot. πολυαρχίας αὐτῶν λόγῳ Arm
80,17 adnot. κάλλιον ἐπιστήμης etiam Arm
81,11 εἰς ἑαυτοὺς] εἰς ταὐτὸ Arm (fortasse recte).
83,8 ταῦτα] τὰ ὦτα Arm; hoc fortasse etiam in R supplendum.
83,13 πεπαιδευμένοις] πεποιημένοις Arm
85,9 διαλεξώμεθα] διαλεγώμεθα coni. Holwerda.
86,17. 18 πάντα ταῦθ'] ταῦτα πάνθ' coni. Holwerda.
88,16 ⟨τὸ τῆς⟩ παραβάσεως τῶν ὅρκων τοῦ δεῖν' ἀδικεῖν coni. Holwerda.
91,20sqq. ἐπειδὴ—βεβαιουμένους ante οὐ γὰρ ἔχουσι—ἐστέλλοντο transponenda cens. Holwerda.
94,12 τῆς τιμῆς] τῇ τιμῇ coni. Holwerda.
97,16. 17 οἷα χρὴ τοὺς τῷ ὄντι κοσμοπολίτας γενομένους recte Holwerda.

p. 97,24 χαμπτόμενοι] χαθαιρούμενοι coni. Holwerda.
99,14 μετ' ἀσφαλείας] μετ' ἀμελείας (M) prob. Holwerda.
100,15 corr. ὑπερβάλλουσαν.
101,4 corr. χρείττους.
104,18 ἀδελφοῖς insiticium esse cens. Holwerda.
105,4 ⟨μᾶλλον⟩ ἔτι βλάπτεται coni. Holwerda.
107,20 ῥᾳδίως] ῥᾳόνως coni. Holwerda.
108,3 corr. οὐσίαν.
117,19. 20 ἐπειδὴ γενόμενος ⟨οὗτος⟩ τούτοις coni. Holwerda.
119,4. 5 verba κατὰ σελήνην — διηριθμήσαντο interpolata cens. Holwerda.
119,22 corr. ἵν'.
121,9 κατὰ ἀρχαιολογίαν τινὰ vel κατὰ παλαιὰν παράδοσιν coni. Holwerda.
140,1 παρὰ ταύτας ἑορτὴ μὲν οὖ (pro θεοῦ) coni. Holwerda.
144,1 corr. ὑγιαινόντων.
144,10 τοῖς γέρασιν (τὴν γέρασιν M) delenda cens. Holwerda.
144,23 τεθειχέναι] τεθηπέναι coni. Holwerda.
145,9. 10 ἣν αὐτοχέλευστον ἡ φύσις ἐξ ἔτι σπαργάνων τε ταῖς ψυχαῖς coni. Holwerda.
145,24 τοὺς γινομένους] τοὺς γειναμένους coni. Holwerda.
148,2 ἔφοροι] ἔφεδροι coni. Holwerda.
148,3 adnot. corr. ἐπὶ χαταλεύσει τί δρῶσιν M
151,11 ἐν πολιτείᾳ] ἐν τῇ προτεραίᾳ Arm
154,17 μάχαις] ἀμηχάνοις χαχοῖς Arm
157,16 ἀπορρήττουσα] ἀπόρρητα Arm
167,3 τὸν νόμῳ] τῶν νόμων Arm
173,13 corr. οὐδέν.
211,22 adnot. corr. φώρια S Nicet.: φωρία v
215,23 corr. ἀήττητον.
270,1 τῆς τε suspectum, corrigendum videtur τῶν τε (Wendl.)
321,5 χαὶ τῶν χατ' αὐτὴν ⟨ἀγαθῶν⟩ ἀπόλαυσιν coni. Wendl.

INDEX SIGLORVM

R = Vaticanus gr. 316
S = Seldenianus
C = Parisinus gr. 435
M = Laurentianus X 20
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus gr. 248
V = Vindobonensis suppl. gr. 50
O = Laurentianus X 23
B = Venetus gr. 42
E = Oxoniensis Lincolniensis 34
K = Laurentianus conv. soppr. 59
A = Monacensis gr. 459
H = Venetus gr. 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus gr. 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
D^C = Coislinianus 276
D^K = Vaticanus gr. 1553
D^P = Paris. gr. 923
D^M = Venetus gr. 138
D^H = Hierosolymitanus 15
D^R = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
D^L = Laurentianus VIII 22
D^V = Vaticanus gr. 1236
Arm = versio Armenia
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
Tisch. = Tischendorf
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΔΥΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΤΕ ΜΗ ΝΟΜΙΖΕΙΝ ΕΞΩ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΘΕΟΥΣ ΕΤΕΡΟΥΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΧΕΙΡΟΚΜΗΤΑ ΘΕΟΠΛΑΣΤΕΙΝ

Περὶ περιτομῆς.

II 210 M. (1.) Τὰ μὲν γένη τῶν ἐν εἴδει νόμων, οἱ προσαγορευόμενοι δέκα 1
λόγοι, διὰ τῆς προτέρας ἠκρίβωνται συντάξεως, τὰ δ' ἐν μέρει διατάγματα κατὰ τὴν τῆς γραφῆς ἀκολουθίαν νῦν ἐπισκεπτέον. ἄρξομαι δ'
ἀπὸ τοῦ γελωμένου παρὰ τοῖς πολλοῖς. γελᾶται δὲ ἡ τῶν γεννητικῶν 2
περιτομή, πρᾶγμα σπουδαζόμενον οὐ μετρίως καὶ παρ' ἑτέροις ἔθνεσι καὶ μάλιστα τῷ Αἰγυπτιακῷ, ὃ καὶ πολυανθρωπότατον καὶ ἀρχαιότατον
καὶ φιλοσοφώτατον εἶναι δοκεῖ. παρὸ καὶ προσῆκον ἦν παιδικὴν χλεύην 3
μεθεμένους φρονιμώτερον καὶ σεμνότερον ἀναζητῆσαι τὰς αἰτίας, ὧν χάριν ἐκράτησε τὸ ἔθος, καὶ μὴ προεξαναστάντας καταγινώσκειν μεγάλων
211 M. ἐθνῶν εὐχέρειαν, λογιζομένους, ὡς εἰκός, τοσαύτας | μυριάδας καθ' ἑκάστην γενεὰν ἀποτέμνεσθαι, μετὰ χαλεπῶν ἀλγηδόνων ἀκρωτηρια-

---

1. 2 Φίλωνος περὶ τῶν ἐν μέρει δια(ταγμάτων) R: om. ceteri 3—7 περὶ τῶν ἀναφερομένων ... ἔξω ἑνὸς ... χειρότμητα θεοπλαστεῖν M, τοῦ αὐτοῦ περὶ ... λόγων ... θεοπλαστεῖν F, Φίλωνος περὶ περιτομῆς A, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ περιτομῆς H
9 μέρη M 10 δὲ AH 11 δὲ RM: δ' ceteri γεννητικῶν] γεννητῶν H (Turn.) 13 καὶ ἀρχαιότατον om. AH (Turn.) 14 φιλοσοφώτατον] πολυσοφώτατον AH (Turn.) προσῆκον] πρέπον MF 16 ἐκράτησεν ἔθος (om. τὸ) Mang. ἔθνος H 17 λογιζομένας H ὡς εἰκὸς AH: ὡς οὐκ εἰκὸς RMF (v) 18 ⟨μάτην⟩ περιτέμνεσθαι coni. Mang.

---

11 sqq. cf. Wendland Archiv f. Papyrusforsch. II p. 22 sqq.

ζούσας τά τε ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκειοτάτων σώματα, πολλὰ δ' εἶναι τὰ
προτρέποντα τὴν εἰσήγησιν τῶν παλαιῶν διατηρεῖν καὶ ἐπιτελεῖν, τὰ δ'
4 ἀνωτάτω τέτταρα· ἓν μὲν χαλεπῆς νόσου καὶ δυσιάτου, ποσθένης,
ἀπαλλαγήν, ἣν ἄνθρακα καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ καίειν ἐντυφόμενον, ὡς οἶμαι,
ταύτης τῆς προσηγορίας τυχόντα, ὅπερ εὐκολώτερον τοῖς ἀκροποσθίας
5 ἔχουσιν ἐγγίνεται· δεύτερον δὲ τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος καθαριότητα
πρὸς τὸ ἁρμόττον τάξει ἱερωμένῃ, παρὸ καὶ ξυρῶνται τὰ σώματα προσ-
υπερβάλλοντες οἱ ἐν Αἰγύπτῳ τῶν ἱερέων· ὑποσυλλέγεται γὰρ καὶ ὑπο-
6 στέλλει καὶ θριξὶ καὶ ποσθίαις ἔνια τῶν ὀφειλόντων καθαίρεσθαι· τρίτον
δὲ τὴν πρὸς καρδίαν ὁμοιότητα τοῦ περιτμηθέντος μέρους· πρὸς γὰρ
γένεσιν ἄμφω παρεσκεύασται, τὸ μὲν ἐγκάρδιον πνεῦμα νοημάτων, τὸ δὲ
γόνιμον ὄργανον ζῴων· ἐδικαίωσαν γὰρ οἱ πρῶτοι τῷ ἀφανεῖ καὶ κρείτ-
τονι, δι' οὗ τὰ νοητὰ συνίσταται, τὸ ἐμφανὲς καὶ ὁρατόν, ᾧ τὰ αἰσθητὰ
7 γεννᾶσθαι πέφυκεν, ἐξομοιῶσαι· τέταρτον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον τὴν πρὸς
πολυγονίαν παρασκευήν· λέγεται γὰρ ὡς εὐοδεῖ τὸ σπέρμα μήτε σκιδνάμενον
μήτε περιρρέον εἰς τοὺς τῆς ποσθίας κόλπους· ὅθεν καὶ τὰ περιτεμνόμενα
τῶν ἐθνῶν πολυγονώτατα καὶ πολυανθρωπότατα εἶναι δοκεῖ.
8 (2.) Ταῦτα μὲν οὖν εἰς ἀκοὰς ἦλθε τὰς ἡμετέρας, ἀρχαιολογού-
μενα παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσιν, οἳ τὰ Μωυσέως οὐ παρέργως διηρεύνησαν.
ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ σύμβολον ἡγοῦμαι τὴν περιτομὴν δυοῖν

1 τε R: τ' F, θ' MAH καὶ τὰ τῶν FA (v) πολλὰ δ' εἶναι AH: πολλὰ δ' εἰσὶ R, om. MF τὰ] τά τε MF 2 προτρέποντα] πρέποντα M τὴν—παλαιῶν] τῶν παλαιῶν τῇ ἀγωγῇ M εἰσήγησιν RAH: εἰσαγωγὴν FL^2 (v) δ' om. MF 3 χαλεπῆς] τὸ ἐκ τῆς MF ποσθένης RMF: πάθους AH (v) ποσθένης corruptum 4 ἀπαλλαγήν om. RMF ἀπὸ τοῦ καίειν RAH: ἀπο-χεόμενον καὶ MF 4. 5 ὡς οἶμαι, ταύτης AH: ὡς οἶμαι ταύτης οἰκειοτέρας R, ὡς οἰκειοτέρας MF 5 τυχόντα RMF: τυχόντος AH ὅπερ RF: ὅπερ καὶ M, ἥτις AH(v); ὅστις coni. Mang. εὐκολώτερον om. RMF τοῖς τὰς ἀκροποσθίας F (v) ἀκροποσθιάσεις M 6 ἔχουσι γίνεται F δεύτερον AH (δὲ addidi): ἕτερον δὲ MF, om. R τὴν—σώματος] διὰ τὴν δηλουμένην MF καθαριότητα R: καθαρότητα ceteri (v) 7 ἁρμόττειν FL^2 (v) τάξει ἱερωμένη MFL^2: ἱερωμένη (om. τάξει) R, ἱερωσύνη AH 8 τῶν ἱερέων ⟨παῖδες⟩ coni. Reitzenstein ὑποσυλλέγεται] ὑποστέλλεται H, ὑποσυστέλλεται A 8. 9 ὑποστέλλει] ὑποσυστέλλει F 10 τὴν om. M alt. πρὸς R: εἰς ceteri (v) 11 τὸ μὲν γὰρ v, γὰρ om. codd. 13 τὰ νοητὰ RMF: καὶ τὰ νοήματα AH (v) ᾧ] ὡς R αἰσθητὰ om. M 14 δὲ om. AH καὶ] ἣν M καὶ ἀναγκαιότατον—εἰρημένοις καὶ (20) om. F 15 παρασκευήν RM: κατασκευήν AH (Turn.) εὐοδεῖ RM: εὐοδοῖ A (v), εὐωδοῖ H 16 τῆς ποσθίας] ποσθίους M ante κόλπους add. ὡς ἦλθε AH (v) καὶ om. M τεμνόμενα H (Turn.) 17 δοκεῖ R: om. ceteri (v) 18 οὖν om. M 19 μωϋσέος M, μωσέως AH διηρεύνησαν RM: διηρμήνευσαν AH (v)

7 cf. Herod. 2,37

εἶναι τοῖν ἀναγκαιοτάτοιν· ἑνὸς μὲν ἡδονῶν ἐκτομῆς, αἳ καταγοητεύουσι 9 διάνοιαν· ἐπειδὴ γὰρ τὰ νικητήρια φέρεται τῶν ἐν ἡδοναῖς φίλτρων ἡ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα συνουσία, τὸ ὑπηρετοῦν ταῖς τοιαύταις ὁμιλίαις ὄργανον ἀκρωτηριάζειν ἔδοξε τοῖς νομοθέταις, αἰνιττομένοις περιτομὴν περιττῆς ἐκτομὴν καὶ πλεοναζούσης ἡδονῆς, οὐ μιᾶς, ἀλλὰ διὰ μιᾶς τῆς βιαστικωτάτης καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν· ἑτέρου δὲ τοῦ γνῶναί τινα 10 ἑαυτὸν καὶ τὴν βαρεῖαν νόσον, οἴησιν, ψυχῆς ἀπώσασθαι· ἔνιοι γὰρ ὡς ἀγαθοὶ ζῳοπλάσται ζῴων τὸ κάλλιστον, ἄνθρωπον, ηὔχησαν δύνασθαι M. δημιουργεῖν καὶ φυσηθέντες ὑπ' ἀλαζονείας ἑαυτοὺς ἐξεθείωσαν, | τὸν ὡς ἀληθῶς αἴτιον γενέσεως ὄντα θεὸν παρακαλυψάμενοι, καίτοι γε ἐκ τῶν συνήθων ἐπανορθώσασθαι τὴν ἀπάτην δυνάμενοι· πολλοὶ μὲν γὰρ 11 παρ' αὐτοῖς εἰσιν ἄνδρες ἄγονοι, πολλαὶ δὲ στεῖραι γυναῖκες, ὧν ἀτελεῖς αἱ ὁμιλίαι καταγηρασάντων ἐν ἀπαιδίᾳ. πονηρὰν οὖν δόξαν ἐκτμητέον τῆς διανοίας καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ φιλόθεοι. τούτων μὲν δὴ πέρι 12 τοσαῦτα· τρεπτέον δ' ἐπὶ τοὺς κατὰ μέρος ἤδη νόμους καὶ πρώτους, ἀφ' ὧν ἄρχεσθαι καλόν, τοὺς περὶ μοναρχίας ὁρισθέντας.

Οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι.

13 M. (1.) Τινὲς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας ὑπέλαβον 13 εἶναι θεοὺς αὐτοκράτορας, οἷς τὰς τῶν γινομένων ἁπάντων αἰτίας ἀνέθεσαν.

1 εἶναι RF: ἕνεκα M, om. AH (v) ἐκτομήν M 2 διάνοιαν om. AH γὰρ om. R 3 γυναῖκας F 4 ἀκρωτηριάζει MF ἔδοξε] πᾶσι MF αἰνιττόμενος MF 4. 5 περιτομὴν περιττῆς ἐκτομὴν scripsi: περιτομὴν περιττῆς ἐκτομῆς R (ut vid.), περιτομὴν περιττῆς MF, ἐκτομὴν περιττῆς AH (v) 5 ἀλλὰ καὶ F 6 ἕτερον F τιν' F 7 τὴν οἴησιν AH (v) 8 ζῴων R: ζῷον ceteri (v) ἀνθρώπων F 9 ἐξεθέωσαν AH 10 ὡς om. F (Turn.) αἴτιον γενέσεως ὄντα RF: ὄντα αἴτιον γενέσεως AH (v), ὄντα γενέσεως αἴτιον M καίτοι—δυνάμενοι (11) om. AH γε R: γ' MF 11 συνήθων R: συνόντων MF (v) 12 πολλαὶ δὲ] καὶ H (Turn.); πολλαὶ δὲ καὶ Mang. 13 ὁμιλίαι] ἡμιολίαι AH κατηγορησάντων F[1]H (Turn.) 14 τῆς διανοίας—φιλόθεοι om. MF δὴ RMF: οὖν AH (v) 15 πρώτους RM: πρώτους γ' F, πρῶτον AH (Turn.); πρῶτον γ' Mang. 16 περὶ] ἐπὶ AH 17 tit. οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι RF: οἱ περὶ μοναρχίας λόγοι Vind., περὶ μοναρχίας mg R mg M, φίλωνος περὶ μοναρχίας AH, περὶ μοναρχίας λόγος πρῶτος L (v) 18 ἀστέρας om. AH 19 αὐτοκράτορας] αὐτοκρατεῖς coni. Mang. πάντων F Vind. αἰτίας ἁπάντων transp. M ἐνέθεσαν M

18—4,22 *Euseb. Praep. Ev. XIII 18,11* εἰκότως δῆτα Μωυσῆς ... μόνον ἡγεῖσθαι θεὸν καὶ μόνῳ τὴν σεβάσμιον ἀπονέμειν νομοθετεῖ τιμὴν λέγων· "μὴ ἰδὼν—προσκυνήσῃς αὐτοῖς" (Deut. 4,19). ἑρμηνεύει δὲ ταῦτα διασαφῶν εἰς πλάτος ὁ τὰ Ἑβραίων πεπαιδευμένος Φίλων ὧδέ πῃ λέγων πρὸς λέξιν· Τινὲς ἥλιον—συνέστησαν. 18—4,7 Vind. hist. gr. 67 fol. 59v Οἱ περὶ μοναρχίας λόγοι: — Τινὲς κτλ. abrumpitur verbis (4,7) τοὺς δὲ μὴ βλέποντας τὸν ἐπι, folium proximum intercidit.

Μωυσεῖ δ' ὁ κόσμος ἔδοξεν εἶναι καὶ γενητὸς καὶ καθάπερ πόλις ἡ
μεγίστη, ἄρχοντας ἔχουσα καὶ ὑπηκόους, ἄρχοντας μὲν τοὺς ἐν οὐρανῷ
πάντας ὅσοι πλάνητες καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ὑπηκόους δὲ τὰς μετὰ
14 σελήνην ἐν ἀέρι καὶ περιγείους φύσεις· τοὺς δὲ λεχθέντας ἄρχοντας
οὐκ αὐτεξουσίους, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ πάντων πατρὸς ὑπάρχους, οὗ μιμου-
μένους τὴν ἐπιστασίαν κατορθοῦν πρυτανεύοντος κατὰ δίκην καὶ νόμον
ἕκαστον τῶν γεγονότων· τοὺς δὲ μὴ βλέποντας τὸν ἐπιβεβηκότα ἡνίοχον
τοῖς ὑπεζευγμένοις ὡς αὐτουργοῖς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ἀνάψαι
15 τὰς αἰτίας. ὧν τὴν ἄγνοιαν ὁ ἱερώτατος νομοθέτης εἰς ἐπιστήμην
μεθαρμόζεται λέγων ὧδε· „μὴ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ
τοὺς ἀστέρας καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ πλανηθεὶς προσκυνήσῃς
αὐτοῖς“ (Deut. 4,19). εὐθυβόλως πάνυ καὶ καλῶς πλάνον εἶπε τὴν
16 τῶν εἰρημένων ὡς θεῶν ἀποδοχήν. οἱ γὰρ ἰδόντες ἡλίου μὲν προσόδοις
καὶ ἀναχωρήσεσι τὰς ἐτησίους ὥρας συνισταμένας, ἐν αἷς αἱ | ζῴων καὶ p. 21
φυτῶν καὶ καρπῶν γενέσεις ὡρισμέναις χρόνων περιόδοις τελεσφοροῦνται,
σελήνην δ' ὑπηρέτιν καὶ διάδοχον ἡλίου νύκτωρ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ
προστασίαν ἀνειληφυῖαν ὧν μεθ' ἡμέραν ἥλιος, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας
κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐπίγεια συμπάθειαν μυρία τῶν ἐπὶ διαμονῇ τοῦ παντὸς
ἐνεργοῦντάς τε καὶ δρῶντας, πλάνον ἐπλανήθησαν ἀνήνυτον μόνους εἶναι
17 τούτους θεοὺς ὑποτοπήσαντες. εἰ δ' ἐσπούδασαν διὰ τῆς ἀπλανοῦς βαδίζειν
ὁδοῦ, κἂν εὐθὺς ἔγνωσαν ὅτι, καθάπερ αἴσθησις ὑποδιάκονος νοῦ γέγονε,
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ αἰσθητοὶ πάντες ὑπηρέται τοῦ νοητοῦ κατέστησαν,

1 μωϋσῆ MF, μωσεῖ AH δὲ (om. ὁ) AH καὶ ante γενητὸς om. AH γεννητὸς Vind. καθάπερ om. MAH Eus. 2 μεγάλη F Vind. ἄρχοντας δὲ H (v); ἄρχοντάς τε coni. Mang. 3 ὅσοι] οἷον Eus. πλανῆται M 4 ἐν ἀέρι καὶ om. AH; καὶ om. v 5 πατέρος v πατρὸς ὑπάρχους] προϋπάρχου AH 6 πρυτανεύοντας Vind. 8 ἐν τῶ κόσμω codd.: ἐν κόσμῳ v 11 προσκυνήσεις M (v) 12 αὐτοῖς RMF Eus.: αὐτούς AH (v) 12. 13 τὴν ... ἀποδοχήν] τὰς ... ἀποδοχάς AH 13 ἰδόντες] εἰδότες M προσόδοις F et Eus. codd. nonnulli: προόδοις ceteri 14 συνισταμένας] ἀνεσταλμένας AH αἱ] καὶ AH (Turn.) 15 ὡρισμένων H (Turn.) περιόδοις] προόδοις H 16 ὑπηρέτιν codd.: ὑπηρέτην v ἡλίου καὶ διάδοχον transp. M 17 εἰληφυῖαν MAH ὧν] ὡς AH ἥλιος RM Eus.: ἥλιον FAH 18 τἀπίγεια Eus. τῶν] τὰ AH παντὸς] παρόντος AH (Turn.) 20 δὲ AH 21 κἂν εὐθὺς] εὐθὺς ἂν AH (Turn.) νοῦ om. AH 22 αἰσθητοὶ ⟨θεοὶ⟩ coni. Mang. νοητοῦ] νοῦ L² (Turn.) κατέστησαν AH(R?): συνέστησαν ceteri

13 cf. *Cic. de nat. deor. II 19* Possetne ... tot rebus ipsis se immutantibus solis accessus discessusque solstitiis brumisque cognosci?

ἀγαπήσαντες εἰ δευτερείων ἐφίξονται. παγγέλοιον γὰρ οἴεσθαι, ὅτι ὁ μὲν 18
νοῦς ὁ ἐν ἡμῖν βραχύτατος ὢν καὶ ἀόρατος ἡγεμὼν τῶν αἰσθητικῶν
ὀργάνων ἐστίν, ὁ δὲ τοῦ παντὸς ὁ μέγιστος καὶ τελειότατος οὐχὶ βασιλεὺς
βασιλέων εἶναι πέφυκε, βλεπομένων οὐ βλεπόμενος. πάντας οὖν τοὺς κατ' 19
οὐρανὸν οὓς αἴσθησις ἐπισκοπεῖ θεοὺς οὐκ αὐτοκρατεῖς νομιστέον, τὴν
ὑπάρχων τάξιν εἰληφότας, ὑπευθύνους μὲν φύσει γεγονότας, ἕνεκα δ'
ἀρετῆς εὐθύνας οὐχ ὑφέξοντας. ὥσθ' ὑπερβάντες τῷ λογισμῷ πᾶσαν 20
τὴν ὁρατὴν οὐσίαν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀειδοῦς καὶ ἀοράτου καὶ μόνῃ διανοίᾳ
καταληπτοῦ τιμὴν ἴωμεν, ὃς οὐ μόνον θεὸς θεῶν ἐστι νοητῶν τε καὶ
αἰσθητῶν ἀλλὰ καὶ πάντων δημιουργός. ἐὰν δέ τις τὴν τοῦ ἀιδίου καὶ
ποιητοῦ θεραπείαν ἄλλῳ προσνέμῃ νεωτέρῳ καὶ γενητῷ, φρενοβλαβὴς
ἀναγεγράφθω καὶ ἔνοχος ἀσεβείᾳ τῇ μεγίστῃ.

(2.) Εἰσὶ δέ τινες οἳ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀνδριαντοποιοῖς ὡς θεο- 21
πλαστεῖν ἱκανοῖς παρέδοσαν· οἱ δὲ λαβόντες ἀργὴν ὕλην θνητῷ παρα-
δείγματι προσχρησάμενοι, τὸ παραλογώτατον, θεοὺς ὅσα τῷ δοκεῖν
ἐμόρφωσαν· καὶ νεὼς κατασκευάσαντες καὶ ἱδρυσάμενοι βωμοὺς ἐδείμαντο
θυσίαις τε καὶ πομπαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἱερουργίαις τε καὶ ἁγιστείαις
ἐπιμελῶς πάνυ καὶ πεφροντισμένως γεραίρουσιν, ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν
τὸν περὶ ταῦτα τῦφον ὡς ἔνι μάλιστα σεμνοποιούντων. οἷς ὁ τῶν ὅλων 22
πατὴρ προαγορεύει λέγων· „οὐ ποιήσετε μετ' ἐμοῦ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ

---

1 post ἀγαπήσαντες add. αὐτὸ MF εἰ] ἢ M post ἐφίξονται add. πάντες MF παγγέλοιον γὰρ οἴεσθαι om. MF γὰρ R: δὲ AH (v) 1. 2 ὁ μὲν νοῦς ὁ R: νοῦς ὁ μὲν M, νοῦς μὲν ὁ FAH (v) 3 τελειότατος RM: τελεώτατος ceteri (v) 3. 4 βασιλεὺς καὶ βασιλέων AH 4 ἅπαντας MF 4. 5 τοὺς κατ' οὐρανὸν οὓς] οὓς κατ' οὐρανὸν AH (Mang.) 5 οὐκ αὐτοκρατεῖς] αὐτοκρατεῖς οὐ M (Mang.) 6 εἰληχότας FL² (Turn.); λαβόντας τὴν τάξιν τῶν ὑπάρχων mg H 7 εὐθύνας RMF: εὐθύνην AH (v) ὑφέξοντας] ἕξοντας AH ὥστε F, ὡς M 8 pr. τὴν om. M ἀειδοῦς] ἀϊδίου M (Mang.) 9 θεῶν θεός transp. M, θεῶν om. Eus. 10 ἁπάντων Eus. codd. nonnulli 11 νεωτέρῳ καὶ γενητῷ] νοητῷ καὶ θεωρητῷ M, νεωτέρῳ ἢ γεννητῷ v γενητῷ R: γεννητῷ ceteri 14 οἱ δὲ] οἳ M (Mang.) ἀργὴν ss. R (ut vid.), ἀργυρὰν F 15 τῷ om. M 16 ἐδείμαντο fortasse secludendum, ⟨οὓς⟩ ἐδείμαντο coni. Wendl. 17 ἁγιστίαις M 18 πάνυ τε AH (Turn.) ἱερέων τε RF: ἱερέων M, ἱερῶν AH ἱερειῶν] ἱερείων FAH, ἱεριτῶν (sic) M 19 σεμνοποιούντων ὡς ἔνι μάλιστα transp. AH (v) οἷς] ὡς M 20 προσαγορεύει F¹; ἀπαγορεύει coni. Mang. μετ' ἐμοῦ scripsi (cf. *leg. alleg. I § 51*): μετ' ἐμὲ M, (ποιήσετ') ἐμοὶ R, ὑμῖν F, om. AH

7—12 pergit Euseb. l. l. καὶ ἐπάγει λέγων· ὥσθ'—μεγίστῃ.

χρυσοῦς“ (Exod. 20,23), μόνον οὐκ ἄντικρυς ἀναδιδάσκων, ὅτι οὐδ' ἐξ
ἑτέρας ὕλης χειρόκμητον οὐδὲν τὸ παράπαν θεοπλαστήσετε διακωλυ-
θέντες ἐκ τῶν ἀρίστων· ἄργυρος γὰρ καὶ χρυσὸς τὰ πρωτεῖα τῶν ἐν
23 ὕλαις φέρονται. δίχα δὲ τῆς ῥητῆς ἀπαγορεύσεως καὶ ἕτερον αἰνίττε-
σθαί μοι δοκεῖ τῶν πρὸς ἠθοποιΐαν μάλιστα συντεινόντων, διελέγχων
οὐ μετρίως τοὺς φιλοχρηματους, | οἳ πανταχόθεν μὲν ἀργύριον καὶ p.
χρυσίον ἐκπορίζουσι, τὸ δὲ πορισθὲν ὡς ἄγαλμα θεῖον ἐν ἀδύτοις
θησαυροφυλακοῦσιν, ἀγαθῶν αἴτιον καὶ τῆς συμπάσης εὐδαιμονίας τοῦτ'
24 εἶναι νομίζοντες. καὶ ὅσοι μέντοι τῶν ἀπόρων κεκράτηνται χαλεπῇ
νόσῳ, φιλαργυρίᾳ, οὐκ ἔχοντες ἴδιον πλοῦτον, ὃν θεραπείας ἀξιώσουσι,
τὸν τῶν πλησίον τεθηπότες καὶ προσκυνοῦντες ἕωθεν εἰς τὰς τῶν περι-
ουσιαζόντων οἰκίας ἀφικνοῦνται καθάπερ εἰς ἱερὰ μέγιστα, προσευξόμενοι
25 καὶ τἀγαθὰ παρὰ τῶν δεσποτῶν ὡς θεῶν αἰτησόμενοι. πρὸς οὓς καὶ
ἐν ἑτέροις φησίν· „οὐκ ἐπακολουθήσετε εἰδώλοις καὶ θεοὺς χωνευτοὺς
οὐ ποιήσετε“ (Lev. 19,4), διὰ συμβόλων ἀναδιδάσκων, ὅτι πλούτῳ τιμὰς
ἰσοθέους ἀπονέμειν οὐ προσήκει· πλούτου γὰρ αἱ περιβόητοι ὗλαι
χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἶναι πεφύκασιν, αἷς ἀκολουθοῦσιν οἱ πολλοὶ τὰ τοῦ
λεγομένου τυφλοῦ πλούτου μόνα ἢ μάλιστα εὐδαιμονίας αἴτια νομίζοντες.
26 τάδ' ἐστὶν ἅ φησιν „εἴδωλα“, σκιαῖς ἐοικότα καὶ φάσμασιν, οὐδενὸς
ἠρτημένα ἰσχυροῦ καὶ βεβαίου· φέρεται γὰρ πνεύματος τρόπον ἀστάτου
τροπὰς καὶ μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενα. σημεῖον δ' ἐστὶ τούτων
ἐναργές· μὴ προλαβόντων ἐξαπιναίως ἔστιν ὅτε προσέπτη, παγίως

1 χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς transp. M μόνον οὐκ] μονονουχὶ οὐκ AH (Turn.); μονον-ουχὶ Mang. 2 χειρότμητον M θεοπλαστήσεται N, χειροπλαστήσετε M 2. 3 διακωλυθέντες F: δύο κωλυθέντες RAH (v), κωλυθέντες M 5 διελεγχομένους M 6 οὐ RF: οὐδὲ AH (v), om. M ἀργύριον μὲν transp. M 6. 7 ἄργυρον καὶ χρυσὸν F 7 ἄγαλμα] ἀγαλλίαμα AH 8 post τοῦτ' repetit αἴτιον M 9 ὅσοι] ἴση AH μέντοι RF: μὲν ceteri (v) τοῖς ἀπόροις AH (Turn.) 10 φυλαργυρία A post ἔχοντες add. δὲ AH (Turn.) 11 τὸν] τὴν Turn. πλησίον RF: πλησίων M, πλουσίων AH προσκυνοῦντες—καθάπερ (12) om. AH 12 ἀφικνούμενοι FL (Turn.) post προσευξόμενοι add. ἔρχονται AH (Turn.) 13 τὰ ἀγαθὰ M 14 οὐκ ἀκολουθήσετε M (Mang.) 16 ἀπονέμειν ἰσοθέους transp. H (v) 17 εἶναι R: χεῖσθαι MF, κεῖσθαι AH, χρῆσθαι v; ῥεῖσθαι coni. Mang. 19 τάδ'] τὰ δὲ AH (Turn. Mang.) ἅ] ἢ MF 20 ἠρτημένου H ἰσχυροῦ RM: ὀχυροῦ ceteri (v) τρόπον πνεύματος transp. AH (v) 21 τροπὰς] φορὰς F καὶ μεταβολὰς om. AH (Turn.) ἐνδεχόμενα codd.: ἐκδεχόμενα v δ' ἐστὶ τούτων RMF: δὲ τοῦτο AH (v) 22 ἐναργές RAH: ἐναργέστατον MF (v) προλαβόντων RF: προσλαβόντων AH (v), παραλαβόντων M παγίως δ' F

1. 2 N fol. 155r: μόνον οὐκ — θεοπλαστήσεται.

ἐνειλῆφθαι νομιζόντων πάλιν ἀπεπήδησε, καὶ ὅτε μέντοι πάρεστι, καθάπερ τὰ διὰ τῶν κατόπτρων εἴδωλα φαντάζεται τὴν αἴσθησιν ἀπατῶντα καὶ καταγοητεύοντα καὶ ὡς ἂν ὑφεστηκότα τὰ μὴ ὑπομένοντα. καὶ τί δεῖ 27 τὸν ἀνθρώπινον πλοῦτον ἢ τῦφον, ὃν ἀναζωγραφοῦσιν αἱ κεναὶ δόξαι, δηλοῦν ὡς ἔστιν ἀβέβαιος; ἤδη γάρ τινες καὶ τὰ ἄλλα πάντα ζῷα καὶ φυτά, ὧν γένεσίς ἐστι καὶ φθορά, συνεχῶς μὲν καὶ ἀπαύστως φασὶ ῥεῖσθαι, τῆς δ' ἀπορροίας ἀδηλοτέραν αἴσθησιν εἶναι, ἀεὶ νικώσης τῆς περὶ τὴν ῥύσιν ὀξύτητος τὴν δι' ὄψεως ἀκριβῆ προσβολήν.

(3.) Ἀλλ' οὐ μόνον πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τὰ τοιαῦτα εἴδωλα 28 καὶ ἀμενηναὶ σκιαί, ἀλλὰ καὶ πάντες, οὓς οἱ μυθογράφοι διαπλάσαντες ἐξετύφωσαν ἐπιτειχίσαντες τὰς ψευδεῖς δόξας κατὰ τῆς ἀληθείας, θεοὺς καινοὺς ὥσπερ ἀπὸ μηχανῆς εἰσαγαγόντες ἕνεκα τοῦ τὸν ἀίδιον καὶ ὄντα ὄντως θεὸν λήθῃ παραδοθῆναι. πρὸς δὲ τὸ εὐπαράγωγον μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐνηρμόσαντο τὸ ψεῦδος, νομίζοντες ῥᾳδίως καταγοητεύσειν τοὺς ἐντυγχάνοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλαστικὴν καὶ ζωγραφίαν 29
216 M. συνεργοὺς τῆς ἀπάτης | προσπαρέλαβον, ἵνα χρωμάτων καὶ σχημάτων καὶ ποιοτήτων εὖ δεδημιουργημέναις ἰδέαις ὑπαγάγωνται τοὺς ὁρῶντας καὶ τὰς ἡγεμονίδας αἰσθήσεις ὄψιν καὶ ἀκοὴν δελεάσαντες, τὴν μὲν ἀψύχοις εὐμορφίαις, τὴν δ' εὐφωνίᾳ ποιητικῇ, συναρπάσωσι τὴν ψυχὴν ἀβέβαιον καὶ ἀνίδρυτον αὐτὴν ἀπεργασάμενοι. διὰ τοῦτ' ἐπιστάμενος 30

---

1 ἀπεπήδησε RM: ἀπεδήμησε ceteri (v) ὅταν M 2 τὰ om. AH (Turn.) ἐξαπατῶντα M (Mang.) 2. 3 καὶ καταγοητεύοντα om. F 3 ἂν] δὴ R τὰ RM (coni. Mang.): καὶ AH, om. F 4 τὸν om. Mang. ἀνθρώπινον RMF: τῶν ἀνθρώπων AH (v) ἢ] καὶ AFL² (Turn.) post τῦφον add. λέγειν R ἀναζωπυροῦσιν vel σεμνοποιοῦσιν coni. Mang. 5 τὰ ἄλλα R: τἄλλα MFH, τάλλα A 6 φασὶ καὶ ἀπαύστως transp. AH (v) ἀκαταπαύστως F 7 ῥεῖσθαι] διαρρεῖν AH ἀπορροῆς MF ἀεὶ om. MF 7. 8 τῇ ... ὀξύτητι AH 8 ῥύσιν Mang.: φύσιν RMF, φορὰν AH δι' om. AH 10 καὶ ἀμενηναὶ (ἀμενιναὶ M, ἀμενηνοὶ F) σκιαί RMF: ἀμενηνά AH (Mang.) ⟨μῦθοι⟩ πάντες conicio πάντες οὓς RMF: ἄλλαι ἀπάται ἃς AH (Mang.) οἱ RF: om. MAH (v) διαπλάττουσιν R 11 ἐξετύφωσαν ἐπιτειχίσαντες om. AH 12 καινοὺς] κενοὺς AH εἰσήγαγον AH ἕνεκα τοῦ μὴ AH (Turn.) 12. 13 ὄντως ὄντα M, ὄντως om. AH 13 θεὸν R: om. ceteri (v) λήθῃ] ἀληθῆ A 14 τὸ om. Turn. ψεῦδος RMF: ψευδὲς AH (v) νομίσαντες AH (v) 14. 15 καταγοητεύσειν RM: καταγοητεύειν ceteri (Turn.) 15 ἐντυχόντας M 16 προσπαρέλαβον RMFN: προσέλαβον AH (v) 17 ὑπαγάγωνται RMF: ὑπάγωνται N, ὑπάγοντες AH (Turn.): ὑπαγαγόντες Mang. 18 ἡγεμόνας M 19 δὲ AH διαρπάσωσι H 20 ἀίδρυτον M αὐτὴν RMFN: ταύτην AL² (Turn.), ταύτῃ HL¹ (coni. Mang.) ἀπεργαζόμενοι AH (v)

15—20 N: fol. 155r οὐ μὴν — ἀπεργασάμενοι

ἐπὶ μέγα δυνάμεως προεληλυθότα τὸν τῦφον καὶ δορυφορούμενον ὑπὸ τοῦ πλείστου γένους ἀνθρώπων οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' ἑκουσίοις γνώμαις, εὐλαβηθεὶς μή ποτε καὶ οἱ ζηλωταὶ τῆς ἀδεκάστου καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας καθάπερ ὑπὸ χειμάρρου παρασυρῶσιν, ἐνσφραγίζεται βαθεῖς τύπους ταῖς διανοίαις ἐγχαράττων ὁσιότητος, ὑπὲρ τοῦ μὴ συγχυθέντας ἢ ἐπιλεανθέντας ἀμαυρωθῆναί ποτε χρόνῳ, καὶ συνεχῶς ἐπᾴδει ποτὲ μὲν λέγων ὅτι θεὸς εἷς ἐστι καὶ κτίστης καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων, ποτὲ δὲ ὅτι κύριος τῶν γεγονότων, ἐπειδὴ τὸ βέβαιον καὶ πάγιον καὶ τὸ κῦρος ὡς
31 ἀληθῶς περὶ αὐτὸν μόνον πέφυκε. λέλεκται δ' ὅτι „οἱ προσκείμενοι τῷ ὄντι θεῷ ζῶσι πάντες“ (Deut. 4,4). ἆρ' οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τρισμακάριος καὶ τρισευδαίμων βίος, ἀγαπητικῶς ἔχεσθαι τῆς θεραπείας τοῦ πρεσβυτάτου πάντων αἰτίου καὶ μὴ τοὺς ὑποδιακόνους καὶ πυλωροὺς πρὸ τοῦ βασιλέως θεραπεύειν ἀξιοῦν; ἀθάνατος ἥδε ἡ ζωὴ καὶ μακραίων ἐν ταῖς τῆς φύσεως στήλαις ἀναγέγραπται· ταυτὶ δὲ τὰ γράμματα τῷ κόσμῳ συνδιαιωνίζειν ἀναγκαῖον.

32 (4.) Δυστόπαστος μὲν οὖν καὶ δυσκατάληπτος ὁ πατὴρ καὶ ἡγεμὼν τῶν συμπάντων ἐστίν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτ' ἀποκνητέον τὴν ζήτησιν αὐτοῦ. δύο δ' ἐν ταῖς περὶ θεοῦ ζητήσεσι τὰ ἀνωτάτω ταῦτ' ἐπαπορεῖ ἡ διάνοια τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀνόθως· ἓν μὲν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, ἕνεκα τῶν ἐπιτηδευσάντων ἀθεότητα, κακιῶν τὴν μεγίστην· ἕτερον δὲ τὸ τί ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν. τὸ μὲν οὖν πρότερον οὐ πολὺς πόνος ἰδεῖν, τὸ δὲ δεύτερον
33 οὐ χαλεπὸν μόνον ἀλλὰ καὶ ἴσως ἀδύνατον. ἐπισκεπτέον δ' ἑκάτερον.

---

2 πλείστου] μεγίστου R ἀνθρώπων RMF: τῶν ἀνθρώπων AH (v) οὐκ—γνώμαις om. in textu R, add. mg R, om. F ἐκουσίαις M 3 μή ποτε] μήτε M τῆς τ' Turn. ἀδεκάστου] ἀλήκτου AH 4 παρασυρῶσιν RM: περισυρῶσιν AH, ὑποσυρῶσιν F 5 ὁσιότητος RMF: ὁσιότητα AH (Mang.) 6 ἐπιλεανθέντας RFAH: ἐπιλαθέντας M; ἐπιλειανθέντας v καὶ συνεχῶς] συνεχῶς τ' AH (Turn.) ποτὲ] τοτὲ MF 7 καὶ ante κτίστης om. F ποτὲ] τοτὲ MF, το (sic) R 8 δ' MF ἐπειδὴ] ἐπεὶ δεῖ F alt. τὸ om. AH (Turn.) 9 μόνον πέφυκεν R: μόνον πεφυκέναι F, μόνον εἶναι πέφυκε M, εἶναι πέφυκε μόνον AH (v) λέλεκται] λέγεται AH 10 ἆρ' οὐχ RF: ἀλλ' οὐχ M, καὶ AH τρισμακάριστος M 11 τῆς θεραπείας om. M 11. 12 πρεσβυτάτου RMF: πρεσβυτέρου AH (v) 12. 13 τοῦ βασιλέως RMF: τῆς βασιλείας AH (Turn.) 13 ἀθάνατος RM: ἀθάνατος δὲ F (v), ἀθάνατος οὖν AH ἥδε ἡ ζωὴ RM: ἡ om. AH, ἥδε ἡ om. FL (Turn.) μακραίων] μακρὸς αἰὼν FL (Turn.) ἐν om. F 14 δὲ RMF: τε AH (v) 14. 15 συνδιαιωνίζειν τῷ κόσμῳ transp. AH (v) 15 tit. πόθεν τοῦ εἶναι θεὸν λαμβάνομεν ἔννοιαν add. M (Mang.) 16 ἀόρατος ante δυστόπαστος add. M οὖν om. M post δυσκατάληπτος add. ἐστὶν M (Mang.), sed repetit post συμπάντων 17 ἐστίν codd.: hoc loco om. Mang. τοῦτο AH 18 ἀνωτέρω AH ταῦτ' RM: ταῦτα AH, ταῦτά τε F ἐπαπορεῖν διανοία F 20 ἕτερον—ἰδεῖν (21) om. M 21 πρότερον—τὸ δὲ om. AH 22 ἑκάτερον RMF: ἑκάτερα AH (v)

ἀεὶ τοίνυν γνωρίσματα τῶν δημιουργῶν πέφυκέ πως εἶναι τὰ δημιουργηθέντα· τίς γὰρ ἀνδριάντας ἢ γραφὰς θεασάμενος οὐκ εὐθὺς ἐνενόησεν ἀνδριαντοποιὸν ἢ ζωγράφον; τίς δὲ ἐσθῆτας ἢ ναῦς ἢ οἰκίας ἰδὼν οὐκ ἔννοιαν ἔλαβεν ὑφάντου καὶ ναυπηγοῦ καὶ οἰκοδόμου; παρελθὼν δέ τις εἰς πόλιν εὔνομον, ἐν ᾗ τὰ τῆς πολιτείας σφόδρα καλῶς διακεκόσμηται, τί ἕτερον ὑπολήψεται ἢ ὅτι ἐπιστατεῖται ἥδε ἡ πόλις ὑπ' ἀρχόντων
M. | ἀγαθῶν; τὸν οὖν ἀφικόμενον εἰς τὴν ὡς ἀληθῶς μεγαλόπολιν, τόνδε 34
τὸν κόσμον, καὶ θεασάμενον τὴν ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα βρίθουσαν ζῴων καὶ φυτῶν καὶ ποταμῶν αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων φορὰς καὶ πελαγῶν ἀναχύσεις καὶ εὐκρασίας ἀέρος καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν τροπάς, εἶτα ἥλιον καὶ σελήνην, τοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἡγεμόνας, καὶ τὰς τῶν ἄλλων πλανήτων τε καὶ ἀπλανῶν καὶ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ περιπολήσεις καὶ χορείας, οὐκ εἰκότως, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως, ἔννοιαν λήψεσθαι δεῖ τοῦ ποιητοῦ καὶ πατρὸς καὶ προσέτι ἡγεμόνος; οὐδὲν γὰρ τῶν τεχνικῶν 35
ἔργων ἀπαυτοματίζεται· τεχνικώτατον δὲ καὶ ἐπιστημονικώτατον ὅδε ὁ κόσμος, ὡς ὑπό τινος τὴν ἐπιστήμην ἀγαθοῦ καὶ τελειοτάτου πάντως δεδημιουργῆσθαι. τοῦτον τὸν τρόπον ἔννοιαν ἐλάβομεν ὑπάρξεως θεοῦ.

(5.) Τὴν δ' οὐσίαν, εἰ καὶ δυσθήρατον καὶ δυσκατάληπτον εἶναι 36
συμβέβηκεν, ὅμως καθ' ὅσον ἐνδέχεται διερευνητέον. ἄμεινον γὰρ οὐδὲν τοῦ ζητεῖν τὸν ἀληθῆ θεόν, κἂν ἡ εὕρεσις αὐτοῦ διαφεύγῃ δύναμιν ἀνθρωπίνην, ἐπειδὴ καὶ ἡ περὶ τὸ βούλεσθαι μαθεῖν σπουδὴ καθ' αὑτὴν ἀλέκτους ἡδονὰς καὶ εὐφροσύνας ἐργάζεται. μάρτυρες δὲ οἱ μὴ χείλεσιν 37

---

1 τοίνυν om. AH (Turn.) γνώρισμα F 2 ἀνδριάντα F ἐνενόησεν RMF: ἐνόησεν AH (v) 3 pr. ἢ] καὶ F δ' FAH αἰσθῆτας A ναῦν M οἰκίαν MF 5 τῆς om. AH κεκόσμηται AH (Turn.) 6 ἐπιστατεῖται] κρατεῖται AH (Turn.) 7 ὡς ἀγαθῶν Mang. (non M) εἰς τὴν ὡς ἀληθῶς (R?)M: εἰς τὴν ἀληθῶς F (Mang.), ἀληθῶς εἰς τὴν AH (Turn.) τόνδε] τόν τε M 8 τὴν] γῆν MFL[2] (Turn.) βρίθουσαν R: πλήθουσαν AH (v), πληθύουσαν MF 9 φορὰς] τροφὰς AH (Turn.) 10 εὐκρασίας R: εὐκρασίαν ceteri (v) καὶ ante τῶν om. AH (Turn.) εἶθ' MF 12 πλανητῶν M τε om. MF 13 δ' MF λήψεσθαι δεῖ] λήψεσθαι δὴ H, λήψεται MF 14 ποιητοῦ καὶ πατρὸς RMF: πατρὸς καὶ ποιητοῦ AH (v) 15 ἀπαυτομίζεται AH τεχνικώτατος AH (v) δὲ om. F[1] καὶ ἐπιστημονικώτατον RM: om. ceteri (v) ὅδε R: om. ceteri (v) 16 ὑπὸ] ἀπὸ M τὴν ἐπιστήμην post πάντως transp. M 17 δεδημιουργεῖσθαι M 18 tit. περὶ οὐσίας θεοῦ add. mg M δ' om. Turn. 19 συμβεβηκέναι R καθόσον AH, καὶ ὅσον M 19. 20 ἄμεινον γὰρ οὐδὲν RMF: οὐδὲν γὰρ ἄμεινον AH (v) 20 τοῦ om. M ἡ om. AH διαφεύγῃ RMF: διεκφεύγῃ H, διεκφεύγει A; διαφύγῃ v 20. 21 δύναμιν ἀνθρωπίνην RMF: τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν AH (v) 21 περὶ τὸ RF: περὶ τοῦ ceteri (v) 21. 22 καθ' αὑτὴν (ἑαυτὴν FA) ἀλέκτους ἡδονὰς RMFA: ἀλέκτους ἡδονὰς καθ' ἑαυτὴν H (Turn.) 22 δὲ R: δ' ceteri

ἄκροις γευσάμενοι φιλοσοφίας, ἀλλὰ τῶν λόγων καὶ δογμάτων αὐτῆς
ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντες· τούτων γὰρ ὁ λογισμὸς ἀπὸ γῆς ἄνω μετέωρος
ἀρθεὶς αἰθεροβατεῖ καὶ συμπεριπολῶν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι
οὐρανῷ, τάχει πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν, ἀμυδροτέραις χρῆται ταῖς προσ-
βολαῖς, ἀκράτου καὶ πολλοῦ φέγγους ἐκχεομένου, ὡς τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα
38 ταῖς μαρμαρυγαῖς σκοτοδινιᾶν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο προκαμὼν ἀπαγορεύει,
γνώμῃ δ' ἀηττήτῳ πρὸς τὴν ἐνδεχομένην θέαν ἵεται, καθάπερ ἐν ἄθλοις
δευτερείων μεταποιούμενος, ἐπειδὴ τῶν πρώτων ἐσφάλη. φαντασίας δ'
ἀληθοῦς δευτερά ἐστιν εἰκασία καὶ στοχασμὸς καὶ ὅσα εἰς τὴν τῶν
39 εὐλόγων καὶ πιθανῶν ἰδέαν ἀνάγεται. καθάπερ οὖν οἷός ἐστι τῶν
ἀστέρων ἕκαστος κατὰ τὴν οὐσίαν εἰλικρινῶς οὔτ' εἰδότες οὔτε δυνάμενοι
σαφῶς διαγνῶναι ζητεῖν ὅμως προθυμούμεθα, τερπόμενοι τοῖς εἰκόσι
40 λόγοις ἕνεκα τοῦ φύσει φιλομαθοῦς, τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τῆς κατὰ
τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐναργοῦς φαντασίας ἀμοιροῦμεν, ὀφείλομεν μὴ
ἀπολείπεσθαι τῆς ζητήσεως αὐτοῦ, διὰ τὸ τὴν σκέψιν καὶ ἄνευ τῆς
εὑρέσεως καθ' αὑτὴν τριπόθητον εἶναι, ἐπεὶ καὶ τοὺς τοῦ | σώματος p. 2
ὀφθαλμοὺς οὐδεὶς αἰτιᾶται, παρόσον ἥλιον αὐτὸν ἰδεῖν ἀδυνατοῦντες τὴν
φερομένην ἀπόρροιαν τῶν ἀκτίνων ἐπὶ γῆν ὁρῶσιν, ἡλιακῶν αὐγῶν ἔσχατον
41 φέγγος. (6.) εἰς ἅπερ ἀπιδὼν ὁ ἱεροφάντης καὶ θεοφιλέστατος Μωυσῆς
ἱκετεύει τὸν θεὸν λέγων· „ἐμφάνισόν μοι σαυτόν“ (Exod. 33,13), μόνον
οὐ κατασχεθεὶς καὶ ἐκβοῶν ἄντικρυς, ὅτι „τοῦ μὲν εἶναί σε καὶ ὑπάρχειν
διδάσκαλος καὶ ὑφηγητής μοι γέγονεν ὅδε ὁ κόσμος, καὶ ὡς υἱὸς
ἀναδιδάξας με περὶ τοῦ πατρὸς καὶ ὡς ἔργον περὶ τοῦ τεχνίτου·

---

1 τῶν δογμάτων M 2 γῆς RMF: τῆς γνώσεως AH, τῆς γῆς L² (v) 4 χρήσεται AH (Turn.) 4. 5 ταῖς περιβολαῖς M 6 ταῖς μαρμαρυγαῖς σκοτοδινιᾶν RF: σκοτοδινιᾶν ταῖς μαρμαρυγαῖς AH (v), ταῖς μαρμαρυγαῖς om. M προσκαμὼν M 7 δὲ AH εἰς δεχομένην M θέαν om. M ἵεται MF 8 πρώτων] πρωτείων coni. Mang. 9 ἀληθοῦς] ἐναργοῦς coni. Mang. δευτέρα AH (v), δευτερεῖα F ὅσον AH (Turn.) 10. 11 οἷός—ἕκαστος] οἷα ἑκάστη τῶν ἀρετῶν ἐστι AH 11 οὔτ'] οὐκ M 11. 12 σαφῶς δυνάμενοι transp. AH (v) 12 δ' ante ὅμως add. A τερπόμενοι om. AH 13 φιλομαθοῦς φύσει transp. F εἰ codd.: om. v 14 ὄντα ὄντως F ἀμοιροῦμεν codd.: ἀμοιροῦντες v 15 τὸ om. M τῆς εὑρέσεως—ἐπεὶ καὶ (16) om. M 16 τοὺς M: om. ceteri (Turn.) 17 ὀφθαλμὸν A αἰτιᾶται] ἰᾶται L (Turn.) ἀδυνατοῦντες ἰδεῖν transp. M 18 ἀπορροὴν MF 19 μωσῆς AH 20 σεαυτὸν F 20. 21 μονονοὺ RMH: μονονουχὶ FA (Turn.) 21 κατασχεθεὶς καὶ ἐκβοῶν RMF: καταχθεὶς καὶ βοῶν AH (v) 22 γέγονέ μοι transp. M ὅδε R: om. ceteri (v) καὶ om. R (ut vid.) 23 διδάξας M

τίς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν τυγχάνεις ὧν διαγνῶναι ποθῶν οὐδένα τούτου τοῦ
μαθήματος ὑφηγητὴν ἐν οὐδενὶ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν ἀνευρίσκω. διὸ 42
δὴ δέομαι καὶ ποτνιῶμαι προσέσθαι τὴν ἱκεσίαν ἀνδρὸς ἱκέτου καὶ φιλο-
θέου καὶ μόνον σὲ θεραπεύειν ἀξιοῦντος· ὡς γὰρ τὸ φῶς ὑφ' ἑτέρου
μὴ γνωριζόμενον αὐτὸ ἑαυτοῦ γνώρισμά ἐστιν, οὕτως καὶ σὺ σεαυτὸν
μόνος ἂν φῆναι δύναιο. διὸ συγγνώμης ἀξιῶ τυχεῖν, εἰ σπάνει τοῦ
διδάξοντος ἐπὶ σὲ καταφυγεῖν ἐθάρρησα περὶ σοῦ σπεύδων μαθεῖν". ὁ 43
δὲ „τὴν μὲν προθυμίαν" φησίν „ἐπαινετὴν οὖσαν ἀποδέχομαι, τὸ δ'
αἴτημα οὐδενὶ τῶν εἰς γένεσιν ἡκόντων ἐφαρμόζει. χαρίζομαι δ' ἐγὼ
τὰ οἰκεῖα τῷ ληψομένῳ· οὐ γὰρ ὅσα μοι δοῦναι ῥᾴδιον καὶ ἀνθρώπῳ
λαβεῖν δυνατόν· ὅθεν ὀρέγω τῷ χάριτος ἀξίῳ πάσας ὅσας ἂν οἷός τε
ᾖ δέξασθαι δωρεάς. τὴν δ' ἐμὴν κατάληψιν οὐχ οἷον ἀνθρώπου φύσις 44
ἀλλ' οὐδ' ὁ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος δυνήσεται χωρῆσαι. γνῶθι δὴ
σαυτὸν καὶ μὴ συνεκφέρου ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ὁρμαῖς καὶ ἐπιθυμίαις, μηδέ
σε τῶν ἀνεφίκτων ἔρως αἱρέτω καὶ μετεωριζέτω· τῶν γὰρ ἐφικτῶν
οὐδενὸς ἀμοιρήσεις". ταῦτα ἀκούσας ἐπὶ δευτέραν ἱκεσίαν ἦλθε καί 45
φησι· „πέπεισμαι μὲν ταῖς σαῖς ὑφηγήσεσιν, ὅτι οὐκ ἂν ἴσχυσα δέξασθαι
τὸ τῆς σῆς φαντασίας ἐναργὲς εἶδος. ἱκετεύω δὲ τὴν γοῦν περὶ σὲ
δόξαν θεάσασθαι (Exod. 33,18)· δόξαν δὲ σὴν εἶναι νομίζω τὰς περὶ σὲ
δορυφορούσας δυνάμεις, ὧν διαφεύγουσα ἡ κατάληψις ἄχρι τοῦ παρόντος
οὐ μικρὸν ἐνεργάζεταί μοι πόθον τῆς διαγνώσεως". ὁ δὲ ἀμείβεται 46
καί φησιν· „ἃς ἐπιζητεῖς δυνάμεις εἰσὶν ἀόρατοι καὶ νοηταὶ πάντως ἐμοῦ
τοῦ ἀοράτου καὶ νοητοῦ· λέγω δὲ νοητὰς οὐχὶ τὰς ἤδη ὑπὸ νοῦ κατα-

---

1 ποθῶ M 1. 2 τοῦ μαθήματος τούτου transp. AH 2 μέρους FN εὑρίσκω M 3 δὴ R: om. ceteri (v) προσέσθαι] προσήσεσθαι AH ἱκέτου] οἰκέτου AN 4 σὲ om. L (Turn.) 5 ἑαυτῷ AH (Turn.) ἐστιν om. FN οὕτω AH (v) σαυτὸν M 6 φῆναι ἂν transp. M 7 διδάξαντος FN (Mang.) καταφεύγειν FN ἐθάρρησα RFN: ἐθάρσησα M, θαρρῶ AH (Turn.) περὶ] παρὰ AH (Turn.) σπεύδω M 8 φησί ante τὴν transp. FN ἐπαινετὴν οὖσαν om. N δὲ FN 9 δ' ἐγὼ] δὲ (om. ἐγὼ) AH (Turn.) 11 post ὅσας add. τε FN 12 οἷόν τ' N φύσιν N 13 οὐδ' ὁ] οὐδὲ F (σύμπας) κόσμος οὐρανός τε καὶ γῆ M δύναται M (Mang.) 14 συνεκφέρου] συμπεριφέρου AH (Turn.) 15 αἱρέτω] αἱρείτω M 16 ταῦτα R: ταῦτ' ceteri 17 σαῖς om. Richt. ἴσχυσας N 18 δὲ RMFN: δ' ἐγὼ AH (v) 19 περὶ om. Turn. 20 δορυφορούσας RAH: δορυφόρους MFN 21 ἐργάζεται AH (Turn.) μοι om. AH (Turn.) δ' FN 22 νοηταὶ] δύνανται M 23 νοητοῦ καὶ ἀοράτου transp. F τὰς] καὶ Richt. νοῦ RMFN: τοῦ νοῦ AH (v)

1—12,19 N fol. 155r: τίς δὲ—γνωρίμους.

λαμβανομένας, ἀλλ' ὅτι εἰ καταλαμβάνεσθαι οἷαί τε εἶεν, οὐκ ἂν αἴσθησις
47 αὐτὰς ἀλλ' ἀκραιφνέστατος νοῦς καταλαμβάνοι. πεφυκυῖαι δ' ἀκατάληπτοι
κατὰ τὴν οὐσίαν ὅμως παραφαίνουσιν ἐκμαγεῖόν τι καὶ ἀπεικόνισμα τῆς
ἑαυτῶν ἐνεργείας· οἷαι αἱ παρ' ὑμῖν σφραγῖδες — ὅταν ⟨γὰρ⟩ προσενεχθῇ
κηρὸς ἤ τις ὁμοιότροπος ὕλη, μυρίους ὅσους τύπους ἐναπομάττονται,
μηδὲν ἀκρωτηριασθεῖσαι μέρος, | ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένουσαι —, τοιαύτας ὑπο- p. 21
ληπτέον καὶ τὰς περὶ ἐμὲ δυνάμεις περιποιούσας ἀποίοις ποιότητας καὶ
μορφὰς ἀμόρφοις καὶ μηδὲν τῆς ἀιδίου φύσεως μήτ' ἀλλαττομένας μήτε
48 μειουμένας. ὀνομάζουσι δ' αὐτὰς οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τινες τῶν παρ' ὑμῖν
ἰδέας, ἐπειδὴ ἕκαστα τῶν ὄντων εἰδοποιοῦσι τὰ ἄτακτα τάττουσαι καὶ
τὰ ἄπειρα καὶ ἀόριστα καὶ ἀσχημάτιστα περατοῦσαι καὶ περιορίζουσαι
καὶ σχηματίζουσαι καὶ συνόλως τὸ χεῖρον εἰς τὸ ἄμεινον μεθαρμοζόμεναι.
49 μήτ' οὖν ἐμὲ μήτε τινὰ τῶν ἐμῶν δυνάμεων κατὰ τὴν οὐσίαν ἐλπίσῃς
ποτὲ δυνήσεσθαι καταλαβεῖν. τῶν δ' ἐφικτῶν, ὡς εἶπον, ἑτοίμως καὶ
προθύμως μεταδίδωμι· ταῦτα δ' ἐστὶν ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν
αὐτῷ καλέσαι θέαν, ἣν οὐ σώματος ὀφθαλμοῖς ἀλλὰ τοῖς διανοίας ἀκοι-
50 μήτοις ὄμμασι συμβαίνει καταλαμβάνεσθαι. μόνον ὁ σοφίας ἵμερος
συνεχὴς ἔστω καὶ πυκνός, ὃ δογμάτων ἀοιδίμων καὶ περικαλλεστάτων
ἀναπίμπλησι τοὺς φοιτητὰς καὶ γνωρίμους αὐτῆς". ταῦτα ἀκούσας οὐκ
ἐπαύσατο τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ἔτι τὸν ἐπὶ τοῖς ἀοράτοις πόθον ἐζωπύρει.
51 (7.) Καὶ πάντας τοὺς ὁμοιοτρόπους εἴτ' οὖν φύντας ἐξ ἀρχῆς εἴτε
καὶ ἐκ τοῦ μεταβάλλεσθαι πρὸς τὴν ἀμείνω τάξιν κρείττους γεγονότας
ἀποδέχεται, τοὺς μὲν ὅτι τὴν εὐγένειαν οὐ κατέλυσαν, τοὺς δ' ὅτι πρὸς

---

1 ὅτι—ἀλλ' (2) om. AH   post εἰ add. καὶ FN (v)   οἷαι] οἷόν M τ' F   2 ante ἀκραιφνέστατος add. ὡς ὁ AH   καταλαμβάνοι MFN: καταλαμβάνειν RAH (Turn.); καταλάβοι Mang.   πεφυκυῖαι δ' RMFN: πέφυκεν· αἱ δ' AH (Turn.)   3 περιφαίνουσιν AH (v)   4 ἑαυτῶν RM: αὐτῶν ceteri   οἷαι] ὥσπερ FN; οἷα conieceram, οἷον coni. Wendl.   αἱ om. Turn.   ἡμῖν AHN   γὰρ addidi   7 pr. καὶ om. N   ἀποίους M   8 ἀμόρφους M   μήτ' ἀλλαττομένας scripsi (sic fortasse R): μεταλλαττομένας M (Mang.), ἀλλαττομένας F, μήτ' ἐλαττουμένας N, μήτ' ἐλαττούσας AH (Turn.)   8. 9 μήτε μειουμένας om. F   9 δὲ N, δ' om. M   τινες] τινὸς M   ἡμῖν A   10 ἐπεὶ δὲ N   ἕκαστον AH (v)   εἰδοποιοῦσι RAH: ἰδιοποιοῦσι MFNL^2 11 ἀόριστα] ἀόρατα AH   12 καὶ σχηματίζουσαι om. AH   καθαρμοζόμενοι F^1 (ut vid.) L^2 (Turn.)   13 δυνάμεων om. M   14 τῶν δ' ἐφικτῶν RAH: ὧν δ' ἐφικτόν MFN   εἶπον] ἔφην M   15 ταῦτα] τοῦτο coni. Mang.   δέ ἐστιν AH   τὴν] τῶν M   15. 16 τῶν ἐν αὐτῷ] τὴν ἐμαυτοῦ M   16 τοῖς RFN: τῆς M, τοῖς τῆς AH   17 μόνον codd.: μόνος v   ἵμερος] ἔρως AH   19 αὐτῆς om. N   ταῦτα R ταῦτ' ceteri   20 ἐζωπύρει] multa hic deesse falso suspicatus est Mang.   21 εἴτ'] εἶτ' FH   21. 22 εἴτε καὶ] εἴτ' M   23 ἀποδέχεσθαι M

εὐσέβειαν ἠξίωσαν μεθορμίσασθαι — τούτους δὲ καλεῖ προσηλύτους ἀπὸ τοῦ προσεληλυθέναι καινῇ καὶ φιλοθέῳ πολιτείᾳ —, οἳ μυθικῶν μὲν ἀλογοῦσι πλασμάτων, περιέχονται δὲ ἀκραιφνοῦς ἀληθείας. ἰσοτιμίαν γοῦν 52 ἅπασιν ἐπηλύταις διδοὺς καὶ χαρισάμενος ὅσα καὶ τοῖς αὐτόχθοσι παραινεῖ τοῖς εὐπατρίδαις, μὴ μόνον αὐτοὺς τιμαῖς γεραίρειν ἀλλὰ καὶ ἐξαιρέτῳ φιλίᾳ καὶ εὐνοίᾳ περιττῇ. καὶ μήποτ' εἰκότως· „ἀπολελοιπότες" φησί „πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς δι' ἀρετὴν καὶ ὁσιότητα μὴ ἀμοιρείτωσαν ἑτέρων πόλεων καὶ οἰκείων καὶ φίλων, ἀλλ' ἔστωσαν ἔφεδροι καταφυγαὶ τοῖς πρὸς εὐσέβειαν αὐτομολοῦσι· φίλτρον γὰρ ἀνυσιμώτατον καὶ δεσμὸς ἄλυτος εὐνοίας ἑνωτικῆς ἡ τοῦ ἑνὸς θεοῦ τιμή". προστάττει δὲ μή, παρόσον 53 αὐτοῖς ἰσονομίαν καὶ ἰσοτέλειαν [ἐπηλύταις] παρέχει κατεγνωκόσι τοῦ πατρῴου καὶ προγονικοῦ τύφου, στομαργίᾳ χρήσασθαι καὶ ἀχαλίνῳ γλώσσῃ βλασφημοῦντας οὓς ἕτεροι νομίζουσι θεούς, ἵνα μὴ κἀκεῖνοι διακινηθέντες ἃ μὴ θέμις φθέγξωνται κατὰ τοῦ ὄντως ὄντος· ἀγνοίᾳ γὰρ
) M. τῆς | διαφορᾶς, ἅτε τὸ ψεῦδος ὡς ἀληθὲς προμαθόντες ἐκ παίδων καὶ σύντροφον ἔχοντες, ἐξαμαρτήσονται.

Τῶν δ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους εἴ τινες καθυφίενται τὴν τοῦ ἑνὸς τιμήν, 54 ὡς λιπόντες τὴν ἀναγκαιοτάτην τάξιν εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος ταῖς ἀνωτάτω τιμωρίαις ὀφείλουσι κολάζεσθαι, σκότος αἱρούμενοι πρὸ αὐγοειδεστάτου φωτὸς καὶ τυφλὴν ἀπεργαζόμενοι διάνοιαν ὀξὺ καθορᾶν δυναμένην. καὶ ἐπιτετράφθαι δὲ καλὸν ἅπασι τοῖς ζῆλον ἔχουσιν ἀρετῆς ἐκ χειρὸς 55 ἀναπράττειν ἀνυπερθέτως τὰς τιμωρίας, μήτ' εἰς δικαστήριον μήτ' εἰς

1 εὐσέβειαν RMAH: εὐγένειαν FL² (v) μεθορμίσασθαι scripsi: μεθαρμόσασθαι codd. (v) δ' ἐκάλει MF 2 οἳ RAH: om. MF 2. 3 ἀλογοῦσι RAH: ἀλογούση F, ἀ λόγους ἢ (sic) M 3 περιέχονται RAH: περιεχομένη MF δὲ R: δ' ceteri ἀληθείας] πολιτείας L² (Turn.) ἰσοτιμίας H 4 ἐπηλύτοις AH διδοὺς RM: δοὺς F, μεταδοὺς AH (v) 6 πατρίδας M 8 οἰκείων Mang.: οἰκιῶν codd. ἔφεδροι] φαιδροὶ F 9 ἀνησυμώτατον H 10 ἑνωτικῆς RMF (coni. Mang.): ἐρωτικῆς AH (v) 11 αὐτοῖς RF: om. MAH ἐπηλύταις RMF (seclusi): ἐπήλυσι AH 11. 12 τοῦ πατρώου κατεγνωκότας (sic) AH 12 pr. καὶ om. AH χρῆσθαι M ἀχαλινώτω M 13 γλώττη F βλασφημοῦντα F ἵνα] εἶναι AH (Turn.) 13. 14 διακινηθέντες] διανοηθέντες AH 14 φθέγξονται M 16 σύντροφον RMF: ξύντροφον AH (v) ἐξαμαρτήσωνται M 17 tit. περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους θεοῦ ἀποστατούντων add. mg M εἴ τινες RM: οἵτινες F, εἰσί τινες οἳ AH (v) καθυφίενται RMF: καθυφιέντες AH (v) 18 ὡς λιπόντες (R)MAH: ὡς λείποντες F; ἐκλιπόντες Mang. 21 δὲ om. F 22 ἀνυπερθέτως om. H

1 Lev. 19, 33. 34. Deut. 10,18. 19 · 13 Exod. 22,28. cf. etiam vol. IV 248,2 et Iosephi locos ibi laudatos. 17 Deut. 13,12 sqq.

βουλευτήριον μήτε συνόλως ἐπ' ἀρχὴν ἄγοντας, ἀλλὰ τῷ παραστάντι μισοπονήρῳ πάθει καὶ φιλοθέῳ καταχρῆσθαι πρὸς τὰς τῶν ἀσεβῶν ἀπαραιτήτους κολάσεις, νομίσαντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ καιροῦ τὰ πάντα γεγενῆσθαι, βουλευτάς, δικαστάς, στρατηγούς, ἐκκλησιαστάς, κατηγόρους, μάρτυρας, νόμους, δῆμον, ἵνα μηδενὸς ὄντος ἐμποδὼν ἄφοβοι σὺν ἀδείᾳ πολλῇ προα-
56 γωνίζωνται ὁσιότητος. (8.) ἀναγέγραπταί τις ἐν τοῖς νόμοις τὸ καλὸν τοῦτο τόλμημα τολμήσας. ἐπειδὴ γὰρ ἐθεάσατό τινας ἀλλοφύλοις συνόντας γυναιξὶ καὶ ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτὰς φίλτρων ἀλογοῦντας μὲν τῶν πατρίων, τελουμένους δὲ τὰς μυθικὰς τελετάς, ἕνα τὸν ἔξαρχον καὶ ἡγεμόνα τῆς παρανομίας καταθαρροῦντα ἤδη παρεπιδείκνυσθαι δημοσίᾳ τὸ ἀνοσιούργημα καὶ θυσίας ἀγάλμασι καὶ ξοάνοις ἀθύτους φανερῶς ἐπιτελοῦντα παρόντος ἅπαντος τοῦ πλήθους ἐνθουσιῶν, ἀνείρξας τοὺς παρ' ἑκάτερα ἐπὶ τὴν θέαν ἠθροισμένους, οὐδὲν εὐλαβηθεὶς ἀναιρεῖ σὺν τῇ γυναικί, τὸν μὲν ἕνεκα τῆς εὐμαθείας ⟨τῶν⟩ ἃ λυσιτελὲς ἀπομανθάνειν, τὴν δ' ὅτι διδάσκαλος κακῶν
57 ἐγένετο. τουτὶ τὸ ἔργον ἐξαίφνης δρασθὲν ἐν θερμῷ παραστήματι μυρίους ἐνουθέτησε τῶν ἐπὶ ταῦτα παρασκευαζομένων. ἐπαινέσας οὖν ὁ θεὸς τὴν ἀριστείαν αὐτοκελεύστῳ καὶ ἐθελουργῷ σπουδῇ γενομένην διτταῖς αὐτὸν ἀναστέφει δωρεαῖς, εἰρήνῃ καὶ ἱερωσύνῃ, τῇ μὲν κρίνας ἄξιον ἀπολέμου μεταποιεῖσθαι βίου τὸν ἀράμενον τοὺς ὑπὲρ θεοῦ τιμῆς ἀγῶνας, τῇ δ' ὅτι γέρας οἰκειότατον εὐσεβοῦς ἀνδρὸς ἱερωσύνη θεραπείαν ἐπαγγελλομένη τοῦ πατρός, ᾧ τὸ δουλεύειν οὐχ ἐλευθερίας μόνον ἀλλὰ καὶ βασι-

1 παραστάντι om. F 2 καταχρήσασθαι M 3 νομίσαντες M αὐτοὺς Turn. τὰ om. F γεγενῆσθαι] γενήσεσθαι R 4 ἐκκλησιαστάς] ἐκκλησίαν M 5 δῆμον, νόμους transp. R σὺν ἀδείᾳ RMF: συνόδῳ AH (v) 5. 6 συναγωνίζωνται R 6 tit. περὶ φινεές add. mg M 7 γὰρ om. M 8 μὲν — τελετάς (9) om. AH πατρώων F (Turn.) 9 ante ἕνα add. πρὸς AH ἡγεμόνα καὶ ἔξαρχον N, ἡγεμόνα καὶ ἐξάρχοντα F 10 ἤδη παρεπιδείκνυσθαι RFN: ἤδη παραδείκνυσθαι M, ἤδη γὰρ ἐπεδείκνυτο AH; ἤδη γὰρ παρεπεδείκνυτο v 11 ἀθύτους Mang.: ἀθύτοις codd. φανερῶς om. FN παρόντος] παρὼν M 12 πλήθους] ἔθνους M παρ' ἑκάτερα τοὺς transp. F 13 τὸν] τῷ M 14 εὐμαθίας M (v) τῶν ἃ λυσιτελὲς scripsi: ἃ λυσιτελὲς RF: ἀλυσιτελὲς M, ὧν λυσιτελὲς AH (v) 15 ἐγίνετο M δρασθὲν RM: δρανθὲν A, δραθὲν FH (v) ἐκ θερμοῦ παραστήματος AH 16 γοῦν M, γ' οὖν F 18 αὐτὸν om. AH ἀναστρέφει H κρίνας ἄξιον RF: ἄξιον κρίνας MAH, ἄξιον διακρίνας L[2] (v) 19 πολέμου M θεοῦ τιμῆς codd.: τιμῆς θεοῦ v 20 τῇ] τὴν M εὐσεβοῦς ἀνδρὸς οἰκειότατον transp. H 20. 21 ἐπαγγελλομένη RMF (coni. Mang.): ἐπαγγελλομένου AH (v)

6 sqq. Num. cap. 25 7—13 N fol. 155v: ἐπειδὴ—σὺν τῇ γυναικί.

λείας ἄμεινον. ἔνιοι δὲ τοσαύτῃ κέχρηνται μανίας ὑπερβολῇ, ὥστ' οὐδ' 58
M. ἀναχώρησιν αὑτοῖς εἰς μετάνοιαν | ἀπολείποντες ἵενται πρὸς δουλείαν τῶν
χειροκμήτων, γράμμασιν αὐτὴν ὁμολογοῦντες, οὐκ ἐν χαρτιδίοις, ⟨ἀλλ'⟩,
ὡς ἐπὶ τῶν ἀνδραπόδων ἔθος, [ἀλλ'] ἐν τοῖς σώμασι καταστίζοντες αὐτὰ
σιδήρῳ πεπυρωμένῳ πρὸς ἀνεξάλειπτον μονήν· οὐδὲ γὰρ χρόνῳ ταῦτα
ἀμαυροῦται.

(9.) Τὴν δ' ὁμοίαν προαίρεσιν ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς καὶ ἐπὶ τῶν 59
ἄλλων ἅπαξ ἁπάντων σῴζειν ἔοικεν ἀληθείας ἐραστὴς ὢν καὶ διδάσκαλος,
ἣν καὶ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις ἐγχαράττειν καὶ ἐνσφραγίζεσθαι ποθεῖ τὰς
ψευδεῖς δόξας μακρὰν τῆς διανοίας αὐτῶν ἀποικίζων. ἐπιστάμενος γοῦν 60
τῷ πλάνῳ τῶν πολλῶν βίῳ συμπράττουσαν οὐ μετρίως εἰς ἀνοδίαν
μαντικήν, οὐδενὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἐᾷ χρῆσθαι, πάντας δὲ τοὺς κολα-
κεύοντας αὐτὴν ἐλαύνει τῆς ἰδίου πολιτείας, θύτας, καθαρτάς, οἰωνοσκό-
πους, τερατοσκόπους, ἐπᾴδοντας, κληδόσιν ἐπανέχοντας. στοχασταὶ γὰρ 61
πάντες οὗτοι πιθανῶν καὶ εἰκότων, ἄλλοτε ἄλλας ἀπὸ τῶν αὐτῶν φαν-
τασίας λαμβάνοντες, διὰ τὸ μήτε τὰ ὑποκείμενα φύσιν ἔχειν πάγιον μήτε
τὴν διάνοιαν ἀκριβῆ βάσανον περιπεποιῆσθαι, ᾗ βασανισθήσεται τὰ
δόκιμα. παρασκευαὶ δὲ πάντα ταῦτ' εἰσὶν ἀσεβείας· διὰ τί; ὅτι ὁ προσ- 62
έχων καὶ πειθόμενος αὐτοῖς ἀλογεῖ τοῦ πάντων αἰτίου μόνα ταῦθ' ὑπο-
λαμβάνων ἀγαθῶν εἶναι καὶ κακῶν αἴτια, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τὰς τοῦ

---

1 ὥστ'] ὡς M 2 αὑτοῖς F, ἑαυτοῖς AH, om. M εἰς RMF: πρὸς AH (v) ἀπολείποντες RF: ἀπολιπόντες MAH (v) ἵενται codd. 3 χειροτμήτων M ἀλλ' huc reduxi 4 καταστίζοντες] κατασκευάζοντες AH αὐτὰ RMF: αὐτὴν AH (v) 5 μονήν RMF: διαμονήν AH (v) ταῦτ' M 6 ἀμαυροῦται RF: ἀμαυροῦνται MAH (v) 7 μωσῆς AH 8 ἅπαξ ἁπάντων RF: ἁπάντων ἅπαξ M, om. AH σῴζειν] κτίζειν M 9 ἣν καὶ R: ἣν om. AH, καὶ om. MF ἐγχαράττειν M ἐνσφραγίζεσθαι RMAH: ἐνσφραγίζειν FL[3] (v) ποθῶν AH 10 ψευδεῖς δόξας RMF: ἀψευδεῖς δόξας καὶ τὰς ψευδεῖς AH (Turn.) αὐτῶν om. Turn. tit. περὶ οἰωνοσκόπων καὶ λοιπῶν add. mg M γ' οὖν R, οὖν MF 12 τὴν μαντικήν Mang. οὐδεμιᾷ τῶν ἰδεῶν AH ἐᾷ χρῆσθαι] χρῆσθαι παραινεῖ H, χρᾶσθαι παραινεῖ A 12. 13 κολακεύοντας αὐτὴν] ἐπακολουθοῦντας αὐτῇ coni. Mang., θεραπεύοντας vel τεχνιτεύοντας αὐτὴν conicio 13 ἰδίου scripsi: ἰδίας F, ἀϊδίου ceteri (v) 14 τερατοσκόπους, ἐπᾴδοντας om. M, ἐπᾴδοντας τερατοσκόπους transp. R κληδόσιν ἐπανέχοντας om. F 15 ἄλλας] ἀλλοίας F 17 περιπεποιῆσθαι RMF: περιποιεῖσθαι AH (Turn.); πεποιῆσθαι Mang. βασανισθήσεσθαι H 18 παρασκευασταὶ M δὲ om. M πάντα ταῦτ' RM: ταῦτα πάντ' F, ταῦτα πάντα A, ταῦτα (om. πάντα) H (Turn.) 19 πυθόμενος F[1] ταῦτα M

---

4 Lev. 19,28 13 Lev. 19,26. 31. Deut. 18,10. 11.

βίου φροντίδας ἐξάπτων ἀβεβαιοτάτων πεισμάτων, ὀρνίθων καὶ πτερῶν
καὶ φορᾶς ἐν ἀέρι τῆς ὧδε κἀκεῖσε καὶ χαμαιζήλων ἑρπετῶν, ἃ τῶν
φωλεῶν ἀνέρπει πρὸς ζήτησιν τροφῆς, ἔτι δὲ σπλάγχνων καὶ αἵματος
καὶ νεκρῶν σωμάτων, ἃ στερόμενα ψυχῆς εὐθὺς ἐπισυμπίπτει καὶ συγχεῖ-
ται καὶ ἑτεροιούμενα τὰς οἰκείας φύσεις ἐξαλλάττει πρὸς τὴν χείρω μετα-
63 βολήν. ἀξιοῖ γὰρ τὸν ἐγγραφόμενον τῇ κατὰ τοὺς νόμους πολιτείᾳ „τέ-
λειον“ εἶναι, μὴ ἐν οἷς οἱ πολλοὶ πεπαιδοτρίβηνται, μαντείαις καὶ κληδόσι
καὶ πιθαναῖς εἰκασίαις, ἀλλ' ἐν τοῖς πρὸς θεὸν οὐδὲν ἔχουσιν ἐπαμφοτερί-
64 ζον ἢ ἀμφίβολον ἀλλ' ἀνενδοίαστον καὶ γυμνὴν ἀλήθειαν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν
ἀνθρώποις ἔρως τῆς τῶν μελλόντων ἐπιστήμης ἐνίδρυται καὶ διὰ τὸν
ἔρωτα τοῦτον ἐπὶ θυτικὴν καὶ τὰ ἄλλα εἴδη τρέπονται μαντικῆς, ὡς δι'
αὐτῶν τὸ σαφὲς ἀνευρήσοντες, τὰ δ' ἀσαφείας γέμει πολλῆς καὶ ἐξ ἑαυτῶν
ἀεὶ διελέγχεται, τούτοις μὲν σφόδρα εὐτόνως ἐπακολουθεῖν ἀπαγορεύει,
φησὶ δ' ὅτι, ἐὰν ἀκλινῶς εὐσεβῶσιν, οὐκ | ἀμοιρήσουσι τῆς τῶν μελλόν- p.
65 των ἐπιγνώσεως, ἀλλά τις ἐπιφανεὶς ἐξαπιναίως προφήτης θεοφόρητος
θεσπιεῖ καὶ προφητεύσει, λέγων μὲν οἰκεῖον οὐδέν — οὐδὲ γάρ, εἰ λέγει,
δύναται καταλαβεῖν ὅ γε κατεχόμενος ὄντως καὶ ἐνθουσιῶν —, ὅσα δ'
ἐνηχεῖται, διελεύσεται καθάπερ ὑποβάλλοντος ἑτέρου· ἑρμηνεῖς γάρ εἰσιν
οἱ προφῆται θεοῦ καταχρωμένου τοῖς ἐκείνων ὀργάνοις πρὸς δήλωσιν ὧν
ἂν ἐθελήσῃ. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια περὶ τῆς τοῦ ἑνὸς θεοῦ
καὶ ὄντως ὄντος ἐννοίας ὑπειπών, ὃν χρὴ τρόπον ἀπονέμειν αὐτῷ τὰς
τιμὰς ἑξῆς ὑπογράφει.

---

1 φορτίδας A ἀβεβαιώτων AH 2 καὶ φορᾶς codd.: καὶ om. v
τῆς ὧδε RMF: τῇδε AH (v) 3 αἵματος] ἥπατος coni. Mang. 4 ἃ om. M
στερόμενα RAH: στερούμενα F, ἐστερημένα M συμπίπτει F 4. 5 καὶ συγ-
χεῖται RM: τε καὶ σ. FAH (Turn.) 5 οἰκείας codd.: οἰκείους Mang.
6 τῇ] τῆς RM τοὺς om. AH πολιτείας RM 7 πεπαιδοτρίβηνται RMF:
παιδοτριβοῦνται AH (v) 8 εἰκασίαις] ἰκεσίαις M ἀλλ'] ἄλλως δ' AH (Turn.)
9 ἀμφιβάλλον AH 11 ἐπὶ θυτικὴν] καὶ τὴν ἐπιθυμίαν AH καὶ εἰς τὰ
ἄλλα AH τἄλλα MF 12 ἀνευρήσοντες RA: ἀνερευνήσοντες MFH (v)
δὲ AH αὐτῶν M 13 αἰεὶ M σφόδρ' MF εὐτόνως] αὐτοὺς AH
14 ἀκλινῶς RAH (coni. Mang.): ἀκένως M, ἀληθῶς FL² (v) 15 ἐξαπινέως M
θεοφόρητος om. A 16 εἰ λέγει] ἃ λέγει coni. Mang. 17 ὅσον AH
18 διεξελεύσεται F; διερμηνεύσεται (-νεύσει?) coni. Mang. post γὰρ add. ἀμφό-
τεροι R 20 τὰ om. M 21 ὄντος ὄντως R 22 ἑξῆς RMF: ἐξ ἱερῶν
AH (Turn.) ὑπογράφει: huc usque M

---

6 Deut. 18,13 15 Deut. 18,15. 18.

Περὶ ἱεροῦ.

(1.) Τὸ μὲν ἀνωτάτω καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν θεοῦ νομίζειν τὸν 66 σύμπαντα χρὴ κόσμον εἶναι, νεὼ μὲν ἔχοντα τὸ ἁγιώτατον τῆς τῶν ὄντων οὐσίας μέρος, οὐρανόν, ἀναθήματα δὲ τοὺς ἀστέρας, ἱερέας δὲ τοὺς ὑποδιακόνους αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ἀγγέλους, ἀσωμάτους ψυχάς, οὐ κράματα ἐκ λογικῆς καὶ ἀλόγου φύσεως, οἵας τὰς ἡμετέρας εἶναι συμβέβηκεν, ἀλλ' ἐκτετμημένας τὸ ἄλογον, ὅλας δι' ὅλων νοεράς, λογισμοὺς ἀκραιφνεῖς, μονάδι ὁμοιουμένας. τὸ δὲ χειρόκμητον· ἔδει γὰρ ὁρμὰς 67 ἀνθρώπων μὴ ἀνακόψαι φορὰς τὰς εἰς εὐσέβειαν συντελούντων καὶ θυσίαις M. βουλομένων ἢ ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν ἀγαθοῖς εὐχαριστεῖν ἢ ἐφ' οἷς | ἂν ἁμαρτάνωσι συγγνώμην καὶ παραίτησιν αἰτεῖσθαι. προὐνόησε δ' ὡς οὔτε πολλαχόθι οὔτ' ἐν ταὐτῷ πολλὰ κατασκευασθήσεται ἱερά, δικαιώσας, ἐπειδὴ εἷς ἐστιν ὁ θεός, καὶ ἱερὸν ἓν εἶναι μόνον. εἶτα τοῖς βουλομένοις 68 ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἱερουργεῖν οὐκ ἐφίησιν, ἀλλ' ἀνισταμένους ἀπὸ περάτων γῆς εἰς τοῦτ' ἀφικνεῖσθαι κελεύει, ἅμα καὶ τῶν τρόπων ἀναγκαιοτάτην λαμβάνων βάσανον· ὁ γὰρ μὴ μέλλων θύειν εὐαγῶς οὐκ ἂν ὑπομείναι ποτὲ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς ἀπολιπὼν ξενιτεύειν, ἀλλ' ἔοικεν ὑπὸ δυνατωτέρας ὁλκῆς ἀγόμενος τῆς πρὸς εὐσέβειαν ὑπομένειν τῶν συνηθεστάτων καὶ φιλτάτων ὥσπερ τινῶν ἡνωμένων μερῶν ἀπαρτᾶσθαι. καὶ τοῦδε σαφεστάτη πίστις τὰ γινόμενα· μυρίοι γὰρ ἀπὸ 69

1 tit. περὶ ἱεροῦ RF: τοῦ αὐτοῦ περὶ μοναρχίας ἔτι A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ μοναρχίας H, περὶ μοναρχίας λόγος β' L (v) 3 χρὴ om. RF νεὼ RF: ναὸν AH, νεὼν L² (v) μὲν ἔχοντα om. AH; ἔχον coni. Mang. τὸ om. AH (Turn.) 4 pr. τοὺς om. AH 7 λογισμοὺς] λογικὰς F² 8 μονάδι] μονὰς F¹, μονάσιν F² ὁμοιουμένας RF²: ὁμοιουμένους F¹, ὡμοιωμένους AH (v) 9 φορὰς τὰς ... συντελούντων] vel φόρους τοὺς ... ὑποτελούντων vel φοραῖς ταῖς ... συντεινόντων coni. Mang., φορὰς secl. Wendl. 10. 11 ἂν ἁμαρτάνωσι R: ἁμαρτάνουσι F, ἁμάρτωσι (om. ἂν) AH 11 δὲ AH 12 πολλαχόθεν AH 13 ἐπειδὴ] ἐπεὶ R ἐστιν ὁ θεὸς RF: ἐστι θεός AH (v) ἓν RF (coni. Mang.): om. AH (v) 14 αὐτῶν v ἀφίησιν AH ἀνισταμένους post γῆς (15) transp. F 15 κελεύει om. AH 16 λαμβάνων ἀναγκαιοτάτην transp. AH (v) ἐναγῶς H 17 ὑπομεῖναι F (sic Mang.), ὑπομείνῃ AH (Turn.) ποτὲ om. AH (Turn.) 18 ἀλλὰ R 18. 19 ὑπομενεῖν Mang. 20 τοῦδε] τούτου F² πίστις RF: πίστις ἐστὶ AH (v)

11sqq. Deut. 12,5sqq. 13 cf. *Ioseph. c. Ap. II § 193* εἷς ναὸς ἑνὸς θεοῦ, φίλον γὰρ ἀεὶ παντὶ τὸ ὅμοιον, κοινὸς ἁπάντων κοινοῦ θεοῦ ἁπάντων. *Ant. Iud. IV § 200* ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ... καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω καὶ βωμὸς εἷς ... ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· θεὸς γὰρ εἷς καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν. cf. etiam *§ 203.*

μυρίων ὅσων πόλεων, οἱ μὲν διὰ γῆς, οἱ δὲ διὰ θαλάττης, ἐξ ἀνατολῆς
καὶ δύσεως καὶ ἄρκτου καὶ μεσημβρίας καθ' ἑκάστην ἑορτὴν εἰς τὸ
ἱερὸν καταίρουσιν οἷά τινα κοινὸν ὑπόδρομον καὶ καταγωγὴν ἀσφαλῆ
πολυπράγμονος καὶ ταραχωδεστάτου βίου, ζητοῦντες εὐδίαν εὑρεῖν καὶ
φροντίδων ἀνεθέντες, αἷς ἐκ πρώτης ἡλικίας καταζεύγνυνται καὶ πιέζονται,
70 βραχύν τινα διαπνεύσαντες χρόνον ἐν ἱλαραῖς διάγειν εὐθυμίαις· ἐλπίδων
τε χρηστῶν γεμισθέντες σχολάζουσι τὴν ἀναγκαιοτάτην σχολὴν ὁσιότητι
καὶ τιμῇ θεοῦ, φιλίαν καὶ πρὸς τοὺς τέως ἀγνοουμένους συντιθέμενοι
καὶ κρᾶσιν ἠθῶν ἐπὶ θυσιῶν καὶ σπονδῶν εἰς βεβαιοτάτην πίστιν ὁμονοίας
ποιούμενοι.

71 (2.) Τούτου τοῦ ἱεροῦ ὁ μὲν ἐξωτάτω περίβολος καὶ μήκει καὶ
πλάτει μέγιστος ὢν τέσσαρσι στοαῖς εἰς πολυτέλειαν ἠσκημέναις ὠχύρωται·
διπλῆ δ' ἐστὶν αὐτῶν ἑκάστη, ξύλων καὶ λίθων ὕλαις καὶ χορηγίαις
ἀφθόνοις καὶ δημιουργῶν ἐμπειρίαις καὶ τῶν ἐφεστηκότων ἐπιμελείαις
κατεσκευασμένη, τελειότατον ἔργον· οἱ δ' εἴσω βραχύτεροι μέν, αὐστη-
72 ροτέραν δ' ἔχοντες τὴν κατασκευήν. κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον αὐτὸς ὁ
νεὼς παντὸς λόγου κρείττων, ὡς ἐκ τῶν φαινομένων ἔστι τεκμήρασθαι·
τὰ γὰρ ἔνδον ἀόρατα παντί τῳ πλὴν ἑνὶ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ τούτῳ μέντοι,
δι' ἔτους ἐπιτετραμμένον ἅπαξ εἰσιέναι, πάντ' ἐστὶν ἀθέατα· πυρεῖον γὰρ
ἀνθράκων πλῆρες καὶ θυμιαμάτων εἰσκομίζει, πολλῆς δ' ἀναδιδομένης
ὡς εἰκὸς ἀτμίδος κατέχεται τἀν κύκλῳ πάντα καὶ ἡ ὄψις ἐπισκιάζεται

3 $\overset{\text{ὑπ}}{\text{ἱππόδρομον}}$ A, ἱππόδρομον H 4 εὐδίαν] ἄδειαν AH 6 διαπνεύσαντες] διατρίψαντες F διάγοντες F 7 σχολάσωσι R (ut vid.) ἀναγκαιοτάτην] ἁγιωτάτην coni. Mang. 9 βεβαιοτάτην] βεβαίωσιν καὶ AH; βεβαιοτάτης coni. Mang. 11 ἐξώτατος AH 12 τέσσαρσι] τέτρασι AH 13 ἐστὶν αὐτῶν R: αὐτῶν ἐστιν FAH (v) 14 ἀφθόνοις καὶ δημιουργῶν ἐμπειρίαις om. F 15 κατεσκευασμένον AH αἱ ... βραχύτεραι AH 15. 16 ἀστειοτέραν F[2]; σπουδαιότερος ἢ ἀτερπέστερος διὰ τὸ ἀποίκιλον mg F 16 ἔχουσαι AH 17 κρείσσων F φαινομένων RAH: περιφαινομένων F (v) 18 ἔνδον RF: ἐντὸς AH (Turn.) τῳ om. AH ἑνὸς F 19 ἅπαξ εἰσιέναι] ἅπερ εἰσιόντι F ἀθέατα] ὁρατά F (Turn.) γὰρ RF: μὲν γὰρ AH (v) 20 πλῆρες om. F θυμιαμάτων RF: θυμιάματος AH (v) 21 ταν R, τἂν F: τὰ ἐν AH (v)

18 cf. *Ioseph. Ant. Iud.* *XIV § 71* παρηνομήθη δὲ οὐ σμικρὰ περὶ τὸν ναὸν ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ καὶ ἀόρατον· (72) παρῆλθεν γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήιος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἢ μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. 19 cf. Lev. 16,12. 13.

καὶ ἀνακοπὴν ἴσχει πρόσω χωρεῖν ἀδυνατοῦσα. μέγιστος δὲ ὢν καὶ 73 ὑψηλότατος, καίτοι ἐν χθαμαλωτέρῳ κείμενος, τῶν περιμηκεστάτων ὀρῶν M. οὐδενὸς | ἀποδεῖ. τὰ μὲν οὖν ἐν οἰκοδομίαις ὑπερβολὰς ἔχοντα περίβλεπτά τ' ἐστὶ καὶ θαυμάζεται πρὸς τῶν ὁρώντων καὶ μάλιστα τῶν ἐπιφοιτώντων ξένων, οἳ συγκρίνοντες ταῖς οἰκιῶν δημοσίων κατασκευαῖς ἐκπλήττονται τό τε κάλλος ὁμοῦ καὶ τὴν πολυτέλειαν. ἄλσος δὲ οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ 74 περιβόλῳ προστάξει νόμου, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι οὐχ ἡδονὴν καὶ τέρψιν εὐδιάγωγον ἐπιζητεῖ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν ἀλλ' αὐστηρὰν ἁγιστείαν· δεύτερον δ' ὅτι τὰ συντείνοντα πρὸς τὴν τῶν δένδρων χλόην οὐ θέμις εἰσκομίζεσθαι, τὰ δ' ἐστὶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἀλόγων περιττώματα· τρίτον δ' ὅτι τὰ μὲν τῆς ἀγρίας ὕλης πρὸς οὐδὲν ὄφελος, „ἄχθος“ δ' ὡς οἱ ποιηταί φασι „γῆς“, τὰ δὲ τῆς ἡμέρου, καρπῶν ἡμέρων οἰστικά, μεθέλξει τοὺς ὀλιγόφρονας ἀπὸ τῆς περὶ τὴν ἱερουργίαν σεμνότητος. πρὸς δὲ τούτοις λάσια χωρία καὶ δρυμοὶ βαθεῖς κακούργων 75 εἰσὶν ἐνδιαιτήματα τὴν ἐκ τοῦ συσκιάζεσθαι ποριζομένων ἀσφάλειαν καὶ τὰς ἐξ ἐνέδρας καθ' ὧν ἂν ἐθελήσωσιν αἰφνιδίους ἐπιθέσεις. αἱ δ' εὐρυχωρίαι καὶ τὸ ἀναπεπταμένον καὶ τὸ ἀνειμένον πάντῃ, μηδενὸς τὰς ὄψεις ἐμποδίζοντος, πρὸς τὴν τῶν εἰσιόντων καὶ ἐνδιατριβόντων ἀκριβῆ θέαν ἱερῷ πρεπωδέστατον.

(3.) Προσόδους δ' ἔχει τὸ ἱερὸν οὐ μόνον ἀποτομὰς γῆς ἀλλὰ καὶ 76 πολὺ μείζους ἑτέρας, αἳ μηδενὶ χρόνῳ φθαρήσονται· ἐφ' ὅσον γὰρ τὸ ἀνθρώπων γένος διαμενεῖ — διαμενεῖ δ' εἰς ἀεί —, καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ ἱεροῦ φυλαχθήσονται συνδιαιωνίζουσαι παντὶ τῷ κόσμῳ. προστέτακται 77

1 δὲ om. F   1. 2 καὶ ὑψηλότατος ὢν transp. AH (v)   2 καίτοι scripsi: καὶ RAH (v), om. F, εἰ καὶ vel κἂν coni. Mang.   3 ἐν οἰκοδομίαις RF: οἰκοδομίας AH, οἰκοδομαῖς L² (Turn.), ἐν οἰκοδομαῖς Mang.   4 τ' ἐστὶ RF: τ' om. AH (v)   5 ταῖς οἰκιῶν δημοσίων κατασκευαῖς R: ταῖς οἰκοδομαῖς τῶν δημοσίων οἰκιῶν καὶ κατασκευαῖς AH, τὰς οἴκοι δημοσίων κατασκευὰς F   6 τε om. AH   δ' F   7 διὰ πολλὰ ante προστάξει transp. F   8 ἀλλὰ AH   8. 9 ἀ[redacted]γιστείαν (λ eras.) F   10 τάδ' A (Mang.)   ἀλόγων ζώων καὶ ἀνθρώπων transp. AH (v)   12 δ' om. F   16 τὰς RF: τοῦ AH (v); τὸ coni. Mang.   ἐθελήσωσιν RF: ἐθέλωσιν AH (v)   αἰφνιδίους (αἰφνηδίους F) ἐπιθέσεις RF: αἰφνιδίως ἐπιτίθεσθαι AH (v)   17 τὸ ἀνειμένον R: τὸ om. FAH (v); καὶ τὸ ἀνειμένον om. L (Turn.)   19 ἱερῷ πρεπωδέστατον scripsi: ἱεροπρεπωδέστατον codd. (v)   21 μηδενὶ R, μηδ' ἑνὶ F: οὐδενὶ AH (v)   διαφθαρήσονται F   22 διαμένει, διαμένει δ' εἰς ἀεὶ RF (διαμενεῖ scripsi): διαμένει δὲ ἀεὶ AH, διαμενεῖ ἀεὶ v

12 Hom. Il. Σ 104 ἄχθος ἀρούρης. cf. Plat. Theaet. 176d γῆς ἄχθη. Kaibel, Sophokles Elektra p. 265.

γὰρ ἕκαστον ἀνὰ πᾶν ἔτος ἀπαρχὰς εἰσφέρειν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀρξάμενον. αἱ δ' εἰσφοραὶ „λύτρα" προσονομάζονται· διὸ καὶ προθυμότατα ποιοῦνται τὰς ἀπαρχάς, φαιδροὶ καὶ γεγηθότες, ὡς ἅμα τῇ καταθέσει μέλλοντες ἢ δουλείας ἀπαλλαγὴν ἢ νόσων ἄκεσιν εὑρίσκεσθαι καὶ βεβαιοτάτην ἐλευ-
78 θερίαν ὁμοῦ καὶ σωτηρίαν εἰς ἅπαν καρποῦσθαι. πολυανθρωποτάτου δ' ἔθνους ὡς εἰκὸς καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἀφθονωτάτας εἶναι συμβέβηκε· σχεδὸν γοῦν ἀνὰ πᾶσαν πόλιν ταμεῖα τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐστίν, εἰς ἃ παραγινομένοις ἔθος ἀπάρχεσθαι· καὶ χρόνοις ὡρισμένοις ἱεροπομποὶ τῶν χρημάτων ἀριστίνδην ἐπικριθέντες, ἐξ ἑκάστης οἱ δοκιμώτατοι, χειροτονοῦνται, σώους τὰς ἐλπίδας ἑκάστων παραπέμψοντες· ἐν γὰρ ταῖς νομίμοις ἀπαρχαῖς αἱ τῶν εὐσεβούντων ἐλπίδες εἰσίν.

Περὶ ἱερέων.

79 (4.) | Φυλαὶ μέν εἰσι τοῦ ἔθνους δώδεκα, μία δ' ἐκ πασῶν ἀρι- p. 251
στίνδην ἐπικριθεῖσα ἱερᾶται, γέρας ἀνδραγαθίας καὶ φιλοθέου σπουδῆς τουτὶ λαβοῦσα, καθ' ὃν καιρὸν ἔδοξεν ἡ πληθὺς ἁμαρτεῖν ἐπακολουθήσασα γνώμαις ἐνίων ἀγνώμοσιν, οἳ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἔπεισαν ζηλοῦν ἠλιθιότητα καὶ τὸν ἐγχώριον τῦφον, ὃν ἐπ' ἀλόγοις ζῴοις καὶ μάλιστα ταύροις μυθοπλαστοῦσι· τοὺς γὰρ ἡγεμόνας τῆς ἀπονοίας ἅπαντας ἡβηδὸν αὐτοκέλευστοι κατακτείναντες εὐαγὲς ἔδοξαν ἔργον εἰργάσθαι, τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας διαθλήσαντες.

---

1 ἕκαστον RF: om. AH (Turn.) ἀπαρχὰς RF: ἀπαρχὴν AH (v) εἰκοσαετίας RF: εἰκοσαετοῦς AH (Turn.) ἀρξάμενον RF: ἀρξαμένους AH (v) 4 νόσον H ἄκεσιν] ἄνεσιν F εὑρίσκεσθαι R(F¹): εὑρίσκειν F, εὑρεῖν AH (v) 5 εἰς ἅπαν RF, εἰσάπαν AH: εἰς πάντα L (Turn.) 7 γοῦν] γὰρ οὖν F ταμεῖα RF: ταμιεῖον AH; ταμεῖον v 7. 8 παραγινομένοις RF: παραγενομένοις AH (v) 9 post χρημάτων add. εἰσὶν et post ἐπικριθέντες interpung. FN (v) post ἑκάστης add. δ' F (v), δὲ N 10 σώους] σύννους A παραπέμψοντες RF: ἐκπέμψοντες H, ἐκπέμψαντες A; παρεκπέμψοντες v ταῖς om. Turn. 11 εἰσίν om. FN εἰσὶ περὶ ἱερέων (sic) AH 12 tit. περὶ ἱερέων RF(AH) Arm 13 μέν RF: μὲν οὖν AH (v) 14 ἀποκριθεῖσα AH σπουδῆς RAH: ἀρετῆς Arm, ψυχῆς F (v) 15 ἔδοξεν] ἔτυχεν Arm ἁμαρτάνειν F 16 ἔπεισαν ζηλοῦν] ἐζήλουν Arm 18. 19 κτείναντες AH

---

1 Exod. 30,12—16 8—11 N fol. 156r: καὶ χρόνοις—ἐλπίδες. 14 sqq. Exod. cap. 32.

(5.) Νόμοι δὲ ἱερέων εἰσὶν οἵδε. παντελῆ καὶ ὁλόκληρον εἶναι τὸν 80
ἱερέα προστέτακται, μηδεμίαν ἐν τῷ σώματι λώβην ἔχοντα, μήτε κατ'
ἔνδειαν ἐπιλείποντος ἢ ἀκρωτηριασθέντος μέρους μήτε κατὰ πλεονασμὸν
ἅμα τῇ γενέσει περιττεύσαντος ἢ ὕστερον ἐκ νόσου προσφύντος μήτε τῆς
χρόας μεταβαλούσης εἰς λέπραν ἢ λειχῆνας ἀγρίους ἢ μυρμηκίας ἤ τινας
ἄλλας ἐξανθημάτων ἐκφύσεις· ἅ μοι δοκεῖ πάντα σύμβολα τῆς περὶ ψυχὴν
εἶναι τελειότητος. εἰ γὰρ τὸ φύσει θνητὸν σῶμα τοῦ ἱερέως ἐπισκεπτέον, 81
ἵνα περὶ μηδὲν ἀτύχημα κηραίνῃ, πολὺ πλέον ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, ἥν
φασι τυπωθῆναι κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ὄντος· λόγος δ' ἐστὶν εἰκὼν θεοῦ,
δι' οὗ σύμπας ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξ εὐπατριδῶν εὐγένειαν καὶ παντέλειαν τήν ἔν τε 82
σώμασι καὶ ψυχαῖς περὶ ἐσθῆτος, ἣν ἀναλαμβάνειν χρὴ τὸν ἱερέα μέλλοντα
λειτουργεῖν τὰς ἱερὰς λειτουργίας, νενομοθέτηται. ἡ δ' ἐσθής ἐστι χιτὼν 83
λινοῦς καὶ περίζωμα, τὸ μὲν εἰς αἰδοίων σκέπην, ἃ μὴ πρὸς τῷ θυσιαστηρίῳ γυμνοῦσθαι θέμις, ὁ δὲ χιτὼν ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν
ὀξύτητος· ἀνείμονες γὰρ ἐν μόνοις χιτωνίσκοις τά τε ἱερεῖα καὶ τὰς εὐχὰς
καὶ τὰς σπονδὰς καὶ ὅσα ἄλλα θυσίαις χρήσιμα προσάγουσιν εἰς ἀνυπέρθετον τάχος ἠσκημένοι. τῷ δ' ἀρχιερεῖ διείρηται μὲν τὴν παραπλησίαν 84

1 δ' F 3 ἐπιλείποντος] ἐπιλήπτου AH ἢ RF: καὶ AH (Turn.), ἢ καὶ Arm μήτε αὖ Arm 4 προσφύντος F: προσφυέντος RAH (v) 5 μεταβαλλούσης H, μεταλαβούσης F[1] 6 ἐκφύσεις] φύσεις F Vind. σύμβολον F Vind. 7 εἶναι post σύμβολον (6) transp. F Vind. 8 ἀτύχημα om. D πολὺ] πολλῷ Vind. 8. 9 ἥν φασι om. D 9 φασι] φασι δεῖν Arm post τυπωθῆναι add. δεῖ D λόγος] νοῦς AH δὲ AH θεοῦ εἰκὼν transp. R 11 εὐπατριδῶν] εὐγενῶν AH τε RF: τοῖς AH (v) 12 ψυχαῖς RF: ψυχῇ AH (Turn.) καὶ περὶ ἐσθῆτος Arm 13 νενομοθέτηται om. F Arm. 14. 15 τῷ θυσιαστηρίῳ] βωμοὺς F 15 χιτὼν om. AH Arm τὴν om. F 16 καὶ τὰς (εὐχὰς?) R: om. FAH (v) 17 ὅσα R: ὅσ' FAH θυσίαις χρήσιμα RF: χρήσιμα θυσίαις AH (v) 18 διήρηται H

1 sqq. Lev. 21,17—21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 278* 1—6 Vind. hist gr. 67 fol. 56r: περὶ ἱερέως (sic): — χρὴ τοίνυν τὸν ἱερέα ἐν μηδενὶ λειπόμενον εἶναι, ἀλλ' ὁλόκληρον καὶ ἄρτιον ὁρᾶσθαί τε καὶ γνωρίζεσθαι, μηδὲ μίαν ἐν τῷ σώματι λώβην ἔχοντα, μὴ τὰ μόρια ἐκτετμημένον, μὴ τὴν βάσιν ἐπίχολον, μήτε μὴν ἐπὶ προσώπου ἐξανθήσεις ἐρυθρὰς ἢ μέλαινας ἢ λιχῆνας ἢ μυρμηκίας ἤ τινας ἄλλας ἐξανθημάτων φύσεις ἐχέτω. 6—9 Vind. hist. gr. 67 fol. 60r: εἰ γὰρ τὸ φύσει θνητὸν σῶμα τοῦ ἱερέως προεπισκοπεῖν χρή, ἵνα περὶ μηδὲν ἀτύχημα κηραίνῃ, μηδέ τινας ἐξανθημάτων φύσεις κεκτῆσθαι, ἅ μοι δοκεῖ πάντα σύμβολον εἶναι τῆς περὶ ψυχὴν τελειότητος, πολλῷ πλέον ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, ἥν φασι τυπωθῆναι κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ὄντως λόγου θεοῦ. 7-10 D[R] fol. 175r Φίλωνος: εἰ τὸ φύσει — ἐδημιουργεῖτο. 13 sqq. Exod. cap. 28. cf. *De vita Mos.* II § 109 sqq. cf. etiam *Aristeae epist.* § 96—98.

ἐσθῆτα ἀναλαμβάνειν, ἡνίκα ἂν εἰς τὰ ἄδυτα ἐπιθυμιάσων εἰσίῃ, διὰ τὸ
τὴν ὀθόνην ἐκ μηδενὸς τῶν ἀποθνῃσκόντων ὥσπερ τὰ ἔρια γεννᾶσθαι,
προστέτακται δὲ καὶ ἑτέρᾳ χρῆσθαι πάνυ ποικίλην ἐχούσῃ κατασκευήν,
ὡς ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τοῦ κόσμου δοκεῖν εἶναι. σαφὴς δὲ πίστις
85 ἡ κατασκευή. πρῶτον μὲν γὰρ ἔνδυμα περιφερές ἐστιν, ὅλον δι' ὅλων
ὑακίνθινον, ποδήρης χιτών, ἀέρος σύμβολον, ἐπειδήπερ ὁ ἀὴρ καὶ φύσει
μέλας ἐστὶ καὶ τρόπον τινὰ ποδήρης, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν μετὰ σελήνην
86 | τόπων ταθεὶς ἄχρι τῶν κατωτάτω γῆς μυχῶν. εἶθ' ὕφασμα θωρακοειδὲς p.
ἐπὶ τούτῳ, σύμβολον οὐρανοῦ· δύο τε γὰρ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων λίθοι
σμαράγδου τῆς τιμαλφεστάτης ὕλης εἰσίν, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν, εἷς
ἑκατέρωθεν, περιφερεῖς, δείγματα τῶν ἡμισφαιρίων, ὧν τὸ μὲν ὑπὲρ γῆν
87 τὸ δ' ὑπὸ γῆν ἐστιν. εἶτα πρὸς τοῖς στέρνοις δώδεκα λίθοι πολυτελεῖς τὰς
χρόας διαφέροντες, ἐκ τριῶν τεταγμένοι τετραστοιχεί, πρὸς παράδειγμα τοῦ
ζῳδιακοῦ τυπωθέντες· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐκ δώδεκα συνεστὼς ζῳδίων τὰς ἐτη-
88 σίους τέτταρας ὥρας ἀποτελεῖ τρία νείμας εἰς ἑκάστην. σύμπας δ' ὁ τόπος
καλεῖται λογεῖον ἐτύμως, ἐπειδὴ τὰ ἐν οὐρανῷ πάντα λόγοις καὶ ἀναλο-
γίαις δεδημιούργηται καὶ συντέτακται· τῶν γὰρ ἐκεῖ τὸ παράπαν ἄλογον
οὐδέν. ἐπὶ δὲ τοῦ λογείου διττὰ ὑφάσματα καταποικίλλει προσαγορεύων
89 τὸ μὲν δήλωσιν, τὸ δὲ ἀλήθειαν. αἰνίττεται δὲ διὰ μὲν τῆς ἀληθείας,
ὅτι οὐρανοῦ τὸ παράπαν ψεῦδος ἐπιβαίνειν οὐ θεμιτόν, ἀλλὰ τοῦθ' ἅπαν
εἰς τὸν περίγειον πεφυγάδευται χῶρον ψυχαῖς ἐναγῶν ἀνθρώπων εἰσοικιζό-
μενον, διὰ δὲ τῆς δηλώσεως, ὅτι αἱ κατ' οὐρανὸν φύσεις ἕκαστα δηλοῦσι
90 τῶν παρ' ἡμῖν, ἃ καθ' αὐτὰ πάντως ἂν ἦν ἄγνωστα. σημεῖον δ' ἐναργέσ-
τατον· εἰ μὴ φῶς, ἡλίου ἥλιος, ἀνέλαμψε, πῶς ἂν αἱ τῶν σωμάτων

---

1 ἐσθῆτ' F ἡνίκα ἂν] ὅταν F εἰς τὰ ἄδυτα om. F 2 ἔρια ἱερεῖα AH 3 κεχρῆσθαι AH (Turn.) 4 ὡς—κατασκευὴ (5) om. AH μίμημα R: μίμημά τι F (v) 5 δι' ὅλων] διόλου AH 6 ὑακίνθῳ AH 7 μετὰ Mang.: κατὰ codd. 9 ἐπὶ τοῦτο H ἀκρωμίων] ἄκρων μόνων F ἀκρώμων mg F[2] 10 σμαράγδου RF Arm: σμάραγδοι AH (v) ὕλης AH: om. RF Arm εἰσίν] ἐστίν F εἷς] εἰς A, εἷς om. Arm. 11 περιφερεῖς R (Arm?): περιφερής F (v), περιφερές AH δεῖγμα AH (Turn.) 12 δὲ AH ἐστί post ὑπὲρ γῆν (11) transp. AH 13 τετραστοιχεί RF: τετραστοίχων A, τετραστίχων H 13. 14 τοῦ ζωδιακοῦ AH: τὸ ζωδιακὸν F, τὸν ζωδιακὸν R (ut vid.) 15 τρία] τρεῖς AH 16 λογεῖον] λόγιον F 18 λογίου H, λόγου F[1] προσαγορεῦον F 19 δ' F 20 τοῦθ' (τοῦτ' F[1]) ἅπαν RF: τοῦτο πᾶν AH (Turn.) 21 εἰς τὸ . . . χωρίον F ἐναγῶν RF: ἀναγώγων AH; ἐξαγῶν v 23 ἂν om. AH 24 ἡλίου ἥλιος scripsi (cf. § 284): ἡλίου R (ut vid.) Arm, ἥλιος F, ἥλιος δ' AH (v); ἡλιῶδες coni. Mang. vel ἥλιος διανέλαμψε

ἀμύθητοι ποιότητες διεφάνησαν, πῶς δ' ἂν αἱ πολύμορφοι τῶν χρωμάτων
καὶ σχημάτων ἰδέαι; ἡμέρας δὲ καὶ νύκτας μῆνάς τε καὶ ἐνιαυτοὺς καὶ
συνόλως χρόνον τίς ἀνέδειξεν ὅτι μὴ σελήνης καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων
ἀστέρων αἱ ἐναρμόνιοι καὶ παντὸς λόγου κρείττους περιφοραί; τίς δὲ τὴν 91
ἀριθμοῦ φύσιν εἰ μὴ τὰ λεχθέντα κατὰ τὰς τῶν μερῶν τοῦ χρόνου συν-
θέσεις; τίς δὲ τὰς ἐν θαλάσσῃ καὶ τοσούτοις πελάγεσιν ὁδοὺς ἀνέτεμε
καὶ διέδειξε πλωτῆρσιν εἰ μὴ αἱ τῶν ἀστέρων στροφαὶ καὶ περίοδοι;
σοφοὶ δ' ἄνδρες καὶ μυρία ἄλλα παρατηρήσαντες ἀνέγραψαν, ἐκ τῶν 92
οὐρανίων σημειωσάμενοι νηνεμίας καὶ βίας πνευμάτων, φορὰς καὶ ἀφορίας
καρπῶν, ἀνειμένα καὶ φλογωδέστατα θέρη, χειμῶνας ἐξαισίους καὶ ἐαρί-
ζοντας, αὐχμοὺς καὶ ἐπομβρίας, εὐγονίας ζῴων καὶ φυτῶν καὶ τοὐναντίον
ἑκατέρων ἀγονίας καὶ ὅσα τοιουτότροπα· πάντων γὰρ ἐστηλίτευται τῶν ἐπὶ
γῆς ἐν οὐρανῷ τὰ σημεῖα. (6.) πρὸς δὲ τοῖς κατωτάτω μέρεσι τοῦ ποδή- 93
ρους ἀπῃώρηνται χρυσοῖ ῥοΐσκοι κώδωνές τε καὶ ἄνθινα· τὰ δ' ἐστὶ σύμ-
βολα γῆς καὶ ὕδατος, γῆς μὲν τὰ ἄνθινα, παρόσον βλαστάνει καὶ ἀνθεῖ
πάντα ἐκ ταύτης, ὕδατος δὲ οἱ ῥοΐσκοι λεχθέντες ἐτύμως παρὰ τὴν ῥύσιν,
τὴν δ' ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν καὶ συνήχησιν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν οἱ
κώδωνες ἐμφαίνουσιν. εὖ δ' ἔχει καὶ ἡ θέσις· ἀνωτάτω μέν, ἐν ᾧ οἱ 94
λίθοι, τὸ καλούμενον περιστήθιον, οὐρανοῦ μίμημα, διότι καὶ ὁ οὐρανὸς
ἀνωτάτω, ὁ δὲ ποδήρης ὑπ' αὐτῷ, ὅλος δι' ὅλων ὑακίνθινος, ἐπειδὴ
ι. 227 M. | καὶ ὁ ἀὴρ μέλας ὢν τὴν μετ' οὐρανὸν δευτέραν τάξιν κεκλήρωται, τὰ δ'
ἄνθινα καὶ οἱ ῥοΐσκοι πρὸς τοῖς ἐσχάτοις, διότι γῆ καὶ ὕδωρ τὴν κατω-
τάτω τοῦ παντὸς μοῖραν ἔλαχον. ἥδ' ἐστὶν ἡ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος κατα- 95
σκευή, μίμημα τοῦ παντός, θαυμάσιον ἔργον καὶ ὀφθῆναι καὶ νοηθῆναι·

1.2 χρωμάτων καὶ om. H 2 σχημάτων καὶ σκιῶν Arm δὲ R: τε F, om. AH
4 αἱ om. H (Turn.) καὶ om. H 5 εἰ R: ὅτι FAH (v) μερῶν]
ἡμερῶν F 6 θαλάττῃ v 7 διέδειξε R: ἔδειξε F, ἀνέδειξε AH (v)
8 ἄλλα RF: ἄλλ' ἄττα AH (v) ἀνέγραψαν F: ἀνεγράψαντο RAH (v)
9 οὐρανῶν F βίας πνευμάτων, φορὰς scripsi: βιαίας πνευμάτων φορὰς F, πνευμάτων
βιαίας φορὰς R, πνεύματα· βίαια καὶ φορὰς AH, πνευμάτων βίας φορὰς L[3] (v)
10 ἀνειμένα RF Arm: καὶ ἀνειμένα AH (v) 10. 11 ἀερίζοντας AH 11. 12 καὶ
τοὐναντίον ἑκατέρων ἀγονίας om. F Arm 13 κατωτάτω RF: κάτω AH (v)
14 ἀπαιώρηνται F[1] χρυσοῖ RF: χρύσεοι AH (v) ἀνθινά F (v) τάδ'
Mang. 15 ἀνθινά F (v) 16 οἱ om. F 17 συμφωνίαν] συμφώνησιν AH
18 μὲν γὰρ Arm οἱ om. F 20 ὑπ' αὐτῷ RAH: ὑπ' αὐτὸ F (Mang.)
δι' ὅλων RF: δι' ὅλου AH (v) 21 μετ' οὐρανὸν RF: μετὰ τὸν οὐρανὸν A (v), μετὰ
τῶν οὐρανῶν H τάξιν δευτέραν transp. H (v) κεκλήρωται] τετίμηται FL[3] (v);
νενέμηται coni. Mang. 22 ἀνθινὰ F (v) οἱ om. F 22. 23 κατωτάτω]
κάτω AH 23 ἥδ'] ὧδ' AH ἡ om. F ἔστι δ' ἡ Arm

καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει καταπληκτικωτάτην οἵαν οὐδὲν ὕφασμα τῶν παρ' ἡμῖν
ἕνεκα ποικιλίας ὁμοῦ καὶ πολυτελείας καὶ νόησιν τὴν περὶ τῶν αὐτῆς
96 μερῶν φιλόσοφον. βούλεται γὰρ τὸν ἀρχιερέα πρῶτον μὲν εἰκόνα τοῦ
παντὸς ἔχειν ἐμφανῆ περὶ ἑαυτόν, ἵν' ἐκ τῆς συνεχοῦς θέας ἄξιον παρέχῃ
τὸν ἴδιον βίον τῆς τῶν ὅλων φύσεως, ἔπειθ' ὅπως ἐν ταῖς ἱερουργίαις
συλλειτουργῇ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ· πρεπωδέστατον δὲ τὸ τὸν ἱερώμενον
τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ καὶ τὸν υἱόν, τὸ πᾶν, ἐπάγεσθαι πρὸς θεραπείαν
97 τοῦ δεδημιουργηκότος καὶ γεγεννηκότος. ἔστι δὲ καὶ τρίτον τι τῆς ἱερᾶς
ἐσθῆτος σύμβολον ἀναγκαῖον μὴ ἡσυχασθῆναι· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ
ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ μόνον εἰώθασι τάς τε
εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν, ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς οὐ μόνον ὑπὲρ
ἅπαντος ἀνθρώπων γένους ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς,
ὕδατος, ἀέρος, πυρός, τάς τε εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν
κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, ἑαυτοῦ πατρίδα εἶναι νομίζων, ὑπὲρ
ἧς ἱκεσίαις καὶ λιταῖς εἴωθεν ἐξευμενίζεσθαι τὸν ἡγεμόνα ποτνιώμενος
τῆς ἐπιεικοῦς καὶ ἵλεω φύσεως αὐτοῦ μεταδιδόναι τῷ γενομένῳ.
98 (7.) Ταῦθ' ὑπειπὼν προσνομοθετεῖ κελεύων τὸν προσιόντα τῷ βωμῷ
καὶ ψαύοντα θυσιῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ τέτακται τὰς ἱερὰς λειτουργίας ἐπιτελεῖν,
μήτ' οἶνον μήτε τι ἄλλο μέθυσμα πίνειν, τεττάρων ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτά-
99 των, ὄκνου καὶ λήθης καὶ ὕπνου καὶ ἀφροσύνης. ἄκρατος γὰρ τὰς μὲν

---

1 οἵαν R Arm: οἷον F, καὶ οἵαν AH (v) 2 νόησιν—(3) ἀρχιερέα] νόησις περὶ τῶν αὐτῶν μερῶν φιλοσοφίας γίνεται τῷ ἀρχιερεῖ Arm αὐτῆς] αὐτῶν F 5 ἔπειθ' RF: ἔπειτα AH 6 συλλειτουργεῖ H δὲ] γὰρ F τὸ RAH: om. F (v) ἱερωμένον codd. (v) 7 τὸν υἱόν, τὸ πᾶν scripsi: τὸν υἱὸν F Arm (v), τὸ πᾶν RAH 8 δε(δημιουρ)γηκότος καὶ γεγεννηκότος R: δεδημιουργηκότος AH, γεγεννηκότος F Arm (v) ἔστι] ἔτι F τρίτον τι RF: τι om. AH (v) ἱερᾶς om. F 9 γὰρ om. F 10 τε R: τ' AH, om. F 11 Ἰουδαίων] ἱερέων Arm 12 ἀνθρώπου F 13 πυρὸς RF Arm: καὶ πυρός AH (v) τ' AH 13. 14 καὶ τὸν κόσμον R, τόν τε κόσμον Arm 14 ἑαυτοῦ πατρίδα εἶναι RF: πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ AH (Turn.) 15 ἐξευμενίζεσθαι RF: ἐξευμενίζειν AH (v) 16 αὐτοῦ H (v) 17 ταῦτα προειπὼν Arm βωμῷ] θυσιαστηρίῳ AH 19 μήτ' RF Vind.: μὴ AH (v) ἄλλο om. RF πίνειν μέθυσμα transp. AH (v) τεσσάρων Vind. 20 καὶ ante ὕπνου om. H (Turn.)

---

17 sqq. Lev. 10,9. Ezech. 44,21. *Ioseph. Ant. Iud. III § 279* 19—25,10 Vind. hist. gr. 67 fol. 58v τοῦ αὐτοῦ περὶ ἱερωσύνης: (οὔτε κληρωτοὺς οὔτε ἐκ γένους οὔτε ἐξ ἑνὸς ψήφου βούλεται ὁ νόμος τοὺς ἱερεῖς εἶναι, ἀλλ' ὃν τὸ πλῆθος ἕλοιτο· καὶ γὰρ ἱκανὸς πρὸς πίστιν ὁ παρὰ τῶν τοιούτων γινόμενος ἔπαινος· ἀλλὰ) δεῖ τὸν ἱερέα τὸν μέλλοντα εἰς τὰ ἄδυτα εἰσιέναι μήτ' οἶνον πίνειν μήτε μὴν μέθυσμα, τεσσάρων ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτάτων — ἐμπόδιός ἐστιν.

τοῦ σώματος δυνάμεις ἀνιεὶς δυσκινητότερα τὰ μέλη ποιεῖ καὶ ὀκνηροτέρους ἀπεργάζεται καὶ βίᾳ καταδαρθάνειν ἀναγκάζει, τοὺς δὲ τῆς ψυχῆς τόνους ἐπιχαλῶν λήθης ὁμοῦ καὶ ἀφροσύνης αἴτιος γίνεται· νήφοντος δὲ τά τε μέρη τοῦ σώματος ἐπελαφριζόμενα εὐκινητότερα αἵ τε αἰσθήσεις καθαρώτεραι καὶ εἰλικρινέστεραι ὅ τε νοῦς ὀξυωπέστερος, ὡς καὶ προϊδέσθαι πράγματα δύνασθαι καὶ ἃ πρότερον εἶδεν ἀπομνημονεῦσαι. συνόλως μὲν 100 οὖν τὴν οἴνου χρῆσιν ἅπασι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀλυσιτελεστάτην ὑποληπτέον, ψυχῆς πιεζομένης, αἰσθήσεων ἀμαυρουμένων, βαρυνομένου σώματος — ἐλεύθερον γὰρ καὶ ἄφετον οὐδὲν ἐᾷ τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἑκάστῳ πρὸς ὃ πέφυκεν ἐμπόδιός ἐστιν —, ἐν δὲ ταῖς ἁγιστείαις καὶ ἱερουργίαις
228 M. τὸ βλάβος | ἀργαλεώτερον, ὅσῳ καὶ τὸ περὶ θεὸν ἐξαμαρτεῖν τοῦ περὶ ἄνθρωπον ἀφορητότερον. ὅθεν εἰκότως προστέτακται νηφαλίους θύειν, „εἰς διαστολὴν καὶ διάκρισιν ἁγίων καὶ βεβήλων καὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων“ καὶ νομίμων καὶ παρανόμων.

(8.) Ἐπεὶ δ' ὁ ἱερεὺς πολὺ πρότερον ἀνήρ ἐστι καὶ ταῖς πρὸς 101 συνουσίαν ὁρμαῖς ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει χρῆσθαι, γάμον αὐτῷ μνᾶται παρθένου καθαρᾶς καὶ ἐκ καθαρῶν γονέων καὶ πάππων καὶ προγόνων εἴς τε καλοκἀγαθίαν καὶ εὐγένειαν ἀριστίνδην ἐπικριθέντων. πόρνῃ μὲν 102 γὰρ καὶ βεβήλῳ σῶμα καὶ ψυχὴν οὐδὲ προσελθεῖν ἐᾷ, κἂν τὴν ἐργασίαν ἀποθεμένη σχῆμα κόσμιον καὶ σῶφρον ὑποδύηται, διὰ τὸ τὴν ἀρχαίαν προαίρεσιν ἀνίερον αὐτῇ γενέσθαι. αὕτη δὲ πρὸς μὲν τὰ ἄλλα ἐπιτιμίαν

1 μέλη] μέρη F Vind. Arm 2 καταδαρθάνειν] καταλαμβάνειν AH δὲ FA Vind.: τε RH (v) 3 νήφοντος RAH: νηφόντων F Vind. Arm (v) τε om. F Vind. 4. 5 καθαρώταται καὶ εἰλικρινέσταται F Vind., καθαρώτεραι καὶ εἰλικρινέσταται (sic) R 5 ὅ τε] ὅτι F[1] ὀξύτερος H ὡς καὶ F Vind.: ὥστε καὶ RA, ὥστε H (v) προειδέσθαι R 6 εἶδον Vind. 7 ἀλυσιτελέστατον Vind. 7. 8 εἶναι ante ὑποληπτέον add. F Vind. (v) 9 ἐᾷ τῶν] ἑαυτῶν Vind. ἕκαστον (?) Arm 10 ἁγιστίαις F 11 τὸ om. R βλάβος] βάρος AH (Turn.) ἀργαλαιότερον F[1], ἀργαλεώτατον AH (Turn.) καὶ om. Arm τὸ om. AH ἐξαμαρτεῖν RAH: ἐξαμαρτάνειν F (v), ἁμαρτάνειν D 12 νηφαλίους scripsi: νηφάλια RAH (v), om. F 13 εἰς RAH: κατὰ τὴν F (v) τῶν ἁγίων FH (v) 15 ἀρχιερεὺς coni. Mang. 16 χρᾶσθαι AH γάμῳ F[1] 16. 17 μνᾶται παρθένου καθαρᾶς RF: παρθενίας καθαρᾶς μνᾶται AH 17 καὶ προγόνων om. AH 18 ἐπικριθείσης coni. Mang. 19 σῶμα καὶ ψυχὴν F: σώματι καὶ ψυχῇ RAH (v) προσελθεῖν scripsi: προσιδεῖν codd. (v) 21 γενέσθαι] γεγενῆσθαι F (Mang.) αὕτη] αὐτὴ AH (v) τἆλλα F

11. 12 D[R] fol. 38[r] D[L] fol. 43[r] et 182[r] Φίλωνος: τὸ περὶ θεὸν ἁμαρτάνειν τοῦ περὶ ἄνθρωπον ἀφορητότερον. 13 Lev. 10,10 16 sqq. Lev. 21,13. 14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277. c. Ap. I § 30. 31.*

ἐχέτω σπουδάσασα μιασμάτων καθαρεῦσαι· μετάνοια γὰρ ἀδικημάτων ἐπαινετόν· καὶ μηδεὶς ἕτερος αὐτὴν ἄγεσθαι κεκωλύσθω, ἱερεῖ δὲ μὴ προσίτω· τὰ γὰρ ἱερωσύνης ἐξαίρετα δίκαια συμφωνίαν ἐπιζητούσης τὴν
103 ἀπὸ γενέσεως [ἀρχῆς] ἄχρι τελευτῆς ἀνυπαίτιον. εὔηθες γὰρ διὰ μὲν τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων ἐπιγενομένας οὐλὰς ἐν τοῖς σώμασιν εἴργεσθαί τινας ἱερωσύνης, αἳ σύμβολον ἀτυχίας, οὐ μοχθηρίας, εἰσί, τὰς δὲ μὴ κατ' ἀνάγκην μόνον ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἑκουσίοις γνώμαις πεπραχυίας τὴν ἰδίαν ὥραν, ἐπειδήπερ ὀψὲ καὶ μόλις μετέγνωσαν, εὐθὺς ἀπὸ ἐραστῶν ἱερεῦσιν ἁρμόζεσθαι καὶ ἀπὸ χαμαιτυπείων εἰς ἱερὰ χωρία μετοικίζεσθαι· μένουσι γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν μετανοούντων
104 οὐλαὶ καὶ τύποι τῶν ἀρχαίων ἀδικημάτων. εὖ καὶ παγκάλως ἐν ἑτέροις διείρηται „μηδὲ μίσθωμα πόρνης εἰσκομίζειν εἰς τὸ ἱερόν“ (Deut. 23,18)· καίτοι τό γε νόμισμα καθ' αὑτὸ οὐκ ἔνοχον, ἀλλὰ διὰ τὴν λαβοῦσαν καὶ τὴν πρᾶξιν ἐφ' ᾗ δέδοται. σχολῇ γ' ἂν ἔτι προσοῖτό τις εἰς κοινωνίαν ἱερέων γυναῖκας, ὧν καὶ τὰ χρήματα βέβηλα καὶ παράσημα, εἰ καὶ ταῖς ὕλαις καὶ τοῖς χαρακτῆρσι δόκιμα.

---

1 σπουδάσασα μιασμάτων καθαρεῦσαι RF Arm: διὰ τὸ τῶν πρὶν σπουδασμάτων καθαρεῦσαι AH (Turn.); διὰ τὸ τῶν πρὶν μιασμάτων καθαρεῦσαι Mang. μετάνοιαν L (Turn.) 2 ἐπαινετόν RF: ἐπαινετέον AH (v) ἕτερος] ἐξ ἑτέρων Arm ἄγεσθαι αὐτὴν transp. F μὴ RF: μηδὲ AH (v) 3 προσίτω] „concedatur“ (προσιέσθω?) Arm δικαίας συμφωνίας R ἐπιζητοῦσι F[1], ἐπιζητούσῃ F[2], ἐπιζητοῦσιν ἧς (ortum ex ἐπιζητοῦσιν, ης superscr.) R 4 γεννήσεως A ἀρχὴν RF ἀρχῆς seclusi 5 τὰς om. R ἐκ om. F ἐπιγινομένας AH (Turn.) εἴργασθαι F[1] 6 ἱερωσύνης] ἱερέων F αἳ] καὶ Arm εἰσί] εἰσὶν αὗται Arm 7 καὶ om. AH (Turn.) 8 μόλις καὶ ὀψὲ Arm ἀπ' F 9 χαμαιτυπίων R, χαμαιτύπων F 11 εὖ RF Arm: ὅθεν AH, ὅθεν (εὖ superscr.) L, ὅθεν εὖ v 12 μηδὲ] μηδὲν AH (Turn.) εἰσκομίζειν] μὴ κομίζειν AH (Turn.); κομίζειν Mang. εἰς τὸ ἱερὸν ante μὴ κομίζειν transp. A, om. H ἱερὸν θεοῦ Arm 13 τό γε RF Vind.: γε τὸ AHD (v) καθ' ἑαυτὸ Vind., κατ' αὐτὸ D ἔνοχον] ἐναγὲς coni. Mang. διὰ om. D λαβοῦσαν] βαλοῦσαν coni. Mang. 14 σχολὴ F γ' ἂν RAH: γὰρ F (v) ἔτι] εἰ AH προσοῖτό RF: πρόσοιτό AH (Mang.); προσεῖτό Turn. 15 καὶ τὰ om. AH 16 τοῖς] ταῖς H

---

10. 11 cf. *Zeno* frg. 158 Pearson (215 Arnim) ap. Sen. de ira I 16,7 nam, ut dixit Zeno, in sapientis quoque animo, etiam cum vulnus sanatum sit, cicatrix manet. sentiet itaque suspiciones quasdam et umbras affectuum; ipsis quidem carebit. 12—14 D[R] fol. 41[v] Φίλωνος εἰς τὸν δεκάλογον (sic), D[H] fol. 129[r] Φίλωνος: μίσθωμα πόρνης εἰσκομίζειν εἰς τὸ ἱερὸν ἀπηγόρευσεν ὁ νομοθέτης· καίτοι γε τὸ νόμισμα — δέδοται. Vind. hist. gr. 67 fol. 60[r]: μίσθωμα πόρνης οὐ θέμις τὸν ἱερέα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσκομίζειν· καίτοι τοὺς (sic pro τό γε) νόμισμα — δέδοται.

(9.) Τὰ μὲν οὖν περὶ γάμον οὕτως ἠκρίβωται τῷ ἀρχιερεῖ, ὥστ' 105
οὐδὲ χήραν ἐφεῖται γαμεῖν αὐτῷ, οὔτε τετελευτηκότος ἀνδρὸς μονωθεῖσαν
οὔτε ἀπηλλαγμένην ἔτι ζῶντος, ἵνα πρῶτον μὲν εἰς ἄβατον καὶ καθαρὰν
ἄρουραν ὁ ἱερὸς σπόρος χωρῇ καὶ μηδεμίαν κρᾶσιν αἱ γοναὶ πρὸς ἑτέραν
οἰκίαν λαμβάνωσιν, εἶτα δ' ὅπως ἀκακωτάταις καὶ ἀδιαστρόφοις ταῖς
129 M. ψυχαῖς συνερχόμενοι ῥᾳδίως διαπλάττωσι τὰ | ἤθη καὶ τοὺς τρόπους
αὐτῶν· ὁλκοὶ γὰρ καὶ εὐάγωγοι διάνοιαι παρθένων πρὸς ἀρετήν, εἰς διδα-
σκαλίαν ἑτοιμόταται· ἡ δ' ἑτέρου πεῖραν ἀνδρὸς λαβοῦσα κατὰ τὸ εἰκὸς 106
ἀπειθεστέρα πρὸς μάθησιν, ἅτε τὴν ψυχὴν ἀκραιφνεστάτην οὐκ ἔχουσα
καθάπερ τινὰ λελειασμένον κηρὸν εἰς τρανότητα τῶν ἐγγραφησομένων
δογμάτων, ἀλλὰ τραχεῖαν ὑπὸ τῶν προεγχαραχθέντων τύπων, οἳ δυσ-
εξάλειπτοι παραμένοντες ἢ οὐ παραδέχονται σφραγῖδας ἑτέρας ἢ παραδεξά-
μενοι συγχέουσι ταῖς ἑαυτῶν ἀνωμαλίαις. παρθένον οὖν ὁ ἀρχιερεὺς 107
ἀγέσθω γάμων ἁγνήν· λέγω δὲ παρθένον οὐ μόνον ᾗ μὴ ἕτερος ὡμίλησεν,
ἀλλὰ καὶ ἐφ' ᾗ μηδεὶς ἄλλος ἀνὴρ ὠνομάσθη διά τινων ὁμολογιῶν,
κἂν ἁγνεύῃ τὸ σῶμα.

(10.) Τοῖς δὲ κατὰ μέρος ἱερεῦσι τὰ μὲν ἄλλα περὶ γάμων δια- 108
τέτακται ταὐτὰ ἃ καὶ τοῖς τὴν μεγίστην ἔχουσιν ἱερωσύνην, ἐφεῖται δ'
οὐ μόνον παρθένους ἀλλὰ καὶ χήρας, οὐ πάσας ἀλλ' ὧν τετελευτήκασιν
ἄνδρες, μετ' ἀδείας ἄγεσθαι. φιλονεικίας γὰρ καὶ στάσεις ἐκ τοῦ βίου
τῶν ἱερέων οἴεται δεῖν ὁ νόμος ἀναιρεῖν· πρὸς μὲν οὖν τοὺς ζῶντας
γένοιντ' ἂν ἴσως ἔριδες ἐκ πάθους γυναικείου, ζηλοτυπίας, τοῖς δ' ἀπο-

1 μὲν οὖν] δὲ F (fort. recte) γάμον R: γάμου FAH (v) 2 ἐφεῖται RF: ἐφίεται AH (Mang.) οὔτε F: οὐδὲ RAH (v) 3 οὔτε R: οὔτ' FAH; οὔτ' ἂν Mang. 4 ἄρουραν om. Arm ἱερὸς] ἴδιος AH χωρῇ R: χωρεῖ F, χωρήσῃ AH (Turn.) 5 οἰκίαν] οἰκείαν AH, ὁμιλίαν Arm ἀκακωτάτοις RF (ἀκακωτάταις scripsi): ἀκακώτοις AH (v) 7 αὐτῶν Turn. γὰρ Arm (coni. Mang.): δὲ RF, om. AH ⟨καὶ⟩ εἰς coni. Mang. 10 λελιασμένον F, λελεγμένον (?) Arm 11 ἐγχαραχθέντων AH 11. 12 ἀνεξάλειπτοι AH 12 παραμένοντες RF: περιμένοντες AH (v) 12. 13 παραδεχόμενοι AH 13 συγχέουσι] οὐκ ἐῶσι Arm 13. 14 ἀγέσθω ὁ ἀρχιερεὺς transp. F 14 ἀγέσθω —παρθένον om. Arm γάμων RF (coni. Mang.): γάμω A, γάμου H ἁγνῶν F δὲ R (sic scripseram): δὴ FAH (v) μὴ ἕτερος RF: ἕτερος οὐχ AH; μὴ ἕτερος οὐχ v 15 μηδεὶς RF: οὐδεὶς AH ὠνομάσθη ἢ F 18 τὰ αὐτὰ F ἐφίεται Mang. 19 οὐχ ἁπάσας F 20 μετὰ AH 21 τῶν] τοῦ F (Turn.) 22 γένοιντ' ἂν ἴσως RF: ἴσως γένοιντ' ἂν AH (Turn.)

2 Lev. 21,14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277* 17 Lev. 21,7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 276.*

θανοῦσι συναποθνήσκει καὶ τὰ τῆς πρὸς τοὺς δευτέρους ἄνδρας ἔχθρας.
109 ἄλλως τε τὸν ἀρχιερέα πλείονος ἐδικαίωσεν ἁγιστείας καὶ καθάρσεως ὥσπερ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν γάμου κοινωνίᾳ μεταλαχεῖν, οὐκ ἐάσας ὅτι μὴ κόρην ἄγεσθαι· τοῖς δὲ τῆς δευτέρας τάξεως ὑπανῆκε τὰ περὶ συνόδους γυναικῶν, ἐφιεὶς καὶ πεπειραμένας ἑτέρων ἀνδρῶν ἐγγυᾶ-
110 σθαι. (11.) πρὸς δὲ τούτῳ καὶ τὸ γένος ἠκρίβωσε τῶν μελλουσῶν γαμεῖσθαι, προστάξας τῷ μὲν ἀρχιερεῖ μνᾶσθαι μὴ παρθένον μόνον ἀλλὰ καὶ ἱέρειαν ἐξ ἱερέων, ἵν' ἐκ μιᾶς οἰκίας καὶ τρόπον τινὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος ὦσι νυμφίος τε καὶ νύμφη πρὸς ἁρμονίαν ἐπιδειξάμενοι παρ'
111 ὅλον τὸν βίον κρᾶσιν ἠθῶν βεβαιοτάτην. ἐπετράπη δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ μὴ ἱερέων γαμεῖν θυγατέρας, τῇ μὲν ὅτι μικρὰ τούτων καθάρσια, τῇ δ' ὅτι τὸ ἔθνος οὐκ ἐβουλήθη γενεᾶς εἰς ἅπαν ἱερατικῆς ἀμοιρῆσαί τε καὶ παντελῶς ἀπεζεῦχθαι. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐκώλυσε τοὺς ἄλλους ἱερέας ἐπιγαμίας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἔθνους, | αἵπερ εἰσὶ δεύτεραι p. 230
συγγένειαι· γαμβροὶ γὰρ ἀνθ' υἱῶν πενθεροῖς καὶ ἀντὶ πατέρων γαμβροῖς πενθεροί.

112 (12.) Τὰ μὲν δὴ περὶ γάμου ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια χάριν παίδων γενέσεως. ἐπεὶ δ' ἕπεται γενέσει φθορά, καὶ τοὺς ἐπὶ τελευταῖς ἀνέγραψε τοῖς ἱερεῦσι νόμους, κελεύσας μὴ ἐφ' ἅπασιν αὐτοὺς μιαίνεσθαι τοῖς ὁπωσοῦν ἢ κατὰ φιλίαν ἢ κατὰ συγγένειαν ᾠκειωμένοις, ἀλλ' ἐπὶ μόνοις πατράσι καὶ μητράσιν, υἱοῖς καὶ θυγατράσιν, ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφαῖς
113 παρθένοις. τὸν δ' ἀρχιερέα παντὸς πένθους ὑπεξείλετο· καὶ μήποτ' εἰκότως· τὰς μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἱερέων ὑπηρεσίας ἀνθ' ἑτέρων ἕτεροι λειτουργεῖν δύνανται, ὡς, κἂν πενθῶσί τινες, μηδὲν τῶν ἐξ ἔθους ὑστε-

---

1 τὰ τῆς ... ἔχθρας RF: ἡ ... ἔχθρα AH (v) 2 καθάρσεως] κρίσεως AH 3 ἐν γάμῳ κοινωνίαν F 4 ὅτι] εἰ AH τῆς om. RF τάξεως om. AH ἐπανῆκε F (Turn.) 5 συνόδους R: συνόδου FAH (v) ἐφεὶς F ἑτέρων ἀνδρῶν RF: ἀνδρῶν ἑτέρων AH (v) ἐγγυᾶσθαι] μνᾶσθαι AH 7 παρθένον μόνον RF Arm: γυναῖκα παρθένον μόνον AH; μόνον γυναῖκα παρθένον Turn., μόνον παρθένον γυναῖκα Mang. 8 ἵνα AH 9 ἐπιδειξάμενοι codd.: ἐπιδειξόμενοι v 10 δὲ] δὲ καὶ R 12 τε om. AH (Turn.) 13 ἀπεζεῦχθαι scripsi: ἀποζεῦξαι codd. (v) 18 τελεταῖς (sic) R 20 ὠκειωμένους H 21 μόνοις] μόνοις ἐξ F (v) pr. καὶ] ἢ F υἱοῖς καὶ θυγατράσιν om. R 22 ἅπαντος F πένθους v: πάθους codd. ὑπεξείλατο A 23 γὰρ om. AH ἱερέων om. AH 24 λειτουργοὶ H μηδὲ AH ¦ ἔθνους L (Turn.)

---

8 Lev. 21,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277* τὸν ἀρχιερέα μέντοι οὐδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν, μόνην δ' αὐτῷ (αὐτὸν?) γαμεῖν παρθένον καὶ ταύτην φυλάττειν (φυλέτιν recte coni. Mang.). *c. Ap. I § 30. 31*
19 sqq. Lev. 21,1—3. Ezech. 44,25. cf. *Ioseph. l. l.* 22 Lev. 21,11. cf. *Ioseph. l. l.*

ρίζειν, τὰς δὲ τοῦ ἀρχιερέως οὐδενὶ δρᾶν ἐφεῖται. παρ' ἣν αἰτίαν ἀμί-
αντος ἀεὶ διατελείτω μὴ προσαπτόμενος νεκροῦ σώματος, ὅπως τὰς ὑπὲρ τοῦ
ἔθνους εὐχὰς καὶ θυσίας ἕτοιμος ὢν ἐν καιροῖς τοῖς προσήκουσιν ἀκωλύτως
ἐπιτελῇ. καὶ γὰρ ἄλλως προσκεκληρωμένος θεῷ καὶ τῆς ἱερᾶς τάξεως 114
γεγονὼς ταξίαρχος ὀφείλει πάντων ἀλλοτριοῦσθαι τῶν ἐν γενέσει, μὴ
γονέων, μὴ τέκνων, μὴ ἀδελφῶν εὐνοίας οὕτως ἡττώμενος, ὡς ἢ παρελ-
θεῖν ἢ ὑπερθέσθαι τι τῶν ὁσίων, ὃ πραχθῆναι πάντως αὐτίκα ἄμεινον.
κελεύει δὲ μήτε τὰ ἱμάτια περιρρήττειν ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις ἀποθανοῦσι 115
μήτε ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὰ παράσημα τῆς ἱερωσύνης μήτε συνόλως
ἐκ τῶν ἁγίων ἐξιέναι κατὰ πρόφασιν πένθους, ἵνα καὶ τὸν τόπον αἰδού-
μενος καὶ τὰ περὶ ἑαυτὸν προκοσμήματα οἷς ἀνέστεπται, κρείττων οἴκτου
γενόμενος, ἄλυπος εἰς ἀεὶ διατελῇ. βούλεται γὰρ αὐτὸν ὁ νόμος μείζονος 116
μεμοιρᾶσθαι φύσεως ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἐγγυτέρω προσιόντα τῆς θείας,
μεθόριον, εἰ δεῖ τἀληθὲς λέγειν, ἀμφοῖν, ἵνα διὰ μέσου τινὸς ἄνθρωποι
μὲν ἱλάσκωνται θεόν, θεὸς δὲ τὰς χάριτας ἀνθρώποις ὑποδιακόνῳ τινὶ
χρώμενος ὀρέγῃ καὶ χορηγῇ.

(13.) Ταῦτ' εἰπὼν ἑξῆς εὐθὺς νομοθετεῖ περὶ τῶν χρησομένων ταῖς 117
ἀπαρχαῖς. ἐὰν οὖν τις, φησί, τῶν ἱερέων ὀφθαλμοὺς ἢ χεῖρας ἢ βάσεις
ἤ τι μέρος ἄλλο πηρωθῇ τοῦ σώματος ἢ καί τινα μῶμον ἐνδέξηται,
λειτουργιῶν μὲν ἀνεχέτω διὰ τὰς ἐγγενομένας κῆρας, τὰ δὲ κοινὰ τῶν
ἱερέων γέρα καρπούσθω διὰ τὴν ἀνυπαίτιον εὐγένειαν. ἐὰν μέντοι λέ- 118
πραι τινὸς ἐξανθήσασαι κατάσχωσιν ἢ καὶ γονορρυής τις γένηται τῶν
ἱερέων, μήτε τραπέζης ἱερᾶς ψαυέτω μήτε τῶν προκειμένων ἄθλων τῷ
γένει, μέχρις ἂν ἥ τε ῥύσις ἐπίσχῃ καὶ ἡ λέπρα μεταβαλοῦσα τῷ τῆς
ὑγιοῦς σαρκὸς ἐξομοιωθῇ χρώματι. κἂν προσάψηται μέντοι τις ὅτου 119

1 τὰς F: τὰ RAH (Turn.) ἐφεῖται codd.: ἐφίεται Mang. 3 ἔθνους RAH Arm: κόσμου F (v) 4 alt. καὶ] ἐκ R 6 μηδὲ ἀδελφῶν AH (Turn.) 7 ὁσίων F Arm: θείων R, ὄντων AH (Turn.) 8 ἱμάτια RF: εἵματα AH (v) 9 μήτε R: μήτ' FAH ἀπὸ om. F 11 ἑαυτὸν RA: αὐτὸν FH προκοσμήματα F: κοσμήματα RAH ἂν ἔστεπται F 13 κατὰ AH 14 τἀληθῆ F 17 ἑξῆς εὐθὺς Turn.: ἑξῆς RF (Mang.), εὐθὺς AH 18 φησί τις transp. F 19 μέρος RF: μέλος AH (v) πηρωθῇ RF: παραπηρωθῇ AH (v) ἐνδείξηται AH (Turn.) 20 ἀνεχέτω RF: μὴ μετεχέτω AH (v) ἐγγινομένας AH (Turn.) κῆρας] λώβας AH κοινὰ] λοιπὰ AH 21 καρποῦσθαι H 22 τινὸς RF: τινὲς AH (v) καὶ om. AH 24 μεταβαλλοῦσα (sic) F 25 ὑγιοῦς] ἄλλης (?) Arm ἐξωμοιωθῇ (sic) FH

8 Lev. 21,10. 12 18 Lev. 21,17—23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 278. c. Ap. I § 284* 21 sqq. Lev. 22,4—7.

δήποτε τῶν | ἀκαθάρτων ἱερεὺς ἢ καὶ νύκτωρ, οἷα φιλεῖ πολλάκις, ὀνειρώξῃ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μηδὲν προσφερέσθω τῶν καθιερωθέντων, p. 231 M
120 λουσάμενος δ' ἐπιγενομένης ἑσπέρας χρῆσθαι μὴ κεκωλύσθω. πάροικος δ' ἱερέως καὶ μισθωτὸς εἰργέσθω τῶν ἀπαρχῶν, ὁ μὲν πάροικος, ἐπειδὴ γείτονες τὰ πολλὰ συνέστιοι καὶ ὁμοτράπεζοι· δέος γάρ, μὴ προῆταί τις τὰ καθιερωθέντα προφάσει καταχρησάμενος εἰς ἀσέβειαν ἀκαίρῳ φιλανθρωπίᾳ· μεταδοτέον γὰρ οὐ πᾶσι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐφαρμοζόντων τοῖς ληψομένοις· εἰ δὲ μή, τὸ κάλλιστον καὶ λυσιτελέστατον τῶν ἐν τῷ βίῳ, τάξις, ἀναιρεθήσεται ὑπὸ τοῦ βλαβερωτάτου παρευημερηθεῖσα, συγχύσεως.
121 εἰ γὰρ ἴσον μὲν μέρος ἐν ὁλκάσιν οἴσονται ναῦται κυβερνήταις, ἴσον δὲ ἐν ταῖς μακραῖς τριήρεσι τριηράρχοις καὶ ναυάρχοις ἐρέται καὶ τὸ ἐπιβατικόν, ἐν δὲ στρατοπέδοις ἴσον ἱππεῖς μὲν ἱππάρχοις, ὁπλῖται δὲ ταξιάρχοις, λοχαγοὶ δὲ στρατηγοῖς, ἐν δὲ πόλεσι κρινόμενοι δικασταῖς καὶ βουλευταὶ προβούλοις καὶ συνόλως ἄρχουσιν ἰδιῶται, ταραχαὶ καὶ στάσεις γενήσονται καὶ ἡ ⟨διὰ⟩ λόγων ἰσότης τὴν δι' ἔργων ἀνισότητα γεννήσει· τὸ γὰρ τοῖς τὰς ἀξίας ἀνομοίοις ὅμοια ἀπονέμειν ἄνισον,
122 τὸ δ' ἄνισον πηγὴ κακῶν. οὗ χάριν καὶ τὰ γέρα τῶν ἱερέων οὐ δοτέον ὥσπερ ἄλλοις οὐδὲ τοῖς παροίκοις ἕνεκα τοῦ γειτνιᾶν ἐφαψομένοις ὧν οὐ θέμις· οὐ γὰρ οἰκίας ἀλλὰ γένους ἐστὶν ἡ τιμή.
123 (14.) ὁμοίως μέντοι μηδὲ μισθωτῷ μηδεὶς παρεχέτω μήτε μισθὸν μήθ' ὑπηρεσίας ἀμοιβὴν ἱερὸν γέρας· χρήσεται γὰρ ὁ λαβὼν ἔστιν ὅτε

---

1 καὶ om. AH 2 ὀνειρώξει H 3 δὲ AH ἐπιγινομένης F ἑσπέρας] ἡμέρας Arm 4 δὲ AH 5 γείτονες τὰ πολλὰ RF Arm: μὴ πάντες γείτονες AH (v) προῆται] πρόηταί codd. (v) 6 καταχρησάμενος RF: χρησάμενος AH (v) 7 post γὰρ add. τούτων Arm 9 τοῦ βλαβερωτάτου R: τῆς βλαβερωτάτης FAHD (v) 10 μὲν μέρος scripsi: μὲν F Arm, μέρος RAH (v) δ' AH 11 τριήρεσι τριηράρχοις scripsi: τριήρεσι AHD (v), τριηράρχοις RF ναυάρχαις AH (v) 12 ἐν δὲ RF: ἔν τε AHD (v) μὲν ἱππεῖς transp. F ἱππάρχοις F: χιλιάρχοις RD, χιλιάρχαις AH 13 ταξιάρχαις AH (v) κρινόμενοι δικασταῖς RF: δικασταῖς κρινόμενοι AHD (v) 14 βουλευταὶ προβούλοις D: βουλευταῖς πρόβουλοι RF, βουλευταὶ AH προβούλοις—ἰδιῶται om. AH 15 διὰ λόγων scripsi: λόγων F (Turn.), λόγω RAHD (Mang.) 16 τοῖς om. D[P] 17 καὶ om. Arm τὰ γέρα RA: γέρα H (Turn.), τὰ γέρα τὰ F (Mang.) 18 ἄλλοις] ἀλλογενέσι coni. Mang. 18. 19 ἐφαψομένοις Turn. (R?): ἐφαψαμένοις FAH 19 γενῶν Arm 20 μισθωτὸν H μηδεὶς RAH: τις F Arm (Mang.) μισθῶν A 21 μήθ' RF: μήτε AH post ὅτε add. ἀνίερος F (v), om. RAH Arm

---

3. 4 Lev. 22,10 7—9 D[K] fol. 179r Φίλωνος ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ (sic): μεταδοτέον οὐ πᾶσι—συγχύσεως. pergit lin. 16 7—17 D[P] fol. 334r Φίλωνος: μεταδοτέον οὐ πᾶσι—πηγὴ κακῶν. 16. 17 D[K] l. l. ἐκ τοῦ αὐτοῦ: τὰ ὅμοια τοῖς ἀναξίοις ἀπονέμειν ἄνισον, τὸ δὲ ἄνισον πηγὴ κακῶν.

πρὸς ἃ μὴ δεῖ, βέβηλα τὰ τῆς εὐγενείας ἆθλα καὶ τῆς περὶ τὸν νεὼν
λειτουργίας ἀπεργασάμενος. δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἀλλογενεῖ συνόλως ὁ νόμος 124
ἐπιτρέπει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων, κἂν εὐπατρίδης ὢν τυγχάνῃ τῶν
αὐτοχθόνων καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἀνεπίληπτος [ὤν], ἵνα αἱ
τιμαὶ μὴ νοθεύωνται, μένωσι δ' ἐν τῇ ἱερατικῇ τάξει βεβαίως φυλαττό-
μεναι. καὶ γὰρ ἄτοπον τὰς μὲν θυσίας καὶ ἱερουργίας καὶ ὅσα ἄλλα περὶ 125
τὸν βωμὸν ἁγιστεύεται μὴ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτετράφθαι,
τὰ δὲ ἀντὶ τούτων ἆθλα κοινὰ γίνεσθαι καὶ τῶν ἐπιτυχόντων, ὡς δέον μὲν
πόνοις πολλοῖς καὶ καμάτοις καὶ ταῖς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ φροντίσιν
ἀποτρύχειν τοὺς ἱερέας, τὰ δ' ἆθλα κοινὰ καὶ τοῖς ἀργοῦσιν ἀποφαίνειν.
οἰκογενεῖ δέ, φησίν, καὶ ἀργυρωνήτῳ μεταδιδότω δεσπότης ἱερεὺς σιτίων 126
καὶ ποτῶν ἐκ τῶν ἀπαρχῶν· πρῶτον μὲν ὅτι θεράποντι πόρος εἷς ὁ
δεσπότης, ὁ δὲ τοῦ δεσπότου κλῆρος αἱ ἱεραὶ φιλανθρωπίαι, ἐξ ὧν ἀνάγκη
τὸν δοῦλον τρέφεσθαι· δεύτερον δ' ὅτι τὰ γενησόμενα πάντως ἀνάγκη 127
δρᾶν ἑκόντας· οἱ δ' οἰκέται, κἂν μὴ θέλωμεν, ἅτε ἀεὶ συνόντες καὶ
32 M. συνδιαιτώμενοι, σιτία | τε καὶ ποτὰ καὶ ὄψα τοῖς δεσπόταις προευτρεπι-
ζόμενοι καὶ τραπέζαις ἐφεστῶτες καὶ τὰ λείψανα ἐκκομίζοντες, κἂν μὴ
φανερῶς λαμβάνωσι, λάθρα γοῦν ὑφαιρήσονται, κλέπτειν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης
βιασθέντες, ὡς ἀνθ' ἑνὸς ἐγκλήματος, εἴπερ ἐστὶν ἀδίκημα τὸ ἐκ τῶν
δεσποτικῶν τρέφεσθαι, καὶ ἕτερον προσκατασκευάζεσθαι, κλοπήν, ἵνα οἷα
φῶρες πρὸ τῶν ἀνυπαιτίως ζώντων ἀπολαύσωσι τῶν καθιερωθέντων,
ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον· τρίτον κἀκεῖνο χρὴ λογίζεσθαι, ὅτι τὰ τῶν 128
ἀπαρχῶν οὐ παρόσον ἐπινέμεται τοῖς οἰκέταις ὀλιγωρηθήσεται, διὰ τὸν
δεσποτικὸν φόβον· ἱκανὸς γὰρ οὗτος ἐπιστομίζειν τήν τινων εὐχέρειαν
ῥᾳθυμεῖν οὐκ ἐφιείς.

---

2 ἀπεργασάμενος] ποιησάμενος AH ἀλλογενῇ F¹ 3 ἐπιτρέπεται AH 4 alt. πρὸς om. FA πρὸς γυναικῶν καὶ πρὸς ἀνδρῶν transp. Arm ὢν secl. Mang. ἵν' F 5 μείνωσι AH 6 ὅσ' F 8 ἀντὶ τούτων] ἐπὶ τούτοις AH post ὡς add. οὐ F (Mang.) 8. 9 δέον μὲν πόνοις F: δέον πόνοις μὲν AH, μὲν om. R; μὲν δέον πόνοις Mang. 9 μεθ'] καθ' AH 12 θεράποντι πόρος] θεράποντος πόθος AH 14 ⟨καὶ⟩ τὸν δοῦλον coni. Mang. 15 δρᾶν ἑκόντας RF Arm: χρὴ δρᾶν ἑκόντας AH; μὴ δρᾶν ἄκοντας v ἐθέλωμεν AH 19 ὡς] ὡς ἂν F ἐγκλήματος RF Arm: ἀδικήματος AH (Mang.) 20 δεσποτῶν R (ut vid.) ἕτερον F (coni. Mang.): ἑτέραν RAH (v) προσκατασκευάζεσθαι R: προκατασκευάζεσθαι F, προσπαρασκευάζεσθαι AH (v) 20. 21 οἷα φῶρες RAH: φωρὸς F (v) 21 πρὸ τῶν Mang.: πρὸς τῶν AH, τρόπον RF; (φωρὸς) τρόπον πρὸς τῶν v 22 χρὴ κἀκεῖνο transp. F 23 ἀπονέμεται AH 24 οὗτος] ὁ αὐτὸς F

---

2 Lev. 22,10 11 Lev. 22,11.

129 (15.) Ταῦθ' ὑπειπὼν φιλανθρωπίας μεστὸν νόμον ἑξῆς ἀναγράφει.
ἐὰν θυγάτηρ, φησίν, ἱερέως γημαμένη μὴ ἱερεῖ χηρεύσῃ, τελευτήσαντος
ἀνδρὸς ἢ καὶ ἔτι ζῶντος, ἄπαις καταλειφθεῖσα, πάλιν ἐπὶ τὸν πατρῷον
οἶκον ἐπανερχέσθω μεταληψομένη τῶν ἀπαρχῶν, ὧν καὶ ἡνίκα παρθένος
ἦν ἐκοινώνει· τρόπον γάρ τινα καὶ νῦν ἐστι δυνάμει παρθένος ἡ καὶ
ἀνδρὸς καὶ παίδων ἔρημος, οὐδεμίαν ἑτέραν ἔχουσα καταφυγὴν ὅτι μὴ
130 τὸν πατέρα. υἱῶν δὲ ὄντων ἢ θυγατέρων, ἀνάγκη τὴν μητέρα τοῖς
τέκνοις συντετάχθαι· υἱοὶ γὰρ καὶ θυγατέρες τῆς τοῦ γεννήσαντος οἰκίας
ὄντες εἰς ταύτην συνεφέλκονται καὶ τὴν μητέρα.

Γέρα ἱερέων.

131 (1.) Τοῖς ἱερεῦσιν οὐκ ἀπένειμε χώρας ἀποτομὴν ὁ νόμος, ἵν' ὡς
ἕτεροι τὰς ἀπὸ τῆς γῆς καρπούμενοι προσόδους τῶν ἀναγκαίων εὐπο-
ρῶσιν, ἀλλ' ὑπερβολῇ χρησάμενος τιμῆς τὸν θεὸν ἔφη κλῆρον αὐτῶν
εἶναι (Num. 18,20. Deut. 18,2), κατ' ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὰ καθιερού-
μενα, δυεῖν ἕνεκα, τῆς τε ἀνωτάτω τιμῆς, ἐπεὶ κοινωνοὶ τῶν κατ' εὐχα-
ριστίαν ἀπονεμομένων γίνονται θεῷ, καὶ τοῦ περὶ μόνα πραγματεύεσθαι δεῖν
132 τὰ περὶ τὰς ἁγιστείας ὥσπερ τινὰς κλήρων ἐπιμελητάς. ἃ δὲ | προτίθησιν p. 233
ἆθλα καὶ ἀριστεῖα ταῦτ' ἐστί. πρῶτον μὲν ἄπονον καὶ ἀταλαίπωρον
τροφὴν ἑτοίμην· κελεύει γὰρ τοὺς σιτοπονοῦντας ἀπὸ παντὸς στέατός τε
καὶ φυράματος ἄρτον ἀφαιρεῖν ἀπαρχὴν εἰς ἱερέων χρῆσιν, προνοούμενος
ἅμα καὶ τῆς εἰς εὐσέβειαν ἀγούσης ὁδοῦ νομίμῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἀφαι-
133 ρούντων. ἐθιζόμενοι γὰρ ἀεὶ καὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἀπάρχεσθαι τὴν
θεοῦ μνήμην ἄληστον ἕξουσιν, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν.

---

2 φησίν] μὲν F μὴ om. F Arm 3 ἀνδρὸς RFH: τοῦ ἀνδρὸς A (v) καταληφθεῖσα H 4 ἐπανερχέσθω RF: ἀνερχέσθω AH (v) καὶ om. L (Turn.) 5 ἡ RFA: εἰ H (v) 7 δ' F 8 γὰρ scripsi: δὲ codd. 9 συνεφέλκονται RF: συνυφέλκονται AH (v) 10 tit. γέρα ἱερέων RF: τίνα γέρα ἱερέων A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ τίνα γέρα ἱερέων H, περὶ ἱερέων Arm 12 τὰς] τὰ F τῆς om. F 13 τιμῆς om. F 14 κατὰ AH 15 δυεῖν RF: δυοῖν AH τ' F 16 δεῖν RA Arm: δ spat. 1—2 litt. F, δὴ H (v) 17 τὰς] τῆς AH 18 ἄπονον—παντὸς (19) om. AH 19 ἑτοίμην τροφὴν transp. R 20 ἄρτον] ἄρτου Arm, ἄρτιον AH 21 ἅμα om. F διδασκάλω AH 22 καὶ om. F ἄρχεσθαι AH

---

2 Lev. 22,13 19 Num. 15,19—21. 18,11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 71* ... τούς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν.

πολυανθρωποτάτου δ' ἔθνους ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἀφθόνους,
ὡς καὶ τὸν ἀπορώτατον τῶν ἱερέων ἕνεκα περιουσίας τροφῶν εὐπορώ-
τατον δοκεῖν εἶναι. δεύτερον δὲ προστάττει καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης 134
κτήσεως ἀπάρχεσθαι, καθ' ἑκάστην μὲν ληνὸν οἶνον, καθ' ἑκάστην δ'
ἅλωνα σῖτόν τε καὶ κριθήν, ὁμοίως δ' ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον καὶ ἀπὸ τῶν
ἄλλων ἀκροδρύων ἡμέρους καρπούς, ἵνα μὴ τἀναγκαῖα μόνον ἔχοντες
αὐχμηρότερον ἀποζῶσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον εὐποροῦντες
ἱλαρώτερον ἐξ ἀφθόνων τρυφῶσι μετὰ κόσμου τοῦ προσήκοντος. τρίτον 135
ἐστὶ γέρας τὰ πρωτότοκα ἀρρενικὰ πάντα τῶν χερσαίων ὅσα πρὸς ὑπη-
ρεσίαν καὶ χρῆσιν ἀνθρώπων· ταῦτα γὰρ κελεύει διαδίδοσθαι τοῖς ἱερεῦσι,
βοῶν μὲν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν αὐτὰ τὰ ἔκγονα, μόσχους καὶ κριοὺς
καὶ χιμάρους, ἐπειδὴ καθαρὰ καὶ πρὸς ἐδωδὴν καὶ πρὸς θυσίας ἐστί
τε καὶ νενόμισται, λύτρα δὲ τῶν ἄλλων κατατιθέναι, ἵππων καὶ ὄνων
καὶ καμήλων καὶ τῶν παραπλησίων, μὴ μειοῦντας τὴν ἀξίαν. ἔστι δὲ 136
καὶ ταῦτα παμπληθῆ· κτηνοτροφοῦσι γὰρ καὶ ζῳοτροφοῦσιν ἐν τοῖς
μάλιστα οἱ ἀπὸ τοῦ ἔθνους αἰπόλια καὶ βουκόλια καὶ ποίμνας καὶ μυρίας
ἄλλας ἀγέλας παντοδαπῶν ζῴων ἐκνέμοντες. ἤδη μέντοι καὶ προσυπερ- 137
βάλλων ὁ νόμος οὐ μόνον ἀπὸ τῆς κτήσεως καθ' ἑκάστην ἰδέαν ἀπάρ-
χεσθαι προστάττει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων ψυχῶν τε καὶ σωμάτων·
μέρη γὰρ διαιρετὰ γονέων παῖδές εἰσιν, εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν,

1 δὲ AH   2 τῶν ἀπορωτάτων H   3 εἶναι δοκεῖν transp. F   ἄλλης om. Arm   3. 4 κτήσεως πάσης transp. AH   4 καθ' ἑκάστην δ'] τὴν δ' AH (Turn.)   5 τε] μὲν AH   κριθὰς AH (Turn.)   ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον καὶ om. F Arm   6 ἄλλων om. Arm.   τὰ ἀναγκαῖα AH   7 τῶν] τὸν H   8 τρυφῶσιν R   9 πρωτότοκ' F   post ἀρρενικὰ add. καὶ AH (v)   9. 10 ὑπηρεσίαν codd.: ὑπηρεσίας v   10 δίδοσθαι AH   ἱερεῦσι] ἱερωμένοις ἀνθρώποις H (v), ἱερουμένοις ἀνθρώποις A   12 καὶ πρὸς θυσίας RF: καὶ θυσίαν AH (Turn.)   13 κατατιθέναι τῶν ἄλλων transp. AH (v)   14 μὴ μειοῦντας τὴν ἀξίαν om. Arm   16 μάλισθ' F   17. 18 προσυποβάλλων A   18 τῆς om. F   19 προστέταχεν AH (v)   τε om. AH (v)

3 Exod. 22,29. 34,26. Num. 18,13. Deut. 18,4. 26,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 70* ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν δίκαιον τῷ θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν.   9 Exod. 13,2. 12. 22,30. 34,19. 20. Lev. 27,26. 27. Num. 18,15. 17. Deut. 15,19. cf. *Ioseph. l. l.* καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παρασχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. (71) τῶν δ' οὐ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους τοὺς δεσπότας σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς ἀναφέρειν, ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους.

ἀδιαίρετα, συγγενικῷ αἵματι καὶ λόγοις προγόνων, ἀοράτοις εἴδεσιν, εἰς
ἐκγόνους διήκουσι φίλτροις τε ἑνωτικῆς εὐνοίας καὶ φύσεως δεσμοῖς ἀλύτοις
138 ἡρμοσμένοι. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων τοὺς πρωτοτόκους ἄρρενας τρόπον
ἀπαρχῆς καθιεροῖ, χαριστήρια εὐτεκνίας καὶ εὐγονίας οὔσης τε καὶ ἐλπιζο-
μένης, καὶ ἅμα βουλόμενος οὐ μόνον ἀμέμπτους ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινε-
τοὺς εἶναι τοὺς γάμους, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος βλαστήσας καρπὸς καθιεροῦται·
ὅπερ χρὴ λογιζομένους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας σωφροσύνης καὶ οἰκου-
ρίας καὶ ὁμονοίας περιέχεσθαι καὶ συμπνέοντας ἀλλήλοις ἔν τε λόγῳ
139 καὶ ἔργῳ τὴν λεγομένην κοινωνίαν ἀληθείᾳ παγίως βεβαιοῦσθαι. τῆς
δὲ τῶν πρωτοτόκων | υἱῶν καθιερώσεως, ὑπὲρ τοῦ μήτε γονεῖς τέκνων p. 234
μήτε τέκνα γονέων διαζεύγνυσθαι, τιμᾶται τὴν ἀπαρχὴν ἀργυρίῳ ῥητῷ,
προστάξας ἴσον εἰσφέρειν καὶ πένητα καὶ πλούσιον, οὐ πρὸς ἀξίωμα τῶν
εἰσφερόντων οὐδὲ πρὸς εὐεξίαν καὶ κάλλος τῶν γεννηθέντων ἀπιδών, ἀλλ'
140 ὅσον δυνατὸν εἰσενεγκεῖν καὶ τῷ λίαν ἀπόρῳ σταθμησάμενος. ἐπειδὴ
γὰρ ἡ παίδων γένεσις ἐν ἴσῳ καὶ τοῖς λαμπροτάτοις καὶ τοῖς ἀφανεστά-
τοις εἴωθε συμβαίνειν, ἴσην ἐδικαίωσε καὶ τὴν εἰσφορὰν νομοθετῆσαι
141 στοχασάμενος, ὡς ἔφην, μάλιστα τοῦ πᾶσι δυνατοῦ. (2.) μετὰ δὲ
ταῦτα καὶ ἄλλον πόρον οὐ βραχὺν ἐπινέμει τοῖς ἱερεῦσιν, ἕκαστον
τῶν προσόδων ἀπάρχεσθαι κελεύσας, ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ
ἐλαίου καὶ ἔτι θρεμμάτων ἐπιγονῆς κατά τε ποίμνας καὶ βουκόλια
καὶ αἰπόλια καὶ τὰς ἄλλας ἀγέλας. ὅση δὲ καὶ τούτων ἐστὶν
142 ἀφθονία, τεκμήραιτ' ἄν τις ἐκ τῆς περὶ τὸ ἔθνος πολυανθρωπίας. ἐξ
ὧν ἁπάντων δῆλόν ἐστιν, ὅτι βασιλέων σεμνότητα καὶ τιμὴν περιάπτει

1 λόγοις—εἴδεσιν] τοῖς προγόνων ἀοράτοις εἴδεσιν coni. Mang. ἀοράτοις εἴδεσιν RL^2: ἀρρήτοις εἴδεσιν AH, ἀοράτοις (om. εἴδεσιν) F Arm. 2 ἐγγόνους R τ' F ἐννοίας Arm 4 εὐγονίας καὶ εὐτεκνίας transp. F 5 σφόδρ' F 6 εἶναι post ἀμέμπτους (5) transp. AH (Turn.) βλαστήσας F: βλαστήσει R, βλαστὸς ἧ AH, βλαστὸς ἧ καὶ Arm 7 καὶ ante ἄνδρας om. Arm 8. 9 ἔργω καὶ λόγω transp. H (v) 9 ἀληθεῖ AH παγίως scripsi: παγίω codd. (v) 9. 10 τῆς ... καθιερώσεως RAH: τὴν ... καθιέρωσιν F (Turn.); τὴν καθιέρωσιν ⟨οὐ δέχεται⟩ conicio, τῆς ... καθιερώσεως ⟨εἴργων⟩ coni. Wendl. 10 ante ὑπὲρ add. ὡς H 11 τιμᾶται] ἀλλὰ τιμᾶσθαι Arm; ⟨ἀλλὰ⟩ τιμᾶται conicio 13 εὐεξίαν] ἀεξίαν H, ἀξίαν A κάλλος codd. Arm: θάλλος v 16 εἴωθε] πέφυκε Arm καὶ om. F νομοθετῆσαι F Arm: om. RAH 18 ἐπινέμει] ἐπινοεῖ AH ἕκαστος F, ἑκατοστὸν Arm 19 καὶ οἴνου R Arm: καὶ om. FAH (Turn.) 20 ἐπὶ γονῆς F 22 τεκμήραιτ' R: τεκμήραιτο FAH περὶ RF: παρὰ AH (Turn.) 23 δῆλόν ἐστιν RF: ἐστὶ δῆλον AH (v) βασιλέων RAH: βασιλέως εἰς F (Turn.)

3 Exod. 13,2. 22,29 11 Exod. 34,20. Num. 18,15. 16 19 Num. 18,12.

τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος· ὡς γοῦν ἡγεμόσι φόρους ἀπὸ παντὸς μέρους κτήσεως δίδοσθαι κελεύει, καὶ δίδονται τὸν ἐναντίον τρόπον ἢ ὃν αἱ πόλεις τοῖς δυνάσταις εἰσφέρουσιν· αἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης καὶ μόλις, 143
ἐπιστένουσαι, τοὺς ἐκλογεῖς τῶν χρημάτων ὡς κοινοὺς λυμεῶνας ὑποβλεπόμεναι καὶ προφάσεις ἄλλοτε ἀλλοίας σκηπτόμεναι καὶ τῶν προθεσμιῶν ἀλογοῦσαι τὰ ὁρισθέντα τέλη καὶ δασμοὺς κατατιθέασιν· οἱ δ' ἀπὸ 144
τοῦ ἔθνους [τὰ ἱερατικὰ] γεγηθότες, χαίροντες, τοὺς αἰτοῦντας φθάνοντες, τὰς προθεσμίας ἐπιτέμνοντες, λαμβάνειν ἀλλ' οὐ διδόναι νομίζοντες, μετ' εὐφημίας καὶ εὐχαριστίας καθ' ἑκάστην τῶν ἐτησίων ὡρῶν ποιοῦνται τὰς εἰσφοράς, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, αὐτοκελεύστῳ προθυμίᾳ καὶ ἑτοιμότητι καὶ σπουδῇ παντὸς λόγου κρείττονι.

(3.) Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς ἑκάστου κτήσεως ἐπινέμεται· ἄλλαι 145
δέ εἰσιν ἐξαίρετοι πρόσοδοι πρεπωδέσταται ἱερεῦσιν αἱ ἀπὸ τῶν ἀναγομένων θυσιῶν. παντὸς γὰρ ἱερείου προστέτακται δύο τοῖς ἱερεῦσιν ἀπὸ δυεῖν δίδοσθαι μελῶν, βραχίονα μὲν ἀπὸ χειρὸς δεξιᾶς, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους ὅσον πῖον, τὸ μὲν ἰσχύος καὶ ἀνδρείας καὶ πάσης νομίμου πράξεως ἔν τε τῷ διδόναι καὶ λαμβάνειν καὶ ἐνεργεῖν σύμβολον, τὸ δὲ τῆς περὶ τὸν θυμὸν ἵλεω πραότητος. ἐνοικεῖν γὰρ αὐτὸν λόγος ἔχει 146
τοῖς στήθεσιν, ἐπειδὴ χωρίον οἰκειότατον ἡ φύσις ἀπένειμε τὰ στέρνα θυμῷ πρὸς ἐνδιαίτησιν, ᾧ καθάπερ στρατιώτῃ περιέβαλεν εἰς τὸ δυσάλωτον ἕρκος ὀχυρώτατον, τὸν ἐπικαλούμενον θώρακα, ὃν ἐκ πολλῶν
35 M. καὶ συνεχῶν καὶ κραταιοτάτων ὀστέων ἀπειργάσατο | σφίγξας αὐτὸν εὖ μάλα νεύροις ἀρραγέσιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἔξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα 147
κρεωφαγίας τρία προστέτακται τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα καὶ σιαγόνας καὶ τὸ ἔνυστρον καλούμενον, τὸν μὲν βραχίονα διὰ τὴν ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένην αἰτίαν, τὰς δὲ σιαγόνας τοῦ τε κυριωτάτου τῶν

---

1 γοῦν om. Arm 2 ἢ F: εἰς R, om. AH 4 λυμεῶνας AH: ἐχθροὺς RF Arm 5 ἀλλοίας] ἄλλας coni. Mang. σκεπτόμεναι AH 7 τὰ ἱερατικὰ seclusi 9 καθ' ἑκάστην om. H ὡρῶν] ὁρῶν F ποιοῦντες (sic) Mang. 11 ἑτοιμότητι] ὁσιότητι H σπουδῇ om. R 12 ἀπονέμεται AH 13 δ' F πρεπωδέστατοι H 13. 14 ἐναγομένων AH

15 δυεῖν RF: δυοῖν (ει superscr.) AH 16 ἀνδρίας AH 20 στρατιώτης AH 21 ὀχυρώτατον RF: ἐχυρώτατα AH 24 κρεηφαγίας R τρία ταῦτα Arm 24. 25 σιαγόνας F: σιαγόνα RAH 25 ἔνυστρον καλούμενον RF: καλούμενον ἤνυστρον (ἔνυστρον A) AH (v) post ἔνυστρον add. F: ἔνυστρον τὸ ἔντερον λέγει

---

14 Lev. 7,21—24. 10,14. 15. Num. 18,18 23 Deut. 18,3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 74 εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν ἔνυστρόν τε καὶ χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος.

μελῶν, κεφαλῆς, καὶ λόγου τοῦ κατὰ προφορὰν ἀπαρχήν, οὗ τὸ νᾶμα
ῥεῖν ἔξω δίχα τῆς τούτων κινήσεως οὐκ ἂν δύναιτο· σειομένων γὰρ — ἀφ'
οὗ καὶ προσωνομάσθησαν ἐτύμως — ὅταν πληχθῶσιν ὑπὸ γλώττης, ἅπασα
148 ἡ τῆς φωνῆς ὀργανοποιία συνηχεῖ. τὸ δὲ ἔνυστρον ἔκφυσις κοιλίας
ἐστί· κοιλίαν δὲ φάτνην ἀλόγου θρέμματος, ἐπιθυμίας, εἶναι συμβέβηκεν,
ἥτις ὑπ' οἰνοφλυγίας καὶ ὀψοφαγίας ἀρδομένη τροφαῖς ἐπαλλήλοις σιτίων
ὁμοῦ καὶ ποτῶν ἀεὶ καταχλύζεται καὶ συὸς τρόπον ἐν βορβόρῳ διαιτω-
μένη χαίρει· παρὸ καὶ τόπος ἀπενεμήθη σφόδρα οἰκειότατος ὁ τῶν
149 περιττωμάτων ἀκολάστῳ καὶ ἀπρεπεστάτῳ θρέμματι. ἀντίπαλον δὲ ἐπι-
θυμίας ἐγκράτεια, ἣν ἀσκητέον καὶ διαπονητέον καὶ σπουδαστέον μηχανῇ
πάσῃ περιποιεῖσθαι ὡς μέγιστον ἀγαθὸν καὶ τελειότατον ἰδίᾳ τε καὶ
150 κοινῇ συμφέρον. ἐπιθυμία μὲν οὖν βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος καὶ ἀνίερος
οὖσα πέρα τῶν ἀρετῆς ὅρων ἐλήλαται καὶ πεφυγάδευται δεόντως·
ἐγκράτεια δέ, καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτος ἀρετή, πάντων ὅσα πρὸς
βρῶσιν καὶ πόσιν ἀλογοῦσα καὶ ἐπάνω τῶν γαστρὸς ἡδονῶν αὐχοῦσα
ἵστασθαι, βωμῶν ἱερῶν ψαυέτω καὶ τὴν πρόσφυσιν ἐπιφερομένη τῆς
κοιλίας, ὑπόμνημα τοῦ καταφρονητικῶς ἔχειν ἀπληστίας καὶ λαι-
151 μαργίας καὶ πάντων ὅσα τὰ εἰς τὰς ἐπιθυμίας ἀναφλέγει. (4.) ἐφ'
ἅπασι μέντοι καὶ τὰς τῶν ὁλοκαυτωμάτων — ἀμύθητα δὲ ταῦτ'
ἐστί — δορὰς προστάττει τοὺς ὑπηρετοῦντας ταῖς θυσίαις ἱερεῖς
λαμβάνειν, οὐ βραχεῖαν ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα πολυχρήματον δωρεάν.
ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν, ὅτι κλῆρον ἕνα μὴ παρασχὼν τῇ ἱερωμένῃ φυλῇ

1 μερῶν AH ἀπαρχῆς F οὗ RF: καὶ γὰρ AH; καὶ γὰρ τούτου v
1. 2 τὸ νᾶμα ῥεῖν RF: ἁμαρτάνειν AH Arm 2 ἔξω om. Arm δίχα τῆς
τούτων κινήσεως RF: καὶ δίχα τῆς κινήσεως τούτων AH (v) δύναιτό τις AH
σειομένων] σειόμεναι exspectaveris γὰρ om. H (Turn.) 3 προσωνομάσθη
AH (Turn.) ἐτύμως F: ἑτοίμως RAH 4 δ' F ἔνυστρον RFA:
ἤνυστρον H (v) 5 ἐστίν R 6 τροφαῖς] τρυφαῖς L (Turn.) 7 αἰεὶ AH
8 τόπος ἀπενεμήθη σφόδρα RF: σφόδρα ἀπενεμήθη τόπος AH ἀπενεμήθη codd.:
ἐπενεμήθη v οἰκειότατος] οἰκεῖος coni. Mang. vel σφόδρα delendum
9 εὐπρεπεστάτω F δ' F 9. 10 ἐπιθυμία AH 10 σπουδαστέον καὶ διαπονη-
τέον transp. F 10. 11 μηχανῇ πάσῃ RF: πάσῃ μηχανῇ AH (v) 11 τελεώ-
τατον F 13 πέραν R τῶν] τῆς R ἐλήλασται F 14 καθαρὰ]
καὶ καθαρὰ AH ἀρετή AH: ἐν ἀρετῇ RF 16 καὶ secludendum videtur
πρόσφυσιν] ἔκφυσιν coni. Mang. 17 καταφρονητικῶς] κατηγορητικῶς AH
18 τὰ εἰς τὰς RAH: τὰς εἰς τοῦτ' F (Mang.), τοιαύτας Arm 19 τὰς ἐπὶ τῶν Arm
20 δορὰς] δωρεὰς Arm 21 βραχείας R 22 ἱερωμένῃ] ἐρωμένη H

5 φάτνην ἀλόγου θρέμματος: cf. Plat. Tim. p. 70e 19 Lev. 6,38.

κατὰ ταὐτὰ ταῖς ἄλλαις τοῦ πασῶν ἔδωκε σεμνότερον πόρον καὶ ἁγιώ-
τερον, κατὰ πρόφασιν ἀπαρχῶν τῶν ἐξ ἅπαντος θυσίας εἴδους. ὑπὲρ 152
δὲ τοῦ μηδένα τῶν διδόντων ὀνειδίζειν τοῖς λαμβάνουσι, κελεύει τὰς
16 M. ἀπαρχὰς εἰς τὸ ἱερὸν κομίζεσθαι πρότερον, εἶτ' | ἐνθένδε τοὺς ἱερεῖς
λαμβάνειν· ἥρμοττε γὰρ θεῷ μὲν τοὺς εὐεργετουμένους ἐν ἅπασι τοῖς
κατὰ τὸν βίον χαριστηρίους ἀνάγειν ἀπαρχάς, τὸν δὲ ἅτε μηδενὸς ἐπι-
δεᾶ τοῖς ἀμφὶ τὸ ἱερὸν ὑπηρέταις καὶ λειτουργοῖς χαρίζεσθαι μετὰ σεμ-
νότητος καὶ τιμῆς τῆς ἁπάσης· τὸ γὰρ μὴ παρ' ἀνθρώπων ἀλλὰ παρὰ
τοῦ πάντων εὐεργέτου δοκεῖν λαμβάνειν ἀδυσώπητον ἔχει δωρεάν.

(5.) Τοσούτων οὖν προκειμένων ἄθλων, ἐάν τινες ἀπορῶσι τῶν 153
ἱερέων κοσμίως καὶ ἀνυπαιτίως ζῶντες, τῆς ἡμετέρας παρανομίας ἐφε-
στᾶσι κατήγοροι, κἂν ἡσυχάζωσιν· εἰ γὰρ ἐπειθαρχοῦμεν τοῖς κελευσθεῖσι
καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἐποιούμεθα ᾗ προστέτακται, οὐκ ἂν μόνον ἐκεῖνοι τῶν
ἀναγκαίων εὐπόρουν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ἁβροδιαίτους χορη-
γίας ἀνεπίμπλαντο. κἂν ἄρα ποτὲ αὖθις ἡ φυλὴ τῶν ἱερέων ἐν ἅπασι 154
τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθόνοις ἐξετάζηται, μέγα δεῖγμα γενήσεται τοῦτο
κοινῆς ὁσιότητος καὶ τῆς τῶν νομίμων ἐπ' ἀκριβὲς εἰς ἅπαν φυλακῆς.
ἀλλ' ἡ τινων ὀλιγωρία — ἅπαντας γὰρ οὐκ ἀσφαλὲς αἰτιᾶσθαι — γέγονεν
αἰτία πενίας τοῖς ἱερωμένοις, εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ αὐτοῖς
ἐκείνοις. τὸ γὰρ παρανομεῖν ἐπιζήμιον τοῖς παρανομοῦσι, κἂν πρὸς 155
ὀλίγον δελεάζῃ χρόνον· τὸ δὲ ἕπεσθαι τοῖς τῆς φύσεως νόμοις ὠφελι-
μώτατον, κἂν παραυτίκα αὐστηρὸν ᾖ καὶ μηδὲν προσηνὲς ἐμφαίνῃ.

(6.) Τοσαύτας προσόδων ἀφορμὰς χαρισάμενος τοῖς ἱερεῦσιν οὐδὲ 156
τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει κατωλιγώρησεν· εἰσὶ δὲ νεωκόροι. τούτων οἱ
μὲν ἐπὶ θύραις ἵδρυνται παρ' αὐταῖς ταῖς εἰσόδοις πυλωροί, οἱ δ' εἴσω
κατὰ τὸ πρόναον ὑπὲρ τοῦ μή τινα ὧν οὐ θέμις ἑκόντα ἢ καὶ ἄκοντα
ἐπιβῆναι, οἱ δ' ἐν κύκλῳ περινοστοῦσιν ἐν μέρει διακληρωσάμενοι νύκτα

---

1 τοῦ RF: τῶν AH (v) πόρον Mang.: τρόπον codd., τόπον Arm 1. 2 ἁγιώτερον RF Arm: ἀπονώτερον AH 2 εἴδους] δούς Arm 3 λαμβάνουσιν R 5 ἥρμοττεν R θεῷ μὲν τοὺς F: θεῷ τοὺς μὲν RAH (v) 6 ἀνάγειν F: ἐνάγειν RAH δ' F 6. 7 ἐπιδεῆ R 8 τῆς ἁπάσης RF: τῆς om. AH (Turn.) τὸ codd.: τῷ v 9 εὐεργέτου RF: δημιουργοῦ AH δοκεῖν RF: ἐκεῖνα AH 11 ὑμετέρας Arm 11. 12 ἐφεστᾶσι codd.: ἐφεστῶσι v 13 ἐποιούμεθα codd.: ἐπονούμεθα v μόνων corr. ex μόνον A 15 ἀνεπίμπλαντο R: ἐνεπίμπλαντο AH (v), om. F ποτ' F 16 γενήσεται τοῦτο codd.: τοῦτο γενήσεται v 17 τῆς] τοῖς F 18 ἅπαντας RF: πάντας AH 18. 19 γέγονεν αἰτία πενίας RF: γέγονε πενίας αἰτία AH (v) 21 δ' F 22 μηδὲν RF: μὴ AH ἐμφαίνῃ] ἦν H 24 νωκόροι F 25 ταῖς om. F 26 τιν' F ἢ καὶ RF Arm: καὶ om. AH (Turn.) ἄκοντ' F

καὶ ἡμέραν, ἡμεροφύλακες καὶ νυκτοφύλακες, ἕτεροι δὲ τὰς στοὰς καὶ
τὰ ἐν ὑπαίθρῳ χοροῦντες τὸν φορυτὸν ἐκκομίζουσιν ἐπιμελούμενοι καθα-
ριότητος· οἷς ἅπασι μισθὸς ὡρίσθησαν αἱ δεκάται, κλῆρος γὰρ νεωκόρων
157 οὗτος. οὐ πρότερον γοῦν εἴασεν ὁ νόμος αὐταῖς χρῆσθαι τοὺς λαβόντας
ἢ πάλιν ἄλλας δεκάτας ὡς ἀπὸ κτημάτων ἰδίων ἀπάρξασθαι καὶ δοῦναι
τοῖς τῆς ἀμείνονος τάξεως ἱερεῦσι· τηνικαῦτα γὰρ ἐφῆκεν ἀπολαύειν,
158 πρότερον δ' οὐκ ἐᾷ. ἀπένειμε δὲ καὶ πόλεις αὐτοῖς ὀκτὼ πρὸς ταῖς
τεσσαράκοντα καὶ καθ' ἑκάστην προάστεια εἰς δισχιλίους πήχεις ἐν κύκλῳ
πρὸς νομὰς θρεμμάτων καὶ τὰς ἄλλας ὧν δεῖ πόλεσιν ἀναγκαίας ὑπη-
ρεσίας. ἐκ δὲ τούτων ἀπεκληρώθησαν ἕξ, αἱ μὲν ἐκτὸς αἱ δὲ ἐντὸς
Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ, τρεῖς ἑκατέρωθεν, εἰς καταφυγὴν τοῖς ἀκούσιον
159 φόνον δράσασιν. ἐπειδὴ γὰρ | τὸν ὁπωσοῦν γενόμενον ἀνθρώπῳ τελευ- p. 237
τῆς παραίτιον οὐχ ἦν εὐαγὲς εἴσω περιρραντηρίων παρέρχεσθαι χρώ-
μενον πρὸς ἀσφάλειαν καταφυγῇ τῷ ἱερῷ, τὰς εἰρημένας ἀνῆκε πόλεις,
ἱερὰ δεύτερα, πολλὴν ἀσυλίαν ἐχούσας ἕνεκα τῆς περὶ τοὺς οἰκήτορας
προνομίας τε καὶ τιμῆς, οἳ τοὺς ἱκέτας διασῴζειν ἔμελλον, εἰ βιάζοιτό
τις ἐχυρωτέρα δύναμις, οὐ παρασκευαῖς ταῖς εἰς πόλεμον οὔσαις, ἀλλ'
ἀξιώμασι καὶ προνομίαις, ἅπερ ἐκ τῶν νόμων διὰ τὴν σεμνότητα τῆς

1. 2 καὶ τὰ RF: καὶ τὸ A, τὰς (om. καὶ) H 2 χοροῦντες] ὡρῶντες AH ἐπιμελούμενοι RF: ἐπιμελόμενοι AH (Turn.) 2. 3 καθαρειότητος F (καθαριότητος scripsi): καθαρότητος RAH (v) 3 ὡρίσθησαν αἱ δεκάται RF: ὡρίσθη δεκάται AH (prob. Mang.) ὁ νεωκόρων F (Mang.) 4 γ' οὖν F εἴασεν RF: ἐᾷ AH 7 ταῖς] τοῖς H 8 καὶ om. Turn. χιλίους Arm 10 ἕξ F: ἀνὰ ἕξ RAH (v) αἱ μὲν ἐντὸς αἱ δ' ἐκτὸς F Arm 11 τρεῖς] πρὸς AH 12 ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδήπερ R ἄνθρωπον H; ἀνθρώπων Turn. 13 εὐαγὲς] εὐγενὲς A 14 καταφυγῇ om. Arm 15 ἐχούσης H 16 τιμῆς] φυγῆς AH ἱκέτας RA: οἰκέτας FH (Turn.) 17 ἐχυρωτέρα R: ὀχυρωτέρα FAH (v) οὔσαις RF: om. AH (v) 18 προνοϊμείαις A

3 sqq. Num. 18,21. 24. 26—28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *68* πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει ταῦτ' ἐστίν· ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἰδίᾳ παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι. (69) τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας αὐτοῖς προσέταξε καὶ τῆς δεκάτης, ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. 7 sqq. Num. 35,2—8. 11—15. cf. *Ioseph. l. l.* § *67* Μωυσῆς δ' ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατείας ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ θεραπεύουσα τὸν θεόν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ τὴν Χαναναίων κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλὰς τῆς τε πρὸ αὐτῶν γῆς περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἀνεῖναι.

ἱερωσύνης εἶχον. ὁ δὲ φυγὰς ἐντὸς ὅρων τῆς πόλεως, εἰς ἣν πεφυγά- 160
δευται, κατακεκλείσθω διὰ τοὺς ἐφέδρους κολαστάς, οἳ γένει προσήκοντες
τῷ τεθνεῶτι πόθῳ τοῦ συγγενοῦς, κἂν μὴ ὑφ' ἑκόντος ἀναιρεθῇ, κατὰ
τοῦ κτείναντος φονῶσι, νικῶντος τοῦ οἰκείου πάθους τὸν ἀκριβῆ τῶν
δικαίων λογισμόν. ἔξω δὲ προϊὼν ἐπ' ὀλέθρῳ ἀνενδοιάστῳ προελευ-
σόμενος ἴστω· λήσεται γὰρ οὐδένα τῶν ἀφ' αἵματος, ὑφ' ὧν αὐτίκα
λίνοις καὶ πάγαις σαγηνευθεὶς οἰχήσεται. προθεσμία δ' ἔστω τῆς φυγῆς 161
ὁ βίος τοῦ μεγάλου ἱερέως, οὗ τελευτήσαντος ἀμνηστίας ἀξιωθεὶς
κατίτω. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια νομοθετήσας περὶ τῶν ἱερέων
ἑξῆς ἀναδιδάσκει περὶ ζῴων, ἃ πρὸς θυσίας ἐστὶν ἐπιτήδεια.

Περὶ ζῴων τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη.

(1.) Τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῴων τὰ μέν ἐστι χερσαῖα, τὰ δὲ ἀερο- 162
πόρα. τὰ μὲν οὖν τῶν πτηνῶν ἔθνη μυρία ὅσα παρελθὼν δύο μόνα
ἐξ ἁπάντων εἵλετο, περιστερὰν καὶ τρυγόνα, διότι περιστερὰ μὲν τῶν
8 M. φύσει | τιθασῶν καὶ ἀγελαστικῶν ἡμερώτατον, τρυγὼν δὲ τῶν φύσει
μονωτικῶν τιθασώτατον. τὰς δὲ τῶν χερσαίων ἀμυθήτους ἀγέλας, 163
ὧν οὐδ' ἀριθμὸν εὑρεῖν εὔπορον, ὑπερβὰς τρεῖς ἀριστίνδην ἐπέκρινε,
βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν· ἡμερώταται γὰρ αὗται καὶ χειροηθέ-
σταται· βουκόλια γοῦν μεγάλα καὶ ποίμνια καὶ αἰπόλια πρὸς ἑνὸς ἄγεται
τοῦ τυχόντος, οὐκ ἀνδρὸς μόνον ἀλλὰ καὶ κομιδῇ νηπίου παιδός, εἴς τε

---

1 ἔσχον F post ἣν add. τις R 2 κατακαλείσθω (?) Arm 3 πόθου F ἀνῃρέθη F 4. 5 τῶν δικαίων RAH: τοῦ δικαίου F (v) 5. 6 προσελευσόμενος F (Turn.) 7 φυγῆς] φύσεως Arm 8 ἀμνηστίας RFA: ἀμνηστείας H (Turn.) 10 θυσίας RF: θυσίαν AH (Turn.) ἐστὶν] ἦν F 11. 12 tit. περὶ ζώων τῶν εἰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν εἴδη R (τὰς ἱερουργίας et τὰ εἴδη scripsi): περὶ τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζώων καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη F (cf. Euseb. Hist. Eccl. II 18,5), περὶ ζώων τῶν εἰς τὰς θυσίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη A, τοῦ αὐτοῦ περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη H (v) 13 εἰς τὰς ἱερουργίας RF: ἐν ταῖς ἱερουργίαις AH (Turn.) δ' F 15 περιστερὰν καὶ τρυγόνα RF: om. AH (Turn.) 16 τιθασῶν R, τιθασσῶν FA: τιθασσικῶν H (Turn.) 17 τιθασώτατον R: τιθασσότατον F (v), τιθασσότερον AH; χειροηθήστατον coni. Mang. τὰς δὲ RF: τάς τε AH 18 εὔπορον, ὑπερβὰς] προσυπερβὰς F τρεῖς ἀριστίνδην] τρισαρίστην δεῖν H 20 γοῦν] γὰρ F ποίμνια καὶ αἰπόλια RF: αἰπόλια καὶ ποίμνια AH (v) ἄγεται F: ἄγονται RAH (v) 21 εἴς τε νομὴν F: εἴς γε νομὰς RA (v), εἴς γε νομ[illegible] H

---

5 Num. 35,26. 27 7 Num. 35,25. 28 15 Lev. 1,14 19 Lev. 1,2.

νομὴν ἐξιόντα καὶ ὁπότε δέοι πάλιν εἰς σηκοὺς ὑποστρέφοντα ἐν
164 κόσμῳ. τῆς δ' ἡμερότητος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα, σαφέστατα
δὲ ταυτί· τό τε πάντα εἶναι χλοηφάγα καὶ μηδὲν αὐτῶν σαρκοβόρον
καὶ τὸ μήτε γαμψοὺς ἔχειν ὄνυχας μήτε τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων
παντελῆ· τὸ γὰρ ἀνωτέρω φάτνιον οὐκ ὀδοντοφυεῖ, ἀλλ' ὅσοι τομίαι
165 τῶν ὀδόντων κατ' αὐτὸ ἐπιλελοίπασι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ βιωφελέστατα
τῶν ζῴων ἐστί· κριοὶ μὲν εἰς ἐσθῆτας, τὴν ἀναγκαιοτάτην σκέπην
σωμάτων, βόες δὲ εἰς τὸ ἀρόσαι γῆν καὶ προετοιμάσασθαι πρὸς σπόρον
καὶ τὸν γενόμενον ἀλοῆσαι καρπὸν εἰς μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν τροφῆς,
αἰγῶν δὲ αἱ τρίχες καὶ δοραὶ συνυφαινόμεναί τε καὶ συρραπτόμεναι
φορηταὶ γεγόνασιν ὁδοιπόροις οἰκίαι καὶ μάλιστα τοῖς ἐν στρατείαις, οὓς
ἔξω πόλεως ἐν ὑπαίθρῳ τὰ πολλὰ διατρίβειν ἀναγκάζουσιν αἱ χρεῖαι.
166 (2.) πάντα δ' ὁλόκληρα, περὶ μηδὲν μέρος κηραίνοντα τοῦ σώματος,
ὅλα δι' ὅλων ἀσινῆ, μώμων ἀμέτοχα· τοσαύτη γοῦν ἐστι πρόνοια, οὐ
μόνον τοῖς ἀνάγουσι τὰς θυσίας ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱερωμένοις, ὥστε οἱ
δοκιμώτατοι τῶν ἱερέων ἀριστίνδην ἐπικριθέντες εἰς τὴν τῶν μώμων
ἐπίσκεψιν ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν ἄκρων ἐρευνῶσιν ὅσα τε ἐμφανῆ
καὶ ὅσα ὑπὸ γαστρὶ καὶ μηροῖς ἀποκέκρυπται, μή που τις βραχεῖα
167 λώβη διαλέληθε. τὸ δ' ἀκριβὲς καὶ περιττὸν τῆς ἐξετάσεως οὐχ ἕνεκα

1 ὑποστρέφοντ' F 3 πάντ' F εἶναι χλοηφάγα RF: χλοηφάγα εἶναι AH (v) 4 ἔχειν ὄνυχας RF: ὄνυχας ἔχειν AH (v) τὴν ἔκφυσιν R: τὴν ἔκφυσιν τὴν FAH (v) 5 ἀνωτέρω RF: ἐνδοτέρω AH (Turn.) φατνεῖον F 5. 6 ὅσοι τομίαι τῶν ὀδόντων R (Mang.): τομίαι om. AH (Turn.), ὀδόντων om. F 6 κατ' αὐτὸ RFA: κατ' αὐτοῦ H (Turn.) 7 τῶν om. R ἐστί F: εἰσί RAH (v) ἐσθῆτας τὴν ἀναγκαιοτάτην om. F 8 δ' F εἰς τἀρόσαι F προετοιμάσαι F πρὸς σπόρον R: πρὸς om. FAH (v); εἰς σπόρον coni. Mang. 9 γενόμενον RF: γινόμενον AH (v) 10 αἱ τρίχες καὶ δοραὶ R: τρίχες καὶ δοραὶ F, αἱ τρίχες, αἱ δοραὶ AH (Turn.); καὶ τρίχες καὶ δοραὶ Mang. 11 οἰκίαι (ει supra ι) A, οἰκεῖαι R 12 τὰ πολλὰ διατρίβειν RF: τὰ πολλὰ post χρεῖαι transp. AH (v) 13 κηραίνεται L (Turn.) τοῦ σώματος RAH: τὰ τοῦ σώματος F (v) 14 ὅλα] ἀλλὰ F 15 ὥστε AH: ὥστ' (sic) F, ὡς R 16. 17 ἐπὶ ποδῶν ἄκρων (om. κριθέντες— ἄχρι) Turn. 17 ἐπίσκεψιν RF: σκέψιν AH (v) ἀπὸ κεφαλῆς codd.: ἀπὸ τῆς κεφαλῆς v ἄχρις AH τ' F ἐμφανῆ] ἐμφαίνει F 18 ὅσ' F ὑπὸ RF: ἐπὶ AH (v) ἀποκέκρυπται F: ὑποκέκρυπται R, ἀνακέκρυπται AH (v) 19 δὲ AH

5 cf. *Arist. Hist. anim. II 1 p. 501a 10* ὅσα μὲν γάρ ἐστι κερατοφόρα, οὐκ ἀμφώδοντά ἐστιν· οὐ γὰρ ἔχει τοὺς προσθίους ὀδόντας ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος. 13 Lev. 22,18—25. cf. *Arist. ap. Athen. XV 674 f (frg. 101 Rose).*

τῶν καταθυομένων ἀλλὰ τοῦ περὶ τοὺς καταθύοντας ἀνυπαιτίου γίνεται·
βούλεται γὰρ αὐτοὺς ἀναδιδάξαι διὰ συμβόλων, ὁπότε προσέρχοιντο
βωμοῖς ἢ εὐξόμενοι ἢ εὐχαριστήσοντες, μηδὲν ἀρρώστημα ἢ νόσημα
ἢ πάθος ἐπιφέρεσθαι τῇ ψυχῇ, πειρᾶσθαι δ' ὅλην δι' ὅλων ἀκηλίδωτον
ἁγιάζειν, ὡς ἰδόντα μὴ ἀποστραφῆναι θεόν.

(3.) Ἐπεὶ δὲ τῶν θυσιῶν αἱ μέν εἰσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ ἔθνους, 168
εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, αἱ δ' ὑπὲρ
39 M. ἑκάστου | τῶν ἱερουργεῖν ἀξιούντων, λεκτέον πρότερον περὶ τῶν κοινῶν.
θαυμαστὴ τούτων ἡ τάξις ἐστίν· αἱ μὲν γὰρ ἀνάγονται καθ' ἑκάστην
ἡμέραν, αἱ δὲ ταῖς ἑβδόμαις, αἱ δὲ νουμηνίαις καὶ ἱερομηνίαις, αἱ δὲ
νηστείαις, αἱ δὲ τρισὶ καιροῖς ἑορτῶν. καθ' ἑκάστην μὲν οὖν ἡμέραν 169
δύο ἀμνοὺς ἀνάγειν διείρηται, τὸν μὲν ἅμα τῇ ἕῳ, τὸν δὲ δείλης ἑσπέ-
ρας, ὑπὲρ εὐχαριστίας ἑκάτερον, τὸν μὲν ὑπὲρ τῶν μεθ' ἡμέραν, τὸν
δ' ὑπὲρ τῶν νύκτωρ εὐεργεσιῶν, ἃς ἀπαύστως καὶ ἀδιαστάτως ὁ θεὸς
τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων χορηγεῖ. ταῖς δ' ἑβδόμαις διπλασιάζει τὸν 170
τῶν ἱερείων ἀριθμόν, ἴσα προστιθεὶς ἴσοις, ἰσότιμον ἡγούμενος αἰῶνι
τὴν ἑβδόμην, ἣν καὶ γενέθλιον τοῦ κόσμου παντὸς ἀνέγραψεν· οὗ χάριν
τὴν τῆς ἑβδόμης θυσίαν ἐξομοιῶσαι τῇ „ἐνδελεχείᾳ“ τῶν ἡμερησίων
ἀμνῶν διενοήθη. δὶς δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιθυμιᾶται τὰ πάντων 171
εὐωδέστατα θυμιαμάτων εἴσω τοῦ καταπετάσματος, ἀνίσχοντος ἡλίου
καὶ δυομένου, πρό τε τῆς ἑωθινῆς θυσίας καὶ μετὰ τὴν ἑσπερινήν, ὡς
εἶναι τὰ μὲν ἔναιμα εὐχαριστίαν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐναίμων, τὰ δὲ θυ-
μιάματα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονικοῦ, τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ πνεύματος, ὅπερ

---

1 ἀλλὰ τοῦ codd.: ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ Mang. in textu (sed cf. append.) ἀνυπαιτίου RF (coni. Mang.): ὑπαιτίου AH 2 διὰ codd.: ἀπὸ Mang. προσέρχοιντο R: προέρχοιντο FAH (v) 3 βωμοῖς RF: εἰς βωμοὺς AH (v) ἢ νόσημα om. AH (Turn.), ἢ νόσον post πάθος (4) add. A 5 ἁγιάζειν Mang.: ἀγάζειν R, αὐγάζειν FAH 9 θαυμαστὴ τούτων ἡ R: θαυμαστὴ δὲ τούτων ἡ F, θαυμαστὴ δ' ἡ τούτων AH (v) γὰρ om. F 10 ἑβδόμαις αἱ δὲ om. Richt. Tauchn. ἑβδομάδαις (sic) F 14. 15 ὁ θεὸς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων RF: τῷ γ. τ. ἀ. ὁ θεὸς AH (Turn.) 15 διπλασιάζειν H 16 προτιθεὶς AH 16. 17 αἰῶνι τὴν ἑβδόμην RF: τὴν ἑβδόμην αἰῶνι AH (v) 18 ἐντελεχεία R 19 ἑκάστην τὴν ἡμέραν F ἐπιθυμιᾶσαι L (Turn.) τὰ om. RF 20 ἴσω H 21 πρό] πρός R

---

6 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 224* δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι, τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι κατὰ δύο γίνονται τρόπους. 11 Exod. 29,38—42. Num. 28,3—8. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 237* 15 Num. 28,9. 10. cf. *Ioseph. l. l.* 19 Exod. 30,6—8. cf. *Ioseph. l. l. § 199.*

172 ἐμορφώθη πρὸς ἀρχέτυπον ἰδέαν εἰκόνος θείας. ἄρτοι δὲ προτίθενται ταῖς ἑβδόμαις ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἰσάριθμοι τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, δυσὶ θέμασιν ἀνὰ ἕξ, [δώδεκα,] κατὰ τὸν λόγον τῶν ἰσημεριῶν ἑκάτερα — δύο γάρ εἰσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἐαρινή τε καὶ μετοπωρινή, αἳ μησὶν ἓξ καταριθμοῦνται —· δι' ἣν αἰτίαν * * * ⟨ἐαρινῇ μὲν⟩ τὰ σπαρτὰ πάντα τελειογονεῖται, καθ' ὃν χρόνον τὰ δένδρα γεννᾶν ἄρχεται, μετοπωρινῇ δὲ καὶ ὁ τῶν δένδρων καρπὸς τελεσφορεῖται, ἐν ᾧ καιρῷ πάλιν ἀρχὴ σπορᾶς. οὕτως δολιχεύουσα ἡ φύσις τὸν αἰῶνα ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἀμείβει δωρεὰς ἀνθρώπων γένει, ὧν εἰσι σύμβολα αἱ διτταὶ τῶν προ-
173 κειμένων ἄρτων ἑξάδες. αἰνίττονται δὲ καὶ τὴν ὠφελιμωτάτην τῶν ἀρετῶν ἐγκράτειαν, ἣ δορυφορεῖται πρὸς εὐτελείας καὶ εὐκολίας καὶ ὀλιγοδείας, διὰ τὸν ἐξ ἀκολασίας καὶ πλεονεξίας βλαβερώτατον ἐπιτειχισμόν· ἄρτος γὰρ ἐραστῇ σοφίας διαρκὴς τροφή, παρέχουσα καὶ τὰ σώματα ἄνοσα καὶ τὸν λογισμὸν ὑγιῆ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα νηφάλιον·
174 ὄψα δὲ καὶ μελίπηκτα καὶ ἡδύσματα καὶ ὅσα σιτοπόνων καὶ ὀψαρτυτῶν περιεργίαι τεχνιτεύουσι καταγοητεύουσαι τὴν ἄμουσον καὶ ἀφιλόσοφον καὶ ἀνδραποδωδεστάτην τῶν αἰσθήσεων γεῦσιν, ὑπηρετοῦσαν καλῷ μὲν οὐδενὶ θεάματι ἢ ἀκούσματι, γαστρὸς δὲ τῆς ταλαίνης ἐπιθυμίαις, νόσους
175 σώματι καὶ ψυχῇ κατασκευάζει πολλάκις ἀνιάτους. συνεπιτίθεται δὲ τοῖς ἄρτοις λιβανωτὸς καὶ | ἅλες, ὁ μὲν σύμβολον τοῦ μηδὲν ἥδυσμα p. 240

1 εἰκόνα θείαν coni. Mang. προτιθέναι H 2 τῆς] ταῖς H 3 θέμασιν] θύμασιν F, θρέμμασιν L (Turn.) δώδεκα seclusi τὸν om. F ἑκάτερα] ὧν ἑκατέρᾳ F (Mang., qui αἳ l. 4 delendum et καταριθμεῖται l. 5 scribendum censuit); ὧν ἑκατέρᾳ Wendl. Useneri sententiam secutus 4 μεθοπωρινή F, ὀπωρινή L (Turn.) 5 δι' ἣν αἰτίαν codd.: om. v post αἰτίαν lacunam indicavi; δι' ἣν αἰτίαν ⟨τοῦτο προστέτακται, αὐτίκα λεκτέον⟩ e. gr. suppleo ἐαρινῇ μὲν add. Turn. τὰ om. H 6. 7 μεθοπωρινῇ F 7 ᾧ om. F 8 ἀρχῆς F οὕτω F (v) ἄλλας] ἄλλαις H (Turn.) ἐπ' ἄλλαις codd.: ἐπ' ἄλλας Mang. 9 δωρεαῖς (sic) ἀμείβει transp. F 9. 10 προκειμένων] προτεθειμένων F 11 δωρυφορεῖται H, δωροφορεῖται A εὐτελείας καὶ εὐκολίας RF: εὐκολίας καὶ εὐτελείας (-λίας H) AH (v) 12 ὀλιγοδείας FA 13 τροφή F Vind.: τροφὴν R, τρυφή AH 14 ὑγιῆ R: ὑγιᾶ FAH Vind. (v) ἐν τοῖς μάλιστα RF Vind.: om. AH (Turn.) 16 τεχνιτεύουσι F Vind.: τεχνιτεύουσαι RAH καταγοητεύουσαι FH Vind.: καταγοητεύουσι RA 17 ἀνδραποδεστάτην F, ἀνδραποδέστατον Vind. 18 ἐπιθυμίαις F Vind.: ἐπιθυμία AH (-ίᾳ v), ἐπιθυμίαν R ante νόσους add. ἢ F, ἡ Vind. 19 σώματι καὶ] σωματικὰς F, σωματικοὺς Vind.

1 Lev. 24,5. 6. 8. cf. *Ioseph. l. l. § 142. 143. 255. 256* 13—19 Vind. hist. gr. 67 fol. 56v τοῦ αὐτοῦ: ἄρτος γὰρ — ἀνιάτους. 19 Lev. 24,7.

εὐωδέστερον ὀλιγοδείας εἶναι καὶ ἐγκρατείας παρὰ σοφίᾳ δικαζούσῃ, οἱ
δ' ἅλες διαμονῆς τε τῶν συμπάντων — οἷς γὰρ ἂν παραπασθῶσι δια-
τηροῦσι — καὶ ἱκανοῦ προσοψήματος. οἶδ' ὅτι γέλωτα καὶ χλεύην 176
ταῦτα θήσονται οἱ περὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰς εὐωχίας πραγματευόμενοι
καὶ πολυτελεῖς τραπέζας μεταδιώκοντες, οἱ ὀρνέων καὶ ἰχθύων καὶ
χρεῶν καὶ τῆς ὁμοιοτρόπου φλυαρίας ἄθλιοι δοῦλοι, μηδ' ὄναρ ἀληθοῦς
ἐλευθερίας γεύσασθαι δυνάμενοι. ὧν ὀλίγα φροντιστέον τοῖς κατὰ θεὸν
καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὄντως ὄντος ἀρέσκειαν ζῆν ἐγνωκόσιν, οἳ τῶν σαρκὸς
ἀλογεῖν ἡδονῶν πεπαιδευμένοι τὰς διανοίας χαρὰς καὶ εὐπαθείας θεωρίᾳ
τῶν τῆς φύσεως ἐνασχούμενοι μεταδιώκουσι.

Ταῦτα περὶ τῆς ἑβδόμης διαταξάμενος ταῖς νουμηνίαις φησὶ δεῖν 177
θύειν ὁλόκαυτα δέκα τὰ σύμπαντα· μόσχους δύο, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς
ἑπτά. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὴν τέλειος, ἐν ᾧ σελήνη τὸν ἑαυτῆς κύκλον
περατοῦται, τέλειον ἀριθμὸν ζῴων ἠξίωσεν ἱερουργεῖσθαι. ἡ δεκὰς δὲ 178
παντελὴς ἀριθμός, ὃν εὖ μάλα διένειμεν εἰς τὰ λεχθέντα, τοὺς μὲν
δύο μόσχους, ἐπειδὴ δύο κινήσεις εἰσὶ σελήνης ἀεὶ διαυλοδρομούσης,
ἡ μὲν κατ' αὔξησιν ἄχρι πλησιφαοῦς, ἡ δὲ κατὰ μείωσιν ἄχρι συνόδου,
τὸν δ' ἕνα κριόν, ἐπειδὴ λόγος εἷς ἐστι, καθ' ὃν αὔξεταί τε καὶ μειοῦται
τοῖς ἴσοις διαστήμασι καὶ φωτιζομένη καὶ ἐπιλείπουσα, τοὺς δὲ ἑπτὰ
ἀμνούς, ὅτι καθ' ἑβδομάδας ἐπιδέχεται τοὺς τελείους σχηματισμούς,
πρώτῃ μὲν ἑβδομάδι τῇ ἀπὸ συνόδου τὸν διχότομον, δευτέρᾳ δὲ τὸν
πλησιφαῆ, καὶ ὅταν ἀνακάμπτῃ πάλιν, εἰς διχότομον τὸ πρῶτον, ἔπειτ'
εἰς σύνοδον ἀπολήγει. μετὰ δὲ τῶν ἱερείων σεμίδαλιν ἀναδεδευμένην 179
ἐλαίῳ προσφέρειν καὶ οἶνον εἰς σπονδὰς μέτροις ⟨ὡρισμέν⟩οις διετάξατο,
διότι καὶ ταῦτα σελήνης περιόδοις κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας τελεσφο-
ρεῖται διαφερόντως τοὺς καρποὺς πεπαινούσης, σῖτος δὲ καὶ οἶνος καὶ

1 ὀλιγοδείας FA 2 δ' R: δὲ ceteri τε codd.: τῆς v παραπασθῶσι R (Wendl.): παραπαθῶσι F, περιπασθῶσι A (v), περιπαθῶσι H 3. 4 γέλωτα καὶ χλεύην ταῦτα θήσονται RF: χλεύην θήσουσι καὶ γέλωτα ταῦτα AH (v) 6 ὁμοιοτρόπου RF: ὁμοτρόπου AH (Turn.) δοῦλοι] δ' οὗτοι F 8 καὶ om. Turn. ὄντως ὄντος codd.: ὄντος ὄντως v 9 ἀλογεῖν ἡδονῶν RF: ἡδονῶν ἀλογεῖν AH (v) διανοίας RF: τῆς διανοίας AH (v) 11—47,6 Ταῦτα — καινοτομεῖν RF: om. AH (v) 12. 13 ἀμνοὺς ἑπτά R: ἑπτὰ ἀμνούς F 14 περατοῦται Wendl.: περαιοῦται RF; περατοῖ conicio ἡ om. F 15 διένειμεν R: om. F; διαιρεῖ post λεχθέντα add. Wendl. 16 εἰσὶ R: om. F 19 δὲ R: δ' F 20 καθ' ἑβδομάδος R 21 τὸν διχότομον R: τὴν διχότομον F 24 σπονδὰς R: σπονδὴν F μέτροις ὡρισμένοις scripsi: μέτροις οἷς RF; μέτροις οἷς ⟨πρέπει⟩ olim conieceram

11 Num. 28,11—14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 238.*

ἔλαιον, βιωφελέσταται οὐσίαι καὶ πρὸς χρῆσιν ἀνθρώποις ἀναγκαιόταται, πάσαις εἰκότως θυσίαις συγκαθιεροῦνται.

180 Τῇ δ' ἱερομηνίᾳ διττὰ θύματα προσάγεται προσηκόντως, ἐπεὶ καὶ διττὸς ὁ περὶ αὐτῆς λόγος, ὁ μὲν ὡς νουμηνίας, ὁ δὲ ὡς ἱερομηνίας. ᾗ μὲν οὖν νουμηνία, τὰ ἴσα ταῖς ἄλλαις ἱερουργεῖσθαι διείρηται, ᾗ δὲ καὶ ἱερομηνία, διπλασιάζεται τὰ δῶρα, δίχα τῶν μόσχων· εἷς γὰρ ἀντὶ δυεῖν προσάγεται, τοῦ βραβευτοῦ δικαιώσαντος ἀδιαιρέτῳ φύσει μονάδος πρὸ διαιρετῆς δυάδος χρήσασθαι ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

181 Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ καιρῷ — πρῶτον δὲ καιρὸν τὴν ἐαρινὴν ὥραν καὶ ἰσημερίαν καλεῖ — προστάξας ἑπτὰ ἡμέρας ἑορτὴν ἄγειν τὴν ἐπικαλουμένην τῶν ἀζύμων ἰσοτίμους ἀπέφηνε πάσας ἐν ταῖς ἱερουργίαις· δέκα γὰρ ὅσα καὶ ταῖς νουμηνίαις θύειν καθ' ἑκάστην κελεύει, τὰ σύμ-
182 παντα ὁλόκαυτα, δίχα τῶν περὶ πλημμελείας, ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα. τὸν γὰρ αὐτὸν ἔχειν ᾠήθη λόγον πρὸς μῆνα νουμηνίαν ὃν πρὸς ἰσημερίαν ἑβδόμῳ μηνὶ γινομένην τὰς ἑπτὰ τῆς ἑορτῆς ἡμέρας, ἵν' ἀποφήνῃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ἱερὰν καὶ ἀθρόων τῶν ἑπτὰ τὰς ἰσαρίθμους ταῖς νουμηνίαις ἡμέρας.

183 Μεσοῦντος δὲ ἔαρος ἄμητος ἐνίσταται, καθ' ὃν καιρὸν χαριστήρια μὲν ἀνάγεται τῷ θεῷ τῆς πεδιάδος ἐπὶ τῷ πλήρη τὸν καρπὸν ἐνηνοχέναι καὶ τὰ θέρη συγκομίζεσθαι, δημοτελεστάτη δ' ἄγεται ἑορτὴ προσαγορευομένη πρωτογεννημάτων ἐτύμως ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ τῶν
184 γεννημάτων τὰ πρῶτα, αἱ ἀπαρχαί, τότε καθιεροῦνται. προστέτακται δ' ἀνάγειν θυσίας μόσχους δύο, κριὸν ἕνα καὶ ἑπτὰ ἀμνούς, ταῦτα μὲν δέκα ἱερεῖα ὁλόκαυτα, δύο δ' ἀμνοὺς εἰς βρῶσιν ἱερέων, οὓς ἐπικαλεῖ σωτηρίου διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἀνθρώποις ἐκ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν διασεσῶσθαι· φθοραὶ γὰρ εἰώθασι καταλαμβάνειν, αἱ μὲν ἐπομβρίαις, αἱ δ' αὐχμοῖς, αἱ δ' ἄλλαις ἀμυθήτοις νεωτεροποιίαις, αἱ δ' αὖ χειρο-

2 πάσαις F: πᾶσαι R   συγκαθιεροῦνται] R: καθιεροῦνται F   3 θύματα R: θυμιάματα F   4 δὲ R: δ' F   5 ᾗ R (ut vid.): τῇ F   5. 6 ᾗ δὲ καὶ R: τῇ δ' F   9 πρώτῳ] πρωτοτόκῳ F[1]   11 ἀπέφηνεν R   12 νεομηνίαις R   12. 13 σύμπαντα R: σύμπανθ' F   13 ἀριθμῶν R   18 δὲ R: δ' F   21 πρωτογενημάτων F   22 γενημάτων F   25 σωτηρίου F: σωτηρίους R   διὰ τὸ R: ἅτε F   παντοδαπῶν ⟨κινδύνων⟩ vel ⟨κακῶν⟩ coni. Wendl.   26 φθοραὶ R: φοραὶ F   27 ἄλλαις] ἄλλως R

3 Num. 29,1—6. cf. *Ioseph. l. l.* *§ 239*   9 Num. 28,16—25. cf. *Ioseph. l. l.* *§ 249*   18 Num. 28,26—31. Lev. 23,18. cf. *Ioseph. l. l.* *§ 253.*   24 δύο δ' ἀμνοὺς κτλ. Lev. 23,19. 20. cf. *Ioseph. l. l.* *§ 252. 253.*

ποίητοι κατ' ἐφόδους ἐχθρῶν τὴν τῶν πέλας γῆν δῃοῦν ἐπιχειρούντων.
εἰκότως οὖν τὰ σῶστρα τῷ πάσας ἀποσκεδάσαντι τὰς ἐπιβουλὰς ἀνάγεται 185
χαριστήρια καὶ ἀνάγεται ἄρτοις, οὓς προσενεγκόντες τῷ βωμῷ καὶ ἄνω
πρὸς οὐρανὸν ἀνατείναντες ἐπιδιανέμουσι τοῖς ἱερεῦσι μετὰ τῶν χρεῶν
τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας εἰς ἱεροπρεπεστάτην εὐωχίαν.

Ὅταν δ' ὁ τρίτος ἐνστῇ καιρὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ κατ' ἰσημερίαν 186
μετοπωρινήν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἱερομηνία ἄγεται προσαγορευομένη σαλπίγγων,
περὶ ἧς ἐλέχθη πρότερον, δεκάτῃ δ' ἡ νηστεία, περὶ ἣν ἐσπουδάκασιν
οὐ μόνον οἷς ζῆλος εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος, ἀλλὰ καὶ οἷς κατὰ τὸν
ἄλλον βίον εὐαγὲς οὐδὲν δρᾶται· πάντες γὰρ ἡττώμενοι τοῦ περὶ αὐτὴν
ἱεροπρεποῦς τεθήπασι καὶ οἱ χείρους τοῖς βελτίοσι τότε γοῦν εἰς ἐγκρά-
τειαν καὶ ἀρετὴν ἁμιλλῶνται. διττοὺς δ' ἔχει λόγους τὸ ἀξίωμα τῆς 187
ἡμέρας, τοὺς μὲν ὡς ἑορτῆς, τοὺς δὲ ὡς καθάρσεως καὶ φυγῆς ἁμαρ-
τημάτων, ἐφ' οἷς ἀμνηστία δέδοται χάρισι τοῦ ἵλεω θεοῦ μετάνοιαν
ἐν ἴσῳ τῷ μηδὲ ἁμαρτάνειν τετιμηκότος. τὰς μὲν οὖν ὡς ἑορτῆς 188
θυσίας ἰσαρίθμους ἀπέφηνε ταῖς τῶν ἱερομηνιῶν, μόσχον καὶ κριὸν καὶ
ἑπτὰ ἄρνας, ἀνακερασάμενος μονάδα ἑβδομάδι καὶ πρὸς ἀρχὴν τὸ τέλος
ἀπευθύνας — τέλος μὲν γὰρ ἔργων ἑβδομάς, ἀρχὴν δὲ μονὰς κεκλή-
ρωται —, τὰς δ' ὡς καθάρσεως ⟨τρεῖς⟩· προστάττει γὰρ δύο χιμάρους
ἀνάγειν καὶ κριόν, εἶτά φησι δεῖν τὸν μὲν ὁλοκαυτοῦν, διακληροῦν δὲ
τοὺς χιμάρους, καὶ τὸν μὲν λαχόντα τῷ θεῷ θύειν, τὸν δ' ἕτερον εἰς
ἀτριβῆ καὶ ἄβατον ἐρημίαν ἐκπέμπειν ἐφ' ἑαυτῷ κομίζοντα τὰς ὑπὲρ
τῶν πλημμελησάντων ἀράς, οἳ μεταβολαῖς ταῖς πρὸς τὸ βέλτιον ἐκαθάρ-
θησαν, εὐνομίᾳ καινῇ παλαιὰν ἀνομίαν ἐκνιψάμενοι.

Τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τῆς πλησιφαοῦς σελήνης ἄγεται ἡ ἐπι- 189
καλουμένη σκηνῶν ἑορτή, καθ' ἣν πλείους εἰσὶν αἱ χορηγίαι τῶν θυσιῶν·
καταθύονται γὰρ ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ μόσχοι μὲν ἑβδομήκοντα, κριοὶ δὲ

---

3 καὶ ἀνάγεται secl. Wendl. (haud recte) 4 τῶν om. R 6 ἐνστῇ καιρὸς F: καιρὸς ἐνστῇ R ἐν τῷ om. F 7 μεθοπωρινήν F 8 περὶ ἧς F: ὡς R πρότερον R: τὸ πρό(τερον) F πρὸ δεκάτ' ἡ νηστεία (sic) F 9 alt. οἷς om. F 10 οὐδὲν εὐαγὲς F (εὐαγὲς οὐδὲν scripsi): εὐγενὲς οὐδὲν R 13 τοὺς μὲν ... τοὺς δὲ RF: τὸν μὲν ... τὸν δ' Wendl. δ' F 14 ἀμνηστεία δέδοται F: δέδοται ἀμνηστία R χάρισι ... μετάνοιαν R (Wendl.): χάρις ἡ ... μετάνοια F 15 μηδὲ scripsi: μηδὲν RF ἑορτῆς F: ἑορτῇ R 18 ἀρχὴν F: ἀρχὴ R 19 τὰς δ' Wendl.: τὰ δ' RF τρεῖς addidi; ⟨προσέθηκε⟩ coni. Wendl. 20 ἀνάγειν R: αἰγῶν F; αἰγῶν ⟨ἀνάγειν⟩ Wendl. φησιν R τὸν R: τὸ F

---

8 Num. 29,7—11. Lev. 16,5sqq. cf. *Ioseph. l. l. § 240—243* 25 Num. 29,12sqq. cf. *Ioseph. l. l. § 246.*

τέσσαρες καὶ δέκα, ἄρνες δὲ δυοῖν δεόντων ἑκατόν, ἅπαντα ζῷα ὁλό-
καυτα. προστέτακται δὲ καὶ τὴν ὀγδόην ἱερὰν νομίζειν, περὶ ἧς ἀκριβω-
τέον, ὅταν σύμπας ὁ περὶ τῶν ἑορτῶν ἐξετάζηται λόγος, ἐν ᾗ προσ-
άγεται ὅσα καὶ ἐν ταῖς ἱερομηνίαις.
190 Αἱ μὲν οὖν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἢ κυριώτερον εἰπεῖν ὑπὲρ παντὸς
ἀνθρώπων γένους κοιναὶ καὶ ὁλόκαυτοι θυσίαι κατ' ἐμὴν δύναμιν εἴρηνται.
ταῖς δ' ὁλοκαύτοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑορτῆς παρέπεται χίμαρος, ὃς
καλεῖται μὲν περὶ ἁμαρτίας, καταθύεται δὲ εἰς ἁμαρτημάτων ἄφεσιν,
191 οὗ τὰ κρέα τοῖς ἱερεῦσιν εἰς ἐδωδὴν ἀπονέμεται. τίς οὖν αἰτία; ἢ
ὅτι ἑορτὴ καιρός ἐστιν εὐφροσύνης, ἡ δ' ἀψευδὴς καὶ πρὸς ἀλήθειαν
εὐφροσύνη φρόνησίς ἐστιν ἐνιδρυμένη ψυχῇ βεβαίως, φρόνησιν δ' ἀκλινῆ
λαβεῖν οὐκ ἔνεστιν ἄνευ θεραπείας ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν ἐκτομῆς;
ἄτοπον γὰρ ἕκαστον μὲν τῶν ὁλοκαυτουμένων ἀσινὲς καὶ ἀβλαβὲς ἀνευ-
ρισκόμενον καθιεροῦσθαι, τὴν δὲ τοῦ θύοντος διάνοιαν μὴ οὐ κεκαθάρθαι
πάντα τρόπον καὶ πεφαιδρύνθαι λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρησαμένην,
ἅπερ ὁ τῆς φύσεως ὀρθὸς λόγος δι' ὑγιαινόντων καὶ ἀδιαφθόρων ὤτων
192 ψυχαῖς φιλοθέοις ἐπαντλεῖ. πρὸς δὲ τούτῳ κἀκεῖνο δεόντως ἂν λέγοιτο·
αἱ ἑορτώδεις ἀνέσεις αὗται καὶ ἐκεχειρίαι μυρίας ἤδη πολλάκις ἁμαρτη-
μάτων ὁδοὺς ἀνέτεμον· ἄκρατος γὰρ καὶ αἱ μετ' οἰνοφλυγίας ὀψοφαγίαι
τὰς γαστρὸς ἀκορέστους ἐπιθυμίας ἐγείρουσαι προσαναφλέγουσι καὶ τὰς
ὑπὸ γαστέρα, καὶ ῥέουσαι καὶ χεόμεναι πάντῃ φορὰν ἀμυθήτων ἀπερ-
γάζονται κακῶν τὸ τῆς ἑορτῆς ἀδεὲς ὁρμητήριον ἔχουσαι καὶ πρὸς τὸ
193 μηδὲν παθεῖν καταφυγήν. ἅπερ συνιδὼν οὐκ ἐφῆκε κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς
ἄλλοις ἑορτάζειν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ τῆς εὐφροσύνης καιρῷ πρῶτον μὲν
ἐκέλευσεν ἁγνεύειν ἐπιστομίζοντας τὰς ἐφ' ἡδονὴν ὁρμάς, εἶτα εἰς τὸ
ἱερὸν ἐπὶ μετουσίαν ὕμνων καὶ εὐχῶν καὶ θυσιῶν ἐκάλεσεν, ἵνα κἀκ

1 δυοῖν R (Wendl.): om. F 2 δὲ R (Wendl.): om. F 3 ἐξετάζηται λόγος R: λόγος ἐξετάζηται F 7 ὁλοκαύταις R 8 δὲ R: δ' F 9 τοῖς ἱερεῦσιν εἰς ἐδωδὴν R: εἰς ἐδωδὴν τοῖς ἱερεῦσιν F 9. 10 ἢ. ὅτι F 13 καὶ ἀβλαβὲς R: om. F 13. 14 ἀνευρισκόμενον R: εὑρισκόμενον F 15 περιραντηρίοις F χρησαμένην F: κεκαθαρμένην R 19 ἄκρατος F: ἄκρατοι R αἱ R: om. F 20 ἐγείρουσαι προσαναφλέγουσι R: ἐξεγείρουσι (sic) προσαναφλέγουσαι F 23 ἅπερ] ὅπερ coni. Wendl. τὰ αὐτὰ R: ταῦτα F 25 ἐπιστομίζοντας R (Wendl.): ἐπιστοματίζοντας F τὰς om. R εἶτα R: εἶτ' F 26 μετουσίαν R (Wendl.): μετουσία F ἐκάλεσεν F: ἐκέλευσεν R

2 Num. 29,35. 36. cf. *Ioseph. l. l.* § 247 7 Num. 28,15. 22. 30. 29,5. 11. 16. 19. 22. 25. 28. 31. 34. 38.

τοῦ τόπου κἀκ τῶν ὁρωμένων καὶ λεγομένων διὰ τῶν κυριωτάτων αἰσθήσεων, ὄψεως καὶ ἀκοῆς, ἐγκρατείας ἅμα καὶ εὐσεβείας ἐρασθῶσιν, εἶτ' ἐπὶ πᾶσιν ὑπέμνησε τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν διὰ τῆς θυσίας τοῦ περὶ ἁμαρτίας· ὁ γὰρ ἀμνηστίαν ἐφ' οἷς ἥμαρτεν αἰτούμενος οὐχ οὕτως ἐστὶ κακοδαίμων, ὥστ' ἐν ᾧ χρόνῳ παλαιῶν ἀδικημάτων αἰτεῖται λύσιν ἕτερα καινοτομεῖν.

(4.) Τοσαῦτα περὶ τούτων διαλεχθεὶς ἄρχεται διαιρεῖν τὰ τῶν 194
θυσιῶν γένη καὶ τέμνων εἰς εἴδη τρία τὰ ἀνωτάτω τὸ μὲν ὁλόκαυτον καλεῖ, τὸ δὲ σωτήριον, τὸ δὲ περὶ ἁμαρτίας· εἶθ' ἕκαστον τοῖς ἁρμόττουσιν ἐπικοσμεῖ τοῦ πρέποντος ἅμα καὶ εὐαγοῦς οὐ μετρίως στοχασάμενος. παγκάλη 195
δὲ καὶ προσφυεστάτη τοῖς πράγμασιν ἡ διαίρεσις ἀκολουθίαν ἔχουσα καὶ εἱρμόν· εἰ γὰρ βούλοιτό τις ἐξετάζειν ἀκριβῶς τὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκα τοῖς πρώτοις ἔδοξεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰς διὰ θυσιῶν εὐχαριστίας ὁμοῦ καὶ λιτὰς ἐλθεῖν, εὑρήσει δύο τὰς ἀνωτάτω· μίαν μὲν τὴν πρὸς θεὸν τιμήν, τὴν ἄνευ τινὸς ἑτέρου δι' αὐτὸν μόνον γινομένην ὡς ἀναγκαῖον ⟨καὶ⟩ καλόν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν θυόντων προηγουμένην ὠφέλειαν· διττὴ δ' ἐστίν, ἡ μὲν ἐπὶ μετουσίᾳ ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐπὶ κακῶν ἀπαλλαγῇ.
τῇ μὲν οὖν κατὰ θεὸν καὶ δι' αὐτὸν μόνον γινομένῃ προσήκουσαν ὁ 196
νόμος ἀπένειμε θυσίαν τὴν ὁλόκαυτον, ὁλοκλήρῳ καὶ παντελεῖ μηδὲν ἐπιφερομένῃ τῆς θνητῆς φιλαυτίας ὁλόκληρον καὶ παντελῆ· τὴν δὲ χάριν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ διαίρεσιν ἐπεδέχετο ἡ δόξα, καὶ αὐτὸς διεῖλε, κατὰ μὲν τὴν μετουσίαν τῶν ἀγαθῶν ὁρίσας θυσίαν ἣν ὠνόμασε σωτήριον, τῇ δὲ φυγῇ τῶν κακῶν ἀπονείμας τὴν περὶ ἁμαρτίας.

---

1 (ὁρω)μένων καὶ R: om. F διὰ τῶν RF: δύο Wendl. 2 ἅμα F: om. R 3 θύσεως N τοῦ RF: τῆς Wendl. 6 καινοτομεῖ conicio 8 γένη] εἴδη F εἴδη τρία codd.: τρία εἴδη v καλεῖ RF: ποιεῖ AH (Turn.) 9. 10 ἐπικοσμεῖ RF: ἐπιδιώκει AH (Turn.) 11 αἱ διαίρεσις (sic) H 13 διὰ RF: om. AH (Turn.) ὁμοῦ RAH: ἅμα F (Mang.) 14 εὑρήσω H 15 δι' αὐτὸν Mang.: δι' αὐτὸ A, διὰ τὸ ceteri ὡς ἀναγκαῖον RF: καὶ ἀναγκαῖον AH (v); ἀκέραιον coni. Bernays 16 καὶ καλόν scripsi; ⟨ὃν τιμᾶσθαι⟩ ἀναγκαῖον ⟨καὶ⟩ καλὸν coni. Mang. προηγουμένην RAH: προηγουμένως F 17 δέ ἐστιν AH μετουσίαν R δ' F ἀπαλλαγήν R 18 τῇ ... γινομένῃ F: τὴν ... γινομένην RAH κατὰ θεὸν] κατὰ τὸ δέον coni. Mang. καὶ om. AH (Turn.) 20 ἐπιφερομένῃ RF: ἐπιφερομένην AH (v) 21 δόξα] θυσία coni. Mang. 22 μὲν F: om. RAH (v) 23 σωτηρίου coni. Mang.

3—6 N fol. 156r: εἶτα ἐπὶ—καινοτομεῖν τοσαῦτα. 14 cf. J. Bernays, Theophrasts Schrift über die Frömmigkeit p. 105.

197 ὡς τρεῖς εἶναι δεόντως ἐπὶ τρισί, τὴν μὲν ὁλόκαυτον δι' αὐτὸν μόνον
τὸν | θεόν, ὃν καλὸν τιμᾶσθαι, μὴ δι' ἕτερον, τὰς δ' ἄλλας δι' ἡμᾶς, p. 241
τὴν μὲν σωτήριον ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ βελτιώσει τῶν ἀνθρωπίνων πραγ-
μάτων, τὴν δὲ περὶ ἁμαρτίας ἐπὶ θεραπείᾳ ὧν ἐπλημμέλησεν ἡ ψυχή.
198 (5.) Λεκτέον δὲ περὶ ἑκάστης τὰ νομοθετηθέντα τὴν ἀρχὴν
ποιησαμένους ἀπὸ τῆς ἀρίστης· ἀρίστη δ' ἐστὶν ἡ ὁλόκαυτος. ἔστω
δή, φησί, πρῶτον μὲν τὸ ἱερεῖον ἄρρεν, ἐκ τῶν πρὸς τὰς θυσίας
ἀριστίνδην ζῴων ἐπικριθέντων, μόσχος ἢ ἀμνὸς ἢ ἔριφος· ἔπειτα δ'
ἀπονιψάμενος ὁ προσάγων τὰς χεῖρας ἐπιφερέτω τῇ τοῦ ἱερείου κεφαλῇ·
199 καὶ μετὰ ταῦτα λαβών τις τῶν ἱερέων καταθυέτω καὶ φιάλην ἕτερος
ὑποσχὼν καὶ δεξάμενος τοῦ αἵματος ἐν κύκλῳ περιϊὼν τὸν βωμὸν
ἐπιρραινέτω, καὶ τὸ ἱερεῖον ἀποδαρὲν εἰς ὁλόκληρα μέλη διανεμέσθω,
κοιλίας ἀποπλυνομένης καὶ ποδῶν· εἶτα σύμπαν τῷ ἱερῷ πυρὶ τοῦ
βωμοῦ παραδιδόσθω, γεγονὸς καὶ ἐξ ἑνὸς πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἕν.
200 ταῦτα μὲν ἡ ῥητὴ πρόσταξις περιέχει. μηνύεται δὲ καὶ νοῦς ἕτερος
αἰνιγματώδη λόγον ἔχων τὸν διὰ συμβόλων· σύμβολα δ' ἐστὶ τὰ λεχθέντα
φανερὰ ἀδήλων καὶ ἀφανῶν. ἄρρεν εὐθέως τὸ ὁλόκαυτον ἱερεῖον,
ἐπειδὴ τοῦ θήλεος καὶ τελειότερον καὶ ἡγεμονικώτερον καὶ συγγενέστερον
αἰτίῳ δραστικῷ· τὸ γὰρ θῆλυ ἀτελές, ὑπήκοον, ἐν τῷ πάσχειν μᾶλλον
201 ἢ ποιεῖν ἐξεταζόμενον. δυοῖν δ' ὄντων, ἐξ ὧν ἡ ἡμετέρα ψυχὴ συνέστη,
λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, τὸ μὲν λογικὸν τῆς ἄρρενος γενεᾶς ἐστιν, ὅπερ
νοῦς καὶ λογισμὸς κεκλήρωται, τὸ δ' ἄλογον τῆς πρὸς γυναικῶν, ὅπερ
ἔλαχεν αἴσθησις. νοῦς δὲ αἰσθήσεως, ὡς ἀνὴρ γυναικός, καθ' ὅλον
γένος ἀμείνων, ὃς ἄμωμος ὢν καὶ καθαρθεὶς καθάρσεσι ταῖς ἀρετῆς

---

1 ὡς τρεῖς εἶναι RF: om. AH (Turn.) ἐπὶ τρισί] ἐπιτίθησι Turn. 3 μὲν RF: μὲν οὖν AH (v) 4 ἐπλημμέλησεν ἡ ψυχή RF: ἐπλημμέλησε ψυχή AH (v) 5 ἑκάστης RF: ἑκάστης ψυχῆς AH; ἑκάστης θυσίας coni. Mang. 6 δέ ἐστιν AH ὁλόκαυτος RAH: ὁλοκαύτωσις F 7 δή] δέ Richt. 8 ἐπικριθέντων RF: ἐπικριθέν AH (Turn.) 9 ἀπονιψάμενος post χεῖρας transp. F ἱερείου] ἱεροῦ A 11 ἐν om. F 12 μέλη scripsi (cf. p. 50,7 et LXX): μέρη codd. (v) 13 τῷ ἱερῷ RF: τὸ ἱερὸν A, τὸ ἱερεῖον H (Turn.) πυρὶ F: πυρὶ θεοῦ AH (Turn.), πυρὶ τῷ θεοῦ R 13. 14 τοῦ βωμοῦ FAH: βωμῷ R 14 γεγονὼς FH 16 δέ ἐστι AH 17 ἄρρεν εὐθέως RF: εὐθέως· ἄρρεν AH (Turn.) 18 καὶ τελειότερον καὶ ἡγεμονικώτερον RF: καὶ τελειότερον om. AH (Turn.); καὶ ἡγ. καὶ τελ. Mang. 20 ὄντων codd.: ὄντοιν Turn. συνέστηκε F 22 πρὸς RF: τῶν AH (Turn.) 23 ἔλαχεν] ἔλαβεν A δ' F 24 ἀρετῆς RF: ἀρεταῖς AH (v)

---

6 Lev. 1,2—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § *226. 227.*

τελείας αὐτός ἐστιν ἡ εὐαγεστάτη θυσία καὶ ὅλη δι' ὅλων εὐάρεστος θεῷ. τὰς δὲ ἐπιτιθεμένας τῇ τοῦ ζῴου κεφαλῇ χεῖρας δεῖγμα σαφέ- 202
στατον εἶναι συμβέβηκε πράξεων ἀνυπαιτίων καὶ βίου μηδὲν ἐπιφερομένου τῶν εἰς κατηγορίαν ἀλλὰ τοῖς τῆς φύσεως νόμοις καὶ θεσμοῖς συνᾴδοντος. βούλεται γὰρ τοῦ θύοντος πρῶτον μὲν τὸν νοῦν ὡσιῶσθαι 203
γνώμαις ἀγαθαῖς καὶ συμφερούσαις ἐνασκούμενον, ἔπειτα δὲ τὸν βίον ἐξ ἀρίστων συνεστάναι πράξεων, ὡς ἅμα τῇ τῶν χειρῶν ἐπιθέσει δύνασθαί τινα παρρησιασάμενον ἐκ καθαροῦ τοῦ συνειδότος τοιαῦτα εἰπεῖν· αἱ χεῖρες αὗται οὔτε δῶρον ἐπ' ἀδίκοις ἔλαβον οὔτε τὰς ἐξ ἁρπαγῆς 204
13 M. καὶ πλεονεξίας διανομὰς οὔτε αἵματος | ἀθῴου προσήψαντο, οὐ πήρωσιν, οὐχ ὕβριν, οὐ τραῦμα, οὐ βίαν ἐξειργάσαντο, οὐκ ἄλλο τὸ παράπαν οὐδὲν τῶν κατηγορίαν καὶ ψόγον ἐχόντων ὑπηρέτησαν, ἀλλ' ὑποδιάκονοι πάντων ἐγένοντο τῶν καλῶν καὶ συμφερόντων, ἃ παρὰ σοφίᾳ καὶ νόμοις καὶ σοφοῖς καὶ νομίμοις ἀνδράσι τετίμηται. (6.) τὸ δ' αἷμα κύκλῳ 205
προσχεῖται τῷ βωμῷ, διότι κύκλος σχημάτων ⟨τὸ⟩ τελειότατον καὶ ὑπὲρ τοῦ μέρος μηδὲν ἔρημον καὶ κενὸν ἀπολειφθῆναι ψυχικῆς σπονδῆς· ψυχῆς γὰρ κυρίως εἰπεῖν ἐστι σπονδὴ τὸ αἷμα. συμβολικῶς οὖν ἀναδιδάσκει τὴν διάνοιαν ὅλην δι' ὅλων ἐν κύκλῳ χορεύουσαν ἐν πάσαις ἰδέαις λόγων καὶ βουλευμάτων καὶ ἔργων ἐπιδείκνυσθαι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀρέσκειαν. ἀποπλύνεσθαι δὲ κοιλίαν καὶ πόδας διείρηται, πάνυ 206
συμβολικῶς· διὰ μὲν γὰρ τῆς κοιλίας αἰνίττεται τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐκνίπτεσθαι συμφέρον κηλίδων καὶ μιασμάτων καὶ μέθης καὶ παροινίας μεστήν, κακὸν βλαβερώτατον ἐπὶ λύμῃ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων συγκροτούμενόν τε καὶ συνασκούμενον· διὰ δὲ τοῦ τοὺς πόδας ἀπολούεσθαι 207

---

1 τελείας scripsi: τελείαις codd. (v) 2 δ' AH ἐπιτεθειμένας AH (Turn.) 3 συμβέβηκεν R 5 συνᾴδοντα FN 8 τοῦ om. N τοιαῦτ' F 9 δῶρα FN οὔτε τὰς — διανομὰς (10) om. L (Turn.) 10 οὔτε R: οὐθ' FAH 11 εἰργάσαντο H (Turn.) 11. 12 οὐκ ἄλλω τω παρ' οὐδενὶ AH (Turn.) 12 καὶ ψόγον R: ἢ ψόγον FAH (v) 13 πάντως ἐγένετο N τῶν καλῶν RFNA: τῶν om. H (v) καὶ τῶν συμφερόντων N ἃ παρὰ σοφίᾳ R: ἃ περὶ σοφίας F(N?), ἅπερ τῇ σοφίᾳ AH (v) 14 καὶ σοφοῖς R: σοφοῖς FN, καὶ καλοῖς AH (v) 15 προχεῖται AH (Turn.) τὸ addidi τελεώτατον F 16 τοῦ] οὗ AH μέρος μηδὲν RAH: μηδὲν μέρος F; μέρος οὐδὲν v σπουδῆς A 17 γὰρ κυρίως RF: δ' ὡς AH (Turn.) ἔστιν εἰπεῖν transp. RF 19. 20 πρὸς θεὸν F 20 ἀποπλύνεσθαι] ἐκνίπτεσθαι F 21 τὴν ἐπιθυμίαν RF: ὡς τὴν ἐπιθυμίαν AH (v) ἣν F: om. RAH (v) 22 ἐκνίπτεσθαι RF: ἀπονίπτεσθαι AH (v) καὶ μιασμάτων om. H (Turn.) 23 κακῶν F 24 συνασκούμενον] συναυξόμενον coni. Mang.

2—14 N fol. 156r: τὰς — τετίμηται.

τὸ μηκέτι βαίνειν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' αἰθεροβατεῖν· ἡ γὰρ τοῦ φιλοθέου ψυχὴ πρὸς ἀλήθειαν ἀπὸ γῆς ἄνω πρὸς οὐρανὸν πηδᾷ καὶ πτερωθεῖσα μετεωροπολεῖ συντάττεσθαι γλιχομένη καὶ συγχορεύειν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῇ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἱερωτάτῃ καὶ παναρμονίῳ στρατιᾷ, ταξιαρχοῦντος καὶ ἡγεμονεύοντος τοῦ θεοῦ τοῦ τὴν ἀνανταγώνιστον καὶ ἀν-
208 αφαίρετον βασιλείαν ἔχοντος, δι' ἧς ἐνδίκως ἕκαστα πρυτανεύεται. ἡ δὲ εἰς μέλη τοῦ ζῴου διανομὴ δηλοῖ, ἤτοι ὡς ἓν τὰ πάντα ἢ ὅτι ἐξ ἑνός τε καὶ εἰς ἕν, ὅπερ οἱ μὲν κόρον καὶ χρησμοσύνην ἐκάλεσαν, οἱ δ' ἐκπύρωσιν καὶ διακόσμησιν, ἐκπύρωσιν μὲν κατὰ τὴν τοῦ θερμοῦ δυναστείαν τῶν ἄλλων ἐπικρατήσαντος, διακόσμησιν δὲ κατὰ τὴν τῶν
209 τεττάρων στοιχείων ἰσονομίαν, ἣν ἀντιδιδόασιν ἀλλήλοις. ἐμοὶ δὲ εὐθυβολώτερον σκοπουμένῳ δοκεῖ τοῦτο δηλοῦσθαι· ἡ τιμῶσα ψυχὴ τὸ ὂν δι' αὐτὸ τὸ ὂν ὀφείλει μὴ ἀλόγως μηδ' ἀνεπιστημόνως ἀλλὰ σὺν ἐπιστήμῃ καὶ λόγῳ τιμᾶν. ὁ δὲ περὶ αὐτοῦ λόγος τομὴν ἐπιδέχεται καὶ διαίρεσιν καθ' ἑκάστην τῶν θείων δυνάμεων καὶ ἀρετῶν· ὁ γὰρ θεὸς ἀγαθός τέ ἐστι καὶ ποιητὴς καὶ γεννητὴς τῶν ὅλων καὶ προνοητικὸς ὧν ἐγέννησε, σωτήρ τε καὶ εὐεργέτης, μακαριότητος καὶ πάσης εὐδαιμονίας ἀνάπλεως· ὧν ἕκαστον καὶ καθ' αὑτὸ ἰδίᾳ σεμνὸν
210 καὶ ἐπαινετὸν καὶ μετὰ τῶν ὁμογενῶν ἐξεταζόμενον. ἔχει δὲ καὶ τὰ
ἄλλα ταύτῃ. ὅταν | βουληθῇς, ὦ διάνοια, εὐχαριστῆσαι περὶ γενέσεως p. 243
κόσμου θεῷ, καὶ περὶ τοῦ ὅλου ποιοῦ τὴν εὐχαριστίαν καὶ περὶ τῶν ὁλοσχερεστάτων αὐτοῦ μερῶν ὡς ἂν ζῴου τελειοτάτου μελῶν, οἷον οὐρανοῦ λέγω καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων,

3 μετεωροπολεῖ R (sic scripseram): μετεωροπορεῖ FAH (v) 6 δ' F 7 ἤτοι ὡς RF: ἤτοι εἰς AH; ἢ ὅτι εἰς Turn. ἓν τὰ πάντα] εισ απαντα R 8 εἰς ἓν RF: εἰς ἕνα AH (Turn.) 9 ἐκπύρωσιν μὲν—διακόσμησιν δὲ (10) om. AH (Turn.) θερμοῦ R: θεοῦ F; πυρὸς coni. Bernays 11 ἰσονομίαν] οἰκονομίαν H (Turn.) δ' F 12 ψυχὴ RF: om. AH (Turn.) 13 ἀλλὰ codd.: ἀλλὰ καὶ v 15 post διαίρεσιν add. καὶ AH (Turn.) 16 γεννητὴς F: γενέτης RAH (v) 17 ἐγέννησεν R μακαριότητος RF: καὶ μακαριώτατος AH (v) 18 καθ' αὑτὸν R, καθ' ἑαυτὸ F ϊδιασεμνον (sic) R 19 post ἐπαινετὸν add. R: ἐν ἄλλω π(ᾶσι?) τοῖς δεδημιουργημένοις θεωρούμενον 19. 20 τἄλλα F τὰ ἄλλα βουλησεισ ολοκληρω . . . . . . ταυτη R 20 ὦ διάνοια RF: σῇ διανοίᾳ AH (v) 20. 21 περὶ γενέσεως κόσμου θεῷ RF: θεῷ post εὐχαριστῆσαι (20) transp. AH 21 καὶ—ποιοῦ om. Richt. ὅλου ποιοῦ] ὅλων ποιητοῦ R 22 ὁλοσχερεστάτων RF: ὁλοσχερεστέρων AH; ὁλοσχερῶν v μελῶν] μερῶν Turn. 23 καὶ πλανήτων AH

7 sqq. cf. Heracliti frg. 1. 24 Byw. (50. 65 Diels). Bernays Heraklit. Briefe p. 125.

εἶτα γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζῴων καὶ φυτῶν, εἶτα πελαγῶν καὶ ποταμῶν
αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς, ἔπειτα ἀέρος καὶ
τῶν κατ' αὐτὸν μεταβολῶν· χειμὼν γὰρ καὶ θέρος, ἔαρ τε καὶ μετό-
πωρον, αἱ ἐτήσιοι καὶ βιωφελέσταται ὧραι, παθήματα ἀέρος γεγόνασιν
ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν μετὰ σελήνην τρεπομένου. κἂν ἄρα ποτὲ περὶ 211
ἀνθρώπων εὐχαριστῇς, μὴ μόνον περὶ τοῦ γένους ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν
εἰδῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων μερῶν εὐχαρίστει, ἀνδρῶν, γυναικῶν, Ἑλλήνων,
βαρβάρων, τῶν ἐν ἠπείροις, τῶν τὰς νήσους εἰληχότων· κἂν περὶ ἑνὸς
ἀνδρός, τέμε τῷ λόγῳ τὴν εὐχαριστίαν, μὴ εἰς τὰ λεπτότατα μέχρι
τῶν ἐσχάτων, ἀλλὰ εἰς τὰ συνεκτικώτατα, σῶμα καὶ ψυχὴν τὸ πρῶτον,
ἐξ ὧν συνέστηκεν, εἶτα εἰς λόγον καὶ νοῦν καὶ αἴσθησιν· οὐ γὰρ ἂν
γένοιτο ἀναξία θεοῦ ἀκοῆς καὶ ἡ ὑπὲρ ἑκάστου τούτων εὐχαριστία
καθ' αὑτήν.

(7.) Ἀπόχρη τοσαῦτα περὶ τῆς ὁλοκαύτου θυσίας λελέχθαι. τὴν 212
δὲ τοῦ σωτηρίου λεγομένην ἑξῆς ἐπισκεπτέον. ἐπὶ ταύτης ἀδιαφορεῖ,
ἐάν τε ἄρρεν ᾖ τὸ ἱερεῖον ἐάν τε καὶ θῆλυ. σφαγέντος δὲ τρία ταῦτα
ὑπεξαιρεῖται τῷ βωμῷ, τὸ στέαρ καὶ λοβὸς ἥπατος καὶ νεφροὶ δύο· τὰ
δ' ἄλλα τῷ καταθύσαντι εὐωχία. διὰ τί δὲ τὰ μέρη ταῦτα τῶν ἐντο- 213
σθιδίων καθιεροῦται, μετὰ ἀκριβείας ἐπισκεπτέον ἐκεῖνο μὴ παρελθόντας·
διαλογιζόμενος ἐν ἐμαυτῷ πολλάκις ταῦτα καὶ διερευνώμενος ἐπηπόρησα,
τί δήποτε λοβὸν μὲν ἥπατος καὶ νεφροὺς καὶ στέαρ ἀπαρχὰς τῶν κατα-
θυομένων ζῴων ὑπεξείλετο ὁ νόμος, οὔτε δὲ καρδίαν οὔτε ἐγκέφαλον,
τοῦ ἡγεμονικοῦ τῷ ἑτέρῳ τούτων ἐνδιαιτωμένου. τὸ δ' αὐτὸ νομίζω 214
καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους τῶν διανοίᾳ μᾶλλον ἢ ὀφθαλμοῖς ταῖς ἱεραῖς

1 ἐν αὐτῇ RF: ἀπ' αὐτῆς AH (v); ἐπ' αὐτῆς coni. Mang.   εἶτα καὶ AH (Turn.)
2 τε om. F   ἔπειτ' F   3 μεταβολῶν RF: μελῶν AH (Turn.)   3. 4 μεθό-
πωρον F   4 παθήματ' F   5 τρεπομένου F (Mang.): τρεπομένων RAH
6 γένους μόνου R   καὶ περὶ RF: περὶ om. AH (v)   7 εἰδῶν RF: ὁδῶν AH
(Turn.)   μερῶν] ἐν μέρει coni. Mang.   εὐχαριστήσει L, εὐχαριστήσεις Turn.
10 ἀλλ' F   ψυχὴ H   11 εἶτ' F   νοῦν καὶ λόγον transp. F
12 ἡ R: om. FAH (v)   εὐχαριστεία F   13 καθ' ἑαυτὴν F   14 ὁλοκαύτου
θυσίας RF: θυσίας τῆς ὁλοκαύτου AH (v)   λελέχθαι] λέγεσθαι F   15 ἐπὶ
ταύτης RF: ἐπὶ ταύτης γὰρ AH (v)   ἀδιαφόρει F   16 ταῦτα om. F
17 τό τε στέαρ F   λωβὸς H   18. 19 ἐντοσθιδίων RF: ἐντοσθίων AH (v)
19 καθιεροῦνται codd.   μὴ παρέλθῃς F   20 ἐν ἑαυτῷ H (Turn.)
ταῦτα RF: τοιαῦτα AH (Turn.)   ταῦτα καὶ scripsi: καὶ ταῦτα (τοιαῦτα) codd. (v)
21 καὶ δύο νεφροὺς F   23 ἑταίρῳ F[1]

15 Lev. cap. 3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 228. 229.*

γραφαῖς ἐντυγχανόντων ἐπιζητήσειν· ἐὰν μὲν οὖν ἐπισκεψάμενοι πιθα-
νωτέραν αἰτίαν εὕρωσιν, ἑαυτούς τε καὶ ἡμᾶς ὠφελήσουσιν· εἰ δὲ μή,
τὴν ἐπινοηθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν ἐπικρινάτωσαν, εἰ δόκιμος. ἔστι δὲ ἥδε·
τὸ ἡγεμονικὸν μόνον τῶν ἐν ἡμῖν ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν
καὶ τὰς ἄλλας κακίας δέχεταί τε καὶ χωρεῖ· τούτου δὲ οἶκος τὸ ἕτερον
215 τῶν λεχθέντων ἐστίν, | ἐγκέφαλος ἢ καρδία. ἐδικαίωσεν οὖν ὁ ἱερὸς p. 244
λόγος τῷ τοῦ θεοῦ βωμῷ, δι' οὗ πάντων ἁμαρτημάτων καὶ παρανομη-
μάτων ἀπολύσεις γίνονται καὶ παντελεῖς ἀφέσεις, μὴ προσφέρειν ἀγγεῖον,
ἐν ᾧ ποτε φωλεύσας ὁ νοῦς ἐπὶ τὴν ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἀνοδίαν
ἐχώρησεν ἐκτραπόμενος τὴν ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν ἄγουσαν
ὁδόν· εὔηθες γὰρ τὰς θυσίας ὑπόμνησιν ἁμαρτημάτων ἀλλὰ μὴ λήθην
αὐτῶν κατασκευάζειν. τοῦτ' αἴτιον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦ μηδέτερον τῶν
216 ἡγεμονίαν ἐχόντων, ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν, προσφέρεσθαι. ἃ δὲ διεί-
ρηται, λόγον ἔχει προσήκοντα· τὸ μὲν στέαρ, ὅτι καὶ πιότατον καὶ τῶν
σπλάγχνων φυλακτήριον — ἐπαμπίσχει γὰρ αὐτὰ καὶ πιαίνει καὶ τῇ μαλα-
κότητι τῆς ἐπαφῆς ὠφελεῖ —, οἱ δὲ νεφροὶ διὰ τοὺς παραστάτας καὶ
τὰ γεννητικά, οἷς παροικοῦντες ἀγαθῶν τρόπον γειτόνων βοηθοῦσι καὶ
συμπράττουσιν, ὅπως ὁ τῆς φύσεως σπόρος εὐοδῇ, μηδενὸς τῶν πλησίον
ἐμποδίζοντος — αὐτοὶ μὲν γὰρ αἱμοειδεῖς εἰσι δεξαμεναί, οἷς ἡ τῶν
περιττωμάτων ὑγρὰ κάθαρσις ἀποκρίνεται, οἱ δὲ παραστάται πλησίον,
δι' ὧν ἄρδεται ὁ σπόρος —, λοβὸς δ' ἥπατος τοῦ κυριωτάτου τῶν
σπλάγχνων ἐστὶν ἀπαρχή, δι' οὗ τὴν τροφὴν ἐξαιματοῦσθαι συμβέβηκε
καὶ ἐποχετευομένην τῇ καρδίᾳ φέρεσθαι διὰ φλεβῶν εἰς τὴν τοῦ ὅλου
217 σώματος διαμονήν. στόμαχος μὲν γὰρ παρακείμενος τῇ καταπόσει τὴν

1 γραφαῖς ἐντυγχανόντων RF: ἐντυγχανόντων γραφαῖς AH (v) 2 ἀνεύρωσιν N ἑαυτούς] αὐτοὺς FN 4 τὸ ἡγεμονεῦον AH (Turn.) μόνον om. AH (Turn.) ἐν] ἐφ' AH (Turn.) 5 δέχεται Mang.: δύναται codd. δ' FN 7. 8 παρανομημάτων] ἀνομημάτων FN 9 ἐν ᾧ ποτε φωλεύσας] ἐν ὁποτέρῳ νεύσας (sic) Turn. φωλεύων N, φωλεύει F ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἀνοδίαν FN: ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἄνοιαν R, ἀδικίαν καὶ ἄνοιαν AH (Turn.) 10. 11 τὴν . . . ἄγουσαν (ἀνάγουσαν N) ὁδόν RFN: τῆς . . . ἀγούσης ὁδοῦ AH (Turn.) 11 ὑπόμνησιν ἁμαρτημάτων ἀλλὰ μὴ λήθην RFN: μὴ λήθην ἁμαρτημάτων ἀλλ' ὑπόμνησιν AH (v) 12 μηδ' ἕτερον FN 13. 14 διείρηται F, διήρηται N: διαιρεῖται RAH (Turn.) 15 ἐπαμφίσχει F, ἐπαμπίσχει N 19 αἱμοειδεῖς] ἰσθμοειδεῖς FN 21 ἄρδεται om. F 23 ἐποχετευομένην FN: ἐποχετευομένη R, ἐποχετευμένην H, ἐπωχετευμένην A (Turn.) 24 διανομήν FN (prob. Mang.) γὰρ om. F $\overset{\alpha\ \alpha}{\text{περικείμενος}}$ A

1—53,21 N fol. 155v: ἐὰν μὲν οὖν — τὰ μέλλοντα.

ὑπὸ τῶν ὀδόντων τμηθεῖσαν πρότερον καὶ λεανθεῖσαν αὖθις τροφὴν ὑποδέχεται καὶ προκατεργάζεται κοιλία· κοιλία δὲ παρὰ στομάχου λαμβάνουσα τὴν δευτέραν ὑπηρεσίαν ἐπιτελεῖ, πρὸς ἣν ὑπὸ φύσεως ἐτάχθη, χύλωσιν ἀπεργαζομένη τῆς τροφῆς· αὐλοὶ δὲ δύο τῆς κοιλίας σωληνοειδεῖς ἐκπεφύκασιν εἰς ἧπαρ ἐπαντλοῦντες ταῖς διαπεφυκυίαις ἐν αὐτῷ δεξαμεναῖς. ἔχει δὲ διττὴν δύναμιν ἧπαρ, διακριτικήν τε καὶ τὴν πρὸς 218 ἐξαιμάτωσιν· ἡ μὲν οὖν διακριτικὴ πᾶν ὅσον ἀτέραμνον καὶ δυσκατέργαστον εἰς τὸ παρακείμενον χολῆς ἀγγεῖον ἀποκρίνει, ἡ δ' ἑτέρα τὸ καθαρὸν καὶ διηθημένον τῷ περὶ αὐτὴν φλογμῷ τρέπει μὲν εἰς αἷμα ζωτικώτατον, ἀναθλίβει δ' εἰς καρδίαν, ἀφ' ἧς ὡς ἐλέχθη ταῖς φλεψὶν ἐποχετευόμενον διὰ παντὸς εἱλεῖται τοῦ σώματος γινόμενον αὐτῷ τροφή. πρόσεστι δὲ κἀκεῖνο τοῖς εἰρημένοις· τὴν τοῦ ἥπατος φύσιν μετέωρον 219 καὶ λειοτάτην οὖσαν [καὶ] διὰ λειότητα φανοτάτου κατόπτρου λόγον ἔχειν συμβέβηκεν, ἵν' ἐπειδὰν τῶν ἡμερινῶν φροντίδων ἀναχωρήσας ὁ νοῦς, ὕπνῳ μὲν παρειμένου τοῦ σώματος, μηδεμιᾶς δὲ τῶν αἰσθήσεων 245 M. | ἱσταμένης ἐμποδών, ἀνακυκλεῖν αὐτὸν ἄρξηται καὶ τὰ νοήματα καθαρῶς ἐφ' αὑτοῦ σκοπεῖν, οἷα εἰς κάτοπτρον ἀποβλέπων τὸ ἧπαρ ἕκαστα εἰλικρινῶς καταθεᾶται τῶν νοητῶν καὶ περιβλεπόμενος ἐν κύκλῳ τὰ εἴδωλα, μή τι πρόσεστιν αἶσχος, [ἵνα] τὸ μὲν φύγῃ, τὸ δ' ἐναντίον ἕληται, καὶ πάσαις ταῖς φαντασίαις εὐαρεστήσας προφητεύῃ διὰ τῶν ὀνείρων τὰ μέλλοντα.

(8.) Δυσὶ δὲ μόναις ἡμέραις ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν τῆς τοῦ 220 σωτηρίου θυσίας ποιεῖσθαι μηδὲν εἰς τὴν τρίτην ἀπολείποντας, πολλῶν χάριν· ἑνὸς μὲν ὅτι τὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης πάντα καιρίως δεῖ προσ-

2 κοιλία· κοιλία RFN: pr. κοιλία om. AH (Turn.)   2. 3 λαβοῦσα FN   3 ἐπιτελεῖ RFN: ἀποτελεῖ AH (v)   4 χύμωσιν FN   ἀπεργαζομένης N   δὲ om. FN   5 ἐμπεφύκασιν H   ἧπαρ—ἧπαρ (6) om. AH (Turn.)   6. 7 τὴν πρὸς ἐξαιμάτωσιν scripsi: πρὸς τὴν ἐξαιμάτωσιν RAH (Turn.), προσεξαιμάτωσιν FN (Mang.)   8 pr. τὸ om. FN   περικείμενον AH (Turn.)   χολῆς RFN: χωλῆς AH   ἐπικρίνει Turn.   11 αὐτῷ] αὐτῇ AH   12 πρόσεστι RFN: προσθετέον AH (v)   ante τὴν add. ὅτι v, om. codd.   post μετέωρον add. τε Mang. (non F)   13 λειοτάτην] τελειοτάτην FN   οὖσαν RFN: om. AH (Turn.)   καὶ seclusi   φανοτάτην FN   16 ἐκποδὼν F, ἐκποδῶν N   ἀνακυκλεῖν] ἀνακινεῖν coni. Mang.   αὐτὸν FNH   17 αὑτοῦ F, ἑαυτοῦ AH   οἷα δ' R   19 μή τι] μήτε F   ἵνα seclusi   20 καὶ om. FN   εὐαρεστήσας] ἀριστεύσας vel κρατιστεύσας coni. Mang.   προφητεύῃ scripsi: προφητεύει codd. (v)   ὀνειράτων N   23 ἀπολιπόντας F

13 cf. Plat. Tim. p. 71 b.   22 Lev. 19,5. 6.   cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 229.*

φέρεσθαι σπουδὴν ποιουμένους, ὡς μὴ μεταβάλῃ μήκει χρόνου· χρεῶν
221 δὲ ἑώλων εὔσηπτος ἡ φύσις, κἂν ἡδύσμασι παραρτυθῇ. ἑτέρου δ' ὅτι
τὰς θυσίας ἀταμιεύτους εἶναι προσήκει καὶ πᾶσιν εἰς μέσον προκεῖσθαι
τοῖς δεομένοις· εἰσὶ γὰρ οὐκέτι τοῦ τεθυκότος, ἀλλ' ᾧ τέθυται τὸ
ἱερεῖον, ὃς εὐεργέτης καὶ φιλόδωρος ὢν κοινωνὸν ἀπέφηνε τοῦ βωμοῦ
καὶ ὁμοτράπεζον τὸ συμπόσιον τῶν τὴν θυσίαν ἐπιτελούντων, οἷς παρ-
αγγέλλει μὴ νομίζειν ἑστιᾶν· ἐπίτροποι γὰρ εὐωχίας εἰσίν, οὐχ ἑστιά-
τορες, ὁ δ' ἑστιάτωρ ἐστὶν οὗ συμβέβηκεν εἶναι καὶ τὴν παρασκευήν,
ἣν οὐ θέμις ἀποκρύπτειν φειδωλίαν, ἀνελεύθερον κακίαν, φιλανθρωπίας,
222 ἀρετῆς εὐγενοῦς, προκρίνοντας. τελευταίου δ' ὅτι τὴν τοῦ σωτηρίου
θυσίαν ὑπὲρ δυεῖν προσάγεσθαι συμβέβηκε, ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὧν
ἑκατέρῳ μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν εἰς εὐωχίαν τῶν χρεῶν· ἥρμοττε γὰρ
ἰσάριθμον χρόνον ὁρισθῆναι τοῖς πεφυκόσι σῴζεσθαι τῶν ἐν ἡμῖν, ὡς
τῇ μὲν προτεραίᾳ λαμβάνειν ἅμα τῇ βρώσει τῆς ψυχικῆς σωτηρίας
223 ὑπόμνησιν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῆς κατὰ τὸ σῶμα ὑγείας. ἐπεὶ δὲ τρίτον
οὐδὲν ἦν ὃ κυρίως πέφυκε σωτηρίαν ἐνδέχεσθαι, τὴν εἰς τὴν τρίτην
ἡμέραν χρῆσιν ἀνὰ κράτος ἀπηγόρευσε προστάξας, εἰ καὶ τύχοι τι
κατ' ἄγνοιαν ἢ λήθην ἀπολειφθέν, εὐθὺς ἀναλίσκεσθαι πυρί. τὸν δὲ
γευσάμενον αὐτὸ μόνον ἔνοχον ἀποφαίνει καί φησιν αὐτῷ· τεθυκέναι
νομίζων, ὦ καταγέλαστε, οὐ τέθυκας· οὐ προσηκάμην ἀθύτων, ἀνιέρων,
βεβήλων, ἀκαθάρτων, ὧν ἥψηκας χρεῶν, ὦ γαστρίμαργε, θυσιῶν οὐδ'
ὄναρ ἐπῃσθημένος.

1 ὡς μὴ μεταβάλῃ μήκει χρόνου AH: ὡς οὐ μήκει χρόνου μεταβάλλει RF 2 ἡδύσματι F ἕτερον F δὲ AH 3 ἀταλψεύτους (sic) F 5 κοινωνὸν] κοινὸν F 7 γὰρ om. H 7. 8 οὐκ ἑστιάτορες F 9 post φειδωλίαν add. καὶ RAH, om. F 10 προκρίναντας RF τελευταίου F: τελευταῖον RAH δὲ AH 11 δυοῖν AH (v) προσάγεσθαι συμβέβηκε RF: συμβέβηκε προσάγεσθαι AH (v) 13 τῶν fort. secludendum 14 ψυχικῆς] ψυχῆς F 15 ὑπόμνησιν R: ὑπόμνημα FAH (v) ὑγείας RF: ὑγιείας AH 16 τὴν τρίτην R: τὴν om. FAH (v) 17 τύχοι R: τύχῃ FAH 18 πυρί RF: ποιεῖν AH (Turn.) 19 ἀποφαίνειν AH καί φησιν RF: λέγων AH (v) 20 νομίζεις F ⟨οὐδὲν τῶν⟩ vel ⟨χρῆσιν⟩ ἀθύτων conicio, ⟨θοίνην⟩ ἀθύτων coni. Wendl. 21 καὶ ἀκαθάρτων F ἔψηκας F χρεῶν] χρέα conicio ὦ om. F 22 ἐπῃσθημένος] ἐφήσθημαι (sic) F

3 cf. *Theodoret. Quaest. VI in Levit.* (Migne T. 80 Col. 312): Διὰ τί μετὰ (κατὰ?) τὴν τρίτην ἡμέραν οὐ κελεύει τῶν ἱερείων ἐσθίειν, τῷ δὲ παραβαίνοντι τὸν νόμον ἐπιφέρει ζημίαν, ἄθυτον εἶναι λέγων τὴν θυσίαν ἐκείνην; βούλεται μὴ μόνους αὐτοὺς εὐωχεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνδεέσι τῶν κρεῶν μεταδιδόναι. τούτου χάριν τῇ πρώτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν κρεῶν ἐκείνων μεταλαμβάνειν κελεύει, τὰ δὲ περιττεύοντα ἀποκαίεσθαι, ἵνα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὠθούμενοι κοινωνοὺς ἔχωσι τοὺς πένητας τῆς εὐωχίας. 16 Lev. 7,6—11. 19,7.8.

(9.) Τῆς δὲ τοῦ σωτηρίου θυσίας ἐν εἴδει περιλαμβάνεται ἡ λεγο- 224
μένη τῆς αἰνέσεως, ἥτις λόγον ἔχει τοιόνδε· ὁ μηδενὶ τὸ παράπαν
ἀβουλήτῳ περιπεσών, μήτε κατὰ σῶμα μήτε κατὰ τὰ ἐκτός, ἀλλ' ἀπο-
λέμῳ καὶ εἰρηνικῷ βίῳ χρώμενος ἐν εὐπαθείαις τε καὶ εὐτυχίαις ἐξετα-
ζόμενος, ἀπήμων καὶ ἄπταιστος ὢν καὶ τὸ μακρὸν τοῦ βίου πέλαγος
εὐθύνων ἐν εὐδίᾳ καὶ γαλήνῃ πραγμάτων, ἐπιπνεούσης ἀεὶ κατ' οἰάκων
46 M. εὐπραγίας, | ἀναγκαίως ὀφείλει τὸν κυβερνήτην θεὸν καὶ ἄνοσον μὲν
σωτηρίαν ἀζημίους δ' ὠφελείας καὶ συνόλως ἀμιγῆ κακῶν τὰ ἀγαθὰ
δωρούμενον ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονισμοῖς καὶ εὐχαῖς θυσίαις τε καὶ
ταῖς ἄλλαις εὐχαριστίαις εὐαγῶς ἀμείβεσθαι· ἃ δὴ πάντα ἀθρόα συλ-
λήβδην ἓν ὄνομα τὸ αἰνέσεως ἔλαχε. ταύτην τὴν θυσίαν οὐχ ὥσπερ 225
τὴν προτέραν τοῦ σωτηρίου δυσὶν ἡμέραις ἀναλίσκεσθαι προστάττει, μιᾷ
δ' αὐτὸ μόνον, ἵν' οἱ ἐπιτυχόντες ἑτοίμων καὶ προχείρων εὐεργεσιῶν
ἑτοίμην καὶ ἀνυπέρθετον ποιῶνται τὴν μετάδοσιν.

(10.) Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. τὴν δὲ τρίτην ἑξῆς ἐπισκεπτέον, 226
ἣ καλεῖται περὶ ἁμαρτίας. αὕτη τέτμηται πολλαχῇ, κἂν τοῖς προσ-
ώποις κἂν τοῖς τῶν ἱερείων εἴδεσι, προσώποις μὲν ἀρχιερέως καὶ τοῦ
σύμπαντος ἔθνους καὶ ἄρχοντος ἐν μέρει καὶ ἰδιώτου, ἱερείοις δὲ μόσχου
καὶ χιμάρου καὶ χιμαίρας ἢ ἀμνάδος. διακέκριται δὲ καὶ μάλιστ' ἣν 227
ἀναγκαῖον διακεκρίσθαι τά θ' ἑκούσια καὶ ἀκούσια, τροπὰς λαμβανόντων
τὰς πρὸς τὸ βέλτιον τῶν δοξάντων ἁμαρτεῖν καὶ κακιζόντων μὲν αὑτοὺς
ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν, μεθορμιζομένων δὲ πρὸς ζωὴν ἀνυπαίτιον. τὰ 228
μὲν οὖν τοῦ ἀρχιερέως ἁμαρτήματα καὶ τοῦ ἔθνους ἰσοτίμῳ καθαίρεται

---

1 παραλαμβάνεται R 2 αἰνήσεως F ὁ μηδενὶ] οὐδενὶ L (Turn.) 3 τὰ ἐκτός RF: ἐντός (om. τὰ) AH 4 εἰρηνικῷ R: εἰρηναίῳ FAH (v) εὐπαθείᾳ L (Turn.) εὐτυχίαις τε καὶ εὐπαθείαις transp. F 6 ἀεὶ om. H (Turn.) κατ' οἰάκων] κατ' οἶκον F 8 δὲ AH 9 τε post ὕμνοις om. AH (Turn.) καὶ εὐχαῖς F: om. RAH (Turn.) 10 εὐαγωγῶς (sic) H πάντ' AH 11 ἓν om. L (Turn.) αἰνήσεως F ἔλαχεν R, ἔλαχον F 12 πρότερον R 13 μόνον RF: μόνη AH (Turn.) ἐπιτυχόντες R (Mang.): τυχόντες F, ἐπιτυγχάνοντες AH (Turn.) 14 post μετάδοσιν tit. περὶ ἁμαρτίας add. R 15 ταῦτα—καλεῖται (16) om. AH (Turn.) 16 κἂν] καὶ F 17 ἀρχιερέων F 19 μάλιστ' ἣν R (sic scripseram): μάλισθ' ἣν F (Mang.), δάμαλις ἣν AH (Turn.) 20 τροπὰς codd.: τὰς τροπὰς Mang. 21 τὰς πρὸς RF: τὰς om. AH (v) ἁμαρτῆσαι AH (Turn.) αὐτοὺς F 22 μεθορμιζομένων scripsi: μεθαρμοζομένων F (Mang.), μεθορμιζόντων RAH (Turn.) 23 οὖν om. H (Turn.)

2 Lev. 7,2 . 11 Lev. 7,5 16 Lev. cap. 4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 230—232 23 Lev. 4,3. 13. 14.

ζῴῳ — μόσχον γὰρ ἀνάγεσθαι περὶ ἑκατέρου προστέτακται —, τὰ δὲ
τοῦ ἄρχοντος ἐλάττονι μέν, ἄρρενι δὲ καὶ τούτῳ — χίμαρος γάρ ἐστι
τὸ ἱερεῖον —, τὰ δὲ τοῦ ἰδιώτου καταδεεστέρῳ τὸ εἶδος — θῆλυ γὰρ
229 ἀλλ' οὐκ ἄρρεν θῦμα, χίμαιρα, καταθύεται —. ἔδει γὰρ ἰδιώτου μὲν
πλέον ἄρχοντα φέρεσθαι κἀν ταῖς ἱερουργίαις, ἄρχοντος δὲ τὸ ἔθνος,
ἐπεὶ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἀεὶ κρεῖττον εἶναι δεῖ, τὸν δ' ἀρχιερέα τῷ
ἔθνει τῆς αὐτῆς ἠξιῶσθαι προνομίας ἐν τῷ καθαίρεσθαι καὶ παρὰ τῆς
ἵλεω τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἀμνηστίαν ἀδικημάτων αἰτεῖσθαι· τὸ δ' ἰσό-
τιμον οὐ δι' αὑτόν, ὡς ἔοικε, καρποῦται μᾶλλον ἢ διότι τοῦ ἔθνους
ὑπηρέτης ἐστὶ τὰς κοινὰς ὑπὲρ ἁπάντων ποιούμενος εὐχαριστίας ἐν ταῖς
230 ἱερωτάταις εὐχαῖς καὶ ἐν ταῖς εὐαγεστάταις θυσίαις. σεμνὴ δὲ καὶ
θαυμάσιος καὶ ἡ περὶ ταῦτα διάταξις· „ἐὰν“ φησίν „ὁ ἀρχιερεὺς ἄκων
ἁμάρτῃ,“ καὶ προστίθησιν „ὥστε τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν“ (cf. Lev. 4, 3),
μόνον οὐκ ἄντικρυς ἀναδιδάσκων, ὅτι ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς καὶ
μὴ ψευδώνυμος ἀμέτοχος ἁμαρτημάτων ἐστίν, εἰ δ' ὀλισθήσοι
ποτέ, πείσεται τοῦτο οὐ δι' αὑτόν, ἀλλὰ διὰ κοινὸν τοῦ ἔθνους
σφάλμα· τὸ δὲ σφάλμα οὐκ ἀνίατον, ἀλλὰ ῥᾳδίως τὴν θεραπείαν ἐνδε-
231 χόμενον. ὅταν οὖν σφαγιασθῇ ὁ μόσχος, κελεύει τοῦ αἵματος ἐπιρραίνειν
ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ ἀντικρὺ τοῦ πρὸς τοῖς ἀδύτοις καταπετάσματος,
ἐσωτέρω τοῦ προτέρου, καθ' ὃν τόπον ἵδρυται τὰ ἱερώτατα σκεύη,
κἄπειτα ⟨τὰ⟩ τοῦ | θυμιατηρίου τέτταρα κέρατα — τετράγωνον γάρ ἐστι — p. 247
χρίειν καὶ ἐπαλείφειν, τὸ δ' ἄλλο αἷμα προσχεῖν παρὰ τῇ βάσει τοῦ
232 ἐν ὑπαίθρῳ βωμοῦ· ἐφ' ὃν ἀναφέρειν τρία διείρηται, στέαρ καὶ λοβὸν

---

1 ἑκατέρου RF: ἑκατέρων AH (v) 2 ἐλάττον (sic) F 3 τὸ εἶδος RA (coni. Mang): τοῦ εἴδους FH (v) 4 ἀλλ' om. Turn. θῦμα, χίμαιρα, scripsi: θῦμα AH (Turn.), χίμαιρα RF (Mang.) ἰδιώτην A 5 πλέον ἄρχοντα F: ἄρχοντα (-ος A) πλέον RAH (v) 6 ἐπεὶ] ἐπὶ F αἰεὶ A, om. F δεῖ R (Mang): δοκεῖ AH (Turn.), om. h. l. F δὲ R 7 post ἠξιῶσθαι add. δεῖ F προνομίας RFA: προνοίας H (Turn.) 9 αὐτὸν codd. καρποῦται AH: καρποῦσθαι RF 10 ἐστὶν R 10. 11 ἔν τε ταῖς ἱερ. F 11 καὶ ἐν ταῖς εὐαγ. R: ἐν om. FAH (v) 12 θαυμάσιος RF: θαυμασία AH (v) ταῦτα RF: αὐτὰς AH (Turn.) 14 μόνον οὐκ RF: οὐκ om. AH 15 ὀλισθήσοι R: ὀλισθήσῃ AH (Turn.), ὀλισθείη F (Mang.!); ὀλισθῆσαι Wendl. 16 αὐτὸν H, ἑαυτὸν F 17. 18 ἐνδεχόμενον R: δεχόμενον FAH (v) 19 ἄντικρυς F 20 τόπον] τρόπον R 21 κἄπειτα RF: κἀπὶ τὰ AH τὰ addidi θυμιατηρίου RF: θυσιαστηρίου AH (v) 22 ἐπαλείφειν codd.: ἀλείφειν v τὴν βάσιν F 23 ἐφ' ὃν RF: ἐφ' ὧν AH ἀναφέρει F

---

2 Lev. 4,22. 23 3 Lev. 4,27. 28 18sqq. Lev. 4,6—12.

ἥπατος καὶ διττοὺς νεφρούς, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σωτηρίου διάταξιν, δορὰν δὲ καὶ κρέα καὶ σύμπαν ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ μόσχου μετὰ τῶν ἐντοσθιδίων προφέρειν ἔξω καὶ κατακαίειν ἐν χωρίῳ καθαρῷ, ἔνθα τὴν ἱερὰν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τέφραν ἐκκομίζεσθαι συμβέβηκε. τὰ δ' αὐτὰ νομοθετεῖ καὶ περὶ παντὸς τοῦ ἔθνους ἁμαρτόντος. εἰ δέ 233
τις ἄρχων πλημμελήσειε, χιμάρῳ ποιεῖται τὴν κάθαρσιν, ὡς εἶπον, ἐὰν δὲ ἰδιώτης, χιμαίρᾳ ἢ ἀμνάδι· τῷ μὲν γὰρ ἄρρεν, τῷ δ' ἰδιώτῃ θῆλυ ζῷον ἀπένειμε, τὰ δ' ἄλλα διαταξάμενος ἐπ' ἀμφοῖν ὅμοια, χρίσαι τὰ κέρατα τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ βωμοῦ τῷ αἵματι, στέαρ καὶ λοβὸν ἥπατος καὶ διττοὺς νεφροὺς ἀνενεγκεῖν, τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἱερεῦσι παρασχεῖν ἐδωδήν.

(11.) ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων τὰ μὲν εἰς ἀνθρώπους, τὰ δ' εἰς 234
ἱερὰ καὶ ἅγια δρᾶται, περὶ μὲν τῶν εἰς ἀνθρώπους γινομένων ἀκουσίως διείλεκται, τὴν δ' ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς κάθαρσιν ἱλάσκεσθαι κριῷ νομοθετεῖ, πρότερον ἀποτίσαντας ἐκεῖνο περὶ ὃ γέγονεν ἡ πλημμέλεια, τὸ πέμπτον προσεπιτιθέντας τῆς ἀξίας τιμῆς.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νομοθετήσας ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις καὶ 235
περὶ τῶν ἑκουσίων ἑξῆς διατάττεται. ἐάν τις, φησί, ψεύσηται περὶ κοινωνίας ἢ περὶ παρακαταθήκης ἢ ἁρπαγῆς ἢ εὑρέσεως ὧν ἀπώλεσεν ἕτερος καὶ ὑπονοηθείς, ὅρκου προταθέντος, ὀμόσῃ καὶ δόξας ἐκπεφευγέναι τὸν ἀπὸ τῶν κατηγόρων ἔλεγχον αὐτὸς ἑαυτοῦ γένηται κατήγορος, ἔνδον ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχθείς, καὶ κακίσῃ μὲν ἑαυτὸν ὧν ἠρνήσατο καὶ ἐπιώρκησεν, ὁμολογῶν δ' ἄντικρυς τὸ πραχθὲν ἀδίκημα συγγνώμην αἰτῆται, κελεύει τῷ τοιούτῳ παρέχειν ἀμνηστίαν, ἐπαληθεύσαντι τὴν 236
μετάνοιαν οὐχ ὑποσχέσει ἀλλ' ἔργοις, ἀποδόσει τῆς παρακαταθήκης καὶ

1 ἐπὶ om. AH (Turn.) 2 κρέα RF: δέρμα AH (Turn.) 3 ἐντοσθιδίων RAH: ἐντοσθίων F (v) προφέρειν Mang.: προσφέρειν codd. 4 ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τέφραν RF: τέφραν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ AH (v) εἰσκομίζεσθαι L (Turn.) 5 περὶ om. F ἁμαρτάνοντος F 6 πλημμελήσειε F, πλημμελήσειεν R: πλημμελήσει, ἐν AH (Mang.) 8 τὰ δ' ἄλλα codd.: τὰ ἄλλα v 10 ἀνενεγκεῖν RF: ἐνεγκεῖν AH (Turn.) 12 ἀκουσίως] ἑκουσίως H 13 κάθαρσιν] ἁμαρτίαν conicio κριῷ RA: κριῶν F, κριὸν H (Turn.) 14 ἀποτίσαντος F γέγονε πλημμέλεια F 15 προσεπιτιθέντας RF: προσεπιθέντας AH (Turn.) 17 pr. περὶ] ἐπὶ R 18 περὶ om. F 19 προτεθέντος Turn. 20 κατηγόρων RF: κατηγοριῶν AH (Turn.) 21 ἑαυτὸν RF: αὐτὸν AH ὧν] ὃν H (Turn.) 23 αἰτεῖται H ἀμνηστείαν F ἐπαληθεύσαντι RAH: ἐπαληθεύοντι L (Turn.), ἐπαληθεύουσαν ἔτι F 24 ὑποσχέσεσιν F (Mang.) ἀποδώσει FH

13 Lev. 5,15. 16 17 Lev. 6,2—7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 232* ὁ δὲ ἁμαρτὼν μὲν αὑτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ἐξελέγχοντα κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος, οὗ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθημερὸν σιτοῦνται.

ὧν ἥρπασεν ἢ εὗρεν ἢ συνόλως ἐσφετερίσατο τοῦ πλησίον, προσαποτίσας
237 καὶ τὸ ἐπίπεμπτον εἰς παρηγορίαν τοῦ πλημμεληθέντος. ὅταν δὲ ἱλά-
σηται τὸν ἠδικημένον πρότερον, ἴτω, φησί, μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἱερὸν
αἰτησόμενος ὧν ἐξήμαρτεν ἄφεσιν, ἐπαγόμενος παράκλητον οὐ μεμπτὸν
τὸν κατὰ ψυχὴν ἔλεγχον, ὃς ἀνιάτου συμφορᾶς αὐτὸν ἐρρύσατο τὴν
238 θανατοῦσαν νόσον ἀνεὶς καὶ πρὸς ὑγείαν παντελῆ μεταβαλών. κριὸν δ'
εἶναι καὶ τούτῳ διείρηται σφάγιον, καθὰ | καὶ τῷ πρὸς τὰ ἅγια πλημ- p. 248
μελήσαντι· τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀκούσιον ἁμάρτημα ἰσότιμον ἀπέφηνε
τῷ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἑκουσίῳ, εἰ μὴ ἄρα καὶ τοῦτ' ἐστί τι ἅγιον,
ἐπειδὴ προσγέγονεν ὅρκος, ὃν οὐκ ἐφ' ὑγιεῖ γενόμενον ἐπηνωρθώσατο
τροπῇ τῇ πρὸς τὸ βέλτιον.

239 Παρατηρητέον δ' ὅτι τὰ μὲν ἐπιφερόμενα τῷ βωμῷ ἐκ τοῦ περὶ
ἁμαρτίας ἱερείου ταὐτά ἐστιν ἃ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας, λοβὸς
ἥπατος καὶ στέαρ καὶ νεφροί· τρόπον γάρ τινα καὶ ὁ μετανοῶν σῴζεται,
τὴν χαλεπωτέραν τῶν ἐν τῷ σώματι παθῶν νόσον ψυχῆς ἐκτρεπόμενος.
240 τὰ δ' ἄλλα μέρη τοῦ ζῴου πρὸς ἐδωδὴν ἀπονέμεται διαφερόντως. ἐν
τρισὶ δ' ἡ διαφορά· τόπῳ, χρόνῳ, τοῖς λαμβάνουσι· τόπος μὲν οὖν τὸ
ἱερόν, χρόνος δὲ ἀντὶ δυεῖν ἡμερῶν μία, οἱ δὲ μεταλαμβάνοντες ἱερεῖς,
241 ἀλλ' οὐχ ὧν ἐστιν ἡ θυσία, καὶ ἱερέων ἄρσενες. ἔξω μὲν οὖν οὐκ ἐᾷ
τοῦ ἱεροῦ προφέρειν βουλόμενος, εἴ τι τῷ μετανοοῦντι πρότερον ἡμάρ-
τηται, μὴ περίφημον εἶναι βασκάνων καὶ φιλαπεχθημόνων γνώμαις

1 τοῦ πλησίον om. AH (Turn.) προσαποτίσαντι exspectaveris 2 εἰς] πρὸς F δ' R 2. 3 ἱλάσηται RF: ἱλεώσηται AH (v) 3 ἴτω] ἔστω F 4 ὧν ἐξήμαρτεν ἄφεσιν RFA: ἄφεσιν ὧν ἐξήμαρτεν H (v) 5 τὸν om. R κατὰ ψυχὴν ἔλεγχον RF: περὶ ψυχῆς ἔλεον AH (Turn.) ἀνιάτων H (Turn.) ἐρρύσατο αὐτόν transp. F 6 θανατοῦσαν scripsi: θανατῶσαν RAH (v), θανατώσασαν F παντελῆ RF: παντελῶς AH (v) 6. 7 κριὸν δ' εἶναι scripsi: κριὸν δεῖν R (ut vid.), κριὸν ἀναγαγεῖν F, κριὸν δ' ἄγειν κελεύει AH (v) 7 τούτῳ RF: τοῦτο AH (v) καθὰ RF: καθὼς AH (v) 9 περὶ τὰ ἀνθρώπινα RF: παρ' ἀνθρώπινον AH; παρ' ἀνθρωπίνου Turn. ἐστί τι ἅγιον R: ἐστὶν ἅγιον FAH (v) 10 ἐπειδὴ προσγέγονεν RF: ἐπεὶ δὲ προγέγονεν AH (Turn.) ἐφ' ὑγιεῖ RF: ἐκφεύγει AH (Turn.) 12 τοῦ βωμοῦ H 13 ταὐτά] ταῦτα H, ταῦτ' F τῆς ... θυσίας RF: τῇ ... θυσίᾳ AH (v) 15 ψυχῆς] ἐκ ψυχῆς F 16 διαφέροντος A 17 δ' ἡ διαφορά F: διαφοραῖς RAH (Turn.) 18 δυοῖν (ει above) H 19 ὧν RF: ὅλων A, οὕτως H 20 προφέρειν R: προφέρειν (σ above) F, προσφέρειν AH (Turn.) 21 περίφημον F: περίφοιτον RAH (v) φιλαπεχθήμοσι F

16 Lev. 6,25. 26. 29.

ἀγνώμοσι καὶ στόμασιν ἀχαλίνοις, ἐπ' ὀνείδει καὶ διαβολαῖς ἐκδεδομένον,
ἀλλ' ἐντὸς ὅρων ἱερῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ κάθαρσις γέγονεν, εἶναι. (12.) τοῖς 242
δ' ἱερεῦσιν εὐωχεῖσθαι τὴν θυσίαν κελεύει διὰ πολλά· πρῶτον μὲν
ἵνα τιμήσῃ τοὺς τεθυκότας, ἡ γὰρ τῶν ἑστιωμένων ἀξίωσις ἐπικοσμεῖ
τοὺς ἑστιάτορας· δεύτερον δὲ ἵνα βεβαιότατα πιστεύσωσιν, ὅτι οἷς ἁμαρ-
τημάτων εἰσέρχεται μεταμέλεια ἵλεω τὸν θεὸν ἔχουσιν· οὐ γὰρ ἂν τοὺς
προσπόλους αὐτοῦ καὶ θεράποντας ἐπὶ μετουσίαν τῆς τοιαύτης τραπέζης
ἐκάλεσεν, εἰ μὴ παντελὴς ἐγεγένητο ἀμνηστία· τρίτον δ' ὅτι λειτουργεῖν
οὐδενὶ τῶν ἱερέων ἔξεστιν, ὃς ἂν μὴ ὁλόκληρος ᾖ· καὶ γὰρ τῷ βραχυ-
τάτῳ μώμῳ σκορακίζεται. παρηγορεῖ δὴ τοὺς μηκέτι τὴν τῶν ἀδικη- 243
μάτων ὁδὸν ἰόντας ὡς ἱερατικοῦ γένους ἕνεκα προαιρέσεως καθαρᾶς
μεταλαχόντας καὶ πρὸς ἱερέων ἰσοτιμίαν ἐπαχθέντας. ὅθεν καὶ μιᾷ
ἡμέρᾳ τὸ περὶ ἁμαρτίας ἱερεῖον ἀναλίσκεται, ὡς δέον ὑπερτίθεσθαι μὲν
τὸ ἁμαρτάνειν μέλλοντας ἀεὶ πρὸς αὐτὸ καὶ βραδύνοντας, πρὸς δὲ τὸ
κατορθοῦν ἐπεσπευσμένῳ τάχει χρῆσθαι. τὰ δ' ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως 244
ἢ τοῦ ἔθνους ἕνεκα πλημμελείας σφαγιαζόμενα πρὸς μὲν ἐδωδὴν οὐ
σκευάζεται, κατακαίεται δ' ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τέφρας, ὡς ἐλέχθη· κρείττων
γὰρ οὐδεὶς ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἔθνους ἐστίν, ὃς ἁμαρτησάντων γενήσεται
παραιτητής. εἰκότως οὖν ἀναλίσκεται τὰ κρέα πυρί, κατὰ μίμησιν τῶν 245
ὁλοκαυτουμένων, ἐπὶ τιμῇ τῶν προσώπων, οὐχ ὅτι πρὸς ἀξίωσιν αἱ
ἱεραὶ γίνονται κρίσεις, ἀλλ' ὅτι τῶν τὰς ἀρετὰς μεγάλων καὶ ὡς ἀληθῶς
ἁγίων ἁμαρτήματα τοιαῦτά ἐστιν, ὡς ἑτέρων κατορθώματα νομίζεσθαι.
49 M. καθάπερ γὰρ ἡ βαθεῖα καὶ | ἀρετῶσα πεδιάς, κἂν ἀφορήσῃ ποτέ, τῆς 246
λυπρόγεω φύσει καρπὸν φέρει πλείονα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν
σπουδαίων καὶ φιλοθέων συμβαίνει τὰς πρὸς καλοκἀγαθίαν ἀφορίας

1 ἐκδεδομένον FA: ἐκδεχόμενον R, ἐκδεχομένων H (v) 3 πρῶτον scripsi: πρότερον codd. (v) 4 τοὺς τεθυκότας RF: τὸν τεθυκότα AH (v) 5 δ' F βεβαιότατα R: βεβαιότερον FAH (v) 6 ἵλεω codd.: ἵλεων Turn. 7 προπόλους A θεράποντας] θεραπευτὰς F μετουσίαν RFA: μετουσία H (v) 9 τῶν om. F 10 μώμῳ σκορακίζεται RF: μῶμος κομίζεται AH (Turn.) παρηγορεῖ δὴ RF: παρηγορεῖν δὲ AH τοὺς F (coni. Mang.): τούτους RAH (v) 12 ἰσοτιμίαν RF: ἰσοτιμίας AH (v) ἐπαχθέντας F, ἐπευχθέντας (sic) R: ἐκπεμφθέντας AH (v) μιᾷ] ἀνα (sic) R (μιᾶ ss.) 13 δέον RF: δὲ A, om. H (Turn.) μὲν ss. R 15 ἐπεσπευσμένῳ RF: ἐσπευσμένῳ AH (Turn.) 18 ἢ] εἰ F 19 καὶ πυρὶ F 20 ὁλοκαυτουμένων R: ὁλοκαυτωμένων FAH (v) προσώπων RF: προσιόντων AH (v) ἀξίωσιν] ἀξιώμασιν F 21 τῶν τὰς] τὰ τῶν F ὡς om. F 22 ἁμαρτήματα RF: τὰ ἁμαρτήματα AH (v) τοιαῦτ' F 24 καὶ om. AH

ἀμείνους εἶναι ὧν ἐκ τύχης οἱ φαῦλοι κατορθοῦσι· γνώμῃ γὰρ οὐδὲν
ὑγιὲς δρᾶν ὑπομένουσι.
247 (13.) Ταῦτα διαταξάμενος περὶ ἑκάστης ἰδέας τῶν θυσιῶν ἐν
μέρει, τῆς τε ὁλοκαύτου καὶ σωτηρίου καὶ περὶ ἁμαρτίας, ἄλλην προσ-
νομοθετεῖ κοινὴν τῶν τριῶν, ἵνα ταύτας ἐπιδείξῃ φίλας καὶ συγγενεῖς
248 οὔσας· ἡ δὲ συναγωγὸς αὐτῶν εὐχὴ μεγάλη καλεῖται. διὰ τί δὲ
ταύτης ἔτυχε τῆς προσρήσεως, λεκτέον· ὅταν ἀπάρξωνταί τινες ἀπὸ
παντὸς μέρους κτήσεως, πυρούς, κριθάς, ἔλαιον, οἶνον, τὰ κάλλιστα
τῶν ἀκροδρύων, ἔπειτα τῶν ζῴων τὰ πρωτότοκα ἀρρενικά, τὰ μὲν ἐκ
τῶν καθαρῶν καθιερώσαντες, τὰ δ' ἐκ τῶν μὴ καθαρῶν κατ' ἀξίαν
τιμησάμενοι, μηκέτ' ἔχοντες ὕλας, ἐν αἷς διαθήσονται τὴν εὐσέβειαν,
αὑτοὺς ἀνατιθέασι καὶ καθιεροῦσιν, ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενοι ὁσιότητα καὶ
ὑπερβολήν τινα γνώμης φιλοθέου. διὸ καὶ μεγάλη προσηκόντως εὐχὴ
καλεῖται· κτημάτων γὰρ τὸ μέγιστον αὐτός τίς ἐστιν αὑτῷ· οὗ παρα-
249 χωρεῖ καὶ ἐξίσταται. ποιησαμένῳ δὲ τὴν εὐχὴν τάδε διαγορεύει·
πρῶτον μὲν ἄκρατον μὴ προσφέρεσθαι μηδ' „ὅσα ἐκ σταφυλῆς κατερ-
γάζεται" μηδ' ἄλλο τι μέθυσμα πίνειν ἐπὶ καθαιρέσει λογισμοῦ, νομί-
ζοντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἱερᾶσθαι· καὶ γὰρ τοῖς λειτουργοῖς τῶν ἱερέων
250 δίψαν ἀκουμένοις ὕδατι τὰ περὶ μέθην ἀπείρηται· δεύτερον δὲ τὰς
τρίχας τῆς κεφαλῆς μὴ ἀποκείρεσθαι, σύμβολον ἐναργὲς τοῖς ὁρῶσι
παρέχοντα τοῦ μὴ παρακόπτειν τὸ νόμισμα τῆς εὐχῆς· τρίτον δὲ τὸ
σῶμα φυλάττειν καθαρὸν καὶ ἀμίαντον, ὡς μὴ γονεῦσιν ἐπεισιέναι
τετελευτηκόσι μηδ' ἀδελφοῖς, τὴν φυσικὴν εὔνοιαν καὶ συμπάθειαν πρὸς
τὰ οἰκεῖα καὶ φίλτατα νικώσης εὐσεβείας, ἣν ἀεὶ νικᾶν καλὸν ὁμοῦ καὶ
251 συμφέρον. (14.) ἡκούσης δὲ τῆς προθεσμίας, τρία ζῷα κελεύει προσ-
άγειν ἐπὶ λύσει τῆς εὐχῆς, ἄρνα καὶ ἀμνάδα καὶ κριόν, τὸν μὲν

1 γὰρ RF: δὲ AH (v) 2 ὑγιὲς F: ὑπαίτιον RAH (v); ἀνυπαίτιον coni. Mang. 4 ἄλλην RF: ἄλλο AH (Turn.) 5 κοινῇ (κοινὴν scripsi) τῶν τριῶν RA: τῶν τριῶν κοινήν F, τινι τῶν τριῶν H (Turn.) ἵνα ταύτας RAH: ἵν' αὐτὰς F (Mang.) ἐπιδείξῃ RF: ἀποδείξῃ AH (v) 6 συναγωγὸς RF: συναγωγὴ AH (v) 8 καὶ κριθὰς F 9 ἀρρενικά om. AH (Turn.) 10 καθιερώσαντες R: καθιέρωσαν AH (Turn.), ἀνιερώσαντες F (Mang.) 11 μηκέτ' ἔχοντες RAH, μηκέτι ἔχοντες F: μηκέτι δ' ἔχοντες v ἐν αἷς διαθήσονται] αἷς ἐνδιαθήσονται F 12 αὐτοὺς F 14 αὑτῷ· οὗ] ὃς αὐτῷ F 17 λογισμοῦ RFA: λογισμῶν H (v) 19 ἀκουμένοις A: ἀσκουμένοις F, ἀρκουμένοις RH δεύτερον—συμφέρον (25) om. AH (Turn.) 21 παρέχοντα scripsi: παρέχοντας RF (v) 26 ἐπιλύσει F

6 Num. 6,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 72 19 δίψαν ἀκουμένοις Hom. Il. X 2

εἰς ὁλοκαύτωσιν, τὴν δὲ περὶ ἁμαρτίας, τὸν δὲ κριὸν εἰς θυσίαν τοῦ σωτη-
ρίου. πᾶσι γὰρ τούτοις ἐμφέρεταί πως ὁ εὐξάμενος, τῇ μὲν ὁλοκαύτῳ θυσίᾳ 252
διὰ τὸ μὴ τῶν ἄλλων μόνον ἀπαρχῶν ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ παραχωρεῖν,
τῇ δὲ περὶ ἁμαρτίας διὰ τὸ ἄνθρωπος εἶναι — καὶ γὰρ ὁ τέλειος ᾗ
γενητὸς οὐκ ἐκφεύγει τὸ διαμαρτάνειν —, τῇ δὲ τοῦ σωτηρίου, διότι
τὸν σωτῆρα ὄντως θεὸν ἐπιγέγραπται τῆς σωτηρίας αἴτιον, ἀλλ' οὐκ
250 M. ἰατροὺς καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς δυνάμεις· οἱ | μὲν γὰρ ἐπίκηροι καὶ θνητοὶ
μηδ' αὐτοῖς ὑγείαν ἱκανοὶ παρασχεῖν, αἱ δ' οὔτε πάντας οὔτ' ἀεὶ τοὺς
αὐτοὺς ὠφελοῦσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μέγα βλάπτουσιν, ἐπειδὴ τὸ κῦρος
ἕτερος ἀνῆπται καὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν χρωμένων αὐταῖς. ἐκπλήττει 253
δέ με τὸ τῶν τριῶν ζῴων προσαγομένων εἰς διαφερούσας θυσίας μηδὲν
εἶναι ἑτερογενές, ἀλλὰ ταὐτοῦ γένους τὰ πάντα, κριὸν καὶ ἄρνα καὶ
ἀμνάδα· βούλεται γάρ, ὅπερ ἔφην μικρῷ πρότερον, διὰ τούτου παρα-
στῆσαι, ὅτι ἀδελφαὶ καὶ συγγενεῖς εἰσιν αἱ τρεῖς ἰδέαι τῶν θυσιῶν, τῷ
καὶ τὸν μετανοοῦντα σῴζεσθαι καὶ τὸν σῳζόμενον ἐκ τῶν ψυχικῶν ἀρρω-
στημάτων μετανοεῖν καὶ ἑκάτερον σπεύδειν πρὸς ὁλόκληρον καὶ παντελῆ
διάθεσιν, ἧς ἡ ὁλόκαυτος θυσία σύμβολον. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ηὔξατο προσ- 254
αγαγεῖν, τὸν δ' ἱερὸν βωμὸν οὐ θέμις αἵματι ἀνθρωπίνῳ μιαίνεσθαι,
ἔδει δέ τι πάντως μέρος ἱερουργηθῆναι, μέρος ἐσπούδασε λαβεῖν, ὅπερ
ἀφαιρεθὲν οὔτ' ἀλγηδόνας οὔτε λώβην ἀπεργάζεται· τοῦ γὰρ κατὰ τὸ
σῶμα φυτικοῦ καθάπερ δένδρου περιττοὺς κλάδους τὰς τῆς κεφαλῆς
τρίχας ἀπέκειρε καὶ παρέδωκε πυρί, ᾧ τὰ κρέα τῆς τοῦ σωτηρίου
θυσίας ἕψεται· προσηκόντως, ἵνα τι τῶν τοῦ εὐξαμένου μέρος, ὃ μὴ

---

1 εἰς ὁλόκαυτον F τοῦ om. F 2 ἐμφέρεται RF: συμφέρεται AH (v) 3 μόνον RF: μόνων AH (v) αὐτοῦ AH post παραχωρεῖν add. τῷ σωτῆρι AH (v), omisi cum RF 4 καὶ γὰρ RF: κἂν γὰρ AH (v) ᾗ RF: ἡ AH (ἢ v) 5 γεννητὸς FAH διαμαρτάνειν RF: ἁμαρτάνειν AH (v) τῇ] τὸ F 7 ἰατροὺς RF: ἰατρὸν AH (Turn.) αὐτοῖς RF: αὐτοῦ AH (Turn.) ⟨ἅτε⟩ ἐπίκηροι conicio θνητοὶ RF: γεννητοὶ AH (Turn.) 8 αὑτοῖς F ὑγίειαν F αἱ δ' RF: εἰ δ' οὖν AH (Turn.) 9 μέγα R: μεγάλα FAH (v) 10 ἕτερος RF: ἑτέρου AH (v) χρωμένων] χρωμάτων H (Turn.) αὐτοῖς Turn. 11 διαφερούσας RF: διαφόρους AH (Turn.) 12 ἄρνα] ἀμνὸν F 13 καὶ ante διὰ add. F τούτους F 13. 14 παραστῆσαι] παρασχεῖν καὶ F 14 καὶ συγγενεῖς om. AH (Turn.) ἰδέαι] ἰδέαι τῶν ἰδεῶν AH 15 τῶν om. Mang. 17 ἡ om. F, ss. R δὲ F αὐτὸν H ηὔξατο R (coni. Mang.): ἤρξατο FAH 19 alt. μέρος RF: om. AH (v) λαβεῖν] ἀνάγειν coni. Mang. 20 ἀπεργάζεται F: ἀπεργάσεται RAH (v) γὰρ om. R 20. 21 τὸ σῶμα RF: τὸ om. AH (Turn.) 21 φυτικοῦ F: φυσικοῦ (R?)AH (v) 23 τῶν om. Richt. μέρος om. F; μερῶν voluit Mang.

ἐπιφέρειν ἔξεστι τῷ βωμῷ, θυσίας γοῦν εἴδει συναναχραθῇ, γενόμενον ὕλη φλογὸς ἱερᾶς.

255 (15.) Ταῦτα μὲν κοινὰ τῶν ἄλλων. ἔδει δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀπάρξασθαί τι τῷ βωμῷ, μὴ νομίσαντας ἀσυλίαν εὑρῆσθαι τὰς ὑπηρεσίας καὶ λειτουργίας ἐφ' ὧν ἐτάχθησαν. ἡ δ' ἀπαρχὴ πρέπουσα ἱερεῦσιν ἀπ' οὐδενὸς τῶν ἐναίμων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ καθαρωτάτου τῆς ἀνθρωπίνης
256 τροφῆς· σεμίδαλις γάρ ἐστιν ἡ ἐνδελεχὴς αὐτῶν θυσία, μέτρου ἱεροῦ τὸ δέκατον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὗ τὸ μὲν ἥμισυ πρωΐας, τὸ δὲ ἥμισυ δείλης προσάγεται, ταγηνισθὲν ἐν ἐλαίῳ, μηδενὸς εἰς βρῶσιν ὑπολειφθέντος· χρησμὸς γάρ ἐστι, πᾶσαν θυσίαν ἱερέως ὁλόκαυτον εἶναι καὶ μηδὲν αὐτῆς εἰς ἐδωδὴν ἀπονέμεσθαι. εἰρηκότες οὖν, ὡς οἷόν τε ἦν, τὰ περὶ θυσιῶν ἑξῆς καὶ περὶ τῶν θυόντων λέξομεν.

Περὶ θυόντων.

257 (1.) | Βούλεται τὸν ἀνάγοντα θυσίας ὁ νόμος καθαρὸν εἶναι σῶμα καὶ p. 251 ψυχήν, ψυχὴν μὲν ἀπό τε τῶν παθῶν καὶ νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων καὶ κακιῶν τῶν ἔν τε λόγοις καὶ πράξεσι, τὸ δὲ σῶμα ἀφ' ὧν ἔθος
258 αὐτῷ μιαίνεσθαι. κάθαρσιν δ' ἐπενόησεν ἑκατέρῳ τὴν προσήκουσαν, ψυχῇ μὲν διὰ τῶν πρὸς τὰς θυσίας εὐτρεπιζομένων ζῴων, σώματι δὲ διὰ λουτρῶν καὶ περιρραντηρίων, περὶ ὧν μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν· ἄξιον

---

1 θυσίας γοῦν εἴδει RF: θυσία γοῦν AH (Turn.) συναναχραθῇ γενόμενον F: συναναχραθὲν γενήσεται R, ἀναχραθὲν γένηται AH (Turn.) 2 ἱερᾶς RF: πυρός AH 4 ἀσυλίαν] ἀτέλειαν coni. Mang.; sed cf. *de vita Mos.* II § 236 εὑρῆσθαι RF: εὑρῆσαι AH (v) 5 καὶ λειτουργίας om. AH (Turn.) 6 ἀλλὰ AH 7 γάρ ἐστιν om. AH (Turn.) γάρ ἐστιν ἡ ἐντελεχὴς αὐτῶν θυσία R: ἡ ἐνδελεχὴς αὐτῶν θυσία AH, γὰρ ἡ ἐνδελεχὴς ἐστι θυσία αὐτῶν F 8 δ' F 9 δειλινῆς F ταγηνισθὲν RAH: τηγανισθὲν F 9. 10 μηδενὸς . . . ὑπολειφθέντος RF: μηδὲν . . . ἀπολειφθέντι AH (Turn.) 10 χρησμὸς] νόμος F πᾶσαν θυσίαν ἱερέως ὁλόκαυτον RF: πάσας ἱερέως θυσίας ὁλοκαύτους AH (v) 11 αὐτῆς RF: αὐτῶν AH (v) οὖν om. F τ' AH ἦν om. F 12 θυσιῶν RF: τῶν θυσιῶν AH (Turn.) 13 tit. περὶ θυόντων RFA: τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος περὶ θυόντων H 14 ἀνάγοντα θυσίας F: ἄγοντα τὰς θυσίας RAH (Turn.); ἀνάγοντα τὰς θυσίας Mang. 14. 15 σῶμα καὶ ψυχήν, ψυχὴν F: σώματι καὶ ψυχῇ, ψυχῇ RAH (Turn.) 15 τε RF: om. AH καὶ ἀρρωστημάτων RF: om. AH (v) 16 ἔν τε] τε ἐν F τὸ δὲ σῶμα codd.: τῷ δὲ σώματι Turn. 17 αὐτῷ RFA: αὐτὸ H (v) ἑκατέρῳ RF: ἑκατέρου AH (Turn.)

---

7 Lev. 6,20—23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 257.

γὰρ τῷ κρείττονι καὶ ἡγεμονικωτέρῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ψυχῇ, καὶ τὰ τῶν
λόγων ἀπονεῖμαι πρεσβεῖα. τίς οὖν ἡ ταύτης κάθαρσις; ἴδε, φησίν, ὦ 259
οὗτος, ὃ προσάγεις ἱερεῖον, ὡς ἔστιν ὁλόκληρον καὶ παντελῶς μώμων
ἀμέτοχον, ἐπικριθὲν ἐκ πολλῶν ἀριστίνδην διανοίαις μὲν ἀδεκάστοις
ἱερέων ὀξυωπεστάταις δ' αὐτῶν ὄψεσι καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς ἀσκήσεως
συγκεκροτημέναις εἰς ἀνυπαίτιον ἐπίσκεψιν· ἐὰν γὰρ μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς
μᾶλλον ἢ τῷ λογισμῷ τοῦτο κατίδῃς, ἐκνίψῃ τὰ ἁμαρτήματα καὶ ὅσας
ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ κηλῖδας ἀπεμάξω, τὰ μὲν ἀβουλήτοις συντυχίαις, τὰ
δὲ καθ' ἑκούσιον γνώμην. εὑρήσεις γὰρ τὴν τοσαύτην περὶ τὸ ζῷον 260
ἀκριβολογίαν αἰνιττομένην διὰ συμβόλου τὴν τῶν σῶν βελτίωσιν ἠθῶν·
οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀλόγων ὁ νόμος, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν νοῦν καὶ λόγον ἐχόντων,
ὥστε οὐ τῶν θυομένων φροντίς ἐστιν, ἵνα μηδεμίαν ἔχῃ λώβην, ἀλλὰ
τῶν θυόντων, ἵνα περὶ μηδὲν πάθος κηραίνωσι. τό γε μὴν σῶμα, ὡς 261
εἶπον, λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις καθαίρει καὶ οὐκ ἐᾷ περιρρανάμενον
εἰς ἅπαξ ἢ ἀπολουσάμενον εὐθὺς εἴσω περιβόλων ἱερῶν παρέρχεσθαι,
ἀλλὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἔξω διατρίβειν κελεύει καὶ δὶς περιρραίνεσθαι τῇ
τρίτῃ καὶ ἑβδόμῃ καὶ μετὰ ταῦτα λουσαμένῳ παρέχει τάς τε εἰσόδους
252 M. καὶ τὰς ἱερουργίας ἀδεεῖς. (2.) | ὅσον δὲ κἀν τούτῳ τὸ προμηθὲς καὶ 262
φιλόσοφον, ἐπισκεπτέον. οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀμιγεῖ ὕδατι
περιρραίνονται, θαλάττῃ μὲν οἱ πολλοί, τινὲς δὲ ποταμοῖς, οἱ δὲ καὶ
κάλπεσιν ἐκ πηγῶν ἀρυόμενοι· Μωυσῆς δὲ τέφραν προετοιμασάμενος

---

1 τῶ ... ἡγεμονικωτέρω RF: τῇ ... ἡγεμονικωτέρα AH (Turn.) ψυχῆς H καὶ τὰ RA: κατὰ FH (Turn.) 1. 2 τῶν λόγων ἀπονεῖμαι RF: τῶν ὅλων ἀπονέμειν AH (v) 2 πρεσβείαν H (Turn.) οὖν RF: δ' ἂν AH; δ' οὖν v 3 ὃ προσάγεις] ὁ προσάγων F ἱερεῖον codd.: εἰς ἱερεῖον v 4 ἀδεκάσταις H 6 συγκεκροτημένας F 7 κατίδοις A (sic Mang.!) ἐκνίψῃ F: οὐκ ἐκνίψῃ RAH (v); μὴ (l. 6) delendum censuit Mang. 8 ἀπεμάξω scripsi: ἀνεμάξω codd.; ἐναπεμάξω coni. Mang. 8. 9 τὰ δὲ καὶ F 9 γὰρ τὴν R: γὰρ om. F, τὴν om. AH (v) 10 συμβόλου RF: συμβόλων AH (v) 11 ἀλόγων codd.: τῶν ἀλόγων v 12 ἵνα—λώβην RF: om. AH (Turn.) ἔχοι RF (v) 13 περὶ om. AH (Turn.) 14 καθαίρειν R περιρρανάμενον RF: περιρρεόμενον AH (Turn.) 16 ἀλλ' F περιραίνεσθαι R 17 παρέχει F (Mang.): παρέχειν RAH τ' F 18 τὰς om. R ἱερουργίας ἀδεεῖς. ὅσον scripsi: ἱερουργίασ· αδεεισ οσον R, ἱερουργίας· ἃ δὲ εἰς ὅσον F, ἀδεεῖς om. AH (v) κἂν H 19 πάντες A ἀμιγεῖς F 20 δὲ post τινὲς om. Mang. ποταμοῖς] καὶ πολυτίμω F οἱ δὲ καὶ RAH: om. F; οἱ δὲ v 21 κάλπεσιν codd.: κάλπισιν Mang. (fort. recte) μωσῆς AH προητοιμασμένος F

---

14 Num. 19,11 sqq. 21 Num. 19,17. 18. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 81.

ὑπολειφθεῖσαν ἐξ ἱεροῦ πυρὸς — ὃν δὲ τρόπον, αὐτίκα δηλωθήσεται —
ἀπὸ ταύτης φησὶ δεῖν ἀναιρεῖσθαι καὶ ἐμβάλλοντας εἰς ἀγγεῖον αὖθις
ὕδωρ ἐπιφέρειν, εἶτα ἐκ τοῦ κράματος βάπτοντας ὑσσώπου κλάδους τοῖς
263 καθαιρομένοις ἐπιρραίνειν. αἰτία δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ λέγοιτ' ἂν ἥδε·
βούλεται τοὺς ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος θεραπείαν ἰόντας γνῶναι πρότερον
ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν· ὁ γὰρ ἀνεπιστήμων ἑαυτοῦ πῶς ἂν
δυνηθείη καταλαβεῖν τὴν ἀνωτάτω καὶ πάνθ' ὑπερβάλλουσαν θεοῦ δύνα-
264 μιν; ἔστιν οὖν ἡμῶν ἡ κατὰ τὸ σῶμα οὐσία, γῆ καὶ ὕδωρ, ἧς ὑπο-
μιμνήσκει διὰ τῆς καθάρσεως, αὐτὸ τοῦθ' ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ὠφελι-
μωτάτην κάθαρσιν, τὸ γνῶναί τινα ἑαυτὸν καὶ ἐξ οἵων ὡς οὐδεμιᾶς
265 σπουδῆς ἀξίων, τέφρας καὶ ὕδατος, συνεκράθη. τοῦτο γὰρ ἐπιγνοὺς
τὴν ἐπίβουλον οἴησιν εὐθὺς ἀποστραφήσεται καὶ καθελὼν τὸ ὑπέραυχον
εὐαρεστήσει θεῷ καὶ μεταποιήσεται τῆς ἵλεω δυνάμεως αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ μισοῦν-
τος ἀλαζονείαν. εἴρηται γάρ που καλῶς, ὅτι ὁ ἐγχειρῶν ὑπεραύχοις ἢ
λόγοις ἢ ἔργοις οὐκ ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ „θεὸν παροξύνει“ τὸν
266 ἰσότητος καὶ παντὸς τοῦ ἀρίστου δημιουργόν (Num. 15, 30). ἐν οὖν τῷ
περιρραίνεσθαι πληττομένοις καὶ διεγειρομένοις μόνον οὐκ ἄντικρυς αὐτὰ
τὰ στοιχεῖα, γῆ καὶ ὕδωρ, φωνὴν ἀφιέντα φησίν· ἡμεῖς ἐσμεν ἡ τοῦ
σώματος ὑμῶν οὐσία, ἡμᾶς ἡ φύσις κερασαμένη θείᾳ τέχνῃ διέπλασεν
εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν, ἐξ ἡμῶν παγέντες, ὅτε ἐγένεσθε, πάλιν εἰς
ἡμᾶς ἀναλυθήσεσθε, ὅταν δέῃ θνήσκειν· οὐδὲν γὰρ εἰς τὸ μὴ ὂν
φθείρεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡ ἀρχή, πρὸς ταῦτα καὶ τὸ τέλος.
267 (3.) Ἤδη δ' ἀναγκαῖον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι τῆς περὶ
τὴν τέφραν ταύτην ἰδιότητος· ἔστι γὰρ οὐ ξύλων αὐτὸ μόνον δαπανη-
θέντων ὑπὸ πυρός, ἀλλὰ καὶ ζῴου πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν ἐπιτη-
268 δείου. κελεύει γὰρ δάμαλιν πυρρὰν ἄζυγον ἄμωμον ἀχθεῖσαν σφαγια-

4 λέγοιτο A, γένοιτο H 6 ὁ γὰρ ἐπιστήμων F 8 γῆ RF: ἡ γῆ AH (v) καὶ om. F 9 τοῦθ' RF: τοῦτο AH (v) ὑπολαμβάνων F: ὑπολαμβάνειν RAH 10 τιν' F 11 συνεκράθη F: συνεκρίθη RAH (v) 13 τοῦ addidi 16 ἰσότητος RF: ἰσότατον AH (Turn.) τοῦ ἀρίστου R: τοῦ om. FAH (v) 17 ἐπιρραίνεσθαι AH (v) μόνον οὐκ RF (Mang.): μόνον οὐ καὶ AH 17. 18 αὐτὰ τὰ codd.: αὐτά γε v 18 φωνὴν ἀφιέντα R: ἀφιέντα φωνήν AH, φωνὴν om. F φησίν R: φασίν FAH 19 ὑμῶν] ἡμῶν H (Turn.) θεία τέχνη RF: ἡ θεία τέχνη AH (v) 20 pr. εἰς om. F ὅτε ἐγένεσθε RF: ὅταν ἐγίνεσθε AH (v) 21 ὅταν δέῃ RF: ὅτε δέοι AH (Turn.) 24 αὐτὸ] αὐτῶν F 25 ὑπὸ RF: ἀπὸ AH (Turn.) 26 πυρὰν FAH ἄμωμον om. AH (Turn.)

18 cf. Diels Elementum p. 46. 26 Num. 19, 2—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *79. 80.*

σθῆναι μὲν ἔξω πόλεως, τὸν δ' ἀρχιερέα λαμβάνοντα ἀπὸ τοῦ αἵματος
ἑπτάκις ἐπιρραίνειν ἀντικρὺ τοῦ νεὼ πάντα, εἶθ' ὅλην κατακαίειν σὺν
δορᾷ καὶ κρέασι καὶ αἵματι καὶ πλήρει τῇ κοιλίᾳ περιττωμάτων· ἤδη
53 M. δ' ὑπομαραινομένης τῆς φλογὸς εἰς τὸ μεσαίτατον | τρία ταῦτα ἐμβάλλειν,
ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον καὶ κόκκινον, κελεύει, εἶτ' ἐὰν ἀποσβεσθῇ,
τὴν τέφραν συλλέγειν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ ἀποτιθέναι πάλιν ἔξω πόλεως
ἐν χωρίῳ καθαρῷ. τίνα δὲ διὰ τούτων ὡς διὰ συμβόλων αἰνίττεται, 269
δι' ἑτέρων ἠκριβώσαμεν ἀλληγοροῦντες. ἀναγκαῖον οὖν τοὺς μέλλοντας
φοιτᾶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ μετουσίᾳ θυσίας τό τε σῶμα φαιδρύνεσθαι καὶ
τὴν ψυχὴν πρὸ τοῦ σώματος· δεσπότις γὰρ καὶ βασιλὶς καὶ ἐν ἅπασι
κρείττων ἅτε θειοτέρας φύσεως μεταλαχοῦσα. τὰ δὲ φαιδρύνοντα διάνοιάν
ἐστι σοφία καὶ τὰ σοφίας δόγματα πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ κόσμου καὶ
τῶν ἐν αὐτῷ ποδηγετοῦντα καὶ ὁ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἱερὸς χορὸς καὶ
αἱ κατ' ἀρετὰς καλαὶ καὶ σφόδρα ἐπαινεταὶ πράξεις. ὁ μὲν οὖν τούτοις 270
διακεκοσμημένος ἴτω θαρρῶν εἰς οἰκειότατον αὐτῷ τὸν νεών, ἐνδιαίτημα
πάντων ἄριστον, ἱερεῖον ἐπιδειξόμενος αὐτόν· ὅτῳ δ' ἐγκάθηνται καὶ
ἐλλοχῶσιν αἱ πλεονεξίαι καὶ ἐπιθυμίαι τῶν ἀδικιῶν, ἐγκαλυψάμενος
ἠρεμείτω τὴν ἀναίσχυντον ἀπόνοιαν καὶ τὸ λίαν θράσος ἐν οἷς εὐλάβεια
λυσιτελὲς ἐπισχών· τὸ γὰρ τοῦ ὄντως ὄντος ἱερὸν ἀνιέροις ἄβατον θυσίαις.
εἴποιμ' ἄν· ὦ γενναῖε, ὁ θεὸς οὐ χαίρει, κἂν ἑκατόμβας ἀνάγῃ τις· 27
κτήματα γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα, κεκτημένος ὅμως οὐδενὸς δεῖται· χαίρει
δὲ φιλοθέοις γνώμαις καὶ ἀνδράσιν ἀσκηταῖς ὁσιότητος, παρ' ὧν ψαιστὰ
καὶ κριθὰς καὶ τὰ εὐτελέστατα ὡς τιμιώτατα πρὸ τῶν πολυτελεστάτων
ἄσμενος δέχεται· κἂν μέντοι μηδὲν ἕτερον κομίζωσιν, αὐτοὺς φέροντες 272
πλήρωμα καλοκἀγαθίας τελειότατον τὴν ἀρίστην ἀνάγουσι θυσίαν, ὕμνοις
καὶ εὐχαριστίαις τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα θεὸν γεραίροντες, τῇ μὲν διὰ

---

1 μὲν om. F (Mang.) λαβόντα F 2 ἄντικρυς AH 3 κρέασι RF: κέρασι AH (Turn.) καὶ αἵματι F: om. RAH (Turn.) 4 ταῦτ' F ἐμβάλειν (sic) F 5 καὶ ὕσσωπον F: καὶ om. RAH (v) κόκκινον RF: κύμινον AH (Turn.) εἶτ' ἐὰν R: εἶτ' ἐπὰν AH (v), καὶ ἐπειδὰν F 9 φυτᾶν F θυσίας] θυσιῶν F τε] γε R 12 τὰ om. F 13 pr. τῶν om. H 14 καλαὶ om. F σφόδρ' F 15 αὐτῶ AH (v) 16 αὐτόν F, ἑαυτόν AH (v) 17 αἱ πλεονεξίαι RF: αἱ om. AH (v) ἀδικιῶν RF: ἀδίκων AH 20 οὐ om. L (Turn.) κἂν] οὐκ ἂν Turn. αἰεὶ ante ἀνάγῃ add. F 21 κεκτημένος ὅμως non sana videntur; κ. δ' οὐδ' ὅλως vel κ. δὲ συνόλως conicio 22 φιλοθέοις γνώμαις] φιλοθέῳ ψυχῇ F 24 αὐτοὺς F φέροντας H 26 καὶ εὐχαριστίαις om. AH (Turn.) alt. καὶ om. F θεὸν om. AH (Turn.) τὴν μὲν . . . τὴν δ' (66,1) F

20sqq. cf. Bernays Theophrasts Schrift über die Frömmigkeit p. 65. 67. 75.

τῶν φωνητηρίων ὀργάνων, τῇ δὲ ἄνευ γλώττης καὶ στόματος, μόνῃ ψυχῇ τὰς νοητὰς ποιούμενοι διεξόδους καὶ ἐκβοήσεις, ὧν ἓν μόνον οὖς ἀντιλαμβάνεται τὸ θεῖον· αἱ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐ φθάνουσιν ἀκοαὶ συναισθέσθαι.
273 (4.) Ὡς δ' ἀψευδής ἐστιν οὗτος ὁ λόγος καὶ οὐκ ἐμὸς ἀλλὰ τῆς φύσεως, μαρτυρεῖ μέν πως καὶ ἡ ἐνάργεια τρανὴν παρέχουσα πίστιν τοῖς μὴ διὰ τὸ φιλόνεικον ἐπιτηδεύουσιν ἀπιστίαν, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ νόμος προστάξας δύο κατασκευασθῆναι βωμοὺς καὶ ταῖς ὕλαις καὶ τοῖς
274 τόποις καὶ ταῖς χρείαις διαφέροντας· ὁ μὲν γὰρ ἐκ λίθων λογάδων ἀτμήτων συνῳκοδόμηται καὶ ἐν ὑπαίθρῳ παρὰ ταῖς τοῦ νεὼ προσβάσεσιν ἵδρυται καὶ γέγονε πρὸς χρείαν τὴν τῶν ἐναίμων· ὁ δὲ χρυσοῦ μὲν τοῦ καθαρωτάτου κατεσκεύασται, ἵδρυται δ' ἐν ἀδύτοις εἴσω τοῦ προτέρου καταπετάσματος, ὃς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐστὶν | ὁρατὸς ὅτι μὴ τοῖς ἁγνεύουσι p. 254
275 τῶν ἱερέων καὶ γέγονε πρὸς χρείαν τὴν τῶν θυμιαμάτων. ἐξ οὗ δῆλόν ἐστιν, ὅτι καὶ βραχύτατον λιβανωτὸν παρ' ἀνδρὸς ὁσίου τιμιώτερον ὁ θεὸς νομίζει μυρίων θρεμμάτων, ὅσα ἄν τις ἱερουργῇ μὴ σφόδρα ἀστεῖος ὤν· ὅσῳ γάρ, οἶμαι, λίθων μὲν εἰκαίων ἀμείνων χρυσός, τὰ δ' ἐν ἀδύτοις τῶν ἐκτὸς ἁγιώτερα, τοσούτῳ κρείττων ἡ διὰ τῶν ἐπιθυμιω-
276 μένων εὐχαριστία τῆς διὰ τῶν ἐναίμων. ὅθεν οὐ μόνον ὕλης πολυτελείᾳ καὶ κατασκευῇ καὶ τόπῳ τετίμηται ὁ τῶν θυμιαμάτων βωμός, ἀλλὰ καὶ τῷ πρότερον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπηρετεῖν ταῖς πρὸς θεὸν ἀνθρώπων εὐχαριστίαις· οὐ γὰρ ἐφεῖται τὴν ὁλόκαυτον θυσίαν ἔξω προσαγαγεῖν,
277 πρὶν ἔνδον περὶ βαθὺν ὄρθρον ἐπιθυμιᾶσαι. τὸ δ' ἐστὶ σύμβολον οὐχ ἑτέρου τινὸς ἢ τοῦ παρὰ θεῷ μὴ τὸ πλῆθος τῶν καταθυομένων εἶναι

---

2 οὗς] νοῦς H (Turn.) 3 τὸ θεῖον RF: τοῦ θείου AH (Turn.) τῶν om. F 5 ἐνάργεια AH: ἐνέργεια RF 9 καὶ ἀτμήτων F (Mang.) προσβάσεσιν RF (Mang.): προβάσεσιν AH 10. 11 τοῦ καθαρωτάτου om. AH (Turn.) 11 ἀδύτοις RF: ἀδύτω AH (v) 11. 12 τοῦ καταπετάσματος τοῦ προτέρου F 13 πρὸς τὴν τῶν θυμιαμάτων χρείαν F 14 ὅτι om. R 15 ἱερουργῇ codd.: ἱερουργεῖ Mang. 16 εἰκαίων RF (Mang.): om. AH τὰ δ'] τά τ' F 17 ἀδύτω F ἐκτὸς] ἐκεῖ AH (Turn.) 20 πρότερος F ὑπηρετεῖν RF: νομοθετεῖν AH (Turn.) ἀνθρώπων R, ἀνθρώποις F: om. AH (v) 21 post εὐχαριστίαις add. ταῦτ' ἐπιθύειν AH (Turn.) ἐφεῖται codd.: ἐφίεται Mang. ἔξω θυσίαν transp. F προσάγειν F 22 ἐπιθυμιάσει R τόδ' ἐστι FAH; τόδε ἐστὶ Turn. Mang. 23 τοῦ] τῷ H

---

7 Exod. 27,1 sqq. 30,1 sqq. 9 cf. *Hecat. Abder. ap. Ioseph. c. Ap. I § 198* ἐνταῦθα δ' ἐστὶ ... περίβολος λίθινος ..., ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετράγωνος, ἀτμήτων συλλέκτων ἀργῶν λίθων οὕτως συγκείμενος ... καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημα μέγα, οὗ βωμός ἐστι καὶ λυχνίον ἀμφότερα χρυσᾶ, δύο τάλαντα τὴν ὁλκήν. 21 Exod. 30,7. 23 cf. Bernays l. l.

τίμιον, ἀλλὰ τὸ καθαρώτατον τοῦ θύοντος πνεῦμα λογικόν· εἰ μὴ ἄρα
δικαστὴς μέν, ᾧ μέλει τῆς ὁσίας κρίσεως, παρά τινος τῶν κρινομένων οὐκ
ἂν λάβοι δῶρα ἢ λαβὼν ἔνοχος ἔσται δωροδοκίᾳ, οὐδ' ἀνὴρ ἀστεῖος
παρὰ μοχθηροῦ τινος, ἄνθρωπος παρ' ἀνθρώπου πλουτοῦντος αὐτὸς ἴσως
δεόμενος, σὺ δ' ᾠήθης τὸν θεὸν δεκάζεσθαι, τὸν αὐταρκέστατον ἑαυτῷ
καὶ μηδενὸς τῶν ἐν γενέσει χρεῖον, ὅστις ὢν τὸ πρῶτον ἀγαθόν, τὸ
τελειότατον, ἡ ἀέναος πηγὴ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης καὶ πάσης
ἀρετῆς, ἀποστρέφεται τὰς παρὰ τῶν ἀδίκων δωρεάς. ὁ δὲ κομίζων οὐ 278
πάντων ἀναισχυντότατος ἐξ ὧν ἔκλεψεν ἢ ἥρπασεν ἢ ἠρνήσατο ἢ ἀπεστέ-
ρησε μέρος ὡς κοινωνῷ τῆς ἑαυτοῦ κακίας καὶ πλεονεξίας διδούς; πάντων
κακοδαιμονέστατε, εἴποιμ' ἂν τῷ τοιούτῳ, δυοῖν θάτερον ἢ λήσεσθαι
προσδοκᾷς ἢ καταφανήσεσθαι· λήσεσθαι μὲν οὖν ὑπολαμβάνων ἀνεπιστή- 279
μων εἶ θεοῦ δυνάμεως, καθ' ἣν ἅμα πάντα ὁρᾷ καὶ πάντων ἀκούει·
νομίζων δ' ἐμφανήσεσθαι θρασύτατος εἶ· δέον ἐφ' οἷς ἥμαρτες ἐγκαλύ-
πτεσθαι, προφέρεις εἰς μέσον τὰ δείγματα ὧν ἠδίκησας καὶ ἐπισεμνυνό-
μενος διανέμῃ πρὸς θεόν, ἀπαρχὰς αὐτῷ κομίζων ἀνοσίους, καὶ οὐκ
ἐλογίσω τοῦθ' ὅτι οὔτε νόμος ἀνομίαν παραδέχεται οὔτε φῶς ἡλιακὸν σκότος.
ὁ δὲ θεὸς καὶ νόμων ἐστὶ παράδειγμα ἀρχέτυπον καὶ ἡλίου ἥλιος, νοητὸς
αἰσθητοῦ, παρέχων ἐκ τῶν ἀοράτων πηγῶν ὁρατὰ φέγγη τῷ βλεπομένῳ.

p. 264 M. Περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν.

Πάνυ καλῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς τοῦ νόμου στήλαις κἀκεῖνο ἀναγέγραπται, 280
μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν πεπραχυίας τὴν ἰδίαν ὥραν,

2 μέλλει F χρίσεως om. F 3 λάβη^{οι} AH ἔνοχος] ἔναγχος AH
δωροδοκίᾳ RF: δωροδόκος AH; δωροδοκίας v 4 ἄνθρωπος παρ' om. AH (Turn.)
4. 5 αὐτὸς ἴσως δεόμενος RF: om. AH (Turn.) δ' ἴσως Mang. 6 χρεῖον R
(sic scripseram): χρειῶν F, χρῄζοντα AH (v) alt. τὸ om. AH (Turn.)
7 ἀέναος R: ἀένναος FAH (v) 9 ἀναισχύντατος H ἔκλεψεν RF: ἔβλαψεν
AH (v) 10 μέρος RF: om. AH (Turn.) καὶ πλεονεξίας RF: om. AH (Turn.)
11 κακοδαιμονέστατον εἴποιμ' ἂν τὸν τοιοῦτον AH (Turn.) 12 προσδοκήσας F
13 πάνθ' ὁρᾷ F 14 δ' ἐμφανήσεσθαι R, δ' ἐμφανίσεσθαι F (Mang.): δὲ φανήσεσθαι
AH (Turn.) εἶ] εἰ coni. Wendl. 19 ὁρατὰ] ἀόρατα F 20 expositionem
de mercede meretricis (67,20—68,22) hoc loco om. AH (v) tit. περὶ τοῦ μίσθωμα
πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν R: om. F, περὶ τοῦ—μὴ προσδέχεσθαι ceteri
21 κἀκεῖνο RFN: om. ceteri (Turn.) ἀναγέγραπται RFN: γέγραπται ceteri (Turn.)
22 μὴ ante μίσθωμα transp. N κομίζειν] προσδέχεσθαι H (v)

21—68,11 N fol. 156r: ἐν ταῖς ἱεραῖς—ἀδύνατα. 22 Deut. 23,18.

281 ἑλομένης ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον βίον. εἰ δὲ τὰ παρὰ
γυναικὸς ἡταιρηκυίας δῶρα ἀνίερα, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὰ παρὰ ψυχῆς
πεπορνευμένης, ἥτις παρέρριψεν | ἑαυτὴν ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ ὕβρεσι ταῖς p. 265
ἐσχάταις, οἰνοφλυγίαις, ὀψοφαγίαις, φιλαργυρίαις, φιλοδοξίαις, φιληδονίαις,
ἄλλαις μυρίαις παθῶν τε αὖ καὶ νοσημάτων καὶ κακιῶν ἰδέαις; ὧν τὰ μιάσ-
282 ματα ἐκεῖνα τίς ἂν ἐκνίψαι χρόνος; ἔγωγε οὐκ οἶδα. τῶν μὲν γὰρ ἑταιρῶν
τὴν ἐργασίαν κατέλυσε πολλάκις γῆρας, ἐπειδήπερ ἐξώροις γενομέναις οὐδεὶς
ἔτι πρόσεισιν, ἀπομαρανθείσης ὥσπερ τινῶν ἀνθῶν τῆς ἀκμῆς· ψυχῆς
δὲ πορνείαν ἀκολασίᾳ συντρόφῳ καὶ συνήθει πεπαιδοτριβημένης τίς ἂν
αἰὼν μεταβάλοι πρὸς εὐκοσμίαν; αἰὼν μὲν οὔ, θεὸς δὲ μόνος, ᾧ δυνατὰ
283 τὰ παρ' ἡμῖν ἀδύνατα. δεῖ δὴ τὸν μέλλοντα θύειν σκέπτεσθαι, μὴ εἰ
τὸ ἱερεῖον ἄμωμον, ἀλλ' εἰ ἡ διάνοια ὁλόκληρος αὐτῷ καὶ παντελὴς
καθέστηκε. διερευνάτω μέντοι καὶ τὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκα ἀνάγειν ἀξιοῖ
θυσίας· ἤτοι γὰρ εὐχαριστῶν ἐπὶ προϋπηργμέναις εὐεργεσίαις ἢ βεβαιό-
τητα παρόντων ἢ μελλόντων κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτούμενος ἢ κακῶν παρόντων
ἢ προσδοκωμένων ἀποτροπήν, ἐφ' οἷς ἅπασιν ὑγείαν καὶ σωτηρίαν ἐκπο-
284 ρίζειν ὀφείλει τῷ λογισμῷ. εἴτε γὰρ ἐπὶ προϋπηργμένοις εὐχαριστεῖ,
μὴ ἀχαριστησάτω φαῦλος γενόμενος — σπουδαίῳ γὰρ ἐδόθησαν αἱ
χάριτες —, εἴτε βεβαιούμενος τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ χρηστὰ περὶ τῶν
μελλόντων προσδοκῶν, ἄξιον αὐτὸν παρεχέτω τῶν εὐπραγιῶν ἀστεῖος
ὤν, εἴτε κακῶν τινων φυγὴν αἰτούμενος, μὴ δράτω κολάσεων ἐπάξια
καὶ τιμωριῶν.

---

1 περὶ N 3 πεπορνευκυίας FN ἥτις codd: ἣ v 5 αὖ om. FNA 6 ἐκεῖνα] om. N, ἀνέκπλυτα coni. Mang. ἔγωγ' FA γὰρ om. A ἑταίρων FN 7 πολλάκις κατέλυσε transp. F, πολλάκις om. N ἐπείπερ A 9 πεπαιδοτριβημένης RFN: πεπαιδοτριβημένην ceteri (Turn.) ἂν om. FN 10 μεταβάλοι F: μεταβάλλει N, μεταβαλεῖ ceteri; μεταβάλλοι v οὔ] οὖν Mang. 12 ἄμωμον ⟨μόνον⟩ conicio ἡ om. A 13 ἕνεκ' F ἀνάγειν] ἀγαγεῖν A 15 κτῆσιν ἀγαθῶν R: ἀγαθῶν κτῆσιν ceteri (v) 16 ὑγίειαν F 17 ἐπὶ om. GP[1] 18 σπουδαίοις A 18. 19 αἱ χάριτες ἐδόθησαν transp. F 19 παρόντ' F χρηστὰ] χρὴ τὰ GHP 20 προσδοκῶν RFA: προσδοκᾶν ceteri (Turn.) αὐτὸν F, αυτω (ὀν superscr.) R, αὐτῷ P, αὐτὸν ex αὐτῷ corr. H, ἑαυτὸν A 21 κακῶν . . . ῶ . R (τινῶν supplevi): κακῶν ceteri (v)

254 M. **Τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον.**

(5.) Πῦρ, φησίν, ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται διὰ παντὸς ἄσβε- 285 στον· εἰκότως, οἶμαι, καὶ προσηκόντως· ἐπειδὴ γὰρ αἱ τοῦ θεοῦ χάριτες ἀέναοι καὶ ἀνελλιπεῖς καὶ ἀδιάστατοι, ὧν μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσιν, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐχαριστίας, ἡ ἱερὰ φλόξ, ζωπυρείσθω
255 M. καὶ ἀεὶ ἄσβεστος | ἔστω. τάχα μέντοι καὶ διὰ τοῦδε βούλεται τὰς παλαιὰς 286 ταῖς νέαις θυσίαις ἁρμόσασθαι καὶ ἑνῶσαι τῇ μονῇ καὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοῦ πυρός, ᾧ πᾶσαι καθιεροῦνται, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ τελείας ἐν εὐχαριστίαις εἶναι, κἂν ἀπὸ μυρίων ὅσων ἀφορμῶν γίνωνται κατὰ περιουσίας ἀφθόνους ἢ τοὐναντίον ἐνδείας τῶν προσαγομένων. τὰ μὲν ῥητὰ ταῦτα [σύμβολα 287 νοητῶν], τὰ δὲ πρὸς διάνοιαν τοῖς τῆς ἀλληγορίας κανόσιν ἐπισκεπτέον· πρὸς ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ θυσιαστήριόν ἐστιν ἡ εὐχάριστος τοῦ σοφοῦ ψυχὴ παγεῖσα ἐκ τελείων ἀρετῶν ἀτμήτων καὶ ἀδιαιρέτων· οὐδὲν γὰρ μέρος ἀρετῆς ἀχρεῖον. ἐπὶ ταύτης ἀεὶ τὸ ἱερὸν φῶς ἀνακαίεται φυλαττόμενον 288 ἄσβεστον· διανοίας δὲ φῶς ἐστι σοφία, ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον σκότος ψυχῆς ἀφροσύνη· ὅπερ γὰρ αἰσθητὸν φῶς ὀφθαλμοῖς πρὸς κατάληψιν σωμάτων, τοῦτ' ἐπιστήμη λογισμῷ πρὸς θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων καὶ νοητῶν, ἧς ἀεὶ τὸ φέγγος ἐπιλάμπει μηδέποτε ἀμαυρούμενον ⟨ἢ⟩ σβεννύμενον.

(6.) Μετὰ ταῦτά φησιν· „ἐπὶ παντὸς δώρου προσοίσετε ἅλα", δι' 289 οὗ, καθάπερ καὶ πρότερον εἶπον, τὴν εἰς ἅπαν διαμονὴν αἰνίττεται·

---

1 tit. τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον R, Φίλωνος τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον Arm: τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον in textu AH, τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὸν βωμόν F 2 πῦρ —καυθήσεται] πῦρ φησὶ καιέσθω ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ ἔστω F 3 post ἐπειδὴ pergit F: τινὰς τῶν ἀποκόπων ἔθετο κτλ. (p. 83,21), cetera sine indicio lacunae om. αἱ τοῦ θεοῦ χάριτες R: τοῦ θεοῦ αἱ χάριτες AH (v) 4 ἀέναοι R: ἀένναοι AH (v) νύκτωρ R: νύκτα AH (v) 5 τυγχάνουσιν R (conieceram): τυγχάνομεν AH (v) 6 μέντοι R (sic scripseram): μὲν AH (v) διὰ τοῦδε Mang.: διὰ τόδε codd. 9 ὅσων] νόσων ἢ Arm γίνονται H 10 προσαγομένων] προσαγόντων conicio 10. 11 σύμβολα νοητῶν seclusi 11 τῆς om. R post ἐπισκεπτέον interpunxi (sic Arm): post ἀλήθειαν (12) interpung. codd. (v) 13 ἀρετῶν R Arm (coni. Mang.): ἀριθμῶν AH (v) 14 τὸ ἱερὸν] ἐν τῷ ἱερῷ Arm 16 ὀφθαλμοῖς scripsi: εἰς ὀφθαλμοὺς codd. (v) 16. 17 πρὸς κατάληψιν σωμάτων R Arm: om. AH (v) 17 πρὸς om. R 18 ἧς RA: οἷς H (Turn.) ἀμαυρούμενον ἢ σβεννύμενον scripsi: ἀμαυρούμενον R, σβεννύμενον AH (v) 19 φησί R ἐπὶ om. R προσοίσεται H ἅλα R: ἅλας AH (v) 20 καὶ om. R

---

1 Lev. 6,9. 12. 13 19 Lev. 2,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 227* (de holocaustis) ... καὶ πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι.

φυλακτήριον γὰρ οἱ ἅλες σωμάτων, τετιμημένοι ψυχῆς δευτερείοις· ὡς
γὰρ αἰτία τοῦ μὴ διαφθείρεσθαι τὰ σώματα ψυχή, καὶ οἱ ἅλες ἐπὶ
290 πλεῖστον αὐτὰ συνέχοντες καὶ τρόπον τινὰ ἀθανατίζοντες. διὸ καὶ κέκληκε
θυσιαστήριον, ἴδιον καὶ ἐξαίρετον ὄνομα θέμενος αὐτῷ παρὰ τὸ διατηρεῖν, ὡς ἔοικε, τὰς θυσίας, καίτοι τῶν κρεῶν ἀναλισκομένων ὑπὸ
πυρός· ὡς εἶναι σαφεστάτην πίστιν, ὅτι οὐ τὰ ἱερεῖα θυσίαν ἀλλὰ τὴν
διάνοιαν καὶ προθυμίαν ὑπολαμβάνει τοῦ καταθύοντος εἶναι, ἐν ᾗ τὸ μόνι-
291 μον καὶ βέβαιον ἐξ ἀρετῆς. προσέτι κἀκεῖνο προσνομοθετεῖ, κελεύων πᾶσαν
θυσίαν δίχα ζύμης καὶ μέλιτος προσάγεσθαι, μηδέτερον ἀξιῶν ἀναφέρειν
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· μέλι μὲν ἴσως, ἐπειδήπερ ἡ συναγωγὸς αὐτοῦ
μέλιττα ζῷόν ἐστιν οὐ καθαρόν, ἐκ σήψεως καὶ φθορᾶς νεκρῶν, ὡς ὁ
292 λόγος, βοῶν γεννώμενον, καθὰ καὶ οἱ σφῆκες ἐξ ἱππείων σωμάτων· ἢ
κατὰ σύμβολον τοῦ πᾶσαν ἀνίερον εἶναι τὴν περιττὴν ἡδονήν, τὰ μὲν
περὶ τὴν κατάποσιν γλυκαίνουσαν, πικρὰς δὲ καὶ δυσιάτους αὖθις ἐπιφέρουσαν ἀλγηδόνας, ὑφ᾿ ὧν ἀνάγκη τὴν ψυχὴν σείεσθαι καὶ κλονεῖσθαι
293 παγίως ἱδρυθῆναι μὴ δυναμένην· ζύμην δὲ διὰ τὴν γινομένην ἔπαρσιν
ἐξ αὐτῆς, πάλιν συμβολικῶς, | ἵνα μηδεὶς προσιὼν τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ p. 256 M.
παράπαν ἐπαίρηται φυσηθεὶς ὑπ᾿ ἀλαζονείας, ἀλλ᾿ εἰς τὸ τοῦ θεοῦ
μέγεθος ἀποβλέπων αἴσθησιν λαμβάνῃ τῆς περὶ τὸ γενητὸν ἀσθενείας,
κἂν εὐτυχίαις ἑτέρων διαφέρῃ, καὶ τὸν εἰκότα ποιησάμενος λογισμὸν
στέλλῃ τὸ τοῦ φρονήματος ὑπέραυχον ὕψος, τὴν ἐπίβουλον οἴησιν
294 καθαιρῶν. εἰ γὰρ ὁ τῶν ὅλων κτίστης καὶ ποιητὴς καὶ πάντων ἀνεπι-

---

1 δευτερείοις R: δευτερείων A, δευτερείω H   ὡς R: ἴσως AH   3. 4 κέκληκε θυσιαστήριον v (Turn.): κέκληται θυσιαστήριον R, κύκλωμα θυσιαστηρίου AH
7 ὑπολαμβάνειν H   εἶναι, ἐν ᾗ τὸ μόνιμον Arm: ἵνα ᾖ μόνιμον codd. (v)
8 προσνομοθετεῖ R: νομοθετεῖ AH (v)   8. 9 πᾶσαν θυσίαν R: θυσίαν πᾶσαν AH
9 ἀναφέρειν scripsi (sic Arm?): R quid habeat, incertum, διαφέρειν AH (v); προσφέρειν coni. Mang.   13. 14 τὰ μὲν περὶ τὴν κατάποσιν om. in textu, add. mg R   14 καταγλυκαίνουσαν R   14. 15 ἐπιφέρουσα H   16 ἱδρυνθῆναι A
17 πάλιν] πάνυ coni. Mang.   19 γεννητὸν AH   γενητὸν πᾶν Arm   20 ἑτέρων R: om. AH (v)   καὶ om. Arm   21 στέλλει AH   22 εἰ γὰρ R: εἰ δ᾿ AH (v)

---

9 Lev. 2,11   11 cf. Nicand. Ther. 741 sq. ἵπποι γὰρ σφηκῶν γένεσις, ταύρων δὲ μέλισσαι | σκήνεσι πυθομένοισι λυκοσπάδες ἐξεγένοντο. ubi schol.: φησὶν ὅτι τῶν ἵππων ἀποθνῃσκόντων σηπόμενα τὰ σκηνώματα γεννῶσι τοὺς σφῆκας, τῶν δὲ ταύρων ὁμοίως σηπομένων γεννῶσι τὰς μελίσσας. Ael. Nat. anim. I 28 ἵππος ἐρριμμένος σφηκῶν γένεσίς ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ ὑποσήπεται, ἐκ δὲ τοῦ μυελοῦ ἐκπέτονται οἱ θῆρες οὗτοι. II 57 καὶ ἀποθανὼν δὲ βοῦς γενναῖόν τι χρῆμα καὶ ἀξιέπαινον· μέλισσαι γοῦν ἐκ τῶν ἐκείνου λειψάνων ἐκφύονται. Hesych. βουγενέων· . . . καὶ ἡ μέλισσα βουγενής, ὅτι ἐκ βοείων ὀστέων γεννᾶται.

δεῆς ὧν ἐγέννησεν, οὐ πρὸς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ κράτους αὐτοῦ καὶ τῆς
ἐξουσίας ἀπιδὼν ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴν ἀσθένειαν, μεταδίδωσί σοι τῆς ἵλεω
δυνάμεως αὐτοῦ τὰς ἐνδείας ἀναπληρῶν αἷς κέχρησαι, σὲ τί ποιεῖν
ἁρμόττει πρὸς ἀνθρώπους τοὺς φύσει συγγενεῖς καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν
στοιχείων σπαρέντας, τὸν μηδὲν εἰς τὸν κόσμον ἀλλὰ μηδὲ σαυτὸν
εἰσενηνοχότα; γυμνὸς μὲν γάρ, θαυμάσιε, ἦλθες, γυμνὸς δὲ πάλιν ἄπεις, 295
τὸν μεταξὺ χρόνον γενέσεως καὶ θανάτου παρὰ τοῦ θεοῦ χρῆσιν λαβών,
ἐν ᾧ τί ποιεῖν προσῆκον ἦν ἢ κοινωνίας καὶ ὁμονοίας ἰσότητός τε καὶ
φιλανθρωπίας καὶ τῆς ⟨ἄλλης⟩ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀποβαλλόμενον τὴν
ἄνισον καὶ ἄδικον καὶ ἀσύμβατον κακίαν, ἣ τὸ ἡμερώτατον φύσει ζῷον,
ἄνθρωπον, ὠμὸν καὶ ἀτίθασον ἐργάζεται;

(7.) Πάλιν ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωίας προστάττει καίεσθαι λύχνους 296
ἐπὶ τῆς ἱερᾶς λυχνίας εἴσω τοῦ καταπετάσματος, πολλῶν χάριν· ἑνὸς
μὲν ἵνα ἐκ διαδοχῆς τοῦ μεθημερινοῦ φωτὸς καταλάμπηται τὰ ἅγια
γινόμενα ἀεὶ σκότους ἀμέτοχα καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀστέρων· καὶ γὰρ
οὗτοι δύντος ἡλίου τὸ ἴδιον ἀναφαίνουσι φέγγος ἣν ἐτάχθησαν ἐν τῷ
κόσμῳ τάξιν οὐ λείποντες· ἑτέρου δὲ τοῦ καὶ νύκτωρ ἀδελφόν τι καὶ 297
συγγενὲς ταῖς μεθημεριναῖς θυσίαις ἐπιτελεῖσθαι πρὸς ἀρέσκειαν θεοῦ καὶ
μηδένα χρόνον ἢ καιρὸν εὐχαριστίας παραλείπειν· ἐπιτηδειοτάτη δὲ καὶ
προσφυεστάτη νυκτὶ τῆς εὐχαριστίας θυσία — θυσίαν γὰρ αὐτὴν ἄξιον
καλεῖν — ἡ τοῦ ἱερωτάτου φέγγους ἐν τοῖς ἀδύτοις αὐγή· τρίτου δὲ καὶ 298
σφόδρα ἀναγκαίου· ἐπειδὴ γὰρ οὐ μόνον ἐγρηγορότες εὖ πάσχομεν ἀλλὰ

---

1 αὐτοῦ AH (v)   1.2 τῆς ἐξουσίας R Arm: τὰς ἐξουσίας AH (v)   2 ἀπιδὼν] ὑπεριδὼν AH   σοι om. H (Turn.)   3 αὐτοῦ AH, αὐτοῦ om. Arm   αἷς om. R   κέχρησαι R Arm: κέχωσαι AH (v)   5 σπαρέντας] συγκραθέντας vel συγκριθέντας coni. Mang.   τὸν κόσμον codd.: τὸν om. v   6 μὲν γάρ om. Arm, γάρ om. R   δὲ R: om. AH (v)   ἄπεις scripsi (an ἄπει?): ἀπίῃς codd. (v)   7 τὸν μεταξὺ χρόνον] οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Arm   ⟨εἰς⟩ χρῆσιν coni. Mang.; sed cf. vol. I 197,3   9 ἄλλης Arm (coni. Mang.): om. codd. (v)   προβαλλόμενον Arm   11 ἀτίθασον R: ἀτίθασσον AH (v)   12 πρωίας R: πρωὶ AH (v)   13 τῆς ἱερᾶς R Arm (Mang.): τὰς ἱερὰς AH   14 διαδοχῆς R: διαδόχου AH   16 δύντος R (sic scripseram): δύνοντος AH (v)   19 παραλείπεσθαι conicio   post παραλείπειν interpungit R: post νυκτί (20) AH (v)   19.20 ἐπιτηδειοτάτη δὲ καὶ προσφυεστάτη νυκτὶ R (Arm?): ἐπιτηδειότατον καὶ προσφυέστατον τῇ νυκτί AH (v)   20 τῆς εὐχαριστίας θυσία scripsi: τὴν εὐχαριστίας θυσίαν εἶναι R, om. AH (v)   21 ἡ ... αὐγή R: τὴν ... αὐγὴν AH (v)   22 οὐ] οὗ H   εὖ] οὗ H

---

12 Exod. 27,21. 30,8. Lev. 24,3. 4.

καὶ καθεύδοντες, τοῦ φιλοδώρου θεοῦ μεγάλην ἐπικουρίαν, ὕπνον, τῷ θνητῷ γένει παρασχόντος ἐπ' ὠφελείᾳ σώματός τε καὶ ψυχῆς, τοῦ μὲν σώματος τῶν μεθημερινῶν πόνων ἀφιεμένου, τῆς δὲ ψυχῆς ἐπικουφιζομένης τὰς φροντίδας καὶ ἀναχωρούσης εἰς ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ τῶν αἰσθήσεων ὄχλου καὶ θορύβου καὶ δυναμένης τότε γοῦν ἰδιάζειν καὶ ἐνομιλεῖν ἑαυτῇ, προσηκόντως ἐδικαίωσεν ὁ νόμος τὰς εὐχαριστίας διακληρῶσαι, ὑπὲρ μὲν ἐγρηγόρσεως διὰ τῶν προσαγομένων ἱερείων, ὑπὲρ δὲ ὕπνου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦδε ὠφελειῶν διὰ τῆς τῶν ἱερῶν λύχνων ἐξάψεως.

299 (8.) | Ἃ μὲν οὖν πρὸς εὐσέβειαν νομοθετεῖται κατὰ προστάξεις p. 257
καὶ ἀπαγορεύσεις, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσιά ἐστιν· ἃ δὲ κατὰ τὰς φιλοσόφους ὑποθήκας καὶ παραινέσεις, ὧδε λεκτέον. αἰτεῖται γάρ, φησίν, ὦ διάνοια, παρὰ σοῦ ὁ θεὸς οὐδὲν βαρὺ καὶ ποικίλον ἢ δύσεργον
300 ἀλλὰ ἁπλοῦν πάνυ καὶ ῥᾴδιον. ταῦτα δ' ἐστὶν ἀγαπᾶν αὐτὸν ὡς εὐεργέτην, εἰ δὲ μή, φοβεῖσθαι γοῦν ὡς ἄρχοντα καὶ κύριον, καὶ διὰ πασῶν ἰέναι τῶν εἰς ἀρέσκειαν ὁδῶν καὶ λατρεύειν αὐτῷ μὴ παρέργως ἀλλὰ ὅλῃ τῇ ψυχῇ πεπληρωμένῃ γνώμης φιλοθέου καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ περιέχεσθαι καὶ τὰ δίκαια τιμᾶν.

ἐξ ὧν ἁπάντων αὐτὸς μὲν ἐν ὁμοίᾳ μένει φύσει μὴ τρεπόμενος. ἔτι δὲ τῶν ἄλλων ὅσα κατὰ τὸν κόσμον ἐστὶ βελτίωσιν ἴσχει, ἥλιος ἢ σελήνη ἢ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ἀστέρων ἢ ὁ σύμπας οὐρανός. ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς τὰ μὲν ὄρη πρὸς ὕψος αἴρεται περιμηκέστατον, ἡ δὲ πεδιὰς ὥσπερ αἱ χυταὶ οὐσίαι ἐπὶ πλεῖστον εὐρύνεται, καὶ ἡ θάλαττα μεταβάλλει πρὸς πότιμον ἢ οἱ ποταμοὶ πελαγῶν ἐξισοῦνται μεγέθεσιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν αὐτῶν ὅρων ἕκαστον ἵδρυται ἐφ' οἷς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτε ἐποίησεν ⟨ὁ θεὸς⟩ ἐτάχθη· σὺ δὲ βελτίων ἔσῃ ζῶν ἀνυπαιτίως.

---

1 τοῦ φιλοδώρου RH: τοῦ μεγαλοδώρου καὶ φιλοδώρου A (Mang.) 4 τὰς φροντίδας om. Arm τοῦ om. Turn. 5 ἰδιάζειν om. H (Turn.) 9 ἃ] τὰ Arm 10 ἃ] τὰ Arm 11 ὑποθήκας] ὑποθέσεις R 13 ἁπλοῦν om. R πάνυ] πάλιν H (Turn.) ταῦτα] τοῦτο coni. Mang. 15 ἀλλὰ R: ἀλλ' AH 18—25 verba ἐξ ὧν ἁπάντων—ζῶν ἀνυπαιτίως, quibus sententiarum concinnitatem turbari nemo non videt, Philonis videntur esse, sed aliunde hic inculcata 18 αὐτὸς] ὁ κόσμος coni. Mang. φύσει om. R 18. 19 ἔτι δὲ R ut vid. (coni. Mang.): εἴ τι δὲ AH 19 καὶ ante βελτίωσιν add. Arm 21 καὶ om. R τῆς γῆς RA: τῆς om. H (v) περιμηκέστερον R 23 πελαγῶν ἐξισοῦνται μεγέθεσιν R: πελάγεσιν ἐξισοῦνται AH (v) 24 ἐφ' οἷς εὐθὺς R Arm: εὐθὺς ἐφ' οἷς AH (v) 25 ὅτε ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐτάχθη scripsi: ὅτε . . . ἐτάχθη R (om. ἐποίησεν), ὁ θεὸς supplevi, ὅτε ἐποίησεν ἐτάχθη Arm, ἐποίησεν ὅτε ἐτάχθη AH (v)

---

13 Deut. 10,12. 13.

τί δὴ τούτων ἀργαλέον ἐστὶν ἢ ἐπίπονον; οὐκ ἄπλωτα πελάγη δεῖ 301
περαιοῦσθαι καὶ μέσου χειμῶνος κλύδωνι καὶ βίαις ἐναντίων πνευμάτων
κλονουμένους ἄνω καὶ κάτω θαλαττεύειν ἢ τραχείας καὶ ἀτριβεῖς
πεζεύειν ἀνοδίας, οὐχ ὁδούς, λῃστῶν ἢ θηρίων ἐφόδους ἀεὶ κατεπτηχότας
ἢ τειχοφυλακεῖν ἐν ὑπαίθρῳ νυκτερεύοντας, ἐφεδρευόντων πολεμίων καὶ
τοὺς ἀνωτάτω κινδύνους ἀπειλούντων — ἄπαγε, μηδὲν ἐπὶ καλοῖς
λεγέσθω τῶν ἀηδῶν· εὐφημητέον ἐπὶ τοῖς οὕτω συμφέρουσιν. ἐπινεῦσαι 302
μόνον δεῖ τὴν ψυχήν, καὶ πάρεστιν ἐν ἑτοίμῳ τὰ πάντα. ἢ τοῦτο
ἀγνοεῖς, ὅτι τοῦ θεοῦ καὶ ὁ αἰσθητός ἐστιν οὐρανὸς καὶ ὁ νοητός, ὁ
κυρίως, εἴποι τις ἄν, „οὐρανὸς οὐρανοῦ“, καὶ πάλιν ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν
αὐτῇ καὶ σύμπας ὁ κόσμος, ὅ τε ὁρατὸς καὶ ὁ ἀόρατος καὶ ἀσώματος,
τὸ παράδειγμα τοῦ ὁρατοῦ οὐρανοῦ; (9.) ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ ἅπαντος 303
ἀνθρώπων γένους τοὺς πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπους ἀριστίνδην ἐπιλέξας
εἵλετο καὶ προνομίας ἠξίωσε τῆς πάσης, ἐπὶ τὴν θεραπείαν καλέσας
ἑαυτοῦ, τὴν ἀέναον τῶν καλῶν πηγήν, ἀφ' ἧς καὶ τὰς ἄλλας ὤμβρησεν
ἀρετὰς καὶ ἀνέχεεν εἰς ἀπόλαυσιν ὠφελιμωτάτην, νέκταρος μᾶλλον ἢ
οὐχ ἧττον ἀθανατίζον ποτόν. οἰκτροὶ δὲ καὶ κακοδαίμονες ὅσοι μὴ τὸν 304
ἀρετῆς πότον εὐωχήθησαν καὶ κακοδαιμονέστατοι διετέλεσαν οἱ εἰς ἅπαν
258 M. ἄγευστοι καλοκἀγαθίας, παρὸν καὶ ἐνευφρανθῆναι καὶ | ἐντρυφῆσαι δικαιοσύνῃ
καὶ ὁσιότητι· ἀλλ' εἰσὶν ἀπερίτμητοι τὴν καρδίαν, ᾗ φησιν ὁ νόμος,
καὶ διὰ σκληρότητα τρόπων ἀφηνιασταί, σκιρτῶντες αὐθαδῶς καὶ ἀπαυχενίζοντες·
οὓς νουθετεῖ φάσκων· „περιτέμνεσθε τὴν σκληροκαρδίαν“ 305
(Deut. 10, 16), τὸ δέ ἐστι, τὰς περιττευούσας φύσεις τοῦ ἡγεμονικοῦ,

---

1 οὐκ om. Arm 3 κλονουμένους scripsi: κυκλουμένους codd. (v); κυλιομένους coni. Mang. 4 οὐχ ὁδούς secludendum puto 9 καὶ (post θεοῦ) R: om. AH (v) ὁ αἰσθητός ἐστιν A: ἐστιν ὁ αἰσθητὸς H (v), ἐστιν om. R ὁ νοητός R: ὁ om. AH (v) 9. 10 ὁ κυρίως Arm: om. codd. 10 εἴποι τις ἄν R: εἴποι ἄν τις AH (v) 11 ὁ ἀόρατος RA: ὁ om. H (v) 12 ὁρατοῦ οὐρανοῦ R: ὁρατοῦ om. AH (v) 13 τοὺς R Arm: om. AH (v) 14 προνομίας Mang.: προνοίας codd. 15 ἀέναον R: ἀένναον AH (v) 16 ἀνέχεεν scripsi (*spargens effudit* Arm): ἀνενεχθεὶς codd.; ἀνενεχθὲν Turn. μᾶλλον] μόνον Arm 17 οἰκτροὶ δὲ om. Arm 18 πότον R: πόθον A, πόνον H (v); ποτὸν coni. Mang. διετέλεσαν om. Arm οἳ H (v) 18. 19 οἱ εἰς ἅπαν ἄγευστοι] εἰς ἀνάπαυλαν μέντοι (sic) R 19 pr. καὶ om. R εὐφρανθῆναι R 20 ὁσιότητι RL Arm: ἰσότητι AH (Mang.) ἀπερίτμητοι (om. τὴν) καρδίαν R: ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ AH (v) ᾗ] οἷς R ut vid. 21 pr. καὶ om. R (fort. recte) αὐθαδεῖς Turn. 21. 22 ἀπαυχενίζοντες R Arm (coni. Mang.): ἀποσχοινίζοντες AH 22 τὴν σκληροκαρδίαν R: τὰς σκληροκαρδίας AH (v) 23 περιττευούσας R: περιττὰς AH (v) φύσεις] ἐπιφύσεις Arm

---

1 cf. Deut. 30,13 9 Deut. 10,14 12sq. Deut. 10,15.

ἃς αἱ ἄμετροι τῶν παθῶν ἔσπειράν τε καὶ συνηύξησαν ὁρμαὶ καὶ ὁ
κακὸς ψυχῆς γεωργὸς ἐφύτευσεν, ἀφροσύνη, μετὰ σπουδῆς ἀποκείρασθε.
306 καὶ ὁ τράχηλος, φησίν, ὑμῶν μὴ σκληρὸς ἔστω, τουτέστι, μὴ ἀκαμπὴς
ὁ νοῦς καὶ αὐθαδέστατος, μηδ' ὑπὸ τῆς ἄγαν σκαιότητος ἐπιτηδευέτω
τὴν βλαβερωτάτην ἀμαθίαν, ἀλλὰ τὸ φύσει δύσκολον καὶ δύστροπον ἀπο-
θέμενος ὡς ἐχθρὸν μεταβαλλέτω πρὸς τὸ εὔκολον, πειθαρχήσων νόμοις
307 φύσεως. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι περὶ τὸ ὂν αἱ πρῶται καὶ μέγισται τῶν
δυνάμεών εἰσιν, ἥ τε εὐεργέτις καὶ κολαστήριος; καὶ προσηγόρευται ἡ
μὲν εὐεργέτις θεός, ἐπειδὴ κατὰ ταύτην ἔθηκε καὶ διεκόσμησε τὸ πᾶν,
ἡ δὲ ἑτέρα κύριος, καθ' ἣν ἀνῆπται τῶν ὅλων τὸ κράτος. θεὸς δὲ
οὐκ ἀνθρώπων μόνον ἀλλὰ καὶ θεῶν ἐστι θεός, καὶ ἄρχων οὐκ ἰδιωτῶν
μόνον ἀλλὰ καὶ ἀρχόντων, μέγας τέ ἐστιν ὢν ὄντως καὶ ἰσχυρὸς καὶ
308 κραταιός. (10.) ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτος ἐν ἀρεταῖς καὶ δυνάμεσιν ἔλεον
καὶ οἶκτον λαμβάνει τῶν ἐν ἐνδείαις ἀπορωτάτων, οὐκ ἀπαξιῶν γενέσθαι
κριτὴς προσηλύτοις ἢ ὀρφανοῖς ἢ χήραις, ἀλλὰ βασιλέων καὶ τυράννων
καὶ τῶν ἐν μεγάλαις δυναστείαις ὑπεριδὼν τὸ ταπεινὸν τῶν λεχθέντων
309 ἀξιοῖ προνοίας. τῶν μὲν ἐπηλύτων διὰ τόδε· καταλιπόντες οὗτοι τὰ
πάτρια οἷς ἐνετράφησαν ψευδῶν πλασμάτων γέμοντα καὶ τύφου, γενό-
μενοι ἀτυφίας καὶ ἀληθείας ἐρασταὶ γνήσιοι, μετεχώρησαν πρὸς εὐσέβειαν,
ἱκέται τε καὶ θεραπευταὶ τοῦ ὄντως ὄντος ἀξίως ὄντες τῆς προνοίας
τῆς ἁρμοττούσης εἰκότως μεταλαγχάνουσι, καρπὸν εὑράμενοι τῆς ἐπὶ
310 τὸν θεὸν καταφυγῆς τὴν ἀπ' αὐτοῦ βοήθειαν. ὀρφανῶν δὲ καὶ χηρῶν,
ἐπειδὴ κηδεμόνας ἀφῄρηνται, οἱ μὲν γονεῖς, αἱ δὲ ἄνδρας, καταφυγὴ δ'
οὐδεμία τοῖς οὕτως ἐρήμοις ἐξ ἀνθρώπων ἀπολείπεται· διὸ τῆς μεγίστης

2 ἀποκείρασθαι R, δ' ἀποκείρασθε A 4 μηδ' scripsi: μήθ' codd. (v) 5 δύσκολον καὶ δύστροπον RA: δύστροπον καὶ δύσκολον H (v) 5. 6 ἀποθέμενος R: μεθέμενος AH (v) 6 μεταβαλέτω H εὔκολον scripsi: εἰκός codd. (v); ἐπιεικές coni. Mang. 8 προσηγόρευται R: προσαγορεύεται AH (v) 9 κατὰ ταύτην] αὐτη καθ' ἑαυτὴν Arm 10 δ' AH θεὸς δὲ R: δὲ om. AH (v) 11 καὶ ἄρχων—ἀρχόντων (12) R: om. AH (v) 14 ἐν ἐνδείαις R: ἐν om. AH (Turn.) 15 ἢ ὀρφανοῖς R: καὶ ὀρφανοῖς AH (v) ἢ χήραις om. Arm ἀλλὰ καὶ Arm 17 προνοίας Mang.: προνομίας codd., προνομίας προνοίας (sic) Arm 18 ἐνετράφησαν R: ἀνετράφησαν AH ψευδῶν R: ψεύδους AH (v) 19 (ἀτυφί)ας καὶ ἀληθείας R: ἀτυφίας καὶ om. AH (v) 20 τε codd.: δὲ v ἀξίως om. Arm; vel secludendum vel ἀληθῶς scribendum cens. Mang. προνοίας Mang.: προνομίας codd. 21 μεταλαγχάνουσι(ν) RA: μεταλαμβάνουσι H (v) 22 τὸν om. A 23 αἱ] οἱ R δὲ AH 24 ἐρήμοις ἐξ ἀνθρώπων R: ἐξ ἀνθρώπων ἐρήμοις AH (v) ἀπολείπεται om. Arm

3 Deut. 10,16 7 sqq. Deut. 10,17 15 Deut. 10,18.

ἐλπίδος οὐκ ἀμοιροῦσι, τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἵλεω φύσιν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν
καὶ ἐπιμέλειαν μὴ ἀποστραφέντος τῶν οὕτως ἐρήμων. ἔστω δή, φησί, 311
μόνος θεὸς αὔχημά σου καὶ μέγιστον κλέος, καὶ μήτ' ἐπὶ πλούτῳ μήτε
δόξῃ μήτε ἡγεμονίᾳ μήτε σώματος εὐμορφίᾳ μήτε ῥώμῃ μήτε τοῖς
παραπλησίοις, ἐφ' οἷς εἰώθασιν οἱ κενοὶ φρενῶν ἐπαίρεσθαι, σεμνυνθῇς,
λογισάμενος ὅτι πρῶτον μὲν ἀμέτοχα ταῦτ' ἐστὶ τῆς ⟨τοῦ⟩ ἀγαθοῦ φύσεως,
ἔπειτα δ' ὅτι καιρὸν ὀξὺν ἔχει τῆς μεταβολῆς, μαραινόμενα τρόπον τινά,
πρὶν ἀνθῆσαι βεβαίως. ὃ δὴ πάγιον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάβλητον 312
259 M. ἀγαθὸν μεταδιώκωμεν καὶ τῆς | ἱκεσίας καὶ θεραπείας αὐτοῦ περιε-
χώμεθα καὶ μήτε κρατήσαντες ἐχθρῶν ζηλώσωμεν τὰς ἐκείνων ἐν αἷς
εὐσεβεῖν δοκοῦσιν ἀσεβείας υἱοὺς καὶ θυγατέρας τοῖς αὐτῶν κατακαίοντες
θεοῖς — οὐχ ὅτι τὰ τέκνα πᾶσι τοῖς βαρβάροις ἐμπιμπράναι δι' ἔθους 313
ἐστίν· οὐ γὰρ οὕτως ἐξηγρίωνται τὰς φύσεις, ὥς, ἃ μηδὲ πολεμίους καὶ
ἐχθροὺς ἀσυμβάτους ἐν πολέμῳ, ταῦτα τοὺς φιλτάτους καὶ οἰκειοτάτους
ἐν εἰρήνῃ δρᾶν ὑπομένειν· ἀλλ' ὅτι τὰς ψυχὰς τῷ ὄντι καταφλέγουσι
καὶ διαφθείρουσιν ὧν ἐγέννησαν ἐξ ἔτι σπαργάνων ἁπαλαῖς ἔτι μὴ ἐγχα-
ράττοντες τὰς ἀληθείας δόξας περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ πρὸς ἀλήθειαν ὄντος
θεοῦ — μήτ' οὖν ἡττηθέντες ἀναπέσωμεν καὶ ὑπαχθῶμεν ταῖς ἐκείνων
εὐτυχίαις ὡς δι' εὐσέβειαν νενικηκότων· πολλοῖς γὰρ ἐπ' ἐνέδρᾳ συμ- 314
βαίνουσιν αἱ παραυτίκα εὐπραγίαι δέλεαρ σφοδρῶν καὶ ἀνιάτων οὖσαι
κακῶν· εἰκὸς δὲ καὶ ἀναξίους ὄντας κατορθοῦν, μὴ δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ
ὑπὲρ τοῦ λυπεῖσθαι καὶ ἀνιᾶσθαι σφοδρότερον ἡμᾶς οὐχ ὅσια δρῶντας,
οἳ γεννηθέντες ἐν πολιτείᾳ φιλοθέῳ καὶ ἐντραφέντες νόμοις ἐπὶ πᾶσαν
ἀρετὴν ἀλείφουσι καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας παιδευόμενοι τὰ κάλλιστα

---

1 ἵλεω codd.: ἵλεων v   3 ἐπὶ τῷ πλούτῳ R   3. 4 μήτε δόξῃ R: μήτ' ἐπὶ δόξῃ AH (v)   4 μήτε ἡγεμονίᾳ R: μήθ' ἡγεμονίᾳ AH   4. 5 μήτε τοῖς παραπλησίοις R: ἢ τ. π. AH (v)   6 τοῦ addidi; τοῦ pro τῆς coni. Mang.
7 καιρὸν (ὀξὺν) ἔχει τῆς μεταβολῆς R: καὶ ὀξεῖαν ἔχει τὴν μεταβολήν AH (v)   μαραινόμενα R: μαραινομένην AH   8. 9 ὃ (an τὸ?) δὴ πάγιον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάβλητον ἀγα(θὸν) μεταδιώκωμεν R Arm: om. AH (v)   9 καὶ θεραπείας R Arm: om. AH (v)   9. 10 περιεχώμεθα R Arm: περιεχόμεθα AH   10 κρατησάντων male coni. Mang.; respicit Philo Deut. 12,29   αἷς scripsi (sic R?): οἷς (R)AH (v)
11 αὐτῶν AH   12 ἐμπιμπράναι R: ἐμπιπρᾶν AH   13 ὡς] ὥστε R
13. 14 ἃ μηδὲ πολεμίους καὶ ἐχθροὺς R: ἃ μόλις ἐχθροὺς AH (v)   17 τὰς scripsi: τῆς codd. (v)   δόξαις AH   18 μήτ' οὖν scripsi: μὴ οὖν codd. (v)
21 μὴ R: οὐ AH (v)   δι' ἑαυτούς] δέον αὐτοὺς Arm   22 ἀνιᾶσθαι v (Turn.): ἀλᾶσθαι AH; R quid habeat, dubium   δρῶντες H

---

3 Deut. 10,21   9. 10 Deut. 10,20   11 Deut. 12,31.

παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσι τῶν μὲν ὀλιγωροῦμεν, τῶν δ' ὡς ἀληθῶς
ὀλιγωρίας ἀξίων περιεχόμεθα, παιδιὰν μὲν τὰ σπουδαῖα, σπουδὴν δὲ τὰ
παιδιᾶς ἄξια ἡγούμενοι.
315 (11.) Κἂν μέντοι τις ὄνομα καὶ σχῆμα προφητείας ὑποδύς, ἐνθου-
σιᾶν καὶ κατέχεσθαι δοκῶν, ἄγῃ πρὸς τὴν τῶν νενομισμένων κατὰ πόλεις
θρησκείαν θεῶν, οὐκ ἄξιον προσέχειν ἀπατωμένους ὀνόματι προφήτου·
γόης γὰρ ἀλλ' οὐ προφήτης ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ἐπειδὴ ψευδόμενος λόγια
316 καὶ χρησμοὺς ἐπλάσατο. κἂν ἀδελφὸς ἢ υἱὸς ἢ θυγάτηρ ἢ γυνὴ ἡ
οἰκουρὸς ἢ γνήσιος φίλος ἤ τις ἕτερος εὔνους εἶναι δοκῶν εἰς τὰ ὅμοια
ἐνάγῃ προτρέπων συνασμενίζειν τοῖς πολλοῖς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἱερὰ καὶ
τὰς αὐτὰς σπονδάς τε καὶ θυσίας ἀφικνεῖσθαι, κολαστέον ὡς δήμιον
καὶ κοινὸν ἐχθρὸν ὄντα ὀλίγα φροντίσαντας οἰκειότητος καὶ τὰς παραι-
νέσεις αὐτοῦ διαγγελτέον πᾶσι τοῖς εὐσεβείας ἐρασταῖς, οἳ ἀνυπερθέτῳ
τάχει ταῖς κατ' ἀνδρὸς ἀνοσίου τιμωρίαις ἐπιδραμοῦνται κρίνοντες εὐαγὲς
317 τὸ κατ' αὐτοῦ φονᾶν. ἔστω γὰρ ἡμῖν μία οἰκειότης καὶ φιλίας ἓν σύμ-
βολον ἡ πρὸς θεὸν ἀρέσκεια καὶ τὸ πάντα λέγειν τε καὶ πράττειν ὑπὲρ
εὐσεβείας· αἱ δ' ἐκ προγόνων ἀφ' αἵματος αὗται λεγόμεναι συγγένειαι
καὶ αἱ κατ' ἐπιγαμίας ἤ τινας ἄλλας ὁμοιοτρόπους αἰτίας οἰκειότητες
ἀπορριπτέσθωσαν, εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος ἐπείγονται, τὴν τοῦ θεοῦ
τιμήν, ἣ πάσης ἑνωτικῆς εὐνοίας ἄλυτος δεσμός ἐστιν· ἀντιλήψονται
318 γὰρ οἱ τοιοῦτοι σεμνοτέρας καὶ | ἱεροπρεπεστέρας συγγενείας. βεβαιοῦται p. 260
δέ μου τὴν ὑπόσχεσιν ὁ νόμος λέγων, ὅτι οἱ „τὸ ἀρεστὸν" τῇ φύσει
δρῶντες καὶ „τὸ καλὸν" υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, φησὶ γάρ· „υἱοί ἐστε κυρίῳ
τῷ θεῷ ὑμῶν" (Deut. 14, 1), δηλονότι προνοίας καὶ κηδεμονίας ἀξιω-

---

1 παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσιν R (Arm): παρὰ θεσπεσίοις om. AH (v)   2 παιδειαν R σπουδὴν R (coni. Mang.): σπουδῆς AH   3 παιδειας R   5 κατέχεσθαι] καταδέχεσθαι H   6 ἄξιον] ἐξὸν coni. Mang.   7 ἐπειδὴ R (sic scripseram): ἐπεὶ δὲ AH (v)   ψευδόμενος λόγια R (Arm?): ψευδολογίας λόγους AH (v)
8 ἐπλάσατο AH: . . . (οὓς?) ἐπλάσατο R, οὓς ἐπλάσατο Arm   ἡ] ἢ AH (Turn.)
9 ὅμοια] ἄνομα vel ἀνόσια coni. Mang.   10 ἐνάγει H   προτρέπει H συνασμενίζειν scripsi: ἐνασμενίζειν codd. (v); conieceram συναρμόζειν   11 σπονδάς τε καὶ θυσίας R: τε καὶ θυσίας om. AH (v)   12 ὀλίγα om. R   13 αὐτοῦ] τὰς δι' αὐτοῦ Arm   τοῖς] τῆς H   οἳ om. et γὰρ post ἀνυπερθέτῳ add. Arm
14 τιμωρίαις ἐπιδραμοῦνται R (sic scripseram): ἐπιδραμοῦνται τιμωρίαις AH (v)
15 κατ' αὐτῶν (sic) R   17 αὗται] αἱ Arm; τ' αὖ αἱ coni. Conybeare ⟨κυρίως⟩ λεγόμεναι conicio   21 σεμνωτέρας H   23 φησὶν R   24 ὑμῶν R (Mang.): ἡμῶν AH

---

4 Deut. 13,1 sqq.   8 Deut. 13,6 sqq.   22 Deut. 13,18.

θησόμενοι τῆς ὡς ἐκ πατρός· ἡ δὲ ἐπιμέλεια τοσοῦτον διοίσει τῆς ἀπ' ἀνθρώπων, ὅσονπερ, οἶμαι, καὶ ὁ ἐπιμελούμενος διαφέρει.

(12.) Πρὸς τούτοις ἔτι τὰ περὶ τελετὰς καὶ μυστήρια καὶ πᾶσαν 319
τὴν τοιαύτην τερθρείαν καὶ βωμολοχίαν ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀναιρεῖ νομοθεσίας, οὐκ ἀξιῶν τοὺς ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ τραφέντας ὀργιάζεσθαι καὶ μυστικῶν πλασμάτων ἐκκρεμαμένους ὀλιγωρεῖν ἀληθείας καὶ τὰ νύκτα καὶ σκότος προσκεκληρωμένα μεταδιώκειν παρέντας τὰ ἡμέρας καὶ φωτὸς ἄξια. μηδεὶς οὖν μήτε τελείτω μήτε τελείσθω τῶν Μωυσέως φοιτητῶν καὶ γνωρίμων· ἑκάτερον γὰρ καὶ τὸ διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν τελετὰς οὐ
μικρὸν ἀνοσιούργημα. τί γάρ, εἰ καλὰ ταῦτ' ἐστίν, ὦ μύσται, καὶ 320
συμφέροντα, συγκλεισάμενοι ἑαυτοὺς ἐν σκότῳ βαθεῖ τρεῖς ἢ τέτταρας μόνους ὠφελεῖτε, παρὸν ἅπαντας ἀνθρώπους ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τὰ τῆς ὠφελείας προθέντας, ἵνα πᾶσιν ἀδεῶς ἐξῇ βελτίονος καὶ εὐτυχεστέρου κοινωνῆσαι βίου; φθόνος γὰρ ἀρετῆς διῴκισται. οἱ μὲν γὰρ τὰ βλαβερὰ 321
πράττοντες αἰσχυνέσθωσαν καὶ καταδύσεις ἐπιζητοῦντες καὶ γῆς μυχοὺς καὶ βαθὺ σκότος ἐπικρυπτέσθωσαν τὴν πολλὴν ἀνομίαν αὐτῶν ἐπισκιάζοντες, ὡς μηδεὶς ἴδοι· τοῖς δὲ τὰ κοινωφελῆ δρῶσιν ἔστω παρρησία καὶ μεθ' ἡμέραν διὰ μέσης ἴτωσαν ἀγορᾶς ἐντευξόμενοι πολυανθρώποις ὁμίλοις, ἡλίῳ καθαρῷ τὸν ἴδιον βίον ἀνταυγάσοντες καὶ διὰ τῶν κυριωτάτων αἰσθήσεων τοὺς συλλόγους ὀνήσοντες, ὁρῶντας μὲν ἡδίστας ὁμοῦ καὶ καταπληκτικωτάτας ὄψεις, ἀκούοντας δὲ καὶ ἑστιωμένους λόγων ποτίμων, οἳ τὰς διανοίας τῶν μὴ σφόδρα ἀμούσων εἰώθασιν εὐφραίνειν.

---

1 δ' AH διοίσει τῆς scripsi (sic Arm?): ϊδιοισειστα (sic) R, ἰδίοις τοῖς AH (v); ἰδίας τῆς coni. Mang. 2 ὅσωπερ R ἐπιμελούμενος R Arm (coni. Mang.): ἐπιβουλευόμενος AH 3 πᾶσαν R: πρὸς AH (v) 5 τραφέντας] ἐγγραφέντας Arm ὀργιάζεσθαι Arm (coni. Mang.): ἐργάζεσθαι codd. 5. 6 μυστικῶν πλασμάτων R: μυθικῶν πλασμάτων Arm (coni. Mang.), μυστικῶν πραγμάτων AH 7 προσκεκληρωμένα RAH: ἐκκεκληρωμένα L, κεκληρωμένα v παρέντες H ἡμέρας καὶ φωτὸς R: φωτὸς καὶ ἡμέρας AH (v) 8 μήτε τελείτω μήτε τελείσθω scripsi (sic R ut vid.): μήτε τελείτω post γνωρίμων (9) transp. AH (v) μωσέως AH 9 καὶ τὸ διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν R Arm: τό τε διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν A, τό τε μανθάνειν καὶ τὸ διδάσκειν H (v) 11 ἑαυτοὺς] δύο ἐνιαυτοὺς Arm (?) 13 προθέντες AH πᾶσιν] πάλιν Arm 16 αὐτῶν AH 20 ὁρῶντας AH: ὁρῶντες R (Mang.) 20. 21 ἡδίστας ὁμοῦ καὶ καταπληκτικωτάτας ὄψεις R: ὧν ἥδιστον ὁμοῦ (ἐστι H) καὶ καταπληκτικώτατον ὄψις AH (v) 21 ἀκούοντας δὲ καὶ ἑστιωμένους AH: ἀκούοντες δὲ καὶ ἑστιώμενοι R (Mang.) 22 ποτίμων om. Arm τὰς διανοίας R: καὶ τὰς διανοίας AH (v)

---

8 Deut. 23, 17 (LXX) 21. 22 cf. Plat. Phaedr. 243d ποτίμῳ λόγῳ.

322 ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἡ φύσις τῶν ἑαυτῆς ἀοιδίμων καὶ παγκάλων ἔργων
οὐδὲν ἀπέκρυψεν, ἀλλὰ ἀστέρας μὲν καὶ τὸν σύμπαντα οὐρανὸν εἴς τε
τὴν δι' ὄψεως τέρψιν καὶ πρὸς φιλοσοφίας ἵμερον ἀπέφηνεν, πελάγη δὲ
καὶ πηγὰς καὶ ποταμοὺς καὶ τὰς ἀέρος εὐκρασίας δι' ἀνέμων τε καὶ
πνευμάτων εἰς τὰς ἐτησίους ὥρας, φυτῶν τε καὶ ζῴων ἔτι δὲ καρπῶν
323 ἀμυθήτους ἰδέας εἰς χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν ἀνθρώπων; εἶτ' οὐκ ἐχρῆν
καὶ ἡμᾶς ἑπομένους τοῖς ἐκείνης βουλήμασι πάνθ' ὅσα ἀναγκαῖα καὶ
χρήσιμα | προτιθέναι πᾶσι τοῖς ἀξίοις ἐπ' ὠφελείᾳ; νῦν δὲ συμβαίνει p. 261
πολλάκις τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μηδένα μυεῖσθαι, λῃστὰς δ' ἔστιν ὅτε
καὶ καταποντιστὰς καὶ γυναικῶν θιάσους βδελυκτῶν καὶ ἀκολάστων,
ἐπειδὰν ἀργύριον παράσχωσι τοῖς τελοῦσι καὶ ἱεροφαντοῦσιν. ὑπερόριοι
δὴ πάντες οὗτοι φυγαδευέσθωσαν πόλεως καὶ καταστάσεως, ἐν ᾗ τὸ
καλὸν καὶ ἡ ἀλήθεια δι' αὐτὰ τιμᾶται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
324 (13.) Κοινωνίας δὲ καὶ φιλανθρωπίας εἰσηγητὴς ὢν ἐν τοῖς μάλιστα
ὁ νόμος ἑκατέρας ἀρετῆς τήν τε ἀξίωσιν καὶ τὴν σεμνότητα διετήρησεν,
οὐδενὶ τῶν ἀνιάτως ἐχόντων ἐπιτρέψας καταφυγεῖν ἐπ' αὐτάς, ἀλλὰ πορρω-
325 τάτω σκορακίσας. ἐπιστάμενος γοῦν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ὀλίγους τῶν
μοχθηρῶν παρεισρέοντας καὶ διὰ τὸ συνειλεγμένον πλῆθος λανθάνοντας,
ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, προανείργει πάντας τοὺς ἀναξίους ἱεροῦ συλλόγου
τὴν ἀρχὴν ποιούμενος ἀπὸ τῶν νοσούντων τὴν θήλειαν νόσον ἀνδρο-
γύνων, οἳ τὸ φύσεως νόμισμα παρακόπτοντες εἰς ἀκολάστων γυναικῶν
πάθη καὶ μορφὰς εἰσβιάζονται· θλαδίας γὰρ καὶ ἀποκεκομμένους τὰ
γεννητικὰ ἐλαύνει τό τε τῆς ὥρας ταμιεύοντας ἄνθος, ἵνα μὴ ῥᾳδίως
μαραίνοιτο, καὶ τὸν ἄρρενα τύπον μεταχαράττοντας εἰς θηλύμορφον ἰδέαν.

---

2 ἀλλ' AH 3 δὲ Turn.: τε codd. (Mang.) 4 τὰς ἀέρος εὐκρασίας R: ἀέρος εὐκρασίαν AH (v) 4. 5 δι' ἀνέμων τε καὶ πνευμάτων scripsi: διανεμοντεσ αυτων (sic) R, ἀνέμων τε AH (v) 6 ἀμυθήτους Arm (coni. Mang.): ἀμυθήτων codd. 7 ὑμᾶς Turn. τοῖς om. Richt. Tauchn. 7. 8 καὶ χρήσιμα R: om. AH (v) 8 πᾶσι R Arm: om. AH (v) ἐπ' ὠφελείᾳ] ἐπωφελείας coni. Mang. (sic Arm?) 9 τῶν] τοῖς Turn. 10 θιάσους om. Arm 11 ἐπειδὰν R: ἐπὰν δὲ AH; ἐπὰν v 12 καταστάσεως AH: πολιτείας R; fort. scribendum καὶ πολιτείας καταστάσεως 14 δὲ om. A 15 τ' AH 17 σκορακίσας R: ἀποσκορακίσας AH (v) 18 παρεισρέοντας R: ἐπεισρέοντας AH (v) 20 θήλειαν R Arm (Mang.): ἀληθῆ AH 21 τὸ φύσεως νόμισμα] τὰ φύσεως νόμιμα Arm 22 πάθη R: πάθος AH (v) εἰσβιβάζονται A γὰρ om. L (Turn.) 23 τῆς om. Richt. ὥρας] σωτηρίας (sic) R ταμιεύοντες H 24 τὸν ἄρρενα τύπον] τὴν ἀρχέτυπον μορφὴν Arm

---

9 cf. E. Rohde Psyche I[2] p. 295[1] 20 sqq. Deut. 23,1.

ἐλαύνει δὲ οὐ μόνον πόρνας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ πόρνης, ἐπιφερομένους 326
μητρῷον αἶσχος, [καὶ] διότι ἡ πρώτη σπορὰ καὶ γένεσις αὐτοῖς κεκιβδή-
λευται καὶ συγκέχυται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὡμιληκότων ταῖς μητράσιν,
ὡς μὴ δύνασθαι τὸν ἀληθῆ πατέρα διαγνῶναι καὶ διακρῖναι. ὁ δὲ τόπος 327
οὗτος, εἰ καί τις ἄλλος, ἀλληγορίαν ἐπιδέχεται φιλοσόφου θεωρίας ὢν
ἀνάπλεως· τῶν γὰρ ἀσεβῶν καὶ ἀνοσίων οὐχ εἷς τρόπος, ἀλλὰ πολλοὶ
καὶ διαφέροντες. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀσωμάτους ἰδέας ὄνομα κενὸν ἀμέτοχον
ἀληθοῦς πράγματος εἶναί φασι, τὴν ἀναγκαιοτάτην οὐσίαν ἐκ τῶν ὄντων
ἀναιροῦντες, ἥτις ἐστὶν ἀρχέτυπον παράδειγμα πάντων ὅσα ποιότητες
οὐσίας, καθ' ἣν ἕκαστον εἰδοποιεῖτο καὶ διεμετρεῖτο. τούτους αἱ ἱεραὶ 328
τοῦ νόμου στῆλαι μηνύουσι „θλαδίας“· ὡς γὰρ τὸ τεθλασμένον ἀφῄρηται
τὴν ποιότητα καὶ τὸ εἶδος καὶ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ κυρίως εἰπεῖν
ἄμορφος ὕλη, οὕτως καὶ ἡ ἀναιροῦσα δόξα ἰδέας πάντα συγχεῖ καὶ πρὸς
τὴν ἀνωτέρω τῶν στοιχείων οὐσίαν τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει.
οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; ἐξ ἐκείνης γὰρ πάντ' ἐγέννησεν ὁ θεός, 329
οὐκ ἐφαπτόμενος αὐτός — οὐ γὰρ ἦν θέμις ἀπείρου καὶ πεφυρμένης
ὕλης ψαύειν τὸν εὐδαίμονα καὶ μακάριον —, ἀλλὰ ταῖς ἀσωμάτοις δυνά-
μεσιν, ὧν ἔτυμον ὄνομα αἱ ἰδέαι, κατεχρήσατο πρὸς τὸ γένος ἕκαστον
262 M. τὴν ἁρμόττουσαν λαβεῖν μορφήν. ἡ δὲ πολλὴν ἀταξίαν | εἰσηγεῖται καὶ
σύγχυσιν· ἀναιροῦσα γὰρ ταῦτα, δι' ὧν αἱ ποιότητες, συναναιρεῖ ποιότητας.
ἕτεροι δ' ὡς ἐν ἄθλοις κακίας τὰ ἐπ' ἀσεβείᾳ νικητήρια σπεύδοντες 330

1 δ' AH πόρνας] πόρνους A ἐκ πόρνης R: ἐκ τῆς πόρνης AH (v) 2. 3 καὶ (καὶ seclusit Wendl.) διότι ἡ πρώτη σπορὰ καὶ γένεσις αὐτοῖς κεκιβδήλευται R (Arm?): διὰ τὸ τὴν πρώτην σπορὰν καὶ γένεσιν αὐτοῖς κεκιβδηλεῦσθαι AH (v) 3 καὶ συγκέχυται—διακρῖναι (4) add. R Arm: om. AH (v) διὰ . . . . . θος R, τὸ πλῆθος supplevi 4 μ . . . . . σθαι R, μὴ δύνασθαι supplevi δια . . . . αι καὶ διακρῖναι R, διαγνῶναι supplevi ὁ δὲ τόπος R (δὲ conieceram): τόπος γὰρ AH (v) 5 ἀλληγορίαν ἐπιδέχεται R: ἐπιδέχεται ἀλληγορίαν AH (v) ὢν om. Arm 7 κενὸν] καινὸν R 9 ὅσα] ὅσαι R 10 οὐσίας] ἡ ποιότητες Arm (?) εἰδοποιεῖ(το) καὶ διεμετρεῖτο R: εἰδοποιεῖται καὶ διαμετρεῖται AH (v) 11 ὡς γὰρ τὸ R: τὸ γὰρ AH (v) 13 οὕτως καὶ R: καὶ om. AH (v) ἡ om. R ἀναιροῦσα] αἱροῦσα R 14 ἀνωτέρω R: ἀνωτέραν AH (v) οὐσίαν codd.: οὐσίας Turn. τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει R: τὴν ἀμορφίαν καὶ ἀποιότητα ἐκεῖνα ἄγει (?) Arm, τὴν ἀμορφίαν ἄπο δὲ σκηνοῦν ἄγει AH; τὴν ἀμορφίαν, ἀπὸ δὲ σκηνῶν ἄγει Turn., τὴν ἀμορφίαν, ἀπὸ σκηνῶν ἄγει Mang. 17 εὐδαίμονα R Arm (coni. Mang.): ἴδμονα AH (v) 18 ἔτυμον] ἕτοιμον L (Turn.) 19 πολλὴν] πάλιν Arm

1 Deut. 23,17. Deut. 23,2.

αἱρεσθαι προσυπερβάλλουσιν ἅμα ταῖς ἰδέαις καὶ ὕπαρξιν θεοῦ παρα-
καλυπτόμενοι ὡς οὐκ ὄντος λεγομένου δ' εἶναι χάριν τοῦ συμφέροντος
ἀνθρώποις, οἳ δὴ δι' εὐλάβειαν τοῦ δοκοῦντος πάντῃ παρεῖναι καὶ πάντα
καθορᾶν ὄμμασιν ἀκοιμήτοις [οἷς] ἔμελλον ἀνέξειν ἀδικημάτων. τούτους ὁ
νόμος εὐθυβόλως „ἀποκόπους“ προσαγορεύει τὴν περὶ τοῦ πάντα γεννῶντος
ἐκτετμημένους ὑπόληψιν, ἀγόνους μὲν σοφίας, ἐπιτηδεύοντας δὲ τὴν μεγί-
331 στην κακιῶν, ἀθεότητα. τρίτοι δ' εἰσὶν οἳ τὴν ἐναντίαν ἔτεμον εἰσηγησάμενοι
πλῆθος ⟨θεῶν⟩ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν, πρεσβυτέρων τε αὖ καὶ νεωτέρων,
πολυαρχίας λόγῳ τὸν κόσμον ἀναπλήσαντες, ἵνα τὴν τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως
332 ὄντος ὑπόληψιν ἐκ τῆς ἀνθρώπων διανοίας ἐκτέμωσιν. οὗτοι δ' εἰσὶν
οἱ συμβολικῶς „ἐκ πόρνης“ ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορευόμενοι· καθάπερ
γὰρ ὧν μητέρες πόρναι τὸν μὲν ἀληθῆ πατέρα οὔτε ἴσασιν οὔτ' ἐπι-
γράψασθαι δύνανται, πολλοὺς δὲ καὶ σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἐραστὰς καὶ
ὡμιληκότας, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀγνοοῦντες τὸν ἕνα καὶ ἀληθινὸν
θεὸν πολλοὺς καὶ ψευδωνύμους ἀναπλάττοντες περὶ τὸ ἀναγκαιότατον
τῶν ὄντων τυφλώττουσιν, ὅπερ ἢ μόνον ἢ πρώτιστον ἐξ αὐτῶν σπαρ-
γάνων εἰκὸς ἦν ἀναδιδάσκεσθαι· τί γὰρ μάθημα κάλλιον ἢ τοῦ ὄντως
333 ὄντος θεοῦ; (14.) τετάρτους δὲ καὶ πέμπτους ἐλαύνει πρὸς μὲν τὸ
αὐτὸ τέλος ἐπειγομένους, οὐ μὴν ἀπὸ τῶν αὐτῶν βουλευμάτων· ἀμφό-
τεροι γὰρ ζηλωταὶ μεγάλου κακοῦ, φιλαυτίας, ὄντες ὥσπερ τινὰ κοινὴν
οὐσίαν διενείμαντο τὴν ὅλην ψυχὴν ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου μέρους συν-
εστῶσαν· καὶ οἱ μὲν τὸ λογικόν, ὃ δὴ νοῦς ἐστι, διεκληρώσαντο, οἱ δὲ

---

1 ὕπαρξιν Arm: προσύπαρξιν R, πρὸς ὕπαρξιν AH (v); conieceram προὔπαρξιν vel πᾶσαν ὕπαρξιν 1. 2 παρακαλυπτόμενοι RA: ἐπικαλυπτόμενοι H (v) 3 οἳ δὴ Wendl.: οἱ δὲ codd. (οἱ δ' Turn.) δι' εὐλάβειαν codd.: δι' om. Turn. 4 ὄμμασιν—ὑπόληψιν (6) add. R (Arm?): om. AH (v) οἷς seclusi 6 ἀγόνους . . . ἐπιτηδεύοντας R: ἄγονοι . . . ἐπιτηδεύοντες AH (v) 7 τρίτοι δ' εἰσὶν R, τρίτοι δέ εἰσιν AH: τρίτοι δή εἰσιν coni. Mang. et cum praecedentibus falso coniunxit 8 θεῶν add. Arm (conieceram): om. codd. (v) 9 πολυαρχίας λόγῳ scripsi (sic Arm): πολυαρχίας λόγων AH (v), πολυαρχικωτάτω λόγω R 10 πάντων ἀνθρώπων Arm
11 καθάπερ codd.: καθὰ v 12 γὰρ om. R οὔτε ἴσασιν R, οὔτ' ἴσασιν A: οὐκ ἴσασιν H (v) 13 δὲ] γὰρ A 14 τὸν ante ἕνα om. Turn.
15 post θεόν interpung. et post πολλοὺς add. γὰρ v ἀναγκαιότατον Arm (coni. Mang.): ἀναγκαῖον (R)AH (v) 15. 16 τὸν ἀναγκαι|οντῶν τυφλώττουσιν (sic) R
16 ἢ μόνον codd. Arm: ἢ τέλος μόνον v 17 εἰκὸς ἦν om. R κάλλιον ἢ R: κάλλιον ἐπιστήμης AH (v) 18 δὲ] δὴ τούτους Arm τοὺς ante πρὸς add. Arm (fort. recte) 21 λογικοῦ codd. Arm: λογισμοῦ v

---

18 Deut. 23,3; quartam enim et quintam classem hominum a Mose exclusas, quas dicit Philo, Moabitas et Ammonitas intellegit: cf. *leg. alleg. III § 81. de post. Caini § 177.*

τὸ ἄλογον, ὅπερ εἰς τὰς αἰσθήσεις τέμνεται. οἱ μὲν οὖν τοῦ νοῦ προ- 334
στάται τὴν ἡγεμονίαν καὶ βασιλείαν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων ἀν-
άπτουσιν αὐτῷ καί φασιν ἱκανὸν εἶναι καὶ τὰ παρεληλυθότα μνήμῃ δια-
σῴζειν καὶ τῶν παρόντων ἐρρωμένως ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὰ μέλλοντα
εἰκότι στοχασμῷ φαντασιοῦσθαί τε καὶ λογίζεσθαι. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ 335
γῆν τὴν βαθύγειον καὶ ἀρετῶσαν τῆς ὀρεινῆς καὶ πεδιάδος κατασπείρας
καὶ καταφυτεύσας καὶ τὴν βιωφελεστάτην γεωργίαν εὑρών· οὗτος ὁ
ναῦν κατασκευάσας καὶ τὴν χέρσου φύσιν ἐπινοίαις παντὸς λόγου κρείττοσι
πλωτὴν ἀπεργασάμενος καὶ ὁδοὺς ἐν θαλάττῃ πολυσχιδεῖς ἄχρι λιμένων
τῶν κατὰ πόλεις καὶ ὑποδρόμων λεωφόρους ἀνατεμὼν καὶ γνωρίσας ἠπειρώ-
τας νησιώτας οὐκ ἄν ποτ᾽ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντας, εἰ μὴ σκάφος ἐναυπηγήθη·
οὗτος ὁ καὶ τῶν βαναύσων καὶ τῶν γλαφυρωτέρων τεχνῶν λεγομένων
εὑρετής· οὗτος γράμματα καὶ ἀριθμοὺς καὶ μουσικὴν καὶ τὴν ἐγκύκλιον 336
ἅπασαν παιδείαν ἐπενόησε καὶ συνηύξησε καὶ πρὸς τὸ τέλος ἤγαγεν·
οὗτος καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, φιλοσοφίαν, ἐγέννησε καὶ δι᾽ ἑκάστου τῶν
μερῶν αὐτῆς ὠφέλησε τὸν ἀνθρώπινον βίον, διὰ μὲν τοῦ λογικοῦ πρὸς
263 M. ἀνεξαπάτητον ἑρμηνείαν, διὰ | δὲ τοῦ ἠθικοῦ πρὸς τὴν τῶν τρόπων
ἐπανόρθωσιν, διὰ δὲ τοῦ φυσικοῦ πρὸς ἐπιστήμην οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου.
καὶ ἄλλα μέντοι παμπληθῆ λέγουσιν ἐγκώμια νοῦ συμφορήσαντές τε καὶ
ἀγείραντες ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὰ λεχθέντα ἤδη, περὶ ὧν οὐ
καιρὸς ἐνοχλεῖν. (15.) οἱ δὲ τῶν αἰσθήσεων προστάται τὸν ἔπαινον 337
αὐτῶν εὖ μάλα σεμνοποιοῦσι διανέμοντες τῷ λόγῳ τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν
ἐγγινομένας χρείας καί φασιν, ὅτι δύο μὲν αἴτια τοῦ ζῆν ἐστιν, ὄσφρησις

2. 3 ἀνάπτουσιν Mang. (Arm?): ἀνάγουσιν codd. 5 φαντασιοῦ(σθαί) τε καὶ λογίζεσθαι R (Arm): ἀφοσιοῦσθαι AH; ἀνοσιοῦσθαι (sic) v; ἀφεικάσασθαι (sic) coni. Mang. 6 καὶ ἀρετῶσαν R: om. AH (v) 7 καταφυτεύσας R: φυτεύσας AH (v) εὑρών om. R 8 ναῦν R Arm: νῦν οὐρανὸν AH; τὸν οὐρανὸν v χέρσου A: χέρσον H, χερ. διον R ut vid. (voluit fortasse χέρσου ἰδίαν) ἐπινοίαις παντὸς λόγου κρείττοσι R: παντὸς λόγου ἐπινοίαις κρείττοσι AH (v) 9 ἀπεργασάμενος R: ἐργασάμενος AH (v) καὶ ὁδοὺς—εὑρετής (13) add. R (Arm): om. AH (v) ἐν . . . . R, ἐν θαλάττῃ supplevi πολυ . . . δεῖσ α. ρ. λιμένων R, πολυσχιδεῖς ἄχρι supplevi 10 κατα . . . . . R, κατὰ πόλεις supplevi 11 ἐ. αυ . . . . . η R, ἐναυπηγήθη supplevi 12 . . . . υ . ωτερων τεχνων R, γλαφυρωτέρων supplevi 13 . . . ετησ R, εὑρετής supplevi γράμματα καὶ ἀριθμοὺς R: καὶ ἀριθμοὺς om. AH (v) 14 ἅπασαν R: om. AH (v) ἐπενόησε καὶ . . . . . . ησεν R, συνηύξησεν supplevi Arm secutus; καὶ συνηύξησε om. AH (v) τὸ ante τέλος om. A 15 δι᾽ ἑκάστου τῶν μερῶν R: διὰ τῶν μερῶν AH (v) 18 post κόσμου add. καὶ τῶν ἐν αὐτῷ Arm 19 παμπληθεῖ AH νοῦ om. Arm 20 ἔχοντα scripsi: ἔχοντες codd. (v) ἤδη (R?) Arm (Mang): εἴδη AH (Turn.) 22 αὐτῶν] αὐτὸν Richt. Tauchn. σεμνοποιοῦσι R Arm (Mang.): σθενοποιοῦσι A, στενοποιοῦσι H 23 ἐστιν] εἰσιν codd.

338 καὶ γεῦσις, δύο δὲ τοῦ καλῶς ζῆν, ὅρασις καὶ ἀκοή. διὰ μὲν οὖν γεύσεως αἱ τῶν σιτίων τροφαὶ παραπέμπονται, διὰ δὲ μυκτήρων ὁ ἀήρ, οὗ πᾶν ζῷον ἐξήρτηται· τροφὴ δ' ἐστὶ καὶ οὗτος ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάστατος, ὃς οὐκ ἐγρηγορότας μόνον ἀλλὰ καὶ κοιμωμένους διατρέφει τε καὶ διασῴζει· σαφὴς δὲ πίστις· εἰ γὰρ κἂν βραχύτατον ὁ τῆς ἀναπνοῆς δίαυλος ἐπισχεθείη κατὰ τὴν τοῦ πεφυκότος ἔξωθεν ἐποχετεύεσθαι πνεύματος ἀποκοπήν, θάνατος ἀπαραίτητος ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθήσει.
339 τῶν γε μὴν φιλοσόφων αἰσθήσεων, δι' ὧν περιγίνεται τὸ εὖ ζῆν, ὅρασις μὲν φῶς τὸ κάλλιστον ἐν τοῖς οὖσιν ὁρᾷ, ὁρᾷ δὲ διὰ φωτὸς τἄλλα πάντα, ἥλιον, σελήνην, ἀστέρας, οὐρανόν, γῆν, θάλατταν, φυτῶν καὶ ζῴων ἀμυθήτους διαφοράς, καὶ συνόλως πάντα σώματα καὶ σχήματα καὶ χρώματα καὶ μεγέθη, ὧν ἡ θέα περιττὴν φρόνησιν ἐξειργάσατο καὶ πολὺν
340 ἵμερον ἐπιστήμης ἐγέννησε. παρέχεται δὲ καὶ ἄνευ τούτων ὠφελείας ὅρασις ἡμῖν τὰς μεγίστας, εἴς τε τὴν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν διάκρισιν καὶ βλαβερῶν μὲν φυγήν, αἵρεσιν δὲ τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ. γέγονε μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τοῦ σώματος μερῶν πρὸς ἁρμοττούσας χρείας καὶ σφόδρα ἀναγκαίας, ὡς βάσεις μὲν πρὸς περίπατον καὶ δρόμον καὶ τἄλλα ὅσα διὰ σκελῶν ἐνεργεῖται, χεῖρες δὲ πρὸς τὸ πρᾶξαί τι καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν· ὀφθαλμοὶ δὲ ὡσπερεί τι κοινὸν ἀγαθὸν τὴν τοῦ δύνασθαι κατορθοῦν αἰτίαν καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις
341 ἅπασι παρέχουσιν. ἀψευδέστατοι δ' οἱ πεπηρωμένοι μάρτυρες, οἳ μήτε χερσὶ μήτε ποσὶ δύνανται χρῆσθαι κατὰ τὸ βέλτιον τὴν πρόσρησιν ἐπαληθεύοντες, ἣν οὐκ ἐπ' ὀνείδει μᾶλλον ἢ οἴκτῳ θέσθαι φασὶ τοὺς πρότερον ἀδυνάτους ὀνομάσαντας· ἅμα γὰρ τῇ τῶν ὀμμάτων φθορᾷ καὶ αἱ τοῦ σώματος δυνάμεις οὐχ ὑποσκελίζονται μόνον ἀλλὰ καὶ φθείρονται.

---

2 σιτίων καὶ ποτῶν Arm μυκτήρων RA: τῶν μυκτήρων H (v) 3. 4 καὶ ἀδιάστατος R: om. AH (v) 9 τοῖς οὖσιν R: ταῖς οὐσίαις AH (v) ὁρᾷ, ὁρᾷ δὲ R ut vid.: ὁρᾷ δὲ AH; ὁρᾷ, καὶ v τἄλλα A 11. 12 καὶ χρώματα om. L (Turn.) 12 περιττὴν] περὶ τὴν Arm πολὺν] πολλὴν H (Turn.) 13 ἵμερος H 15 καὶ ἐχθρῶν R Arm: om. AH (v) 15. 16 τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ R: τῶν ἐπωφελῶν AH (v) 18 καὶ δρόμον R: om. AH (v) τἄλλα R: τὰ ἄλλα AH 21 περιέχουσιν A; tum ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει add. AH (v), om. R Arm ἀψευδέστατοι δ' R: ψευδέστατοι H, οἱ ψευδέστατοι A; ἀψευδέστατοι v οἱ] καὶ A πεπϋρωμένοι A, πεπληρωμένοι Arm 21. 22 μήτε ποσὶ μήτε χερσὶ Arm 22 δύνανται χρῆσθαι R: χρῆσθαι om. AH (v), δύνανται κατορθοῦν Arm 22. 23 ἐπαληθεύοντες R Arm (coni. Mang.): ἐπαληθεύειν AH 23 οἴκτῳ R Arm: οἱ κάτω AH 23. 24 πρότερον R: προτέρους AH (v) 24 ὀνομάσαντας Mang. (sic Arm): ὀνομάσαντες codd. ἅμα γὰρ—φθείρονται (25) add. R Arm: om. AH (v)

θαυμασιώτατον δὲ καὶ ἀκοὴ χρῆμα, δι' ἧς μέλη καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοί, 342
ἔτι δὲ ἁρμονίαι καὶ συμφωνίαι καὶ τῶν γενῶν καὶ συστημάτων αἱ μετα-
βολαὶ καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ μουσικὴν ἐπικρίνεται, καὶ λόγων [τε] τῶν
κατὰ διεξόδους [καὶ] παμπληθεῖς ἰδέαι δικανικῶν συμβουλευτικῶν ἐγκω-
μιαστικῶν, ἔτι δὲ τῶν ἐν ἱστορίαις καὶ διαλόγοις καὶ τῶν ἐν ὁμιλίαις
ἀναγκαίαις περὶ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων πρὸς τοὺς ἀεὶ πλησιάζοντας·
συνόλως γὰρ διὰ φωνῆς διττὴν ἐχούσης δύναμιν, εἴς τε τὸ λέγειν καὶ
τὸ ᾄδειν, ἑκάτερα ταῦτα διακρίνει πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς· ᾠδὴ γὰρ καὶ 343
λόγος ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια φάρμακα, ἡ μὲν τὰ πάθη κατεπᾴδουσα καὶ
τὸ ἄρρυθμον ἐν ἡμῖν ῥυθμοῖς, τὸ δ' ἐκμελὲς μέλεσι, τὸ δ' ἄμετρον
μέτροις ἐπιστομίζουσα — ποικίλον δ' ἐστὶ καὶ παντοδαπὸν ἕκαστον, ὡς
64 M. μουσικοὶ καὶ ποιηταὶ μαρτυροῦσιν, οἷς | πιστεύειν ἀναγκαῖον ἐπιτήδευμα
τοῖς εὖ πεπαιδευμένοις —, ὁ δὲ λόγος ἐπέχων καὶ ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ
κακίαν ὁρμὰς καὶ τοὺς κεκρατημένους ἀφροσύναις καὶ ἀηδίαις ἐκνοση-
λεύων, μαλακώτερον μὲν τοὺς ὑπείκοντας, σφοδρότερον δὲ τοὺς ἀφη-
νιάζοντας, αἴτιος γίνεται τῶν μεγίστων ὠφελειῶν. (16.) τοιαῦτα συνεί- 344
ροντες οἵ τε τοῦ νοῦ θιασῶται καὶ οἱ τῶν αἰσθήσεων οἱ μὲν ἐκεῖνον οἱ
δὲ ταύτας θεοπλαστοῦσιν ὑπὸ φιλαυτίας ἐκλαθόμενοι τοῦ πρὸς ἀλήθειαν
ὄντος θεοῦ. διὸ πάντας εἰκότως ἀπήλασεν ἱεροῦ συλλόγου, τούς τε τὰς
ἰδέας ἀναιροῦντας, „θλαδίας“ ὑπειπών, καὶ τοὺς κατὰ τὸ παντελὲς ἀθέους,
οἷς ὄνομα οἰκεῖον τὸ „ἀποκόπων“ ἔθετο, καὶ τοὺς ἐξ ἐναντίας εἰσηγητὰς
θεογονίας, οὓς ἐκάλεσεν „ἐκ πόρνης“, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοὺς φιλαύτους, ὧν
οἱ μὲν τὸν λογισμόν, οἱ δ' ἑκάστην τῶν αἰσθήσεων ἐξεθείωσαν· ἐπείγονται

---

1 θαυμασιώτατον δὲ καὶ ἀκοὴ χρῆμα R (Arm?): θαυμασιώτατα· ἡ ἀκοὴ δὲ χρῆμα AH (v) καὶ μέτρα R: om. AH (v) 2. 3 ἔτι τε (δὲ scripsi) ἁρμονίαι—αἱ μεταβολαὶ add. R Arm: om. AH (v) 3 καὶ ante πάνθ' om. R μουσικὴν R: τὴν μουσικὴν AH ἢ (καὶ scripsi) λόγων—πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς (8) add. R Arm: om. AH (v) τε seclusi, δὲ coni. Wendl. 4 κατα (δι supra) εξοδουσ (sic) R καὶ seclusi 6 ἐν . . ω R, βίῳ supplevi 7 γὰρ . ι . R, διὰ supplevi 8 τα . . . δια . . . νει R, ταῦτα διακρίνει supplevi 10 ἄρυθμον AH 11 ἐπιστομίζουσα] ἐπικοσμοῦσα coni. Mang. 12 μαρτυροῦσιν] καρτεροῦσιν H (Turn.) 12. 13 ἐπιτήδευμα (τοῖς εὖ) πεπαιδευμένοις R (τοῖς εὖ supplevi): om. AH (v) 14 ἀηδίαις] ἀδικίαις coni. Mang. (sic Arm) 14. 15 post ἐκνοσηλεύων add. καὶ AH (v), om. R 15 μαλακώτερον . . . σφοδρότερον R: μαλακωτέρους . . . σφοδροτέρους AH; μαλακωτέρως . . . σφοδροτέρως v 16 μεγίστων om. Mang. 17 καὶ οἱ R: οἱ om. AH (v) 18 ταύτας R Arm: ταύτην AH 19 ἀπήλασεν ἱεροῦ συλλόγου R: ἀπήλασεν om. AH; ἱεροῦ συλλόγου ἐλαύνει v 20 θλαδίας ὑπειπὼν R: ὑπειπὼν post ἀθέους transp. AH (v) 21 τῶν (sic) ἀποκόπων rursus incipit F ἀποκόπων RF: ἀπόκοπον AH (v) ἐξ ἐναντίας RF: ἐναντίας H (v), ἐναντίους A 22 τοὺς om. F 23 τὸν] τῶν F ἐξεθείωσαν] ἐξεώθησαν F

γὰρ πάντες οὗτοι πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος, εἰ καὶ ἀπὸ διαφερόντων ἄγονται 345 βουλευμάτων, τὸν ἕνα καὶ ὄντως ὄντα θεὸν παρησυχάζοντες. ἀλλ' ἡμεῖς γε οἱ φοιτηταὶ καὶ γνώριμοι τοῦ προφήτου Μωυσέως τὴν τοῦ ὄντος ζήτησιν οὐ μεθησόμεθα, τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ τέλος εὐδαιμονίας εἶναι νομίζοντες καὶ ζωὴν μακραίωνα, καθὰ καὶ ὁ νόμος φησὶ τοὺς προσκειμένους τῷ θεῷ ζῆν ἅπαντας (Deut. 4, 4), δόγμα τιθεὶς ἀναγκαῖον καὶ φιλόσοφον· ὄντως γὰρ οἱ μὲν ἄθεοι τὰς ψυχὰς τεθνᾶσιν, οἱ δὲ τὴν παρὰ τῷ ὄντι θεῷ τεταγμένοι τάξιν ἀθάνατον βίον ζῶσιν.

---

1 πρὸς] εἰς H ἀπὸ διαφερόντων RF Arm: ἀπὸ τῶν αὐτῶν A, μὴ ἀπὸ τῶν αὐτῶν H (v) ἀνάγονται F 2 τὸν ἕνα—παρησυχάζοντες RF Arm: om. AH (v) 3 μωσέως FAH τὴν τοῦ ὄντος] νομοθετοῦντος F 4. 5 εὐδαιμονίας εἶνα νομίζοντες RF: εἶναι νομίζοντες εὐδαιμονίας AH (v) 6 ἅπαντας RF (Arm?): om. AH (v) τιθεὶς] προσεπιθεὶς F 7 ἄθεοι R Arm (coni. Mang.): ἄθλιοι A (v), ἄθλοι H, ἄλογοι λόγοι F τεθνᾶσιν] γεγόνασιν R οἱ δὲ—θεῷ (8)] οἱ δ' ἔνθεον F παρὰ] περὶ AH

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ, ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ· ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΥΟΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗΣ

---

p. 270 M. (1.) Ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει δύο κεφάλαια ἠκρίβωται 1 τῶν δέκα, τό τε περὶ τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς αὐτοκρατεῖς ἑτέρους καὶ τὸ περὶ τοῦ μηδὲν θεοπλαστεῖν χειρόκμητον· εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἑκατέρῳ τῶν κατὰ μέρος διατεταγμένων ἁρμόττοντα νόμιμα. νυνὶ δὲ περὶ τριῶν τῶν κατὰ στοῖχον ἑξῆς διαλεξώμεθα πάλιν ἐφαρμόττοντες τὰ προσήκοντα τῶν ἐν εἴδει. πρῶτον δ' ἐστὶ τῶν τριῶν τὸ μὴ θεοῦ ὄνομα λαμβάνειν 2 ἐπὶ ματαίῳ. ὁ γὰρ τοῦ σπουδαίου, φησί, λόγος ὅρκος ἔστω, βέβαιος, ἀκλινής, ἀψευδέστατος, ἐρηρεισμένος ἀληθείᾳ. κἂν εἰ ὀμνύναι μέντοι βιάζοιντο αἱ χρεῖαι, πατρὸς ἢ μητρὸς ζώντων μὲν ὑγείαν καὶ εὐετηρίαν,

---

1–4 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν δέκα λόγων (λογίων scripsi), τὸ γ', τὸ δ', τὸ ε'· τὸ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης καὶ γονέων τιμῆς F, Φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς γ' γένη τῶν ι' λόγων, τὸ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος καὶ γονέων τιμῆς M, in R tit. exstinctus, man. rec. in marg. scr. π ε τ ῶ ἐν εἴδει νομ ω τὸ ε (sic) 5 μὲν om. R συντάξει M: βίβλῳ RFN ἠκρίβωνται RM 6 δέκα ⟨λογίων⟩ coni. Mang. τε om. R περὶ τοῦ RF: παρὰ τοῦ N, περὶ τοῦ om. M 7 τὸ om. FN (Turn.) περὶ] παρὰ N χειρότμητον M (Tisch.) 8 περὶ] παρὰ N τριῶν (R?)M: τῶν τριῶν FN (v) 9 κατὰ στοῖχον (R?)M: κατὰ τὸ στοιχεῖον FN διαλεξώμεθα M: διαλεξόμεθα RFN 10 tit. περὶ εὐορκίας add. mg M δ' om. M 11 ὅρκος RFN: εὔορκος M 12 ἐρειρισμένος M ἀληθείᾳ] κλήσει θεία M εἰ RM, εἰ [redacted] F: εἰ μὴ NL (Turn.) 13 μητρὸς ἢ πατρὸς transp. N ὑγείαν RM: ὑγίειαν FN εὐετηρίαν RM: εὐγηρίαν FN

5–88,3 N fol. 161r τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης καὶ γονέων τιμῆς: ἐν μὲν — νομίζεσθαι. 11 cf. *de decal.* § *84* κάλλιστον ... τὸ ἀνώμοτον ..., ὡς τοὺς λόγους ὅρκους εἶναι νομίζεσθαι. Plat. Phaedr. 236d ὁ δέ μοι λόγος ὅρκος ἔσται.

| τετελευτηκότων δὲ τὴν μνήμην ὅρκον ποιητέον· ἀπεικονίσματα γὰρ p. 271
οὗτοί γε καὶ μιμήματα θείας δυνάμεώς εἰσι, τοὺς μὴ ὄντας εἰς τὸ εἶναι
3 παραγαγόντες. ἀναγέγραπταί τις ἐν τοῖς νόμοις τῶν ἀρχηγετῶν καὶ ἐπὶ
σοφίᾳ μάλιστα θαυμασθέντων ὀμνὺς „κατὰ τοῦ φόβου τοῦ πατρός“
(Gen. 31,53), ὑπὲρ ὠφελείας, οἶμαι, τῶν ἔπειτα καὶ διδαχῆς ἀναγκαίας,
ἵνα τοὺς γονεῖς ὃν χρὴ τρόπον τιμῶσι στέργοντες ὡς εὐεργέτας καὶ
εὐλαβούμενοι ὡς ὑπὸ φύσεως κατασταθέντας ἄρχοντας καὶ μὴ ῥᾳδίως
4 ἐπιχειρῶσιν ὀνομάζειν θεόν. ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ τούς, εἴ ποτε βιασθεῖεν
ὀμνύναι, τῷ μέλλειν καὶ βραδύνειν καὶ ἀποκνεῖν ἐμποιοῦντας δέος οὐ μόνον
τοῖς ὁρῶσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς προκαλουμένοις εἰς τὸν ὅρκον· εἰώθασι γὰρ ἀνα-
φθεγξάμενοι τοσοῦτον μόνον „νὴ τόν“ ἢ „μὰ τόν“, μηδὲν προσπαραλαβόντες,
5 ἐμφάσει τῆς ἀποκοπῆς τρανοῦν ὅρκον οὐ γενόμενον. ἀλλὰ καὶ προσπαρα-
λαβέτω τις, εἰ βούλεται, μὴ μέντοι τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον εὐθὺς
αἴτιον, ἀλλὰ γῆν, ἥλιον, ἀστέρας, οὐρανόν, τὸν σύμπαντα κόσμον· ἀξιο-
λογώτατα γὰρ ταῦτα ἅτε καὶ πρεσβύτερα τῆς ἡμετέρας γενέσεως καὶ
6 προσέτι ἀγήρῳ διαιωνιοῦντα τῇ τοῦ πεποιηκότος γνώμῃ. (2.) τοσαύτῃ
δέ τινες εὐχερείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ χρῶνται, ὥστε τὰ ἐν γενέσει πάντα
ταῦθ' ὑπερβάντες ἐπὶ τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἀνατρέχειν τῷ
λόγῳ τολμῶσι, μὴ τόπους εἰ βέβηλοι ἢ ἱεροί, μὴ καιροὺς εἰ ἐπιτήδειοι,
μὴ αὐτοὺς εἰ καθαροὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μὴ τὰ πράγματα εἰ μεγάλα,
μὴ τὰς χρείας εἰ ἀναγκαῖαι προεξετάσαντες, ἀλλά, τὸ λεγόμενον δὴ

2 γε om. M (Tisch.) 3 ἀρχηγετῶν RM, ἀρχιγετῶν F: ἀρχηγενῶν N, ἀρχιγενῶν L (Turn.) 3. 4 καὶ—θαυμασθέντων om. M 6 καὶ] τε καὶ R 8 εἴ ποτε (R?) M: ὁπότε FN 9 ἀποκνεῖν corr. ex ἀποκλαίειν M 10 προσκαλουμένοις M 11 μόνον om. FN (Turn.) προσπαραλαβόντες RM: προσλαμβάνοντες FN (Turn.); παραλαβόντες Mang. 12 ἐμφάσει RM: προφάσει FN (Turn.) 12. 13 προσπαραλαβέτω RM: προσλαβέτω FN (Turn.); παραλαβέτω Mang. 13 βούλεται RM: βούλοιτο FN (Turn.) μὴ μέντοι RMN: μὴ μὲν F (Turn.); μὴ μὴν Mang. τὸ om. M ἀνωτέρω καὶ πρεσβύτερον R ἀνώτατον N 15 γὰρ] γὰρ καὶ F ἅτε R: τε N, γε MF (v) πρεσβύτατα M 16 διαιωνιοῦντα RM: διαιωνισθέντα FN (Turn.) 17 εὐχερείᾳ] εὐκαιρία N ὥστε τὰ RM: ὥστ' FN (Turn.); ὡς τὰ Mang. 17. 18 πάντα ταῦθ' M: πάνθ' RFN (Turn.) 18 πατέρα καὶ ποιητὴν M τῶν] τὸν F 18. 19 τῷ λόγῳ M: om. RFN (Turn.) 19 τολμῶσιν R 20 αὐτοὺς MFN (Tisch.) μεγάλα] εὐμεγέθη coni. Mang. coll. *de decal.* § 93 21 μὴ—προεξετάσαντες om. FN (Turn.) ἀναγκαῖαι RM: ἀναγκαῖαί εἰσι Mang. προεξετάσαντες RM: προσεξετάσαντες Mang., προσεξετάσοντες Richt. Tauchn.

14 cf. Diels Elementum p. 48. Hirzel Der Eid p. 16.

τοῦτο, „ἀνίπτοις χερσὶ“ πάντα φύροντες, ὡς δέον, ἐπειδὴ γλῶτταν ἡ φύσις
αὐτοῖς ἐδωρήσατο, λελυμένῃ χρῆσθαι καὶ ἀχαλινώτῳ πρὸς ἃ μὴ θέμις·
οὓς ἐχρῆν ὀργάνων τῷ καλλίστῳ, ᾧ φωνὴ καὶ λόγος τὰ βιωφελέστατα 7
καὶ κοινωνίας αἴτια τετράνωται, πρὸς τιμὴν καὶ σεμνότητα καὶ εὐδαιμο-
νισμὸν καταχρῆσθαι τοῦ πάντων αἰτίου. νυνὶ δ' ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσεβείας 8
περὶ ὧν ἂν τύχῃ τὰς φρικωδεστάτας ὀνομάζουσι κλήσεις καὶ ἄλλα ἐπ'
ἄλλοις ἐπιφέροντες ὀνόματα σωρηδὸν οὐκ ἐρυθριῶσι, νομίζοντες τῇ πυκνό-
τητι καὶ τῷ συνεχεῖ τῶν ἐπαλλήλων ὅρκων οὗ διανοοῦνται περιέσεσθαι,
λίαν ὄντες εὐήθεις· οὐ γὰρ πίστεως ἡ πολυορκία τεκμήριον ἀλλ' ἀπιστίας
ἐστὶ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν. (3.) ἐὰν δέ τις ἐκβιασθεὶς ὀμόσῃ περὶ 9
272 M. παντὸς οὑτινοσοῦν, ὃ μὴ νόμος | ἀπείρηκε, παντὶ σθένει καὶ μηχανῇ
πάσῃ τὸν ὅρκον βεβαιούτω μηδὲν ἐμποδὼν τιθέμενος εἰς τὴν τοῦ γνω-
σθέντος τελείωσιν, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν μὴ ὀργαὶ ἀτίθασοι ἢ λελυττη-
κότες ἔρωτες ἢ ἐπιθυμίαι ἀκάθεκτοι τὴν διάνοιαν ἐκμήνωσιν, ὡς ἀγνοῆσαι
τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα, λογισμῷ δὲ καὶ διανοίᾳ νηφούσῃ ποιῆται
τὸν ὅρκον. τί γὰρ ἄμεινον ἢ ἀψευδεῖν παρ' ὅλον τὸν βίον καὶ ταῦτα 10
μάρτυρι θεῷ χρώμενον; ὅρκος γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἢ μαρτυρία θεοῦ περὶ
πράγματος ἀμφισβητουμένου· θεὸν δὲ μὴ ἐπ' ἀληθεῖ καλεῖν πάντων
ἀνοσιώτατον. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν μόνον οὐκ ἄντικρυς βοᾷ, κἂν ἡσυχάζειν 11

---

1 τοῦτ' M χερσὶ RM: ποσὶ FN (Turn.) φύροντες] φέροντες F (Turn.) 1.2 ἡ φύσις αὐτοῖς RM: αὐτοῖς ἡ φύσις FN 2 λελυμένοι F ἀχαλίνω FN 3 ὀργάνω M τῷ καλλίστῳ ᾧ v: τὸ κάλλιστον ᾧ FN, ᾧ τὰ κάλλιστα ἥ τε M corr., R quid habeat, dispici non potest 4 τετράνωται M: συντετράνωται FN (v), R quid habeat, incertum est 5 εὐσεβείας N 6 φρικωδεστάτας] φυσιωδεστάτας M 6.7 ἄλλα ἐπ' ἄλλοις RM: ἀλλεπαλλήλοις FN 7 ἐπιφέροντες RFN: ἀναφέροντες M (Tisch.) 8 οὗ M (Tisch.): οὓς RFN; ὧν v διατρανοῦνται N 9 ἀλλὰ M 10 παρὰ om. M (Tisch.) 11 ἀπείρηκε RM: ἀπειρήκει FN 11.12 πάσῃ μηχανῇ transp. M (Tisch.) 12.13 γνωσθέντος] ὀμοσθέντος conicio, νομισθέντος (vel ὁρισθέντος) coni. Mang. 13 ἐπειδὰν] ἐπειδέτω (ἐπιδέτω?) coni. Mang. ἀτίθασοι codd.: ἀτίθασσοι v 14 ἐκμήνωσιν codd. (Tisch.): ἐκμαίνωσιν v 15 δὲ om. MN (Tisch.) ἢ (pro καὶ) διανοίᾳ FN (Turn.) μὴ νηφούσῃ M ποιεῖται MN; ποιείτω Tisch. 16 τί] καὶ M ἢ om. M παρ' ὅλον] παρὰ πάντα M (Tisch.) 17 οὐδὲν ἄλλο R: οὐδὲν (om. ἄλλο) M (Tisch.), οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν L (v), οὐδὲν ἄρα ἐστὶν FN, οὐδὲν ἄρα ἦν Vind. μαρτυρία] διαμαρτυρία M (Tisch.) 18 ἀληθεῖ scripsi: ἀληθείᾳ codd. (v) 19 ἡσυχάζειν δοκῇ R: ἡσυχάζῃ MFN (v), ἡσυχάζει Vind.

---

1 ἀνίπτοις χερσὶ Hom. Il. Z 266. cf. Eust. comm. in Hom. p. 641,15. Diogenian. I 43 (Corp. Paroem. Gr. I 187). 9 Flor. Laur. nr. 19 ἀπιστίας, οὐ πίστεως, ἡ πολυορκία τεκμήριον. 17–88,3 Vind. hist. gr. 67 fol. 59r περὶ ὅρκου: ὅρκος γὰρ—φαύλῳ νομίζεσθαι. 17.18 Anton. Mel. II 63 Col. 1156 Φίλωνος: ὅρκος ἐστὶ μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου.

δοκῇ· „σοὶ χρῶμαι τοῦ ἀδικεῖν προκαλύμματι· αἰδουμένῳ μοι τὸ δοκεῖν
ἁμαρτάνειν συνέργησον, ἀντ' ἐμοῦ πονηρευομένου τὴν αἰτίαν ὑπόστηθι·
μέλει γάρ μοι πλημμελοῦντι μὴ φαύλῳ νομίζεσθαι· σὺ δὲ τῆς παρὰ
τοῖς πολλοῖς δόξης ἀλογεῖς οὐδὲν εὐφημίας ἐπιστρεφόμενος.“ ἅπερ καὶ
λέγειν καὶ ἐννοεῖσθαι ἀσεβέστατον· ἀγανακτῆσαι γὰρ ἂν οὐχ ὅτι θεὸς
ὁ πάσης κακίας ἀμέτοχος, ἀλλὰ καὶ πατὴρ καὶ ὀθνεῖος ἄνθρωπος μὴ
12 τελείως ἀρετῆς ἄγευστος, εἰ τοιαῦτα ἀκούοι. πάντας μὲν οὖν ὅρκους,
ὡς ἔφην, βεβαιωτέον, ὅσοι περὶ καλῶν καὶ συμφερόντων γίνονται πρὸς
ἐπανόρθωσιν ἰδίων ἢ κοινῶν πραγμάτων, φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης
καὶ ὁσιότητος ἡγουμένων — (4.) τούτοις ἐμφέρονται καὶ τῶν εὐχῶν
αἱ νομιμώταται διὰ περιουσίαν ἀγαθῶν ἢ παρόντων ἢ προσδοκωμένων
13 γινόμεναι —, τοὺς δ' ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἐπικυροῦν οὐκ εὐαγές. εἰσὶ
γὰρ οἳ ὀμνύουσιν, ἐὰν τύχῃ, κλοπὰς καὶ ἱεροσυλίας ἢ φθορὰς καὶ μοι-
χείας ἢ τραύματα καὶ σφαγὰς ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων κακῶν ἐργάσεσθαι,
καὶ ἀνυπερθέτως αὐτὰ δρῶσι ποιούμενοι πρόφασιν τὸ εὐορκεῖν, ὡς οὐκ
ἄμεινον καὶ θεῷ κεχαρισμένον μᾶλλον τῆς βεβαιώσεως τῶν ὅρκων τὸ
μηδὲν ἀδικεῖν, ἐπεὶ δικαιοσύνη καὶ πᾶσα ἀρετὴ νόμος ἐστὶ πάτριος καὶ
θεσμὸς ἀρχαῖος· νόμοι δὲ καὶ θεσμοὶ τί ἕτερον ἢ φύσεως ἱεροὶ λόγοι
14 τὸ βέβαιον καὶ τὸ πάγιον ἐξ αὑτῶν ἔχοντες, ὡς ὅρκων ἀδιαφορεῖν; ἴστω
δὴ πᾶς ἐνωμότως ἄδικα δρῶν, ὅτι εὐορκεῖ μὲν οὔ, τὸν δὲ πολλῆς φυλακῆς

1 σοὶ] ὃς Vind., om. M προκαλύμματι RM (Tisch.): παρακαλύμματι FN Vind. τῶ δοκεῖν F 3 μέλλει FN Vind. (Turn.) πλημμελοῦντι] πονηρευομένω M 4 τοῖς πολλοῖς R: πολλοῖς M (Tisch.), τοῖς πιστοῖς F (v) τῆς εὐφημίας M (Tisch.) 6 ὁ πάσης] ἁπάσης M ὀθνεῖος] ὁ θεῖος L (Turn.) 7 τελείων Turn. τοιαῦτ' F ἀκούει F 9 κοινῶν ἢ ἰδίων transp. M (Tisch.) 11 αἱ νομιμώτατοι (sic) MF 12 tit. ὅτι οὐ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις βεβαιοῦν ὅρκους add. mg M (Tisch.) 13 ἐὰν τύχη RF: ἂν τύχοι M (Mang. Tisch.) καὶ ἱεροσυλίας F: ἢ ἱεροσυλίας RM 13. 14 φθορὰς καὶ μοιχείας M: φθορὰς ἢ μοιχείας R, μοιχείας καὶ φθορὰς F 14 ἐργάσεσθαι Mang. (Tisch): ἐργάσασθαι codd. 15 τὸ εὐορκεῖν RM: τοῦ εὐορκεῖν F (Turn.); τῷ εὐορκεῖν Richt. Tauchn. 16 βεβαιώσεως Mang.: παραβάσεως codd.; παραστάσεως Tisch. 17 μηδὲν RM: μὴ δεῖν F (Turn.) ἐπεὶ δικαιοσύνη καὶ πᾶσα ἀρετὴ Mang.: ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ πάσῃ ἀρετῇ codd. νόμος ἐστὶ πάτριος RM: ὁ νόμος ἐστὶ πατρῷος F (Turn.) 18 θεσμὸς — καὶ om. F (Turn.) τί ἕτερον RM: τῶν ἑτέρων F; τῶν ἑταίρων Turn., τί ἕτερον εἰσὶν Mang. 19 τὸ πάγιον RF: τὸ om. M (Tisch.) ἐξ αὑτῶν RF: ἐξ αὑτῆς M (Tisch.) 20 δὴ M (Tisch.): δὲ F, δὲ δὴ R ἐνομότως F ὅτι εὐορκεῖ RM: ὅτε εὐορκήσει F φυλακῆς] φήμης M

7 Num. 30,3.

καὶ ἐπιμελείας ἄξιον ὅρκον ἀνατρέπει, ᾧ τὰ καλὰ καὶ δίκαια ἐπισφρα-
γίζεται· προστίθησι γὰρ ὑπαίτια ὑπαιτίοις, ἐν οὐ δέοντι γινομένοις ὅρκοις,
3 M. οὓς πολὺ | βέλτιον ἦν ἡσυχάζεσθαι, πράξεις παρανόμους. ἀπεχόμενος 15
οὖν τοῦ ἀδικοπραγεῖν ποτνιάσθω τὸν θεόν, ἵνα μεταδῷ τῆς ἵλεω δυνά-
μεως αὐτῷ συγγνοὺς ἐφ' οἷς ἀβουλίᾳ χρησάμενος ὤμοσε· διπλάσια γὰρ
αἱρεῖσθαι κακά, δυνάμενον τὴν ἡμίσειαν αὐτῶν ἀποφορτίσασθαι, μανία
καὶ φρενοβλάβεια δυσίατος. εἰσὶ δ' οἳ τὴν φύσιν ἄμικτοι καὶ ἀκοινώ- 16
νητοι δι' ὑπερβολὴν μισανθρωπίας γεγονότες ἢ καὶ ὑπ' ὀργῆς οἷα χαλεπῆς
δεσποίνης ἐκβιασθέντες ὅρκῳ τὴν ἀγριότητα πιστοῦνται τῶν ἠθῶν, οἵτινες
οὔ φασιν ὁμοτράπεζον ἢ ὁμωρόφιον ἕξειν τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα ἢ πάλιν
τῷ δεῖνι μὴ παρέξειν ὠφέλειάν τινα ἢ παρ' ἐκείνου τι λήψεσθαι μέχρι
τελευτῆς· ἔστι δ' ὅτε καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τὸ ἀσύμβατον διαφυλάτ-
τουσιν οὐδὲ νεκροῖς τοῖς σώμασιν ἐπιτρέποντες ἐν διαθήκαις τὰ νομι-
ζόμενα παρασχεῖν. οἷς παραινέσαιμι ἂν καθάπερ καὶ τοῖς προτέροις, 17
εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐξευμενίζεσθαι τὸν θεόν, ἵνα εὕρωνταί τινα ψυχικῶν
ἀρρωστημάτων θεραπείαν ἀναγκαίαν, ἃ μηδεὶς ἀνθρώπων ἱκανὸς ἰάσα-
σθαι. (5.) ἕτεροι δ' εἰσὶ κομπασταὶ τῶν ὑπ' ἀλαζονείας φυσωμένων, 18
οἳ λιμοδοξοῦντες οὐδενὶ τῶν εἰς τὴν ὠφελιμωτάτην ὀλιγοδεΐαν χρῆσθαι
δικαιοῦσιν, ἀλλὰ κἂν προτρέπῃ τις ἕνεκα τοῦ τὸν ἀφηνιασμὸν τῶν ἐπι-
θυμιῶν ἀναχαιτίσαι, τὴν νουθεσίαν ὕβριν εἶναι νομίζουσι καὶ πρὸς τὸν
ἀβροδίαιτον ὠθούμενοι βίον ἀλογοῦσι τῶν σωφρονιστῶν, γέλωτα καὶ
χλεύην τιθέμενοι τὰς φρονήσεως καλὰς ὁμοῦ καὶ λυσιτελεστάτας ὑφη-
γήσεις. εἰ δὲ δὴ καὶ τύχοι τις εἶναι περιουσία καὶ ἀφθονία τῶν περὶ 19
τὸν βίον, ὅρκοις ἐπισφραγίζονται τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν εἰς πολυ-

---

1 ἀνατρέπειν F ᾧ] ὃν M 2 προστίθεται F (Turn.) δέοντι] δέον F
5 συγγνοὺς M, συγνουσ (sic) R: συγγενοῦς F (Turn.) αβουλει (sic) R
8 ἢ] οἳ M οἷα F: δια R, ἢ μανίας M (Tisch.) 9 ἐκβιασθέντες post ἀγριότητα transp. M πιστοῦνται M: πιστούμενοι RF 10 ὁμωρόφιον R: ὁμώροφον M (Tisch.), ὁμορρόφιον F; ὁμορόφιον v ἢ τὸν δεῖνα om. R (fort. recte)
11 τῷ δεῖνι] τον δεινα ει (sic) R τι M: τινα RF (Turn.) μέχρι M: καὶ μέχρι RF (Turn.) 13 διαθήκαις] θήκαις coni. Mang. (recepit Tisch.)
14 παραινέσαιμ' F καθάπερ R: καθὰ F, καθὼς M (Tisch.) 15 τὸν θεὸν R: τὸ θεῖον MF (v) 16 ἀναγκαίαν M (Tisch.): om. RF (v) 17 τῶν . . . φυσωμένων corruptum; καὶ . . . φυσώμενοι conicio φυσωμένων RM (Tisch.): φυσσωμένων F (v) 18 τῶν] τὴν M εἰς τὴν codd.: τὴν om. v ὀλιγοδεΐαν codd.: ὀλιγόδειαν v 19 ἀλλὰ κἂν] ἀλλ' ἂν R προτροπή (sic) F
19. 20 τῶν ἐπιθυμιῶν om. M 20 ἀναχαιτίσαι RF: ἀναχαιτίσασθαι M (Tisch.)
21 ἀλογοῦσι—βίον (24) om. M 22 καλὰς ὁμοῦ R: ὁμοῦ καλὰς F (v)
23 εἶναι RF: οὖσα v; εἶναι fort. secludendum 24 τὸν βίον R: τὸν om. F (v)

τέλειαν· οἷον δή τι λέγω· πρῴην τις τῶν οὐκ ὀλίγα κεκτημένων ὑγρὸν
καὶ διαρρέοντα βίον ἀσπασάμενος, ἐπειδὴ πρεσβύτης παρὼν συγγενὴς ἢ
πατρικὸς ὥς γ' οἶμαι φίλος ἐνουθέτει πρὸς τὸ σεμνότερον καὶ αὐστηρό-
τερον τὴν δίαιταν παρακαλῶν μεταβαλεῖν, τὴν παραίνεσιν οὐ μετρίως
δυσχεράνας ὤμοσεν ἀντιφιλονεικῶν, ἕως ἂν τὰς χορηγίας ἔχῃ καὶ παρα-
σκευάς, μηδενὶ χρήσεσθαι τῶν εἰς εὐτέλειαν, μὴ κατὰ πόλιν, μὴ κατ'
ἀγρούς, μὴ πλέων, μὴ πεζεύων, ἀλλ' ἀεὶ καὶ πανταχοῦ τὸν πλοῦτον ἐπι-
δείξεσθαι. πλούτου δὲ ταῦθ', ὡς ἔοικεν, ἐπίδειξις οὐκ ἔστι μᾶλλον ἢ
20 ἀλαζονείας καὶ ἀκρασίας. καίτοι τῶν ἐν ταῖς μεγάλαις ἡγεμονίαις οὐκ
ὀλίγοι μέχρι νῦν εἰσιν οἳ παμπληθεῖς ἔχοντες παρασκευὰς καὶ χορηγίας
ἀφθόνους, ὥσπερ ἐξ ἀενάου τινὸς πηγῆς πλούτου ῥέοντος αὐτοῖς ἀδιαστάτως,
ὅμως ἐφ' ἃ καὶ οἱ πένητες ἡμεῖς ἔστιν ὅτε τρέπονται, κεραμεᾶς κύλικας
καὶ ὀβελίας ἄρτους καὶ ἐλαίας ἢ τυρὸν ἢ λάχανα | προσόψημα, καὶ p. 274
θέρους μὲν περίζωμα καὶ λεπτὴν ὀθόνην, χειμῶνος δὲ χλαῖναν ἀρραγῆ
καὶ στιφρὰν καὶ τὰ πρὸς τὴν κοίτην ἔστιν ὅτε χαμαίστρωτα, πολλὰ
χαίρειν φράσαντες κλίναις ἐλεφαντίναις ἢ χελώνης ἢ χρυσοῦ πεποιη-
μέναις καὶ στρωμναῖς ἀνθοβαφέσι καὶ ἐσθῆσιν ἁλουργίσι καὶ πεμμάτων
21 μελιπήκτων περιεργίαις καὶ τραπεζῶν πολυτελείαις. αἴτιον δ' οὐ μόνον,
οἶμαι, τὸ φύσεως αὐτοὺς εὐμοίρου λαχεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδείας ὀρθῆς
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐφάψασθαι, ἥτις ἀνεδίδαξε πρὸ τῶν ἡγεμονικῶν τὰ
ἀνθρώπινα τιμᾶν, ἥτις καὶ ἐνδιαιτωμένη τῇ ψυχῇ μόνον οὐ καθ' ἑκάστην
ἡμέραν ὑπομιμνήσκει τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ ὑπερόγκων
22 ἀντισπῶσα καὶ στέλλουσα καὶ τὸ ἄνισον ἰσότητι θεραπεύουσα. τοιγαροῦν

---

1 δή τι RMF: δήτοι L (Turn.) τῶν post ὀλίγα transp. M 2 ἀσπασάμενος M: ἀσπαζόμενος RF (Turn.) παρὼν] παρῆν F 3 ὥς γ' RM (Tisch.): ὡς om. F (v) 4 μεταβάλλειν Richt. 5. 6 καὶ τὰς παρασκευάς F (v), τὰς om. RM (Tisch.) 6 μηδὲν M χρήσεσθαι v: χρήσασθαι codd. 7 μὴ πλέων, μὴ πεζεύων om. F (Turn.) αἰεὶ M (Tisch.) 7. 8 ἐπιδείξασθαι M
10 μέχρι νῦν om. F (Turn.) δ' εἰσὶν F οἱ M 11 ἀενάου R: ἀεννάου MF (v) τινὸς om. M (Tisch.) 12 ἐφ' ὧ M ἡμεῖς οἱ πένητες transp. M (Tisch.) τρέφονται F κεραμεᾶς Tisch.: κεραμέας M, κεραμιαίας F (v), κεραμαιους R 13 ὀβελίας Mang. (Tisch.): ὀβελέας M, οβελιαιους R, ὀβολιαίους F προσόψϊμα M 14 λεπτὴν R: λινῆν M (v), λινὴν F ὀθώνην F 15 καὶ στιφρὰν Tisch.: ἢ κολιστίφραν (sic) M, καὶ στριφνὴν R, καὶ στρυφνὴν F (v); cf. vol. IV 242,17 τὴν κοίτην R: τὴν om. MF 16 φράσας M καὶ (pro ἢ) χρυσοῦ M 17 ἀνθοβαφέσι] ἔνθα βαθέσι F (Turn.) ἐσθῆσιν ἁλουργίσιν R: ἐσθῆσι καὶ ἁλουργίσι F (v), ἐσθῆτες μαλακωτέραις πορφυραῖς M (μ. π. recepit Tisch.)
19 οἶμαι M (Tisch.): om. RF (v) αὐτῆς M εὐμοίρου λαχεῖν RM: ἀμοιρῆσαι F: εὐμοιρῆσαι Turn. 20 ἐφάψασθαι RM: ἅψασθαι F (Turn.) 20. 21 τἀνθρώπινα F
21 τιμᾶν om. M ἥτις om. M (Tisch.)

τὰς πόλεις εὐθηνίας, εὐπορίας, εὐνομίας, εἰρήνης ἀναπεπλήκασιν, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ὑπεξελόμενοι, πάντα δ' ἀφειδῶς καὶ ἀταμιεύτως χαριζόμενοι. τὰ μὲν δὴ τῶν εὐγενῶν καὶ ὡς ἀληθῶς ἡγεμόνων ἔργα ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. τὰ δὲ τῶν νεοπλούτων ἐκεῖνα πλάνῳ τινὶ τύχης 23 εἰς πολυχρηματίαν περιηκόντων, οἳ τὸν ἀληθῆ καὶ βλέποντα πλοῦτον ἐξ ἀρετῶν τελείων συνεστῶτα καὶ τῶν κατ' ἀρετὰς πράξεων οὐδ' ὄναρ ἴσασι, τῷ δὲ τυφλῷ προσέπταισαν, ἐφ' οὗ σκηριπτόμενοι κατ' ἀναγκαῖον τὴν ἄγουσαν ὁδὸν οὐχ ὁρῶντες εἰς ἀνοδίας ἐκτρέπονται, θαυμάζοντες τὰ μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς καὶ τὰ φύσει τίμια γελῶντες· οἷς ὁ ἱερὸς λόγος ὅρκον ἐν οὐ δέοντι καιρῷ ποιουμένοις οὐ μετρίως ἐπιτιμᾷ καὶ ὀνειδίζει· δυσκάθαρτοι γὰρ καὶ δυσίατοι, ὡς μηδὲ παρὰ θεῷ τῷ τὴν φύσιν ἵλεῳ συγγνώμης ἀξιοῦσθαι.

(6.) Παρθένων δὲ καὶ γυναικῶν τὸ περὶ τὰς εὐχὰς αὐτοκρατὲς 24 ἀφείλετο, τῶν μὲν παρθένων τοὺς πατέρας κυρίους, τῶν δὲ γυναικῶν τοὺς ἄνδρας ἐπιγνώμονας ἀποφήνας εἴς τε βεβαίωσιν τῶν ὅρκων καὶ λύσιν· καὶ μήποτ' εἰκότως· αἱ μὲν γὰρ διὰ νεότητα δύναμιν ὅρκων οὐκ ἴσασιν, ὡς χρήζειν τῶν ἐπικρινούντων, αἱ δὲ πολλάκις ὑπ' εὐχερείας ὀμνύουσιν, ἃ μὴ τοῖς ἀνδράσι συνοίσει· διόπερ αὐτοῖς ἀνέθηκε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τὰ ὀμοσθέντα φυλάττειν ἢ τοὐναντίον. χῆραι δὲ μὴ ῥᾳδίως 25 ὀμνύτωσαν — οὐ γὰρ ἔχουσι τοὺς παραιτητάς, οὔτε ἄνδρας ὧν διεζεύχθησαν οὔτε πατέρας ἀφ' ὧν μετανέστησαν, ὅτε τὴν πρὸς γάμον ἀποικίαν ἐστέλλοντο —, ἐπειδὴ μένειν τοὺς τούτων ὅρκους ἀναγκαῖον ἐρημίᾳ τῶν

1 εὐθηνίας, εὐπορίας R: εὐσθενείας, εὐπορίας F (v), εὐετηρίας, εὐθηνίας M (Tisch.) 2 καὶ ἀταμιεύτως χαριζόμενοι om. M 3 tit. περὶ παρθένων καὶ γυναικῶν μεθ' ὅρκου τι ἐπαγγειλαμένων καὶ ἀταμιεύτως χαριζομένων (sic) hoc loco add. mg M καὶ τὰ RF: τὰ om. M (Tisch.) 4 πλάνῳ τινὶ τύχης] πλανῶνται εὐχῆς M 5 περιηκόντων] περὶ οὐκ ὄντων M ἐξ] ὑπ' F (Turn.) 7 τυφλῷ] τύφῳ M ἐφ' ᾧ F (Turn.) κατ' ἀναγκαίων F 8 ἀνοδίας RM (Tisch.): ἀνοδίαν F (v) θαυμάζονται F 9 σπουδῆς RM (Tisch.): τιμῆς F (v) 10 καιρῷ om. M (Tisch.) 10. 11 δυσκάθαρτοι RM: δυσκατόρθωτοι F (Turn.) 13 αὐτοκράτορες M 14 ἀφεῖλατο R, ἀφεῖλαντο M παρθένων R: om. MF 15 ἐπιγνώμονας R: om. MF ἀποφήναντες M εἴς τε M (Tisch.): τε om. RF (v) τῶν ὅρκων M (Tisch.): τῶν om. RF 16 post λύσιν add. τῆς μὲν πατρός, τῆς δὲ ἀνδρὸς εἶναι F (v), om. RM (Tisch.) μήποτ' codd.: μήτ' L, μὴν v διὰ νεότητα RF: παρθένοι M (Tisch.) 17 τὰ τῶν M ὑπ' RM (Tisch.), ὑπὸ F^2: ὑπὲρ F^1L (v) 18 αὐταῖς M 19 τοῦ om. M (Tisch.) ὀμοσθέντα Tisch.: νομισθέντα RF (v), ὀνομασθέντα M; ὁρισθέντα coni. Mang. φυλάττειν RM (Tisch.): διαφυλάττειν F (v) ῥᾳδίως RF: ταχέως M (Tisch.) 20 οὔτ' ἄνδρας F 21 τὴν om. M 22 ἠρεμίᾳ M

13 Num. 30,4 sqq. 19 Num. 30,10.

26 χηδομένων βεβαιουμένους. ἐὰν δέ τις | ἐπιορκοῦντά τινα εἰδὼς μὴ καταμηνύσῃ ἢ ἀπελέγξῃ φιλίᾳ ἢ αἰδοῖ ἢ φόβῳ διδοὺς πλέον ἢ εὐσεβείᾳ, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ἔνοχος ἔστω· διαφέρει γὰρ τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν τὸ συν- p. 275
27 επιγράφεσθαι ἀδικοῦντι. δίκαι δὲ κατ' ἐπιόρκων αἱ μὲν ἀνάκεινται τῷ θεῷ, αἱ δὲ ἀνθρώποις, θεῷ μὲν αἱ ἀνωτάτω καὶ μέγισται — ἵλεως γὰρ οὐ γίνεται τοῖς οὕτως ἀσεβοῦσιν, ἀλλὰ μένειν εἰς ἀεὶ δυσκαθάρτους ἐᾷ, δικαίως, οἶμαι, καὶ προσηκόντως· ὁ γὰρ ἀμελήσας τί δεινὸν εἰ ἀνταμελη-
28 θήσεται, οἷς δίδωσι τὰ ἴσα καρπούμενος; — αἱ δ' ἀπ' ἀνθρώπων διάφοροι, θάνατος ἢ πληγαί, τῶν μὲν ἀμεινόνων καὶ περιττῶν εἰς εὐσέβειαν θανάτου δίκας βεβαιούντων, τῶν δὲ μαλακώτερον χρωμένων ὀργαῖς δημοσίᾳ μάστιγι τυπτόντων ἀναφανδὸν ἐν κοινῷ· εἰσὶ δὲ καὶ πληγαὶ τοῖς μὴ δουλοπρεπέσιν οὐκ ἔλαττον δίκης θανάτου.
29 (7.) Ταῦτα μὲν οὖν αἱ ῥηταὶ προστάξεις περιέχουσιν. ἔστι δὲ καὶ ἀλληγορῆσαι τὰ περὶ τὸν τόπον ἔχοντα θεωρίαν τὴν διὰ συμβόλων. εἰδέναι τοίνυν προσήκει ὅτι ὁ τῆς φύσεως ὀρθὸς λόγος πατρὸς ὁμοῦ καὶ ἀνδρὸς ἔχει δύναμιν, ἐπινοίαις διαφόροις· ἀνδρὸς μέν, ἐπειδὴ τὸν ἀρετῶν σπόρον ὥσπερ εἰς ἀγαθὴν ἄρουραν τὴν ψυχὴν καταβάλλεται, πατρὸς δ' ὅτι βουλὰς ἀγαθὰς καὶ πράξεις καλὰς καὶ σπουδαίας γεννᾶν πέφυκε καὶ γεννήσας ἐκτρέφει ποτίμοις δόγμασιν, ἃ παιδεία καὶ σοφία χορηγοῦσι.
30 διάνοια δ' ἀπεικάζεται τοτὲ μὲν παρθένῳ, τοτὲ δὲ γυναικὶ ἢ χηρευούσῃ ἢ ἀνδρὶ ἔτι ἡρμοσμένῃ· παρθένος μὲν διάνοια ἁγνὴν καὶ ἀδιάφθορον διαφυλάττουσα ἑαυτὴν ἀπό τε ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἔτι δὲ καὶ λυπῶν

---

1 τιν' F 4 δίκαι δὲ κατ' ἐπιόρκων RF: αἱ δὲ κατ' ἐπιόρκων δίκαι M (Tisch.) 4. 5 τῷ θεῷ RM (Tisch.): θεῷ F (v) 5 δ' F ἀνώτατοι F; ἀνώταται Turn. ἵλεω F 6 ἀσεβοῦσιν RM (Tisch.): ἀσεβήσασιν F (v) εἰς ἀεὶ R, εἰς αἰεὶ M (Tisch.): εἰς om. F (v) 7 ἀμελήσας R: ἀμελὴς MF 8. 9 διάφοροι R, διάφ[θ]οροι F: διάφθοροι L, διαφοραὶ (sic) M 9 τῶν μὲν (μὲν om. R) ἀμεινόνων καὶ περιττῶν RM: τούτων μὲν ἀμείνω καὶ περὶ τῶν F (Turn.) 12 ἐλάττους coni. Mang., ἐλάττων δίκη Wendl. 13 δὲ καὶ RM (Tisch.): καὶ om. F (v) 14 τὸν τόπον RM: τῶν τόπων F post θεωρίαν add. κατὰ ἀναγωγὴν M (Tisch.) 15 προσήκει ὅτι RF: ἐχρῆν ὅτι M (Tisch.), προσήκει (om. ὅτι) L (v) 16 ἐπινοίαις RF: ἐπὶ ἐννοίαις M (Tisch.) 16. 17 τὸν ἀρετῶν σπόρον R (sic correxerat Tisch.): τῶν ἀρετῶν σπόρον F (v), τὸν ἀέρα τὸν[ῶν] σπόρον[ων] M 19 χορηγοῦσαι M 20 διάνοια] διαδίδοται· ἃ M δὲ R ποτὲ μὲν ... ποτὲ δὲ M 21 παρθένος RM: παρθένῳ F (v) μὲν RF: μὲν οὖν M (Mang. Tisch.) 21. 22 διάνοια ... διαφυλάττουσα RM: διανοίας ... διαφυλαττούσῃ F; διανοίας διαφυλαττούσης Turn. 22 τῶν ἡδονῶν F ἔτι δὲ καὶ R: καὶ om. MF

---

1 Lev. 5,1.

καὶ φόβων, ἐπιβούλων παθῶν, ἧς τὴν προστασίαν ὁ γεννητὴς ἀνῆπται πατήρ· τῆς δ' ὡς γυναικὸς ἀστείῳ λόγῳ τῷ κατ' ἀρετὴν συμβιούσης τὴν ἐπιμέλειαν ὁ αὐτὸς λόγος οὗτος ἐπαγγέλλεται σπείρων ἀνδρὸς τρόπον ἐννοίας ἀρίστας. ἣ δ' ἂν ἀπορφανισθῇ ψυχὴ καὶ γενεᾶς τῆς κατὰ τὴν 31 φρόνησιν καὶ ἐπιγαμίας τῆς κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, χηρεύουσα τῶν καλλίστων καὶ ἔρημος οὖσα σοφίας, ὑπαίτιον ἑλομένη ζωήν, ἔνοχος ἔστω οἷς ἔγνω καθ' ἑαυτῆς, ἰατρὸν ἁμαρτημάτων οὐκ ἔχουσα οὔθ' ὡς ἄνδρα συμβιωτὴν οὔθ' ὡς πατέρα γεννητὴν τὸν κατὰ σοφίαν λόγον.

(8.) Τῶν δὲ μὴ μόνον τὰς οὐσίας ἢ μέρη τούτων ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς 32 ἀνάθημα ποιησαμένων ἐν εὐχαῖς ὥρισε τιμάς, οὐ πρὸς κάλλος ἢ μέγεθος 176 M. ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων ἀπιδών, | ἀλλὰ πρὸς ἀριθμὸν ἴσον, διακρίνας ἄνδρας αὐτὸ μόνον γυναικῶν καὶ νηπίους τελείων. κελεύει γὰρ ἀπὸ μὲν εἰκο- 33 σαετίας ἄχρις ἑξηκονταετίας ἀνδρὸς εἶναι τιμὴν δραχμὰς διακοσίας νομίσματος ὁλαργύρου, γυναικὸς δὲ εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατόν, ἀπὸ δὲ πενταετίας ἄχρις εἰκοσαετίας τοῦ μὲν ἄρρενος δραχμὰς ὀγδοήκοντα, τῆς δὲ θηλείας τεσσαράκοντα, ἀπὸ δὲ βρέφους εἰς πενταετίαν τοῦ μὲν ἄρρενος δραχμὰς εἴκοσι, τοῦ δὲ θήλεος δώδεκα, τῶν δ' ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη βεβιωκότων πρεσβυτῶν μὲν δραχμὰς ἑξήκοντα, πρεσβυτίδων δὲ τεσσαράκοντα. τὰ δ' ἴσα καὶ ἐπ' ἀρρένων καθ' ἡλικίαν ἑκάστην καὶ ἐπὶ θηλειῶν 34 ὁμοίως διετάξατο, τριῶν ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτάτων· ἑνὸς μὲν ὅτι ἴσον ἐστὶ καὶ ὅμοιον τὸ ἀξίωμα τῆς εὐχῆς, ἐάν τε ὑπὸ μεγάλου τινὸς ἐάν τε καὶ ὑπ' εὐτελοῦς γίνηται· δευτέρου δ' ὅτι τοὺς εὐξαμένους ἁρμόττον οὐκ ἦν ταῖς τῶν ἀνδραπόδων ὑποβάλλεσθαι τύχαις — ἐκεῖνα γὰρ πρὸς

---

1 ἐπιβουλῶν M ἧς F: ὧν RM γεννητὴς RF: γενέτης M (Tisch.) 2 γυναικὸς codd.: γυναικὸς ἀστείας v 3 λόγος οὗτος Tisch.: λόγος οὕτως M, οὗτος λόγος RF (v) 4. 5 τὴν φρόνησιν M (Tisch.): τὴν om. RF (v) 5 ὀρθὸν om. M 7 οἷς RM: ἧς F (Turn.) αὐτῆς M ἰατρὸν] παραιτητὴν coni. Mang. οὔθ'] οὐδ' M 8 οὔθ'] οὐδ' M 9 tit. περὶ τῶν ἑαυτοὺς ἀναθέντων add. mg M ἢ om. M αὐτοὺς F, ἑαυτοὺς M (Tisch.) 10 ἀνάθεμα M (Tisch.) 12 αὐτὸ μόνον RF: ἀπὸ μόνων M (Tisch.) 14 δὲ R: δ' MF 14. 15 πεντετίας F 15 δραχμὰς ὀγδοήκοντα R (Mang.): π' δραχμάς M (Tisch.), δραχμὰς om. F (Turn.) 16 μ' M 17 δραχμὰς RM: om. F (Turn.) κ' M θήλεως F ιβ' M ξ' M 18 δραχμὰς RM (Tisch.): om. F (v) ξ' M 18. 19 μ' M 19 ἐπὶ ἀρρένων F 20 διετάξατο RM (Tisch.): διέταξε F (v) 21 ἐάν τε R, ἐάν θ' F: ἐάν τε καὶ M (Tisch.) 21. 22 ἐάν τε καὶ ὑπ'] ἢ τὸ δοκεῖν M 22 ὑπὸ F γίγνηται R, γένηται M (Tisch.) δευτέρου v: δεύτερον codd. (Tisch.) τοὺς om. M

---

12 Lev. 27, 2 sqq.

τὰς τῶν σωμάτων εὐεξίας καὶ εὐμορφίας τιμᾶται ἢ τοὐναντίον ἐπευωνίζεται —· τρίτου δ' ὃ καὶ ἀναγκαιότατον, ὅτι παρὰ μὲν ἡμῖν ἀνισότης, ἰσότης δὲ παρὰ θεῷ τίμιον.

35 (9.) Ταῦτα μὲν ἐπ' ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ κτηνῶν τάδε νομοθετεῖται· ἐάν τις ἀφορίσῃ κτῆνος, εἰ μὲν εἴη καθαρὸν ἔκ τινος γένους τῶν τριῶν, ἅπερ εἰς θυσίαν ἀπενεμήθη, βοῦς ἢ πρόβατον ἢ αἴξ, ἐκεῖνο καταθυέτω μὴ ὑπαλλαττόμενος μήτε χεῖρον κρείττονος μήτ' ἄμεινον χείρονος· οὐ γὰρ πολυσαρκίᾳ καὶ πιότητι ζῴων χαίρει ὁ θεός, ἀλλ' ἀνυπαιτίῳ τοῦ εὐξαμένου διαθέσει· ἐὰν δὲ ὑπαλλάττηται, δύο ἀνθ' ἑνὸς καθιερούτω, τό
36 τε ἀρχαῖον καὶ τὸ ἀντ' ἐκείνου. ἐὰν δέ τις εὔξηταί τι τῶν μὴ καθαρῶν κτηνῶν, ἀγέτω πρὸς τὸν δοκιμώτατον τῶν ἱερέων· ὁ δὲ τιμάσθω μὴ ὑπερβάλλων τὴν ἀξίαν, προσεπιτιθεὶς τῆς τιμῆς καὶ τὸ πέμπτον, ἵν', εἰ δέοι καθαρὸν ἀντὶ τούτου ζῷον ἱερουργεῖν, μηδὲν ὑστερίζοι τῆς ἀξίας τιμῆς, καὶ ἄλλως ὑπὲρ τοῦ δυσωπῆσαι τὸν εὐξάμενον, ὅτι τὴν εὐχὴν ἐποιήσατο οὐ συλλογισμῷ, τὸ μὴ καθαρὸν ζῷον ὥς γ' οἶμαι τότε νομίσας εἶναι καθαρὸν πλάνῳ διανοίας, κεκρατημένος ὑπὸ πάθους.
37 οἰκία δ' εἰ γένοιτο ἀνάθημα, πάλιν ἐχέτω τιμητὴν ἱερέα· οἱ δ' ὠνούμενοι μὴ τὰ ἴσα κατατιθέτωσαν, ἀλλ' εἰ μὲν ὁ εὐξάμενος ἀνακομίζεσθαι προέλοιτο, ἐπιδαψιλευέσθω τὸ πέμπτον, κολάζων τὴν εὐχέρειαν καὶ ἐπιθυμίαν, διττὸν κακόν, ἐν οἷς μὲν ηὔχετο τὴν εὐχέρειαν, | ἐν οἷς δ' ἐφίεται p. 277 ὧν πρότερον ἐξέστη τὴν ἐπιθυμίαν, εἰ δ' ἕτερος, μηδὲν πλέον τῆς ἀξίας
38 κατατιθέτω. ὁ δ' εὐξάμενος μὴ μακροὺς ἐμποιείτω χρόνους πρὸς τὴν ὧν ηὔξατο τελείωσιν· ἄτοπον γὰρ τὰς μὲν πρὸς ἀνθρώπους ὁμολογίας

---

1 τιμᾶται R: om. MF 1. 2 ἐπευωνίζεται RM (Tisch.): προσεπευωνίζονται F (v) 2 τρίτου v: τρίτον codd. (Tisch.) ὃ] ἔτι M (Tisch.) 4 tit. περὶ κτηνῶν ἀφορισθέντων θεῷ add. mg M περὶ ἀνθρώπων F (Turn.) τάδε RM: ταῦτα F (v) νομοθετεῖται RF: νενομοθέτηται M (Tisch.) 7 μήτε χεῖρον] μὴ τὸ χεῖρον M 8 ζῴων om. M ὁ om. M 9 δ' F 10 τ' F εὔξηται RM: εὕρηται F (Turn.) 12 προσεπιτιθεὶς R: προσεπιθεὶς MF καὶ ante τῆς τιμῆς transp. M (Tisch.) 13 ἀντὶ τούτου ζῷον RM: ἀντὶ τοῦ ζώου F, ἀντὶ ζώου L (Turn.) ὑστερίζοι RMF (Tisch.): ὑστερίζῃ L (v) 14 τὸν om. Tisch. 15 ὥς γ' F: ὥς τ' M, ὡς R τότε M (Tisch.): τοῦτο RF (v) 16 εἶναι καθαρὸν RM: om. F (Turn.) κεκρατημένος RF: κεκρατημένης M (Tisch.) ὑπὸ πάθος (sic) F 17 tit. περὶ οἰκίας ἀνατεθείσης add. mg M ἀνάθεμα F 18 τὰ ἴσα μὴ transp. R κατατιθέσθωσαν M (Tisch.) 19 κολάζον M (Tisch.) 20 διττὸν κακόν RM: διττῶν κακῶν F (Turn.) 21 πλεῖον M (Tisch.) 22 κατατιθέσθω M (Mang. Tisch.) ποιείτω M 23 τελείωσιν RM: τελείωσιν ἢ τίμησιν F (v)

---

5 Lev. 27,9 sqq. 17 Lev. 27,14. 15.

ἐπιτέμνειν πειρᾶσθαι, τὰς δὲ πρὸς θεὸν τὸν ἀνεπιδεᾶ καὶ οὐδενὸς χρεῖον ἐκπροθέσμους ἀποφαίνειν, μελλήσει καὶ βραδυτῆτι διελέγχοντας αὐτοὺς ἐπὶ τῷ μεγίστῳ τῶν ἀδικημάτων, ὀλιγωρίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν, οὗ τὴν θεραπείαν ἀρχὴν καὶ τέλος εὐδαιμονίας εἶναι νομιστέον. ὅρκων μὲν δὴ πέρι καὶ εὐχῶν ἅλις.

Περὶ ἑβδόμης.

(1.) Ἑξῆς ἐστι κεφάλαιον τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ᾧ μυρία 39
καὶ ἀναγκαῖα ἐμφέρεται, τὰ εἴδη τῶν ἑορτῶν, αἱ τῶν φύσει μὲν ἐλευθέρων διὰ δὲ καιροὺς ἀβουλήτους θητευόντων καθ' ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἀφέσεις, αἱ πρὸς χρεώστας τῶν συμβαλλόντων φιλοφροσύναι τὰ δάνεια ἑβδόμῳ ἔτει τοῖς ὁμοφύλοις χαριζομένων, αἱ ἀνάπαυλαι τῆς βαθυγείου πεδιάδος τε καὶ ὀρεινῆς, αἳ γίνονται παρ' ἑξαετίαν, τὰ περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους νομοθετηθέντα· ὧν καὶ ἡ ἄνευ κόπου ψιλὴ διήγησις ἱκανὴ τοὺς μὲν εὐφυεῖς τελειῶσαι πρὸς ἀρετήν, τοὺς δ' ἀφηνιαστὰς καὶ
σκληροὺς τὸ ἦθος εὐπειθεστέρους ἀπεργάσασθαι. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς 40
ἐν ἀριθμοῖς ἑβδόμης εἴρηται διὰ μακροτέρων πρότερον, ἥν τε ἔχει φύσιν ἐν δεκάδι καὶ ἣν συγγένειαν πρός τε αὐτὴν δεκάδα καὶ πρὸς τετράδα,
278 M. | τὴν δεκάδος ἀρχήν τε καὶ πηγήν, καὶ ὡς συντεθεῖσα μὲν ἀπὸ μονάδος ἑξῆς γεννᾷ τὸν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τέλειον ἀριθμὸν τοῖς αὑτοῦ μέρεσιν ἰσούμενον, εἰς δ' ἀναλογίαν ἀχθεῖσα κύβον ὁμοῦ καὶ τετράγωνον ἀποτελεῖ, καὶ ὡς μυρία ἄλλα κάλλη θεωρημάτων ἐξ αὑτῆς ἐπιδείκνυται, περὶ ὧν οὐ καιρὸς μακρηγορεῖν. ἕκαστον δὲ τῶν προκειμένων καὶ ἐμφερομένων εἰδῶν ἐπισκεπτέον, ἀπὸ τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν ποιησαμένους. ἦν δὲ πρῶτον τὸ περὶ ἑορτῶν.

---

1 χρεῖον RF: χρήζοντα M (Tisch.) 2 μελήσει F αὐτοὺς MF 4 εὐδαιμονίας om. M. 5 ἅλις: desinit L (Turn.) 6 tit. περὶ ἑβδόμης mg R mg M: περὶ τῆς ἑβδόμης F 7 ἑξῆς ἐστι RM: ἑξῆς δ' ἐστὶ F (v) ἑβδόμης M: ἑβδομάδος RF 8 τὰ εἴδη RM: εἴδη F (v) 9 δὲ om. F ἐνιαυτῶν M 10 φιλοφροσύναι R: φιλανθρωπίαι MF 11 τῆς] τοῦ M 12 παρὰ M 12. 13 ἑξηκοστοῦ M 13 ἡ om. M κόπου RM (Tisch.): σκοποῦ F (v) 14 πρὸς ἀρετὴν codd.: πρὸς om. in textu Hoesch. δ' codd. (Tisch.): δὲ v 15 ἀπεργάσασθαι codd.: ἀπεργάζεσθαι in textu Hoesch. 16 ἑβδόμης] ἑβδομάδος voluit Mang. ἥν τ' F, ἥν τε γὰρ M 17 τ' F 19 η' καὶ κ' F αὐτοῦ RM (αὑτοῦ scripsi): αὐτοῖς F 20 ἰσούμενον R: ἴσον MF δ' RM: om. F (v) ἀχθεῖσα] αὐξηθεῖσα coni. Mang. 21 μυρί' F ἐξ αὐτῆς codd. (v) 24 τὸ om. Hoesch. περὶ ἑορτῶν RM (Tisch.): περὶ τῶν ἑορτῶν F (v)

Περὶ τῶν δέκα ἑορτῶν.

41 (2.) Εἰσὶ τοίνυν ἀριθμῷ δέκα ἑορταί, ἃς ἀναγράφει ὁ νόμος· πρώτη μέν, ἣν ἀκούσας θαυμάσαι τις ἂν ἴσως, αὕτη δ' ἐστὶν ἡμέρα πᾶσα· δευτέρα δὲ ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἑβδόμη, σάββατον αὐτὴν Ἑβραῖοι πατρίῳ γλώττῃ καλοῦσι· τρίτη δ' ἡ μετὰ σύνοδον τὴν κατὰ σελήνην νέαν νουμηνία· τετάρτη δ' ἡ τῶν διαβατηρίων, ἣ καλεῖται Πάσχα· πέμπτη δ' ἡ τῶν ἀσταχύων ἀπαρχή, τὸ ἱερὸν δράγμα· ἕκτη δ' ἄζυμα· μεθ' ἣν ἡ τῶν ἑβδομάδων ὄντως ἑβδόμη· ὀγδόη δὲ ἱερομηνία· ἐνάτη δὲ νηστεία· δεκάτη δὲ ἡ τῶν σκηνῶν, ἥτις ἐστὶ τῶν ἐτησίων ἑορτῶν συμπέρασμα, εἰς τέλειον ἀριθμὸν δεκάδα τελευτῶσα. ἀρκτέον δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης.

42 (3.) Ἅπασαν ἡμέραν ἑορτὴν ἀναγράφει ὁ νόμος πρὸς τὸν ἀνεπίληπτον βίον ἁρμοζόμενος ὁσίων ἀνθρώπων ἑπομένων τῇ φύσει καὶ τοῖς ταύτης διατάγμασι. καὶ εἴ γε μὴ παρευημέρησαν αἱ κακίαι καταδυναστεύσασαι τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων λογισμοὺς οὓς τῆς ἑκάστων ψυχῆς ἐξῴκισαν, ἀλλ' ἔμειναν αἱ τῶν ἀρετῶν δυνάμεις εἰς ἅπαν ἀήττητοι, μία ἂν ἦν ὁ ἀπὸ γενέσεως ἄχρι τελευτῆς χρόνος ἀδιάστατος ἑορτὴ καὶ

1 tit. περὶ τῶν δέκα ἑορτῶν mg M (Tisch.): περὶ τῶν ἑορτῶν ὡς εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν δέκα F (v), tit. om. R 3 πρώτη] πρῶτον F ἣν—ἐστὶν om. Nicet. θαυμάσοι M 4 δευτέρα δ' F, δὲ om. Nicet. ἡ δι' ἓξ (R?)F Nicet.: ἤδη κ, (sic) M; ἡ ἐξ Hoesch. in textu Ἑβραῖοι om. Nicet. 5 καλοῦσι πατρίω γλώττη transp. Nicet. ἡ μετὰ] ἡμέρα M μετὰ—νέαν (6) om. Nicet. κατὰ σελήνην R ut vid.: κατά τινα σελήνην F (v), κατά τινας σελήνην M; καθ' ἑκάστην σελήνην coni. Mang. 6 νέαν] καὶ νέαν M νουμηνία R Nicet.: νουμηνίαν M, νεομηνίαν F (Hoesch.) τετάρτη δ' ἡ M: τετάρτη δὲ (om. ἡ) F, ἡ δὲ τετάρτη ἡ R ut vid., τετάρτηι Nicet. δ' om. Nicet. 7 δράχμα F (Hoesch. in textu) δ' om. Nicet. 8 ἡ τῶν M Nicet. (Tisch.): ἡ τῆς τῶν F (v), ἡ τῶν om. R δὲ R: δ' MF, om. Nicet. ἐνάτη RF Nicet.: ἐννάτη M (v) 9 δεκάτη δὲ RM, δεκάτη δ' F: καὶ δεκάτη Nicet. ἐστὶ τῶν RM Nicet. (Tisch.): ἐστιν ἡ τῶν F (v) ἐτησίων] δημοσίων M 10 εἰς—τελευτῶσα om. Nicet.

ἀριθμὸν om. M tit. πρώτην ἑορτὴν ἀν (i. e. ἀναγράφει) πᾶσαν ἡμέραν add. M (in textu) δὲ RM: δ' F 12 ἅπασαν μὲν ἡμέραν R 13 ὁσίων scripsi: ὡς τῶν codd.; τὸν τῶν coni. Mang. 15 τοὺς] καὶ τοὺς M (Tisch.) τῶν om. R οὓς om. M (Tisch.) 16 ἔμειναν ἂν M 17 μία ἄρα ἦν M ὁ om. M (Tisch.) χρόνου M (Tisch.)

2—12 Nicetae Catena in Lucam (ad verba 22,1 ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη Πάσχα) Φίλωνος: εἰσὶ δὲ παρ' Ἰουδαίοις ἑορταὶ ἀριθμῷ δέκα, ἃς ἀναγράφει ὁ νόμος — ἅπασαν ἡμέραν ἑορτὴν ἀναγράφει ὁ νόμος.

αἵ τε οἰκίαι καὶ αἱ πόλεις ἐν ἀδείᾳ καὶ ἐκεχειρίᾳ μεσταὶ πάντων ἂν
ἦσαν ἀγαθῶν εὐδίαν ἄγουσαι πραγμάτων. νυνὶ δ' αἱ πλεονεξίαι καὶ 43
ἀντεπιθέσεις, ἃς ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες μηχανῶνται κατά τε αὑτῶν
καὶ κατ' ἀλλήλων, τὸ συνεχὲς τῆς ἱλαρᾶς διέκοψαν εὐθυμίας. ἐμφανὴς
9 M. δὲ τοῦ λεγομένου πίστις. ὅσοι γὰρ ἢ παρ' Ἕλλησιν | ἢ παρὰ βαρβάροις 44
ἀσκηταὶ σοφίας εἰσὶν ἀνεπιλήπτως καὶ ἀνυπαιτίως ζῶντες, μήτε ἀδικεῖσθαι μήτε ἀνταδικεῖν αἱρούμενοι, τὰς τῶν φιλοπραγμόνων ὁμιλίας ἐκτρέπονται καὶ τὰ χωρία, ἐν οἷς ποιοῦνται τὰς διατριβάς, προβέβληνται, δικαστήρια καὶ βουλευτήρια καὶ ἀγορὰς καὶ ἐκκλησίας καὶ συνόλως ὅπου
τις τῶν εἰκαιοτέρων ἀνθρώπων θίασος ἢ σύλλογος, οἷα βίον ἀπόλεμον 45
καὶ εἰρηναῖον ἐζηλωκότες, θεωροὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων ἄριστοι, γῆν καὶ θάλατταν καὶ ἀέρα καὶ οὐρανὸν καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς φύσεις διερευνώμενοι, σελήνῃ καὶ ἡλίῳ καὶ τῇ χορείᾳ τῶν ἄλλων ἀστέρων πλανήτων τε καὶ ἀπλανῶν ταῖς διανοίαις συμπεριπολοῦντες, τὰ μὲν σώματα κάτω πρὸς χέρσον ἱδρυμένοι, τὰς δὲ ψυχὰς ὑποπτέρους κατασκευάζοντες, ὅπως αἰθεροβατοῦντες τὰς ἐκεῖ δυνάμεις περιαθρῶσιν, οἷα χρηστοὶ τῷ ὄντι κοσμοπολῖται γενόμενοι, οἳ τὸν μὲν κόσμον ἐνόμισαν εἶναι πόλιν, πολίτας δὲ τοὺς σοφίας ὁμιλητάς, ἀρετῆς ἐγγραφούσης, ᾗ
πεπίστευται τὸ κοινὸν πολίτευμα πρυτανεύειν. (4.) γέμοντες οὖν καλο- 46
καγαθίας καὶ τῶν περὶ σῶμα κακῶν καὶ τῶν ἐκτὸς ἀλογεῖν ἐθιζόμενοι καὶ ἐξαδιαφορεῖν τὰ ἀδιάφορα μελετῶντες καὶ κατὰ τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἀλειφόμενοι καὶ συνόλως ἐπάνω τῶν παθῶν ἵστασθαι σπουδάζοντες ἀεὶ καὶ τὸν ἐπιτειχισμὸν αὐτῶν πάσῃ δυνάμει καθαιρεῖν παιδευόμενοι καὶ ταῖς τῆς τύχης μὴ καμπτόμενοι προσβολαῖς διὰ τὸ προεκλελογίσθαι τὰς ἐπιθέσεις αὐτῆς — ἐπικουφίζει γὰρ καὶ τὰ βαρύτατα

---

1 τ' F (v) ἐκκεχειρία F 2 νυνὶ δ' αἱ (R?)F: νυνὶ δὲ (om. αἱ) M
3 ἀντιθέσεις M κατά τε αυτων R: κατά θ' ἑαυτῶν F (v), καθ' ἑαυτῶν M (Tisch.)
5 πίστις (R?)M: ἡ πίστις F (v) 6. 7 μήτε ἀδικεῖσθαι R: μήτ' ἀδικεῖν F (v), om. M
7 μήτε ἀνταδικεῖν R (coni. Mang.): μήτ' ἀντιδικεῖν M, μήτ' ἀνδικεῖν F (Hoesch. in textu) 7. 8 ἐκτρέπονται scripsi: ἐκτρεπόμενοι codd. (v) 8 καὶ τὰ RM (Tisch.): καὶ κατὰ F (v) προβέβληται M 10 οἷα om. M 12 αὐτοῖς] αὐτῇ M 15 ἱδρυμένοι] ἱδρυόμενοι coni. Mang. 16 ἐκεῖ RM (Tisch.): ἄνω F (v) 17 χρηστοὶ . . . κοσμοπολῖται γενόμενοι Mang.: χρηστοὺς . . . κοσμοπολίτας (κοσμοποιήτας F) γενομένους codd. 18 εἶναι RM (Tisch.): om. F (v) σοφίας] τῆς σοφίας M (Tisch.) 19 πεπίστευται RF mg M: πιστεύεται M in textu
20 κακῶν R: om. MF (v) τῶν ἐκτὸς R (coni. Mang.): τῶν om. MF (v)

21 τὰ διάφορα M 24 τύχης Mang. (Tisch.): ψὺ^τ^χῆς (sic) M, ψυχῆς RF καμπτόμενοι RM (Tisch.): καθαπτόμενοι F (v) 24. 25 προεκλελογίσθαι Tisch.: προεκλελογῆσθαι R, προεκλελογεῖσθαι M, προσεκλελογῆσθαι F (v)

τῶν ἀβουλήτων ἡ πρόληψις, καινὸν οὐδὲν ἔτι τῆς διανοίας τῶν συμβαινόντων ὑπολαμβανούσης, ἀλλ' ὡς ἐπὶ παλαιοῖς καὶ ἑώλοις ἀμαυρὰν τὴν ἀντίληψιν ποιουμένης —, εἰκότως ἐνευφραινόμενοι ταῖς ἀρεταῖς ἅπαντά
47 γε τὸν βίον ἑορτὴν ἄγουσιν. οὗτοι μὲν οὖν ὀλίγος εἰσὶν ἀριθμός, ἐμπύρευμα κατὰ πόλεις ὑποτυφόμενον σοφίας, ἕνεκα τοῦ μὴ κατὰ τὸ παντελὲς
48 σβεσθεῖσαν ἀρετὴν ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἀφανισθῆναι. εἰ δὲ τοῖς ὀλίγοις συνεφρόνησαν οἱ πανταχοῦ καὶ ἐγένοντο, οἵους βούλεται εἶναι ἡ φύσις, ἀνεπίληπτοι καὶ ἀνυπαίτιοι πάντες, ἐρασταὶ φρονήσεως, χαίροντες τῷ καλῷ δι' αὑτὸ τὸ καλὸν καὶ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἡγούμενοι, τὰ δ' ἄλλα πάντα ὑπήκοα καὶ δοῦλα ὡς ἂν ἄρχοντες, εὐδαιμονίας ἂν αἱ πόλεις ἐγένοντο μεσταί, τῶν μὲν ὅσα λύπης αἴτια καὶ φόβων ἀμέτοχοι, πλήρεις δὲ τῶν ἀπεργαζομένων χαρὰς καὶ εὐπαθείας, ὡς μηδένα καιρὸν ἐλλείπειν
49 ἱλαροῦ | βίου, πάντα δὲ τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλον εἶναι ἑορτήν. (5.) διὸ p. 280
παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ τῶν φαύλων οὐδεὶς ἀλλ' οὐδὲ τὸν βραχύτατον χρόνον ἑορτάζει, συνειδήσει τῶν ἀδικημάτων ἀγχόμενος καὶ τῇ ψυχῇ κατηφῶν, εἰ καὶ τῷ προσώπῳ μειδιᾶν καθυποκρίνεται. ποῦ γὰρ ἔχει καιρὸν ἀψευδοῦς εὐφροσύνης κακοβουλότατος ὢν καὶ συζῶν ἀφροσύνῃ
50 καὶ περὶ πάντα ἀκαιρευόμενος, γλῶτταν, γαστέρα, τὰ γεννητικά; δι' ἧς μὲν γὰρ ἐκλαλεῖ τὰ ἀπόρρητα καὶ ἡσυχαστέα, τὴν δὲ ἀκράτου πολλοῦ καὶ ἐδεσμάτων ἀμέτρων ἀναπίμπλησιν ὑπὸ λαιμαργίας, τοῖς δὲ κατα-

---

1 πρόσληψις M ἔτι M (Tisch., coni. Mang.): ἐπὶ RF 2 ὑπολαμβανούσης RF: ἐπιλαμβανούσης M (Tisch.); ὑπολαβούσης v 3 εὐφραινόμενοι R ἀρεταῖς] ἑορταῖς ταῖς ἐναρέτοις Nicetae cod. Coisl. 201 4 γε om. M (Tisch.) εἰσὶν M: ἐστὶν RF (Hoesch. in textu) 5 κατὰ om. in lac. M ὑποτυφόμενον scripsi: ὑποτυφόμενοι codd. 7 οἱ πανταχοῦ ⟨πάντες⟩ conicio; l. 8 πάντες fort. delendum ἐγένοντο RM: ἐγένονθ' F βούλεται εἶναι ἡ φύσις R: ἐβούλετ' εἶναι ἡ φύσις M (Tisch.), ἐβούλευθ' ἡ φύσις F; ἐβουλεύθη φύσις v, ἐβουλήθη coni. Mang. 9 ἄλλ' F 10 πάντα R: om. MF (v) ἄρχοντες R: ἄρχοντος MF (Tisch.) 11 ἀμέτοχα M 12 ἐλλείπειν M (Tisch.): ἐπιλείπειν RF (v) 13 ἱλαροῦ codd. (Tisch.): τοῦ ἱλαροῦ v 14 οὐδὲ εἷς M (Tisch.) 15 ἀγχόμενος F: ἐχόμενος M, ἀντεχόμενος R ut vid. καὶ RM (Tisch.): κἂν F (v) 15. 16 τῇ ψυχῇ κατηφῶν M (κατηφῶν scripsi, κατηφιῶν Tisch.): τῇ ψυχῇ καὶ τῇ φωνῇ RF (v) 16 εἰ καὶ M (Tisch.): εἰ om. RF (v) καθυποκρίνεται R: καθυποκρίνοιτο MF (v) 17 συζῶν] ζῶν M 18 πάντ' F ἀκαιρούμενος R (fort. recte) 19 γὰρ RM (Tisch.): om. F (v) ἐκλαλεῖ RM (Tisch.): ἐκάλει F[1], ἐκβάλλει F[2] (v) δ' F 20 ὑπὸ] ἀπὸ M

---

3. 4 pergit Nicetas l. l.: καὶ ὅσοι (γε) ἀνυπαιτίως ζῶσιν, εἰκότως ἐνευφραινόμενοι ταῖς ἀρεταῖς ἅπαντά γε τὸν βίον ἑορτὴν ἄγουσι.

χρῆται πρὸς ἐκνομωτάτους οἴστρους καὶ μίξεις ἀθέσμους, οὐ μόνον
ἀλλοτρίοις γάμοις ἐπιμεμηνώς, ἀλλὰ καὶ παιδεραστῶν καὶ βιαζόμενος
τὸν ἄρρενα τῆς φύσεως χαρακτῆρα παρακόπτειν καὶ μεταβάλλειν εἰς
γυναικόμορφον ἰδέαν ἕνεκα τοῦ μεμιασμένῳ καὶ ἐπαράτῳ πάθει χαρί-
σασθαι. δι᾽ ἣν αἰτίαν ὁ πάντα μέγας Μωυσῆς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ περὶ 51
τὴν ὄντως ἑορτὴν κάλλους ἰδὼν τελειοτέραν ἢ κατ᾽ ἀνθρωπίνην φύσιν
ὑπέλαβεν εἶναι καὶ ἀνέθηκεν αὐτὴν θεῷ φήσας κατὰ λέξιν οὕτως·
„ἑορταὶ κυρίου“ (Lev. 23,2)· τὸ γὰρ ἐπίλυπον καὶ περιδεὲς τοῦ ἡμετέρου 52
γένους λογιζόμενος καὶ ὡς ἔστι μυρίων κακῶν μεστόν, ἃ γεννῶσι μὲν
αἱ ψυχῆς πλεονεξίαι, γεννῶσι δὲ καὶ αἱ σώματος κῆρες, προσβάλλουσι
δὲ αἱ τῆς τύχης ἀνωμαλίαι καὶ τῶν συνόντων αἱ ἀντεπιθέσεις μυρία
κακὰ δρώντων τε καὶ πασχόντων, εἰκότως ἐθαύμαζεν, εἰ δύναταί τις ἐν
τοσούτῳ πελάγει πραγμάτων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων φερόμενος καὶ
μηδέποτ᾽ ἠρεμῆσαι οἷός τε ὢν μηδ᾽ ἀκινδύνῳ βίῳ μετ᾽ ἀσφαλείας ἐνορ-
μίσασθαι τὴν μὴ λεγομένην ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν οὖσαν ὄντως ἄγειν
ἑορτήν, ἐνευφραινόμενος καὶ ἐντρυφῶν θεωρίᾳ τε τοῦ κόσμου καὶ τῶν
ἐν αὐτῷ καὶ ἀκολουθίᾳ φύσεως καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς
λόγους ἔργων. ὅθεν ἀναγκαίως εἶπε τὰς ἑορτὰς εἶναι μόνου θεοῦ· 53
μόνος γὰρ εὐδαίμων καὶ μακάριος, παντὸς μὲν ἀμέτοχος κακοῦ, πλήρης
δ᾽ ἀγαθῶν τελείων, μᾶλλον δ᾽, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, αὐτὸς ὢν τὸ
ἀγαθόν, ὃς οὐρανῷ καὶ γῇ τὰ κατὰ μέρος ὤμβρησεν ἀγαθά. παρὸ καὶ 54

---

1 πρὸς] εἰς M (Tisch.)   post ἀθέσμους add. ὃς R, ὁ F (v), om. M (Tisch.)
2 ἐπιμεμηνώς RF: ἐπιμαινόμενος M (Tisch.)   παιδεραστῶν R: παιδοσπορῶν MF; παιδοφθορῶν coni. Mang. (Tisch.)   4 πάθει καὶ ἐπαράτῳ transp. M (Tisch.)
5 αἰτίαν om. R   μωσῆς F Nicet.   6 τὴν] τῶν M   ἢ om. R κατὰ Nicet.   7 αὐτὴν codd. Nicet.: αὐτῷ v   8 ἐπίλυπον R (Tisch., coni. Mang.): ἐπίλοιπον MF (v)   ἐπιδεὲς M   10 δὲ καὶ αἱ R: δ᾽ αἱ F (v), δὲ (om. καὶ αἱ) M   κῆραι F   11 δὲ R: δ᾽ MF   τύχης Mang.: ψυχῆς codd.
12 εἰκότως M (Tisch.): εἰθ᾽ οὕτως RF (v)   13 φερόμενος R: φορούμενος MF (v)
14 τ᾽ F   μετ᾽ ἀσφαλείας] μεταμελείας M   14. 15 ἐνορμίσασθαι (ἠ supra ι) M
15 ὄντως ἄγειν om. M   19 παντὸς . . . κακοῦ RM (Tisch.): πάντων . . . κακοῦ (sic) F; πάντων . . . κακῶν v   20. 21 τὸ ἀγαθόν RF: τἀγαθόν M (Tisch.)
21 τὰ om. M   ὤμβρησεν R: ὤμβρισεν MF (v); ἐπώμβρησεν coni. Mang. (ἐπώμβρισεν Tisch.)

5—16 pergit Nicetas l. l.: διὸ Μωσῆς τὰς ὑπερβολὰς — ἑορταὶ κυρίου (8), ὡς τοῦ ἡμετέρου γένους οὐχ οἵου τε ὄντος τὴν μὴ λεγομένην ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν οὖσαν ὄντως ἄγειν ἑορτήν (15. 16), reliqua om.

τῶν πάλαι τις ἀρετῶσα διάνοια, γαληνιασάντων αὐτῇ τῶν παθῶν,
ἐνεμειδίασε χαρᾶς ἐγκύμων καὶ ὑπόπλεως γενομένη· καὶ λογισαμένη παρ'
αὑτῇ, μή ποτ' ἄρα τὸ μὲν χαίρειν ἴδιόν ἐστι μόνου θεοῦ, αὐτὴ δὲ δια-
μαρτάνει σφετεριζομένη τὰς ὑπὲρ ἄνθρωπον εὐπαθείας, εὐλαβεῖταί τε
55 καὶ τὸν ψυχικὸν | γέλωτα ἀρνεῖται μέχρι τοῦ παρηγορηθῆναι· τὸ γὰρ p. 28
δέος αὐτῆς ἐπικουφίζει ὁ ἵλεως θεὸς χρησμῷ κελεύσας ὁμολογεῖν, ὅτι
ἐγέλασεν, ἵν' ἡμᾶς ἀναδιδάξῃ, ὅτι οὐ κατὰ τὸ παντελὲς ἐστέρηται τὸ
γενητὸν χαρᾶς, ἀλλ' ἔστιν ἡ μὲν ἀμιγὴς καὶ ἀκραιφνεστάτη, μηδὲν τῶν
τῆς ἐναντίας ἐπιδεχομένη φύσεως, ἐξαίρετος θεοῦ, ἡ δ' ἀπ' ἐκείνης
ῥυεῖσα μικτή, βραχέσιν ἀνακεκραμένη λυπηροῖς, ἀνδρὸς ἤδη σοφοῦ δωρεὰν
μεγίστην λαβόντος τὴν τοιαύτην μῖξιν, ἐν ᾗ πλείω τὰ ἡδέα τῶν ἀηδῶν
ἀνακέκραται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
56 (6.) Μετὰ δὲ τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάστατον καὶ διαιωνίζουσαν ἑορτὴν
ἄγεται δευτέρα ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἱερὰ ἑβδόμη· ἣν οἱ μὲν ὠνόμασαν
παρθένον εἰς τὴν ὑπερβάλλουσιν ἁγνείαν ἀπιδόντες αὐτῆς, οἱ δὲ αὐτοὶ
καὶ ἀμήτορα, σπαρεῖσαν ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων, ἰδέαν τῆς
ἄρρενος γενεᾶς, ἀμέτοχον τῆς πρὸς γυναικῶν· ἀνδρειότατος γὰρ καὶ
ἀλκιμώτατος ὁ ἀριθμός, πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν εὖ πεφυκώς· ἔνιοι
δὲ αὐτὴν καιρὸν προσηγόρευσαν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τεκμηράμενοι τὴν
57 νοητὴν αὐτῆς οὐσίαν. ὅσα γὰρ τῶν ἐν αἰσθητοῖς ἄριστα, δι' ὧν αἱ

1 ἀρετῶσα (η supra lin.) διάνοία (sic) M; ἀρετώσῃ διανοίᾳ Tisch. διάνοια] οἷα (sic) R αὐτῇ om. M (Tisch.) 2 ἐνεμειδίασεν R: ἐμειδία MF (v) 3 αὐτῇ F, ἑαυτῇ M (Tisch.) ἴδιόν ἐστι μόνου RF: μόνου ἐστὶν ἴδιον M (Tisch.) αὕτη M 3. 4 διαμαρτάνῃ F 4. 5 τε καὶ F (Tisch.), γε καὶ R: καὶ M; δὲ καὶ v 5 ἀρνεῖται δὲ R 5. 6 τὸ δέος γὰρ Tisch. 6 ὁ ἵλεως ἐπικουφίζει transp. M (Tisch.) 8 γενητὸν RM (Tisch., coni. Mang.): γεννητικὸν F (v) 9 τῆς ἐναντίας] ἐξ ἐναντίας R ἐξαιρέτως voluit Mang. 10 οὐ βραχέσιν male Mang. 12 μὲν RM: μὲν οὖν F (v) 13 tit. περὶ σαββάτου add. mg M ἀδιάσπαστον N alt. καὶ om. Mang. 14 ἡ δι' ἓξ] ἤδη· ϛ' M 15 ἀειπάρθενον coni. Mang. ἐπιδόντες Hoeschelii cod. Boicus (Monac. 113) αὐτῆς om. M δὲ R: δ' MF 16 ἀμήτορες N 18 ἡ ἀλκιμωτάτη N ὁ om. M (Tisch.) πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν εὖ πεφυκώς RM: εὖ πεφυκὼς πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν FN (v) 19 δὲ R: δ' MFN τεκμαιρόμενοι M (Tisch.)

1sqq. Gen. 18,12—15 13—101,20 N fol. 161v: μετὰ—ὑπομένουσιν.
13sqq. pergit Nicetas l. l.: μετὰ μέντοι τὴν συνεχῆ ταύτην ἑορτὴν ἄγεται δευτέρα ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἱερὰ ἑβδόμη (14), ἡ τοῦ κόσμου γενέθλιος (101,11), ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων, οὐχ ἐπειδὴ ῥᾳθυμίας ὁ νόμος εἰσηγητής, ἀεὶ γὰρ πρὸς πόνον ἀλείφει (101,13—14), ἀλλ' ἵνα—ἐνεργείας (101,16—18).

ἐτήσιοι ὧραι καὶ τῶν καιρῶν αἱ περίοδοι τεταγμένως ἀποτελοῦνται,
μετέσχηκεν ἑβδομάδος, λέγω δὲ πλάνητας ἑπτὰ καὶ ἄρκτον καὶ πλειάδα
καὶ σελήνης αὐξομένης τε καὶ μειουμένης ἀνακυκλήσεις καὶ τῶν ἄλλων
τὰς ἐναρμονίους καὶ παντὸς λόγου κρειττους περιφοράς. Μωυσῆς δὲ ἀπὸ 58
σεμνοτέρου πράγματος ἐκάλεσεν αὐτὴν συντέλειαν καὶ παντέλειαν, ἑξάδι
μὲν τὴν γένεσιν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἀναθείς, ἑβδομάδι δὲ τὴν τελεί-
ωσιν. ἑξὰς μὲν γὰρ ἀρτιοπέριττος ἀριθμός, ἐκ τοῦ δὶς τρία παγείς,
ἔχων ἄρρενα μὲν τὸν περιττόν, θῆλυν δὲ τὸν ἄρτιον, ἐξ ὧν εἰσιν αἱ
γενέσεις κατὰ φύσεως θεσμοὺς ἀκινήτους. ἑβδομὰς δὲ ἀμιγέστατος καὶ 59
φῶς, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἑξάδος· ἃ γὰρ ἐγέννησεν ἑξάς, ταῦθ' ἑβδομὰς
τελεσφορηθέντα ἐπεδείξατο. παρὸ καὶ γενέθλιος τοῦ κόσμου δεόντως ἂν
προσαγορεύοιτο, καθ' ἣν τὸ τοῦ πατρὸς ἔργον τέλειον ἐκ τελείων μερῶν
ἀνεφάνη, ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων, οὐχ ἐπειδὴ ῥᾳθυμίας 60
ὁ νόμος εἰσηγητής — ἀεὶ γὰρ ἐθίζει κακοπαθεῖν καὶ πρὸς πόνον ἀλείφει
καὶ τοὺς ἀργεῖν καὶ σχολάζειν ἐθέλοντας προβέβληται, διείρηται γοῦν
282 M. | ἓξ ἡμέρας ἐνεργεῖν —, ἀλλ' ἵνα τοὺς συνεχεῖς καὶ ἀτρύτους πόνους
χαλάσῃ καὶ τὰ σώματα μεμετρημέναις ἀνέσεσιν ἀνακτησάμενος καινώσῃ
πάλιν πρὸς τὰς αὐτὰς ἐνεργείας· οἱ γὰρ διαπνεύσαντες, οὐχ ἰδιῶται μόνον
ἀλλὰ καὶ ἀθληταί, ῥώμην συλλέγονται καὶ ἀπὸ κραταιοτέρας δυνάμεως
ἀνυπερθέτως ἕκαστα τῶν πρακτέων τλητικῶς ὑπομένουσι. προστάξας 61
μέντοι μὴ διαπονεῖν τοῖς σώμασι κατὰ τὰς ἑβδόμας ἐφῆκε τὰς ἀμείνους
πράξεις ἐπιτελεῖν· αὗται δ' εἰσὶν αἱ διὰ λόγων καὶ δογμάτων τῶν κατ'
ἀρετήν· προτρέπει γὰρ φιλοσοφεῖν τότε βελτιοῦντας τὴν ψυχὴν καὶ τὸν

1 ἀποτελοῦνται RM: ἐπιτελοῦνται FN (v) 2 μετεσχηκέναι (sic) R πλανήτας ϛ' (sic) M πλειάδα R: πλειάδας MFN (v) 3 αὐξουμένης FN (Hoesch. Mang.) ἀνακυκλώσεις M (Tisch.) 4 διαφοράς M μωσῆς FN δ' F 9 ἀνικήτους M δ' F 11 τελεσφορηθέντ' FN 13 ἀνεφάνη RM: ἀναφανὲν FN (v) ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων Nicet.: ἐν ᾗ om. et post ἔργων add. ἐν αὐτῇ codd. (v) ἀνέχειν] ἂν ἔχειν M; ἀπέχειν Tisch. ἔργον M 14 αἰεὶ M (Tisch.) 15 ἐθέλοντας RM (Tisch.): θέλοντας FN (v) διήρηται N γοῦν] γὰρ N 16 ϛ' M ἀτρήτους N 17 χενωσῃ (sic) R, χενώσῃ MN (αι supra) 18 διαπνεύσαντες codd. (Tisch.): ἀναπνεύσαντες v (Hoesch. in textu) 20 πρακτέων] vel δρᾶν addendum vel παθητέων reponendum censuit Mang. 21 ἑβδόμας Mang. (Nicetas?): ἑβδομάδας codd. ἐφῆκε] ἔφη καὶ M 23 προτρέπειν M τότε βελτιοῦντας] τὸ βελτιοῦν M (Tisch.)

16 Exod. 20,9. 23,12. 35,2. Deut. 5,13. 20—23 pergit Nicetas l. l.: προστάξας μέντοι μὴ διαπονεῖν τοῖς σώμασι κατὰ τὰς ἑβδόμας (sic cod. Mon. 38) ἐφῆκε τὰς ἀμείνους πράξεις ἐπιτελεῖν τὰς διὰ λόγων καὶ δογμάτων τῶν κατ' ἀρετήν.

62 ἡγεμόνα νοῦν. ἀναπέπταται γοῦν ταῖς ἑβδόμαις μυρία κατὰ πᾶσαν πόλιν
διδασκαλεῖα φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ δικαιοσύνης καὶ
τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἐν οἷς οἱ μὲν ἐν κόσμῳ καθέζονται σὺν ἡσυχίᾳ τὰ ὦτα
ἀνωρθιακότες μετὰ προσοχῆς πάσης ἕνεκα τοῦ διψῆν λόγων ποτίμων, ἀνα-
στὰς δέ τις τῶν ἐμπειροτάτων ὑφηγεῖται τὰ ἄριστα καὶ συνοίσοντα, οἷς ἅπας
63 ὁ βίος ἐπιδώσει πρὸς τὸ βέλτιον. ἔστι δ' ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν κατὰ μέρος
ἀμυθήτων λόγων καὶ δογμάτων δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια, τό τε πρὸς
θεὸν δι' εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους διὰ φιλανθρω-
πίας καὶ δικαιοσύνης· ὧν ἑκάτερον εἰς πολυσχιδεῖς ἰδέας καὶ πάσας
64 ἐπαινετὰς τέμνεται. ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν, ὅτι Μωυσῆς οὐδένα καιρὸν
ἀπράκτους ἐᾷ τοὺς χρωμένους αὐτοῦ ταῖς ἱεραῖς ὑφηγήσεσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ
συνέστημεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀπένειμε καὶ τῷ σώματι τὰ οἰκεῖα
ἔργα καὶ τῇ ψυχῇ τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ ἐφεδρεύειν τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις
ἐσπούδασεν, ἵνα πονοῦντος μὲν τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ διαναπαύηται, ἀνα-
παύλῃ δὲ χρωμένου διαπονῇ, καὶ οἱ ἄριστοι τῶν βίων, ὅ τε θεωρητικὸς
καὶ ὁ πρακτικός, ἀμείβωσιν ἀντιπαραχωροῦντες ἀλλήλοις, ὁ μὲν πρακτι-
κὸς λαχὼν ἑξάδα κατὰ τὴν τοῦ σώματος ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ θεωρητικὸς
ἑβδομάδα πρὸς ἐπιστήμην καὶ τελειότητα διανοίας.
65 (7.) Ἀπείρηται δὲ κατ' αὐτὴν πῦρ ἐναύειν ὡς | ἀρχὴν καὶ σπέρμα p. 283
τῶν περὶ βίον πραγματειῶν, ἐπειδήπερ ἄνευ πυρὸς οὐδέν ἐστι τῶν εἰς
τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίας χρείας ἐργάσασθαι· ὡς δι' ἑνὸς τοῦ ἀνω-
τάτω καὶ πρεσβυτάτου τῶν εἰς τὰς τέχνας καὶ μάλιστα τὰς βαναύσους
66 αἰτίου κεκωλῦσθαι καὶ τῶν κατὰ μέρος ὑπηρεσιῶν. ἀλλ' ἔοικε διὰ τοὺς

1 γοῦν] γὰρ Nicetas 4 ἀνωρθοκότες M (ἀνωρθωκότες Tisch.) ἁπάσης N 5 ἐμπειροτάτων] ἀριστοτάτων M τ' ἄριστα F, τὰ om. M 7 τ' ἀνωτάτω F τό τε] τά τε M 8 τὸ om. M 10 μωσῆς F 12 συνέστη μὲν F, συνεστήκαμεν Nicetae cod. Mon. 33 τῷ om. M 13 τῇ om. R τὰ ἐπιβάλλοντα RM Nicet. (Tisch.): τὰ om. F (v) 14 ἡ om. R διαναπαύηται ἡ ψυχή transp. M (Tisch.) 15 διαπονεῖ M 16 ὁ πρακτικός Nicet.: ὁ om. codd. (v) 18 πρὸς RM (Tisch.): καὶ πρὸς F (v) 19 κατ' αὐτὴν RM (Tisch.): κατὰ ταύτην F (v) σπέρμα] ὄργανον coni. Mang. 21. 22 τ' ante ἀνωτάτω add. M (Tisch.) ἀνωτάτω RM: ἀνωτάτου F 23 καὶ τὰ τῶν Tisch.

1—16 pergit Nicetas: ἀναπέπανται (sic) γὰρ ταῖς ἑβδόμαις μυρία κατὰ πᾶσαν πόλιν διδασκαλεῖα τῶν ἀρετῶν (3), ὧν δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια, τό τε πρὸς θεὸν δι' ὁσιότητος καὶ εὐσεβείας καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους διὰ φιλανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης (7—9)· ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν ὅτι Μωυσῆς — τὰ ἐπιβάλλοντα (10—13), ἵνα οἱ ἄριστοι τῶν βίων, ὅ τε θεωρητικὸς καὶ ὁ πρακτικός, ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρῶσιν (15. 16), καὶ πονοῦντος μὲν τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ διαναπαύηται, ἀναπαύλῃ δὲ χρωμένου διαπονῇ (14. 15). 3. 4 N fol. 162r: τὰ μὲν ὦτα ἀνωρθιακότες — λόγων ποτίμων. 19 Exod. 35,3.

ἀπειθεστέρους καὶ ἥκιστα προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς προσταττομένοις
καὶ τὰ ἄλλα προσνομοθετεῖν, οὐ μόνον ἐλευθέρους ἀνέχειν ἔργων ἀξιῶν
ταῖς ἑβδόμαις, ἀλλὰ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ἐφιείς, ἄδειαν καὶ
μόνον οὐκ ἐλευθερίαν δι' ἓξ ἡμερῶν προκηρύττων τούτοις, ἵν' ἀμφοτέρους
ἀναδιδάξῃ μάθημα κάλλιστον· τοὺς μὲν δεσπότας αὐτουργεῖν ἐθίζεσθαι, 67
μὴ ἀναμένοντας τὰς ἀπὸ τῶν οἰκετῶν λατρείας καὶ ὑπηρεσίας, ἵν', εἴ
τινες ἀβούλητοι καιροὶ κατάσχοιεν κατὰ τὰς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων
μεταβολάς, μὴ τῷ ἀήθει τῆς αὐτουργίας προκάμνοντες τοῖς ἐπιτάγμασιν
ἀπαγορεύωσιν, ἀλλ' εὐκινητοτέροις χρώμενοι τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν
εὐφόρως καὶ μετὰ ῥᾳστώνης ἐνεργῶσι, τοὺς δ' οἰκέτας μὴ ἀπογινώσκειν
τὰς ἀμείνους ἐλπίδας, ἀλλ' ἔχοντας τὴν δι' ἓξ ἡμερῶν ἄνεσιν ἐμπύρευμά
τι καὶ ζώπυρον ἐλευθερίας τὴν εἰς τὸ παντελὲς ἄφεσιν, εἰ διαμένοιεν
χρηστοὶ καὶ φιλοδέσποτοι, προσδοκᾶν. ἐκ δὲ τοῦ τοὺς μὲν ἐλευθέρους 68
ὑπομεῖναί ποτε τὰς δούλων ὑπηρεσίας, τοῖς δ' οἰκέταις ἐγγενέσθαι μετα-
σχεῖν ἀδείας, συμβήσεται τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἐπιδοῦναι πρὸς ἀρετὴν
τελειοτάτην, ὑπομιμνῃσκομένων ἰσότητος καὶ ἀντεκτινόντων ἀλλήλοις
χρέος ἀναγκαῖον τῶν τε λαμπρῶν εἶναι δοκούντων καὶ τῶν ἀφανεστέρων.
ἀλλὰ γὰρ οὐ θεράπουσι μόνον ἐκεχειρίαν ἔδωκεν ὁ νόμος ταῖς ἑβδόμαις, 69
ἀλλὰ καὶ κτήνεσι· καίτοι φύσει θεράποντες μὲν ἐλεύθεροι γεγόνασιν —
ἄνθρωπος γὰρ ἐκ φύσεως δοῦλος οὐδείς —, τὰ δ' ἄλογα ζῷα πρὸς τὴν
τῶν ἀνθρώπων χρείαν καὶ ὑπηρεσίαν εὐτρεπισθέντα δούλων ἔχει τάξιν·
ἀλλ' ὅμως ἀχθοφορεῖν ὀφείλοντα καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν κεκτημένων ὑπο-
μένειν πόνους τε καὶ καμάτους ἀναπαύλας εὑρίσκει ταῖς ἑβδόμαις. καὶ 70

---

1 προσέχοντας] παρεχομένοις (sic) M προσταττομένοις Mang.: πραττομένοις codd.
2 τὰ ἄλλα RM: τἆλλα F νομοθετεῖν M ἀνέχειν] ἀπέχειν Tisch.
ἀξίων (sic) M 3 ἐφεὶς R ut vid. 4 μόνον οὐκ RM: οὐκ om. F
προκηρύττων (om. δι') ϛ' ἡμερῶν transp. M 7 ἀνθρωπείων R: ἀνθρωπίνων
MF (v) 8 προσκάμνοντες M 10. 11 μὴ ἀπογινώσκοντας M 11 ἓξ om. M
12 ζώπυρον M (Tisch.): ζωπύρημα RF (v) διαμένειεν F 14 ποτε R: τότε M,
om. F (v) δούλων] τῶν δούλων M (Tisch.) τοὺς δ' οἰκέτας μετασχεῖν
(om. ἐγγενέσθαι) R 15 τὸν δὲ R 16 ἀντεκτιννόντων M; ἀντεκτιννυόντων coni.
Tisch. 17 χρέος ἀναγκαῖον] χρείας ἀναγκαίας coni. Mang. 18 ἀλλὰ γὰρ
οὐ RM (Tisch.): γὰρ om. F; ἀλλ' οὐ v ἐκκεχειρίαν F ἐν ταῖς ἑβδόμαις
Nicet. 19 καίτοι] καὶ μέντοι M (Tisch.) 20 ἄλογα RM (Tisch.): ἄλλα F (v)
21 τῶν om. RM 23 εὑρίσκει R: εὑρίσκεται M (Tisch.), εὑρίσκεσθαι F (v)

---

18. 19 pergit Nicetas: οὐ θεράπουσι δὲ μόνον ἐκεχειρίαν ἔδωκεν ὁ νόμος ἐν ταῖς ἑβδόμαις,
ἀλλὰ καὶ κτήνεσι.

τί δεῖ τῶν ἄλλων μεμνῆσθαι; οὐδὲ γὰρ βοῦς πρὸς τὰ ἀναγκαιότατα καὶ χρησιμώτατα τῶν ἐν τῷ βίῳ γεγονώς, ἄροτον γῆς προετοιμαζομένης εἰς σποράν καὶ πάλιν δραγμάτων συγκομισθέντων | ἀλοητὸν εἰς καρποῦ p. 281 κάθαρσιν, τότε καταζεύγνυται, τὴν τοῦ κόσμου γενέθλιον ἑορτάζων. οὕτως ἄρα διὰ πάντων τὸ ἱεροπρεπὲς αὐτῆς πεφοίτηκε.

71 (8.) Τοσούτου δ' ἀξιοῖ σεβασμοῦ τὴν ἑβδόμην, ὥστε καὶ ἄλλα ὁπόσα ταύτης μετέχει τετίμηται παρ' αὐτῷ. κατὰ γοῦν ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἀεὶ χρεωκοπίαν εἰσηγεῖται πένησιν ἐπικουρῶν καὶ τοὺς πλουσίους ἐπὶ φιλανθρωπίαν προκαλούμενος, ἵνα τῶν ἰδίων μεταδιδόντες ἀπόροις χρηστὰ καὶ περὶ αὐτῶν προσδοκῶσιν, εἰ γένοιτό τι πταῖσμα· πολλὰ δὲ τὰ ἀνθρώπινα καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὁ βίος ὁρμεῖ πνεύματος ἀστάτου
72 τρόπον μεταβάλλων πρὸς τὰ ἐναντία. καλὸν μὲν οὖν τὴν ἀπὸ δανειστῶν χάριν ἐπὶ πάντας φθάνειν χρεώστας· ἐπεὶ δ' οὐ πάντες πρὸς μεγαλοφροσύνην πεφύκασιν, ἀλλ' εἰσὶν ἥττους ἔνιοι χρημάτων ἢ οὐ σφόδρα
73 εὔποροι, καὶ τούτους ἐδικαίωσεν εἰσφέρειν ἃ μὴ λυπήσει διδόμενα. παρὰ γὰρ τῶν ὁμοεθνῶν εἰσπράττειν οὐκ ἐάσας ἐφῆκε παρὰ τῶν ἄλλων κομίζεσθαι, τοὺς μὲν καλέσας εὐθυβόλως „ἀδελφούς", ἵνα μηδεὶς φθονῇ τῶν ἰδίων ὡς ἂν ἐκ φύσεως συγκληρονόμοις ἀδελφοῖς, τοὺς δὲ μὴ ὁμοεθνεῖς, ὅπερ εἰκός, „ἀλλοτρίους" ὠνόμασεν. ἡ δ' ἀλλοτριότης ἀκοινώνητον, εἰ μὴ καὶ ταύτην τις ὑπερβολαῖς ἀρετῶν μεθαρμόσαιτο πρὸς συγγενικὴν οἰκειότητα· συνόλως γὰρ ἐν ἀρεταῖς ἡ πολιτεία καὶ νόμοις, οἳ

---

1 οὐδὲ] οὔτε M τὰ ἀναγκαιότατα RM: τἀναγκαιότατα F (v) 1. 2 καὶ χρησιμώτατα τῶν ἐν om. M 2 ἄροτον Mang.: ἄροτρον RF, om. M (Tisch.) 3 συγκομισθέντων M (Tisch.): εἰσκομισθέντων RF (v) ἀλοητὸν om. M (Tisch.) 3. 4 εἰς καρποὺς καθαίρειν (sic) M 4 καταζεύγνηται Hoesch. γενέθλιον R: γενέθλιον ἡμέραν F (v), γενομένην ἡμέραν M 5 αὐτῆς] αὐτῶν M πεφοίτηκεν R, πεφοίτηκε M (Tisch.): πεφοίτηται F (v) 6 δ' om. M ἄλλα R: τἄλλα MF Nicet. (v) 7 ὁπόσα ταύτης μετέχει RF Nicet.: ὅσα μετέχει ταύτης M (Tisch.) 8 ἐπικούρων F 9 ἐπὶ] εἰς R προσεπικαλούμενος R 10 περὶ αὐτῶν codd. (αὑτῶν scripsi): παρ' αὐτῶν coni. Hoesch. et Mang. (recepit Tisch.) tit. περὶ τοκιστῶν hoc loco add. mg M δὲ] γὰρ coni. Mang. 11 τὰ ἀνθρώπινα RM: τἀνθρώπινα F 12 τὰ ἐναντία RM: τἀναντία F 14 σφόδρ' F 15 καὶ — εἰσφέρειν om. M 16 ἐφῆκε] ἔφη καὶ M παρὰ τῶν ἄλλων MF: παρ' αὐτῶν R ut vid.; παρὰ τῶν ἀλλοτρίων coni. Mang. (recepit Tisch.) 18 τοῖς ἰδίοις M 19 ὠνόμασεν] ὀνομάσας fort. corrigendum 21 ἐν ἀρεταῖς M (Tisch.): ἐνάρετος F (v), εναναιερωσ (sic) R

6—9 pergit Nicetas: τοσούτου δὲ ἀξιοῖ σεβασμοῦ — προκαλούμενος. 7 Deut. 15,1. 2 16 Deut. 15,3.

μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἰσηγοῦνται. ὑπαίτιον δὲ τὸ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ· 74
δανείζεται γάρ τις οὐ περιουσίᾳ ζῶν, ἀλλὰ δηλονότι χρεῖος ὤν, ὃς ἐπα-
ναγκαζόμενος τόκους τοῖς ἀρχαίοις προσαποτίνειν ἀπορώτατος ἐξ ἀνάγκης
ἂν γένοιτο καὶ νομίσας ὠφελεῖσθαι ἔτι βλάπτεται καθάπερ τὰ ὀλιγόφρονα
τῶν ζῴων τῷ παρόντι δελέατι. σοὶ δ' εἴποιμ' ἄν, ὦ δανειστά· τί κοι- 75
νωνίᾳ τρόπον ἀκοινώνητον συσκιάζεις; τί δὲ τῷ μὲν δοκεῖν εἶναι χρηστὸς
καὶ φιλάνθρωπος προσποιῇ, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ἀπανθρωπίαν ἐπιδείκνυσαι
καὶ δεινὴν σκαιότητα, πλείω ὧν ἔδωκας ἀναπράττων καὶ ἔστιν ὅπου
διπλάσιον, πενιχρότερον ἀπεργαζόμενος τὸν πένητα; τοιγάρτοι συναλγεῖ 76
μὲν οὐδείς, ὅταν ὀρεχθεὶς πλειόνων προσσυναποβάλῃς καὶ τὰ ὄντα,
M. πάντες | δ' ἐφήδονται τοκογλύφον καὶ ὀβολοστάτην καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνο-
μάζοντες, ὡς ἔφεδρον ἀλλοτρίων κακῶν καὶ τὴν ἑτέρων ἀτυχίαν ἰδίαν
κρίνοντα εὐτυχίαν. ἀλλὰ πηρόν, ὡς ἔφη τις, ἡ κακία, καὶ ὁ δανείζων 77
τυφλός, τὸν χρόνον τῆς ἀποδόσεως οὐ βλέπων, ἐν ᾧ μόλις ἢ οὐδ' ὅλως
ὧν ἐκ πλεονεξίας τεύξεσθαι προσεδόκησεν ἐφίξεται. οὗτος μὲν οὖν 78
διδότω δίκας τῆς φιλαργυρίας, ἃ προήκατο μόνα κομιζόμενος, ἵνα μὴ
ἀτυχίας ἀνθρώπων ἐργάζηται προσοδευόμενος ἐξ ὧν οὐ προσῆκεν· οἱ δὲ
χρεῶσται τῆς ἀπὸ τῶν νόμων φιλανθρωπίας ἀξιούσθωσαν, τόκους καὶ
ἐπιτοκίας μὴ τελοῦντες, αὐτὸ δὲ μόνον τὸ ἀρχαῖον ἀποτινύντες· πάλιν

---

1 μόνον τὸ καλὸν RF: τὸ καλὸν μόνοι M (τὸ καλὸν μόνον Tisch.) ἀγαθὸν RF: καὶ ἀγαθὸν M (Tisch.) δὲ om. RM 2 δανείζεται M (Tisch.): δανιεῖται R, δανειεῖται FN; δανεῖται v περιουσία ζῶν RFN: περιουσιάζων M (Tisch.) δηλονότι codd.: δῆλον ὅτι v ὃς Mang.: ὡς RFN, om. M (Tisch.) 3 προσαποτείνειν MF ἀπορώτατος γὰρ N 4 ἂν γένοιτο R: γίνεται MFN (v) ὠφελῆσθαι M ἔτι om. M (Tisch.) ὀλιγόφωνα M 5 τῶ παρόντι δελέατι R: τῶ παρόντι δελεασθείς M (Tisch), τῶ δελέατι τῶ παρόντι FN (v) ἂν εἴποιμ' R 6 τῶ μὲν δοκεῖν RM: λόγω μὲν δοκεῖν FN (v) εἶναι χρηστὸς] χρῆ (sic) M 7 καὶ — ἐν δὲ om. M ἐπιδείκνυσαι M (Tisch): ἐπιδεικνύεις R, δεικνύεις FN (v) 8 πλείω RM (Tisch): πλεῖον FN (v) 8. 9 ἔστιν ὅπου διπλάσιον M (Tisch): ἔστιν ὅτε διπλασιάσας RFN (v) 9 πενιχρώτερον R 10 προσσυναποβάλης M (Tisch.): προσαποβάλης RF (-βάλλῃς v), συναποβάλῃς N 11 δεφειδονται (sic) R 12 ἀλλοτρίων M (Tisch.): ἀνθρωπίνων RFN (v) 13 κρίνοντες FN (Hoesch. in textu) πηρόν Mang.: πονηρόν codd. 14 ἢ οὐδ' ὅλως om. R 16 μόνα κομιζόμενος scripsi (coni. etiam Treitel): μὴ κομιζόμενος RFN (v), μὴ om. M 17 ἐργάζηται RFN: ἐνεργάζηται M (Tisch.) 19 ἀποτιννύντες codd. (Tisch.; ἀποτινύντες scripsi): ἐπιτιννύντες v

---

1 Exod. 22,25. Lev. 25,35—37. Deut. 23,19. 1—19 N fol. 162r: ὑπαίτιον — ἀποτιννύντες. 16 cf. L. Treitel Monatsschr. f. Gesch. u. Wissensch. d. Judent. 47 (1903) p. 401 sq.

γὰρ ἐν καιροῖς τὸν αὐτὸν ἔρανον ἀνταποτίσουσι τοῖς συμβάλλουσιν ἀμει-
βόμενοι ταῖς ἴσαις ὠφελείαις τοὺς χάριτος ἄρξαντας.
79 (9.) Τοιαῦτα διαταξάμενος ἑξῆς ἀναγράφει νόμον ἡμερότητος καὶ
φιλανθρωπίας μεστόν. ἐάν, φησί, πραθῇ σοί τις τῶν ἀδελφῶν, ἓξ ἔτη
80 δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ προῖκα ἐλεύθερος ἀφιέσθω. πάλιν „ἀδελφὸν“
τὸν ὁμόφυλον εἶπεν ὑποσπείρων τῇ τοῦ κεκτημένου ψυχῇ διὰ τῆς προσ-
ρήσεως τὴν πρὸς τὸν ὑπήκοον συγγένειαν, ἵνα μὴ ὡς ξένου, πρὸς ὃν
οὐδὲν φίλτρον ἐστὶν εὐνοίας, κατολιγωρῇ, φιλοίκειον δέ τι προπεπονθὼς
πάθος ἐκ διδασκαλίας, ἣν ὁ ἱερὸς λόγος ὑπηχεῖ, μὴ ἀγανακτῇ μέλλοντος
81 ἐλευθεροῦσθαι. τοὺς γὰρ τοιούτους δούλους μὲν ὀνομάζεσθαι συμβέβηκε,
θῆτας δὲ τῷ ὄντι εἶναι τῶν ἀναγκαίων χάριν ὑπηρετοῦντας, κἂν μυριάκις
82 αὐτεξούσιον δυναστείαν καὶ δεσποτείαν ἀπειλῶσί τινες κατ' αὐτῶν· οὓς
τιθασευτέον, ἐπιλέγοντας τὰ χρηστὰ ἐκεῖνα τοῦ νόμου παραγγέλματα·
μισθωτός ἐστιν, ὦ ἄνθρωπε, ὁ λεγόμενος δοῦλος, καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος
ὤν, ἔχων πρὸς σὲ τὴν ἀνωτάτω συγγένειαν, ἔπειτα καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
ἔθνους, τάχα δὲ καὶ φυλέτης καὶ δημότης, ἐνδείας χάριν εἰς τουτὶ τὸ
83 σχῆμα ὑπηγμένος. ἀνελὼν οὖν ἐκ τῆς ψυχῆς ἐπίβουλον κακόν, ἀλαζο-
νείαν, ὡς μισθωτῷ προσφέρου, τὰ μὲν διδούς, τὰ δὲ καὶ λαμβάνων·
παρέξει μὲν οὖν ἐκεῖνος ἀοκνότατα τὰς ὑπηρεσίας ἀεὶ καὶ πανταχοῦ,
μηδὲν ὑπερτιθέμενος, ἀλλὰ φθάνων τὰς σὰς ἐπικελεύσεις τάχει καὶ προ-
θυμίᾳ· σὺ δ' ἀντιδίδου τὰς τροφὰς καὶ ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν,
μὴ καταζεύξας ὡς ζῷον ἄλογον μηδὲ πλείοσι καὶ βαρυτέροις τῆς δυνά-
μεως ἄχθεσι πιέζων μηδ' ὑβρίζων μηδὲ ἀπειλαῖς καὶ ἐπανατάσεσιν εἰς
| χαλεπὰς δυσθυμίας ἐφελκόμενος, ἀλλ' ἀναχωρήσεις διδοὺς καὶ ἀνέσεις p. 28

---

4 tit. περὶ πράσεως ἀδελφῶν add. mg M φησί om. R ἐκ τῶν ἀδελφῶν M (Tisch.) 5 δουλευέτω σοι M (Tisch.) δ' F προῖκα RM: προῖκ' F (v) ἀφιέσθω R: ἀφείσθω MF (v) 6 ἐπισπείρων coni. Mang. 7 τὴν om. R τὸν ὑπήκοον RM (Tisch.): τὸ ὑπήκοον F (v) 8 προπεπονθὼς RM (Tisch.): πεπονθὼς F (v) 9 ἱερὸς λόγος] ἱερεὺς M ἀγανάκτεῖ (sic) M 11 θῆτας F: ὄντας (sic) R, μισθωτοὺς M (Tisch.) χάριν] ἕνεκεν M (Tisch.) κἂν R: κἂν εἰ MF (v) 12 ἀπειλῶσι RM (Tisch. „dubitanter quidem“): ἀπίδωσι F (v); ἀποδιδῶσι coni. Mang., tum καθ' αὑτῶν οὓς RM (Tisch.): οὐ F (v) 13 τιθασευτέον R: τιθασσευτέον MF (v) ἐπιλέγοντες M 16 τουτὶ] τοῦτο M 17 ὑπηγμένος codd. (Tisch., coni. Mang.): ἀπηγμένος v (Mon. 113) κακῶν M 19 ἀοκνοτάτους ὑπηρεσίας M αἰεὶ M (Tisch.) 20 σὰς om. M 21 τὰς om. M (Tisch.) 23 μηδὲ R: μηδ' MF (v) ἐπαναστάσεσιν M

---

4 Exod. 21,2. Deut. 15,12. 14 Lev. 25,39. 40. 22 Lev. 25,43. 46.

μεμετρημένας· τὸ γὰρ „μηδὲν ἄγαν“ ἐπὶ πάντων ἄριστον καὶ μάλιστα
πρὸς οἰκέτας δεσποτῶν. ὑπηρετηθεὶς μέντοι χρόνον αὐταρκέστατον, 84
ἑξαετίαν, ὅταν ὁ ἱερώτατος ἀριθμὸς ἐνίστασθαι μέλλῃ, τὸ ἕβδομον ἔτος,
ἐλεύθερον μεθίεσο τὸν ἐλεύθερον φύσει μηδὲν ἐνδοιάσας, ἀλλ', ὦ γενναῖε,
καὶ γεγηθὼς δίδου τὴν χάριν, ὅτι καιρὸν ἔλαβες τὸ ζῴων ἄριστον,
ἄνθρωπον, ἐν τοῖς μεγίστοις εὐεργετῆσαι· δούλῳ γὰρ οὐκ ἔστι μεῖζον
ἐλευθερίας ἀγαθόν. χαίρων οὖν καὶ προσεπιδαψίλευσαί τι τῶν ἰδίων 85
ἀφ' ἑκάστου μέρους τῆς κτήσεως ἐφοδιάσας τὸν εὐεργετηθέντα· σὸν γὰρ
ἐγκώμιον, εἰ μὴ πένης ὢν ἀπαλλάττοιτο τῆς οἰκίας, ἀλλὰ τῶν εἰς τἀναγ-
καῖα ἀφορμῶν εὐπορηκώς, ἵνα μὴ πάλιν ὑπ' ἐνδείας εἰς τὴν ἀρχαίαν
ἀτυχίαν ὑπαχθῇ δουλεύειν ἀναγκασθεὶς διὰ σπάνιν τῶν περὶ δίαιταν καὶ
ἡ σὴ χάρις ἀναιρεθῇ. πενήτων μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα.
(10.) Κελεύει δ' ἑξῆς ἀργὴν τὴν χώραν ἐᾶν ἔτει ἑβδόμῳ, διὰ πολλά· 86
πρῶτον μέν, ἵνα τὴν ἑβδομάδα τιμήσῃ κατὰ πάντας χρόνους ἡμερῶν
καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν· ἑβδόμη τε γὰρ πᾶσα ἡμέρα ἱερά, τὸ καλούμενον
παρ' Ἑβραίοις σάββατον, μηνῶν τε ὁ ἕβδομος κατὰ πᾶν ἔτος ἑορτῶν
ἔλαχε τὴν μεγίστην, ὥστ' εἰκότως καὶ ὁ ἕβδομος ἐνιαυτὸς τοῦ περὶ τὸν
ἀριθμὸν σεβασμοῦ τυχὼν ἐκτετίμηται. δεύτερον δ' ἐκεῖνο· μὴ πάντα, 87
φησίν, ἴσθι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ καὶ ἑκὼν ζημίαν ὑπόμεινον, ἵνα καὶ τὴν
ἀκούσιον βλάβην, εἴ ποτε γένοιτο, ῥᾳδίως ἐνέγκῃς, ἀλλὰ μὴ ὡς ἐπὶ

1 ἐπὶ πάντων ἄριστον M: ἐπὶ πάντων F (v), ἐπὶ πάντων ἄριστον om. R; ἐστὶ πάντων Tisch. καὶ μάλιστα ⟨ἐν τοῖς⟩ coni. Wendl. 5 τὸ ζῶον (ω superscr.) (sic) ἄριστον M (τὸ ζώων ἄ. Tisch.): τὸ ζῶον ἄριστον R, τὸ ἄριστον ζῶον F (v) 8 ἐφοδιάζων M (Tisch.) τὸν ἐλευθερωθέντα M (Tisch.) 10 ηὐπορηκώς M (Tisch.) 11 ὑπαχθῇ δουλεύειν ἀναγκασθεὶς RF: ἀπαχθεὶς δουλεύειν ὑπαχθῇ M; ὑπαχθεὶς δουλεύειν ἀναγκασθῇ Tisch. 12 πενήτων] προσηλύτων M 13 tit. διὰ τί κελεύει τὴν χώραν ἀργεῖν ἐν ἔτει ἑβδόμω add. mg M ἀργὴν τὴν χώραν scripsi: ἄνεργον την χώραν R, ἀργὴν ἀνάροτον τὴν χώραν F, τὴν χώραν ἀργὴν M (Tisch.); ἀργὴν καὶ ἀνάροτον τὴν χώραν v 14 διατιμήσῃ M (Tisch.) 16 μηνῶν] μήν M (Tisch.) 18 δ' ἐκεῖνο] δι' ἐκεῖνο coni. Mang. 18. 19 πάντα, φησίν] παντάπασιν M (Tisch.); fort. scribendum παντάπασιν, φησίν 19 ἴστι (sic) M 20 ῥᾳδίως] ῥάως M

7 Deut. 15,13. 14. 13 Exod. 23,11. Lev. 25,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 281* δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι (Μωυσῆς) τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου (l. ἀρότου) καὶ φυτείας. 13. 14 pergit Nicetas: καὶ τὸν πραθέντα προῖκα ἐλεύθερον ἀφίησι καὶ τὴν χώραν ἀνάροτον ἐᾶν κελεύει διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ἵνα τὴν ἑβδομάδα τιμήσῃ.
18—20 pergit Nicetas: δεύτερον δὲ ἵνα διδάξῃ μὴ πάντα εἶναι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ κα ἑκόντα ζημίαν ὑπομένειν, ἵνα τὴν ἀκούσιον βλάβην, εἴ ποτε γένοιτο, ῥᾳδίως ἐνέγκῃ.

καινῷ καὶ ξένῳ δυσχεραίνων ἀθυμήσῃς. εἰσὶ γὰρ τῶν πλουσίων οὕτως
ἀτυχεῖς τὰς γνώμας τινές, ὥστε ἀπορίας ἐπισχούσης στένουσι καὶ κατη-
88 φοῦσιν οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ πᾶσαν ἀφῃρέθησαν τὴν οὐσίαν. ἀλλὰ τῶν
Μωυσέως ὁμιλητῶν ὅσοι φοιτηταὶ γνήσιοι καλοῖς ἐνασχούμενοι νομίμοις
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐθίζονται τὰς ἐνδείας εὐμαρῶς ὑπομένειν διὰ τοῦ καὶ
τὴν ἀρετῶσαν χώραν ἐᾶν ἀργήν, ἅμα καὶ μεγαλοφροσύνην ἀναδιδασκόμενοι
καὶ τὰς ὁμολογουμένας προσόδους μόνον οὐκ ἐκ τῶν χειρῶν ἑκουσίῳ
89 γνώμῃ μεθιέναι. τρίτον κἀκεῖνο αἰνίττεσθαί μοι δοκεῖ, τὸ μηδενὶ προσ-
ήκειν τὸ | παράπαν ἀνθρώπους ἄχθει βαρύνειν καὶ πιέζειν· εἰ γὰρ τοῖς p. 287
μέρεσι τῆς γῆς, ἃ μήτε ἡδονῆς μήτε ἀλγηδόνος πέφυκε κοινωνεῖν, μετα-
δοτέον ἀναπαύλης, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀνθρώποις, οἷς οὐ μόνον αἴσθησις
πρόσεστιν ἡ κοινὴ καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων, ἀλλὰ καὶ λογισμὸς ἐξαίρετος,
ᾧ τὰ ἐκ πόνων καὶ καμάτων ὀδυνηρὰ τρανοτέραις φαντασίαις ἐντυποῦται;
90 παυσάσθωσαν οὖν οἱ λεγόμενοι δεσπόται τῶν ἐπὶ δούλοις σφοδρῶν καὶ
δυσυπομονήτων ἐπιταγμάτων, ἃ καὶ τὰ σώματα κατακλᾷ βιαζόμενα καὶ
91 τὰς ψυχὰς πρὸ τῶν σωμάτων ἀπαγορεύειν ἀναγκάζει. φθόνος γὰρ οὐδεὶς
προστάττειν τὰ μέτρια, δι' ὧν καὶ ὑμεῖς τῆς προσηκούσης ὑπηρεσίας
ἀπολαύσετε καὶ οἱ θεράποντες εὐφόρως τὰ κελευσθέντα δράσουσι καὶ
τὰς διακονίας οὐ πρὸς ὀλίγον ἅτε προκαμόντες καὶ (εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν)
ἐν τοῖς πόνοις προγηράσαντες ὑπομενοῦσιν, ἀλλὰ πρὸς μήκιστον ἀθλητῶν
τρόπον ἀνηβῶντες, οὐ τῶν εἰς πολυσαρκίαν πιαινομένων, ἀλλ' οἷς ἔθος
ἐγγυμνάζεσθαι διὰ ξηρῶν ἱδρώτων πρὸς τὴν τῶν περὶ τὸν βίον ἀναγ-

---

1 καινῷ om. M ἀθυμήσῃς RM (Tisch.): ἀθυμῇς F (v) εἰσὶ] εἰ M
2 ὥστε R, ὥστ' M (Tisch.): ὡς F (v) ἀφορίας M στένουσι RF: στενάζουσι M (Tisch.) 2. 3 κατηφοῦσιν (ι superscr.) M 3 ἢ] ἢν M 4 μωσέως MF
6 ἀρεστῶσαν F (Hoesch. in textu) χώραν om. M ἐν ἀργὸν (α superscr.) (sic) R
ἀναδιδασκόμενοι RF mg M: ἐκδιδασκόμενοι M in textu 7 καὶ] διὰ τοῦ coni. Mang.
ὁμολογουμένας] ἐκλεγομένας coni. Mang. προσόδους RF: ὠφελείας M (Tisch.)
7. 8 ἑκουσίῳ γνώμῃ] ἑκουσίως M 8 μεθίενται M (fort. recte) 10 pr. μήτε RM: μήθ' F Nicet. alt. μήτε RM: μήτ' F Nicet. 12 ἀλόγων] ἄλλων M
13 ἐντυποῦνται M (Tisch.) 14 παυσάσθωσαν R: παύσασθε MF (v) 15 κατακλᾶν M, κατακλᾷ ἀεὶ R 18 ἀπολαύσεται F, ἀπολαύσητε M εὐφόρως RF: εὐκόλως M (Tisch.) δράσωσι M 19 προκαμόντες F: προκάμνοντες RM
20 ἐν M (Tisch.): om. RF (v) ὑπομένουσιν F 21 ἀνηβῶντες F: ἡβῶντες R, ἀμείβοντες M 22 περὶ τὸν βίον M (Tisch.): περὶ βίον F (v), ἐν τῷ βίῳ R

8—11 pergit Nicetas: τρίτον τὸ μηδενὶ τοὺς ἀνθρώπους (αὐτοὺς Coisl.) ἄχθει καταπιέζειν. εἰ γὰρ τοῖς μέρεσι τῆς γῆς—πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀνθρώποις προστακτέον τὰ μέτρια;

καίων καὶ χρησίμων κτῆσιν. παυσάσθωσαν καὶ οἱ τῶν πόλεων ἡγεμόνες 92
φόροις καὶ δασμοῖς συνεχέσι καὶ μεγάλοις αὐτὰς ἐκτραχηλίζοντες, οἳ τὰ
μὲν ἴδια ταμεῖα πληροῦσιν, ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ τὰς ἀνελευθέρους
κακίας καὶ τὸν σύμπαντα βίον αὐτῶν ῥυπαινούσας θησαυροφυλακοῦντες.
ἀνηλεεστάτους γὰρ καὶ γέμοντας ἀπανθρωπίας τοὺς τῶν φόρων ἐκλογεῖς 93
ἐπίτηδες αἱροῦνται τὰς πρὸς πλεονεξίαν ἀφορμὰς αὐτοῖς ἐνδιδόντες· οἱ
δὲ τῇ φυσικῇ σκαιότητι προσειληφότες καὶ τὴν ἐξ ἐπιταγμάτων δεσποτικῶν
ἐκεχειρίαν καὶ πάντα ὑπὲρ ἀρεσκείας τῆς ἐκείνων ἐγνωκότες
πράττειν οὐδὲν παραλείπουσι τῶν χαλεπωτάτων, ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα
μηδ' ὄναρ εἰδότες· τοιγάρτοι πάντα φύρουσι καὶ συγχέουσιν ἀργυρολο- 94
γοῦντες, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῶν οὐσιῶν ἀναπράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
σωμάτων, ὕβρεσιν, αἰκίαις, πρὸς ἀποτομίαν κεκαινουργημέναις βασάνοις·
ἤδη δέ τινας ἀκούω μηδὲ νεκρῶν ἀποσχέσθαι δι' ἀγριότητα καὶ παρηλ-
λαγμένην λύτταν, οἳ ἐπὶ τοσοῦτον ἐθηριώθησαν, ὡς καὶ τύπτειν ὑστριχίσι
τολμᾶν τοὺς τεθνεῶτας· καὶ ἐπειδή τις τῆς ἄγαν ὠμότητος κατεμέμφετο, 95
εἰ μηδ' ὁ θάνατος, ἡ κακῶν ἁπάντων ἀπαλλαγὴ καὶ ὡς ἀληθῶς τελευτή,
περιποιήσει τοῖς ἐκποδὼν τὸ ἀνύβριστον, ἀλλ' ἀντὶ ταφῆς καὶ τῶν νομι-
ζομένων αἰκίας ὑπομενοῦσιν, ἀπολογίᾳ χείρονι κατηγορίας ἐχρῶντο φάσ-
κοντες προπηλακίζειν τοὺς τεθνεῶτας, οὐχ ὑπὲρ τοῦ κωφὴν καὶ ἀναί-
88 M. σθητον κόνιν ὑβρίζειν — ἀνωφελὲς γάρ —, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ | τοὺς ἢ κατὰ
γένος ἢ καθ' ἑταιρίαν προσήκοντας εἰς οἶκτον ἀγαγεῖν καὶ προκαλέσασθαι
λύτρα καταθέσθαι τῶν σωμάτων ὑστάτην ἀπονείμαντας χάριν. (11.) εἶτα, 96
ὦ φαυλότατοι πάντων ἀνθρώπων, εἴποιμ' ἂν αὐτοῖς, ἃ διδάσκετε, οὐ
προεμάθετε; ἢ προκαλεῖσθαι μὲν εἰς ἔλεον ἑτέρους, εἰ καὶ δι' ὠμοτάτων

---

2 δασμοῖς F², δαμασκοῖς F¹ οἳ] οἱ v 3 ταμεῖα] μέτρα M οἱ ἅμα R ἅμα τοῖς χρήμασι om. M 4 καὶ post κακίας redundare visum est Mangeio, τὰς scripsit Tisch. θησαυροφυλακοῦσιν M (Tisch.) 5 φόρων F², φόβων F¹ (Mon. 113) 7 ἐκ προσταγμάτων M (Tisch.) 8 ἐκκεχειρίαν F πάνθ' FN 10 εἰδότες R: ἰδόντες MFN (v) συγχέουσι καὶ συμφύρουσιν M (Tisch.) 13 μηδὲ] μηδὲν M ἀπέχεσθαι N 14 ἐθηριώθησαν] ἐθεωρήθησαν M ὑστριχίσι RM (Tisch.): ὕστριξι FN (v) 15 κατεμέμφετο: hic desinit R 17 περιποιήσει τοῖς ἐκποδὼν M (Tisch., τοῖς coni. Mang.): περιποιήσαιθ' οἷς ἐκποδὼν FN 18 ὑπομένουσιν codd. (v) 20 ἢ om. M 21 ἑταιρείαν N προσήκοντα M προσκαλέσασθαι F 22 ἀπονείμαντα M εἶτα M: εἶτ' F 23 αὐτοὺς M διδάσκετ' F 24 προκαλεῖσθε M εἰ καὶ δι' ὠμοτάτων] καὶ δικαιώματα τῶν M

1–22 N fol. 162r: παυσάσθωσαν — χάριν.

ἔργων, οἴδατε, τὰ δὲ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα πάντα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς
ἐκτέτμησθε; καὶ ταῦτα μὴ ἀποροῦντες ἀγαθῶν ὑφηγητῶν καὶ μάλιστα
τῶν ἡμετέρων νόμων, οἳ καὶ τὴν γῆν μεθεῖσαν φόρων τῶν ἐτησίων
97 ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυλαν αὐτῇ παρασχόντες; αὕτη δέ, καίτοι δοκοῦσα ἄψυ-
χος εἶναι, πρὸς ἀμοιβὴν εὐτρέπισται καὶ χάριτος ἀντίδοσιν, ἣν ἔλαβε
δωρεὰν ἀντεκτίνειν ἐπειγομένη· τυχοῦσα γὰρ ἀδείας ἔτει ἑβδόμῳ καὶ
μὴ πονηθεῖσα, σύμπαντα δὲ τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλον ἀπελευθεριάσασα,
τῷ μετὰ ταῦτα διπλασίους, ἔστι δ' ὅτε καὶ πολυπλασίους, ὑπ' εὐφορίας
98 ἤνεγκε καρπούς. τὸ παραπλήσιον μέντοι καὶ τοὺς ἀλείπτας ἔστιν ἰδεῖν
δρῶντας ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν· ὅταν γὰρ αὐτοὺς συγκροτήσωσιν ἐπαλλήλοις
καὶ συνεχέσι γυμνασίαις, πρὶν εἰς ἄκρον καμεῖν, ἀνακτῶνται παρέχοντες
ἀνέσεις οὐ μόνον τῶν ἐν ἀθλήσει πόνων ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἐδωδὴν
καὶ πόσιν, τὸ σκληροδίαιτον χαλῶντες εἴς τε ψυχῆς εὐθυμίαν καὶ εὐπά-
99 θειαν σώματος. καὶ οὐ δήπου διδάσκαλοι ῥᾳθυμίας καὶ τρυφῆς εἰσιν
οἷς ἐπάγγελμα τὸ πρὸς πόνους ἀλείφειν, ἀλλὰ μεθόδῳ καὶ τέχνῃ προσ-
ποιοῦσιν ἰσχὺν κραταιοτέραν ἰσχύϊ καὶ δυνάμεις σθεναρωτέρας δυνάμεσι,
100 τὴν ῥώμην ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει καθάπερ ἁρμονίαν συναύξοντες. ἔμαθον
δὲ παρὰ τῆς πανσόφου ταῦτα φύσεως, ἥτις τὸ ἐπίπονον καὶ καματηρὸν
τοῦ γένους ἡμῶν ἐπισταμένη διένειμε τὸν χρόνον εἴς ἡμέραν τε καὶ
101 νύκτα, τῇ μὲν ἐγρήγορσιν, νυκτὶ δ' ὕπνον παρασχοῦσα. φροντὶς γὰρ
αὐτὴν οἷα μητέρα κηδεμονικωτάτην εἰσῆλθε τοῦ μὴ τὰ ἔγγονα ἀποτρύχε-
σθαι· μεθ' ἡμέραν γὰρ τὰ σώματα διανίστησι καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου
χρείας καὶ ὑπηρεσίας ἁπάσας ἐγείρει κακίζουσα τοὺς ἀργῷ καὶ ἁβρο-
διαίτῳ βίῳ σχολάζειν ἐθιζομένους, νύκτωρ δὲ καθάπερ ἐν πολέμῳ τὸ
ἀνακλητικὸν ὑποσημήνασα πρὸς ἀνάπαυλαν καλεῖ καὶ τὴν τῶν σωμάτων

---

1 πάντα M (Tisch.): om. F (v) ἑαυτῶν M (Tisch.): αὐτῶν F (v) 2 ἀγαθῶν] ἑτέρων M 3 ὑμετέρων M μεθεῖσαν F (Hoesch. in textu): μεθῆσαν M (Tisch.); μεθίεσαν v φόρων M (Tisch.): ἀπὸ φόρτων F (v) 5 ηὐτρέπισται codd. (v) 6 ἀντεκτίννειν M ἑβδόμω M (Tisch.): τῶ ἑβδόμω F (v) 7 ἐλευθεριάσασα M (Tisch.) 8 ὑπ' εὐφορίας Mang.: ὑπὲρ εὐφορίας F, ὑπὲρ ἐλευθερίας M (Tisch.) 9 ἰδεῖν ἐστι transp. M (Tisch.) 10 ἀθλητῶν] ἀσκητῶν M 11 γυμνασίοις (sic) M εἰς ἄκρον M (Tisch.): εἰς ἅπαν F (v) 17 ἁρμονίαν M (Tisch., coni. Mang.): ἁρμονία F; ἁρμονίας Wendl. 20 ἐγρήγορσιν M (Tisch.): ἐγρηγορεῖν F (v) νυκτὶ M (Tisch.); τῇ νυκτὶ F (v) 21 αὐτῇ ἡμετέρα κηδεμονικωτάτη M τοῦ μὴ τὰ ἔγγονα M (Tisch.): τοῦ τ' ἔγγονα (sic) μὴ F; τοῦ τὰ ἔγγονα μὴ v

ιβ

21. 22 ἀποτρύχεσθαι F: ἀποτρυεσθαι (sic) M 23 χρείας F: χρήσεις M (Tisch.) πάσας M κακίζουσα M: ἀναγκάζουσα F (v); κεντρίζουσα Tisch. ἀργῶ M (Tisch): ἀργία F (v) 25 ὑποσημήνασα M (Tisch.): ὑποσημάνασα F (v); ὑποσημαίνουσα coni. Mang.

ἐπιμέλειαν. οἱ δ' ἀποθέμενοι πολὺ βάρος πραγματειῶν, ὅσον ἕωθεν εἰς 102
ἑσπέραν ἦσαν ἐπηχθισμένοι, καὶ ἐπανελθόντες οἴκαδε πρὸς ἡσυχίαν
τρέπονται καὶ καταδαρθόντες ὕπνῳ βαθεῖ τὸν μεθημερινὸν πόνον ἐκνο-
σηλεύονται, καὶ πάλιν νεαλεῖς καὶ ἀκμῆτες γενόμενοι σπεύδουσιν ἕκαστοι
πρὸς τὰ οἰκεῖα καὶ συνήθη. τὸν δόλιχον τοῦτον ἡ φύσις διά τε ὕπνου 103
289 M. καὶ ἐγρηγόρσεως ἀπένειμεν | ἀνθρώποις, ἵν' ἐν μέρει μὲν ἐνεργῶσιν, ἐν
μέρει δ' ἀτρεμίζοντες ἑτοιμότερα καὶ εὐκινητότερα τὰ τοῦ σώματος
ἴσχωσι μέρη.

(12.) Πρὸς ἅπερ ἀπιδὼν ὁ τοὺς νόμους ἡμῖν προφητεύσας ἄνεσιν 104
ἐκήρυξε τῇ χώρᾳ δι' ἑξαετίας γεωπόνους ἐπισχών. ἀλλὰ γὰρ οὐχ ἕνεκα
ὧν εἶπον αὐτὸ μόνον τοῦτ' εἰσηγήσατο, ἀλλὰ καὶ τῆς συνήθους φιλαν-
θρωπίας, ἣν ἅπαντι μέρει τῆς νομοθεσίας συνυφαίνειν ἀξιοῖ τοῖς ἐντυγ-
χάνουσι ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς κοινωνικὰ καὶ χρηστὰ ἐνσφραγιζόμενος ἤθη.
κελεύει γὰρ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει μηδὲν συγκλείειν χωρίον, ἀλλὰ πάντας 105
ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας ἀναπεπταμένους ἐᾶν καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις
ὅσαι σπαρτῶν εἰσιν ἢ δένδρων, ἵνα τοῖς ἀπαυτοματισθεῖσι καρποῖς οἱ
πένητες ἀδεῶς χρῆσθαι δύνωνται μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν κεκτημένων.
ὅθεν τοῖς μὲν δεσπόταις οὐκ ἐφῆκεν ἐργάζεσθαι στοχασάμενος τοῦ 106
μηδεμιᾶς λύπης αἴτιος αὐτοῖς γενέσθαι ὡς τὰ μὲν ἀναλώματα παρασχοῦσι,
τὰς δ' ἀντὶ τούτων προσόδους μὴ λαμβάνουσι, τοὺς δ' ἀπόρους ὡς ἰδίων
ἀπολαύειν τότε γοῦν τῶν ἀλλοτρίων εἶναι δοκούντων ἠξίωσε ταπεινοῦ
σχήματος αὐτοὺς ἀπαλλάττων καὶ τῶν ἐπὶ μεταίταις ὀνειδῶν. ἆρ' οὐκ 107
ἄξιον ἐρασθῆναι τῶν νόμων, οἳ τοσαύτης γέμουσιν ἡμερότητος; δι' ἣν
οἱ μὲν πλούσιοι διδάσκονται μεταδιδόναι καὶ κοινωνεῖν ὧν ἔχουσι, παρη-

---

2 ἐπηχθισμένοι M (Tisch., coni. Mang.): ἀπηχθισμένοι F 3 καταδαρθόντες Mang.: καταδαρθέντες codd. ὕπνῳ βαθεῖ] σὺν τῷ βάρει M; ὕπνον βαθὺν coni. Mang. 3. 4 ἐκνοσιλεύονται F 4 ἀκμῆται M (Tisch.) ἕκαστοι M (Tisch.): ἕκαστος F (v) 5 τ' οἰκεῖα (sic) F δόλιχον scripsi: δολιχὸν codd. (v) post φύσις add. δρόμον M διά θ' F 10 ἕνεκα M (Tisch.): ἕνεκ' F; ἕνεχ' v 11 μόνον F: μόνων M (Tisch.) τοῦτ' M (Tisch.): ταῦτ' F (v) 14 κελεύω F 15 ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας M (Tisch.): ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας F (v) 18 στοχασάμενος M: στοχαζόμενος F (v) 19 αἴτιος αὐτοῖς F: αἰτίους αὐτοὺς M 20 μὴ M (Tisch.): οὐ F (v) 22 ὀνειδῶν M (Tisch.): ὀνείδων F (v) 24 κοινωνεῖν] ἀνακοινοῦν coni. Mang.

13—17 pergit Nicetas: τέταρτον κοινωνικὰ ἤθη ἐνσφραγίζεται. κελεύει γὰρ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει μηδὲν συγκλείειν χωρίον, ἵνα τοῖς ἀπαυτοματισθεῖσι καρποῖς οἱ πένητες ἀδεῶς χρῆσθαι δύνωνται (17) καὶ οἱ κτηνοτροφοῦντες τὰ εὔχορτα πεδία ἐκλέγωνται (112,7—9).
14 Exod. 23,11.

γοροῦνται δ' οἱ πένητες, μὴ πάντοτε ταῖς τῶν εὐπόρων οἰκίαις ἐπιφοιτᾶν
ἀναγκαζόμενοι πρὸς ἐπανόρθωσιν ὧν ἐνδεεῖς εἰσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ
προσοδευόμενοι καθάπερ ἐξ ἰδίων κτημάτων τοὺς ἀπαυτοματίζοντας, ὡς
108 ἔφην, καρπούς. χῆραι καὶ ὀρφανοὶ παῖδες καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἠμελη-
μένων καὶ ἀφανῶν ἕνεκα τοῦ μὴ περιουσιάζειν τότε περιουσιάζουσι ταῖς
τοῦ θεοῦ δωρεαῖς ἐξαπιναίως πεπλουτηκότες, ὃς αὐτοὺς πρὸς κοινωνίαν
109 ἐκάλεσε τῶν κτητόρων ἐν τῷ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης ἀριθμῷ· καὶ ὅσοι
μέντοι κτηνοτροφοῦσι, μετ' ἀδείας ἐπὶ χλοηφαγίας τὰ οἰκεῖα θρέμματα
ἄγουσιν ἐκλεγόμενοι πεδία εὔχορτα καὶ ἐπιτηδειότατα ἐμβόσκεσθαι, κατα-
χρώμενοι τῇ τῆς ἐκεχειρίας ἀδείᾳ· καὶ φθόνος οὐδεὶς ἀπαντᾶται ἐκ τῶν
δεσποτῶν ἅτε παλαιοτάτῳ ἔθει κεκρατημένων, ὃ σύντροφον ἐκ μακρῶν
χρόνων γενόμενον εἰς φύσιν ἐκνενίκηκεν.

110 (13.) Ἀρχὴν ταύτην βαλλόμενος ὥσπερ θεμέλιόν τινα ἐπιεικείας
καὶ φιλανθρωπίας ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐτῶν συνθεὶς τὸ πεντηκοστὸν ὅλον
ἀπέφηνεν ἱερόν, ἐξαίρετα καὶ πάντα διαφερόντως καλὰ νομοθετήσας ἐπ'
111 αὐτῷ παρὰ τὰ κοινωνίαν ἔχοντα. πρῶτον μὲν τόδε· τὰς ἀλλοτριωθείσας
κτήσεις οἴεται δεῖν ἀποδίδοσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις, ἵν' αἱ κληρουχίαι
τοῖς γένεσι διαφυλάττωνται | καὶ μηδεὶς τῶν λῆξιν εἰληχότων εἰς ἅπαν p. 290
112 στέρηται τῆς δωρεᾶς. ἐπειδὴ γὰρ καιροὶ πολλάκις προσπίπτουσιν
ἀβούλητοι, δι' οὓς ἀναγκάζονταί τινες πιπράσκειν τὰ ἴδια, καὶ τῆς ἐν

1 εὐπόρων M: ἀπόρων F (Hoesch. in textu) 2 ἀλλ' om. M 3 ἀπαυτο-ματισθέντας coni. Mang. 4 καὶ ὅσοι M (Tisch.): καὶ om. F (Hoesch.); ὅσοι τε Mang. ἄλλοι τῶν] τῶν ἄλλων M 5 τότε περιουσιάζουσι om. M (Tisch.) 6 ὅς] ὡς M 8 θρέμματ' F 9 πεδί' F 10 τῇ τῆς M (Tisch.): τῆς τῆς (sic) F; τῇ om. v 10. 11 ἀπαντᾶται ἐκ τῶν δεσποτῶν scripsi: ἀπαντᾷ ταῖς ἐκ τῶν δεσποτῶν M, ἐκ τῶν δεσποτῶν ἀπαντᾷ F (v) 11 ἅτε om. M ἔθνει F (Hoesch. in textu) 13 tit. περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους add. mg M βαλόμενος coni. Mang. ὡσπερεί τινα θεμέλιον M (Tisch.) 14 συνθεὶς] συνήθεις M τὸ M (Tisch.): τὸν F Nicet. (v) 15. 16 ἐπ' αὐτῶν M 16 παρὰ τὰ suspectum; ὑπὲρ τὰ conicio, περιττὴν coni. Wendl. ἀλλοτριωθείσας] ἀλλοτριώσεις ἃς M 18 εἰληχότων codd. (Hoesch. Tisch.): εἰληφότων Mang. 19 στέρηται scripsi: στερῆται F (v), στερεῖται M tit. περὶ πράσεως χωρίων add. mg M γὰρ Nicet.: om. MF (v) πολλάκις προσπίπτουσιν M (Tisch.): συμ-πίπτουσι πολλάκις F Nicet. (v)

14—18 pergit Nicetas: ἔπειτα ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐτῶν συνθεὶς τὸν πεντηκοστὸν ὅλον ἀπέφηνεν ἱερόν, ἐν ᾧ τὰς ἀλλοτριωθείσας κτήσεις οἴεται δεῖν ἀποδίδοσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις, ἵν' αἱ κληρουχίαι τοῖς γένεσι διαφυλάττωνται. 14 Lev. 25,8—10. 12. 16 Lev. 25,10—13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 283. 284.* 19—113,5 pergit Nicetas: ἐπειδὴ γὰρ καιροὶ — ἀλλὰ καρπῶν ὀφείλουσιν εἶναι.

δέοντι χρείας τούτων προὐνόησε καὶ τοὺς ὠνουμένους ἐκώλυσεν ἀπα-
τᾶσθαι, τοῖς μὲν πιπράσκειν ἐφείς, τοὺς δ' ἐφ' οἷς ὠνήσονται μάλα
σαφῶς ἀναδιδάξας. μὴ γὰρ δίδοτε, φησί, τὰς ἐπὶ παγκτησίᾳ τιμάς, ἀλλὰ 113
τὰς πρὸς ἐνιαυτῶν ὡρισμένον ἀριθμόν, οἳ ἐντός εἰσι πεντηκονταετίας.
οὐ γὰρ κτημάτων αἱ πράσεις ἀλλὰ καρπῶν ὀφείλουσιν εἶναι, διὰ δύο
τἀναγκαιότατα· ἓν μὲν ὅτι σύμπασα ἡ χώρα κτῆμα κέκληται θεοῦ, τῶν
δὲ θεοῦ κτημάτων οὐχ ὅσιον ἄλλους ἐπιγράφεσθαι δεσπότας· ἕτερον
δὲ ⟨ὅτι⟩ λῆξις ἀπονενέμηται ἑκάστῳ τῶν κληρούχων, ἧς στέρεσθαι τὸν
λαχόντα οὐκ ἐδικαίωσεν ὁ νόμος. τὸν μὲν οὖν ἐντὸς τῆς πεντηκονταετίας 114
δυνάμενον ἀναλαβεῖν τὰ οἰκεῖα ἤ τινα τῶν ἐγγυτάτω γένους ἀγχιστέων
προκαλεῖται πάσῃ μηχανῇ κατατιθέναι ἣν ἔλαβε τιμὴν καὶ μὴ τῷ πρια-
μένῳ καθ' ὃν ἔδει καιρὸν ὠφελήσαντι ζημίας αἴτιον γενέσθαι· τῷ δὲ 115
ἀπόρως ἔχοντι συνεπάθησε καὶ μετέδωκεν ἐλέου τὴν ἀρχαίαν δωρησά-
μενος αὖθις περιουσίαν, δίχα τῶν κατ' εὐχὴν ἀφιερωθέντων ἀγρῶν ἐν
τῇ τάξει τῶν ἀναθημάτων· ἀνάθημα δ' οὐχ ὅσιον ἀκυροῦσθαι χρόνῳ·
διὸ προστέτακται τὴν ἀξίαν τιμὴν τούτων ἐκλέγειν μηδὲν καταχαρισα-
μένους τῷ ποιησαμένῳ τὸ ἀνάθημα.

(14.) Ταῦτα μὲν ἐπὶ ταῖς τῆς χώρας διανομαῖς καὶ κληρουχίαις 116
διατέτακται· ἕτερα δ' ἐπὶ ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ [καὶ] τούτων αἱ μὲν
κατὰ πόλεις ἐντὸς τειχῶν εἰσιν, αἱ δ' ἐν ἀγροῖς ἔξω τείχους ἐπαύλεις,

---

1 χρείας τούτων M (Tisch.): τούτων χρείας F Nicet. (v) 2 ἐφείς M (Tisch.): ἐφιείς F Nicet. (v) 3 ἐπὶ παγκτησίᾳ Nicet., ἐπὶ πανκτησίᾳ MF (Tisch.): ἐπ' ἀκτησίᾳ v; ἐπ' ἀειχτησίᾳ coni. Mang. 3. 4 ἀλλὰ τὰς M Nicet. (Tisch.): τὰς om. F (v) 4 ὡρισμένων M (Nicetae cod. Coisl.) 5 αἱ om. M 6 κτῆμα κέκληται θεοῦ F: κτῆμα κεκλήρωται θεοῦ M (Tisch.) 8 ὅτι addidi ἑκάστου F, ἕκαστα M (teste Wendl.) στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι MF (v) 9 λαχόντ' F ἐδικαίωσεν] ἐδίωσεν M 10 ἐγγυτάτων M 11 προκαλεῖται M (Tisch., coni. Mang.): προσκαλεῖται F κατατιθέναι F: κατατίθεσθαι M (Tisch.) 12 ἔδει M (Tisch.): ἐδεῖτο F (v) δὲ M: δ' F 13 ἐλέου M (Tisch.): ἐλέους F (v) 14 ἀφιερωθέντων M (Tisch.): ἀνιερωθέντων F (v) 14. 15 ἐν γὰρ τῇ τάξει M 15 ἀναθεμάτων· ἀνάθεμα F (Hoesch. in textu) δ'] γὰρ Tisch. 16 τούτω M 16. 17 καταχαρισαμένους M (Tisch.): καταχαριζομένου (sic) F; καταχαριζομένους v 17 τῷ ποιησαμένῳ F: τῷ ποιήσαντι M (Tisch.) 18 tit. περὶ πράσεως οἰκίας ἔξω τειχῶν add. mg M τῆς χώρας F: ἐν ταῖς χώραις M 19 οἰκείαις F ἐπεὶ M: ἐπειδὴ F (v) καὶ τούτων F: καὶ ἐπὶ τούτων M καὶ seclusi 20 ἐντὸς τειχῶν M (Tisch.): τειχῶν ἐντός F (v) ἀγροῖς scripsi (cf. 114, 13. 17): ἀγρῷ MF (v)

---

3 Lev. 25,14—17. 6 Lev. 25,23. 9 Lev. 25,24. 25. 14 Lev. 27 16. 20. 21.

τὰς μὲν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπέτρεψεν ὁ νόμος ἀεὶ λυτροῦσθαι, τὰς δὲ μὴ λυτρωθείσας ἄχρι τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους ἀποδίδοσθαι προῖκα τοῖς πάλαι κυρίοις, καθάπερ καὶ τὰ κτήματα· μοῖρα γὰρ αἱ ἐπαύλεις
117 κτημάτων. ὅσαι δὲ τειχῶν ἐντός εἰσι, μέχρι μὲν ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναπομπὴν ἐπὶ τοὺς πεπρακότας ἔχουσι, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ἅπαν τοῖς ὠνησαμένοις βεβαιοῦνται, μηδὲν τῆς τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους ἐκεχει-
118 ρίας βλαπτούσης τοὺς πριαμένους. αἴτιον δὲ τὸ βούλεσθαι καὶ ἐπηλύταις ἱδρύσεως τῆς ἐνταῦθα βεβαίου παρασχεῖν ἀφορμήν· ἐπειδὴ γὰρ μετουσίαν γῆς οὐκ ἔχουσιν, ἅτε μὴ καταριθμηθέντες ἐν ταῖς κληρουχίαις, οἰκιῶν αὐτοῖς κτῆσιν ὁ νόμος ἀπένειμε, φροντίσας τοῦ μὴ | μετανάστας p.
119 γενέσθαι τοὺς τῶν νόμων ἱκέτας καὶ πρόσφυγας. αἱ γὰρ πόλεις, ὅτε ἐκληροδοτεῖτο ἡ χώρα κατὰ φυλάς, οὐ διενεμήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἦσαν συνῳκοδομημέναι, κατὰ τὰς ἐν ἀγροῖς ἐπαύλεις τῶν οἰκητόρων ποιουμένων τὰς διατριβάς· ἐξ ὧν ὕστερον ἀναστάντες καὶ συνελθόντες, ἐπίδοσιν κοινωνίας καὶ φιλίας, ὥσπερ εἰκός, ἐν χρόνῳ μακρῷ λαμβανούσης, οἰκίας ἐν ταὐτῷ καὶ πόλεις ἐδείμαντο, ὧν καὶ ἐπηλύταις, καθάπερ εἶπον, μετέδοσαν, ἵνα μὴ πάντων ἀποροῖεν καὶ τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ τῶν κατὰ πόλεις.

120 (15.) Περὶ δὲ τῆς ἱερωμένης φυλῆς τάδε νομοθετεῖται· γῆς ἀποτομὴν οὐκ ἀπένειμε τοῖς νεωκόροις ὁ νόμος, ὑπολαβὼν αὐτάρκη πρόσοδον εἶναι τούτοις τὰς ἀπαρχάς, ὀκτὼ δὲ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀπεκλήρωσεν
121 εἰς οἴκησιν καὶ δισχιλίους ἑκάστῃ πήχεις προάστειον ἐν κύκλῳ. τὰς οὖν ἐν ταύταις οἰκίας οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ἄλλαις, ὅσαι τειχῶν εἴσω τυγχάνουσιν, ἐβεβαίωσε τοῖς πριαμένοις, ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τῶν ἀποδιδομένων

---

1 αἰεὶ MF (Tisch.) 3 αἱ ἐπαύλεις M (Tisch.): αἱ om. F (v) 4. 5 ἀναπομπὴν M (Tisch., coni. Mang.): ἀποπομπὴν F (v) 6 ἐωνησαμένοις M (Tisch.) βεβαιοῦται M τῆς M (Tisch.): δὲ τῆς F; δὲ (om. τῆς) v 6. 7 ἐκκεχειρίας F 7 αἴτιον] ἕτερον M τὸ βούλεσθαι M (Tisch., coni. Mang.): τοῦ βούλεσθαι F (v) 7. 8 ἐπϊλύταις F, ἐπηλύτας M 8 τῆς ἐνταῦθα M (Tisch., τῆς coni. Mang.): το ἐνταυθοῖ F (v) 11 ὅτ' F 13 συνωκοδημέναι (sic) M, συνοικοδομημέναι (Hoesch. in textu) 13. 14 οἰκητόρων] κτητόρων voluit Mang. 15 φιλίας M φιλανθρωπίας F (v) 16 ἐπηλύταις M (Tisch., coni. Mang.): ἐπϊλύται F; ἐπηλύται v 17 καὶ] κατὰ Tisch. (per errorem?) 19 tit. διὰ τί ἱερέως οἰκίαν ἐν πόλει πραθεῖσαν εἰσάπαν ἀφῆκε (sic) λυτροῦσθαι add. mg M 21 η' δὲ καὶ μ' πόλεις M 23 εἴσω τειχῶν transp. M (Tisch.) ἀποδεδομένων M (Tisch.)

---

1 sqq. Lev. 25,29—31. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 285. 21 Num. 35,2 sqq. 23 sqq. Lev. 25,32—34.

κομίσασθαι μὴ δυναμένων, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐφῆκεν αὐτὰς λυτροῦσθαι, καθάπερ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὰς ἐπαύλεις αἷς ἰσοδυναμοῦσιν, ἐπειδὴ μόνας ἐκ τοσαύτης χώρας διεκληρώσαντο τὰς οἰκίας, ὧν οὐκ ᾤετο δεῖν στέρεσθαι τοὺς λαβόντας, καθάπερ οὐδὲ τοὺς κληρούχους τῶν ἐπαύλεων. οἰκιῶν μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα.

(16.) Τὰ δὲ πρὸς χρεώστας δανειστῶν καὶ πρὸς θεράποντας δεσ- 122
ποτῶν ὅμοια τοῖς πρόσθεν νομοθετεῖται, ὅπως οἱ μὲν δανεισταὶ μὴ ἐκλέγωσι τόκους παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλ ὅσον προήκαντο μόνον ἄσμενοι κομίζωνται, οἱ δὲ δεσπόται τοῖς ἀργυρωνήτοις μὴ ὡς φύσει δούλοις ἀλλ' ὡς μισθωτοῖς προσφέρωνται, παρέχοντες ἄδειαν ἐλευθερίας εὐθὺς μὲν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λύτρα κατατιθέναι δυναμένοις, αὖθις δὲ τοῖς ἀπόροις ἢ ὅταν ἐπιγένηται ὁ ἀπ' ἀρχῆς δουλείας ἕβδομος ἐνιαυτὸς ἢ ὅταν ὁ πεντηκοστός, κἂν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τύχῃ τις εἰς δουλείαν ὑπαχθείς· ἄφεσις γὰρ ὁ χρόνος ἐκεῖνός ἐστι καὶ νενόμισται, πάντων ἐπὶ τὰς ἀρχαίας διαυ-
λοδρομούντων καὶ ἀνακαμπτόντων εὐπραγίας. ἐπιτρέπει δ' ἐκ τῶν μὴ 123
ὁμοφύλων [οἵτινες ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν εἰσιν] οἰκέτας κτᾶσθαι, βουλόμενος πρῶτον μὲν διαφορὰν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων εἶναι, ἔπειτα δὲ μὴ κατὰ τὸ παντελὲς ἀναγκαιότατον κτῆμα, θεράποντας, ἀνεῖρξαι τῆς αὐτοῦ πολιτείας· μυρία γὰρ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων ποθεῖ τὰς ἐκ δούλων ὑπηρεσίας.

Υἱοὶ κληρονόμοι γονέων ἔστωσαν, εἰ δὲ μὴ εἶεν, θυγατέρες. ὡς 124
γὰρ ἐν τῇ φύσει γυναικῶν ἄνδρες πρωτοστατοῦσι, κἂν ταῖς συγγενείαις

---

1 αὐτοὺς M   2 τοῖς M (Tisch.): τὰς F (v)   αἷς] καὶ M   3 ἐκ τοσαύτης F: ἐκτὸς αὐτῆς M   4 στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι MF (v)   λαβόντας M (Tisch.): λαμβάνοντας F (v)   6 tit. περὶ δανειστῶν καὶ θεραπόντων ὁμοεθνῶν add. mg M   7 νομοθετεῖται M: νενομοθέτηται F Nicet. (v)   8. 9 ἀλλ'—κομίζωνται om. Nicet.   9 κομίζονται Hoesch.   11 αὐτῶν codd. (v)   κατατιθέναι M (Tisch.): καταθεῖναι F Nicet. (v)   12 ἐπιγένηται codd. Nicet. (Tisch.): ἐπιγίνηται v   ἀπ' ἀρχῆς M (Tisch.): τῆς ἀπαρχῆς F Nicet.; τῆς ἀπ' ἀρχῆς v   13 τύχοι M   14 ὁ χρόνος M (Tisch.): om. F (v)   καὶ M: τε καὶ F (v)   14. 15 ἐπὶ τὰς ἀρχαίας . . . εὐπραγίας M (Tisch , coni. Mang.): ἐπὶ ταῖς ἀρχαίαις . . . εὐπραγίαις F (v)   16 οἵτινες—εἰσιν seclusit Tisch.   βουλομένοις M   18 ἀναγκαιότατον] οἰκειότατον M   αὐτοῦ codd. (v)   20 ὑπηρεσίας: desinunt hic F et Hoeschelii cod. Boicus (Mon. 113) et cod. vetus Canterianus   21 tit. περὶ κλήρων διαδόχων (sic) add. mg M   ante Υἱοὶ verba quaedam conectentia videntur intercidisse   γονέων Tisch.: γενεῶν M

6sqq. Lev. 25,35—41. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 282.*   6—13 pergit Nicetas: τὰ δὲ πρὸς χρεώστας δανειστῶν—εἰς δυλείαν ὑπαχθείς.   15 Lev. 25,44. 45.
21 Num. 27,8.

ἐχέτωσαν προνομίαν διαδεχόμενοι τὰς οὐσίας καὶ τὴν τῶν τετελευτηκότων
τάξιν ἐκπληροῦντες ἀνάγκης νόμῳ κατασχεθέντων οὐδὲν θνητὸν ⟨καὶ⟩
125 γηγενὲς ἀθανατίζοντι. παρθένοι δὲ ἐὰν ἀπολειφθῶσιν ἀνέκδοτοι, προικὸς
ὑπὸ ζώντων ἔτι τῶν γονέων μὴ διωρισμένης, ἰσομοιρείτωσαν τοῖς ἄρρεσιν.
ἐπιμελείσθω δ' ἡ προεστῶσα ἀρχὴ φυλακῆς τε τῶν ἀπολειφθεισῶν καὶ
αὐξήσεως καὶ τῶν εἰς δίαιταν καὶ παιδείαν τὴν ἁρμόττουσαν κόραις
ἀναλωμάτων καί, ὁπότε γένοιτο ὥρα, [καὶ] γάμου τοῦ πρέποντος, ἀνδρῶν
126 ἐν ἅπασι δοκίμων ἀριστίνδην ἐπικριθέντων. ἔστωσαν δ' οὗτοι μάλιστα
μὲν συγγενεῖς, εἰ δὲ μή, πάντως γοῦν δημόται καὶ φυλέται, χάριν τοῦ
μὴ τοὺς κλήρους τοὺς προικιδίους ἐπιγαμίαις ἀλλοτριοῦσθαι, μένειν δ'
127 ἐν ταῖς ἐξ ἀρχῆς τεταγμέναις κατὰ φυλὰς λήξεσιν. ἐὰν δὲ γενεᾶς ἔρημος
ὢν τυγχάνῃ, παρίτωσαν ἐπὶ τὴν διαδοχὴν ἀδελφοὶ τοῦ τετελευτηκότος·
ἡ γὰρ μεθ' υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐν συγγενείαις τάξις ἀδελφῶν ἐστιν.
εἰ δὲ ἀνάδελφός τις εἴη τελευτῶν, θεῖοι πρὸς πατρὸς διαδεχέσθωσαν τὴν
οὐσίαν, θείων δὲ μὴ ὄντων, θεῖαι, ⟨εἶτα⟩ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ συγγενῶν
128 ⟨οἱ⟩ ἐγγυτάτω. σπάνις δ' εἰ καταλάβοι τῆς συγγενείας, ὡς μηδένα τῶν
ἀφ' αἵματος ἀπολειφθῆναι, ἡ φυλὴ κληρονόμος ἔστω· συγγένεια γάρ
129 τίς ἐστι καὶ ἡ φυλὴ κατὰ περιγραφὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν. ἄξιον
μέντοι τὸ διαπορηθὲν ὑπ' ἐνίων ⟨μὴ⟩ ἡσυχασθῆναι· διὰ τί, γάρ φασι,
πάντων συγγενῶν καὶ δημοτῶν καὶ φυλετῶν ἐπιμνησθεὶς ὁ νόμος ἐν ταῖς
τῶν κλήρων διαδοχαῖς γονεῖς μόνους παρεσιώπησεν, οὓς εἰκὸς ἦν, ὥσπερ
κληρονομοῦνται, κληρονομεῖν τὰ παίδων; ὅτι, ὦ γενναῖε, θεῖος ὢν καὶ
τὴν τῆς φύσεως ἀκολουθίαν αἰεὶ σκοπῶν οὐδὲν ᾠήθη χρῆναι παλίμφημον
εἰσηγεῖσθαι· γονέων μὲν γὰρ εὐχαί, ζῶντας ἀπολιπεῖν οὓς ἐγέννησαν,
διαδεξομένους ὄνομά τε αὐτῶν καὶ γένος καὶ οὐσίαν, ἐχθρῶν δὲ ἀμειλίκ-
των ἀραὶ τἀναντία, προαποθνῄσκειν υἱοὺς καὶ θυγατέρας τῶν φυσάντων.
130 ὅπως οὖν μηδὲν ἀνάρμοστον καὶ ἀσύμφωνον ἐν ἁρμονίᾳ καὶ συμφωνίᾳ,

---

2 νόμω (sic) [ον supra] M κατασχεθέντων scripsi: κατασχεθέντες M (Tisch.) καὶ addidi 3 ἀθανατίζοντι Tisch.: ἀθανατίζον M tit. περὶ παρθένων ἀπολειφθεισῶν ἀνεκδότων add. mg M 5 ἀπολειφθεισῶν scripsi: ἀπολειφθέντων M (Tisch.) 7 ὥρα (corr. in ὡραῖα) M: ὡραία Tisch. καὶ ante γάμου seclusi 8 ἐν scripsi: μὲν M (Tisch.) 10 προικιδίους Tisch.: πρὸς ἰδίους M; πρὸς ⟨πατρὸς⟩ ἰδίους coniciebam 12 τοῦ τετελευτηκότος scripsi: τῶν τετελευτηκότων M (Tisch.) 15 εἶτα et οἱ (16) addidi; cf. *de vita Mos. II § 245* 16 ἐγγυτάτω scripsi: ἐγγυτέρω M (Tisch.) καταλάβῃ M τῆς συγγενείας Tisch.: τὴν συγγένειαν M 19 μὴ addidi φησί M 22 παίδων M: παιδίων Tisch. 25 διαδεξομένους scripsi: διαδεξαμένους M (Tisch.)

---

8 Num. 36,6—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 174. 175.* 11 sqq. Num. 27,9—11.

καθ' ἣν διοικεῖται σύμπας ὁ κόσμος, διαγορεύῃ, παίδων μὲν ἀποθνησκόντων, γονέων δ' ἐπιβιούντων, ἀναγκαίως ἅμα καὶ πρεπόντως οὐ προσέταξε μητέρας [ἅμα] καὶ πατέρας τὰ υἱῶν καὶ θυγατέρων κληρονομεῖν, εἰδὼς μὴ συνᾷδον τὸ πρᾶγμα βίῳ τε καὶ φύσει. φυλαξάμενος οὖν 131 γυμνοῖς ὀνόμασι καλέσαι γονεῖς ἐπὶ παίδων τετελευτηκότων κληρονομίαν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀπευκτὴν ὠφέλειαν προσνέμων ὀνειδίζειν πενθοῦσιν ἢ ὑπομιμνήσκειν κακοπραγιῶν, ἑτέρῳ τρόπῳ τὰς οὐσίας ἀπένειμεν αὐτοῖς, βραχὺ παρηγόρημα μεγάλου κακοῦ. τίς οὖν ὁ τρόπος; ἀδελφὸν πατρὸς 132 γράφει κληρονόμον ἀδελφιδῶν, ᾗ που διὰ τὸν πατέρα τὸν θεῖον γεραίρων· εἰ μή τις οὕτως ἠλίθιός ἐστιν, ὡς ὑπολαμβάνειν ὅτι ἕτερον τιμῶν ἑτέρου χάριν ἀτιμοῦν ἐκεῖνον προαιρεῖται· μὴ καὶ τοὺς τῶν φίλων γνωρίμους οἱ περιέποντες ἀμελεῖς τῶν ἑταίρων εἰσίν; ἢ ⟨οὐ⟩ πάντων εὐνοϊκώτατοι κηδεμόνες τῶν ἐπὶ τιμῇ καὶ ἑταίρους ἀποδέχονται; τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ νόμος διὰ πατέρα καλέσας ἀδελφὸν πατρὸς ἐπὶ μετουσίαν κλήρου πολὺ πρότερον πατέρα καλεῖ, φωνῇ μὲν οὔ, διὰ τὰ λεχθέντα, γνωριμωτέρᾳ δὲ φωνῆς δυνάμει τρανούσῃ τὸ βούλημα τοῦ νομοθέτου.

Παίδων ὁ πρεσβύτατος οὐκ ἰσομοιρεῖ τοῖς μετ' αὐτόν, ἀλλὰ δι- 133 πλασίων ἀξιοῦται, διότι τε ἀνὴρ καὶ γυνὴ πρότερον ὑπάρχοντες αὖθις ἐγένοντο πατὴρ καὶ μήτηρ διὰ τὸν φύντα πρῶτον καὶ ἐπειδὴ ὁ ⟨πρῶτος⟩ γενόμενος τούτοις ἀνακαλεῖν ἤρξατο τοῖς ὀνόμασι τοὺς σπείραντας καὶ — τὸ ἀναγκαιότατον — ὅτι ὁ πρὸ τοῦ γενεᾶς ἔρημος οἶκος εὔπαις ἐγένετο πρὸς τὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων διαμονήν, ἧς σπορὰ μὲν γάμος, καρποὶ δὲ τέκνων γενέσεις, ὧν ὁ πρεσβύτατος ἀρχή. διὰ ταύτην γ' 134 οἶμαι τὴν αἰτίαν οἱ πρωτότοκοι τῶν μὲν ἄσπονδα εἰργασμένων ἐχθρῶν, ὡς αἱ ἱεραὶ γραφαὶ δηλοῦσι, μιᾷ νυκτὶ πάντες ἡβηδὸν ἀνῃρέθησαν, τῶν δ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους χαριστήριον ἀνετέθησαν θεῷ καθιερωθέντες· ἔδει γὰρ τοὺς μὲν βαρυτάτῳ καὶ ἀπαρηγορήτῳ πένθει βαρῦναι, φθορᾷ τῶν

---

3 ἅμα seclusi 5 κληρονομίαν scripsi: κλῆρον M (Tisch.) 6 προσνέμων (sic M) [ειν supra lin.] 6. 7 ὀνειδίζειν πενθοῦσιν ἢ ὑπομιμνήσκειν scripsi: ὀνειδίζειν ἢ ὑπομιμνήσκειν πενθοῦσι M (Tisch.) 9 γράφει Tisch.: γράφειν M ἤπου M (Tisch.) 10 ἕτερον [ω supra lin.] τιμῶν [ην supra lin.] (sic) M 12 ἑταίρων scripsi: ἑτέρων M (Tisch.) ἢ ⟨οὐ⟩ scripsi: ἢ M; εἰ Tisch. 13 τῶν M: τούτων Tisch. ἑταίρους scripsi: ἑτέρους M (Tisch.) 17 tit. περὶ κληρονομίας πρωτοτόκου υἱοῦ add. mg M 19 πρῶτος addidi 22 διαμονήν M: διανομήν Tisch.

---

24 Exod. 12,29. 26 Exod. 13,2.

πρωτοστατούντων, γεραίρειν δὲ τὸν σωτῆρα θεὸν ἀπαρχαῖς, αἳ τὴν ἐν
135 τέκνοις ἡγεμονίαν ἔλαχον. ἐπεὶ δ' εἰσί τινες οἳ μετὰ γάμον καὶ παιδο-
ποιίαν ὀψὲ σωφροσύνην ἀπομαθόντες ἐξώκειλαν εἰς ἀκρασίαν καὶ ἐπι-
μανέντες γυναιξὶν ἑτέραις τὰς προτέρας ἐκάκωσαν καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων
οὐκέθ' ὡς πατέρες ἀλλ' ὡς πατρῳοὶ προσηνέχθησαν ἀπομιμησάμενοι τὸ
μητρυιῶν εἰς προγονοὺς δυσσεβὲς καὶ ὅλως ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν
ἐξέδωκαν ταῖς δευτέραις καὶ παισὶ τοῖς τούτων ἡδονῆς, αἰσχίστου πάθους,
ἥττους γενόμενοι, χαλινὸν μὲν εἴ πως οἷόν τε ἦν ἐμβαλεῖν ταῖς ἐπι-
θυμίαις ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνασκιρτᾶν ἐπὶ πλέον οὐκ ἂν ἐμέλλησεν ὁ νόμος.
136 ἐπεὶ δὲ μανίαν ἐξηγριωμένην οἴστρῳ χαλεπὸν μᾶλλον δ' ἀδύνατον
ἰάσασθαι, τὸν μὲν ὡς ἀθεραπεύτῳ νόσῳ κατεσχημένον ἀπέλιπε, τὸν δ'
ἐκ τῆς διὰ τοὺς νέους ἔρωτας κακωθείσης υἱὸν οὐχ ὑπερεῖδε κελεύσας
αὐτὸν λαμβάνειν διπλάσια τὰ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διανομῆς.
137 αἴτια δὲ τούτου πολλά· πρῶτον μὲν γὰρ κολάζει τὸν ὑπαίτιον ἀνάγκην
ἐπιθεὶς αὐτῷ ποιεῖν εὖ ὃν κακῶς διατιθέναι προαιρεῖται, καὶ τῆς ἀγνώ-
μονος γνώμης ἄκυρον ἀποφαίνει δι' ὧν ὠφελεῖ τὸν κινδυνεύσαντα πρὸς
ἐκείνου ζημιωθῆναι τάττων αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τοῦ γεγεννηκότος, ἣν ὁ
138 φύσει πατὴρ ἐπὶ πρεσβυτάτου παιδὸς ἔλιπε. δεύτερον δὲ ἔλεον καὶ
οἶκτον λαμβάνει τῶν ἠδικημένων, οὓς βαρυτάτης ἀνίας ἐπελαφρίζει
μετουσίᾳ χάριτος καὶ δωρεᾶς· οὐδὲν γὰρ ἧττον τοῦ κληρονομοῦντος
υἱοῦ τὴν διπλασίαν μοῖραν εἰκὸς ἦν ἥδεσθαι τὴν μητέρα, φιλανθρωπίᾳ
νόμου παρηγορηθεῖσαν, ὃς οὐκ εἴασεν αὐτήν τε καὶ γενεὰν εἰς ἅπαν
139 ἐχθρῶν ἐλαττοῦσθαι. τρίτον δέ· βραβευτὴς ὢν τῶν δικαίων ἀγαθὸς
ἐλογίσατο παρ' ἑαυτῷ, ὅτι τοῖς μὲν ἐκ τῆς στεργομένης ἐπεδαψιλεύσατο
τὰς χορηγίας ὁ πατὴρ διὰ τὸν πόθον τῆς γυναικός, τοὺς δ' ἐκ τῆς
στυγηθείσης οὐδενὸς παντάπασιν ἠξίωσε διὰ τὸ τῆς μητρὸς ἔχθος, ὡς
ἐκείνους μὲν ἔτι ζῶντος προκεκληρονομηκέναι πλείω τῆς ἰσομοιρίας,
τούτους δὲ κινδυνεῦσαι καὶ τελευτήσαντος ἁπάντων ἀφαιρεθῆναι τῶν
πατρῴων. ἵν' οὖν ἐπανισώσῃ τὴν διανομὴν τοῖς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν

---

6 προγόνους M (Tisch.) 7 τοῖς] ταῖς (non τῆς) M 9 ἂν ἐμέλλησεν M: ἀπημέλησεν Tisch. 11 κατισχημένον M 17 ἐκείνου Tisch.: ἐκεῖνο M αὐτὸν M (Tisch.) 19 ἐπελαφρίζει M (teste Wendl.): ἐπικουφίζει Tisch. 20 μετουσία Tisch. 21. 22 φιλανθρωπίᾳ νόμου Tisch.: φιλανθρωπίαν ὁμοῦ M 22 ⟨τὴν⟩ γενεὰν coni. Wendl. 26 παντάπασιν Tisch.: ἢ παντάπασιν M; τὸ παράπαν conicio 27 ζῶντος Tisch.: ζῶντας M

---

12 Deut. 21,15—17. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 249. 250.*

γυναικῶν, ὥρισε διμοιρίαν τὰ πρεσβεῖα τῷ τῆς ἀπηλλαγμένης παιδί. τούτων μὲν δὴ ἅλις.

92 M. (17.) | Ἑπόμενοι δὲ τῇ τάξει τρίτον εἶδος ἀναγράφομεν ἑορτῆς, ὃ 140
σημανοῦμεν. ἔστι δὲ νουμηνία κατὰ σελήνην, χρόνος ὁ ἀπὸ συνόδου ἐπὶ σύνοδον, ὃν μαθηματικῶν παῖδες εὖ μάλα διηριθμήσαντο. τὴν δ' ἐν ἑορταῖς ἔλαχε τάξιν νουμηνία διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι ἀρχὴ μηνός, ἀρχὴ δὲ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνου τίμιον· ἔπειτα δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἀφώτιστον ἐν οὐρανῷ· συνόδῳ μὲν γὰρ ὑποδραμούσης ἥλιον σελήνης τὸ πρὸς γῆν μέρος ἐζόφωται, νουμηνίᾳ δὲ πέφυκεν ἀναλάμπειν. τρίτον δὲ ὅτι τῷ ἐλάττονι καὶ ἀσθενεστέρῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὸ 141
κρεῖττον καὶ δυνατώτερον ὠφελείας ἀναγκαίας μεταδίδωσι· νουμηνίᾳ γὰρ ἄρχεται φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει σελήνην ὁ ἥλιος, ἡ δὲ τὸ ἴδιον κάλλος ἀναφαίνει τοῖς ὁρῶσι. τοῦτο δ' ἐναργής ἐστιν, ὡς ἔοικε, διδασκαλία χρηστότητος καὶ φιλανθρωπίας, ἵνα μηδέποτε τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἄνθρωποι φθονῶσιν, ἀλλὰ μιμούμενοι τὰς ἐν οὐρανῷ μακαρίας ˌκαὶ εὐδαίμονας φύσεις ὑπερόριον τῆς ψυχῆς βασκανίαν ἐλαύνωσι καὶ προφέροντες εἰς μέσον τὰ οἰκεῖα κοινοπραγῶσι καὶ χαρίζωνται τοῖς ἀξίοις. τέταρτον δὲ 142
ὅτι τῶν κατ' οὐρανὸν ἁπάντων ἐν ἐλάττονι προθεσμίᾳ σελήνη τὸν ζῳοφόρον περιπολεῖ· μηνιαίῳ γὰρ διαστήματι τὸν κύκλον ἀνύτει. διὸ καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς περιόδου, τελευτώσης ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀφ' ἧς ἤρξατο φέρεσθαι σελήνης, τετίμηκεν ὁ νόμος προσειπὼν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἑορτήν, ὑπὲρ τοῦ πάλιν ἡμᾶς ἀναδιδάξαι μάθημα κάλλιστον, ἵν ἐν

3 tit. ἑορτὴ νουμηνίας κατὰ σελήνην add. mg M 7 ἔπειτα δ' M (Tisch.) κατ' αὐτὴν Nicet.: κατὰ ταύτην M (Tisch.) 8 συνόδῳ — ἀναλάμπειν (9) M Nicet. (Tisch.): om. v 8. 9 ὑποδραμούσης ἥλιον σελήνης τὸ πρὸς γῆν μέρος Nicet.: ἂν ὑποδραμοῦσα ἥλιον σελήνη προσ[η]ίμερος M (Tisch.) 10 τρίτον δὲ Nicet.: δὲ om. M (Tisch.) 12 ἄρχεται φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει σελήνην ὁ ἥλιος, ἡ δὲ Nicet.: ἄρχεται ἥλιος φωτίζειν αἰσθητῶ φέγγει, σελήνη δὲ M (Tisch.) 13 ἀναφαίνειν coni. Mang. ἐστιν, ὡς ἔοικε M˰(Tisch.): ὡς ἔοικεν, ἐστὶ Nicet. (v) 15 μακαρίας καὶ εὐδαίμονας M (Tisch.): om. Nicet. (v) 16 τῆς ψυχῆς Nicet.: τῆς om. M (Tisch.) βασκανίαν M Nicet. (Tisch.): καὶ βασκανίαν v 16. 17 καὶ προφέροντες — τοῖς ἀξίοις M Nicet. (Tisch.): om. v 17 δ' M 19 ἀνύττει M, corr. Tisch. 20. 21 τελευτώσης . . . σελήνης scripsi: τελευτῶντος . . . σελήνη M, τελευτῶν . . . σελήνη Tisch. ἀφ' ἧς Wendl.: ἀφ' οὗ M (Tisch.); ἀφ' οὗ ἤρξατο ⟨σχήματος⟩ conieceram

3—17 pergit Nicetas: ἑπόμενοι δὲ τῇ τάξει τρίτην ἑορτὴν ἀναγράφομεν τὴν κατὰ σελήνην νουμηνίαν· πρῶτον μὲν ὅτι ἀρχὴ μηνός, ἀρχὴ δὲ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνου τίμιον· ἔπειτα δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν — καὶ χαρίζωνται τοῖς ἀξίοις.

ταῖς τοῦ βίου πράξεσι τὰ τέλη συνῳδὰ ταῖς ἀρχαῖς ἀποφαίνωμεν·
γενήσεται δὲ τοῦτ', ἐὰν λογισμῷ τὰς πρώτας ἡνιοχῶμεν ὁρμὰς μὴ ἐπι-
τρέποντες αὐταῖς ἀφηνιάζειν καὶ ἀνασκιρτᾶν τρόπον θρεμμάτων ἀγελάρχην
143 οὐκ ἐχόντων. ἃς δὲ παρέχεται τοῖς ἐπὶ γῆς ἅπασιν ὠφελείας σελήνη,
τί χρὴ διεξιόντα μηκύνειν; ἐμφανεῖς γὰρ αἱ πίστεις. ἢ οὐχὶ ταῖς αὐξή-
σεσιν αὐτῆς ἀναχέονται ποταμοὶ καὶ πηγαὶ καὶ μειοῦνται πάλιν μειώσεσι,
καὶ πελάγη τοτὲ μὲν ἐξαναχωρεῖ καὶ ἀμπωτίζοντα ὑποσύρεται τοτὲ δ'
ἐξαπιναίως ἐπιτρέχει κατὰ παλίρροιαν, ὅ τε ἀὴρ αἰθρίαις καὶ νεφώσεσι
καὶ ταῖς ἄλλαις μεταβολαῖς παντοίας ἐνδέχεται τροπάς, καρποί τε οἱ
σπαρτῶν καὶ δένδρων αὔξονται καὶ τελεσφοροῦνται σελήνης περιόδοις
τιθηνουμένης ἕκαστα τῶν φυομένων καὶ πεπαινούσης ἐνδρόσοις καὶ
144 μαλακωτάταις αὔραις; ἀλλ' οὐχὶ καιρός, ὅπερ ἔφην, μακρηγορεῖν ἔπαινον
σελήνης διεξιόντα καὶ καταριθμούμενον ἃς παρέχεται ζῴοις καὶ τοῖς
ἐπὶ γῆς ἅπασιν ὠφελείας. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια
νουμηνία τετίμηται καὶ τάξιν ἔλαχε τὴν ἐν ταῖς ἑορταῖς.
145 (18.) Μετὰ δὲ τὴν νουμηνίαν ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη, τὰ διαβατήρια, ἣν
Ἑβραῖοι Πάσχα πατρίῳ γλώττῃ καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ πολλὰς
μυριάδας ἱερείων ἀρξάμενοι ἀπὸ μεσημβρίας ἄχρι ἑσπέρας, ὁ λεὼς ἅπας,
πρεσβῦται καὶ νέοι, κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἱερωσύνης ἀξιώματι τετι-
μημένοι· τὸν γὰρ ἄλλον χρόνον οἱ ἱερεῖς τάς τε κοινὰς θυσίας καὶ τὰς
ἰδίας ἑκάστου προστάξει νόμων ἐπιτελοῦσι, τότε δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος
146 μετὰ πάσης ἀδείας ἁγναῖς χερσὶν ἱερουργεῖ καὶ ἱερᾶται. αἴτιον δὲ τόδε·
τῆς μεγίστης ἀποικίας ὑπόμνημά ἐστιν ἡ ἑορτὴ καὶ χαριστήριον, ἣν ἀπ'

---

4 ἐπὶ γῆς Tisch.: ἐπὶ γῆν M 7 τότε μὲν . . . τότε δ' M (Tisch.) 10 σπαρτῶν scripsi: σπαρτοὶ M (Tisch.) 11 τιθηνομένης M, corr. Tisch. ἐνδρόσοις M: ἐν δρόσοις Tisch. 16 tit. ἑορτὴ διαβατηρίων add. mg M τὴν om. Nicet. 17 ἑβραῖοι M (Tisch.): οἱ ἑβραῖοι Nicet. (v) πατρίῳ γλώττῃ om. Nicet. πανδημὶ M (Tisch.) 17. 18 πολλὰς μυριάδας ἱερείων om. Nicet. 18 ἀπὸ μεσημβρίας M (Tisch.): μετὰ μεσημβρίαν Nicet. (κατὰ μ. Vat. Mon. et Hoeschelii codex.) ἄχρι ἑσπέρας M (Tisch.): χωρὶς ἑσπέρας Nicet. (sic Vat. Coisl., ἕως Mon. et Hoeschel. cod.) 22 ἱερουργεῖ scripsi: ἱερουργεῖται M (Tisch.) 23 χαριστήριον M Nicet. (Tisch.): χαριστήριος v (Mon. et Hoesch. cod.)

16—122,2 pergit Nicetas: μετὰ δὲ νουμηνίαν ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη, τὰ διαβατήρια, ἣν οἱ Ἑβραῖοι Πάσχα καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ ἀρξάμενοι μετὰ (vel κατὰ) μεσημβρίαν χωρὶς (vel ἕως) ἑσπέρας (18). ὑπόμνημα δὲ (sic codd., ὑπομνητικὴ v) τῆς μεγίστης ἀποικίας ἐστὶν ἡ ἑορτὴ καὶ χαριστήριον — ἐπιφανείας καὶ σεμνότητος (23—122,2).
21 cf. Exod. 12,6. Deut. 16,2. 6.

Αἰγύπτου μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίας ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἐστεί-
λαντο κατὰ τὰ χρησθέντα λόγια. τότε οὖν, ὡς εἰκός, ἀπολελοιπότες
χώραν γέμουσαν ἀπανθρωπίας καὶ ξενηλασίας ἐπιτηδεύουσαν καὶ — τὸ
χαλεπώτατον — τὰς τοῦ θεοῦ τιμὰς ἀλόγοις ζῴοις οὐχ ἡμέροις μόνον
ἀλλὰ καὶ ἀγρίοις προσνέμουσαν ὑπὸ τῆς ἄγαν περιχαρείας ἔθυον αὐτοὶ
διὰ προθυμίαν ἄλεκτον καὶ τάχος ἐσπευσμένον τοὺς ἱερεῖς οὐκ ἀνα-
μένοντες. τοῦτο δὴ τότε πραχθὲν αὐτοκελεύστῳ καὶ ἐθελουργῷ πάθει
δρᾶν ἐφῆκεν ὁ νόμος ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰς εὐχαριστίας ὑπό-
μνησιν. ταῦτα μὲν κατὰ παλαιὰν ἀρχαιολογίαν ἱστορεῖται. οἷς δὲ τὰ 147
ῥητὰ τρέπειν πρὸς ἀλληγορίαν ἔθος ψυχῆς κάθαρσιν αἰνίττεται τὰ δια-
βατήρια· φασὶ γὰρ τὸν σοφίας ἐραστὴν οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύειν ἢ τὴν
ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τῶν παθῶν διάβασιν, ὧν ἕκαστον ἐπικλύζει χει-
μάρρου ποταμοῦ τρόπον, εἰ μή τις τοῖς ἀρετῆς δόγμασιν ἀνακόπτοι καὶ
ἀναχαιτίζοι τὴν φοράν. ἑκάστη δὲ οἰκία κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον σχῆμα 148
ἱεροῦ καὶ σεμνότητα περιβέβληται, τοῦ σφαγιασθέντος ἱερείου πρὸς τὴν
ἁρμόττουσαν εὐωχίαν εὐτρεπιζομένου καὶ τῶν ἐπὶ τὰ συσσίτια συνει-
λεγμένων ἁγνευτικοῖς περιρραντηρίοις κεκαθαρμένων, οἳ παραγεγόνασιν
οὐχ ὡς εἰς τὰ ἄλλα συμπόσια χαριούμενοι γαστρὶ δι' οἴνου καὶ ἐδεσ-
μάτων, ἀλλὰ πάτριον ἔθος ἐκπληρώσοντες μετ' εὐχῶν τε καὶ ὕμνων.
ἄξιον μέντοι καὶ τὴν ἡμέραν παρασημήνασθαι τῆς πανδήμου εὐωχίας· 149
ἄγεται γὰρ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἥτις ἐκ δυεῖν ἑβδομάδων

1 μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίας Nicet., μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίαις M (Tisch.): μυριάσι πολλαῖς v (Mon. et Hoesch. cod.) ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν om. Nicet. 1. 2 ἐστείλατο M 2 τότ' M (Tisch.) ὡς om. M 4. 5 οὐχ — ἀγρίοις om. Nicet. 5. 6 αὐτοὶ — ἐσπευσμένον om. Nicet. 6 καὶ τάχος ἐσπευσμένον M (non καὶ τὸ τάχος ἐσπευσμένως): καὶ ἐσπευσμένως Tisch. τοὺς ἱερεῖς M Nicet.: τοὺς om. v 7 τοῦτο δὴ M (Tisch.): τὸ δὲ Nicet. (v) αὐτοκελεύστῳ — πάθει om. Nicet. 8 κατ' Nicet.: εἰς M (Tisch.) 9 ἀρχαιολογίαν M Nicet. (Tisch.): ἀλληγορίαν v (Vat. et Hoesch. cod.) 10 τρέπειν πρὸς ἀλληγορίαν ἔθος Nicet.: τρέπειν ἔθος εἰς ἀλληγορίαν M (Tisch.) αἰνίττεται Nicet.: αἰνίττονται M (Tisch.) 12 ὧν ἕκαστον — τὴν φορὰν (14) om. Nicet. 14 δ' M 15 τὴν om. M (Tisch.) 16 συσσίτια Nicet.: σιτία M 17 ἁγνευτικοῖς περιρραντηρίοις κεκαθαρμένων om. M 18 τἄλλα Nicet. 19 ἐκπληρώσοντες Nicet.: ἐκπληροῦντες M (Tisch.) εὐχῶν M Nicet. (Tisch.): εὐχῆς v 20 ἄξιον — εὐωχίας om. Nicet. 21 ἄγεται γὰρ M (Tisch.): ἄγεται δὲ ἡ πάνδημος θυσία Nicet. (v) τοῦ om. M (Tisch.) δυεῖν Nicet.: δυοῖν M (v) ἑβδομάδων Nicet.: ἑβδομάδοιν M (Tisch.)

21 Exod. 12,6. Lev. 23,5. Num. 28,16.

συνέστηκεν, ἵνα μηδὲν ἀμοιρῇ τῶν ἀξίων τιμῆς ἑβδομάδος, ἀλλ' αὕτη
κατάρχῃ πᾶσιν ἐπιφανείας καὶ σεμνότητος.
150 (19.) | Συνάπτει δὲ τοῖς διαβατηρίοις ἑορτὴν διάφορον ἔχουσαν καὶ p. 293
οὐ συνήθη τροφῆς χρῆσιν, ἄζυμα, ἀφ' οὗ καὶ ὠνόμασται. διττὸς δὲ ὁ
περὶ αὐτῆς λόγος, ὁ μὲν ἴδιος τοῦ ἔθνους ἕνεκα τῆς λεχθείσης ἀποικίας,
ὁ δὲ κοινὸς κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου παντὸς ἁρμονίαν.
ὡς δ' ἀψευδὴς ἡ ὑπόσχεσις, ἐπισκεπτέον. ἕβδομος ὢν ὁ μὴν οὗτος
ἀριθμῷ τε καὶ τάξει κατὰ τὸν ἡλιακὸν κύκλον δυνάμει πρῶτός ἐστι,
151 διὸ καὶ πρῶτος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. αἴτιον δὲ ὥς γε
οἶμαι τόδε· τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἀπεικόνισμά τι καὶ μίμημα συμβέβηκεν
εἶναι τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ὅδε ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο· τότε γὰρ
διακρινομένων τῶν στοιχείων καὶ τὴν ἐναρμόνιον τάξιν λαμβανόντων
πρός τε αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, διεκοσμεῖτο μὲν ὁ οὐρανὸς ἡλίῳ καὶ
σελήνῃ καὶ ταῖς τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων χορείαις καὶ
περιόδοις, διεκοσμεῖτο δὲ καὶ ἡ γῆ παντοίαις φυτῶν ἰδέαις καὶ ὅση τῆς
ὀρεινῆς καὶ πεδιάδος ἀγαθὴ καὶ βαθεῖα πᾶσα ἐτεθήλει καὶ ἐχλοηφόρει.
152 καθ' ἕκαστον οὖν ἐνιαυτὸν ὑπομιμνῄσκων ὁ θεὸς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως
ἀνέφηνε τὸ ἔαρ, ἐν ᾧ πάντα ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει. διόπερ οὐκ ἀπὸ
σκοποῦ πρῶτος ἀναγέγραπται μὴν ἐν τοῖς νόμοις, ἐπειδὴ τρόπον τινὰ
τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐκμαγεῖόν ἐστιν, ἀπ' ἐκείνης ὥσπερ ἀρχετύπου σφρα-
153 γῖδος τυπωθείς. ὁ δὲ κατὰ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν τῇ τάξει [πρώτῃ]
πρῶτος ὢν ἐν ταῖς ἡλιακαῖς περιόδοις οὐ λέγεται παρὰ τῷ νόμῳ πρῶτος,
ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον συγκεκομισμένων τῶν καρπῶν ἁπάντων τὰ
δένδρα φυλλορροεῖ καὶ ὅσα ἀκμάζον τὸ ἔαρ ἤνεγκε πάντα [ξηραίνεται]

1 αὕτη Nicet.: αὐτὴ M (Tisch.) 2 κατάρχῃ M Nicet.: κατάρχει Hoesch. (Vat. Mon.) 3 tit. ἑορτὴ ἀζύμων add. mg M ἑορτὴν . . . ἔχουσαν M Nicet. (Tisch.): ἑορτὴ . . . ἔχουσα v 4 τροφῆς Nicet.: τῆς τροφῆς M (v) δὲ ὁ M (Tisch.): δ' ὁ Nicet., δὲ (om. ὁ) v 5 ἴδιος Nicet.: εἷς M (Tisch.) 7 δ' om. M (Tisch.) ὑπόσχεσις M Nicet. (Tisch.): ὑπόθεσις v 9 διὸ scripsi: διότι M Nicet. (v) ἀναγέγραπται M Nicet. (Tisch.): ἀναγράφεται v (Vat. et Hoesch. cod.) δ' M γε om. M (Tisch.) 10 τι M Nicet. (Tisch.): τε v 13 αὐτὰ M (Tisch.) 14 πλανήτῶν (sic) M 18 ἀνέφηνε Nicet.: ἀνέφαινε M (Tisch.) 21 κατὰ scripsi: μετὰ M (Tisch.) πρώτῃ seclusit Tisch. 24 φυλλοροεῖ M (Tisch.) ξηραίνεται seclusit Tisch.

3—11 pergit Nicetas: συνάπτει δὲ τοῖς διαβατηρίοις — καθ' ἣν ὅδε ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο.
9 Exod. 12,2. 17—21 pergit Nicetas: καθ' ἕκαστον οὖν ἐνιαυτὸν — ὥσπερ ἀρχετύπου σφραγῖδος τυπωθείς.

ἀφαυαίνεται ξηροῖς πνεύμασι τοῦ ἀέρος αὐχμώδη καταστάντα τοῖς ἀφ'
ἡλίου φλογμοῖς. πρῶτον μὲν οὖν ἐπιφημίσαι μῆνα, καθ' ὃν ἐστείρωται 154
καὶ ἀγονεῖ ἥ τε ὀρεινὴ καὶ ἡ πεδιάς, παντάπασιν ὑπέλαβεν ἀνάρμοστον
καὶ ἀνοίκειον εἶναι· δεῖ γὰρ τοῖς πρώτοις καὶ ἡγεμονίδα τάξιν εἰληχόσι προσ-
εῖναι τὰ κάλλιστα καὶ εὐκταιότατα, δι' ὧν αἱ ζῴων καὶ καρπῶν καὶ φυτῶν
γενέσεις καὶ αὐξήσεις εἰσίν, ἀλλ' οὐχ αἱ παλίμφημοι φθοραί. τῆς δὲ ἑορτῆς 155
ἀρχὴ διχόμηνος, ἡ πεντεκαιδεκάτη, καθ' ἣν σελήνη πλησιφαὴς γίνεται,
προνοίᾳ τοῦ μηδὲν εἶναι σκότος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ φωτὸς ἀνά-
πλεα πάντα διὰ πάντων, ἡλίου μὲν ἕωθεν εἰς ἑσπέραν ἐπιλάμποντος,
σελήνης δὲ ἀφ' ἑσπέρας ἄχρι τῆς ἕω τὰς αὐτὰς * * *, τῶν ⟨δ'⟩ ἀστέρων
ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρούντων ἀσκίοις φέγγεσιν. ἡ δὲ ἑορτὴ πάλιν ἐφ' 156
ἡμέρας ἑπτὰ ἄγεται δι' ἣν ἔλαχεν ἐν κόσμῳ ὁ ἀριθμὸς προνομίαν τε καὶ
τιμήν, ἵνα μηδὲν τῶν εἰς εὐθυμίαν καὶ πάνδημον εὐφροσύνην καὶ εὐχαρι-
στίαν τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀπολείπηται τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος, ἣν ἀρχὴν
καὶ πηγὴν ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἁπάντων εἶναι διενοήθη. τῶν δὲ ἑπτὰ 157
ἡμερῶν δύο, τὴν πρώτην καὶ τὴν ὑστάτην, „ἁγίας" προσεῖπεν, ἀρχῇ
καὶ τέλει προνομίαν, ὡς εἰκός, διδοὺς καὶ ἅμα βουλόμενος καθάπερ ἐν
ὀργάνῳ μουσικῷ συμφωνίᾳ τῶν ἄκρων τὰς μεθορίους συναρμόσασθαι,
τάχα μέντοι καὶ ὑπὲρ τοῦ τόν τε παρελθόντα καὶ μέλλοντα χρόνον
συνῳδὸν ἀποφῆναι τῇ ἑορτῇ, τὸν μὲν παρεληλυθότα συνάπτοντα

---

3 παντάπασιν ὑπέλαβεν scripsi: παντάπασι κατέλαβεν M (Tisch.) 6 δ' Nicet. 7 ἀρχὴ διχόμηνος M (Tisch.): διχόμηνος ἄρχει Nicet. (v) 10 ἄχρι τῆς ἕω Nicet.: μέχρις ἕω M (Tisch.) τὰς αὐτὰς (ῆς ῆς superscr.) (sic) M; καὶ αὐτῆς Tisch.; equidem τὰς αὐγὰς ⟨λαμπούσης⟩ conicio, τὰς αὐτὰς ⟨ἐπιτελούσης χρείας⟩ coni. Wendl. δ' addidi 11 δ' Nicet. 12 ἑπτὰ] ζ' M 12. 13 δι' ἣν — τιμήν M (Tisch.): διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τιμὴν Nicet. (v) 13 καὶ πάνδημον εὐφροσύνην om. Nicet. 14 ἀπολίπηται M 14. 15 ἣν ἀρχὴν — διενοήθη om. Nicet. 15 δ' Nicet. 16 ἁγίαν Nicetae codd. Vat. Coisl. 17 προνομίαν ὡς εἰκὸς M Nicet. (Tisch.): ὡς εἰκὸς προνομίαν v 18 συμφωνίᾳ scripsi: συμφωνίαν M Nicet. (v) τὰς μεθορίους M Nicet. (Tisch.): om. v συναρμόσασθαι M (Tisch.): ἁρμόσασθαι Nicet. (v)

6—18 pergit Nicetas: τῆς δ' ἑορτῆς διχόμηνος ἄρχει ἡ πεντεκαιδεκάτη, καθ' ἣν σελήνη πλησιφαὴς γίνεται, προνοίᾳ τοῦ μηδὲν εἶναι σκότος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, σελήνης ἀφ' ἑσπέρας ἐπιλαμπούσης (ἐπιλ. ἀφ' ἑσπέρας Coisl.) ἄχρι τῆς ἕω. ἡ δ' ἑορτὴ πάλιν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ἄγεται διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τιμήν, ἵνα μηδὲν τῶν εἰς εὐθυμίαν καὶ εὐχαριστίαν τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀπολείπηται τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος. τῶν δ' ἑπτὰ ἡμερῶν δύο, τὴν πρώτην καὶ τὴν ὑστάτην, ἁγίαν (ἁγίας v) προσεῖπεν, ἀρχῇ καὶ τέλει προνομίαν ὡς εἰκὸς διδοὺς καὶ ἅμα βουλόμενος καθάπερ ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ συμφωνίαν τῶν ἄκρων τὰς μεθορίους ἁρμόσασθαι. 7 Lev. 23,6. Num. 28,17. 11 Exod. 12,18. 19. Lev. 23,6. Num. 28,17. Deut. 16,3. 16 Exod. 12,16. Lev. 23,7. 8. Num. 28,18. 25.

⟨τῇ πρώτῃ, τὸν δὲ μέλλοντα⟩ τῇ τελευταίᾳ, ὧν ἑκατέρα τὴν ἑαυτῆς καὶ
τῆς ἑτέρας δύναμιν εἴληχεν· ἥ τε γὰρ πρώτη τῆς μὲν ἑορτῆς ἐστιν ἀρχή,
τέλος δὲ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ἥ τε ἑβδόμη τέλος μὲν τῆς ἑορτῆς,
ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος, ἵν', ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον, ἅπας ὁ τοῦ σπου-
δαίου βίος ἰσότιμος ἑορτῇ νομίζηται λύπην καὶ φόβον καὶ ἐπιθυμίαν
158 καὶ τἆλλα πάθη καὶ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἐληλακότος. ὁ δ' ἄρτος
ἄζυμος, ἤτοι διὰ τὸ τοὺς προγόνους, ἡνίκα θείᾳ πομπῇ τὴν ἀποικίαν
ἐστέλλοντο, χρωμένους ἀνυπερβλήτῳ τάχει τὰ φυράματα τοῦ σταιτὸς
ἄζυμα ἐπενέγκασθαι ἢ ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον (λέγω δὲ τὴν
ἐαρινὴν ὥραν, ἐν ᾗ συμβαίνει τὴν ἑορτὴν ἄγεσθαι) ὁ τοῦ σίτου
καρπὸς ἀτελής ἐστι, τῶν πεδίων σταχυηφορούντων καὶ μήπω καιρὸν
ἐχόντων εἰς ἄμητον. ἀτελεῖ δὴ τῷ μέλλοντι καρπῷ τελειωθησομένῳ δὲ
μικρὸν ὕστερον ἐδικαίωσεν ἐξομοιῶσαι τὴν ἄζυμον τροφὴν — ἀτελὴς
γάρ ἐστι καὶ αὕτη — πρὸς ἐλπίδος χρηστῆς ὑπόμνησιν, ὡς ἤδη τῆς
φύσεως τὰς ἐτησίους εὐτρεπιζομένης ἀνθρώπων γένει δωρεὰς ἐν τῇ τῶν
159 ἐπιτηδείων ἀφθονίᾳ καὶ περιουσίᾳ. λέγεται δὲ κἀκεῖνο τοῖς ἐξηγηταῖς
τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὅτι ἡ μὲν ἄζυμος τροφὴ δώρημα φύσεώς ἐστιν,
ἡ δ' ἐζυμωμένη τέχνης ἔργον· ἐπιτηδεύσει γὰρ ἄνθρωποι τὰ ἡδέα τοῖς
ἀναγκαίοις ἀναμιγνύναι σπεύδοντες τὸ αὐστηρὸν τῇ φύσει προσηνὲς
160 τέχνῃ κατεσκεύασαν. ἐπεὶ οὖν ἐστιν ἡ ἐαρινὴ ἑορτή, καθάπερ ἐδίδαξα,
τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ὑπόμνημα, τοὺς δὲ παλαιτάτους γηγενεῖς τε
καὶ ἐκ γηγενῶν ἀναγκαῖον ἦν χρήσασθαι ταῖς | τοῦ κόσμου δωρεαῖς p. 29
ἀδιαστρόφοις, μήπω τῆς ἡδονῆς παρευημερούσης, οἰκειοτάτην τροφὴν

1 τῇ πρώτῃ, τὸν δὲ μέλλοντα suppl. Tisch., om. M 6 tit. διὰ τί ἄζυμα ἐσθίουσιν add. mg M 7 ἄζυμος Nicet.: ὁ ἄζυμος M διὰ τὸ Nicet.: τὸ διὰ M τὴν ἀποικίαν om. Nicetae codd. Vat. Mon. (v) 8 χρωμένους—σταιτὸς om. v σταιτὸς Nicet.: στέατος M (Tisch.) 9 τὰ ἄζυμα v δὲ] δὴ M (Tisch.) 11 σταχυηφορούντων M (Tisch.): σταχυφορούντων Nicet. (v) 12 ἀτελεῖ—ὕστερον (13) om. v 13 ἐξομοιῶσαι M Nicet. (Tisch.): ἐξ ὁμοιώσεως v post τροφήν interpung. v et Tisch. 14 αὕτη Nicet.: αὐτὴ M (Tisch.) πρὸς ἐλπίδος χρηστῆς ὑπόμνησιν Nicet. (coni. Mang.), πρὸς ἐλπίδος ἀγαθῆς ὑπόμνησιν M (Tisch.): πρὸς ἐλπίδα χρηστῆς ὑπομνήσεως v 17 τῶν M Nicet. (Tisch.): om. v ἄζυμος M Nicet. (Tisch.): ἄζυμα v 18 ἐπιτηδεύσει—κατεσκεύασαν (20) om. Nicet. 19 ἀναγκαίοις Wendl.: δικαίοις M (Tisch.) 20 καθάπερ ἐδίδαξα om. Nicet. 21 παλαιτάτους M Nicet.: παλαιοτάτους Tisch. 21. 22 τε καὶ ἐκ γηγενῶν om. Nicet. 22. 23 δωρεαῖς ἀδιαστρόφοις Nicet.: τροφαῖς ἄδεία (sic) δωρεᾶς M 23 οἰκειοτάτην τροφὴν om. M

6—125,2 pergit Nicetas: ὁ δ' ἄρτος ἄζυμος — ἐμπυρεύματα ζωπυρεῖν (125,2). ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον (125,8).

ἐνομοθέτησε τῷ καιρῷ, βουλόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος τὰ τῆς σεμνῆς καὶ
αὐστηρᾶς διαίτης ἐμπυρεύματα ζωπυρεῖν καὶ ἅμα τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς
ὀλιγοδεΐας καὶ εὐτελείας θαυμάσαι τε καὶ τιμῆσαι πανηγύρεως ἐκεχειρίᾳ
καὶ τὸν ἡμῶν καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἐξομοιῶσαι τῷ παλαιῷ. τὰ λεχθέντα 161
πιστοῦται μάλιστα ἡ τῶν ἰσαρίθμων ταῖς φυλαῖς ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης
ἄρτων δώδεκα πρόθεσις· εἰσὶ γὰρ πάντες ἄζυμοι, δεῖγμα σαφέστατον
ἀμιγοῦς τροφῆς οὐ τέχνῃ πρὸς ἡδονὴν ἀλλὰ φύσει πρὸς τὸ τῆς χρήσεως
ἀναγκαῖον εὐτρεπισθείσης. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

(20.) Ἑορτὴ δέ ἐστιν ἐν ἑορτῇ ἡ μετὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν, ἥτις 162
ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομάζεται δράγμα· τοῦτο γὰρ ἀπαρχὴ προσά-
γεται τῷ βωμῷ καὶ τῆς χώρας, ἣν ἔλαχε τὸ ἔθνος οἰκεῖν, καὶ τῆς
συμπάσης γῆς, ὡς εἶναι τὴν ἀπαρχὴν καὶ τοῦ ἔθνους ἰδίαν καὶ ὑπὲρ
ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κοινήν. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι ὃν λόγον ἔχει πρὸς 163
πόλιν ἱερεύς, τοῦτον πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην τὸ Ἰουδαίων ἔθνος.
ἱερᾶται γάρ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἅπασι τοῖς ἁγνευτικοῖς καθαρσίοις
χρώμενον καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ὑφηγήσεσι νόμων θείων, οἳ
τάς τε γαστρὸς ἡδονὰς καὶ ὑπογαστρίους ἔστειλαν καὶ τὸν ὄχλον ⟨τῆς
ψυχῆς ἐχαλίνωσαν νοῦν⟩ ταῖς αἰσθήσεσιν ἡνίοχον, ἀλόγοις λόγον, ἐπι-
στήσαντες, ἔτι δὲ καὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἀκρίτους καὶ πλεοναζούσας ὁρμὰς
ἀνέκοψαν καὶ ἀνεχαίτισαν, τὰ μὲν μαλακωτέραις ὑφηγήσεσι καὶ φιλο-
σόφοις προτροπαῖς, τὰ δ' ἐμβριθεστέροις καὶ εὐτονωτέροις ἐλέγχοις καὶ
φόβῳ κολάσεως, ὃν ἐπανατείνονται. χωρὶς δὲ τοῦ τὴν νομοθεσίαν 164
τρόπον τινὰ διδασκαλίαν ἱερωσύνης εἶναι καὶ τὸν βιοῦντα κατὰ τοὺς
νόμους εὐθὺς ἱερέα, μᾶλλον δ' ἀρχιερέα, παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ νομί-
ζεσθαι κἀκεῖνο πρόσεστιν ἐξαίρετον· ἀπερίγραφον καὶ ἀπερίληπτον συμ-

---

1 τὰ τῆς scripsi: τὰ om. M (Tisch.), τῆς om. Nicet. (v) 2 ἐμπυρεύματα M Nicetae cod. Coisl. (Mang. Tisch.): ἐμπορεύματα v (Vat. Mon.) 3 ὀλιγοδεΐας M: ὀλιγοδείας Tisch. 6 ιβʹ M 8 ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον om. v 9 tit. ἑορτὴ δράγματος add. mg M δ' Nicet. ἐν ἑορτῇ om. Nicet. ἡ Nicet.: om. M (Tisch.) ἡμέραν M Nicet. (Tisch.): ἡμέρα v 10 δρᾶγμα M 10. 11 προσάγεται M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): προσαγορεύεται v (Mon. et Hoesch. cod.) 11 οἰκεῖν M (Tisch., coni. Mang.): οἰκεῖον Nicet. (v) 12 τὴν ἀπαρχὴν καὶ Nicet.: καὶ τὴν ἀπαρχὴν M (Tisch.) post alt. καὶ add. τὴν M (Tisch.) 14 τοῦτο M 17 τὸν ὄχλον M: ἐκόλουσαν Tisch. 17. 18 τῆς ψυχῆς ἐχαλίνωσαν νοῦν e. gr. supplevi

---

5 Lev. 24,5—9. 9 Lev. 23,10. 11. 9—13 pergit Nicetas: ἑορτὴ δ' ἐστὶν ἡ μετὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν — καὶ ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κοινήν.

βέβηκεν εἶναι θεῶν πλῆθος τῶν κατὰ πόλεις τιμωμένων ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν, οὓς τό τε ποιητικὸν γένος ἐμύθευσε καὶ ⟨ὁ⟩ πολὺς ὅμιλος ἀνθρώπων, οἷς ἄπορος καὶ ἀδιερεύνητος ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας ἐστίν· οὐ μὴν τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ἀλλὰ ἑτέρους ἕτεροι σεμνοποιοῦσι καὶ γεραίρουσιν, ὡς μηδὲ θεοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς νομίζειν, ἀλλὰ γέλωτα καὶ χλεύην θέσθαι τὰς ἐκείνων ἀποδοχὰς καὶ καταγινώσκειν τῶν

165 τιμώντων πολλὴν ἠλιθιότητα ὡς ὑγιοῦς διαμαρτανόντων δόξης. εἰ δ' ἔστιν, ὃν μιᾷ γνώμῃ πάντες ὁμολογοῦσιν Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι, ὁ ἀνωτάτω πατὴρ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργός, οὗ τὴν φύσιν ἀόρατον καὶ δυστόπαστον οὖσαν οὐ μόνον ὁραθῆναι ἀλλὰ καὶ νοηθῆναι πάντες οἱ περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν διατρίβοντες ἀναζητεῖν γλίχονται μηδὲν παρέντες τῶν εἰς εὕρεσιν καὶ [τούτου] θεραπείαν, ἔδει μὲν πάντας ἀνθρώπους ἀνῆφθαι ⟨τούτου⟩ καὶ μὴ καθάπερ ἀπὸ μηχανῆς εἰσποιεῖν ἑτέρους ἐπὶ μετουσίᾳ

166 τῶν ἴσων τιμῶν. ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ ἀναγκαιότατον ὤλισθον μέρος, τὸ σφάλμα τῶν ἄλλων ἐπηνωρθώσατο, κυριώτατα φάναι, τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, ὅσα μὲν εἰς γένεσιν ἦλθε πάνθ' ὑπερκύψαν ὡς γενητὰ καὶ τῇ φύσει φθαρτά, τοῦ δ' ἀγενήτου καὶ ἀιδίου μόνον τὴν θεραπείαν ἑλόμενον· πρῶτον μὲν ὅτι καλόν, ἔπειτα δ' ὅτι καὶ ὠφέλιμον πρεσβυτέρῳ πρὸ νεωτέρων καὶ ἄρχοντι πρὸ ἀρχομένων καὶ ποιητῇ πρὸ γεγονότων ἀνα-

167 κεῖσθαί τε καὶ προστίθεσθαι. διὸ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, πῶς τολμῶσί τινες ἀπανθρωπίαν τοῦ ἔθνους κατηγορεῖν, ὃ τοσαύτῃ κέχρηται κοινωνίας καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς ⟨τοὺς⟩ πανταχοῦ πάντας ὑπερβολῇ, ὡς τάς τε εὐχὰς καὶ ἑορτὰς καὶ ἀπαρχὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐπιτελεῖν καὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν θεραπεύειν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, οἳ τὰς ὀφειλομένας λατρείας ἀποδεδράκασι. καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ

---

1 εἶναι Tisch.: εἰ M πόλεις scripsi: πόλιν M (Tisch.) 2 ὁ addidi 3 ἄπορος Tisch.: ἄπονος M 6 θέσθαι scripsi: ὑποθέσθαι M ἀποδοχὰς Wendl.: ὑποδοχὰς M (Tisch.) 13 τούτου ante θεραπείαν seclusi 14 τούτου post ἀνῆφθαι addidi 16 ἐπανωρθώσατο M (Tisch.) 19 πρῶτα M (πρῶτον Tisch.) 21 προστίθεσθαι scripsi: προτίθεσθαι M (Tisch.) 23 τῆς Tisch.: τῇ M τοὺς add. Wendl. 25 ὄντως M Nicet. (Tisch.): om. v θεὸν θεραπεύειν Nicet.: θεραπεύειν θεὸν M (Tisch.)

25—127,12 pergit Nicetas: καὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν θεραπεύειν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων (26), ὅτι πάμφορον γῆν ἔλαχον (127,8)· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι λυπρόγεων, ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτα εἶναι δοκεῖ φλεψὶ μαλακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζωοφυτεῖν εἰσιν ἀγαθαί (127,9—12).

τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους. ἰδίᾳ δὲ πάλιν εὐχαριστοῦσι ⟨διὰ⟩ 168
πολλά· πρῶτον μὲν ⟨ὅτι⟩ οὐκ αἰεὶ σποράδην ἀλώμενοι κατά τε νήσους
καὶ ἠπείρους διατελοῦσι καὶ ὡς ὀθνεῖοι καὶ ἀνίδρυτοι τὰς ἑτέρων ἐπῳ-
κηκότες καὶ ἀλλοτρίοις ἐφεδρεύοντες ἀγαθοῖς ὀνειδίζονται μηδεμίαν γῆς
τοσαύτης ἀποτομὴν ⟨ἐπὶ⟩ τῷ μετοικίζεσθαι δανεισάμενοι, χώραν δὲ καὶ
πόλεις κτησάμενοι κλῆρον ἴδιον ἐκ πολλοῦ νέμονται, ἀφ' οὗ τὰς ἀπαρχὰς
ὅσιόν ἐστι ποιεῖσθαι. δεύτερον δ' ὅτι οὔτε ἀπόβλητον καὶ τὴν ἐπι- 169
τυχοῦσαν ἀλλ' ἀγαθὴν καὶ πάμφορον γῆν ἔλαχον πρός τε ζῴων ἡμέρων
εὐγονίας καὶ καρπῶν ἀμυθήτων ἀφθονίαν· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι
λυπρόγεων, ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτα εἶναι δοκεῖ φλεψὶ μα-
λακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζῳοφυτεῖν εἰσιν
ἀγαθαί. πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ἔρημον χώραν ἔλαβον, ἀλλ' ἐν ᾗ πολυ- 170
άνθρωπον ἔθνος ἦν καὶ εὐανδροῦσαι μεγάλαι πόλεις· ἀλλ' αἱ μὲν ἐκενώ-
θησαν οἰκητόρων, τὸ δὲ σύμπαν ἔθνος ἔξω μέρους βραχέος ἠφανίσθη,
τὰ μὲν πολέμοις, τὰ δὲ καὶ θεηλάτοις προσβολαῖς, διὰ καινὰς καὶ
ἐκτόπους ἐπιτηδεύσεις ἀδικημάτων καὶ ὅσα μεγαλουργοῦντες ἐπὶ καθαιρέσει
τῶν τῆς φύσεως θεσμῶν ἠσέβουν, ἵνα οἱ ἀντὶ τούτων εἰσοικιζόμενοι τοῖς
ἑτέρων σωφρονισθῶσι κακοῖς, ἀναδιδαχθέντες ἔργοις ὅτι ζηλωταὶ μὲν
τῶν ⟨κακίας⟩ ἔργων γενόμενοι ταὐτὰ πείσονται, τιμήσαντες δ' ἀρετῆς
βίον ἕξουσι τὸν ἀπονεμηθέντα κλῆρον, οὐκ ἐν μετοίκοις ἀλλ' ἐν αὐτό-
χθοσιν ἐξετασθέντες. ὡς μὲν τοίνυν ἀπαρχὴ τὸ δράγμα τῆς τε οἰκείας 171
καὶ τῆς συμπάσης γῆς ἐστιν ἐπ' εὐχαριστίᾳ γινόμενον εὐθηνίας καὶ

---

1 διὰ addidi 2 ὅτι add. Tisch. οὐκ αἰεὶ M: οὐκέτι Tisch. 3 ἀίδρυτοι M (Tisch.) 4 γῆς Tisch.: τῆς M 5 ⟨ἐπὶ⟩ τῷ μετοικίζεσθαι scripsi: τῷ μειονεκτεῖσθαι M (Tisch.) δανεισάμενοι M: διανειμάμενοι Tisch. 6 ἀφ' οὗ scripsi: ἀφ' ὧν M (Tisch.) 7.8 ἐπιτυχοῦσαν Wendl.: ἀποτυχοῦσαν M; τυχοῦσαν Tisch. 9 εὐγονίας M Vind.: εὐγονίαν Tisch. 10 λυπρόγεων Nicet. Vind.: λυπρὸν γονέων M 11 βαθείαις ⟨αὔλαξι⟩ coni. Mang. πιότητα M Nicet. Vind. (Tisch., coni. Mang.): πιστότητα v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) ζῳοφυτεῖν Nicet. Vind.: ζῳοφυτεύειν M (Tisch.), ζῳοφυεῖν v 15 καινὰς scripsi: κενὰς M (Tisch.) 19 κακίας addidi ταὐτὰ] ταῦτα M (Tisch.) 20 ἕξουσι scripsi: ἀνέξουσι M (Tisch.) 21 μὲν τοίνυν scripsi: μέντοι νῦν M (Tisch.) τῆς τε Tisch.: περί τε M; fortasse ὑπέρ τε ⟨τῆς⟩ scribendum, πατρίδος τε coni. Wendl.

8—12 Vind. hist. gr. 67 fol. 60r τοῦ αὐτοῦ: ἀγαθὴν μὲν καὶ πάμφορον γῆν ἔλαχες, ἄνθρωπε, πρός τε ζώων ἡμέρων εὐγονίας καὶ καρπῶν ἀμυθήτων ἀφθονίας· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι λυπρόγεων [αι]· ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτ' εἶναι δοκεῖ φεψὶ (sic) μαλακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζωοφυτεῖν εἰσὶν ἀγαθαί.

εὐετηρίας, ᾗ τό τε ἔθνος καὶ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος ἐπόθει χρῆσθαι,
δεδήλωται. προσήκει δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι πολλὰ διὰ τῆς ἀπαρχῆς καὶ
ὠφελιμώτατα παρίσταται· πρῶτον μὲν θεοῦ μνήμη, ἧς οὐκ ἔστιν εὑρεῖν
ἀγαθὸν τελειότερον, ἔπειτα δὲ τῷ πρὸς ἀλήθειαν αἰτίῳ τῆς εὐκαρπίας
172 ἀμοιβὴ δικαιοτάτη. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τέχνης γεωργικῆς ὀλίγα καὶ τὸ
μηδέν, αὔλακας ἀναστεῖλαι ἢ περισκάψαι καὶ γυρῶσαι φυτὸν ἢ βαθῦναι
τάφρον ἢ τὰς περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτεμεῖν ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων
ἐργάσασθαι, τὰ δ' ἐκ φύσεως ἀναγκαῖα πάντα καὶ χρήσιμα, γονιμώτατον
ἔδαφος, εὔυδρα χωρία πηγαῖς καὶ ποταμοῖς αὐθιγενέσι καὶ χειμάρροις
καὶ ἐτησίοις ὄμβροις καταρδόμενα, ἀέρος εὐκρασίαι ζωτικωτάταις αὔραις
ἐπιπνέοντος, αἱ σπαρτῶν καὶ φυτῶν ἰδέαι μυρίαι· τί γὰρ τούτων ἄνθρωπος
173 ἢ εὗρεν ἢ ἐγέννησεν; ἡ μὲν οὖν γεννήσασα φύσις τῶν ἰδίων ἀγαθῶν
οὐκ ἐφθόνησεν ἀνθρώπῳ, ζῴων δὲ τῶν θνητῶν ἡγεμονικώτατον αὐτὸν
εἶναι ὑπολαβοῦσα, διότι λόγου καὶ φρονήσεως κεκοινώνηκεν, ἀριστίνδην
εἵλετο καὶ πρὸς μετουσίαν τῶν ἰδίων ἐκάλεσεν· ὑπὲρ ὧν ἄξιον ἐπαι-
νεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι τὸν ἑστιάτορα θεὸν τὴν ὡς ἀληθῶς ἑστίαν
γῆν ἅπασαν ἀεὶ πλήρη παρέχοντα τῶν οὐκ ἀναγκαίων μόνον ἀλλὰ καὶ
174 ⟨τῶν πρὸς⟩ τὸν ἁβροδίαιτον βίον. πρὸς δὲ τούτοις τὸ μὴ δεῖν εὐεργετῶν
ἀλογεῖν· ὁ γὰρ πρὸς τὸν ἀνεπιδεᾶ καὶ ἑαυτοῦ ⟨πλήρη⟩ θεὸν εὐχάριστος
γένοιτ' ἂν καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐξεθισθείς, οἳ μυρίων ὅσων ἐνδεεῖς
175 εἰσιν. κρίθινον δὲ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα, πρὸς τὴν τῶν ὑποβεβηκότων

---

2 tit. τίς ἡ τῆς ἀπαρχῆς ὠφέλεια add. mg M 3 μνήμη M Nicet. (Tisch.): μνῆμα v 4 ἀγαθὸν scripsi: ἀγαθῶν M (Tisch.) 7 ἐπιφύσεις scripsi: ἐπιφυήσεις M (Tisch.)

17 τὸν οὐκ ἀναγκαίων (o supra ω) (sic) M, corr. Tisch. 18 τῶν πρὸς add. Tisch. 19 πλήρη addidi 20 ἐξεθισθείς M: ἐξιλασθείς Tisch. 21 κρίθινον M Nicet. (Tisch.): κριθὴ v ὑποβεβηκότων Nicetae cod. Coisl. (coni. Mang., recepit Tisch.) = ὑπερβεβηκότων M, ὑποβεβιωκότων v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) post ὑποβεβηκότων add. σπαρτῶν Nicetae cod. Coisl.

2—5 pergit Nicetas: πολλὰ μέντοι διὰ τῆς ἀπαρχῆς παρίσταται· πρῶτον μὲν θεοῦ μνήμη, ἔπειτα τῷ πρὸς ἀλήθειαν αἰτίῳ τῆς εὐκαρπίας ἀμοιβὴ δικαιοτάτη. 21 sqq. Lev. 23,14 — cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 250* τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν — οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν — [μετα]λαμβάνουσι καὶ τὸν θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοιοῦτον. (251) φρύξαντες τῶν ἀσταχύων τὸ δράγμα καὶ πτίσαντες καὶ καθαρὰς πρὸς ἄλετον τὰς κριθὰς ποιήσαντες τῷ βωμῷ ἀσσαρῶνα προσφέρουσι τοῦ θεοῦ καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα ἐπιβαλόντες τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι· καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. 21—129,7 pergit Nicetas: κρίθινον δὲ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα — εἰς ἐπιτηδειότερον ἀνατέθεικε καιρόν.

ἀνυπαίτιον χρῆσιν· ἐπειδὴ γὰρ οὔτ' εὐαγὲς ἦν ἐκ πάντων ἀπάρχεσθαι, τῶν πλείστων πρὸς ἡδονὴν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν γεγονότων, οὔθ' ὅσιον ἀπολαῦσαι καὶ μετασχεῖν τινος τῶν πρὸς ἐδωδὴν μὴ ἐν οἷς εὐπρεπὲς καὶ θέμις εὐχαριστήσαντας, τὸ δευτερείοις τροφῆς τετιμημένον εἶδος, κριθήν, ἀπάρχεσθαι προσέταξεν ὁ νόμος· ὁ γὰρ τοῦ σίτου ⟨καρπὸς⟩ τὰ πρεσβεῖα ἔλαχεν, οὗ πάλιν τὴν ἀπαρχὴν ἐπιφανεστέραν οὖσαν εἰς ἐπιτηδειότερον ἀνατίθεται καιρόν, οὐ προεκφοιτῶν ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ταμιευόμενος ὑπὲρ τοῦ καὶ τὰς εὐχαριστίας ἡρμόσθαι χρόνων τεταγμέναις περιόδοις.

(21.) Τοσαύτας ἔχουσα προνομίας, ὁπόσας ἔδειξεν ὁ νόμος, ἡ ἐπὶ τῷ 176
δράγματι πανήγυρις προέορτός ἐστιν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἑτέρας ἑορτῆς μείζονος· ἀπὸ γὰρ ἐκείνης ἡμέρα πεντηκοστὴ καταριθμεῖται ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ἀφέσεως ἱερὸν ἀριθμὸν ἐπισφραγιζομένης μονάδος, ἥτις ἐστὶν ἀσώματος θεοῦ εἰκών, ᾧ κατὰ τὴν μόνωσιν ἐξομοιοῦται. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον κάλλος ἐπιδείκνυται πεντηκοντάς. ἕτερον δὲ μηνυτέον· 177
θαυμαστὴ καὶ περιμάχητός ἐστιν ἡ φύσις ⟨αὐτῆς⟩ διά τε τἆλλα καὶ ἐπειδὴ συνέστηκεν ἐκ τοῦ στοιχειωδεστάτου καὶ πρεσβυτάτου τῶν ἐν οὐσίαις περιλαμβανομένων, ὥς φασιν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ὀρθογωνίου τριγώνου· μήκει μὲν γὰρ αἱ τοῦδε πλευραὶ τριῶν οὖσαι καὶ τεσσάρων καὶ πέντε συμπληροῦσιν ἀριθμὸν τὸν δώδεκα, τοῦ ζῳοφόρου κύκλου παράδειγμα, διπλασιασθείσης ἑξάδος τῆς γονιμωτάτης, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τελειότητος, ἐκ τῶν ἰδίων συμπληρουμένη μερῶν, οἷς ἐξισοῦται·

1 οὔτ'] ὅτ' M 3 πρὸς ἐδωδὴν Nicet.: εἰς ἐδωδὴν M (Tisch.) μὴ ἐν οἷς M Nicet.: μὴ ἂν οἷς Tisch., εἰ μὴ οἷς v 4 εὐχαριστήσαντας M Nicet. (Tisch.): εὐχαριστήσαιτο v 5 κριθήν Nicet.: κρίθινον M (Tisch.) ἀπάρχεσθαι M Nicet. (Tisch.): ἀπάρξεσθαι v ὁ γὰρ M: ἡ γὰρ Nicet.; οὐ γὰρ v (Tisch.) καρπὸς addidi 6 ἀπαρχὴν] ἀρχὴν M 7 ἀνατίθεται M (Tisch.): ἀνατέθεικε Nicet. (v) καιρόν (non καρπόν) etiam M 10 προνομίας Nicet.: προνομὰς M 11 προέορτός Nicet.: προέορτόν M; προεόρτιόν Tisch. εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν om. Nicet. 12 ἀπὸ Nicet.: ἀλλὰ M ἡμέρα M (Tisch.): τῆς ἡμέρας Nicet. (v) καταριθμεῖται M (Tisch.): ἀριθμεῖται Nicet. (v) 12. 13 ἑπτὰ ἑβδομάσιν scripsi (cf. *de decal.* *§ 160*): ἑβδόμη ἑβδομάς M (Tisch.), ἑπτὰ ἑβδομάδες Nicet.; ἑπτὰ ἑβδομάδων v 13 ἀφέσεως scripsi (cf. *de congr. erud. gr.* *§ 109*): ἐφ' αἷς M (Tisch.), om. Nicet. 14 ᾧ M θεῷ Tisch. 15 πεντηκοντάς M: πεντηκοστῆς Tisch. 16 αὐτῆς addidi 18 περιλαμβανομένων scripsi: παραλαμβανομένων M (Tisch.) 20 τὸν ιβ' M 22 μερῶν scripsi: ἡμερῶν M (Tisch.) οἷς M: αἷς Tisch.

10–13 pergit Nicetas: τοσαύτας ἔχουσα προνομίας ἡ ἐπὶ τῷ δράγματι πανήγυρις—ἐπισφραγιζομένης μονάδος. 12 Lev. 23,15. 16. Deut. 16, 9. 10. cf. *Ioseph. Ant. Iud.* *III* § 252.

δυνάμει δ', ὡς ἔοικεν, ἀπογεννῶσι τὸν πεντηκοστὸν διὰ τοῦ τρὶς τρία καὶ τετράκις τέσσαρα καὶ πεντάκις πέντε, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι λέγειν τοσούτῳ ⟨κρείττω⟩ δωδεκάδος εἶναι πεντηκοντάδα ὅσῳ καὶ τὸ δυνάμει
178 τοῦ μήκει. εἰ δὲ τοῦ ἐλάττονος εἰκών ἐστιν ἡ καλλιστεύουσα τῶν ἐν οὐρανῷ σφαῖρα ἡ ζῳοφόρος, τίνος ἂν εἴη παράδειγμα τὸ κρεῖττον, ἡ πεντηκοντάς, ἢ πάντως ἀμείνονος φύσεως; περὶ ἧς οὐ καιρὸς λέγειν· αὔταρκες γὰρ ἐν τῷ παρόντι σεσημειῶσθαι τὴν διαφορὰν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐν παρέργῳ προηγούμενον ἔργον τίθεσθαι.
179 Πρόσρησιν δ' ἔλαχεν ἡ κατὰ τὸν πεντηκοστὸν ἀριθμὸν ἐνισταμένη ἑορτὴ πρωτογεννημάτων, ἐν ᾗ δύο ἐζυμωμένους ἄρτους ἐκ πυροῦ γεγονότας ἔθος προσφέρειν ἀπαρχὴν σίτου, τῆς ἀρίστης τροφῆς. ὠνομάσθη δὲ πρωτογεννημάτων ἢ διότι, πρὶν εἰς τὴν ἀνθρώπων χρῆσιν ἐλθεῖν τὸν ἐπέτειον καρπόν, τοῦ νέου σίτου τὸ πρῶτον γέννημα καὶ ὁ πρῶτος παρα-
180 φανεὶς καρπὸς ἀπαρχὴ προσάγεται — δίκαιον γὰρ καὶ ὅσιον τὴν μεγίστην λαβόντας παρὰ θεοῦ δωρεὰν ἀφθονίαν ἀναγκαιοτάτης ὁμοῦ καὶ ὠφελιμωτάτης ἔτι δὲ καὶ ἡδίστης τροφῆς μήτε ἀπολαῦσαι μήτε συνόλως σπάσαι, πρὶν ἀπάρξασθαι τῷ χορηγῷ, διδόντας μὲν οὐδέν, αὐτοῦ γὰρ τὰ πάντα καὶ κτήματα καὶ δωρεαί, διὰ ⟨δὲ⟩ βραχέος συμβόλου παραφαίνοντας εὐχάριστον καὶ θεοφιλὲς ἦθος πρὸς τὸν χαρίτων μὲν ἀνεπιδεᾶ
181 συνεχεῖς δὲ καὶ ἀενάους χάριτας ἄρδοντα — ἢ διότι κατ' ἐξοχὴν πρῶτον καὶ ἄριστον γέννημα ὁ τοῦ σίτου καρπός ἐστιν, ἐν δευτέρᾳ τάξει

---

3 κρείττω addidi δωδεκάδος scripsi: δεκάδος M (Tisch.) 3. 4 τὸ δυνάμει τοῦ μήκει scripsi: τοῦ δυνάμει τὸ μήκει M (Tisch.) 4 εἰ δὲ Tisch.: ἡ δὲ M 5 ζῳοφόρος scripsi: ζωηφόρος M (Tisch.) 7 αὔταρκες Tisch.: αὐτάρκως M 9 tit. περὶ πεντηκοστῆς καὶ τῶν ἐζυμωμένων ἄρτων add. mg M 10 ἐν ᾗ — πρωτογεννημάτων (12) om. Nicetae codd. Vat. Coisl. 11 ἀπαρχὴν] ἐξ ἀρχῆς M 11. 12 ὠνομάσθη δὲ πρωτογεννημάτων om. v 13 τὸ πρῶτον γέννημα M Nicet.: τὸ om. v, τὸ πρωτογέννημα Tisch. 13. 14 παραφανεὶς Nicetae cod. Coisl. (Mang.) = παραφανὴς v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.), φανεὶς M (Tisch.) 15. 16 ἀναγκαιοτάτην ὁμοῦ καὶ ὠφελιμωτάτην M, corr. Tisch. 18 δὲ add. Tisch., om. M 18. 19 παραφαίνοντος M, corr. Tisch. 19 καὶ θεοφιλές om. Nicet. 19. 20 πρὸς — ἄρδοντα om. v 20 συνεχεῖς δὲ καὶ ἀεννάους M: ἀεννάους δὲ Nicet. 21 ἐν — σπαρτά (131,1) om. v ἐν δευτέρᾳ Nicet.: ἐν τῇ δευτέρα M (Tisch.)

9—131,1 pergit Nicetas: πρόσρησιν δ' ἔλαχεν — ἀπαρχὴ προσάγεται (14), ἵνα διὰ βραχέος συμβόλου παραφήνωσιν εὐχάριστον ἦθος πρὸς τὸν χαρίτων μὲν ἀνεπιδεᾶ, ἀεννάους δὲ χάριτας ἄρδοντα, ἢ διότι κατ' ἐξοχὴν πρῶτον καὶ ἄριστον γέννημα ὁ τοῦ σίτου καρπός ἐστιν, ἐν δευτέρᾳ τάξει τῶν ἄλλων καταριθμουμένων ὅσα σπαρτά (18—131,1). 10 Lev. 23,17. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 252* . . . πεντηκοστήν, καθ' ἣν προσάγουσι τῷ θεῷ ἄρτων ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσαρῶνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων.

τῶν ἄλλων καταριθμουμένων ὅσα σπαρτά· καθάπερ γὰρ ἄρχων ⟨μὲν⟩
ἐν πόλει, κυβερνήτης δ' ἐν νηὶ πρῶτος εἶναι λέγεται, τῷ τὸν μὲν κατὰ
πόλιν, τὸν δὲ κατὰ ναῦν ἀφηγεῖσθαί τε καὶ προφέρειν, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς ὀνόματι συνθέτῳ πρωτογέννημα ὠνομάσθη διὰ
τὸ πάντων ἄριστος εἶναι τῶν σπειρομένων· ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ τοῦ
M. ζῴων ἀρίστου τροφὴν εἶναι. ἐζυμωμένοι δ' εἰσὶν οἱ ἄρτοι, τοῦ | νόμου 182
ζύμην ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναφέρειν ἀπειπόντος, οὐχ ἵνα διαμάχῃ τις ἢ ἐν
τοῖς προστατομένοις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τρόπον τινὰ δι' ἑνὸς εἴδους λαβεῖν
τε καὶ δοῦναι, λαβεῖν μὲν τὴν ἀπὸ τῶν προσφερόντων εὐχαριστίαν, δοῦναι
δὲ εὐθὺς ἀνυπερθέτως τὰ κομιζόμενα τοῖς προσφέρουσιν, οὐ μὴν ὥστε
χρῆσθαι· χρήσονται γὰρ τοῖς ἅπαξ καθιερωθεῖσιν οἷς ἔξεστί τε καὶ 183
ἐφίεται, ἔξεστι δὲ τοῖς ἱερωμένοις, οἳ τῶν προσαγομένων τῷ βωμῷ ὅσα
μὴ ὑπὸ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἀναλίσκεται τὴν μετουσίαν ἔλαβον φιλαν-
θρωπίᾳ νόμου δοθεῖσαν ἢ μισθὸν ὑπηρεσιῶν ἢ γέρας ἀγώνων, οὓς ὑπὲρ
εὐσεβείας ἀθλοῦσιν, ἢ κλῆρον ἱερόν, τοῦ κατὰ τὴν χώραν μὴ τὸν αὐτὸν
τρόπον ταῖς ἄλλαις φυλαῖς τὸ ἐπιβάλλον μέρος δανεισάμενοι. σύμβολον 184
δ' ἐστὶ καὶ ἄλλων ἡ ζύμη δυεῖν· ἑνὸς μὲν ἐντελεστάτης καὶ ὁλοκλήρου
τροφῆς, ἧς οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν χρήσει κρείττονα καὶ
λυσιτελεστέραν· κράτιστος δὲ καὶ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς ἐν σπαρτοῖς, ὡς
ἁρμόττειν ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου ποιεῖσθαι τὴν ἀρίστην ἀπαρχήν. ἕτερον 185

---

1 μὲν addidi 6 τροφὴν εἶναι scripsi: εἶναι τροφήν M (Tisch.) οἱ om. Nicetae codd. Vat. Coisl. 7 ζύμην M Nicet. (Tisch.): ἄζυμα v διαμάχῃ Nicet.: διδαχῇ M 8 εἴδους Nicet.: ἔθνους M 8. 9 λαβεῖν τε καὶ δοῦναι M: δοῦναί τε καὶ λαβεῖν Nicet. 9 προσφερόντων Nicet.: προσφερομένων M (Tisch.) 10 δ' M εὐθὺς om. v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) κομιζόμενα M Nicet.: νομιζόμενα v (Tisch.) 11 χρῆσθαι om. v (non om. Hoesch.) 11. 12 ἔξεστί τε καὶ ἐφίεται M (Tisch.): ἔξεστιν (cet. om.) Nicet. (v) 12 τοῖς ἱερωμένοις M (Tisch.): τοῖς ἱερεῦσι Nicet. (v) 13. 14 φιλανθρωπίᾳ νόμου Tisch.: φιλανθρωπίαν ὁμοῦ M 14 μισθὸν ὑπηρεσιῶν Tisch.: μισθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν M 15 τοῦ M: τῶν Tisch. 16 δανεισάμενοι M: διανειμάμενοι Tisch. 17 δ' om. Mang. δυεῖν Nicet. (Vat. Coisl.): δυοῖν M (v) ἐντελεστάτης Nicetae cod. Coisl. (sic scripseram): ἐντελεστάτου M Nicetae codd. alii (v) 18 οὐκ ἔστιν εὑρεῖν Nicet.: εὑρεῖν post λυσιτελεστέραν (19) transp. M (Tisch.) χρήσει Nicet.: κτήσει M κρείττονα] χρηστοτέραν Nicetae cod. Coisl. 19 κράτιστος M Nicetae cod. Coisl. (Tisch.): κράτιστον v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) 20 ἁρμόττειν Nicet.: ἁρμόττον M

6—12 pergit Nicetas: ἐζυμωμένοι δ' εἰσὶν οἱ ἄρτοι — ἔξεστι δὲ τοῖς ἱερεῦσι.
7 Lev. 2,11. 16—132,11 pergit Nicetas: σύμβολον δ' ἐστὶ — παρασκευὰς εὐτρεπισάμεθα.

δὲ συμβολικώτερον· πᾶν τὸ ἐζυμωμένον ἐπαίρεται· χαρὰ δὲ ψυχῆς
ἐστιν εὔλογος ἔπαρσις· ἐπ' οὐδενὶ δὲ τῶν ὄντων μᾶλλον χαίρειν πέφυκεν
ἄνθρωπος ἢ εὐπορίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ τῶν ἀναγκαίων· ἐφ' οἷς ἄξιον γεγη-
θότας εὐχαριστεῖν, ποιουμένους ἀοράτου τῆς περὶ τὴν διάνοιαν εὐπα-
186 θείας αἰσθητὴν διὰ τῶν ἐζυμωμένων ἄρτων εὐχαριστίαν. ἄρτοι δ' εἰσὶν
[ἀλλ' οὐ σῖτος] ἡ ἀπαρχή, διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ἐνδεῖν τῶν εἰς ἀπόλαυσιν
τροφῆς, σίτου γεγονότος· λέγεται γὰρ ὅτι τῶν σπαρτῶν ἁπάντων τελευ-
187 ταῖος ὁ πυρὸς γεννᾶσθαι πέφυκε καὶ πρὸς ἄμητον παρίστασθαι. δύο
δ' εἰσὶν ἄριστα δυοῖν χρόνων χαριστήρια, τοῦ τε παρεληλυθότος, ἐν ᾧ τῶν
ἐξ ἐνδείας καὶ λιμοῦ κακῶν οὐκ ἐπειράθημεν ἐν εὐετηρίᾳ διάγοντες, καὶ
τοῦ μέλλοντος, διότι τὰς εἰς αὐτὸν χορηγίας καὶ παρασκευὰς εὐτρεπι-
σάμεθα καὶ γέμοντες χρηστῶν ἐλπίδων ταμιευόμεθα τὰς τοῦ θεοῦ
δωρεὰς εἰς τὴν καθ' ἡμέραν προφέροντες αἰεὶ δίαιταν, ὅσων ἂν ⟨ᾖ⟩
χρεία κατὰ νόμους τῆς οἰκονομικῆς ἀρετῆς.

188 (22.) Ἑξῆς ἐστιν ἱερομηνία, καθ' ἣν ἅμα ταῖς ἀναγομέναις θυσίαις
ἐν τῷ ἱερῷ σαλπίζειν ἔθος· ἀφ' οὗ καὶ „σαλπίγγων" ἐτύμως ἑορτὴ προσ-
αγορεύεται, διττὸν λόγον ἔχουσα, τὸν μὲν ἴδιον τοῦ ἔθνους, τὸν δὲ
κοινὸν ἀνθρώπων ἁπάντων· ἴδιον μὲν ὑπόμνησιν τεραστίου καὶ με-
γαλουργηθέντος ἔργου, καθ' ὃν χρόνον τὰ λόγια τῶν νόμων ἐθεσπίζετο·
189 τότε γὰρ ἀπ' οὐρανοῦ φωνὴ σάλπιγγος ἐξήχησεν, ἣν εἰκὸς ἄχρι τῶν

1 ἐπαίρεται M Nicet. (Tisch.): ἐπαίρειν v (Mon. et Hoesch. cod.) χαρὰ Nicet.: χαρᾶς M 2 εὔλογος M Nicet. (Tisch.): ἄλογος v (Mon. et Hoesch. cod.) δὲ Nicet.: γὰρ M (Tisch.) μᾶλλον om. M 3 εὐπορίᾳ Nicet.: εὐρεία M 3. 4 γεγηθότας M Nicetae cod. Coisl. (Tisch.): γεγηθότως v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) 6 ἀλλ' οὐ σῖτος seclusi ἔτι ἐνδεῖν M (Tisch.): ἐνδεῖν ἔτι Nicet. (v) 8 παρίστασθαι M Nicet. (Tisch.): παρίσταται v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) 9 χρόνων M: χρόνοιν Nicet. παρεληλυθότος Nicet.: παρελθόντος M (Tisch.) post ἐν ᾧ add. καὶ M (Tisch.), om. Nicet. 11. 12 εὐτρεπισάμεθα Nicet. (ηὐτρ. v): ἐποιη-σάμεθα M 13 προφέροντες scripsi: προσφέροντες M (Tisch.) ὅσων Tisch. = ὅσον M ᾖ addidi 15 tit. περὶ ἱερομηνίας add. mg M ἑξῆς ἐστιν M (Tisch.): ἑξῆς δέ ἐστιν v (Mon. et Hoesch. cod.), ἑξῆς δὲ Nicet. (Vat. Coisl.) 16 ἐτύμως Nicet. (sic Mon., ἑτοίμως Coisl.): ἔτυμος M Nicetae cod. Vat. et Hoesch. cod.; ἐπώνυμος Tisch. ἑορτὴ Nicet.: ἡ ἑορτὴ M (Tisch.) 16. 17 προσαγο-ρεύεται Nicet.: προσαγορεύεσθαι M 18 ἀνθρώπων ἁπάντων Nicet.: πάντων ἀνθρώπων M (Tisch.) 20 ἀπ' οὐρανοῦ Nicet.: ἐξ οὐρανοῦ M (Tisch.)

1. 2 cf. Diog. La. VII 116. 15—133,24 pergit Nicetas: ἑξῆς δὲ ἱερομηνία — ἰάσασ ζωπυρηθῆναι. 16 Lev. 23,24. 20 Exod. 19,16. 19.

τοῦ παντὸς φθάσαι περάτων, ἵνα καὶ τοὺς μὴ παρόντας καὶ μόνον οὐκ
ἐν ἐσχατιαῖς κατοικοῦντας διὰ τοῦ συμβεβηκότος ἡ πτοία ἐπιστρέψῃ
λογισαμένους, ὅπερ εἰκός, ὅτι τὰ οὕτως μεγάλα μεγάλων ἀποτελεσμάτων
ἐστὶ σημεῖα· τί δὲ μεῖζον ἢ ὠφελιμώτερον εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν ἐδύνατο
τῶν γενικῶν νόμων, οὓς προεφήτευσεν ὁ θεός, οὐ δι' ἑρμηνέως καθάπερ
τὰ ἐν εἴδει νόμιμα. τοῦτο μὲν ἐξαίρετον τοῦ ἔθνους· κοινὸν δὲ πρὸς 190
πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνο· ἡ σάλπιγξ ὄργανόν ἐστι πολέμου καὶ πρὸς τὴν
M. κατ' ἐχθρῶν | ἐφόρμησιν, ὁπότε καιρὸς εἴη συμπλέκεσθαι, καὶ πρὸς
ἀνάκλησιν, ὁπότε διακρίνεσθαι δέοι πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπανελευσομένους
στρατόπεδα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος θεήλατος πόλεμος, ὅταν ἡ φύσις ἐν
ἑαυτῇ στασιάσῃ, τῶν μερῶν ἀντεπιτιθεμένων ἀλλήλοις, ἰσότητος εὐνο-
μωτάτης πλεονεξίᾳ τοῦ ἀνίσου κρατηθείσης. ὑπ' ἀμφοτέρων δὲ τῶν 191
πολέμων φθείρεται τὰ ἐπίγεια, πρὸς μὲν ἐχθρῶν δενδροτομίαις, δῃώ-
σεσιν, ἐμπρήσεσι τροφῶν καὶ πεδίων σταχυηφορούντων, ὑπὸ δὲ τῶν
κατὰ φύσιν αὐχμοῖς, ἐπομβρίαις, νοτίων βίαις πνευμάτων, φλογώσεσι
ταῖς ἀφ' ἡλίου, χιονώδει περιψύξει, τῆς ἁρμονίας τῶν ἐτησίων ὡρῶν
περιηχούσης εἰς ἀναρμοστίαν, ἕνεκά μοι δοκῶ τῆς οὐ κατὰ μικρὸν ἐπι-
πολαζούσης ἀλλ' ἀθρόῳ φορᾷ κεχυμένης ἀσεβείας, παρ' οἷς ἂν ταῦτα
γίνηται. διὰ τοῦτο καθάπερ ἐπώνυμον ἑορτὴν ὀργάνου πολεμικοῦ σάλ- 192
πιγγος ἀπέφηνεν ὁ νόμος, ἐπ' εὐχαριστίᾳ τοῦ εἰρηνοποιοῦ θεοῦ καὶ
εἰρηνοφύλακος, ὃς καὶ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τὰς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ
παντὸς στάσεις ἀνελὼν εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
ἀφθονίαν ἀπειργάσατο, μηδὲν ἐμπύρευμα καρπῶν φθορᾶς ἐάσας ζωπυ-
ρηθῆναι.

---

1 καὶ μόνον — συμβεβηκότος (2) om. Nicet. 2 ἡ πτοία ἐπιστρέψῃ Nicet.: ἡ πτοία om. M (Tisch.); ἡ ποιὰ ἐπίστρεψις v 3 οὕτως M: οὕτω Nicet. 4 ἐδύνατο M: ἠδύνατο Nicet. 5 οὓς — τοῦ ἔθνους (6) om. Nicet. ὁ θεὸς ⟨αὐτός⟩ coni. Wendl. 7 πάντας Nicet.: ἅπαντας M (Tisch.) 7—10 καὶ πρὸς — στρατόπεδα] καὶ πρὸς ἐφόρμησιν καὶ πρὸς ἀνάκλησιν (cet. om.) Nicet. 10. 11 ὅταν ... στασιάσῃ M Nicet. (Tisch.): ὅτε ... στασιάζει v 11. 12 ἰσότητος — κρατηθείσης om Nicet. 13 φθείρεται Nicet.: φθείρονται M (Tisch.) τὰ ἐπίγεια Nicet.: τὰ πεδία M 13. 14 δενδροτομίαις — σταχυηφορούντων] δενδροτομίαις, ἐμπρήσεσιν (cet. om.) Nicet. 15 νοτίων βίαις πνευμάτων om. Nicet. 16 ταῖς ἀφ' ἡλίου M: τοῦ ἡλίου Nicet. (Vat. Coisl.) 17 ἕνεκα — ταῦτα γίνηται (19) om. Nicet. μοι δοκῶ M: μοι δοκεῖ Tisch. 19 καθάπερ M: om. Nicet.; καθάπερ εἶπον Tisch. 20 ἀπέφηνεν Nicet.: ἀπέφαινεν M εἰρηνοποιοῦ Nicet.: εἰρηνικοῦ M 20. 21 καὶ εἰρηνοφύλακος om. Nicet. 21 ταῖς om. Nicet. 22 εὐθηνίας M: εὐσθενίας Nicet. (εὐσθενείας Coisl.) 22. 23 καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίαν om. Nicet.

193 (23.) Μετὰ δὲ τὴν τῶν σαλπίγγων ἄγεται νηστεία ἑορτή. τάχα ἂν τις εἴποι τῶν ἑτεροδόξων καὶ ψέγειν τὰ καλὰ μὴ αἰδουμένων· ἑορτὴ δ' ἐστὶ τίς, ἐν ᾗ μὴ συμπόσια καὶ συσσίτια καὶ ἑστιατόρων καὶ ἑστιωμένων θίασος καὶ πολὺς ἄκρατος καὶ τράπεζαι πολυτελεῖς καὶ χορηγίαι καὶ παρασκευαὶ τῶν ἐν δημοθοινίᾳ πάντων εὐφροσύναι τε καὶ κῶμοι σὺν ἀθύρμασι καὶ τωθασμοῖς καὶ παιδιὰ μετ' αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ τυμπάνων τε καὶ κυμβάλων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ⟨κατὰ⟩ τὸ παραλελυμένον καὶ ἐκτεθηλυμμένον εἶδος μουσικῆς δι' ὤτων ἐγείρει τὰς ἀκα-
194 θέκτους ἐπιθυμίας; ἐν γὰρ τούτοις καὶ διὰ τούτων, ὡς ἔοικε, τὸ εὐφραίνεσθαι τίθενται ἀγνοίᾳ τῆς πρὸς ἀλήθειαν εὐφροσύνης· ἣν ὀξυδερκεστάτοις ὄμμασιν ἰδὼν ὁ πάνσοφος Μωυσῆς τὴν νηστείαν ἑορτὴν ἀνεῖπε καὶ ἑορτῶν τὴν μεγίστην πατρίῳ γλώττῃ „σάββατα σαββάτων" αὐτὴν ὀνομάσας, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν, ἑβδομάδα ἑβδομάδων καὶ ἁγίων ἁγιω-
195 τέραν, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ⟨δι'⟩ ἐγκράτειαν, ἣν ἀεὶ καὶ πανταχοῦ παραγγέλλων ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ βίον ἐπιδείκνυσθαι πράγμασι διά τε γλώττης καὶ γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα νυνὶ δὲ διαφερόντως κελεύει περιέπειν, ἐξαίρετον ἡμέραν ἀναθεὶς αὐτῇ· σιτίων γάρ τις καὶ ποτῶν μαθὼν ἀλογεῖν τῶν οὕτως ἀναγκαίων τίνος οὐκ ἂν ὑπερίδοι τῶν περιττῶν, ἃ γέγονεν οὐ διαμονῆς καὶ σωτηρίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ βλαβερωτάτης
196 ἡδονῆς; δεύτερον δὲ ἐπειδὴ πᾶσα ἀνάκειται λιταῖς καὶ ἱκεσίαις, περὶ μηδὲν ἕτερον ἄχρις ἑσπέρας ἐξ ἑωθινοῦ τῶν ἀνθρώπων σχολὴν ἀγόντων

---

1 tit. περὶ νηστείας add. mg M   νηστεία ἑορτή M Nicet.: νηστείας ἑορτή v (Coisl. et Hoesch. cod.)   7. 8 κατὰ τὸ παραλελυμένον scripsi: τὸ παραλελυμένον M; παρὰ τὸ λελυμένον Tisch.   8 ἐκτεθηλυμένον M (Tisch.)   12 σάββατα M Nicet. (Tisch.): σάββατον v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.)   αὐτὴν om. Nicet. 13 ἑβδομάδα ἑβδομάδων καὶ ἁγίων ἁγιωτέραν M (Tisch., coni. Mang.): ἑβδομάδες ἑβδομάδων καὶ (τῶν add. v) ἁγίων ἁγιώτεραι Nicet. (v)   14 δι' ἐγκράτειαν Tisch.: δι' om. M Nicet.   καὶ πανταχοῦ om. Nicet.   15 παραγγέλλων M Nicet. (Tisch.): παραγγέλλει v   ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ βίον πράγμασι om. et ἐπιδείκνυσθαι post γαστέρα (16) transp. Nicet. (v)   16 νυνὶ δὲ M (Tisch.): δὲ om. Nicet. (v) 17 περιέπειν M Nicet. (Tisch.): om. v (Coisl. et Hoesch. cod.)   τις M Nicet. (Tisch. coni. Mang.): τοι v   πότων M   18 τίνος M Nicet. (Tisch.): τίνα v 18. 19 περιττῶν M Nicet. (Tisch): περισσῶν v (Mon. et Hoesch. cod.)   19 ἃ γέγονε — ἡδονῆς (20) om. Nicet.   εἵνεκα M (Tisch.)   20 δ' M   ἐπειδὴ Nicet. = ὅτι M (Tisch.)   πᾶσα M (Tisch.): πᾶς Nicet. (v)   21 τῶν ἀνθρώπων M Nicet. (Tisch.): τῶν om. v

---

1 pergit Nicetas: μετὰ δὲ τὴν τῶν σαλπίγγων ἄγεται νηστεία ἑορτή.   12 Lev. 23,32. 12—135,10 pergit Nicetas: ἣν ἑορτῶν (ἑορτὴν v) τὴν μεγίστην Μωσῆς ἀνεῖπε πατρῴῳ γλώττῃ σάββατα σαββάτων ὀνομάσας — ὡς ὑγείας ἢ ζωῆς αἰτίοις.

ἢ δεητικωτάτας εὐχάς, αἷς σπουδάζουσι τὸν θεὸν ἐξευμενίζεσθαι παραί-
τησιν ἁμαρτημάτων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων αἰτούμενοι καὶ χρηστὰ
ἐλπίζοντες, οὐ δι' ἑαυτοὺς ἀλλὰ διὰ τὴν ἵλεω φύσιν τοῦ συγγνώμην πρὸ
κολάσεως ὁρίζοντος. τρίτον δὲ διὰ τὸν καιρόν, ἐν ᾧ συμβέβηκε τὴν 197
νηστείαν ἄγεσθαι· κατὰ γὰρ τοῦτον ἤδη συγκεκόμισται πάντα ὅσα δι'
ἔτους ἤνεγκεν ἡ γῆ. τὸ μὲν οὖν εὐθὺς ἐμφορεῖσθαι τῶν γεγονότων
ἀπληστίας ὑπέλαβεν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ νηστεῦσαι καὶ τροφῆς μὴ προσ-
άψασθαι παντελοῦς εὐσεβείας, ἥτις ἀναδιδάσκει τὴν διάνοιαν μὴ πεποι-
θέναι τοῖς εὐτρεπισθεῖσι καὶ παρεσκευασμένοις ὡς ὑγείας ἢ ζωῆς
αἰτίοις· ταῦτα γὰρ καὶ παρόντα πολλάκις ἔβλαψε καὶ μὴ παρόντα ὤνησε.
μόνον οὐκ ἄντικρυς, κἂν μηδὲν τῇ φωνῇ φθέγγωνται τὸ παράπαν, οἱ 198
μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἀπεχόμενοι σιτίων καὶ ποτῶν ἐκβοῶσι
ταῖς ψυχαῖς καί φασι ταῦτα· τὰς μὲν τῆς φύσεως χάριτας εἰλήφαμεν
ἄσμενοι καὶ ταμιευόμεθα, φθαρτὸν δὲ οὐδὲν ἐπιγραφόμεθά ποτε τῆς
ἡμετέρας διαμονῆς αἴτιον, ἀλλὰ τὸν γεννητὴν καὶ πατέρα καὶ σωτῆρα
τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ θεόν, ᾧ καὶ διὰ τούτων καὶ ἄνευ
τούτων τρέφειν θέμις καὶ διαφυλάττειν. ἰδοὺ γοῦν καὶ τοὺς ἡμετέρους 199
προγόνους μυριάσι πολλαῖς ἐρήμην ἀτριβῆ καὶ πᾶσαν ἄγονον διεξιόντας
I M. γενεᾶς βίον ἔτη τεσσαράκοντα | διέθρεψεν ὡς ἐν βαθυγειοτάτῃ καὶ εὐφο-
ρωτάτῃ χώρᾳ, πηγὰς μὲν τότε πρῶτον ἀνατεμὼν εἰς ἄφθονον ποτοῦ
χρῆσιν, ὕων δὲ τροφὴν ἐξ οὐρανοῦ μήτε πλείονα μήτ' ἐλάττονα τῆς
διεξαρκούσης εἰς ἑκάστην ἡμέραν, ἵνα ἀταμιεύτοις χρώμενοι τοῖς ἀναγ-
καίοις μὴ πωλῶσιν ἀψύχων, ὧν ἂν ἐθησαυρίσαντο, τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας,

---

1 δεητικωτάτας εὐχάς M (Tisch., coni. Mang.): δεκτικωτάταις εὐχαῖς Nicet. (v) 2 ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων om. Nicet. 2. 3 αἰτούμενοι . . . ἐλπίζοντες M Nicet. (Tisch.): αἰτουμένων . . . ἐλπιζόντων v 3 δι' ἑαυτοὺς Nicet.: δι' αὐτοὺς M (Tisch.) ἵλεω M Nicet.: ἵλεων v 4 δὲ om. M 5 πάντα Nicet.: πάνθ' M (Tisch.) 8 ἀναδιδάσκει Nicet.: ἅμα διδάσκει M 9 καὶ παρεσκευασμένοις om. Nicet. ὑγείας M Nicet. (Tisch): ὑγιείας v 12 καὶ ποτῶν om. Nicet. ἐκβοῶσι M (Tisch.): βοῶσι Nicet. 13 ταῖς — ταῦτα om. Nicet. 14 ταμιευόμεθα M Nicet. (Tisch.): ταμιευσόμεθα v (Mon. et Hoesch. cod.) δ' Nicet. ποτε om. Nicet. 15 αἴτιον M Nicet.: αἶταν (sic) Hoesch. in textu, αἴτιον in marg. γεννητὴν scripsi: γενέτην M (Tisch.) 15. 16 ἀλλὰ τὸν σωτῆρα τὸν (τῶν Coisl.) ἐν τῷ κόσμῳ θεόν (cet. om.) Nicet. 17 γοῦν Nicet.: γὰρ M (Tisch.) ἡμετέρους om. Nicet. 19 ἔτη μ' M

11—19 pergit Nicetas: οὐκοῦν οἱ μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἀπεχόμενοι σιτίων μονονουχὶ βοῶσι· τὰς μὲν τῆς φύσεως χάριτας — ἰδοὺ γοῦν καὶ τοὺς προγόνους ἐν ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα διέθρεψεν. 17 sqq. cf. Deut. 8,2 sqq.

ἀλλὰ μικρὰ φροντίζοντες τῶν χορηγουμένων τὸν χορηγὸν θαυμάζωσι
καὶ προσκυνῶσι καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν ὕμνοις καὶ εὐδαιμονισμοῖς γεραί-
200 ρωσιν. ἡ δὲ ἡμέρα τῆς νηστείας ἄγεται νόμου προστάξει δεκάτῃ μηνὸς
ἀεί. διὰ τί δὲ ἐν τῇ δεκάτῃ; ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις ἠκριβώ-
σαμεν, ὀνομάζεται μὲν ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν παντέλεια, περιέχει δ' ἐν
αὑτῇ τὰς ἀναλογίας πάσας, τήν τε ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν καὶ
τὴν γεωμετρικήν, καὶ προσέτι τὰς ἁρμονίας, ἐπίτριτον τὴν διὰ τεσσάρων
καὶ ἡμιόλιον τὴν διὰ πέντε καὶ διπλασίαν τὴν διὰ πασῶν καὶ τετρα-
πλασίαν τὴν δὶς διὰ πασῶν, ἔχει δὲ καὶ τὸν ἐπόγδοον λόγον, ὡς εἶναι
πλήρωμα τῶν κατὰ μουσικὴν θεωρημάτων τελειότατον, ἀφ' οὗ καὶ ὠνό-
201 μασται παντέλεια. τὴν οὖν σιτίων καὶ ποτῶν ἔνδειαν προστέταχε κατ'
ἀριθμὸν τέλειον καὶ πλήρη γίνεσθαι τῆς δεκάδος διὰ τὰς τοῦ ἀρίστου
τῶν ἐν ἡμῖν ἀρίστας τροφάς, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ λιμὸν τὸ πάντων
ἀφορητότατον κακῶν εἰσηγεῖσθαι τὸν ἱεροφάντην, ἀλλὰ τῆς εἰς τὰς τοῦ
202 σώματος δεξαμενὰς φερομένης ἐπιρροῆς ἀνακοπὴν βραχεῖαν. οὕτως γὰρ
ἔμελλε διαυγὲς καὶ καθαρὸν τὸ ἀπὸ τῆς λογικῆς πηγῆς [εἰς καθαρὸν]
ἐπὶ ψυχὴν φέρεσθαι νᾶμα λείως, ἐπειδήπερ αἱ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι
τροφαὶ κατακλύζουσαι τὸ σῶμα καὶ τὸν λογισμὸν προσεπισύρουσιν, εἰ
δ' ἐπισχεθεῖεν, εὖ μάλα στηριχθεὶς ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἀτραποῦ καὶ λεωφόρου
τὴν πορείαν ἄπταιστον δυνήσεται ποιεῖσθαι τῶν θέας καὶ ἀκοῆς
203 ἀξίων ἐφιέμενος. ἄλλως τε ἁρμόττον ἦν, τῶν εἰς εὐθηνίαν ἁπάντων

---

3 δ' Nicet. δεκάτῃ M Nicet. (Mang., Tisch.): δεκάτου v (Coisl. et Hoesch. cod.) 5 παντέλει (sic) M 6 αὐτῇ M (Tisch.) 7 δ' M 8 ε' M 11 καὶ ποτῶν om. Nicet. πότων M προστέταχε (χται supra) (sic) M: συντέταχε Nicet. (v); προστέτακται Tisch. καὶ ante κατ' add. M 12 καὶ πλήρη om. Nicet. τῆς δεκάδος om. Nicet. 13 τῶν M Nicet. (Tisch.): τοῦ v (Vat. et Hoesch. cod.) τὸ Nicet.: τὸν M 13. 14 πάντων ἀφορητότατον κακῶν Nicet. (π. ἀ. κακὸν v): πάντων κακῶν ἀφορητότατον M (Tisch.) 15 οὕτως M: οὕτω Nicet. 16 καὶ καθαρὸν om. Nicet. εἰς καθαρὸν om. Nicet., seclusi; εἰς καθαρὰν ἔτι ψυχὴν Tisch. 17 καὶ ἐπάλληλοι om. Nicet. 18 προσεπισύρουσιν mg M Nicet.: ἐπισύρουσιν M in textu 19 δὲ M (Tisch.) καὶ λεωφόρου om. Nicet. 20 ἄπταιστον δυνήσεται M Nicet. (Tisch.): δυνήσεται ἄπταιστον v (Mon. et Hoesch. cod.) 20. 21 τῶν — ἐφιέμενος om. Nicet. 21 εὐθηνίαν M: εὐσθένειαν Nicet.

3—5 pergit Nicetas: ἡ δὲ ἡμέρα τῆς νηστείας ἄγεται δεκάτῃ μηνός, ὅτι ἡ δεκὰς παντέλεια. 11—137,4 pergit Nicetas: τὴν οὖν σιτίων ἔνδειαν — ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἀληθῆ πεῖραν ἐλθεῖν ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων.

κατὰ νοῦν κεχωρηκότων ἐπὶ τελείοις καὶ πλήρεσιν ἀγαθοῖς, ἐν εὐετηρίᾳ καὶ χορηγιῶν ἀφθονίᾳ λαβεῖν ἐνδείας ὑπόμνησιν ἀποχῇ σιτίων καὶ ποτῶν καὶ λιτὰς καὶ ἱκεσίας ποιεῖσθαι, ἅμα μὲν ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἀληθῆ πεῖραν ἐλθεῖν ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων, ἅμα δὲ καὶ εὐχαριστοῦντας, ὅτι ἐν ἀγαθῶν περιουσίᾳ μέμνηνται κακῶν οὐ γενομένων. τούτων μὲν δὴ ἅλις.

(24.) Τελευταία δ' ἐστὶν ἑορτὴ τῶν ἐνιαυσίων προσαγορευομένη 204
σκηναί, καιρὸν ἔχουσα τὸν μετοπωρινῆς ἰσημερίας· ἐξ οὗ δύο παρίσταται, τό τε δεῖν ἰσότητα τιμᾶν ἀνισότητα ἐχθραίνοντας — ἡ μὲν γὰρ δικαιοσύνης ἐστίν, ἡ δὲ ἀδικίας ἀρχή τε καὶ πηγή, καὶ ἡ μὲν ἀσκίου φωτός, ἡ δὲ σκότους συγγενής — καὶ τὸ προσήκειν μετὰ τὴν ἁπάντων καρπῶν τελείωσιν εὐχαριστεῖν τῷ τελεσφόρῳ θεῷ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτίῳ.
τὸ γὰρ μετόπωρον, ὡς καὶ αὐτὸ δήπου δηλοῖ τοὔνομα, καιρὸς ὁ μετὰ 205
τὴν ὀπώραν ἐστὶν ἤδη συγκεκομισμένην, καὶ φόρους τοὺς ἐτησίους καὶ δασμοὺς τοὺς ἀναγκαίους εἰσενηνοχότων ⟨τῶν⟩ σπαρτῶν τε καὶ τῶν δένδρων καὶ τῆς γῆς ὅσας τροφὰς ἐγέννησε ταῖς τῶν ἀμυθήτων ζῴων ἰδέαις ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων ἀφθόνως παρεσχημένης, οὐ μόνον εἰς τὴν ἐν χερσὶ καὶ πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ὕστερον διὰ τὸ προμηθὲς τῆς φιλοζῴου φύσεως. καὶ μὴν ἐν σκηναῖς προστέτακται διαι- 206
τᾶσθαι τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς, ἤτοι διὰ τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν ἐν ὑπαίθρῳ διάγειν τὰ περὶ γεωργίαν ἐκπονοῦντας, οὐδενὸς μὲν ὑπολειφ-

1 κατὰ νοῦν Nicet.: εἰς νοῦν M καὶ πλήρεσιν om. Nicet., καὶ πλήρεσιν ἀγαθοῖς om. v 1. 2 εὐετηρίᾳ καὶ om. Nicet. 2 καὶ ποτῶν om. Nicet. πότῶν (sic) M 3 καὶ ἱκεσίας om. Nicet. ἅμα μὲν om. Nicet. ὑπὲρ Nicet.: om. M (Tisch.) 7 tit. ἑορτὴ σκηνῶν add. mg M ἐνιαυσίων M Nicet. (Tisch.): ἐπικουσιαίων v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) προσαγορευομένη Nicet.: προσαγορευόμεναι M 8 ἔχουσα M Nicet. (Tisch.): ἔχουσαι v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) 9 δεῖν Nicet.: λίαν M 11 ἁπάντων καρπῶν Nicet.: τῶν καρπῶν M (Tisch.) 12 θεῷ—αἰτίῳ om. Nicet. 13 τὸ γὰρ Nicet.: τὸ μὲν γὰρ M (Tisch.) καὶ om. v (Vat. et Hoesch. cod.) δήπου M (Tisch.): που Nicet. (v) 14 καὶ ante φόρους fortasse secludendum 15 τῶν ante σπαρτῶν addidi 16 ὅσας Tisch.: ὅσα M 19. 20 διαιτᾶσθαι τὸν χρόνον Nicet.: τὸν χρόνον διαιτᾶσθαι M (Tisch.)

7 Lev. 23,34. Deut. 16,13, 7—19 pergit Nicetas: τελευταία δ' ἐστὶν ἑορτὴ τῶν ἐνιαυσίων προσαγορευομένη σκηναί, καιρὸν ἔχουσα τὸν μετοπωρινῆς ἰσημερίας· ἐξ οὗ δύο παρίσταται, τό τε δεῖν ἰσότητα τιμᾶν, τὴν δικαιοσύνης ἀρχὴν καὶ ἀσκίου φωτὸς συγγενῆ, καὶ τὸ προσήκειν μετὰ τὴν ἁπάντων καρπῶν τελείωσιν εὐχαριστεῖν τῷ τελεσφόρῳ. τὸ γὰρ μετόπωρον, ὡς καὶ αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, καιρὸς ὁ μετὰ τὴν ὀπώραν ἐστὶν ἤδη συγκεκομισμένην (14), διὰ τὸ προμηθὲς τῆς φιλοζῴου φύσεως (19). 19 Lev. 23,42.
19—138,3 pergit Nicetas: καὶ μὴν ἐν σκηναῖς—καὶ φορᾶς ὑετῶν.

θέντος ἔξω, πάντων δὲ καρπῶν ἐναποκειμένων σιροῖς καὶ τοιουτοτρόποις
χωρίοις διὰ τὰς εἰωθυίας βλάβας παρακολουθεῖν ἔκ τε φλογώσεως
207 ἡλιακῆς καὶ φορᾶς ὑετῶν — ὅτε μὲν γὰρ ἐν πεδίοις ἐστὶ τὰ τρέφοντα,
μὴ συγκλεισάμενος θαλαμαίου γυναικὸς τρόπον ἀλλὰ προελθὼν ἐπιμελητὴς
καὶ φύλαξ εἶ σὺ τῶν ἀναγκαίων· κἂν ὑπαιθρίῳ διατελοῦντί σοι προσ-
πίπτῃ κρυμὸς καὶ θάλπος, εἰσὶν ἔφεδροι ⟨καὶ⟩ σκιαὶ τὰ λάσια τῶν
δένδρων, οἷς ὑποστείλας τὴν ἀφ' ἑκατέρου δυνήσῃ βλάβην εὐμαρῶς
ἐκφυγεῖν· ὅταν δ' οἱ καρποὶ πάντες εἰσκομίζωνται, συνεισέρχου στεγανω-
τέρας διαίτης ἐφιξόμενος πρὸς ἀνάπαυλαν ἀντὶ καμάτων οὓς γεωπονῶν
ὑπέμεινας — ἢ δι' ὑπόμνησιν τῆς τῶν προγόνων μακρᾶς ὁδοιπορίας,
ἣν δι' ἐρήμου ποιούμενοι βαθείας σκηναῖς πολυετῆ χρόνον καθ' ἕκαστον
208 σταθμὸν ἐνδιῃτῶντο. προσήκει δὲ καὶ ἐν πλούτῳ πενίας μεμνῆσθαι
καὶ ἀδοξίας ἐν δόξῃ καὶ ἐν ἡγεμονίαις ἰδιωτικοῦ σχήματος καὶ ἐν
εἰρήνῃ κινδύνων τῶν ἐν πολέμῳ καὶ ἐπὶ γῆς χειμώνων τῶν κατὰ θάλασσαν
καὶ ἐν πόλεσιν ἐρημίας· ἡδονὴ γὰρ οὐκ ἔστι μείζων ἢ ἐν ταῖς ἄγαν
209 εὐπραγίαις ἔννοιαν ἔχειν παλαιῶν ἀτυχημάτων. πρὸς δὲ τῇ ἡδονῇ καὶ
ὄφελος οὐ μικρὸν εἰς ἀρετῆς ἄσκησιν ἐγγίνεται· λαβόντες γὰρ πρὸ ὀφθαλ-
μῶν τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ μὲν ἀπεωσμένοι καρπούμενοι δὲ
τὸ ἄμεινον ἐξ ἀνάγκης εὐχάριστοι γίνονται τὸ ἦθος καὶ πρὸς εὐσέβειαν
παρορμῶνται φόβῳ τῆς πρὸς τἀναντία μεταβολῆς. ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῖς
παροῦσιν ἀγαθοῖς τὸν θεὸν ᾠδαῖς καὶ λόγοις γεραίρουσι καὶ ὑπὲρ τοῦ
210 μηκέτι πειραθῆναι κακῶν λιπαροῦσι καὶ ἱκεσίαις ἐξευμενίζονται. πάλιν
δὲ ἡ ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀρχὴ πεντεκαιδεκάτῃ μηνὸς ἐνίσταται, διὰ τὴν
λεχθεῖσαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας αἰτίαν, ἵνα μὴ μεθ' ἡμέραν μόνον

---

1 ἔξω om. Nicet. πάντων M (Tisch.): ἁπάντων Nicet. (v) καρπῶν M Nicet. (Tisch.): σμή (sic) v σιροῖς Nicet.: σωροῖς M 1. 2 καὶ τοιουτοτρόποις χωρίοις om. Nicet. 6 κρυμμὸς M, corr. Tisch. καὶ ante σκιαὶ addidi 10 ἢ δι' ὑπόμνησιν M Nicet. (Tisch): τὴν δὲ ὑπόμνησιν v 11 δι' ἐρήμου M Nicet. (Tisch.): δι' ἐρήμης v βαθείας Nicetae cod. Coisl. (Tisch., coni. Mang.): βαθείαις M Nicet. πολυετῆ χρόνον M Nicet. (Tisch.): πολυετοῦς χρόνου v 12 ἐνδιῃτῶντο Nicet. (Vat. Coisl.): ἐνδιαιτῶντο M (v); ἐνεδιαιτῶντο Tisch. 13 καὶ ἐν ἡγεμονίαις ἰδιωτικοῦ σχήματος om. Nicet. 15 ἡδονὴ ... μείζων Tisch.: ἡδονῆς ... μεῖζον M 23 δὲ ἡ Nicet. (Vat.): δὴ M (Tisch.), δὲ v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.)

---

10 Lev. 23,43. 10—14 pergit Nicetas: ἢ δι' ὑπόμνησιν — καὶ ἀδοξίας ἐν δόξῃ καὶ ἐν εἰρήνῃ κινδύνων. 23 Lev. 23,34. Num. 29,12. 22—139,19 pergit Nicetas: πάλιν δὲ ἡ ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀρχὴ — τελευταία γάρ ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ συμπέρασμα (139,6) σταθερώτερον καὶ παγιώτερον — πλαζομένων καὶ δεδιότων (139,12—14). ταῦτα ἐπὶ πλέον ἐμήκυνα — μητρὸς λόγον ἐχούσης (139,17—19).

ἀλλὰ καὶ νύκτωρ πλήρης ὁ κόσμος ᾖ τοῦ φύσει παγκάλου φωτός, ἡλίου
καὶ σελήνης κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀλλήλοις ἐπανατελλόντων αὐγαῖς
8 M. ἀδιαστάτοις, ἃς | μεθόριον οὐ διακρίνει σκότος. ἑπτὰ δὲ ἡμέραις ὀγδόην 211
ἐπισφραγίζεται καλέσας „ἐξόδιον" αὐτήν, οὐκ ἐκείνης, ὡς ἔοικε, μόνον
τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἐτησίων, ὅσας κατηριθμησάμην καὶ
διεξῆλθον· τελευταία γάρ ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ συμπέρασμα. τάχα 212
μέντοι καὶ πρῶτος κύβος, ὀγδοάς, ἐπενεμήθη ⟨τῇ⟩ ἑορτῇ διὰ τόδε· τῆς
μὲν δυνάμει στερεᾶς οὐσίας ἐστὶν ἀρχὴ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων
μετάβασιν, τῆς δὲ νοητῆς συμπέρασμα· τὰ δὲ νοητὰ ταῖς παραυξήσεσι
πρὸς τὴν στερεὰν φύσιν * * *. καὶ ἡ μετοπωρινὴ μέντοι ἑορτή, 213
καθάπερ εἶπον, πλήρωμά τι καὶ συμπέρασμα τῶν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ πασῶν
ἔοικεν εἶναι σταθερώτερον καὶ παγιώτερον, τὰς ἀπὸ τῆς χώρας προσόδους
εἰληφότων ἤδη καὶ μηκέτ' ἐνδοιασμοῖς τοῖς περὶ φορᾶς καὶ ἀφορίας
πλαζομένων καὶ δεδιότων· ἀνίδρυτοι γὰρ αἱ γεωπόνων φροντίδες, ἄχρις
ἂν οἱ καρποὶ συγκομισθῶσι, διὰ τὰς ἐφέδρους ἀπὸ μυρίων ὅσων ἀνθρώπων τε καὶ θρεμμάτων ζημίας.

Ταῦτα ἐπὶ πλέον ἐμήκυνα διὰ τὴν ἱερὰν ἑβδόμην ἐπιδείξασθαι 214
βουλόμενος, ὅτι πάσας τὰς ἐτησίους ἑορτὰς συμβέβηκεν ὡς ἂν ἀπογόνους ἑβδομάδος εἶναι μητρὸς λόγον ἐχούσης * * *
ἀφροσύναι καὶ εὐφροσύναι, καὶ διότι ἐν πανηγύρεσι καὶ ἱλαρῷ βίῳ τέρψεις ἀμέτοχοι συννοίας καὶ κατηφείας συνίστανται σώματα καὶ ψυχὰς ἀναχέουσαι, τὰ μὲν τῷ ἁβροδιαίτῳ, τὰς δὲ τῷ φιλοσοφεῖν.

---

1 ᾖ] εἴη Nicetae codd. Vat. Coisl. φύσει M Nicet. (Tisch.): om. v (Mon. et Hoesch. cod.) 3 ἀδιαστάτοις M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): ἀδιαστίκτοις v (Mon. et Hoesch. cod.) ἃς Mang.: αἷς M Nicet. 4 ἐκείνης M Nicet. (Tisch.): ἐκείνην v 5 ἀλλὰ καὶ M (Tisch.): καὶ om. Nicet. κατηριθμησάμην M Nicet.: κατηριθμήσαμεν v 5. 6 καὶ διεξῆλθον om. Nicet. 6 τάχα μέντοι — ἔοικεν εἶναι (12) om. Nicet. 7 τῇ ἑορτῇ scripsi: ἑορτὴ M (Tisch.) 8 στερεᾶς scripsi: στερρᾶς M (Tisch.) 10 lacunam indicavi; πρὸς τὴν στερεὰν φύσιν ⟨μεταβαίνει⟩ vel ⟨πληροῦται⟩ conicio 12 σταθερώτερον Nicet.: σταδεώτερον M παγιώτερον M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): ἁγιώτερον v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) 13 ἐνδοιασμοῖς τοῖς Nicet.: ἐνδοιασμοὺς τοὺς M 14 πλαζομένων] πιεζομένων coni. Mang. (recepit Tisch.) δεδιότων Nicet.: δεδοικότων M (Tisch.) ἀνίδρυτοι — ζημίας (16) om. Nicet. ἀΐδρυτοι M (Tisch.) γεωπόνων scripsi: γεηπόνων M (Tisch.) 17 ἑβδόμην M Nicet. (Tisch.): ἑβδομάδα v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) ἀποδείξασθαι conicio 19 ἐχούσης: sequuntur in M sine indicio lacunae verba ἀφροσύναι καὶ εὐφροσύναι κτλ., videntur autem plura ante haec intercidisse 21 σώματα scripsi: σῶμα M (Tisch.) 21. 22 ἀναχέουσαι Wendl.: ἀνασχοῦσαι M (v) 22 τὰ μὲν scripsi: τοῖς μὲν ut vid. M, τὰς μὲν Tisch.

---

3. 4 Lev. 23,36. Num. 29,35.

215 (1.) Ἔστι δέ τις παρὰ ταύτας ⟨οὐχ⟩ ἑορτὴ μὲν θεοῦ, ἑορτῆς δὲ ⟨συγ-
γενὴς⟩ πανήγυρις, ἣν καλοῦσι „κάρταλον“ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ὡς
μικρὸν ὕστερον ἀποδείξομεν. τὸ μὲν οὖν μὴ ἑορτῆς ἔχειν ἀξίωμα καὶ
τάξιν δῆλον ἐκ πολλῶν· οὔτε γὰρ τοῦ ἔθνους ἐστὶν ὡς πάνδημος, οἵα
τῶν ἄλλων ἑκάστη, οὔτε τι τῶν προσαγομένων ἢ προσφερομένων ἐπὶ
τὸν βωμὸν καθαγιάζεται παραδιδόμενον τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ καὶ ἱερῷ,
216 οὔθ' ἡμερῶν ἀριθμὸς ὃν χρὴ ⟨ταύτην⟩ ἑορτάζειν εἴρηται. (2.) τὸ δ'
ἑορτώδη τύπον ἔχειν καὶ ἐγγὺς ἵστασθαι πανηγυρικῆς ἀδείας εὐμαρῶς
κατίδοι τις ἄν. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀγροὺς καὶ κτήσεις ἐχόντων ἀφ'
ἑκάστου τῶν ἀκροδρύων εἴδους ἀγγεῖα πληρώσας, καθάπερ ἔφην, ἃ
προσαγορεύουσι καρτάλους, ἀπαρχὴν τῆς εὐκαρπίας εἰς τὸ ἱερὸν κομίζει
γεγηθὼς καὶ στὰς ἀντικρὺ τοῦ βωμοῦ δίδωσι τῷ ἱερεῖ, τὸ πάγκαλον
καὶ θαυμάσιον ᾆσμα διεξιών, εἰ δὲ μὴ τύχοι μεμνημένος, ἀκούων παρὰ
217 τοῦ ἱερέως μετὰ προσοχῆς πάσης. ἔστι δὲ τοιόνδε ᾆσμα· „Συρίαν
ἀπέβαλον οἱ ἀρχηγέται τοῦ γένους ἡμῶν καὶ μετανέστησαν εἰς Αἴγυπτον.
ὀλίγος ὄντες ἀριθμὸς ηὐξήθησαν εἰς πλῆθος ἔθνους. οἱ ἀπόγονοι μυρία
κακωθέντες ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, οὐδεμιᾶς ἔτι φαινομένης ἐξ ἀνθρώπων
ἐπικουρίας, ἐγένοντο θεοῦ ἱκέται καταφυγόντες ἐπὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ βοήθειαν.
218 προσδεξάμενος τὴν ἱκεσίαν ὁ πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις εὐμενὴς τοὺς μὲν
ἐπιτιθεμένους κατέπληξε σημείοις καὶ τέρασι καὶ φάσμασι καὶ τοῖς ἄλλοις
ὅσα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐθαυματουργεῖτο, τοὺς δ' ἐπηρεαζομένους
καὶ πάσας ὑπομένοντας ἐπιβουλὰς ἐρρύσατο, οὐ μόνον εἰς ἐλευθερίαν
219 ἐξελόμενος, ἀλλὰ καὶ χώραν πάμφορον δούς. ἀπὸ τῶν ταύτης καρπῶν,
εὐεργέτα, σοὶ φέρομεν τὴν ἀπαρχήν, εἰ δὴ θέμις εἰπεῖν ἐστι κομίζειν
τὸν λαμβάνοντα· σαὶ γάρ, ὦ δέσποτα, χάριτες καὶ δωρεαὶ τὰ πάντα, ὧν
ἀξιωθέντες ἐναβρυνόμεθα καὶ ἐνευφραινόμεθα τοῖς ἀπροσδοκήτοις ἀγα-
220 θοῖς, ἅπερ οὐκ ἐλπίσασιν ἡμῖν ἔδωκας.“ (3.) τὸ ᾆσμα τοῦτο σχεδὸν
ἀπὸ θέρους ἐνισταμένου μέχρι μετοπώρου λήγοντος ἀδιαστάτως ὑφ'

---

1 tit. καρτάλου πανήγυρις add. mg M ταύτας M (Tisch.): ταῦτα Mai 1. 2 οὐχ ante ἑορτὴ et συγγενὴς post δὲ addidi 2 κάρταλον M (sic ubique): κάρταλλον Mai 4 ὡς πάνδημος M (Tisch.): ἀπάνδημος Mai οἵα scripsi: οἷαι M (v) 7 ταύτην addidi δὲ Mai 8 ἵστασθαι scripsi: ἑστιᾶσθαι M (v) ἀδείας] ἰδέας conicio 11 προσαγορεύουσι M (Tisch.): προσηγορεύουσι Mai 15 ἀπέβαλον scripsi: ἀπέβαλλον M (v) 16 μύρια Mai 17 οὐδεμιᾶς M: οὐδεμίας v 21 δ' M: δὲ Tisch. 24 δὴ Tisch.: δὲ M 26 ἐνευφραινόμεθα M (Tisch.): εὐφραινόμεθα Mai 26. 27. ἀγαθοῖς (non ἀγαθοῦ) M 28 ἀδιαστάτως M (Tisch.): ἀδιάστατον Mai

---

9 sqq. Deut. 26,1—11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 241.*

ἑτέρων καὶ ἑτέρων ᾄδεται δυσὶ καιροῖς, ὁλοκλήρῳ μέρει ἡμίσει τοῦ
ἐνιαυτοῦ, διὰ τὸ μὴ πάντας ἀθρόους κατὰ ῥητὴν προθεσμίαν τὰ ὡραῖα
δύνασθαι κομίζειν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλους, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀπὸ
τῶν αὐτῶν χωρίων. ἐπειδὴ γὰρ τῶν καρπῶν οἱ μὲν θᾶττον οἱ δὲ βρα- 221
δύτερον πεπαίνονται, καὶ διὰ τὰς τῶν τόπων διαφορὰς ἀλεεινοτέρων ἢ
κρυμωδεστέρων ὄντων καὶ διὰ μυρίας ἄλλας αἰτίας, εἰκότως ἀόριστός
ἐστι καὶ ἀπερίγραφος ὁ χρόνος τῆς τῶν ἀκροδρύων ἀπαρχῆς ἐπὶ μήκιστον
ἐκτεινόμενος. ἡ δὲ τούτων χρῆσις ἐπιτέτραπται τοῖς ἱερεῦσιν, ἐπεὶ γῆς 222
μὲν ἀποτομὴν οὐκ ἔλαχον οὐδὲ προσοδευομένας κτήσεις, κλῆροι δ' εἰσὶν
αὐτοῖς αἱ παρὰ τοῦ ἔθνους ἀπαρχαὶ ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν, ἃς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὑπομένουσι.

(4.) Τοσαῦτα μὲν περὶ ἑβδομάδος καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀναφερο- 223
μένων ἔν τε ἡμέραις καὶ μησὶ καὶ ἐνιαυτοῖς καὶ περὶ ἑορτῶν, αἳ συγγένειαν ἔχουσι πρὸς ἑβδομάδα, διεξῆλθον ἑπόμενος εἱρμῷ τῶν προκειμένων κεφαλαίων κατὰ τὴν ἐν λόγοις ἀκολουθίαν. ἐπισκέψομαι δ' ἑξῆς τὸ ἑπόμενον, ὃ περὶ γονέων ἀναγέγραπται τιμῆς.

Περὶ γονέων τιμῆς.

(1.) Τέτταρα εἴδη πρότερον ὑπειπών, ἃ καὶ τῇ τάξει καὶ τῇ 224
δυνάμει πρῶτα ἦν ὡς ἀληθῶς, τό τε περὶ μοναρχίας ᾗ μοναρχεῖται ὁ κόσμος, καὶ τὸ περὶ τοῦ μηδὲν ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα δημιουργεῖν θεοῦ, καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ ψευδορκεῖν ἢ συνόλως μάτην ὀμνύναι, καὶ τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ἅπερ σύμπαντα τείνει πρὸς εὐσέβειαν καὶ ὁσιότητα, μέτειμι ἐπὶ τὸ πέμπτον τὸ περὶ γονέων τιμῆς, ὅ, καθάπερ ἐν τοῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτοῦ λόγοις ἔδειξα, μεθόριον ἀνθρωπείων τε καὶ
θείων. οἱ γὰρ γονεῖς μεταξὺ θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεώς εἰσι μετέ- 225
χοντες ἀμφοῖν· ἀνθρωπίνης μέν, ὡς ἔστι δῆλον, ὅτι καὶ γεγόνασι καὶ

3 καὶ τοὺς αὐτοὺς] vel αὐτοὺς secludendum vel κατὰ τοὺς αὐτοὺς ⟨χρόνους τοὺς⟩ corrigendum puto 5 τόπων Mai: τροπῶν M (Tisch.) 8 τούτων] ταύτης (scil. ἀπαρχῆς) conicio γῆς Tisch.: τῆς M (Mai) 9 ἀποτομὴν M (Tisch.): ἀποτομῆς Mai προσοδευομένας κτήσεις M (Tisch.): προσοδευομένης κτήσεως Mai

21 θεοῦ M (Tisch.): θεόν Mai 22 τῆς om. Mai σύμπαντα (ϊ supra α) (sic) M
25 φύσεως Mel. Bar. Vind.: om. M (suppleverat Mai)

25—142,4 Mel. Barocc. fol. 235v Φίλωνος: . . . οἱ γονεῖς μεταξὺ θείας — τὸ γένος ἀθανατίζουσιν. Vind. hist. gr. 67 fol. 57r: οἱ γὰρ γονεῖς μεταξὺ θείας — τὸ γένος ἀθανατίζουσι.

φθαρήσονται, θείας δ' ὅτι γεγεννήκασι καὶ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι
παρήγαγον· ὅπερ γάρ, οἶμαι, θεὸς πρὸς κόσμον, τοῦτο πρὸς τέκνα γονεῖς,
ἐπειδὴ ὡς ἐκεῖνος τῷ μὴ ὑπάρχοντι ὕπαρξιν κατειργάσατο, καὶ οὗτοι
μιμούμενοι καθ' ὅσον οἷόν τε τὴν ἐκείνου δύναμιν τὸ γένος ἀθανατίζουσιν.
226 (2.) ἄξιοι δ' οὐ διὰ τοῦτο μόνον τιμῆς πατήρ τε καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ
δι' ἕτερα πλείω. παρ' οἷς γὰρ λόγος ἀρετῆς ἐστί, πρεσβύτεροι νεωτέρων προκρίνονται καὶ διδάσκαλοι γνωρίμων καὶ εὐεργέται τῶν εὖ πε-
227 πονθότων καὶ ἄρχοντες ὑπηκόων καὶ δεσπόται δούλων. ἐν μὲν οὖν τῇ
ἀμείνονι τάξει κρίνονται γονεῖς, πρεσβύτεροι γάρ εἰσι καὶ ὑφηγηταὶ καὶ
εὐεργέται καὶ ἄρχοντες καὶ δεσπόται, ἐν δὲ τῇ ἐλάττονι υἱοὶ καὶ θυγατέρες, νεώτεροι γὰρ καὶ μαθηταὶ καὶ εὖ πεπονθότες ὑπήκοοί τε καὶ
δοῦλοι. ὡς δ' οὐδὲν τούτων κατέψευσται, δῆλον μὲν ἐκ τῆς ἐναργείας·
αἱ δ' ἐκ λόγου πίστεις ἔτι μᾶλλον ἐπισφραγιοῦνται τὴν ἀλήθειαν.
228 (3.) λέγω τοίνυν, ὅτι τὸ ποιοῦν τοῦ γινομένου καὶ τὸ αἴτιον οὗπέρ
ἐστιν αἴτιον ἀεὶ πρεσβύτερόν ἐστιν· οἱ δὲ γεννήσαντες αἴτιοι καὶ δημιουργοὶ τρόπον τινὰ τῶν γεννηθέντων εἰσί· καὶ οἱ μὲν ὑφηγητῶν ἔχουσι
τάξιν, ὅσαπερ ἂν εἰδότες τυγχάνωσι τοὺς παῖδας ἐκ πρώτης ἀναδιδάξαντες ἡλικίας, καὶ οὐ μόνον τὰ περὶ τὰς ἐπιστήμας, [ἀσκοῦσι καὶ
νεάζουσιν] ἐναποματτόμενοι λογισμοὺς ἀκμάζουσι παίδων, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἀναγκαιότατα τῶν πρὸς αἱρέσεις καὶ φυγάς, αἱρέσεις μὲν ἀρετῶν, φυγὰς
229 δὲ κακιῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐνεργειῶν. εὐεργέται μέντοι τίνες ἂν
εἶεν μᾶλλον ἢ παίδων γονεῖς, οἳ καὶ μὴ ὄντας εἰργάσαντο καὶ αὖθις
τροφῆς ἠξίωσαν καὶ μετὰ ταῦτα παιδείας τῆς κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν,
230 [καὶ] ἵνα μὴ μόνον ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ εὖ ζῶσι; τὸ μὲν οὖν σῶμα διὰ
τῆς γυμναστικῆς καὶ ἀλειπτικῆς ὠφέλησαν εἰς εὐτονίαν τε καὶ εὐεξίαν σχέσεις τε καὶ κινήσεις εὐμαρεῖς, οὐκ ἄνευ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ πρέποντος, τὴν δὲ ψυχὴν διά τε γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν γεωμετρίας τε καὶ μουσικῆς καὶ τῆς συμπάσης φιλοσοφίας, ἣ τὸν νοῦν εἰσῳκισμένον θνητῷ σώματι μετέωρον αἴρουσα παραπέμπει μέχρις οὐρανοῦ καὶ τὰς ἐν αὐτῷ μακαρίας καὶ εὐδαίμονας φύσεις ἐπιδείκνυται, ζῆλον ἅμα καὶ πόθον

---

2 ὅπερ γάρ M Vind.: καὶ ὅπερ Mel. Bar. τοῦτο] οὕτως Mai 3 εἰργάσατο Vind. 5 διὰ τοῦτο M (Tisch.): δι' αὐτὸ Mai 12 ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας M (v) 18 τὰς ἐπιστήμας M (Tisch.): τὸ ἐπίστημα Mai 18. 19 ἀσκοῦσι καὶ νεάζουσιν seclusi 19 νεάζουσιν M: γυμνάζουσιν Mai (Tisch.) 21 κατ' αὐτὰς M (Tisch.): κατ' αὐτὸ Mai 24 καὶ ante ἵνα seclusi 26 σχέσεις M (Tisch.): σχήσεις Mai

---

2—4 Anton. Mel. II 9 Col. 1044 (Migne T. 136) Φίλωνος: ὅπερ οἶμαι θεὸς — τὸ γένος ἀθανατίζουσιν.

ἐνεργαζομένη τῆς ἀτρέπτου καὶ ἐναρμονίου τάξεως, ἣν οὐδέποτε λείπουσι
πειθόμεναι τῷ ταξιάρχῳ. πρὸς δὲ ταῖς εὐεργεσίαις καὶ τὴν ἐφ' οἷς 231
ἐγέννησαν ἀρχὴν ἔλαβον, οὐχ ὥσπερ ἐν ταῖς πόλεσι κατὰ κλῆρον ἢ
χειροτονίαν, ὡς αἰτιᾶσθαι δύνασθαι τὸν μὲν ὀλίσθῳ τύχης γενόμενον,
οὐ σὺν λογισμῷ, τὴν δὲ ὄχλου, πράγματος ἀνεξετάστου καὶ ἀνεπισκέπτου,
φορᾷ, γνώμῃ δὲ ἀρίστῃ καὶ τελειοτάτῃ τῆς ἄνω φύσεως, ᾗ καὶ τὰ
θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα σὺν δίκῃ πρυτανεύεται. (4.) διὰ τοῦτ' ἔξεστι 232
τοῖς πατράσι καὶ κακηγορεῖν [πρὸς] τοὺς παῖδας καὶ ἐμβριθέστερον
νουθετεῖν καί, εἰ μὴ ταῖς δι' ἀκοῶν ἀπειλαῖς ὑπείκουσι, τύπτειν καὶ
προπηλακίζειν καὶ καταδεῖν. ἂν μέντοι γε καὶ πρὸς ταῦτα ἀφηνιάζωσι
τῇ ῥύμῃ τῆς ἀνιάτου μοχθηρίας ἀπαυχενίζοντες, ἐπέτρεψεν ὁ νόμος καὶ
μέχρι θανάτου κολάζειν, ἀλλ' οὐκέτι μόνῳ πατρὶ ἢ μόνῃ μητρί, διὰ τὸ
μέγεθος τῆς τιμωρίας, ἣν οὐκ ἄξιον ὑφ' ἑνὸς ἀλλ' ὑπ' ἀμφοῖν δικα-
σθῆναι· συμφρονῆσαι γὰρ οὐκ εἰκὸς ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ παιδὸς ἑκάτερον
τῶν γονέων, μὴ βαρυνόντων καὶ καθελκόντων τῶν ἀδικημάτων ὁλκῇ
τινι βεβαίῳ νικώσῃ τὴν ἐκ φύσεως ἐνιδρυμένην πάγιον εὔνοιαν. ἀλλ' 233
οὐκ ἀρχὴν μόνον καὶ ἡγεμονίαν τὴν ἐπὶ τέκνοις ἀλλὰ καὶ δεσποτείαν
γονεῖς ἔλαχον κατ' ἄμφω τὰς ἀνωτάτω θεραπόντων κτήσεως ἰδέας, τήν
τε ἐπ' οἰκότριψι καὶ ἀργυρωνήτοις· πολυπλασίους τε γὰρ τῆς ἀξίας τιμὰς
κατατιθέασιν εἴς τε παῖδας καὶ ὑπὲρ παίδων τιτθαῖς καὶ παιδαγωγοῖς
καὶ διδασκάλοις, δίχα τῶν εἰς ἐσθῆτας καὶ τροφὰς καὶ τὴν ἄλλην ἐπι-

---

2 πειθόμεναι scripsi: πειθόμενοι M (v) 5 σὺν λογισμῷ (λ superscr.) (sic) M (συλλογισμῷ Mai) τὴν δὲ M (Tisch.): τὸν δὲ Mai 6 γνώμης δὲ ἀρίστης καὶ τελειοτάτης M, corr. Tisch. ᾗ scripsi: ἡ M (v) 8 κακηγορεῖν scripsi: κατηγορεῖν M (v) πρὸς seclusi 9 ὑπείκωσι M (v) 10 κατάδειν (sic) M 11 ἐπαυχενίζοντες M, corr. Mai 12 πατρὶ ... μητρί M (Tisch.): πατέρι ... μητέρι Mai 13 ὑπ' ἀμφοῖν M (Tisch.): ὑπ' om. Mai 14 ἐπ' ἀναιρέσει M (Tisch.): ἐπ' ἀναιρέσεως Mai 16 ἐνεδρυμένην (sic) Mai 17 δεσποτείαν M: δεσπότειαν v 19 τ' M πολυπλασίους M (Tisch.): πολλαπλασίους Mai τιμὰς scripsi (coni. etiam Tisch.): τιμῆς M 21 τῶν M (Tisch.): τῆς Mai ἐσθῆτας καὶ τροφὰς M (Tisch.): ἐσθῆτα καὶ τροφὴν Mai

---

10sqq. Deut. 21,18sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 260* ὅσοι δ' ἂν τῶν νέων περιφρονῶσι τοὺς γονεῖς καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν ἢ δι' αἰσχύνην ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς, πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς νουθετείτωσαν οἱ πατέρες, αὐτάρκεις γὰρ ἐφ' υἱάσιν οὗτοι δικασταί .... (264) ᾧ δ' ἂν οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθροὺς δ' ἀσπόνδους αὑτῷ ποιῇ τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι, προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων (οὗτος?) ἔξω τῆς πόλεως τοῦ πλήθους ἑπομένου καταλευέσθω ...

μέλειαν ὑγιαινόντων τε καὶ καμνόντων ἐκ πρώτης ἡλικίας μέχρι τελείας· οἰκότριβές τε ἂν εἶεν οἱ μὴ μόνον οἴκοι γεννηθέντες ἀλλὰ καὶ [οἱ] ὑπὸ τῶν τῆς οἰκίας δεσποτῶν συνεισενεγκάντων τὰ πρὸς γένεσιν φύσεως θεσμοῖς
234 εἰσφορὰν ἀναγκαίαν. (5.) τοσούτων οὖν ὑπαρχόντων ἄξιον ⟨ἐπαίνου⟩ μὲν οὐδὲν δρῶσιν οἱ τιμῶντες ⟨τοὺς⟩ γονεῖς, ἐπεὶ καὶ ἕν τι τῶν εἰρημένων αὐταρκέστατον εἰς σεβασμὸν αὐτοὺς προκαλέσασθαι, ψόγου δὲ καὶ κατηγορίας καὶ τῆς ἀνωτάτω δίκης οἱ μήθ' ὡς πρεσβυτέρους αἰδούμενοι μήθ' ὡς ὑφηγητὰς ἀποδεχόμενοι μήθ' ὡς εὐεργέτας ἀμοιβῆς ἀξιοῦντες μήθ'
235 ὡς ἄρχουσι πειθαρχοῦντες μήθ' ὡς δεσπότας εὐλαβούμενοι. πατέρα, οὖν φησί, μετὰ θεὸν καὶ μητέρα τίμα δευτερείοις τοῖς γέρασιν ἀναδουμένους, ἅπερ ἡ φύσις ἀπένειμεν αὐτοῖς ἀθλοθετοῦσα. τιμήσεις δ' [ἐπ'] οὐδενὶ μᾶλλον ἢ πειρώμενος ἀγαθός τε εἶναι καὶ δοκεῖν εἶναι, ὧν τὸ μὲν τὴν ἄτυφον καὶ ἄπλαστον ἀρετὴν ἐπιζητεῖ, τὸ δὲ τὴν σὺν ὑπολήψει
236 χρηστῇ καὶ τῷ παρὰ τῶν συνόντων ἐπαίνῳ. μικρὰ γὰρ τῶν ἰδίων φροντίζοντες ὠφελειῶν τέλος εὐδαιμονίας νομίζουσι τὴν τῶν παίδων καλοκἀγαθίαν, δι' ἣν καὶ τοῖς προσταττομένοις θελήσουσιν ὑπακούειν ἐκεῖνοι καὶ ἐν ἅπασι καταπειθεῖς εἶναι τοῖς δικαίοις καὶ συμφέρουσιν· οὐδὲν γὰρ ἀλλότριον ἀρετῆς ὁ ταῖς ἀληθείαις ὑφηγήσεται πατὴρ παιδί.
237 (6.) Τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις τὴν πρὸς γονεῖς εὐσέβειαν οὐ μόνον ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ κἀκ τῆς πρὸς τοὺς ἥλικας ἐκείνων ἀποδοχῆς. ὁ γὰρ πρεσβύτην καὶ πρεσβύτιδα οὐδὲν γένει προσήκοντας αἰδούμενος ἔοικέ πως ὑπομιμνήσκεσθαι πατρός τε καὶ μητρὸς καὶ ἀποβλέπων ὥσπερ
238 εἰς ἀρχέτυπα τεθεικέναι τὰς εἰκόνας ἐκείνων. ὅθεν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν οὐ μόνον προεδρίας ἐξίστασθαι .διείρηται νέους πρεσβύταις, ἀλλὰ

---

2 alt. οἱ seclusi 3 τὰ M (Tisch.): τὴν Mai 4 ἐπαίνου add. Tisch. 5 τοὺς addidi 6 αὐτῶν coni. Wendl. 7 ἀνωτάτω M (Tisch.): ἀνωτάτης Mai post δίκης add. οὐκ ἄξιοι Mai 10 δευτερείοις τοῖς γέρασιν Tisch.: δευτερείοις τὴν γέρασιν M, δευτεραίαν τὴν γέρασιν Mai 11 αὐτοῖς Tisch.: αὐτοὺς M ἐπ' seclusi 12 δοκεῖν M (Tisch.): δοκῶν Mai 14 post γὰρ add. οἱ γονεῖς Mai 16 ἐθελήσουσιν fortasse scribendum ἐκεῖνοι M: ἐκείνους Mai (Tisch.) 18 ὁ (sic) ταῖς ἀληθείαις M: ὃ ταῖς ἀληθείαις Tisch., ἡ τῆς ἀληθείας Mai; ὁ τῆς ἀληθείας ⟨ἐρῶν⟩ conicio 20 κἀκ τῆς M (Tisch.): κἀκ τῶν Mai ἡλίκας Mai ἀποδοχῆς scripsi (cf. *de decal.* *§ 167*): ἀποχῆς M 22 ante καὶ ἀποβλέπων add. ὁ Mai 23 τεθεικέναι corruptum videtur; τεθεραπευκέναι coni Wendl.

---

9. 10 cf. *Ioseph. c. Ap. II § 206* γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς θεὸν δευτέραν ἔταξεν καὶ τὸν οὐκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας ἀλλ' εἰς ὁτιοῦν ἐλλείποντα λευσθησόμενον παραδίδωσι. *Ps.-Phocyl. 8* πρῶτα θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας. 23 Lev. 19,32.

καὶ παριοῦσιν ὑπανίστασθαι πολιὰν γήρως αἰδουμένους, εἰς ὅπερ ἐλπὶς ἀφικέσθαι τοὺς προνομίας τοῦτ' ἀξιοῦντας. παγκάλως δέ μοι κἀκεῖνο 239 νενομοθετῆσθαι δοκεῖ· φησὶ γάρ· „ἕκαστος πατέρα τε ἑαυτοῦ καὶ μητέρα φοβείσθω“ (Lev. 19, 3), φόβον πρὸ εὐνοίας τιθείς, οὐχ ὡς πρὸς ἅπαν ἄμεινον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν χρησιμώτερόν τε καὶ λυσιτελέστερον. πρῶτον μὲν γὰρ τοῖς παιδευομένοις καὶ νουθετουμένοις ἄφροσιν εἶναι συμβέβηκεν· ἀφροσύνη δ' οὐκ ἄλλῳ ἢ φόβῳ θεραπεύεται· δεύτερον δ' ἁρμόττον οὐκ ἦν νομοθέτου παραγγέλμασι τοὺς παῖδας εὔνοιαν διδάσκεσθαι τὴν πρὸς γονεῖς, ἣν αὐτοκέλευστον ἡ φύσις ἐξαιτεῖ, ⟨ἐκ⟩ σπαργάνων δὲ ταῖς ψυχαῖς τῶν οὕτως ἡνωμένων κατὰ γένος ἐνιδρύσατο. διὸ φιλίαν μὲν τὴν πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὡς αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδί- 240 δακτον καὶ προστάξεως οὐ δεομένην ἀπέλιπε, φόβον δὲ προστάττει διὰ τοὺς εἰωθότας ῥᾳθυμεῖν· ἐπειδὴ γὰρ γονεῖς παῖδας ὑπερβαλλούσῃ χρώμενοι φιλοστοργίᾳ περιέπουσι καὶ πάντοθεν ἐκπορίζοντες αὐτοῖς τἀγαθὰ χαρίζονται μηδένα πόνον ἢ κίνδυνον ὑπερτιθέμενοι, δυνάμεσιν ὁλκοῖς εὐνοίας συνδεδεμένοι, τὸ λίαν φιλόστοργον αὐτῶν οὐ δέχονταί τινες ἐπ' ὠφελείᾳ, τρυφὴν καὶ χλιδὴν ἐζηλωκότες καὶ θαυμάζοντες μὲν τὸν ὑγρὸν βίον, διαρρέοντες δὲ κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν, καὶ μηδὲν μέρος ἐῶντες ὀρθοῦσθαι ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν, ἃς ὑποσκελίζοντες καὶ ἐκνευρίζοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν ἕνεκα τοῦ μὴ δεδιέναι τοὺς σωφρονιστὰς πατέρας καὶ μητέρας, ἐνδιδόντες καὶ ἐπιχαλῶντες ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις. ἀλλὰ καὶ 241 τούτοις ἀναγκαῖον παραινεῖν, ὅπως εὐτονωτέραις καὶ ἐμβριθεστέραις χρώμενοι νουθεσίαις θεραπεύσωσι τὸν τῶν παίδων ῥοῦν, καὶ τοῖς παισίν, ὅπως εὐλαβῶνται τοὺς * * * γινομένους δεδιότες καὶ ὡς ἄρχοντας καὶ ὡς φύσει δεσπότας· μόλις γὰρ οὕτως ἀδικεῖν ὀκνήσουσι.

(7.) Τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν προτέραν δέλτον πέντε κεφάλαια νόμων 242 καὶ ὅσα τῶν κατὰ μέρος εἰς ἕκαστον ἐλάμβανε τὴν ἀναφορὰν διεξῆλθον. χρὴ δὲ καὶ τὰς ὁρισθείσας ἐπὶ τῇ τούτων παραβάσει τιμωρίας δηλῶσαι. κοινὸς μὲν οὖν ἐστι κατὰ πάντων θάνατος, δι' ἣν ἔχει τἀδικήματα πρὸς 243

3 νενομοθετεῖσθαι M, corr. Tisch. 7 δ' M (Mai): δὲ v 8 δ' M (Mai): δὲ v 9 αὐτοκέλευστον M (Tisch.): αὐτοκελευστὶ Mai 9. 10 ἐκ σπαργάνων Mai: σπαργανῶν (sic) M 11 διὸ φιλίαν Tisch.: δι' ὠφέλειαν M 15 χαρίζονται M (Tisch.): χαρίζοντες Mai ὁλκοῖς scripsi: ὅρκοις M 16 εὐνοίας Wendl.: εὐνοίαις M 17 χλίδην Mai 18 καὶ μηδὲν M (Tisch.): τὸ μηδὲν Mai 20 ἕνεκα τοῦ M (Tisch.): ἑνὸς ἑκάστου Mai 21 ἐνδιδόντας καὶ ἐπιχαλῶντας M (Tisch.), corr. Mai 22 ὅπως Tisch.: πῶς M ἐμβρυθεστέραις Mai 23 ῥοῦν scripsi: ῥόον M 24 τοὺς γινομένους M: τοὺς γεννήσαντας Tisch.; τοὺς ⟨τοῦ ζῆν αἰτίους⟩ γενομένους conicio 25 ου ὀκνήσωσι (sic) M 26 δὴ M (Tisch.): δὲ Mai 29 δι' ἣν scripsi: δι' ὃν M

ἄλληλα συγγένειαν. αἰτίαι δὲ τῆς δίκης διάφοροι. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τοῦ
τελευταίου τοῦ πρὸς γονεῖς, ἐπειδὴ καὶ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔναυλος. ἐάν,
φησί, τις τυπτήσῃ πατέρα ἢ μητέρα, καταλευέσθω· πάνυ δικαίως· οὐ
244 γὰρ θέμις ζῆν τῷ προπηλακίζοντι τοὺς τοῦ ζῆν αἰτίους. ἀλλ' ἔνιοι τῶν
εὐπαρύφων καὶ νομοθετῶν πρὸς δόξας ἀπιδόντες μᾶλλον ἢ τὴν ἀλήθειαν
ἐκομψεύσαντο κατὰ πατροτυπτῶν ὁρίσαντες χειρῶν ἀποκοπήν, ὑπὲρ τοῦ
παρὰ τοῖς εἰκαιοτέροις καὶ ἀνεξετάστοις εὐδοκιμῆσαι νομίζουσιν ἁρμόττον
245 εἶναι τὰ μέρη οἷς ἐτύπτησαν τοὺς γονεῖς ἀκρωτηριάζεσθαι. ἔστι δ'
εὔηθες τοῖς ὑπηρετηκόσι πρὸ τῶν αἰτίων δυσχεραίνειν, τὴν γὰρ ὕβριν
οὐ χεῖρες ἀλλὰ διὰ χειρῶν ὑβρισταὶ δρῶσιν, οὓς ἀναγκαῖον κολάζειν·
εἰ μὴ καὶ τοὺς ἀνδροφονήσαντας ξίφει μεθετέον ὑπερόριον τὸ ξίφος
ῥίψαντας, καὶ τοὐναντίον τοῖς ἀριστεύσασιν ἐν πολέμῳ τιμὰς οὐ δοτέον,
246 ἀλλὰ ταῖς ἀψύχοις πανσευχίαις, δι' ὧν ἠνδραγαθίσαντο· μὴ καὶ τῶν ἐν
γυμνικοῖς ἀγῶσι στάδιον ἢ δίαυλον ἢ δόλιχον νενικηκότων ἢ πυγμὴν ἢ
παγκράτιον σκέλη καὶ χεῖρας αὐτὸ μόνον ταινιοῦν ἐπιχειρήσουσιν ὅλα
τὰ σώματα τῶν ἀθλητῶν παρέντες; γέλως μέντ' ἂν εἴη τὰ τοιαῦτ'
εἰσηγεῖσθαι, ⟨τὰ⟩ ὧν οὐκ ἄνευ κολάζοντας ἢ τιμῶντας, δέον τοὺς αἰτίους·
οὐδὲ γὰρ μουσικὴν ἐπιδεικνύμενόν τινα δι' αὐλῶν ἢ λύρας καὶ σφόδρα
κατορθοῦντα παραμειψάμενοι τὰ ὄργανα κηρυγμάτων καὶ τιμῶν ἀξιοῦμεν.
247 τί οὖν ἔδει πατροτύπτας, ὦ γενναῖοι νομοθέται, χειροκοπεῖν; ἢ ἵνα πρὸς
τῷ εἶναι μηδὲν χρήσιμοι τὸ παράπαν καὶ δασμὸν οὐκ ἐτήσιον ἀλλ' ἐφή-
μερον ἀναπράττωσι παρὰ τῶν ἠδικημένων τροφὰς ἀναγκαίας ἅτε πορίζειν
ἀδυνατοῦντες; οὐ γὰρ σιδήρειος πατήρ ἐστί τις οὕτως, ὡς λιμῷ περιϊδεῖν
248 θνήσκοντα υἱόν, καὶ ταῦτα χρόνῳ τῆς ὀργῆς ἀμαυρουμένης. κἂν μὴ
ἐπενέγκῃ μέντοι χεῖρας, κακηγορῇ δ' οὓς χρέος ἀναγκαῖον εὐφημεῖν ἢ
καὶ τρόπῳ ἑτέρῳ δρᾷ τι τῶν ἐπ' ἀτιμίᾳ γονέων, θνῃσκέτω· κοινὸς
γὰρ ἐχθρὸς καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, δήμιος ἁπάντων· ἐπεὶ τίνι

2 ἐάν M (Tisch.): ἄν Mai 3. 4 οὐ γὰρ M (Tisch.): οὔτε Mai 9 αἰτίων M (Tisch.): αἰτιῶν Mai 11 μεθετέον Mai: μετέθεον M ὑπερόριον M (Tisch.): ὑπερορίους Mai 13 ἠνδραγαθίσαντο scripsi: ἠνδραγαθήσαντο M (v) 14 δολιχὸν M (Tisch.) 15 αὐτὸ μόνον scripsi. αὐτῶν μόνον M ἐπιχειρήσωσιν Mai 17 τὰ add. Wendl. ὧν οὐκ ἄνευ κολάζοντας ἢ τιμῶντας M: ὧν οὐκ ἄνευ κολάζειν ἢ τιμᾶν Mai, δι' ὧν οὐκ ἂν εἴη κολάζειν ἢ τιμᾶν Tisch. 19 παραμειψάμενοι Wendl.: παραλειψάμενοι M in textu (v), παρακαλυψάμενοι mg M 21 τῷ Wendl.: τὸ M (v) 23 σιδήρειος Tisch.: σιδήριος M 24 καὶ ταῦτα M (Tisch.): τὸν ταῦτα ⟨ἐξημαρτηκότα⟩ Mai 25 κακηγορῇ scripsi: κακηγορεῖ M (v) 27 ἐπεὶ scripsi: ἐπὶ M

3 Exod. 21,15. 25 Exod. 21,16. Lev. 20,9.

γένοιτ' ἂν εὐμενὴς ἄλλῳ ὁ μηδὲ τοῖς αἰτίοις τοῦ ζῆν, δι' οὓς εἰς γένεσιν ἦλθεν, ὧν ἐστι προσθήκη;

(8.) Πάλιν δ' ὁ τὴν ἱερὰν ἑβδόμην βέβηλον ἀποφήνας τό γ' ἐπ' 249
αὐτὸν ἧκον μέρος ὑπόδικος ἔστω θανάτου. τοὐναντίον γὰρ τοῖς βεβήλοις καὶ πράγμασι καὶ σώμασι καθαρσίων εὐπορητέον εἰς τὴν ἀμείνω μεταβολήν, ἐπειδὴ „φθόνος", ὥς ἔφη τις, „ἔξω θείου χοροῦ βαίνει". τὸ δὲ τολμᾶν τὰ καθωσιωμένα παρακόπτειν καὶ παραχαράττειν ὑπερβάλλουσαν ἀσέβειαν ἐμφαίνει. κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐξ *Αἰγύπτου* μετα- 250
νάστασιν ἡνίκα δι' ἐρήμης ἀτριβοῦς ἅπασα ἡ πληθὺς ὡδοιπόρει, γενομένης ἑβδόμης αἱ μὲν τοσαῦται μυριάδες, ὅσας ἐδήλωσα πρότερον, ἐν ταῖς σκηναῖς κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν διέτριβον, εἷς δ' οὐχὶ τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ὀλίγα φροντίσας τῶν διατεταγμένων καὶ χλευάσας τοὺς φυλάττοντας ἐξῄει μὲν ἐπὶ φρυγανισμόν, ἔργῳ δ' εἰς παρανομίας ἐπίδειξιν. καὶ ὁ μὲν ὑπέστρεφεν ἀγκαλίδα ἀγαγών, οἱ δὲ τῶν σκηνῶν 251
ἐκχυθέντες, καίτοι παρατεθηγμένοι, νεώτερον οὐδὲν ἕνεκα τοῦ περὶ τὴν ἡμέραν ἱεροπρεποῦς εἰργάσαντο, πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα ἀγαγόντες τὸ ἀσέβημα μηνύουσιν· ὁ δ' εἰς εἱρκτὴν ἀποθέμενος, ἐκπεσόντος λογίου καταλεύειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκδίδωσι τοῖς πρῶτον θεασαμένοις εἰς ἀπώλειαν. ὡς γάρ, οἶμαι, πῦρ ἐναύειν ἑβδόμαις οὐκ ἐπιτέτραπται — δι' ἣν πρόσθεν αἰτίαν εἶπον —, οὕτως οὐδὲ τὰ πυρὸς ἐκκαύματα συλλέγειν.

(9.) Τοῖς μάρτυρα καλοῦσιν ἐπὶ μὴ ἀληθεῖ θεὸν ὥρισται δίκη 252
θανάτου· προσηκόντως· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος τῶν μετρίων ἀνέξεταί ποτε παρακληθεὶς συνεπιγράψασθαι ψεύδεσιν, ἀλλ' ἐχθρὸν ἄπιστον ὑπολαβεῖν ἄν μοι δοκεῖ τὸν εἰς ταῦτα προτρέποντα. ὅθεν ῥητέον· τὸν 253
ὀμνύντα μάτην ἐπ' ἀδίκῳ θεὸς ὁ τὴν φύσιν ἵλεως οὔποτε τῆς αἰτίας

---

1 ὁ om. Mai; εἰ coni. Tisch. 7 καθωσϊμένα (sic) M, corr. Tisch.: καθόσιμα (sic) Mai 8 ἐμφαίνει M (Tisch.): ἐκφαίνει Mai 10 ἑβδόμης scripsi: ἑβδομάδος M 13 ἐξῄει scripsi: ἐξίει M δ' M: δὲ Tisch. 15 ἐκχυθέντες Tisch.: ἐκκαυθέντες M 19 γὰρ M (Tisch.): οὖν Mai ἐναύειν Mai: ἐν δυοῖν M ἑβδόμαις M (Tisch.): ἑβδομάσιν Mai 19. 20 δι' ἣν αἰτίαν, πρόσθεν εἶπον Richt., δι' ἣν πρόσθεν εἶπον αἰτίαν conicio 21 tit. κατὰ ψευδόρκων add. mg M ἀληθεῖ scripsi: ἀληθῆ M 24 δοκῆ M, corr. Richt. (Tisch.) 25 θεὸς M Bar. Ant. (Tisch.): θεὸν Mai

---

3 Exod. 31,14. 15. 35,2. 6 Plat. Phaedr. 247a. 8sqq. Num. 15,32—36. 19 Exod. 35,3. 21 Deut. 19,16—19. 24—148,2 Mel. Barocc. fol. 105v Anton. Mel. II 64 Col. 1157 (Migne T. 136) Φίλωνος: τὸν ὀμνύντα μάτην — τὰς ἀπ' ἀνθρώπων τιμωρίας.

ἀπαλλάξει δυσκάθαρτον καὶ μιαρὸν ὄντα, κἂν διαφύγῃ τὰς ἀπ' ἀνθρώπων
τιμωρίας. διαδράσεται δ' οὐδέποτε· μυρίοι γὰρ ἔφοροι, ζηλωταὶ νόμων,
φύλακες τῶν πατρίων ἀκριβέστατοι, ἐπὶ καταλεύσει τι δρῶσιν ἀμει-
λίκτως ἔχοντες· εἰ μὴ ἄρα ἐπὶ μὲν ἀτιμίᾳ πατρὸς ἢ μητρὸς φονᾶν ἄξιον,
ἐπὶ δ' ὀνόματι τῷ καὶ αὐτῆς εὐκλεεστέρῳ σεμνότητος ὑπ' ἀσεβῶν ἀτι-
254 μουμένῳ μετριώτερον οἰστέον. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί τις ἀνόητος, ὡς
ἕνεκα τῶν ἐλαττόνων κτείνων τοὺς αἰτίους ἐπὶ τοῖς μείζοσιν ἐᾶν· μεῖζον
δ' ἀσέβημα τοῦ πρὸς γονεῖς κακηγορουμένους καὶ ὑβριζομένους τὸ περὶ
255 τὴν ἱερὰν πρόσρησιν θεοῦ γενόμενον ἐκ ψευδορκίας. εἰ δὲ ὁ μὴ προσ-
ηκόντως ὀμνὺς ὑπαίτιος, πόσης ἄξιος τιμωρίας ὁ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν
ἀρνούμενος καὶ τοὺς γεγονότας πρὸ τοῦ πεποιηκότος τιμῶν καὶ μὴ
μόνον γῆν ἢ ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ πῦρ, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντός, ἢ πάλιν
ἥλιον καὶ σελήνην καὶ πλάνητας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας ἢ τὸν σύμπαντα
οὐρανόν τε καὶ κόσμον σέβειν ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα θνητοὶ δημιουργοὶ
κατεσκεύασαν ξύλα καὶ λίθους, ἅπερ εἰς ἀνθρωποειδεῖς τύπους ἐμορ-
256 φώθη; τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἐξομοιούσθω τοῖς χειροκμήτοις· θέμις γὰρ
μὴ μετέχειν ψυχῆς τὸν τὰ ἄψυχα τιμήσαντα, καὶ μάλιστα φοιτητὴν
γενόμενον Μωυσέως, οὗ πολλάκις ἤκουσε λέγοντός τε καὶ προφητεύοντος
τὰς ἱερωτάτας καὶ καταθέους ἐκείνας ὑφηγήσεις· ὄνομα θεῶν ἑτέρων
μήτε τῇ ψυχῇ παραδέξῃ εἰς ὑπόμνησιν μήτε φωνῇ διερμηνεύσῃς, ἀλλ'
ἑκάτερον, νοῦν καὶ λόγον, μακρὰν τῶν ἄλλων διαζεύξας ἐπίστρεψον πρὸς
τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων, ἵνα καὶ φρονῇς περὶ μοναρχίας τὰ
ἄριστα καὶ κάλλιστα καὶ λέγῃς τὰ πρέποντα καὶ λυσιτελέστατα σαυτῷ
τε καὶ τοῖς ἀκουσομένοις.
257 (10.) Αἱ μὲν οὖν κατὰ τῶν παραβαινόντων τοὺς πέντε χρησμοὺς
τιμωρίαι δεδήλωνται. τὰ δὲ προκείμενα τοῖς φυλάττουσιν αὐτοὺς ἆθλα,

1 διαφύγῃ Ant., διαφύγει Bar.: διαφύγοι M (v) ἀπ' ἀνθρώπων M Ant. (Tisch.), ἀπὸ ἀνθρώπων Bar.: ἀπ' ἀνθρώπου Mai 2 μύριοι Mai 3 ἀκριβέστατοι scripsi: ἀκριβέστεροι M ἐπὶ καταλεύσαι τί δρῶσιν M: ἐπὶ καταλεύσει τοῖς δρῶσιν Tisch.; ⟨εἴ τινες⟩ vel ⟨ἐπὶ τοῖς⟩ ἐπὶ καταλύσει (scil. τῶν πατρίων) τι δρῶσιν conicio 4 φονᾶν ἄξιον scripsi: φόνου ἄξιον M 7 ἐᾶν· M (Tisch.): ·ἐὰν Mai 8 κατηγορουμένους (κακηγορουμένους scripsi) καὶ ὑβριζομένους M: κατηγορουμένου καὶ ὑβριζομένου Mai, κακουργουμένου καὶ ὑβριζομένου Tisch. 9 post ψευδορκίας add. ἐπιεικείᾳ χρήσεται Mai 12 ἢ ὕδωρ M (Tisch): καὶ ὕδωρ Mai 13 πλάνητας M: πλανήτας v ἢ M (Tisch.): καὶ Mai 15 ἀνθρωποειδεῖς M (Tisch.): ἀνθρωπώδεις Mai 16 χειροκμήτοις scripsi: χειροτμήτοις M (v) 21 διαζεύξας M (Tisch.): διαζεύξεων Mai 24 ἀκουσομένοις M (Tisch.): ἀκουομένοις Mai

19. 20 Exod. 23,13.

καὶ εἰ μὴ ῥηταῖς προστάξεσι μεμήνυκεν ὁ νόμος, ἀλλά τοι δι' ὑπονοίας ἐμφαίνεται. τὸ μὲν οὖν μὴ νομίζειν θεοὺς ἑτέρους μηδὲ χειρόκμητα 258 θεοπλαστεῖν μηδὲ ψευδορκεῖν ἑτέρου γέρως χρεῖον οὐκ ἔστιν· αὐτὸ γάρ, οἶμαι, τὸ ταῦτα ἐπιτηδεύειν ἄριστον καὶ τελεώτατόν ἐστι γέρας· ἐπὶ τίνι γὰρ δύναιτ' ἄν τις ἡσθῆναι μᾶλλον ἀληθείας ἐρῶν ἢ τῷ ἑνὶ προσκεῖσθαι θεῷ καὶ τῆς τούτου θεραπείας ἀδόλως καὶ καθαρῶς περιέχεσθαι; καλῶ δὲ μάρτυρας, οὐχ οἵτινες θεραπεύουσι τῦφον, ἀλλὰ τοὺς ἀπλανῆ 259 ζῆλον ἐζηλωκότας, παρ' οἷς ἀλήθεια τιμᾶται· φρονήσεώς τε γὰρ ἆθλον αὐτὴ ἡ φρόνησις καὶ δικαιοσύνη καὶ ἑκάστη τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἑαυτῆς ἐστι γέρας. ἡ δ' ὥσπερ ἐν χορῷ καλλιστεύουσα καὶ κατάρχουσα πασῶν ὁσιότης πολὺ πλέον ἐστὶν ἑαυτῆς καὶ ἀγώνισμα καὶ ἆθλον, παρέχουσα καὶ τοῖς χρωμένοις εὐδαιμονίαν καὶ τοῖς τούτων παισὶ καὶ ἐγγόνοις εὐπραγίας ἀναφαιρέτους. (11.) πάλιν γε μὴν τοῖς τὴν ἱερὰν ἑβδόμην φυλάτ- 260 τουσι συμβαίνει περὶ δύο τὰ ἀναγκαιότατα ὠφελεῖσθαι, σῶμα καὶ ψυχήν, τὸ μὲν ἀναπαύλαις ἐκ τῶν συνεχῶν καὶ ἀτρύτων πόνων, τὴν δ' ὑπολήψεσιν ἀρίσταις περὶ θεοῦ ὡς κοσμοποιοῦ καὶ ἐπιμελουμένου ὧν ἐγέννησε· καὶ ⟨γὰρ⟩ τὰ σύμπαντα ἐτελεσφόρησεν ἑβδομάδι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὴν ἑβδόμην τιμῶν αὐτὸς εὑρίσκεται τιμήν. ὁμοίως μέντοι 261 καὶ ὁ τοὺς γονεῖς ἀποδεχόμενος μὴ θηράσθω τι πλέον· εὑρήσει γὰρ σκοπῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὸ ἆθλον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν προτέρων τεσσάρων κεφαλαίων, ἃ θειοτέρας ἔλαχε μοίρας, ἔλαττον τοῦτ' ἐστὶ διὰ τὸ θνητῶν ἐφάπτεσθαι, παρηγόρησεν εἰπών· „τίμα πατέρα καὶ μητέρα, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ" (Exod. 20, 12. Deut. 5, 16), δύο γέρα τιθείς· ἓν μὲν μετουσίαν ἀρετῆς, τὸ γὰρ εὖ ἡ ἀρετὴ ἢ οὐκ ἄνευ 262 ἀρετῆς, ἕτερον δέ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀθανασίαν διὰ πολυχρονίου ζωῆς καὶ βίου μακραίωνος, ὃν καὶ μετὰ σώματος θρέψεις ψυχῇ κεκαθαρμένῃ τελείᾳ καθάρσει βιῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἀποχρώντως λέλεκται, τὰ δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ δέλτῳ μετὰ ταῦτα καιροῦ διδόντος ἐπισκεψόμεθα.

---

2 ἐμφαίνεται M (Tisch.): ἐκφαίνεται Mai χειρότμητα rursus M (v) 3 θεοπλαστεῖν M (Tisch.): θεὸν πλαστεῖν Mai χρεῖον Tisch. (etiam Tauchn.): χρειὼν M, χρείων Mai 8. 9 ἆθλον αὐτὴ ἡ φρόνησις Tisch.: ἆθλον αὕτη· φρόνησις ἆθλον αὐτῇ M, ἆθλον αὕτη φρόνησις αὐτῇ Mai 11 ὁσιότης scripsi: ὁσιοτήτων M 13 ἀναφερέτους Mai μὴν M (Tisch.): μὲν Mai 15 τὸ μὲν . . . τὴν δ' Tisch.: τῷ μὲν . . . τῇ δ' M 16 καὶ ⟨πατρὸς⟩ ἐπιμελουμένου conicio 17 γὰρ addidi 20 μὴν M (Tisch.): μὲν Mai 24 μὲν om. Mai

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΔΥΟ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ, ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΑΚΟΛΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΤΑ ΑΝΔΡΟΦΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΒΙΑΣ

1 (1.) Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε φιλοσοφίᾳ σχολάζων καὶ θεωρίᾳ τοῦ II p.2
κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τὸν καλὸν καὶ περιπόθητον καὶ μακάριον ὄντως νοῦν ἐκαρπούμην, θείοις ἀεὶ λόγοις συγγινόμενος καὶ δόγμασιν, ὧν ἀπλήστως καὶ ἀκορέστως ἔχων ἐνευφραινόμην, οὐδὲν ταπεινὸν φρονῶν ἢ χαμαίζηλον οὐδὲ περὶ δόξαν ἢ πλοῦτον ἢ τὰς σώματος εὐπαθείας ἰλυσπώμενος, ἀλλ' ἄνω μετάρσιος ἐδόκουν ἀεὶ φέρεσθαι κατά τινα τῆς ψυχῆς ἐπιθειασμὸν καὶ συμπεριπολεῖν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ σύμπαντι
2 οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ. τότε δὴ τότε διακύπτων ἄνωθεν ἀπ' αἰθέρος καὶ τείνων ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς τὸ τῆς διανοίας ὄμμα κατεθεώμην τὰς ἀμυθήτους θεωρίας τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων καὶ εὐδαιμόνιζον ἐμαυτὸν ὡς
3 ἀνὰ κράτος ἐκπεφευγότα τὰς ἐν τῷ θνητῷ βίῳ κῆρας. | ἐφήδρευε δ' p.300

---

1 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο γένη τῶν ι' λογίων, τό τε ς' καὶ τὸ ζ', τὸ κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας M, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀναφερομένων . . . τό τε ς' καὶ τὸ ζ', καὶ τὸ κατὰ μοιχῶν . . . ἀνδροφόνου καὶ πάσης βίας F, φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει λογίων (sic) εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων, τό τε ς' καὶ τὸ ζ', καὶ τὸ κατὰ μοιχῶν . . . πάσης βίας G, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ τῶν . . . δέκα λογίων, τό τε ς' καὶ τὸ ζ', τὸ κατὰ μοιχῶν . . . κατὰ τῶν ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας A, περὶ τῶν ἀναφερομένων . . . πάσης βίας HP, περὶ δέκα λόγων (sic) Arm 6 ὅτε] ὁπότε M 7 καὶ ante μακάριον om. A 8 νοῦν] βίον coni. Mang. θείοις ἀεὶ F Arm: ἀεὶ θείοις ceteri (v) λόγοις FA (Mang.): λογίοις ceteri συγγινόμενος F[1] (Mang.): συγκινούμενος ceteri 9 ἀκορέστων G φρονῶν om. Arm 10 τὰς τοῦ σώματος AP[2] 11 ἀλλὰ F τινα] τὸν M 12 ἡλίῳ τε M σύμπαντι F: τῷ παντὶ ceteri (v) 13 δὴ F: δὴ οὖν ceteri (v) 14 σκοπιᾶς F (in ras.): σκοπῆς ceteri (v) 15 θεωρίας] διαφορὰς coni. Mang. τῶν om. F εὐδαιμονίζων (ω ex ο corr.) H, εὐδαιμονίζων L (v) ἐμαυτὸν] ἑαυτὸν MA 16 κῆρας MF Arm: κακὰς κῆρας ceteri (v) δὲ M

ἄρα μοι τὸ κακῶν ἀργαλεώτατον, ὁ μισόκαλος φθόνος, ὃς ἐξαπιναίως
ἐπιπεσὼν οὐ πρότερον ἐπαύσατο καθέλκων πρὸς βίαν ἢ με καταβαλεῖν
εἰς μέγα πέλαγος τῶν ἐν πολιτείᾳ φροντίδων, ἐν ᾧ φορούμενος οὐδ᾽ ὅσον
ἀνανήξασθαι δύναμαι. στένων δ᾽ ὅμως ἀντέχω τὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας 4
ἐνιδρυμένον τῇ ψυχῇ παιδείας ἵμερον ἔχων, ὃς ἔλεόν μου καὶ οἶκτον
ἀεὶ λαμβάνων ἀνεγείρει καὶ ἀνακουφίζει. διὰ τοῦτον ἔστιν ὅτε τὴν
κεφαλὴν ἐπαίρω καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν ἀμυδρῶς μὲν — τὸ γὰρ
ὀξυδερκὲς αὐτῶν ἡ τῶν ἀλλοκότων πραγμάτων ἀχλὺς ἐπεσκίασεν —
ἀλλ᾽ ἀναγκαίως γοῦν περιβλέπομαι τὰν κύκλῳ καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς
κακῶν ζωῆς σπάσαι γλιχόμενος. εἰ δέ μοι καὶ ἐξ ἀπροσδοκήτου βρα- 5
χεῖα γένοιτο εὐδία καὶ γαλήνη θορύβων τῶν ἐν πολιτείᾳ, ὑπόπτερος
ἐπικυματίζω μόνον οὐκ ἀεροπορῶν, αὔραις τῆς ἐπιστήμης καταπνεόμενος,
ἣ με πολλάκις ἀναπείθει δραπετεύειν συνημερεύσοντα αὐτῇ καθάπερ ἀπὸ
δεσποτῶν ἀμειλίκτων, οὐκ ἀνθρώπων μόνον ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἀλλα-
χόθεν ἄλλων χειμάρρου τρόπον ἐπεισχεομένων. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ 6
τούτοις θεῷ προσῆκον εὐχαριστεῖν, ὅτι καίτοι κατακλυζόμενος οὐκ ἐγκα-
ταπίνομαι βύθιος· ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς, οὓς ἀπογνώσει
τινὸς χρηστῆς ἐλπίδος ᾠήθην ἤδη πεπηρῶσθαι, διοίγω καὶ φωτὶ τῷ
σοφίας ἐναυγάζομαι μὴ πάντα τὸν βίον τῷ σκότῳ παραδοθείς. ἰδού γέ
τοι τολμῶ μὴ μόνον τοῖς ἱεροῖς Μωυσέως ἑρμηνεύμασιν ἐντυγχάνειν,
ἀλλὰ καὶ φιλεπιστημόνως διακύπτειν εἰς ἕκαστον καὶ ὅσα μὴ γνώριμα
τοῖς πολλοῖς διαπτύττειν καὶ ἀναφαίνειν.

(2.) Ἐπεὶ δὲ τῶν δέκα λογίων, ἅπερ αὐτὸς ἔχρησεν ὁ θεὸς ἄνευ 7
προφήτου καὶ ἑρμηνέως, πέντε μὲν εἴρηται τὰ χαραχθέντα ἐν τῇ προ-

---

2 καθέλκων με Arm   με καταβαλεῖν] μεταβαλεῖν F, κατέβαλεν (om. με) M   4 δύναμαι] σθένω F   στένων] θεὸς (sic) F, στένων om. Arm   ἀντέχω] ἀντέχων καὶ F   5 ἵμερον] [illegible] ἔρον F   ἔχων om. F   6 ὅτε om. M   7 ἀμυδρῶς Arm: ἀμυδροῖς codd. (v)   7. 8 τὸ ὀξυδερκὲς γὰρ (γὰρ ss.) transp. H (v)   8 ἀλλοκότων] ἀλλαχόθεν ἄλλων (ut l. 14. 15) coni. Mang.   ἐσκίασεν F   9 ἀλλὰ G   ἀναγκαίως] ἀνεψγόσι coni. Mang.   10 ζωῆς om. F   11 εὐδεία H¹P   θορύβου τῶν (sic) F   ἐν πολιτείᾳ F: ἐκ πολιτείας ceteri (v)   12 μόνον οὐκ ἀεροπορῶν om. M   τῆς F: ταῖς ceteri (v)   13 δραπετεύειν] θεραπεύειν A   συνημερεύσοντα F (coni. Mang.): συνημερεύοντα ceteri (v), καὶ συνημερεύειν Arm   ἀπὸ] ὑπὸ AP²   15 ἐπεισχεομένων F: ἐπιχεομένων ceteri (v)   18 τινὸς Mang.: τινὲς codd.   ᾠήθην scripsi (ᾠήθην ἂν Mang.): ᾠήθησαν codd.   διανοίγω A (fort. recte)   φωτὶ τῆς σοφίας A   τῷ om. Mang.   19 τῷ σκότῳ M: ἐν σκότῳ ceteri (Turn.)   παριδρυθεὶς coni. Mang.   20 μωϋσέως G: μωϋσέος ceteri, τοῦ νομοθέτου Arm   22 διαπτύττειν F (cf. Mang.): διαφυλάττειν ceteri (v)   ἀναφαίνειν F: ἀναφαίνειν σκοπεῖν ceteri (v)   23 τῶν δέκα F: περὶ δέκα ceteri (v)   24 ἑρμηνέως] ἑρμηνείας Arm   εἴρηται om. Arm

τέρᾳ δέλτῳ καὶ ὅσα τῶν κατὰ μέρος συνέτεινεν εἰς ταῦτα, δεῖ δ' ἐν τῷ παρόντι καὶ τὰ λοιπὰ τὰ κατὰ τὴν ἑτέραν δέλτον ὡς οἷόν τε ἄριστα συνυφῆναι, πειράσομαι πάλιν καθ' ἕκαστον τῶν γενῶν ἐφαρμόζειν τοὺς
8 ἐν εἴδει νόμους. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ δέλτῳ πρῶτον γράμμα τοῦτ' ἐστίν· „οὐ μοιχεύσεις“, ὅτι, οἶμαι, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης μέγα πνεῖ ἡ ἡδονὴ καὶ οὐδὲν μέρος τὴν δυναστείαν αὐτῆς ἐκπέφευγεν, οὐ τῶν κατὰ γῆν, οὐ τῶν κατὰ θάλατταν, οὐ τῶν ἐν ἀέρι· χερσαῖά τε γὰρ καὶ πτηνὰ καὶ ἔνυδρα πάντα διὰ πάντων τέθηπε | καὶ περιέπει καὶ τοῖς ἐπιτάγμασιν p. 301
αὐτῆς ὑπείκει πρός τι βλέμμα καὶ νεῦμα ἀφορῶντα κἂν εἰ φρυάττοιτο ὑπ' ἀλαζονείας ἀσμενίζοντα καὶ μόνον οὐ φθάνοντα τὰς προστάξεις
9 ὀξύτητι καὶ ἀνυπερθέτῳ τάχει τῶν ὑπηρεσιῶν. ἔχει μὲν οὖν καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἡδονὴ πολλὴν καὶ πολλάκις μέμψιν, ὅταν ἀμέτρως καὶ ἀκορέστως χρῆταί τις αὐτῇ, καθάπερ οἱ περὶ ἐδωδὴν ἄπληστοι, κἂν εἰ μηδὲν τῶν ἀπαγορευομένων προσφέροιντο, καὶ οἱ φιλογύναιοι συνουσίαις ἐπιμεμηνότες καὶ λαγνίστερον ὁμιλοῦντες γυναιξὶν οὐχ ἀλλοτρίαις ἀλλὰ
10 ταῖς ἑαυτῶν. ἡ δὲ μέμψις σώματός ἐστι μᾶλλον ἢ ψυχῆς κατὰ τοὺς πολλούς, πολλὴν μὲν ἔχοντος εἴσω φλόγα, ἣ τὴν παραβληθεῖσαν τροφὴν ἐξαναλίσκουσα ἑτέραν οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιζητεῖ, πολλὴν δὲ ἰκμάδα, ἧς τὸ ῥοῶδες διὰ τῶν γεννητικῶν ἀποχετεύεται κνησμοὺς καὶ ὀδαξησμοὺς ἐμ-

1 δ' om. Mang. 2 τ' A ἀρίστως M 4 ἐν δὲ — τοῦτ' ἐστίν om. Arm, eorum loco novum titulum habet Φίλωνος περὶ δέκα λόγων γράμμα] πρόσταγμα vel παράγγελμα coni. Mang. 5 οὐ μοιχεύσεις tamquam titulum rubro scripsit F, repet. mg M 5. 6 ἡ ἡδονὴ M: ἡ om. ceteri (v) 7 γὰρ om. A
8 διὰ πάντων τέθηπε καὶ περιέπει καὶ om. Nicet. τέθηπε F Arm: γέγηθε ceteri (v)
9 αὐτῆς] αὐτοῖς A ὑπείκει F Arm: ὑπείκει καὶ ceteri (v) πρός τι F Arm: πρός τε ceteri (πρὸς τὸ v) πρός τι — ἀσμενίζοντα καὶ (10) om. Nicet. βλέμμα καὶ νεῦμ' HP, νεῦμα καὶ βλέμμ' A 10 τὰς προστάξεις om. Arm
11 ἐν ὀξύτητι F μὲν om. F ἡ om. F 12 πολλὴν καὶ πολλάκις F: πολλὴν καὶ om. ceteri (v) 13 οἱ ἄπληστοι περὶ ἐδωδὴν transp. HP (v)
14 ἀπαγορευομένων F: ἀπηγορευμένων ceteri (v) φιλογύναιοι Arm Nicet.: φιλογυναίοις codd. (v) 15 ὁμιλοῦντες F Nicet.: προσομιλοῦντες ceteri (v)
16 αὐτῶν F οὐ ante σώματος add. F 16. 17 κατὰ τοὺς πολλοὺς om. F Arm Nicet. (fort. recte) 17 ἔχοντας MH¹P Barb. τροφὴν] ὕλην M
18 πολλὴν] πάλιν Nicet. δὲ ἰκμάδα A, δ' ἰκμάδα F: δ' ἰκμάσασα M, ἰκμάδα (om. δὲ) ceteri (v); δι' ἰκμάδα coni. Mang. ἧς] πᾶν M 19 ἀποχεύεται A κνϊσμοὺς F καὶ ὀδαξισμοὺς F (ὀδαξησμοὺς scripsi): om. ceteri

4—153,8 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v Monac. 33 fol. 300v) Φίλωνος· καὶ γράμμα πρῶτον τοῦτό ἐστιν — ζηλοῦν ἐπιμελές. ἄλις μὲν δὴ τούτων.
5—157,16 Catena Barber. IV 56 fol. 121v Φίλωνος ἑβραίου: πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης — κακὰ καὶ δυσίατα.

ποιοῦν καὶ γαργαλισμοὺς ἀπαύστους. τοὺς δὲ καὶ γυναιξὶν ἄλλων καὶ 11
ἔστιν ὅτε οἰκείων καὶ φίλων ἐπιμεμηνότας καὶ ἐπὶ λύμῃ τῶν πλησίον
ζῶντας, ὅλα γένη πολυάνθρωπα κιβδηλεύειν ἐπιχειροῦντας καὶ τὰς μὲν
ἐπὶ γάμοις εὐχὰς παλιμφήμους τὰς δὲ ἐπὶ τέκνοις ἐλπίδας ἀτελεῖς ἀπεργαζομένους, ἀνίατον νόσον ψυχῆς νοσοῦντας, ὡς κοινοὺς ἐχθροὺς ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κολαστέον θανάτῳ, ὡς μήτε ζῶντες ἐν ἀδείᾳ πλείους διαφθείροιεν οἴκους μήτε διδάσκαλοι γένοιντο ἑτέρων, οἷς τὰ πονηρὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ζηλοῦν ἐπιμελές.

(3.) Εὖ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὰς ὁμιλίας ὁ νόμος διετά- 12
ξατο. κελεύει γὰρ οὐ μόνον ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ
χηρευουσῶν ⟨μητρυιῶν⟩, αἷς οὐ θέμις συνέρχεσθαι. τὸ Περσικὸν ἔθος 13
εὐθὺς ἀποστραφεὶς καὶ μυσαξάμενος ἀπεῖπεν ὡς μέγιστον ἀνοσιούργημα· μητέρας γὰρ οἱ ἐν τέλει Περσῶν τὰς ἑαυτῶν ἄγονται καὶ τοὺς φύντας ἐκ τούτων εὐγενεστάτους νομίζουσι καὶ βασιλείας, ὡς λόγος, τῆς μεγίστης ἀξιοῦ-
σιν· οὗ τί ἂν γένοιτο δυσσεβέστερον ἀνοσιούργημα; πατρὸς εὐνὴν τετελευ- 14
τηκότος, ἣν ἄψαυστον ὡς ἱερὰν ἐχρῆν φυλάττεσθαι, καταισχύνειν, γήρως δὲ καὶ μητρὸς αἰδῶ μὴ λαμβάνειν, τὸν αὐτὸν τῆς αὐτῆς υἱὸν καὶ ἄνδρα γίνεσθαι καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα, καὶ τοὺς ἀμφοῖν παῖδας τοῦ μὲν πατρὸς ἀδελφούς, υἱωνοὺς δὲ τῆς μητρός,

---

1 alt. καὶ F: om. ceteri (v)   καὶ ἔστιν—ὅλα (3) om. F   2 πλησίων A (Turn.)   4 ἐπὶ γάμοις F Nicet.: ἐπὶ γάμους A, ἐπιγαμίους ceteri (v)   δ' A   4. 5 ἀπεργαζομένας G   6 κολαστέον] ὁ νόμος κολάζει Nicet.   ἐν ἀδείᾳ] ἀναιδείᾳ Arm   7 διαφθείροιεν FAG Nicet. Barb.: διαφθείρειεν MHP (v)   μήτε MF Nicet.: μηδὲ ceteri (v)   9 τἄλλα M   περὶ τῆς ὁμιλίας A, περὶ τὰς ἄλλας ὁμιλίας F   ὁ νόμος] ὀνόματα A   11 χηρευουσῶν μητρυιῶν scripsi (coll. § 20): χηρευουσῶν codd. (v); ἀγχιστευουσῶν coni. Mang.   ἔθος A   13 post γὰρ add. αὐτῶν M   τὰς ἑαυτῶν A: τὰς αὑτῶν (ὑ ex ὐ corr.) H, τὰς αὐτῶν FGP Barb., om. h. l. M   14 ὡς λόγος, τῆς μεγίστης F Arm: τῆς μεγίστης, ὡς λόγος ceteri (v)   15 δυσεβέστερον F, δὐσευέστερον A   16 γήρως] χήρας coni. Mang.   17 λαμβάνοντα coni. Mang.   18 γενέσθαι H (v)   καὶ post γίνεσθαι om. Arm   τοῦ αὐτοῦ καὶ M (καὶ om. Mang.): om. F Arm, νῦν ceteri (Turn.)   μητέρα καὶ γυναῖκα transp. H (v)   19 τοῦ μὲν F Arm (coni. Mang.): τοὺς μὲν ceteri (v)

1—6 Lev. 18,20. 20,10. Deut. 22,22. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 274* μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ μίσγεσθαι δὲ μητράσι κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν, ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ καὶ τηθίσι καὶ ἀδελφαῖς καὶ παίδων γυναιξὶν ὡς ἔκφυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν μεμίσηκεν. . . . κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν. 11 Lev. 18,8. 20,11. Deut. 22,30. 13 cf. Sext. Emp. Pyrrh. Hyp. III 205, alii.

καὶ τὴν μὲν ὧν ἔτεκε μητέρα τε καὶ μάμμην, τὸν δὲ ὧν ἐγέννησεν ἐν
15 ταὐτῷ πατέρα τε καὶ ὁμομήτριον ἀδελφόν — ταῦτ᾽ ἐπράχθη τὸ παλαιὸν
καὶ παρ᾽ Ἕλλησιν ἐν Θήβαις ἐπὶ τοῦ Λαΐου παιδὸς Οἰδίποδος καὶ
ἐπράχθη κατ᾽ ἄγνοιαν, | οὐχ ἑκουσίῳ γνώμῃ, καὶ ὅμως τοσαύτην κακῶν p. 302
φορὰν ἤνεγκεν ὁ γάμος, ὡς μηδὲν ἐλλειφθῆναι τῶν εἰς τὴν ἀνωτάτω
16 βαρυδαιμονίαν. πολέμων τε γὰρ ἐμφυλίων καὶ ξενικῶν διαδοχαὶ καθάπερ
κλῆρος παισὶ καὶ ἐκγόνοις παρὰ πατέρων καὶ προγόνων ἀπελείπετο καὶ
πορθήσεις πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μεγίστων ἐγίνοντο καὶ φθοραὶ στρα-
τιωτικῶν δυνάμεων ἐγχωρίων τε καὶ τῶν κατὰ συμμαχίαν ἀφικνουμένων
καὶ ἡγεμόνων τῶν παρ᾽ ἑκατέροις ἀρίστων ἐπάλληλοι φθοραὶ καὶ διὰ τὰς
περὶ κράτους [καὶ] ἀρχῆς ἀσυμβάτους ἔχθρας ἀδελφοκτονίαι, δι᾽ ἃς οὐ
μόνον αἱ συγγένειαι καὶ πατρίδες ἀλλὰ καὶ ἡ πλείστη μοῖρα τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ παντὸς ἐξεφθάρη πανωλεθρίᾳ· κεναὶ γὰρ αἱ πρότερον εὐανδροῦσαι
πόλεις οἰκητόρων μνημεῖα τῶν τῆς Ἑλλάδος συμφορῶν ὑπελείφθησαν,
17 ἀτυχὴς θέα τοῖς ὁρῶσιν. οὐ μὴν οὐδὲ Πέρσαι, παρ᾽ οἷς ταῦτα ἐπιτη-
δεύεται, τῶν παραπλησίων κακῶν ἀμοιροῦσιν· ἀεὶ γὰρ ἐν στρατείαις καὶ
μάχαις εἰσὶ κτείνοντες καὶ κτεινόμενοι καὶ τοτὲ μὲν τοὺς πλησιοχώρους
κατατρέχοντες τοτὲ δὲ τοὺς ἐπανισταμένους ἀμυνόμενοι· πολλοὶ δὲ πολλα-
χόθεν ἐπανίστανται, τοῦ βαρβαρικοῦ μὴ πεφυκότος ἠρεμεῖν· πρὶν γοῦν
καταλυθῆναι τὴν ἐν χερσὶ στάσιν, ἑτέρα φύεται, ὡς μηδένα τοῦ ἔτους
ὑπεξῃρῆσθαι καιρὸν εἰς ἡσυχίαν, ἀλλὰ καὶ θέρους καὶ χειμῶνος μεθ᾽
ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὁπλοφορεῖν, πλείω χρόνον ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἐν
ὑπαίθρῳ ταλαιπωροῦντας ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκοῦντας διὰ πολλὴν ἔνδειαν
18 εἰρήνης. ἐῶ λέγειν τὰς τῶν βασιλέων μεγάλας καὶ ὑπερόγκους εὐπρα-
γίας, οἷς ἀγώνισμα πρῶτον εὐθὺς ἅμα τῇ παραλήψει τῆς ἡγεμονίας τὸ

1 τε om. A   1. 2 ἐν αὐτῷ F, αὐτῷ (om. ἐν) Arm   2 ταῦτ᾽ ἐπράχθη κτλ. cum praecedentibus coniunxi   3 παιδὸς] καὶ τοῦ παιδὸς M   4 κατ᾽ FA: κατὰ ceteri   4. 5 κακῶν φορὰν F: κακῶν om. A, φορὰν κακῶν ceteri (v)   6 γὰρ om. A   7 κλήρου F   ἐκγόνοις FA Barb.: ἐγγόνοις ceteri (v)   πατέρων] πατρώων Turn. (Richt.!)   8 φθορὰ Arm   9 τῶν om. A   10 φθοραὶ] φόνοι coni. Mang.   11 καὶ seclusit Mang.   14 ἀπελείφθησαν M   15 οὐ μὴν om. Barb.   16 αἰεὶ F   στρατιαῖς FN, στρατεία A   17 τοτὲ] ποτὲ N   19 γοῦν] οὖν A Barb. (Mang.), γὰρ G   20 μηδένα τοῦ ἔτους] μηδ᾽ ἐν τούτοις A   21 θέρους καὶ χειμῶνος om. HP (Turn.)   post χειμῶνος add. καὶ Mang., om. codd.   22 πλείω FN: πλείονα ceteri (v)   τοῖς om. N   23 οἰκοῦντας v (Turn.): οἰκεῖν codd.   24 ἐῶ γὰρ A

2sqq. cf. Soph. Oed. Tyr. 1404—1408.   15—155,5 N fol. 158v: οὐ μὴν—τοὺς ἀσεβοῦντας.

μέγιστον ἄγος, ἀδελφοκτονία, μαντευομένων τὴν ἐκ τῶν ἀδελφῶν γενησομένην ἴσως ἐπίθεσιν ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν εὐλόγως κτείνειν. ἅπερ μοι 19
δοκεῖ πάντα συμβαίνειν διὰ τὰς ἀναρμόστους υἱῶν πρὸς μητέρας ὁμιλίας, τῆς ἐφόρου τῶν ἀνθρωπείων δίκης ἀμυνομένης τῶν ἀνοσιουργημάτων τοὺς ἀσεβοῦντας· ἀσεβοῦσι δ' οὐχ οἱ δρῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τοῖς δρῶσιν ἑκουσίῳ γνώμῃ συνεπιγράφονται. τοσαύτην δὲ ὁ ἡμέτερος νόμος 20
φυλακὴν πεποίηται τοῦ πράγματος, ὥστε οὐδὲ προγονῷ τελευτήσαντος πατρὸς ἄγεσθαι μητρυιὰν ἐφῆκε, διά τε τὴν εἰς τὸν πατέρα τιμὴν καὶ διότι μητρυιᾶς καὶ μητρὸς ὄνομα συγγενές, εἰ καὶ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς συνῳδὸν πάθος· ὁ γὰρ ἀλλοτρίας ἀπέχεσθαι διδαχθείς, ὅτι μητρυιὰ 21
προσερρήθη, πολὺ μᾶλλον ἀφέξεται τῆς φύσει μητρός· καὶ εἴ τις διὰ
03 M. τὴν ἐπὶ τῷ πατρὶ μνήμην αἰδεῖται τὴν ἐκείνου | ποτὲ γενομένην γυναῖκα, δῆλός ἐστιν ἕνεκα τῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς τιμῆς οὐδὲν βουλευσόμενος ἐπὶ τῇ μητρὶ νεώτερον, ἐπεὶ καὶ σφόδρα ἐστὶν εὔηθες ἡμίσει μέρει τοῦ γένους χαριζόμενον ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς ὀλιγωρεῖν δοκεῖν.

(4.) Ἑξῆς ἐστι παράγγελμα μηδ' ἀδελφὴν ἐγγυᾶσθαι, πάνυ σπουδαῖον 22
καὶ συντεῖνον εἰς ἐγκράτειαν ὁμοῦ καὶ εὐκοσμίαν. ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος Σόλων ὁμοπατρίους ἐφεὶς ἄγεσθαι τὰς ὁμομητρίους ἐκώλυσεν, ὁ δὲ Λακεδαιμονίων νομοθέτης ἔμπαλιν τὸν ἐπὶ ταῖς ὁμογαστρίοις γάμον ἐπι-

1 μαντευομένη A; μαντευομένοις scribendum censuit Mang. ἀδελφῶν om. G 1.2 οὐ γενησομένην ἴσως MA (Mang.), γενησομένην om. F 2.3 μοι δοκῶ MFN (fort. recte, tum vero συμβαίνει scribendum est) 5 ἀσεβοῦσι] ἀσε (sic) F δ' F: γοῦν Barb., γὰρ ceteri (v) μόνον FP Barb.: μόνοι ceteri (v) 5.6 γρ. καὶ ὅσοι τῶν ἔτι δρώντων ἔχουσι συνεπιγράφους mg M 6 ἑκουσίω γνώμη συνεπιγράφονται F Arm: post γνώμῃ add. σὺν τῇ τῶν δρώντων ἐξουσίᾳ ceteri (v) δ' F, δὲ om. Arm 7 ὥστε M: ὥστ' ceteri προγονῷ scripsi: προγόνῳ codd. (v) 8 ἀφῆκε G 9 μητρὸς καὶ μητρυιᾶς Arm 10.11 προσερρήθη μητρυιά transp. A 11 προσερρέθη M 12 μνήμην] τιμὴν coni. Mang. 13.14 βουλευσόμενος F Arm (Mang.): βουλευόμενος ceteri (βουλόμενος Turn.) 14 τῆ μητρὶ F: τῇ om. ceteri σφόδρ' F 15 vel μέρει delendum vel ἢ inserendum putavit Mang. 15.16 ὀλιγωρεῖν δοκεῖν ante ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς transp. HP (v) 17 tit. περὶ τοῦ δεῖν μὴ ἀδελφὴν ἄγεσθαι γυναῖκα add. mg M ἑξῆς] ἐξ ἧς F 18 ὁμοῦ] νόμου Arm Ἀθηναῖος] Ἀθηναίων νομοθέτης Arm 19 ὁμοπατρίους ἐφεὶς ἄγεσθαι om. Arm ἐφεὶς F: ἐφιεὶς ceteri (v) τὰς] τοὺς A 20 ταῖς] τοῖς A Barb.

7 Lev. 18,8. 20,11. Deut. 22,30. 17 Lev. 18,9. 20,17. 19 cf. Schol. Arist. Nub. 1371. Corn. Nep. Cim. 1.

23 τρέψας τὸν πρὸς τὰς ὁμοπατρίους ἀπεῖπεν· ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων χλεύην
⟨θέμενος⟩ τὴν ἑκατέρων εὐλάβειαν ὡς ἡμίεργα διαταττομένων εὐφόρησεν
εἰς ἀσέλγειαν, ἐπιδαψιλευόμενος δυσθεράπευτον κακὸν σώμασι καὶ ψυχαῖς
ἀκρασίαν καὶ παρασχὼν ἄδειαν ἁπάσας ἀδελφὰς ἄγεσθαι, τάς τε ἰδίας
τοῦ ἑτέρου τῶν γονέων, τοῦδε ἢ τοῦδε, καὶ τὰς ἐξ ἀμφοῖν καὶ τὰς οὐ
νεωτέρας μόνον ἀλλὰ καὶ πρεσβυτέρας καὶ ἰσήλικας· καὶ δίδυμοι γὰρ
πολλάκις ἐγεννήθησαν, οὓς ἡ μὲν φύσις ἅμα τῇ γενέσει διήρτησε καὶ
διέζευξεν, ἡ δ' ἀκολασία καὶ φιληδονία εἰς κοινωνίαν ἐκάλεσεν ἀκοινώνητον
24 καὶ ἁρμονίαν ἀνάρμοστον. ἅπερ ἐκμυσαξάμενος ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς
ὡς ἀλλότρια καὶ ἐχθρὰ πολιτείας ἀνεπιλήπτου καὶ προτρέποντα καὶ
ἀλείφοντα πρὸς τὰ αἴσχιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνὰ κράτος ἀπεῖπεν
ἀδελφῇ συνέρχεσθαι, εἴτε ἐξ ἀμφοῖν εἴτε καὶ μόνου γένοιτο τοῦ ἑτέρου.
25 τί γὰρ δεῖ τὸ τῆς αἰδοῦς κάλλος αἰσχύνειν; τί δ' ἀχρωμάτους κατα-
σκευάζειν παρθένους, ἃς ἐρυθριᾶν ἀναγκαῖον; τί δὲ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους
ἀνθρώπους κοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας ἐπέχειν εἰς βραχὺ χωρίον τὸ ἑκάστης
οἰκίας συνωθοῦντας μέγα καὶ λαμπρὸν γένος ἐκτείνεσθαι καὶ χεῖσθαι
δυνάμενον εἰς ἠπείρους καὶ νήσους καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν; αἱ γὰρ
πρὸς τοὺς ὀθνείους ἐπιγαμίαι καινὰς ἀπεργάζονται συγγενείας τῶν ἀφ'
26 αἵματος οὐκ ἀποδεούσας. (5.) ὧν χάριν πολλὰς καὶ ἄλλας ὁμιλίας
ἐκώλυσε προστάξας μὴ θυγατριδῆν, μὴ υἱιδῆν, μὴ τηθίδα πρὸς πατρὸς
ἢ μητρός, μὴ θείου ἢ υἱοῦ ἢ ἀδελφοῦ γυναῖκα γενομένην ἐγγυᾶσθαι, μηδ'
αὖ προγονὴν ἢ χήραν ἢ παρθένον ζώσης μὲν τῆς γυναικὸς — ἄπαγε —

---

1 τὸν] τὰς G τὰς om. G 1. 2 χλεύην θέμενος scripsi: χλεύην codd.; χλευάζων v (Turn.) 2 ἑκατέραν F[1] εὐφόρησεν] ἀφόρησεν (sic) F, ἐγνώρισεν A, ἐγνώρησεν P[2]; εὐφόρησεν corruptum, ἐφώρμησεν conicio 3 δαψιλευόμενος M 4 ἀκρασίαν] ἀκολασίαν coni. Mang. ἅπασιν Arm 5 τοῦδε ἢ τῆσδε coni. Mang. 6 καὶ τὰς πρεσβυτέρας A ἀλλὰ καὶ ἰσήλικας F 7 γεννήσει A 9 ἐκθυσαξάμενος (sic) F 10 ὡς om. F Arm ἀνεπιλήπτου πολιτείας transp. Barb. προτρέποντος F 11 αἴσχιστα FL[2]: ἔχθιστα ceteri 12 pr. εἴτε FG: εἴτε καὶ ceteri (v) γένηται Barb. 14 τὰς om. F 15 ἀνθρώπους om. A 16 ἀπωθοῦντας Arm (?) γένος Mang.: ἔργον codd. 17 αἵ τε γὰρ M 18 πρὸς τοὺς ὀθνείους F: τῶν ὀθνείων ceteri (v) ἐπιγαμί[illegible]αι F[2],
ὁμιλίας
ἐπιγαμιαίας F[1] ut vid. 19 συγγενείας A 20 μὴ υἱιδῆν om. F 22 προγονὴν ἢ A: πρόγονον (om. ἢ) ceteri (Turn.) μὲν] μέντοι A ἄπαγε FG Arm: ἐπάγεσθαι ceteri (v)

---

1 sqq. cf. Diod. Sic. I 27. Sext. Emp. Pyrrh. Hyp. III 205. 20 Lev. 18,10. 12. 13. 20,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 274* (supra p. 153). 21 Lev. 18,14. 15. 16. 20,12. 20. 21. 22 Lev. 18,17. 20,14.

ἀλλὰ μηδ' ἀποθανούσης· δυνάμει γὰρ ὅ γε πατρωὸς πατὴρ ὀφείλων τὴν
ἐκ τῆς γυναικὸς ἐν τάξει θυγατρὸς τίθεσθαι. πάλιν δύο ἀδελφὰς 27
M. ἄγεσθαι τὸν αὐτὸν οὐκ ἐπιτρέπει, οὔτ' ἐν τῷ αὐτῷ | οὔτ' ἐν διαφέρουσι
χρόνοις, κἂν τύχῃ τις ἣν προέγημεν ἀπεωσμένος· ζώσης γὰρ ἔτι τῆς
συνοικούσης, εἴτε καὶ ἀπηλλαγμένης, ἐάν τε χηρεύῃ ἐάν τε καὶ ἑτέρῳ
γαμηθῇ, τὴν ἀδελφὴν οὐχ ὅσιον ὑπέλαβεν ἐπὶ τὰ τῆς ἠτυχηκυίας
παρέρχεσθαι, προδιδάσκων τὰ συγγενικὰ δίκαια μὴ λύειν μηδ' ἐπιβαίνειν
πταίσμασι τῆς οὕτως ἡνωμένης κατὰ γένος μηδ' ἐναβρύνεσθαι καὶ ἐντρυ-
φᾶν θεραπευομένην ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνης καὶ ἀντιθεραπεύουσαν
αὐτούς. ἐγείρονται γὰρ ἐκ τούτων χαλεπαὶ ζηλοτυπίαι καὶ δυσπαρηγόρητοι 28
φιλονεικίαι φορὰς ἀμυθήτους ἐπάγουσαι κακῶν· ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ καὶ
τὰ μέρη τοῦ σώματος τῆς κατὰ φύσιν ἁρμονίας ἐκστάντα καὶ κοινωνίας
στασιάζοι πρὸς ἄλληλα, ὃ νόσους ἀνιάτους ἀπεργάζεται καὶ φθοράς·
ἀδελφαὶ δέ, εἰ καὶ διαιρετὰ μέρη γεγόνασιν, ἀλλ' οὖν ἁρμόζονται καὶ
ἑνοῦνται φύσει καὶ συγγενείᾳ μιᾷ· ἡ δὲ ζηλοτυπία, πάθος ἀργαλεώ-
τατον, ἀπορρήττουσα χαλεπὰ καινουργεῖ κακὰ καὶ δυσίατα. ἀλλὰ μηδὲ 29
ἀλλοεθνεῖ, φησί, κοινωνίαν γάμου συντίθεσο, μή ποτε μαχομένοις
ἔθεσιν ὑπαχθεὶς ἐνδῷς καὶ τῆς πρὸς εὐσέβειαν ὁδοῦ λάθῃς διαμαρτὼν

---

1 πατρωὸς A: πατρῷος ceteri (v) πατὴρ ὀφείλων om. M ὀφείλων F: ὀφείλει ceteri (v), ἐστὶ καὶ ὀφείλει Arm 2 τῆς om. A 2. 3 tit. περὶ τοῦ μὴ ἄγεσθαι τὸν αὐτὸν δύο ἀδελφάς add. mg M 3 ἐν ταὐτῷ A 4 ἀπεωσμένον F 4. 5 ζώσης γὰρ ἔτι τῆς ⟨πρότερον⟩ συνοικούσης, εἶτα καὶ ἀπηλλαγμένης coni. Mang. 5 εἴτε] ἢ A χηρεύῃ F: χηρεύσῃ ceteri (v) καὶ om. M 6 τὰ] τὴν M, om. G 7 προδιδάσκων F Arm: προδιδάσκων ταύτας ceteri (v); ταύτῃ coni. Mang. διαλύειν M 8 μηδὲ A 11 ἐπάγουσαι F: ἄγουσαι ceteri (v) ὅμοιον F: ὁμοίως ceteri (v) ὡς εἰ καὶ] ὥσπερ M 13 στασιάζει MA Barb. ὃ Mang.: om. F Arm, ἃ ceteri ἀπεργάζεται F: πάντως ἀπεργάζεται A, ἀπεργάζεται πάντως ceteri (v) καὶ φθοράς FL²: ἢ φθοράς ceteri 14 ἀδελφαὶ Barb. (coni. Mang.): ἀδελφῆς F, ἀδελφὰ ceteri (v) εἰ om. F καὶ εἰ transp. A μέρη] τὰ μέρη H² (v) 14. 15 καὶ ἑνοῦνται om. HL (Turn.) 15 φύσει κα om. Mang. 16 ἀπορρήττουσα F: om. ceteri (v) καινουργεῖ] καινουργοῦν A, καὶ πανουργῇ F μηδὲ A: μηδ' ceteri 17 ἐπιτίθεσο M 18 ἔθνεσιν AG

---

2 Lev. 18,18. 16 sqq. Exod. 34,16. Deut. 7,3.4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. VIII § 191* (de Salomone rege) . . . πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας . . . παρέβη μὲν τοὺς Μωυσέως νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν ταῖς οὐχ ὁμοφύλοις, (192) τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεοὺς ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος, τοῦτ' αὐτὸ ὑπιδομένου τοῦ νομοθέτου προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐμπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι μηδὲ τοὺς ἐκείνων σέβωνται θεοὺς παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον.

πρὸς ἀνοδίαν ἐκτραπείς· καὶ τάχα μὲν αὐτὸς ἀνθέξεις ἐκ πρώτης ἡλικίας ἡρματισμένος ὑποθήκαις ἀρίσταις, ἃς οἱ γονεῖς κατεπᾴδοντες ἀεὶ τοὺς ἱεροὺς νόμους ὑφηγοῦντο· δέος δὲ οὐ μικρόν ἐστι περὶ υἱῶν καὶ θυγατέρων, ἴσως γὰρ δελεασθέντες νόθοις πρὸ γνησίων ἔθεσι κινδυνεύουσι τὴν τοῦ ἑνὸς θεοῦ τιμὴν ἀπομαθεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς
30 ἀνωτάτω βαρυδαιμονίας. ἐὰν δέ, φησίν, ἀνδρὸς ἀπαλλαγεῖσα γυνὴ καθ' ἣν ἂν τύχῃ πρόφασιν ἑτέρῳ γημαμένη πάλιν χηρεύσῃ, ζῶντος ἢ καὶ τετελευτηκότος τοῦ δευτέρου, μὴ ἐπανίτω πρὸς ἄνδρα τὸν πρότερον, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἔνσπονδος μᾶλλον ἢ τῷδε γενέσθω, θεσμοὺς παραβᾶσα τοὺς ἀρχαίους, ὧν ἐξελάθετο φίλτρα καινὰ πρὸ τῶν παλαιῶν
31 ἑλομένη. πρὸς δὲ συμβάσεις εἴ τις ἐθέλει χωρεῖν ἀνὴρ τῇ τοιαύτῃ γυναικί, μαλακίας καὶ ἀνανδρίας ἐκφερέσθω δόξαν, ἐκτετμημένος τῆς ψυχῆς τὸ βιωφελέστατον, μισοπόνηρον πάθος, ὑφ' οὗ καὶ τὰ οἴκων καὶ τὰ πόλεων πράγματα κατορθοῦται, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἀδικημάτων εὐφόρως ἀπομαξάμενος, μοιχείαν τε καὶ προαγωγείαν· αἱ γὰρ αὖθις καταλλαγαὶ μηνύματ' εἰσὶ τοῦ ἑκατέρου· θανάτου δίκην τινέτω σὺν τῇ γυναικί.

32 (6.) | Φορὰ τῶν μηνιαίων ὁπότε γένοιτο, μὴ ψαυέτω γυναικὸς ἀνήρ, p. 305
ἀλλὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁμιλίας ἀνεχέτω νόμον φύσεως αἰδούμενος καὶ

---

1 τάχα] τὰ F 2 ἡρματισμένος F Arm: ἠρτημένος ceteri (v) αἰεὶ F 3 ἱεροὺς] ἱερεῖς A δ' FA, δὲ om. G οὐ] οὐδὲ ν F 4 γὰρ om. Arm πρὸ] πρὸς G ἔθνεσι A κινδυνεύουσι FAP: κινδυνεύσουσι ceteri (v) 5 τιμὴν ἀπομαθεῖν F: ἀπομαθεῖν τιμήν ceteri (v) 6 δέ om. Arm γυνὴ om. A 9 γενέσθω F: γινέσθω ceteri (v) θεσμοὺς] δεσμοὺς H (Turn.) 11 ἐθέλει F: ἐθέλοι ceteri (v) 12 μαλακείας καὶ ἀνανδρείας HP ἐκτετμημένος codd.: ὡς ἐκτετμημένος v 13 καὶ μισοπόνηρον Turn. 14 τὰ πόλεων codd.: τὰ om. v κατορθοῦνται A 15 εὐφόρως scripsi: εὐφυῶς codd. (v); εὐθέως coni. Mang. προαγωγίαν P (Mang.) 16 μηνύματ' F: μηνύματα ceteri τοῦ ἑκατέρου F: τοῦ ἑκατέρων ceteri (v) θανάτου. δίκην codd. v (cf. Mang.) τινέτω F Arm: γοῦν τινέτω A, οὖν τινέτω ceteri (v) 18 tit. περὶ τῶν καταμηνίων add. mg M φορὰ δὲ Arm τῶν om. A γυναικὸς FA: τῆς γυναικός ceteri (v) ἀνήρ MFA: ὁ ἀνήρ ceteri (v), ἀνήρ om. G Barb. 19 ἀνεχέτω F: ἀπεχέσθω G, ἀνεχέσθω ceteri (v)

---

6 sqq. Deut. 24,1—4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 253* γυναικὸς δὲ τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι καθ' ἁσδηποτοῦν αἰτίας, πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίγνοιντο, γράμμασι μὲν περὶ τοῦ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω· λάβοι γὰρ ἂν οὕτως ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ, πρότερον γὰρ οὐκ ἐφετέον· εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον κακωθείη καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσειε γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι αὐτῇ ἐπανιέναι. 18 Lev. 18,19. 20,18. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 275.* 18—159,13 pergit Catena Barber. IV 56 fol. 122v: φορὰ τῶν μηνιαίων — δεδιώς.

ἅμα προδιδασκόμενος μὴ ἀτελεῖς γονὰς ἀκαίρου καὶ ἀμούσου χάριν ἡδονῆς προΐεσθαι· ὅμοιον γὰρ ὡς εἴ τις γεωπόνος ὑπὸ μέθης ἢ φρενοβλαβείας πυροὺς καὶ κριθὰς εἰς λίμνας καὶ χειμάρρους ἀντὶ πεδίων σπείροι, ξηραῖς γὰρ γενομέναις ταῖς ἀρούραις καταβάλλεσθαι χρὴ τὸν σπόρον εἰς εὐκαρ-
πίαν. καθαίρει δὲ καὶ ἡ φύσις ἑκάστῳ μηνὶ τὴν μήτραν οἷά τινα θαυ- 33
μαστὴν ἄρουραν, ἧς τὸν καιρὸν ἀγαθοῦ γεωργοῦ τρόπον ἐπιτηρητέον, ἵν' ἔτι μὲν ἐπικλυζομένης ἐπέχοι τὸν σπόρον — λήσεται γὰρ τῇ φορᾷ κατασυρεὶς ὑπὸ τῆς ὑγρότητος τοὺς σπερματικοὺς τόνους οὐ χαλασθεὶς μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν ἐκλυθείς· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ἐν τῇ μήτρᾳ τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ ζῳοπλαστοῦντες καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον σώματός τε καὶ ψυχῆς ἀκρότητι τέχνης τελεσιουργοῦντες —, εἰ δ' ἐπίσχοι τὰ μηνιαῖα, θαρρῶν ἤδη γόνιμα κατασπείροι μηκέτι φθορὰς τῶν καταβλη-
θησομένων δεδιώς. ὀνειδιστέον καὶ τοῖς σκληρὰν καὶ λιθώδη γῆν 34
ἀροῦσιν· οὗτοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἢ οἱ στείραις συνερχόμενοι γυναιξί; θήρᾳ γὰρ αὐτὸ μόνον ἡδονῆς ἀκράτορος ὡς οἱ λαγνίστατοι τὰς γονὰς ἑκουσίῳ γνώμῃ διαφθείρουσιν· ἐπεὶ τίνος ἄλλου χάριν ἐγγυῶνται τὰς τοιαύτας; οὐ μὴν δι' ἐλπίδα τέκνων, ἣν ἴσασιν ἐξ ἀνάγκης ἀτελῆ γενη-
σομένην, ἀλλὰ δι' ὑπερβάλλοντα οἶστρον καὶ ἀκρασίαν ἀνίατον. ὅσοι μὲν 35
οὖν ἄγονται κόρας ἀγνοίᾳ τοῦ πῶς ἔχουσιν εὐθὺς εὐτοκίας ἢ τοὐναντίον, ὁπόταν χρόνῳ μακρῷ ὕστερον ἐκ τῆς ἀγονίας αἰσθανόμενοι στείρας αὐτὰς

1 προδιδασκόμενος MAG Barb.: προσδιδασκόμενος F Arm, διδασκέσθω HP (v) 2 προσίεσθαι FH (Turn.) γὰρ om. F ἢ] καὶ A, om. F[1] 3 πυροὺς καὶ κριθὰς M: πυροῖς καὶ κριθαῖς F, πυροὺς ἢ κριθὰς ceteri (v), πυροὺς ἢ καὶ κριθὰς Barb. κριθοὺς A εἰς om. F σπείροι F: κατασπείρει A, κατασπείροι ceteri (v) 5 δὲ καὶ F: δ' A, δὲ ceteri 6 καιροῦ F[1] ▮ (ras. 3 litt.) τρόπον F, τὸν τρόπον Barb. ἵν' — σπόρον (7) om. G 7 ἐπέχοι H[2] (v): ἐπέχῃ ceteri τῇ φορᾷ F Arm: ἡ σπορὰ ceteri (v), ἡ σπορὰ ὑπὸ τῆς φορᾶς Barb. 7. 8 γρ. λήσεται γὰρ τῇ γῇ φθορὰ κατασυρεῖσα ὑπὸ τῆς ὑγρότητος πνευματικοὺς τόνους mg M κατασυρεὶς Arm: ἐκσυρεῖσα A, κατασυρεῖσα ceteri (v) 8 ἀγριότητος Barb. σπερματικοὺς A: πνευματικοὺς ceteri τόνους] γόνους MG 8. 9 χαλασθεὶς et ἐκλυθεὶς scripsi (Arm?): χαλασθεῖσα et ἐκλυθεῖσα codd. (v) 9 δ' FA: δὲ ceteri 10 ἕκαστον F Barb.: ἕκαστα ceteri (v) 11 τε καὶ ψυχῆς om. Arm (fort. recte) δὲ F ἐπίσχοιτο G 12 μηναῖα F[1], ι add. F[2] φθορὰς F: σπορὰν H, φθορὰν ceteri (v) 12. 13 βληθησομένων M 13 tit. περὶ τῶν συνερχομένων στείραις add. mg M τοῖς
τὴν A 14 ἢ om. AGH[1]P 15 θήρᾳ γὰρ αὐτὸ μόνον] θηραταὶ γὰρ οὗτοι μόνον M (Mang.) ἄκρατοι M ὡς οἱ scripsi: οἳ F, ὅσοι ceteri (v) 17 ἐξ ἀνάγκης ἴσασιν transp. A 18 ἀκρασίαν] ἀκολασίαν A (Mang.) ἀνίατον ἀκρασίαν Arm 20 ὁπόταν F: ὁπότε ceteri (v) μακρῷ χρόνῳ Arm αἰσθόμενοι A στείρας] γήρας A

μὴ ἀποπέμπωνται, συγγνώμης εἰσὶν ἐπάξιοι συνηθείας, βιαστικωτάτου
πράγματος, ἡττώμενοι καὶ φίλτρα ἀρχαῖα συμβιώσει μακρᾷ ταῖς ψυχαῖς
36 ἐνεσφραγισμένα λύειν ἀδυνατοῦντες. ὅσοι δὲ προδεδοκιμασμένας ἑτέροις
ἀνδράσιν ὡς εἰσὶν ἄγονοι μνῶνται συῶν τρόπον ἢ τράγων ὀχεύοντες
αὐτὸ μόνον, ἐν ἀσεβῶν στήλαις ἐγγραφέσθωσαν ὡς ἀντίπαλοι θεοῦ· τῷ
μὲν γὰρ ἅτε φιλοζῴῳ καὶ φιλανθρώπῳ δι' ἐπιμελείας τῆς πάσης ἐστὶ
σωτηρίαν καὶ μονὴν τοῖς γένεσιν ἅπασιν ἐργάζεσθαι, οἱ δ' ἅμα τῇ κατα-
βολῇ σβέσιν τοῖς σπέρμασι τεχνάζοντες ἐχθροὶ τῆς φύσεως ὁμολογου-
μένως εἰσίν.
37 (7.) Ἐπεισκεχώμακε δὲ ταῖς πόλεσιν ἕτερον πολὺ τοῦ λεχθέντος
μεῖζον κακόν, τὸ παιδεραστεῖν, ὃ πρότερον μὲν καὶ λεχθῆναι μέγα
ὄνειδος ἦν, νυνὶ δ' ἐστὶν αὔχημα οὐ τοῖς δρῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ | τοῖς p. 306
πάσχουσιν, οἳ νόσον θήλειαν νοσεῖν ἐθιζόμενοι τάς τε ψυχὰς καὶ τὰ
σώματα διαρρέουσι μηδὲν ἐμπύρευμα τῆς ἄρρενος γενεᾶς ἐῶντες ὑποτύ-
φεσθαι, περιφανῶς οὕτως τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀναπλεκόμενοι καὶ
διακοσμούμενοι καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκεσι καὶ τοῖς ὁμοιοτρόποις τὰς ὄψεις
τριβόμενοι καὶ ὑπογραφόμενοι καὶ εὐώδεσι μύροις λίπα χριόμενοι — προσ-
αγωγὸν γὰρ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ εὐῶδες ἐν ἅπασι τοῖς εἰς
εὐκοσμίαν ἠσκημένοις —, καὶ τὴν ἄρρενα φύσιν ἐπιτηδεύσει τεχνάζοντες
38 εἰς θήλειαν μεταβάλλειν οὐκ ἐρυθριῶσι. καθ' ὧν φονᾶν ἄξιον νόμῳ
πειθαρχοῦντας, ὃς κελεύει τὸν ἀνδρόγυνον τὸ φύσεως νόμισμα παρακό-
πτοντα νηποινεὶ τεθνάναι, μηδεμίαν ἡμέραν ἀλλὰ μηδ' ὥραν ἐώμενον ζῆν,

1 ἀποπέμπονται M, ἀποπεμπέτωσαν, οὗτοι δὲ HP; ἀπέπεμψαν· οὗτοι δὴ Turn. ἐπάξιοι F: ἄξιοι ceteri (v) 2 ἀρχαῖα φίλτρα Arm μακρᾷ συμβιώσει transp. HP (v) 3 προδεδοκιμασμένας FA: πρὸς δεδοκιμασμένας ceteri (Turn.) 4 ἄγονοι — ὁμολογουμένως εἰσίν (9) om. F 5 ἐγγεγραφέσθωσαν H (Turn.) 7 μονὴν M: μόνην GHP, μόνον A; διαμονὴν coni. Mang. 10 tit. κατὰ παιδεραστῶν add. mg M ἐπισκεχώμακε F, ἐπικεχώμακε N ἕτερον] πρότερον A 10. 11 ἕτερον — μεῖζον] μέγα Barb. 11 κακόν om. G τὸ παιδεραστῶν HP (Turn.) 15 οὕτω Barb. 15. 16 καὶ διακοσμούμενοι om. G 16 ψιμμυθίω MA, ψιμυθίω P 17 ἐπιτριβόμενοι A λίπα χριόμενοι] ὑποχριόμενοι M; ἐπιχριόμενοι coni. Mang. 17. 18 προσαγωγὸν incipit S 19 ἠσκημένοις codd.: ἠσκημένοι Mang. ἐπιτηδεύσει F: ἐν ἐπιτηδεύσει ceteri 20 μετα-βαλεῖν S ἐρυθριῶσιν S καθῶν S νόμον F[1] 21 ὃς] θσ̄ (θεὸς) S τὸ φύσεως νόμισμα Mang.: τὰ φύσεως ὄργανα S, τὰ φύσει νόμιμα FN, τὰ φύσεως νόμιμα ceteri (v) 22 νηποινεὶ] ἀκρίτως S, γρ. ἀκρίτως mg M νηποινῆ A, νηποινὶ ceteri ἡμέραν] ὥραν G ἀλλ' οὐδ' ὥραν M μηδὲ AP

10—163,1 pergit Catena Barber. IV 56 fol. 122v: ἐπεισκεχώμακε — καὶ τῶν ὁμοιο-τρόπων. 10—161,11 N fol. 158v: ἐπικεχώμακε — καὶ νύκτωρ. 21 Deut. 23,17.

ὄνειδος αὐτοῦ καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος ὄντα καὶ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώ-
πων γένους. ὁ δὲ παιδεραστὴς ἴστω τὴν αὐτὴν δίκην ὑπομένων, ἐπειδὴ 39
τὴν παρὰ φύσιν ἡδονὴν διώκει καὶ τὰς πόλεις τό γε ἐπ' αὐτὸν ἧκον
μέρος ἐρήμους καὶ κενὰς ἀποδείκνυσιν οἰκητόρων διαφθείρων τὰς γονὰς
καὶ προσέτι τῶν μεγίστων κακῶν, ἀνανδρίας καὶ μαλακίας, ὑφηγητὴς
καὶ διδάσκαλος ἀξιοῖ γενέσθαι τοὺς νέους ὡραΐζων καὶ τὸ τῆς ἀκμῆς
ἄνθος ἐκθηλύνων, ὃ πρὸς ἀλκὴν καὶ ῥώμην ἀλείφειν ἁρμόττον ἦν, καὶ
τελευταῖον ὅτι κακοῦ τρόπον γεωργοῦ τὰς μὲν βαθυγείους καὶ εὐκάρπους
ἀρούρας χερσεύειν ἐᾷ μηχανώμενος ἐπ' αὐταῖς ἀγονίαν, ἐξ ὧν δ' οὐδὲν
βλάστημα προσδοκᾶται τὸ παράπαν, εἰς ταῦτα πονεῖται μεθ' ἡμέραν τε
καὶ νύκτωρ. αἴτιον δ' οἶμαι τὸ παρὰ πολλοῖς τῶν δήμων ἀκρασίας καὶ 40
μαλακίας ἆθλα κεῖσθαι· τοὺς γοῦν ἀνδρογύνους ἔστιν ἰδεῖν διὰ πλη-
θυούσης ἀγορᾶς ἀεὶ σοβοῦντας κἀν ταῖς ἑορταῖς προπομπεύοντας καὶ τὰ
ἱερὰ τοὺς ἀνιέρους διειληχότας καὶ μυστηρίων καὶ τελετῶν κατάρχοντας
καὶ ⟨τὰ⟩ Δήμητρος ὀργιάζοντας. ὅσοι δ' αὐτῶν τὴν καλὴν νεανιείαν 41
προσεπιτείνοντες εἰς ἅπαν ὠρέχθησαν μεταβολῆς τῆς εἰς γυναῖκας καὶ
τὰ γεννητικὰ προσαπέκοψαν, ἁλουργίδας ἀμπεχόμενοι καθάπερ οἱ μεγάλων
ἀγαθῶν αἴτιοι ταῖς πατρίσι προέρχονται δορυφορούμενοι, τοὺς ὑπαντῶντας
ἐπιστρέφοντες. εἰ δ' ἦν ἀγανάκτησις οἵα παρὰ τῷ ἡμετέρῳ νομοθέτῃ 42
κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων καὶ ὡς κοινὰ τῶν πατρίδων ἄγη καὶ

---

1 αὐτοῦ SA: αὑτοῦ corr. in αὑτὸν H, αὑτοῦ ceteri   2 ἴστω Mang.: ἔστω codd. 3 γε SM: γ' ceteri   4 μέρος om. Arm   ἐρήμας F[1]   καὶ om. F[1]N ἀποδείκνυσθαι F   5 κακῶν om. A   ἀνανδρείας HP   6 γενέσθαι SAG: γίνεσθαι ceteri (v)   τοὺς νέους] τοῦ γένους A mg P; τοὺς γένυς coni. Mang. 7 ῥώμης A   ἀλείφειν om. A   ἁρμότατον (sic) A   9 ἀρούρας] χώρας S, om. A   μηχανώμενον S   10 προσδοκᾷ F   πονεῖσθαι S, ποιεῖται N μεθ' om. M   μεθ' ἡμέραν codd.: καθ' ἡμέραν v   τε S: om. ceteri (v)

11 τὸ (ῶ supra) A, τὸ om. GH[1]P   ἀκρασίας] ἀνανδρίας coni. Mang.   12 μαλακείας HP ἔστιν ἰδεῖν S: ἰδεῖν ἐστι ceteri (v)   12. 13 πληθυούσης S: πληθούσης ceteri (v) 13 αἰεὶ F   κἀν] καὶ SF   14 μυστηρίων] μυρίων M   15 τὰ add. Turn., om. codd.   Δήμητρος] μρας (μητέρας) S   νεανιείαν (sed ι eras.) F: νεανείαν AGP Barb., νεανίαν MH, νεανιότητα S   16 προσεπιτείνοντες SMA (Mang.): προσεπιτείναντες ceteri   ὠρέχθησαν] ἠνέχθησαν S   γυναῖκα S καὶ om. S (Mang.)   17 προαπέκοψαν A   καὶ καθάπερ Barb. 18 τοῖς πατρίσιν (sic) F   19 ὑποστρέφοντες S   οἵα περὶ F   20 τὰ om. A

---

2 Lev. 18,22. 20,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 275. *c. Ap. II* § 199.

μιάσματα δίχα συγγνώμης ἀνῃροῦντο, πολλοὺς ἂν ἑτέρους συνέβαινε νουθετεῖσθαι· αἱ γὰρ τῶν προκαταγνωσθέντων ἀπαραίτητοι τιμωρίαι ἀνακοπὴν οὐ βραχεῖαν ἐργάζονται τοῖς ζηλωταῖς τῶν ὁμοίων ἐπιτηδευμάτων.

43 (8.) | Ἀλλὰ γὰρ ἔνιοι τὰς Συβαριτῶν καὶ τὰς ἔτι λαγνιστέρων ἐπι- p. 307 θυμίας ζηλώσαντες τὸ μὲν πρῶτον ὀψοφαγίαις καὶ οἰνοφλυγίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα ἡδοναῖς ἐνησχήθησαν, εἶτα δὲ κορεσθέντες ἐξύβρισαν — ὕβριν γὰρ κόρος γεννᾶν πέφυκεν —, ὡς ὑπὸ φρενοβλαβείας λυττᾶν καὶ ἐπιμεμηνέναι μηκέτ' ἀνθρώποις εἴτ' ἄρρεσιν εἴτε θηλείαις ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις ζῴοις, ὥσπερ ἐν Κρήτῃ φασὶ τὸ
44 παλαιὸν τὴν γυναῖκα Μίνω τοῦ βασιλέως ὄνομα Πασιφάην· ταύρου γὰρ ἐρασθεῖσαν καὶ τῷ πάθει σφαδάζουσαν ἕνεκα τῆς περὶ τὴν ὁμιλίαν ἀπογνώσεως — ἀποτυγχανόμενος γὰρ ἔρως οὐ μετρίως ἐπιτείνεται — Δαιδάλῳ τὴν κατέχουσαν συμφορὰν ἀνενεγκεῖν, ὃς ἦν τῶν κατ' αὐτὸν ἄριστος δημιουργός· τὸν δὲ πάνυ δεινὸν ὄντα ταῖς ἐπινοίαις τὰ ἀθήρατα θηρᾶν δούρειον κατασκευάσαι βοῦν καὶ διὰ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς ἐνθεῖναι τὴν Πασιφάην, τὸν δὲ ταῦρον ὁρμήσαντα ὡς ἐπὶ ζῷον συγγενὲς ἐπιβαίνειν· ἐγκύμονα δὲ γενομένην χρόνοις ὕστερον ἀποτεκεῖν μιξόθηρα τὸν
45 ἐπικαλούμενον Μινώταυρον. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλας ἔσεσθαι Πασιφάας, ἀχαλινώτων ἐωμένων τῶν παθῶν, καὶ οὐ γυναῖκας μόνον ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ἐπιμανήσεσθαι θηρίοις, ἐξ ὧν γενήσεσθαι τέρατα παλίμφημα, μηνύματα τῆς ἀνθρώπων ὑπερβαλλούσης βδελυρίας· δι' ἣν ἴσως καὶ αἱ τῶν ἀνυπάρκτων καὶ μεμυθευμένων ἀγένητοι φύσεις Ἱπποκενταύρων καὶ

1 ἂν om. S ἑτέρους om. Arm. 1. 2 συνέβαινε νουθετεῖσθαι S: νουθετεῖσθαι (νομοθετεῖσθαι A) συνέβαινεν ceteri (v) 2 ἀπαραίτητοι τιμωρίαι SF: τιμωρίαι ἀπαραίτητοι ceteri (v) 5 ἔτι λαγνιστέρων M: ἐπὶ τῶν λαγνιστέρων SF, ἔτι τῶν λαγνιστέρων ceteri (v); τῶν ἔτι λ. coni. Mang. 6 ταῖς ante ἄλλαις om. S Arm 7 ταῖς] τῆς MFA, om. Arm καὶ τῶν F (coni. Mang.): καὶ ταῖς S, καὶ (om. τῶν) ceteri (v) 7. 8 εἶτα δὲ F: δὲ om. ceteri (v) 8 ἐνύβρισαν S γὰρ Barb.: δὲ codd. (v) ὁ κόρος M 9. 10 εἴτ' . . . εἴτε] ἢ . . . ἢ A 10 ἀλόγοις om. Arm 11 Μίνω] μιλίω G γὰρ om. A (Mang.) 12 τὴν] τὸν A τὴν ὁμιλίαν] τὸν λόγον S 14 ἐπενεγκεῖν F καταυτὸν S, κατ' αὐτὸν Barb.: καθ' αὑτὸν ceteri (v) 15 δημιουργῶν F πάνυ δεινὸν S[2], πανδεινὸν S[1] ὄντα ταῖς ἐπινοίαις F: ὄντα ταῖς ἐπιθυμίαις S, οἷα (οἷον H[2]) ταῖς ἐπινοίαις ὄντα ceteri 16 δούρειον] δουριόν τε tum ras. 6 fere litt. S (δούριον v) 18 ἀποτεκεῖν ὕστερον transp. F μιξόθηρα] μικρὸν θῆρα S 19 ἐπικαλούμενον SF: καλούμενον ceteri (v) μινόταυρον G, μινώταυρον M 21 ἐπιμανήσασθαι F[1] γενέσθαι παλίμφημα τέρατα A 22 μυνήματα S ὑπερβαλλούσης ἀνθρώπων transp. P αἱ om. A Barb. 23 μυθευομένων S ἀγένητοι SGP Barb.: ἀγέννητοι ceteri

Χιμαιρῶν καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων ἔσονται. τοσοῦτον δ' ἄρα τὸ προμηθὲς 46
ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἐστίν, ὥσθ' ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν ἔκθεσμον ὁμιλίαν
ἀνθρώπους προσίεσθαι διείρηται μηδὲ κτῆνος ἐὰν ὑπό τινος ἑτερογενοῦς
ὀχεύεσθαι· τράγον οὐδεὶς ἐάσει ποιμὴν Ἰουδαῖος ἐπιβαίνειν ἀμνάδι οὐδὲ
κριὸν χιμαίρᾳ οὐδὲ βοῦν ἵππῳ, εἰ δὲ μή, δώσει δίκας ὡς φύσεως δόγμα
λύων, ᾗ τὰ ἀνωτάτω γένη διατηρεῖν ἐπιμελὲς οὐ νοθευόμενα. τοὺς 47
ὀρεῖς ἔνιοι μὲν ἁπάντων ὑποζυγίων προτιμῶσιν, ἐπειδὴ τὰ σώματα
αὐτοῖς πέπηγε καὶ σφόδρα νενεύρωται, κἀν τοῖς ἱπποφορβίοις καὶ ταῖς
ἱπποστάσεσιν ὄνους ὑπερμεγέθεις, οὓς προσαγορεύουσι κήλωνας, ἀνατρέ-
φουσιν, ἵνα ταῖς θηλείαις ἐπιβαίνωσι πώλοις, αἳ δὴ μικτὸν ζῷον ἀπο-
τίκτουσιν ἡμίονον, ἧς παρὰ φύσιν τὴν γένεσιν εἰδὼς ἀνὰ κράτος ἀπεῖπε
Μωυσῆς καθολικωτέρᾳ προστάξει, τοῖς ἀνομοιογενέσι μὴ ἐφεὶς ὀχεύειν
ἢ ὀχεύεσθαι. προυνόησε μὲν οὖν ἀναλόγως τοῦ πρέποντος καὶ ἀκο- 48
λούθου τῇ φύσει, μακρόθεν δ' ὡς ἀπὸ σκοπῆς ἐσωφρόνισεν ἀνθρώπους,
ἵν' ἐκ τῶνδε προμαθόντες ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες ἀνέχωσιν ὁμιλιῶν
ἐκνόμων. ἐάν τε οὖν ἀνὴρ ὀχεύῃ τετράπουν ἐάν τε γυνὴ ὑπὸ τετρά- 49
ποδος ὀχεύηται, θνῃσκέτωσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ τετράποδα, οἱ
308 M. μὲν ὅτι ὑπὲρ τοὺς | ὅρους ἀκρασίας αὐτῆς ἤλασαν εὑρεταὶ γενόμενοι
παρηλλαγμένων ἐπιθυμιῶν καὶ ὅτι ἡδονὰς ἀηδεστάτας ἐκαινούργησαν,

1 δ' SF: om. ceteri 3 προσίεσθαι S: προΐεσθαι ceteri διήρηται S μηδὲ κτῆνος F: μηδενὶ H, μηδὲν (om. κτῆνος) ceteri (v) 4 ἀναβαίνειν A 5 χιμαίρῃ S δώσει S Arm: τίσει ceteri (v) δίκην (ας supra) A 6 ἢ P^2, ἡ FP^1 τανωτάτω γένει S νοθευόμενον S, νενοθευμένα HP^1 (v) τοὺς om. S 7 ἔνιοι μὲν F: οὓς ἔνιοι ceteri ἁπάντων ὑποζυγίων] τῶν ὑποζυγίων ἁπάντων HP(v) σώματ' HP 8 αὐτοῖς] αὐτῶν F 10 ἐπιβαίνωσι SF: ἀναβαίνωσι ceteri (v) αἳ δὴ F: αἱ δὲ ceteri (v) 11. 12 ἀπεῖπε Μωυσῆς] ἀπεῖπεν ὁ ἱερὸς λόγος S 12 ἀνομοιογενέσι SF (coni. Mang.): ἀνομοίοις γένεσι ceteri (v) ἐφεὶς ὀχεύειν] ἀφεὶς ὀχεῖν S 13 προυνόησεν S, προενόησε A μὲν οὖν om. S, οὖν om. G καὶ ante ἀναλόγως add. F ἀναλόγως SFHP: ἀλλ' ἀλόγως G, ἄλλως MA 13. 14 ἀκολούθως S Arm, ἀκολουθία F 14 δὲ ὡς A, ἕως S ἀπὸ om. S σκοπῆς SF: σκοπιῆς ceteri (v) 15 προμαθοῦσαι ὁμοῦ (om. ἄνδρες) F ὁμοῦ τε καὶ S 16 ἐκνόμων] ἐννόμων F τ' A ὀχετεύῃ A τετράπουν — ὀχεύηται (17) om. S γυνὴ FAH^2: ἡ γυνὴ MGH^1P 16. 17 τετράποδος FA Arm: τετραπόδου (sic) MGHP; τετραπόδων v 17 ὀχετεύηται A θνησκέτωσαν (θνησκέτω· θνησκέτωσαν δὲ corr. man. rec.) καὶ ἄλογα καὶ τετράποδα S τὰ om. F 18 ὑπὲρ SFL^2: πρὸς ceteri ὅρους] ὄνους F τῆς ἀκρασίας M; ἀκολασίας coni. Mang. αὐτῆς om. Arm 19 ἀηδεστάτας] ἀκηδεστάτας M; ἀηθεστάτας coni. Mang.

3 Lev. 19,19. 16 Exod. 22,19. Lev. 18,23. 20,15. 16. Deut. 27,21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 275.

μὴ ἀποπέμπωνται, συγγνώμης εἰσὶν ἐπάξιοι συνηθείας, βιαστικωτάτου πράγματος, ἡττώμενοι καὶ φίλτρα ἀρχαῖα συμβιώσει μακρᾷ ταῖς ψυχαῖς
36 ἐνεσφραγισμένα λύειν ἀδυνατοῦντες. ὅσοι δὲ προδεδοκιμασμένας ἑτέροις ἀνδράσιν ὡς εἰσὶν ἄγονοι μνῶνται συῶν τρόπον ἢ τράγων ὀχεύοντες αὐτὸ μόνον, ἐν ἀσεβῶν στήλαις ἐγγραφέσθωσαν ὡς ἀντίπαλοι θεοῦ· τῷ μὲν γὰρ ἅτε φιλοζῴῳ καὶ φιλανθρώπῳ δι' ἐπιμελείας τῆς πάσης ἐστὶ σωτηρίαν καὶ μονὴν τοῖς γένεσιν ἅπασιν ἐργάζεσθαι, οἱ δ' ἅμα τῇ καταβολῇ σβέσιν τοῖς σπέρμασι τεχνάζοντες ἐχθροὶ τῆς φύσεως ὁμολογουμένως εἰσίν.

37 (7.) Ἐπεισκεχώμακε δὲ ταῖς πόλεσιν ἕτερον πολὺ τοῦ λεχθέντος μεῖζον κακόν, τὸ παιδεραστεῖν, ὃ πρότερον μὲν καὶ λεχθῆναι μέγα ὄνειδος ἦν, νυνὶ δ' ἐστὶν αὔχημα οὐ τοῖς δρῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ | τοῖς p. 306
πάσχουσιν, οἳ νόσον θήλειαν νοσεῖν ἐθιζόμενοι τάς τε ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διαρρέουσι μηδὲν ἐμπύρευμα τῆς ἄρρενος γενεᾶς ἐῶντες ὑποτύφεσθαι, περιφανῶς οὕτως τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀναπλεκόμενοι καὶ διακοσμούμενοι καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκεσι καὶ τοῖς ὁμοιοτρόποις τὰς ὄψεις τριβόμενοι καὶ ὑπογραφόμενοι καὶ εὐώδεσι μύροις λίπα χριόμενοι — προσαγωγὸν γὰρ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ εὐῶδες ἐν ἅπασι τοῖς εἰς εὐκοσμίαν ἠσκημένοις —, καὶ τὴν ἄρρενα φύσιν ἐπιτηδεύσει τεχνάζοντες
38 εἰς θήλειαν μεταβάλλειν οὐκ ἐρυθριῶσι. καθ' ὧν φονᾶν ἄξιον νόμῳ πειθαρχοῦντας, ὃς κελεύει τὸν ἀνδρόγυνον τὸ φύσεως νόμισμα παρακόπτοντα νηποινεὶ τεθνάναι, μηδεμίαν ἡμέραν ἀλλὰ μηδ' ὥραν ἐώμενον ζῆν,

---

1 ἀποπέμπονται M, ἀποπεμπέτωσαν, οὗτοι δὲ HP; ἀπέπεμψαν· οὗτοι δὴ Turn. ἐπάξιοι F: ἄξιοι ceteri (v) 2 ἀρχαῖα φίλτρα Arm μακρᾶ συμβιώσει transp. HP (v) 3 προδεδοκιμασμένας FA: πρὸς δεδοκιμασμένας ceteri (Turn.) 4 ἄγονοι — ὁμολογουμένως εἰσίν (9) om. F 5 ἐγγεγραφέσθωσαν H (Turn.) 7 μονὴν M: μόνην GHP, μόνον A; διαμονὴν coni. Mang. 10 tit. κατὰ παιδεραστῶν add. mg M ἐπισκεκώμακε F, ἐπικεκώμακε N ἕτερον] πρότερον A 10. 11 ἕτερον — μεῖζον] μέγα Barb. 11 κακόν om. G τὸ παιδεραστῶν HP (Turn.) 15 οὕτω Barb. 15. 16 καὶ διακοσμούμενοι om. G 16 ψιμμιθίῳ MA, ψιμυθίῳ P 17 ἐπιτριβόμενοι A λίπα χριόμενοι] ὑποχριόμενοι M; ἐπιχριόμενοι coni. Mang. 17. 18 προσαγωγὸν incipit S 19 ἠσκημένοις codd.: ἠσκημένοι Mang. ἐπιτηδεύσει F: ἐν ἐπιτηδεύσει ceteri 20 μεταβαλεῖν S ἐρυθριῶσιν S καθῶν S νόμον F[1] 21 ὅς] θσ̄ (θεός) S τὸ φύσεως νόμισμα Mang.: τὰ φύσεως ὄργανα S, τὰ φύσει νόμιμα FN, τὰ φύσεως νόμιμα ceteri (v) 22 νηποινεὶ] ἀκρίτως S, γρ. ἀκρίτως mg M νηποινῆ A, νηποινὶ ceteri ἡμέραν] ὥραν G ἀλλ' οὐδ' ὥραν M μηδὲ AP

10—163,1 pergit Catena Barber. IV 56 fol. 122v: ἐπεισκεκώμακε — καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων. 10—161,11 N fol. 158v: ἐπικεκώμακε — καὶ νύκτωρ. 21 Deut. 23,17.

ὄνειδος αὐτοῦ καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος ὄντα καὶ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώ-
πων γένους. ὁ δὲ παιδεραστὴς ἴστω τὴν αὐτὴν δίκην ὑπομένων, ἐπειδὴ 39
τὴν παρὰ φύσιν ἡδονὴν διώκει καὶ τὰς πόλεις τό γε ἐπ' αὐτὸν ἧκον
μέρος ἐρήμους καὶ κενὰς ἀποδείκνυσιν οἰκητόρων διαφθείρων τὰς γονὰς
καὶ προσέτι τῶν μεγίστων κακῶν, ἀνανδρίας καὶ μαλακίας, ὑφηγητὴς
καὶ διδάσκαλος ἀξιοῖ γενέσθαι τοὺς νέους ὡραΐζων καὶ τὸ τῆς ἀκμῆς
ἄνθος ἐκθηλύνων, ὃ πρὸς ἀλκὴν καὶ ῥώμην ἀλείφειν ἁρμόττον ἦν, καὶ
τελευταῖον ὅτι κακοῦ τρόπον γεωργοῦ τὰς μὲν βαθυγείους καὶ εὐκάρπους
ἀρούρας χερσεύειν ἐᾷ μηχανώμενος ἐπ' αὐταῖς ἀγονίαν, ἐξ ὧν δ' οὐδὲν
βλάστημα προσδοκᾶται τὸ παράπαν, εἰς ταῦτα πονεῖται μεθ' ἡμέραν τε
καὶ νύκτωρ. αἴτιον δ' οἶμαι τὸ παρὰ πολλοῖς τῶν δήμων ἀκρασίας καὶ 40
μαλακίας ἆθλα κεῖσθαι· τοὺς γοῦν ἀνδρογύνους ἔστιν ἰδεῖν διὰ πλη-
θυούσης ἀγορᾶς ἀεὶ σοβοῦντας κἀν ταῖς ἑορταῖς προπομπεύοντας καὶ τὰ
ἱερὰ τοὺς ἀνιέρους διειληχότας καὶ μυστηρίων καὶ τελετῶν κατάρχοντας
καὶ ⟨τὰ⟩ Δήμητρος ὀργιάζοντας. ὅσοι δ' αὐτῶν τὴν καλὴν νεανιείαν 41
προσεπιτείνοντες εἰς ἅπαν ὠρέχθησαν μεταβολῆς τῆς εἰς γυναῖκας καὶ
τὰ γεννητικὰ προσαπέκοψαν, ἁλουργίδας ἀμπεχόμενοι καθάπερ οἱ μεγάλων
ἀγαθῶν αἴτιοι ταῖς πατρίσι προέρχονται δορυφορούμενοι, τοὺς ὑπαντῶντας
ἐπιστρέφοντες. εἰ δ' ἦν ἀγανάκτησις οἵα παρὰ τῷ ἡμετέρῳ νομοθέτῃ 42
κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων καὶ ὡς κοινὰ τῶν πατρίδων ἄγη καὶ

1 αὐτοῦ SA: αὐτοῦ corr. in αὐτὸν H, αὐτοῦ ceteri 2 ἴστω Mang.: ἔστω codd. 3 γε SM: γ' ceteri 4 μέρος om. Arm ἐρήμας F[1] καὶ om. F[1]N ἀποδείκνυσθαι F 5 κακῶν om. A ἀνανδρείας HP 6 γενέσθαι SAG: γίνεσθαι ceteri (v) τοὺς νέους] τοῦ γένους A mg P; τοὺς γένυς coni. Mang. 7 ῥώμης A ἀλείφειν om. A ἁρμότατον (sic) A 9 ἀρούρας] χώρας S, om. A μηχανώμενον S 10 προσδοκᾶ F πονεῖσθαι S, ποιεῖται N μεθ' om. M μεθ' ἡμέραν codd.: καθ' ἡμέραν v τε S: om. ceteri (v) 11 τὸ (superscr. ῶ) A, τὸ om. GH[1]P ἀκρασίας] ἀνανδρίας coni. Mang. 12 μαλακείας HP ἔστιν ἰδεῖν S: ἰδεῖν ἐστι ceteri (v) 12. 13 πληθυούσης S: πληθούσης ceteri (v) 13 αἰεὶ F κἀν] καὶ SF 14 μυστηρίων] μυρίων M 15 τὰ add. Turn., om. codd. Δήμητρος] μρασ (μητέρας) S νεανιείαν (sed ι eras.) F: νεανείαν AGP Barb., νεανίαν MH, νεανιότητα S 16 προσεπιτείνοντες SMA (Mang.): προσεπιτείναντες ceteri ὠρέχθησαν] ἠνέχθησαν S γυναῖκα S καὶ om. S (Mang.) 17 προαπέκοψαν A καὶ καθάπερ Barb. 18 τοῖς πατρίσιν (sic) F 19 ὑποστρέφοντες S οἷα περὶ F 20 τὰ om. A

2 Lev. 18,22. 20,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § *275. c. Ap. II* § *199.*

μιάσματα δίχα συγγνώμης ἀνῃροῦντο, πολλοὺς ἂν ἑτέρους συνέβαινε νουθετεῖσθαι· αἱ γὰρ τῶν προκαταγνωσθέντων ἀπαραίτητοι τιμωρίαι ἀνακοπὴν οὐ βραχεῖαν ἐργάζονται τοῖς ζηλωταῖς τῶν ὁμοίων ἐπιτηδευμάτων.

43 (8.) ¦ Ἀλλὰ γὰρ ἔνιοι τὰς Συβαριτῶν καὶ τὰς ἔτι λαγνιστέρων ἐπι- p. 307 θυμίας ζηλώσαντες τὸ μὲν πρῶτον ὀψοφαγίαις καὶ οἰνοφλυγίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα ἡδοναῖς ἐνησχήθησαν, εἶτα δὲ κορεσθέντες ἐξύβρισαν — ὕβριν γὰρ κόρος γεννᾶν πέφυκεν —, ὡς ὑπὸ φρενοβλαβείας λυττᾶν καὶ ἐπιμεμηνέναι μηκέτ' ἀνθρώποις εἴτ' ἄρρεσιν εἴτε θηλείαις ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις ζῴοις, ὥσπερ ἐν Κρήτῃ φασὶ τὸ
44 παλαιὸν τὴν γυναῖκα Μίνω τοῦ βασιλέως ὄνομα Πασιφάην· ταύρου γὰρ ἐρασθεῖσαν καὶ τῷ πάθει σφαδάζουσαν ἕνεκα τῆς περὶ τὴν ὁμιλίαν ἀπογνώσεως — ἀποτυγχανόμενος γὰρ ἔρως οὐ μετρίως ἐπιτείνεται — Δαιδάλῳ τὴν κατέχουσαν συμφορὰν ἀνενεγκεῖν, ὃς ἦν τῶν κατ' αὐτὸν ἄριστος δημιουργός· τὸν δὲ πάνυ δεινὸν ὄντα ταῖς ἐπινοίαις τὰ ἀθήρατα θηρᾶν δούρειον κατασκευάσαι βοῦν καὶ διὰ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς ἐνθεῖναι τὴν Πασιφάην, τὸν δὲ ταῦρον ὁρμήσαντα ὡς ἐπὶ ζῷον συγγενὲς ἐπιβαίνειν· ἐγκύμονα δὲ γενομένην χρόνοις ὕστερον ἀποτεκεῖν μιξόθηρα τὸν
45 ἐπικαλούμενον Μινώταυρον. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλας ἔσεσθαι Πασιφάας, ἀχαλινώτων ἐωμένων τῶν παθῶν, καὶ οὐ γυναῖκας μόνον ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ἐπιμανήσεσθαι θηρίοις, ἐξ ὧν γενήσεσθαι τέρατα παλίμφημα. μηνύματα τῆς ἀνθρώπων ὑπερβαλλούσης βδελυρίας· δι' ἣν ἴσως καὶ αἱ τῶν ἀνυπάρκτων καὶ μεμυθευμένων ἀγένητοι φύσεις Ἱπποκενταύρων καὶ

---

1 ἂν om. S ἑτέρους om. Arm. 1. 2 συνέβαινε νουθετεῖσθαι S: νουθετεῖσθαι (νομοθετεῖσθαι A) συνέβαινεν ceteri (v) 2 ἀπαραίτητοι τιμωρίαι SF: τιμωρίαι ἀπαραίτητοι ceteri (v) 5 ἔτι λαγνιστέρων M: ἐπὶ τῶν λαγνιστέρων SF, ἔτι τῶν λαγνιστέρων ceteri (v); τῶν ἔτι λ. coni. Mang. 6 ταῖς ante ἄλλαις om. S Arm 7 ταῖς] τῆς MFA, om. Arm καὶ τῶν F (coni. Mang.): καὶ ταῖς S, καὶ (om. τῶν) ceteri (v) 7. 8 εἶτα δὲ F: δὲ om. ceteri (v) 8 ἐνύβρισαν S γὰρ Barb.: δὲ codd. (v) ὁ κόρος M 9. 10 εἴτ' . . . εἴτε] ἢ . . . ἢ A 10 ἀλόγοις om. Arm 11 Μίνω] μιλίω G γὰρ om. A (Mang.) 12 τὴν] τὸν A τὴν ὁμιλίαν] τὸν λόγον S 14 ἐπενεγκεῖν F καταυτὸν S, κατ' αὐτὸν Barb.: καθ' αὑτὸν ceteri (v) 15 δημιουργῶν F πάνυ δεινὸν S[2], πανδεινὸν S[1] ὄντα ταῖς ἐπινοίαις F: ὄντα ταῖς ἐπιθυμίαις S, οἷα (οἷον H[2]) ταῖς ἐπινοίαις ὄντα ceteri 16 δούρειον] δούριόν τε tum ras. 6 fere litt. S (δούριον v) 18 ἀποτεκεῖν ὕστερον transp. F μιξόθηρα] μικρὸν θῆρα S 19 ἐπικαλούμενον SF: καλούμενον ceteri (v) μινόταυρον G, μινώταυρον M 21 ἐπιμανήσασθαι F[1] γενέσθαι παλίμφημα τέρατα A 22 μυνήματα S ὑπερβαλλούσης ἀνθρώπων transp. P αἱ om. A Barb. 23 μυθευομένων S ἀγένητοι SGP Barb.: ἀγέννητοι ceteri

Χιμαιρῶν καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων ἔσονται. τοσοῦτον δ' ἄρα τὸ προμηθὲς 46
ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἐστίν, ὥσθ' ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν ἔκθεσμον ὁμιλίαν
ἀνθρώπους προσίεσθαι διείρηται μηδὲ κτῆνος ἐὰν ὑπό τινος ἑτερογενοῦς
ὀχεύεσθαι· τράγον οὐδεὶς ἐάσει ποιμὴν Ἰουδαῖος ἐπιβαίνειν ἀμνάδι οὐδὲ
κριὸν χιμαίρᾳ οὐδὲ βοῦν ἵππῳ, εἰ δὲ μή, δώσει δίκας ὡς φύσεως δόγμα
λύων, ᾗ τὰ ἀνωτάτω γένη διατηρεῖν ἐπιμελὲς οὐ νοθευόμενα. τοὺς 47
ὀρεῖς ἔνιοι μὲν ἁπάντων ὑποζυγίων προτιμῶσιν, ἐπειδὴ τὰ σώματα
αὐτοῖς πέπηγε καὶ σφόδρα νενεύρωται, κἂν τοῖς ἱπποφορβίοις καὶ ταῖς
ἱπποστάσεσιν ὄνους ὑπερμεγέθεις, οὓς προσαγορεύουσι κήλωνας, ἀνατρέ-
φουσιν, ἵνα ταῖς θηλείαις ἐπιβαίνωσι πώλοις, αἳ δὴ μικτὸν ζῷον ἀπο-
τίκτουσιν ἡμίονον, ἧς παρὰ φύσιν τὴν γένεσιν εἰδὼς ἀνὰ κράτος ἀπεῖπε
Μωυσῆς καθολικωτέρᾳ προστάξει, τοῖς ἀνομοιογενέσι μὴ ἐφεὶς ὀχεύειν
ἢ ὀχεύεσθαι. προυνόησε μὲν οὖν ἀναλόγως τοῦ πρέποντος καὶ ἀκο- 48
λούθου τῇ φύσει, μακρόθεν δ' ὡς ἀπὸ σκοπῆς ἐσωφρόνισεν ἀνθρώπους,
ἵν' ἐκ τῶνδε προμαθόντες ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες ἀνέχωσιν ὁμιλιῶν
ἐκνόμων. ἐάν τε οὖν ἀνὴρ ὀχεύῃ τετράπουν ἐάν τε γυνὴ ὑπὸ τετρά- 49
ποδος ὀχεύηται, θνῃσκέτωσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ τετράποδα, οἱ
8 M. μὲν ὅτι ὑπὲρ τοὺς | ὅρους ἀκρασίας αὐτῆς ἤλασαν εὑρεταὶ γενόμενοι
παρηλλαγμένων ἐπιθυμιῶν καὶ ὅτι ἡδονὰς ἀηδεστάτας ἐκαινούργησαν,

1 δ' SF: om. ceteri 3 προσίεσθαι S: προΐεσθαι ceteri διήρηται S μηδὲ κτῆνος F: μηδενὶ H, μηδὲν (om. κτῆνος) ceteri (v) 4 ἀναβαίνειν A 5 χιμαίρῃ S δώσει S Arm: τίσει ceteri (v) δίκην (ας supra) A 6 ἢ P², ᾗ FP¹ τἀνωτάτω γένει S νοθευόμενον S, νενοθευμένα HP¹ (v) τοὺς om. S 7 ἔνιοι μὲν F: οὓς ἔνιοι ceteri ἁπάντων ὑποζυγίων] τῶν ὑποζυγίων ἁπάντων HP(v) σώματ' HP 8 αὐτοῖς] αὐτῶν F 10 ἐπιβαίνωσι SF: ἀναβαίνωσι ceteri (v) αἳ δὴ F: αἱ δὲ ceteri (v) 11. 12 ἀπεῖπε Μωυσῆς] ἀπεῖπεν ὁ ἱερὸς λόγος S 12 ἀνομοιογενέσι SF (coni. Mang.): ἀνομοίοις γένεσι ceteri (v) ἐφεὶς ὀχεύειν] ἀφεὶς ὀχεῖν S 13 προυνόησεν S, προενόησε A μὲν οὖν om. S, οὖν om. G καὶ ante ἀναλόγως add. F ἀναλόγως SFHP: ἀλλ' ἀλόγως G, ἄλλως MA 13. 14 ἀκολούθως S Arm, ἀκολουθία F 14 δὲ ὡς A, ἕως S ἀπὸ om. S σκοπῆς SF: σκοπιῆς ceteri (v) 15 προμαθοῦσαι ὁμοῦ (om. ἄνδρες) F ὁμοῦ τε καὶ S 16 ἐκνόμων] ἐννόμων F τ' A ὀχετεύῃ A τετράπουν — ὀχεύηται (17) om. S γυνὴ FAH²: ἡ γυνὴ MGH¹P 16. 17 τετράποδος FA Arm: τετραπόδου (sic) MGHP; τετραπόδων v 17 ὀχετεύηται A θνῃσκέτωσαν (θνῃσκέτω· θνῃσκέτωσαν δὲ corr. man. rec.) καὶ ἄλογα καὶ τετράποδα S τὰ om. F 18 ὑπὲρ SFL²: πρὸς ceteri ὅρους] ὄνους F τῆς ἀκρασίας M; ἀκολασίας coni. Mang. αὐτῆς om. Arm 19 ἀηδεστάτας] ἀκηδεστάτας M; ἀηθεστάτας coni. Mang.

3 Lev. 19,19. 16 Exod. 22,19. Lev. 18,23. 20,15. 16. Deut. 27,21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 275.

νωμένῃ τῇ κεφαλῇ, τὸ τῆς αἰδοῦς περιῃρημένη σύμβολον, ᾧ ταῖς εἰς
ἅπαν ἀναιτίοις ἔθος χρῆσθαι. μήτε δὲ ἔλαιον μήτε λιβανωτὸς ὡς ἐπὶ
τῶν ἄλλων θυσιῶν παρέστω, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ χαρτοῖς ἀλλ' ἄγαν ὀδυνηροῖς
57 τὴν θυσίαν μέλλειν ἐπιτελεῖσθαι. κρίθινον δ' ἐστὶ τὸ ἄλευρον, ἴσως
ἐπειδὴ ὑπαμφίβολός ἐστιν ἡ ἀπὸ κριθῆς τροφὴ καὶ ἀλόγοις ζῴοις καὶ
ἀτυχέσιν ἀνθρώποις ἐφαρμόζεται, σύμβολον τοῦ τὴν μεμοιχευμένην οὐδὲν
θηρίων διαφέρειν, ὧν ἀδιακρίτους εἶναι καὶ ἀνεπιστάτους τὰς ὀχείας συμ-
βέβηκε, τὴν δὲ καθαρεύουσαν τῶν ἐγκλημάτων τὸν οἰκεῖον ἀνθρώπων
58 βίον ἐζηλωκέναι. λαβὼν δέ, φησίν, ὁ ἱερεὺς κεραμεοῦν ἀγγεῖον ἐγχείτω
καθαρὸν ὕδωρ ἐκ πηγῆς ἀρυσάμενος καὶ ἐπιφερέτω βῶλον γῆς ἐκ τοῦ
κατὰ τὸ ἱερὸν ἐδάφους· ἅπερ οἶμαι καὶ αὐτὰ συντείνειν πρὸς τὴν ἔρευ-
ναν τῆς ἀληθείας διὰ συμβόλων, τὸ μὲν κεραμεοῦν ἀγγεῖον πρὸς τὸ
μεμοιχεῦσθαι, διὰ τὸ εὐκάτακτον, θάνατος γὰρ ἡ κατὰ μοιχῶν δίκη, ἡ
δὲ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ καθαρεύειν τῆς αἰτίας, ἐπειδὴ δι' ἀμφοτέρων
59 αἱ γενέσεις καὶ αὐξήσεις καὶ τελειώσεις ἁπάντων. ὅθεν ἑκάτερον οὐκ
ἀπὸ σκοποῦ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐπεκόσμησε, τὸ μὲν ὕδωρ εἰπὼν δεῖν
„καθαρὸν“ λαμβάνειν καὶ „ζῶν“, ἐπεὶ ἀνυπαίτιος ἡ γυνὴ καθαρεύει τὸν
βίον καὶ ζῆν ὀφείλει, τὴν δὲ γῆν οὐκ ἀπὸ τοῦ τυχόντος ἀλλ' ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀναγκαῖον ἀρετᾶν, ὡς καὶ γυναῖκα τὴν σώφρονα.
60 τούτων δὲ προευτρεπισθέντων, ἡ μὲν ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ τὸ
κρίθινον ἄλευρον κομίζουσα, καθάπερ ἐλέχθη, παρίτω, ὁ δὲ ἱερεὺς

1 σύμβολον — ἐπὶ (2) om. A ᾧ] ὡς S 2 ἀναιτίαις HP (v) δὲ F: δ' ceteri λιβανωτὸν S 3 τῶν δ' ἄλλων A παρέστω S: μὴ προσαπτέσθω A, προσέστω ceteri (Turn.) 4 μέλλειν τὴν θυσίαν transp. HP (v) δ' ἐστὶ] δὲ καὶ S 5 ἐπαμφίβολος S 6 ἐφαρμόζεται Mang.: ἐφαρμόζεσθαι codd. 7 θηρίου S ἀνεπιστάτους mg H, ἀσυστάτους in textu HP 8 τὸν οἰκεῖον F: οἰκεῖον τὸν S, τὸν om. ceteri (v) ἀνθρώπων om. S 9 λαβὼν δ' ὁ ἱερεὺς φησὶ A φησίν om. S (Mang.) 10 ἀρρυσάμενος SFH ἐπιφερέτω F Arm: φερέτω ceteri (v) γῆς om. F 11 ἅπερ F: ἃ μὲν S Arm, ὅπερ ceteri (Turn.) αὐτὰ SF Arm: αὐτὸ ceteri (Turn.) συντείνει conicio 12 τὸ μὲν F: τὸ γὰρ ceteri (v) 13 μεμοιχεῦσθαι SF: μὴ μοιχεύεσθαι A, μοιχεύεσθαι ceteri (v) εὐκάτακτον F[2]AGHP: εὔτακτον F[1], εὔθραυστον καὶ εὐκάτακτον M, εὐκατέακτον S, εὐκτὸν L (Turn.) γὰρ FA Arm: om. ceteri (Turn.) 15 ὅθεν om. S οὐκ] οὖν S 16 ἐπεκόσμησεν S εἰπὼν om. Arm, post καθαρὸν transp. M 16. 17 δεῖν — λαμβάνειν] δεῖ ἀναβαίνειν καθαρόν τε F 17 καθαρὸν codd. (praeter F): καθαρόν τε Turn., καθαρόν τι Mang. ἀνυπαίτιος ἡ S: ἡ ἀνυπαίτιος ceteri (v) 19 ἀρετᾶν SF Arm: αἱρέτωσαν A, ἀρετῶσαν ceteri (v) καὶ om. H[1]P 20 τούτων δὲ] τὸ δὲ τῶν F ἀκατακαλύφῳ F 21 ἐλέγχθη H ὁ δὲ SFG: δὲ om. M, ὁ δ' HP, ὅ θ' A

17 Num. 5,17.

[ἀντικρὺ] τὸ κεραμεοῦν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ὕδωρ ἐστὶ καὶ γῆ, ⟨ἀντικρὺ⟩ στὰς
ἐπιλεγέτω τάδε· „εἰ μὲν τοὺς ἐπὶ γάμοις θεσμοὺς οὐ παραβέβηκας οὐδ' 61
M. ἀνὴρ ἕτερος ὡμίλησέ σοι καθυφεμένῃ τὰ πρὸς τὸν | νόμῳ συνοικισθέντα
δίκαια, ἀνυπαίτιος καὶ ἀθῷος ἴσθι· εἰ δ' ὠλιγώρησας μὲν ἀνδρὸς καινὰς
δὲ ἐζήλωσας ἐπιθυμίας ἢ ἐρασθεῖσα ἢ ἐρασθέντι ἐνδοῦσα, τὰ ἀναγκαιότατα καὶ φίλτατα προδοῦσα καὶ νοθεύσασα, μὴ ἀγνόει πάσαις ἀραῖς ἔνοχος γεγενημένη, ὧν τὰ δείγματα ἀναφανεῖς ἐπὶ τοῦ σώματος. ἴθι δὴ ἔκπινε ποτὸν ἐλέγχου, ὃ τὰ κεκρυμμένα νῦν καὶ ἀδηλούμενα ἀπαμφιάσει καὶ ἀπογυμνώσει.“ ταῦτα γράψας ἐν χαρτιδίῳ καὶ ἀπαλείψας 62
τῷ κατὰ τὸ ἀγγεῖον ὕδατι προτεινέτω τῇ γυναικί· ἡ δὲ πιοῦσα ἀπαλλαττέσθω προσδοκῶσα ἢ σωφροσύνης ἆθλον ἢ ἀκολασίας τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν. εἰ μὲν γὰρ σεσυκοφάντηται, σπορὰν καὶ γένεσιν τέκνων ἐλπιζέτω τῶν ἐπὶ στειρώσει καὶ ἀγονίᾳ φόβων καὶ φροντίδων ἀλογοῦσα· εἰ δ' ἐστὶν ἔνοχος, ἐφεδρεύσοντα ἴστω γαστρὸς ὄγκον οἰδούσης καὶ πιμπραμένης καὶ τῶν περὶ μήτραν δεινὴν κάκωσιν, ἣν καθαρὰν οὐχ ἠξίωσε διατηρεῖν ἀνδρὶ τῷ κατὰ πάτρια γήμαντι. τοσαύτην δ' ἔχει πρόνοιαν 63
ὁ νόμος τοῦ μηδὲν ἐπὶ γάμοις νεωτερίζεσθαι, ὥστε καὶ τοὺς συνιόντας

1 ἄντικρυς S[1]F ἀντικρὺ h. l. seclusi; ⟨ἔχων⟩ ἐν τῇ χειρὶ conicio coll. Num. 5,18 ἀντικρὺ ante στὰς addidi στὰς οὖν A 2 οὐδὲ F 3 ὡμίλησέ σοι] σε ὡμίλησε F καθυφιεμένη FL[2] (Turn.) νόμῳ Mang. (Arm): νόμον codd. συνοικισθέντα S: συνεληλυθότα ceteri (v) 4 ἀθῷος S: ἀθῷα ceteri (v) ἴθι S[2]A Arm ὠλιγώρηκας F (v) καινὰς M (Mang.): κενὰς ceteri 5 δὲ F: om. ceteri (v) ἐζήλωσας scripsi: ζηλώσας H, ζηλώσασ' P, ζηλώσασα ceteri (v) ἢ ἐρασθέντι—νοθεύσασα (6) om. HP (Turn.) post ἐνδοῦσα add. καὶ A 5. 6 τὰ ἀναγκαιότατα FG: τἀναγκαιότατα SMA 7 δείγματα SF: δείγματ' ceteri ἀναφανῇς F, ἀναφανῇ A Arm ἐπὶ] ἀπὸ A ἴσθι SHP (Turn.) 8 δὴ S: δὴ καὶ ceteri (v) ἔκπιε A, ἐκπίνουσα S[2] τοῦ ἐλέγχου F ὃ] ὃς F, ᾧ S[2] νῦν F Arm: σοι AP, σου ceteri (v) ἀδηλούμενα SF Arm: τὰ ἀδηλούμενα M, τὰ μὴ δηλούμενα A, τἀδηλούμενά σοι GHP (v) 8. 9 ἀπαμφιάσει SA: ἐπαμφιάσει F, ἀπαμφιέσει ceteri (v) 10 τῷ om. A κατὰ τὸ ἀγγεῖον SFA: κατὰ (κατ' M) ἀγγεῖον ceteri (Turn.) πιοῦσ' AHP 11 ἢ σωφροσύνης F Arm: ἢ om. ceteri (v) ἆθλον] ἔργον S 12 τιμωρίαν] τιμὴν ἢ τιμωρίαν A (Mang.) γένεσιν SF: γέννησιν ceteri (v) τέκνων F: om. ceteri (v) 12. 13 ἐλπιζέτω post φόβων (13) transp. A 13 ἀλογοῦσα] ἀλόγου F 14 ἐφεδρεύσοντα ἴστω F: ἐφεδρεύσοντα εἰς τὸν GHP[1], ἐφεδρεύσοιτό σοι τὸν AP[2], ἐφεδρεύσονται εἰς αὐτὴν SM (Mang.) τῆς γαστρὸς A ὄγκος S[2]M (Mang.) 14. 15 πιμπραμένης S: πιμπλαμένης ceteri (v) 15 δεινὴ κάκωσις S[2]M (Mang.) 16 ἀνδρὶ διατηρεῖν transp. HP (v) πάτρια FL[2]: πάντα MGHP, παντὶ (sic) SA 17 μηδὲν SF Arm: μηδ' ceteri (v) συνόντας A

17 Lev. 15,18. cf. *Ioseph. c. Ap. II § 203.*

εἰς ὁμιλίαν ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατὰ τοὺς ἐπὶ γάμοις θεσμούς, ὅταν εὐνῆς ἀπαλλάττωνται, οὐ πρότερον ἐᾷ τινος ψαύειν ἢ λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρῆσθαι, πόρρωθεν μοιχείας ἀνείργων καὶ τῶν ἐπὶ μοιχείαις ἐγκλημάτων.

64 (11.) Ἐὰν δέ τις χήραν ἀποθανόντος ἀνδρὸς ἢ καὶ διαζευχθεῖσαν ἄλλως βιασάμενος αἰσχύνῃ, κουφότερον ἢ κατὰ μοιχείαν ἁμάρτημα δρῶν, ἥμισυ σχεδὸν ἐκείνου, τῆς μὲν θανάτου τιμωρίας ἀφείσθω, βίαν δὲ καὶ ὕβριν καὶ ἀκολασίαν καὶ θράσος τὰ αἴσχιστα ὡς κάλλιστα ἀποδεξάμενος κατηγορείσθω καὶ ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐπ' αὐτῷ.

Περὶ φθορᾶς.

65 Ἀδελφὸν μὲν καὶ συγγενὲς ἀδίκημα μοιχείας φθορά, καθάπερ ἐκ
μητρὸς μιᾶς, ἀκολασίας, φύντα· ἣν ἔνιοι τῶν εἰωθότων εὐπρεπέσιν ὀνό-
μασι τὰ αἰσχρὰ ἐπικοσμεῖν ἔρωτα ὀνομάζουσι τἀληθὲς ὁμολογεῖν ἐρυ-
θριῶντες. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ συγγενές, οὐ παντάπασιν ὅμοιον, τῷ τὸ
ἀδίκημα μὴ εἰς πλείους χωρεῖν οἰκίας, ὡς ἐπὶ τῆς μοιχείας συμβέβηκεν,
66 ἀλλ' εἰς μίαν συνῆχθαι τὴν τῆς παρθένου. λεκτέον οὖν τῷ κόρης ἀστῆς
ἐπιθυμοῦντι· „προπέτειαν καὶ θράσος ἀναίσχυντον ἢ τὰς ἐπ' ἐνέδρᾳ πάγας
ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων, ὦ | οὗτος, ἀποστραφεὶς μήτε ἀναφανδὸν μήτε p. 311
67 λάθρα πονηρὸς ἐξετασθῇς. ἀλλ' εἴπερ ἄρα τι τῇ ψυχῇ πέπονθας πρὸς
τὴν παῖδα οἰκεῖον, ἴθι πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ἐὰν ζῶντες τυγχάνωσιν,
εἰ δὲ μή, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἢ ἐπιτρόπους ἢ ἄλλους κυρίους, καὶ

1 κατὰ] καὶ A, om. HP ὅταν] σπᾶν F (pro ἐπὰν?) 2 εὐνῆς] εὖ A ἀπαλλάττων F ἐᾶν SM 3 ἀνείργων — μοιχείαις (4) om. F 4 μοιχείαις S: μοιχεία A (-ᾳ Mang.), μοιχείας ceteri (Turn.) 6 ἄλλως S^1, ἄλλος S^2 7 ἥμισυ S^1, ἡμίσει S^2 θανάτου S: τοῦ θανάτου ceteri (v) ἀφείσθω codd: ἀφιέσθω Mang. δὲ om. Arm 8 καὶ θράσος] θράσους ὃς F κάλλιστ' AHP 9 τιμάτω Mang. (Arm): τιμάσθω codd. 10 ἐπ' αὐτῷ: desinit Arm 11 tit. περὶ φθορᾶς add. SF mg M mg G mg H mg P 12 ἀδελφὸν μὲν καὶ om. S (fort. recte) συγγενὲς δὲ G 13 μιᾶς μητρὸς transp. MA, μητρὸς om. S ἀκολάστου M φύντα] φῦσα coni. Mang. ἣν ἔνιοι F: ἔνιοι δὲ ceteri (v) 14 ταἰσχρὰ HP, τὰ αἴσχιστα M ἔρωτ' MAHP 16 μὴ SFA: οὐκ ss. H^2 (v), om. ceteri 17 τῷ] τὸ S^1 ἀστῆς S^1FAGP^2: αὐτῆς S^2MHP^1 (Turn.) 18 καὶ θράσος SMF: ἢ θράσος ceteri (Turn.) πάγας] πηγὰς Mang. Richt. 19 pr. μήτε SF: μήτ' ceteri ἀναφανδὸν] ἀναφανῆς H (Turn.) 20 πονήρως L^2 (Turn.) ἐξετασθεὶς S^2H^1P εἴπερ] ἐπείπερ G, εἴ τι A 21 τυγχάνωσιν SM: τύχωσιν ceteri (v) 22 τοὺς om. F ἄλλους S: τοὺς ἄλλως A, τοὺς ἄλλους ceteri (v)

ἀπογυμνώσας τὸ σεαυτοῦ πάθος, ὡς χρὴ τὸν ἐλεύθερον, αἴτει πρὸς γάμον
καὶ παρακάλει μὴ ἀνάξιος νομισθῆναι. σκαιὸς γὰρ οὐδεὶς ἂν οὕτως 68
γένοιτο τῶν ἐπιμελουμένων τῆς παιδός, ὡς ἐναντιωθῆναι πρὸς λιπαρε-
στέρας δεήσεις, καὶ μάλιστά γε ἐπειδὰν ἐξετάσας ἀνευρίσκῃ μὴ κατεψευσ-
μένον ἢ ἐπιπόλαιον ἄλλως τὸ πάθος ἀλλ' ἐπαληθεῦον καὶ παγίως ἐνιδρυ-
μένον." ἐὰν δέ τις λυττῶν καὶ μεμηνώς, ἅπασι τοῖς ἐκ λογισμοῦ πολλὰ 69
χαίρειν φράσας, δυναστείαν τὸν οἶστρον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὑπολαβών,
νόμου βίαν, ὥς φασί τινες, προτιμοτέραν θέμενος, ἁρπάζῃ καὶ φθείρῃ
ταῖς ἐλευθέραις ὡς θεραπαίναις χρώμενος, τὰ πολέμου δρῶν ἐν εἰρήνῃ,
πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀγέσθω. κἂν μὲν ᾖ πατὴρ τῇ βιασθείσῃ, βου- 70
λευέσθω περὶ ἐγγύης τῆς πρὸς τὸν ἐφθαρκότα· εἶτα ἐὰν μὲν ἀνανεύῃ,
προικιζέτω τὴν παῖδα ὁ φθορεὺς ἄλλως ζημιούμενος χρήμασιν, ἐὰν δὲ
συναινῇ καὶ συνεπιγράφηται, μηδὲν ὑπερτιθέμενος ἀγέσθω προῖκα πάλιν
τὴν ἴσην ὁμολογῶν καὶ μήτε ἀναδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν ἐχέτω μήτε παραι-
τεῖσθαι, καὶ δι' αὐτόν, ἵνα μὴ λαγνείας ἕνεκα δοκῇ μᾶλλον ἢ κατ' ἔρωτα
νόμιμον ἐφθαρκέναι, καὶ διὰ τὴν κόρην, ἵν' αὐτῆς τὸ περὶ τὴν πρώτην
σύνοδον ἀτύχημα παρηγορηθῇ βεβαιοτάτῳ γάμῳ, ὃν οὐδὲν ἄλλο τι ἢ
θάνατος διαζεύξει. ἐὰν δὲ πατρὸς ὀρφανὴ τυγχάνῃ, πρὸς τῶν δικαστῶν 71
ἐρωτάσθω, εἴτε βούλεται συνοικεῖν εἴτε μή· ἐάν τε δὲ συναινῇ ἐάν τε
ἀρνῆται, τὰ αὐτὰ γινέσθω ἃ ἂν καὶ ἐπὶ ζῶντι διωμολογήθη τῷ πατρί.

1 γυμνώσας S σεαυτοῦ S: σαυτοῦ ceteri 2 καὶ παρακάλει μὴ ἀνάξιος νομισθῆναι om. F νομισθῆναι S: λογισθῆναι ceteri (v) ἂν οὕτως FA: οὕτως ἂν ceteri (v) 4 γε AP², γ' S (coni. Mang.): σε ceteri (v) ἐπεί γ' ἂν S μὴ] ἵνα μὴ S 5 ἢ] ἡ S¹, ἢ ss. S² ἐπιπόλεον S, ἐπὶ παλαιὸν F τὸ πάθος ἄλλως transp. A παγίως SF: παντελῶς ceteri (v) 6 λυττῶν] αὐτῶν SF 7 δυναστείαν S (coni. Mang.): δυναστεία ceteri (-ᾳ v) τὴν om. S ὑπολαβὼν] ὑποβαλὼν GH² (v) 8 προτιμοτέραν θέμενος] προτιμήσας SF ὑποθέμενος A ἁρπάξῃ AP, ἐπάζῃ (sic) S 9 ὡς] καὶ A καὶ ante τὰ πολέμου add. MAGHP (v), om. SF τὰ] τὸ S 10 ἀγέσθω] ἀνείσθω A ᾖ] ἦν F 11 πρὸς Mang.: περὶ codd. εἶτα F: εἶτ' ceteri 12 παῖδ' GHP ἄλλως SMH¹P, ἀλλ' ὡς F: ἄλλω AGH² (v) 13 συναινεῖ S¹, corr. S² συνεπιστρέφηται S 14 pr. μήτε S: μήτ' ceteri 14.15 παραιτείσθω S 15 αὐτόν SA, αὑ in αὐ corr. H 15.16 κατ' ἔρωτα νόμιμον SMF, καὶ ἔρωτα νόμιμον AP: ἑτέρων τὰ νόμιμα G, ἱμέρω τὰ νόμιμ' H (v) 16 ἵνα F 17 γάμῳ] νόμω A ἄλλο τι ἢ] ἔτι μὴ F (scribendum ὅτι μὴ?) 18 διαζεύξῃ FA, διαζεύγει H δὲ] δὲ καὶ A δικαστῶν] δικαίων A 19 ἀνερωτάσθω F alt. εἴτε] ἢ F, εἴτε καὶ A ἐὰν — ἀρνῆται (20)] εἴτε δὲ συναινεῖ, εἴτε καὶ ἀρνήσεται HP; εἴτε συναινεῖ καὶ ἀρνήσεται Turn. δὲ om. F; δὴ conicio alt. ἐάν τε S: ἐάν τε καὶ FAG, ἐάν τε δὲ M 20 ἀρνῆται SF: ἀρνήσηται MAG γενέσθω F ἃ ἂν S: ἂν om. ceteri (v) διωμολογήθη F: διωμολόγησε ceteri; διωμολογήσατο v

6sqq. Exod. 22,16. 17. Deut. 22,28. 29 cf. *Joseph. Ant. Jud. IV* § 252.

Περὶ ὑπογαμίου.

72 (12.) Μεθόριόν τινες ὑπολαμβάνουσιν ἀδίκημα εἶναι φθορᾶς καὶ
μοιχείας ὑπογάμιον, ὅταν ὁμολογίαι μὲν ὑπερεγγυήσωσι, μήπω δὲ τῶν γάμων
ἐπιτελεσθέντων ἕτερος ἀπατήσας τις ἢ καὶ βιασάμενος εἰς ὁμιλίαν ἔλθῃ.
παρ' ἐμοὶ δὲ κριτῇ μοιχείας καὶ τοῦτ' ἐστὶν εἶδος· αἱ γὰρ ὁμολογίαι
γάμοις ἰσοδυναμοῦσιν, αἷς ἀνδρὸς ὄνομα καὶ γυναικὸς καὶ τὰ ἄλλα τὰ
73 ἐπὶ συνόδοις ἐγγράφεται. ὧν χάριν καταλεύειν ὁ νόμος ἀμφοτέρους
προσέταξεν, ἐάν γε ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐπιθῶνται τοῖς
ἀδικήμασι συμφρονήσαντες· οὐχ οἷόν τε γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμη-
74 θέντας βουλευμάτων νομίζεσθαι συναδικεῖν, οὐ συναδικοῦντας. παρὰ γοῦν
τὰς τῶν τόπων διαφορὰς | αὔξεσθαι συμβέβηκε καὶ μειοῦσθαι τἀδίκημα· p. 31
μεῖζον μὲν γάρ, ὡς εἰκός, ἐστίν, εἰ πραχθείη κατὰ πόλιν, ἔλαττον δέ,
εἰ τειχῶν ἔξω κατ' ἐρημίαν· ἐνταῦθα μὲν γὰρ βοηθὸς οὐδὲ εἷς ἐστι τῇ
παιδὶ πάνθ' ὅσα ὑπὲρ τοῦ διατηρῆσαι τὴν παρθενίαν ἄψαυστον καὶ ἀνεπι-
βούλευτον λεγούσῃ τε καὶ δρώσῃ, ἐν ἄστει δὲ βουλευτήρια, δικαστήρια,
στρατηγῶν, ἀγορανόμων, ἀστυνόμων, ἄλλων ἀρχόντων ὅμιλοι μεγάλοι καὶ
75 σὺν τούτοις ὁ δῆμος. ἔστι γὰρ ἔστιν ἐν ἑκάστου τῇ ψυχῇ, κἂν ἰδιώτης
τυγχάνῃ, μισοπόνηρον πάθος, ὃ διακινηθὲν ἀποδείκνυσι τὸν ἔχοντα κατ'
ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπέρμαχον καὶ προαγωνιστὴν αὐτοκέλευστον τοῦ

1 tit. περὶ ὑπογαμίου add. SF mg M mg G mg H mg P 2 τινὲς ὑπολαμβάνουσιν S: ὑπολαμβάνουσί τινες ceteri (v) ἀδίκημ' MHP εἶναι om. A 3 ὑπογάμιον] ὑπὸ γάμον A ὁμολογίαι SMF: ὁμολογίας A, ὁμολογία GHP (-ᾳ v) ὑπερεγγυήσωσι] αἱ περιεγγυήσασαι F μηδέπω MG 4 ἀπατήσας SFM[1] ut vid. (coni. Mang.): ἀπαντήσας ceteri (v) τις S: om. ceteri (v) καὶ om. S ἔλθη (οι sscr.) A, ἔλθῃς G 6 τὰ ἄλλα SF: τἄλλα ceteri 6. 7 τἀπὶ A 7 καταλεύειν] κατέλυεν F 8 ἐάν γε A, ἄν γε F: ἐάν τε GP, ἐὰν δὲ S, ἐάνπερ M, ἐὰν H (v) ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ τῆς μιᾶς M ἐπίθωνται MA 9 οὐχ om. F ἀπὸ μὴ transp. A (Mang.) 10 οὐ om. S παρὰ] περὶ A 11 αὔξεσθαι δοκεῖ A συμβέβηκε — ἔλαττον δέ (12) om. A τἀδικήματα S 13 εἰ SF: om. ceteri (v) τειχῶν SF: τείχεων G, τειχέων ceteri (v) οὐδὲ εἷς SF: οὐδεὶς ceteri (v) 14 ὅσα ὑπὲρ F: ὅσαπερ MAGP, ὅσα περὶ H (v), ὡς ὑπὲρ S[1], ὥσπερ S[2] τὴν παρθένον A ἄψαυστον — δικαστήρια (15) om. A 15 δικαστήρια SMF: καὶ δικαστήρια GHP (v) 17 ὁ om. P ἔστι γὰρ ἔστιν SFAG: alt. ἔστιν om. MHP (v) 18 ἀποδείκνυσι F: διαδεικνύει M, ἀποδεικνύει ceteri (v) ἔχοντα] παρατυχόντα coni. Mang. 19 προαγωνιστὴν SMG: προσαγωνιστὴν F, προδιαγωνιστὴν AHP (Turn.)

2 sqq. Deut. 22,23—27. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 251.

δόξαντος ἠδικῆσθαι. (13.) τῷ μὲν οὖν διαπραξαμένῳ τὴν βίαν ἕπεται 76
δίκη πανταχοῦ, μηδὲν ἐκ τῆς τῶν χωρίων διαφορᾶς εὑρισκομένῳ πρὸς
ἐπανόρθωσιν ὧν ὕβρισε καὶ παρηνόμησε· τῇ δὲ παιδί, καθάπερ ἔφην,
τοτὲ μὲν ἔλεος καὶ συγγνώμη τοτὲ δὲ ἀπαραίτητος τιμωρία παρακολου-
θήσει. καὶ περὶ ταύτης μέντοι πολυπραγμονητέον τῷ δικαστῇ μὴ πάντ' 77
ἐπὶ τοὺς τόπους ἀναφέροντι· δύναται γὰρ καὶ κατὰ μέσην τὴν πόλιν
ἄκουσα βεβιάσθαι καὶ ἔξω τῆς πόλεως ἑκοῦσα πρὸς ἔκθεσμον ὁμιλίαν
ἐνδοῦναι. διὸ παρατετηρημένως καὶ σφόδρα καλῶς ἀπολογούμενος ὑπὲρ
τῆς ἐν ἐρημίᾳ φθειρομένης φησὶν ὁ νόμος· „ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, καὶ ὁ
βοηθήσων οὐκ ἦν αὐτῇ" (Deut. 22,27), ὥστε, εἰ μήτε ἐβόησε μήτε
ἠναντιώθη, βουλομένη δὲ συναπῆρε, γένοιτ' ἂν ἔνοχος, σόφισμα τοῦ
βεβιάσθαι δοκεῖν προστησαμένη τὸν τόπον. καὶ μὴν ἐν πόλει τί γένοιτ' 78
ἂν ὄφελος τῇ πάντα μὲν ἐθελούσῃ ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐπιτιμίας,
ἀδυνατούσῃ δὲ ἕνεκα τῆς περὶ τὸν ὑβριστὴν ἰσχύος; τί γάρ, εἰ μετὰ
τῶν ἄλλων καταδήσειεν ἢ τὸ στόμα ἀποφράξειεν, ὡς μηδὲ φωνὴν ῥῆξαι
δύνασθαι, γένοιτ' ἂν ὄφελος ἐκ τῶν συνοικούντων; τρόπον γάρ τινα ἥδε
μὲν ἐν πόλει διατρίβουσα κατ' ἐρημίαν ἐστὶν ἅτε βοηθῶν ἔρημος, ἡ δέ,
κἂν μηδεὶς παρατυγχάνῃ, τῷ ἑκοῦσα συναπᾶραι λέγοιτ' ἂν οὐδὲν δια-
φέρειν τῆς ἐν ἄστει.

(14.) Εἰσὶ δέ τινες περὶ τὰς ὁμιλίας ἀψίκοροι, γυναικομανεῖς ἐν 79
ταὐτῷ καὶ μισογύναιοι, συγκλύδων καὶ μιγάδων ἠθῶν ἀνάπλεῳ, οἳ ταῖς

2 εὑρισκομένων F 4 δ' GHP 5 περὶ om. F μέντοι] μὲν A μὴ] καὶ F 6 ἀναφέροντι] ἀναφέρειν S καὶ κατὰ SF: καὶ om. ceteri (v) τὴν om. A 7 βεβιάσθαι mg H, βιάσασθαι in textu H καὶ] ἢ A ἔξω τῆς πόλεως S: τῆς om. ceteri (v) ἔκθεσμον ὁμιλίαν S: ὁμιλίαν ἔκθεσμον ceteri (v) 8 ἐκδοῦναι A διότι A 9. 10 ὁ βοηθήσων SF: ὁ βοηθὸς M, βοηθὸς ceteri (v) 10 ὥστε F: ὥστ' ceteri pr. μήτε F: μηδ' S, μήτ' ceteri alt. μήτε F: μήτ' ceteri 11 ἐναντιώθη SF ἔνοχος — γένοιτ' ἂν (12) om. F 12 προστησάμενος (sic) A [σοφϊ written above] 13 ὤφελος S[1], corr. S[2] πάντα μὲν SF: πάντ' (om. μὲν) ceteri (v) θελούσῃ F 14 ἀδυνατούσῃ SFG: ἀδυνατούσης ceteri δὲ S: δ' ceteri εἵνεκα M 14. 15 μετὰ τῶν ἄλλων SF: μετὰ τῶν κάλων MAGP, μετὰ ▒ κάλων (ras. 3 litt.) H; μετάγων ⟨ἄποθεν τῶν⟩ ἄλλων conicio 15 καταδήσειεν SF: ἀποδήσειεν ceteri (v) στόμ' AHP 16 ὤφελος S[1], corr. S[2] 17 μὲν] καίπερ M (Mang.) βοηθῶν] βοηθείας S (fort. recte) ἡ δέ SFA: ὁ δέ ceteri (Turn.) 18 τῷ F: τὸ δ' S, τῷ δ' ceteri (v) συναπᾶραι λέγοιτ'] συμπαραλέγοιτ' SA 18. 19 διαφέρει A 20 tit. περὶ τῶν προφασιζομένων μετὰ (τὸν add. M) γάμον καὶ λεγόντων μὴ εὑρηκέναι (εὑρίσκεσθαι M) παρθενίαν τῆς γυναικός add. S mg M ἀψίκοροι MFP γυναιμανεῖς FA 20. 21 ἐν ταὐτῷ SF: ἐν τῷ αὐτῷ MGHP, ἐπὶ τὸ αὐτὸ A 21 ἠθῶν SF: ἐθῶν ceteri ἀνάπλεῳ A: ἀνάπλεοι ceteri (v) οἳ om. SF

πρώταις εὐθὺς ὁρμαῖς ἐνδιδόντες, ὁποῖαί περ ἂν οὖσαι τυγχάνωσιν, ἃς
ἡνιοχεῖν δέον ἀχαλινώτους ἐῶσιν, ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροοράτως σώμασιν
ὁμοῦ καὶ πράγμασιν ἐπεμπίπτοντες τυφλῶν τρόπον, ἅτε ῥύμῃ καὶ φορᾷ
βιαίῳ συνωθοῦντες καὶ ἀνατρέποντες, οὐκ ἐλάττω ὧν διατιθέασι πάσχουσι.
80 περὶ ὧν τάδε νομοθετεῖται· κόρας οἱ ἀγόμενοι νόμῳ καὶ γάμους θύσαντές
τε καὶ ἑστιαθέντες, μηδὲν οἰκεῖον ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς πάθος σῴζοντες,
ἀλλ' ὑβρίσαντες | καὶ ὡς ἑταίραις ταῖς ἀσταῖς προσενεχθέντες, ἐὰν διά- p. 313
ζευξιν τεχνάζωσι μηδεμίαν ἀπαλλαγῆς πρόφασιν ἀνευρίσκοντες, εἶτ' ἐπὶ
τὸ συκοφαντεῖν τραπόμενοι σπάνει φανερῶν ἐγκλημάτων πρὸς τὰ ἀφανῆ
τρέπωσι τὰς αἰτίας καὶ παρελθόντες κατηγορῶσιν, ὅτι παρθένοις δόξαντες
συνεληλυθέναι γυναῖκας ἐν ταῖς πρώταις ὁμιλίαις ἐφώρασαν, ἀθροιζέσθω
μὲν ἡ γερουσία πᾶσα πρὸς τὴν κρίσιν, παρίτωσαν δὲ οἱ τῶν κατηγορου-
81 μένων γονεῖς ἀπολογησόμενοι περὶ κοινοῦ κινδύνου. κίνδυνος γὰρ οὐ ταῖς
θυγατράσι μόνον περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἁγνείας ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἐπιμεληταῖς, οὐ μόνον ὅτι εἰς τὸν ἀναγκαιότατον τῆς ἀκμῆς καιρὸν οὐ
παρετήρησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς παρθένους τὰς ὑφ' ἑτέρων ἐφθαρμένας
82 ἐνεγύησαν ἀπατῶντες καὶ φενακίζοντες τοὺς λαμβάνοντας. εἶτα ἐὰν
περιγένωνται τοῖς δικαίοις, τιμάτωσαν οἱ δικασταὶ κατὰ τῶν ψευδεῖς
αἰτίας πλαττομένων χρημάτων ζημίας καὶ τὰς διὰ πληγῶν εἰς τὰ σώματα
ὕβρεις καὶ — τὸ πάντων ἐκείνοις ἀηδέστατον — τὴν τῶν γάμων βεβαίωσιν,

1 ὁρμαῖς εὐθὺς S ὁποῖαί ποτ' A ὦσαι (sic) M 2 καὶ ἀπροοράτως σώμασιν om. S 3 ἐμπεπίπτοντες (sic) F, ἐμπίπτοντες A ἅτε] ἅπαντα coni. Mang. ῥύμῃ] τρυφῇ S 4 βιαία A 5 κόρας om. A 6 τε om. MHP (v) σώσαντες coni. Mang. 7 ἀσταῖς S¹FAG: αὐταῖς S²MHP (Turn.) ἐὰν om. F 8 τεχνάζουσι F, τεχνάσωσι SM μηδεμιᾶς S εὑρίσκοντες SM εἴτε F 9 τραπόμενοι] πραττομένοις F τῶν φανερῶν M (Mang.), καθαρῶς (sic) A τὰ ἀφανῆ S: τἀφανῆ ceteri 10 τρέπωσι SM: τρέπουσι ceteri κατηγορῶσιν SM, ῶ ex οῦ corr. H: κατηγοροῦσιν ceteri post ὅτι add. ὡς Mang., om. codd. δόξαντας A 11 γυναῖκες H (Turn.) ἐφωράθησαν HP (Turn.), φωραθείσας εὗρον A 12 παρέστωσαν coni. Mang. δὲ SM: δ' ceteri 15 οὐ μόνον ὅτι om. SF εἰς] εἰ SF 16 παρετήρησαν S: παρεφύλαξαν ceteri (v) καὶ ὡς SMF: τὰς ceteri (v) παρθένος F¹ 17 ἐνεγύησαν scripsi: εγγύησαν M, ἐνεγγύησαν ceteri (v), συνέστησαν S εἶτ' MGHP ἐὰν] ἂν F, ἐὰν μὴ S 17. 18 εἴ τι δ' ἂν περιγένηται A 18 τοῖς δικαίοις] τούτοις S κατὰ δὲ τῶν AP², κατ' αὐτῶν G ψευδεῖς SF: τὰς ψευδεῖς ceteri (v) 19 πλαττομένων S: πλασσομένων ceteri (v)

5 sqq. Deut. 22,13—21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 246—248.*

ἐὰν ὑπομένωσιν αἱ γυναῖκες ἔτι τοῖς τοιούτοις συνοικεῖν· ταῖς μὲν γὰρ ἐφίησιν ὁ νόμος θελούσαις καὶ μένειν καὶ ἀπαλλάττεσθαι, τοὺς δὲ οὐδετέρου κυρίους ἀπέφηνεν, ἀνθ' ὧν ἐσυκοφάντησαν.

Κατὰ ἀνδροφόνων.

(15.) Ὄνομα μὲν ἀνδροφονία κατὰ τοῦ κτείναντος ἄνθρωπον ἐπι- 83
φημίζεται, τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ἐστὶν ἱεροσυλία καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μεγίστη,
διότι τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων οὐδὲν οὔτε ἱεροπρεπέστερον
οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου· * * * παγκάλης εἰκόνος πάγκαλον
ἐκμαγεῖον ἀρχετύπου λογικῆς ἰδέας παραδείγματι τυπωθέν. τὸν οὖν 84
ἀνδροφόνον εὐθὺς ἀσεβῆ καὶ ἀνοσιουργὸν ὑποληπτέον, ἀνοσιουργημάτων καὶ ἀσεβημάτων δρῶντα τὸ μέγιστον, ὃν ἀμείλικτα ἐργασάμενον ἀναιρετέον, ἐπειδὴ μυρίων θανάτων ἐπάξιος ὢν ἕνα ὑπομένει διὰ τὸ τῆς τιμωρίας ἀθάνατον εἰς πλῆθος μὴ πεφυκυίας συναύξεσθαι· χαλεπὸν δὲ οὐδὲν,

---

1 ἔτι τοῖς τοιούτοις F: ἔτι τοῖς αὐτοῖς S, ἔτι αὐτοῖς MAG, αὐτοῖς ἔτι HP (v)   2 καὶ θελούσαις transp. S   δὲ SF: δ' ceteri   2. 3 οὐδ' ἑτέρου GH (Turn.)   3 ἀπέφηναν F, ἀπέφαινεν S   4 tit. κατὰ ἀνδροφόνων SF mg M, περὶ ἀνδροφόνων A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀνδροφόνων H², περὶ ἀνδροφονίας mg G mg H¹ mg P   5 κτείνοντος S   7 καὶ] τε καὶ AH²   οὐδὲν οὔτε] οὐδενός τε F   θεοπρεπέστερον S   8 ⟨ἔστι γὰρ⟩ ante παγκάλης suppleo, ⟨ὅς ἐστι⟩ Mang.   9 ἀρχετύπου Turn. (v): ἀρχέτυπον codd. (καὶ ἀρχέτυπον M)   οὐ μόνον ὅτι ante λογικῆς add. S   παραδείγματι codd.: παράδειγμα Turn.   οὖν] νοῦν S   10 ἀσεβῆ ἀνοσιουργὸν καὶ ἀσεβῆ (sic) AH²   11 τὸ μέγιστον δρῶντα transp. H¹P (v)   ἀμείλικτα SF: ἀμείλικτ' ceteri   12 ἐπειδὴ suspectum; καίτοι conicio   ἄξιος M Nicet.   ὢν] ἦν S   ἕνα ὑπομένει] εἰ ὑπέμενεν S   12. 13 διὰ τὸν τῆς τιμωρίας θάνατον S   13 ἀθάνατον corruptum; εὐθάνατον coni. Mang., εἶδος conicio vel διὰ τὸν τῆς τιμωρίας τρόπον   δὲ SFA: δ' ceteri

7—174,9 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v): Φίλωνος: οὐδὲν γὰρ οὔτε ἱεροπρεπέστερον οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου, παγκάλης εἰκόνος πάγκαλον ἐκμαγεῖον, ἁγνότερον παντὸς κειμηλίου, ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τῆς ἀϊδίου οὐσίας, τὸν νοῦν λαβών. τὸν οὖν ἀνδροφόνον ἀσεβῆ καὶ ἀνοσιουργὸν ὁ νόμος ὑπολαμβάνων ὡς ἀμείλικτα ἐργασάμενον εὐθὺς ἀναιρεῖ· καὶ μυρίων θανάτων ἄξιος ὢν ἕνα ὑπομένει — λαβόντες τοῦ πάθους οἶκτον. sequuntur verba haec (cf. Wendland vol. II p. XV): πρότερον μὲν ὁ νόμος τὰ ἐν οἷς εὐκολώτερον διολισθαίνομεν διορθωσάμενος, οἷον τὸ μοιχεύειν, ἐπειδὴ τὸ πῦρ φυσικόν ἐστιν καὶ ἔνδοθεν, καὶ τὸ φονεύειν, ἐπειδὴ μέγα θηρίον ὁ θυμός, δεύτερα τὰ σπανίως συμβάντα τίθησι, λέγων μὴ κλέψαι (sic), μὴ ψευδομαρτυρήσῃς.   10 Exod. 21,12. Lev. 24, 17. 21. Num. 35,16. 31.

85 εἰ ταὐτὸν οἷς διέθηκέ τις πείσεται. καίτοι πῶς ἐστι ταὐτόν, εἰ καὶ χρό-
νοις καὶ πράξεσι καὶ βουλήμασι καὶ προσώποις διαλλάττει; ἢ οὐχὶ τὸ
μὲν χειρῶν ἄρχειν ἀδίκων ἐστὶ πρότερον, τὸ δ' ἀμύνεσθαι ὕστερον; καὶ
ἀνδροφονία μὲν παρανομώτατον, ἡ δὲ κατὰ ἀνδροφόνων κόλασις νομι-
μώτατον; καὶ ὁ μὲν κτείνας ἐκπεπλήρωκε τὴν ἐπιθυμίαν ὃν προῄρητο
ἀνελών, ὁ δὲ πεπονθὼς ἅτε γεγονὼς ἐκποδὼν οὔτ' ἀντιδιαθεῖναι οὔτ'
ἀντεφησθῆναι δυνατός ἐστι; καὶ ὁ μὲν ἐπιβουλεύειν αὐτοχειρίᾳ | πέφυκε p. 314
δι' ἑαυτοῦ, τῷ δ' ἀτελὴς ἡ ἐπέξοδος, εἰ μὴ συγγενεῖς ἢ φίλοι προαγωνί-
σαιντο λαβόντες τοῦ πάθους οἶκτον;

86 Ἐάν τις ἐπανατείνηται ξίφος, ὥστε ἀποκτεῖναι, κἂν μὴ ἀνέλῃ,
ἔνοχος ἔστω προαιρέσει γεγονὼς ἀνδροφόνος, εἰ καὶ μὴ τὸ τέλος τῇ
γνώμῃ συνέδραμε. τὰ δ' αὐτὰ πασχέτω, κἂν σὺν τέχνῃ τις ἐξ ἐνέδρας,
οὐ θαρρῶν ἄντικρυς ἐπιχειρεῖν, βουλεύῃ καὶ μηχανᾶται δολερῶς τὸν
φόνον· ἐναγὴς γὰρ καὶ οὗτος εἰ καὶ μήπω ταῖς χερσὶν ἀλλά τοι τῇ
87 ψυχῇ καθέστηκεν. ὥσπερ γάρ, οἶμαι, πολεμίους οὐ μόνον τοὺς ἤδη
ναυμαχοῦντας ἢ πεζομαχοῦντας ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς ἑκάτερον παρεσκευασ-
μένους καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντας τοῖς λιμέσι καὶ τείχεσι, κἂν μήπω

1 ταυτὸν S: τὰ αὐτὰ ceteri (v), ταὐτὰ Nicet. διέθηκέ τις F, ἔθηκέ τις Nicet.: τις om. ceteri (v), διέθηκεν ≣ $H^{1}P$ ὃ πείσεται M πῶς ἐστι] οὐδὲ Nicet. εἰ S: ὃ AH^{2}, εἰ ὃ ceteri, ἀλλὰ Nicet. 2 πράξεσι S: πράξει ceteri (v) βουλήματι F, βουλεύμασι AH^{2} (Mang.) διαλλάττει· ἢ S: διαλλάττον εἴη ceteri (v), διαλλάσσον ἐστίν Nicet. οὐχὶ om. Nicet. 2. 3 τὸ μὲν F Nicet.: μὲν om. ceteri (v) 3 ἀμύνεσθαι SF Nicet.: ἀμύνασθαι ceteri (v) 4 κατὰ S: κατ' ceteri 5 ὃν προῄρητο F Nicet.: ἣν προῃρεῖτο S, ὃν τρόπον ᾑρεῖτ' ceteri (Turn.) 6 ὁ δὲ] ὅ τε M ἐκποδὼν] ἐκ παθῶν AH^{2} οὔτ'] οὐδ' $SH^{1}P$ (v) ἀντιδιατιθέναι S οὔτ] οὐδ' S 7 ἀντεφησθῆναι] ἀνταφαιρεθῆναι S, ἀντιστῆναι Nicet. ἐστιν S αὐτοχειρία ἐπιβουλεύειν transp. S 8 ἑαυτοῦ S: αὐτοῦ ceteri δ' SF Nicet.: δὲ ceteri ἡ ἐπέξοδος codd. et Nicet.: ἡ om. v ἢ φίλοι] καὶ φίλοι $H^{1}P$ (v) 10 tit. περὶ ἐπιτιθεμένων add. SF mg M mg H^{1} mg P ὥστε SF: ὥστ' ceteri 11 ἔστω] ἔσται H (Turn.) 12 γνώμῃ] τέχνη AH^{2} κἂν] καὶ S σὺν τέχνῃ τις] συντεχνήτης S^{1}, συντεχνίτης S^{2}, συνέλῃ τις AH^{2} post τις repet. συνέδραμεν $H^{1}P$ 13 οὐ] οὐ γὰρ AH^{2} καὶ ἐπιχειρεῖν $GH^{1}P$ (Turn.) βουλεύῃ F: βουλεύει S, βουλεύηται $MGH^{1}P$ (v), δόλῳ βουλεύεται AH^{2} 14 ἐναγὴς] ἐναργὴς SF καὶ ante οὗτος om. $FH^{1}P$ τοι om. AH^{2} 15 ἤδη om. S 16 ἢ πεζομαχοῦντας om. S post πεζομαχοῦντας (ναυμαχοῦντας) addunt codd. praeter F νομιστέον, omisi cum F εἰς om. G 16. 17 ἐσκευασμένους G 17 ἐπιστάντας MGP λιμέσιν καὶ τείχεσιν S μήπω S: μὴ ceteri (v)

10 Num. 35,16. 12 Exod. 21,14. Num. 35,20.

συμπλέκωνται, κρίνομεν, οὕτως καὶ ἀνδροφόνους χρὴ νομίζειν οὐ τοὺς
κτείναντας αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς πάντα δρῶντας εἰς τὸ ἀνελεῖν ἢ
φανερῶς ἢ λάθρα, κἂν μὴ τὸ ἀδίκημα ὦσιν εἰργασμένοι. ἐὰν δὲ καὶ 88
ὑπὸ δειλίας ἢ θράσους, μαχομένων καὶ ἐπιλήπτων παθῶν, καταφυγεῖν
τολμῶσιν εἰς τὸ ἱερὸν ὡς ἀσυλίαν εὑρησόμενοι, κωλυτέον· κἂν ὀφθῶσι
παρεισδύντες, ἐκδοτέον ἐπ' ἀναιρέσει τοιαῦτα ἐπιλέγοντας, ἀσυλίαν ἀνιέροις
τὸ ἱερὸν μὴ παρέχεσθαι. πᾶς γὰρ ὁ ἀνίατα δρῶν ἐχθρὸς θεῷ· ἀνδρο-
φόνοι δὲ ἀνίατα δρῶσιν, ἐπεὶ καὶ οἱ ἀνδροφονηθέντες ἀνίατα πεπόν-
θασιν. ἢ τοῖς μὲν μηδὲν ἡμαρτηκόσιν, ἕως ἂν ἀπολούσωνται καὶ περιρρα- 89
νάμενοι καθαρθῶσι τοῖς εἰωθόσι καθαρσίοις, ἄβατος ὁ νεώς ἐστι, τοὺς
δὲ ἐνόχους ἀνεκπλύτοις ἄγεσιν, ὧν τὰ μιάσματα οὐδεὶς ἀπονίψει χρόνος,
ἄξιον ἐπιφοιτᾶν καὶ ἐνδιατρίβειν τοῖς ἕδεσιν, οὓς οὐδ' ἂν οἰκία δέξαιτο
κοσμίων ἀνδρῶν οἷς μέλει τῶν ὁσίων; (16.) προστιθέντας οὖν ἀδική- 90
ματα ἀδικήμασιν, ἀνδροφονίᾳ παρανομίαν καὶ ἀσέβειαν, ἀναγκαῖον ἀπάγειν
δώσοντας δίκην, τοὺς ὡς ἔφην ἄξια μυρίων θανάτων, οὐχ ἑνός, εἰργασ-
μένους. ἄλλως τε τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις τοῦ δολοφονηθέντος ἀπο-
κεκλείσεται τὸ ἱερόν, εἰ ὁ ἀνδροφόνος ἐνδιατρίβοι, μὴ ἂν ὑπομείνασιν εἰς
ταὐτόν ποτε ἐλθεῖν· ἄτοπον δὲ ἑνὸς ἕνεκα πολλοὺς καὶ τοῦ παρανομω-
τάτου τοὺς παρανομηθέντας ἐξελαύνεσθαι, οἳ πρὸς τῷ μηδὲν ἁμαρτεῖν

---

1 οὕτως SFP: οὕτω ceteri οὐ] οὐ μόνον S 2 κτείναντας FG: κτείνοντας ceteri (v) πάντας M εἰς τἀνελεῖν MH¹P 3 μὴ τὸ om. F τἀδίκημα MAH²P ἐργασάμενοι S tit. περὶ τοῦ δεῖν ἐκδιδόναι εἰς τὸ ἱερὸν καταφυγόντα θανάτου ἄξια δρᾶντα (sic) add. S mg M 4 μαχομένων] μισουμένων M καὶ] ἢ SAH² καταφυγεῖν SFN: καταφεύγειν ceteri (v) 5 ὀφθῶσι FN(S¹?): ▮ ὦσιν (ras. 2 vel 3 litt.) S, φθάνωσι ceteri (v) 6 παρεισδύναντες S προδοτέον S τοιαῦτα SFN: ταῦτ' ceteri (v) ἐπιλέγοντες SG 7 παρεχέτω SFN εἰ πᾶς S post δρῶν add. ἀδίκως ἀδικῶν S 8 δὲ FN: δ' ceteri δρῶσιν] ἀδικοῦσιν FN 9 ἢ SFAH²: ἡ ceteri (v) μὲν om. N 9. 10 περιρρανώμενοι H¹P; περιρρανόμενοι v 10 καθαρθῶσι post καθαρσίοις transp. AH² 11 δὲ FNAH²: δ' ceteri ὧν τὰ μιάσματα] τὰ μιάσματα οὓς S ἀπονίψει] ἀπαλείψει FN 12 φοιτᾶν S ἕδεσιν S¹AH² (εὐαγέσιν S²): ἕδεσιν ceteri 13 καὶ κοσμίων S οἷς μέλει τῆς ὁσίας τῶν ὁσίων FN προστιθέντες N οὖν add. mg H¹P, om. in textu H¹P 13. 14 ἀδικήματα SF: ἀδικήματ' ceteri 14 καὶ om. G ἀναγκαῖον — εἰργασμένους (15) om. AH² ἀπάγειν] ἐπάγειν S, ἄγειν FN 15 τοὺς οὖν G 16 συγγενέσι καὶ S: συγγενέσιν ἢ ceteri (v) 16. 17 ἀποκλείσεται SAH² 17 ἐνδιατρίβει F ὑπομείνωσιν H¹P 18 ταυτόν S: ταὐτό ceteri ποτε SF: ποτ' ceteri δὲ SFA: δ' ceteri ἕνεκεν S πολλοὺς SF: τοὺς πολλοὺς ceteri (v) 19 μηθὲν MGH¹

3–18 N fol. 158v: ἐὰν δὲ καὶ — εἰς ταὐτό ποτε ἐλθεῖν. 4 Exod. 21,14.

91 ἔτι καὶ πένθος πρόωρον ἀνεδέξαντο. τάχα μέντοι καὶ τὰ μακρὰν
ὀξυωπίᾳ λογισμοῦ πεφυκὼς ἐμβλέπειν | προὐνόησε μὴ φόνον ἐν τῷ ἱερῷ p. 315
γενέσθαι κατὰ τὰς ἐπιφοιτήσεις τῶν τοῦ σφαγέντος ἐπιτηδείων, οὓς στοργή, πάθος ἀδούλωτον, ὥσπερ τοὺς ἐνθουσιῶντας καὶ κατεχομένους προκαλέσεται μόνον οὐκ αὐτοχειρίᾳ κτεῖναι τὸν ἀνδροφόνον· οὗ γενομένου σύμβήσεταί τι τῶν ἀνοσιωτάτων, αἵματι γὰρ ἀνδροφόνων αἷμα θυσιῶν ἀναχραθήσεται, τὸ τῶν καθωσιωμένων τῷ μὴ καθαρῷ. διὰ μὲν δὴ ταῦτα κελεύει καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν βωμῶν ἐκδοῦναι τὸν ἀνδροφόνον.
92 (17.) Ἀλλ' οἱ μὲν ξίφεσιν ἢ δορατίοις ἢ βέλεσιν ἢ ξύλοις ἢ λίθοις ἤ τισιν ὁμοιοτρόποις ἀναιροῦντες δύνανται μὴ προβεβουλευμένοι μηδ' ἐκ πολλοῦ παρ' αὑτοῖς λελογισμένοι τὸ ἄγος, ἐκ ταὐτομάτου διακινηθέντες καὶ θυμῷ δυνατωτέρῳ χρησάμενοι λογισμοῦ, δρᾶσαι τὸν φόνον, ὡς ἡμίεργον τὴν πρᾶξιν εἶναι, τῆς διανοίας μὴ προκατεσχημένης ἐκ μακροῦ
93 τοῖς μιάσμασιν. εἰσὶ δὲ ἕτεροι πονηρότατοι, χερσὶ καὶ γνώμαις ἐναγεῖς, οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταί, σχολὴν καὶ ἀναχώρησιν ἐνδιδόντες αὑτοῖς πρὸς καιρίους ἐπιθέσεις καὶ τέχνας καὶ μηχανὰς πολυτρόπους ἀνευρί-
94 σκοντες ἐπὶ ταῖς τῶν πλησίον συμφοραῖς. ὅθεν κελεύει φαρμακευτὰς καὶ φαρμακίδας μηδεμίαν ἡμέραν ἀλλὰ μηδ' ὥραν ἐπιβιοῦν, ἀλλ' ἅμα τῷ ἁλῶναι τεθνάναι, μηδεμιᾶς ἐγγινομένης προφάσεως εἰς ἀναβολὴν καὶ ὑπέρθεσιν τῆς τιμωρίας· τοὺς μὲν γὰρ ἄντικρυς ἐπιβουλεύοντας δύναιτ'

1 ἔτι] ὅτι F, om. H[1]P[1] πρόωρον] ἄωρον MAH[2] ἐδέξαντο AH[2]
2 ὀξυωπίᾳ SF: ὀξύτητι ceteri (v) ἐμβλέπειν SF: ἐπιβλέπειν ceteri (v) προενόησε AH[2] 3 κατὰ] διὰ M 3. 4 οὗ στοργή (sic) S 4 οὗσπερ S
5 προσκαλέσεται AH[2] μονονοὺ καὐτοχειρίᾳ FH[1]P, μονονοὺ εἰς αὐτοχειρίαν M
6 ἀνοσιωτάτων mg H[1], ἀτοπωτάτων in textu H[1] ἀνδροφόνων] ἀνθρώπων S θυσιῶν] ὁσίων F 7 τῶν καθοσιωμένων S (τὸ τῶν καθωσιωμένων scripsi): τὸ καθοσιούμενον F, τὸ καθοσιωμένον H[1]P, τὸ καθωσιωμένον ceteri (v) 8 τῶν βωμῶν S: τῶν om. ceteri (Turn.) ἐκδοῦναι S: ἐκδιδόναι ceteri (v) τὸν om. S
10 προβεβουλευμένοι F: προβουλευόμενοι ceteri (v) 11 αὐτοῖς codd. κινηθέντες F 12 καὶ om. S διαδρᾶσαι G 13 τῆς] τοῖς P
14 tit. κατὰ φαρμακῶν add. S mg M δὲ S: δ' ceteri πονηρότεροι AH[2] ἐναγέσιν AH[2] 15 σχολῆς F καὶ] κατ' S αὑτοῖς SGH[1]: αὐτοῖς ceteri 17 πλησίον SM: πλησίων ceteri (Turn.) 18 φαρμακίδας] φαρμακείας S ἀλλὰ μηδ' ὥραν om. H[1]P (Turn.) ἐπιβιοῦν SF: βιοῦν ceteri (Turn.)
20 ἄντικρυς S: φανερῶς ἄντικρυς FH[1]P, φανερῶς κἄντικρυς H[1] (v), ἄντικρυς φανερῶς MAH[2], ἄντικρυς καὶ φανερῶς G

9 Num. 35,22. 23. 17 Exod. 22,18. Deut. 18,10. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *279* φάρμακον μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων Ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς· ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, τεθνάτω, τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους καθ' ὧν τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

ἄν τις φυλάξασθαι, τῶν δὲ κρύφα συντιθέντων καὶ σκευωρούντων τὰς
ἐπιθέσεις φαρμακείαις οὐ ῥᾴδιον τὰς τέχνας συνιδεῖν. ἀναγκαῖον οὖν, ἃ 95
μελλήσουσι δι' αὐτοὺς ἕτεροι παθεῖν, τοὺς δρῶντας προδιαθεῖναι. καὶ
γὰρ ἄλλως ὁ μὲν ἐμφανῶς ξίφει κτείνων ἤ τινι ὅπλῳ τῶν ὁμοιοτρόπων
καθ' ἕνα καιρὸν ὀλίγους ἀνελεῖ, φαρμάκοις δὲ θανασίμοις μυρίους ὅσους
τὴν ἐπιβουλὴν οὐ προαισθανομένους ἐδωδίμοις τισὶν ἀναμίξας καὶ συνανα-
κερασάμενος. ἤδη γοῦν πολυάνθρωπα συσσίτια καθ' ἑταιρείαν συνελη- 96
λυθότων ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἅλας καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν ἐν σπονδαῖς
ἄσπονδα ἔπαθεν ἐξαίφνης διαφθαρέντα καὶ θάνατον ἀντ' εὐωχίας ἀντηλ-
λάξατο. διὸ προσήκει κατὰ τῶν τοιούτων καὶ τοὺς ἐπιεικεστάτους καὶ
τοὺς μετριοπαθεστάτους φονᾶν, μόνον οὐκ αὐτόχειρας γινομένους καὶ
νομίζοντας εὐαγὲς εἶναι τὸ μὴ ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν ἀλλ'
ἑαυτοῖς. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι πάνδεινον, διὰ τροφῆς ἢ τοῦ ζῆν αἰτία 97
καθέστηκε θάνατον τεχνάζειν καὶ τοῖς φύσει τροφίμοις φθοροποιὸν ἐν-
εργάζεσθαι μεταβολήν, ἵνα τινὲς διὰ φυσικὴν ἀνάγκην ἐπ' ἐδωδὴν καὶ
πόσιν ἰόντες, οὐ προϊδόντες τὴν ἐνέδραν, ὡς σωτήρια προσῶνται τὰ
πανωλεθρίας αἴτια; τὴν δ' αὐτὴν ὑπομενέτωσαν τιμωρίαν, κἂν [εἴ] τινες 98
M. θανάσιμα μὴ συντιθέντες τὰ δι' ὧν μακραὶ κατασκευάζονται | νόσοι προσ-
φέρωσι· θάνατοι γὰρ πολλάκις αἱρετώτεροι νόσων εἰσὶ καὶ μάλιστα τῶν
τοιούτων, αἳ μήκεσι χρόνων ἀποτείνονται καὶ τέλος ἔχουσιν οὐκ αἴσιον·
δυσίατα γὰρ ἤδη καὶ παντελῶς ἀθεράπευτα τὰ ἐκ φαρμακειῶν ἀρρω-
στήματα. χαλεπώτερα μέντοι συμβαίνειν φιλεῖ τῶν ἐν τοῖς σώμασι καὶ 99

1 συντεθέντων F σκευωρούντων S: συσκαιωρούντων FH[1]P (Turn.), συσκευωρούντων ceteri (Mang.) 2 οὖν om. F 3 μελλήσουσιν S, μελήσουσιν F δι' αὐτοὺς MGPH[2], δι' αὐτοὺς A: δι' αὐτῶν H[1] (v), αὐτοῖς F, αὐτοὶ καὶ S δρῶντας] ζῶντας S; δράσοντας coni. Mang. 4 μὲν] μὴ AH[2] ξίφει om. S 5 ὀλίγους om. M ἀνελεῖ] ἂν ἀνέλοι S[2], ἀναιρεῖ MAH[2] ὅσους om. P 6 οὐ] μὴ AH[2] προαισθομένους S 6. 7 ἀνακερασάμενος S 7 ἑταιρίαν MAH[2] 7. 8 συνεληλυθότα FAH[2] 9 ἄσπονδα SF: ἄσπονδ' ceteri ἀντ' om. F 9. 10 ἀντηλλάξατο F: ἀντηλλάξαντο S, ὑπηλλάξαντο ceteri (v) 11 τοὺς om. AH[2] μόνον οὐκ αὐτόχειρας γινομένους S: μονονοὺ γινομένους (γεν. M) αὐτόχειρας ceteri (v) 12 ἐναγὲς AH[2] 13 διὰ τροφῆς ἢ codd.: δι' ἃ τροφῆς ἢ Turn. (Richt.), διὰ τροφῆς ἣ Mang. 14 τεχνάζειν F: τεχνάζεσθαι ceteri (v) τοῖς] ταῖς M 14. 15 ἐνεργάζεσθαι F: ἐργάζεσθαι ceteri (v) 15 ἐπὶ A 16 προϊδόντες S: προειδόμενοι ceteri (v) σωτηρίαν SF προῶνται S, πρόσ(ω)νται A 17 πανωλεθρίας SF: παντολέθρια MAH[2]G, παντώλεθρα H[1]P; πανώλεθρα v αἴτια SF: αἰτία ceteri (v) κἂν] καὶ F εἰ seclusi (quod si tenetur, l. 18. 19 προσφέρουσι scribendum) 18 τὰ] τὰ δὲ G 20 μήκει M ἐκτείνονται M τέλος αἴσιον οὐκ ἔχουσι F 21 δυσίατα] δύο ταῦτα F ἐκ τῶν φαρμακειῶν AH[2]

⟨τὰ⟩ περὶ τὰς ψυχὰς πάθη τῶν ἐπιβουλευομένων· ἐκστάσεις γὰρ καὶ
παραφροσύναι καὶ ἀφόρητοι μανίαι κατασκήπτουσι, δι' ὧν ὁ νοῦς, ἣν
μεγίστην ἀπένειμεν ἀνθρώπων γένει δωρεὰν ὁ θεός, κακούμενος πάσας
κακώσεις, ὅταν ἀπογνῷ τὰ σωτήρια, μετανίσταται καὶ μετοικίζεται τὸ
τῆς ψυχῆς φαυλότερον εἶδος ὑπολειπόμενος ἐν τῷ σώματι, τὸ ἄλογον,
οὗ καὶ τὰ θηρία μετέσχηκεν, ἐπειδὴ πᾶς ὁ ἐρημωθεὶς λογισμοῦ τοῦ
κρείττονος μέρους ψυχῆς μεταβέβληκεν εἰς θήρειον φύσιν, κἂν ἔτι
100 μένωσιν οἱ τοῦ σώματος χαρακτῆρες ἀνθρωπόμορφοι. (18.) τὴν μὲν
οὖν ἀληθῆ μαγικήν, ὀπτικὴν ἐπιστήμην οὖσαν, ᾗ τὰ τῆς φύσεως ἔργα
τρανοτέραις φαντασίαις αὐγάζεται, σεμνὴν καὶ περιμάχητον δοκοῦσαν εἶναι,
οὐχ ἰδιῶται μόνον ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς καὶ βασιλέων οἱ μέγιστοι καὶ
μάλιστα οἱ Περσῶν διαπονοῦσιν οὕτως, ὥστ' οὐδένα φασὶν ἐπὶ βασιλείαν
δύνασθαι παραπεμφθῆναι παρ' αὐτοῖς, εἰ μὴ πρότερον τοῦ μάγων γένους
101 κεκοινωνηκὼς τυγχάνοι. ἔστι δέ τι παράκομμα ταύτης, κυριώτατα φάναι
κακοτεχνία, ἣν μηναγύρται καὶ βωμολόχοι μετίασι καὶ γυναίων καὶ
ἀνδραπόδων τὰ φαυλότατα, περιμάττειν καὶ καθαίρειν κατεπαγγελλόμενα
καὶ στέργοντας μὲν εἰς ἀνήκεστον ἔχθραν μισοῦντας δὲ εἰς ὑπερβάλλουσαν
εὔνοιαν ἄξειν ὑπισχνούμενα φίλτροις καὶ ἐπῳδαῖς τισιν, εἶτα τοὺς ἀπλάστοις καὶ ἀκακωτάτοις ἤθεσι κεχρημένους ἀπατᾷ τε καὶ ἀγκιστρεύεται,

1 τὰ add. Mang. 3 ἀνθρώπων γένει] τῶ τῶν ἀνθρώπων γένει M, ἀνθρώπω H^1 (v) 5 τῆς om. S εἶδος] μέρος coni. Mang. ὑπολιπόμενος H^1 7 μέρος F^1 μεταβέβληκεν F: μεταβέβηκεν ceteri (v) μεταβέβηκεν — φύσιν post ἀνθρωπόμορφοι (8) transp. M θήρειον] θηρίων SF 7. 8 ἔτι μένωσιν] ἐπιμένωσιν S 8 σώματος] σύμπαντος F 9 ἀληθῆ] ἀλήθειαν G ὀπτικὴν om. GH^2 ᾗ scripsi: ἣ codd. (v) τῆς F: om. ceteri (v) 10 τρανωτέραις S (sic v) αὐγάζεται FL^2: ἐργάζεται ceteri 11 alt. καὶ om. A 12 μάλιστα S: μάλα F, μάλιστ' P, μάλισθ' ceteri διακονοῦσιν S βασιλείας F, βασίλειον AH^2 13 δύνασθαι παραπεμφθῆναι S: παραπεμφθῆναι δύνασθαι MG, παραπεμφθῆναι δύναμιν AH^2H^1P, παροφθῆναι δύναμιν F; παραληφθῆναι δύναμιν Turn., παραληφθῆναι δύνασθαι Mang. 14 post κεκοινωνηκὼς add. πως M (Mang.) τυγχάνει AH^2 τι S (coni. Mang.): τι ὃ AH^2, τις ὃ MGH^1P, τις ἣ FL^2 (τις ἡ v) ὃ ante κυριώτατα add. S κυριότατα F, κυριώτατον AH^2 15 μηναγύρται] ἀγύρται S γυναίων SF: γυναικῶν ceteri (v) 16 καθαιρεῖν AH^2P 17 ἀνήκεστον FAH^2: ἀνήκεστον τὴν H^1P (Turn.), ἀνηκεστάτην SMG; ἀνηκεστοτάτην Mang. ἔχθραν] ὕβριν καὶ ἔχθραν S μισοῦντες F δὲ SM: δ' ceteri 18 ἄξειν] αὔξειν A 19 κεχρημένους] χρωμένους H^1P (v) ἀπατᾶται S (ἀπατᾷ τε scripsi): ἀπατῶσι AH^2 (Mang.), ἀπατᾶ ceteri (Turn.) ἀγκιστρεύεται] ἀγκιστρεύουσι AH^2; ἀγκιστρεύονται Mang.

12 cf. *Cic. de divin. I 90* ... et in Persis augurantur et divinant magi ... nec quisquam rex Persarum potest esse, qui non ante magorum disciplinam scientiamque perceperit.

μέχρις ἂν τὰς μεγίστας προσλάβωσι συμφοράς, δι' ἃς οἰκείων καὶ συγγε-
νῶν ὅμιλοι μεγάλοι καὶ πολυάνθρωποι κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντες ἀψοφητὶ
ταχέως ἐξεφθάρησαν. εἰς ἅπερ, οἶμαι, πάντα ἀπιδὼν ὁ ἡμέτερος νομο- 102
θέτης οὐκ ἐᾷ τὰς κατὰ φαρμακευτῶν εἰς ὕστερον ἀναβάλλεσθαι δίκας,
παραχρῆμα τὰς τιμωρίας ἀναπράττειν κελεύσας· αἱ γὰρ ὑπερθέσεις τοὺς
μὲν ὑπαιτίους ἐνευκαιρεῖν τοῖς αὐτοῖς ἀδικήμασι παρορμῶσιν ἅτε θανα-
τῶντας, τοὺς δὲ εἰς τὸ παθεῖν ὑπόπτους φοβερωτέρου δέους ἀναπιμ-
πλᾶσι, τὴν ἐκείνων ζωὴν θάνατον αὐτῶν εἶναι νομίζοντας. καθάπερ 103
317 M. οὖν ἔχεις καὶ σκορπίους | καὶ ὅσα ἰοβόλα, πρὶν δακεῖν ἢ τρῶσαι ἢ συνόλως
ἐφορμῆσαι, θεασάμενοι μόνον χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομεν, προφυλαττό-
μενοι διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς κακίαν τὸ μηδὲν παθεῖν, τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ ἀνθρώπους ἄξιον τιμωρεῖσθαι, οἳ φύσεως ἐπιλαχόντες ἡμέρου
διὰ τὴν κοινωνίας αἰτίαν, λογικὴν ψυχήν, ἐπιτηδεύσει πρὸς θηρίων ἀτι-
θάσων ἀγριότητας μετέβαλον ἐν ἡδονῇ καὶ ὠφελείᾳ τῇ πάσῃ τιθέμενοι
τὸ κακῶς ποιεῖν ὅσους ἂν δύνωνται.

(19.) Τοσαῦτ' ἐν τῷ παρόντι περὶ φαρμακευτῶν ἀποχρώντως 104
λελέχθω. προσήκει μέντοι μηδὲ τοῦτ' ἀγνοεῖν, ὅτι καιροὶ συμπίπτουσιν
ἀβούλητοι πολλάκις, ἐν οἷς ἀνδροφονεῖ τις οὐκ ἐπὶ τοῦτ' ἐλθὼν ἢ παρε-
σκευασμένος, ἀλλ' ἐξαπιναίως ἁρπασθεὶς ὑπ' ὀργῆς, ἀνηκέστου καὶ ἐπι-
βούλου πάθους, ὃ καὶ τὸν ἔχοντα καὶ ⟨τὸν⟩ καθ' οὗ γίνεται τὰ μέγιστα
βλάπτει. προελθὼν γὰρ ἔστιν ὅτε εἰς ἀγορὰν ἕνεκα πραγματείας ἐπειγούσης, 105

---

1 προσλάβωσι AH²: προσλάβῃ FG, προσλάβοι SMH¹P (Turn.) οἰκείων] οἰκιῶν GH¹P¹ (Turn.) 1. 2 συγγενῶν SMG: συγγενειῶν ceteri (Turn.) 3 πάντα SFAH²: πάντ' ceteri 4 κατὰ SF (coni. Mang.): om. ceteri (v) ἐσύστερον M
5 αἱ] ὡς L² (Turn.) 6 ὑπαιτίους om. S (fort. recte) δικῇ ἀτοπήμασι A
6. 7 ἅτε θανατῶντας spuria videntur (an θανατοῦντας scribendum?) 7 δὲ F: δ' ceteri 8 αὐτὸν F¹P, αὐτῶν ceteri νομίζοντας] νομίσαντες S
9 pr. καὶ om. F ὅσα SFP: ὅσ' ceteri ἢ συνόλως] καὶ συνόλως L (Turn.)
10 ἐφορμῆσαι] ὁρμῆσαι L (Turn.) 11 αὐτοῖς SFMG: ἐν αὐτοῖς ceteri (v)
12 ἀνθρώπους] αὐτοὺς A 13 ψυχήν Mang.: πηγήν codd. 13. 14 ἀτιθάσων SH¹: ἀτιθάσσων ceteri (v) 14 μετέβαλον SAH²H¹P, μετέβαλλον MG: μεταβαλόντες F, μεταβάλλοντες L²; μεταβάλλουσιν v τῇ πάσῃ SF: om. ceteri (v)
15 ἂν v: ἐὰν codd. 16 τοσαῦτα AH² 17 tit. περὶ ἀκουσίου φόνου ἤτοι καιρίας πληγῆς add. S mg M τοῦτο S 18 ἀνδροφονεῖ S: ἠνδροφόνησε ceteri (v) ἐπὶ τοῦτ' ἐλθὼν ἢ] ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸν M; ἐπὶ τοῦθ' ἑαυτὸν Mang.
18. 19 παρεσκευασμένος F: παρασκευασάμενος ceteri (v) 19 ἐξαπινέως S ἁρπαγεὶς F 19. 20 ἐπιβούλου codd.: ἐπηβόλου Turn. 20 τὸν ante καθ' οὗ addidi τὰ om. GH¹P; μάλιστα (pro τὰ μέγιστα) Turn. 20. 21 βλάπτει τὰ μέγιστα transp. S
21 προσελθὼν F προελθὼν γὰρ ἔστιν om. in textu H¹, add. mg H¹ ὅτε SFM: ὅτ' ceteri πραγματείας ἐπειγούσης] τοῦ πραγματεύσασθαι M

ἐντυχὼν τινι προπετεστέρῳ κακηγορεῖν ἢ τύπτειν ἐπιχειροῦντι ἢ καὶ αὐτὸς ἄρξας τῆς πρὸς ἐκεῖνον διαφορᾶς, συμπλοκῆς γενομένης, ὑπὲρ τοῦ διαζευχθῆναι καὶ θᾶττον ἐκφυγεῖν ἢ πὺξ ἔπαισε τῇ χειρὶ ἢ
106 λίθον ἀράμενος ἔρριψε· καιρίως δὲ τῆς πληγῆς ἐνεχθείσης, εἰ μὲν εὐθὺς θνήσκοι, καὶ ὁ παίσας θνησκέτω τὰ ἴσα οἷς διέθηκε παθών· ἐὰν δὲ παραχρῆμα μὲν ἐκ τῆς πληγῆς μὴ τελευτήσῃ, νόσῳ δὲ χρήσηται καὶ κλινήρης γενόμενος ἐπιμελείας τυχὼν τῆς προσηκούσης αὖθις ἐξαναστῇ καὶ προέλθῃ, κἂν μὴ ποσὶν ἀρτίοις πως δύνηται βαδίζειν ἀλλ' ὑπερειδόντων τινῶν ἢ καὶ βακτηρίᾳ σκηριπτόμενος, διττὰς ὁ παίσας ἐκτινέτω ζημίας, τὴν μὲν εἰς ἀργίας ἐπανόρθωσιν, τὴν δ' ἀντὶ τῶν ἰατρείων.
107 καταθεὶς δ' ἀπηλλάχθω τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τιμωρίας, κἂν ὕστερον ὁ τὴν πληγὴν λαβὼν τελευτήσῃ· τάχα γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς πληγῆς, ἐπειδὴ ῥᾴων γενόμενος εἰς περίπατον προῆλθεν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας αἰτίας, αἳ καὶ τοὺς ὑγιεινοτάτους τὰ σώματα πολλάκις ἐξαίφνης ἐπιθέμεναι διέ-
108 φθειραν. ἐὰν δὲ συμπλακείς γυναικί τις ἐγκύῳ πληγὴν ἐμφορήσῃ κατὰ τὴν γαστέρα, ἡ δὲ ἀμβλώσῃ, ἐὰν μὲν ἄπλαστον καὶ ἀδιατύπωτον τὸ ἀμβλωθὲν τύχῃ, ζημιούσθω, καὶ διὰ τὴν ὕβριν καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο τῇ φύσει ζῳογονῆσαι τὸ κάλλιστον τεχνιτευούσῃ καὶ δημιουργούσῃ ζῷον, ἄνθρωπον· εἰ δὲ ἤδη μεμορφωμένον, ἁπάντων μελῶν τὰς οἰκείους

---

1 προπετεστέρῳ] προγενεστέρω F κακηγορεῖν (τ suprascr.) M, κατηγορεῖν FGP κύπτειν G 3 ἔπαισε—ἐνεχθείσης (4) om. in textu H[1], add. mg H[1] ἔπαισεν S 4 ἔρριψεν S 5 θνήσκοι S: θνήσκει ceteri (v) μετέθηκε F 6 μὴ] οὐ AH[2] χρήσεται AH[2] 8 καὶ προέλθῃ F: om. ceteri (v) ἀρτίως S, ὀρθίοις AH[2] πως om. H[1]P (v) δυνήσηται S, δύναται AH[2] 9 ἢ om. S βακτηρία SF: βακτηρίαις ceteri (v) διττὰς om. F ἐκτεινέτω F, ἐκτινύτω S[2]M 10 ἀντὶ] αὐτὴν M ἰατρείων F: ἰατρειῶν ceteri (v) 11 δ' om. M 13 περίπατον SF: πάτον ceteri (Turn.) προῆλθεν] περιῆλθεν H[1]P (Turn.) 14 τῷ σώματι G 15 tit. περὶ ἐκθέσεως βρεφῶν h. l. add. S ἐὰν δὲ συμπλακῇ H[1]P (v), ἐὰν δ' ἐν συμπλοκῇ F τις γυναικὶ transp. H[1]P (v) ἐγγύῳ FAH[2] post ἐγκύῳ add. καὶ H[1] alt. man. (v), om. ceteri πληγὴν F: πληγὰς ceteri (v) 16 ἡ] εἰ S[1], corr. S[2] δὲ SF: δ' ceteri 18 τῇ φύσει om. S ζῳογονούσῃ coni. Mang. τεχνητευούσῃ S δημιουργῆσαι F 19 εἰς ἄνθρωπον S δὲ SAH[2]: δ' ceteri ἤδη] ἡ S ἁπάντων μελῶν S: ἁπάντων τῶν μερῶν AH[2] (Mang.), ἁπάντων μερῶν ceteri (v) οἰκείους SF: οἰκείας ceteri (v)

---

4 Exod. 21,12. Num. 35,17.21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *277* ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν ἐκδικείσθω ταὐτὸν παθόντος τοῦ πεπληχότος. 6 Exod. 21,18. 19. cf. *Ioseph. l. l.* ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας ἔπειτ' ἀποθάνῃ, ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας, σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, ἀποτινέτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. 15 sqq. Exod. 21,22. 23. (cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *278.*)

τάξεις καὶ ποιότητας ἀπειληφότων, θνῃσκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον ἄνθρωπός 109
ἐστιν, ὃν ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διεχρήσατο μήπω καιρὸν εἶναι
318 M. νομιζούσης εἰς φῶς προαγαγεῖν, ἐοικὸς ἀνδριάντι | ἐν πλαστικῇ κατακειμένῳ, πλέον οὐδὲν ἢ τὴν ἔξω παραπομπὴν καὶ ἄνεσιν ἐπιζητοῦντι.

(20.) Διὰ ταύτης τῆς προστάξεως καὶ ἕτερόν τι μεῖζον ἀπηγόρευται, 110
βρεφῶν ἔκθεσις, ὃ παρὰ πολλοῖς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἕνεκα τῆς φυσικῆς ἀπανθρωπίας χειρόηθες ἀσέβημα γέγονεν. εἰ γὰρ τοῦ μηδέπω 111
ταῖς ὡρισμέναις τῶν καιρῶν περιόδοις ἀποχυηθέντος προνοητέον, ὡς μὴ ἐξ ἐπιβουλῆς τι δεινὸν πάθοι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τοῦ τελειογονηθέντος καὶ ὥσπερ εἰς ἀποικίαν ἣν ἔλαχον ἄνθρωποι προπεμφθέντος ἐπὶ τῷ μεταλαχεῖν τῶν τῆς φύσεως δωρεῶν, ἃς ἀνίησιν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ, παρέχουσα τῶν μὲν οὐρανίων τὴν θέαν, τῶν δὲ ἐπιγείων τὸ κράτος καὶ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πάσαις μὲν χορηγοῦσα ταῖς αἰσθήσεσιν ἄφθονα τὰ πάντων, τῷ δὲ νῷ καθάπερ μεγάλῳ βασιλεῖ τὰ μὲν διὰ τούτων ὡς ἂν δορυφόρων ὅσα αἰσθητά, τὰ δ' ἄνευ τούτων ὅσα λόγῳ καταληπτά; τοσούτων οὖν ἀποστεροῦντες ἀγαθῶν τοὺς παῖδας 112
οἱ τροφεῖς, ἅμα τῇ γενέσει τούτων μηδενὸς μεταδιδόντες, ἴστωσαν νόμους φύσεως καταλύοντες καὶ τὰ μέγιστα κατηγοροῦντες αὑτῶν, φιληδονίαν, μισανθρωπίαν, ἀνδροφονίαν καὶ — τὸ χαλεπώτατον ἄγος — τεκνοκτονίαν. φιλήδονοι μὲν γάρ, εἰ μὴ σπορᾶς ἕνεκα τέκνων καὶ τοῦ διαιωνίσαι τὸ 113
γένος συνέρχονται γυναιξὶν ἀλλὰ θηρώμενοι συῶν ἢ τράγων τρόπον τὴν ἐξ ὁμιλίας ἀπόλαυσιν· μισάνθρωποι δὲ τίνες ἂν εἶεν μᾶλλον ἢ οἱ τῶν

---

1 ἀπειληφότων om. S 2 ὃν] ὃς F τῆς om. F 3 ἀγαγεῖν F ἐοικὼς MGP, -ὸς ex -ὼς corr. H^1 4 ἄνεσιν] ἄφεσιν conicio 5. 6 ἀπηγορεύεται (sic) Richt. Tauchn. 6 ἄλλων om. S 8 ἢ ante τῶν καιρῶν add. F καιρῶν] ἐτῶν S ἀποκριθέντος AH^2 μὴ] μηδὲ F 9 ἐπιβολῆς coni. Mang. πάθῃ G 10 προπεμφέντος (sic) A 11 ἐνίησιν A ἐξ ὕδατος (γῆς καὶ om.) AH^2 12 παρεχομένου F 13 δὲ S: δ' ceteri 14 τὰ ⟨ἀπὸ⟩ πάντων coni. Mang., τὰ ἀπαντῶντα Wendl. μεγάλῳ βασιλεῖ F: βασιλεῖ μεγάλῳ ceteri (v) 15 ὡς ἂν] ὡς S δορυφορῶν MP ὅσ' MGH^1P 16 οὖν SFG: γοῦν ceteri (v) 17 τροφῆς H^1P (Turn.) μηδὲ ἑνὸς F, μηδεμιᾶς AH^2 18 αὑτῶν v: ἑαυτῶν MAH^2, αὐτῶν ceteri 20 μὲν om. S εἰ SF: ὅτι M, οἳ ceteri (v)

---

5 cf. *Hecat. Abder. ap. Diodor. Bibl. XL 3,8* τεκνοτροφεῖν τε ἠνάγκαζε τοὺς ἐπὶ τῆς χώρας· καὶ δι' ὀλίγης δαπάνης ἐκτρεφομένων τῶν βρεφῶν, ἀεὶ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων ὑπῆρχε πολυάνθρωπον. *Ioseph. c. Ap. II § 202* τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξεν καὶ γυναιξὶν ἀπεῖπεν μήτ' ἀμβλοῦν τὸ σπαρὲν μήτε διαφθείρειν. *Tacit. Histor. V 5* augendae tamen multitudini consulitur; nam et necare quemquam ex agnatis nefas . . . putant.

γεννηθέντων ἐχθροὶ καὶ ἀμείλικτοι δυσμενεῖς; εἰ μή τις οὕτως ἐστὶν
ἠλίθιος, ὡς ὑπολαβεῖν ὅτι πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ἔνσπονδοι γένοιντ' ἂν
114 οἱ τοὺς ἠγωμένους κατὰ γένος ἔκσπονδα εἰργασμένοι. τάς γε μὴν
ἀνδροφονίας καὶ τεκνοκτονίας ἐναργεστάταις βεβαιοῦνται πίστεσιν οἱ μὲν
αὐτόχειρες γινόμενοι καὶ τὴν πρώτην εἰσπνοὴν τῶν βρεφῶν πιέζοντες
καὶ ἀναθλίβοντες ὑπὸ ὠμότητος καὶ δεινῆς ἀναλγησίας, οἱ δὲ εἰς ποταμὸν
ἢ θαλάττης βυθὸν ἀφιέντες, ὅταν ἀπαιωρήσωσιν ἄχθος, ἵνα θᾶττον
115 τῷ βάρει καταφέρηται· οἱ δ' ἐπ' ἐρημίαν κομίζουσιν ἐκθήσοντες, ὡς
μὲν αὐτοί φασιν, ἐλπίδι σωτηρίας, ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, πρὸς ἀνια-
ροτάτας συμφοράς· ὅσα γὰρ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἅπτεται θηρία, μηδενὸς
ἀνείργοντος, ἐπιφοιτᾷ καὶ εὐωχεῖται τῶν βρεφῶν, καλῆς θοίνης, ἣν οἱ
μόνοι κηδεμόνες καὶ πρὸ τῶν ἄλλων σῴζειν ὀφείλοντες, πατὴρ καὶ μήτηρ,
προὔθεσαν· καὶ τὰ λείψανα μέντοι προσεπιλιχμῶνται τῶν οἰωνῶν οἱ
σαρκοβόροι καταπτάντες, ὅταν μὴ προαίσθωνται· αἰσθόμενοι γὰρ καὶ
116 περὶ τῶν ὅλων πρὸς τοὺς χερσαίους θῆρας κονίονται. φέρε δ' οὖν
| τῶν ὁδῷ παριόντων τινὰς ἡμέρῳ κινηθέντας πάθει λαβεῖν οἶκτον καὶ p. 319
ἔλεον τῶν ἐκτεθέντων, ὡς ἀνελέσθαι τε καὶ τροφῆς μεταδοῦναι καὶ τῆς
ἄλλης ἐπιμελείας ἀξιῶσαι· ταυτὶ τὰ οὕτως χρηστὰ ἔργα τί νομίζομεν;
ἆρ' οὐ τῶν γεννησάντων εἶναι καταδίκην, εἴ γ' οἱ μὲν ἀλλότριοι τὰ
γονέων, οἱ δὲ γονεῖς οὐδὲ τὰ τῶν ἀλλοτρίων εἰς εὔνοιαν ἐπετήδευσαν;

1 καὶ ἀμείλικτοι δυσμενεῖς SFM: καὶ om. ceteri; ἀμείλικτοι δ' εὐμενεῖς Turn., ἀμείλικτοι καὶ δυσμενεῖς Mang. 2 γένοιτ' FAH^2 3 ἠγωμένους] γεννωμένους S ἄσπονδα SM μὴν om. H^{1}P, ss. P^2 4 ἀνδροκτονίας S ἐνεργεστάταις S βεβαιοῦνται] ποιοῦνται M 5 γενόμενοι F ἐμπνοὴν S εἰσπιέζοντες F 6 ἐναποθλίβοντες AH^2 ὑπ' AH^2 δεινῆς ἀναλγησίας F: ἀναλγησίας δεινῆς (πολλῆς G) ceteri (v) 7 ἢ θαλάττης] καὶ θαλάσσης H^{1}P (v) ἐπαιωρήσωσιν S δι' ἄχθος AH^2 8 τῷ βάρει S: ἡ ὁλκὴ τῷ βάρει ceteri (v) δὲ AH^{2}G 9 τἀληθῆ AH^2 9. 10 ἀνιαροτάτας S: ἀνιατωτέρας (sic) F, ἀνιερωτέρας M, ἀνιαρωτέρας ceteri 10 ἀνθρωπίνων σαρκῶν S: σαρκῶν ἀνθρωπίνων ceteri (v) ἅπτεσθαι MH^{1}P, εἴωθεν ἅπτεσθαι AH^2 12 κηδαιμόνες S πατὴρ καὶ μήτηρ SA: μήτηρ καὶ πατὴρ ceteri (v) 13 προὔθησαν F προσεπιλιχμῶνται MGH^{1}P: προσεπιλιχνῶνται S, προσεπιλικμῶνται FAH^2 corr. H^1 (v) τῶν F: αὐτῶν ceteri (v) οἰωνῶν οἱ] οἰωνοὶ S, οἰωνῶν om. AH^2 14 αἰσθόμενοι SM: αἰσθανόμενοι ceteri (Turn.) 15 περὶ τῶν ὅλων Mang.: πρὸ τῶν ὁδῶν SM, τῶν ὅλων ceteri κονιοῦνται SM δ' οὖν] δὴ AH^2 16 ὁδῷ παριόντων] ὁδοιπορούντων AH^2 ⟨ἐν⟩ ὁδῷ conicio τινὰς . . . κινηθέντας F: τινὰ . . . κινηθέντα ceteri (v) ἡμέρων AH^2 οἶκτον τινὰ M 18 ταυτὶ] ταῦτ' εἰ S οὕτως SF: οὕτω ceteri ἔργα om. AH^2 τί νομίζομεν SFL^2: νομιζόμενα ceteri 19 καταδίκην scripsi: καταδίκη F, καταδίκας ceteri (v) εἴ γ'] εἰ γὰρ S, εἰθ' F 20 τὰ SF: τὴν ceteri (v) εἰς εὔνοιαν SF: εὔνοιαν MAH^2 (Mang.), πρόνοιαν GH^{1}P (Turn.)

πόρρωθεν οὖν τὴν βρεφῶν ἔκθεσιν ἀπεῖπε δι' ὑπονοιῶν θάνατον, ὡς 117
ἔφην, ὁρίσας κατὰ τῶν αἰτίων ἀμβλώσεως τὰ μεμορφωμένα ἤδη κυϊσκούσαις· καίτοι τὰ μὲν ἔτι κατὰ γαστρὸς προσεχόμενα τῇ μήτρᾳ τῶν κυουσῶν εἶναι μέρη λέγεται παρά τε φυσικοῖς ἀνδράσιν, οἷς ὁ θεωρητικὸς διαπονεῖται βίος, καὶ παρὰ ἰατρῶν τοῖς δοκιμωτάτοις, οἳ τὴν ἀνθρώπου κατασκευὴν διηρεύνησαν τά τ' ἐν ὄψει καὶ τὰ ἀφανῆ μετ' ἐπιμελείας ἐξ ἀνατομῆς ἀκριβώσαντες, ἵν', εἰ χρεία τις γένοιτο θεραπείας, μηδὲν ἀγνοίᾳ παρολιγωρηθὲν αἴτιον μεγάλου κινδύνου γένηται. τὰ δ' 118
ἀποκυηθέντα τῆς τε συμφυΐας ἀπέζευκται καὶ διυφειμένα καθ' αὑτὰ ζῷα γέγονεν οὐδενὸς ἐπιδεᾶ τῶν ὅσα συμπληρωτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς ἐστιν, ὥστε ἀνενδοιάστως ἀνδροφόνον εἶναι τὸν βρέφος ἀναιροῦντα, τοῦ νόμου μὴ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις ἀλλ' ἐπὶ τῷ γένει παρασπονδουμένῳ δυσχεραίνοντος. εἰ μέντοι καὶ ἡλικιῶν ἔδει προμηθεῖσθαι, δοκεῖ μοί 119
τις ἂν δεόντως ἀγανακτῆσαι μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἀναιροῦσι βρέφη· πρὸς μὲν γὰρ τοὺς τελείους μυρίαι προφάσεις εὔλογοι προσκρουσμάτων τε καὶ διαφορῶν, τοῖς δὲ κομιδῇ νηπίοις ἄρτι παρεληλυθόσιν εἰς φῶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον οὐδ' ἐπιψεύσασθαι κατηγορίαν ἀκακωτάτοις οὖσιν ἐνδέχεται. διὸ πάντων ὠμότατοι καὶ ἀνηλεέστατοι κριθεῖεν ἂν οἱ ἐπαποδυόμενοι ταῖς τούτων ἐπιβουλαῖς, οὓς ἐχθαίρων ὁ ἱερὸς νόμος ἐνόχους ἀπεφήνατο.

---

1 τὴν τῶν βρεφῶν AH^2 2 ταῖς ante τὰ μεμορφωμένα add. AH^2, ss. P^2 ἤδη] εἴδη N 2. 3 κυϊσκούσης SF (sed in S η in ras.), κυούσαις AH^2, εὑρισκούσης N 3 προσεχόμενα SMFN: παρεχόμενα GH^{1}P^1 (v), συνεχόμενα AH^{2}P^2 4 λέγεται μέρη transp. N φυσικοῖς SMFNL^2: θεωρητικοῖς ceteri 5 παρὰ SF: παρ' ceteri 6 διερευνήσαντες FN τά τ' om. FN τὰ ἀφανῆ SFN: τἀφανῆ ceteri μετ'] δι' AH^2 7 γένοιτό τις transp. S γένητο (ο in ras.) F
η
8 αἴτιον] αἰτία S 9 διυφειμένα ἃ FN, διυφειμένα M, διυφημένα S; ὑφειμένα conicio, διαφειμένα coni. Mang. 10 πληρωτικὰ AH^{2}H^{1}P 11 ἐστὶ φύσεως transp. M ὥστε SFN: ὥστ' ceteri ἀνενδυάστως S 12 γένει] γε FN παρασπονδουμένῳ] τοῦ παρασπονδουμένου AH^{2}P (Mang.) 13 δυσχεράναντος FN 14 μᾶλλον om. N 15 εὐλόγων AH^2 προσκρουσμάτων S: προσκρου F^1, προσκρούονται F^2, προσκρουμάτων ceteri τε om. N 16. 17 εἰς βίον τὸν ἀνθρώπινον καὶ εἰς φῶς AH^2 17 οὐδ'] οὓς FN ἐπιψαύσασθαι SFN ἀκακωτάτοις SFN: ἀκακώτοις ceteri (v) 17. 18 οὐκ ante ἐνδέχεται ss. F^2 18 πάντων ὠμότατοι SMFN: πᾶσιν εἶναι φαυλότατοι ceteri 19 ταῖς κατὰ τούτων ἐπιβολαῖς coni. Mang. οὓς ἐχθαίρων FNG: οὓς ἔχεται θαρρῶν S, οἷς ἐχθραίνων ceteri (Turn.) 20 ἀπεφήνατο SFN: ἀπέφηνε θανάτου MGH^{1}P (v), θανάτου ἀπέφηνε AH^2

1—20 N fol. 159^r: πόρρωθεν — ἀπεφήνατο.

Περὶ ἀκουσίου φόνου.

120 (21.) Τὸν μὴ ἑκουσίῳ γνώμῃ τοῦ κτείναντος ἀναιρεθέντα φησὶν
ὁ ἱερὸς νόμος παραδεδόσθαι ὑπὸ θεοῦ χερσὶν ἀνδροφόνοις (Exod. 21,13),
τῇ μὲν ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ δόξαντος ἀνελεῖν ὡς ἔνοχον ἀνελόντος —
121 μὴ γὰρ ἄν ποτε τὸν ἵλεω καὶ συγγνώμονα θεὸν ἐπ' ἀναιρέσει τόν γε
ἀναίτιον ἐκδοῦναι, ἀλλ' ὅστις τὰς μὲν παρὰ ἀνθρώποις κρίσεις εὐμη-
χάνως ἕνεκα τοῦ πολυτρόπου διαδιδράσκει, πρὸς δὲ τὸ τῆς φύσεως
ἀχθεὶς ἀφανὲς δικαστήριον ἑάλω, ἐν ᾧ μόνῳ τἀληθὲς ἀκραιφνέστατον
ὁρᾶται, λόγων τέχναις οὐκ ἐπισκιαζόμενον, οὐδὲ γὰρ λόγους τὴν ἀρχὴν
παραδέχεται βουλήματα ἀπαμπίσχον καὶ διανοίας ἀφανεῖς εἰς τοὐμφανὲς
ἄγον —, τῇ δὲ καὶ τὸν ἀνελόντα φόνῳ μὲν οὐ ποιῶν ὑπόδικον ἅτε θείᾳ
κρίσει δόξαντα ὑπηρετῆσαι, μιάσματι δὲ ἀδηλουμένῳ καὶ βραχεῖ πάντως,
122 ὃ παραιτητὸν καὶ | συγγνωστόν ἐστι. χρῆται γὰρ ὁ θεὸς τοῖς ὀλίγα καὶ p. 3
ἰάσιμα διαμαρτάνουσι κατὰ τῶν μέγιστα καὶ ἀνίατα ἠδικηκότων ὑπηρέ-
ταις κολάσεως, οὐκ ἐκείνους ἀποδεχόμενος, ἀλλ' ὡς ἂν ὄργανα παρα-
λαμβάνων ἐπιτήδεια πρὸς τιμωρίαν, ἵνα μηδεὶς ὅλῳ βίῳ καθαρὸς ὢν
123 καὶ ἐκ καθαρῶν φόνου, κἂν δικαιότατος ᾖ, προσάψηται. φυγὴν οὖν
κατὰ τοῦ κτείναντος ἀκουσίως ὥρισεν, οὐχ ὅπῃ τύχοι οὐδ' εἰς ἀεί·

---

1 tit. περὶ ἀκουσίου φόνου add. SF mg M, περὶ ἀκουσίου mg H^{1}P 2 μὴ ἑκουσίῳ SF: ἀκουσίῳ ceteri (v) 2. 3 φησὶν ὁ ἱερὸς νόμος] φησὶ μωσῆς F 3 παραδεδόσθαι post ἀνδροφόνοις transp. F ὑπὸ F: ἀπὸ ceteri (v) 4 δοξάσαντος G 5 ἵλεων GH^{1}P (v) εὐγνώμονα M 5. 6 τόν γε ἀναίτιον S: τινὰ τῶν ἀναιτίων ceteri (v) 6 παρὰ SH^{1}P: παρ' ceteri 8 μόνῳ om. S ἀκραιφνέστατον FL^{2}: ἐμφανέστατον A, ἐκφανέστατον ceteri 9 λόγους] λόγῳ AH^{2} 10 βουλήματα SFM: βουλήματ' ceteri ἀπαμπίσχον F: ἀπαμφισχον S (ά τα ss. m. 2), ἀπαμφιάσκον M Barb., ἀπαμφίσκον ceteri (v) ἐννοίας ἀφανεῖς vel τὰ διανοίας ἀφανῆ coni. Mang. τοὐμφανὲς S: τοὐμφανέστατον ceteri (v) 11 ἄγον S (τα ss. m. 2) φόνου F^{2} 11. 12 κρίσει θεία transp. FAH^{2} 12 δόξαντα FM: δόξαντ' H^{1}P (v) δόξανθ' GAH^{2} Barb., δοξάσαντα S δὲ SF: δ' ceteri ἀδηλουμένῳ] ἀβουλήτῳ coni. Mang. 13 θεὸς] ἔλεος F 14 ἰάσιμ' GH^{1}P (Barb.), μικρὰ S διαμαρτάνουσι FL^{2}: ἁμαρτάνουσι ceteri μέγιστα SH^{1}: τὰ μέγιστα ceteri (v) ἀνίατα SFAH^{2}: ἀνίατ' ceteri 15 ὡς ἂν] ὡς ἔστιν AH^{2} 16 τιμωρίαν FL^{2}: τιμωρίας ceteri 17 ἐκ καθαροῦ G ᾖ om. M 18 κτείνοντος S οὐχ S: οὐθ' ceteri (v) ὅποι M τύχοι FM: τύχη ceteri (τύχῃ v) οὐδ'] οὔτ' F εἰς ἀεί F: ἐσαεί ceteri (v)

2—185,7 Catena Barber. IV 56 fol. 134r φίλωνος ἑβραίου ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας λόγῳ: τὸ ἀκουσίῳ γνώμῃ — ὑποληπτέον.

πόλεις μὲν γὰρ ἓξ ἀπένειμεν, ὀγδόην μοῖραν ὧν ἔλαχεν ἡ ἱερωμένη φυλή, τοῖς ἁλοῦσιν, ἃς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμασε „φυγαδευτηρίων“· χρόνον δὲ τῆς φυγῆς τὸν βίον τοῦ ἀρχιερέως προσενομοθέτησε κάθοδον μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐπιτρέπων. (22.) αἰτία δὲ τούτου μὲν 124
προτέρα ἥδε· ἡ λεχθεῖσα φυλὴ τὰς πόλεις εἴληφεν ἆθλον ἀνδροφονίας εὐαγοῦς, ἣν ἀριστειῶν ὅσαι πώποτε γεγόνασιν ἐπιφανεστάτην καὶ μεγίστην ὑποληπτέον. ἡνίκα γὰρ ὁ προφήτης εἰς τὸ περιμηκέστατον καὶ ἱερώτατον 125
τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὀρῶν ἀνακληθεὶς ἐθεσπίζετο τὰ γένη τῶν ἐν εἴδει νόμων καὶ πλείους ἦν ἀφανὴς ἡμέρας, οἱ μὴ τὰς φύσεις εἰρηνικοὶ τῶν ἐξ ἀναρχίας κακιῶν πάντα κατέπλησαν καὶ τέλος προσέθηκαν ἀσέβειαν· τὰς μὲν ἀρίστας καὶ καλὰς ὑφηγήσεις περὶ τῆς τοῦ ὄντως ὄντος θεοῦ τιμῆς χλευάσαντες, ταῦρον δὲ κατασκευασάμενοι χρυσοῦν, Αἰγυπτιακοῦ μίμημα τύφου, θυσίας ἀνῆγον ἀθύτους καὶ ἑορτὰς ἀνεόρτους καὶ χοροὺς ἀχορεύτους ἐπετέλουν σὺν ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις ἀντὶ θρήνων. ἡ δὲ λεχθεῖσα φυλὴ πάνυ χαλεπῶς ἐνεγκοῦσα τὴν αἰφνίδιον 126
ἐκδιαίτησιν καὶ ζήλῳ πυρωθεῖσα διὰ μισοπόνηρον πάθος, ὑπόπλεῳ πάντες ὀργῆς, μεμηνότες, ἐνθουσιῶντες, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ὁπλισάμενοι, διττὴν μεθύοντας μέθην, τὴν μὲν ἀσεβείᾳ, τὴν δὲ οἴνῳ, μάλα

1 ἓξ ἀπένειμεν] ἐξα μὲν (sic) F ὧν] τῶν ὧν M 2 φυγαδευτηρίων scripsi: φυγαδευτήριον SFL[1], φυγαδευτηρίου AH[2]GP, τοῦ φυγαδευτηρίου M, φυγαδευτήρια H[1]L[2] (v) 4. 5 τούτου μὲν προτέρα F: τοῦ μὲν προτέρου ceteri (v) 5 ἡ om. S τὰς πόλεις εἴληφεν] ἧς αἱ πόλεις SF 6 ἐναγοῦς A ἀριστιῶν S πώποτε] ποτε A μεγίστην καὶ ἐπιφανεστάτην transp. G 7 ὁ προφήτης] μωσῆς F, ὁ μωσῆς AH[2], ὁ πρεσβύτερος G 8 τῶν SFL: ὅρος AH[2], om. MGH[1]P ὀρῶν GPL (sic v), ὀρῶν om. AH[2] ἀνακλιθεὶς M ἐθεσπίζετο γὰρ L (Turn.) τὰ γένη] τά γε F 9 πλείους ἦν] πλείουσιν S ἀφανεῖς SAH[2] 9. 10 εἰρηνικοὶ] ἑρμαῖοι coni. Mang. 10 κακιῶν scripsi: κακῶν codd. (v) κατέπρησαν S προσέθηκαν — περὶ τῆς (11) om. G προσεπέθηκαν F 11 τῆς om. Richt. 11. 12 ὄντος ὄντως GH[1]P, ὄντως om. F 12 χλευάσαντες τιμῆς transp. M, τιμῆς om. S χρυσοῦν] χαλκοῦν F 13 καὶ αἰγυπτιακοῦ S ἀνήγαγον S καὶ ἵστωσαν (sic) ἑορτὰς S, unde Mang. coni. καὶ ἵστασαν ἑορτὰς coll. *de vita Mos. II § 162* 14 ὕμνους S 15 πάνυ] πάλιν F χαλεπῶς] κακῶς S ἐνεγκοῦσα SF: ἐνέγκασα ceteri (v) 16 πειρωθεῖσα F[1], corr. F[2] πάθος om. M ὑπόπλεῳ S: ὑπόπλεοι ceteri (v) 17 πάντες om. F μεμηνότες S: om. ceteri (v) 17. 18 ὡπλισμένοι F 18 διττὴν] διὰ τὴν S μεθύοντας F[2]MP: μεθύοντες F[1]AH[2]GH[1], om. S τῇ bis S εὐσεβείᾳ H[1]H[2] ἀσεβείας et οἴνου voluit Mang., sed cf. *de vit. Mos. II § 162*

1 Num. 35,6. 11—15. Deut. 4,42. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 172* 3 Num. 35, 32. 28. 7 sqq. Exod. cap. 32.

καταφρονητικῶς. ἐπιστροφάδην ἀνῄρουν, ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων ἀρξάμενοι, φίλον καὶ συγγένειαν ἓν τὸ θεοφιλὲς εἶναι νομίζοντες· καὶ βραχεῖ μέρει ἡμέρας τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες ἀνῃρέθησαν, ὧν αἱ συμφοραὶ τοὺς συναπονοεῖσθαι μέλλοντας ἐνουθέτησαν, δέει τοῦ
127 μὴ τὰ παραπλήσια παθεῖν. ταύτην τὴν στρατείαν ἐθελουργὸν καὶ αὐτοκέλευστον ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος τῆς εἰς τὸν ὄντως ὄντα θεὸν γενομένην οὐκ ἄνευ μεγάλων κινδύνων τοῖς ἀραμένοις τοὺς ἀγῶνας αὐτὸς ὁ πατὴρ τῶν ὅλων ἀπεδέξατο καὶ τοὺς ἀνελόντας δικάσας παρ᾽ αὐτῷ καθαροὺς εἶναι παντὸς ἄγους | καὶ μιάσματος ἱερωσύνην τῆς ἀνδραγαθίας p. 321 M.
128 τούτοις ἀντιδωρεῖται. (23.) τὸν οὖν ἀκούσιον δράσαντα φόνον κελεύει φυγεῖν εἰς ἐνίας ὧν ἔλαχον οὗτοι πόλεις ἕνεκα παρηγορίας καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν τὴν εἰς ἅπαν ἀσφάλειαν, ὑπομιμνῃσκόμενον ἐκ τοῦ τόπου τὸ ἄφοβον καὶ λογιζόμενον, ὅτι τοῖς ἑκουσίως ἀπεκτονόσιν οὐ μόνον ἀμνηστία δέδοται ἀλλὰ καὶ γέρα μεγάλα καὶ περιμάχητα καὶ πολλῆς εὐδαιμονίας, εἰ δὲ τούτοις, πολὺ μᾶλλον τοῖς μὴ ἐκ προνοίας ἀνελοῦσιν, εἰ καὶ μηδὲν τῶν ἐπὶ τιμῇ, ἀλλ᾽ αὐτὸ γοῦν τὸ πανύστατον, μὴ ἀνταναιρεθῆναι· δι᾽ οὗ παρίσταται τὸ μὴ πᾶσαν ἀνδροφονίαν ἐπίληπτον ἀλλὰ τὴν σὺν ἀδικίᾳ μόνην εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαινετὴν

---

1 τῶν codd.: om. v 2 φίλον καὶ συγγένειαν] φίλων καὶ συγγγενειῶν F^1 (ει eras. F^2); φίλων καὶ συγγενῶν v ἓν] καὶ υἱὸν AH^2 ἓν τὸ] ἐν τῷ S 3 τέσσαρες SF^2 (τέσσαρσιν F^1): τέτταρες ceteri 4 συναπονοεῖσθαι SFL^2: ἀπονοεῖσθαι ceteri δέει] πλέον S 6 ὁσιότητος καὶ εὐσεβείας F τῆς Mang.: τὴν codd. ὄντως ὄντα SAH^2: ὄντα ὄντως ceteri 7 κινδύνων] ἀγώνων S τοῖς ἀραμένοις SFL^2: τοὺς ἀραμένους ceteri 8 παρ᾽ αὐτῶ SF (αὐτῷ scripsi): παραυτὰ ceteri; παραυτίκα coni. Mang. 9 καθαροὺς om. M ἀνδραγαθίας SF: ἀνδρείας MAH^2P, ἀνδρίας GH^1 (Turn.) 10 δωρεῖται F φόνον om. SF 11 φυγὴν M, φεύγειν S ὑπὲρ S: om. ceteri (v) 12 τὴν om. SM εἰς ἅπαντας L (Turn.) ὑπομιμνησκόμενος F^1, corr. F^2 13 καὶ om. Turn. ἀκουσίως F ἀπεκτονοῦσιν P, ό ex οῦ corr. H^1, ἀποκτείνουσιν S 14 ἀμνηστεία S Barb. δέδοται F: δίδοται ceteri καὶ μεγάλα M 15 πολλῆς εὐδαιμονίας SF: πόλεις εὐδαιμονίας ceteri; πολλὴ εὐδαιμονία v; πολλῆς εὐδαιμονίας ⟨μεστὰ⟩ vel ⟨γέμοντα⟩ conicio πολλῷ F, μᾶλλον πολὺ transp. AH^2 μὴ om. GP^1 16 ἀναιροῦσιν (sic) A, ἀναιροῦσιν H^2 (μελ) εἰ καὶ] καὶ εἰ S ἀλλ᾽ αὐτό γ᾽ οὖν τὸ πᾶν ὕστατον S: ἀλλὰ τὸ γοῦν πανύστατον ceteri (v) 17 pr. μὴ] τὸ μὴ M

3—188,19 pergit Catena Barber. IV 56: εἶτα διεξιὼν τῶν Λευιτῶν τὸν ζῆλον, ὃν ἐνεδείξαντο ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῶν μοσχοποιησάντων βραχεῖ μέρει ἡμέρας τέσσαρας πρὸς τὰς (sic) εἴκοσι χιλιάδας τῶν ὁμογενῶν ἀνελόντες, ἐπάγει· τὸν οὖν ἀκούσιον δράσαντα φόνον (10)— θάνατον κατέγνω. 3 τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες: *de vit. Mos. II* § 172 ἀναιροῦσιν ἡβηδὸν εἰς τρισχιλίους (Exod. 32,28).

μὲν τὴν κατὰ πόθον καὶ ζῆλον ἀρετῆς, οὐ ψεκτὴν δὲ τὴν ἀκούσιον.
ἥδε μὲν αἰτία προτέρα λελέχθω, δευτέραν δ' αὐτίκα μηνυτέον· βούλεται 129
ὁ νόμος τὸν ἀκουσίως ἀποκτείναντα διασῴζειν, εἰδὼς γνώμῃ μὲν οὐκ
ἔνοχον χερσὶ δὲ ὑπηρετήσαντα τῇ τῶν ἀνθρωπίνων ἐφόρῳ δίκῃ πρα-
γμάτων· ἐφεδρεύουσι γὰρ ἐχθροὶ φονῶντες οἱ τοῦ τεθνεῶτος ἀγχιστεῖς,
οἳ δι' ὑπερβάλλοντα οἶκτον καὶ πένθος ἀπαρηγόρητον ἵενται πρὸς ἄμυναν
ἀλόγῳ φορᾷ τἀληθὲς καὶ τὸ φύσει δίκαιον οὐκ ἐξετάζοντες. ἐπέτρεψεν 130
οὖν τῷ τοιούτῳ καταφεύγειν οὔτε εἰς ἱερὸν ἅτε μήπω κεκαθαρμένῳ
οὔτε εἰς ἠμελημένον καὶ ἀφανὲς χωρίον, ἵνα μὴ ῥᾳδίως ἐκδοθῇ κατα-
φρονηθείς, ἀλλ' εἰς ἱερόπολιν, ἥτις ἐστὶν ἱεροῦ καὶ βεβήλου τόπου μεθό-
ριος, τρόπον τινὰ δεύτερον ἱερόν· αἱ γὰρ τῶν ἱερωμένων πόλεις σεμνότεραι
τῶν ἄλλων εἰσίν, ἐφ' ὅσον, οἶμαι, καὶ οἰκήτορες οἰκητόρων ἐντιμότεροι·
βούλεται γὰρ τῇ τῆς ὑποδεξαμένης προνομίᾳ βεβαιοτάτην ἀσφάλειαν περι-
ποιῆσαι τῷ καταφυγόντι. χρόνον δ', ὡς ἔφην, ὥρισε τῆς καθόδου τὴν 131
τοῦ μεγάλου ἱερέως τελευτὴν αἰτίας ἕνεκα τοιᾶσδε· ὥσπερ ἑνὸς ἑκάστου
τῶν δολοφονηθέντων οἱ συγγενεῖς εἰσιν ἔφεδροι τῆς κατὰ τῶν δολοφονη-
σάντων δίκης καὶ τιμωρίας, οὕτως καὶ τοῦ σύμπαντος ἔθνους συγγενὴς
καὶ ἀγχιστεὺς κοινὸς ὁ ἀρχιερεύς ἐστι, πρυτανεύων μὲν τὰ δίκαια τοῖς
ἀμφισβητοῦσι κατὰ τοὺς νόμους, εὐχὰς δὲ καὶ θυσίας τελῶν καθ'
ἑκάστην ἡμέραν καὶ τὰ ἀγαθὰ αἰτούμενος ὡς ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ γονέων
καὶ τέκνων, ἵνα πᾶσα ἡλικία καὶ πάντα μέρη τοῦ ἔθνους ὡς ἑνὸς σώματος
εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἁρμόζηται κοινωνίαν εἰρήνης καὶ εὐνομίας
ἐφιέμενα. τοῦτον οὖν εὐλαβείσθω πᾶς ὁ ἀκουσίως ἀνελὼν ὡς ὑπέρ- 132
μαχον καὶ προαγωνιστὴν τῶν ἀναιρεθέντων καὶ εἴσω τῆς πόλεως εἰς

---

1 μὲν om. G   2 ἥδε] ἡ δὲ Richt. Tauchn.   δευτέραν SFH^1: δεύτερον ceteri   3 οὐκ ἔνοχον γνώμῃ μὲν εἰδὼς transp. AH^2 γνώμης S   4 ἔνοχον] ἐναγῆ coni. Mang.   δὲ S: δ' ceteri   τὴν . . . ἔφορον δίκην S^1, corr. S^2 ἀνθρωπίνων S: ἀνθρωπείων ceteri (v)   5 φονῶντες] φόνων τε F   6 οἳ om. H^2 διὰ τὸν βάλλοντα F^1, corr. F^2 ἵενται MAH^2 Barb.: ἵενται ceteri   ἄμυναν mg H^1, ἄλογον in textu H^1 8 τὸ τοιοῦτον A   οὔτε SF: οὔτ' ceteri   κεκαθαρμένον M   9 οὔτε SF: οὔτ' ceteri   ἐμφανὲς F   10 ἀβεβήλου L^2 (Turn.)   10. 11 μεθόριον (sic) τόπου transp. M   12 οἰκήτορες] οἱ κτήτορες S   13 τῇ . . . προνομίᾳ SF: τὴν . . . προνομίαν ceteri (v)   βεβαιοτέραν H^{1}P (Turn.)   14 καταφεύγοντι SA   15 τοῦ om. GH^{1}P (v)   16 οἱ συγγενεῖς F: οἱ om. ceteri (v)   16. 17 δολοφονηθέντων S   17 οὕτως καὶ S: οὕτως F, οὕτω ceteri (v)   ἔθνους] γένους G   18 ὁ ἱερεὺς P   ἐστι om. M   πρυτανεύων μὲν] πρυτανεύομεν G   20 τὰ ἀγαθὰ SF: τἀγαθὰ M, τἀγάθ' ceteri   21 πᾶσ' GH^{1}P Barb.   πάντα μέρη Mang.: τὰ μέρη codd.   22 ἐς S   ἁρμόζῃ S   23 ὁ om. S   ἑκουσίως F   24 προαγωνιστὴν FL^2: ἀγωνιστὴν ceteri

ἣν κατέφυγε καταχεκλείσθω, | μὴ ἐπιθαρρῶν ἔξω προέρχεσθαι τειχῶν, p. 323
133 εἴ δή τινα ποιεῖται λόγον ἀσφαλείας καὶ τοῦ ζῆν ἀκινδύνως. ὅταν οὖν λέγῃ „μὴ ἐπανίτω ὁ φυγάς, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας“, ἴσον τι τούτῳ φησίν· ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ πάντων κοινὸς ἀγχιστεύς, ᾧ μόνῳ καὶ τὰ τῶν ζώντων καὶ τὰ τῶν τετελευτηκότων ἐφεῖται βραβεύειν.
134 (24.) τὴν μὲν οὖν καὶ νεωτέρων ἀκοαῖς ἐφαρμόζουσαν αἰτίαν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ἣν δὲ πρεσβυτέροις καὶ τελείοις τὸ ἦθος θέμις ἀναφέρειν, ἥδ' ἐστί· τῶν μὲν ἑκουσίων ἀδικημάτων αὐτὸ μόνον ἰδιώτας καθαρεύειν ἐφείσθω, λεγέτω δ' εἰ βούλεταί τις καὶ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς, ἀμφοτέρων δ' ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων κατὰ τὸν ἐξαίρετον λόγον τὸν
135 ἀρχιερέα. προσάπτεσθαι γὰρ αὐτῷ μιάσματος τὸ σύνολον οὐ θεμιτόν, οὔτ' ἐκ προνοίας οὔτε κατὰ τροπὴν τῆς ψυχῆς ἀβούλητον, ἵνα ἱεροφάντης ὢν κοσμῆται καθ' ἑκάτερον, διανοίᾳ τε χρώμενος ἀνεπιλήπτῳ καὶ
136 εὐπραγίᾳ βίου, ᾧ μηδὲν ὄνειδος πρόσεστι. τῷ δὴ τοιούτῳ γένοιτ' ἂν ἀκόλουθον ὑποβλέπεσθαι καὶ τοὺς ἀκουσίως ἀπεκτονότας [οὐχ] ὡς ἐναγεῖς, ἀλλ' οὐχ ὡς καθαροὺς καὶ παντὸς ἀμετόχους ἁμαρτήματος, καὶ εἰ τὰ μάλιστα τοῖς τῆς φύσεως ὑπηρετῆσαι βουλήμασιν ἔδοξαν τισαμένης διὰ τούτων τοὺς ἀναιρεθέντας, ὧν ἀφανῶς αὕτη δικάσασα παρ' ἑαυτῇ θάνατον κατέγνω. (25.) ταῦτα μὲν ἐπ' ἐλευθέροις καὶ ἀστοῖς· ἑξῆς δὲ καὶ περὶ οἰκετῶν νομοθετεῖται βιαίως ἀναιρεθέντων.

---

1 κατέφυγε om. F μὴ ἐπιθαρρῶν codd. praeter S: μὴ πειθαρχῶν S; μηκέτι θαρρῶν v τειχῶν om. H^1 (Turn.) 2 δή] δέ S 3 φυγάς] φονεύς S ἕως ἂν SF Barb.: ἂν om. ceteri (v) 4 τούτῳ] τοῦτο S post ἀποθάνῃ repet. ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας H^1P (v) πάντων κοινὸς ἀγχιστεύς F: πᾶσι κοινῶς ἀγχιστεύων S, πάντων κοινὸς ἀγχιστεὺς ὢν ceteri (v) 5 ἐφίεται S (Mang.) 6 νεωτέραις AH^2 ἁρμόζουσαν S 7 ἣν S (Mang.): τὴν ceteri (v) ἡ θέμις M 8 ἥδ'] ἡ δὲ AH^2 ἐστίν S μὲν] μὲν οὖν A ἑκουσίων S (Mang.): ἀκουσίων ceteri ἀδικημάτων om. AH^2 9 ἐφείσθω codd.: ἐφιέσθω Mang. βούλεται F: βούλοιτο ceteri (v) 10 ἀμφοτέρω S ἀκουσίων τε καὶ ἑκουσίων transp. AH^2 11 τὸ σύνολον S: συνόλως ceteri (v) 12 τροπὴν SF: τρόπον ceteri (Turn.) ἵνα SF: ἵν' ceteri ἱεροφάντης] θεοῦ θεραπευτὴς F 13 κοσμεῖται S^1AH^2 ἑκάτερον] ἕτερον S τε] δὲ MGH^1P, τε om. Barb. 14 δὴ] δὲ AH^2 ἂν om. MGH^1P 15 ἀποβλέπεσθαι AH^2 ἀκουσίους P, ως ex ους corr. H^1, ἑκουσίως AH^2 ἀποκτείνοντας S οὐχ seclusi 16 οὐχ om. FH^1P (Turn.) καθαροὺς καὶ παντὸς SFL^2: om. ceteri παντὸς] πάντως v μετόχους H^1 alt. καὶ] κἂν coni. Mang. 17 τοῖς om. F ὑπηρετήσασθαι S τισαμένης] πεισαμένης F 18 αὕτη scripsi: αὐτὴ codd. (v) 19 ἀστοῖς] ἀυστοῖς M, αὐτοῖς H^1P^1 20 καὶ om. S

Κατὰ τῶν οἰκέτας κτεινόντων.

Θεράποντες τύχῃ μὲν ἐλάττονι κέχρηνται, φύσεως δὲ τῆς αὐτῆς 137
μεταποιοῦνται τοῖς δεσπόταις. τῷ δὲ θείῳ νόμῳ κανὼν τῶν δικαίων
ἐστὶν οὐ τὸ τῆς τύχης ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως ἐναρμόνιον. διὸ προσήκει
τοὺς κυρίους μὴ κατακόρως χρῆσθαι ταῖς ἐξουσίαις κατὰ τῶν οἰκετῶν,
ἀλαζονείαν καὶ ὑπεροψίαν καὶ δεινὴν ὠμότητα ἐπιδεικνυμένους· ταῦτα
γὰρ οὐκ ἔστι δείγματα ψυχῆς εἰρηνικῆς ἀλλ' ὑπὸ ἀκρασίας τὸ ἀνυπεύθυνον
ζηλούσης κατὰ τυραννικὴν δυναστείαν. ὁ γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν οἰκίαν 138
ὥσπερ ἄκραν ἐπιτειχίσας, παρρησίας δὲ τῶν ἔνδον μηδενὶ μεταδιδούς,
ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἠγριωμένος ὑπὸ τῆς ἐμφύτου τάχα δὲ καὶ ἐπιτετηδευμένης μισανθρωπίας, τύραννός ἐστιν ἐλάττοσι παρασκευαῖς χρώμενος.
ἐξ ὧν διελέγχεται μὴ στησόμενος ἐπὶ τῶν αὐτῶν, εἰ μειζόνων λάβοιτο 139
χρημάτων· διαβήσεται γὰρ εὐθὺς ἐπὶ πόλεις τε καὶ χώρας καὶ ἔθνη
τὴν αὐτοῦ πατρίδα προδουλωσάμενος εἰς ἔνδειξιν τοῦ μηδενὶ μέλλειν
τῶν ἄλλων ὑπηκόων ἡμέρως προσφέρεσθαι. σαφῶς οὖν ὁ τοιοῦτος 140
23 M. ἴστω μὴ τὴν τοῦ συνεχῶς καὶ εἰς πολλοὺς ἁμαρτάνειν | ἄδειαν ἕξων·
ἐναντιώσεται γὰρ ἡ μισοπόνηρος αὐτῷ δίκη, ἡ βοηθὸς καὶ ὑπέρμαχος
τῶν ἀδικηθέντων, ἣ λόγον καὶ εὐθύνας αὐτὸν τῆς περὶ τοὺς πεπονθότας
συμφορᾶς ἀπαιτήσει· κἂν ἄρα φάσκῃ πληγὰς ἕνεκα νουθεσίας ἐντεῖναι 141

---

1 tit. κατὰ τῶν οἰκέτας κτεινόντων F, περὶ τῶν οἰκέτας κτεινόντων SAH^2 mg M mg G: om. H^{1}P (v)   2 ἔλαττον GH^{1}P   3 θείῳ νόμῳ] θεῶ μόνω S   τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων F   4 pr. τῆς om. MGH^{1}P (v)   τύχης] ψυχῆς F   ἀλλὰ τὸ] ἀλλ' ἢ F   ἐναρμόνιον AH^{2}L: ἁρμονία F, ἁρμόνιον ceteri   5 κυρίως GH^2 χρήσασθαι AH^2 7 ἔστιν εἰρήνης δείγματα ψυχῆς F   ψυχικῆς G   ὑπ' AH^2 ὑπὸ ἀκρασίας τὸ] αὐτοκρατῆ καὶ FN   ἀνυπεύθυνον FN: ἀνεύθυνον ceteri (v)   8 ζηλούσης] κολαζούσης in ras. H^1 (Turn.)   κατὰ τυραννικὴν om. FN   ὁ γὰρ τὴν μὲν SFN: ὁ μὲν γὰρ τὴν ceteri (v)   9 ἀποτειχίσας F   10 ἅπαντα AH^2 ἠγριωμένος] ἐκκαιόμενος FN   11 ἐλάττοσι παρασκευαῖς χρώμενος FN: ἐλάττοσι παρασκευαῖς S, ἐν ἐλάττοσι παρασκευαῖς ceteri (v)   παρασκευαῖς] περιγραφαῖς coni. Mang.   12 διελέγχεται FN: ἐλέγχεται ceteri (v)   13 χρημάτων] ἀφορμῶν coni. Mang.   τε om. FN   13. 14 ἔθνη τὴν] θνητὴν S   14 αὐτοῦ] αὐτὴν H^{1}P, αὐτοῦ ceteri   προδουλωσόμενος AH^2 (ο ex α corr. A)   μέλλειν] μέλειν H^1, μᾶλλον AH^2 15 ἡμέρας F^1, ἡμέρως F^2 16 τὴν S: om. ceteri (v)   εἰς] εἴσι (sic) F   πολλὰ M   ἕξων] ἐξ ὧν F   17 γὰρ] δὲ AH^2 alt. ἡ om. SF   18 ἣ] ἡ F   18. 19 περὶ . . . συμφορᾶς] πρὸς . . . διαφορᾶς coni. Mang.   19 ἀπαιτήσει συμφορᾶς transp. F   ἀπαιτεῖ S   κἂν—ἀνελεῖν (190,1) om. in textu H^1, add. mg H^1 εἵνεκα F   νουθεσίας ἕνεκα transp. H^2 νομοθεσίας G   ἐντεῖναι] ἐπανατεῖναι coni. Mang.

4–14 N fol. 159^r: διὸ προσήκει—προδουλωσάμενος.   18 sqq. Exod. 21,20.

μὴ διανοηθεὶς ἀνελεῖν, οὐκ εὐθὺς βαδιεῖται γεγηθώς, ἀλλ' εἰς δικαστήριον
ἀπαχθεὶς παρ' ἀκριβέσι λογισταῖς τῆς ἀληθείας ἐξετασθήσεται, πότερον
ἑκὼν ἀπέκτεινεν ἢ ἄκων· κἂν ἐπιβεβουλευκὼς ἀνευρίσκηται γνώμῃ
ἀνοσίῳ, θνῃσκέτω, μηδὲν παρόσον δεσπότης ἐστὶ κερδαίνων εἰς τὸ
142 σωθῆναι. ἐὰν δὲ μὴ εὐθὺς ἐκ τῶν πληγῶν οἱ τυπτηθέντες ἀναιρεθῶσιν,
ἀλλὰ βιώσωσιν ἡμέραν μίαν ἢ καὶ δύο, μηκέθ' ὁμοίως ὁ δεσπότης
ὑπόδικος ἔστω φόνου, πλεονέκτημα εἰς ἀπολογίαν πεπορισμένος τὸ μήτε
παραχρῆμα τύπτων ἀνελεῖν μήθ' ὕστερον, ἔχων κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ
ζῆν ἐάσας ὅσον βιοῦν οἷοί τε ἦσαν χρόνον, εἰ καὶ παντάπασιν ὀλίγον·
χωρὶς τοῦ μηδένα οὕτως ἠλίθιον εἶναι, ὡς λυπεῖν ἕτερον ἐπιχειρεῖν, ἐν
143 οἷς αὐτὸς ἀδικηθήσεται. κτείνων δέ τις οἰκέτην πολὺ πρότερον ἑαυτὸν
βλάπτει, ὑπηρεσιῶν τε ἃς παρὰ ζῶντος εἶχε στερόμενος καὶ τὴν τιμὴν
ζημιούμενος καὶ πλείστην ἴσως. ἐὰν μέντοι θανάτου πεπραχὼς ἄξια
τυγχάνῃ, πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀγέτω καὶ δηλούτω τὸ ἀδίκημα, τοὺς νόμους
κυρίους ποιῶν τῆς τιμωρίας ἀλλὰ μὴ ἑαυτόν.

Κατὰ ζῴων ἀλόγων ἃ παραίτια γίνεται θανάτου.

144 (26.) Ἐάν τινα ταῦρος ἀναπείρας ἀποκτείνῃ, καταλευέσθω — ἀσφαγὴς
γὰρ ἱερείοις — καὶ ἄβρωτα ἔστω τὰ τούτου κρέα. διὰ τί; ὅτι τροφὴν ἢ
προσόψημα τροφῆς ἀνθρώπων γίνεσθαι τὰ τοῦ κτείναντος ἄνθρωπον

1 οὐκ SF: οὐ γὰρ ceteri (Turn.); οὐκ ἄρα Mang. 2 ἀπαχθεὶς S: om. A, ἀχθεὶς ceteri (v) 3 εὑρίσκηται F 4 ἀνοσίω SF: ἀνοσία ceteri (v)
6 ἀλλὰ βιώσωσιν om. F in lac. δ' ἡμέραν F καὶ om. AH^2 μηκέθ' ὁμοίως S, μηκέτι ὁμοίως F: μηκέθ' (om. ὁμοίως) ceteri (v) 7 φόνου v: φόνω codd. (ω in ras. ex ου A) πλεονέκτημ' MGH^{1}P μήτε SF: μὴ ceteri (v)
8 ἔχειν S 9 βιοῦν F: βιωτὸν ceteri; βιῶναι v τε SF: τ' ceteri
11. 12 ἑαυτὸν βλάπτει F: κτείνει αὐτὸν S^1 (ἑαυτὸν S^2), βλάπτει ἑαυτὸν ceteri (v)
12 τε F: om. ceteri (v) ζώντων S στερόμενος F: στερούμενος ceteri (v)
13 πλείστην ἴσως] πλεῖστον ἴσως F, πλείστων ὅσων S θανάτου πεπραχὼς ἄξια S: πεπραχὼς θανάτου ἄξια F, θανάτου ἄξια πεπραχὼς ceteri (v) 14 τυγχάνῃ SF: τυγχάνοι ceteri 15 ἑαυτῶν AH^2 16 tit. κατὰ ζώων ἀλόγων ἃ παραίτια γίνεται θανάτου F: κατὰ ζώων ἀλόγων ἃ παραίτια θανάτου γίνεται: περὶ ταύρου ἀνδροφόνου S mg M, κατὰ ζώων ἀλόγων ἅπερ αἴτια γίνεται θανάτου ceteri (v) 17 ἐφεξῆς λέγει ante ἐάν add. AH^2 ἀναπήρας S ἀσφαγὴς AH^{2}GH^{1}P: σφαγὴ F, ἀσφαγῆ SM (v); ἀπρεπὴς coni. Wendl. 18 ἐν ἱερείοις AH^2 (Mang.), ἱερείοις ὅσιον F ἄβρωτα SFM: ἄβρωτ' ceteri ἔστω] ἤτω F τὰ τούτου κρέα SMP: τούτου τὰ κρέα ceteri (v) κρέη (sic) AH^2 διὰ τί; ὅτι] διότι M 18. 19 ἢ προσόψημα τροφῆς om. S 19 ἀνθρώπων F: ἀνθρώπου S, ἀνθρώπῳ ceteri (v)

5 sqq. Exod. 21,21. 17 Exod. 21,28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 281.*

οὐχ ὅσιον. ἐὰν δὲ ὁ τοῦ κτήνους κύριος ἄγριον εἰδὼς καὶ ἀτίθασον 145
μήτε καταδήσῃ μήτε κατακλείσας φυλάττῃ, τύχῃ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων
πεπυσμένος ὅτι οὐκ ἔστι χειρόηθες, ἄφετον ἐάσας ἐκνέμεσθαι ὥσπερ
αἴτιος ὑπόδικος ἔστω· καὶ τὸ μὲν ἀναπεῖραν αὐτίκα θνῃσκέτω, ὁ δὲ
κύριος προσαναιρείσθω ἢ λύτρα καὶ σῶστρα κατατιθέσθω, τὸ δὲ δικα-
στήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι διαγνώσεται. εἰ μέντοι δοῦλος ὁ
ἀναιρεθεὶς εἴη, τὴν τιμὴν ἐπανορθούσθω τῷ δεσπότῃ. ἐὰν δὲ μὴ 146
324 M. ἄνθρωπον ἀλλὰ | κτῆνος ἀναπείρῃ, τὸ τεθνηκὸς ὁ τοῦ κτείναντος λαβὼν
δεσπότης τὸ ὅμοιον ἀποτισάτω, [διότι τὸ ἀνήμερον τοῦ ἰδίου προαισθανό-
μενος οὐκ ἐφυλάξατο· κἂν αὐτὸ μέντοι τὸ θρέμμα ἀλλότριον ἀνέλῃ,
πάλιν ὅμοιον ἀποτινέτω,] χάριν εἰδὼς ἐπὶ τῷ μὴ πλείονα ζημίαν ὑπο-
μένειν ἄρξας ἐπηρείας.

(27.) Ὀρύγματα γῆς εἰώθασί τινες εὖ μάλα βαθύνειν ἢ φλέβας 147
πηγαζούσας ἀναστέλλοντες ἢ πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβρίου ὕδατος, εἶθ' ὑπο-
νόμους εὐρύναντες ἀφανεῖς, δέον τὰ στόμια ἢ περιοικοδομῆσαι ἢ περι-
πωμάσαι, κατά τινα δεινὴν ῥᾳθυμίαν ἢ φρενοβλάβειαν ἐπ' ὀλέθρῳ
τινῶν εἴασαν ἀχανῆ. ἐὰν οὖν τις τῶν ὁδῷ παριόντων μὴ προ- 148
αισθόμενος κατὰ κενοῦ ἐπιβὰς ἐνεχθῇ καὶ τελευτήσῃ, ἐπιγραφέσθωσαν
οἱ βουλόμενοι ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος πρὸς τοὺς τὸ ὄρυγμα ποιησα-
μένους καὶ τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι.

---

1 ἐὰν] κἂν F δὲ SF: δ' ceteri ἀτίθασον H^1, ἀττίθασον S: ἀτίθασσον ceteri 3 πεπευσμένος A χειρόηθες FM: χειροήθης ceteri (v) 3. 4 ὥσπερ αἴτιος SF: ὡς παραίτιος ceteri (v) 4 ἀνὰ πεῖραν FH^2, ἀναπῆραν M, πήραν S 5 ἢ προσαναιρείσθω F, προσαιρείσθω AH^2 καὶ] ἢ F, $\overset{\text{καὶ}}{\text{ἢ}}$ A, ἢ καὶ H^2 κατατιθέσθω om. AH^2 7 ἐπανορθούσθω F: ἐπανορθούτω ceteri μὴ] μηδ' F 8 ἀνασπείρῃ F^1, ἀναπήρῃ SM τὸ om. F 9 pr. τὸ om. F ἀποτινέτω F διότι — ἀποτινέτω (11) FL (v): om. ceteri; seclusi quippe interpolata 9. 10 προαισθόμενος coni. Mang. 11 ἀποτεινέτω F 11. 12 ὑπομεῖναι AH^2 13 tit. περὶ ὀρυγμάτων add. S mg M γῆς] γὰρ AH^2 14 ἀποδοχὴν F^1, ἀναδοχὴν S 14. 15 ὑπὸ νόμους A 15 post ἀφανεῖς add. ἢ προσόψημα τροφῆς S (v. sup. 190,18. 19) ἀφανεῖς, δέον τὰ] ἀφανῆ δὲ ὄντα F 15. 16 περιπωματίσαι F 17 εἰάσας (sic) S ⟨ἐν⟩ ὁδῷ conicio 18 ἐπιβὰς] προβὰς vel διαβὰς conicio ἐνεχθῇ] κατενεχθῇ coni. Mang. ἐπιγραφέσθωσαν FL^2: $\overset{\text{τω}}{\text{ἐπιγραφέσαν}}$ S (τω ss. S^2), κρινέσθωσαν ceteri 19 οἱ βουλευόμενοι S 19 ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος πρὸς AH^2: ὑπὲρ om. MGH^1P, omnia om. SF (fort. recte) τοὺς om. AH^2

---

1 Exod. 21,29. 30. 6. 7 Exod. 21,32. 8 Exod. 21,36.

ἐὰν δὲ θρέμμα κατενεχθὲν ἀποθάνῃ, τὴν ἀξίαν τιμὴν ὡς ζῶντος ἐπανορθού-
149 σθωσαν τῷ δεσπότῃ τὸ νεκρὸν αὐτοὶ λαβόντες. ἀδελφὸν δὲ καὶ συγγενὲς
ἀδίκημα δρῶσι τῷ λεχθέντι καὶ ὅσοι κατασκευάζοντες οἰκίας ἰσόπεδα
καταλείπουσι τὰ τέγη, περιστεφανοῦν θωρακίοις δέον ὑπὲρ τοῦ μή τινα
καταχρημνισθῆναι λαθόντα· φόνον γάρ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, δρῶσι,
κἂν μηδεὶς ὑποσυρεὶς ἀποθάνῃ, τό γε ἐπ' αὐτοὺς ἧκον μέρος. κολα-
ζέσθωσαν οὖν ἐν ἴσῳ τοῖς ἀχανῆ τὰ στόμια τῶν ὀρυγμάτων κατα-
λείπουσι.
150 (28.) Λύτρα παρὰ ἀνδροφόνου, ὃν δέον τεθνάναι, διαγορεύει ὁ
νόμος μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐπὶ μειώσει τῆς τιμωρίας ἢ ὑπαλλαγῇ
φυγῆς ἀντὶ θανάτου· αἵματι γὰρ αἷμα καθαίρεται, τῷ τοῦ κτείναντος τὸ
151 τοῦ ἐπιβουλευθέντος. ἐπεὶ δ' ὅρον οὐκ ἔχουσιν οἱ πονηροὶ τὰς φύσεις
τοῦ πλημμελεῖν, ἀλλ' ἀεὶ μεγαλουργοῦσι προσυπερβάλλοντες καὶ τὰς
κακίας ἐπιτείνουσι καὶ διαίρουσι πρὸς τὸ ἄμετρον καὶ ἀπερίγραφον,
μυρίους μὲν θανάτους, εἴπερ οἷόν τε ἦν, ὥρισεν ἂν κατ' αὐτῶν ὁ νομο-
θέτης· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' οὐκ ἐνεδέχετο, τιμωρίαν ἄλλην προσδιατάττεται
152 κελεύων τοὺς ἀνελόντας ἀνασκολοπίζεσθαι. καὶ τοῦτο προστάξας ἀνατρέχει
πάλιν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἡμερούμενος πρὸς τοὺς ἀνήμερα

---

1. 2 ἐπανορθούσθωσαν SF: ἐπανορθούτωσαν ceteri (v) 2 τὸ] τὸν F λαμβάνοντες F tit. περὶ οἰκοδομῆς οἰκίας add. S mg M 3 τῷ προλεχθέντι S καὶ ὅσοι SF: καὶ om. ceteri (v) 4 καταλίπουσι S στέγη F περιστεφανοῦν θωρακίοις δέον] ἐπιστεφανοῦσθαι δίκαιον θωρακίοις AH[2] 6 γε SF: γ' ceteri αὐτοὺς F: αὐτοῖς ceteri (v) 7 οὖν SF: om. M, γοῦν ceteri (v) ἀχανῆ] ἀμηχανῆ G 7. 8 καταλιποῦσι S 9 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν λύτρα παρὰ ἀνδροφόνου add. S mg M παρὰ S: παρ' ceteri ἀνδροφόνου ὃν F: ἀνδροφόνων οὓς ceteri (v) 10 ἐπὶ μείονι F ἢ om. F ἀπαλλαγῇ S (sed ἀ corr. ex ὑ) 11 φυγῆς] φυγὰς (sic) S, φυγὴν ἢ ἀτιμίαν ὁρίζοντας F 12 ἐπεὶ δ' ὅρον SFM: ἐπεὶ ὅρον A, ἐπεὶ κόρον ceteri (v) οἱ πονηροὶ om. AH[2] 13 κακουργοῦσι SM (μεγαλουργοῦσι mg M) 14 ἐπιτείνουσι FL: ἀποτείνουσι (ἐ ϊ superscr.) H[1], ἀποτείνουσι ceteri ἀπερίγραπτον M 15 μὲν SFM: μὲν γὰρ ceteri (v) τε SF: τ' ceteri ὥρισε F (ὥρισεν ἂν scripsi): ἤνεγκεν ἂν ceteri (v) 16 διατάττεται S, προσδιαπλάττεται F 17 ἀνελόντας] ἀναιρεθέντας F 18 ἐπὶ F: πρὸς ceteri (v) αὐτοῦ SF (αὐτοῦ scripsi): ἑαυτοῦ ceteri (v)

---

1 Exod. 21,33. 34. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 283* οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν, ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα, οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. (284) οὗ δ' ἂν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω.
3 Deut. 22,8. cf. *Ioseph. l. l.* περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς στέγεσιν ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς ἀποκυλισθέντας ἀπολέσθαι. 9 Num. 35,31. 32.

εἰργασμένους, καί φησι· μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἀνεσκολοπισμένοις, ἀλλ' ἐπικρυπτέσθωσαν γῇ πρὸ δύσεως καθαιρεθέντες. ἦν γὰρ ἀναγκαῖον τοὺς ἅπασι τοῖς μέρεσι τοῦ κόσμου πολεμίους μετεωρίσαντας εἰς τοὐμφανὲς ἐπιδείξασθαι μὲν αὐτοὺς ἡλίῳ καὶ οὐρανῷ καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ
325 M. γῇ | κολασθέντας, πάλιν δὲ εἰς τὸν νεκρῶν χῶρον ὑποσῦραί τε καὶ καταχῶσαι, ὅπως μὴ τὰ ὑπὲρ γῆν μιαίνωσι.

(29.) Παγκάλως μέντοι κἀκεῖνο διατέτακται, πατέρας ὑπὲρ υἱῶν 153 μὴ ἀποθνῄσκειν μηδ' υἱοὺς ὑπὲρ γονέων, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἄξια θανάτου δεδρακότων αὐτὸν ἰδίᾳ μόνον ἀναιρεῖσθαι, διὰ τοὺς ἢ βίαν τοῦ δικαίου προτιμῶντας ἢ πάνυ φιλοστόργους. οὗτοι μὲν γὰρ διὰ περιττὴν καὶ 154 ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἐθελήσουσι πολλάκις ἄσμενοι προαποθνῄσκειν, αὐτοὺς ἐπιδιδόντες ὑπὲρ τῶν ἐνόχων οἱ ἀνυπαίτιοι, μέγα κέρδος νομίζοντες τὸ μὴ ἐπιδεῖν κολαζομένους ἢ τοὺς γεννήσαντας υἱοὶ ἢ τοὺς παῖδας γονεῖς, ὡς ἀβίωτον καὶ παντὸς ἀργαλεώτερον θανάτου τὸν αὖθις χρόνον βιωσόμενοι. πρὸς οὓς λεκτέον· „ἡ εὔνοια ὑμῶν οὐκ ἔχει καιρόν, 155 τὰ δ' ὅσα μὴ ἐν καιρῷ ψέγεται δεόντως, ἐπεὶ καὶ τὰ καίρια ἐπαινεῖται. χρὴ μέντοι φιλεῖν τοὺς ἄξια φιλίας δρῶντας, πονηρὸς δ' οὐδεὶς πρὸς ἀλήθειαν φίλος. συγγενεῖς δὲ καὶ ἐν συγγενέσι φίλους καλουμένους ἠλλοτρίωσαν αἱ μοχθηρίαι πλημμελοῦντας· συγγένεια γὰρ οἰκειοτέρα τῆς πρὸς αἵματος ἡ πρὸς δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ὁμολογία, ἣν ἐκλιπών

---

1 ἀνασκολοπισμένοις S ἀλλὰ A 2 ἦν] τί S 3 τοὺς] τοῖς S ἐν ἅπασι SF μετεωρήσαντας AH², μετεωρήσαντας S (σιν ss. S²) εἰς] ἐκ A 3.4 τὸ ἐμφανὲς F 4 οὐρανῷ] σελήνῃ A 5 δὲ FM: δ' ceteri τε om. F 6 γῆν S: γῆς ceteri (v) 7 tit. οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων add. S mg M διατετάχθαι AH² 9 αὐτῶν F 11 ἐθέλουσι coni. Mang. προαποθνήσκειν codd.: προσαποθνήσκειν v 12 ἑαυτοὺς M, αὐτοὺς FGH²P, αὐ in αὑ corr. H¹ ἐπιδόντες G τῶν om. F οἱ δ' ἀνυπαίτιοι F, οἱ δ' ὑπαίτιοι S 13 ἐπιδεῖν FM, ἐφιδεῖν (π ss.) S: ἰδεῖν ceteri (v) alt. ἢ codd.: ἢ καὶ v 14 ἀβιώτατον S ἀργαλεώτατον SFMG 15 ἡμῶν G 16 τὰ δὲ μὴ ὅσα S ἐπεὶ] ἐπὶ S καὶ om. S 17 φιλίας SFL²: φιλοσοφίας ceteri 18 καὶ] ἔτι καὶ F ἐν et φίλους om. S καλουμένους] καλοῦμεν οὓς F 18.19 ἠλλοτρίωσαν] ἢ ἀλλοτρίως ἂν S 19 πλημμελοῦνται S (sed ι corr. ex σ) τῆς] τοῦ H¹P (Turn.) 20 πᾶσαν] πᾶσαν ἄλλην H¹P (v) ἣν] ἢ AH² ἐκλιπών SF: ἐκλείπων ceteri (v)

---

1 Deut. 21,22. 23. 7 Deut. 24,16. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 289.*
17.18. 19.20 Vindob. hist. gr. fol. 59r τοῦ αὐτοῦ περὶ φιλίας: χρὴ μέντοι φιλεῖν τοὺς ἄξια φιλίας δρῶντας· πονηρὸς δ' οὐδεὶς πρὸς ἀλήθειαν φίλος: — περὶ συγγενείας: συγγένεια γὰρ οἰκειοτέρα τῆς πρὸς αἵματος ἡ πρὸς δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ὁμολογία: —

τις οὐκ ἐν· ὀθνείοις καὶ ξένοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν ἀσπόνδοις ἐχθροῖς
156 ἀναγράφεται. τί οὖν κατεψευσμένον ὄνομα εὐνοίας ὅ τι χρηστὸν καὶ
φιλάνθρωπόν ἐστιν ὑποδύεσθε, τἀληθῆ μαλακίαν καὶ ἀνανδρίαν παρα-
καλυπτόμενοι; ἢ οὐκ ἄνανδροι τὰς φύσεις, παρ' οἷς οἴκτου λογισμὸς
ἡττᾶται; καὶ ταῦθ' ἵνα διπλοῦν· ἀδίκημα δράσητε, τοὺς μὲν ὑπαιτίους
ῥυόμενοι τῆς τιμωρίας, αὐτοὺς δ' ἐπὶ μηδενὶ μεμφθέντας τὸ παράπαν
157 οἰόμενοι δεῖν ἀντ' ἐκείνων κολάζειν;“ (30.) ἀλλ' οὗτοι μὲν ὑποτίμησιν
ἔχουσι τὸ μηδὲν θηρᾶσθαι ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ τὸ λίαν πρὸς τοὺς ἐγγυτάτω
γένους φιλόστοργον, ὑπὲρ ὧν τῆς σωτηρίας ἀποθνήσκειν ἄσμενοι δια-
158 νοοῦνται. τοὺς δὲ ὠμοθύμους καὶ τὴν φύσιν θηριώδεις τίς οὐκ ἂν
προβάλοιτο τῶν οὐ λέγω μετρίων ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ σφόδρα ἀτιθάσων
τὴν ψυχήν, οἳ ἢ λάθρα τεχνάζουσιν ἢ ἐπιθαρροῦσι φανερῶς ἑτέροις
ἀνθ' ἑτέρων τὰς μεγίστας ἐπανατείνεσθαι συμφοράς, φιλίαν ἢ συγγένειαν
ἢ κοινωνίαν ἤ τι ὁμοιότροπον ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων προ-
φασιζόμενοι; καὶ ταῦτα δρῶσιν ἔστιν ὅτε μηδὲν πεπονθότες δεινόν,
159 ἕνεκα δὲ πλεονεξίας ἢ ἁρπαγῆς. πρώην τις ἐκλογεὺς φόρων ταχθεὶς
παρ' ἡμῖν, ἐπειδή τινες τῶν δοξάντων ὀφείλειν διὰ πενίαν ἔφυγον δέει
τιμωριῶν ἀνηκέστων, γύναια τούτων | καὶ τέκνα καὶ γονεῖς καὶ τὴν p. 326
ἄλλην γενεὰν ἀπαγαγὼν πρὸς βίαν, τύπτων καὶ προπηλακίζων καὶ πάσας
αἰκίας αἰκιζόμενος, ἵν' ἢ τὸν φυγόντα μηνύσωσιν ἢ τὰ ὑπὲρ ἐκείνου
καταθῶσιν οὐδέτερον δυνάμενοι, τὸ μὲν ὅτι ἠγνόουν, τὸ δ' ὅτι οὐχ

1 οὐκ] οὐδ' S ἐν οὐκ transp. M pr. καὶ] ἢ AH² μόνον SF, μόνον corr. ex μᾶλλον H¹: μᾶλλον ceteri 2 κατεψευσμένον S²FAH²: κατεψευσμένοι ceteri (v) ὄνομ' AG 3 ὑποδύεσθε S²MGH¹ corr.: ὑποδύεσθαι ceteri 3. 4 περικαλυπτόμενοι AH² 4 τὰς φύσεις F: om. ceteri (v) οἴκτου SH², οἴκτω (ου superscr.) A: οἴκτω ceteri (v) 5 ἡττᾶται SF: ἥττηται ceteri (v) 6 αὐτοὺς SAH¹ corr.: τοὺς F, αὐτοὺς ceteri δὲ AH² 7 οὗτοι] αὐτοὶ S 8 μηδὲν scripsi: μηδενὸς codd. (v); τὸ μὴ ἰδίαν θηρᾶσθαι ὠφέλειαν coni. Mang. 10 δὲ F: δ' ceteri ὁμοθύμους F, ὠμοθύμους οὓς S τὴν φύσιν] τοὺς φύσει AH² τίς et ἂν om. S 11 ἐκθύσαιτο (ἐκμυσάξαιτο coni. Wendl.) καὶ προβάλοιτο F ἀποβάλλοιτο S λέγω S¹M: λόγω ceteri σφόδρ' GH¹P (v) ἀτιθάσων GP, ἀττιθάσων S: om. F, ἀτιθάσσων ceteri (v) 12 οἳ] οἷον M ἐπιθαρροῦσιν S 14 ὁμοιότροπον om. S ἠδικηκότων SF: ἠδικημένων ceteri (v) 14. 15 προφασιζόμενον (τες superscr.) G 15 πεπονθόσι A 16 πρώην] πρώων A, πρωων (i. e. πατρώων) H² 17 ὀφείλειν om. A ἔφυγον codd.: ἔφευγον v 18 ἀνεικέστων S καὶ τέκνα τούτων transp. AH² 19 ἐπαγαγὼν S τύπτων — αἰκιζόμενος (20) om. in textu H¹, add. mg H¹ 19. 20 πάσαις αἰκίαις H¹ (v) 20 αἰκίας om. S τοὺς φυγόντας coni. Mang. μηνύσωσιν F: καταμηνύσωσιν ceteri (v) 21 οὐδέτεροι AH² δυνάμενοι (α superscr.) A pr. ὅτι] ὅτ' AH²

ἧττον τοῦ φυγόντος ἀπόρως εἶχον, οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἢ βασάνοις καὶ
στρέβλαις τὰ σώματα κατατείνων ἀποκτεῖναι κεκαινουργημέναις ἰδέαις
θανάτου· ἄμμου σπυρίδα πλήρη βρόχοις ἐκδησάμενος ἀνήρτα κατὰ τῶν 160
αὐχένων, βαρύτατον ἄχθος, ἱστὰς ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ μέσην ἀγοράν, ἵν'
οἱ μὲν ἀθρόαις τιμωρίαις, ἀνέμῳ καὶ ἡλίῳ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν παριόντων
αἰσχύνῃ καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις ἄχθεσι, βιαζόμενοι χαλεπῶς ἀπαγο-
ρεύωσιν, οἱ δὲ θεώμενοι τὰς τούτων τιμωρίας προαλγῶσιν· ὧν ἔνιοι 161
τρανότερον τῆς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν διὰ τῆς ψυχῆς λαβόντες αἴσθησιν,
ὡς ἐν τοῖς ἑτέρων σώμασιν αὐτοὶ κακούμενοι, τῷ βίῳ προαπετάξαντο
ξίφεσιν ἢ φαρμάκοις ἢ ἀγχόναις, μεγάλην ὡς ἐν κακοπραγίαις νομίζοντες
ἐπιτυχίαν τὴν ἄνευ βασάνων τελευτήν· οἱ δὲ μὴ φθάσαντες ἑαυτοὺς 162
διαχρήσασθαι, καθάπερ ἐν ταῖς τῶν κλήρων ἐπιδικασίαις, κατὰ στοῖχον
ἤγοντο οἱ ἀπὸ τοῦ γένους πρῶτοι καὶ μετ' αὐτοὺς δεύτεροι καὶ τρίτοι
μέχρι τῶν ὑστάτων· καὶ ὁπότε μηδεὶς λοιπὸς εἴη τῶν συγγενῶν, διέβαινε
τὸ κακὸν καὶ ἐπὶ τοὺς γειτνιῶντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ κώμας καὶ
πόλεις, αἳ ταχέως ἔρημοι καὶ κεναὶ τῶν οἰκητόρων ἐγένοντο μετανι-
σταμένων καὶ σκεδαννυμένων ἔνθα λήσεσθαι προσεδόκων. ἀλλ' οὐδὲν 163
ἴσως θαυμαστόν, εἰ φορολογίας ἕνεκα βάρβαροι τὰς φύσεις, ἡμέρου
παιδείας ἄγευστοι, δεσποτικοῖς πειθαρχοῦντες ἐπιτάγμασι τοὺς ἐτησίους
ἀναπράττουσι δασμούς, οὐ μόνον ἐκ τῶν οὐσιῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σωμά-
των, ἄχρι καὶ ψυχῆς τοὺς κινδύνους ἐπιφέροντες ὑπὲρ ἑτέρων ἑτέροις.
ἤδη δὲ καὶ οἱ τῶν δικαίων ὅροι καὶ κανόνες, αὐτοὶ οἱ νομοθέται, πρὸς 164
δόξαν μᾶλλον ἢ πρὸς ἀλήθειαν ἀπιδόντες, τῶν ἀδικωτάτων ὑπέμειναν

1 φυγόντως (sic) FP 2 κατατείνων SFMP: κατακτείνων ceteri (Turn.) 3 ἄμμου σπυρίδα πλήρη FL^{2}: πληροῦν ἢ (ἄ. σπ. om.) S, ἄ. σ. π. om. ceteri ἐκδησάμενος om. AH^{2} ἀνῆρται P 3. 4 τῶν αὐχένων SFM: τὸν αὐχένα ceteri (Turn.) 4 ἐν ὑπαίθρῳ om. AH^{2} 5 ἀθρόοις S pr. καὶ om. AH^{2} 6 βιαζόμενοι] πιεζόμενοι coni. Mang. 6. 7 ἀπαγορεύωσιν SFM: ἀπαγορεύσωσιν ceteri (v) 7 προσαλγῶσιν F, προάγωσιν S, προαλλαγῶσιν AH^{2} 8 τρανότερον SF: τρανοτέραν ceteri (v) 9 κακούμενοι] καλούμενοι S 10 ἢ ξίφεσιν S μεγάλαις AH^{2} ἐν om. M κακοπραγία AH^{2} 10. 11 νομίζοντες ἐπιτυχίαν om. F 11 εὐτυχίαν coni. Mang. ἑαυτοὺς SF: αὑτοὺς MH^{1} corr., αὐτοὺς AH^{2}GP 12 κλήρων καὶ ἐπικλήρων F στοῖχον SFM: στοιχεῖον ceteri (v); στίχον voluit Mang. 13 μετὰ τούτους S 14 μηδεὶς λοιπὸς F: μηδεὶς λοιπὸν SGH^{1}P, λοιπὸν μηδεὶς MAH^{2} τῶν συγγενῶν F: τῶν om. ceteri (v) 15 ἔστιν S 16 κεναὶ om. A ἐγίνοντο S^{2}AP 17 προσεδόκουν H^{1}P 18 βάρβαροι τὰς φύσεις βάρβαροι (sic) AH^{2} 19 πειθαρχοῦντες δεσποτικοῖς transp. H^{1}P (v) ἐπιτάγμασι(ν) SF: προστάγμασι ceteri (v) 21 ἄχρι SF: μέχρι ceteri (v) ὑποφέροντες S 22 ἤδη δὲ et οἱ om. S αὐτοὶ νομοθέται οἱ S 23 δόξας F ἀπιδόντες] ἀποδιδόντες τὰ AH^{2} ἀδικωτάτων codd.: ἀδικημάτων Turn.

γενέσθαι, κελεύσαντες τοῖς μὲν προδόταις τοὺς παῖδας συναναιρεῖσθαι,
165 τοῖς δὲ τυράννοις τὰς ἐγγυτάτω πέντε οἰκίας. διὰ τί; φαίην ἄν· εἰ μὲν
γὰρ συνεξήμαρτον, καὶ συγκολαζέσθωσαν, εἰ δὲ μήτε κατεκοινώνησαν
μήτε ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων ἐγένοντο μήτε ταῖς τῶν οἰκείων εὐτυχίαις
ἐπαρθέντες ἐνηδυπάθησαν, τίνος χάριν ἀναιρεθήσονται; ἢ δι' ἓν τοῦτο
μόνον, ὅτι συγγενεῖς εἰσι; γένους γὰρ ἢ | παρανομημάτων αἱ τιμωρίαι; p. 327 I
166 χρηστῶν ἴσως ὑμεῖς, ὦ σεμνοὶ νομοθέται, τῶν οἰκείων ἐλάχετε·
μοχθηροὶ δ' εἴπερ ἐγένοντο, δοκεῖτέ μοι μηδ' ἂν εἰς νοῦν ποτε βαλέσθαι τὰς τοιαύτας προστάξεις, ἀλλὰ καὶ γράφοντας ἑτέρους δυσχερᾶναι,
διὰ τὴν τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν προφυλακὴν * * * τὸν ἐν ἀσφαλεῖ
βίῳ διάγοντα μετὰ τῶν κινδυνευόντων σκοπεῖν καὶ ἐν ταῖς ἴσαις κακοπραγίαις ἐξετάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει δέος, ὃ φυλαττόμενός τις οὐδ'
ἂν ἕτερον περιίδοι, τὸ δ' ἐστὶν ἄφοβον, ὑφ' οὗ πολλάκις ἀνεπείσθησάν
167 τινες ἀλογεῖν ἀνθρώπων ἀνυπαιτίων ἀσφαλείας. ταῦτ' οὖν ἐκλογισάμενος
ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἁμαρτήματα συνιδὼν
ὡς φθοροποιὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἀπεστράφη καὶ διεμίσησε [καὶ] τοὺς
χρωμένους εἴτε ῥαθυμίαις εἴτε ἀπανθρωπίαις καὶ κακίαις καὶ οὐδέποτε

---

2 τοῖς δὲ τυράννοις] τῶν τυράννων AH² τὰς ἐγγυτάτω om. AH² ἐγγυτάτω] ἀνωτάτω H¹ τὰς . . . οἰκίας] τοὺς . . . οἰκείους coni. Mang. 3 μήτε] μὴ S 4 ἐγίνοντο AH² οἰκείων] οἰκιῶν S συντυχίαις S 5 ἐπαρθέντας G ἀναιρεθήσονται SFM: ἀναιρήσονται ceteri (Turn.) 6 μόνον om. A 7 ὦ σεμνοὶ S, σεμνοὶ om. M 8 ἐγίνοντο A μηδ' ἂν] μηδὲ F 8. 9 βάλλεσθαι S 9 προστάξεις] πράξεις AH² γράφοντας ἑτέρους S: γράφοντος ἑτέρου F, γράφουσιν ἑτέροις ceteri (v) δυσχεραίνειν S 10 τὴν om. S ἀνηκέστατον S πρὸς φυλακὴν F lacunam indicavit Mang. ἀσφαλῆ S 10. 11 ἀσφαλεία βίου H¹P 11 μετὰ om. S σκοπεῖν suspectum 12 ἐξετάζεσθαι F: συνεξετάζεσθαι ceteri (v) ἔχειν S ὃ om. S 12. 13 οὐδ' ἂν] οὐδὲν S, οὐδένα F, οὐκ ἂν AH² 13 τόδ' ἔστιν M ἀφ' οὗ AH² ἐπείσθησαν AH², ἀνεσπάσθησαν L (Turn.) 14 ἀλογεῖν om. F ἀσφαλείας SFM: ἀσφάλειαν AH², ἀσφαλείαις GH¹P (v) 15 τὰ om. S παρὰ τοῖς ἄλλοις F, πέρα τοῖς ἄλλοις S: παρ' ἄλλοις ceteri (v) ἁμαρτήμασιν S 16 ἀρίστης] ἄλλης S ἐμίσησε S καὶ post διεμίσησε seclusit Mang. 17 alt. εἴτε F: εἴτ' ceteri utrumque καὶ om. F κακίας F

---

1 cf. *Cic. de invent. II 144* Ex contrariis autem legibus controversia nascitur . . . hoc modo: lex: Qui tyrannum occiderit, Olympionicarum praemia capito et quam volet sibi rem a magistratu deposcito et magistratus ei concedito. et altera lex: Tyranno occiso quinque eius proximos cognatione magistratus necato. *Curtius Ruf. VI 42,20* Interim equites . . . legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum qui regi insidiati essent cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii . . . fugiunt

τινα τῶν συμβεβιωκότων ἐξέδωκεν ἐπὶ τιμωρίᾳ προσθήκην ποιησάμενος
αὐτὸν ἀδικημάτων ἑτέρων. διόπερ ἄντικρυς ἀπεῖπεν υἱοὺς ἀντὶ γονέων 168
ἢ γονεῖς ἀντὶ υἱῶν ἀναιρεῖσθαι, δικαιώσας ὧν τὰ ἁμαρτήματα τούτων
εἶναι καὶ τὰς τιμωρίας, εἴτε ζημίας χρημάτων εἴτε καὶ πληγὰς καὶ
βιαιοτέρας ὕβρεις εἴτε τραύματα καὶ πηρώσεις καὶ ἀτιμίας καὶ φυγὰς
καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐπὶ δίκαις· ἑνὸς γὰρ τοῦ μὴ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου
κτείνειν μνησθεὶς καὶ τὰ ἡσυχασθέντα προσπεριέλαβεν.

Περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας.

(31.) Ἀγοραὶ καὶ βουλευτήρια καὶ δικαστήρια καὶ θίασοι καὶ 169
σύλλογοι πολυανθρώπων ὁμίλων καὶ ὁ ἐν ὑπαίθρῳ βίος διὰ λόγων καὶ
πράξεων κατὰ πολέμους καὶ κατ' εἰρήνην ἀνδράσιν ἐφαρμόζουσι, θηλείαις
δὲ οἰκουρία καὶ ἡ ἔνδον μονή, παρθένοις μὲν εἴσω κλισιάδων τὴν
μέσαυλον ὅρον πεποιημέναις, τελείαις δὲ ἤδη γυναιξὶ τὴν αὔλειον.
διττὸν γὰρ πόλεων εἶδος, μειζόνων καὶ βραχυτέρων· αἱ μὲν οὖν μείζους 170
ἄστη καλοῦνται, οἰκίαι δ' αἱ βραχύτεραι. τὴν δ' ἑκατέρων προστασίαν
διειλήχασιν ἄνδρες μὲν τῶν μειζόνων, ἧς ὄνομα πολιτεία, γυναῖκες δὲ
τῶν βραχυτέρων, ἧς ὄνομα οἰκονομία. μηδὲν οὖν ἔξω τῶν κατὰ τὴν 171
οἰκονομίαν πολυπραγμονείτω γυνὴ ζητοῦσα μοναυλίαν μηδ' οἷα νομὰς κατὰ
τὰς ὁδοὺς ἐν ὄψεσιν ἀνδρῶν ἑτέρων ἐξεταζέσθω, πλὴν εἰς ἱερὸν ὁπότε

1 τῶν συμβεβιωκότων AH^{2}GH^{1}P (coni. Mang.): τῶν συμβεβηκότων FL^3 (v), τῶν πολιτῶν M, om. S 2 ἑτέρους F ἀντεῖπεν F 3 ἀντὶ υἱῶν S: ἀνθ' υἱῶν ceteri (v) ὧν] ὧν ἂν F 5 βεβαιοτέρας A 6 ὅσα SFM: ὅσ' ceteri post δίκαις add. δή F τοῦ] τὸ P ἀνθ' ἑτέρων GH^{1}P (Turn.) 7 κτεῖναι A μνησθεὶς om. SF τὰ ἡσυχασθέντα] τὰς ἡσυχῇ S, ταύτας ἡσυχῇ F περιέλαβεν AH^2, προσλαβεῖν S 8 tit. περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας SFAH^2 mg MH^{1}P: om. G 9 καὶ δικαστήρια om. F 10 ἐν] μὲν M 11 κατ' SF: κατὰ ceteri ἐφαρμόζουσιν SM 12 δὲ SF: δ' ceteri ἡ ἔνδον μονή S: ἡ om. ceteri (v) κλασιάδων (sic) S τὴν om. F 13 μέσαυλον F: μεταυτὸν (sic) S, μεσαύλιον ceteri (v) δ' FAH^2 ἤδη om. SM γυναιξὶν S αὔλιον codd. 14 διττῶν S εἶδος πόλεων transp. H^{1}P (v), εἶδος πόλεως F 15 ἄστη S^{1}FAH^2: ἄσται S^2, ἀσταὶ ceteri (v) οἰκεῖαι (sic) S 16 ἧς corr. ex οἷς H^1 17. 18 κατ' οἰκονομίαν H^{1}P (v) 18 ζητοῦσαν A; ζηλοῦσα coni. Mang. μόνον αὐλίαν (sic) S νομὰς] σοβὰς coni. Mang. 19 post ἀνδρῶν inserunt verba ἐπεχθεῖν — στρατεία (198,5. 6), eadem post ἀνδρῶν (198,4) repetunt AH^2 ἐξεταζέσθω] ἐργαζέσθω H^1 (Turn.) ὁπότε] ὁπόταν P, ὅπου S

12 cf. Menand. frg. 546 K. (Nauck, Mélanges gréco-romains VI 1 p. 119.)

δέοι βαδίζειν, φροντίδα ποιουμένη καὶ τότε μὴ πληθυούσης ἀγορᾶς, ἀλλ'
ἐπανεληλυθότων οἴκαδε τῶν πλείστων, ἐλευθέρας τρόπον καὶ τῷ ὄντι
ἀστῆς ἐν ἠρεμίᾳ θυσίας | ἐπιτελοῦσα καὶ εὐχὰς εἰς ἀποτροπὴν κακῶν p. 328 M
172 καὶ μετουσίαν ἀγαθῶν. τὸ δὲ λοιδορουμένων ἢ συμπλεκομένων ἀνδρῶν
ἐπεχθεῖν τολμᾶν κατὰ πρόφασιν συμμαχίας ἢ βοηθείας γυναῖκας ἐπί-
ληπτον καὶ οὐ μετρίως ἀναίσχυντον, ἃς οὐδ' ἐν πολέμοις καὶ στρατείαις
καὶ τοῖς ὑπὲρ πάσης τῆς πατρίδος κινδύνοις ἐδικαίωσεν ὁ νόμος ἐξετά-
ζεσθαι, τὸ πρέπον ἰδών, ὅπερ ἀκίνητον ἀεὶ καὶ πανταχοῦ φυλάττειν
διενοήθη, νομίσας αὐτὸ τοῦτ' εἶναι καθ' αὑτὸ νίκης καὶ ἐλευθερίας καὶ
173 πάσης ἄμεινον εὐτυχίας. ἐὰν μέντοι καὶ πυθομένη τις ὑβρίζεσθαι τὸν
ἄνδρα, πόθῳ τῷ πρὸς ἐκεῖνον ἡττηθεῖσα φιλανδρίας, ὑπὸ τοῦ παρα-
στάντος πάθους ἐξορμῆσαι βιασθῇ, μὴ πλέον τῆς φύσεως ἀρρενούσθω
θρασυνομένη, μενέτω δὲ καὶ ἐν οἷς βοηθεῖ γυνή· πάνδεινον γάρ, εἰ
βουλομένη τις ὑπεξελέσθαι τὸν ἄνδρα ὕβρεως ὑβρισθήσεται πρὸς ἑαυτῆς
κατάπλεων ἀποφαινούσης τὸν ἴδιον βίον αἰσχύνης καὶ μεγάλων ὀνειδῶν
174 τῶν ἐπ' ἀνιάτῳ θρασύτητι. λοιδορήσεται γὰρ γυνὴ κατ' ἀγορὰν ῥῆμά
τέ τι τῶν ἀπηγορευμένων φθέγξεται, ἑτέρου δὲ κακηγοροῦντος οὐκ ἀπο-
δραμεῖται τὰ ὦτα ἐπιφράξασα; νυνὶ δὲ προβαίνουσί τινες, ὡς μὴ μόνον
ὑπὸ γλωσσαλγίας ἐν ἀνδρῶν ὄχλῳ [γυναῖκες] κακηγορεῖν καὶ προπη-
λακίζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιφέρειν ταῖς ὑφάσμασι καὶ ταλασίαις

---

1 πληθυούσης SM, πληθ..ούσης F: πληθούσης ceteri (v) 2 καὶ om. AH^2 3 ἐρημίᾳ SF εἰς SFAH^2: om. ceteri (Turn.) 4 μετουσιῶν A tit. περὶ γυναικὸς τῶν γεννητικῶν ἀνθρώπου λαβομένης add. S mg M τὸ] τῶν F 5 ἐπιχθεῖν S^1, ἐπελθεῖν S^2, ἐπέχειν F πρόφασιν] πρόθεσιν AH^2 (priore loco) ἢ] καὶ F 5. 6 ἐπίληπτον γὰρ AH^2 (priore loco) 6 οὐ μετρίως καὶ transp. AH^2 (altero loco) ἃς οὐδ'] ἢ δὴ οὐκ AH^2 (priore loco), οὐκ (pro οὐδ') etiam F στρατιαῖς S^{2}F, στρατεία AH^2 9 καθ' αὑτὸ] κατ' αὐτὸν F νίκης SF: νίκην ceteri (Turn.) 10 καὶ πυθομένη τις F: τις καὶ πυθομένη ceteri (v) 11 φιλανδρίας vel secludendum vel post πάθους (12) transponendum videtur ὑπὸ ex ὑπὲρ corr. H^1 12 ἐξορμῆσθαι H^2 13 βοηθεῖ ex βοηθῇ corr. H^1, βοηθῇ P ἡ γυνή S (sed ἡ add. S^2 ut vid.) 14 ὑπερελέσθαι AH^2 ὕβρεως F: ὕβρεων ceteri (v) πρὸς ἑαυτῆς SF, πρὸς αὐτῆς MAH^2, πρὸς αὑτῆς GP: παρ' αὐτῆς H^1 (v) 16 λοιδορήσεται scripsi: λοιδορηθήσεται codd. (v) 16. 17 ῥήματά τε AH^2, ῥῆμα δὲ F 17 τι F: om. ceteri (v) δὲ SFAH^2: τε ceteri (Turn.) κακηγοροῦντος H^{1}P: κατηγοροῦντος ceteri 17. 18 ἐπιδραμεῖται F 18 ὦτα SF: ὦτ' ceteri ἐπιφθέγξασα (sic) AH^2 19 ὑπὸ γλωσσαλγίας F: γλωσσαλγίας (om. ὑπὸ) SMGP, γλωσσαλγίαις H^1 corr. (v), γλωσσαλγεῖν AH^2 γυναῖκες codd.: γυναῖκας Mang. γυναῖκες seclusi (fortasse post προβαίνουσι (18) transponendum) κατηγορεῖν SF, καὶ κακηγορεῖν AH^2 19. 20 verba καὶ προπηλακίζειν huc trahenda esse vidit Mang.: post ἐπιφέρειν (20) tradunt codd. 20 alt. καὶ] ἢ AH^2

ἀλλ᾽ οὐ πληγαῖς καὶ ὕβρεσι καθάπερ παγκρατιαστῶν καὶ πυκτῶν ἐνα-
σχουμένας. καὶ τὰ μὲν ἄλλα [οἰστὰ καὶ] φέρειν ἄν τις δύναιτο· χαλεπὸν 175
δ᾽ ἐκεῖνο, εἴ τις γυνὴ τοσοῦτον καταθρασύνοιτο, ὡς διαδράξασθαι τῶν
τοῦ διαφερομένου γεννητικῶν· μὴ γάρ, παρόσον ἀνδρὶ βοηθοῦσα δοκεῖ
τοῦτο πράττειν, ἀφείσθω, τῆς δ᾽ ἄγαν θρασύτητος ἐπεχέσθω τίνουσα
δίκην, ὑφ᾽ ἧς αὐτὴ μὲν τὰ ὅμοια ἐξαμαρτάνειν ἐθέλουσα αὖθις οὐκ ἂν
δύναιτο, τῶν δ᾽ ἄλλων ὅσαι προπετέστεραι φόβῳ μετριάσουσιν· ἔστω
δ᾽ ἡ δίκη χειρὸς ἀποκοπὴ τῆς ἁψαμένης ὧν οὐ θέμις. ἄξιον ἐπαινεῖν 176
καὶ τοὺς τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθλοθέτας, οἳ τῆς θέας ἀνεῖρξαν
γυναῖκας, ἵνα μὴ γυμνουμένοις ἀνδράσι παρατυγχάνουσαι τὸ δόκιμον
αἰδοῦς νόμισμα παρακόπτωσιν ἀλογοῦσαι φύσεως θεσμῶν, οὓς ὥρισεν
ἑκατέρῳ τμήματι τοῦ γένους ἡμῶν. οὐδὲ γὰρ ἄνδρας, ἀποτιθεμένων
ἐσθῆτας γυναικῶν, ἐμπρεπὲς παρατυγχάνειν, ἀλλ᾽ ἑκατέρους τὰς τῶν
ἑτέρων ὄψεις ἐκτρέπεσθαι γυμνουμένων τοῖς τῆς φύσεως βουλήμασιν
ἑπομένους. εἶθ᾽ ὧν ἡ ὄψις ἐπίληπτος, οὐ πολὺ μᾶλλον αἱ χεῖρες 177
ὑπαίτιοι; ὀφθαλμοὶ μὲν γὰρ καὶ ἃ μὴ βουλόμεθα πολλάκις ὁρᾶν ἀπελευ-
θεριάζοντες ἀποβιάζονται, χεῖρες δ᾽ ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων τάξει τεταγ-
29 M. μέναι | μερῶν πειθαρχοῦσαι τοῖς ἡμετέροις ἐπιτάγμασιν ὑπηρετοῦσιν.
(32.) ἥδε μὲν αἰτία ἡ παρὰ πολλοῖς εἴωθε λέγεσθαι· ἑτέραν δὲ ἤκουσα 178
θεσπεσίων ἀνδρῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὑπολαμβανόντων εἶναι
σύμβολα φανερὰ ἀφανῶν καὶ ῥητὰ ἀρρήτων. ἣν δὲ τοιάδε· ψυχῆς,
ὥσπερ ἐν ταῖς συγγενείαις, ἡ μέν ἐστιν ἄρρην καὶ πρὸς ἀνδρῶν, ἡ δὲ

---

2 καὶ—οἰστὰ om. AH² οἰστὰ καὶ seclusi 3 δὲ ἐκεῖνο AH², δὲ κἀκεῖνο S καταθρασύνοιτο SF: καταθρασύναιτο ceteri (v) 4 παρόσων S¹ 5 ἀφείσθω codd.: ἀφιέσθω Mang. δ᾽ SF: γὰρ AH², δὲ ceteri ἐπισχέσθω M; ἐνεχέσθω coni. Mang. τείνουσα S 6 μὲν om. M ἐξαμαρτεῖν G ἐθέλουσ᾽ AH²H¹ 7 δ᾽ om. AH²G ἄλλων] ὅσων S 8 δ᾽ ἡ] δὴ FM ἐφαψαμένης coni. Mang. 9 τῶν om. AH² γυμνικῶν SFM: γυναικῶν GH¹P, γυναικείων AH² οἳ] οἵ τε AH² 10 τὸ δοκιμώτατον F 10. 11 τὸ τῆς αἰδοῦς δόκιμον AH² 11 περικόπτωσιν AH² θεσμόν S¹, corr. S² 13 ἐμπρεπὲς SF: εὐπρεπὲς ceteri (v) τῶν om. M 14 ὄψεις] ὕβρεις S γυμνουμένων] γυμνοὺς μὲν ὧν F 15 ἑπομένοις AH², ἑπομένων F 15. 16 αἱ χεῖρες ὑπαίτιοι S: ὑπαίτιοι χεῖρες ceteri (v) ὑπαίτιοι corr. ex αἴτιοι A, ὑπαίτιον H² 16 βουλόμενοι AH² 16. 17 ἀπελευθεριάζοντες SF: ἐπελευθεριάζοντες ceteri (v) 17 ἀποβιάζονται SFMGP: ὑποβιάζονται H¹ (v), βιάζονται AH² 17. 18 τάξει τεταγμέναι S: τεταγμέναι τάξει ceteri (v) 19 ἡ om. F (fort. recte) λέγειν F δὲ SF: δ᾽ ceteri 21 ψυχή coni. Mang. 22 ἄρρεν S

3sqq. Deut. 25,11. 12.

θήλεια καὶ πρὸς γυναικῶν· ἄρρην μὲν ἡ μόνῳ θεῷ προσκληροῦσα
ἑαυτὴν ὡς πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων καὶ πάντων αἰτίῳ, θήλεια δὲ ἡ
ἐκκρεμαμένη τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ ἀποτείνουσα καθάπερ χεῖρα
τὴν δύναμιν αὑτῆς, ἵνα τυφλῶς τῶν ἐπιτυχόντων ἐφάπτηται, γένεσιν
δεξιουμένη τὴν τροπαῖς ἀμυθήτοις χρωμένην καὶ μεταβολαῖς, δέον τὴν
179 ἀμετάβλητον καὶ μακαρίαν καὶ τρισευδαίμονα θείαν φύσιν. εἰκότως οὖν
τὴν ἐφαψαμένην χεῖρα τῶν διδύμων ἀποκόπτειν διείρηται συμβολικῶς,
οὐχ ὅπως ἀκρωτηριάζηται τὸ σῶμα στερόμενον ἀναγκαιοτάτου μέρους,
ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τῆς ψυχῆς πάντας τοὺς ἀθέους ἐκτέμνειν λογισμοὺς ἐπι-
βάθρᾳ χρωμένους ἅπασιν ὧν γένεσίς ἐστι· δίδυμοι γὰρ σύμβολον σπορᾶς
180 καὶ γενέσεως. ἑπόμενος δ' ἀκολουθίᾳ φύσεως κἀκεῖνο λέξω, ὅτι μονὰς
μέν ἐστιν εἰκὼν αἰτίου πρώτου, δυὰς δὲ παθητῆς καὶ διαιρετῆς ὕλης·
ὃς ἂν οὖν δυάδα πρὸ μονάδος τιμήσῃ καὶ δεξιώσηται, μὴ ἀγνοείτω
⟨τὴν⟩ ὕλην ἀποδεχόμενος μᾶλλον ἢ θεόν. ἧς χάριν αἰτίας ἐδικαίωσεν
ὁ νόμος ταύτην τὴν ἐπιβολὴν τῆς ψυχῆς ἀποκόπτειν οἷα χεῖρα· μεῖζον
γὰρ οὐκ ἔστιν ἀσέβημα ἢ τῷ παθητῷ τὴν τοῦ δρῶντος ἀνατιθέναι δύναμιν.
181 (33.) Μέμψαιτ' ἄν τις δεόντως τοὺς ἀνόμοια τοῖς ἀδικήμασι
τάττοντας ἐπιτίμια κατὰ τῶν εἰργασμένων, ζημίας χρημάτων ἐπ' αἰκίαις
ἢ ἐπὶ τραύμασι καὶ πηρώσεσιν ἀτιμίας ἢ ἐπ' ἀνδροφονίαις ἑκουσίοις
ἐλάσεις ὑπερορίους καὶ τὰς εἰς ἀεὶ φυγὰς ἢ δεσμοὺς ἐπὶ κλοπαῖς· τὸ
γὰρ ἀνώμαλον καὶ ἄνισον ἐχθρὸν πολιτείας ζηλούσης τὴν ἀλήθειαν.
182 ἰσότητος δὲ ὑφηγητὴς ὁ ἡμέτερος νόμος τὰ ὅμοια κελεύων τοὺς ἁμαρ-

1 προσκληροῦσα SM, προσηροῦσα F: προσκληροῦσ' ceteri 2 θῆλυς F 3 ὑποτείνουσα F χεῖρας M 4 αὐτῆς codd. 5 pr. τὴν] ταῖς AH^2 χρωμένη AH^2 6 μακαρίαν SF: μακάριον ceteri (v) φύσιν θείαν transp. G 7 τῶν διδύμων χεῖρα transp. M ἀποκόπτεσθαι AH^2 διήρηται S, εἴρηται AH^2 8 ἀκρωτηριάζη AH^2 στερούμενον S^{2}H^2 9 τοῦ] τοῦ τοὺς H^1 corr. (Turn.) πάντας SF: om. ceteri (Turn.) τοὺς ἀθέους F: τοὺς θεοὺς M, ἀθέους ceteri (v) ἐκτεμεῖν F, ἐκβάλλειν S 9. 10 ἐπὶ βάθρα A 10 ἅπασιν—ἑπόμενος δ' (11) om. H^{1}P, add. mg H^1 11 ἑπόμενον G δ' om. S 13 οὖν ἂν transp. AH^2, οὖν om. S τιμήσῃ καὶ F: τιμήσας ceteri (v) ἀγνοήτω H^{1}P 14 τὴν addidi ἀποδεχόμενος] ἀμπεχόμενος F ἐδίκασεν S 15 τὴν om. Turn. ἐπιβουλὴν SP 16 τὴν om. F 17 μέμψαιτ' SF: μέμψαιτο δ' AH^2, μέμψεται δ' ceteri (v) δεόντως om. S ἀνόμοια] ἀνομία S 18 κατὰ om. M ἐπ'] εἶτ' S 19 ἐπὶ om. M τραύμασιν S ἀκουσίοις F 20 ἐσαεὶ S, ἀεὶ (om. εἰς) M ηδεεμοὺς (sic) S 21 ἐχθρὸν] ἔχθρα F, ἐχθρᾶς S οὐ ζητούσης S (sed οὐ add. S^2) 22 δὲ S: δ' αὖ F, δ' ceteri κελεύων SFL: κελεύει ceteri (Mang.)

22 Exod. 21,24. 25. Lev. 24,19. 20. Deut. 19,19. 21.

τάνοντας ὑπομένειν οἷς ἔδρασαν, ἐκ τῶν οὐσιῶν, ἐὰν περὶ τὰς οὐσίας ἀδικοπραγῶσι τῶν πλησίον, ἐκ τῶν σωμάτων, ἐὰν εἰς τὰ σώματα ἐξαμαρ-
M. τάνωσι κατὰ μέρη καὶ μέλη καὶ τὰς αἰσθήσεις· κἂν ἄχρι | μέντοι τῆς ψυχῆς ἐπιβουλεύσωσιν, εἰς ψυχὴν τιμωρεῖσθαι κελεύει· ὑπομένειν γὰρ ἀνθ' ἑτέρων ἕτερα μηδεμίαν ἔχοντα κοινωνίαν ἀλλὰ τοῖς εἴδεσιν ἀπηρτημένα καταλυόντων νόμους ἐστίν, οὐ βεβαιούντων. ταυτὶ δέ φαμεν 183
τῶν ἄλλων [οὐχ] ὁμοίως ἐχόντων· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἀλλοτρίῳ καὶ πατρὶ πληγὰς ἐμφορῆσαι οὐδὲ ἄρχοντα ἢ ἰδιώτην κακῶς εἰπεῖν οὐδὲ ἐργάσασθαί τι τῶν μὴ ἐφειμένων ἐν βεβήλοις ἢ ἱεροῖς χωρίοις οὐδ' ἐν ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσι καὶ δημοτελέσι θυσίαις καὶ πάλιν ἐν ἡμέραις αἷς μηδὲν πρόσεστι τῶν εἰς ἐκεχειρίαν ἢ καὶ συνόλως ἀποφράσι, καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα διερευνητέον εἰς συναύξησιν ἢ μείωσιν κολάσεως.

Πάλιν ἐάν τις, φησίν, ὀφθαλμὸν οἰκέτου ἢ θεραπαίνης ἐκκόψῃ, ἐλευθέ- 184
ρους ἀφιέτω. διὰ τί; ὥσπερ τὴν τοῦ σώματος ἡγεμονίαν ἡ φύσις ἀνῆψε κεφαλῇ χαρισαμένη καὶ τόπον οἰκειότατον ὡς βασιλεῖ τὴν ἄκραν — ἄνω γὰρ αὐτὴν ἐπ' ἀρχὴν παραπέμψασα ἱδρύσατο καθάπερ ἀνδριάντι βάσιν ὑποθεῖσα τὴν ἀπ' αὐχένος ἄχρι ποδῶν ἅπασαν ἁρμονίαν —, οὕτως καὶ τῶν αἰσθήσεων τὸ κράτος ἀνέδωκεν ὀφθαλμοῖς· ὑπεράνω γοῦν καὶ

---

1 οἷς] οἷα M 2 ἀδικῶσι P τῶν πλησίον F, τῶν πλησίων S^1 (ut vid.): τὸν πλησίον ceteri (v) ἐὰν] ἂν AH^2 2. 3 ἐξαμαρτάνωσι(ν) SG: ἁμαρτάνωσι ceteri (v) 3 κατά τε S καὶ μέλη SF: ἢ μέλη M, ἢ καὶ μέλη ceteri (v) alt. καὶ om. A ἄχρι om. S; post μέντοι add. μέχρι mg S^2 4 τιμωρεῖσθαι· κελεύειν γὰρ (om. ὑπομένειν) S 5 ἀνθ'] ἂν F ἕτερα om. G 5. 6 ἀπηρτιμένα S 6 ταυτὶ] ταυτει S 7 ⟨περὶ⟩ vel ⟨ἐπὶ⟩ τῶν ἄλλων coni. Mang. ἄλλων] ὅλων F οὐχ ὁμοίως ἐχόντων om. S οὐχ seclusi ἀλλοτρίῳ καὶ πατρὶ FNMG: ἀλλοτρίῳ καὶ δεόντως πατρὶ S, ἀλλοτρίῳ καὶ πατρίῳ AH^2, πατρὶ καὶ ἀλλοτρίῳ H^{1}P (v) 8 pr. οὐδὲ S: οὐδ' ceteri ἄρχοντ' GH^{1}P alt. οὐδὲ S: οὔτ' M, οὐδ' ceteri ἐργάσθαι (sic) F, ἐργάζεσθαι S (v) 9 ἐφειμένων F: ἐφιεμένων ceteri (v) οὐδ' ἐν] οὐδὲν G 10 θυσίαις] ἀσυλίαις S 11 πρόσεστι] προσέτι S^2, ἐστι AH^2 ἄδειαν ἐκεχειρίαν S (ἢ ss. S^2) ἐκκεχειρίαν AH^{2}H^{1}P pr. καὶ om. S ἀποφράσι AH^2: ἀποφορὰς SFM, ἀποφορᾶς GH^{1}P (Turn.) ὅσα SFM: ὅσ' ceteri 12 κολάσεων F 13 tit. περὶ ἐκκοπῆς ὀφθαλμοῦ (-ῶν S) οἰκέτου add. S mg M ὀφθαλμοὺς F 14 ἀφιέτω] ἐάτω F διὰ τί SF: διότι ceteri (v) τοῦ om. H^{1}P (Turn.) ἀνῆψεν S 15 κεφαλὴν F τόπον] τὸ πᾶν S 16 ἀρχὴν] ἄκραν coni. Mang. παραπέμψασα SF: ἀναπέμψας ceteri (-ασ' v) ἀνδριὰν AH^2 17 ἀπ'] ὑπ' F ἄχρι] μέχρι S πᾶσαν S ⟨σώματος⟩ ἁρμονίαν coni. Mang. οὕτως S: οὕτω ceteri 18 τὸ κράτος om. AH^2 ὀφθαλμούς AH^2

7–8 N fol. 159^v: οὐ γὰρ ταὐτὸν — κακῶς εἰπεῖν. 13 Exod. 21,26.

τούτοις ὡς ἄρχουσιν ἀπένειμεν οἴκησιν, βουληθεῖσα μὴ μόνον τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ χωρίῳ περισημοτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ τούτους γεραῖραι.
185 (34.) τὰς μὲν οὖν χρείας καὶ ὠφελείας, ἃς παρέχουσι τῷ γένει ἡμῶν ὀφθαλμοί, μακρὸν ἂν εἴη καταριθμεῖσθαι· μίαν δὲ τὴν ἀρίστην λεκτέον. φιλοσοφίαν ὤμβρησε μὲν ὁ οὐρανός, ἐχώρησε δὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἐξενάγησε δὲ ὄψις· πρώτη γὰρ αὕτη κατεῖδε τὰς λεωφόρους ἐπ' αἰθέρος
186 ὁδούς. ἀγαθῶν δέ, ὅσα πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθά, πηγὴ φιλοσοφία· ἧς ὁ μὲν ἀρυτόμενος εἰς κτῆσιν καὶ χρῆσιν ἀρετῆς ἐπαινετός, ὁ δ' ἕνεκα πανουργίας καὶ τοῦ κατασοφίσασθαί τινα ψεκτός· ἔοικε γὰρ ὁ μὲν ἀνδρὶ συμποτικῷ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς συνεστιωμένους πάντας εὐφραίνοντι, ὁ δὲ τῷ τὸν ἄκρατον εἰς παροινίαν καὶ ὕβριν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν πλησίον
187 ἐμφορουμένῳ. ὅτῳ δ' οὖν τρόπῳ φιλοσοφίαν ἐξενάγησεν ὄψις, ἤδη λεκτέον. ἀναβλέψασα εἰς αἰθέρα κατεῖδεν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ πλάνητας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας, τὴν ἱεροπρεπεστάτην οὐρανοῦ στρατιάν, κόσμον ἐν κόσμῳ, εἶτ' ἀνατολὰς καὶ δύσεις καὶ χορείας ἐμμελεῖς καὶ
188 τεταγμέναις χρόνων περιόδοις συνόδους, ἐκλείψεις, ἐπιλάμψεις, εἶτ' αὐξήσεις καὶ μειώσεις σελήνης, ἡλίου κινήσεις τὰς κατὰ πλάτος, ἀπὸ μὲν τῶν νοτίων ἐπὶ τὰ βόρεια προσιόντος, ἀπὸ δὲ τῶν βορείων ἐξανα-

1 ὡς] ὡσὰν F 2 χωρίῳ SF (χωρίοις S²): σημείῳ ceteri (v) περισημοτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ S (οις ss. S²), περιφανεστάτῳ καὶ παρασημοτάτῳ AH² γεραῖραι SF γεραίρειν ceteri (v) 3 παρέχουσι S: παρέχονται ceteri (v) 5 ὤμβρισε SG ὁ οὐρανός F: ὁ om. ceteri (v) δὲ SF: δ' ceteri 6 δὲ S: δ' ceteri αὕτη] ταύτη S ἐπ' αἰθέρος Mang.: ἀπ' αἰθέρος codd. Flor. 7 ὁδοὺς καὶ ὅσα Flor. δέ AH²: δ' ceteri, om. S ἀγαθὴ S πηγὴ] ἐπήγαγε Flor. φιλοσοφίας GH¹P 8 ἀρυτόμενος scripsi: ὀρεγόμενος F Flor., ἀρρυόμενος SH¹, ἀρυόμενος ceteri (v) χρῆσιν καὶ κτῆσιν transp. MAH² 9 κατασοφίσασθαι Mang.: καταψηφίσασθαι codd. τινα] τινος A, om. Flor. ἀνδρὶ] ἀνδριάντι S 10 ἑαυτῷ S συμποσιωμένους (sic) S εὐφραίνοντι πάντας transp. H¹P (v) 11 τῷ τὸν M: τῷ ex τὸν corr. H¹, τὸν (om. τῷ) ceteri καὶ ὕβριν SF: om. ceteri (v) αὑτοῦ A, αὐτοῦ GH² τε καὶ] τοὺς F τῶν F Flor.: τοῦ ceteri (v) 12 ἐμφορουμένων F, ἐμφορούμενος S² ὅτῳ] ὅτι S δ' οὖν scripsi: γοῦν codd. (v) τρόπῳ om. S φιλοσοφίας P, -αν ex -ας corr. H¹ 13 ἀναβλέψας AH² εἶδεν H¹P (Turn.) 13. 14 πλανήτας AH¹ 14 στρατιάν SF: στρατείαν ceteri (v) 16 τεταγμέναις . . . περιόδοις] τεταγμένας . . . περιόδους S²F² corr. H¹ (v) συνόδους om. S 16. 17 εἶτ' αὐξήσεις] ἐπαυξήσεις F, αὐξήσεις S 17 σελήνης, ἡλίου] ἡλίου καὶ σελήνης F 18 ἐπὶ] εἰς AH² βόρια S προϊόντος S ἀπὸ δὲ τῶν βορείων mg H¹, ἐπὶ δὲ τὰ βόρεια in textu H¹ βορίων S

5—11 Flor. Laur. nr. 4: φιλοσοφίαν—ψεκτός (9). ὁ μὲν γὰρ καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας εὐφραίνει, ὁ δὲ ὕβριν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν πλησίον καταχέει (κατέχει Neap., καταχεῖ scribendum).

M. χωροῦντος | πρὸς τὰ νότια, εἰς καιρῶν τῶν ἐτησίων γένεσιν, οἷς τὰ
πάντα τελεσφορεῖται, καὶ πρὸς τούτοις μυρία ἄλλα θαυμάσια· καὶ περι-
αθρήσασα κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἀέρα τάδε πάντα τῷ νῷ
μετὰ σπουδῆς ἐπεδείξατο. ὁ δ᾽ ἅπερ οὐχ οἷός τ᾽ ἦν δι᾽ αὐτοῦ κατα- 189
λαβεῖν διὰ τῆς ὁράσεως ἰδὼν οὐκ ἐπὶ τῶν ὁραθέντων αὐτὸ μόνον ἔστη,
ἀλλ᾽ ἅτε φιλομαθὴς καὶ φιλόκαλος, ἀγάμενος τὴν θέαν, λογισμὸν εἰκότα
ἐλάμβανεν, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀπαυτοματισθέντα συνέστη φοραῖς ἀλόγοις,
ἀλλὰ διανοίᾳ θεοῦ, ὃν πατέρα καὶ ποιητὴν ὀνομάζειν θέμις, καὶ ὅτι οὐκ
ἔστιν ἄπειρα, πεπέρασται δὲ ἑνὸς κόσμου περιγραφῇ, πόλεως τρόπον
τῇ τῶν ἀπλανῶν ἐξωτάτω σφαίρᾳ περιλαμβανόμενα, καὶ ὡς ὁ γεννήσας
πατὴρ νόμῳ φύσεως ἐπιμελεῖται τοῦ γενομένου, προνοούμενος καὶ τοῦ
ὅλου καὶ τῶν μερῶν. εἶτα προσεπεσκέψατο, τίς οὐσία τοῦ ὁρατοῦ καὶ 190
εἰ πάντων ἡ αὐτὴ τῶν κατὰ τὸν κόσμον ἢ ἑτέρων ἑτέρα καὶ ἐκ τίνων
ἕκαστα ἐτελέσθη, καὶ τὰς αἰτίας δι᾽ ἃς ἐγένετο καὶ δυνάμεις αἷς συνέ-
χεται καὶ πότερον αὗται σώματα ἢ ἀσώματοι. ἡ γὰρ περὶ τούτων 191
καὶ τῶν παραπλησίων ἔρευνα τί ἂν ἄλλο ἢ φιλοσοφία προσαγορεύοιτο;
τί δὲ τῷ σκοπουμένῳ ταῦτα θεῖτο ἄν τις οἰκειότερον ὄνομα ἢ φιλό-
σοφον; τὸ γὰρ περὶ θεοῦ σκοπεῖν καὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ
κοινῶς ζῴων τε καὶ φυτῶν καὶ περὶ νοητῶν παραδειγμάτων καὶ
πάλιν αἰσθητῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῆς καθ᾽ ἕκαστον τῶν γεγονότων

---

1 πρὸς] ἐπὶ S καιρῶν] καρπῶν AH^2 (Mang.) οἷς scripsi: ὧ S^2, ὡς ceteri (v) 2 τελεσφορεῖται SF: τελεσφορεῖσθαι ceteri (v) μυρί᾽ ἄλλα πρὸς τούτοις transp. M μυρί᾽ MGH^{1}P θαυμάσια· καὶ] θαυμάσια κἄλλη coni. Mang. 2. 3 περιαθρήσας ἃ S 3 alt. κατὰ SF: om. ceteri (Mang.) καὶ ἀέρα F: καὶ (om. ἀέρα) S, καὶ ἀέρα τὰ κατὰ ceteri (κ. ἀ. καὶ τὰ κατὰ v) τάδε πάντα om. F, πάντα om. S, πάντα τάδε transp. M 4 ἕκαστα ἐπεδείξατο S δι᾽ αὐτοῦ FMGP, αὐ ex αὑ corr. H^1, διὰ τοῦ S 4. 5 καταλαβεῖν δι᾽ αὐτοῦ transp. M 5 διὰ τῆς ὁράσεως S: δι᾽ ὁράσεως ceteri (v) ἰδὼν om. S^1, add. S^2 αὐτῶ FM, αὐτῶν S^2 (αὐτὸ S^1) μόνων M 6 καὶ φύσει φιλόκαλος F εἰκότα SF: εἰκότ᾽ ceteri 7 ταῦτα SF: ταῦτ᾽ ceteri αὐτοματισθέντα S 8 ὀνομάζειν] νομίζειν coni. Mang. 9 πεπέρασθαι (sic) A; πεπεράτωται coni. Mang. δὲ SM: δ᾽ ceteri 10 τῶν om. M περιλαμβανόμενα AH^2: περιλαμβανόμενος ceteri (Turn.) ὡς om. AH^2 ἐγέννησας (sic) G 12 ὁ ante καὶ τῶν add. F προεσκέψατο S 13 τῶν om. S τὸν κόσμον F: τὸν om. ceteri (v) ἑτέρων ἑτέρα F: ἑτέρα (ἕτερα H^{1}P) ἑτέρων ceteri (v) 14 ἕκαστα SFM: ἕκαστ᾽ ceteri ἐγένοντο S 14. 15 συνέχονται S 15 καὶ om. AH^2 πρότερον AH^2 αὗται S σώματα SF: σώματ᾽ ceteri 16 τῶν παραπλησίον H^{1}P, τῶν πλησίον S ἂν om. S 17 τί—θεῖτο] τί δ᾽ ἔστω σκοποῦμεν· ὢ ταῦτα τ᾽ (om. θεῖτο) S ταῦτα om. FH^{1}P (Turn.) 17. 18 φιλοσόφου conicio 18 τὸ] τῷ Richt. θεοῦ] κόσμου F καὶ κόσμου om. SF αὐτῷ] κόσμω S 19 κοινῶν F, κοινῶς om. SH^2 ζῴων τε om. SF

ἀρετῆς τε καὶ κακίας φιλομαθῆ καὶ φιλοθεάμονα καὶ τῷ ὄντι φιλόσοφον
192 διάθεσιν ἐμφαίνει. μέγιστον μὲν δὴ τοῦτο τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων
ἀγαθὸν ὄψις παρέχεται· δοκεῖ δέ μοι ταύτης ἠξιῶσθαι τῆς προνομίας,
ἐπειδὴ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων συγγενεστέρα ψυχῇ καθέστηκεν· ἅπασαι
μὲν γὰρ τὴν πρὸς διάνοιαν ἔχουσιν οἰκειότητα, αὕτη δὲ καθάπερ ἐν ταῖς
193 οἰκίαις τὴν ἐγγυτάτω γένους πρώτην καὶ ἀνωτάτω τάξιν εἴληχε. τεκμη-
ριώσαιτο δ' ἄν τις ἐκ πολλῶν· τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι χαιρόντων μὲν
ὀφθαλμοὶ γανοῦνται καὶ μειδιῶσι, λυπουμένων δὲ συννοίας γέμουσι καὶ
κατηφείας; εἰ δὲ πλεονάζοι καὶ πιέζοι καὶ ἀναθλίβοι τὸ ἄχθος, ἐκδα-
κρύουσι καὶ κρατούσης μὲν ὀργῆς οἰδοῦσι καὶ ὕφαιμον καὶ πυρωπὸν
194 ἐμβλέπουσιν, ἵλεων δὲ καὶ εὐμενές, εἰ χαλάσαι ὁ θυμός. καὶ ἐν μὲν
τῷ λογίζεσθαι καὶ σκοπεῖν αἱ κόραι πεπήγασι τρόπον τινὰ συνεννοοῦσαι,
τῶν δὲ εὐηθεστέρων ὑπ' ἠλιθιότητος πλάζεται καὶ ἡ ὅρασις οὐκ ἠρεμοῦσα·
| καὶ συνόλως τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσι συμπάσχουσιν ὀφθαλμοὶ καὶ ταῖς p. 332
ἀμυθήτοις τροπαῖς συμμεταβάλλειν πεφύκασι διὰ τὴν οἰκειότητα· δοκεῖ
γάρ μοι μηδὲν οὕτως ὁ θεὸς ἐμφανὲς ἀφανοῦς ἀπεργάσασθαι μίμημα
195 ὡς ὄψιν λογισμοῦ. (35.) ἐάν τις οὖν εἰς τὴν ἀρίστην καὶ ἡγεμονικω-
τάτην τῶν αἰσθήσεων ὅρασιν ᾖ ἐπιβεβουλευκώς τῳ καὶ καταφανῇ μὲν
ἐλευθέρου ὀφθαλμὸν ἐκκόψας, τὰ αὐτὰ ἀντιπασχέτω, δούλου δὲ μή·

1 φιλομαθῆ τε καὶ MAH^2 2 διάθεσιν] διάνοιαν S μὲν δὴ F: μὲν om. ceteri (v) τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων SF: τῷ γένει τῶν βροτῶν AH^2, τῶν βροτῶν ἀνθρώπων ceteri (v) 3 ἀγαθῶν M παρέχεται] γὰρ ἔχεται S ταύτης] ταῦτ' AH^2 4 συνεργεστέρα H^1; ἐνεργεστέρα Turn. ψυχὴ FGH^{1}P, ψυχῆς S 5 πρὸς τὴν transp. AH^2 αὕτη δὲ add. H^1: om. ceteri καθάπερ SH^1: καθάπερ δ' ceteri 6 καὶ πρώτην F εἴληφε P, ἔλαχε AH^2 8 γανοῦνται] γάννυνται AH^{2}H^1 (v) μειδιῶσιν S γέμουσιν S 9 κατηφίας S^1 πλεονάζοι Mang.: πλεονάζῃ S^1, πλεονάζει S^2, πλεονάσαν ceteri (v) πιέζει καὶ ἀναθλίβει S 9. 10 ἐκδακρύουσιν S 10 οἰδοῦσιν S alt. καὶ om. S 11 ἵλεων MH^{1}P: ἵλεω ceteri εὐμενεῖς AH^2 χαλάσῃ S^1, χαλάσει S^2 12 καὶ σκοπεῖν SF: ἢ σκοπεῖν ceteri (v) αἱ κόραι πεπήγασι S: πεπήγασιν αἱ κόραι MGAH^2, πεπήγασι FH^{1}P^1, αἱ κόραι ss. H^1 add. mg P^2 συνεννοοῦσαι codd.: συννοοῦσαι v 13 δὲ S: δ' ceteri ὑπ' ἠλιθιότητος πλάζεται F: πλάζεται ἀπὸ ἠλιθιότητος MGH^{1}P (v), πλάζεται (πλάζουσι S^2) οἱ δ' ἀπὸ ἠλιθιότητος S, ἀπὸ ἠλιθιότητος post ἠρεμοῦσα transp. AH^2 14 πάθεσιν SGH^1 οἱ ὀφθαλμοὶ MA (Mang.) 16 οὕτω M ἐργάσασθαι H^{1}P (v) 17 ἐάν] εἰ M 18 ᾖ] ἢ SG, εἴη M, om. F τῳ scripsi: αὐτῷ corr. H^1 (Turn.), om. AH^2, τῷ ceteri καὶ om. F καταφανεῖ F 18. 19 μὲν ἐλευθέρου H^{1}P: ἐλευθέρου μὲν ceteri

15—17 Maximi Ecl. cod. Barb. I 158 (cap. νθ'): Φίλωνος: δοκεῖ — λογισμοῦ.

οὐχ ὅτι συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος ἢ ἔλαττον ἀδικεῖ, ἀλλ' ὅτι πονηροτέρῳ
χρήσαιτ' ἂν ὁ πεπονθὼς ἀντιπηρωθέντι τῷ δεσπότῃ, μνησικακήσοντι
τῆς συμφορᾶς τὸν ἀεὶ χρόνον καὶ ἀμυνουμένῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς
ἐχθρὸν ἄσπονδον ἀφορήτοις καὶ βαρυτέροις τῆς δυνάμεως ἐπιτάγμασιν,
οἷς πιεζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν ἀπορρήξει. προὐνόησεν οὖν ὁ νόμος τοῦ 196
μήτε τὸν ἐπιβεβουλευκότα ἀθῷον ἀφεθῆναι μήτε τὸν πεπηρωμένον
προσαδικηθῆναι κελεύσας, εἴ τις ἐκκόψειε θεράποντος ὀφθαλμόν, ἀνεν-
δοιάστως ἐλευθερίας μεταδιδόναι. οὕτως γὰρ ὁ μὲν ἀνθ' ὧν ἔδρασε 197
διττὴν ἐνδέξεται ζημίαν, ἅμα τῇ τιμῇ καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀφαιρεθείς,
καὶ τρίτον ἑκατέρου τῶν λεχθέντων χαλεπώτερον, ἀναγκαζόμενος ἐν τοῖς
μεγίστοις εὐεργετεῖν ἐχθρόν, ὃν ἴσως ηὔχετο κακοῦν ἀεὶ δύνασθαι, ὁ δὲ
ἀνθ' ὧν ὑπέμεινε παρηγορίαν ἕξει διπλῆν, οὐ μόνον ἐλευθερωθεὶς ἀλλὰ
καὶ ἀργαλέον καὶ ὠμὸν δεσπότην ἐκφυγών.

(36.) Προστάττει δὲ κἂν εἴ τις ὀδόντα θεράποντος ἐκκόψειεν, 198
ἐλευθερίαν χαρίζεσθαι τῷ θεράποντι. διὰ τί; ὅτι ζωὴ μὲν τίμιον, ὄργανα
δὲ ζωῆς ἐτεκτήνατο ἡ φύσις ὀδόντας, οἷς τὴν τροφὴν οἰκονομεῖσθαι
συμβέβηκεν. ὀδόντες δὲ οἱ μέν εἰσι τομίαι τῷ τέμνειν σιτία καὶ ὅσα
ἄλλα ἐδώδιμα, διὰ τοῦτο ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιωθέντες, οἱ δὲ
μύλαι τῷ τὰ διατμηθέντα εἰς μείονα λεαίνειν δύνασθαι. παρ' ἣν αἰτίαν 199

1 ἐστὶν SAH^2: ἔστ' ceteri (v) ἀλλ'] ἢ M, ἀλλ' om. GH^{1}P, ss. H^1 2 ἀντιπηρωθέντι τῷ δεσπότῃ SF: ἀντιπεπονθότι τῷ δεσπότῃ ceteri; τῷ δεσπότῃ om. Turn., τῷ δεσπότῃ ἀντιπηρωθέντι Mang. μνησικακήσοντι Mang.: μνησικακήσαντι codd. 3 ἀμυνομένῳ SMA 4 καὶ ἄσπονδον AH^2 ἀφορητοτέροις H^1 (Turn.) 5 οἷς] ᾧ καὶ S παιζόμενος S^1 ἀπορρήξει] ἀπαγορεύσει coni. Mang. οὖν om. S^1, add. S^2 τοῦ S^1, τῷ S^2, τὸ H^2 6 ἐπιβεβουλευκότα SFH^2: ἐπιβεβουλευκότ' ceteri 7 κελεύσας S: κελεύσας ἵν' ceteri (v) ἐκκόψειε F, ἐκκόψει S (ει in ras.): ἐκκόψῃ ceteri (v) 8 μεταδιδόναι scripsi: μεταδιδῷ S^{1}FAH^2 (v), μεταδιδότω ceteri οὕτως S: οὕτω ceteri 9 ἐνδέξεται scripsi: ἐνδείξεται F, ἐνδέχεται S, ἐκδέχεται M, ἐκδέξηται GH^{1}P, ἐκδέξεται AH^2 (v) τῇ τιμῇ FAH^2: τῇ om. ceteri (Turn.) καὶ om. AH^2 ἀφαιρεθεῖσι G 11 ὁ δὲ SF: ὃδ' H^{1}P, ὁ δ' ceteri 13 alt. καὶ om. AH^2 14 tit. περὶ ἐκκοπῆς ὀδόντων add. S mg M εἴ τις SF: εἴ om. ceteri (v) ἐκκόψειεν SF: ἐκκόψῃ ceteri (v) 15 ζωὴν S^1 ut vid. (ν eras.), ζῆν AH^2 ὄργανον ML (Turn.) 17 δὲ S: δ' ceteri οἱ] εἰ P τομίαι F: om. ceteri (v); ὀδόντων . . . ⟨τομεῖς⟩ coni. Mang. coll. Poll. II 91 τῷ FMG: τῶν SH^{1}P, τοῦ AH^2 τέμνοντι G ὅσα SF: ὅσ' ceteri 18 ἄλλα SFA: ἄλλ' ceteri διὰ τοῦτο om. F (fort. recte) τῆς om. Turn. οἱ δὲ] αἱ δὲ F 19 μύλαι SFMG: μύλοι H^{1}P (v), om. AH^2 τῷ] τὸ M, ἐπὶ τῷ AH^2 με[redacted]ονα F (coni. Mang.): μείζονα ceteri λιαίνειν S^1, corr. S^2

14 Exod. 21,27.

ὁ ποιητὴς καὶ πατὴρ οὐδὲν εἰωθὼς δημιουργεῖν, ὃ μὴ πρός τινι τέτακται
χρείᾳ, τοὺς ὀδόντας οὐχ ὥσπερ τῶν ἄλλων μερῶν ἕκαστον κατὰ τὴν
πρώτην γένεσιν εὐθὺς εἰργάζετο, διανοηθεὶς ὅτι βρέφει μὲν γαλακτο-
τροφεῖσθαι μέλλοντι περιττὸν ἄχθος γενήσονται, μαστοῖς δὲ πηγάζουσιν,
οἷς ἄρδεται ἡ τροφή, χαλεπὴ ζημία κατὰ τὴν ὁλκὴν τοῦ γάλακτος
200 ὀδαξωμένοις. τὸν ἐπιτήδειον οὖν καιρὸν προϊδόμενος — ἔστι δ' οὗτος,
ἡνίκα τὸ βρέφος ἀπότιτθον γίνεται — τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων, ἣν
ἐταμιεύσατο πρότερον, ἀνέφηνεν, ⟨ὅτε δύναται⟩ ἤδη τῆς τελειοτέρας ἀνέ-
χεσθαι τροφῆς ὀργάνων ὧν εἶπον δεομένης τὴν διὰ τοῦ γάλακτος ἀπο-
201 στρεφομένου. ἐὰν οὖν τις εἴξας ἀλαζονείᾳ | θεράποντος ὀδόντα ἐκκόψῃ p. 33
τὸν ὑπηρέτην καὶ ὑποδιάκονον τῶν ἀναγκαιοτάτων, τροφῆς τε καὶ ζωῆς,
ἐλευθερούτω τὸν ἀδικηθέντα, στερόμενος καὶ αὐτὸς τῆς ἐκ τοῦ πεπον-
202 θότος λατρείας τε καὶ ὑπηρεσίας. ἰσότιμον οὖν, φήσει τις, ὀδοὺς
ὀφθαλμῷ; πρὸς ἃ γέγονεν ἑκάτερον, εἴποιμ' ἄν, ἰσότιμον, πρὸς μὲν τὰ
ὁρατὰ ὀφθαλμός, πρὸς δὲ τὰ ἐδώδιμα ὀδούς. εἰ δὲ καὶ συγκρῖναί τις
ἐθελήσει, σεμνότατον μὲν εὑρήσει τῶν ἐν σώματι μερῶν ὀφθαλμὸν ἅτε
θεωρὸν ὄντα τοῦ σεμνοτάτου τῶν κατὰ τὸν κόσμον, οὐρανοῦ, χρήσιμον
δὲ ὀδόντα ὡς ἂν τροφῆς, τοῦ χρησιμωτάτου πρὸς τὸ ζῆν, ἐργάτην· καὶ
ὁ μὲν τὰς ὄψεις ἀποβαλὼν οὐ κεκώλυται βιοῦν, τῷ δὲ ἐκκοπέντι τοὺς
203 ὀδόντας ἐφεδρεύει θάνατος οἴκτιστος. εἰ δή τις ἐπιβουλεύει περὶ τὰ
μέρη ταῦτα τοῖς οἰκέταις, μὴ ἀγνοείτω λιμὸν ἐν εὐθηνίᾳ καὶ εὐετηρίᾳ
κατασκευάζων τούτοις χειροποίητον· τί γὰρ ὄφελος ἀφθονίαν μὲν εἶναι
τροφῶν, τὰ δὲ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῶν ὄργανα σεσυλῆσθαι καὶ ἀπο-

1 τέτακται S: τάξηται AH[2], τετάξεται ceteri (v) 2 ἕκαστον μερῶν transp. F 3 εἰργάσατο AH[2] βρέφη G 5 ἄρδεται] ἀρδεύεται H[1] (Turn.) ἡ om. S 6 ὀδαξωμένοις F: ὀδραξωμένοις S, ὀδαξουμένοις MG (v), ὀδαυξουμένοις H[1]P, δακνουμένοις A, διακνουμένους H[2] τὸν δ' ἐπιτήδειον καιρὸν AH[2] προϊδόμενος v: προειδομένου S, προειδόμενος ceteri 7 γίνηται M, γένηται S 8 τὸ πρότερον AH[2] ἀπέφηνεν (ν supra) M ὅτε δύναται e. gr. addidi 8. 9 ἐνέχεσθαι S 9 διὰ] δὲ M 9. 10 ἀποστρεφομένων F 10 ὀδόντ' GH[1]P 11 τε om. S 12 στερούμενος SM καὶ αὐτὸς codd.: καὶ om. v 13 ἰσότιμος G φήσει scripsi: φησί codd. (v) 14 μὴ πρὸς ἃ H[1] (Turn.) ἑκάτερα S εἴποιμι M ἰσότιμον FAH[2]: ἰσότιμα ceteri (Turn.) 15 καὶ om. AH[2] συγκρίνειν F 16 ἐθελήσει SF: θελήσειε AH[2], θελήσει ceteri (v) σεμνότερον AH[2] 17 τοῦ σεμνοτάτου] τῶν σεμνοτάτων· ἅτε S τῶν] τοῦ M, τῶν om. AH[2] τὸν om. FAH[2] 18 δὲ SF: δ' ceteri ὀδόντα] ὄντα S ὡς ἂν τροφῆς SF: ὡς τροφῆς M, ὡς ἀνατροφῆς GH[1]P (v), ἀνατροφῆς AH[2] 19 δὲ S: δ' ceteri 20 δή] δέ SF ἐπιβουλεύει SFMG: ἐπιβουλεύοι ceteri (v) 21 μὴ] μὲν P ἀγνοήτω P, η ex ει corr. H[1] 22 ὤφελος S[1], corr. S[2] 23 τροφῶν] τροφῆς S αὐτῶν om. S

βεβληκέναι χαλεπῶν ἕνεκα καὶ ἀμειλίκτων καὶ ὠμοθύμων δεσποτῶν;
διὰ τοῦτο καὶ ἑτέρωθι παρὰ χρεωστῶν ἀπαγορεύει δανεισταῖς μύλον ἢ 204
ἐπιμύλιον ῥύσιον αἰτεῖν, ἐπειπὼν ὅτι ὁ τοῦτο δρῶν ψυχὴν ἐνεχυριάζει·
ὁ γὰρ τὰ τοῦ ζῆν ὄργανα ἀφαιρούμενος ἐπ' ἀνδροφονίαν ἵεται, μέχρι
καὶ ψυχῆς ἐπιβουλεύειν διανοηθείς.

Τοσαύτην δὲ πρόνοιαν ἐποιήσατο τοῦ μηδένα παραίτιόν τινι γενέσθαι 205
θανάτου, ὡς καὶ τοὺς προσαψαμένους νεκροῦ σώματος, ὃ τελευτὴν
ἐνδέδεκται τὴν κατὰ φύσιν, οἴεται δεῖν μὴ εὐθὺς εἶναι καθαρούς, μέχρις
ἂν περιρρανάμενοι καὶ ἀπολουσάμενοι καθαρθῶσιν. εἰς μέντοι τὸ ἱερὸν
οὐδὲ τοῖς σφόδρα καθαροῖς ἐφῆκεν εἰσιέναι ἐντὸς ἡμερῶν ἑπτά, τρίτῃ
καὶ ἑβδόμῃ κελεύσας ἀφαγνίζεσθαι. ἔτι μέντοι καὶ τοῖς εἰσιοῦσιν εἰς 206
οἰκίαν, ἐν ᾗ τετελεύτηκέ τις, προστάττει μηδενὸς ἅπτεσθαι, μέχρις ἂν
ἀπολούσωνται καὶ τὰς ἐσθῆτας αἷς ἀμπίσχοντο προσαποπλύναντες· σκεύη
δὲ καὶ ἔπιπλα καὶ ὅσα ἄλλα ἔνδον εἶναι συμβέβηκε πάνθ' ὡς ἔπος
εἰπεῖν ἀκάθαρτα ἡγεῖται. ψυχὴ γὰρ ἀνθρώπου τίμιον, ἧς μετανισταμένης 207
καὶ μετοικιζομένης τὰ ἀπολειφθησόμενα πάντα μιαίνεται στερόμενα θείας
εἰκόνος, ἐπειδὴ θεοειδὴς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς πρὸς ἀρχέτυπον ἰδέαν, τὸν
ἀνωτάτω λόγον, τυπωθείς. ἔστω δέ, φησίν, ἀκάθαρτα καὶ τὰ ἄλλα 208
ὅσων ἂν ὁ ἀκάθαρτος προσάψηται, μετουσίᾳ τοῦ μὴ καθαροῦ μιαινόμενα.
καθολικωτέραν δ' ἀπόφασιν ὁ χρησμὸς οὗτος ἔοικέ πως δηλοῦν, οὐχ

1 ἕνεκεν SF καὶ ante ἀμειλίκτων om. S 2 tit. ὅτι οὐ δεῖ μύλον ἐνεχυριάζειν add. S mg M περὶ AH^2 μύλον] μύλιον S 3 ὁ om. S, ss. F τοῦτο] τοῦθ' ὁ S^2, τοῦτο om. F ἐνεχειριάζει AH^2; ἐνεχυράζει conicio 4 τοῦ ζῆν τὰ ὄργανα F ἀφαιρούμενος] ἀναιρούμενος S, συλῆσαι προαιρούμενος F ἐπ' om. S ἵεται FMH^{1}P, ἵεται om. S 5 ἐπιβουλεύει S διανοηθείς om. S 6 μηδὲν S γίνεσθαι A 7 ὡς] ὥστε conicio ὃ] ὃ καὶ M 8 δέδεκται M εὐθὺς secludendum videtur 10 καθαροῖς] καταθέοις F 11 ἀφανίζεσθαι Turn. 12 ἄχρις AH^2 13 αἷς] ἃς S ἀμπήχοντο F προσαποπλύνασθαι F 14 δὲ] τὲ F ὅσα SF: ὅσ' ceteri ἄλλ' MG ἔνδον] ἔσω S, ἔνδον om. H^{1}P (Turn.), ss. P^2 συμβέβηκεν S 15 ἀκάθαρτα SF: ἀκάθαρθ' AH^2, ἀκάθαρτ' MGH^{1}P τίμιον SF: σημεῖον ceteri (Turn.) 16 στερούμενα S θείας] μιᾶς S 17 ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ AH^2 θεοειδὲς S^1 ut vid., corr. S^2 ὁ om. AH^2 εἰδέαν S 18 δέ om. FAH^2 τὰ ἄλλα S: τἄλλα M, τἆλλα AH^{2}GH^1, τἄλλ' P, πάντων F 19 ὅσα H^{1}P (Turn.) 20 οὗτος] οὕτως M ἔοικέ πως δηλοῦν] ἔοικε παραδηλοῦν H^{1}P (v)

2 Deut. 24,6. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 270* μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον, ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων. 7 Num. 19,11. 9 sq. Num. 19,12. 11 sq. Num. 19,14. 19. 13 sq. Num. 19,15. 18 Num. 19,22.

ἐπὶ σώματος αὐτὸ μόνον ἱστάμενος, ἀλλὰ ἤθη καὶ τρόπους προσδιερευ-
209 νώμενος ψυχῆς. ἀκάθαρτος γὰρ κυρίως ὁ ἄδικος καὶ ἀσεβής, ὅτῳ μήτε τῶν ἀνθρωπίνων μήτε | τῶν θείων αἰδώς τις εἰσέρχεται, πάντα φύρων p. καὶ συγχέων διά τε τὰς ἀμετρίας τῶν παθῶν καὶ τὰς τῶν κακιῶν ὑπερβολάς, ὥστε ὧν ἂν ἐφάψηται πραγμάτων πάντ' ἐστὶν ἐπίληπτα τῇ τοῦ δρῶντος συμμεταβάλλοντα μοχθηρίᾳ· καὶ γὰρ κατὰ τοὐναντίον αἱ πράξεις τῶν ἀγαθῶν ἐπαινεταί, βελτιούμεναι ταῖς τῶν ἐνεργούντων ἀρεταῖς, ἐπειδὴ πέφυκέ πως τὰ γινόμενα τοῖς δρῶσιν ἐξομοιοῦσθαι.

1 ἀλλὰ ἤθη S, ἀλλ' ἤθη F: ἀλλὰ (om. ἤθη) AH², ἀλλ' ἤδη ceteri (v) 1. 2 διερευνώμενος A 2 καὶ ὁ ἀσεβής S ὅτῳ om. S 3 ἀνθρωπίνων S: ἀνθρωπείων ceteri εἰσέρχεται F (coni. Mang.): ἔρχεται ceteri (v) 4 alt. τὰς] διὰ F κακῶν G 5 ὥσθ' AH² ἂν] ἐὰν S, om. A 6 συμμεταλαμβάνοντα S 7 βελτιούμεναι] ἐξομοιούμεναι F ἐνεργούντων] ἐπιτελούντων F 8 φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων τὸ ς' καὶ τὸ ζ', τό τε κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας (ἀσεβείας S) subscr. SG

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΟΓΔΟΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΛΕΠΤΕΙΝ ΚΑΙ ⟨ΜΗ⟩ ΨΕΥΔΟΜΑΡΤΥΡΕΙΝ ΚΑΙ ΜΗ ΕΠΙΘΥΜΕΙΝ; ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, Η ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΟΙΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ, Ο ΕΣΤΙ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ⟨ΤΕΛΟΣ⟩

Περὶ κλοπῆς.

335 M. (1.) Τὰ μὲν ἐπὶ μοιχείᾳ καὶ ἀνδροφονίᾳ καὶ ὅσα | ἑκατέρᾳ τού- 1
των ὑποστέλλει νόμιμα μετὰ πάσης ἀκριβείας, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω,
λέλεκται πρότερον. τὸ δ' ἑπόμενον τῇ τάξει συνεπισκεπτέον, ὅ τι τρίτον
μέν ἐστι τῶν ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ στήλῃ, τῶν δ' ἐν ἀμφοτέραις ὄγδοον, περὶ
τοῦ μὴ κλέπτειν. ὃς ἂν ἄγῃ ἢ φέρῃ τὰ ἑτέρου, μὴ δέον, ἐὰν μὲν βίᾳ 2
336 M. καὶ φανερῶς τοῦτο ποιῇ, κοινὸς ἀναγραφέσθω πολέμιος, | [γεγράφθω]
παρανομίᾳ συνυφαίνων ἀναίσχυντον θράσος, ἐὰν δὲ κρύφα, λανθάνειν

---

1 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία (γ' M) γένη τῶν ι' λογίων· τὸ η' καὶ τὸ θ' καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν καὶ ψευδομαρτυρεῖν καὶ μὴ ἐπιθυμεῖν· καὶ τῶν εἰς ἕκαστον ἀναφερομένων· καὶ περὶ δικαιοσύνης ἣ πᾶσι τοῖς ι' λογίοις ἐφαρμόζει· ὅ ἐστι τῆς συντάξεως SM 3 τὸ δέκατον (τὸ ι') om. SM κλέπτειν SM: ἐπικλέπτειν v alt. μὴ om. SM 4 περὶ om. SM 6 δέκα om. v λογίοις SM: λογίκοις (sic) v ὅλης addidi ex tabula cod. Vindob. theol. gr. 29 (cf. vol. I p. XXXVI): om. SM (v) 7 τέλος addidi; τὸ τέλος Mang. 8 tit. περὶ κλοπῆς S mg M 9 ἑκατέρᾳ S: ἑκάτερον M 10 μετὰ πάσης SM: μετ' ἀπάσης (sic) Mang. γ' Mang. 11 δ' SM: δὲ v 12 ἐστιν S τῆς δευτέρας στήλης coni. Mang. δ' SM: δὲ v 13 ὃς S: ὡς M ἄγῃ καὶ φέρῃ coni. Mang. 14 πολέμιος] πόλεως ἐχθρὸς coni. Mang. γεγράφθω seclusit Mang.

---

15 sqq. Exod. 22,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 271* . . . ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ὑφελόμενος τὸ διπλοῦν ἀποτινέτω.

ἐπιχειρῶν φωρὸς τρόπον, ⟨δι'⟩ αἰδῶ προκάλυμμα ποιούμενος τῶν ἁμαρ-
τημάτων τὸ σκότος, ἰδίᾳ κολαζέσθω μόνον ὧν ὑπόδικος ὢν ἐπεχείρησε
βλάπτειν καὶ κατατιθέτω διπλοῦν τὸ φώριον, ἄδικον ὠφέλειαν ἐξιώμενος
3 βλάβῃ δικαιοτάτῃ. ἐὰν δὲ ἄπορος ὢν ἐκτίνειν ἀδυνατῇ τό γε ἐπιτίμιον,
πιπρασκέσθω — θέμις γὰρ ἐλευθερίας στέρεσθαι τὸν ὑπομείναντα κέρδους
παρανομωτάτου δοῦλον εἶναι —, ἵνα μηδ' ὁ πεπονθὼς κακῶς ἀπαρη-
γόρητος ἀφεθεὶς διὰ τὴν τοῦ κεκλοφότος ἀχρηματίαν ὀλιγωρεῖσθαι δοκῇ.
4 ἀλλὰ μηδεὶς ἀπανθρωπίαν καταγνώτω τοῦ διατάγματος· ὁ γὰρ πραθεὶς
οὐκ εἰς ἅπαν ἐᾶται δοῦλος, ἀλλ' ἐντὸς ἑπταετίας ἀπαλλάττεται κοινῷ
5 κηρύγματι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ ἑβδόμης ἐδήλωσα. καὶ ἀγαπάτω δι-
πλοῦν ἐκτίνων τὸ φώριον ἢ καὶ πιπρασκόμενος, ἀδικῶν οὐκ ὀλίγα· πρῶτον
μὲν ὅτι τοῖς οὖσιν οὐκ ἀρκούμενος περιττοτέρων ὀρέγεται, πλεονεξίαν,
ἐπίβουλον καὶ δυσίατον πάθος, ἐπιτειχίζων· δεύτερον δ' ὅτι τοῖς ἀλλο-
τρίοις προσοφθαλμιῶν καὶ ἐπικεχηνὼς τὰς ἐπὶ νοσφισμῷ πάγας τίθεται,
τοὺς κυρίους ὧν ἔχουσιν ἀφαιρούμενος· τρίτον δ' ὅτι καὶ λανθάνειν ἐπι-
τηδεύων τὰς μὲν ἐκ τοῦ πράγματος ὠφελείας μόνος ἔστιν ὅτε καρποῦται,
τὰ δ' ἐγκλήματα τρέπει πρὸς τοὺς ἀναιτίους, τυφλὴν ἀπεργαζόμενος τὴν
6 ἔρευναν τῆς ἀληθείας. ἔοικε δέ πως καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ κατηγορεῖν, ὑπὸ
τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος ἐν οἷς ὑφαιρεῖται λάθρα, πάντως αἰσχυνό-
μενος ἢ εὐλαβούμενος, ὧν τὸ μέν ἐστι σημεῖον τοῦ τὴν πρᾶξιν αἰσχρὰν
ὑπειληφέναι — τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰσχύνην ἐπιφέρει —, τὸ δὲ τοῦ κολά-
σεως ἄξιον νομίζεσθαι, δέος γὰρ ἐμποιοῦσιν αἱ κολάσεις.
7 (2.) Ἐάν τις ἔρωτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμανεὶς κλέπτειν ἐπιχειρῇ
καὶ μὴ δυνάμενος εὐπετῶς ὑφαιρεῖσθαι τοιχωρυχῇ νύκτωρ, προκάλυμμα
ποιούμενος ὧν ἀδικεῖ τὸ σκότος, ἁλοὺς μὲν ἐπ' αὐτοφώρῳ, πρὶν ἥλιον

1 δι' addidi; ⟨καὶ⟩ τὸ σκότος (2) coni. Mang. 2 μόνος M ὧν ὑπόδικος ὢν SM: ὢν ὑπόδικος ὧν v 3 κατατιθέτω SM: κατατιθέσθω v φώριον M: φωρίον S (v) 4 ἐκτίνειν scripsi: ἐκτείνειν S (v), ἐκτίννειν M ἀδυνατεῖ M 5 στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι SM (v) 6 μήθ' M 7 ἀφεθῇς S δοκεῖ S 8 διατάγματος SM: πράγματος v 10 ἑβδόμης Mang.: ἑβδομάδος SM 11 ἐκτείνων SM (v) φώριον M: φωρίον S 14 προσοφθαλμιῶν S: προσοφθαλμῶν M τίθεται SM: τίθησι v 15. 16 ἐπιτηδεύων τὰς Mang.: ἐπιτηδεύοντας SM 16 μὲν SM: om. v 17 δ' SM: δὲ v 21 τοῦ SM: τῆς v 22 γὰρ om. M 23 tit. κατὰ τοιχωρύχων add. S, περὶ τοιχωρύχων mg M ἐπιμανὴς S[1], corr. S[2] 25 ἀδικῇ S[1], corr. S[2]

4 Exod. 22,3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 272* ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσασθαι δοῦλος ἔστω τοῖς καταδικασαμένοις. 23sqq. Exod. 22,2. 3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 271* κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω κἂν εἰ πρὸς διορύγματι τοίχου.

ἀνίσχειν, ἐν αὐτῷ τῷ διορύγματι πρὸς τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας ἀναι-
ρείσθω, τὸ μὲν προηγούμενον | ἔργον ἔλαττον ἐξεργαζόμενος, κλοπήν, τὸ
δ' ἑπόμενον μεῖζον, ἀνδροφονίαν, ⟨διανοούμενος, εἰ⟩ διακωλύοι τις,
ὀρυκτῆρσιν οἷς ἐπιφέρεται σιδηροῖς καὶ ἑτέροις ὅπλοις ἀμύνεσθαι παρε-
σκευασμένος· εἰ δ' ἥλιος ἀνάσχοι, μηκέθ' ὁμοίως αὐτοχειρίᾳ κτεινέσθω,
πρὸς δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ δικαστὰς ἀγέσθω δώσων δίκας, ἃς ἂν ἐπι-
κελεύωσιν οὗτοι. νύκτωρ μὲν ⟨γὰρ⟩ οἶκοι διατριβόντων καὶ τετραμμένων 8
πρὸς ἀνάπαυλαν ἀρχόντων ὁμοῦ καὶ ἰδιωτῶν, οὐδεμία τῷ πλημμελου-
μένῳ καταφυγὴ πρὸς βοήθειαν, ὅθεν αὐτὸς ἔστω κύριος τῆς τιμωρίας,
ὑπὸ τοῦ καιροῦ κατασταθεὶς ἄρχων καὶ δικαστής. μεθ' ἡμέραν μέντοι 9
ἀναπέπταται δικαστήρια καὶ βουλευτήρια, ἐπλήθυνε δὲ τῶν συλληψο-
μένων ἡ πόλις, ὧν οἱ μὲν φύλακες τῶν νόμων κεχειροτόνηνται, οἱ δ'
ἄνευ χειροτονίας μισοπονήρῳ πάθει τὴν ὑπὲρ τῶν ἠδικημένων αὐτοκέ-
λευστοι τάξιν αἱροῦνται· πρὸς οὓς τὸν κλέπτην ἀκτέον· οὕτως γὰρ τὰς
ἐπ' αὐθαδείᾳ καὶ προπετείᾳ φεύγων αἰτίας δημοκρατικώτερον αὐτῷ δόξει
βοηθεῖν. ἐὰν ὑπὲρ γῆν ὄντος ἡλίου τὸν φῶρά τις αὐτοχειρίᾳ κτείνῃ 10
πρὸ δίκης, ἔνοχος ἔστω, θυμὸν λογισμοῦ προτιμήσας καὶ τοὺς νόμους
τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐν ὑστέρῳ θείς. μὴ γάρ, ἐπειδὴ νύκτωρ ἠδίκησαι,
φαίην ἄν, ὦ οὗτος, ὑπὸ κλέπτου, διὰ τοῦτο μεθ' ἡμέραν κλοπὴν αὐτὸς
ἀπεργάζου χαλεπωτέραν, οὐ τὴν ἐν χρήμασιν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς δικαίοις,
καθ' ἃ συμβαίνει τὴν πολιτείαν διατετάχθαι.

(3.) Τὰ μὲν οὖν ἄλλα φώρια τετίμηται διπλῇ καταθέσει. βοῦν 11
δὲ ἢ πρόβατον εἴ τις ὑφέλοιτο, μείζονος ἠξίωσε δίκης προνομίαν διδοὺς
ζῴοις, ἃ καλλιστεύει τῶν ἐν ταῖς ἡμέροις ἀγέλαις οὐ μόνον εὐμορφίᾳ

ἀνισχεῖν (sic) v 2 ἐξεργαζόμενος SM: ἐργαζόμενος v 3 δ' SM: δὲ v
νοούμενος, εἰ διακωλύοι τις lacuna expleta scripsi: διακωλύει τις SM; διαβουλεύων,
ἴς coni. Mang. 4 ὀρυκτῆσιν M σιδήροις M 5 μηκέτ' S 7 οὗτοι
ripsi: αὐτοί SM (v) γὰρ addidi 10 μέντοι Mang.: μὲν SM 11 ἀναπέπαται M
λήθυνεν S; πληθύνει coni. Wendl. 12 δ' SM: δὲ v 13. 14 αὐτοκέλευστοι
I: om. v 15 δημοτικώτερον coni. Mang. αὐτῷ SM 16 ἐὰν ⟨δὲ⟩ vel ἐὰν
ὖν⟩ conicio αὐτοχειρία M: αὐτόχειρα S 18 θείς M: θῇς S 20 ἀπεργάζου SM:
ειργάζου v ἐν χρήμασιν S: ἐπὶ χρήμασιν M; ἐν τοῖς χρήμασιν v 21 καθὰ S
tit. περὶ κλοπῆς προβάτου καὶ βοός add. S mg M φώρια Nicet.: φωρία S (v),
ρια M διπλῇ καταδίκῃ τετίμηται Nicet. 23 δὲ Nicet.: δ' SM 24 ἡμέροις
ripsi (sic Nicetae cod. Ven. 494): ἡμέραις SM, ἡμετέραις Nicetae cod. Coisl. 201

—212,22 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 252v Coisl. 201 fol. 486r Ven. 494
l. 47r) φίλωνος (περὶ κλοπῆς): ἵνα δὲ τὸν περὶ κλοπῆς νόμον ἐντελέστερον γνῶμεν, τὰ μὲν ἄλλα
ρια — ἐπάγειν τολμῶσι. 23 Exod. 22,1. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 272* βόσκημα δὲ ὁ
έψας τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινέτω πλὴν βοός, πενταπλῆν δ' ὑπὲρ τούτου καταβαλλέτω.

σώματος ἀλλὰ καὶ ταῖς περὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὠφελείαις. ἧς χάριν
αἰτίας οὐδ' ἐπ' ἀμφοῖν τὴν ποσότητα τῶν ἐπιτιμίων ἴσην ὥρισεν, ἀλλὰ
τὰς χρείας διαριθμησάμενος, ἃς ἑκάτερον παρέχεται τῶν εἰρημένων,
12 ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε. κελεύει γὰρ τέτταρα μὲν πρό-
βατα ἀποτίνειν βοῦς δὲ πέντε τὸν κλέπτην ἀνθ' ἑνὸς τοῦ ὑφαιρεθέντος,
ἐπειδὴ πρόβατον μὲν φέρει δασμοὺς τέτταρας, γάλα καὶ τυρὸν καὶ ἔρια
καὶ ἐτησίους ἄρνας, ὁ δὲ βοῦς πέντε, τρεῖς μὲν τοὺς αὐτοὺς ἐν γάλακτι
καὶ τυρῷ καὶ γεννήμασι, δύο δ' ἐξαιρέτους, ἄροτον γῆς καὶ ἀλοητόν, ὧν
ὁ μέν ἐστιν ἀρχὴ σπορᾶς καρπῶν, | ὁ δὲ τέλος εἰς κάθαρσιν τῶν συγ- p. 338
κομισθέντων πρὸς ἑτοιμοτέραν τροφῆς χρῆσιν.
13 (4.) Κλέπτης δέ τίς ἐστι καὶ ὁ ἀνδραποδιστής, ἀλλὰ τοῦ πάντων
ἀρίστου, ὅσα ἐπὶ γῆς εἶναι συμβέβηκεν. τὰ μὲν οὖν ἄψυχα καὶ τῶν
ζῴων ἃ μὴ μεγάλας ὠφελείας παρέχεται τῷ βίῳ διπλᾶ προστέταχεν
ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν ὑφελομένων τοῖς κυρίοις, ὡς ἐλέχθη πρότερον,
καὶ πάλιν τετραπλάσια καὶ πενταπλάσια ἐν ταῖς ἡμερωτάταις ἀγέλαις
14 βοῶν τε καὶ προβάτων. ἄνθρωπος δέ, ὡς ἔοικε, τὸν καλλιστεύοντα
κλῆρον ἔλαχεν ἐν ζῴοις, ἀγχίσπορος ὢν θεοῦ καὶ συγγενὴς κατὰ τὴν
πρὸς λόγον κοινωνίαν, ὅς αὐτὸν καίτοι θνητὸν εἶναι δοκοῦντα ἀπαθανα-
τίζει. διὸ καὶ πᾶς, ὅτῳ ζῆλος ἀρετῆς εἰσέρχεται, τραχύς ἐστι τὴν
ὀργὴν καὶ παντελῶς ἀμείλικτος κατὰ ἀνδραποδιστῶν, οἳ δουλείαν ἕνεκα
κέρδους ἀδικωτάτου τοῖς γένει μὲν ἐλευθέροις φύσεως δὲ μετέχουσι τῆς
15 αὐτῆς ἐπάγειν τολμῶσιν. εἰ γὰρ ἐπαινετὸν πρᾶγμα δεσπόται ποιοῦσιν
οἰκότριβας καὶ ἀργυρωνήτους, πολλάκις οὐκ ἐν μεγάλοις ὀνήσαντας, τῆς

---

1 περὶ SM Nicet.: ἐπὶ v 2 ποσότητα] πρόσταξιν Nicet. 3 εἰρημένων SM Nicet.: διειρημένων v 4 ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε Nicet.: om. SM (v) 5 ἀποτίνειν S Nicet.: ἀποτιννύειν M mg S 6 ἐπειδὴ] ἐπεὶ Nicet. δ' SM 7 ἐτησίους ἄρνας SM Nicet.: ἐτήσιον ἄρνα v ε' S, πέντε om. Nicet. αὐτοὺς SM Nicet.: αὐτῆς v 8 γεννήμασιν S: γεννήματι M Nicet. δύο] δύω v δὲ v ἄροτον Mang. (Nicet.): ἄροτρον M, ἄρροτρον S ἀλοητόν S; ἀλόητον v 10 ἐτ[οι]υμοτέραν M; ἑτοιμοτέρας coni. Mang. 11 tit. περὶ ἀνδραποδιστῶν add. S mg M, om. Nicet. δέ τίς Nicet.: om. SM (v) ἀντραποδιστής S[1] 12 ὅσα ἐπὶ γῆς εἶναι συμβέβηκε SM: τῶν ἐπὶ γῆς Nicet. 14 ὑφελομένων SM Nicet.: φερομένων v πρότερον om. Nicet. 16 δὲ Nicet.: δ' SM ὡς ἔοικε om. Nicet. 17 ἔλαχεν ἐν ζώοις Nicet. (sic iam Mang.): ἔλαχε ζώοις SM ἀγχίσπορος — ἀπαθανατίζει (18. 19)] ὡς κατ' εἰκόνα θεοῦ γενόμενος Nicet. συγγενὴς SM: ἐγγενὴς v (ἀγενὴς Mang.) τὴν om. M 18 ὅς M: ὡς S εἶναι δοκοῦντα SM: ὄντα v 19 ὅτῳ Nicet.: ᾧτινι SM (v) 19. 20 τραχύς ἐστι τὴν ὀργὴν Nicet.: τραχύς ἐστιν ὀργὴν SM (v) 20 κατ' Nicet. 22 ἐπαίνετον v 23 οἰκοτρίβας v

κατεχούσης δουλείας ἀπαλλάττοντες ἕνεκα φιλανθρωπίας ᾗ κέχρηνται,
πόσης ἄξιοι κατηγορίας τυγχάνειν εἰσὶν οἱ τὸ πάντων ἄριστον κτῆμα,
τὴν ἐλευθερίαν, ἀφαιρούμενοι τοὺς ἔχοντας, ὑπὲρ ἧς ἀποθνῄσκειν καλὸν
τοῖς γεννηθεῖσιν εὖ καὶ τραφεῖσιν; ἤδη τινὲς τὴν σύμφυτον μοχθηρίαν 16
προσαύξοντες καὶ τὸ ἐπίβουλον ἦθος αὑτῶν τρέποντες εἰς τὸ ἄσπονδον
οὐκ [ἐπ'] ἀλλοδαποῖς μόνον καὶ ἀλλογενέσιν ἀνδραποδισμὸν κατεσκεύασαν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἔστι δ' ὅτε καὶ δημόταις καὶ
φυλέταις, ἀλογήσαντες κοινωνίας νόμων τε καὶ ἐθῶν, οἷς ἐκ πρώτης
ἡλικίας ἐνετράφησαν, ἅπερ βεβαιοτάτην ταῖς ψυχαῖς εὔνοιαν ἐνσφραγίζεται
τῶν μὴ λίαν ἀτιθάσων καὶ μὴ ἐπιτηδευόντων ὠμότητα· οἳ χάριν κέρδους 17
ἐκνομωτάτου πιπράσκουσιν ἀνδραποδοκαπήλοις καὶ οἷς ἂν τύχῃ δουλεύσοντας ἐπὶ ξένης ἀνεπανάκτους, μηδ' ὄναρ τὸ τῆς πατρίδος ἔδαφος ἔτι
προσκυνήσοντας ἢ χρηστῆς ἀπογευσομένους ἐλπίδος. ἧττον γὰρ ἂν
ἠδίκουν ὑπηρετούμενοι πρὸς τῶν ἀνδραποδισθέντων· νυνὶ δὲ διπλάσιον
ἀδίκημα δρῶσιν ἀπεμπολοῦντες, ἀνθ' ἑνὸς δύο δεσπότας καὶ διττὰς
δουλείας ἐπιτειχίζοντες ἐφέδρους. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐπιστάμενοι τὴν παλαιὰν 18
εὐτυχίαν τῶν ὑπηγμένων ἴσως ἂν μετανοήσαιεν ὀψὲ λαβόντες οἶκτον τῶν
139 M. ἐπταικότων, | τὸ τῆς τύχης ἄδηλον καὶ ἀτέκμαρτον καταιδεσθέντες· οἱ
δὲ πριάμενοι δι' ἄγνοιαν τοῦ γένους ὡς ἐκ πατέρων καὶ προπάππων
οἰκετῶν ὀλιγωρήσουσιν, οὐδὲν ἀγωγὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχοντες εἰς
ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τοῖς ἐλευθέροις σῴζεσθαι
φύσει. δίκη δ' ἔστω κατὰ μὲν τῶν ἑτεροεθνεῖς ἀνδραποδισαμένων, ἣν 19
ἂν τιμήσηται τὸ δικαστήριον, κατὰ δὲ τῶν τοὺς ὁμοφύλους πρὸς τῷ

---

2 κατηγορίας] τιμωρίας vel ὀργῆς coni. Mang. 3 ἀφαιρούμενοι SM: ἀναφαιρούμενοι v 5 προσαύξοντες SM: συναύξοντες v ἦθος αὑτῶν SM (αὑτῶν scripsi): αὐτῶν ἦθος v 6 ἐπ' seclusi (an οὐκέτ' scribendum?) 7 δ' SM: δὲ v 8 ἀλογίσαντες S 9 ἐνετράφησαν v: ἐνεγράφησαν SM ἐνσφραγίζεται SM: ἐνσφραγίζει v 10 ἀττιθάσων S, ἀτιθάσσων M (v) 11 ἀνδραποδοκαπήλοις Nicet. (coni. Mang.): ἀνδράποδα καπήλοις SM 11. 12 δουλεύσοντας M: δουλεύσαντας S, δουλεύοντας Nicet. 12 ἀνεπανάκτους Mang. (cf. vol. I 171,2): ἀνεπάκτους Nicet., ἀνεπάκτου SM ἔδαφος om. M 13 ἀπογευσομένους Nicet. (Mang.): ἀπογευσαμένους S, ἀπογευσομένης M 15 ἀπεμπωλοῦντες S (v) δύω v 17 μετανοήσαιεν SM: μετανοήσειαν v 18 τύχης Mang.: ψυχῆς SM 22 δὲ v ἑτερωεθνεῖς S 23 ὁμοφύλους Mang. (Nicetae cod. Vat. 1611): ἀλλοφύλους SM τῷ] τὸ S

11—13 pergit Nicetas: καὶ πιπράσκουσιν οὐ μόνον τοὺς ἀλλοφύλους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἀνδραποδοκαπήλοις καὶ οἷς ἂν τύχῃ δουλεύοντας — ἀπογευσομένους ἐλπίδος. 22—214,1 pergit Nicetas: δίκη δ' ἔστω — θάνατος ἀπαραίτητος. ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ὁ περὶ κλοπῆς νόμος. 22 Exod. 21,17. Deut. 24,7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 271* ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος ἔστω ζημία.

ἀνδραποδίσασθαι καὶ πεπρακότων θάνατος ἀπαραίτητος· ἤδη γὰρ οὗτοί
γε συγγενεῖς εἰσιν οὐ πόρρω τῶν ἀφ' αἵματος κατὰ μείζονα περιγραφὴν
γειτνιῶντες.
20 (5.) „Καὶ ἐν ἀγρῷ“ καθάπερ εἶπέ τις τῶν πάλαι „φύονται δίκαι“,
ἐπειδὴ πλεονεξίαι καὶ ὁ τῶν ἀλλοτρίων ἵμερος οὐκ ἐν ἄστει μόνον ἀλλὰ
καὶ ἔξω πόλεώς ἐστιν, ἅτε μὴ τόπων διαφοραῖς ἀλλὰ διανοίαις ἀκο-
21 ρέστων ⟨καὶ⟩ φιλαπεχθημόνων ἀνδρῶν ἐνιδρυμένος. ἀφ' οὗ καὶ τῶν
πόλεων αἱ εὐνομώταται διττοὺς ἐπιμελητὰς καὶ ἄρχοντας αἱροῦνται τῆς
κοινῆς εὐκοσμίας καὶ ἀσφαλείας, τοὺς μὲν ἐντὸς τοῦ τείχους, οὓς ἀστυ-
νόμους προσαγορεύουσι, τοὺς δ' ἐκτός, οἷς ὄνομα οἰκεῖον τίθενται, καλοῦσι
γὰρ αὐτοὺς ἀγρονόμους· ἀγρονόμων δὲ τίς ἂν ἦν χρεία τὸ πᾶν, εἰ μὴ
22 κἀν τοῖς χωρίοις ἦσάν τινες ἐπὶ λύμῃ τῶν πλησίον ζῶντες; ἐὰν οὖν τις
ποιμὴν ἢ αἰπόλος ἢ βουκόλος ἢ συνόλως ἀγελάρχης ἀγρὸν ἑτέρου
βόσκῃ καὶ κατανέμῃ φειδὼ μηδεμίαν ποιούμενος μήτε καρπῶν μήτε
23 δένδρων, ὅμοιον ἀποτινέτω κτῆμα προσόδου τῆς ἴσης. καὶ ἀγαπάτω
τοῦθ' ὑπομένων, ἐπιεικοῦς καὶ σφόδρα συγγνώμονος τυχὼν τοῦ νόμου,
ὃς αὐτὸν τὰ πολεμίων ἀσπόνδων ἐργασάμενον, οἷς τὰς ἀρούρας δῃοῦν
ἔθος καὶ φυτὰ ἥμερα διαφθείρειν, οὐχ ὡς κοινὸν ἐχθρὸν ἐτιμωρήσατο
θάνατον ἢ φυγὴν ἢ τὸ γοῦν τελευταῖον, ἁπάσης στέρησιν τῆς οὐσίας,
ὁρίσας, ἀλλ' αὐτὸ μόνον δικαιώσας ἐπανορθώσασθαι τὸ βλάβος τῷ κυρίῳ.
24 προφάσεις γὰρ ἀεὶ ζητῶν, αἷς ἐπελαφριεῖ τὰ ἀτυχήματα, δι' ὑπερβάλλου-
σαν ἡμερότητα καὶ τὴν ἐκ φύσεως καὶ μελέτης φιλανθρωπίαν, εὗρεν
ἀπολογίαν οὐκ ἀπῳδὸν ὑπὲρ τοῦ νομέως, τὴν φύσιν τῶν θρεμμάτων
25 ἄλογον οὖσαν καὶ ἀπειθῆ, καὶ μάλισθ' ὅταν ὀρέγηται τροφῆς. ἔστω μὲν
οὖν ὑπόδικος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἤλασε τὴν ἀγέλην εἰς ἀνεπιτήδειον χωρίον·
μὴ πάντων δὲ τῶν συμβεβηκότων ἐχέτω τὰς αἰτίας, εἰκὸς γὰρ αὐτὸν

2 τῶν ἀφ' αἵματος SM: τῶν om. v κατὰ μείζονα περιγραφὴν Mang.: καὶ τὰ μείζονα περὶ γραφὴν S, καὶ τὰ μείζονα γραφὴν M 4 tit. περὶ βλάβης add. S mg M εἶπεν S 5 ἥμερος S[1], ἵμερος corr. S[2] 7 καὶ add. Mang., om. SM ἀφ' οὗ SM: ἀφ' ὧν v 8 αἱ εὐνομώτατοι M 9 οὓς om. M 10 προσαγορεύουσιν S τοὺς Mang.: τοῖς SM δὲ v τίθενται SM: ἐπιτίθενται v καλοῦσιν S 11 τὸ πᾶν SM: om. v 12 λοίμῃ S 14 βόσκῃ M: βοσκήσῃ S (v) 15 ἀποτεινέτω S (Mang.), ἀποτιννύτω M κτῆμα] τμῆμα conicio προσόδου τῆς ἴσης M, προσόδους τῆς ἴσης S: πρόσοδον τὴν ἴσην v 16 τοῦτ' S[1] 17 ὃς M (Mang.): ὡς S 21 ἐπελαφριοῖ M 23 οὐκ ἀπῳδὸν SM: om. v 24 μάλιστ' S

12 sqq. Exod. 22,5.

0 M. μὲν τοῦ κακοῦ | λαβόντα τὴν αἴσθησιν ἐξελαύνειν ἐπιχειρεῖν τάχιστα, τὴν δ' ἅτε χλοηφαγοῦσαν, ἁπαλῶν τε καρπῶν καὶ βλαστῶν ἐμφορουμένην, ἀντιφιλονεικεῖν.

(6.) Βλάπτουσι δ' οὐ μόνον κατανέμοντες βοσκήμασιν ἀλλοτρίας 26 κτήσεις, ἀλλὰ καὶ πῦρ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροοράτως ἀναφλέγοντες. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς δύναμις ὕλης λαβομένη πανταχόσε ᾄττουσα νέμεταί τε καὶ χεῖται, καὶ ἐπειδὰν ἅπαξ κρατήσῃ, σβεστηρίων ὅσα ἂν ἐπιφέρῃ τις ἀλογεῖ καταχρωμένη καὶ τούτοις ἀντὶ τροφῆς εἰς συναύξησιν, ἕως ἂν πάντα ἐξαναλώσασα αὐτὴ δαπανηθῇ πρὸς αὑτῆς. προσήκει δὲ μήτ' ἐν 27 οἰκίαις μήτ' ἐπαύλεσιν ἀφύλακτον πῦρ ἐᾶν, ἐπισταμένους ὅτι σπινθὴρ ἐντυφόμενος εἷς πολλάκις ἀνερριπίσθη καὶ μεγάλας ἐνέπρησε πόλεις, καὶ μάλιστα ἐπιφόρῳ πνεύματι ῥυείσης τῆς φλογός. ἐν γοῦν τοῖς ἀσυμβάτοις 28 πολέμοις ἡ πρώτη καὶ μέση καὶ τελευταία δύναμίς ἐστι διὰ πυρός, ᾗ πιστεύουσι μᾶλλον ἢ ταῖς πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυμάχων τάξεσι καὶ ταῖς ὅπλων καὶ μηχανημάτων ἀφθόνοις παρασκευαῖς· πυρφόρον γάρ τις οἰστὸν βαλὼν καιρίως εἰς πολὺν νηῶν στόλον αὐτοῖς ἐπιβάταις κατέφλεξεν ἢ στρατόπεδα πολυάνθρωπα μετὰ τῶν παρασκευῶν, ἐφ' αἷς ἐπεποίηντο τὰς τοῦ νικᾶν ἐλπίδας, ἐξανάλωσεν. ἐὰν οὖν εἰς ἀκανθώδη 29 φορυτὸν πῦρ ἐμβάλῃ τις, ὁ δ' ἀναφλεχθεὶς προσεμπρήσῃ ἅλω πυρῶν ἢ κριθῶν ἢ ὀρόβων ἢ δράγματα ἀσταχύων συγκεκομισμένα ἢ βαθύγειον πεδιάδα χλοηφοροῦσαν, ἀποτινύτω τὸ βλάβος ὁ τὸ πῦρ ἐμβαλών, ἵν' ἐκ τοῦ παθεῖν μάθῃ τὰς πρώτας τῶν πραγμάτων ἐνστάσεις εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ μὴ δύναμιν ἀήττητον καὶ φύσει φθοροποιὸν ἀνακινῇ καὶ ἀνεγείρῃ δυναμένην ἠρεμεῖν.

2 δὲ v   ἁπαλῶν τε scripsi: ἁπαλῶν ἅτε SM   ἐμφορουμένην S²M: ἐμφορουμένων S¹ (v)   4 tit. περὶ τοῦ μὴ ἀπερισκέπτως πῦρ ἐξάπτειν ἀκάνθαις add. S mg M   βλάπτουσιν S   6 νέμεταί τε SM: τε om. v   8 ἀλογεῖ SM: om. v   καὶ SM: μὲν v   8. 9 ἕως ἂν πάντα scripsi: ἕως ἂν τα S¹, ἕως πάντα S²M (v)   9 αὐτῆς M   9. 10 μήτε . . . μήτε v   11 ἐνερριπίσθη S   ἐνέπρησε SM: ἀνέπρησε v   12 ῥείσης (sic) M   13 δύναμις ἐστί(ν) SM: ἐστὶ om. v   14 πιστεύουσα Mang. (Richt.)   ἱππέων SM: ἵππων v   τάξεσιν S   15 μηχανημάτων Mang.: ναυμαχητῶν SM   16 λαβὼν S¹, βαλὼν corr. S²   17 ἢ SM: καὶ v   19 πῦρ ἐμβάλῃ SM: παρεμβάλῃ v   δὲ v   21 ἀποτιννύτω SM (v)   23 φύσει SM: om. v   24 δυναμένην ἠρεμεῖν ἱερώτατον: S (ἱερώτατον cum sequentibus coniungendum esse vidit Mang.)

18 Exod. 22,6.

30 (7.) Ἱερώτατον παρακαταθήκη τῶν ἐν κοινωνίᾳ πραγμάτων ἐστίν,
ἐπὶ τῇ τοῦ λαβόντος κειμένη πίστει. δάνεια μὲν γὰρ ἐλέγχεται διὰ
συμβολαίων καὶ γραμμάτων, τὰ δ' ἄνευ δανείων ἐν χρήσει φανερῶς
31 διδόμενα τοὺς θεασαμένους ἔχει μάρτυρας. παρακαταθηκῶν δ' οὐχ
οὗτος ὁ τρόπος, ἀλλὰ μόνος τις αὐτὸς δίδωσι μόνῳ κρύφα, περιβλεπόμενος τὸν τόπον, μηδ' ἀνδράποδον ἕνεκα τοῦ διακομίσαι προσπαραλαβών, εἰ καὶ τύχοι φιλοδέσποτον· εἰς γὰρ τὸ ἀναπόδεικτον ἑκάτερος σπεύδειν ἔοικεν, ὁ μὲν ἵνα λάθῃ δούς, ὁ δὲ ἵνα ἀγνοῆται λαβών. ἀοράτῳ δὲ πράγματι | πάντως ἀόρατος μεσιτεύει θεός, ὃν εἰκὸς ὑπ' ἀμφοῖν μάρτυρα p. 3
καλεῖσθαι, τοῦ μὲν ὡς ἀποδώσοντος ὅταν ἀπαιτῆται, τοῦ δ' ἐν καιρῷ
32 κομιουμένου. μέγιστον οὖν ἀδίκημα δρῶν ὁ παρακαταθήκην ἀρνούμενος
μὴ ἀγνοείτω, ψεύσας μὲν ἐλπίδος τὸν ἐπιτρέψαντα, μοχθηρὰ δ' ἤθη κατασκεπάσας λόγοις ἐπιεικέσιν, ἀπιστίαν δὲ καθυποκρινάμενος νόθην πίστιν, ἀσυμβάτους ἀποφήνας δεξιὰς καὶ ἀτελεῖς ὅρκους· ὡς ἀνθρωπείων τε καὶ θείων ὠλιγωρηκέναι καὶ διττὰς ἀρνεῖσθαι παρακαταθήκας, τὴν μὲν τοῦ τὰ οἰκεῖα ἐπιτρέψαντος, τὴν δὲ τοῦ ἀψευδεστάτου μάρτυρος, ὃς τὰ πάντων ἐφορᾷ καὶ τὰ πάντων ἐπακούει καὶ προαιρουμένων καὶ μὴ
33 θελόντων. ἐὰν δ' ὁ μὲν λαβὼν ὡς ἱερὸν χρῆμα παρακαταθήκην ἄψαυστον
οἴηται δεῖν φυλάττειν, σέβων ἀλήθειάν τε καὶ πίστιν, οἱ δὲ τῶν ἀλλοτρίων ἔφεδροι βαλαντιοτόμοι καὶ τοιχωρύχοι παρεισφθαρέντες ὑφέλωνται,
34 συλληφθέντες ἐκτινέτωσαν ἐπιτίμια διπλᾶ [τὰ κλεπτῶν εὑρεθέντα]. εἰ
δὲ μὴ συλληφθεῖεν οὗτοι, προσίτω γνώμῃ ἑκουσίῳ ὁ λαβὼν εἰς τὸ

---

1 tit. περὶ παρακαταθηκῶν add. S mg M 3 συμβολαίων Mang.: συμβολέων SM δὲ v 4 διδόμενα SM: γινόμενα v δὲ v 5 δίδωσιν S 6 μηδὲ v 7 φιλοδέσποτον SM: φιλοδεσποτῶν v 8 λάθῃ M (coni. Mang.): λάβῃ S ὁ δ' S ἵν' M ἀγνοεῖται SM 9 μεσιτεύῃ M ὑπ' ἀμφοῖν scripsi: ἐπ' ἀμφοῖν SM (v) 10 ἀπαιτεῖται S τοῦ δ' SM: τοῦ δὲ ὡς v 12 ἐπιτρέψοντα S δὲ v 13 κατασκεπάσας scripsi: κατασκευάσας SM (v); κατασκιάσας coni. Mang. ἀπιστίαν scripsi (sic fortasse M): ἀπιστία S(M?); ἀπιστίᾳ v 14 ἀνθρωπείων M, ἀνθρωπίων S: ἀνθρωπίνων v 18 δὲ v ἄψαυστον M (coni. Mang.): ἄψευστον S 19 οἴηται S: οἴεται M (v) 20 τειχωρύχοι (οι supra) M 21 ἐκτεινέτωσαν S, ἐκτιννύτωσαν M τὰ κλεπτῶν εὑρεθέντα seclusit Mang. 22 προσίτω Mang. (cf. LXX): προείτω S, προΐτω M

---

1 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 285* παρακαταθήκην δὲ ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω. 16. 17 cf. Hom. Od. λ 109. μ 323. 18 Exod. 22,7. 22 Exod. 22,8. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 287* εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τοὺς ἑπτὰ κριτὰς ὀμνύτω τὸν θεόν, ὅτι μηδὲν παρὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, οὐδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς, καὶ οὕτως ἀνεπαιτίατος ἀπίτω.

θεῖον δικαστήριον καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὀμνύτω κατ'
ἐξωλείας ἑαυτοῦ, μήτε τι μέρος τῆς παρακαταθήκης νοσφίσασθαι μήτε
ἑτέρῳ κοινοπραγῆσαι μήτε ὅλως συνεπιψεύσασθαι κλοπὴν οὐ γενομένην·
ἄτοπον γὰρ ἢ τὸν μηδὲν ἠδικηκότα ζημιοῦν ἢ τὸν συνδραμόντα εἰς φίλου
πίστιν ὑφ' ἑτέρων ἀδικηθέντα βλάβης αἴτιον ἐκείνῳ γενέσθαι. παρα- 35
καταθῆκαι δ' οὐ μόνον ἐν ἀψύχοις εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ζῴοις, ὧν διττὸς ὁ
κίνδυνος, ὁ μὲν πρὸς τὰ ἄψυχα κοινὸς διὰ κλοπῆς, ὁ δὲ ἴδιος καὶ ἐξαί-
ρετος διὰ θανάτου. λέλεκται μὲν οὖν περὶ τοῦ προτέρου, χρὴ δὲ καὶ
περὶ τοῦ δευτέρου προσνομοθετεῖν. ἐὰν οὖν ⟨ἐν⟩ παρακαταθήκῃ θρέμ- 36
ματα τελευτήσῃ, μεταπεμψάσθω τὸν ἐπιτρέψαντα ὁ λαβὼν καὶ ἐπιδεικνύτω,
φαύλης ὑπονοίας ῥυόμενος ἑαυτόν· εἰ δὲ ἔκδημος ὢν τυγχάνοι, καλεῖν
μὲν ἑτέρους οὐχ ἁρμόττον, οὓς λανθάνειν ἐσπούδασεν ἴσως ὁ πιστεύσας,
ὀμνύναι δ' ἀναγκαῖον ἐπανήκοντι περὶ τοῦ μὴ ἐπισκιάζειν ἐψευσμένῳ
θανάτῳ νοσφισμὸν ἄδικον. ἐὰν δὲ λάβῃ τις μὴ ὡς παρακαταθήκην ἀλλ' 37
ἕνεκα τοῦ χρήσασθαι δεόμενος σκεῦος ἢ ζῷον, ἔπειτα [εἰ τὰ] ἀμφότερα
κλαπῇ ἢ τὸ ζῷον ἀποθάνῃ, συνδιατρίβοντος μὲν τοῦ χρήσαντος ὁ λαβὼν
ὑπόδικος οὐκ ἂν γένοιτο, τοῦ μὴ σκήπτεσθαι μάρτυρι χρώμενος ἐκείνῳ,
μὴ συνδιατρίβοντος δὲ ἀποτινύτω. διὰ τί; ὅτι ἐνδέχεται μὴ παρόντος 38
τοῦ κυρίου τὸν χρώμενον ἢ πόνοις ἀποτρῦσαι συνεχέσι τὸ ζῷον, ὡς
342 M. ἀποκτεῖναι, ἢ παραρρῖψαι | τὸ σκεῦος ὀλιγωρήσαντα τοῦ ἀλλοτρίου, τα-
μιεύειν δέον καὶ μὴ παρέχειν εὐμάρειαν εἰς ὑφαίρεσιν κλέπταις.

Ἀκολουθίαν δ' εἰ καί τις ἄλλος δεινὸς ὢν θεάσασθαι πραγμάτων 39
ἀπαγορεύσεις ἐπαλλήλους ἑξῆς νομοθετεῖ, στοχαζόμενος εἱρμοῦ καὶ συνῳδὰ
τοῖς προτέροις τὰ ἑπόμενα συνυφαίνων. τὴν δὲ τῶν λέγεσθαι μελλόντων
ἁρμονίαν χρησμῷ θεσπισθῆναί φησιν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ τὸν τρόπον
τοῦτον· „οὐ κλέψετε καὶ οὐ ψεύσεσθε καὶ οὐ συκοφαντήσετε τοὺς

---

2 ἐξωλείας M (Mang.): ἐξολίας S μήτε τι μέρος SM: μήτε ἱμέρῳ v παραθήκης SM, corr. Mang. 3 κοινοφραγῆσαι (sic) v γενομένην SM: γινομένην v 5 πίστιν SM: τάξιν v ἐκείνου M 6 ἐν ἀψύχοις SM: ἐν τοῖς ἀψύχοις v 9 ἐν παρακαταθήκῃ scripsi (τὰ ἐν π. Mang.): παρακαταθήκη M, παρακαταθήκην S 11 τυγχάνη M 12 ἴσως SM: om. v 13 δὲ v 15 εἰ τὰ seclusi, ἢ τὰ coni. Wendl. 16 κλαπῆ M, κλαπεῖ S: κλαπείη v ἀποθάνη M, ἀποθάνει S: ἀποθάνοι v συντρίβοντος M 17 ἐκεῖνο S 18 ἀποτινύτω S[1]: ἀποτιννύτω S[2]M (v) 19 χρώμενον SM: χρησάμενον v ἀποτρῦσαι συνεχέσι(ν) SM: συνεχέσι ἀποτρῦσαι v 22 εἰ καί τις M, εἰ κέ τις S: εἴ τις v πραγμάτων] προσταγμάτων coni. Mang. 23 προσνομοθετεῖ coni. Mang. 26 καὶ οὐ ψεύσεσθε SM: καὶ om. v

---

6 Exod. 22,9. 9 Exod. 22,10. 13. 11 Exod. 22,10. 11. 14 Exod. 22,14. 15

πλησίον ὑμῶν· καὶ οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ καὶ τὸ ἐμὸν
ὄνομα οὐ βεβηλώσετε" (Lev. 19,11. 12)· παγκάλως καὶ σφόδρα παι-
40 δευτικῶς· ὅ τε γὰρ κλέπτης ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος ἀρνεῖται καὶ
ψεύδεται, δεδιὼς τὰς ἐκ τοῦ ὁμολογῆσαι τιμωρίας, ὅ τε ἀρνούμενος ἑτέρῳ
σπουδάζων προσβάλλειν τὸ ἔγκλημα συκοφαντεῖ καὶ τέχνας ἐπινοεῖ, δι'
ὧν εὔλογον εἶναι δόξει τὸ συκοφάντημα, πᾶς τε συκοφάντης εὐθύς ἐστιν
ἐπίορκος, ὀλίγα φροντίζων εὐσεβείας· ἐπειδὴ γὰρ ἐλέγχων ἀπορεῖ δικαίων,
ἐπὶ τὴν ἄτεχνον λεγομένην πίστιν καταφεύγει, τὴν δι' ὅρκων, οἰόμενος
κατακλήσει θεοῦ πίστιν ἐργάζεσθαι τοῖς ἀκούουσιν. ἀνίερος δ' ὁ τοιοῦτος
ὢν καὶ βέβηλος ἴστω, μιαίνων τὸ ἀμίαντον φύσει [ἀγαθὸν καὶ] θεῖον
ὄνομα.

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

41 (8.) Ἔνατον μέν ἐστι τουτὶ τῶν δέκα κεφαλαίων, τῶν δὲ ἐν τῇ
δευτέρᾳ στήλῃ τὸ τέταρτον ἀριθμῷ, μυρία δὲ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὀνῆσαι
42 δυνάμενον, εἰ φυλάττοιτο, ὡς καὶ τοὐναντίον ἀμελούμενον βλάψαι. ψεκτὸς
μὲν γὰρ ὁ συκοφάντης, ὁ δὲ τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν μᾶλλον ὑπαίτιος· ὁ
μὲν γὰρ αὑτῷ βοηθῶν, ὁ δ' ἄλλῳ συμπράττων πονηρός ἐστιν, ἐν δὲ
συγκρίσει κακῶν ἀνδρῶν ὁ δι' αὑτὸν ἁμαρτάνων τοῦ δι' ἕτερον ἧττον
43 ἄδικος. καὶ τὸν μὲν κατήγορον ὑποβλέπεται πᾶς δικαστὴς ὡς ὀλίγα
φροντίζοντα τῆς ἀληθείας ἕνεκα τοῦ περιγενέσθαι, διὸ καὶ προοιμίων
ἐδέησεν εἰς προσοχὴν ἀκροατοῦ τῷ λέγοντι· τοῦ δὲ μαρτυροῦντος μηδὲν
ἐπ' αὐτῷ προπεπονθὼς ὕπουλον ἐλευθέρᾳ γνώμῃ καὶ ἀναπεπταμένοις
ὠσὶν ἀνέχεται, πίστιν καὶ ἀλήθειαν ὑποδυομένου, [τὸ] πραγμάτων μὲν
ὠφελιμωτάτων τὰ ὀνόματα, ὀνομάτων δὲ προσαγωγότατα, ⟨οἷς⟩ καθάπερ

---

1 οὐκ ὀμεῖσθε v: οὐ κομιεῖσθαι SM   τῷ ὀνόματι S, τὸ ὄνομα M: ἐπὶ τῷ ὀνόματι v
4 δεδειὼς S[1]   5 σπουδάζων M: σπουδάζειν S[1], σπουδάζει S[2] (v)   συκοφαντεῖ M: συκοφαντῶν S (v)   7 ἐπειδὴ γὰρ scripsi: ἐπειδήπερ SM (v)   8 πίστιν SM: om. v   9 ἐργάζεσθαι SM: ἐργάσασθαι v   δὲ v   10 βέβηλος SM: ἀβέβηλος v   ἀγαθὸν καὶ seclusi; ἅγιον vel ἀγαστὸν (pro ἀγαθὸν) coni. Mang.   13 ἔννατον SM (v)   δέκα] ι' SM   16 ψευδῆ M: ψεύδη S (v)   17 δὲ v   ἐστιν S[2]M: om. S[1] (v)   18 ἀνδρῶν om. Flor. Laur.   ἐξαμαρτάνων Flor. Paris.   21 μηδὲν SM: om. v   22 ἐπ' αὐτῷ SM: ἐφ' αὐτῷ v   23 τὸ seclusi et πραγμάτων scripsi: τὸ πρᾶγμα τῶν SM (v)   24 ὠφελημοτάτων S   προσαγωγότατα, οἷς scripsi: προσαγωγότατος SM; προσαγωγοτάτοις Mang.

---

8 ἄτεχνον πίστιν: cf. Arist. Rhet. I 15 p. 1375a21.   17—19 Flor. Laur. nr. 13 Flor. Par. 3: Φίλωνος: ἐν συγκρίσει — ἄδικος.

δελέασιν ἐπὶ θήρᾳ χρῆται ὧν ὀρέγεται καὶ ποθεῖ. διὸ πολλαχοῦ παραινεῖ 44
τῆς νομοθεσίας ἀδίκῳ μηδενὶ συναινεῖν, μήτε ἀνθρώπῳ μήτε πράγματι·
προκαλεῖται γὰρ ἡ συναίνεσις ἐφ' ὑγιεῖ μὴ γενομένη τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν,
M. ἐπεὶ καὶ πᾶς, | ὅτῳ πρόσαντες καὶ ἐχθρὸν τὸ ἄδικον, ἀληθείᾳ φίλος.
ἑνὶ μὲν οὖν μοχθηρῷ μὴ συναπονοηθῆναι θαυμαστὸν οὐδὲν εἰς τὰ ὅμοια 45
προκαλουμένῳ, πλήθει δὲ ἐπὶ παρανομίαν οἷα κατὰ πρανοῦς ἀθρόᾳ ῥύμῃ
φερομένῳ μὴ συνενεχθῆναι γενναίας ψυχῆς ἐστι καὶ φρονήματος ἀνδρείᾳ
συγκεκροτημένου. ἔνιοι γὰρ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα, κἂν παρανομώτατα 46
ᾖ, νόμιμα καὶ δίκαια εἶναι νομίζουσι, κρίνοντες οὐκ εὖ· φύσει γὰρ
ἕπεσθαι καλόν, ἀκολουθίᾳ φύσεως δ' ἀντίπαλον ὄχλου φορά. ἐὰν οὖν 47
κατὰ θιάσους καὶ πολυανθρώπους ὁμίλους ἀγειρόμενοί τινες νεωτερίζωσι,
τούτοις οὐ συναινετέον ὡς τὸ ἀρχαῖον καὶ δόκιμον τῆς πολιτείας νόμισμα
παραχόπτουσι·

σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
νικᾷ, σὺν ὄχλῳ δ' ἀμαθία μεῖζον κακόν.

ἀλλὰ τοσαύτῃ τινὲς ὑπερβολῇ χρῶνται μοχθηρίας, ὥστ' οὐ μόνον 48
ἀνθρώπων ἀγένητα κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἐπιμένοντες τῇ μοχθηρίᾳ διαί-
ρουσι καὶ τείνουσι τὸ ψεῦδος ἄχρι οὐρανοῦ, τῆς μακαρίας καὶ εὐδαίμονος
θεοῦ φύσεως καταμαρτυροῦντες· εἰσὶ δ' οὗτοι τερατοσκόποι καὶ οἰωνο-
σκόποι καὶ θύται καὶ ὅσοι ἄλλοι μαντικὴν ἐκπονοῦσι τὴν σὺν τέχνῃ κακο-
τεχνίαν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐπιτηδεύοντες, παράκομμα τῆς ἐνθέου
κατοκωχῆς καὶ προφητείας. προφήτης μὲν γὰρ οὐδὲν ἴδιον ἀποφαίνεται 49
τὸ παράπαν, ἀλλ' ἔστιν ἑρμηνεὺς ὑποβάλλοντος ἑτέρου πάνθ' ὅσα προ-
φέρεται, καθ' ὃν χρόνον ἐνθουσιᾷ γεγονὼς ἐν ἀγνοίᾳ, μετανισταμένου μὲν

2 πράγματι SM: τῷ πράγματι v 3 ἡ] ᾗ Mang. Richt. ὑγιῆ M τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν SM: τῷ ψευδομαρτυρεῖν v 4 πρόσαντες SM: προσαντὲς v ἀληθεία SM: ἀληθείας v 5 μὴ om. M 6 παρανομίαν Mang.: παρανομία SM 8 ἔνιοι Mang.: ἔνια SM δοκοῦντα SM: om. v 10 δὲ v φορά SM: φοράν v 11 ἀγειρόμενοι M, ἀγηρόμενοι S: ἐγηρόμενοι v νεωτερίζωσι scripsi: νεωτερίζοιεν M, νεωτερίζεσθαι S (v) 12 τούτοις M (Mang.): τούτους S 13 παρακόπτουσιν S 14 χεῖρας SM (v) 17 ἐπιμένοντες SM: ἐπὶ μέν τε (sic) v, quod in ἐπιμανέντες corrigere voluit Mang. 17. 18 διαίροῦσι (sic) M, διαιροῦσι S 18 τείνουσι SM: τέμνουσι v 19 δὲ v τερασκόποι M 20 θύται S, θῦται M: θυταὶ v ἐκπονοῦσιν S 20. 21 κακοτεχνίαν SM: ἀτεχνίαν v 21 ἐνθέου Mang.: ἐντέχνου SM 22 κατοκωχῆς scripsi: κατακωχῆς SM (v) προφήτης μὲν SM: προφήτης τε μὲν v 23. 24 προφέρεται S, προσφέρεται M: προφέρει v 24 καὶ ante καθ' add. Mang., om. SM ἀγνοίᾳ] ἀνοίᾳ coni. Mang.

1. 2 Exod. 23,1. Deut. 19,16—19. 6 Exod. 23,2. 14. 15 Eurip. frg. 200,3. 4 N².

τοῦ λογισμοῦ καὶ παρακεχωρηκότος τὴν τῆς ψυχῆς ἀκρόπολιν, ἐπιπεφοιτηκότος δὲ καὶ ἐνῳκηκότος τοῦ θείου πνεύματος καὶ πᾶσαν τῆς φωνῆς ὀργανοποιΐαν κρούοντός τε καὶ ἐνηχοῦντος εἰς ἐναργῆ δήλωσιν ὧν προ-
50 θεσπίζει. τῶν δὲ τὴν παράσημον καὶ βωμολόχον μαντικὴν ζηλούντων ἕκαστος ταῖς εἰκασίαις καὶ στοχασμοῖς ἀνοίκειον τάξιν παρατίθησι τὴν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς ἀβεβαίους τὸ ἦθος ὑπαγόμενος ῥᾳδίως καθάπερ ἀνερμάτιστα σκάφη πολὺς ἀντιπνεύσας ⟨ἄνεμος⟩ ἀνωθεῖ καὶ ἀνατρέπει, διακωλύων ὑποδρόμοις ἀσφαλέσι προσσχεῖν εὐσεβείας· τὰ γὰρ τοπασθέντα προλέγειν οἴεται δεῖν ὡς οὐκ αὐτὸς εὑρών, ἀλλ' ὡς ἀφανῶς αὐτῷ μόνῳ χρησθέντα θεῖα λόγια, πρὸς βεβαιοτέραν πίστιν ἀπάτης μεγάλων καὶ πολυαν-
51 θρώπων ὁμίλων. τὸν τοιοῦτον εὐθυβόλῳ ὀνόματι ψευδοπροφήτην προσαγορεύει, κιβδηλεύοντα τὴν | ἀληθῆ προφητείαν καὶ τὰ γνήσια νόθοις p. 344 εὑρήμασιν ἐπισκιάζοντα. χρόνῳ δὲ παντάπασιν ὀλίγῳ διακαλύπτεται τὰ τοιαῦτα στρατηγήματα, τῆς φύσεως οὐκ ἀεὶ κρύπτεσθαι φιλούσης, ἀλλ' ὁπόταν καιρὸς ᾖ τὸ ἴδιον κάλλος ἀναφαινούσης ἀηττήτοις δυνάμεσιν.
52 ὡς γὰρ ἐν ταῖς ἡλιακαῖς ἐκλείψεσιν αἱ ἀκτῖνες πρὸς βραχύτατον ἀμαυρωθεῖσαι μικρὸν ὕστερον ἀναλάμπουσιν ἄσκιον καὶ τηλαυγὲς ἐπιδεικνύμεναι φέγγος, μηδενὸς ἐπιπροσθοῦντος ἡλίῳ τὸ παράπαν, [ἀλλ' ὡς ἐν αἰθρίᾳ καθαρᾷ ὁλοστὸν ἀναφαίνοντι], οὕτως κἂν χρησμολογῶσί τινες μαντικὴν μὲν ἐπεψευσμένην τεχνάζοντες, ὑποδυόμενοι δ' εὐπρεπὲς ὄνομα τὸ προφητείας, ἐνθουσιάσεις καταψευδόμενοι θεοῦ, διελεγχθήσονται ῥᾳδίως· ἥξει γὰρ πάλιν ἡ ἀλήθεια καὶ ἀναλάμψει φῶς ἀστράπτουσα τηλαυγέστατον,
53 ὡς τό γε ἐπισκιάσαν ψεῦδος ἀφανισθῆναι. πάγκαλον μέντοι κἀκεῖνο προσδιετάξατο κελεύσας ἑνὸς μαρτυρίαν μὴ προσίεσθαι· πρῶτον μὲν ὅτι ἐνδέχεται ἕνα καὶ παριδεῖν τι καὶ παρακοῦσαι καὶ παρενθυμηθῆναι καὶ

2 δὲ om. M ἐνοικηκότος S 3 τε SM: om. v 4 παράσιμον S[1] βωμολόχων M 5 εἰκασίαις S[2]: ἱκεσίαις S[1]M παρατίθησιν S 7 ἀνερμάτιστα S[2]: ἐν ἕρματι τὰ S[1]M ἄνεμος add. Mang. 8 προσσχεῖν Richt.: προσχεῖν SM εὐσεβείας SM: τῆς εὐσεβείας v 11 εἰθυβόλῳ S, ἰθυβόλῳ M 13 εὑρήμασιν S[2]: εὑρέμασιν S[1]M (v) 15 ᾖ] εἰ M 16 ἡλιακαῖς S: σεληνιακαῖς M αἱ ἀκτῖνες Mang.: καὶ ἀκτῖνες SM 18. 19 ἀλλ' ὡς — ἀναφαίνοντι seclusi 19 ὁλοστὸν SM: ὅλοστον Mang.; ὅλως αὐτὸν coni. Mang. 20 μὲν om. M ἐπεψευσμένην SM: ἐψευσμένην v δὲ v 20. 21 τὸ προφητείας SM: τὸ om. v 21 ἐνθουσιάσεις scripsi: ἐνθουσιώσεις S, ἐνθουσιώσης M 22 ἀστράπτουσα SM: ἀπαστράπτουσα v 23 μέντοι SM: μὲν v 24 προδιετάξατο M κελεύσας SM: κελευσάμενος v 25 καὶ παρακοῦσαι M mg S, καὶ ἀκοῦσαι in textu S: καθ' ἑκούσιον Mang. in textu, κατ' ἀκούσιον in notis

24 Num. 35,30. Deut. 17,6. 19,15.

ἀπατηθῆναι, δόξαι γὰρ αἱ ψευδεῖς μυρίαι καὶ ἀπὸ μυρίων εἰώθασι προσ-
πίπτειν· δεύτερον δὲ ὅτι κατὰ πλειόνων ἢ καὶ καθ' ἑνὸς ἀδικώτατον 54
⟨ἑνὶ⟩ χρῆσθαι μάρτυρι, τῶν μὲν ὅτι δὴ πρὸς πίστιν ἀξιονικότεροι ἑνός,
τοῦ δ' ἐπειδὴ κατ' ἀριθμὸν οὐ προφέρει, τὸ δ' ἴσον πλεονεξίας ἀλλότριον·
τί γὰρ μᾶλλον τῷ μάρτυρι καθ' ἑτέρου διεξιόντι ἢ τῷ κατηγορουμένῳ
ὑπὲρ αὑτοῦ λέγοντι συναινετέον; ἄριστον δ' ὡς ἔοικεν ἐπέχειν, ἔνθα
μηδὲν ἐνδεῖ μηδὲ ὑπερβάλλει.

Τὰ πρὸς δικαστήν.

(1.) Οἴεται δεῖν ὁ νόμος ἅπαντας μὲν τοὺς συμφερομένους τῇ 55
κατὰ Μωυσέα ἱερᾷ πολιτείᾳ παντὸς ἀλόγου πάθους καὶ πάσης κακίας
ἀμετόχους εἶναι μᾶλλον ἢ τοὺς τοῖς ἄλλοις νόμοις χρωμένους, διαφε-
ρόντως δὲ τοὺς λαχόντας ἢ χειροτονηθέντας δικάζειν. ἄτοπον γὰρ
145 M. ἁμαρτήμασιν ἐνόχους εἶναι | τοὺς τοῖς ἄλλοις τὰ δίκαια βραβεύειν
ἀξιοῦντας, οἷς ἀναγκαῖον καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς ἀπομάττεσθαι
τὰ φύσεως ἔργα πρὸς μίμησιν. ὡς γὰρ ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις ἀλεαίνουσα 56
ὧν ἂν προσάψηται θερμὴ πολὺ πρότερον αὐτὴ καθέστηκεν ἐξ αὑτῆς καὶ
κατὰ τοὐναντίον ἡ τῆς χιόνος τῷ κατεψύχθαι καὶ τἆλλα ἐπιψύχει, οὕτως
ὀφείλει καὶ δικαστὴς ἀνάπλεως εἶναι δικαιοσύνης ἀκραιφνοῦς, εἴ γε μέλλει
τὰ δίκαια τοῖς ἐντευξομένοις ἐπάρδειν, ἵν' ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς γλυκείας

---

1 μυρίαι S: μαρτυρίαι M 2 ἀδικώτατον SM: ἀδικωτάτῳ v 3 ἑνὶ addidi τῶν scripsi (coni. etiam Mang.): τὸν S, τὸ M; πρῶτον v 4 δὲ (bis) v 6 αὐτοῦ S: αὑτοῦ M λέγοντι ὑπὲρ αὑτοῦ conicio 7 ἐνδεῖ . . . ὑπερβάλλει S²M: ἐνδῆ . . . ὑπερβάλλῃ S¹ (v) 8 tit. τὰ πρὸς δικαστήν SMG: φίλωνος ἰουδαίου τὰ πρὸς δικαστήν A, τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια νόμων τὰ πρὸς τὸν δικαστήν F, τὰ περὶ δικαστοῦ H, φίλωνος τὰ περὶ δικαστοῦ P 9 νόμος] γρ. καὶ νομοθέτης mg M μὲν SM: om. ceteri (v) 10 μωσέα codd.; Μωυσῆν conicio 11 μᾶλλον ἢ τοὺς τοῖς ἄλλοις νόμοις χρωμένους SM: om. ceteri (v) 12 τοὺς λαχόντας SM: τοὺς τοῖς ἄλλοις λαχόντας ceteri (v) 13 ἁμαρτήσασιν F (μα ss. F²), ἁμαρτάνουσιν S 14 ἀπ' om. H (Turn.) ἀπ' ἀρχετύπου] ἀπαρχὰς τύπους S ἐναπομάττεσθαι coni. Mang. 15 τὰ om. D ἀλεαίνουσα in textu S, ἀλεύουσα mg S, λεαίνουσα D 16 ὧν] ὃν D πολὺ om. D αὑτῆς MP, ὑ ex ὐ corr. H 17 χιῶνος S¹ τῷ] τὸ S καπεψύχθαι (sic) S (τ ss.) τἄλλα A: τἄλλ' SF, τἆλλ' ceteri, τὰ ἄλλα D 18 μέλλοι A 19 ἐπάρδειν] ἐπάδειν SD

12—19 D^R fol. 157^v Φίλωνος: ἄτοπον ἁμαρτήμασιν — ἐπάδειν (sic). 12—14 Maximi cod. Cabirinus apud Tischend. Philonea p. 155: ἄτοπον — ἀξιοῦντας. pergit p. 223,8.

57 φέρηται νᾶμα πότιμον τοῖς διψῶσιν εὐνομίας. τουτὶ δὲ συμβήσεται, ἐάν
τις δικάζειν εἰσιὼν ἐν ταὐτῷ νομίσῃ κρίνειν τε καὶ κρίνεσθαι καὶ ἀναλαμβάνῃ ἅμα τῇ ψήφῳ σύνεσιν μὲν εἰς τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι, δικαιοσύνην δὲ εἰς τὴν τῶν κατ' ἀξίαν ἐπιβαλλόντων ἑκάστοις ἀπονομήν, ἀνδρείαν δὲ εἰς τὸ ἀνένδοτον πρὸς ἱκεσίας καὶ οἴκτους κατὰ τὰς τῶν ἑαλωκότων
58 τιμωρίας. ὁ τούτων ἐπιμελούμενος τῶν ἀρετῶν κοινὸς εὐεργέτης εἰκότως ἂν νομίζοιτο, κυβερνήτου τρόπον ἀγαθοῦ τοὺς χειμῶνας τῶν πραγμάτων ἐξευδιάζων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ἀσφαλείας τῶν τὰ οἰκεῖα ἐπιτετροφότων αὐτῷ.
59 (2.) Κελεύει δὴ πρῶτον ὁ νόμος τῷ δικαστῇ μὴ παραδέχεσθαι ἀκοὴν ματαίαν. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἔστω, φησίν, ὦ οὗτος, τὰ ὦτά σου κεκαθαρμένα· καθαρθήσεται δέ, ἐὰν νάμασι σπουδαίων λόγων συνεχῶς ἐπαντλῆται, τὰς ματαίους καὶ πεπατημένας καὶ χλεύης ἀξίας μυθογράφων ἢ μιμολόγων ἢ τυφοπλαστῶν τὰ μηδενὸς ἄξια σεμνοποιούντων μακρὰς
60 ῥήσεις μὴ προσιέμενα. δηλοῦται δ' ἐκ τοῦ μὴ παραδέχεσθαι ματαίαν ἀκοὴν καὶ ἕτερόν τι τῷ προτέρῳ συνᾷδον· τοῖς ἀκοὴν μαρτυροῦσι, φησίν, ὁ προσέχων ματαίως καὶ οὐχ ὑγιῶς προσέξει· διὰ τί; ὅτι ὀφθαλμοὶ μὲν αὐτοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖς γινομένοις, ἐφαπτόμενοι τρόπον τινὰ τῶν πραγμάτων καὶ ὅλα δι' ὅλων καταλαμβάνοντες, φωτὸς συνεργοῦντος, ᾧ πάντα αὐγάζεταί τε καὶ διελέγχεται, ὦτα δ', ὥς ἔφη τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν προτέρων, ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα, πράγμασι μὲν οὐκ ἐντυγχάνοντα, ἑρμηνεῦσι δὲ πραγμάτων λόγοις οὐκ ἀεὶ πεφυκόσιν ἀληθεύειν περιελκόμενα.

---

2 νομίσῃ] νομίζειν τε corr. in νομίσῃ H; νομίζῃ v 4 δὲ SM: δ' ceteri ἀνδρείαν SH²: ἀνδρίαν ceteri δὲ] τὲ S (Mang.) 5 εἰς S: καὶ A, πρὸς ceteri (v) καὶ ante κατὰ add. S τῶν om. FA 6 ὁ S: ὁ γὰρ ceteri (v) ἐπιμελόμενος A 8 ἀσφαλείας] ὠφελείας F τῶν om. Turn. τ' οἰκεῖα P 8. 9 ἐπιτετροφότων S¹: ἐπιτετραφότων ceteri (v) 10 tit. εἰς τὸ μὴ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν add. S mg M 12 ἐὰν] ἂν S νάμασι SF: νάματι ceteri (v) λόγων om. in textu S, add. mg S 13 ἐπαντλῆται FA, ἐ ex ἀ corr. H, ἐπαντλεῖται S: ἀπαντλῆται MGP ματαίας SAP χλεύγης S 14 τυφοπλαστῶν SA: τυφλοπαστῶν F, τυφλοπλαστῶν ceteri (v) τὰ] τοῦ F 14. 15 μακρᾶ ῥήσει S 15 προσιέμενος S δὲ M 16 συνάδων S¹, corr. S² ἀκοὴν μαρτυροῦσι scripsi: ἀκοῇ μ. codd. (v) 17 οὐκ S¹, corr. S² προσέξει S: προσέχει ceteri (v) διὰ τί; ὅτι] διότι HP (v) 18 γιγνομένοις M τινὰ τρόπον transp. F 19 δι' ὅλου HP (Turn.) συνεργοῦντος om. S πάντ' A, τὰ πάντα G 20 διελέγχεται] καταλάμπεται S δὲ M 21 πράγμασι μὲν οὐκ ἐντυγχάνοντα om. S 21. 22 ἑρμηνεύσει S 22 περιελκόμενος F

---

10 Exod. 23,1. 20. 21 Herod. I 8. (Heraclit. ap. Polyb. XII 27,1). cf. Leutsch GPG II p. 744. R. v. Scala, Studien des Polyb. I p. 88.

διὸ καὶ τῶν παρ' Ἕλλησιν ἔνιοι νομοθετῶν μεταγράψαντες ἐκ τῶν ἱερω- 61
τάτων Μωυσέως στηλῶν εὖ διατάξασθαι δοκοῦσι, μὴ μαρτυρεῖν ἀκοήν,
ὡς δέον, ἃ μὲν εἶδέ τις, πιστὰ κρίνειν, ἃ δὲ ἤκουσε, μὴ πάντως
βέβαια.

16 M. (3.) | Δεύτερον παράγγελμα κριτῇ δῶρα μὴ λαμβάνειν· τὰ γὰρ 62
δῶρα, φησὶν ὁ νόμος, πηροῖ μὲν ὀφθαλμοὺς βλέποντας, τὰ δὲ δίκαια
λυμαίνεται, τὴν δὲ διάνοιαν οὐκ ἐᾷ διὰ λεωφόρου βαίνειν ἐπ' εὐθείας.
καὶ τὸ μὲν δωροδοκεῖν ἐπ' ἀδίκοις παμπονήρων ἐστὶν ἀνθρώπων ἔργον, 63
τὸ δ' ἐπὶ δικαίοις ἐφ' ἡμισείᾳ πονηρευομένων· εἰσὶ γὰρ εὐπάρυφοί τινες
ἡμιμόχθηροι, δικαιάδικοι, τὴν ὑπὲρ τῶν πεπλημμελημένων τεταγμένοι
τάξιν κατὰ τῶν πλημμελησάντων, προῖκα δ' οὐκ ἀξιοῦντες νικῶντας
γράφειν οὓς νικᾶν ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τὴν γνῶσιν ὤνιον καὶ ἔμμισθον
ἀποφαίνοντες. εἶτα ἐπειδάν τις αἰτιᾶται, φασὶ μὴ παρατρέψαι τὸ δίκαιον 64
— ἡττηθῆναι μὲν γὰρ οὓς ἁρμόττον ἦν ἡττᾶσθαι, νενικηκέναι δ' οὓς
ἐχρῆν περιγίνεσθαι —, κακῶς ἀπολογούμενοι· δύο γὰρ δεῖ προσφέρεσθαι
τὸν ἀγαθὸν δικαστήν, νομικωτάτην γνῶσιν καὶ τὸ ἀδέκαστον· ὁ δὲ ἐπὶ
δώροις βραβευτὴς τοῦ δικαίου καλὸν φύσει πρᾶγμα λέληθεν αἰσχύνων.
ἐπεξαμαρτάνει δὲ καὶ δύο ἕτερα, τὸ μὲν ἐθίζων ἑαυτὸν εἶναι φιλοχρή- 65
ματον, ὅπερ ὁρμητήριον τῶν μεγίστων παρανομημάτων ἐστί, τὸ δὲ βλάπ-
των ὃν ἄξιον ἦν ὠφελεῖν τιμὴν τοῦ δικαίου κατατιθέντα. διὸ σφόδρα 66

---

1 ἔνιοι] ἔνι M   2 μωυσέως S: μωσέως ceteri   3 ἃ μὲν] συνεργοῦντος μέν· S   εἶδέ τις] εἰ δέ τις S   κρίνων P   ἃ δὲ ἤκουσε] ἢ ἀκοῦσαι S   δ' A   4 βεβαῖαν (sic) S   5 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δῶρα τὸν κριτὴν add. S mg M   δῶρον A   6 τοὺς ὀφθαλμοὺς A   τὰ δὲ] ῥήματα δὲ coni. Mang.   7 λοιμαίνεται S (ϋ ss. S^2)   ἐπ' ante εὐθείας om. S   8 ἔργων S   9 ἡμίσεια M   10 δίκαι ἄδικοι (sic) S   ὑπὲρ scripsi: παρὰ F, περὶ ceteri (v)   πεπλημμένων P   10. 11 τάξιν τεταγμένοι transp. A   11 νικῶντας om. S   12 γνῶσιν] κρίσιν S   13 εἶτα S: εἶτ' ceteri   παρατρέψασθαι H (v)   14 ἡττᾶσθαι] ἡττῆσθαι H (v)   15 περιγίνεσθαι S: περιγενέσθαι ceteri (v)   προσφέρεσθαι A: προφέρεσθαι ceteri (Turn.)   16 νομικωτάτην F, νομιμωτάτην S (μω ss.)   γνῶσιν] κρίσιν S   δὲ S: δ' ceteri   18 δύο ἕτερα A: δευτέρω S, δύ' ἕτερα ceteri   τὸ S^1, τῷ S^2 19 μεγίστων S: om. ceteri (Turn.)   ἐστίν S   τὸ S^1, τῷ S^2 19. 20 βλάπτον S, ων ex ειν corr. H   20 tit. εἰς τὸ δικαίως τὸ δίκαιον διώξεις (διώξει S) add. S mg M

---

2 μὴ μαρτυρεῖν ἀκοήν: cf. Dem. 57,4. [Dem.] 44,55. 46,7. Meier-Schömann-Lipsius, Att. Process p. 878. hinc corrigendum *de confus. ling.* § *141* ἀκοὴν μὴ μαρτυρεῖν.
5 Exod. 23,8. Deut. 16,19.   8. 9 Mel. Barocc. fol. 42v Φίλωνος: τὸ μὲν δωροδοκεῖν —πονηρευομένων. Maximi cod. Cahir. (v. ad p. 221,12) καὶ τὸ μὲν—πονηρευομένων.

παιδευτικῶς Μωυσῆς δικαίως τὸ δίκαιον προστάττει μεταδιώκειν, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ ἀδίκως ἔνεστι, διὰ τοὺς ἐπὶ δώροις τοῦ δικαίου βραβευτάς, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις, ἀλλὰ πανταχοῦ κατά τε γῆν καὶ θάλατταν καὶ ἐν ἅπασιν ὀλίγου δέω φάναι τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν.
67 ἤδη γοῦν ὀλιγοχρήματόν τις παρακαταθήκην λαβὼν ἀπέδωκεν, ἐπ' ἐνέδρᾳ μᾶλλον τοῦ λαμβάνοντος ἢ ὠφελείᾳ, ἵνα τὴν ἐν ὀλίγοις πίστιν δέλεαρ καθεὶς ἀγκιστρεύσηται τὴν ἐν μείζοσιν πίστιν, ὅπερ οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ τὸ δίκαιον μὴ δικαίως ἐπιτελεῖν· δίκαιον μὲν γὰρ ἡ τῶν ἀλλοτρίων
68 ἀπόδοσις, οὐ δικαίως δ' ἐγένετο, παρόσον ἐπὶ θήρᾳ πλειόνων. αἴτιον δὲ τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἐν τοῖς μάλιστα ἡ πρὸς τὸ ψεῦδος οἰκείωσις, ὅπερ ἐκ πρώτης γενέσεως καὶ σπαργάνων αὐτῶν τίτθαι καὶ μητέρες καὶ ὁ ἄλλος τῶν κατ' οἰκίαν ἀνδραπόδων καὶ ἐλευθέρων ὅμιλος ἔργοις καὶ λόγοις ἀεὶ σύντροφον κατασκευάζουσιν, ἁρμοζόμενοι καὶ ἑνοῦντες αὐτὸ τῇ ψυχῇ ὡς μέρος ἐκ φύσεως ἀναγκαῖον, ὅπερ, εἰ καὶ τῷ ὄντι φύσει συνεγεγέννητο, ὤφειλεν ἐπιτηδεύσει τῶν καλῶν ἐκτετμῆσθαι.
69 τί δ' οὕτως ἐν βίῳ καλὸν ὡς ἀλήθεια; ἣν ὁ πάνσοφος ἐστηλίτευσεν ἐν ἱερωτάτῳ χωρίῳ, κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως στολήν, | ἔνθα τὸ τῆς ψυχῆς p. 347
ἡγεμονικόν, ἀναθημάτων τῷ καλλίστῳ καὶ διαπρεπεστάτῳ βουληθεὶς αὐτὸν ἐπικοσμῆσαι, συγγενῆ δὲ δύναμιν ἀληθείᾳ παριδρύσατο, ἣν ἐκάλεσε δήλωσιν, ἀμφοτέρων τῶν ἐν ἡμῖν λόγων εἰκόνας, ἐνδιαθέτου τε καὶ προφορικοῦ· δεῖται γὰρ ὁ μὲν προφορικὸς δηλώσεως, ᾗ τὰ ἀφανῆ τῶν καθ' ἕκαστον ἡμῶν ἐνθύμια γνωρίζεται τῷ πέλας, ὁ δ' ἐνδιάθετος ἀληθείας, εἰς τελειότητα βίου καὶ πράξεων, δι' ὧν ἡ ἐπ' εὐδαιμονίαν ὁδὸς ἀνευρίσκεται.

---

1 μωυσῆς S: μωσῆς ceteri   καταδιώκειν M   3 οὐ μόνον — θάλατταν (4) om. F   δικαστηρίω A   πανταχοῦ S: καὶ πανταχοῦ ceteri (v)   3. 4 κατά τε γῆν καὶ θάλατταν om. S (fort. recte)   4 πᾶσιν S   6 μᾶλλον τοῦ om. A   τοῦ λαβόντος S   7 πίστιν Mang. (coll. *de plant.* § *101*): ἀδικίαν F, ἀπιστίαν ceteri   8 μὴ om. S   alt. δίκαιον] ἥδιον S[1], ἡδίων S[2]   9 δικαίως] δίκαιον F   δ' ἐγένετο S: δὲ γέγονε M, δὲ γίγνεται P, δὲ γίνεται ceteri (v)   10 δὲ] δὲ μάλιστα HP (Turn.)   τῶν om. Mang.   τοσούτων A   11 τιτθαὶ SP   καὶ ante μητέρες om. S   12 ὁ om. S   ἄλλως S[1], ἄλλος corr. S[2]   κατ' οἰκιῶν S   13 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri   14 ἐκ om. Turn.   καὶ om. F   15 συνεγεγένητο MF   ἐκτετμεῖσθαι S[1], corr. S[2]   16 ἐστηλίτευσεν mg H, ἐπετήδευσεν in textu HP   17 στολὴν om. S   18 ἀνάθημα S   καλλιστοτάτω (sic) A   19 ἀληθείας A   20 ἐνδϊσθέτου (sic) M   21 τὰ ἀφανῆ SA: τἀφανῆ ceteri   22 τῷ πέλας γνωρίζεται transp. F   23 ἡ codd.: om. v   24 ἀνευρίσκηται S, εὑρίσκεται A

---

1 Deut. 16,20.   16sqq. Exod. 28,26 (30).

(4.) Τρίτον παράγγελμα τῷ δικαστῇ τὰ πράγματα πρὸ τῶν κρινο- 70
μένων ἐξετάζειν καὶ πειρᾶσθαι πάντα τρόπον ἀφέλκειν αὐτὸν τῆς τῶν
δικαζομένων φαντασίας, εἰς ἄγνοιαν καὶ λήθην βιαζόμενον ὧν ἐπιστήμην
εἶχε καὶ μνήμην, οἰκείων, φίλων, πολιτῶν, καὶ πάλιν ἀλλοτρίων, ἐχθρῶν,
ξένων, ἵνα μήτε εὔνοια μήτε μῖσος ἐπισκιάσῃ τῶν δικαίων τὴν γνῶσιν·
ἀνάγκη γὰρ οἷα τυφλὸν δίχα βάκτρου προερχόμενον καὶ τοὺς ποδηγετή-
σοντας οὐκ ἔχοντα οἷς βεβαίως ἐπερείσεται πταίειν. ὅθεν προσήκει τὸν 71
ἀγαθὸν δικαστὴν τοὺς μὲν κρινομένους, οἵτινες ἂν ὦσι, παρακαλύπτεσθαι,
τὴν δὲ φύσιν τῶν πραγμάτων ἄπλαστον καὶ γυμνὴν ὁρᾶν, μὴ πρὸς
δόξας ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν μέλλοντα κρίνειν καὶ τοιαύτην ἔννοιαν λαβόντα,
ὅτι „ἡ μὲν κρίσις τοῦ θεοῦ ἐστιν" (Deut. 1,17), ὁ δὲ δικαστὴς ἐπί-
τροπος τῆς κρίσεως· ἐπιτρόπῳ δ' οὐκ ἐφεῖται τὰ τοῦ κυρίου χαρίζεσθαι,
παρακαταθήκην εἰληφότι τὴν πάντων τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον
ἀρίστην παρὰ τοῦ πάντων ἀρίστου.

(5.) Πρὸς δὲ τοῖς λεχθεῖσιν ἤδη καὶ ἄλλο σοφὸν εἰσηγεῖται· κελεύει 72
⟨γὰρ⟩ πένητα ἐν κρίσει μὴ ἐλεεῖν ὁ πᾶσαν σχεδόν τι τὴν νομοθεσίαν
πεπληρωκὼς τῶν εἰς ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν διαταγμάτων καὶ μεγάλας
μὲν ἀπειλὰς ἐπανατεινόμενος ὑπερόπταις καὶ ἀλαζόσι, μεγάλα δὲ προθεὶς
ἆθλα τοῖς τὰ ἀτυχήματα τῶν πέλας εἰς ἐπανόρθωσιν ἄγειν ἀξιοῦσι καὶ
τὰς περιουσίας οὐκ ἴδια κτήματα νομίζουσιν ἀλλὰ κοινὰ τῶν ἐν ἐνδείαις.
ὃ γὰρ ἔφη τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν πρότερον, ἀληθές ἐστιν, ὅτι παρα- 73
πλήσιον οὐδὲν ἄνθρωποι θεῷ δρῶσιν ἢ χαριζόμενοι. τί δ' ἂν εἴη

1 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν πρόσωπον ἐν (ἐν om. M) κρίσει add. S mg M τρίτον S: τὸ τρίτον ceteri (v) 2 αὐτὸν AG: αὐτὰ H[1] (Turn.), αὑτὸν ceteri 5 μήτε εὔνοια S: μήτ' εὔνοια ceteri τῶν δικαίων τὴν γνῶσιν S: τὴν γνῶσιν τῶν δικαίων ceteri (v) 6 περιερχόμενον M 6. 7 τοὺς ποδηγετήσαντας HP, τοὺς ποδηγήσοντας F, τοῦ ποδηγετήσοντος S 7 ἔχοντασ S[1] ut vid., sed σ(?) eras. ἐπερείσονται S 8 ὦσιν S 10 δόξας codd.: δόξαν v εὔνοιαν in ἔννοιαν corr. F 12 τῆς om. S ἐφεῖται F: ἐφίεται ceteri (v) κυρίου] θεοῦ H (Turn.) 13 τῶν om. S 15 tit. εἰς τὸ οὐκ ἐλεήσεις τὸν (τὸν om. S) πτωχὸν ἐν κρίσει add. S mg M σοφὸν S (prob. Mang.): θαυμάσιον ceteri (v) κελεύει S: κελεύων ceteri (v) 16 γὰρ addidi ἐν κρίσει S: εἰς κρίσιν F, κρίσει (om. ἐν) ceteri (v) σχεδόν τι SFM: τι om. ceteri (v) 18 δὲ om. A 19 τὰ ἀτυχήματα S: τἀτυχήματα ceteri 20 οὐχ S[1], οὐκ corr. S[2] ἐν om. F 21 τὸ F[1], τις corr. F[2] τῶν πρότερον S: τῶν προτέρων ceteri (v) 22 ἂν] αὐ F (Mang.)

1 Deut. 1,17. 16,19. 16 Exod. 23,3. 21 testimonia praebet Vahlen[3] ad librum Περὶ ὕψους p. 2,16. cf. etiam *Cic. pro Ligario 38* . . . homines enim ad deos nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando.

74 χρεῖττον ἀγαθὸν ἢ μιμεῖσθαι θεὸν γενητοῖς τὸν ἀίδιον; μήτ' οὖν ὁ
πλούσιος ἄργυρον καὶ χρυσὸν οἴκοι συναγαγὼν ἄφθονον θησαυροφυλακείτω,
προφερέτω δ' εἰς μέσον, ἵνα τὸ σκληροδίαιτον τῶν ἀπόρων ἱλαραῖς μετα-
δόσεσι λιπαίνῃ, μήτ', εἴ τις ἔνδοξος, ὑψηλὸν αἴρων αὐτὸν αὐχείτω
φρυαττόμενος, ἀλλ' ἰσότητα τιμήσας μεταδιδότω παρρησίας τοῖς ἀδόξοις·
| ὅ τε ῥώμῃ κεχρημένος σώματος ἔρεισμα τῶν ἀσθενεστέρων ἔστω καὶ p. 348
μὴ καθάπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι καταπαγκρατιαζέτω τοὺς ἐλάττους
ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ φιλοτιμείσθω τῆς ἰδίας ἰσχύος μεταδιδόναι τοῖς
75 ἐξ ἑαυτῶν ἀπειρηκόσιν. ὅσοι μὲν γὰρ ἀπὸ πηγῶν ἠρύσαντο τῶν σοφίας,
φθόνον ὑπερόριον τῆς διανοίας ἐληλακότες ἄνευ προτροπῆς αὐτοκέλευστοι
ταῖς τῶν πλησίον ὠφελείαις ἐπαποδύονται, τὰ λόγων νάματα ταῖς ψυχαῖς
ἐκείνων δι' ὤτων ἐπαντλοῦντες εἰς μετουσίαν τῆς ὁμοίας ἐπιστήμης·
καὶ ἐπειδὰν ἴδωσιν ὥσπερ εὔβλαστα καὶ εὐγενῆ μοσχεύματα νέους εὐφυεῖς,
γεγήθασιν οἰόμενοι κληρονόμους ἀνευρηκέναι τοῦ ψυχικοῦ πλούτου, ὃς
μόνος ἀληθείᾳ πλοῦτός ἐστι, καὶ παραλαβόντες γεωργοῦσι τὰς ψυχὰς
δόγμασι καὶ θεωρήμασι, μέχρις ἂν στελεχωθεῖσαι καρπὸν τὸν καλο-
76 κἀγαθίας ἐνέγκωσι. τοιαῦτα τοῖς νόμοις ἀγάλματα συνύφανται καὶ
πεποίκιλται πρὸς εὐπορίαν ἀπόρων, οὓς ἐπὶ μόνης κρίσεως ἐλεεῖν οὐ
θεμιτόν· ἔλεος γὰρ ἐπ' ἀτυχήμασιν, ὁ δ' ἑκουσίῳ γνώμῃ πονηρευόμενος
77 οὐκ ἀτυχής, ἀλλ' ἄδικος. τιμωρίαι δ' ἐπ' ἀδίκοις ὡς ἐπὶ δικαίοις τιμαὶ
βεβαιούσθωσαν· ὥστε μηδεὶς μοχθηρὸς ἄπορος ὑπείλλων καὶ ὑποστέλλων
ἀχρηματίας οἴκτῳ τὸ δίκην δοῦναι παρακρουέσθω, δεδρακὼς οὐκ ἐλέου
— πόθεν; — ἀλλ' ὀργῆς ἄξια. καὶ ὁ δικάζειν εἰσιὼν καθάπερ ἀργυρα-
μοιβὸς ἀγαθὸς διαιρείτω καὶ διακρινέτω τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων,
78 ἵνα μὴ φύρηται συγχεόμενα τοῖς παρασήμοις τὰ δόκιμα. πολλὰ μὲν
οὖν ἄλλα πρός τε ψευδομάρτυρας καὶ δικαστὰς ἔνεστι λέγειν· ὑπὲρ δὲ

---

1 γεννητοῖς AHP (v) μὴ γοῦν A 2 οἴκοις MP ἄφθονα F
4 λιπαίνη AG: λιπαίνει S, λιπάνη ceteri (Turn.) μήτ' εἴ τις] μήτε τις S
αὐτὸν αἴρων transp. A αὐτὸν MFP 5 μεταδότω A 6 ὅ τε SM:
ὁ δὲ ceteri (v) σώματι F ἔρισμα S[1], corr. S[2] 7 ἀγῶσιν S
9 ἐξ αὐτῶν S ὑπειρηκόσιν S τῶν σοφίας] τῆς σοφίας S, τὴν σοφίαν H[1]P
10 ἀπεληλακότες AGP[2] (Mang.) ἄνευ τροπῆς F 11 τὰ om. S
12 ἐπαντλοῦντες] πάντα καινοῦντες (ε supra) S (ε ss. S[2]) 13 εἴδωσιν F 15 ἐστὶν S
16 μέχρι S[1], μέχρις S[2] στελεχωθῶσαι HP τὸν] τῆς F (Mang.)
17 ἐνέγκωσιν S τοσαῦτα A ἀγάλματα] παραγγέλματα coni. Mang.
συνυφαίνεται S 18 τῆς κρίσεως F 19 ἑκουσία HP (v) 20 τιμωρίαι S[2]A:
τιμωρία ceteri (v) δὲ MA 21 ὑπείλλων S: ὑπάρχων ceteri (v)
23 ὀργῆς] οἰμωγῆς S δικάζων S 24 διακρϊέτω (sic) A 26 ψευδο-
μάρτυρας S: ψευδομαρτυρίας ceteri (Turn.)

τοῦ μὴ μακρηγορεῖν ἰτέον ἐπὶ τὸ τελευταῖον τῶν δέκα λογίων, ὃ κεφαλαιώδει τύπῳ καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον κεχρησμῴδηται, τοῦτο δ' ἐστίν· „οὐκ ἐπιθυμήσεις.“

Οὐκ ἐπιθυμήσεις.

(1.) Πᾶν μὲν πάθος ἐπίληπτον, ἐπεὶ καὶ πᾶσα ἄμετρος καὶ πλεο- 79
νάζουσα ὁρμὴ καὶ τῆς ψυχῆς ἡ ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις ὑπαίτιος· ἑκάτερον γὰρ τούτων ⟨τί⟩ ἐστιν ἕτερον ἢ παλαιὸν πάθος ἐξηπλωμένον; εἴ τις οὖν μὴ μέτρα ταῖς ὁρμαῖς ὁρίζει μηδὲ χαλινὸν ὥσπερ τοῖς ἀφηνιασταῖς ἵπποις ἐντίθησι, πάθει χρῆται δυσιάτῳ, κἄπειτα λήσεται διὰ τὸν ἀφηνιασμὸν ἐξενεχθεὶς οἷα ὑπὸ ἁρμάτων ἡνίοχος εἰς φάραγγας
ἢ βάραθρα δυσαναπόρευτα, ἐξ ὧν μόλις ἔστι σῴζεσθαι. τῶν δὲ παθῶν 80
οὕτως οὐδὲν ἀργαλέον ὡς ἐπιθυμία τῶν ἀπόντων ὅσα τῷ δοκεῖν ἀγαθῶν,
149 M. πρὸς ἀλήθειαν οὐκ ὄντων, χαλεποὺς καὶ ἀνηνύτους | ἔρωτας ἐντίκτουσα· ἐπιτείνει γὰρ καὶ ἐπελαύνει μέχρι πορρωτάτω τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἄπειρον, φεύγοντος ἔστιν ὅτε τοῦ διωκομένου καταφρονητικῶς οὐκ ἐπὶ νῶτα ἀλλ'
ἀντικρύ. ὅταν γὰρ ἐπιτρέχουσαν αἴσθηται μετὰ σπουδῆς τὴν ἐπιθυμίαν, 81
ἠρεμῆσαν ἐπ' ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ δελεάσαι καὶ ἐλπίδα συλλήψεως τῆς [καθ'] αὐτοῦ παρασχεῖν, ἐξαναχωρεῖ μακροτέροις διαστήμασι κατακερτομοῦν· ἡ δὲ ἀπολειπομένη καὶ ὑστερίζουσα σφαδᾴζει Ταντάλειον τιμωρίαν ἐπιφέρουσα κακοδαίμονι ψυχῇ· καὶ γὰρ ἐκεῖνον λόγος ἔχει ποτὸν μὲν ἀρύσασθαι βουλόμενον ἀδυνατεῖν, ὑποφεύγοντος ὕδατος, εἰ δὲ καρπὸν ἐθελήσειε δρέψασθαι, πάντας ἀφανίζεσθαι, στειρουμένης τῆς περὶ τὰ
δένδρα εὐφορίας. ὡς γὰρ αἱ ἀμείλικτοι καὶ ἀπαρηγόρητοι δέσποιναι τοῦ 82
σώματος, δίψα ⟨καὶ⟩ πεῖνα, κατατείνουσιν αὐτὸ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν

1 τελευτέον S ι' M ὃ] ὅπερ S 3 δέ ἐστιν A οὐκ ἐπιθυμήσεις om. S 4 tit. οὐκ ἐπιθυμήσεις S mg M 7 ἑκατέρων M τί addidi, οὐκ add. Mang. 8 ὁρίζει M: ὁρίζῃ S (v) 9 ἐντίθησιν S κἄπειτα SM: καὶ ἔπειτα v 11 ἢ SM: καὶ v 12 τῷ ex τὸ corr. S ἀγαθὰ M 13 πρὸς δ' ἀλήθειαν conicio 14 ἐπιτείνειν . . . ἐπελαύνειν Mang. (voluit ἐπιτείνει . . . ἐπελαύνει): ἀποτείνειν . . . ἀπελαύνειν SM ἄπειρον Mang.: ἄπορον SM 15 ἀλλ'] ἄλλα (sic) Mang. 16 ἀντικρύς S[1], corr. S[2] 17 ἠρεμῆσαν Mang.: ἠρεμοῦσαν SM ἐφολίγον S (π ss. S[2]) 17. 18 τῆς καθ' αὐτοῦ SM; καθ' seclusi; τῆς ψυχῆς κατ' αὐτοῦ v (τῇ ψυχῇ coni. Mang.) 18 κατακερτομοῦν Mang.: κατακερτομῶν SM 19 ἀπολειπομένη M: ἀπολιπομένη S ταντάλιον SM (v) 20 ψυχῇ Mang.: τύχῃ SM πότον S 22 ἐθελήσειεν S πάντας S: πάντα M (v) 23 ὡς SM: ὥσπερ v ἀπαρηγόρητοι SM: ἀπαραγόρητοι v 24 καὶ add. Mang., om. SM

ἐκ βασανιστοῦ τροχιζομένων ἄχρι θανάτου πολλάκις, εἰ μή τις αὐτὰς ἐξηγριωμένας τιθασεύσει ποτοῖς καὶ σιτίοις, οὕτως ἡ ἐπιθυμία κενὴν ἀποδείξασα τὴν ψυχὴν λήθῃ μὲν τῶν παρόντων, μνήμῃ δὲ τῶν μακρὰν ἀφεστηκότων οἶστρον καὶ μανίαν ἀκάθεκτον ἐγκατασκευάσασα, βαρυτέρας μὲν τῶν πρότερον δεσποινῶν ὁμωνύμους δ' ἐκείναις ἀπειργάσατο, δίψαν τε καὶ πεῖναν, οὐ τῶν περὶ γαστρὸς ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ χρημάτων, δόξης, ἡγεμονιῶν, εὐμορφίας, ἄλλων ἀμυθήτων ὅσα κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον

83 ζηλωτὰ καὶ περιμάχητα εἶναι δοκεῖ. καὶ καθάπερ ἡ λεγομένη παρὰ τοῖς ἰατροῖς ἑρπηνώδης νόσος οὐκ ἐφ' ἑνὸς ἵσταται χωρίου, κινεῖται δὲ καὶ περιθεῖ καί, ὡς αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, διέρπει πάντῃ σκιδναμένη καὶ χεομένη, πᾶσαν τὴν κοινωνίαν τῶν τοῦ σώματος μερῶν ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν συλλαμβάνουσα καὶ συνείρουσα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἐπιθυμία δι' ὅλης ᾄττουσα τῆς ψυχῆς οὐδὲν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἀπαθὲς αὐτῆς ἐᾷ, μιμουμένη τὴν ἐν ἀφθόνῳ ὕλῃ πυρὸς δύναμιν· ἐξάπτει γὰρ καὶ ἀναφλέγει, μέχρις ἂν διαφαγοῦσα πᾶσαν αὐτὴν ἐξαναλώσῃ.

84 (2.) τοσοῦτον ἄρα καὶ οὕτως κακὸν ὑπερβάλλον ἐστὶν ἐπιθυμία, μᾶλλον δ', εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἁπάντων πηγὴ τῶν κακῶν· σῦλα γὰρ καὶ ἁρπαγαὶ καὶ χρεωκοπίαι συκοφαντίαι τε καὶ αἰκίαι καὶ προσέτι φθοραὶ καὶ μοιχεῖαι καὶ ἀνδροφονίαι καὶ πάνθ' ὅσα ἰδιωτικὰ ἢ δημόσια ἢ ἱερὰ

85 ἢ βέβηλα ἀδικήματα πόθεν ἄλλοθεν ἐρρύη; τὸ γὰρ ἀψευδῶς ἂν λεχθὲν ἀρχέκακον πάθος ἐστὶν ἐπιθυμία, ἧς ἓν τὸ βραχύτατον ἔγγονον, ἔρως, οὐχ ἅπαξ ἀλλ' ἤδη πολλάκις ἀμυθήτων κατέπλησε τὴν οἰκουμένην συμφορῶν, ἃς οὐδ' ὁ σύμπας τῆς γῆς κύκλος ἐχώρησεν, | ἀλλὰ διὰ πλῆθος p. 35 ὥσπερ ὑπὸ χειμάρρου φορᾶς εἰς θάλατταν εἰσέπεσον, καὶ πανταχοῦ πάντα πελάγη πολεμίων κατεπλήσθη νηῶν καὶ ὅσα καινουργοῦσιν οἱ ναυτικοὶ πόλεμοι συνηνέχθη καὶ ἐπιπεσόντα ἀθρόα πάλιν εἰς νήσους καὶ ἠπείρους ὑπεσύρη, διαυλοδρομήσαντα καθάπερ ἐν ταῖς παλιρροίαις ἀφ' ὧν ἤρξατο

86 φέρεσθαι. τρανοτέραν δὲ τοῦ πάθους ἐνάργειαν ληψόμεθα τὸν τρόπον τοῦτον· ὅσων ἂν ἐπιθυμία προσάψηται, μεταβολὴν ἀπεργάζεται τὴν πρὸς

---

1 ἐν S[1], ἐκ corr. S[2] 2 τιθασεύσῃ S, τιθασσεύσει M: τιθασσεύῃ v 4 βαρυτέρας SM: βαρυτέρους v 5 δεσποινῶν SM: δεσποτῶν v δὲ v 6 περὶ γαστρὸς ⟨καὶ τῶν περὶ γαστέρα⟩ coni. Mang. 9 κινεῖται] μηκύνεται coni. Mang. 10 περιθεῖ scripsi (cf. Lob. Phryn. p. 220): περιθέει SM; ἐπιθέει coni. Mang. ὡς] ὡς καὶ M αὐτό που SM: που om. v 12 συνείρουσα] συναιροῦσα coni. Mang. 17 σύλα SM: σῦλαι v 18 χρεοκοπίαι SM 20 ἀψευδὲς M 22 ἀμυθήτων κακῶν καὶ συμφορῶν κατέπλησε τὴν οἰκουμένην M 25 πολεμικῶν coni. Mang. κατεπλήσθη] κατέπλησαν coni. Mang. 27 ὑπεσύρη M (Mang.): ὑπεσύρει S ἤρξατο S (ν ss. S[2]): ἤρξαντο M (v) 28 ἐνάργειαν Mang.: ἐνέργειαν SM

τὸ χεῖρον, οἷα τὰ ἰοβόλα ζῷα καὶ τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων. τί δ' 87
ἐστὶν ὃ λέγω; εἰ πρὸς χρήματα γένοιτο, κλέπτας ἀποτελεῖ καὶ βαλαντιο-
τόμους καὶ λωποδύτας καὶ τοιχωρύχους χρεωκοπίαις τε καὶ παρακατα-
θηκῶν ἀρνήσεσι καὶ δωροδοκίαις καὶ ἱεροσυλίαις καὶ τοῖς ὁμοιοτρόποις
ἅπασιν ἐνόχους. εἰ δὲ πρὸς δόξαν, ἀλαζόνας, ὑπερόπτας, ἀβεβαίους καὶ 88
ἀνιδρύτους τὸ ἦθος, φωναῖς τὰ ὦτα πεφρακότας, ταπεινουμένους ἐν
ταὐτῷ καὶ πρὸς ὕψος ἐπαιρομένους διὰ τὰς τῶν πληθῶν ἀνωμαλίας
ἐπαινούντων καὶ ψεγόντων ἀκρίτῳ φορᾷ, πρὸς ἔχθραν καὶ φιλίαν ἀνεξε-
τάστους, ὡς ῥᾳδίως ἑκάτερον ἀνθυπαλλάττεσθαι, καὶ τἆλλ' ὅσα τούτοις
ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ. πρὸς δὲ ἀρχὴν εἰ γένοιτο ἐπιθυμία, στασιώδεις, 89
ἀνίσους, τυραννικοὺς τὰς φύσεις, ὠμοθύμους, ἐχθροὺς τῶν πατρίδων,
ἀσθενεστέροις δεσπότας ἀμειλίκτους, τὴν ἰσχὺν ἴσοις ἀσυμβάτους πολε-
μίους, δυνατωτέρων κόλακας εἰς τὴν δι' ἀπάτης ἐπίθεσιν. εἰ δὲ πρὸς
σώματος κάλλος, φθορεῖς, μοιχούς, παιδεραστάς, ἀκολασίας καὶ λαγνείας
ζηλωτάς, μεγίστων κακῶν ὡς εὐδαιμονικωτάτων ἀγαθῶν. ἤδη δὲ καὶ 90
ἐπὶ γλῶτταν φθάσασα μυρία ἐνεωτέρισεν· ἔνιοι γὰρ ἐπιθυμοῦσιν ἢ τὰ
λεκτέα σιωπᾶν ἢ τὰ ἡσυχαστέα λέγειν, καὶ ἀναφθεγγομένοις ἕπεται
τιμωρὸς δίκη καὶ ἐχεμυθοῦσι [καὶ] τοὐναντίον. ἀψαμένη δὲ τῶν περὶ 91
γαστέρα παρέχεται γαστριμάργους, ἀκορέστους, ἀσώτους, ὑγροῦ καὶ
διαρρέοντος ζηλωτὰς βίου, χαίροντας οἰνοφλυγίαις, ὀψοφαγίαις, ἀκράτου
καὶ ἰχθύων καὶ ἐδεσμάτων [καὶ] κακοὺς δούλους, περὶ συμπόσια καὶ
τραπέζας ἰλυσπωμένους λίχνων τρόπον κυνιδίων, ἐξ ὧν τὴν ἀθλίαν καὶ
ἐπάρατον συμβαίνει ζωὴν ἀποτελεῖσθαι, παντὸς ἀργαλεωτέραν θανάτου.
ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας οἱ μὴ χείλεσιν ἄκροις γευσάμενοι φιλοσοφίας, 92
ἀλλὰ τῶν ὀρθῶν δογμάτων αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντες, διερευνησάμενοι
φύσιν ψυχῆς καὶ τριττὸν εἶδος ἐνιδόντες αὐτῇ, τὸ μὲν λόγου, τὸ δὲ
θυμοῦ, τὸ δ' ἐπιθυμίας, λόγῳ μὲν ὡς ἡγεμόνι τὴν ἄκραν ἀπένειμαν

1 οἷαν coni. Wendl. alt. τὰ om. Richt. 1. 2 δ' ἐστὶν SM: δέ ἐστιν v 3 χρεοκοπίαις S 6 ἀΐδρύτους SM, corr. Mang. 7 ἀνωμαλίας SM: ἀνομαλίας v 8 pr. καὶ S: ἢ M alt. καὶ SM: ἢ v 9 τἆλλ' SM: τἆλλα Mang. 11 τὰς φύσεις τυραννικοὺς transp. M 12 ἀσθενεστέροις scripsi: ἀσθενεστέρους SM; ἀσθενεστέρων Mang. 15 ἤδη SM: ἤδε v 17 ἀναφθεγγομένοις scripsi: ἀναφαινομένοις SM (v) 18 τίμωρος v ἐχεμυθοῦσιν S καὶ seclusi 19. 20 ὑγροῦ καὶ διαρρέοντος Mang.: ὑγροὺς διαρρέοντας SM 21 αἰδεσμάτων S (ἐ ss. S[2]) καὶ seclusit Mang., καινῶν coni. Wendl. 24 ἕνεκεν S 25 ὀρθῶν] τροφίμων coni. Mang. 26 τριττὸν Wendl. (Benzelius): τρίτον SM αὐτῇ Mang.: αὐτῆς SM

26 cf. Plat. Phaedr. 246 a, 253 c. Rep. IV 438 d. Tim. 69 c, al.

οἰκειότατον ἐνδιαίτημα κεφαλήν, ἔνθα καὶ | τῶν αἰσθήσεων αἱ τοῦ νοῦ p. 351 M
93 καθάπερ βασιλέως δορυφόροι τάξεις παρίδρυνται, θυμῷ δὲ τὰ στέρνα, τῇ
μὲν ἵνα στρατιώτου τρόπον θώρακα ἀμπεχόμενος, εἰ καὶ μὴ ἀπαθὴς
ἐν πᾶσιν, ἀλλά τοι δυσάλωτος ᾖ, τῇ δ' ἵνα καὶ πλησίον τοῦ νοῦ παρῳ-
κισμένος ὑπὸ τοῦ γείτονος ὠφελῆται, κατεπᾴδοντος αὐτὸν φρονήσει καὶ
πραϋπαθῆ κατασκευάζοντος, ἐπιθυμίᾳ δὲ τὸν περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ
94 καλούμενον διάφραγμα χῶρον· ἔδει γὰρ αὐτὴν ἥκιστα μετέχουσαν λογισ-
μοῦ πορρωτάτω τῶν βασιλείων αὐτοῦ διῳκίσθαι, μόνον οὐκ ἐπ' ἐσχατιαῖς,
καὶ πάντων ἀπληστότατον καὶ ἀκολαστότατον οὖσαν θρεμμάτων ἐμ-
95 βόσκεσθαι τόποις, ἐν οἷς τροφαί τε καὶ ὀχεῖαι. (3.) πρὸς ἅ μοι δοκεῖ
πάντα ἀπιδὼν ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς ἐκδύσασθαι τὸ πάθος καὶ μυσα-
ξάμενος ὡς αἴσχιστον καὶ τῶν αἰσχίστων αἴτιον ἀπεῖπεν ἐν τοῖς
μάλιστα τὴν ἐπιθυμίαν ὥς τινα τῆς ψυχῆς ἑλέπολιν, ἧς ἀναιρεθείσης
ἢ πειθαρχούσης κυβερνήτῃ λογισμῷ πάντα διὰ πάντων εἰρήνης, εὐνο-
μίας, ἀγαθῶν τελείων, ἀναπεπλήσεται πρὸς εὐδαίμονος βίου παντέλειαν.
96 φιλοσύντομος δ' ὢν καὶ εἰωθὼς ἐπιτέμνειν τὰ ἀπερίγραφα τῷ πλήθει
παραδειγματικῇ διδασκαλίᾳ μίαν τὴν περὶ γαστέρα πραγματευομένην
ἐπιθυμίαν ἄρχεται νουθετεῖν τε καὶ παιδεύειν, ὑπολαμβάνων καὶ τὰς
ἄλλας οὐκέθ' ὁμοίως ἀφηνιάσειν, ἀλλὰ σταλήσεσθαι τῷ τὴν πρεσβυ-
τάτην καὶ ὡς ἡγεμονίδα μεμαθηκέναι τοῖς σωφροσύνης νόμοις πειθαρχεῖν.
97 τίς οὖν ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχῆς; συνεκτικώτατα δύο ἐστίν, ἐδωδὴ καὶ
πόσις. ἑκάτερον αὐτῶν οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐπεστόμισε διατάγμασι καὶ
πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς φιλανθρωπίαν καὶ — τὸ μέγιστον — πρὸς
εὐσέβειαν ἀγωγοτάτοις.
98 Ἀπάρχεσθαι γὰρ ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ θρεμμάτων

1 αἱ τοῦ νοῦ Mang.: ἀεὶ τοῦ νόμου SM 2. 3 τῇ μὲν Mang.: τί μὲν M, τὴν μὲν S 3 εἰ καὶ μὴ Mang.: εἰ μὴ καὶ SM 4 ἀλλά τοι SM: ἀλλὰ καὶ v τῇ δ' S: τί δ' M ἵνα καὶ SM: καὶ om. v νοῦ Mang.: νόμου SM 5 ὠφελῆται Mang.: ὠφελεῖται SM αὐτὸν Mang.: αὐτῷ SM 6 πραϋπαθῆ scripsi: πραοπαθῆ SM, πράα πάθη v τὸν περὶ M (coni. Mang.): τῇ περὶ S 8 διωκεῖσθαι SM, corr. Mang. 9 ἀπλειστότατον S[1], corr. S[2] 10 τόποις Mang.: τροποῖς (sic) SM τροφαί τε SM: τε om. v ὀχίαι S 11 ἀφιδὼν S (π ss. S[2]) ἐκδύσασθαι] ἐκμισῆσαι coni. Mang. vel ἐπαποδύσασθαι τῷ πάθει; ἐκλύσασθαι conieceram 13 ἀναιρηθείσης (sic) Mang. Richt. 15 εὐδαίμονος βίου παντέλειαν SM: εὐδαιμονίαν παντελείαν v 19 ἀφηνιάσειν M (Mang.): ἀφηνιᾶσιν S 20 ὡς om. M (fort. recte) πιθαρχεῖν S[1], corr. S[2] 21 οὖν om. M δύω v 22 ἑκάτερον ⟨οὖν⟩ conicio διατάγμασιν S 25 tit. περὶ ἀπαρχῶν add. S mg M

25 Exod. 22,29. 30. 34,26. Num. 18,12. 13. Deut. 15,19. 20. 18,4.

καὶ τῶν ἄλλων κελεύει καὶ τὰς ἀπαρχὰς διανέμειν εἴς τε θυσίας καὶ
τοὺς ἱερωμένους, τὰς μὲν ἕνεκα εὐχαριστίας τῆς πρὸς θεὸν ὑπὲρ εὐγονίας
καὶ εὐφορίας ἁπάντων, τοὺς δ' ἕνεκα τῆς περὶ τὸ ἱερὸν ἁγιστείας,
μισθὸν ληψομένους τῶν περὶ τὰς ἱερουργίας ὑπηρεσιῶν. ἐφίεται δὲ τὸ 99
παράπαν οὐδενὶ γεύσασθαί τινος ἢ μεταλαβεῖν, πρὶν διακρῖναι τὰς ἀπαρ-
χάς, ἅμα καὶ πρὸς ἄσκησιν τῆς βιωφελεστάτης ἐγκρατείας· ὁ γὰρ ταῖς
περιουσίαις, αἷς ἤνεγκαν αἱ τοῦ ἔτους ὧραι, μαθὼν μὴ ἐντρέχειν, ἀλλ'
ἀναμένων, ἄχρις ἂν αἱ ἀπαρχαὶ καθοσιωθῶσι, τὸν ἀφηνιασμὸν τῶν
ὁρμῶν ἔοικεν ἀναχαιτίζειν ἐξευμαρίζων τὸ πάθος.

M. (4.) | Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν τῶν ἄλλων μετουσίαν ἐφῆκε καὶ χρῆσιν 100
ἀδεᾶ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς ἱερᾶς πολιτείας, ἀλλ' ὅσα τῶν χερσαίων ἢ
ἐνύδρων ἢ πτηνῶν ἐστιν εὐσαρκότατα καὶ πιότατα, γαργαλίζοντα καὶ
ἐρεθίζοντα τὴν ἐπίβουλον ἡδονήν, πάντα ἀνὰ κράτος ἀπεῖπεν, εἰδὼς ὅτι
τὴν ἀνδραποδωδεστάτην τῶν αἰσθήσεων δελεάσαντα γεῦσιν ἀπληστίαν
ἐργάσεται, δυσίατον κακὸν ψυχαῖς τε καὶ σώμασιν· ἀπληστία γὰρ τίκτει
δυσπεψίαν, ἥτις ἐστὶ νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων ἀρχή τε καὶ πηγή.
χερσαίων μὲν οὖν τὸ συῶν γένος ἥδιστον ἀνωμολόγηται παρὰ τοῖς χρω- 101
μένοις, ἐνύδρων δὲ τὰ γένη τῶν ἀλεπίδων. * * * πρὸς γὰρ ἐγκράτειαν,
εἰ καί τις ἄλλος, ἱκανὸς ὢν ἀλεῖψαι τοὺς εὐφυῶς ἔχοντας πρὸς ἄσκησιν
ἀρετῆς δι' ὀλιγοδείας καὶ εὐκολίας γυμνάζει καὶ συγκροτεῖ, πειρώμενος
ἀφελεῖν πολυτέλειαν· οὔτε σκληραγωγίαν, ὡς ὁ Λακεδαιμόνιος νομοθέτης, 102
ἀποδεξάμενος οὔτε τὸ ἁβροδίαιτον, ὡς ὁ τοῖς Ἴωσι καὶ Συβαρίταις τὰ

3 τοὺς δ' Mang.: τῆς δ' S, τὰς δ' M ἁγιαστίας S (alt. α delevit S²), ἁγιστίας M, corr. Mang. 4 ἐφίεται] ἐφεῖται conicio 5 μεταβαλεῖν Richt. Tauchn. 6 βιωφιλεστάτης Mang. Richt. 7 αἷς S: ἃς M ἐντρέχειν scripsi: συντρέχειν SM, ἐπιτρέχειν v 8 ἀναμένων SM: ἐπιμένων v καθοσιωθῶσιν S 10 tit. περὶ ζώων add. S τὴν M: om. S (v) ἐφῆκε scripsi: ἀφῆκε(ν) SM 14 ἀνδραποδωδεστάτην SM: ἀνδραπωδεστάτην v 15 ἐργάσηται SM, corr. Mang. 17 συῶν SM: ὑῶν v 18 ἀλεπίδων] ἀλεπιδώτων conicio ante πρὸς γὰρ κτλ. pauca intercidisse arbitror, velut τούτων δὴ χρήσεως ἀνέχειν κελεύει 19 εἰ καί M, εἰ κέ S (αι ss. S²): εἴ κέ v 20 ὀλιγοδεῖας M: ὀλιγοδεείας S; ὀλιγοδείας v

3 Num. 18,31. 17. 18 Lev. 11,7. 10. Deut. 14,8. 10. 18 cf. *Clem. Alex. Strom. II 20 p. 484 P.* πάσης τοίνυν ἀρετῆς μεμνημένος ὁ θεῖος νόμος ἀλείφει μάλιστα τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν ἐγκράτειαν, θεμέλιον ἀρετῶν κατατιθέμενος ταύτην, καὶ δὴ προπαιδεύει ἡμᾶς εἰς τὴν περιποίησιν τῆς ἐγκρατείας ἀπὸ τῆς τῶν ζῴων χρήσεως ἀπαγορεύων μεταλαμβάνειν τῶν ὅσα φύσει πίονα, καθάπερ τὸ τῶν συῶν γένος εὐσαρκότατον τυγχάνον· τρυφητιῶσι γὰρ ἡ τοιαύτη χρῆσις χορηγεῖται. ... τῶν τε ἰχθύων ὁμοίως ἀπηγόρευσε μεταλαμβάνειν, στέλλων ἡμῶν τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνων, οἷς μήτε πτερύγια μήτε λεπίδες εἰσίν· εὐσαρκίᾳ γὰρ καὶ πιότητι τῶν ἄλλων ἰχθύων οὗτοι διαφέρουσιν.

περὶ θρύψιν καὶ χλιδὴν εἰσηγησάμενος, ἀλλὰ μέσην ἀτραπὸν ἀμφοῖν
ἀνατεμὼν τὸ μὲν σφοδρὸν ἐχάλασε, τὸ δ' ἀνειμένον ἐπέτεινε, τὰς
ἐφ' ἑκατέρων τῶν ἄκρων ὑπερβολὰς ὡς ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ κερασάμενος
τῇ μέσῃ, πρὸς ἁρμονίαν βίου καὶ συμφωνίαν ἀνεπίληπτον· ὅθεν οὐκ
ἀμελῶς ἀλλὰ καὶ πάνυ πεφροντισμένως οἷς χρηστέον ἢ τοὐναντίον διε-
103 τάξατο. θηρία ὅσα σαρκῶν ἀνθρωπίνων ἅπτεται τάχα μὲν ἄν τις
ὑπολάβοι δίκαιον εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς ἀνθρώπων πάσχειν οἷς διατίθησι·
Μωυσῇ δὲ τῆς τούτων ἀπολαύσεως ἀνέχειν δοκεῖ, ⟨εἰ⟩ καὶ προσηνεσ-
τάτην καὶ ἡδίστην εὐωχίαν παρασκευάζει, λογιζόμενος τὸ πρέπον
ἡμέρῳ ψυχῇ· καὶ γὰρ εἰ τοῖς διατιθεῖσιν ἁρμόττει τὰ παραπλήσια
παθεῖν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς παθοῦσιν ἀντιδιατιθέναι, μὴ λάθωσιν ὑπ' ὀργῆς,
104 ἀγρίου πάθους, θηριωθέντες. καὶ τοσαύτῃ χρῆται προφυλακῇ τοῦ
πράγματος, ὥστε μακρόθεν ἀνεῖρξαι βουλόμενος τὴν ἐπὶ τὰ λεχθέντα
ὁρμὴν ἀπαγορεῦσαι καὶ τῆς τῶν ἄλλων σαρκοβόρων ἀνὰ κράτος χρήσεως,
τὰ ποηφάγα διακρίνας εἰς ἡμέρους ἀγέλας, ἐπεὶ καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ
τιθασά, τροφαῖς ἡμέροις αἷς ἀναδίδωσι γῆ χρώμενα καὶ μηδὲν εἰς ἐπι-
105 βουλὴν πραγματευόμενα. (5.) | δέκα δ' ἐστὶν ἀριθμῷ· μόσχος, ἀμνός, p. 353
χίμαρος, ἔλαφος, δορκάς, βούβαλος, τραγέλαφος, πύγαργος, ὄρυξ, καμηλο-
πάρδαλις. ἀεὶ γὰρ τῆς ἀριθμητικῆς θεωρίας περιεχόμενος, ἣν ἀκριβῶς
κατανενόηκεν ὅτι πλεῖστον ἐν τοῖς οὖσι δύναται, οὐδὲν οὐ μικρὸν οὐ μέγα

---

1 θρύψιν S: ὄρεξιν M 2 ἐπέτεινε SM: ἀπέτεινε Richt. 4 τῇ μέσῃ S: τὴν μέσην M ἀνεπίληπτον SM: ἐπίληπτον v 7 τὰ αὐτὰ SM: ταὐτὰ Richt. 8 μωσῆ M εἰ addidi; κἂν ... παρασκευάζῃ coni. Mang. 9 λογιζομένῳ coni. Mang. 11 λαθῶσιν v 14 ἀπαγορεῦσαι] ἀπηγόρευσε conicio τῆς ... χρήσεως] τὴν ... χρῆσιν conicio 16 τιθασά SM Vind.: τιθασσά v τροφὰς ἡμέρους M ἡμέραις S[1] (superscr. οις), ἡμεραῖς (i. e. ἡμέροις αἷς) corr. S[2]; ἡμέροις ἃς coni. Mang. 17 tit. τετραπόδων ὅσα καθαρά add. S mg M 18 πύγαργος Vind.: πύγαρτος SM (v) 19 ἣν SM: ἦν v 20 κατανενόηκεν M: κατανενοηκὼς S (v) οὖσιν S δύνασθαι M

15—233,8 Vind. hist. gr. 67 fol. 58[r] περὶ τῶν ἐδωδίμων χερσαίων καὶ πρὸς βρῶσιν ἐπιτηδείων: Μωυσῆς γὰρ ὁ θεόπτης ἐκ τῶν τετραπόδων χερσαίων τὰ ποηφάγα καὶ χλοηφάγα ὑπέδειξεν ἡμῖν καθαρὰ εἶναι καὶ πρὸς βρῶσιν ἐδώδιμα, ἐπεὶ καὶ τὴν φύσιν εἰσὶ τιθασά, τροφαῖς ἡμέροις σιτούμενα καὶ μηδὲν εἰς ἐπιβουλὴν πραγματευόμενα. ἃ καὶ δέκα τὸν ἀριθμὸν ἐγνώρισεν εἶναι· μόσχος, ἀμνός, χίμαρος, ἔλαφος, δορκάς, βούβαλος, τραγέλαφος, πύγαργος, ὄρυξ, καμηλοπάρδαλις. διττὰ δὲ σημεῖα ὑπογράφει τούτοις κεκτεῖσθαι (sic), τό τε διχηλεῖν καὶ τὸ μυρικᾶσθαι· οἷς γὰρ μὴ πρόσεστι ταῦτα τὰ σημεῖα, ἀκάθαρτα καὶ ἄβρωτά εἰσι παντελῶς. 17 Deut. 14,4. 5.

νομοθετεῖ μὴ προσπαραλαβὼν καὶ ὥσπερ ἐφαρμόσας τὸν οἰκεῖον τοῖς νομοθετουμένοις ⟨ἀριθμόν⟩. ἀριθμῶν δὲ τῶν ἀπὸ μονάδος τελειότατος ἡ δεκὰς καί, ὥς φησι Μωυσῆς, ἱερώτατός τε καὶ ἅγιος, ᾧ τὰ γένη τῶν καθαρῶν ζῴων ἐπισφραγίζεται, βουληθεὶς τὴν τούτων χρῆσιν ἀπονεῖμαι τοῖς
μετέχουσι τῆς κατ' αὐτὸν πολιτείας. βάσανον δὲ καὶ δοκιμασίαν τῶν 106
δέκα ζῴων ὑπογράφεται κοινῇ κατὰ διττὰ σημεῖα, τό τε διχηλεῖν καὶ τὸ μηρυκᾶσθαι· οἷς γὰρ ἢ μηδέτερον ἢ θάτερον αὐτὸ μόνον πρόσεστιν, ἀκάθαρτα. ταυτὶ δὲ τὰ σημεῖα ἀμφότερα σύμβολα διδασκαλίας καὶ μαθήσεως ἐπιστημονικωτάτης ἐστίν, ᾗ πρὸς τὸ ἀσύγχυτον τὰ βελτίω
τῶν ἐναντίων διακρίνεται. καθάπερ γὰρ τὸ μηρυκώμενον ζῷον, ὅταν 107
διατεμὸν τὴν τροφὴν ἐναπερείσηται τῇ φάρυγγι, πάλιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀνιμᾶται καὶ ἐπιλεαίνει καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς κοιλίαν διαπέμπεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ παιδευόμενος, δεξάμενος δι' ὤτων τὰ σοφίας δόγματα καὶ θεωρήματα παρὰ τοῦ διδάσκοντος, ἐπὶ πλέον ἔχει τὴν μάθησιν οὐχ οἷός τε ὢν εὐθὺς συλλαβέσθαι καὶ περιδράξασθαι κραταιότερον, ἄχρις ἂν ἕκαστον ὧν ἤκουσεν ἀναπολῶν μνήμῃ συνεχέσι μελέταις — αἱ δ' εἰσὶ κόλλα νοημάτων — ἐνσφραγίσηται τῇ ψυχῇ βεβαίως τὸν
τύπον. ἀλλ' οὐδὲν ὡς ἔοικεν ὄφελος ἡ τῶν νοημάτων βεβαία κατάληψις, 108
εἰ μὴ προσγένοιτο διαστολὴ τούτων καὶ διαίρεσις εἴς τε αἵρεσιν ὧν χρὴ καὶ φυγὴν τῶν ἐναντίων, ἧς τὸ διχηλοῦν σύμβολον· ἐπεὶ τοῦ βίου διττὴ ὁδός, ἡ μὲν ἐπὶ κακίαν, ἡ δ' ἐπ' ἀρετὴν ἄγουσα, καὶ δεῖ τὴν μὲν
ἀποστρέφεσθαι, τῆς δὲ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι. (6.) διὰ τοῦθ' ὅσα 109
ἢ μονώνυχα ἢ πολύχηλα τὰ μὲν ἀκάθαρτα, ὅτι αἰνίττεται μίαν καὶ τὴν

2 ἀριθμόν add. Mang. τελειώτατος S 3 ἅγιος] ἁγιώτατος coni. Mang. 5 μετέχουσιν S δοκημασίαν S 6 διχειλεῖν S^1, corr. S^2 7 μαρυκᾶσθαι S, η μαρυκᾶσθαι M, μυρικᾶσθαι Vind. pr. ἢ] ἡ S αὐτὸ S^1: αὐτῷ S^2, αὐτῶν M 8 ταυτὶ SM: ταῦτα v σύμβολα om. M 10 μαρυκώμενον S, η μαρυκώμενον M ὅταν scripsi: ὅτε SM (v) 11 διατεμὸν SM: διατέμνον v 12 ἀνιμᾶται S^2M, ἀνειμᾶται S^1: ἀναμάττει v 16 μνήμη SM: μνήμην v 17 δ' εἰσὶ SM: δέ εἰσι v ῶ κόλλα (sic) M 18 ὤφελος S^1, corr. S^2 20 διχειλοῦν S^1, corr. S^2 ἐπεὶ] ἡ ἐπὶ M 21 τὴν μὲν SM: τῆς μὲν v 22 ἀπολείπεσθαι S^2M, ἀπολίπεσθαι S^1: ἀπολιπέσθαι v tit. τετραπόδων τὰ μὴ καθαρά add. S, τετράποδα ὅσα μὴ καθαρά mg M τοῦτ' S^1, corr. S^2 23 όν μονυχα S (όν ss. S^2), μονόνυχα M, corr. Mang. πολύχειλα S^1, corr. S^2 ἀκάθαρτα ὅτι scripsi: ὅτι ἀκάθαρτα SM; ἀκάθαρτα τὰ μὲν ὅτι coni. Mang.

5sq. Lev. 11,3. Deut. 14,6. cf. *Aristeae epist.* § *150 sqq.*

αὐτὴν φύσιν ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ, καθάπερ κοίλου καὶ περιφεροῦς καὶ
ἀνάντους ὁδοῦ καὶ κατάντους, τὰ δ' ὅτι πολλὰς ὁδοὺς μᾶλλον δ' ἀνοδίας
ἐμφαίνει τῷ | βίῳ πρὸς ἀπάτην· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐν πλήθει τὴν ἀνυσι- p. 354 M.
μωτάτην καὶ ἀρίστην ἀτραπὸν καταλαβεῖν.
110 (7.) Τούτους ἐπὶ τῶν χερσαίων τοὺς ὅρους θεὶς ἄρχεται καὶ τῶν
ἐνύδρων τὰ πρὸς ἐδωδὴν καθαρὰ διαγράφειν, σημειωσάμενος καὶ ταῦτα
διττοῖς χαρακτῆρσι, πτέρυξι καὶ λεπίσι· τὰ γὰρ ἢ μηδέτερον ἢ θάτερον
ἔχοντα παραπέμπει καὶ παραιτεῖται. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἀπὸ σκοποῦ
111 λεκτέον. ὅσα μὲν ἢ ἀμφοῖν ἀμέτοχα ἢ τοῦ ἑτέρου, κατασύρεται πρὸς
τοῦ ῥοώδους ἀντέχειν ἀδυνατοῦντα τῇ βίᾳ τῆς φορᾶς· οἷς δ' ἑκάτερον
πρόσεστιν, ἀποστρέφει ⟨καὶ⟩ μετωπηδὸν ἀνθίσταται καὶ φιλονεικοῦντα
πρὸς τὸν ἀντίπαλον προθυμίαις καὶ τόλμαις ἀηττήτοις γυμνάζεται, ὡς
ὠθούμενά τε ἀντωθεῖν καὶ διωκόμενα ἀντεπιτρέχειν, ὁδοὺς ἐν δυσοδίαις
112 ἀναστέλλοντα εὐρείας πρὸς διεξόδους εὐμαρεῖς. σύμβολα δὲ καὶ ταῦτ'
ἐστί, τὰ μὲν πρότερα φιληδόνου ψυχῆς, τὰ δ' ὕστερα καρτερίαν καὶ
ἐγκράτειαν ποθούσης· ἡ μὲν γὰρ ἐφ' ἡδονὴν ἄγουσα κατάντης ἐστὶ καὶ
ῥᾴστη, συρμὸν ἀπεργαζομένη μᾶλλον ἢ περίπατον, ἀνάντης δὲ ἡ πρὸς
ἐγκράτειαν, ἐπίπονος μέν, ἐν δὲ τοῖς μάλιστα ὠφέλιμος· καὶ ἡ μὲν
ὑποφέρει καὶ ὑπονοστεῖν ἀναγκάζει τῷ πρανεῖ κατάγουσα, μέχρις ἂν εἰς
τὰ τῆς ἐσχατιᾶς ἀποβράσῃ, ἡ δ' εἰς οὐρανὸν ἄγει τοὺς μὴ προκαμόντας
ἀθανατίζουσα, τὸ τραχὺ καὶ δυσαναπόρευτον αὐτῆς ἰσχύσαντας ὑπομεῖναι.
113 (8.) Τῆς δ' αὐτῆς ἰδέας ἐχόμενος τῶν ἑρπετῶν ὅσα ἢ ἄποδα ἢ
συρμῷ τῆς γαστρὸς ἰλυσπώμενα ἢ τετρασκελῆ καὶ πολύποδα φησὶν εἶναι
πρὸς ἐδωδὴν οὐ καθαρά, πάλιν αἰνιττόμενος διὰ μὲν ἑρπετῶν τοὺς ἐπὶ
κοιλίαις τὸν αἰθυίης τρόπον ἐμφορουμένους καὶ γαστρὶ τῇ ταλαίνῃ δασ-
μοὺς ἀπαύστως εἰσφέροντας ἀκράτου, πεμμάτων, ἰχθύων, συνόλως ὅσα
σιτοπόνων καὶ ὀψαρτυτῶν τετεχνιτευμέναι περιεργίαι μετὰ παντοίων

1 καὶ ante περιφεροῦς om. Richt. Tauchn. 4 καταλαβεῖν SM: ἀκαταλαβεῖν Mang. Richt. 5 tit. περὶ ἐνύδρων καθαρῶν add. S mg M ἄρχεται Mang. (in append.): παράρχεται SM, παρέρχεται v 7 πτέρυξι M: om. S; πτερυγίοις add. Mang. 11 καὶ add. Mang. 13 δυσοδίαις S^1, ο in ω corr. S^2 14 ἀνατέλλοντα S^1, corr. S^2 15 ἐστὶν S 16 ἐπ' S^1, ἐφ' corr. S^2 κατάντην S 19 ὑποφέρειν M 22 tit. περὶ ἑρπετῶν add. S mg M εἰδέας S^1 23 τετράσκελα SM, corr. Mang. 24. 25 τῶν ἐπὶ κοιλίαις ⟨πορευομένων τοὺς⟩ conicio 25 αἰθυίης SM: αἰθύης v ἐμφορουμένους (ε supra ο) M 27 τεχνιτευμέναι SM, corr. Mang.

6 Lev. 11,9. 10. Deut. 14,9. 10. 22 Lev. 11,20. 23. 41. 42.

ἐδεσμάτων δημιουργοῦσιν ἀναρριπίζουσαι καὶ προσαναφλέγουσαι τὰς
ἀπλήστους καὶ ἀκορέστους ἐπιθυμίας, διὰ δὲ τῶν τετρασκελῶν καὶ πολυ-
πόδων τοὺς μὴ ἑνὸς πάθους, ἐπιθυμίας, ἀλλὰ συμπάντων κακοὺς δούλους,
ἃ γένει μέν ἐστιν ἀριθμῷ τέτταρα, μυρία δὲ τοῖς εἴδεσιν. χαλεπὴ μὲν
οὖν καὶ ἡ ἑνὸς δεσποτεία, βαρυτάτη δὲ καὶ ἀφόρητος, ὡς εἰκός, ἡ
πλειόνων. οἷς δὲ τῶν ἑρπετῶν ὑπεράνω σκέλη τῶν ποδῶν ἐστιν, ὥστε 114
55 M. πηδᾶν ἀπὸ τῆς γῆς δύνασθαι, ταῦτ' ἐν | καθαροῖς ἀναγράφει, καθάπερ
τὰ τῶν ἀκρίδων γένη καὶ τὸν ὀφιομάχην καλούμενον, πάλιν διὰ συμ-
βόλων ἤθη καὶ τρόπους λογικῆς ψυχῆς διερευνώμενος· ἡ μὲν γὰρ τοῦ
σώματος ὁλκὴ φύσει βρίθουσα τοὺς ὀλιγόφρονας συνεφέλκεται τῷ πλήθει
τῶν σαρκῶν αὐχενίζουσα καὶ πιέζουσα· μακάριοι δ' οἷς ἐξεγένετο κρα- 115
ταιοτέρᾳ δυνάμει πρὸς τὴν ῥοπὴν τῆς ὁλκῆς ἀντιβιάσασθαι παιδείας
κανόσιν ὀρθῆς, ἄνω πηδᾶν δεδιδαγμένοις ἀπὸ γῆς καὶ τῶν χαμαιζήλων
εἰς αἰθέρα καὶ τὰς οὐρανοῦ περιόδους, ὧν ἡ θέα ζηλωτὴ καὶ περιμά-
χητος τοῖς ἑκουσίως ἀλλὰ μὴ παρέργως ἥκουσιν.

(9.) Ἐπεληλυθὼς οὖν τῷ λόγῳ τάς τε τῶν χερσαίων καὶ τὰς 116
τῶν ἐνύδρων ζῴων ἰδέας καὶ νόμοις αὐτὰς ὡς ἐνῆν ἄριστα διακρίνας
ἄρχεται καὶ τὴν λοιπὴν φύσιν τῶν ἐν ἀέρι προσεξετάζειν, μυρία γένη
τῶν πτηνῶν ἀποδοκιμάσας ὅσα ἢ κατ' ἄλλων ἢ κατ' ἀνθρώπων φονᾷ,
σαρκοβόρα καὶ ἰοβόλα καὶ συνόλως ἐπιβούλοις κεχρημένα ταῖς δυνάμεσι.
φάττας δὲ καὶ περιστερὰς καὶ τρυγόνας καὶ τὰς γεράνων καὶ χηνῶν καὶ 117
ὁμοιοτρόπων ἀγέλας ἐν τῇ τιθασῷ καὶ ἡμέρῳ τάξει καταριθμεῖ παρέχων
τοῖς βουλομένοις τὴν τούτων χρῆσιν ἀδεᾶ. οὕτως ἐφ' ἑκάστου τῶν τοῦ 118
κόσμου μερῶν, γῆς ὕδατος ἀέρος, γένη παντοίων ζῴων, χερσαῖα καὶ
ἔνυδρα καὶ πτηνά, τῆς ἡμετέρας χρήσεως ὑφαιρῶν, καθάπερ ὕλην πυρός,
σβέσιν τῆς ἐπιθυμίας ἀπεργάζεται.

---

1 αἰδεσμάτων S ἀναρυπίζουσαι S[1], corr. S[2] 2 τετρασκέλων S 3 μὴ ἑνὸς M (coni. Mang.): μηδενὸς S 4 ἃ γένει scripsi: ἃ γένη SM, ὧν γένη v ἀριθμῷ δ' SM: δ' ἀριθμῷ Mang. ἀριθμῷ secludendum videtur 5 εἰκὼς S[1], corr. S[2] 6 tit. περὶ καθαρῶν ἑρπετῶν add. S mg M ὥστε] ὡς conicio 8 ὀφιομάχην SM: ὀφιομάχον v 10 ὁλκὴ Mang.: ἀλκὴ SM 11 αὐχενίζουσα] ἄγχουσα coni. Mang. πιαίζουσα S 12 ὁλκῆς SM: ἀλκῆς v (sed ὁλκῆς scribendum esse vidit Mang.) 16 tit. περὶ πτηνῶν add. S mg M ἐπεξεληλυθὼς coni. Mang. 17 εἰδέας S[1] 19 post πτηνῶν falso interpung. v ἀποδοκημάσας S[1], corr. S[2] ἄλλων] ἀλλήλων coni. Mang., ἀλόγων ipse conicio 22 τιθάσω (sic) καὶ ἡμέρω τάξει SM: τιθασσῶν καὶ ἡμέρων τάξει v

---

6 Lev. 11,21. 22. 19 Lev. 11,13—19. Deut. 14,12—17. cf. *Aristeae epist.* § *145. 146.* 21 Deut. 14,11. 19.

119 (10.) Κελεύει μέντοι μήτε θνησιμαῖον μήτε θηριάλωτον προσίεσθαι,
τὸ μὲν ὡς οὐ δέον κοινωνεῖν τραπέζης ἄνθρωπον ἀτιθάσοις θηρίοις,
μόνον οὐ συνευωχούμενον ταῖς σαρκοφαγίαις, τὸ δ' ὡς τάχα μὲν βλαβερὸν
καὶ νοσῶδες, ἐναποτεθνηκότος τοῦ ἰχῶρος μετὰ τοῦ αἵματος, τάχα δ'
ἐπεὶ καὶ τελευτῇ προκατεσχημένον ἁρμόττον ἦν ἄψαυστον διαφυλάττειν,
120 αἰδουμένους τὰς φύσεως ἀνάγκας αἷς προκατελήφθη. τοὺς περὶ τὰ
κυνηγέσια δεινοὺς καὶ βάλλειν θῆρας εὐσκόπως ἐπισταμένους, ἥκιστα
διαμαρτάνοντας, καὶ ἐπ' εὐθήροις ἄγραις ὑψαυχενοῦντας καὶ μάλισθ'
ὅταν σὺν τοῖς κυνηγοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ καὶ σκύλαξι διανέμωσι τὰ μέρη
τῶν ἑαλωκότων, ἐπαινοῦσι μὲν οἱ πολλοὶ τῶν παρ' Ἕλλησι καὶ βαρ-
βάροις νομοθετῶν ὡς οὐκ ἀνδρείους μόνον ἀλλὰ καὶ κοινωνικοὺς τὸ
ἦθος, | μέμψαιτο δ' ἂν [τις] εἰκότως ὁ τῆς ἱερᾶς εἰσηγητὴς πολιτείας, p. 356
ἄντικρυς ἀπειρηκὼς θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων ἀπόλαυσιν διὰ τὰς
121 εἰρημένας αἰτίας. εἰ δέ τις τῶν ἀσκητῶν φιλογυμναστὴς γένοιτο καὶ
φιλόθηρος, μελέτας καὶ προάγωνας ὑπολαμβάνων εἶναι πολέμων καὶ κιν-
δύνων τῶν πρὸς ἐχθρούς, ὁπότε χρήσαιτο εὐτυχίᾳ τῇ περὶ ἄγραν, [καὶ]
τοὺς ἑαλωκότας θῆρας προτιθέτω κυσὶν εὐωχίαν, μισθὸν ἢ γέρας εὐτολ-
μίας καὶ ἀνυπαιτίου συμμαχίας, αὐτὸς δὲ μὴ ψαυέτω προδιδασκόμενος
ἐν ἀλόγοις ζῴοις, ἃ χρὴ καὶ περὶ ἐχθρῶν φρονεῖν, οἷς πολεμητέον οὐ
διὰ κέρδος ἄδικον λωποδυτούντων πράξεις ⟨μιμουμένους⟩, ἀλλ' ἤτοι διὰ
πεῖραν κακῶν ὧν προπεπόνθασιν ἀμυνομένους ἢ δι' ἃ προσδοκῶσι
122 πείσεσθαι. ἔνιοι δὲ Σαρδανάπαλλοι τὴν ἀκρασίαν τὴν ἄγαν ἁβροδίαιτον
αὐτῶν χανδὸν πρὸς τὸ ἀόριστον καὶ ἀτελεύτητον ἀποτείνοντες, καινὰς

1 tit. περὶ θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων add. S mg M 2 τραπέζης SM: τραπέζας v ἄνθρωπον scripsi: ἀνθρώπων SM (v) ἀτιθάσσοις M (v) 3 συνευοχούμενον S 5 προκατισχημένον M 7 καὶ βάλλειν θῆρας εὐσκόπως ἐπισταμένους M mg S: om. in textu S (om. v) 8 καὶ ἐπ' εὐθήροις ἄγραις ὑψαυχενοῦντας om. M μάλιστ' S^1, corr. S^2 9 σκύλαξιν S 11 ἀνδρίους S 12 τις seclusi; ἐμέμψατο δ' αὖθις coni. Mang. 13 ἄντικρυς SM: ἀντικρὺς Mang. 15 προαγῶνας M (coni. Mang.): πρῶνας S 16 καὶ seclusit Mang. 20 πράξεις SM: τὰς πράξεις v μιμουμένους addidi; π. ⟨ἐπιτηδεύοντας⟩ coni. Mang. 21 πεῖραν M: om. S (v) ἀμυνομένους scripsi: ἀμυνομένοις SM (v) 22 πήσεσθαι S^1, πείσεσθαι corr. S^2 σαρδανάπαλοι M τὴν ἀκρασίαν Wendl.: τῆς ἀκρασίας SM (v) τὴν ἄγαν scripsi: τὴν ἀρὰν SM; τὸ ἄγαν v ἁβροδιαίτων S 23 αὐτῶν SM (v) χανδὸν] σχεδὸν coni. Mang. ἀόριστον S^2: ἄριστον S^1M ἀποτείνοντες M: ἀποτείνονται S (v) καινὰς Mang.: κενὰς SM; ⟨καὶ⟩ καινὰς conicio

1 Lev. 5,2. 11,24—28. Deut. 14,20. 12 Lev. 17, 13—16. 17 Exod. 22,31.

ἐπινοοῦντες ἡδονάς, ἄθυτα παρασκευάζουσιν, ἄγχοντες καὶ ἀποπνίγοντες
καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ἣν ἐλεύθερον καὶ ἄφετον ἐχρῆν ἐᾶν, τυμ-
βεύοντες τῷ σώματι τὸ αἷμα· σαρκῶν γὰρ αὐτὸ μόνον ἀπολαύειν
αὔταρκες ἦν, μηδενὸς ἐφαπτομένους τῶν συγγένειαν πρὸς ψυχὴν ἐχόντων.
ὅθεν ἐν ἑτέροις τίθησι νόμον περὶ αἵματος, μήθ' αἷμα μήτε στέαρ 123
προσφέρεσθαι· τὸ μὲν αἷμα δι' ἣν εἶπον αἰτίαν ὅτι οὐσία ψυχῆς ἐστίν
— οὐχὶ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς ἀλλὰ τῆς αἰσθητικῆς, καθ' ἣν ἡμῖν τε
καὶ τοῖς ἀλόγοις κοινὸν τὸ ζῆν συμβέβηκεν· (11.) ἐκείνης γὰρ οὐσία
πνεῦμα θεῖον καὶ μάλιστα κατὰ Μωυσῆν, ὃς ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ φησὶν
ἀνθρώπῳ τῷ πρώτῳ καὶ ἀρχηγέτῃ τοῦ γένους ἡμῶν ἐμφυσῆσαι πνοὴν
ζωῆς τὸν θεὸν εἰς τὸ τοῦ σώματος ἡγεμονικώτατον, τὸ πρόσωπον, ἔνθα
αἱ δορυφόροι τοῦ νοῦ καθάπερ μεγάλου βασιλέως αἰσθήσεις παρίδρυνται·
τὸ δ' ἐμφυσώμενον δῆλον ὡς αἰθέριον ἦν πνεῦμα καὶ εἰ δή τι αἰθερίου
πνεύματος κρεῖσσον, ἅτε τῆς μακαρίας καὶ τρισμακαρίας φύσεως ἀπαύ-
γασμα —, τὸ δὲ στέαρ, διότι πιότατον, πάλιν εἰς διδασκαλίαν ἐγκρατείας 124
καὶ ζῆλον αὐστηροῦ βίου, τὰ μὲν ῥᾷστα καὶ κατὰ χειρὸς μεθιεμένου,
φροντίδας δὲ καὶ πόνους ἐθελοντὶ ἕνεκα κτήσεως ἀρετῆς ὑπομένοντος.
ἧς χάριν αἰτίας ἀπὸ παντὸς ἱερείου δύο ταῦτα ἐξαίρετα ὁλοκαυτοῦται, 125
57 M. ὥσπερ τινὲς ἀπαρχαί, στέαρ τε καὶ αἷμα, τὸ | μὲν ὡς σπονδὴ τῷ βωμῷ
προσχεόμενον, τὸ δ' ὡς ὕλη φλογὸς ἐπιφερόμενον ἀντ' ἐλαίου διὰ τὴν
πιότητα τῷ καθωσιωμένῳ καὶ ἱερῷ πυρί.

Μέμφεταί τινας τῶν καθ' αὐτὸν γεγονότων ὡς γαστριμάργους καὶ 126
τὸ καθηδυπαθεῖν ὡς εὐδαιμονικὸν ἐν τοῖς μάλιστα εἶναι ὑπολαμβάνοντας,
οἷς οὐκ ἀπέχρη κατὰ πόλεις αὐτὸ μόνον τρυφᾶν, ἐν αἷς αἱ χορηγίαι καὶ
παρασκευαὶ τῶν ἐπιτηδείων ἄφθονοι, ἀλλὰ καὶ ⟨ἐν⟩ ἐρημίαις ἀβάτοις καὶ
ἀτριβέσιν, ἀξιοῦντες ἐν ταύταις ἀγορὰς ἔχειν ἰχθύων καὶ κρεῶν καὶ τῶν

2 pr. καὶ SM: om. v 2. 3 τυμβεύοντες SM: ἐντυμβεύοντες v 3 αὐτῶ (sed ω corr. ex ο) S, αὐτῶν M 4 αὐταρκὲς v 7 pr. τῆς om. M post λογικῆς add. ὅτι δύο ψυχὰς ἔχομεν mg S et in textu M 8 post συμβέβηκεν tit. περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου add. S mg M 14 κρεῖσσον SM: κρεῖττον v 16 μεθιεμένου M: μεθίεμεν, οὐ S (v) 17 ὑπομένοντος M: ὑπομένοντες S (v) 18 ὁλοκαυτοῦται scripsi: ὁλόκαυται S^1, ὁλοκαύτω (supra ω: τα·) (sic) S^2, ὡλοκαύτωται M; ὁλόκαυτα v 20 ἀντ' ἐλαίου om. M 21 καθωσιωμένω M: καθοσιωμένω S (v) 22 μέμφεται ⟨καὶ⟩ τινας conicio, μέμφεται ⟨οὖν⟩ coni. Mang. 23 κατηδυπαθεῖν S^1, corr. S^2 24 ἀπέχρη S: ἀπόχρη M 25 ἐν add. Wendl. 26 κρειῶν Richt.

5 Lev. 3,17. 6 Lev. 17,11. 14. Deut. 12,23. 9 Gen. 2,7. 18 Lev. 4,7. 8 al. 22 sqq. Num. 11,4 sqq.

127 ἐν εὐετηρίᾳ πάντων. εἶτ' ἐπειδὴ σπάνις ἦν, συνιστάμενοι κατεβόων καὶ
κατηγόρουν καὶ ἐδυσώπουν ἀναισχύντῳ θράσει τὸν ἄρχοντα καὶ οὐ
πρότερον ἐπαύσαντο νεωτερίζοντες ἢ τυχεῖν μὲν ὧν ὠρέγοντο, τυχεῖν
δὲ ἐπ' ὀλέθρῳ, δυοῖν ἕνεκα· τοῦ τ' ἐπιδείξασθαι, ὅτι πάντα θεῷ δυνατὰ
πόρον ἐξ ἀμηχάνων καὶ ἀπόρων ἀνευρίσκοντι, καὶ τοῦ τιμωρήσασθαι
128 τοὺς γαστρὸς ἀκράτορας καὶ ἀφηνιαστὰς ὁσιότητος. ἀπὸ γὰρ τῆς θαλάτ-
της ἀρθὲν ὀρτυγομήτρας νέφος ἐκχεῖται περὶ τὴν ἕω καὶ τὸ μὲν στρα-
τόπεδον καὶ τὰ πέριξ ἐφ' ἡμερήσιον ἀνδρὸς εὐζώνου πανταχόθεν ἐν
κύκλῳ συνεσκίαστο, τὸ δὲ ὕψος τῆς τῶν ζῴων πτήσεως ὡσεὶ διπήχει
συναριθμουμένῳ διαστήματι τῆς γῆς ἀφειστήκει πρὸς εὐμαρῆ σύλληψιν.
129 εἰκὸς μὲν οὖν τὸ τεράστιον τοῦ μεγαλουργηθέντος καταπλαγέντας ἀρκε-
σθῆναι τῇ θέᾳ καὶ γεμισθέντας εὐσεβείας κἂν ταύτῃ τραφέντας ἀπο-
σχέσθαι κρεωφαγίας· οἱ δὲ μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπιθυμίαν ἐγείραντες ὡς
ἐπὶ μέγιστον ἀγαθὸν ἵεντο καὶ τὰ ζῷα ταῖς ἀμφοτέραις χερσὶν ἐφελ-
κόμενοι τοὺς κόλπους ἐπλήρουν, εἶτ' ἐναποτιθέμενοι ταῖς σκηναῖς ἐφ'
ἑτέρων σύλληψιν ἐξῄεσαν — αἱ γὰρ ἄγαν πλεονεξίαι μέτρον οὐκ ἔχουσι
— καὶ σκευάζοντες πᾶσαν ἰδέαν ἀπλήστως ἐνεφοροῦντο, μέλλοντες οἱ
130 κενοὶ φρενῶν ὑπὸ τῆς πλησμονῆς ἀπόλλυσθαι. καὶ δῆτα οὐκ εἰς μακρὰν
καθάρσεσι χολῆς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὸ χωρίον ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτοὺς
πάθους τὴν ἐπωνυμίαν λαβεῖν· ἐκλήθη γὰρ „Μνήματα τῆς ἐπιθυμίας“
(Num. 11, 34), ἧς οὐκ ἔστιν ἐν ψυχῇ, καθάπερ ἐδίδαξεν ὁ λόγος,
131 μεῖζον κακόν. διὸ παγκάλως ἐν ταῖς παραινέσεσι Μωυσῆς φησιν·
„οὐ ποιήσει ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ“ (Deut. 12, 8), τὸ δ'
ἐστὶν ἴσον τῷ „μηδεὶς τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ αὑτοῦ χαριζέσθω“· εὐαρεστείτω
γάρ τις θεῷ, κόσμῳ, φύσει, νόμοις, σοφοῖς ἀνδράσι, φιλαυτίαν παραι-
τούμενος, εἰ μέλλει καλὸς κἀγαθὸς γενήσεσθαι.
132 (12.) Τοσαῦτα καὶ ⟨περὶ⟩ τῶν εἰς ἐπιθυμίαν ἀναφερομένων ἀποχρών-
τως κατὰ τὴν δύναμιν εἴρηται πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δέκα λογίων καὶ τῶν
τούτοις ὑποστελλόντων· | εἰ γὰρ δεῖ τὰ μὲν φωνῇ θείᾳ χρησμῳδηθέντα p. 35

2 ἐκατηγόρουν S (sed ἐ expunxit S[2]); κακηγόρουν coni. Mang. 3 νεωτερίζονται S[1], corr. S[2] 4 δὲ S: δ' M 7 ἐκχεῖται SM: ἐγχεῖται v περὶ Mang.: παρὰ SM 8 ἐφημερήσιον SM 9 συνεσκίαστο SM: ὑπεσκίαστο v ὡσεὶ διπήχει Mang. (cf. LXX Num. 11,31): εἰ δίπηχυ S[1] ut vid., εἰς διπήχει (sic) S[2], εἴδει πήχεως M; εἰ διπήχει v 12 κἂν scripsi: καὶ SM (v); καὶ ταύτῃ ἐντραφέντας coni. Mang. 13 χρεοφαγίας S ἐγείραντες SM: ἐγείροντες v 14 ἵεντο M 16 ἐξῄεσαν scripsi: ἐξίεσαν SM (v) ἔχουσιν S 17 εἰδέαν S 22 παραινέσεσιν S 23 αὐτοῦ SM 24 τῷ M: τὸ S pr. τὴν S[1], τῇ corr. S[2] αὐτοῦ SM εὐαριστείτω Richt. Tauchn. 27 περὶ addidi 27. 28 ἀποχρῶντος S 28 ι' M 29 εἰ γὰρ δεῖ] ἔδει γὰρ coni. Mang.

κεφάλαια γένη νόμων ἀποδεῖξαι, τοὺς δὲ κατὰ μέρος πάντας οὓς διηρμήνευσε Μωυσῆς ὑποστέλλων τὰ εἴδη, πρὸς τὸ ἀσύγχυτον τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως φιλοτεχνίας ἐδέησεν, ᾗ χρησάμενος ἑκάστῳ τῶν γενῶν ἐξ ἁπάσης τῆς νομοθεσίας τὰ οἰκεῖα προσένειμα καὶ προσέφυσα. τούτων μὲν δὴ ἅλις. οὐ δεῖ δ' ἀγνοεῖν, ὅτι ὥσπερ ἰδίᾳ ἑκάστῳ τῶν 133 δέκα συγγενῆ τινα τῶν ἐπὶ μέρους ἐστίν, ἃ πρὸς ἕτερον γένος οὐδεμίαν ἔχει κοινωνίαν, οὕτως ἔνια κοινὰ πάντων συμβέβηκεν, οὐχ ἑνὶ ἢ δυσίν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς ⟨δὲ⟩ δέκα λογίοις ἐφαρμόττοντα. ταῦτα δ' εἰσὶν 134 αἱ κοινωφελεῖς ἀρεταί· καὶ γὰρ ἕκαστος ἰδίᾳ τῶν δέκα χρησμῶν καὶ κοινῇ πάντες ἐπὶ φρόνησιν καὶ δικαιοσύνην καὶ θεοσέβειαν καὶ τὸν ἄλλον χορὸν τῶν ἀρετῶν ἀλείφουσι καὶ προτρέπουσι, βουλαῖς μὲν ἀγαθαῖς ὑγιαίνοντας λόγους, λόγοις δὲ σπουδαίας πράξεις συνείροντες, ἵνα τὸ ψυχῆς ὄργανον εὐαρμόστως ὅλον δι' ὅλων συνηχῇ πρὸς ἐμμέλειαν βίου καὶ συμφωνίαν ἀνεπίληπτον. περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίδος τῶν ἀρετῶν, 135 εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος, ἔτι δὲ καὶ φρονήσεως καὶ σωφροσύνης εἴρηται πρότερον, νυνὶ δὲ περὶ τῆς ἐπιτηδευούσης ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ ταύταις δικαιοσύνης λεκτέον.

Περὶ δικαιοσύνης.

(1.) Ἓν τὸ δικαιοσύνης οὐ βραχὺ μέρος ἦν τὸ πρὸς δικαστήρια 136 καὶ δικαστάς, οὗ πρότερον ἐποιησάμην ὑπόμνησιν, ἡνίκα τὰ τῶν μαρτυρίων ἐπὶ πλέον ἀπομηκύνων διεξῄειν ἕνεκα τοῦ μηδὲν παραλειφθῆναι τῶν ἐμφερομένων. οὐκ εἰωθὼς δὲ παλιλλογεῖν, εἰ μή πού τις ἀνάγκη γένοιτο βιαζομένων τῶν καιρῶν, ἐκεῖνο μὲν ἐάσω, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα μέρη τρέψομαι τοσοῦτον προειπών. τὰ δίκαια, φησὶν ὁ νόμος, ἐντιθέναι 137 δεῖ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐξάπτειν εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ εἶναι σειόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν, αἰνιττόμενος διὰ τοῦ προτέρου, ὅτι χρὴ μὴ ὦσιν ἀπίστοις παρακατατίθεσθαι τὰ δίκαια — πίστις γὰρ ἀκοαῖς οὐκ ἔνεστιν —,

2 διηρμήνευσε M: διερμήνευσε S (v) πρὸς τὸ M: πρὸς δὲ τὸ S (v) ἀσύγχυτον Mang.: ἀσύγκριτον SM 3 ἡ S 5 δὴ SM: δὲ v ἴδια M 6 ι' M ἐστίν SM: om. v 8 δὲ add. Mang. ι' M 9 ι' M 11 ἀλείφουσιν S 13 διόλου M συνηχῇ M (coni. Mang.): συνεχῇ S; συνέχῃ v 15 alt. καὶ om. M 18 tit. περὶ δικαιοσύνης S mg M 19 ἓν τὸ Mang.: ἐν τῷ SM (sed ω corr. ex ο S) ἦν SM: ἢ v 20 δικαστάς S: δικαστὴν M (v) ἐποιησάμην SM: ἐποιήσα μὲν v 21 διεξίειν M παραλειφθῆναι M (coni. Mang.): παραληφθῆναι S 26 ὅτι v: τί SM

24 Deut. 6,6. 8. 11,18.

ἀλλὰ τῷ ἡγεμονικωτάτῳ ⟨τὰ⟩ πάντων ἄριστα | μαθημάτων ἐντυποῦν p. 359
138 καὶ ταῦτα χαράττοντα σφραγῖσι δοκίμοις· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου
τὸ μὴ μόνον ἐννοίας λαμβάνειν τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ δόξαντα
πράττειν ἀνυπερθέτως — ἡ γὰρ χεὶρ πράξεως σύμβολον, ἧς ἐξάπτειν
καὶ ἐξαρτᾶν τὰ δίκαια προστάττει, σημεῖον ἔσεσθαι τοῦτο φάσκων, καὶ
τίνος ἄντικρυς οὐ διείρηκε, διὰ τὸ μὴ ἑνός, ὥς γέ μοι δοκεῖ, πολλῶν
139 δὲ γενέσθαι καὶ σχεδὸν ἁπάντων ἐν οἷς ὁ ἀνθρώπινος βίος —· διὰ δὲ
τοῦ τρίτου τὸ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ φαντασιοῦσθαι τὰ δίκαια καθάπερ ἐγγὺς
ὄντα ὀφθαλμῶν· σάλον δ' ἐχέτω ταῦτα κινούμενα, φησίν, οὐχ ἵν'
ἀβέβαια καὶ ἀνίδρυτα ⟨ᾖ⟩, ἀλλ' ἵνα τῇ κινήσει τὴν ὄψιν ἐκκαλῇ πρὸς
ἀρίδηλον θέαν· ὁράσεως γὰρ ἐπαγωγὸν κίνησις ἐξερεθίζουσα καὶ ἀνε-
γείρουσα μᾶλλον δ' ἀκοιμήτους καὶ ἐγρηγορότας κατασκευάζουσα ὀφθαλ-
140 μούς. ὅτῳ δ' ἐξεγένετο τυπώσασθαι ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι μὴ
ἡσυχάζοντα ἀλλὰ κινούμενα καὶ ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις χρώμενα,
τέλειος ἀνὴρ ἀναγεγράφθω, μηκέτι ἐν τοῖς γνωρίμοις καὶ μαθηταῖς
ἐξεταζόμενος, ἀλλ' ἐν διδασκάλοις καὶ ὑφηγηταῖς, καὶ παρεχέτω τοῖς
ἐθέλουσιν ἀρύεσθαι τῶν νέων ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τῶν λόγων καὶ δογ-
μάτων ἄφθονον νᾶμα· κἂν τῶν ἀτολμοτέρων τις ὑπ' αἰδοῦς μέλλῃ καὶ
βραδύνῃ προσέρχεσθαι μαθησόμενος, αὐτὸς ἰὼν ἐπαντλείτω καὶ ἐπο-
χετευέτω ταῖς ἀκοαῖς ἀθρόας ὑφηγήσεις, ἄχρις ἂν αἱ δεξαμεναὶ τῆς
141 ψυχῆς γεμισθῶσι. προδιδασκέτω δὴ τὰ δίκαια συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ
πάντας νέους οἴκοι καὶ ἐν ὁδῷ καὶ πρὸς κοίτην ἰόντας καὶ ἀνισταμένους,
ἵν' ἐν πάσαις μὲν σχέσεσι καὶ κινήσεσιν, ἐν πᾶσι δὲ χωρίοις ἰδίοις τε
καὶ δημοσίοις, μὴ μόνον ἐγηγορότες ἀλλὰ καὶ κοιμώμενοι, φαντασίαις
τῶν δικαίων ἐνευφραίνωνται· τέρψις γὰρ οὐκ ἔστιν ἡδίων ἢ τὴν ψυχὴν

1 τὰ addidi ἄριστα SM: ἀρίστῳ v μαθημάτων scripsi: ἀναθημάτων SM (v) ἐντυποῦν Mang.: τυποῦν SM 2 καὶ ταῦτα χαράττοντα scripsi: ταῦτα καὶ χαράττοντα S (v), ταῦτα χαράττοντα M διὰ δὲ τοῦ SM: διὰ τοῦ δὲ v 3 ἐννοίαις S 5. 6 καὶ τίνος M: καί τινος S (v) 6 μὴ ἑνός Mang.: μηδ' ἑνὸς M, μηδενός S 7 βίος ⟨ὁρμεῖ⟩ coni. Mang. 8 τοῦ γ' SM 9 σάλον S: αλον (sic) M δὲ v κινούμενα Wendl. (κινούμενον v): κινον (sic) S, om. in lac. (spat. 4—5 litt.) M 9. 10 ἵν' ἀβέβαια καὶ ἀνίδρυτα ⟨ᾖ⟩ scripsi: ἵν' ἀβέβαιον καὶ ἀίδρυτον S (ἀνίδρυτον Mang.), ἵνα βέβαιον καὶ ἀίδρυτον M 11 κίνησις SM: ἡ κίνησις v 12 δὲ v 13 δὲ v ἐν scripsi: μὲν SM (v); ἐντυπώσασθαι coni. Mang. 18 κἂν M (coni. Mang.): καὶ S 18. 19 μέλλῃ καὶ βραδύνῃ M: μέλλει καὶ βραδύνει S (v) 19. 20 ἐποχετευέτω Mang.: ἐποχευέτω SM 21 γεμισθῶσιν S προσδιδασκέτω δὲ coni. Mang. 23 χωρίον (sic) M ἰδίοις] ἰδιωτικοῖς coni. Mang. 25 ἐνευφραίνωνται M, ἐνευφραίνονται S: ἀνευφραίνωνται v

21 Deut. 6,7. 11,19.

ὅλην δι᾽ ὅλων πεπληρῶσθαι δικαιοσύνης, ἐμμελετῶσαν αὐτῆς τοῖς ἀιδίοις
δόγμασι καὶ θεωρήμασιν, οὐκ ἔχουσαν ἔρημον τόπον, εἰς ὃν ἀδικία
παρελεύσεται. κελεύει δὲ καὶ γράψαντας αὐτὰ πρόσθεν τῶν φλιῶν 142
οἰκίας ἑκάστης προτιθέναι καὶ πυλῶν τῶν ἐν τοῖς τείχεσιν, ἵν᾽ οἱ μὲν
ἐκδημοῦντες καὶ ἐνδημοῦντες, ἀστοὶ καὶ ξένοι, τοῖς πρὸ τῶν πυλῶν
γράμμασιν ἐστηλιτευμένοις ἐντυγχάνοντες ἄληκτον ἔχωσι τὴν τῶν λεκτέων
καὶ πρακτέων μνήμην, ἑκατέρου φροντίζοντες τοῦ μήτε ἀδικεῖν μήτε
ἀδικεῖσθαι, εἰς δὲ τὰς οἰκίας εἰσιόντες καὶ πάλιν ἐξιόντες, ἄνδρες ὁμοῦ
60 M. καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα καὶ θεραπεία, | τὰ ἁρμόττοντα καὶ ἐπιβάλλοντα
δρῶσιν ὑπέρ τε ἄλλων καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν.

(2.) Θαυμασιώτατον δὲ κἀκεῖνο διαγορεύει τὸ μηδὲν προστιθέναι 143
καὶ ἀφαιρεῖν, ἀλλ᾽ ἐν ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ διαφυλάττειν ἀκίνητα τὰ ἐξ ἀρχῆς
ὁρισθέντα νόμιμα· συμβαίνει γάρ, ὡς ἔοικε, τὴν μὲν πρόσθεσιν τῶν ἀδίκων,
⟨τὴν δ᾽ ἀφαίρεσιν γίνεσθαι τῶν δικαίων⟩· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ παραλέλειπται
τῷ σοφῷ νομοθέτῃ πρὸς ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς μετουσίαν δικαιοσύνης.
αἰνίττεται μέντοι καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ἀκρότητας· ἑκάστη γὰρ αὐτῶν 144
ἀνελλιπής ἐστι καὶ πλήρης, τὸ ἐντελὲς ἔχουσα ἐξ αὑτῆς, ὡς, εἰ γένοιτο
προσθήκη τις καὶ ἀφαίρεσις, ὅλην δι᾽ ὅλων τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι
πρὸς τὴν ἐναντίαν ἕξιν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι· τὴν ἀνδρείαν, ἀρετὴν 145
περὶ τὰ δεινὰ πραγματευομένην, ἴσασιν οἱ μὴ παντελῶς ἄμουσοι καὶ
ἀχόρευτοι, κἂν ἐπὶ βραχὺ παιδείας προσάψωνται, τῶν ὑπομενετέων
οὖσαν ἐπιστήμην. ἀλλ᾽ ἐάν τις εἴξας ἀμαθίᾳ τῇ δι᾽ ἀλαζονείαν, ὡς δὴ 146
περιττὸς καὶ ἱκανὸς ἐπανορθοῦσθαι τὰ ἀνεπιδεᾶ, προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν

1 αὐτῆς] αὐτοῖς M ἀιδίοις] ἀοιδίμοις coni. Mang. 3 πρόσθεν τῶν M (coni. Mang.), προσθέντων S: προσθέντας v φλιῶν Mang.: φίλων SM
5 καὶ ἐνδημοῦντες om. M 6 ἄληκτον] ἄληστον coni. Mang. 7 ἑκατέρου Mang.: ἑκάτεροι SM 9 θεραπεία SM (θεράπαιναι mg S): θεραπεῖαι v
10 δρῶσιν] ὁρῶσιν coni. Mang. ἄλλων M (coni. Mang.): ἀλλήλων S
11 tit. ὅτι οὐ δεῖ προστιθέναι καὶ ἀφαιρεῖν add. S mg M 12 καὶ ἀφαιρεῖν SM: ἢ ἀφαιρεῖν v καὶ ὁμοίῳ om. M 13 νόμημα S[1], corr. S[2] 14 τὴν δ᾽ ἀφαίρεσιν γίνεσθαι τῶν δικαίων supplevi παραλέλιπται S[1], corr. S[2]
16 τὰς ἄλλης ἀρετῆς coni. Mang.; scribendum fortasse κἀν ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς
17 αὐτῆς M ὡς SM: ὥστ᾽ (ὥστε) v 18 δι᾽ ὅλων scripsi: δι᾽ ὅλου SM (v)
19 ἔστιν S 20 εἴσασιν S 21 ὑπομενετέων SM: ὑπομενητέων v

3 Deut. 6,9. 11,20. 11 Deut. 4,2. 12,32. 19sqq. cf. *Leg. alleg. I § 68. Cic. Tusc. IV 53* . . . quo modo igitur Chrysippus? fortitudo est, inquit, scientia rerum perferendarum vel adfectio animi in patiendo ac perferendo summae legi parens sine timore.

τι τολμᾷ, σύμπασαν ἀλλάσσει τὴν εἰκόνα μετατυπώσας αἰσχρὸν ἀντὶ
καλοῦ χαρακτῆρος· ἀπεργάσεται γὰρ τῇ μὲν προσθέσει θρασύτητα, τῇ
δ' ἀφαιρέσει δειλίαν, μηδ' ὄνομα τῆς βιωφελεστάτης ἀνδρείας καταλιπών.
147 τὸν αὐτὸν μὲν τρόπον κἂν τῇ βασιλίδι τῶν ἀρετῶν, εὐσεβείᾳ, προσθῇ
τις ὁτιοῦν μικρὸν ἢ μέγα ἢ τοὐναντίον ἀφέλῃ, καθ' ἑκάτερον ἐπαλλάξει
καὶ μεταμορφώσει τὸ εἶδος· γεννήσει γὰρ ἡ μὲν πρόσθεσις δεισιδαιμονίαν,
ἡ δ' ἀφαίρεσις ἀσέβειαν, ἀφανισθείσης αὖ τῆς εὐσεβείας, ἣν ἀνίσχειν
καὶ ἐπιλάμπειν εὐκταῖον ἀγαθόν, ἐπειδὴ τοῦ μεγίστου τῶν ἀγαθῶν
αἰτία καθέστηκεν, ἐπιστήμην ἐμποιοῦσα θεραπείας θεοῦ, ἣν πάσης
ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἀρχικωτέραν καὶ βασιλικωτέραν εἶναι νομιστέον.
148 παραπλήσια δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἑκάστης
ἔστι λέγειν· ἀλλὰ ἐπιτέμνειν εἰωθὼς τὰ μήκη τῶν λόγων ἀρκεσθήσομαι
τοῖς εἰρημένοις, ἃ καὶ τῶν ἡσυχαζομένων ἱκανὰ μηνύματα γένοιτ' ἄν.
149 (3.) Ἔτι καὶ τοῦτο προσδιατέτακται κοινωφελὲς παράγγελμα, „μὴ
μετακινεῖν ὅρια τοῦ πλησίον, ἃ ἔστησαν οἱ πρότεροί σου“ (Deut. 19,14).
τοῦτο δ', ὡς ἔοικεν, οὐ περὶ κλήρων αὐτὸ μόνον καὶ γῆς ὅρων νομο-
θετεῖται πρὸς πλεονεξίας ἀποκοπήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς | φυλακὴν τῶν
ἀρχαίων ἐθῶν· ἔθη γὰρ ἄγραφοι νόμοι, δόγματα παλαιῶν ἀνδρῶν οὐ
στήλαις ἐγκεχαραγμένα καὶ χαρτιδίοις ὑπὸ σητῶν ἀναλισκομένοις, ἀλλὰ
150 ψυχαῖς τῶν μετειληφότων τῆς αὐτῆς πολιτείας. ὀφείλουσι γὰρ παῖδες
παρὰ γονέων ⟨δίχα⟩ τῶν οὐσιῶν κληρονομεῖν ἔθη πάτρια, οἷς ἐνετρά-
φησαν καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων συνεβίωσαν, καὶ μὴ καταφρονεῖν,
παρόσον ἄγραφος αὐτῶν ἡ παράδοσις· ὁ μὲν γὰρ τοῖς ἀναγραφεῖσι
νόμοις πειθαρχῶν οὐκ ἂν δεόντως ἐπαινοῖτο, νουθετούμενος ἀνάγκῃ καὶ
φόβῳ κολάσεως, ὁ δὲ τοῖς ἀγράφοις ἐμμένων, ἑκούσιον ἐπιδεικνύμενος
τὴν ἀρετήν, ἐγκωμίων ἄξιος.

---

1 τι v: τε S, om. M 3 δὲ v ἀφαιρέσει scripsi: ἀφαιρήσει SM (v)
5 ἑκάτερον M: ἕτερον S ἐπαλλάξει M: ἀπαλλάξῃ S; ἀπαλλάξει v 7 δὲ v
αὖ τῆς] αὐτῆς M ἣν M (coni. Mang.): ἧς S ἀνέχειν[ισ] M (ἀνίσχειν scripsi):
ἀνέχειν S (v) 8 ἐπιλάμπειν M: ἀναλάμπειν S εὐκταῖον M: εὐκτέον S (v)
10 καὶ βασιλικωτέραν om. M 12 ἀλλ' Mang. 13 γένοιτ' ἂν SM: γένοιντ'
ἂν v 14 tit. περὶ τοῦ μὴ παρακινεῖν ὅρια add. S mg M καὶ SM: δὲ v
16 δὲ v κλῆρον[ων] (sic) M: κλῆρον S ὅρον[ων] M: ὅρον S; ὅρου v
17 τῶν SM: om. v 20 τῶν SM: om. v 21 δίχα addidi; πρὸ add. Mang.
24 πιθαρχῶν S 25 ἑκούσιον SM: ἑκουσίαν v

Κατάστασις ἀρχόντων.

(1.) Ἔνιοι τὰς κληρωτὰς εἰσηγήσαντο ἀρχάς, ἀλυσιτελῶς τοῖς 151
εσιν· εὐτυχίαν γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρετὴν ὁ κλῆρος ἐμφαίνει. πολλοὶ
πολλάκις τῶν ἀναξίων ἔλαχον, οὓς ἀνὴρ ἀγαθὸς λαβόμενος ἡγεμο-
ἀποδοκιμάσαι ἂν καὶ ἐν ὑπηκόοις ἐξετάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μικροὶ 152
ιενοι παρά τισιν ἄρχοντες, οὓς δεσπότας ὀνομάζουσιν, οὐ πάντας
; ἂν οἷοί τε ὦσιν οἰκότριβας ἢ ἀργυρωνήτους ὑπάγονται, μόνους
ιὺς καταπειθεῖς γινομένους, ἀγεληδὸν ἔστιν ὅτε πιπράσκοντες τοὺς
ως ἔχοντας τὸ ἦθος ὡς καὶ δουλεύειν ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἀναξίους
. ἔτι τοίνυν προσήκει δεσπότας καὶ ἡγεμόνας ὅλων πόλεων καὶ 153
ν ἀποφαίνειν τοὺς κλήρῳ λαχόντας, ὀλίσθῳ τινὶ τύχης, ἀβεβαίου
ἱνιδρύτου πράγματος; ἀλλ' εἰς μὲν τὴν τῶν καμνόντων ἐπιμέλειαν
ις τὸ μηδέν· ἰατροὶ γὰρ οὐ κλήρῳ λαγχάνουσιν, ἀλλ' ἐν πείρᾳ δοκι-
νται. καὶ πρὸς εὔπλοιαν καὶ σωτηρίαν τῶν θαλαττευόντων οὐχ ὁ 154
ν κυβερνᾶν εὐθὺς ἐπὶ πρύμναν παραπέμπεται, δι' ἀνεπιστημοσύνης
ιόμενος ἐν εὐδίᾳ καὶ γαλήνῃ χειροποίητα ναυάγια, ἀλλ' ὅστις ἂν
ιώτης ἡλικίας τὴν κυβερνητικὴν τέχνην ἐπιμελῶς φαίνηται δεδιδαγ-
:· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ πολλάκις μὲν πεπλευκώς, τὰ δὲ σύμπαντα ἢ

ιάστασις ἀρχόντων S: περὶ καταστάσεως ἀρχόντων mg M, τοῦ αὐτοῦ περὶ κατα-
ἀρχόντων F, Φίλωνος περὶ καταστάσεως ἀρχόντων G, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ
ιως ἀρχόντων A, περὶ καταστάσεως ἄρχοντος HP 2 ἀλυσιτελεῖς corr. in
4 γ' οὖν S, γὰρ FG Esc. ἐλλαβόμενος coni. Mang.
μενος ἡγεμονίας om. M 5 ἀποδοκιμάση ἂν S, ἀποδοκιμάσ(αι)η ἂν M, ἀπο-
ιν ἂν A, ἀποδοκιμάσαιεν ἂν P 7 ἀπάγονται (ἀ ex ὑ corr.) H, ἀπάγονται G (v)
θεῖς S[1], corr. S[2] γενομένους S ἀγελιδὸν S[1], corr. S[2] 9 τοῦ
ἀναξίους SMA: οὐκ ἀξίους ceteri (v) 10 ἔτι τοίνυν scripsi: ἔτι
οὐ τοίνυν ceteri (v) 11 τοὺς] τὰ F[1] τύχη A 12 ἀνιδρύτου
ἱδρύτου SHP (v) 13 ἀλλ' ἐν πείρα SM Esc.: ἀλλὰ πείρα ceteri (v)
κιμάζοντες A 14 τῶν ἐνθαλαττευόντων M Esc. 14. 15 οὐχ ὁ λαχὼν]
ων S 15 κυβερνᾶν] κυβερνήτης M Esc. ἀνεπιστημοσύνην M Esc.
ιμενος AHP, ἐργασάμενος Esc. ἀλλ' ὅστις] ἄλλος τις S, ἀλλ' ὥς τις A;
urn. 18 οὗτος — περαιωσάμενος (244,1) om. FG οὗτος δ' ἐστὶν SM:
ιν ceteri (Turn.) σύμπαντα ἢ πλεῖστα (244,1)] πλεῖστα καὶ σύμπαντα SM,
H[1]P, ss. A[2]H[2]

ιur. gr. X — I — 13 fol. 228[r] ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ καταστάσεως ἀρχόντων:
οὐκ ἀρετὴν ὁ κλῆρος ἐμφαίνει· πολλοὶ γὰρ πολλάκις — ἐξετάζεσθαι.
Escur. ibid.: ἰατροὶ οὐ κλήρῳ λαγχάνουσι — φαίνηται δεδιδαγμένος.

πλεῖστα πελάγη περαιωσάμενος, ἐμπόρια δὲ καὶ λιμένας καὶ ὑφόρμους
καὶ ὑποδρόμους τούς ἔν τε νήσοις καὶ ἠπείροις | ἐπιμελῶς ἐξηταχὼς p. 3
καὶ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν κατὰ γῆν ὁδῶν τὰς κατὰ θάλατταν ἀτρα-
155 ποὺς ἐπιστάμενος ἐκ τῆς ἀκριβοῦς θέας τῶν οὐρανίων· παρατηρήσας
γὰρ τὰς χορείας τῶν ἀστέρων καὶ ἐπακολουθήσας αὐτῶν ταῖς τεταγ-
μέναις κινήσεσιν ἐν ἀνοδίαις ἴσχυσεν ἀπλανεῖς καὶ λεωφόρους ὁδοὺς
ἀνατεμεῖν, ἵνα — τὸ πάντων ἀπιστότατον πραγμάτων — ἡ χερσαία
156 φύσις διὰ πλωτῆς οἵα τε ᾖ περαιοῦσθαι. πόλεις δέ τις μεγάλας καὶ
πολυανθρώπους, μεστὰς οἰκητόρων, καὶ πολιτείας ἐγχειρίζεσθαι μέλλων
καὶ πραγμάτων ἰδιωτικῶν τε καὶ δημοσίων καὶ ἱερῶν ἐπιμέλειαν, ἣν
οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν τέχνην τεχνῶν εἶναι καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν,
πρὸς ἄστατον κλήρου φορὰν ταλαντεύσει τὴν ἀκριβῆ βάσανον τῆς ἀληθείας
157 φυγών; ἀληθείας δὲ βάσανος αἱ σὺν λόγῳ πίστεις. (2.) ταῦτ' οὖν τῇ
ψυχῇ θεασάμενος ὁ πάνσοφος Μωυσῆς κληρωτῆς μὲν ἀρχῆς οὐδὲ
μέμνηται, τὰς δὲ χειροτονητὰς εἰσηγεῖσθαι διενοήθη. φησὶ γοῦν·
καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα οὐκ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν
ἀδελφῶν, δηλῶν ἐθελούσιον αἵρεσιν καὶ δοκιμασίαν ἀνεπίληπτον ἄρχοντος,
ἣν σύμπασα ἡ πληθὺς ὁμογνωμονοῦσα ποιήσει. προσεπιψηφιεῖται δὲ τὴν
αἵρεσιν ἐπισφραγιζόμενος καὶ ὁ τῶν κοινωφελῶν ἁπάντων βεβαιωτὴς
θεός, ἐκλογήν τινα τοῦ γένους ὑπολαβὼν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὡς ὄψιν
158 ἐν σώματι. (3.) τὰς δ' αἰτίας τοῦ μὴ δεῖν ἀλλότριον αἱρεῖσθαι πρὸς

---

1 περεωσάμενος S ἐμπορίας (sed ίας in ras.) S δὲ S: τε ceteri (v)
2 τούς τε GHP (Turn.) ἔν τε νήσοις SMFA: ἐν ταῖς νήσοις GHP (Turn.)
3 κατὰ γῆν ὁδῶν] κατὰ τὴν ὁδὸν M, διὰ τὴν ὁδὸν S κατὰ θάλατταν SM: διὰ τῆς θαλάττης F, διὰ θαλάττης AG, διὰ θαλάσσης HP 5 παρακολουθήσας M
5. 6 τὰς τεταγμένας κινήσεις F² 6 ἀπλανεῖς] ἀφανεῖς S 8 οἷά τε MA
περαιοῦσθαι M, περεοῦσθαι S: διαπεραιοῦσθαι ceteri (v) 10 τε SM: om. ceteri (v)
11 ἁμάρτη A τεχνῶν εἶναι SM: εἶναι post ἐπιστημῶν transp. ceteri (v)
12 κλήρου Christophorson Mang. (*ex unico Codice Trin.*): καιροῦ codd. ταλαντεύσει Mang.: ταλαντεύειν S, ταλαντεύει ceteri 13 ταῦτ' SMF: ταῦτα ceteri 14 ὁ πάνσοφος μωυσῆς τῇ ψυχῇ θεασάμενος transp. HP (v) 15 εἰσηγεῖσθαι διενοήθη SM: διενοήθη εἰσηγεῖσθαι ceteri (v) φησὶ γοῦν M, φησὶ γ' οὖν S: φησὶν οὖν ceteri (v)
16 σεαυτῶ (sic) A (ἐπὶ … όν supra) 17 δοκημασίαν S 18 ἣν MFHP, ἡ S: ὃν AG (Mang.)
ἡ om. S ποιήσει M, ποιήσειεν S: ποιήσεται ceteri (v) 19 κοινωφελῶν] κοινῶν SA 20 τὸν ἄνθρωπον] τῶν ἀνθρώπων coni. Christophorson, τὸν ἄρχοντα coni. Mang., τὸν αἱρεθέντα conicio 21 tit. περὶ ἄρχοντος add. S mg M

---

16 Deut. 17,15.

ἀρχὴν διττὰς ὑπογράφει, τὴν μὲν ἵνα μὴ πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ θρεμμάτων συναγάγῃ πολὺν πλοῦτον καὶ πάντα ἄδικον ἐκ τῆς πενίας τῶν ὑπηκόων θησαυρισάμενος, τὴν δ' ἵνα μὴ τὸ ἔθνος ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἀναστήσας ἕνεκα τῶν ἰδίων πλεονεξιῶν ἀναγκάζῃ μετανίστασθαι ⟨κατὰ⟩ πλάνον ἀνήνυτον ὧδε κἀκεῖσε φορούμενον, ὑποβαλὼν ἀτελεῖς ἐλπίδας μειζόνων ἀγαθῶν κτήσεως, εἰς ἀφαίρεσιν ὧν ἤδη βεβαίως ἐκαρποῦτο. προϋπέλαβε γάρ, ὡς εἰκός, τὸν ὁμόφυλον καὶ συγγενῆ 159
μετέχοντα τῆς πρὸς τὴν ἀνωτάτω συγγένειαν οἰκειότητος — ἡ δ' ἀνωτάτω συγγένειά ἐστι πολιτεία μία καὶ νόμος ὁ αὐτὸς καὶ εἷς θεός, ᾧ πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ ἔθνους προσκεκλήρωνται, — μηδέποτε τὰ παραπλήσια τοῖς προλεχθεῖσι διαμαρτεῖν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἀντὶ μὲν τοῦ μεθορμίζειν τοὺς οἰκήτορας καὶ τοῖς ἐν τῇ ξένῃ σποράσιν ἀσφαλῆ κάθοδον παρέξειν, ἀντὶ δὲ τοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρεῖσθαι χρήματα προσεπιδώσειν τοῖς δεομένοις τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἀποφήναντα κοινήν.

(4.) | 'Αφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας παρέλθῃ τις ἐπὶ τὴν ἀρχήν, κελεύει 160
τὴν 'Επινομίδα αὐτοχειρίᾳ γράψαι κεφαλαιώδη τύπον περιέχουσαν ἁπάντων τῶν νόμων, βουλόμενος ἔγκολλα τῇ ψυχῇ τὰ διατεταγμένα γενέσθαι· τοῦ μὲν γὰρ ἀναγινώσκοντος ὑπορρεῖ τὰ νοήματα τῇ φορᾷ παρασυρόμενα, τῷ δὲ γράφοντι κατὰ σχολὴν ἐνσφραγίζεται καὶ ἐνιδρύεται, τῆς διανοίας ἐνευκαιρούσης ἑκάστῳ καὶ ἐπερειδούσης ἑαυτὴν καὶ μὴ μετιούσης ἐφ' ἕτερον, πρὶν ἢ περιδράξασθαι τοῦ προτέρου βεβαίως.

διττὰς] διττῶς (corr. ex διττὰς) ἔχειν F ὑπογράφει SM: ἐπιγράφει ceteri (v) ἤθους M 2 πάντα ἄδικον] παντα δικον H; παντάδικον v 3 θησαυριμενος A δὲ A 5 κατὰ ante πλάνον addidi φορούμενον in ιρόμενον corr. H, φερόμενον L (Turn.) ὑπολαβὼν S, ὑπολαβῶν (sic) A ἀγαθῶν] ἄγαν Turn. βεβαίων S 7 ἐκαρποῦντο SM προυπέλαβε F Mang.): ὑπέλαβε G, προῦλαβε HP[1] (Turn.), προύβαλεν S, προῦβαλε MAP[2] 8 συγγενείας H[1]P, -αν ex -ας corr. FH[2] οἰκειότητας SH[1]P, -ος ex -ας corr. FH[2] ἐστὶν S εἷς ὁ θεὸς S 9. 10 ᾧ πάντες] ὥπερ HP (Turn.) 10 ἔθνους] ένους M 11 προλεχθεῖσι(ν) SM: λεχθεῖσι ceteri (v) διαμαρτήσειν conicio 11. 12 μεθορίζειν SM, καθορμίζειν A 12 σποράσιν in σποράδην corr. H[2] 13 τοῦ SM: καὶ τοῦ A, τοῦ καὶ ceteri (Turn.) τὰ om. A 13. 14 προσεπιδόσιν S, πρὸς ἐπίδοσιν M 14 ἀπεφήναντο H[1]P 15 παρέλθοι SA (sic Mang.) 16 αὐτοχειρία γράψαι SM: γράψαι αὐτοχειρία ceteri (v) κεφαλαίων δὴ τύπον S 19 ἐνσφραγίζονται καὶ ἐνιδρύονται A 20 ἑαυτῇ SM 20. 21 μὴ μετιούσης] μηκέτι ἰούσης A 21 ἕτερον corr. ex ἑτέρων F πρηνὴ S[1], πρὶν ἢ corr. S[2], πρὶν om. HP παραδράξασθαι A, περι- ex παρα- corr. F, περιδράξεται G

Deut. 17,16. 17. 16 Deut. 17,18. 18—20 Escur. gr. X — I — 13 fol. 228r: τοῦ μὲν ἀναγινώσκοντος — ἐπερειδούσης ἑαυτήν.

161 ὅταν μέντοι γράψῃ, πειράσθω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐντυγχάνειν καὶ ἀνα-
γινώσκειν, ὑπέρ τε συνεχοῦς καὶ ἀδιαστάτου μνήμης καλῶν καὶ συμφερόν-
των ἅπασι διαταγμάτων καὶ ὑπὲρ τοῦ βέβαιον ἔρωτα καὶ πόθον αὐτῶν
ἐγγενέσθαι, τῆς ψυχῆς ἀεὶ διδασκομένης καὶ ἐξεθιζομένης ἐνομιλεῖν
νόμοις ἱεροῖς· αἱ γὰρ μακροχρόνιοι συνήθειαι φιλίαν ἄδολον καὶ καθαρὰν
οὐ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἰδέας ἀξιεράστους γραμμάτων
162 ἀποτελοῦσι. τουτὶ δὲ συμβήσεται, ἐὰν μὴ ἑτέρου γράμμασι καὶ ὑπο-
μνήμασιν ὁ ἄρχων ἀλλ' οἷς αὐτὸς ἔγραψεν ἐντυγχάνῃ· τὰ γὰρ ἴδιά πως
163 ἑκάστοις γνωριμώτερα καὶ πρὸς ἀναλήψεις ἑτοιμότερα. καὶ ἄλλως
ἀναγινώσκων ἅμα λογισμὸν ἕξει τοιοῦτον· „ἐγὼ ταῦτ' ἔγραψα ὁ τοι-
οῦτος ἄρχων, μὴ ἑτέρῳ προσχρησάμενος ὑπηρετῶν μυρίων ὄντων· ἆρ'
ὅπως βιβλίον ἀποπληρώσω, καθάπερ οἱ μισθοῦ γράφοντες ἢ οἱ γυμνά-
ζοντες ὀφθαλμούς τε καὶ χεῖρας, τοὺς μὲν εἰς ὀξυωπίαν, τὰς δ' ἵνα
ὦσιν ὀξυγράφοι; — πόθεν; οὐκ ἔστιν — ἀλλ' ὅπως αὐτὰ ἐν βιβλίῳ
γράφων εὐθὺς εἰς τὴν ψυχὴν μεταγράφω καὶ ἐναπομάττωμαι τῇ δια-
164 νοίᾳ θειοτέρους καὶ ἀνεκπλύτους χαρακτῆρας. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι βασιλεῖς
βακτηρίας ἔχοντες σκηπτροφοροῦσιν, ἐμοὶ δὲ τὸ σκῆπτρόν ἐστιν ἡ βίβλος
τῆς Ἐπινομίδος, καύχημα καὶ κλέος ἀνανταγώνιστον, παράσημον ἡγεμο-
νίας ἀνεπιλήπτου πρὸς ἀρχέτυπον τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν ἀπεικονισθείσης.
165 ἀεὶ δ' ἐπερειδόμενος καὶ σκηριπτόμενος τοῖς ἱεροῖς νόμοις κτήσομαι δύο
τὰ πάντων ἄριστα· ἓν μὲν ἰσότητα, ἧς μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν·
ἀλαζονεία γὰρ καὶ τὸ ὑπέραυχον ὀλιγόφρονος ψυχῆς τὸ μέλλον οὐ προ—

2 τε] τῆς S συνεχοῦς] ἀδιεχοῦς G 3. 4 αὐτῶν ἐγγενέσθαι SMAF^{1}P: αὐτῶ ἐγγενέσθαι H, αὐτῶν ἐγγενέσθαι αὐτῶ F^{2}G; αὐτὸν αὐτῷ ἐγγ. Turn., αὐτῶν αὐτῷ ἐγγ. Mang. 4 ἐθιζομένης HP (Turn.) ὁμιλεῖν H (Turn.) 5 ἱερεῖς (sic) A μακροχρόνιαι HP (Turn.) 6 εἰδέας S ἀξιεργάστους P 7 ἀποτελοῦσιν S γράμμασιν S 8 ἐντυγχάνει HP ἰδία A 9 καὶ πρὸς ἀναλήψεις ἑτοιμότερα om. M ἀντιλήψεις coni. Mang. ἄλλος S 10 ἅμα λογισμὸν SM: ἀναλογισμὸν ceteri (v) 10. 11 τοιοῦτος S (Mang.): τοσοῦτος ceteri 11 ἑτέρῳ προσχρησάμενος ὑπηρετῶν scripsi: ἑτέρω προσχρησάμενος ὑπηρέτη M, προσχρησάμενος ὑπηρέτω (sic) ἑτέρω S, προσχρησάμενος ὑπηρέτη ἑτέρω ceteri (v) ἆρ' SM: ἄρα ceteri 12 βιβλίον SM: βίβλον ceteri (v) 13 τὰς] τοὺς MP 13. 14 ἵν' εἰδῶσιν ὀξυγραφεῖν M 14 post πόθεν add. ἀλλ' F βιβλίω SM: βίβλω ceteri (v) 15 ἐναπομάττομαι H^{1}P (Turn.) 16 ἀνεκπλύτους codd.: ἀνεκπλύντους v 17 ἐστὶν ἡ βίβλος S: ἡ βίβλος ἐστὶ A, ἡ βίβλος ἔσται ceteri (v) 18 παράσημον SM: ἐπίσημον ceteri (v) 19 ἀρχέτυπον] ἀρχὴν τύπον A τοῦ om. AHP (v) 20 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri 21 ἄριστα] μέγιστα F ἐν μὲν ἰσότητι H^{1}P 22 ὀλιγόφρονος] νοσερόφρονος S

1 Deut. 17,19.

ορωμένης. ἰσότης μὲν οὖν τὴν ἐκ τῶν ὑπηκόων εὔνοιαν καὶ ἀσφάλειαν 166
ἀμοιβὰς δικαίας ἀντεκτινόντων ἀπεργάσεται, τὸ δ' ἄνισον κινδύνους σφαλερωτάτους. τούτους μὲν ἀποδράσομαι μισήσας τὴν χορηγὸν σκότους καὶ πολέμων ἀνισότητα, βίον δ' ἀνεπιβούλευτον ἔξω τὴν ἀστασίαστον ἰσότητα τιμήσας, ἣ γεννᾷ φῶς καὶ εὐστάθειαν. ἕτερον δὲ περιποιήσομαι 167
τὸ | μὴ ἐπὶ θάτερα καθάπερ ἐπὶ τρυτάνης ἀντιρρέπειν ἐκτρέπων καὶ πλαγιάζων τὰ διατεταγμένα· πειράσομαι δ' ἄγειν αὐτὰ διὰ λεωφόρου τῆς μέσης ὀρθαῖς καὶ ἀρτίαις βάσεσι χρησάμενος πρὸς μετουσίαν ἀπταίστου βίου.“ βασιλικὴν δ' εἴωθε Μωυσῆς ὀνομάζειν ὁδὸν τὴν μέσην, 168
ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως οὖσαν μεθόριον, καὶ ἄλλως ἐπειδὴ τὸ μέσον ἐν τριάδι τὴν ἡγεμονίδα τάξιν εἴληχεν, ἁρμοζόμενον τὰ παρ' ἑκάτερα εἰς ἕνωσιν ἀδιαλύτῳ δεσμῷ, ὑφ' ὧν καὶ δορυφορεῖται τρόπον βασιλέως. νομίμου δ' ἄρχοντος ἰσότητα τιμῶντος, ἀδεκάστου, τὰ δίκαια κρίνοντος 169
δικαίως (Deut. 16,20), ἐμμελετῶντος ἀεὶ τοῖς νόμοις, ἆθλον εἶναί φησι τὴν μακροχρόνιον ἡγεμονίαν, οὐχ ἵνα πολυετῆ ζωὴν αὐτῷ χαρίσηται μετὰ τοῦ τὰ κοινὰ πρυτανεύειν, ἀλλ' ἵνα ἀναδιδάξῃ τοὺς ἀγνοοῦντας, ὅτι ὁ νόμιμος ἄρχων, κἂν τελευτήσῃ, βίον ζῇ μακραίωνα διὰ τῶν πράξεων, ἃς ἀθανάτους ἀπολέλοιπε μνημεῖα καλοκἀγαθίας ἀκαθαίρετα.

(5.) Προσήκει δὲ τῷ τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης ἀρχῆς ἀξιωθέντι 170
αἱρεῖσθαι διαδόχους, οἳ συνάρξουσι καὶ συνδικάσουσι καὶ τἆλλα ὅσα

ἀσφάλειαν] φιλίαν M 2 ἀντεκτεινόντων SH, ἀντεκτιννόντων M, ἀντεκτιννύντων AP²
εργάσαιτο A 3 τούτους] τοὺς M μὲν] μὲν οὖν MA (Mang.)
οδράσωμεν μισήσαντες A 4 ἔξω S; ἄξω coni. Mang. ἀναστασίαστον S
τμ
φιλήσας M ποιήσομαι A 6 μὴ] μηδ' S θατέρω FG
ἀρτίαις SM: ἀρτίοις ceteri (v) χρησάμενος AH²: χρησόμενος S, χρησάμενα ceteri
ἣν βασιλικὴν ὡς ἔοικε μωυσῆς ὀνομάζειν εἴωθε M ὀνομάζειν μωσῆς transp.
P (v) 10 οὔσης (sed ης in ras.) S 11 εἴληχεν codd.: εἴληφεν Mang.
μοζόμενα HP 12 διαλύτω S ὑφ' ὧν] ἐφῶ M δωροφορεῖται A,
ρυφορεῖται om. SM 13 δ'] τ' SM ἄρχων S ἀδεκάστου codd.:
ως
εκάστ[illegible] H²; ἀδεκάστως Turn., ἀδέκαστον Mang. 14 δικαίως] δικαίων S
μοις] νομίμοις Turn. 15 μακροχρονίαν HP (Turn.), μακρογόνιον A
β α
γεμονίαν SMF² (coni. Mang.): ἡγεμονίδα ceteri πολυετῆ αὐτῶ ζωὴν M, πολλὴν
υτῶ τὴν ζωὴν S 16 τὰ om. MA ἵν' A 17 ὁ νόμιμος SM Esc.: ὁ om.
eteri (v) κἂν τελευτήσῃ post μακραίωνα transp. M 18 πράξεων αὐτοῦ Esc.
πολέλοιπε] ἐπιλέλοιπε A, καταλέλοιπε HP (v) 19 τῷ] αὐτῶ F; αὖ τῷ coni. Mang.
0 συνδικάσουσιν SM καὶ τἆλλα — συνδιοικήσουσιν (248,1) om. SM τἄλλ' A

) Num. 20,17. 21,22. 15 Deut. 17,20. 17. 18 Escur. ibid.: ὁ νόμιμος ἄρχων — ἀπολέλοιπεν.

κοινωφελῆ συνδιοικήσουσιν. εἷς γὰρ οὐκ ἂν ἐξαρκέσαι, κἂν προθυμότατος
ᾖ καὶ πάντων ἐρρωμενέστατος ἑκάτερον, σῶμα καὶ ψυχήν, πρὸς τὰ με-
γέθη καὶ πλήθη τῶν πραγμάτων, ἀπειρηκὼς τῇ φορᾷ τῶν ἐπιχεομένων
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλαχόθεν ἄλλων, εἰ μὴ τοὺς συλληψομένους ἔχοι,
πάντας ἀριστίνδην ἐπιλελεγμένους φρονήσει, δυνάμει, δικαιοσύνῃ, θεο-
σεβείᾳ, τῷ μὴ ἐκτρέπεσθαι μόνον ἀλλὰ καὶ μισεῖν ὡς ἐχθρὸν καὶ
171 μέγιστον κακὸν ἀλαζονείαν. βοηθοὶ γὰρ οὗτοι καὶ παραστάται γένοιντ'
ἂν ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ τὰ κοινὰ ἐπηχθισμένῳ συνεπικουφίζειν καὶ
ἐπελαφρίζειν ἐπιτηδειότατοι. καὶ ἄλλως, ἐπειδὴ τῶν ὑποθέσεων αἱ μέν
εἰσι μείζους, αἱ δὲ βραχύτεραι, τὰς μὲν ἐλάττους, ἵνα μὴ περὶ μικρὰ
τρίβηται, τοῖς ὑπάρχοις ἐνδίκως ἂν ἐπιτρέψαι, τῶν δὲ μειζόνων ἀναγ-
172 καίως αὐτὸς ἂν γένοιτο ἐξεταστὴς ἀκριβέστατος. μεγάλας δ' ὑποληπτέον
ὑποθέσεις οὐχ ἃς οἴονταί τινες, ὅταν ἔνδοξοι πρὸς ἐνδόξους διαφέρωνται
καὶ πλούσιοι πρὸς πλουσίους καὶ ἡγεμόνες πρὸς ἡγεμόνας, ἀλλ' ἔμπαλιν
ὅταν ἰδιῶται καὶ ἄποροι καὶ ἄδοξοι πρὸς δυνατωτέρους, οἷς πρὸς τὸ
173 μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν μία ἐλπὶς ὁ δικαστής. ἑκατέρου δὲ τῶν εἰρη-
μένων σαφῆ παραδείγματα εὑρεῖν ἔστιν ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις, ἃ μιμεῖσθαι
καλόν. ἦν γάρ ποτε χρόνος, ἐν ᾧ μόνος αὐτὸς ἐβράβευε τὰ περὶ δίκας
Μωυσῆς ἕωθεν εἰς νύκτα πονούμενος· ἀλλ' | αὖθις ἀφικόμενος ὁ πεν-
θερὸς καὶ συνιδὼν ὅσῳ βάρει πιέζεται πραγμάτων, ἐπισυρρεόντων ἀεὶ
τῶν τὰς ἀμφισβητήσεις ἐχόντων, ἄριστα συνεβούλευσεν ἑλέσθαι διαδόχους,
ἵν' οἱ μὲν τὰ βραχύτερα κρίνωσιν, αὐτὸς δ' ἐφεδρεύῃ τοῖς μείζοσι καιροὺς

1 οὐκ ἂν om. M   ἐξαρκέσαι (η supra lineam) M, ἐξαρκέσοι A, ἐπαρκέσῃ S   3 ἀπειρηκὼς S] om. ceteri (Turn.)   τῇ φορᾷ SM: ἐπὶ τῇ φορᾷ ceteri (v)   ἐπιχεομένων S] ἐπεισχεομένων ceteri (v)   4 ἔχοιεν F   5 ἐπειλεγμένους A   δυνάμει] ἀνδρείᾳ conicio   6 τῷ] τοῦ SM   ἐκτρέπεσθαι μόνον SM: μόνον ἐκτρέπεσθαι ceteri (v)   ἀλλὰ om. A   7 οὗτοι om. S   8 καλῷ κἀγαθῷ M, καλοκαγάθῳ S: καλῷ καὶ ἀγαθῷ ceteri (v)   τὰ κοινὰ om. F   ἐπειχθισμένῳ (sed ει in ras.) S   10 δὲ] δ' ὡς A   μακρὰ S   11. 12 ἀναγκαίως αὐτὸς ἂν γένοιτο S: ἀναγκαίως ἂν αὐτὸς γένοιτο M, αὐτὸς ἂν ἀναγκαίως γένοιτο AG, αὐτὸς ἀναγκαίως ἂν γένοιτο F, αὐτὸς ἂν γένοιτο ἀναγκαίως HP (Turn.); αὐτὸς αὖ γ. ἀ. Mang.   12 ὁ ἐξεταστὴς A   13 διαφέρονται H[1]P, περιφέρωνται S   15 οἷς SM: ὅτε ceteri (Turn.)   alt. πρὸς om. SM   18 ποτε] ὅτε M   ἐν ᾧ] ὅτε HP (Turn.)   ἐβράβευεν S   δίκης G   19 μωσῆς A   ποιούμενος A   20 συνειδὼν S   πιαίζεται S   21 τὰς om. H (Turn.)   συνεβούλευεν HP (v)   22 ἵν' SM: ἵνα ceteri   ἐφεδρεύει SMF   μείζοσιν S

18 sqq. Exod. 18,13 sqq.

εἰς ἀνάπαυλαν αὐτῷ διδούς. πεισθεὶς δὲ τοῖς λεγομένοις — καὶ γὰρ 174
ἦν συμφέροντα — τοὺς δοκιμωτάτους ἐξ ἅπαντος τοῦ πλήθους ἑλόμενος ὑπάρχους ἅμα καὶ δικαστὰς καθίστησι, κελεύσας τὰς μείζους κρίσεις
ἐπ' αὐτὸν ἀνάγειν. ταύτην τὴν πρόσταξιν ἀνάγραπτον αἱ ἱεραὶ βίβλοι 175
περιέχουσιν εἰς τὴν τῶν καθ' ἑκάστην γενεὰν ἀρχόντων διδασκαλίαν, ἵνα πρῶτον μὲν μὴ ἀποδοκιμάζωσι συμβούλους ὡς ἱκανοὶ πάντα περιαθρεῖν, Μωυσέως οὐκ ἀποδοκιμάσαντος τοῦ πανσόφου καὶ θεοφιλοῦς, ἔπειτα δὲ ἵνα δευτέρους καὶ τρίτους ἡγεμόνας αἱρῶνται, φροντίζοντες τοῦ μὴ περὶ μικρὰ τριβόμενοι τῶν ἀναγκαιοτέρων ἀμελεῖν· ἀμήχανον
γὰρ ἐφ' ἅπαντα φθάνειν φύσιν ἀνθρωπίνην. (6.) ἓν μὲν δὴ τῶν παρα- 176
δειγμάτων μεμήνυται· τοῦ δὲ δευτέρου τὴν πίστιν ἐφαρμοστέον. μεγάλας ἔφην εἶναι δίκας τὰς τῶν ταπεινοτέρων· ἀσθενὲς δὲ καὶ ταπεινὸν χήρα καὶ ὀρφανὸς καὶ ἐπήλυτος· τούτοις χρὴ δικάζειν τὸν ἀνωτάτω βασιλέα καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν ἀναψάμενον ἀρχήν, ἐπεὶ κατὰ Μωυσέα καὶ ὁ τῶν ὅλων ἡγεμὼν θεὸς οὐκ ἐσκοράκισεν αὐτοὺς τῆς ἀφ' αὑτοῦ δικαιονομίας.
ὑμνήσας γὰρ τὰς τοῦ ὄντος ἀρετὰς ὁ ἱεροφάντης τὸν τρόπον τοῦτον· 177
„ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ κραταιός, ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον οὐδὲ μὴ λάβῃ δῶρον ποιῶν κρίσιν“ (Deut. 10, 17. 18), ἐπιλέγει — τίσιν ἡ κρίσις; οὐ σατράπαις καὶ τυράννοις καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἀναψαμένοις
τὸ κράτος, ἀλλ' „ἐπηλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ“· τῷ μὲν ὅτι τοὺς 178
συγγενεῖς, οὓς μόνους εἰκὸς ἔχειν συναγωνιστάς, ἐχθροὺς ἀσυμβάτους εἰργάσατο ἑαυτῷ μεταναστὰς εἰς ἀλήθειαν καὶ τὴν τοῦ ἑνὸς τιμίου τιμὴν

---

1 αὐτῷ M: αὐτῷ ceteri   πεισθεὶς] προσθεὶς A   τοῖς εἰρημένοις A
4 πρόσταξιν scripsi: κρίσιν S, πρᾶξιν M, τάξιν ceteri (v)   αἱ] καὶ P, αἱ ss. P[2]
6 μὴ om. H[1]P[1], ss. H[2]P[2]   ἀποδοκιμάζωσιν S   7 μωυσέως S: μωσέως ceteri
8 δ' SM   9 μὴ om. H[1], ss. H[2]   10 ἀνθρωπίνην φύσιν transp. M
tit. τί ἐστι ποιῶν κρίσιν προσηλύτω καὶ ὀρφανῶ καὶ χήρα add. S mg M   11 ἐφαρ-
ας   ας τὰς
μοττέον (sic) S   μεγάλους M   12 ἔφη SM   δίκαστὰς M
τὸ ταπεινὸν S, ταπεινὸν om. L (Turn.)   13 ἐπηλύτης M   14 ἐφ] ἐν AF
ἀναψάμενον Mang.: ἐφαψάμενον A, ἐναψαμένην F, ἐναψάμενον ceteri (v)   κατὰ Μωυσέα] καὶ μωυσέως S   μωσέα codd.   14. 15 τῶν ἄλλων ἡγεμόνων (sic) S
15 ἀπεσκοράκισεν H (v)   ἀφ' ἑαυτοῦ M, ἀφ' αὐτοῦ F, ἀπ' αὐτοῦ A   17 καὶ κραταιός S: ὁ δυνατὸς ὁ κραταιός M, ὁ κραταιός ceteri (v)   ὅστις] ὃς M
οὐ θαυμάζει πρόσωπον om. M   θαυμάζει] λαμβάνει HP (Turn.)   οὐδὲ] οὐδ' οὐ HP (v)   17. 18 μὴ λάβῃ] λαμβάνει M   19 καὶ γῆς S, γῆς M: καὶ τῆς γῆς ceteri (v)   ἢ θαλάττης M   θαλάσσης S   ἀναψαμένοις] ἀψαμένοις AH; ἐναψαμένοις v   20 τὸ om. SM   ἐπηλύτω SA: ἐπηλύτη MFGH (Turn.), ἐπηλύτη P   τῷ] τὸ P   21 εἰκὸς SHP: εἰκὸς ἦν ceteri (Mang.)
22 ἑαυτῷ om. A   τοῦ ἑνὸς SM: τοῦ om. ceteri (v)   τιμίου om. M

ἀπὸ μυθικῶν πλασμάτων καὶ πολυαρχίας, ἃ γονεῖς καὶ πάπποι καὶ
πρόγονοι καὶ πάντες οἱ ἀφ' αἵματος τοῦ στειλαμένου τὴν καλὴν ἀποικίαν
ταύτην ἐξετίμησαν· τῷ δ' ἐπειδὴ πατρὸς καὶ μητρὸς τῶν ἐκ φύσεως
βοηθῶν καὶ ὑπερμάχων ἐστέρηται, δυνάμεως τῆς μόνης εἰς συμμαχίαν
ἀναγκαίας ἐρημωθείς· τῇ δ' ὅτι τὸν διαδεξάμενον ἄνδρα τὴν τῶν γονέων
ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν ἀφήρηται· γυναικὶ γὰρ ἀνὴρ εἰς κηδεμονίαν,
179 ὥσπερ γονεῖς παρθένῳ. σχεδὸν δὲ καὶ τὸ σύμπαν Ἰουδαίων ἔθνος ὀρφανοῦ
λόγον ἔχει συγκρινόμενον τοῖς ἁπανταχοῦ πᾶσι· τὰ μὲν γάρ, ὁπότε μὴ
θεήλατοι κατασκήπτοιεν συμφοραί, διὰ | τὰς ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιμιξίας p. 366 M.
οὐκ ἀπορεῖ βοηθῶν κοινοπραγούντων, τῷ δ' ἥκιστά τις συναγωνίζεται
νόμοις ἐξαιρέτοις χρωμένῳ· σεμνοὶ δ' εἰσὶν ἐξ ἀνάγκης, ἅτε πρὸς τὴν
ἄκραν ἀρετὴν ἀλείφοντες· τὸ δὲ σεμνὸν αὐστηρόν, τοῦτο δ' ὁ πολὺς
180 ὅμιλος ἀνθρώπων ἀποστρέφεται διὰ τὴν ἡδονῆς ἀποδοχήν. ἀλλ' ὅμως
τῆς ὀρφανίας αὐτοῦ καὶ ἐρημίας ἔλεον καὶ οἶκτόν φησι Μωυσῆς ἀεὶ
λαμβάνειν τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ᾧ προσκεκλήρωται, διότι τοῦ σύμ-
παντος ἀνθρώπων γένους ἀπενεμήθη οἷά τις ἀπαρχὴ τῷ ποιητῇ καὶ
181 πατρί. τὸ δ' αἴτιον αἱ τῶν ἀρχηγετῶν τοῦ ἔθνους περιμάχητοι δικαιο-
σύναι καὶ ἀρεταί, αἳ καθάπερ φυτὰ ἀθάνατα διαμένουσιν ἀειθαλέα καρπὸν
φέρουσαι τοῖς ἀπογόνοις σωτήριον καὶ πρὸς πάντα ὠφέλιμον, κἂν αὐτοὶ
182 τύχωσι διαμαρτάνοντες ἰάσιμα ἀλλὰ μὴ παντελῶς ἀνίατα. μὴ μέντοι
νομίσας τις ἀγαθὸν εἶναι τέλειον τὴν εὐγένειαν ὀλιγωρείτω καλῶν
πράξεων, λογιζόμενος ὅτι μείζονος ὀργῆς ἄξιος τυγχάνειν ἐστὶν ὁ γεννηθεὶς
μὲν ἐκ τῶν ἀρίστων, αἰσχύνην δ' ἐπιφέρων τοῖς γεννήσασι διὰ τὴν τῶν

---

1 ἃ] πρῶτον S 2 οἱ] ὅσοι M, οἱ om. FG καλὴν om. S μετοικίαν
HP (Turn.) 3 ἐξετίμησεν S ἐπειδὴ SM: ἐπεὶ ceteri (v) 5 ἀναγκαίως
SAH^1P ἐρημωθείσης S τῇ δ'] τὴν δ' GHP τῶν γονέων M: τῶν
om. ceteri (v) 6 ἀφαιρεῖται S κηδαιμονίαν S, δημοσίαν (sic) A
7 ὥσπερ scripsi: ὅπερ codd. 8 πανταχοῦ M, ἁπανταχῇ HP (Turn.) μὴ om. G
ς
9 κατασκέπτοιεν S τὰς] τὴν F τοῖς ἐν transp. A ἐπιμιξίαν F
10 κοινοπραγούντων Christophorson Mang.: κοινοπραγοῦντα codd. τις SMH^2: τι
ceteri 11 ἐξαιρέτοις ⟨καὶ σεμνοῖς⟩ coni. Mang. 12 τὸ σεμνὸν δὲ F
δ' ὁ] δὲ ὁ G, δὲ F^1HP (Turn.) 13 ἀνθρώπων SM: τῶν ἀνθρώπων ceteri (v)
ἀποστρέφεται τῶν ἀνθρώπων transp. A τὴν τῆς ἡδονῆς A ἀποχὴν FG
ἀλλ' ὅμως] ἀλλὰ Turn. 14 αἰεὶ FGHP 15 προσκεκλήρωνται H (Turn.)
17 ἔθνους] γένους A 18 καὶ ⟨ἄλλαι⟩ ἀρεταί conicio αἳ M ss. H^2: om. ceteri
18. 19 καρποῖς φέρουσι F 19 σωτήριον] σῶον F ὠφέλημον S
20 τύχωσιν ἁμαρτάνοντες F ἰάσημα S 21 νομίσας τις] νομίσαντες F
σα
22 ὀργῆς] ἀρχῆς SM τυγχάνων A 23 γεννήμασι A διὰ SM: om.
ceteri (Turn.) τῶν om. S

τρόπων κακίαν· ἔχων γὰρ οἰκεῖα παραδείγματα καλοκἀγαθίας ἃ μιμήσεται
καὶ μηδὲν ἀποματτόμενος εἰς ὑγιαίνοντος βίου κατόρθωσιν ἐπίληπτος.
(7.) Ἀπαγορεύει δ' ὁ νόμος τῷ τὴν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν 183
τῶν κοινῶν ἀνειληφότι δικαιοτάτην ἀπαγόρευσιν, μὴ πορεύεσθαι δόλῳ
ἐν τῷ ἔθνει· ψυχῆς γὰρ ἀνελευθέρου καὶ σφόδρα δουλοπρεποῦς ἐπίβουλα
ἤθη συσκιαζούσης ὑποκρίσει τὸ ἔργον. τὸν γὰρ ἄρχοντα οὕτως χρὴ 184
προεστάναι τῶν ὑπηκόων ὡς πατέρα παίδων, ἵνα καὶ αὐτὸς ὡς ὑπὸ
γνησίων υἱῶν ἀντιτιμᾶται· διὸ κοινοὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν γονεῖς, εἰ δεῖ
τἀληθὲς εἰπεῖν, ἄρχοντές εἰσιν οἱ ἀγαθοί, τὴν ἴσην, ἔστι δ' ὅτε καὶ
περιττοτέραν εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενοι· τοὺς δ' ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν
ὑπηκόων μεγάλας περιβαλλομένους δυναστείας οὐκ ἄρχοντας ἀλλ' ἐχθροὺς
προσαγορευτέον, τὰ πολεμίων ἀσυμβάτων δρῶντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ 185
οἱ δολερῶς ἀδικοῦντες πονηρότεροι τῶν φανερῶς ἐναντιουμένων εἰσίν,
εἴ γε τοὺς μὲν ἔνεστι ῥᾳδίως ἀμύνασθαι γυμνὴν ἀπαμπίσχοντας τὴν
δυσμένειαν, τῶν δ' ἐστὶ δύσληπτος καὶ δυσθήρατος ἡ μοχθηρία καθάπερ
ἐν θεάτρῳ σκευὴν ἀλλοτρίαν ἀναλαμβανόντων εἰς ἀπόκρυψιν ἀληθοῦς
ὄψεως. φθάνει δὲ τὸ τῆς ἀρχῆς εἶδος καὶ διαδέδυκεν, ὀλίγου δέω 186
φάναι, πρὸς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου μέρη, διαφέρον αὐτὸ μόνον μεγέθει
καὶ τῷ ποσῷ. ὅπερ γὰρ πόλεως βασιλεύς, τοῦτο καὶ κώμης ὁ πρῶτος
p. 367 M. καὶ οἰκίας δεσπότης καὶ νοσούντων ἰατρός, καὶ | στρατοπέδου μὲν στρα-
τηγός, ναύαρχος δ' ἐπιβατικοῦ καὶ πληρωμάτων, καὶ πάλιν φορτίδων
μὲν καὶ ὁλκάδων ναύκληρος, κυβερνήτης δὲ πλωτήρων· οἱ πάντες
δύνανται μὲν ἄμφω τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον, βούλεσθαι δ' ὀφείλουσι τὸ

4 τῶν κοινῶν om. S ἀνειληφότι M: εἰληφότι SF, ἀπειληφότι ceteri (v) 5 ἀνελευθέρας SMA σφόδρα S: πάνυ MAFG (Mang.), om. HP (Turn.) 6 οὕτως SM: οὕτω ceteri 8 διὸ scripsi: διότι codd. (v) δεῖ] δὲ S 9 οἱ om. S Esc. ἴσην] φύσιν M Esc. ἔστι om. F 10 διάνοιαν καὶ εὔνοιαν F λοίμῃ S 12 ἀσυμβάντων P, ἀσύμβατα A δρῶντες P οὐ μὴν δ' ἀλλὰ A 13 οἱ om. S 14 ἔνεστι] ἔστι MFH Esc. (Turn.) ἀπαμφίσχοντας S 15 δὲ M ἐστὶ] ἔτι F 16 λαμβανόντων G ἀληθοῦς SM: τῆς ἀληθοῦς ceteri (v) 17 τὸ] τι coni. Mang. διαδέδοικεν S, διαδέδωκεν M ὀλίγον A 18 τὰ om. SA μέρη om. A αὐτῷ MA 20 ὁ δεσπότης HP (v) στρατοπέδων S μὲν om. S 21 ναύαρχοι S πάλιν φορτίδων] παμφορτίδων S φορτίων F 23 μὲν om. FG (Mang.) ἄμφω om. HP (Turn.) τε om. S βουλεύεσθαι MA

4 Lev. 19,16. 8—17 Escur. X—I—13 fol. 228r: κοινοὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν γονεῖς ἄρχοντές εἰσιν ἀγαθοὶ τὴν φύσιν· τοὺς δ' ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ — προσαγορευτέον (12). οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ δολερῶς ἀδικοῦντες — εἰς ἀπόκρυψιν τῆς ἀληθοῦς ὄψεως.

ἄμεινον· τὸ ἄμεινον δ' ἐστὶν ὠφελεῖν ἀλλὰ μὴ βλάπτειν ὅσους ἂν οἷόν
187 τε ᾖ. τὸ γὰρ ἕπεσθαι θεῷ τοῦτ' ἐστίν, ἐπεὶ κἀκείνῳ δύναμις μέν ἐστι
δρᾶν ἑκάτερα, βούλεται δὲ μόνα τἀγαθά. μηνύει δὲ ἡ τοῦ κόσμου
γένεσίς τε καὶ διοίκησις· τὰ γὰρ μὴ ὄντα ἐκάλεσεν εἰς τὸ εἶναι τάξιν
ἐξ ἀταξίας καὶ ἐξ ἀποίων ποιότητας καὶ ἐξ ἀνομοίων ὁμοιότητας καὶ
ἐξ ἑτεροιοτήτων ταυτότητας καὶ ἐξ ἀκοινωνήτων καὶ ἀναρμόστων
κοινωνίας καὶ ἁρμονίας καὶ ἐκ μὲν ἀνισότητος ἰσότητα ἐκ δὲ σκότους
φῶς ἐργασάμενος· ἀεὶ γάρ ἐστιν ἐπιμελὲς αὐτῷ καὶ ταῖς εὐεργέτισιν
αὐτοῦ δυνάμεσι τὸ πλημμελὲς τῆς χείρονος οὐσίας μεταποιεῖν καὶ μεθαρ-
188 μόζεσθαι πρὸς τὴν ἀμείνω. (8.) ταῦτα μιμεῖσθαι προσήκει τοὺς
ἀγαθοὺς ἄρχοντας, εἴ γέ τις αὐτοῖς φροντίς ἐστιν ἐξομοιώσεως τῆς πρὸς
θεόν. ἐπεὶ δὲ ὑπορρεῖ μυρία καὶ λανθάνει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἅτ'
ἐνδεδεμένον αἰσθήσεων ὄχλῳ τοσούτῳ παραγαγεῖν καὶ ἀπατῆσαι ψευδέσι
δόξαις ἱκανωτάτῳ, μᾶλλον δ' ἐντετυμβευμένον θνητῷ σώματι, ὃ κυρίως
ἄν τις σῆμα καλέσειε, μηδεὶς αἰδείσθω δικαστὴς ὁμολογῶν ἀγνοεῖν ὅπερ
189 ἀγνοεῖ. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ ψευδόμενος αὐτὸς αὑτοῦ γενήσεται χείρων,
ἀλήθειαν ὑπερόριον τῆς ψυχῆς πεφυγαδευκώς· ἔπειτα δὲ μυρία βλάψει
τοὺς κρινομένους, τυφλὴν γνῶσιν ἀποφαινόμενος τῷ μὴ βλέπειν τὰ
190 δίκαια. ὅταν οὖν ἀμαυρὰν ποιῆται τὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων
ἀσάφειαν καὶ πολὺ σκότος ἀπεργαζομένων, παραιτείσθω τὰς κρίσεις καὶ

1 alt. τὸ ἄμεινον om. et ἔστι δ' transp. S τὸ δ' ἀμεινόν ἐστιν M ὠφελεῖν — ἐστίν (2) om. F 2 κἀκεῖνο S μέν ἐστιν δύναμις transp. S 3 δὲ μόνα] μὲν M alt. δὲ SM: δ' ceteri 6 ἑτεροιοτήτων SM: ἑτεροτήτων ceteri (v) 8 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri εὐεργέτησιν S 9 δυνάμεσιν SF 10 ἀμείνω] ἀμείνω τάξιν M ταῦτα] ταῦτ' οὖν A (Mang.) προσήκει om. F 11 αὐτοῖς om. M ἐστιν om. H (Turn.) 12 δὲ SM: δ' ceteri μυρία post θεόν transp. S ἅτε M, ἄτ' HP 13 ἐνδεδεμένω F 14 δόξεσιν G

η
ἐντετυμβευμένω F κύριον F 15 σῶμα F καλέσειεν S αἰδείσθω] αἰσθητῷ S 16 μὲν γὰρ SM: μὲν om. ceteri (v) ὁ om. A αὑτοῦ MA, ὑ in ὐ corr. H: αὐτοῦ ceteri 17 δὲ om. M βλάπτει M 18 τῷ] τοῦ S 19 ὅταν] ὅτε A ἀμυδρὰν M ποιεῖται SMA ποιῆται suspectum; οἴηται (vel ἡγῆται) conicio 20 ἀσάφεια coni. et καὶ secl. Christophorson

15 σῆμα: Plat. Cratyl. 400b. 20 Deut. 17,9. 21,5. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 218* ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοὺς παρατεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν· *c. Ap. II § 187* καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

ἀναπεμπέτω πρὸς ἀκριβεστέρους δικαστάς· οὗτοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἢ ἱερεῖς καὶ ὁ τῶν ἱερέων ἔξαρχος καὶ ἡγεμών; οἱ γὰρ λειτουργοὶ θεοῦ 191
γνήσιοι τὴν διάνοιαν ἐπιμελῶς ἠκόνηνται, τὸ παρὰ μικρὸν οὐ μικρὸν σφάλμα ἡγούμενοι, διὰ τὰς ἐν ἅπασιν ὑπερβολὰς τοῦ θεραπευομένου βασιλέως — διὸ καὶ προστέτακται πᾶσι τοῖς ἱερωμένοις νηφαλίους θύειν, ἵνα μηδὲν τοῦ παραπαίειν καὶ παραληρεῖν φάρμακον ὑπεισελθὸν τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς ἀμαυρώσῃ —, τάχα δ' ἐπειδὴ καὶ ὁ πρὸς ἀλήθειαν 192
ἱερεὺς εὐθύς ἐστι προφήτης, οὐ γένει μᾶλλον ἢ ἀρετῇ παρεληλυθὼς
p. 368 M. ἐπὶ | τὴν τοῦ ὄντως ὄντος θεραπείαν, προφήτῃ δ' οὐδὲν ἄγνωστον, ἔχοντι νοητὸν ἥλιον ἐν αὑτῷ καὶ ἀσκίους αὐγάς, εἰς ἐναργεστάτην κατάληψιν τῶν αἰσθήσει μὲν ἀοράτων διανοίᾳ δὲ καταληπτῶν.

(9.) Πάλιν οἱ σταθμία καὶ ζυγὰ καὶ μέτρα διαχειρίζοντες ἔμποροι 193
καὶ κάπηλοι καὶ ἀγοραῖοι καὶ ὅσοι ἄλλοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὤνια πιπράσκουσι ξηρά τε καὶ ὑγρὰ τάττονται μὲν ὑπ' ἀγορανόμοις, ὀφείλουσι δ' αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐὰν σωφρονῶσιν, ἄρχοντες εἶναι, μὴ φόβῳ τὰ δίκαια δρῶντες ἀλλ' ἑκουσίῳ γνώμῃ· τοῦ γὰρ μετ' ἀνάγκης τὸ αὐτοκέλευστον κατόρθωμα τιμιώτερον πανταχοῦ. διὸ προστάττει τοῖς καπήλοις καὶ 194
ἐμπόροις καὶ εἴ τινες ἄλλοι τὴν τοιαύτην προαίρεσιν ἐπανῄρηνται τοῦ βίου ζυγὰ δίκαια καὶ σταθμία καὶ μέτρα παρασκευάζεσθαι, μηδὲν ἐπὶ

---

1. 2 ἢ ἱερεῖς om. M   2 ἱερέων] ἱερῶν P   alt. καὶ om. HP (Turn.)   3 γνήσιοι SM Esc.: οἱ γνήσιοι ceteri (v)   4 ἡγούμενοι] οἰόμενοι A   5 προτέτακται AF¹H¹P, σ ss. F²H²   πᾶσι om. M   νηφαλίους scripsi: νηφαλίου S, νηφάλια ceteri (v)   6 ὑπεισελθὸν SM: ἐπεισελθὸν ceteri (v)   τοῦ F (ς ss.)   τῆς om. A   7 ἀμαυρώσει F   καὶ ὁ M: ὁ om. S, καὶ om. ceteri (v)   8 εὐθής A   9 ὄντος ὄντως GH¹P (Turn.), ὄντως om. Esc.   9. 10 ἐν ἑαυτῷ ἔχοντι τὸν νοητὸν ἥλιον transp. M   10 αὑτῷ SH²: ἑαυτῷ MAG Esc., αὐτῷ FH¹P   ἐνεργεστάτην S   12 tit. περὶ σταθμίων καὶ ζυγῶν καὶ μέτρων add. S mg M   πάλιν δὲ AP²   μέτρα καὶ στάθμια καὶ ζυγὰ transp. HP (v)   στάθμια codd.   ζύγια S   διαχειρίζοντες M: διαχωρίζοντες S, διαχειροῦντες A, διαχειριοῦντες GHP (v), διακρινοῦντες καὶ διαχειριοῦντες F   13 ἀγοραῖοι] ἀγορηγοὶ SM   ἄλλοις L (Turn.)   ὄνια S   13. 14 πιπράσκουσιν S   15 ἐάν σώφρονές εἰσιν (σωφρονῶσιν scripsi), ἄρχοντες εἶναι SM: ἄρχοντες εἶναι, ἐὰν σωφρονῶσι ceteri (v)   16 ἑκουσία AF   18 εἴ τινες] οἵτινες H (v)   ἐπαναίρηνται S   19 ζύγια S   στάθμια καὶ μέτρα SM: μέτρα καὶ στάθμια ceteri (v)   παρασκευάζεσθαι S (παρα ss.), κατασκευάζεσθαι M: κατασκευάζεσθαι FGHP (v), κατασκευάσαι A

2—5 Escur. X—I—13 fol. 228r: οἱ λειτουργοὶ θεοῦ γνήσιοι — τοῦ θεραπευομένου βασιλέως.
5 Lev. 10,9.   7—11 Escur. ibid.: ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἱερεὺς — διανοίᾳ δὲ καταληπτῶν.
17 sqq. Lev. 19,35. 36. Deut. 25,13—15.

βλάβῃ τῶν ὠνουμένων κακοτεχνοῦντας, ἀλλ' ἀπ' ἐλευθέρας καὶ ἀδόλου ψυχῆς ἕκαστα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐκεῖνο λογιζομένους, ὅτι τὰ μὲν ἄδικα κέρδη βλαβερώτατα, ὁ δὲ μετὰ δικαιοσύνης πλοῦτος ἀναφαίρετος.

195 Ἐπεὶ δὲ φιλεργίας ἆθλα μισθοὶ πρόκεινται τοῖς δημιουργοῖς, δημιουργοῦσι δὲ οἱ ἐν ἐνδείαις, ἀλλ' οὐχ οἷς ἄφθονοι περιουσίαι, κελεύει μὴ ὑπερτίθεσθαι τὰς δόσεις, ἀλλ' αὐτῇ παρέχειν ἡμέρᾳ τὸν διομολογηθέντα μισθόν. ἄτοπον γὰρ τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν πενήτων ὑπηρεσίας ἀπειληφέναι τοὺς εὐπόρους, τὰς δ' ἀντὶ τούτων ἀμοιβὰς μὴ ἀντιπαρασχεῖν
196 ἀπόροις εὐθὺς περιουσίᾳ ζῶντας. ἆρ' οὐκ ἐναργῆ δείγματα ταῦτ' ἐστὶ προφυλακῆς μειζόνων ἀδικημάτων; ὁ γὰρ μηδὲ μισθὸν τὸν πάντως ἀποδοθησόμενον ἐῶν ἐκπρόθεσμον γενέσθαι, προθεσμίαν ὁρίσας ἑσπέραν, ἐν ᾗ δεήσει τὸν δημιουργὸν ἀπαλλαττόμενον οἴκαδε κομίσασθαι τὴν ἀμοιβήν, οὗτος οὐ πολὺ πρότερον ἁρπαγὴν ἀπαγορεύει καὶ κλοπὴν καὶ χρεωκοπίαν καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα, διαπλάττων καὶ διαμορφῶν τὴν ψυχὴν πρὸς δόκιμον εἶδος τὸ καλοκἀγαθίας αὐτῆς;

197 (10.) Εὖ μέντοι κἀκεῖνο διείρηται, ὅπως μηδεὶς μηδένα βλασφημῇ καὶ κακηγορῇ, καὶ μάλιστα κωφὸν οὔτε αἴσθησιν ὧν ἀδικεῖται δυνάμενον λαβεῖν οὔτε ἐν τοῖς ἴσοις αὐτὸ τοῦτο ἀμύνασθαι. μάχη γὰρ πασῶν ἐκνομωτάτη, καθ' ἣν τὸ μὲν ἕτερον μέρος ἐν τῷ δρᾶν ἐξετάζεται, τὸ δ'
198 ἕτερον ἐν τῷ μόνον πάσχειν. τοῖς δὲ κακηγοροῦσι τοὺς ἀναύδους καὶ τὰ ὦτα βεβλαμμένους ὅμοιον ἀδίκημα δρῶσιν οἱ τυφλοῖς ὀλίσθους ἐμ-

---

1 κακοτεχνοῦντες S ἐλευθέρας SMAF: ἐλευθέρου GHP (v); καθαροῦ (-ᾶς?) coni. Mang. 2 λέγειν καὶ πράττειν] exspectaveris λέγοντας καὶ πράττοντας 4 πρόκεινται μισθοὶ transp. A 5 δὲ SM: δ' ceteri ἐν ss. MF[2] ἐνδοίαις A οὐχ om. M ἄφθονοι περιουσίαι SM: ἄφθονος περιουσία ceteri (v) (ante κελεύει) tit. περὶ ἀποδόσεως μισθοῦ add. S mg M 6 τὰς om. S ἀλλ' αὐτῇ] ἀλλὰ τῇ αὐτῇ conicio διομολογηθέντα] δημιουργηθέντα HP (-ος Turn.) 7 ὑπηρεσίας SMG: περιουσίας ceteri (Turn.) 8 ἀντιπάσχειν S[1], corr. S[2] 9 ἀπόρους SM περιουσιάζοντας MF ἐστὶν S 10 μηδὲ om. A τὸν πάντως] τῶν πάντων S 11 ἐμπρόθεσμον A προθεσμίαν] πρόθεσμα A 12 δεήση F 13 χρεοκοπίαν SF 15 δόκιμον εἶδος τὸ M: δόκιμα εἴδη τὰ FGHP (Turn.), δοκίμια ἤδη τὰ A, δοκιμασίαν S (Mang.). 16 tit. περὶ κωφῶν καὶ τυφλῶν add. S mg M διήρηται SF[1], δὴ εἴρηται M μηδεὶς μὴ δύνηται βλασφημεῖν καὶ κακηγορεῖν A 17. 18 οὔτε ... οὔτε SM: οὐδὲ ... οὐδ' ceteri (v) 18 ἐν om. M (fort. recte) αὐτὸ τοῦτο SM: παρ' αὐτὸ τοῦτο ceteri (v) 19 μέρος om. A 20 κατηγοροῦσι SM, κακουργοῦσι A τοὺς] τούς τε M, πρὸς F ἀναύλους S 21 τὰ om. A ὅμοιον ἀδίκημα SM: ὁμοίως ἄδικα ceteri (v)

---

2. 3 Escur. ibid.: τὰ μὲν ἄδικα κέρδη βλαβερώτατα, ὁ δὲ μετὰ δικαιοσύνης πλοῦτος ἀναφαίρετος. 6 Lev. 19,13. Deut. 24,14. 15. 16. 20 Lev. 19,14. 18—20 Escur. ibid.: μάχη πασῶν ἐκνομωτάτη — ἐν τῷ μόνον πάσχειν.

ποιοῦντες καὶ ἕτερ' ἄττα ἐν ποσὶ τιθέντες· ἀνάγκη γάρ, οὐχ οἵους τε
ὄντας ὑπερβαίνειν δι' ἄγνοιαν, περιπταίοντας ἀμφότερα καὶ τῆς ὁδοῦ
διαμαρτάνειν καὶ τὰς βάσεις βλάπτεσθαι. τοῖς δὲ τῶν τοιούτων ἐργάταις 199
p. 369 M. τε καὶ ζηλωταῖς ἐπανατείνεται θεοῦ φόβον ὁ νόμος, εἰκότως καὶ | προσηκόντως, ἐπειδὴ μόνος οὗτος τὴν χεῖρα ὑπερέχει καὶ προασπίζει τῶν
αὐτοῖς βοηθεῖν ἀδυνατούντων· καὶ μόνον οὐκ ἄντικρύς φησι τοῖς ἀδικοπραγοῦσι τοὺς μὲν πεπλημμελημένους· „ὦ κενοὶ φρενῶν, λήσεσθαι 200
νομίζετε γέλωτα ἡγούμενοι τὰς ἐκείνων συμφορὰς καὶ εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνοντες, περὶ ἃ συμβέβηκεν ἀτυχεῖν αὐτοῖς, ὦτα μὲν διὰ κακηγοριῶν, ὀφθαλμοὺς δὲ διὰ τῶν ἐν ποσὶν ὀλίσθων; τὸν δὲ πάντων ἔφορον καὶ δίοπον θεὸν οὐδέποτε λήσεσθε κακοπραγίαις ἀθλίων ἀνθρώπων ἐπεμβαίνοντες, ὡς τὰς ὁμοίας κῆρας οὐκ ἐνδεξόμενοι, σῶμα μὲν πάσαις ἁλωτὸν νόσοις περιφέροντες, αἰσθήσεις δ' ἐπικήρως ἐχούσας, αἳ μικρᾶς ἕνεκα καὶ τῆς τυχούσης προφάσεως οὐκ ἀμαυροῦνται μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἀνιάτους ὑπομένουσι πηρώσεις.“ τοὺς οὖν ἐπιλελησμένους μὲν ἑαυτῶν, 201
ἐπικυδεστέρους δ' οἰομένους εἶναι τῆς φυσικῆς ἀνθρώπων ἀσθενείας, ἐκπεφευγέναι δὲ τὰς ἀδήλους καὶ ἀτεκμάρτους τῆς τύχης ἐπιβουλάς, ἣ πολλάκις αἰφνιδίους σκηπτοὺς ἐπέρριψε καὶ εὐπλοίᾳ βίου χρωμένους μόνον οὐκ ἐν αὐτοῖς λιμέσιν εὐδαιμονίας κατέκλυσε, τί δεῖ μεγαλαυχεῖν καὶ ἐπεμβαίνειν συμφοραῖς ἑτέρων, μηδὲ τὴν πάρεδρον δίκην τοῦ πάντων

1 ἕτερ' ἄττα HP, ἑτεράττα AFG: ἔνεδρα SM (prob. Mang.) 2 περιπταίοντες S, παραπταίοντας F (Mang.) 3 τῶν om. A ἐργάταις τε SM: εὑρεταῖς ceteri (v) 4 θεοῦ SM: τὸν ἐκ θεοῦ A, τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ ceteri (v) 5 οὗτος om. P χεῖρ' AF τῶν] τὸν S, τοῖς H¹P 6 αὑτοῖς H²: αὐτοῖς ceteri 7 μὲν codd.: om. v πλημμελουμένους SM τοὺς μὲν πεπλημμελημένους corruptum; τοὺς μέρος τι πεπηρωμένους conicio φρενῶν] φρεσί S 8 ἡγούμενοι] ποιούμενοι M (fort. recte) ταῦτα codd.: ταῦτ' v 9 αὐτούς M κατηγοριῶν SMA 11 δίοπον P: δίοπτον FGH, δίκαιον A, δικαιοποιὸν M, ἐπόπτην S λήσεσθαι SH¹P 12 οὐκ om. S ἐνδεξάμενοι S, ἐκδεξόμενοι AF 13 περιφέροντες SM: ἐπιφέροντες ceteri (Turn.) ἐπικήρους ἔχοντες M αἳ] ἃς Turn. 14 ἀμαυροῦνται] ἀνιῶνται SM 15 ἀνιάτους] ἀοράτους SM
μ ν
ὑποφέρουσι M, ὑποβάλλουσι A τοῖς οὖν ἐπιλελησμένοις G αὐτῶν S 16 δ' om. S 17 ἀτεκμάρτους] ἀτεκνούσας HP; ἀτεκμάρτους οὔσας v (Turn.) ἣ] αἳ A 18 ἐπέρριψεν S, ἐπέρριψαν A καὶ om. A χρωμένους SMF², χρωμένου F¹: χρωμένοις ceteri (v) 19 μονονοὺ καὶ F ἐν] ἀν (sic) A κατέκλυσε Mang.: κατέλυσεν S, κατέλυσαν A, κατέλυσε ceteri post μεγαλαυχεῖν add. φησί G 20 δίκης A τὴν πάντων P, τοῦ πάντων om. H (Turn.)

4 Lev. 19,14. 19—256,1 Escur. ibid.: τί δεῖ μεγαλαυχεῖν — αἰδουμένους.

ἡγεμόνος αἰδουμένους, ᾗ θέμις ἀκοιμήτοις καὶ ὀξυωπεστάτοις ὄμμασι
202 καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ὡς ἐν ἡλίῳ καθαρῷ περιαθρεῖν; οὗτοί μοι δοκοῦσι μηδ' ἂν τετελευτηκότων ἀποσχέσθαι δι' ὑπερβολὴν ὠμότητος, ἀλλὰ (τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς) μὴ ἂν ὀκνῆσαι νεκροὺς ἐπισφάττειν, ἐπεὶ καὶ μέρεσι τοῖς τρόπον τινὰ προτεθνηκόσιν ἐναλύειν καὶ ἐνυβρίζειν ἀξιοῦσιν — ὀφθαλμοί τε γὰρ μὴ βλέποντες νεκροὶ καὶ ὦτα μὴ ἀκούοντα —, ὥστ' εἰ καὶ οὗ μέρη ταῦτ' ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθείη, τὸ ἀνηλεὲς καὶ ἀσύμβατον ἐπιδείξονται, μηδὲν ἀνθρώπινον καὶ συμπαθὲς δράσαντες, ἃ τετελευτηκόσι καὶ πρὸς ἐχθρῶν ἐν ἀκηρύκτοις πολέμοις σῴζεται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
203 (11.) Ἁρμονίαν δέ τινα στοιχηδὸν ἑξῆς τίθησιν ὁμοιοτρόπων παραγγελμάτων, φάσκων τὰ κτήνη μὴ ὀχεύειν ἑτεροζύγοις, τὸν ἀμπελῶνα μὴ κατασπείρειν δίφορον, ἱμάτιον ἐκ δυοῖν ὑφασμένον, κίβδηλον ἔργον, μὴ ἀμπέχεσθαι. λέλεκται δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐν τοῖς κατὰ μοιχῶν, πρὸς p. 370 M.
ἔμφασιν τρανοτέραν τοῦ μὴ δεῖν ἀλλοτρίοις γάμοις | ἐφεδρεύειν, φθείροντας μὲν ἤθη γυναικῶν, φθείροντας δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τέκνων σπορᾷ γνησίων χρηστὰς ἐλπίδας· ὁ γὰρ τὰς ἐν ἀλόγοις ζῴοις ἑτερογενῶν ὀχείας ἀπη-
204 γορευκὼς ἔοικε πόρρωθεν ἀνακοπὴν μοιχῶν ἐργάζεσθαι. λεκτέον δὲ καὶ νῦν ἐν τοῖς περὶ δικαιοσύνης· τὸ γὰρ αὐτὸ πλείοσιν ἐφαρμόττειν, εἰ δύναιτό πως, οὐ παρετέον. ἔστιν οὖν δίκαιον εἰς ταὐτὸν ἄγειν τὰ

1 ἡγεμόνα HP (Turn.) ᾗ] ἡ H¹P, ἣν H² (Turn.), ἡ S ὄμμασιν S 2 δοκοῦσιν S 3 μηδ' ἂν SM: μηδὲ FGHP, μὴ A ἀπέχεσθαι S 4 τοῖς om. HP (v) 5 τεθνηκόσιν G ἐναλύειν] ἐνάλλεσθαι coni. Christophorson Mang. (*Mss. Coll. Novi et Trin.*) 7 ὥστε MAF εἰ om. MA οὗ] οὐ MF, εἰ οὐ S ἐστὶν] ἐστὶ κἂν A 9 ἀσυμπαθὲς SM δράσαντες om. SM; eius loco διὰ μόσχον καὶ ὃν κωλύει ἀροτριᾶν M (cf. ad 257,3) ἃ καὶ M ἐν om. MF 10 σώζονται AF 11 tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν κοινωνεῖν τῶν κτηνῶν τὰ ἑτερογενῆ add. S mg M στοιχηδὸν SM: om. ceteri (v) ὁμοιοτρόπων codd.: ὁμοιότροπον v 12 ἑτεροζύγῳ F 13 κατασπέρειν S δίφορον] διάφορον SMF ἱμάτιον . . . ὑφασμένον SM: ἱμάτια . . . ὑφασμένα ceteri (v) δυεῖν G ὑφασμένον] ὑφασμάτων A 15 τρανωτέραν SH ἐφεδρεύειν] τρανοτέραν (sic) S φθείροντας] φθείραντας A (v) 16 φθείροντας] φθείραντας A (v), φύροντες S σπορᾷ SMA: σπορᾶς FG, σποράς HP; σποραῖς v 17 χρηστὰς om. A 18 ἐργάζεσθαι SM: ἀπεργάζεσθαι (σα superscr.) A, ἀπεργάσασθαι ceteri (v) 19 ἐν τοῖς om. A verba ἐν τοῖς περὶ δικαιοσύνης spuria videntur πλείοσιν] τοῖς πλησίον A 20 εἰ δύναιτό πως] ἠδύνατο, πῶς S παρετέον M: παριτέον S¹, παραιτέον S², παραιτητέον FGHP (v), παρατηρητέον A

12 Lev. 19,19. Deut. 22,9. 11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *228. 229.*

δυνάμενα κοινωνεῖν· τὰ δ' ὁμογενῆ πέφυκεν εἰς κοινωνίαν, ἐπεὶ καὶ ὅσα·
ἑτερογενῆ κατὰ τοὐναντίον ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα, οἷς ὁ μηχανώμενος
ἐκθέσμους ὁμιλίας ἄδικος, νόμον φύσεως ἀναιρῶν. ὁ δ' ὄντως ἱερὸς 205
νόμος τοσαύτῃ προμηθείᾳ κέχρηται τοῦ δικαίου, ὥστ' οὐδ' ἄροτον γῆς
ἐπιτρέπει ποιεῖσθαι διὰ τῶν τὴν ἰσχὺν ἀνίσων, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καταζεύ-
ξαντας ὄνον τε καὶ μόσχον ἀροτριᾶν ἐκώλυσεν, ἵνα μὴ περιττῇ δυνάμει
τοῦ μᾶλλον ἐρρωμένου τὸ ἀσθενέστερον ἁμιλλᾶσθαι βιασθὲν ἀπείπῃ καὶ
προκάμῃ. καίτοι τὸ μὲν ἐρρωμενέστερον, ὁ ταῦρος, ἐν τῇ τάξει τῶν 206
καθαρῶν ζῴων ἀναγράφεται, τὸ δ' ἀσθενέστερον, ὁ ὄνος, ἐν τῇ τῶν
μὴ καθαρῶν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῖς χείροσιν εἶναι δοκοῦσιν οὐκ ἐφθόνησεν
ὠφελείας τῆς ἀπὸ τοῦ δικαίου, πρὸς ἀναγκαιοτάτην μάθησιν, ὥς γ'
οἶμαι, δικαστῶν, ἵνα μηδὲν ἐν ταῖς κρίσεσιν ἐλαττῶσι τοὺς δυσγενεῖς ἐν
οἷς οὐ γένους ἀλλ' ἀρετῆς ἢ κακίας ἐστὶν ἐξέτασις. ἐμφερές ἐστι τούτοις 207
διάταγμα καὶ τὸ τελευταῖον τῶν ἐν τῇ συζυγίᾳ, τὸ μὴ συνυφαίνειν τὰς
ἑτεροειδεῖς οὐσίας, ἔρια καὶ λίνα· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων οὐ μόνον ἡ δια-
φορότης ἀκοινώνητον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπικράτεια θατέρου ῥῆξιν ἀπεργαζομένη
μᾶλλον ἢ ἕνωσιν, ὅταν δέῃ χρῆσθαι. (12.) μέσον ἦν τῆς ἐν συζυγίᾳ 208
τριάδος τὸ μὴ κατασπείρειν ἀμπελῶνα δίφορον. πρῶτον μέν, ἵνα μὴ
φύρηται συγχεόμενα τὰ γένους ὄντα ἑτέρου· σπαρτὰ γὰρ δένδροις καὶ
δένδρα σπαρτοῖς ἀνοίκεια. παρὸ καὶ ἡ φύσις οὐ τὴν αὐτὴν προθεσμίαν

2 ὁ ss. H^2P^2 3 ἐκθέσμους] εἰς θεσμοὺς A tit. διὰ τί μόσχον καὶ ὄνον κωλύει ἀροτριᾶν add. S mg M 4 ἄροτρον SMAP^2 5 ἐπιτρέπειν M 5. 6 καταζεύξαντες S 7 ἐρρωμένου μᾶλλον transp. HP (Turn.) 8 ἐν om. M τάξει om. S 9 ἀναγράφεται — καθαρῶν (10) om. S ὁ ὄνος AF: ὁ om. ceteri (v) 11 ἀναγκαιοτάτην] ἀσφαλεστάτην S ὥς γε M, ὥστ' S, ὥστε δεῖν A 12 ἐλαττώσῃ FHP; βλάπτωσι coni. Mang. 13 οὐ] οὔτε S γένος A, γένη F ἐστὶν] ἔξεστιν S tit. περὶ τοῦ μὴ συνυφαίνειν ἔρια λινοῖς add. S mg M ἐμφερές] εὐχερὲς A ἐστι τούτοις SM: τούτοις ἐστὶ FGHP (v), τοῦτο ἐστι A 14 μὴ om. G H P^1 14. 15 τὰ ἑτεροειδοῦς A 15 λῖνὰ (sic) M, λινὰ HP, λῖνον A 15. 16 ἡ διαφορότης] ἀδιαφορήτοις A διαφορότης] διάφορον (sp. 3 litt.) S, διαφορά ἐστιν M 16 ἀπεργασομένη Mang. (ἀπεργαζομένη scripsi): ἀπεργαζομένου SM, ἀπεργασομένου GH (v), ἀπεργασαμένου AFP 17 tit. περὶ τοῦ μὴ κατασπείρειν ἀμπελῶνα add. S mg M ἐν τῇ συζυγίᾳ AHP (v) 18 διάφορον (sed ια in ras.) F, δίφορον om. SM 19 φύρηται] φέρηται (ε in ras.; φθει ss.) A συγχεόμενα M (coni. Mang.): συνεχόμενα S, συμφυόμενα ceteri (v) δένδροις] δένδρα H^1 20 οὐ SM: οὐχὶ ceteri (v)

6 Deut. 22,10. 18 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 228* . . . εἶναι δὲ καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν· οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.

ἀμφοτέροις ὥρισεν εἰς τὴν τῶν ἐτησίων καρπῶν γένεσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν
εἰς ἄμητον ὥραν ἀπένειμε τὸ ἔαρ, τοῖς δ' εἰς συγκομιδὴν ἀκροδρύων
209 λῆγον θέρος. συμβαίνει γοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ μὲν ἀφαυαίνεσθαι
προανθήσαντα, τὰ δὲ βλαστάνειν προαφαυανθέντα· χειμῶνι μὲν γὰρ
φυλλορροούντων δένδρων τὰ σπαρτὰ ἀνθεῖ, ἔαρι δὲ κατὰ τοὐναντίον
αὐαινομένων ὅσα σπαρτὰ βλαστάνουσιν αἱ δένδρων ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων
ὕλαι· καὶ σχεδὸν ὁ αὐτὸς ὅρος ἐστίν, ἐν ᾧ οἱ μὲν τῶν σπαρτῶν καρποὶ
210 τελειοῦνται, οἱ δὲ τῶν δένδρων ἀρχὴν γενέσεως λαμβάνουσιν. εἰκότως
οὖν τὰ τοσοῦτον ἀλλήλων | διηρτημένα καὶ ταῖς φύσεσι καὶ ταῖς ἀνθήσεσι p. 371 M.
καὶ τοῖς εἰς τὸ γεννᾶν τὰ οἰκεῖα καιροῖς διέζευξε καὶ διῴκισε τάξιν ἐξ
ἀταξίας εἰσηγούμενος· τάξει μὲν γὰρ συγγενὲς κόσμος, ἀταξίᾳ δὲ τὸ
211 ἄκοσμον. δεύτερον δέ, ἵνα μὴ ἑκάτερα τὰ εἴδη βλάπτηταί τε καὶ ἀντιβλάπτῃ, τὴν τροφὴν τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων παρασπώμενα, ἧς κατακερματιζομένης, οἷα ἐν λιμῷ καὶ σπάνει, ἀναγκαίως τὰ φυτὰ πάντα διὰ
πάντων ἐξασθενήσει καὶ ἢ στείρωσιν ἐνδέξεται πρὸς τὸ παντελὲς ἀφορήσαντα ἢ εὐγενεῖς καρποὺς οὐδέποτε οἴσει προεξασθενήσαντα ταῖς ἐνδείαις.
212 τρίτον δέ, ὅπως ἀρετῶσα γῆ μὴ πιέζηται βαρυτάτοις ἄχθεσι, τοῦτο μὲν
ὑπὸ τῆς τῶν σπειρομένων ἐν ταὐτῷ καὶ φυομένων συνεχοῦς καὶ ἐπαλλήλου πυκνότητος, τοῦτο δ' ὑπὸ τῆς τῶν καρπῶν διπλασιαζομένης φορᾶς.
ἀπόχρη γὰρ ἐξ ἑνὸς χωρίου λαμβάνειν ἕνα δασμὸν ἐτήσιον τῷ κεκτημένῳ,

---

2 ἀπένειμεν S, ἀπέδωκε A 3 ἀφαυαίνεσθαι] ἀναφαίνεσθαι H^1P 4 προαυανθέντα AF 5 φυλλοροούντων SMAG, φυλορροούντων FHP (v) ἀνθεῖ] ἄνθη S 6 ἀφαυαινομένων M βλαστάνουσι σπαρτὰ transp. A τότε ante βλαστάνουσι add. M αἱ] ἡ S, καὶ M 7 ὕλαι om. M οἱ ss. H οἱ μὲν τῶν] οἵ τε M 8 οἱ δὲ] οἵ τε M γεννήσεως GH (Turn.) 9 τοσούτων MH (Turn.) διηρτημένα S: διηρημένα M, ἐπηρτημένα H, ἀπηρτημένα ceteri (v) φύσεσι] ἐκφύσεσι coni. Mang. 10 διώκησε HP, διοίκησε S 11 διηγούμενος S τάξις M γὰρ om. F τὸ συγγενὲς H (v) post συγγενὲς add. γυναικὸς F κόσμου M ἀταξίας SM 12 τε om. M 12. 13 ἀντιβλάπτει M 13 τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων τὴν τροφὴν transp. HP (v) 14 ἐν om. A ἀναγκαίως SM: ἀναγκαίων ceteri (v) τὰ] τά τε S 15 στείρωσις A ἐκδέξεται A, ἐκδέξηται SM πρὸς τὸ om. M παντελῆ M, παντελῶς H^1P 15. 16 ἀφορίσαντα A, ἀπορήσαντα SM 16 οὐδέποτε SM: οὐδέποτ' ceteri προεξασθενοῦντα SM 17 δὲ A: δ' ceteri ἡ γῆ M 18 τῆς om. FH^1P ἐν αὐτῷ S φυομένων SMA: φυτευομένων ceteri (v) 20 ἐξ om. M, ἐξ ἑνὸς om. H (Turn.)

---

17 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *228* τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὴν τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι.

καθάπερ ἐκ πόλεως βασιλεῖ· τὸ δὲ φόρους ἐπιχειρεῖν πλείους ἐκλέγειν
φιλοχρηματίας ὑπερβαλλούσης ἔργον ἐστίν, ᾗ καὶ τὰ φύσεως ἀνατρέπεται
νόμιμα. διὸ φαίη ἂν ὁ νόμος τοῖς ἐγνωκόσι τοὺς ἀμπελῶνας ἕνεκα 213
πλεονεξίας κατασπείρειν· „μὴ χείρους γίνεσθε τῶν ὅπλοις καὶ στρατείαις
πόλεις καὶ χώρας ὑπηγμένων βασιλέων, οἳ προνοίᾳ τοῦ μέλλοντος καὶ
ἅμα φειδοῖ τῶν ὑπηκόων ἕνα δασμὸν ἐτήσιον ἐκλέγειν ἀξιοῦσι, στοχαζό-
μενοι τοῦ μὴ βραχεῖ καιρῷ κατὰ τὸ παντελὲς εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν
αὐτοὺς ἀγαγεῖν. ὑμεῖς δ' ἐὰν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους ἔαρι μὲν τοὺς 214
κριθῶν καὶ πυρῶν φόρους ἀναπράττητε, θέρει δὲ τοὺς τῶν ἀκροδρύων,
διπλασίοις αὐτὸ δασμοῖς ἐκτραχηλιεῖτε· ἀπαγορεύσει γὰρ κατὰ τὸ εἰκὸς
ἀθλητοῦ τρόπον οὐκ ἐωμένου διαπνεῖν καὶ συλλέγεσθαι δύναμιν εἰς ἑτέρας
ἀγωνίας ἀρχήν. ἀλλ' ἐοίκατε ῥᾳδίως ὧν διεταξάμην κοινωφελῶν ἐκλαν- 215
θάνεσθαι· εἰ γοῦν ἐμέμνησθε τῆς περὶ τοῦ ἑβδόμου ἔτους εἰσηγήσεως,
καθ' ἣν ἐδικαίωσα τὴν ἱερὰν χώραν ἐξανίεσθαι μηδενὶ τῶν κατὰ γεωργίαν
ἔργων ἀποτρυχομένην ἕνεκα τῶν ἐν ἑξαετίᾳ πόνων, οὓς ὑπέστη καρπο-
φοροῦσα ταῖς ἐτησίοις ὥραις κατὰ τοὺς τῆς φύσεως θεσμούς, οὐκ ἂν
ἐπινεανιευόμενοι καὶ ἐπιχειρονομοῦντες ταῖς πλεονεξίαις καινοὺς σπόρους
ἐπενοεῖτε τὴν δενδρῖτιδα γῆν καὶ μάλιστα τὴν ἀμπελόφυτον κατασπεί-
ροντες, ἵνα διτταῖς προσόδοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀμφοτέραις ἀδίκοις
αὔξητε τὰς οὐσίας ὑπὸ φιλοχρηματίας, ἐκνόμου ἐπιθυμίας, ἀργυρολογοῦντες.
οὐ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι ὁ αὐτὸς ἔτει τε ἑβδόμῳ τὰ οἰκεῖα χωρία ἀνιέναι 216

---

2 ἔργον ἐστίν SM: ἐστὶν ἔργον ceteri (v) 3 διὸ] διὰ τοῦτο SM; διὸ τοῦτο (vel ταῦτα) conicio φαίην S τὸν ἀμπελῶνα HP (Turn.) ἕνεκεν A 4 γίνεσθαι AP, γενέσθαι SM 6 φειδῷ S ἕνα] ἐν ᾧ F ἀξιοῦσιν S 7 τοῦ] τῷ S 8 ἀναγαγεῖν S, ἄγειν A ὑμεῖς A (ἡ supra) δὲ MH[1]P ἐὰν] ἐνὸν A, om. H[1]P τοὺς] τῶν HP (Turn.) 9 ἀναπράττεσθαι A θέρους P 10 αὐτὰ M 11 ἀθλητοῦ τρόπον om. A ἐώμενον A ἑτέρας MA: ἑτέραν ceteri (v) 12 ἀγονίας S[1], εὐγονίας A 14 ἐξανύεσθαι S, ἀνεῖσθαι M κατὰ τὴν γεωργίαν M 15 ἀποτρυχωμένην M, ἀποτρυομένην S ἕνεκεν A ἐν ἑξαετίᾳ] τῆς ἑξαετίας A 16 ἐτησίαις SM τῆς φύσεως SM: τῆς om. ceteri (v) 17 κοινοὺς F, κενοὺς HP, ἀκαίρους M πόρους MF, πόνους A; φόρους coni. Mang. 19 δισσαῖς F 20 αὔξειτε S ἐκνόμου ἐπιθυμίας Mang.: ἐκνόμοις ἐπιθυμίαις codd. 21 ἂν om. S ὑπομεῖναι AF, ὑπέμεινεν HP (Turn.) ἔτει τε ἑβδόμῳ SF, ἔτει τ' ἑβδόμῳ HP: ἔτει τῷ ἑβδόμῳ G, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει M, τῷ ἑβδόμῳ A; ἔτει γ' ἑβδόμῳ v

---

13 Exod. 23,11. Lev. 25,4.

μὴ προσοδευόμενος, ὑπὲρ τοῦ τὴν γῆν ἀνακτήσασθαι πονηθεῖσαν, καὶ
217 βαρύνειν αὐτὴν καὶ πιέζειν διττοῖς ἄχθεσιν. ἀναγκαίως οὖν ἀπεφηνάμην
τῶν τοιούτων κτημάτων ἀνίερον εἶναι καὶ ἄναγνον | τό τε τῆς ὀπώρας p. 372 M.
γέννημα καὶ τὸν τοῦ σπόρου καρπόν, διότι αὐχενίζεται τρόπον τινὰ καὶ
ἄγχεται πνεῦμα ζῳοφυτοῦν ἐν ἀρετώσῃ γῇ καὶ ὅτι ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς
ὁ κεκτημένος ἐναλύει καὶ ἐνσπαθᾷ προσαναρρηγνὺς τὰς ἀδίκους ἐπι-
218 θυμίας αὐτοῦ, μέτροις αὐτὰς μὴ περιορίζων." ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐρα-
σθῆναι τῶν τοιούτων ὑφηγήσεων, αἳ μακρόθεν τῶν ἐπ' ἀνθρώποις
πλεονεξιῶν τὴν λύσσαν ἀνείργουσι καὶ ἀνακόπτουσιν; ὁ γὰρ ἀπομαθὼν
ἐν φυτοῖς ἰδιώτης κέρδος ἄδικον, εἰ λαβόμενος μειζόνων πραγμάτων
γένοιτο βασιλεύς, χρήσεται τῷ ἔθει πρὸς ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας
οὐ διττοὺς φόρους ἀναπράττων οὐδὲ ⟨διττοῖς⟩ δασμοῖς τοὺς ὑπηκόους
ἐκτραχηλίζων· ἱκανὸν γὰρ τὸ σύντροφον ἔθος μαλάξαι σκληρὰ ἤθη καὶ
τρόπον τινὰ παιδαγωγῆσαι καὶ διαπλάσαι πρὸς βελτίονας τύπους· τύποι
δ' ἀμείνους εἰσίν, οὓς ἐνσφραγίζεται ψυχῇ δικαιοσύνη.
219 (13.) Ταῦτα μὲν ἑνὶ ἑκάστῳ νομοθετεῖ. καθολικώτεραι δὲ προσ-
τάξεις εἰσὶν ἕτεραι, ἃς ἅπαντι τῷ ἔθνει κοινῇ διαγορεύει, παραινῶν
ὡς προσενεκτέον οὐ φίλοις καὶ συμμάχοις αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς
220 συμμαχίας ἀφισταμένοις. ἐὰν γάρ, φησίν, εἴσω τειχῶν κατακλείσαντες
αὐτοὺς ἀπαυχενίζωσιν, ἡ ὑμετέρα νεότης εὐοπλοῦσα μετὰ τῶν εἰς πόλεμον
παρασκευῶν ἐπίτω καὶ στρατόπεδον ἐν κύκλῳ βαλλομένη καραδοκείτω

1 μὴ om. A παιδευόμενος A 1.2 καὶ μὴ βαρύνειν G 2 αὐτὴν om. F ἀναγκαῖον F ἀπεφήνατο M 3 τῶν τοσούτων S, τὸ τοιοῦτον F 4 γένημα H 5 ζωφυτοῦν A, ζωόφυτον M τοῦ om. AF 6 ἀναλύει F, ἐναλύει om. A ἐνσπαθεῖ A, ἐνσπαταλᾷ M, ἐντρυφᾷ S προσαναρρηγνύων (sed ων in ras.) F, καὶ προσαναρρήγνυσι M 7 αὐτοῦ codd. 8 τῶν τοιούτων SM: τῶν om. ceteri (v) ὑπ' ἀνθρώποις (sic) F 9 πλεονεξιῶν τὴν λύσσαν scripsi: τὴν λύσσαν (om. πλεονεξιῶν) G, πλεονεξιῶν (om. τὴν λύσσαν) ceteri (v) 10 εἰ λαβόμενος] λαμενος (sic) S πραγμάτων] χρημάτων coni. Mang. 11 τῷ ἔθει post γυναῖκας transp. HP (Turn.) 12 διττοὺς SM: δισσοὺς ceteri (v) διττοῖς addidi 13 ἔθος] ἦθος A 15 οὓς] οἷς M 16 ἑνὶ SM: καὶ ἑνὶ ceteri (v) καθολικώτερον F 16. 17 προστάξεις] πράξεις A 17 κοινῇ] κοινωνεῖ καὶ A 18 ὡς] οὐ S προσεκτέον A οὐ om. A αὐτῶ MA 19 γάρ om. S τειχῶν SM: τειχέων ceteri (v) 20 αὐτοὺς codd. ἀπαυχενίζουσιν F, ἀπαυχενίζειν μέλλωσιν G ἡ ἡμετέρα M, ἡμετέρα (om. ἡ) S εὐοπλοῦσα om. M 21 παρασκευὴν G ἐπίτω καὶ v (Turn.): ἐπὶ τῶ καὶ FHP, ἐπιέτω καὶ M, ἐπεὶ καὶ S, ἐπὶ το κϊ sp. 3—4 litt. A, sp. 5 litt. τὸ G βαλομένη FGP

3 Deut. 22,9. 12 Escur. ibid.: δασμοῖς τοὺς ὑπηκόους ἐκτραχηλίζει.
19 Deut. 20,10 sqq.

μηδὲν ὀργῇ πρὸ λογισμοῦ χαριζομένη, βεβαιότερον ὅπως καὶ σταθερώτερον ἐγχειρῇ τοῖς πρακτέοις. εὐθὺς οὖν πεμπέτω κήρυκας τοὺς προκα- 221 λεσομένους εἰς συμβάσεις καὶ ἅμα τὸ ἀξιόμαχον τῆς παριδρυμένης δυνάμεως δηλώσοντας· καὶ ἐὰν μὲν ἐφ' οἷς ἐνεωτέρισαν μετανοήσαντες ὑπείκωσι πρὸς τὸ εἰρηναῖον τραπόμενοι, δεχέσθωσαν ἄσμενοι τὰς σπονδάς· εἰρήνη γάρ, κἂν ᾖ σφόδρα ἐπιζήμιος, λυσιτελεστέρα πολέμου. ἐὰν δὲ 222 πρὸς ἀπόνοιαν ἀποτείνωνται θρασυνόμενοι, ῥωσθέντες ταῖς προθυμίαις, ἔχοντες καὶ τὴν τοῦ δικαίου συμμαχίαν ἀήττητον, ἐφορμάτωσαν τὰς ἑλεπόλεις τοῖς τείχεσιν ἐφιστάντες, εἶτα μέρη τούτων παραρρήξαντες ἐπεισχείσθωσαν ἀθρόοι καὶ βάλλοντες μὲν τοῖς δορατίοις εὐστόχως ἐπιστροφάδην δὲ τοῖς ξίφεσιν ἀναιροῦντες ἀφειδῶς ἀμυνέσθωσαν, ἃ παθεῖν ἐμέλλησαν διατιθέντες, ἄχρις ἂν τὸν ἀντιτεταγμένον ἅπαντα στρατὸν ἡβηδὸν καταστορέσωσιν. ἄργυρον δὲ καὶ χρυσὸν καὶ τὴν ἄλλην λείαν 223 λαβόντες [καὶ] τὴν πόλιν ἐμπρησάτωσαν πῦρ προσαγαγόντες, ἕνεκα τοῦ μηδ' αὖθίς ποτε δυνηθῆναι τὴν αὐτὴν πόλιν διαπνεύσασαν ἐγερθῆναι καὶ
p. 373 M. στασιάσαι καὶ ὑπὲρ τοῦ νουθετῆσαι φόβῳ τοὺς ὁμόρους, | ἐπειδὴ τοῖς

---

1 ὅπως] ὅπερ F 1. 2 σταθερώτερον AF: σταδεώτερον (sic) S, σταθηρότερον GHP (v), σπουδαιότερον M 2 ἐγχειρεῖ (εῖ corr. ex ῇ) H 2. 3 προχαλεσομένους G: προκαταλεγομένους F, προσκαλεσομένους ceteri (Turn.) 3 σύμβασιν M ἅμα καὶ transp. G παριδρυμένης codd.: περιιδρυμένης Turn. 3. 4 δυνάμεως] στρατείας SM, γρ. δυνάμεως mg M 4 δηλώσαντας FGHP καὶ ἐὰν] κἂν M, ἐὰν (om. καὶ) S 5 ὑπείκωσι] ἐπιδῶσι M, ἐπιδόσει S; ἐνδῶσι conicio post εἰρηναῖον add. ὁπωσοῦν G, ὁποιοῦν AFHP (v), omisi cum SM 6 tit. περὶ εἰρήνης add. mg M κἂν ᾖ] καὶ ἡ S ἐπιζήμιον M Esc., ἐπιζύμιος A λυσιτελέστερον Esc., post λυσιτελεστέρα add. ἐστὶ D[V] 7 ἀποτείνονται M, ο in ω corr. H ταῖς προθυμίαις SM: εὐτολμίᾳ AGH[2] (v), εὐτολμίας FH[1]P 8 ξυμμαχίαν M ἐφορμάσθωσαν S, ἐφαρμοτέτωσαν (sic) M 9 τοῖς τείχεσιν ἑλεπόλεις (om. τὰς) transp. S ἐφιστάντες (π supra) M εἶτα] ἢ τὰ S τούτου A 10 ἐπικείσθωσαν M, ἐπισχυοίτωσαν (sic) S ἀθρόως S μὲν] μὴ S εὐστόχως SM: εὐσκόπως ceteri (v) 10. 11 ἀποστροφάδην M 12 ἐμέλησαν MAF ταῦτα διατιθέντες ἐκείνοις M ἄχρι S τομάντειτεταγμένον (sic) S 13 δὲ καὶ A: δὲ om. ceteri (v) λείαν] ὕλην S 14 λαβόντες — πῦρ om. SM καὶ seclusi 15 διαπνεύσασαν SM: om. ceteri (Turn.) ἐγερθῆναι] ἀντιστῆναι A 16 νουθετῆσαι SM: νομοθετῆσαι ceteri

---

1 Escur. ibid.: ὀργῇ πρὸ λογισμοῦ χαρίζεται. 6 Escur. ibid.: εἰρήνη, κἂν σφόδρα ἐπιζήμιον ᾖ, λυσιτελέστερον πολέμου. D[P] fol. 104r D[H] fol. 186r D[M] fol. 70v D[V] p. 356 Φίλωνος D[R] fol. 71r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ καταστάσεως D[R] fol. 111r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρχόντων: εἰρήνη — πολέμου. 16—262,1 Escur. ibid.: τοῖς ἑτέρων πάθεσιν ἄνθρωποι διδάσκονται σωφρονεῖν.

ἑτέρων πάθεσιν ἄνθρωποι διδάσκονται σωφρονεῖν· παρθένους δὲ καὶ
γυναῖκας μεθέσθωσαν, μηδὲν τῶν ὅσα νεωτερίζει πόλεμος ἐξ αὐτῶν
πείσεσθαι προσδοκῶντες ἕνεκα φυσικῆς ἀσθενείας τετιμημένων ἀστρατείᾳ.
224 ἐξ οὗ δῆλον ὅτι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἔνσπονδον μὲν καὶ φίλον πᾶσι τοῖς
ὁμογνώμοσι καὶ τὴν προαίρεσιν εἰρηνικοῖς ἐστιν, οὐ μὴν εὐκαταφρόνητον,
ὡς τοῖς ἄρχουσι χειρῶν ἀδίκων ὑπ' ἀνανδρίας ἐνδιδόναι, διακρίνει δ',
225 ὁπότε πρὸς ἄμυναν ἴοι, τοὺς ἐπιβούλως ζῶντας καὶ τοὐναντίον· τὸ γὰρ
κατὰ πάντων καὶ τῶν ἐλάχιστα ἢ μηδὲν ἡμαρτηκότων φονᾶν εἴποιμ'
ἂν ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς καὶ τὸ προσθήκην ἀνδρῶν πόλεμον
κατασκευασάντων ποιεῖσθαι γυναῖκας, ὧν ὁ βίος εἰρηνικὸς φύσει καὶ
226 κατοικίδιος. τοσοῦτον δ' ἔρωτα δικαιοσύνης ἐνεργάζεται τοῖς κατ' αὐτὸν
πολιτευομένοις, ὥστ' οὐδὲ πόλεως ἐχθρᾶς τὴν ἀρετῶσαν γῆν ἐφίησι
227 λυμαίνεσθαι δῃοῦντας ἢ δενδροτομοῦντας ἐπὶ φθορᾷ καρπῶν. „τί" γάρ
φησι „τοῖς ἀψύχοις μὲν τὴν δὲ φύσιν ἡμέροις καὶ ἡμέρους καρποὺς
ἀπογεννῶσι μνησικακεῖς; μὴ γάρ, ὦ οὗτος, ἀνθρώπου πολεμίου δυσ-
μένειαν ἐπιδείκνυται δένδρον, ὡς ἀνθ' ὧν διατίθησιν ἢ διατιθέναι παρ-
228 εσκεύασται ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπᾶσθαι; τοὐναντίον δὲ ὠφελεῖ παρέχον τοῖς
νενικηκόσιν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον·

ων
1 ἑτέροις F παρθένους . . . γυναῖκας (2) SMA: παρθένοι . . . γυναῖκες ceteri (Turn.) post δὲ add. αὐτοῖς G 2 μεθέσθωσαν Mang.: μεθιστωσαν S[1] ut vid., μεθιστῶσιν S[2], ἀφέσθωσαν G, μεθείσθωσαν ceteri (Turn.) 3 πήσεσθαι (sed η in ras.) S προσδοκῶντας M, προσδοκῶσιν G ἀστρατεία codd. (praeter S): ἀστρατείας Turn., στρατιωτῶν (sic) S 4 δηλονότι AFP τὸ ἰουδαίων codd.: τῶν Ἰουδαίων Turn., τὸ τῶν Ἰουδαίων Mang. 6 καὶ ὑπ' F ἀνανδρίας] ἀνδρείας S ἐνδιδόναι] ἐνδυαζόμενον S διακρίνειν SM δ'] δὲ καὶ SM 7 ἴῃ A, οιει (sic) S, δοίῃ M ἐπιβούλους ζῶντας F, ἐπιβου-
ἠδικη
λεύσαντας M 8 ἡμαρτηκότων A 8. 9 εἴποιμ' ἂν S: om. ceteri (Turn.) 9 ἀτιθάσσου MAH[2], ἀττιθάσσου S τὸ] τὸ μὴ A προσθήκης F
ἐν
10 ποιεῖ τὰς γυναῖκας F 11 δὲ M, δ' om. A ἐργάζεται M, ἐργάζεται S 12 ὥστ' M: ὡς ceteri (v) ἐφίησιν S 13 δηοῦντας] δεῖ οὖν τὰς S, τὰς in τοὺς corr. S[2] ἢ om. SM 14 τὴν φύσιν δὲ transp. M ἡμέροις καρποῖς P 15 μνησικακεῖν F 15. 16 δυσγένειαν AHP 16 ὡς] ἵνα A 17 ἀνασπασθῇ A δὲ SM: δ' ceteri ὠφέλειαν παρέχων S 18 alt. τῶν] τὸν M βίον om. S

7—11 Escur. ibid.: τὸ κατὰ πάντων καὶ τῶν ἐλάχιστα ἢ μηδὲν ἡμαρτηκότων φονᾶν ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς καὶ τὸ προσθήκην ἀνδρῶν ποιεῖσθαι γυναῖκας πόλεμον κατασκευασάντων, ὧν ὁ βίος εἰρηνικὸς φύσει καὶ κατοικίδιος. 12 Deut. 20,19.

οὐ γὰρ ἄνθρωποι μόνον δασμοὺς φέρουσι τοῖς κυρίοις, ἀλλὰ καὶ φυτὰ
τοὺς ὠφελιμωτέρους κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν."
ἀγόνων δὲ καὶ ἐστειρωμένων καὶ τῶν ὅσα τῆς ἀγρίας ὕλης ἔστω 229
μηδεμία φειδὼ τοῖς ἐθέλουσι τέμνειν εἰς χαρακώματα καὶ σταυροὺς καὶ
σκόλοπας τάφροις καί, ὁπότε δέοι, κλιμάκων καὶ πύργων ξυλίνων κατασκευάς· εἰς γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια γένοιτ' ἂν αὐτῶν χρεία
προσήκουσα.
(14.) Τὰ μὲν οὖν εἰς δικαιοσύνην ἀναφερόμενα εἴρηται. δικαιο- 230
σύνην δ' αὐτὴν τίς ἂν ἀξίως ποιητὴς ἢ λογογράφος ὑμνῆσαι δύναιτο
παντὸς ἐπαίνου καὶ παντὸς ἐγκωμίου κρείττονα καθεστῶσαν; ἓν γοῦν τὸ
πρεσβύτατον ἀγαθὸν αὐτῆς, ἡ εὐγένεια, κἂν τἆλλα τις παραλιπὼν ἡσυχάζῃ, γένοιτ' ἂν αὐταρκέστατος ἔπαινος. ἔστι γὰρ ἰσότης, ὡς οἱ τὰ 231
φύσεως ἀκριβοῦντες ἡμῖν παρέδοσαν, μήτηρ δικαιοσύνης. ἰσότης δὲ φῶς
ἄσκιον, ἥλιος, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, νοητός, ἐπειδὴ καὶ τοὐναντίον
ἀνισότης, ἐν ᾗ τό τε ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον, σκότους ἀρχή τε
καὶ πηγή. πάντα ἰσότης τά τε κατ' οὐρανὸν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς εὖ διετάξατο 232
p. 374 M. νόμοις καὶ θεσμοῖς ἀκινήτοις. τίς γὰρ ἀγνοεῖ τοῦθ', ὅτι | ἡλίῳ μεμέτρηνται πρὸς νύκτας ἡμέραι καὶ πρὸς ἡμέρας νύκτες ἰσότητι διαστημάτων ἀναλογούντων; τὰς μὲν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπὸ τοῦ συμβε- 233
βηκότος προσαγορευομένας ἰσημερίας, ἐαρινήν τε καὶ μετοπωρινήν, οὕτως
ἡ φύσις ἐτράνωσεν, ὡς καὶ τοὺς ἀμουσοτάτους αἰσθάνεσθαι τῆς ἐν τοῖς
μεγέθεσιν ἡμερῶν πρὸς νύκτας ἰσότητος. τί δέ, σελήνης περίοδοι διαυ- 234
λοδρομούσης ἀπὸ συνόδου μέχρι πλησιφαοῦς καὶ ἀπὸ τελείας ἐπὶ σύνοδον

1 μόνοι S   δασμοὺς SMA: δασμὸν ceteri (v)   τὰ φυτὰ G   3 τῶν ὅσα scripsi: τῶ (om. ὅσα) S, ὅσα (om. τῶν) H (v), ὅσα τῶν ceteri   ἀχρίας F[1], ἀχρείας F[2]   ἔστω] ἐστὶν S, ἐστὶ M   4 θέλουσι τεμεῖν S   5 τάφροις] καὶ τάφρους HP (v)   6 ταῦτα] τὰ τοιαῦτα M   αὐτῶν SM: αὐτοῖς ceteri (v)   8 ἀναφαιρόμενα F   9 ἀξίως SM: om. ceteri (v)   11 ἡ εὐγένεια codd.: ἡ εὐμένεια v (Turn.); ὃ καὶ μόνον coni. Mang.   τἆλλα A, τὰ ἄλλα MG   11. 12 ἡσυχάζῃ S: ἡσυχάζει FP, ἡσυχάζοι ceteri   14 νοητός SM: ποιητός FGH (Turn.), ποιητής AP   15 ἀνισότης] ἰσότης S   ἐν ᾗ Mang.: ἐν ᾧ codd.   16 alt. τὰ om. M   17 τοῦτ' S[1], corr. S[2]   18 αἱ ἡμέραι A   ἰσότητα F   18. 19 τῶν διαστημάτων FG (Mang.)   19 τὰς μὲν οὖν A (Mang.); τὰς μέντοι vel τάς γε μὴν conicio   20 ἰσημερίαν HP, ἰσομερίαν F   μεθοπωρινήν S[1]   22 ἡμερῶν codd.: τῶν ἡμερῶν Mang.   ἰσότητος πρὸς νύκτας transp. A   τί δέ SM: τί δὲ αἱ F, τί δ' αἱ ceteri (v)   22. 23 καὶ διαυλοδρομούσης S   23 ἀπὸ συνόδου SMG: καὶ ἀπὸ συνόδου ceteri (v)   τελείας] πανσελήνου F[2]

3 Deut. 20,20.

ἆρ' οὐ διαστημάτων ἰσότητι μεμέτρηνται; καθ' ὅσα γὰρ καὶ ἡλίκα αἱ
συναυξήσεις, κατὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα αἱ μειώσεις ἐπ' ἀμφοτέραις
235 ἰδέαις τοῦ ποσοῦ, τῇ τε κατὰ πλῆθος καὶ τῇ κατὰ μέγεθος. ὥς γε μὴν ἐν
τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας, οὐρανῷ, διαφερόντως ἰσότης τετίμηται,
οὕτως καὶ ἐν τῷ γείτονι ἀέρι· τετραχῇ γὰρ τοῦ ἐνιαυτοῦ διαιρεθέντος
εἰς τὰς καλουμένας ἐτησίους ὥρας, τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλειν ὁ ἀὴρ
πέφυκεν ἐν ταῖς τροπαῖς καὶ μεταβολαῖς ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενος ἐν
ἀταξίᾳ τάξιν· ἰσαρίθμοις γὰρ μησὶ διακρινόμενος εἴς τε χειμῶνα καὶ
ἔαρ θέρος τε καὶ μετόπωρον, τρισὶν εἰς ἑκάστην ὥραν, ἐκπληροῖ τὸν
ἐνιαυτόν, ὅς, καθάπερ αὐτὸ μηνύει τοὔνομα, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ πάντα
περιέχει συμπεραιούμενος, ἑτέρως οὐκ ἂν τοῦτ' ἐργάσασθαι δυνηθείς,
236 εἰ μὴ ταῖς ἐτησίοις ὥραις αὐτὸν ἐπέχρησεν. ἰσότης ⟨δ'⟩ ἀπὸ τῶν
οὐρανίων καὶ μεταρσίων καὶ πρὸς τἀπίγεια τέταται, τὴν μὲν ἀκραιφνῆ
φύσιν ἑαυτῆς αἰθέρος οὖσαν ἀγχίσπορον ἄνω μετέωρον διαίρουσα, τὴν
δ' ὥσπερ αὐγὴν ἡλίου τρόπον ⟨ἐπὶ γῆν⟩ ἀποστέλλουσα, δεύτερον
237 φέγγος. ὅσα γὰρ πλημμελεῖ μὲν τῶν παρ' ἡμῖν, ἀνισότης, ὅσα δὲ
τάξιν ἔχει τὴν προσήκουσαν, ἰσότης ἀπειργάσατο, ἥτις ἐν μὲν τῇ τοῦ
παντὸς οὐσίᾳ, κυριώτατα φάναι, κόσμος ἐστίν, ἐν δὲ ἄστεσιν ἡ
εὐνομωτάτη καὶ πολιτειῶν ἀρίστη δημοκρατία, ἔν τε αὖ σώμασιν
ὑγεία καὶ ἐν ψυχαῖς καλοκἀγαθία· καὶ γὰρ τὸ ἄνισον ἔμπαλιν νόσων

---

1 μεμέτρηται SMHP   καὶ ἡλίκα αἱ] καὶ ἡλικίαι S, αἱ ἡλιακαὶ M   2 κατὰ] καὶ S   καὶ τηλικαῦτα M: om. ceteri (v)   ἡ μείωσις M   3 ταῖς εἰδέαις S   τὸ πλῆθος A   τὸ μέγεθος A   ὥς γε] ὥστε MF   5 οὕτως SM: οὕτω ceteri (v)   γείτονι] μετεκεῖνα S   διαιρεθέντος S: διανεμηθέντος ceteri (v)   6 καλουμένας SM: ἐπικαλουμένας ceteri (v)   μεταβάλλ~~εσθαι~~ ειν (sic) H   7 ἄλεκτον] εκτον S^1, ἔκτην S^2 9 μεθόπωρον S   τρισὶν] τρισσὴν S^2 εἰς om. S   πληροῖ A, ἐπληροι (sic) S^1, ἐπλήρου S^2 10 ὅς, καθάπερ scripsi: ὡς καθάπερ codd.; καθάπερ v   αὐτὸς] αὐτὸς γὰρ GH^2 (v)   ἑαυτῶ codd.: αὑτῷ v   10. 11 πάντα περιέχει S: περιέχει τὰ πάντα M, περιέχει πάντα ceteri (v)   12 ἐτησίαις SA   αὐτὸν SFP, ὐ in ὑ corr. H, ἑαυτὸν M   δ' addidi   13 τἀπίγεια MH, τἀπίγεια corr. ex τἀπήγεια S: τ' ἐπίγεια FP, τὰ ἐπίγεια AG   τέταται Christophorson Mang.: τέτακται codd.   14 τὴν αἰθέρος M   διαίροῦσα (sic) M   15 ἐπὶ γῆν addidi   16 πλημμελεῖ] πλημμελειῶν F   μὲν M mg S: om. ceteri (v)   ἀνισότης SM: ἀνισότητος ceteri   18 οὐσίᾳ] ἁρμονίᾳ A   δὲ SM: δ' ceteri   19 δημοκρατεία (ει corr. ex ι) S   τε S: δὲ M, δ' ceteri   σώματι F   20 ἔμπαλιν] πάλιν S

---

10 cf. Plat. Cratyl. 410d.

καὶ κακιῶν αἴτιον. ἐπιλείψει καὶ τὸν μακροβιώτατον ὁ χρόνος, εἰ 238
πάντας ἐθελήσειε τοὺς ἐπαίνους ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης ἣν ἐγέννησε διεξιέναι· παρό μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι τοῖς λεχθεῖσιν ἀρκεσθέντα, τοῦ διακινῆσαι χάριν τὴν τῶν φιλεπιστημόνων μνήμην, τὰ λοιπὰ ἐν ταῖς ἐκείνων ἀνάγραπτα ψυχαῖς καταλιπεῖν, ἱερωτάτῳ χωρίῳ θεῖα ἀγάλματα.

---

1 κακῶν HP (Turn.) ὁ χρόνος M: ὁ om. ceteri (v) 2 πάντως A
5 ἀνάγραπτα] ἀναγεγράφθαι S, ἀναγράψαι A καὶ καταλιπεῖν A, παραλιπεῖν H (v)
ἱερώτατα χωρία S

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΑΣ ΣΥΝ ΑΛΛΑΙΣ ΑΝΕΓΡΑΨΕ ΜΩΥΣΗΣ ΗΤΟΙ ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Περὶ ἀνδρείας.

1 (1). Περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ὅσα καίρια πρότερον εἰπὼν μέτειμι τῶν ἑξῆς ἐπ' ἀνδρείαν, οὐχ ἣν οἱ πολλοὶ νομίζουσι τὴν ἀρειμάνιον λύτταν ὀργῇ συμβούλῳ χρωμένην, ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην. II p. 375
2 θράσει μὲν γὰρ ἐπαιρόμενοί τινες, συμπραττούσης σωματικῆς ἰσχύος, ταχθέντες κατὰ πόλεμον ἐν ταῖς παντευχίαις ἡβηδὸν μυρίους ὅσους τῶν ἀντιπάλων κατέβαλον, ἀνοίκειον μὲν εὔφημον δ' ἀριστείας ὄνομα καρπωσάμενοι, διαφερόντως ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα | κρινόντων εὐκλεεῖς p. 376 M. νίκῃ νομισθέντες, ἄγριοι καὶ θηριώδεις ἐκ φύσεως καὶ μελέτης γεγονότες,

---

1 φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας S, περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: — περὶ ἀνδρείας BEK, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος τοῦ ἑβραίου περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας M, φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας VO, τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρετῶν, ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ μετανοίας καὶ φιλανθρωπίας F, περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας HP, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἀνδρίας A, περὶ ἀνδρείας G
ὁ λόγος οὗτος ἀνακεφαλαίωσιν περιέχει τῶν ὄπισθεν εἰρημένων περὶ μωσέως ἤγουν βίου αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκ θεοῦ πορισθέντων αὐτῷ χαρισμάτων mg V^{2}OK
6. 7 πρότερον εἰπὼν] προειπὼν BEK^{1}M 7 εἰπὼν] εἶπον· S τῶν] τὸ H^{3} (v), τῶν eras. VK, om. FO ἀνδρίαν AEFGO 8 ἀρειμάνειον (ϊ supra) K, ἀρειμανίαν G, ἀριμανίαν S (ἀρειμάνειον v) ὀργὴν B^{1}E συμβόλω VO τὴν om. A ἐπιστήμη BEK^{1}MAPV^{1} 10 ὅσους μυρίους transp. EKM 11 τῶν ἀντιπάλων κατέβαλον A: ἀνελόντες τῶν ἀντιπάλων ceteri (Turn.) μὲν] οὐ γὰρ V^{2}OF δὲ G, δ' om. SVOF 12 ἐκαρπώσαντο V^{2}OKF τὰ om. A ἐπικρινόντων coni. Mang. (εὐ supra) αχλεεῖς K 13 νίκη VOKF: νίκην ceteri (v); νικηταὶ coni. Mang. κομισθέντες A

αἵματος ἀνθρωπείου δεδιψηκότες. εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἐν οἰκίᾳ διατρίβοντες, 3
τῶν σωμάτων αὐτοῖς ἢ μακραῖς νόσοις ἢ ἐπιπόνῳ γήρᾳ κατεσκελετευ-
μένων, ὑγιαίνοντες καὶ νεάζοντες τῷ κρείττονι μέρει τῆς ψυχῆς μεστοί
τε φρονήματος καὶ θαρραλεωτάτης γέμοντες εὐτολμίας, ἀμυντηρίων
ὅπλων μηδ' ὄναρ ψαύοντες, βουλευμάτων ἀγαθῶν κοινωφελεστάταις
εἰσηγήσεσι τά τε ἴδια ἑκάστων καὶ τὰ κοινὰ τῶν πατρίδων πεσόντα
πολλάκις ἀνώρθωσαν, ἀνενδότοις καὶ ἀκαμπέσι χρησάμενοι τοῖς περὶ
τοῦ συμφέροντος λογισμοῖς. οὗτοι μὲν οὖν τὴν ἀληθῆ διαπονοῦσιν 4
ἀνδρείαν ἀσκηταὶ σοφίας ὄντες, ἐκεῖνοι δὲ τὴν ψευδώνυμον ἀμαθίᾳ,
νόσῳ δυσθεραπεύτῳ, βιοῦντες, ἣν θρασύτητα κυρίως ἄν τις προσαγο-
ρεύσειεν, ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς νομίσμασι τὸ παράσημον ἐμφέρειαν τῆς
ἀληθοῦς εἰκόνος.

(2.) Οὐκ ὀλίγα μέντοι καὶ ἄλλα δυσυπομόνητα τῶν κατὰ τὸν 5
ἀνθρώπινον βίον ὡμολόγηται, πενία καὶ ἀδοξία καὶ πήρωσις καὶ νόσων
ἰδέαι πολύτροποι, πρὸς ἃς οἱ μὲν ὀλιγόφρονες μαλακίζονται, μηδ' ὅσον
ὑπ' ἀτολμίας ἐγερθῆναι δυνάμενοι, ὅσοι δὲ φρονήσεως ὑπόπλεῳ καὶ
γενναιότητος ἐπαποδύονται καρτερῶς καὶ σφόδρα ἐρρωμένως ἀντιφιλονει-
κοῦντες, τὰς ἀπειλὰς καὶ ἐπανατάσεις αὐτῶν πολὺν γέλωτα καὶ χλεύην
τιθέμενοι, πενίᾳ μὲν πλοῦτον ἀντιτάττοντες, οὐ τὸν τυφλὸν ἀλλὰ τὸν ὀξὺ
καθορῶντα, οὗ τὰ ἀγάλματα καὶ κειμήλια ψυχὴ πέφυκε ταμιεύειν.
μυρίους γὰρ πενία κατεπάλαισεν, οἳ τρόπον ἀθλητῶν ἀπειρηκότων ὑπ' 6
ἀνανδρίας κατέπεσον μαλακισθέντες· ἐνδεὴς δὲ παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ
τὸ παράπαν οὐδὲ εἷς ἐστι χορηγὸν ἔχων τὸν τῆς φύσεως ἀκαθαίρετον

---

1 δὲ K καὶ eras. V, om. OF 2 αὐτῶν VOF, αὐτοῖς om. A μακροῖς HK (v) 2. 3 κατεσκλετευμένων M, κατεσκλητευμένων H^2, κατεσκηλιτευμένων VO 4 θαρραλεωτάτης V^2OFH: θαρραλεότητος ceteri 5 μηδ'] οὐδ' F κοινωφελεστάταις om. A 6 δ' ante εἰσηγήσεσι add. K τά τε ἴδια ἑκάστων om. A τε] δὲ SG 7 χρησάμενοι SVOF: χρώμενοι ceteri (v) 9 ἀνδρίαν AEFGO ἀμαθίᾳ v: ἀμαθίαν codd. 10 νόσον δυσθεράπευτον K βιοῦντες] νοσοῦντες BEKM; συμβιοῦντες coni. Mang. 11 post παράσημον ss. παραβάλλεσθαι K^2, add. προβάλλεσθαι V^2OF ἐμφέρειν BEKM 13 οὐχ S^1, corr. S^2 δυσπόνητα A τῶν] τὸν G 14 ὁμολογεῖται S καὶ πήρωσις om. OF 15 εἰδέαι S 16 ὑπόπλεω V^2OKF: om. A, ὑπόπλεοι ceteri (v) 17 γενναιότατοι H (Turn.) 17. 18 ἀντιφιλονικοῦντες S 18 ἐπανατάσεις AH: ἐπαναστάσεις ceteri χλεύγην S^1, corr. S^2 20 οὗ] οὐ AG ἃ ante ψυχὴ add. AP^2 ψυχὴ VOFH^2: ψυχὴν ceteri 21 κατεπάλεσεν S (αι ss. S^2), κατεπάλεσεν P 21. 22 ὑπ' ἀνανδρίας EVO: ὑπ' ἀνδρίας A, δι' ἀνανδρίαν F, ἐπ' ἀνανδρείας M, ὑπ' ἀνανδρείας ceteri 22 δικάζουσι [illegible] (Turn.) 23 ἐστὶν S ἔχον M, ἔχων om. HP^1 ἀκαθαίρετον] ἀναφαίρετον coni. Mang.

πλοῦτον· ἀέρα μέν, τὴν πρώτην καὶ ἀναγκαιοτάτην καὶ συνεχῆ τροφήν,
ἀδιαστάτως μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ ἀναπνεόμενον, ἔπειτα δὲ πηγὰς
ἀφθόνους καὶ ποταμῶν οὐ χειμάρρων μόνον ἀλλὰ καὶ αὐθιγενῶν ῥεῖθρα
ἀέναα πρὸς ποτοῦ χρῆσιν, ἔπειτα εἰς ἐδωδὴν φορὰς παντοίων καρπῶν
καὶ δένδρων ἰδέας, αἳ τὰς ἐτησίους ὀπώρας ἀεὶ φέρουσι· τούτων γὰρ
7 ἄπορος οὐδείς, ἀλλὰ πάντες οἱ πανταχοῦ πολλὴν ἄγουσι περιουσίαν. εἰ
δέ τινες τὸν τῆς φύσεως πλοῦτον παρ' οὐδὲν θέμενοι τὸν τῶν κενῶν
δοξῶν διώκουσι, τυφλῷ πρὸ βλέποντος σκηριπτόμενοι καὶ ἡγεμόνι τῆς
8 ὁδοῦ χρώμενοι πεπηρωμένῳ, πίπτειν ἐξ ἀνάγκης ὀφείλουσιν. (3.) ὁ μὲν
δὴ σώματος δορυφόρος πλοῦτος φύσεως εὕρημα καὶ δῶρον ὢν ἤδη
λέλεκται. τὸν δὲ σεμνότερον, ὃς οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀληθῶς σεμνοῖς
καὶ θεσπεσίοις ἀνδράσι πρόσεστι, μηνυτέον. τοῦτον τὸν πλοῦτον | σοφία p. 377 M.
χορηγεῖ διὰ λογικῶν καὶ ἠθικῶν καὶ φυσικῶν δογμάτων καὶ θεωρημάτων,
ἐξ ὧν φύεσθαι τὰς ἀρετὰς συμβέβηκεν, αἳ τῆς ψυχῆς ὑποτέμνονται τὴν
πολυτέλειαν εὐκολίας καὶ ὀλιγοδείας ἔρωτας ἐντίκτουσαι κατὰ τὴν πρὸς
9 θεὸν ἐξομοίωσιν. ἔστι γὰρ ὁ μὲν θεὸς ἀνεπιδεής, οὐδενὸς χρεῖος ὤν,
ἀλλ' αὐτὸς αὐταρκέστατος ἑαυτῷ· ὁ δὲ φαῦλος πολυδεής, ἀεὶ διψῶν
τῶν ἀπόντων ἀπλήστου καὶ ἀκορέστου χάριν ἐπιθυμίας, ἣν πυρὸς τρόπον
ἀναρριπίζων καὶ ἀναφλέγων ἐπὶ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τείνει·

3 μόνιων (ον supra) K 4 ἀέναα] ἀένεα E, ἀένναα ceteri 5 εἰδέας S αἵ] αἱ S^{1}EK^1 φέρουσι VOFAH^2: φέρουσαι ceteri 6 ἄγουσιν S 7 παρ' οὐδέν om. SVOFG θέμενοι] ἀποθέμενοι V^{2}OF 7. 8 καινῶν δοξῶν E, κενοδόξων S (Mang.) 8 προσβλέποντος FH^1, προβλέποντι VO, ὡς βλέποντι AP^2 9 πεπειρωμένω M 10 δορυφορούμενος A οὐ ante φύσεως add. V^{2}OK^{2}F φύσεως om. M εὕρημα K: εὕραμα G, εὕρεμα ceteri (v) ὢν] ὧν SBE, ὂν A 13 tert. καὶ om. S 15 εὐκολίας] εὐτελείας F ὀλιγοδείας KAP: ὀλιγοδεείας ceteri (ὀλιγοδείας v) 16 ἀνεπιδεής] ἀνενδεής BEK^{1}M χρεῖος ὤν scripsi: χρεὼς (ω corr. ex ο) ὧν S, χρήζων ceteri (v) 17 πολυδεής D (-ές D^K): πολυτελὴς VOFH^2, ὁ πολυτελὴς ceteri ὁ ante ἀεὶ add. BEKM ἀεὶ διψῶν] ἐπιδιψῶν S 19 ἀναρυπίζων S^1 καὶ ἀναφλέγων om. AHP (Turn.) μικρά τε αὖ KD: τε αὖ μικρὰ D^R, αὖ μικρὰ AGHP (v), μικρά τε om. SBEM, τε αὖ om. VOF τείνει] τινί G, τινά D^K, ἀποτείνει V^{2}OK^{2}F

16 cf. *Clem. Alex. Paed. III 1 p. 250 P.* ἀνενδεὴς δὲ μόνος ὁ θεός. *Strom. II 18 p. 471 P.* ἀνενδεὲς μὲν γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀπαθές. 17--19 D^K fol. 82^v D^M fol. 39^v D^L fol. 67^r D^P fol. 24^r et 87^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρετῶν D^R fol. 46^r D^V p. 378 Mel. Barocc. fol. 71^r Φίλωνος: ὁ φαῦλος ἀεὶ πολυδεὴς —' ἐπὶ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τείνει.

ὁ δὲ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ
μὲν ἐπιδεὲς ἔχων διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ μὴ πολυδεὲς διὰ ψυχὴν
ἐφιεμένην ἀθανασίας. οὕτως μὲν πενίᾳ πλοῦτον ἀντιτάττουσιν· ἀδοξίᾳ 10
δὲ εὔκλειαν· ὁ γὰρ ἔπαινος ὁρμητήριον ἔχων καλοκἀγαθίαν καὶ ὥσπερ
ἀπὸ ἀενάου πηγῆς ἐκεῖθεν ῥέων ἀνεξετάστων ἀνθρώπων οὐκ ἐνομιλεῖ
πλήθεσι τὰς τῆς ψυχῆς ἀνωμαλίας ἀβεβαίοις φωναῖς ἀπογυμνοῦν εἰωθότων,
ἃς ἔστιν ὅτε λημμάτων αἰσχρῶν ἐπευωνίζοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν κατὰ τῶν
ἀριστίνδην ἐπιλεγομένων. ὀλίγος δὲ τούτων ἀριθμός ἐστιν· ἀρετὴ γὰρ
οὐ πολύχουν ἐν θνητῷ γένει. πηρώσει γε μὴν αἰσθήσεων, ᾗ συζῶντες 11
ἔτι μυρίοι προαπέθανον τῷ μηδὲν ἀλεξίκακον εὑρεῖν δύνασθαι φάρμακον,
ἀντικάθηται φρόνησις, τὸ κρατιστεῦον τῶν ἐν ἡμῖν, ἐνομματοῦσα διάνοιαν,
ἣ πρὸς ὀξυωπίαν τῶν σώματος ὀφθαλμῶν ὅλῳ, φασί, καὶ τῷ παντὶ
διενήνοχεν. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἐπιφανείας τῶν ὁρατῶν καταθεῶνται, ἅμα 12
δεόμενοι φωτὸς ἔξωθεν, ἡ δὲ καὶ διὰ βάθους χωρεῖ τῶν σωμάτων, ὅλα
δι' ὅλων καθ' ἕκαστα τῶν μερῶν ἀκριβοῦσα καὶ περιαθροῦσα καὶ τὰς
τῶν ἀσωμάτων φύσεις, ἃς ἐπισκοπεῖν αἴσθησις ἀδυνατεῖ· σχεδὸν γὰρ
πᾶσαν ὀξυωπίαν ὀφθαλμοῦ καταλαμβάνει, μὴ προσδεομένη νόθου φωτός,
ἀστὴρ οὖσα αὐτὴ καὶ σχεδόν τι τῶν ἐπουρανίων ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα.
νόσοι γε μὴν σωμάτων ὑγιαινούσης ψυχῆς ἥκιστα βλάπτουσιν· ὑγεία δὲ 13

1 ὁ ὀλιγοδεὴς H¹P, καὶ ὀλιγοδεὴς ADL Georg. μεθόριον VOK²FDL Georg. 2 τὸ σῶμα BEKMDM τὸ θνητὸν V²OKF μὴ om. M πολυδεὲς D: πολυειδὲς Georg., πολυτελὲς codd. 3 οὕτως SG: οὕτω ceteri 4 δὲ SVOFG: δ' ceteri καλοκαγαθίας (αν supra) K 5 ἀπὸ SVOF: ἀπ' ceteri ἀενάου BEK²: ἀεννάου ceteri (v) 6 πλήθεσι S: πλῆθος G, πλήθει ceteri (v) 7. 8 κατὰ τῶν ἀριστίνδην ἐπιλεγομένων S: om. ceteri (Turn.) 9 θνητῶν SK¹ πληρώσει SG ᾗ συζῶντες V²OF: αἷς ζῶντες ceteri (v) 10 μύριοι VOF προσαπέθανον V²OF μηδὲ H (Turn.) 11 τῶν om. BEKMA διάνοια SV¹GHP, τὴν διάνοιαν V²OK²F 12 τῶν τοῦ σώματος BEKM (Mang.) ὅλῳ—παντί] παντάπασιν ἐγκρινομένη V²OF φασί] φησί G, φωτὶ K παντὶ] πάντων SBEKMG 13 οἱ corr. in ἡ A καταθεᾶται (ᾶ corr. ex ῶν) A 14 δεομένη (η corr. ex οι) A 17 πᾶσαν SVOF: ἅπασαν ceteri (v) 18 ἀστὴρ οὖσα SVOF: ἃς τηροῦσα ceteri αὐτὴ SVOF: αὕτως (sic) K, αὕτη ceteri (v)

1—3 DR fol. 212v τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ τριῶν ἀρετῶν DM fol. 80v DL fol. 170v DP fol. 78r et 238r Φίλωνος DV p. 365 Εὐαγρίου Max. Ecl. cap. 13 Io. Georgides Laur. VII 15 fol. 71r Φίλωνος: ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεὴς—διὰ ψυχὴν ἐφιεμένην ἀθανασίας.
1. 2 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 471 P.* ὁ γὰρ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ μὲν ἐνδεὲς διά τε τὸ σῶμα διά τε τὴν γένεσιν αὐτὴν ἔχων, ὀλίγων δὲ διὰ τὴν λογικὴν ἐγκράτειαν δεῖσθαι δεδιδαγμένος.

καθάπερ ἐν ταῖς οἰκοδομίαις, ὑφαιρεθέντος ἤδει καὶ τἄλλα μενοῦντα οὐκ ἐν ὁμοίῳ.

22 (5.) Ἔτι τοίνυν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων δυσὶ καιροῖς ἐμφερομένων, εἰρήνῃ τε καὶ πολέμῳ, τὰς ἀρετὰς ἔστιν ἰδεῖν ἐν ἀμφοτέροις ἐξεταζομένας. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων λέλεκται πρότερον καὶ αὖθις, εἰ γένοιτό τις χρεία, λεχθήσεται· τὰ δὲ νῦν ἀνδρείαν οὐ παρέργως ἐξεταστέον, ἧς τὰ μὲν κατ' εἰρήνην ἔργα πολλαχοῦ τῆς νομοθεσίας ὕμνησεν ἀεὶ τῶν καιρῶν στοχαζόμενος, περὶ ὧν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑπεμνήσαμεν, τῶν δὲ κατὰ πόλεμον ἐνθένδε ποιησόμεθα τὴν ἀρχήν, ἐκεῖνο
23 προειπόντες. ὅταν ποιῆται τὸν στρατιωτικὸν κατάλογον, οὐχ ἅπασαν τὴν νεότητα καλεῖν οἴεται δεῖν, ἀλλ' ἔστιν οὓς παραιτεῖται προστιθεὶς αἰτίας εὐλόγους τῆς ἀστρατείας· αὐτίκα τοὺς κατεπτηχότας καὶ δειλούς, μελλήσοντας ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μαλακίας ἁλίσκεσθαι καὶ δέος τοῖς ἄλλοις
24 συμμάχοις ἐμποιεῖν. τὸ γὰρ ἑτέρου κακὸν εὖ πως ὁ πλησίον ἀναμάττεσθαι φιλεῖ, καὶ μάλιστ' ἐν πολέμῳ, τοῦ λογισμοῦ διὰ τὴν ἀγωνίαν συγκεχυμένου καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις ἀκριβοῦν ἀδυνατοῦντος· τότε γὰρ εὐλάβειαν μὲν τὴν δειλίαν, τὸ δὲ φοβεῖσθαι προμηθές, ἀσφάλειαν δὲ τὴν ἀνανδρίαν εἰώθασι καλεῖν, αἴσχιστα ἔργα εὐπρεπέσι καὶ σεμναῖς
25 κλήσεσιν ἐπαμπίσχοντες. ὅπως οὖν μὴ τὰ μὲν οἰκεῖα βλάπτηται διὰ τῆς τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἰόντων ἀνανδρίας, ἐπικυδέστερα δὲ γίνηται τὰ τῶν ἐχθρῶν αἱρούντων καταφρονητικῶς τοὺς ἀγεννεῖς, ὄχλον ἀργὸν εἰδὼς

---

1 ἤδη S τἄλλα KFG μενοῦντας S, μενοῦντος F, μὲν οὖν τὰ HP 3 ἀνθρωπίων S^1, corr. S^2 4 ἰδεῖν ἐστιν transp. F 5 καὶ περὶ μὲν (om. οὖν) A 6 γένηται A ἀνδρείαν οὐ παρέργως ἐξεταστέον SVOFG: ἀνδρείαν post ἐξεταστέον transp. ceteri (v) ἀνδρίαν AEFGO οὐ] μὴ A 7 κατὰ A ὕμνησα A 8 ἀεὶ SK: αἰεὶ ceteri 9 ἐνθένδ' ἐποιησάμεθα SG^1 τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα transp. A 10 ποιεῖτε S^1, ποιῆτε S^2G (fort. recte) τῶν στρατιωτικῶν K 12 ἀστρατείας G: στρατείας ceteri (Turn.) κατεπτηκότας S^1, corr. S^2 12. 13 μελήσοντας OHP 14 συμμάχειν (sic) F εὖ πως] οὐκ οἶδ' ὅπως coni. Mang. πλησίων K ἀνα$^{\mu}$τάττεσθαι K 15 φιλεῖ] ὀφλεῖ G^1, ὀφείλει BEK^1MA μάλιστα FHP τῶ πολέμω M 17 προμηθεὺς (sic) F 18 ἀνανδρείαν SB, ἀνδρείαν VOK^2, δειλίαν F εὐτρεπέσι G 19 ἐπαμπίσχοντος A, ἐπαμφίσχοντες SG^1 οὖν $SVOGH^2$: ἂν F, οὖν om. ceteri 20 τῆς SVOFG: τὴν ceteri (v) τῶν om. G τὸν om. F ἀνανδρίας V^2OFG, ἀνανδρείας S, ἀνδρείας V^1: ἀνανδρίαν AEKHP (v), ἀνανδρείαν BM δὲ γίνηται] λέγειν εἴτε S γένηται A 21 αἰρόντων M; ἀναιρούντων coni. Mang. οὖν post τοὺς add. A, post ὄχλον add. B^2M ἀγενεῖς SKFMH

---

12 Deut. 20,8.

οὐκ ὠφέλιμον ἀλλ' ἐμπόδιον εἰς κατόρθωμα, ἀνεῖρξε τοὺς ἀτόλμους καὶ
ἀναπίπτοντας δειλίᾳ, καθάπερ, οἶμαι, καὶ τοῖς τὰ σώματα νοσοῦσι στρατηγὸς
οὐδεὶς ἀνάγκην ἐπιτίθησι πολεμεῖν, ὑποπαραιτουμένης ἀσθενείας. νόσος 26
δέ τις καὶ ἡ δειλία, βαρυτέρα τῶν κατὰ τὸ σῶμα, τὰς ψυχῆς δυνάμεις
καθαιροῦσα· τῶν μὲν γὰρ βραχὺν εἶναι συμβαίνει τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς,
ἡ δ' ἐστὶ κακὸν σύντροφον, μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἡνωμένων μερῶν
προσπεφυκὸς ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι πανυστάτου γήρως, εἰ μὴ τύχοι
θεὸς ἰώμενος· πάντα γὰρ θεῷ δυνατά. καὶ μὴν οὐδ' ἅπαντας τοὺς 27
εὐτολμοτάτους καλεῖ, κἂν σφόδρα ἐρρωμένοι καθ' ἑκάτερον σῶμα καὶ
ψυχὴν προαγωνίζεσθαι καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλωσιν· ἀλλὰ τῆς γνώμης
αὐτοὺς ἐπαινέσας, ὅτι κοινωνικὸν καὶ πρόθυμον καὶ ἀκατάπληκτον ἦθος
ἐπιδείκνυνται, διερευνᾷ μή τισιν ἀναγκαίαις αἰτίαις ἐνδέδενται, ὧν ὁλκὸς
380 M. ἡ δύναμις. εἰ γάρ τις, φησί, νεωστὶ δειμάμενος | οἰκίαν οὐκ ἔφθη 28
εἰσοικίσασθαι ἢ ἀμπελῶνα φυτεύσας νεόφυτον, αὐτὸς εἰς γῆν τὰ κλήματα
καθείς, μήπω τῆς ἐπικαρπίας καιρὸν ἔσχεν ἢ παρθένον ἐγγυησάμενος

---

1 ὠφέλημον S ἀνεῖρξαι S ἀτόλμους] ἀποτόμους A 2 τοῖς . . . νοσοῦσι V^{2}OFGK^{2}H^2: τοὺς . . . νοσοῦντας ceteri στρατηγὸς Mang.: στρατηγοῖς V^{2}OFGK^{2}H^2, στρατηγοὺς ceteri 3 ὑποπαραιτουμένης Mang. (-νοις Turn): παραιτουμένης F, ὑπὲρ παραιτουμένης VOK^2, ὑπὸ παραιτουμένης ceteri 4 βαρύτερον Turn. τὰς ψυχῆς] ψυχικὰς A 5 τῶν] τὸν S χρόνον συμβαίνει (om. τὸν) transp. A 6 ἡ] ἢ B, ἣ H^{1}P δέ VOF κακῶν A ἢ om. O 7 προσπεφυκὼς SF τύχη A 9 εὐτόλμους A (fort. recte) ἑκάτερον] ἕτερον SG 10 ἐθέλουσιν G, ὀφείλωσιν BEK, ὀφείλουσιν M 11 ἀκατάληπτον S, ἀκατάλακτον G 12 ἀναγκαίως (sic) αἰτίαις G, ἀναγκαίαις (om. αἰτίαις) L; ἀνάγκαις v ἐνδέδονται L (Turn.) 13 εἰ] ὁ mg F δημάμενος S^1, corr. S^2 οἰκίας F ἔφθη] ἔφθασεν conicio 14 οἰκίαν ante εἰσοικίσασθαι repet. HP (Turn.) εἰσοικίσασθαι AFKHP: εἰσοικήσασθαι ceteri κλίματα H 15 καθείς] καταθεὶς A ἐπικαρπίας AK: καρπίας SVOFG (Mang.), καρπείας BEMHP (Turn.) παρθενείαν H

---

13 Deut. 20,5—7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 298.* 13sqq. *Clem. Alex. l. l.* πάλιν εἴ τις, φησί, νεωστὶ δειμάμενος οἰκίαν οὐκ ἔφθη εἰσοικίσασθαι ἢ ἀμπελῶνα νεόφυτον ἐργασάμενος μηδέπω τοῦ καρποῦ μετείληφεν ἢ παρθένον ἐγγυησάμενος οὐδέπω ἔγημεν, τούτους ἀφεῖσθαι τῆς στρατείας ὁ φιλάνθρωπος κελεύει νόμος, στρατηγικῶς μὲν ὡς μὴ περισπώμενοι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἀπρόθυμοι τῷ πολέμῳ ἐξυπηρετῶμεν (-ῶσιν?), ἐλεύθεροι γὰρ τὰς ὁρμὰς οἱ ἀπροφασίστως τοῖς δεινοῖς ἐπαποδυόμενοι, φιλανθρώπως δὲ ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἄδηλα, ἄδικον εἶναι λογισάμενος τὸν μὲν μὴ ὄνασθαι τῶν αὐτοῦ πόνων, ἕτερον δὲ τὰ τῶν καμόντων ἀταλαιπώρως λαβεῖν. ἔοικεν δὲ ὁ νόμος καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνειν ἀνδρείαν δεῖν νομοθετῶν τὸν φυτεύσαντα καρποῦσθαι καὶ τὸν οἰκοδομησάμενον οἰκεῖν καὶ τὸν μνώμενον γαμεῖν, οὐ γὰρ ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας τοῖς ἀσκήσασι κατὰ τὸν λόγον τὸν γνωστικὸν κατασκευάζει· τελευτήσαντος γὰρ καὶ ζῶντος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ οὐκ ἀπόλλυται ἐλπίς.

οὐκ ἔγημεν, ἀφείσθω πάσης στρατείας, φιλανθρώπως ὁμοῦ ⟨καὶ στρατηγι-
29 κῶς⟩ τὴν ἄδειαν εὑρισκόμενος, ἕνεκα δυοῖν· ἑνὸς μὲν ἵνα, ἐπειδὴ τὰ κατὰ
πολέμους ἄδηλα, μὴ τὰ τῶν πονησάντων ἀταλαιπώρως ἄλλοι λαμβάνωσι·
χαλεπὸν γὰρ ἔδοξεν εἶναι, τῶν ἰδίων τινὰ μὴ ἀπόνασθαι δυνηθῆναι, ἀλλ'
οἰκοδομεῖν μὲν ἕτερον, ἐνοικεῖν δὲ ἄλλον, καὶ φυτεύειν μέν τινα, τὸν δὲ
μὴ φυτεύσαντα καρποῦσθαι, καὶ μνᾶσθαι μὲν ἄλλον, γαμεῖν δὲ τὸν μὴ
μνώμενον, ὡς οὐ δεῖν ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας κατασκευάζειν τοῖς χρηστὰ
30 τὰ κατὰ τὸν βίον προσδοκήσασιν· ἑτέρου δὲ ἵνα μὴ σώματι στρατευόμενοι
ταῖς ψυχαῖς ὑστερίζωσιν· ἀνάγκη γὰρ αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἐκεῖ τετάσθαι
πόθῳ τῆς ἀπολαύσεως ὧν ἀφειλκύσθησαν· ὡς γὰρ οἱ πεινῶντες ἢ διψῶντες,
ὅταν σιτίον ἢ ποτόν που παραφανῇ, διώκουσι καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀμετα-
στρεπτὶ γλιχόμενοι μεταλαβεῖν, οὕτως οἱ περὶ νομίμου γυναικὸς ἢ οἰκίας
ἢ χωρίου κτήσεως πονηθέντες καὶ ὅσον οὔπω τῇ ἐλπίδι νομίζοντες εἰς
τὸν ἑκάστου τῆς χρήσεως ἀφῖχθαι καιρόν, ὅταν ἀφαιρεθῶσι τὴν ἀπό-
λαυσιν, σφαδᾴζουσιν, ὡς παρόντας μὴ παρεῖναι τῷ κρείττονι μέρει, ψυχῇ,
31 δι' οὗ συμβαίνει κατορθοῦν ἢ τοὐναντίον. (6.) τούτους οὖν καὶ τοὺς
ὁμοίους οὐκ οἴεται δεῖν εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἄγειν κατάλογον, ἀλλ' οἷς
οὐδὲν προενεληλυθὸς ὑποικουρεῖ πάθος, ὅπως ἐλευθέροις καὶ ἀφέτοις
ὁρμαῖς ἀπροφασίστως τοῖς δεινοῖς ἐπαποδύωνται. καθάπερ γὰρ παντευχίας
οὐδὲν ὄφελος ἀσθενεῖ σώματι ἢ λελωβημένῳ, ἣν ἀδυνατοῦν ἀπορρίψει,
τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρρωμένον σῶμα φθερεῖ τι χηραινούσης πάθος ψυχῆς
32 μὴ συνᾷδον τοῖς παροῦσιν. εἰς ἅπερ ἀπιδὼν οὐ μόνον λοχαγοὺς καὶ
στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνας ἀλλὰ καὶ τῶν
στρατιωτῶν ἕκαστον ἐπικρίνει, δοκιμάζων πῶς ἔχει πρός τε σώματος

---

1 ἀφείσθω codd.: ἀφιέσθω Mang. πάσας M φιλανθρώπως A (cf. Clem. Al.): φιλανθρωπίαν ceteri; φιλανθρωπίας v 1. 2 καὶ στρατηγικῶς e Clem. Al. supplevit Wendl. 2 εὑρισκόμενος Wendl.: ἀνευρισκόμενος codd. ἵνα SA: ἵν' ceteri τὰ om. L (Turn.) 3 πονησάντων VOFA: πονεσάντων ceteri λαμβάνωσιν SBOHP, λαμβάνουσι G 5 οἰκονομεῖν L (Turn.) pr. δὲ SVOFG: δ' ceteri 6. 7 τὸν δὲ μὴ μνώμενον γαμεῖν transp. F 7 οὐ δεῖν] οὐδεὶς A; οὐ δέον coni. Mang. 8 τὰ A: τῶν ceteri (v) τὸν om. A 9 τὰς ψυχὰς BEKM ἐκεῖ] ἐκεῖσε coni. Wendl., οἴκοι coni. Mang. 11 διώκωσι M 12 περὶ] παρὰ F 13 τῇ ἐλπίδι A: τῆς ἐλπίδος ceteri (Turn.) 14 ἕκαστον H[1] 15 ψυχῇ V[2]OF: ψυχῆς ceteri (v) 17 στρατικὸν M 18 προενεληλυθὸς S: προεληλυθὸς ceteri (v); προεσεληλυθὸς coni. Wendl. ὑποικουρεῖ Mang.: οἰκουρεῖ codd. ὅπως om. F 19 ἐναποδύωνται A 20 οὐδενὸς F ἣν] ἦν VO, ἢ F ἀπορρίψῃ VOF 21 φθερεῖ Wendl. (φθείρει ipse conieci): εἰ φέρει V[2]O, εἰ φέροι F, φέρειν GH[2], φέρει ceteri; φύρει coni. Mang. τι] τῇ SGH[2] (v) (τῆς) χηραινούσης . . . ψυχῆς Mang.: χηραινούσῃ . . . ψυχῇ codd. 22 ἀφιδὼν S[1], corr. S[2] 23 στρατιᾶς VOFG: στρατείας ceteri (v)

εὐεξίαν καὶ πρὸς εὐστάθειαν λογισμοῦ, σῶμα μὲν ἐξετάζων, εἰ ὁλόκληρον, εἰ ὑγιαῖνον ὅλον δι᾽ ὅλων, εἰ τοῖς μέρεσι καὶ μέλεσι πᾶσιν εὖ ἡρμοσμένον πρὸς τὰς ἐπιβαλλούσας ἑκάστῳ σχέσεις τε καὶ κινήσεις, ψυχὴν δέ, εἰ θαρραλεότητος καὶ εὐτολμίας ἀνάπλεως, εἰ ἀκατάπληκτος καὶ μεστὴ
p. 381 M. φρονήσεως | εὐγενοῦς, εἰ φιλότιμος καὶ ζωῆς ἀδόξου τὸν σὺν εὐκλείᾳ θάνατον προκρίνουσα. τούτων γὰρ ἕκαστον ἰδίᾳ καθ᾽ αὑτό, εἰ δεῖ 33 τἀληθὲς εἰπεῖν, δύναμίς ἐστιν· ἀθρόα δ᾽ εἰ συνέλθοιεν, ῥώμην ἄμαχόν τινα καὶ ἀνανταγώνιστον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιδείξονται, κρατοῦντες ἀναιμωτὶ τῶν πολεμίων.

(7.) Τῶν δὲ λεχθέντων σαφεστάτην πίστιν αἱ ἱεραὶ βίβλοι περι- 34 έχουσιν. ἔθνος πολυανθρωπότατόν ἐστιν Ἄραβες, οἷς ὄνομα παλαιὸν ἦν Μαδιηναῖοι. οὗτοι πρὸς Ἑβραίους φιλαπεχθημόνως ἔχοντες, οὐδενὸς ἕνεκα ἑτέρου μᾶλλον ἢ ὅτι τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον αἴτιον σέβουσι καὶ τιμῶσι τῷ ποιητῇ καὶ πατρὶ τῶν ὅλων προσκεκληρωμένοι, καὶ πάσας μὲν μηχανὰς τεχνάζοντες, πάσας δὲ πείρας καθιέντες, ἵνα ἀπὸ τῆς τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως ὄντος τιμῆς αὐτοὺς ἀποστήσωσι καὶ μεθαρμόσωνται πρὸς ἀσέβειαν ἐξ ὁσιότητος — οὕτως γὰρ περιέσεσθαι ῥᾳδίως

1 εὐστάθειαν HP: ἀπάθειαν F, εὐπάθειαν ceteri   εἰ] εἰς A   2 pr. εἰ om. A   ὑγιαίνων G   δι᾽ ὅλου VOF   μέλεσι καὶ μέρεσι F   πᾶσιν om. O   4 θαρραλεότητος] θαρραλεωτάτη H (v)   5 φρονήσεως] φρονήματος coni. Mang.   εἰ] ὁ F   6 ἕκαστα SVOFG   7 ἀθρόοι SVOF   εἰ συνέλθοιεν] εἰσέλθοιε M   8 ἐπιδείξωνται S, ἐπιδείξαντες V^2OF   κρατοῦσιν V^2OF   10. 11 παρέχουσιν conicio   11 tit. περὶ εὐσεβείας hoc loco add. G   ἄρραβες VOAH^2 12 Μαδιηναῖοι] τοὺς μαδιηνέους σαρακηνοὺς λέγει adnot. S, τοὺς σαρακηνοὺς λέγει mg G   οὗτοι] οὕτως S   οὐδενὸς] μηδενὸς P   13 ἑτέρου ἕνεκα A (ἕνεκα ἑτέρου Mang.): ἕνεκα om. ceteri (Turn.)   ἀνωτάτω Mang. (cf. Clem. Al.): ἀνώτατον codd. (Turn.)   αἴτιον om. S   13. 14 σέβουσι καὶ om. K   14 tert. καὶ eras. V^2, om. OF   15 μηχανὰς μὲν transp. A   τεχνάσαντες V^2OF   καθέντες P   ἵνα S: ἵν᾽ ceteri   16 ὄντως om. Turn.   ἀποστήσουσι H^1P   16. 17 μεθαρμώσονται S   17 ἐξ] δι᾽ A   οὕτως SG: οὕτω ceteri   ῥᾳδίως περιέσεσθαι transp. BKM

11 sqq. Num. cap. 25.   12 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 472 P.* τί δέ; οὐχὶ αἱ Μαδιηναίων γυναῖκες τῷ κάλλει τῷ σφῶν πολεμοῦντας τοὺς Ἑβραίους ἐκ σωφροσύνης δι᾽ ἀκρασίαν εἰς ἀθεότητα ὑπηγάγοντο; προσεταιρισάμεναι γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς σεμνῆς ἀσκήσεως εἰς ἡδονὰς ἑταιρικὰς τῷ κάλλει δελεάσασαι ἐπί τε τὰς τῶν εἰδώλων θυσίας ἐπί τε τὰς ἀλλοδαπὰς ἐξέμηναν γυναῖκας, γυναικῶν δὲ ἅμα καὶ ἡδονῆς ἡττηθέντες ἀπέστησαν μὲν τοῦ θεοῦ, ἀπέστησαν δὲ καὶ τοῦ νόμου, καὶ μικροῦ δεῖν ὁ πᾶς λεὼς ὑποχείριος τοῖς πολεμίοις γυναικείῳ στρατηγήματι ἐγεγόνει, ἕως αὐτοὺς κινδυνεύοντας ἀνεχαίτισε νουθετήσας φόβος.
13. 14 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 469 P.* ἀλλ᾽ ἡ μὲν εὐσέβεια παντί που δήλη τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον αἴτιον σέβειν καὶ τιμᾶν διδάσκουσα. καὶ δικαιοσύνην δὲ αὐτὸς ὁ νόμος παρίστησι παιδεύων τήν τε φρόνησιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητῶν εἰδώλων ἀποχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων προσκληρώσεως.

ὑπελάμβανον —, ἐπειδὴ μυρία καὶ λέγοντες καὶ δρῶντες ἀπειρήκεσαν,
ὥσπερ οἱ θανατῶντες ἐφ' ὧν ἀπογνῶσι σωτηρίας, καί τι τοιοῦτον ἐπι-
35 νοοῦσι στρατήγημα. γυναικῶν τὰς περικαλλεστάτας μεταπεμψάμενοί
φασιν αὐταῖς· „ὁρᾶτε, ὡς ἀπερίληπτός ἐστιν ἡ τῶν Ἑβραίων πληθύς.
τῆς δὲ πληθύος ἐστὶν ἀργαλεώτερον ἐπιτείχισμα ἡ ὁμόνοια καὶ συμφωνία
τούτων· αἴτιον δὲ τῆς ὁμονοίας τὸ ἀνωτάτω καὶ μέγιστον ἡ περὶ τοῦ
ἑνὸς θεοῦ δόξα, ἀφ' ἧς οἷα πηγῆς ἑνωτικῇ καὶ ἀδιαλύτῳ φιλίᾳ κέχρηνται
36 πρὸς ἀλλήλους. ἡδονῇ δ' ἁλωτὸν ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα συνουσίᾳ τῇ
πρὸς γυναῖκα. διαπρεπέσταται δ' ἐστέ· καὶ φύσει μὲν ἀγωγὸν τὸ κάλλος,
37 ἡ δὲ νεότης εἰς ἀκρασίαν εὐόλισθον. ἑταιρήσεως ἢ μοιχείας ὀνόματα
μὴ δείσητε ὡς αἰσχύνην ἐποίσοντα, τὰς ἐκ τοῦ πράγματος ὠφελείας
ἀντιτιθεῖσαι, δι' ἃς τὰς ἐφ' ἡμέραν ἀδοξίας μεθαρμόσεσθε εἰς ἀγήρω καὶ
ἀτελεύτητον εὔκλειαν, τὰ μὲν σώματα ὅσα τῷ δοκεῖν προέμεναι, σόφισμα
κατ' ἐχθρῶν καὶ στρατήγημα, παρθένους δὲ τὰς ψυχὰς διαφυλάττουσαι,
38 αἷς καὶ τὴν πρὸς τὸ μέλλον ἁγνείαν ἐπισφραγιεῖσθε. καὶ καινότατον ὁ
πόλεμος οὗτος ἕξει κλέος διὰ γυναικῶν ἀλλ' οὐ δι' ἀνδρῶν κατορθωθείς·
τὸ μὲν γὰρ ἡμέτερον, ὁμολογοῦμεν, γένος οὔ γενήσεται ἧττα, διὰ τὸ
πᾶσι τοῖς εἰς μάχην τοὺς ἀντιπάλους ἐπικυδεστέρους εἶναι, τὸ δ' ὑμέτερον
παντελῶς τὴν νίκην οἴσει καί, τὸ μέγιστον ἀγαθόν, τὰς δίχα κινδύνων
ἀριστείας· ἀναιμωτὶ γάρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκονιτί, κατὰ τὴν πρώτην

---

1 ὑπέλαβον A ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ B¹EKAHP (v) καὶ μυρία transp. A καὶ λέγοντες] καταλέγοντες S 2 ἐφ' ὧν] ἐπειδὰν V²OK²F; ὅταν conicio ἀπογνῶσι codd.: ἀπογνώσει (om. ἐφ' ὧν) v; ἐν ἀπογνώσει (secl. ἐφ' ὧν) coni. Wendl. τι] τοι M post τοιοῦτον add. γυναικῶν A 3 περιφανεστάτας A

ερ
5 ἐστὶν ἀργαλεώτερον SVOF: ἀργαλεώτερόν ἐστιν ceteri (v) ἀργαλεώτατον K ἐπιτείχισμα om. A 6 ὁμονοίας] ὁμοίας M ἀνώτατον VOFH (Turn.) 8 ἡδονὴ SF ἁλωτὸς V²OF ὁ ἄνθρωπος F, ἀνθρώποις S, sed ι add. S² 9 γυναῖκας F, τὴν γυναῖκα K 10 ἑταιρίσεως V²O 11 μὴ δείσητε ὡς] μηδεισ

μ
ἢ τέωσ S (sed accent. et spir. add. S²) ἐποίσοντα] ἐποιήσοντα G 12 ἐφ' ἡμέραν] ἐφήμερον SVOF, ἐφημέρων H¹P, σήμερον G μεθαρμόσασθαι S² 13 μὲν] τε A ὅσα — ψυχὰς (14) om. A τῷ] τὸ S; τῷ om. L (Turn.) 14 φυλάττουσαι A 15 ἐπισφραγιεῖσθαι SF καὶ om. SG, καινότατον καὶ transp. VOF 17 τῷ μὲν γὰρ ἡμετέρῳ ὁμολογουμένως γένει V²OF; τοῦ μὲν γὰρ ἡμετέρου, ὁμολογοῦμεν, γένους γενήσεται ἧττα coni. Wendl. οὔ] οὐ SVOF τὸ om. H¹P 18 τοὺς ἀντιπάλους om. A ἡμέτερον S¹G¹ 19 παντελῶς VOKF: παντελὲς ceteri (v) οἴσει dubitanter scripsi: περιοῦσαι SG(V¹?), περαιώσει V²OF, om. ceteri (v); περιοῦσαι ἕξετε coni. Mang., περιποιήσει Wendl. 20 καὶ om. O ἀκονητὶ SV¹B¹EAH

φαντασίαν αὐτὸ μόνον ὀφθεῖσαι περιέσεσθε.“ ταῦτ᾽ ἀκούσασαι, καθαροῦ 39
βίου μηδ᾽ ὄναρ ᾐσθημέναι, παιδείας ὀρθῆς ἄγευστοι, συναινοῦσιν, ἅτε
p. 382 M. πεπλασμένον ἦθος σωφροσύνης | τὸν ἄλλον χρόνον καθυποκρινάμεναι,
καὶ πολυτελέσιν ἐσθῆσι καὶ ὅρμοις καὶ οἷς ἄλλοις εἴωθε διακοσμεῖσθαι
γυνὴ πᾶσιν ἀσκηθεῖσαι καὶ τὸ ἐκ φύσεως κάλλος εὐμορφότερον ταῖς
ἐπιμελείαις ἀπεργασάμεναι — τὸ γὰρ ἀγώνισμα οὐ μικρὸν ἦν, θήρα νέων
ἀθηράτων — εἰς τοὐμφανὲς προέρχονται. καὶ πλησίον γενόμεναι βλέμ- 40
μασιν ἑταιρικοῖς καὶ στωμυλίᾳ λόγων καὶ σχέσεσι καὶ κινήσεσιν ἀκολάστοις
δελεάζουσι τῆς νεότητος τὴν ὀλιγόφρονα μοῖραν, ἀνερμάτιστα καὶ ἀνίδρυτα
ἤθη· καὶ διὰ τῆς τῶν σωμάτων αἰσχύνης ἀγκιστρευσάμεναι τὰς ψυχὰς
τῶν συνελθόντων, ἐπὶ θυσίας ἀθύτους καὶ σπονδὰς ἀσυμβάτους καλέ-
σασαι τῶν χειροκμήτων, ἀλλοτριοῦσι τῆς τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως ὄντος
θεραπείας θεοῦ. τοῦτο διαπραξάμεναι τοῖς ἀνδράσιν εὐαγγελίζονται· καὶ 41
ἔμελλον ἂν καὶ ἄλλους ἐπισπᾶσθαι τῶν μὴ σφόδρα βεβαίων, εἰ μὴ τοῦ
πάθους λαβὼν οἶκτον ὁ εὐεργέτης καὶ ἵλεως θεὸς ἀνυπερθέτῳ κολάσει
τῶν ἀπονοηθέντων — ἦσαν δὲ τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες —
ὥσπερ ὑπὸ χειμάρρου κατακλυσθῆναι κινδυνεύσαντας ἀνεχαίτισε φόβῳ
νουθετήσας. ὁ δὲ τοῦ ἔθνους ἡγεμὼν ἐπαντλῶν τοῖς ὠσὶ τὰ ὑπὲρ 42
εὐσεβείας δόγματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ὑπηκόων τούτοις ἐπάγων ἐκ φυλῆς
ἑκάστης χιλίους ἄνδρας ἀριστίνδην ἐπιλέξας καταλέγει, δίκας ἀναπράξων
τῆς ἐνέδρας, ἣν ἐμηχανήσαντο διὰ τῶν γυναικῶν, ἐλπίσαντες μὲν ἅπασαν
τὴν πληθὺν ἄνωθεν ἐξ ἄκρας ὁσιότητος καταβαλόντες διαφθεῖραι, μόνους

---

1 αὐτῷ K περιέσεσθαι SG ταῦτα BKAG 3 καθυποκρινάμεναι S: καθυποκρινόμεναι ceteri (v) 4 ἐσθῆσι v: αἰσθήσεσι $A^{1}P$, ἐσθήσεσι ceteri εἴωθε] ἔσωθε S διακομεῖσθαι E 5 πᾶσαι P εὐμορφώτερον HP 6 ἐργασάμεναι VOF γὰρ om. M 7 ἀθηράτων codd.: εὐθηράτων H^{2} (v) τὸ ἐμφανὲς A γινόμεναι H 7.8 βλέμμα $H^{1}P$ 8 σχέσεσι S: ὀρχήσεσι ceteri (v) 9 ⟨ἧς⟩ ἀνερμάτιστα coni. Mang. ἀΐδρυτα S 10 καὶ om. K 12 χειροτμήτων S, γηροκομήτων (sic) G post ἀλλοτριοῦσι add. δὲ $H^{1}P$, δὴ H^{2} (v) 13 εὐαγγελίζονται om. A 13. 14 καὶ ἔμελλον ἂν καὶ ἄλλους scripsi: καὶ ἐμέλλοσαν spat. 5 fere litt. καὶ ἄλλους S, ἔμελλον ἀρὰν A mg P^{2}, καὶ — ἄλλους om. ceteri (in lacuna BEKM); καὶ ἐμέλλοσαν τοὺς ἄλλους Mang. 14 ἐπισπάσασθαι A τοὺς μὴ σφόδρα βεβαίους $V^{2}K^{2}$, τοὺς σφόδρα βεβαίους OF pr. μὴ om. AH^{2} (v) 16 ἀπονοηθέντων $SVOFH^{2}$: ἐπινοηθέντων ceteri 17 ἀναχαιτίσαι BEKMHP 18 ἐπαντλῶν S: om. ceteri (Turn.) 19 ταῖς ψυχαῖς $B^{2}MV^{2}OFH^{2}$ (Turn.) τούτοις eras. V^{2}, om. O ἐπάγων scripsi: ἐπάδων codd.; ἐπαίρων coni. Wendl. 20 ἐπιλέξας ἀριστίνδην transp. A ἀναπράξων SGV^{1}: ἀντεισπράξων $V^{2}OF$, ἀναπρᾶξαι ceteri (v); ἀναπράξοντας coni. Mang. 21 ἐμηχανήσατο M τῶν om. VOF 22 ἄνωθεν om. A

43 δὲ τοὺς λεχθέντας δυνηθέντες. (8.) οἱ δὲ πρὸς πολλὰς μυριάδας ὀλίγος
ἀριθμὸς ἀντιταχθέντες, ἐμπειρίαις ἅμα καὶ εὐτολμίαις χρώμενοι, καθάπερ
αὐτός τις ἕκαστος ὅμιλος ὤν, καταφρονητικῶς πυκναῖς ἐπιτρέχοντες ταῖς
φάλαγξι καὶ τοὺς ἐν ποσὶν ἀναιροῦντες ἠρήμουν τὰ βύζην συνεστηκότα
στίφη καὶ ὅσα ἐφήδρευε πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενουμένων τάξεων,
ὡς αὐτοβοεὶ πολλὰς μυριάδας καταστορέσαι καὶ μηδένα τῆς ἀντιταχθείσης
νεότητος ἀπολιπέσθαι· κτείνουσι δὲ καὶ γυναῖκας τὰς συνεπιγραψαμένας
ἀνδρῶν γνώμαις ἀνοσίοις, ζωγρήσαντες παρθένους, ἄκακον ἡλικίαν οἰκτισά-
44 μενοι. καὶ τοσοῦτον πόλεμον κατορθώσαντες οὐδένα τῶν ἰδίων ἀπέβαλον,
ἀλλ' ὁπόσοι καὶ ὁποῖοι προῆλθον εἰς τὴν μάχην ἐπανῄεσαν ἄτρωτοι καὶ
ὁλόκληροι, μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μετὰ διπλασίονος ῥώμης·
ἡ γὰρ ἐκ τοῦ νικῆσαι χαρὰ τῆς προτέρας οὐκ ἐλάττονα τὴν ἰσχὺν
45 ἀπειργάσατο. αἴτιον δὲ οὐδὲν ἦν τούτων ἕτερον ἢ | τὸ σπουδάσαι φιλο- p. 383 M.
κινδύνως τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνα ἄρασθαι, ἐν ᾧ καὶ προαγωνίζεται
θεός, ἀήττητος ἐπικουρία, βουλὰς μὲν ἀγαθὰς ταῖς διανοίαις ὑφηγούμενος,
46 ἀλκὴν δὲ τοῖς σώμασι κραταιοτάτην ἐντιθείς. πίστις δὲ τῆς ἐκ θεοῦ
συμμαχίας τό τε ὑπ' ὀλίγων πολλὰς μυριάδας ἁλῶναι καὶ τὸ μηδένα
μὲν τῶν ἐχθρῶν διαφυγεῖν, μηδένα δὲ τῶν φίλων ἀναιρεθῆναι μήτε

1 δυνηθέντες] δυνηθῆναι BEMHP[1] (Turn.), μὴ δυνηθῆναι AP[2], διασωθῆναι K πολλοὺς F 3 ὅμιλος ἕκαστος transp. A, ἕκαστος om. BKM καταφορικῶς V[2]OF πυκναῖς SGH[2]: πυκνῶς VO, πικρῶς F, om. ceteri ἐπιτρέχων V[2]OK[2]F 3. 4 ταῖς φάλαγξι — ἀναιροῦντες SGH[2]: om. ceteri 4 ἠρήμουν A (coni. Mang.): οὐκ ἠρέμουν V[2]OK[2]F, ἠρέμουν ceteri βύζην] χύδην A mg P[2], κύκλω V[2]OK[2]F συνεστηκότα SAG: οὖν ἑστηκότα ceteri (Turn.) 5 ἐφέδρευε Turn. καινουμένων G post τάξεων add. ἄρδην διώλεσεν V[2]OK[2]F 6 post ὡς add. καὶ v, om. codd. αὐτοβοῒ in textu S, αὐτοβοεὶ mg S 7 ἀπολείπεσθαι VOFG καὶ τὰς γυναῖκας BEKM ἐπιγραψαμένας V[1], ἐπιδραξαμένας V[2]OF 8 ἀνοσίοις SGV[2]OFH[2]: ἀνοσίαις ceteri παρθένους om. A καὶ ἄκακον V[2]OK[2]F 8. 9 οἰκτησάμενοι (sic) A 9 ἀπέβαλλον H (Turn.), ἀπέλαβον S (βαλον ss. S[2]), προσαπέβαλον P 10 προῆλθον VOFA: συνῆλθον K, προσῆλθον ceteri (Turn.) ἐπανίεσαν SHP, ἀνῄεσαν K 11 δ' BEKMHP εἰπεῖν εἰ χρὴ τἀληθές transp. M ῥώμης] σώματος P 12 προτέρας] πρότερον H (v) 13 ἀπειργάσατο SVOK[2]FG: ἐχαρίσατο ceteri (v) τούτων ἦν transp. HP (v) 14 ἐν ᾧ Mang.: ἐν ῇ codd. 15 ἀηττήτω V[2]OK[2]F ἀφηγούμενος O 16 pr. δὲ om. H τῶ σώματι VOF ἐπιθείς S πίστιν VOF 16. 17 τὴν . . . συμμαχίαν VOF 17 συμμαχείας G ὑπὸ SF ὀλίγων ἐχθρῶν M πολλάς: hic desinit K alt. τὸ] τῶ G 18 μήτε SVOFG: μήτ' ceteri

13. 14 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 472 P.* αὐτίκα οἱ περιλειφθέντες φιλοκινδύνως τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνα ἀράμενοι κύριοι κατέστησαν τῶν πολεμίων.

ἀριθμὸν μήτε σώματος δύναμιν ἐλαττωθέντων. ὅθεν ἐν τοῖς προτρεπτι- 47
κοῖς φησιν· ἐὰν δικαιοσύνην καὶ ὁσιότητα καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπι-
τηδεύῃς, βίον ἀπόλεμον βιώσῃ καὶ εἰς ἅπαν εἰρηνικόν, ἢ ἐνστάντος πολέ-
μου ῥᾳδίως τῶν ἐχθρῶν περικρατήσεις, θεοῦ στραταρχοῦντος ἀοράτως,
ᾧ δι' ἐπιμελείας ἐστὶ τοὺς ἀγαθοὺς σῴζειν ἀνὰ κράτος. μήτ' οὖν ἐὰν 48
πολλαῖς μυριάσιν ἐπιτρέχωσιν ὁ πεζὸς ὁμοῦ καὶ ἱππότης στρατὸς εὐο-
πλοῦντες μήτε ἐὰν ἐρυμνὰ καὶ ἐπίμαχα προκαταλαβόμενοι χωρία τοπο-
κρατῶσι μήτε ἐὰν ἀφθόνοις παρασκευαῖς χορηγῶνται, καταπλαγεὶς δείσῃς,
κἂν ἁπάντων ἀπορῇς ὧν ἄγουσι περιουσίαν ἐκεῖνοι, συμμάχων, ὅπλων,
τόπων εὐκαιρίας, παρασκευῶν· ἐκεῖνα γὰρ ὥσπερ ὁλκάδα πεπληρωμένην 49
παντοίων ἀγαθῶν πολλάκις ἐπιπεσὼν ἄνεμος ἐξαίφνης ἀνέτρεψε καὶ κατέ-
λυσε, τοῖς δ' εὐτελέσι καὶ λυπροῖς ὥσπερ ἀστάχυσιν ἤδη μεμυκόσιν ἐξ
αὐχμοῦ καὶ ἀνομβρίας ἐπιψεκάζων καὶ ἐπινίφων ὁ θεὸς τὰς σωτηρίους
δυνάμεις ἐμπαρέσχεν ἀνεγερθῆναί τε καὶ τελειογονῆσαι. ἐξ οὗ δῆλον, 50
ὅτι δεῖ τοῦ δικαίου καὶ ὁσίου περιέχεσθαι· οἷς μὲν γὰρ τὸ θεῖον ἔνσπονδον,
ἄκρως εὐδαίμονες, οἷς δὲ ἐχθρόν, ἐσχάτως κακοδαίμονες. τοσαῦτα καὶ
περὶ ἀνδρείας εἰς τὸ παρὸν ἀποχρώντως λελέχθω.

* * *

Περὶ φιλανθρωπίας.

(1.) Τὴν δ' εὐσεβείας συγγενεστάτην καὶ ἀδελφὴν καὶ δίδυμον 51
ὄντως ἑξῆς ἐπισκεπτέον φιλανθρωπίαν, ἧς ἐρασθεὶς ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις

1 ἐλαττωθέντων scripsi: ἐλαττωθέντες S, ἐλαττωθέντος G, ἐλαττωθῆναι VOF (v), ἐλαττωθεῖσαν ceteri   ἐν om. VOF   1. 2 προτρεπτικοῖς] τροπικοῖς A   2 καὶ ὁσιότητα om. Turn.   2. 3 ἐπιτηδεύεις G   4 διακρατήσεις BEM   5 δι'] μετ' SVOF   7 μήτε SVOFA: μήτ' ceteri   ἐρυμνὰ om. F   ἀπόμαχα V^{2}OF   προκαταλαβόμενοι S: προκαταλαμβανόμενοι ceteri (v)   8 μήτε SVOFA: μήτ' ceteri   χορηγῶνται] χρῶνται P   9 ἁπάντων S: om. ceteri (v)   ἄγωσι F   10 τόπων om. A   εὐκαιρίας] εὐχερείας Turn.   11 ἀνέστρεψε A   11. 12 κατέδυσε coni. Mang.   12 εὐτελέσι] ἀτελέσι H (v)   μεμυκόσιν VOFGH^2: μεμεθυκόσιν ceteri   ἐξ αὐχμοῦ — δυνάμεις (14) om. A   13 ἐπινείφων BEMHP   τὰς om. VOF   15 δεῖ ... περιέχεσθαι scripsi: ἀεὶ (αἰεὶ VOFGH^2) ... περιέχεται codd. (v)   ἔνσπονδον om. F   16 δὲ SG: δ' ceteri   17 ἀνδρίας AEFG   ἀποχρῶντος G, ἀποχρώντως om. P   περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας subscr. G, φίλωνος περὶ ἀνδρείας subscr. H   periit sectio περὶ εὐσεβείας   18 περὶ φιλανθρωπίας SCG^2: τοῦ αὐτοῦ λόγος περὶ εὐσεβείας F, περὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας HP, tit. om. AG^1 19 δ' SCG^2: om. ceteri   εὐσεβείας SCG^2: εὐσεβεία ceteri   συγγενέτην S, συγγενέτιν CG^2 (Turn.)   20 ὡς om. S

2 sqq. Deut. 28,1. 2. 7.

ἕτερος ὁ προφήτης τῶν νόμων — ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ'
ὁσιότητα ταύτην ἠπίστατο — τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας ἤλειφε καὶ
συνεκρότει πρὸς κοινωνίαν, παράδειγμα καλὸν ὥσπερ γραφὴν ἀρχέτυπον
52 στηλιτεύσας τὸν ἴδιον βίον. τὰ μὲν οὖν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως
εἰς ἐπιμέλειαν καὶ κηδεμονίαν ἑνὸς ἑκάστου καὶ πάντων ἀνθρώπων
πεπραγμένα αὐτῷ δεδήλωται πρότερον ἐν δυσὶ | συντάξεσιν, ἃς ἀνέγραψα p. 384 M.
περὶ τοῦ βίου Μωυσέως. ἑνὸς δὲ ἢ δυοῖν ὧν ἐπὶ τελευτῇ κατώρθωσεν
ἄξιόν ἐστιν ἐπιμνησθῆναι· δείγματα γάρ ἐστι τῆς συνεχοῦς καὶ ἀδιαστάτου
καλοκἀγαθίας, ἣν ἀσύγχυτον ἐνεσφραγίσατο τῇ ψυχῇ χαρακτῆρι θείῳ
53 τυπωθείσῃ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ προθεσμία τῆς θνητῆς ζωῆς ἔμελλεν αὐτῷ
περατοῦσθαι καὶ λογίοις ἀριδήλοις ἔγνω τὴν ἐνθένδε μετανάστασιν, οὐδένα
τῶν ἄλλων ἢ βασιλέων ἢ ἰδιωτῶν ἐμιμήσατο, οἷς μία σπουδή τε καὶ
εὐχὴ κληρονόμους παῖδας καταλιπεῖν, ἀλλὰ καίτοι πατὴρ γεγονὼς δυοῖν
υἱοῖν οὐδετέρῳ τὴν ἀρχὴν ἀπέλιπεν ἡττηθεὶς εὐνοίας συγγενικῆς καὶ
πάθους φιλοικείου· καίτοι, εἰ καὶ τὰ τῶν τέκνων δι' ὑποψιῶν ἦν, ἀλλ'
ἀδελφιδῶν γοῦν οὐκ ἠπόρει καλῶν κἀγαθῶν, οἳ γέρας ἀρετῆς ἔσχον
54 τὴν ἀνωτάτω ἱερωσύνην. ἀλλ' ἴσως ἢ μεθέλκειν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θείας
λειτουργίας οὐκ ἐδοκίμασεν ἢ καὶ ὅπερ εἰκὸς ἐνενόησεν, ὅτι ἀμήχανον
τοὺς αὐτοὺς δύνασθαι καλῶς ἀμφοῖν ἐπιτροπεύειν, ἱερωσύνης τε καὶ
βασιλείας, ὧν ἡ μὲν ἐπαγγέλλεται θεοῦ θεραπείαν, ἡ δ' ἀνθρώπων ἐπι-
μέλειαν. ἴσως δὲ καὶ κριτὴν αὐτὸν οὐκ ἠξίωσε γενέσθαι πράγματος

1 προφήτης S: πατὴρ ceteri (v)   ἐπ' S   2 ταύτην] αὐτὴν S   ὑπ' αὐτὸν SAH^2: ὑφ' αὐτὸν ceteri (v)   εἴληφε SH^{1}P   ἤλειφεν (εἴληφεν G^2)   ἅπαντας transp. CG^2 4 ἐκ τῆς πρώτης F   5 κηδαιμονίαν SC   6 δεδήλωται] λέλεκται S   δυσὶ] τρισὶ CG^2 (Mang.)   τάξεσιν F   7 τοῦ om. S   μωϋσέως SCG^2: μωϋσέος ceteri   δὲ SA: δ' ceteri   δυεῖν G^1, δευτέρου S   8 ἄξιον ἐστὶν S: ἀναγκαῖον ceteri (v)   alt. ἐστὶ S: εἰσὶ ceteri (v)   συνεχούσης FG^{2}H^1 ἀδιστάκτου H^{1}P   9 ἀσύγκριτον S   ἐνεσφραγίσατο S: ἐπεσφραγίσατο ceteri (v)   11 περατοῦσθαι scripsi: περαιοῦσθαι codd. (περεοῦσθαι S)   λόγοις P   ἀριδήλοις SCG^2: ἀριδήλως ceteri   ἔγνω S: προέγνω ceteri (Turn.)   μετανάστασιν SAG^1: μετάστασιν ceteri (Turn.)   12 pr. ἢ om. S   13 ἀπολιπεῖν S   δυεῖν G^1 14 υἱοῖν om. S   οὐδετέρω SG^{1}H^2: θατέρω C^{1}G^2, οὐθετέρω ceteri   ἀπέλειπεν SHP   εὐνοίας συγγενικῆς Mang.: εὐνοίας συγγενείας S, εὐνοίᾳ (ἀγάπῃ A) συγγενικῇ ceteri (Turn.)   καὶ] ἐκ G^1 15 πάθει φιλοικείῳ A (Turn.)   καὶ εἰ transp. CG^2, καὶ om. FG^1 ἀλλ' S: om. ceteri (v)   16 κἀγαθῶν S: καὶ ἀγαθῶν ceteri (v)   οἳ καὶ γέρας S   17 καὶ τὴν S   ἄνω S   18 ἐδοκήμασεν S: ἐδοκίμαζεν ceteri (v)   καὶ om. S   εἰκὸς] εἰκὸς ἦν FHP (v)   ἐνενόησεν] οὐκ ἐνόησεν S   ἀμήχανον τοῦτο CG^2 19 καλῶς S: om. ceteri (v)   ἀμφοῖν S: ἄμφω ceteri (v)   21 αὐτὸν CA: αὑτὸν ceteri

μεγάλου· μέγιστον δ' ἐστὶ τὸν εὖ πεφυκότα πρὸς ἀρχὴν δοκιμάσαι καὶ
σχεδὸν θείας δυνάμεως, ᾗ μόνῃ καθορᾶν ἦθος ἀνθρώπου ῥᾴδιον.
(2.) πίστις δὲ σαφεστάτη τοῦ δηλουμένου γένοιτ' ἂν ἥδε. φίλος ἦν 55
αὐτῷ καὶ γνώριμος σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας γενόμενος, Ἰησοῦς ὄνομα,
οὗ τὴν φιλίαν προὐξένησεν οὐδὲν τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰωθότων, ἀλλ'
ἔρως ὁ οὐράνιος καὶ ἀκήρατος καὶ θεῖος ὄντως, ἐξ οὗ πᾶσαν ἀρετὴν
φύεσθαι συμβέβηκεν· οὗτος ὁμωρόφιος καὶ ὁμοδίαιτος ἦν αὐτῷ, πλὴν
ὁπότε ἐπιθειάσαντι καὶ χρησμῳδουμένῳ προσταχθείη μόνωσις· ὑπηρέτει
μέντοι καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας ἀεὶ διαφερόντως τῷ πλήθει, μόνον οὐχ
ὕπαρχος ὢν καὶ τὰ τῆς ἡγεμονίας συνδιοικῶν. ἀλλὰ καίτοι βάσανον 56
ἀκριβῆ λαβὼν ἐκ μακρῶν χρόνων τῆς ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις καλοκἀγα-
θίας αὐτοῦ καὶ — τὸ ἀναγκαιότατον — εὐνοίας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος, οὐδὲ
τοῦτον ᾠήθη χρῆναι καταλιπεῖν διάδοχον, δεδιὼς μή ποτε ψευδοδοξῇ
νομίζων ἀγαθὸν τὸν οὐκ ὄντα πρὸς ἀλήθειαν, ἐπειδὴ τὰ κριτήρια τῆς
ἀνθρωπίνης γνώμης ἀμυδρὰ καὶ ἀβέβαιά πως εἶναι πέφυκεν. ὅθεν οὐ 57
προπιστεύων ἑαυτῷ ποτνιᾶται καὶ καθικετεύει τὸν ἀοράτου ψυχῆς ἔφορον
p. 385 M. θεόν, ᾧ μόνῳ διάνοιαν ἔξεστιν ἀκριβῶς θεωρεῖν, | ἀριστίνδην ἑλέσθαι τὸν
ἐπιτηδειότατον εἰς ἡγεμονίαν, ὃς οἷα πατὴρ ἐπιμελήσεται τῶν ὑπηκόων·
καὶ τὰς καθαρὰς καὶ ὡς ἂν εἴποι τις τροπικώτερον παρθένους χεῖρας
ἀνατείνας εἰς οὐρανόν φησιν· „ἐπισκεψάσθω κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων 58

---

1 δ' ἐστὶν S: δ' ὅτι AF, δὲ ὅτι ceteri (v) 1. 2 καὶ σχεδὸν SG^2: καὶ om. ceteri (v) 2 καθορᾷ C ἀνθρώπου S: ἀνθρώπων ceteri (v) 3 ἀδηλουμένου F, προκειμένου G^1, γενομένου A γένοιτο (om. ἂν) CG^2 4 σχεδὸν ἐκ πρώτης S: ἐκ πρώτης σχεδὸν ceteri (v) τοὔνομα S 5 τὴν πρώτην φιλίαν S οὐδὲν] οὐδεὶς S παρὰ] περὶ F τοῖς om. A 6 ἔρως] ὅρος A ὁ οὐράνιος S: ὁ om. ceteri (v) καὶ θεῖος ὄντως S: om. ceteri (v) 7 ὁμωρόφιος S^{1}AFG^1: ὁμορόφιος ceteri (Turn.) 8 μόνωσις] μόνος εἰσίῃ S 9 τὰς S: om. ceteri (v) ἀεὶ διαφερόντως τῷ πλήθει S: αἳ τῷ πλήθει διέφερον G^1, ἃς τῷ πλήθει διέφερε ceteri (v) μονονουχὶ A, μόνον οὐκ S^1, μονονοὺκ G^{1}G^2 10 ἡγεμονείας HP, οἰκονομίας A συνδιοικῶν S: διοικῶν ceteri (Turn.) 11 τῶν χρόνων A ἐν ἔργοις S 11. 12 καλοκἀγαθίας αὐτοῦ S: αὐτοῦ καλοκαγαθίας CG^2, αὐτοῦ post λόγοις (11) transp. ceteri (v)
12 τὸ ἀναγκαιότατον SCG^2: τοῦ ἀναγκαιοτάτου A (coni. Mang.), τῶν ἀναγκαιοτάτων FG^{1}HP 13 διάδοχον SF: om. ceteri (Turn.) δεδειὼς S μή ποτε S: ποτε om. ceteri (v) ψευδοδοξῇ SA: ψευδοδοξεῖ F, ψευδοδοξεῖν CG^{2}HP, ψευδοδοξοίη G^1 16 προπιστεύων SC^{1}G^2: προσπιστεύων ceteri (v) ἀόρατον A
17 θεόν, ᾧ μόνῳ διάνοιαν ἔξεστιν ἀκριβῶς θεωρεῖν S: θεὸν μόνον (μόνον θεὸν F) ᾧ διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖν ceteri; θεὸν μόνον, ὃς διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖ v 19 ὡς εἶπέ τις S 20 ἀνατείνας εἰς οὐρανοὺς S (οὐρανόν scripsi): εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας ceteri (v) φησίν· ἐπισκεψάσθω S: φησίν· ἐπισκεψάσθω δὴ CG^{2}AG^1, φησίν· ἐπισκεψάτω δὴ F, φησίν· ἐπισκεψάσθω δή, φησίν HP

---

20 Num. 27,16. 17.

καὶ πάσης σαρκὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς πληθύος, εἰς ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν ποιμένα ὃς ἀνυπαιτίως ἀφηγήσεται, ἵνα μὴ γένηται σαθρὸν τὸ
59 ἔθνος οἷα ποίμνη σπορὰς ἀγελάρχην οὐκ ἔχουσα.“ καίτοι τίς οὐκ ἂν κατεπλάγη τῶν τότε τῆς εὐχῆς ἀκούσας, „τί φῄς“ εἰπὼν „ὦ δέσποτα; οὐκ εἰσὶ μέν σοι γνήσιοι παῖδες, οὐκ εἰσὶ δ' ἀδελφιδοῖ; μάλιστα μὲν τοῖς υἱοῖς — κληρονόμοι γὰρ οὗτοι φύσει πρῶτοι — κατάλιπε τὴν
60 ἀρχήν, εἰ δ' ἀποδοκιμάζεις, τοῖς γοῦν ἀδελφιδοῖς. εἰ δὲ καὶ τούτους ἀνεπιτηδείους ὑπείληφας τὸ ἔθνος προκρίνων τῶν συγγενεστάτων καὶ οἰκειοτάτων, ἀλλ' ἔστι γέ σοι φίλος ἄμεμπτος βάσανον ἀρετῆς τελείας δεδωκώς σοι τῷ πανσόφῳ· τί δὴ τοῦτον, εἰ μὴ γένους ἀλλὰ καλοκἀγαθίας
61 ἡ αἵρεσίς ἐστιν, οὐκ ἀξιοῖς δοκιμάζειν;“ ἀλλ' ἀποφανεῖται ὅτι „πάντων μὲν κριτὴν ποιεῖσθαι θέμις θεόν, διαφερόντως δὲ τῶν μεγάλων, ἐν οἷς

---

1 εἰς om. S 2 ποιμένα scripsi: ποιμένος C²FG¹HP (v), ποιούμενος SC¹G²A ὃς ἀνυπαιτίως ἀφηγήσεται CG² mg F², ὃς ἂν ὑπαιτίως ὑφηγήσηται S: om. ceteri σαθρὸν om. S 3 σπορὰς scripsi: ἐπ' ὄρους S, σποράδην ceteri (v) 4 τότε] ποτὲ HP (Turn.) ἐπακούσας HP (v) ὦ S: om. ceteri (Turn.) 5 σοι] σου H¹P ἀδελφοί A μὲν S: μέντοι ceteri (v) 6 φύσει S: τῇ φύσει ceteri (v) πρῶτοι S: οἷς CG³, om. G¹, πρώτοις ceteri (v) κατάλειπε HP 7 ἀδελφοῖς A τούτοις Richt. Tauchn. 9 γέ] δέ F σοι om. G¹ 10 δὴ τοῦτον] δῆτ' οὖν S εἰ] ἢ S¹, ἡ S², ἡ F¹ 11 ἀποφανῆται S (ἀποφανεῖται scripsi): ἀποκρίνεται ceteri (v) ὅτι] ὅταν A 12 κριτὴν] κρίσιν AHP (Turn.) ποιεῖσθαι θέμις θεόν G¹: ποιεῖσθαι θεὸν ἄριστον S, ποιεῖσθαι θέμις (om. θεόν) ceteri (Turn.) θέμις] θέλω P τῶν μεγάλων S: om. ceteri (v)

4sqq. *Origenes in Num. Homil. XXII 4 (t. X p. 271 Lomm.)* Sed interim videamus Mosis magnificentiam. recessurus de saeculo orat Deum, ut provideat ducem populo. quid agis, o Moses? num quid filii tibi non sunt, Gersom et Eliezer? aut si aliquid de ipsis dubitas, non sunt filii fratris magni et egregii viri? quomodo non oras Deum pro ipsis, ut eos constituat populo duces? sed discant ecclesiarum principes, successores sibi non eos qui consanguinitate generis iuncti sunt nec qui carnis propinquitate sociantur testamento signare ..., sed referre ad iudicium Dei et non eligere illum, quem humanus commendat affectus, sed Dei iudicio totum de successoris electione permittere. *Isidor. Pelus. lib. III epist. 289 (Migne t. 78 col. 963)* Ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ἄγαμαι τὸν θεοφιλῆ Μωυσέα, ἐν τούτῳ δὲ διαφερόντως, ὅτι παντὸς πάθους κρείττων ὢν καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας ἐκράτησε. δύο γὰρ ἔχων υἱοὺς τεχθέντας μὲν παρ' αὐτοῦ, τῆς δὲ πατρῴας ἀρετῆς μὴ γεγονότας ζηλωτάς, οὐδένα αὐτῶν διάδοχον τῆς στρατηγίας ἐχειροτόνησεν, ἀλλὰ τὸν ἀρετῇ μᾶλλον ἢ γένει προήκοντα, τὴν ἀρετὴν προκρίνας τῆς πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ διάκρισιν πολλάκις τυφλωττούσης φύσεως· οἱ γὰρ ἐκ πατέρων νομίζοντες δίκαιον εἶναι τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τοὺς παῖδας καταβαίνειν τυφλώττουσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. *Theodoret. Quaest. in Num. 47 (Migne t. 80 col. 397)* θαυμάσαι δὲ ἄξιον τὸν προφήτην, ὅτι καὶ παῖδας ἔχων καὶ ἀδελφὸν καὶ ἀδελφιδοῦν οὐδένα τούτων ἡγεμόνα προὐβάλετο, ἀλλὰ τὸν θεὸν ἤρετο καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ψηφισθέντα κεχειροτόνηκε.

τὸ εὖ γε ἢ χεῖρον μυρίους ὅσους εἰς εὐδαιμονίαν ἤγαγεν ἢ τοὐναντίον
εἰς κακοδαιμονίαν. μεῖζον δ᾽ οὐδὲν ἀρχῆς, ᾗ τὰ πόλεων καὶ χωρῶν
ὅσα κατὰ πόλεμον ἢ κατ᾽ εἰρήνην ἐπιτέτραπται· ὡς γὰρ πρὸς εὔπλοιαν
ἀγαθοῦ καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἐπιστήμην δεῖ κυβερνήτου, τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ πρὸς εὐνομίαν ὑπηκόων τῶν ἑκασταχοῦ χρεία πανσόφου τινὸς
ἡγεμόνος. σοφίαν δὲ πρεσβυτέραν οὐ μόνον τῆς ἐμῆς γενέσεως ἀλλὰ 62
καὶ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς οὖσαν οὔτε θέμις οὔτε δυνατὸν ἄλλῳ τῳ
κρίνειν ἀλλ᾽ ἢ τῷ θεῷ καὶ τοῖς ἀδόλως καὶ καθαρῶς καὶ γνησίως αὐτῆς
ἐρῶσιν. ἐδιδάχθην δ᾽ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ μηδ᾽ ἄλλον τινὰ τῶν ἐπιτηδείων εἶναι 63
δοκούντων εἰς ἀρχὴν δοκιμάσαι. τὴν γοῦν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν
τῶν κοινῶν οὔτ᾽ αὐτὸς ἐθελοντὴς εἱλόμην οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπων
χειροτονηθεὶς ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ χρησμοῖς ἐναργέσι καὶ λογίοις
ἀριδήλοις ἐμφανῶς θεσπίζοντος καὶ προστάττοντος ἄρχειν ἀνεδυόμην
ἱκετεύων καὶ ποτνιώμενος, εἰς τὸ μέγεθος ἀφορῶν τοῦ πράγματος, ἕως,
ἐπειδὴ πολλάκις ἐκέλευε, δείσας ἐπειθάρχησα. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν 64
ἐστι μὴ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν ἐπακολουθῆσαι καὶ χρησάμενον ὅτ᾽ ἔμελλον
ἄρχειν δοκιμαστῇ θεῷ πάλιν ἐπ᾽ αὐτῷ μόνῳ θέσθαι τὴν χειροτονίαν
p. 386 M. τοῦ διαδόχου, μὴ | συνεφαψαμένης ἀνθρωπίνης γνώμης, ᾗ τὸ εἰκὸς
συγγενέστερόν ἐστι τοῦ ἀληθοῦς, ἄλλως τε καὶ τῆς προστασίας οὐκ ἐπὶ

1 τὸ εὖ τε καὶ τὸ χεῖρον S   γε] τε F, om. A   ἢ om. G^2, ἢ χεῖρον om. C   ἤγαγεν codd.: ἀνήγαγεν v   1. 2 ἢ τοὐναντίον εἰς κακοδαιμονίαν om. in textu S, ἢ τοὐναντίον κακοδαιμονίαν add. mg S (ante ἤγαγεν)   2 εἰς om. (S)C   καὶ χωρῶν S: om. ceteri (v)   4 καὶ τὴν γνώμην om. FH^1P, ss. H^2 4. 5 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ om. S   5 πρὸς δ᾽ εὐνομίαν S   ὑπηκόων τῶν ἑκασταχοῦ S: τῶν ἑκασταχοῦ ὑπηκόων A, τῶν ἑκασταχοῦ om. G^1, ὑπηκόων τῶν ἑκάστου ceteri (Turn.)   χρεία G^1: om. ceteri (v)   6 γενέσεως] γνώσεως S   7 τῳ om. S   8 ἀλλ᾽ ἢ S: ἀλλ᾽ om. ceteri (v)   τῶ θεῶ S: τῷ om. ceteri (v)   τοῖς] τοὺς S   9 ἐρῶσιν] ἐρῶντας S   δ᾽ om. S   ἀφ᾽ ἐμαυτοῦ S^1, ἀπεμοῦ αὐτοῦ C; ὑπ᾽ ἐμαυτοῦ conicio   11 ἐθελοντὴς] ἑκοντὴς S   οὔτ᾽ S^1, οὔθ᾽ corr. S^2 ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς S: ὑπό τινος ceteri (v)   ἀνθρώπου AHP (v)   12 καὶ τοῦ θεοῦ S: om. ceteri (v)   εὐαγέσι A   λογισμοῖς A   13 θεοῦ ante ἐμφανῶς add. H^2 (v), post ἐμφανῶς add. θεοῦ F, τοῦ θεοῦ G^1 προστάττοντος SCG^2: προστάσσοντος ceteri   14 τῶν πραγμάτων A   15 ἐκέλευε S: ἐκέλευσε ceteri (v)   ἐπιθάρχησα S   16 ἐστὶν S: ἦν ceteri (v)   ὅτ᾽] ὅτι S   18 συνεφαπτομένης A   18. 19 ᾗ τὸ εἰκὸς συγγενέστερόν ἐστιν S: ἣν εἰκὸς συγγενέστερόν ἐστι FG^2, ἣν εἰκὸς συγγενέστερον εἶναι CAH^1P, ἣν εἰκὸς συγγενεστέραν εἶναι H^2 (v), om. G^1 19 τοῦ ἀληθοῦς SG^2, τοῦ ἀ[illegible]ηθους C: τοῦ ἤθους A, τοῦ ἀήθους FH^1P, γρ. τοῦ εὐήθους mg H^2 (v), om. G^1

6 cf. Prov. Sal. 8,22 sqq.

τῷ τυχόντι ἔθνει γενησομένης, ἀλλὰ πολυανθρωποτάτῳ μὲν τῶν ἀπανταχοῦ
πάντων, ἐπάγγελμα δὲ ἐπαγγελλομένῳ μέγιστον, ἱκεσίαν τοῦ ὄντως ὄντος,
65 ὅς ἐστι ποιητὴς τῶν ὅλων καὶ πατήρ; ὅπερ γὰρ ἐκ φιλοσοφίας τῆς δοκι-
μωτάτης περιγίνεται τοῖς ὁμιληταῖς αὐτῆς, τοῦτο διὰ νόμων καὶ ἐθῶν
Ἰουδαίοις, ἐπιστήμη τοῦ ἀνωτάτω καὶ πρεσβυτάτου πάντων αἰτίου, τὸν
ἐπὶ τοῖς γενητοῖς θεοῖς πλάνον ἀπωσαμένοις· γενητὸς γὰρ οὐδεὶς ἀληθείᾳ
θεός, ἀλλὰ δόξῃ μόνον, τὸ ἀναγκαιότατον ἀφῃρημένος, ἀιδιότητα."
66 (3.) Τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ἐναργέστατον δεῖγμα τῆς πρὸς ἅπαν τὸ
ὁμόφυλον αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ πίστεως· ἕτερον δὲ τοῦ λεχθέντος
οὐκ ἀποδέον. ἐπειδὴ γὰρ ἀριστίνδην ὁ φοιτητὴς αὐτοῦ καὶ μιμητὴς
τῶν ἀξιεράστων ἠθῶν Ἰησοῦς ἄρχων ἐδοκιμάσθη κριτηρίοις θείοις, οὐχ
ὥσπερ ἂν ἕτερος ἐπὶ τῷ μὴ τοὺς υἱοὺς ἢ τοὺς ἀδελφιδοῦς αἱρεθῆναι
67 κατήφησεν, ἀλλὰ ὑποπλησθεὶς ἀλέκτου χαρᾶς, ὅτι μελλήσοι τὸ ἔθνος
ἐπιτρόπῳ χρῆσθαι τὰ πάντα ἀρίστῳ — καλὸν γὰρ κἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης
ᾔδει τὸν εὐάρεστον θεῷ —, λαβόμενος τῆς τούτου δεξιᾶς καὶ παραγαγὼν
αὐτὸν εἰς ἠθροισμένον τὸ πλῆθος, μηδὲν περὶ τῆς αὑτοῦ τελευτῆς εὐλα-
βηθείς, ἀλλὰ ταῖς ἀρχαίαις εὐφροσύναις νέας ἑτέρας προσειληφὼς οὐ
μόνον διὰ μνήμην τῶν πρότερον εὐπαθειῶν, αἷς κατακόρως διὰ παντὸς
εἴδους ἀρετῆς ἐνετρύφησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλειν ἀθανα-
τίζεσθαι μεταβαλὼν ἐκ φθαρτοῦ βίου εἰς ἄφθαρτον, ἱλαραῖς ὄψεσιν ἐκ

---

1 τῶν] τὸ F^1, τῷ F^2G^2 ἀπανταχοῦ S: πανταχοῦ CG^2AF, πανταχῆ G^1, ἀπανταχῆ HP (v) 2 δ' A ἐπαγγελλομένου S ἱκεσίαν om. S ὄντος ὄντως transp. G^2HP 3. 4 τῆς δοκιμωτάτοις (sic) A 4 τοῦτο S: τοῦτο καὶ ceteri (v) διὰ] ἐκ G^2 ἠθῶν S, ἐθνῶν L (Turn.) 5 ἀνωτάτω AP: ἀνωτάτου ceteri αἰτίου S: om. ceteri (v) τὸν] τῶν H^1P 6 γενητοῖς] θνητοῖς A ἀπωσαμένους C γεννητὸς A ἀληθείας FG^1HP 7 δόξης FG^1HP μόνη A ἀφαιρημένος S^1 (corr. S^2), ἀφῃρημένη A, ἀφῃρημένου FHP 8 ἐνεργέστατον S 9 πίστεως S: πίστεως ἔργον ceteri (v) 10 ἀριστίνδην S: ἄριστος ὢν ceteri (v) 11 Ἰησοῦς] ἰωσούας G^2 ἄρχειν A 12 ἕτερος S: ἔνιοι ceteri (v) ἐπὶ τῷ] ἐπεὶ S μὴ ante αἱρεθῆναι transp. A ἢ] μὴ S ἀδελφιδοῦς SG^1: ἀδελφοὺς ceteri (v) 13 κατήφησεν] κατηφίησεν S^2, ἀνιαρόν τί φησιν A post κατήφησε add. Μωυσῆς codd. (v), omisi cum S ἀλλὰ S: ἀλλ' ceteri ἀλήκτου SG^2, ἀνέκτου Richt. μέλλει A 14 χρήσασθαι A τὰ πάντα] τῷ πάντ' A ἄριστα S κἀγαθὸν S: καὶ ἀγαθὸν ceteri 14. 15 εἴδη (corr. ex ἤδη) ἐξ ἀνάγκης transp. S 15 καὶ παραγαγὼν G^1: παράγει μὲν S (Mang.), παράγει μὲν καὶ παραγαγὼν ceteri (Turn.) 16 μηδὲ A αὐτοῦ G^1H^1P, ἑαυτοῦ A 17 οὐ μόνον — ἱλαραῖς ὄψεσιν (20) S: om. ceteri (Turn.) 18 μνήμην scripsi: μνήμης S 19 ἀλλὰ καὶ S: καὶ om. Mang. 20 post βίου ras. 2—3 litt. in S εἰς] πρὸς conicio

---

15 sqq. Num. 27,22. 23.

τῆς κατὰ ψυχὴν εὐθυμίας φαιδρὸς καὶ γεγηθώς φησιν· „ἐμοὶ μὲν ἀπαλ- 68
λάττεσθαι καιρὸς ἤδη τῆς ἐν σώματι ζωῆς· ὁ δὲ τῆς ὑμετέρας ἐπι-
τροπῆς διάδοχος οὗτός ἐστιν αἱρεθεὶς ὑπὸ θεοῦ“· καὶ τὰ χρησθέντα
λόγια τῆς δοκιμασίας εὐθὺς ἐπεῖπεν, οἷς ἐπίστευσαν. καὶ πρὸς τὸν 69
Ἰησοῦν ἀποβλέψας ἀνδραγαθίζεσθαι παραινεῖ καὶ σφόδρα ἰσχύειν ἐν ταῖς
εὐβουλίαις, ἀγαθὰς μὲν γνώμας εἰσηγούμενον, ἀνενδότοις δὲ καὶ ἐρρω-
μένοις λογισμοῖς τὰ γνωσθέντα καλῶς τελειοῦντα. καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἴσως
οὐ δεομένῳ παραινέσεως, ἀλλὰ τὸ φιλάλληλον καὶ φιλοεθνὲς πάθος οὐ
στέγων, ὑφ' οὗ τρόπον τινὰ κεντριζόμενος ἃ συνοίσειν ἐνόμιζεν ἀπεγύμνου.
ἦν δὲ καὶ χρησμὸς αὐτῷ παρακαλέσαι τὸν διάδοχον καὶ εὐθαρσέστατον 70
ἀπεργάσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἔθνους ἐπιμέλειαν, τὸ βάρος μὴ καταδείσαντα
p. 387 M. τῆς ἀρχῆς, ἵνα τοῖς ἔπειτα γένηται κανὼν καὶ νόμος | ἅπασιν ἡγεμόσι
πρὸς ἀρχέτυπον παράδειγμα Μωυσῆν ἀποβλέπουσι καὶ μηδεὶς φθονῇ
βουλευμάτων ἀγαθῶν τοῖς διαδόχοις, ἀλλ' ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι
τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀλείφωσι καὶ συγκροτῶσι. δύναται γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ 71
παραίνεσις ἀναπεπτωκότας ταῖς γνώμαις ἐγεῖραι καὶ διάρασα εἰς ὕψος
ἐπάνω τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων ἱδρύσασθαι φρόνημα γενναῖον
καὶ ἀκατάπληκτον ἐνθεῖσα. τὰ δὲ ἁρμόττοντα τοῖς τε ὑπηκόοις καὶ τῷ 72
κληρονόμῳ τῆς ἡγεμονίας διαλεχθεὶς ἄρχεται τὸν θεὸν ὑμνεῖν μετ' ᾠδῆς,
τελευταίαν αὐτῷ βίου τοῦ μετὰ σώματος εὐχαριστίαν ἀποδιδούς, ἀνθ'
ὧν ἀπὸ γενέσεως ἄχρι γήρως καιναῖς καὶ οὐ ταῖς ἐν ἔθει χάρισιν
εὐηργετεῖτο· καὶ συναγαγὼν ἄθροισμα θεῖον, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς 73

1 εὐθυμίας S: προθυμίας ceteri (Turn.) φαιδρῶς G[2] 2 ὑμετέρας SH[2], ὑμ. ex ἡμ. corr. A: ἡμετέρας ceteri (v) 3 τοῦ θεοῦ AFG[1] 4 εὐθὺς om. A ἐπεῖπεν S: ἐξεῖπεν ceteri (v) οἷς ἐπίστευσαν om. S ἐπίστευσε A 5 Ἰησοῦν] ἰωσοῦα G[2] ἀνδραγαθήσεσθαι A 6 εὐβουλίαις] ἐπιβουλαῖς S ἀνενδυάστοις CG[2] 7 τελειοῦν G[2] 8 φιλοεθνὲς] φιλόθεον ἐς S, φιλοξενὲς A 10 alt. καὶ S: om. ceteri (Turn.) 11 τοῦ om. F[1] 12 ἅπασι τοῖς ἡγεμόσι S 13 ἀρχέτυπον παράδειγμα S: ἀρχέτυπον om. ceteri (v) ἀποβλέποντες S 14 βουλημάτων G[2]FHP ἀλλὰ A 15 αὑτῶν CG[2]G[1] (v) ἀλείφωσιν καὶ συγκροτῶσιν S 16 διάρασα SCG[2]: διᾶραι ceteri (v) 17 καὶ ἐπάνω AG[1] pr. τῶν] τε H[2] (v) καὶ τῶν S: τῶν om. ceteri (v) 18 ἐνθεῖσα καὶ ἀκατάπληκτον transp. A ἐνθείς HP δὲ SA: γοῦν F (Mang.), τε ceteri (Turn.) τε om. CG[2] 20 βίου S: τοῦ βίου ceteri (v) 21 γενέσεως S: γεννήσεως ceteri (Turn.) κεναῖς F οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 22 εὐηργετεῖτο C, εὐεργετεῖτο S (η ss. S[2]): εὐηργέτητο ceteri (v)

5 Deut. 31,7. 23. 19 sqq. Deut. 31,30 sqq.

καὶ τὰ συνεκτικώτατα μέρη τοῦ κόσμου, γῆν τε καὶ οὐρανόν, τὴν μὲν
θνητῶν ἑστίαν, τὸν δὲ ἀθανάτων οἶκον, ἐν μέσοις τὰς ὑμνῳδίας ἐποιεῖτο
74 διὰ παντὸς ἁρμονίας καὶ συμφωνίας εἴδους, ἵνα κατακούσωσιν ἄνθρωποί
τε καὶ ἄγγελοι λειτουργοί, οἱ μὲν ὡς γνώριμοι, πρὸς τὴν τῆς ὁμοίας
εὐχαρίστου διαθέσεως διδασκαλίαν, οἱ δ' ὡς ἔφοροι θεασάμενοι κατὰ
τὴν σφῶν ἐμπειρίαν, μή τι τῆς ᾠδῆς ἐκμελές, καὶ ἅμα διαπιστοῦντες,
εἴ τις ἄνθρωπος ὢν ἐνδεδεμένος σώματι φθαρτῷ δύναται τὸν αὐτὸν
τρόπον ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ τῶν ἄλλων ἀστέρων πανιέρῳ χορῷ
μεμουσῶσθαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ θεῖον ὄργανον, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν
75 σύμπαντα κόσμον, ἁρμοσάμενος. ταχθεὶς δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸν αἰθέρα
χορευταῖς ὁ ἱεροφάντης ἀνεκεράσατο ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαρίστοις ὑμνῳδίαις
τὰ γνήσια πάθη τῆς πρὸς τὸ ἔθνος εὐνοίας, ἐν οἷς ἦσαν ἔλεγχοι παλαιῶν
ἁμαρτημάτων, αἱ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν νουθεσίαι καὶ σωφρονισμοί,
παραινέσεις αἱ πρὸς τὰ μέλλοντα διὰ χρηστῶν ἐλπίδων, αἷς ἐπακολουθεῖν
ἀναγκαῖον αἴσια τέλη.
76 (4.) Ὡς δ' ἐτέλεσε τὰς χορείας ὁσιότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ τρόπον
τινὰ συνυφασμένας, ἤρξατο μεταβάλλειν ἐκ θνητῆς ζωῆς εἰς ἀθάνατον
βίον κἀκ τοῦ κατ' ὀλίγον συνῃσθάνετο τῆς τῶν ἐξ ὧν συνεκέκρατο δια-
ζεύξεως, τοῦ μὲν σώματος ὀστρέου | δίκην ⟨περιπεφυκότος⟩ περιαιρουμένου, p. 388 M.
τῆς δὲ ψυχῆς ἀπογυμνουμένης καὶ τὴν κατὰ φύσιν ἐνθένδε ποθούσης

1 μέρη τοῦ κόσμου S: τοῦ κόσμου μέρη ceteri (v) τε S: om. ceteri (v) 2 τὸν] τῶν C^1F^1 ἐν μέσοις τὰς S: om. ceteri (Turn.); τὰς om. Mang. 3 ἵνα κατακούσωσιν S: ἣν κατακούουσιν ceteri (v) 4 τε om. SC ἄγγελοι λειτουργοί] θεοί S γνώριμα F ὁμοίας codd.: ὁμοίως Mang. 5 εὐχαριστίαν F θεώμενοι G^1; θεασόμενοι v 5. 6 θεασάμενοι κατὰ τὴν σφῶν ἐμπειρίαν S: κ. τ. σ. ἐ. θ. ceteri (v) 6 τὴν τῶν σφῶν H^1P; σοφῶν (pro σφῶν) Turn. ἐμπορίαν G^2, ἐνέργειαν A ἀμελές A 7 ἐνδεδεμένος S: δεδεμένος ceteri (v) δύναται τὸν αὐτὸν] δυνατόν ἐστιν αὐτῷ τὸν ὅμοιον HP (Turn.) 8 τῷ SG^1H^2: om. ceteri ἄστρων S τῷ πανιέρῳ A, πανιέρῳ om. HP (Turn.) 9 τὸν οὐρανὸν om. F 10 δὲ A αἰθέρα SC: ἀέρα ceteri 11 ἱεροφάντης] ἱεράρχης F θεὸν SAG^2: τὸν θεὸν ceteri (v) 12 τὰ—εὐνοίας om. in textu S, add. mg S ἔθος F 13 αἱ om. G^1 14 αἱ om. HP τὸν μέλλοντα coni. Mang. 15. 16 αἴσια τέλη. ὡς δ' SCG^2 (δὲ S): τελείως δὲ (om. αἴσια) A, αἴσια. τελείως δὲ FG^1HP 16 ἐτέλεσε CG^2: τελέσας AG^1HP, καὶ τελέσας F, ἐτέλεσε τὰς om. S ὁσιότητα F 17 συνυφασμέναις S εἰς] πρὸς S 18 κἀκ S: καὶ ἐκ ceteri τοῦ] τῆς FG^2H^1P τῆς τῶν scripsi: τῶν F (Mang.), τῆς ceteri (Turn.) ἐξ ὧν] ἐκ τῶν S συγκέκριτο S 19 ὀστρέου SG^2 (coni. Mang.): ὀστέου ceteri περιπεφυκότος addidi (cf. *de Iosepho* § *71*) περιαιρούμενος G^2, περαιουμένου A, ἀναιρουμένου F 20 τὴν] τῆς SA post φύσιν add. τοῦ σώματος ζωῆς A ποθούσης ἐνθένδε transp. H (v), ἐνθένδε μετανάστασιν ποθούσης A

μετανάστασιν. εἶθ' ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς ἔξοδον οὐ πρότερον ἐστείλατο 77
τὴν ἀποικίαν ἢ τὰς τοῦ ἔθνους φυλὰς ἁπάσας εὐχαῖς ἐναρμονίοις [ἀριθμῷ
δώδεκα] γεραῖραι διὰ τῆς τῶν φυλαρχῶν κατακλήσεως· ἃς ὅτι τελεσ-
φορηθήσονται πιστευτέον· ὅ τε γὰρ εὐξάμενος θεοφιλὴς ὅ τε θεὸς
φιλάνθρωπος ὑπὲρ ὧν τε αἱ αἰτήσεις εὐπατρίδαι καὶ εὐγενεῖς τὴν ἀνωτάτω
τεταγμένοι τάξιν, ὑπὸ στρατάρχῃ τῷ ποιητῇ πάντων καὶ πατρί. [αἰτήσεις 78
δ' ἦσαν αἱ τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, οὐ μόνον ἐν τῷ θνητῷ ὅπως
ὑπάρχωσιν αὐτοῖς βίῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπὰν ἄνετος τοῦ τῆς σαρκὸς
δεσμοῦ γένηται ἡ ψυχή.] μόνος γὰρ Μωυσῆς τὴν πρὸς τὰ θεῖα, ὡς 79
ἔοικεν, ἐξ ἀρχῆς τὸ σύμπαν ἔθνος ὑπολαβὼν ἔχειν ἀναγκαιοτάτην
συγγένειαν, πολὺ γνησιωτέραν τῆς ἀφ' αἵματος, πάντων ἀγαθῶν ὧν δὴ
ἀνθρωπίνη φύσις χωρεῖ κληρονόμον ἀπέφηνεν, ἃ μὲν αὐτὸς εἶχεν, ἐξ
ἑτοίμου διδούς, ἃ δὲ μὴ κέκτητο, τὸν θεὸν ἱκετεύων παρασχεῖν, εἰδὼς
τὰς τῶν χαρίτων αὐτοῦ πηγὰς ἀενάους μὲν οὔσας, οὐ πᾶσι δ' ἀνειμένας,
ἀλλὰ μόνοις ἱκέταις· ἱκέται δ' εἰσὶν οἱ καλοκἀγαθίας ἐρῶντες, οἷς ἀρύτεσθαι
θέμις ἀπὸ τῶν ἱερωτάτων πηγῶν διψῶσι σοφίας.

(5.) Τὰ μὲν οὖν δείγματα τῆς τοῦ νομοθέτου φιλανθρωπίας καὶ 80
κοινωνίας, ᾗ ἐχρήσατο καὶ δι' εὐμοιρίαν φύσεως ἀγαθῆς κἀκ τῆς τῶν
ἱερῶν λογίων ὑφηγήσεως, μεμήνυται. λεκτέον δὲ ἃ καὶ τοῖς ἔπειτα
διετάξατο, εἰ καὶ μὴ πάντα — οὐ γὰρ ῥᾴδιον —, τὰ γοῦν ἀγχίσπορα
καὶ ἐγγυτάτω τῶν ἐκείνου βουλευμάτων. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ ἥμερον 81
οὐκ ἐν ταῖς πρὸς ἀνθρώπους αὐτὸ μόνον ἱδρύεται κοινωνίαις, ἀλλ' ἐπι-

1 μετάστασιν HP (v) εἶτ' SH (v) τὰ om. A 2 τὴν] τὰ πρὸς S κατοικίαν H ἀριθμῷ] τὸν ἀριθμὸν S 2. 3 ἀριθμῷ δώδεκα seclusi 3 τῶν om. F φυλάρχων AH^1P κατακλίσεως CG^2 ἃς] αἳ A 4 πιστεύω A ὅ τε θεὸς SCG^2G^1: ὁ δὲ θεὸς AFHP (v) 5 ὑπὲρ ὧν τε S: ὑπὲρ ὧν CH^1P, ὑπὲρ δὲ ὧν G^1H^2 (v), καὶ ὑπὲρ ὧν AG^2, οὗπερ (sic) F 6 verba αἰτήσεις — ἡ ψυχή (9) om. S nec Philonea esse existimo 7 ὅπως] ὅταν A 8 ὑπαρχθῶσιν (sic) CG^2 αὐτοῖς FG^1H^2: αὐτῷ CG^2H^1P, τῷ A 9 μωσῆς γὰρ μόνος transp. F Μωυσῆς — θεῖα om. S 10 ἔγειν S: ἕξειν ceteri (v) 11 τῆς] τῶν F δὴ S: ἡ ceteri (v) 12 ἀπέφαινεν S, ἀπέφανεν AH^1P εἶχεν S: ἔσχεν ceteri (v) 13 κέκτητο S: ἐκέκτητο ceteri (v) 14 πηγὰς ἀεννάους S: ἀεννάους (ἀενάους C) πηγὰς ceteri (v) μὲν οὔσας S: μενούσας ceteri 15 οἰκέταις· οἰκέται A ἀρύτεσθαι G^1, ἀρύττεσθαι CAH^1P: ἀρύεσθαι SFG^2H^2 (v) 17 τὰ — φύσεως (18) om. F φιλανθρωπίας] σοφίας A 17. 18 καὶ κοινωνίας S: om. ceteri (v) 18 ᾗ A: οἷς ceteri (v) καὶ δι' S: καὶ AG^2HP, κατ' G^1, πρὸς C (v) εὐμοιρίας AH^1P 19 λογίων S: βιβλίων A, βίβλων ceteri (v) δ' F 20 εἰ καὶ CAG^2: καὶ εἰ ceteri (v) 21 γὰρ] γοῦν CAG^2 22 αὐτὸ CG^2: αὐτῷ ceteri (Turn.) ἱδρύεται S: ἵδρυται ceteri (Turn.)

2sq. Deut. cap. 33.

δαψιλευόμενος ἀναχεῖ πλουσίως αὐτὸ καὶ τείνει πρός τε τὰς τῶν ἀλόγων
ζῴων φύσεις καὶ πρὸς τὰς τῶν ἡμέρων δένδρων ἰδέας. ἃ δὲ περὶ
ἑκάστων ἐνομοθέτησε, λεκτέον ἐν μέρει τὴν ἀρχὴν ποιησάμενον ἀπ'
ἀνθρώπων.

82 (6.) Ἀπαγορεύει τοίνυν ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ
μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ἀστὸς καὶ
ὁμόφυλος ᾖ, τόκους ἐπὶ χρήμασιν οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν ὡς ἀπὸ θρεμμά-
83 των ἔγγονα. καὶ προτρέπει μὴ διὰ τοῦτ' ἀναδύεσθαι καὶ συμβάλλειν
ὀκνηρότερον, ἀλλ' ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις μάλιστα μὲν χαρίζεσθαι
τοῖς δεομένοις, λογιζομένους ὅτι καὶ ἡ χάρις τρόπον τινὰ δάνειόν ἐστιν,
ἀποδοθησόμενον ἐν καιρῷ βελτίονι ⟨ἄνευ⟩ ἀνάγκης | ἑκουσίῳ διαθέσει p. 389 M.
τοῦ λαβόντος, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο δωρεῖσθαι, κιχράναι γοῦν ἑτοιμότατα
84 καὶ προθυμότατα, μηδὲν ἔξω τῶν ἀρχαίων ἀποληψομένους. οὕτως γὰρ
οὔθ' οἱ πένητες ἔμελλον ἀπορώτεροι γίνεσθαι, πλείονα ὧν ἔλαβον εἰσφέρειν
ἀναγκαζόμενοι, οὔθ' οἱ συμβάλλοντες ἀδικεῖσθαι, ἃ προήκαντο μόνα
κομιζόμενοι· καίτοι γε οὐ μόνα· σὺν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἀντὶ τόκων οὓς

---

1 ἀναχεῖ Mang.: ἀνάχει S, ἀνέχει ceteri αὐτὸν $G^{2}H^{1}$, αὑτὸν $G^{1}P$, ἑαυτὸν A τε] γε $AG^{1}HP$ (Turn.) τῶν om. S 2 δένδρων ἰδέας SA (εἰδέας S): ἰδέας δένδρων ceteri (v) ἃ δὲ — ἀνθρώπων (4) om. F 3 ποιησάμενον CG^{2}: ποιησάμενος $AG^{1}H^{1}P$, ποιησαμένοις SH^{2}; ποιησαμένους v ἀπὸ S 5 tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν τόκον ἀπαιτεῖν ἀδελφόν add. S mg G^{2} 6 τὸν] τὴν Richt. Tauchn. γονέων om. S ὅς] ὡς G^{2}, οἷος A ἀστὸς] αὐτὸς F 6. 7 καὶ ὁμόφυλος S: ἢ ὁμόφυλος ceteri (v) 7 ᾖ] ἢ F post τόκους add. γὰρ G^{1} δικαιῶν Mang. (Clem. Al.): δικαίων G^{2}, δίκαιον ceteri ἐκλέγειν] ἀμέλγειν mg H. 8 τοῦτ' S: τοῦτο ceteri 10 δάνειον] δαιμόνιον S ἐστιν S: om. ceteri (v) 11 ἄνευ add. Mang. 12 δὲ om. F μὴ S: καὶ μὴ ceteri (sic Turn. Mang., μὴ om. Richt. Tauchn.) βούλοιντο G^{1}: βούλωνται S, βούλητο G^{2}, βούλοιτο ceteri 13 ἀποληψόμενος A οὕτως SCG^{2}: οὕτω ceteri 14 ἀπορώτεροι S: ἀπορώτατοι ceteri (v) γίνεσθαι $FG^{1}P$ 15 συμβάλλοντες SCG^{2}: συμβαλόντες ceteri (v) προήκαντο S: προσῆκε ceteri (Turn.) μόνα — κοινωνίαν (289,2) S: om. ceteri (Turn.)

---

5 Exod. 22,25. Lev. 25,36. 37. Deut. 23,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 266.*
5sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* περί τε τῆς μεταδόσεως καὶ κοινωνίας πολλῶν ὄντων ἀπόχρη μόνον τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ νόμος ἀπαγορεύει ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ὁμόφυλος ᾖ, ὁμογνώμων τε καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου κεκοινωνηκώς, οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν τόκους ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις· θεὸς γὰρ ὁ κτίστης τοιᾶσδε χάριτος· ἤδη δὲ ὁ μεταδοτικὸς καὶ τόκους ἀξιολόγους λαμβάνει τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἡμερότητα, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν, εὔκλειαν.

λαβεῖν οὐκ ἠξίωσαν ἐπεισφέρονται τὰ κάλλιστα καὶ τιμιώτατα τῶν ἐν
ἀνθρώποις, ἡμερότητα, κοινωνίαν, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν,
εὔκλειαν· οἷς τίς κτῆσις ἐφάμιλλος; ἀπορώτατος μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας 85
βασιλεὺς ἀναφανεῖται κατὰ σύγκρισιν μιᾶς ἀρετῆς· τοῦ μὲν γὰρ ὁ πλοῦτος
ἄψυχος ἐν ταμείοις καὶ μυχοῖς γῆς κατορωρυγμένος, ἀρετῆς δ' ἐν ψυχῆς
τῷ ἡγεμονικῷ· μεταποιεῖται δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ καθαρώτατον τῆς οὐσίας,
οὐρανός, καὶ ὁ γεννητὴς τῶν συμπάντων θεός. ἔτι τοίνυν τὴν ὀβολο-
στατῶν καὶ τοκογλύφων εὔπορον ἀπορίαν ἐν λόγῳ θετέον τῶν πολυχρύσων
δοκούντων εἶναι βασιλέων οὐδ' ὄναρ ἑωρακότων τὸν βλέποντα πλοῦτον;
εἰσὶ δ' οἳ τοσαύτῃ κέχρηνται μοχθηρίας ὑπερβολῇ, ὥστε οὐκ ἔχοντες 86
ἀργύριον τροφὰς δανείζουσιν ὡς πλείους ὧν ἔδοσαν αὖθις κομιζόμενοι.
ταχὺ γ' ἂν οὗτοι μεταιτοῦσιν ἔρανον παράσχοιεν λιμὸν ἐν εὐθηνίᾳ καὶ
εὐετηρίᾳ κατασκευάζοντες καὶ τὴν ἀθλίων ἀνθρώπων γαστρὸς ἔνδειαν
προσοδευόμενοι καὶ μόνον οὐκ ἐπὶ τρυτάνης ἱστάντες σιτία καὶ ποτά, μὴ
καθέλκῃ ῥοπή. τοῖς οὖν μεθέξουσι τῆς καθ' αὑτὸν ἱερᾶς πολιτείας 87
ἀναγκαίως παραγγέλλει τὰς ἰδέας τῶν τοιούτων πόρων ἐκτρέπεσθαι·
δουλοπρεποῦς γὰρ καὶ σφόδρα ἀνελευθέρου ψυχῆς τὰ ἐπιτηδεύματα
μεταβεβληκυίας εἰς ἀγριότητα καὶ θηρίων φύσιν.

---

1 ἐπεισφέρονται om. v (ἔλαβον supplere voluit Mang.) 2 ἡμερότητα, κοινωνίαν om. v 3 οἷς τίς S: ἧς C, εἰς G², ὧν ceteri (Turn.) κτήσεις G² ἐφάμιλλος om. in lac. G¹ post ἐφάμιλλος add. οὐδεμία A ἀπορώτατος] προορώτατος F¹G², πραώτατος H¹P, πενιχρότατος A 4 ἀναφανεῖται S: ἀναφαίνεται ceteri (v) 5 μυχοῖς γῆς SHP: γῆς μυχοῖς CAFG¹, γῆν μυχοῖς G² ἀρετῆς δ' S: τῆς δὲ ceteri (Turn.; τῆς δὲ ἀρετῆς Mang.) 6 δὲ SG¹: δ' AH, δι' CFG²P 7 γενητὴς HP, γεννέτης S² τῆς τῶν συμπάντων οὐσίας θεός A τοίνυν] νῦν CG² 8 ἄπορον εὐπορίαν A ἐν λόγῳ θετέον S: λόγῳ θετέον CG² (v), λογοθετέον FG¹HP, λογιστεύει A τῶν S: om. ceteri (v) 9 τὸν S: om. ceteri (Turn.) βλέποντα] μέλλοντα S 10 ὥστ' A 11 ἔδοσαν] ἔλαβον S κομιζόμενοι CFG²H¹P: κομισόμενοι SAG¹H² (v); κομιούμενοι conicio 12 ταχὺ] τάχα coni. Mang. γ' ἂν SCFG¹: γὰρ AG², γοῦν HP (v) ὡς ἔρανον A ἐν om. F 12. 13 ἐν εὐετηρίᾳ καὶ ἐν εὐθηνίᾳ S 13 τὴν S: τῶν A, τῆς ceteri (v) ἄθλων F, ἀθλίας HP (Turn.) 14 pr. καὶ S: om. ceteri (v) μόνον οὐ γὰρ F σιτία om. G² alt. καὶ] ὡς A, τοῦ G¹ ποτά S: om. ceteri (v) 14. 15 μὴ καθέλκῃ ῥοπή S: μὴ καθέλκειν ῥοπὴν (πλάστιγγος add. A) ceteri (v) 15 καθ' αὑτὸν S: κατ' αὐτὸν ceteri (v) ἱερᾶς πολιτείας SF²: πολιτείας ἱερᾶς ceteri (v) 16 ἀναγκαῖον F εἰδέας S πόρων] σπόρων F, παρ' ὧν S 18 μεταβεβληκυίας S: μεταβεβληκότας FG²H¹P, μεταβεβληκότα A, μεταβεβληκότος C, μεταβεβληκέναι G¹, μεταβεβηκυίας H² (Turn.) θηρίων] θήρειον coni. Mang.

88 (7.) Ἕν τι τῶν εἰς φιλανθρωπίαν τεινόντων παράγγελμα κἀκεῖνο διατάττεται, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι, οὐ μόνον ὅτι τὴν χρείαν ἐφ' ἣν παρελήφθη παρασχόντα δίκαιον ἦν τὸν ἐπὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ μισθὸν ἀνυπερθέτως ἀπολαβεῖν, ἀλλ' ὅτι καί, ὡς εἶπόν τινες, ἐφημερόβιος ὢν ὁ χειροτέχνης ἢ ἀχθοφόρος, ὅλῳ τῷ σώματι κακοπαθῶν ὑποζυγίου τρόπον, ἐπὶ τῷ μισθῷ τέθειται τὴν ἐλπίδα· ὃν εἰ μὲν εὐθὺς κομίσαιτο, γήθει καὶ ῥώννυται πρὸς τὴν ἐπιοῦσαν προθυμίᾳ διπλασίονι ἐργασόμενος, εἰ δὲ μὴ κομίσαιτο, πρὸς τῷ σφόδρα ἄχθεσθαι καὶ τοὺς τόνους ὑπὸ λύπης ἐκλυθεὶς ἀναπέπτωκεν, ὡς ἀδυνατεῖν πρὸς τὰ ἐν ἔθει τῶν ἔργων ἀπαντᾶν.

89 (8.) | Ἔτι φησί· δανειστὴς μὴ ἐπεισίτω χρεωστῶν οἰκίαις ἐνέχυρόν p. 390 M
τι καὶ ῥύσιον ἐπὶ τῷ δανείῳ μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ἐν προθύροις ἔξω παρεστὼς ἀναμενέτω κελεύων ἡσυχῇ προφέρειν. οἱ δέ, ἂν ἔχωσι, μὴ ἀναδυέσθωσαν, εἴ γε ἁρμόττει τὸν μὲν μὴ τῷ δύνασθαι καταχρῆσθαι πρὸς τὸ αὐθαδέστερον ἐφ' ὕβρει τῶν δανεισαμένων, τοὺς δὲ πρὸς ὑπόμνησιν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἀποδόσεως ἄξια παρέχειν ἐνέχυρα.

---

1 tit. περὶ μισθοῦ πένητος add. S mg G^2 ἕν τι S: ἔτι ceteri (v) τεινόντων] ὄντων S παράγγελμα] παράδειγμα A 2 διατάττεται S: διατέτακται ceteri (v) τὴν om. G^2 3 ἐφ' ἣν SC^1G^2: ἐφ' ἧ ceteri (v) παρασχόντα δίκαιον SCG^2: δίκαιον παρασχόντα ceteri 4 λαβεῖν A ἐφημερόβιος S: ἐφήμερος ceteri (v) 6 μὲν] μὴ FG^1 εὐθὺς] ταχὺ S 7 γηθεῖ fortasse scribendum γήθει — κομίσαιτο (8) om. FG^1 καὶ ῥώννυται S: χαίρων νῦν τε (μὲν HP) καὶ ceteri (v) διπλασίονι S: om. ceteri (Turn.); διπλάσιον Mang. ἐργασόμενος S: ἐργαζόμενος ceteri (Turn.) 8 τῷ] τὸ SG^2H τοὺς τόνους SC: πρὸς πόνους A, τόνους ceteri 11 ἐπεισίτω S^2 (ἐπισίτω S^1), ἐπεισίτω^{το} A: εἰσίτω F^2 (v), αἰτείτω $CG^2F^1G^1$, αἰτήτω HP, ἐπιστῇ Clem. Al., unde ἐπιστήτω coni. Wendl. οἰκίαις codd.: οἰκίας v ἐνέχειρον F^1 12 τι S: om. ceteri (Turn.) ῥύσιον S: χρῆσιν G^1, χρυσὸν ceteri (Turn.) ἐπὶ τῷ δανείῳ om. S ἐν προθύροις] ἐπὶ θύραις S 13 παρεστὼς A: προεστὼς FG^1G^2HP (v), ἑστὼς SC κελεῦον A προσφέρειν S^2F οἱ] οἳ codd. δὲ S: δ' ceteri 14 ἀναδυέσθωσαν Wendl. (cf. Clem. Al.): ἀναδυέτωσαν codd. (v) εἴ γε SCG^2: εἶτ' H, εἶθ' AFP, εἴπερ G^1 ἁρμόττειν F τὸν] τῶ G^1 τῶ μὴ transp. S 16 παρέχειν S: παρασχεῖν ceteri (v)

---

2 Lev. 19,13. Deut. 24,14. 15. cf. *Ioseph. Ant. Iud IV* § *288.* 2 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* ἆρ' οὐ δοκεῖ σοι φιλανθρωπίας εἶναι τὸ παράγγελμα τοῦτο ὥσπερ κἀκεῖνο, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι; ἀνυπερθέτως δεῖν διδάσκει ἐκτίνειν τὸν ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις μισθόν, παραλύεται γὰρ οἶμαι ἡ προθυμία τοῦ πένητος ἀτροφήσαντος πρὸς τοὐπιόν. 11 Deut. 24,10. 11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *268.* 11 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔτι, φησί, δανειστὴς μὴ ἐπιστῇ χρεώστου οἰκίᾳ ἐνέχυρον μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ὁ μὲν ἔξω προφέρειν κελευέτω, ὁ δὲ ἔχων μὴ ἀναδυέσθω.

(9.) Τίς γε μὴν οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τοῦ περὶ τοὺς θεριστὰς ἢ τρυγητὰς 90
διατάγματος; κελεύει γὰρ ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ μήτε τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι μήτε πάντα τὸν σπόρον κείρειν, ἀλλ' ὑπολείπεσθαί τι τοῦ κλήρου μέρος ἄτμητον, ἅμα μὲν τοὺς εὐπόρους μεγαλόφρονας καὶ κοινωνικοὺς κατασκευάζων ἐκ τοῦ τι προϊέναι τῶν ἰδίων καὶ μὴ πᾶσι προσκεχηνέναι καὶ πάντα συμφορεῖν καὶ συγκομίζειν οἴκαδε θησαυροφυλακήσοντας, ἅμα δὲ τοὺς πένητας εὐθυμοτέρους ἀπεργαζόμενος· ἐπειδὴ γὰρ κτημάτων ἰδίων ἀποροῦσιν, ἐφίησιν αὐτοῖς εἰς τὰ τῶν ὁμοφύλων εἰσιέναι κἀκ τῶν ὑπολειφθέντων ὡς οἰκείων ἀμᾶν. ἐν δὲ καιρῷ τῆς 91
ὀπώρας πάλιν δρεπομένοις κληρούχοις προστάττει μήτε ῥῶγας ἀποπιπτούσας συλλέγειν μήτε ἐπανατρυγᾶν ἀμπελῶνας. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλαιαλογοῦσι διατάττεται, καθάπερ φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος πατὴρ οὐχὶ ταῖς αὐταῖς εὐπραγίαις κεχρημένων παίδων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν

1 tit. περὶ ἀμητοῦ καὶ τρυγητοῦ add. S mg G^2 τίς γε μὴν] τί δὲ μὴν F, πῶς δὲ G^1, τὴν δὲ μνήμην πῶς A   ἀγάσαιτο SCH^2: ἀγάσαιτό τις αὐτὸν G^1, ἄγοιτό τις AFH^1 ἢ τρυγητὰς S (καὶ τρ. Mang.): om. ceteri (Turn.)   2 διατάγματος S: κηρύγματος ἢ (καὶ G^2) διατάγματος ceteri (v)   ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ scripsi: ἐν τῷ ἀμήτω S, ἐν μὲν ἀμήτω ceteri (v)   μήτε post γὰρ transp. S   μήτε SH^2: μηδὲ ceteri

3 πάντα — ἄτμητον (4) om. in lac. G^1 κείρειν S: κεῖραι CG^2F^2 (v), σπεῖραι A (κ supra), σπεῖραι F^1HP 3. 4 ὑπολίπεσθαι (sic) S^1, ὑπολιπέσθαι C (v)   4 τι τοῦ SCG^2 (Clem. Al.): τὸ τοῦ FHP (v), τοῦτο A   ἄτμητον CG^2 (Clem. Al.): ἄμητον S, ἀτ≣μητον F, ἀτίμητον AHP   5 ἐκ τοῦ τι] ἐκτοστὶ (sic) A   προϊέναι Clem. Al.: παριέναι codd. (v)   5. 6 πᾶσι προσκεχηνέναι καὶ om. G^2 6 καὶ πάντα S: πᾶν G^2, καὶ μὴ πᾶν C, μηδὲ πᾶν ceteri (v)   συμφορεῖν S: συμφύρειν A, συμφέρειν ceteri (Turn.)   6. 7 θησαυροφυλακήσαντας AH   7 ἅμα δὲ SCG^2: ἅμα δὲ καὶ ceteri (v)   8 αὐτοὺς AG^2 9 εἰσιέναι] ≣σιτία (sic) F   κἀκ] καὶ S   οἰκείων] ἰδίων A   τῷ καιρῷ HP (v)   10 δρεπομένοις] δρεπάνοις C   κληρούχοις SCG^2: τοῖς κληρούχοις ceteri (v)   ῥῶγας SG^2 (Clem. Al.): ῥάγας CA, ῥᾶγας ceteri (v)   11 μήτ' A   ἐπανατρυγᾶν S: ἀνατρυγᾶν ceteri (v)   12 ἐλαιαλογοῦσι SAG^1HP: ἐαλογοῦσι F^1, ἐλαιολογοῦσι CG^2F^2 (v)   φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος scripsi: δικαιότατος S, φιλοστοργότατος ceteri (v)   13 εὐπραγίαις κεχρημένων SH: κεχρημένων εὐπραγίαις ceteri   παίδων CG^2: τέκνων S, τῶν παίδων ceteri (v)   ἐν om. S

2 Lev. 19,9. 23,22. Deut. 24,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 231.*   2sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔν τε τῷ ἀμήτῳ τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι κωλύει τοὺς κτήτορας, καθάπερ κἀν τῷ θερισμῷ ὑπολείπεσθαί τι παραινεῖ ἄτμητον, διὰ τούτου εὖ μάλα τοὺς μὲν κτήτορας εἰς κοινωνίαν καὶ μεγαλοφροσύνην συνασκῶν ἐκ τοῦ προϊέναι τι τῶν ἰδίων τοῖς δεομένοις, τοῖς πένησι δὲ ἀφορμὴν πορίζων τροφῶν.   10 Lev. 19,10. Deut. 24,20. 21.   10sqq. *Clem. Alex. l. l.* . . . ἔν τε αὐτῇ τρυγῇ τὸ ἐπιέναι πάλιν τὰ καταλειφθέντα δρεπομένους καὶ τὸ τὰς ἀποπιπτούσας ῥῶγας συλλέγειν κεκώλυκεν· τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλάας συλλέγουσι διατάσσεται.

τῷ τυχόντι ἔθνει γενησομένης, ἀλλὰ πολυανθρωποτάτῳ μὲν τῶν ἁπανταχοῦ πάντων, ἐπάγγελμα δὲ ἐπαγγελλομένῳ μέγιστον, ἱκεσίαν τοῦ ὄντως ὄντος,
65 ὅς ἐστι ποιητὴς τῶν ὅλων καὶ πατήρ; ὅπερ γὰρ ἐκ φιλοσοφίας τῆς δοκιμωτάτης περιγίνεται τοῖς ὁμιληταῖς αὐτῆς, τοῦτο διὰ νόμων καὶ ἐθῶν Ἰουδαίοις, ἐπιστήμη τοῦ ἀνωτάτω καὶ πρεσβυτάτου πάντων αἰτίου, τὸν ἐπὶ τοῖς γενητοῖς θεοῖς πλάνον ἀπωσαμένοις· γενητὸς γὰρ οὐδεὶς ἀληθείᾳ θεός, ἀλλὰ δόξῃ μόνον, τὸ ἀναγκαιότατον ἀφῃρημένος, ἀιδιότητα.“

66 (3.) Τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ἐναργέστατον δεῖγμα τῆς πρὸς ἅπαν τὸ ὁμόφυλον αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ πίστεως· ἕτερον δὲ τοῦ λεχθέντος οὐκ ἀποδέον. ἐπειδὴ γὰρ ἀριστίνδην ὁ φοιτητὴς αὐτοῦ καὶ μιμητὴς τῶν ἀξιεράστων ἠθῶν Ἰησοῦς ἄρχων ἐδοκιμάσθη κριτηρίοις θείοις, οὐχ ὥσπερ ἂν ἕτερος ἐπὶ τῷ μὴ τοὺς υἱοὺς ἢ τοὺς ἀδελφιδοῦς αἱρεθῆναι
67 κατήφησεν, ἀλλὰ ὑποπλησθεὶς ἀλέκτου χαρᾶς, ὅτι μελλήσοι τὸ ἔθνος ἐπιτρόπῳ χρῆσθαι τὰ πάντα ἀρίστῳ — καλὸν γὰρ κἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ᾔδει τὸν εὐάρεστον θεῷ —, λαβόμενος τῆς τούτου δεξιᾶς καὶ παραγαγὼν αὐτὸν εἰς ἠθροισμένον τὸ πλῆθος, μηδὲν περὶ τῆς αὑτοῦ τελευτῆς εὐλαβηθείς, ἀλλὰ ταῖς ἀρχαίαις εὐφροσύναις νέας ἑτέρας προσειληφὼς οὐ μόνον διὰ μνήμην τῶν πρότερον εὐπαθειῶν, αἷς κατακόρως διὰ παντὸς εἴδους ἀρετῆς ἐνετρύφησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλειν ἀθανατίζεσθαι μεταβαλὼν ἐκ φθαρτοῦ βίου εἰς ἄφθαρτον, ἱλαραῖς ὄψεσιν ἐκ

---

1 τῶν] τὸ F^{1}, τῷ F^{2}G^{2} ἁπανταχοῦ S: πανταχοῦ CG^{2}AF, πανταχῇ G^{1}, ἁπανταχῇ HP (v) 2 δ' A ἐπαγγελλομένου S ἱκεσίαν om. S ὄντος ὄντως transp. G^{2}HP 3. 4 τῆς δοκιμωτάτοις (sic) A 4 τοῦτο S: τοῦτο καὶ ceteri (v) διὰ] ἐκ G^{2} ἠθῶν S, ἐθνῶν L (Turn.) 5 ἀνωτάτω AP: ἀνωτάτου ceteri αἰτίου S: om. ceteri (v) τὸν] τῶν H^{1}P 6 γενητοῖς] θνητοῖς A ἀπωσαμένους C γεννητὸς A ἀληθείας FG^{1}HP 7 δόξης FG^{1}HP μόνη A ἀφαιρημένος S^{1} (corr. S^{2}), ἀφῃρημένη A, ἀφῃρημένου FHP 8 ἐνεργέστατον S 9 πίστεως S: πίστεως ἔργον ceteri (v) 10 ἀριστίνδην S: ἄριστος ὢν ceteri (v) 11 Ἰησοῦς] ἰωσούας G^{2} ἄρχειν A 12 ἕτερος S: ἔνιοι ceteri (v) ἐπὶ τῷ] ἐπεὶ S μὴ ante αἱρεθῆναι transp. A ἢ] μὴ S ἀδελφιδοῦς SG^{1}: ἀδελφοὺς ceteri (v) 13 κατήφησεν] κατηφίησεν S^{2}, ἀνιαρόν τί φησιν A post κατήφησε add. Μωυσῆς codd. (v), omisi cum S ἀλλὰ S: ἀλλ' ceteri ἀλήκτου SG^{2}, ἀνέκτου Richt. μέλλει A 14 χρήσασθαι A τὰ πάντα] τῷ πάντ' A ἄριστα S κἀγαθὸν S: καὶ ἀγαθὸν ceteri 14. 15 εἴδη (corr. ex ἤδη) ἐξ ἀνάγκης transp. S 15 καὶ παραγαγὼν G^{1}: παράγει μὲν S (Mang.), παράγει μὲν καὶ παραγαγὼν ceteri (Turn.) 16 μηδὲ A αὐτοῦ G^{1}H^{1}P, ἑαυτοῦ A 17 οὐ μόνον — ἱλαραῖς ὄψεσιν (20) S: om. ceteri (Turn.) 18 μνήμην scripsi: μνήμης S 19 ἀλλὰ καὶ S: καὶ om. Mang. 20 post βίου ras. 2—3 litt. in S εἰς] πρὸς conicio

---

15 sqq. Num. 27,22. 23.

τῆς κατὰ ψυχὴν εὐθυμίας φαιδρὸς καὶ γεγηθώς φησιν· „ἐμοὶ μὲν ἀπαλ- 68
λάττεσθαι καιρὸς ἤδη τῆς ἐν σώματι ζωῆς· ὁ δὲ τῆς ὑμετέρας ἐπι-
τροπῆς διάδοχος οὗτός ἐστιν αἱρεθεὶς ὑπὸ θεοῦ“· καὶ τὰ χρησθέντα
λόγια τῆς δοκιμασίας εὐθὺς ἐπεῖπεν, οἷς ἐπίστευσαν. καὶ πρὸς τὸν 69
Ἰησοῦν ἀποβλέψας ἀνδραγαθίζεσθαι παραινεῖ καὶ σφόδρα ἰσχύειν ἐν ταῖς
εὐβουλίαις, ἀγαθὰς μὲν γνώμας εἰσηγούμενον, ἀνενδότοις δὲ καὶ ἐρρω-
μένοις λογισμοῖς τὰ γνωσθέντα καλῶς τελειοῦντα. καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἴσως
οὐ δεομένῳ παραινέσεως, ἀλλὰ τὸ φιλάλληλον καὶ φιλοεθνὲς πάθος οὐ
στέγων, ὑφ' οὗ τρόπον τινὰ κεντριζόμενος ἃ συνοίσειν ἐνόμιζεν ἀπεγύμνου.
ἦν δὲ καὶ χρησμὸς αὐτῷ παρακαλέσαι τὸν διάδοχον καὶ εὐθαρσέστατον 70
ἀπεργάσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἔθνους ἐπιμέλειαν, τὸ βάρος μὴ καταδείσαντα
p. 387 M. τῆς ἀρχῆς, ἵνα τοῖς ἔπειτα γένηται κανὼν καὶ νόμος | ἅπασιν ἡγεμόσι
πρὸς ἀρχέτυπον παράδειγμα Μωυσῆν ἀποβλέπουσι καὶ μηδεὶς φθονῇ
βουλευμάτων ἀγαθῶν τοῖς διαδόχοις, ἀλλ' ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι
τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀλείφωσι καὶ συγκροτῶσι. δύναται γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ 71
παραίνεσις ἀναπεπτωκότας ταῖς γνώμαις ἐγεῖραι καὶ διάρασα εἰς ὕψος
ἐπάνω τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων ἱδρύσασθαι φρόνημα γενναῖον
καὶ ἀκατάπληκτον ἐνθεῖσα. τὰ δὲ ἁρμόττοντα τοῖς τε ὑπηκόοις καὶ τῷ 72
κληρονόμῳ τῆς ἡγεμονίας διαλεχθεὶς ἄρχεται τὸν θεὸν ὑμνεῖν μετ' ᾠδῆς,
τελευταίαν αὐτῷ βίου τοῦ μετὰ σώματος εὐχαριστίαν ἀποδιδούς, ἀνθ'
ὧν ἀπὸ γενέσεως ἄχρι γήρως καιναῖς καὶ οὐ ταῖς ἐν ἔθει χάρισιν
εὐηργετεῖτο· καὶ συναγαγὼν ἄθροισμα θεῖον, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς 73

1 εὐθυμίας S: προθυμίας ceteri (Turn.) φαιδρῶς G[2] 2 ὑμετέρας SH[2], ὑμ. ex ἡμ. corr. A: ἡμετέρας ceteri (v) 3 τοῦ θεοῦ AFG[1] 4 εὐθὺς om. A ἐπεῖπεν S: ἐξεῖπεν ceteri (v) οἷς ἐπίστευσαν om. S ἐπίστευσε A 5 Ἰησοῦν] ἰωσοῦα G[2] ἀνδραγαθήσεσθαι A 6 εὐβουλίαις] ἐπιβουλαῖς S ἀνενδυάστοις CG[2] 7 τελειοῦν G[2] 8 φιλοεθνὲς] φιλόθεον ἐς S, φιλοξενὲς A 10 alt. καὶ S: om. ceteri (Turn.) 11 τοῦ om. F[1] 12 ἅπασι τοῖς ἡγεμόσι S 13 ἀρχέτυπον παράδειγμα S: ἀρχέτυπον om. ceteri (v) ἀποβλέποντες S 14 βουλημάτων G[2]FHP ἀλλὰ A 15 αὑτῶν CG[2]G[1] (v) ἀλείφωσιν καὶ συγκροτῶσιν S 16 διάρασα SCG[2]: διᾶραι ceteri (v) 17 καὶ ἐπάνω AG[1] pr. τῶν] τε H[2] (v) καὶ τῶν S: τῶν om. ceteri (v) 18 ἐνθεῖσα καὶ ἀκατάπληκτον transp. A ἐνθεὶς HP δὲ SA: γοῦν F (Mang.), τε ceteri (Turn.) τε om. CG[2] 20 βίου S: τοῦ βίου ceteri (v) 21 γενέσεως S: γεννήσεως ceteri (Turn.) κεναῖς F οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 22 εὐηργετεῖτο C, εὐ$\overset{\eta}{\text{ε}}$ργετεῖτο S (η ss. S[2]): εὐηργέτητο ceteri (v)

5 Deut. 31,7. 23. 19sqq. Deut. 31,30sqq.

97 (11.) Τὰ δὲ περὶ τοῦ ἑβδόμου ἔτους νομοθετηθέντα, καθ' ὃ δεῖ
τὴν μὲν χώραν ἀνίεσθαι πᾶσαν ἀργὴν ἀφιεμένην, τοὺς δὲ πένητας ἀδεῶς
τοῖς τῶν πλουσίων χωρίοις ἐπιβατεύειν δρεψομένους τὸν ἀπαυτοματισθέντα
98 καρπόν, δώρημα φύσεως, ἆρ' οὐ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα; ἑξαετίαν,
φησίν, ἀπολαυέτωσαν οἱ κτήτορες ἀνθ' ὧν ἐκτήσαντο καὶ ἐγεωπόνησαν,
ἕνα δὲ ἐνιαυτὸν ἕβδομον οἱ ἀκτήμονες καὶ ἀχρήματοι, μηδενὸς τῶν κατὰ
γεωργίαν ἐπιτελεσθέντος· ἄδικον γὰρ ἦν, ἑτέρους μὲν πονεῖν, ἑτέρους δὲ
καρποῦσθαι· ἀλλ' ἵνα τρόπον τινὰ τῶν χωρίων ἀδεσπότων ἐαθέντων, μὴ
συνεφαψαμένης γεωργίας, ἄρτιαι καὶ πλήρεις αἱ χάριτες ἐκ θεοῦ μόνου
99 γίνωνται προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις. τί δ' ὅσα | περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ p. 392 M.
ἐνιαυτοῦ διατέτακται, οὐχὶ πᾶσαν ὑπερβάλλει φιλανθρωπίαν; καὶ τίς οὐκ
ἂν εἴποι τῶν μὴ χείλεσιν ἄκροις ἀπογευσαμένων τῆς νομοθεσίας, ἀλλ'
ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντων καὶ ἐντρυφησάντων ἡδίστοις ἅμα καὶ καλλίστοις

---

1 tit. περὶ τοῦ ζ' ἔτους add. S mg G^2 καθὸ AF δεῖ] δὴ F
2 ἀνείεσθαι S πᾶσαν ἀργὴν S: ἀργὴν πᾶσαν ceteri (v) ἀφιομένην (sic) S
3 ἐπιβατεύειν S: διατραφῆναι A, om. ceteri (Turn.) δρεψομένους v: τρεφομένους S, δρεψαμένους ceteri τὸν ἀπαυτοματισθέντα S: αὐτοματισθέντα ceteri (v)
4 οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 5 ἀπολαβέτωσαν AF^1 οἱ κτήτορες CG^1HP: οἰκήτορες SA, οἱ οἰκήτορες FG^2 (v) ἀφ' ὧν ἐκέκτηντο F 6 δ' A μηδὲν H
7 ἐπιτελεσθέντος S: ἀποτελεσθέντος ceteri (v) ἄδικον S: ἄτοπον ceteri (v)
8 post καρποῦσθαι nonnulla deesse cens. Mang. 9 συνεφαψαμένους G^2H^1P ἄρτιαι scripsi: ἄρτιοι codd. (v) μόνον FH (v) 10 γίνωνται G^1, γίγνωνται S: γένωνται C (Turn.), γένονται G^2, τίνωνται F, τείνωνται AH^2 (Mang.), τείνονται H^1P προαπαντῶσαι om. G^2, προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις om. S προαπαντῶσαι Mang.: προσαπαντῶσαι codd. tit. περὶ τοῦ ν' ἔτους add. S mg G^2 11 διατέτακται ἐνιαυτοῦ transp. A οὐχὶ πᾶσαν S: πᾶσαν οὐχ ceteri (v) τίς οὐκ F: οὐκ om. ceteri (Turn.) 12 τῆς om. S 13 ἑστιαθέντων SAG^1H^2: ἑστιασάντων ceteri ἐντρυφησάντων S: ἐπιτρυφησάντων ceteri (v)

---

1 Exod. 23,10. 11. Lev. 25,3—6. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 281* δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου (leg. ἀρότου) καὶ φυτείας . . . καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας· ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα.
1 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 474 P.* ἢ γὰρ οὐχὶ διὰ μὲν τοῦ ἑβδόμου ἔτους ἀργὴν ἀνίεσθαι τὴν χώραν προστάττει, τοὺς πένητας δὲ ἀδεῶς τοῖς κατὰ θεὸν φυεῖσι καρποῖς χρῆσθαι ἐκέλευεν τῆς φύσεως τοῖς βουλομένοις γεωργούσης; πῶς οὖν οὐ χρηστὸς ὁ νόμος καὶ δικαιοσύνης διδάσκαλος; 10 Lev. 25,8 sqq. 10 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* πάλιν τε αὖ τῷ πεντηκοστῷ ἔτει τὰ αὐτὰ ἐπιτελεῖν κελεύει ἃ καὶ τῷ ἑβδόμῳ, προσαποδιδοὺς ἑκάστῳ τὸ ἴδιον, εἴ τις ἐν τῷ μεταξὺ διά τινα περίστασιν ἀφῃρέθη χωρίον, τήν τε ἐπιθυμίαν τῶν κτᾶσθαι ποθούντων περιορίζων χρόνῳ μεμετρημένῳ καρπώσεως τούς τε πενίᾳ μακρᾷ ὑποσχόντας δίκην μὴ (καὶ?) διὰ βίου κολαζομένους ἐλεῶν.

μετανάστασιν. εἶθ' ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς ἔξοδον οὐ πρότερον ἐστείλατο 77
τὴν ἀποικίαν ἢ τὰς τοῦ ἔθνους φυλὰς ἁπάσας εὐχαῖς ἐναρμονίοις [ἀριθμῷ
δώδεκα] γεραῖραι διὰ τῆς τῶν φυλαρχῶν κατακλήσεως· ἃς ὅτι τελεσ-
φορηθήσονται πιστευτέον· ὅ τε γὰρ εὐξάμενος θεοφιλὴς ὅ τε θεὸς
φιλάνθρωπος ὑπὲρ ὧν τε αἱ αἰτήσεις εὐπατρίδαι καὶ εὐγενεῖς τὴν ἀνωτάτω
τεταγμένοι τάξιν, ὑπὸ στρατάρχῃ τῷ ποιητῇ πάντων καὶ πατρί. [αἰτήσεις 78
δ' ἦσαν αἱ τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, οὐ μόνον ἐν τῷ θνητῷ ὅπως
ὑπάρχωσιν αὐτοῖς βίῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπὰν ἄνετος τοῦ τῆς σαρκὸς
δεσμοῦ γένηται ἡ ψυχή.] μόνος γὰρ Μωυσῆς τὴν πρὸς τὰ θεῖα, ὡς 79
ἔοικεν, ἐξ ἀρχῆς τὸ σύμπαν ἔθνος ὑπολαβὼν ἔχειν ἀναγκαιοτάτην
συγγένειαν, πολὺ γνησιωτέραν τῆς ἀφ' αἵματος, πάντων ἀγαθῶν ὧν δὴ
ἀνθρωπίνη φύσις χωρεῖ κληρονόμον ἀπέφηνεν, ἃ μὲν αὐτὸς εἶχεν, ἐξ
ἑτοίμου διδούς, ἃ δὲ μὴ κέκτητο, τὸν θεὸν ἱκετεύων παρασχεῖν, εἰδὼς
τὰς τῶν χαρίτων αὐτοῦ πηγὰς ἀενάους μὲν οὔσας, οὐ πᾶσι δ' ἀνειμένας,
ἀλλὰ μόνοις ἱκέταις· ἱκέται δ' εἰσὶν οἱ καλοκἀγαθίας ἐρῶντες, οἷς ἀρύτεσθαι
θέμις ἀπὸ τῶν ἱερωτάτων πηγῶν διψῶσι σοφίας.

(5.) Τὰ μὲν οὖν δείγματα τῆς τοῦ νομοθέτου φιλανθρωπίας καὶ 80
κοινωνίας, ᾗ ἐχρήσατο καὶ δι' εὐμοιρίαν φύσεως ἀγαθῆς κἀκ τῆς τῶν
ἱερῶν λογίων ὑφηγήσεως, μεμήνυται. λεκτέον δὲ ἃ καὶ τοῖς ἔπειτα
διετάξατο, εἰ καὶ μὴ πάντα — οὐ γὰρ ῥᾴδιον —, τὰ γοῦν ἀγχίσπορα
καὶ ἐγγυτάτω τῶν ἐκείνου βουλευμάτων. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ ἥμερον 81
οὐκ ἐν ταῖς πρὸς ἀνθρώπους αὐτὸ μόνον ἱδρύεται κοινωνίαις, ἀλλ' ἐπι-

---

1 μετάστασιν HP (v) εἰτ' SH (v) τὰ om. A 2 τὴν] τὰ πρὸς S κατοικίαν H ἀριθμῷ] τὸν ἀριθμὸν S 2. 3 ἀριθμῷ δώδεκα seclusi 3 τῶν om. F φυλάρχων AH^1P κατακλίσεως CG^2 ἃς] αἳ A 4 πιστεύω A ὅ τε θεὸς SCG^2G^1: ὁ δὲ θεὸς AFHP (v) 5 ὑπὲρ ὧν τε S: ὑπὲρ ὧν CH^1P, ὑπὲρ δὲ ὧν G^1H^2 (v), καὶ ὑπὲρ ὧν AG^2, οὗπερ (sic) F 6 verba αἰτήσεις — ἡ ψυχή (9) om. S nec Philonea esse existimo 7 ὅπως] ὅταν A 8 ὑπαρχθῶσιν (sic) CG^2 αὐτοῖς FG^1H^2: αὐτῷ CG^2H^1P, τῷ A 9 μωσῆς γὰρ μόνος transp. F Μωυσῆς — θεῖα om. S 10 ἔχειν S: ἕξειν ceteri (v) 11 τῆς] τῶν F δὴ S: ἡ ceteri (v) 12 ἀπέφαινεν S, ἀπέφανεν AH^1P εἶχεν S: ἔσχεν ceteri (v) 13 κέκτητο S: ἐκέκτητο ceteri (v) 14 πηγὰς ἀεννάους S: ἀεννάους (ἀενάους C) πηγὰς ceteri (v) μὲν οὔσας S: μενούσας ceteri 15 οἰκέταις· οἰκέται A ἀρύτεσθαι G^1, ἀρύττεσθαι CAH^1P: ἀρύεσθαι SFG^2H^2 (v) 17 τὰ — φύσεως (18) om. F φιλανθρωπίας] σοφίας A 17. 18 καὶ κοινωνίας S: om. ceteri (v) 18 ᾗ A: οἷς ceteri (v) καὶ δι' S: καὶ AG^2HP, κατ' G^1, πρὸς C (v) εὐμοιρίας AH^1P 19 λογίων S: βιβλίων A, βίβλων ceteri (v) δ' F 20 εἰ καὶ CAG^2: καὶ εἰ ceteri (v) 21 γὰρ] γοῦν CAG^2 22 αὐτὸ CG^2: αὐτῷ ceteri (Turn.) ἱδρύεται S: ἵδρυται ceteri (Turn.)

2sq. Deut. cap. 33.

δαψιλευόμενος ἀναχεῖ πλουσίως αὐτὸ καὶ τείνει πρός τε τὰς τῶν ἀλόγων
ζῴων φύσεις καὶ πρὸς τὰς τῶν ἡμέρων δένδρων ἰδέας. ἃ δὲ περὶ
ἑκάστων ἐνομοθέτησε, λεκτέον ἐν μέρει τὴν ἀρχὴν ποιησάμενον ἀπ'
ἀνθρώπων.
82 (6.) Ἀπαγορεύει τοίνυν ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ
μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ἀστὸς καὶ
ὁμόφυλος ᾖ, τόκους ἐπὶ χρήμασιν οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν ὡς ἀπὸ θρεμμά-
83 των ἔγγονα. καὶ προτρέπει μὴ διὰ τοῦτ' ἀναδύεσθαι καὶ συμβάλλειν
ὀκνηρότερον, ἀλλ' ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις μάλιστα μὲν χαρίζεσθαι
τοῖς δεομένοις, λογιζομένους ὅτι καὶ ἡ χάρις τρόπον τινὰ δάνειόν ἐστιν,
ἀποδοθησόμενον ἐν καιρῷ βελτίονι ⟨ἄνευ⟩ ἀνάγκης | ἑκουσίῳ διαθέσει p. 389 M.
τοῦ λαβόντος, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο δωρεῖσθαι, κιχράναι γοῦν ἑτοιμότατα
84 καὶ προθυμότατα, μηδὲν ἔξω τῶν ἀρχαίων ἀποληψομένους. οὕτως γὰρ
οὔθ' οἱ πένητες ἔμελλον ἀπορώτεροι γίνεσθαι, πλείονα ὧν ἔλαβον εἰσφέρειν
ἀναγκαζόμενοι, οὔθ' οἱ συμβάλλοντες ἀδικεῖσθαι, ἃ προήκαντο μόνα
κομιζόμενοι· καίτοι γε οὐ μόνα· σὺν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἀντὶ τόκων οὓς

---

1 ἀναχεῖ Mang.: ἀνάχει S, ἀνέχει ceteri αὐτὸν G^2H^1, αὑτὸν G^1P, ἑαυτὸν A τε] γε AG^1HP (Turn.) τῶν om. S 2 δένδρων ἰδέας SA (εἰδέας S): ἰδέας δένδρων ceteri (v) ἃ δὲ — ἀνθρώπων (4) om. F 3 ποιησάμενον CG^2: ποιησάμενος AG^1H^1P, ποιησαμένοις SH^2; ποιησαμένους v ἀπὸ S 5 tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν τόκον ἀπαιτεῖν ἀδελφόν add. S mg G^2 6 τὸν] τὴν Richt. Tauchn. γονέων om. S ὃς] ὡς G^2, οἷος A ἀστὸς] αὐτὸς F 6. 7 καὶ ὁμόφυλος S: ἢ ὁμόφυλος ceteri (v) 7 ᾖ] ἢ F post τόκους add. γὰρ G^1 δικαιῶν Mang. (Clem. Al.): δικαίων G^2, δίκαιον ceteri ἐκλέγειν] ἀμέλγειν mg H.
8 τοῦτ' S: τοῦτο ceteri 10 δάνειον] δαιμόνιον S ἐστιν S: om. ceteri (v) 11 ἄνευ add. Mang. 12 δὲ om. F μὴ S: καὶ μὴ ceteri (sic Turn. Mang., μὴ om. Richt. Tauchn.) βούλοιντο G^1: βούλωνται S, βούλητο G^2, βούλοιτο ceteri 13 ἀποληψόμενος A οὕτως SCG^2: οὕτω ceteri 14 ἀπορώτεροι S: ἀπορώτατοι ceteri (v) γίνεσθαι FG^1P 15 συμβάλλοντες SCG^2: συμβαλόντες ceteri (v) προήκαντο S: προσῆκε ceteri (Turn.) μόνα — κοινωνίαν (289,2) S: om. ceteri (Turn.)

---

5 Exod. 22,25. Lev. 25,36. 37. Deut. 23,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 266.*
5 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* περί τε τῆς μεταδόσεως καὶ κοινωνίας πολλῶν ὄντων ἀπόχρη μόνον τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ νόμος ἀπαγορεύει ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ὁμόφυλος ᾖ, ὁμογνώμων τε καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου κεκοινωνηκώς, οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν τόκους ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις· θεὸς γὰρ ὁ κτίστης τοιᾶσδε χάριτος· ἤδη δὲ ὁ μεταδοτικὸς καὶ τόκους ἀξιολόγους λαμβάνει τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἡμερότητα, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν, εὔκλειαν.

λαβεῖν οὐκ ἠξίωσαν ἐπεισφέρονται τὰ κάλλιστα καὶ τιμιώτατα τῶν ἐν
ἀνθρώποις, ἡμερότητα, κοινωνίαν, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν,
εὔκλειαν· οἷς τίς κτῆσις ἐφάμιλλος; ἀπορώτατος μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας 85
βασιλεὺς ἀναφανεῖται κατὰ σύγκρισιν μιᾶς ἀρετῆς· τοῦ μὲν γὰρ ὁ πλοῦτος
ἄψυχος ἐν ταμείοις καὶ μυχοῖς γῆς κατορωρυγμένος, ἀρετῆς δ' ἐν ψυχῆς
τῷ ἡγεμονικῷ· μεταποιεῖται δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ καθαρώτατον τῆς οὐσίας,
οὐρανός, καὶ ὁ γεννητὴς τῶν συμπάντων θεός. ἔτι τοίνυν τὴν ὀβολο-
στατῶν καὶ τοκογλύφων εὔπορον ἀπορίαν ἐν λόγῳ θετέον τῶν πολυχρύσων
δοκούντων εἶναι βασιλέων οὐδ' ὄναρ ἑωρακότων τὸν βλέποντα πλοῦτον;
εἰσὶ δ' οἳ τοσαύτῃ κέχρηνται μοχθηρίας ὑπερβολῇ, ὥστε οὐκ ἔχοντες 86
ἀργύριον τροφὰς δανείζουσιν ὡς πλείους ὧν ἔδοσαν αὖθις κομιζόμενοι.
ταχὺ γ' ἂν οὗτοι μεταιτοῦσιν ἔρανον παράσχοιεν λιμὸν ἐν εὐθηνίᾳ καὶ
εὐετηρίᾳ κατασκευάζοντες καὶ τὴν ἀθλίων ἀνθρώπων γαστρὸς ἔνδειαν
προσοδευόμενοι καὶ μόνον οὐκ ἐπὶ τρυτάνης ἱστάντες σιτία καὶ ποτά, μὴ
καθέλκῃ ῥοπή. τοῖς οὖν μεθέξουσι τῆς καθ' αὑτὸν ἱερᾶς πολιτείας 87
ἀναγκαίως παραγγέλλει τὰς ἰδέας τῶν τοιούτων πόρων ἐκτρέπεσθαι·
δουλοπρεποῦς γὰρ καὶ σφόδρα ἀνελευθέρου ψυχῆς τὰ ἐπιτηδεύματα
μεταβεβληκυίας εἰς ἀγριότητα καὶ θηρίων φύσιν.

---

1 ἐπεισφέρονται om. v (ἔλαβον supplere voluit Mang.) 2 ἡμερότητα, κοινωνίαν om. v 3 οἷς τίς S: ἧς C, εἰς G^2, ὧν ceteri (Turn.) κτήσεις G^2 ἐφάμιλλος om. in lac. G^1 post ἐφάμιλλος add. οὐδεμία A ἀπορώτατος] προορώτατος F^1G^2, πραώτατος H^1P, πενιχρότατος A 4 ἀναφανεῖται S: ἀναφαίνεται ceteri (v) 5 μυχοῖς γῆς SHP: γῆς μυχοῖς $CAFG^1$, γῆν μυχοῖς G^2 ἀρετῆς δ' S: τῆς δὲ ceteri (Turn.; τῆς δὲ ἀρετῆς Mang.) 6 δὲ SG^1: δ' AH, δι' CFG^2P 7 γενητὴς HP, γεννέτης S^2 τῆς τῶν συμπάντων οὐσίας θεός A τοίνυν] νῦν CG^2 8 ἄπορον εὐπορίαν A ἐν λόγω θετέον S: λόγω θετέον CG^2 (v), λογοθετέον FG^1HP, λογιστεύει A τῶν S: om. ceteri (v) 9 τὸν S: om. ceteri (Turn.) βλέποντα] μέλλοντα S 10 ὥστ' A 11 ἔδοσαν] ἔλαβον S κομιζόμενοι CFG^2H^1P: κομισόμενοι SAG^1H^2 (v); κομιούμενοι conicio 12 ταχὺ] τάχα coni. Mang. γ' ἂν $SCFG^1$: γὰρ AG^2, γοῦν HP (v) ὡς ἔρανον A ἐν om. F 12. 13 ἐν εὐετηρία καὶ ἐν εὐθηνία S 13 τὴν S: τῶν A, τῆς ceteri (v) ἄθλων F, ἀθλίας HP (Turn.) 14 pr. καὶ S: om. ceteri (v) μόνον οὐ γὰρ F σιτία om. G^2 alt. καὶ] ὡς A, τοῦ G^1 ποτά S: om. ceteri (v) 14. 15 μὴ καθέλκη ῥοπή S: μὴ καθέλκειν ῥοπὴν (πλάστιγγος add. A) ceteri (v) 15 καθ' αὑτὸν S: κατ' αὐτὸν ceteri (v) ἱερᾶς πολιτείας SF^2: πολιτείας ἱερᾶς ceteri (v) 16 ἀναγκαῖον F εἰδέας S πόρων] σπόρων F, παρ' ὧν S 18 μεταβεβληκυίας S: μεταβεβληκότας FG^2H^1P, μεταβεβληκότα A, μεταβεβληκότος C, μεταβεβληκέναι G^1, μεταβεβηκυίας H^2 (Turn.) θηρίων] θήρειον coni. Mang.

88 (7.) Ἕν τι τῶν εἰς φιλανθρωπίαν τεινόντων παράγγελμα κἀκεῖνο διατάττεται, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι, οὐ μόνον ὅτι τὴν χρείαν ἐφ' ἣν παρελήφθη παρασχόντα δίκαιον ἦν τὸν ἐπὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ μισθὸν ἀνυπερθέτως ἀπολαβεῖν, ἀλλ' ὅτι καί, ὡς εἶπόν τινες, ἐφημερόβιος ὢν ὁ χειροτέχνης ἢ ἀχθοφόρος, ὅλῳ τῷ σώματι κακοπαθῶν ὑποζυγίου τρόπον, ἐπὶ τῷ μισθῷ τέθειται τὴν ἐλπίδα· ὃν εἰ μὲν εὐθὺς κομίσαιτο, γήθει καὶ ῥώννυται πρὸς τὴν ἐπιοῦσαν προθυμίᾳ διπλασίονι ἐργασόμενος, εἰ δὲ μὴ κομίσαιτο, πρὸς τῷ σφόδρα ἄχθεσθαι καὶ τοὺς τόνους ὑπὸ λύπης ἐκλυθεὶς ἀναπέπτωκεν, ὡς ἀδυνατεῖν πρὸς τὰ ἐν ἔθει τῶν ἔργων ἀπαντᾶν.

89 (8.) | Ἔτι φησί· δανειστὴς μὴ ἐπεισίτω χρεωστῶν οἰκίαις ἐνέχυρόν p. 390 M.
τι καὶ ῥύσιον ἐπὶ τῷ δανείῳ μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ἐν προθύροις ἔξω παρεστὼς ἀναμενέτω κελεύων ἡσυχῇ προφέρειν. οἱ δέ, ἂν ἔχωσι, μὴ ἀναδυέσθωσαν, εἴ γε ἁρμόττει τὸν μὲν μὴ τῷ δύνασθαι καταχρῆσθαι πρὸς τὸ αὐθαδέστερον ἐφ' ὕβρει τῶν δανεισαμένων, τοὺς δὲ πρὸς ὑπόμνησιν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἀποδόσεως ἄξια παρέχειν ἐνέχυρα.

---

1 tit. περὶ μισθοῦ πένητος add. S mg G² ἕν τι S: ἔτι ceteri (v) τεινόντων] ὄντων S παράγγελμα] παράδειγμα A 2 διατάττεται S: διατέτακται ceteri (v) τὴν om. G² 3 ἐφ' ἣν SC¹G²: ἐφ' ᾗ ceteri (v) παρασχόντα δίκαιον SCG²: δίκαιον παρασχόντα ceteri 4 λαβεῖν A ἐφημερόβιος S: ἐφήμερος ceteri (v) 6 μὲν] μὴ FG¹ εὐθὺς] ταχὺ S 7 γηθεῖ fortasse scribendum γήθει—κομίσαιτο (8) om. FG¹ καὶ ῥώννυται S: χαίρων νῦν τε (μὲν HP) καὶ ceteri (v) διπλασίονι S: om. ceteri (Turn.); διπλάσιον Mang. ἐργασόμενος S: ἐργαζόμενος ceteri (Turn.) 8 τῷ] τὸ SG²H τοὺς τόνους SC: πρὸς πόνους A, τόνους ceteri 11 ἐπεισίτω S² (ἐπισίτω S¹), ἐπεισίτω A (το supra scr.): εἰσίτω F² (v), αἰτείτω CG²F¹G¹, αἰτήτω HP, ἐπιστῇ Clem. Al., unde ἐπιστήτω coni. Wendl. οἰκίαις codd.: οἰκίας v ἐνέχειρον F¹ 12 τι S: om. ceteri (Turn.) ῥύσιον S: χρῆσιν G¹, χρυσὸν ceteri (Turn.) ἐπὶ τῷ δανείῳ om. S ἐν προθύροις] ἐπὶ θύραις S 13 παρεστὼς A: προεστὼς FG¹G²HP (v), ἑστὼς SC κελεῦον A προσφέρειν S²F οἱ] οἳ codd. δὲ S: δ' ceteri 14 ἀναδυέσθωσαν Wendl. (cf. Clem. Al.): ἀναδυέτωσαν codd. (v) εἴ γε SCG²: εἶτ' H, εἶθ' AFP, εἴπερ G¹ ἁρμόττειν F τὸν] τῶ G¹ τῷ μὴ transp. S 16 παρέχειν S: παρασχεῖν ceteri (v)

---

2 Lev. 19,13. Deut. 24,14. 15. cf. *Ioseph. Ant. Iud IV § 288.* 2 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* ἆρ' οὐ δοκεῖ σοι φιλανθρωπίας εἶναι τὸ παράγγελμα τοῦτο ὥσπερ κἀκεῖνο, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι; ἀνυπερθέτως δεῖν διδάσκει ἐκτίνειν τὸν ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις μισθόν, παραλύεται γὰρ οἶμαι ἡ προθυμία τοῦ πένητος ἀτροφήσαντος πρὸς τοὐπιόν. 11 Deut. 24,10. 11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 268.* 11 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔτι, φησί, δανειστὴς μὴ ἐπιστῇ χρεώστου οἰκίᾳ ἐνέχυρον μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ὁ μὲν ἔξω προφέρειν κελευέτω, ὁ δὲ ἔχων μὴ ἀναδυέσθω.

(9.) Τίς γε μὴν οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τοῦ περὶ τοὺς θεριστὰς ἢ τρυγητὰς 90
διατάγματος; κελεύει γὰρ ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ μήτε τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι μήτε πάντα τὸν σπόρον κείρειν, ἀλλ' ὑπολείπεσθαί τι τοῦ κλήρου μέρος ἄτμητον, ἅμα μὲν τοὺς εὐπόρους μεγαλόφρονας καὶ κοινωνικοὺς κατασκευάζων ἐκ τοῦ τι προϊέναι τῶν ἰδίων καὶ μὴ πᾶσι προσκεχηνέναι καὶ πάντα συμφορεῖν καὶ συγκομίζειν οἴκαδε θησαυροφυλακήσοντας, ἅμα δὲ τοὺς πένητας εὐθυμοτέρους ἀπεργαζόμενος· ἐπειδὴ γὰρ κτημάτων ἰδίων ἀποροῦσιν, ἐφίησιν αὐτοῖς εἰς τὰ τῶν ὁμοφύλων εἰσιέναι κἀκ τῶν ὑπολειφθέντων ὡς οἰκείων ἀμᾶν. ἐν δὲ καιρῷ τῆς 91
ὀπώρας πάλιν δρεπομένοις κληρούχοις προστάττει μήτε ῥῶγας ἀποπιπτούσας συλλέγειν μήτε ἐπανατρυγᾶν ἀμπελῶνας. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλαιαλογοῦσι διατάττεται, καθάπερ φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος πατὴρ οὐχὶ ταῖς αὐταῖς εὐπραγίαις κεχρημένων παίδων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν

1 tit. περὶ ἀμητοῦ καὶ τρυγητοῦ add. S mg G^2 τίς γε μὴν] τί δὲ μὴν F, πῶς δὲ G^1, τὴν δὲ μνήμην πῶς A ἀγάσαιτο SCH^2: ἀγάσαιτό τις αὐτὸν G^1, ἄγοιτό τις AFH^1 ἢ τρυγητὰς S (καὶ τρ. Mang.): om. ceteri (Turn.) 2 διατάγματος S: κηρύγματος ἢ (καὶ G^2) διατάγματος ceteri (v) ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ scripsi: ἐν τῶ ἀμήτω S, ἐν μὲν ἀμήτω ceteri (v) μήτε post γὰρ transp. S μήτε SH^2: μηδὲ ceteri

3 πάντα — ἄτμητον (4) om. in lac. G^1 κείρειν S: κεῖραι CG^{2}F^2 (v), $\overset{\text{κ}}{\text{σ}}$πεῖραι A, σπεῖραι F^{1}HP 3. 4 ὑπολίπεσθαι (sic) S^1, ὑπολιπέσθαι C (v) 4 τι τοῦ SCG^2 (Clem. Al.): τὸ τοῦ FHP (v), τοῦτο A ἄτμητον CG^2 (Clem. Al.): ἄμητον S, ἀτ[illegible]μητον F, ἀτίμητον AHP 5 ἐκ τοῦ τι] ἐκτοστὶ (sic) A προϊέναι Clem. Al.: παριέναι codd. (v) 5. 6 πᾶσι προσκεχηνέναι καὶ om. G^2 6 καὶ πάντα S: πᾶν G^2, καὶ μὴ πᾶν C, μηδὲ πᾶν ceteri (v) συμφορεῖν S: συμφύρειν A, συμφέρειν ceteri (Turn.) 6. 7 θησαυροφυλακήσαντας AH 7 ἅμα δὲ SCG^2: ἅμα δὲ καὶ ceteri (v) 8 αὐτοὺς AG^2 9 εἰσιέναι] [illegible]σιτία (sic) F κἀκ] καὶ S οἰκείων] ἰδίων A τῶ καιρῶ HP (v) 10 δρεπομένοις] δρεπάνοις C κληρούχοις SCG^2: τοῖς κληρούχοις ceteri (v) ῥῶγας SG^2 (Clem. Al.): ῥάγας CA, ῥᾶγας ceteri (v) 11 μήτ' A ἐπανατρυγᾶν S: ἀνατρυγᾶν ceteri (v) 12 ἐλαιαλογοῦσι SAG^{1}HP: ἐαλογοῦσι F^1, ἐλαιολογοῦσι CG^{2}F^2 (v) φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος scripsi: δικαιότατος S, φιλοστοργότατος ceteri (v) 13 εὐπραγίαις κεχρημένων SH: κεχρημένων εὐπραγίαις ceteri παίδων CG^2: τέκνων S, τῶν παίδων ceteri (v) ἐν om. S

2 Lev. 19,9. 23,22. Deut. 24,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *231.* 2 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔν τε τῷ ἀμήτῳ τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι κωλύει τοὺς κτήτορας, καθάπερ κἀν τῷ θερισμῷ ὑπολείπεσθαί τι παραινεῖ ἄτμητον, διὰ τούτου εὖ μάλα τοὺς μὲν κτήτορας εἰς κοινωνίαν καὶ μεγαλοφροσύνην συνασκῶν ἐκ τοῦ προϊέναι τι τῶν ἰδίων τοῖς δεομένοις, τοῖς πένησι δὲ ἀφορμὴν πορίζων τροφῶν. 10 Lev. 19,10. Deut. 24,20. 21. 10 sqq. *Clem. Alex. l. l.* ... ἔν τε αὐτῇ τρυγῇ τὸ ἐπιέναι πάλιν τὰ καταλειφθέντα δρεπομένους καὶ τὸ τὰς ἀποπιπτούσας ῥῶγας συλλέγειν κεκώλυκεν· τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλάας συλλέγουσι διατάσσεται.

περιουσίᾳ ζώντων, τῶν δ' εἰς ἀπορίαν ἐσχάτην περιηκόντων, οὓς ἐλεῶν καὶ
οἰκτείρων ἐπὶ τὰ κτήματα τῶν ἀδελφῶν καλεῖ μεθέξοντας ὡς ἰδίων τῶν
ἀλλοτρίων, οὐκ ἀναισχύντως ἀλλ' εἰς ἐπανόρθωσιν ἐνδείας, καὶ οὐ μόνον
92 καρποῦ μετουσίας ἀλλὰ καὶ κτημάτων ὅσα τῷ δοκεῖν. εἰσὶ δ' οἳ οὕτως
ῥυπῶσι τὰς διανοίας προστετηκότες ἀργυρισμῷ καὶ δυσθανατῶντες περὶ
πᾶσαν ἰδέαν κέρδους, τὸ πόθεν ἂν γένοιτο μὴ σκεπτόμενοι, ὥστε ἐπανα-
τρυγῶσι μὲν τοὺς ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, τὴν δὲ κριθοφόρον καὶ σιτο-
φόρον γῆν ἀναθερίζουσι, τὴν δουλοπρεπῆ καὶ ἀνελεύθερον μικροψυχίαν
93 αὐτῶν ἐλέγχοντες καὶ ἅμα ἀσεβοῦντες. ὀλίγα μὲν γὰρ αὐτοὶ τῶν εἰς
γεωργίαν παρέσχον, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα τῶν εἰς καρποφορίαν
καὶ εὐγονίαν ἡ φύσις, καιρίους ὑετούς, ἀέρος εὐκρασίας, τὰς τιθηνοὺς τῶν
φυομένων συνεχεῖς καὶ μαλακὰς δρόσους, ζωτικωτάτας αὔρας, ὡρῶν
τῶν ἐτησίων ἀζημίους γενέσεις, ὡς | μήτε θέρος περιφλέγοι μήτε κρυμὸς p. 391 M.
περιψύχοι μήτ' ἔαρος καὶ μετοπώρου τροπαὶ βλάπτοιεν τὰ γεννώμενα.
94 καὶ ταῦτ' εἰδότες καὶ ὁρῶντες ἀεὶ τὴν φύσιν τελεσιουργοῦσαν καὶ
πλουσίαις χάρισι δωρουμένην ὅμως τὰς ἐκείνης εὐεργεσίας σφετε-
ρίζεσθαι τολμῶσι καὶ ὡς αὐτοὶ πάντων αἴτιοι μεταδιδόασιν οὐδενὸς
οὐδενί, μισανθρωπίαν ὁμοῦ καὶ ἀσέβειαν ἀσκοῦντες. οὕς, ἐπειδὴ
γνώμαις ἑκουσίοις ἀρετὴν οὐ διεπόνησαν, ἄκοντας νουθετεῖ καὶ σωφρο-

---

1 περιουσιαζόντων (sed ό ex ώ corr.) S περιηκόντων] ὑπερρυηκότων A (fort. recte) 2 ἰδίων] οἰκείων A 3 ἀναισχύντως S: εἰς ἀναισχυντίαν ceteri (v) 4 καρπῶν HP (v) ὅσα SG^1: ἴσα ceteri (Turn.) τὸ S^1, τῷ corr. S^2 οὕτως SF: οὕτω ceteri 5 προστετηκότες SCG^1: προστεθεικότες ceteri περὶ om. A 6 εἰδέαν S μὴ σκεπτόμενοι] διασκεπτόμενοι F 7 τὴν δὲ S: τήν τε ceteri (v) 8 ἀναπαραθερίζουσι A ἀνελευθέραν A 8. 9 μικροψυχίαν αὐτῶν S (αὐτῶν scripsi): αὐτῶν μικροψυχίαν ceteri (v) 9 ὀλίγα μὲν γὰρ αὐτοὶ S: ὀλιγαρχῆ μὲν αὐτοὶ F, ὀλιγαρχῆ αὐτοὶ G^2, ὀλιγαρχῆ (corr. in -εῖν H) αὐτοῖς HP^1, ὡς ἐπ' ὀλιγαρχία τῇ A, ὡς ἐπ' ὀλιγαρχία αὐτοὶ P^2, ὀλίγα — αὐτοὶ om. C (Turn.), ὀλίγα — γεωργίαν (10) om. in lac. G^1 τῶν om. v 9. 10 τῶν εἰς γεωργίαν] εἰς τὸν πρὸς γεωργίαν C (Turn.) 10 παρέσχον, τὰ δὲ πλεῖστα S: παρασχόν, τὰ δὲ πλεῖστα G^2, παρασχόντα πλεῖστα C (Turn.), παρέσχετο δὲ πλεῖστα AG^1H^1P, παρασχόντες πλεῖστα δὲ F, παρασχοῦσα δὲ πλεῖστα H^2 τῶν εἰς] πρὸς C (Turn.) 11 ἡ φύσις om. C (Turn.) καιρίους S: καὶ καιροὺς G^2, καιροὺς ceteri (Turn.) ἀέρος SC^2H^2: θέρος G^2, ἔαρος ceteri τὰς om. C τιθηνοὺς G^1: τιθηνὰς S, τιθηνίας ceteri (Turn.); τιθήνας Mang. 12 μαλακὰς S: μεγάλας ceteri (v) 13 τῶν] τε HP (v), om. C θέρους AHP παραφλέγοι F, πῦρ φλέγοι A κρυμὸς S: κρύους HP, κρύος ceteri (v) 14 παραψύχοι F μήτε CH ἔαρος] ἀέρος S μεθοπώρου S^1, corr. S^2 βλάπτοιεν S: ἐλαττοῖεν ceteri (v) τὰ γενόμενα A 15 ταῦθ' ὁρῶντες (om. εἰδότες καὶ) HP 16 ταῖς χάρισι Mang. χάρισι] χερσὶ coni. Mang. δωρουμένης F 18 ἐπειδὴ S: ἐπεὶ μὴ ceteri (v) 19 ἑκουσίαις SHP (v) οὐ διεπόνησαν S: οὐ om. ceteri (v) νομοθετεῖ F

νίζει νόμοις ἱεροῖς, οἷς ὁ μὲν σπουδαῖος ἐθελοντής, ὁ δὲ μοχθηρὸς ἄκων πειθαρχεῖ.

(10.) Κελεύουσιν οἱ νόμοι δεκάτας μὲν ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ 95
ἐλαίου καὶ θρεμμάτων ἡμέρων καὶ ἐρίων ἀπάρχεσθαι τοῖς ἱερωμένοις, ἀπὸ δὲ τῆς κατ' ἀγροὺς ὀπώρας καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς κτήσεως ἐν ταλάροις πλήρεσι κομίζειν σὺν ᾠδαῖς εἰς τὸν θεὸν πεποιημέναις, ἃς ἀναγράπτους στηλιτεύουσιν αἱ ἱερώταται βίβλοι, καὶ προσέτι βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν τὰ πρωτότοκα μὴ ὥσπερ ἴδια κατατάττειν ἐν ταῖς ἀγέλαις, ἀλλὰ καὶ ταῦτα νομίζειν ἀπαρχάς, ὅπως ἐξεθιζόμενοι τῇ μὲν τιμᾶν τὸ θεῖον τῇ δὲ μὴ πάντα κερδαίνειν εὐσεβείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ ταῖς ἀρετῶν ἡγεμονίσιν ἐπικοσμῶνται.

Πάλιν ἐὰν ἴδῃς, φησί, τινὸς τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἢ συνόλως ὧν 96
οἶδας ἀνθρώπων ὑποζύγιον ἐν ἐρημίᾳ πλανώμενον, ἀπαγαγὼν ἀπόδος· κἂν ἄρα τύχῃ μακρὰν ἀφεστὼς ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν σαυτοῦ διαφύλαξον, ἄχρις ἂν ἐπανελθὼν κομίσηται παρακαταθήκην ἣν οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ἣν αὐτὸς ἐξευρὼν ἕνεκα φυσικῆς κοινωνίας ἀποδίδως.

---

1 ἐθελοντής SCG^2: ἐθέλων ceteri (Turn.) 3 tit. περὶ δεκατῶν add. S, περὶ δεκάτης mg G^2 μὲν om. HP, add. mg P τε S: om. ceteri (v) καὶ ante οἴνου om. HP (Turn.) 4 καὶ ἡμέρων S ἐρίων] ἀγρίων S, ἱερεῖ F^1, ἱερείων F^2 5 τῆς] τῶν S, τοῦ HP ἀκροδύων C 5. 6 τὸ ἀνάλογον A: τὸν ἀνάλογον S, ἀνάλογον ceteri (v) 6 κτίσεως S ταλάροις] γὰρ λασίοις καὶ S πλήρεσι SH^2: πλήθουσι CG^1, πλήθεσι ceteri 7 ἀνάπτους (sic) S ἱερώταται S: ἱεραὶ ceteri (v) 8 καὶ προβάτων om. CG^2 9 κατατάττει S, κατατάττων G^2H^1 ἐν] μὲν S 10 ἐξεθιζόμενοι S: ἐρεθιζόμενοι HP (Turn.), ἐξερεθιζόμενοι ceteri 11 φιλανθρωπότητι A ταῖς] τῶν A ἡγεμονίσιν] ἡγεμονίαις S; ἡγεμόσι Mang. ἐπικοσμῶνται S: κοσμῶνται ceteri (Turn.) 12 tit. περὶ ὑποζυγίου πλανωμένου add. S mg G^2 φησί om. HP^1 (Turn.) τινὸς SFG^1H^2: τινὰ ceteri 13 ἐν ἐρήμῳ S 14 κἂν S: καὶ ἂν A, καὶ ἐὰν ceteri (v) σαυτοῦ S (Clem. Al.): σῶν ceteri (v) 14. 15 φύλαξον S 16 ἕνεκα S: ὑπὸ CG^2, ἐκ ceteri (v) ἀποδίδωσι $SAFH^1P$

---

3 Num. 18,12. Deut. 18,4. 3sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ναὶ μὴν καὶ αἱ δεκάται τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν θρεμμάτων εὐσεβεῖν τε εἰς τὸ θεῖον καὶ μὴ πάντα εἶναι φιλοκερδεῖς, μεταδιδόναι δὲ φιλανθρωπίας καὶ τοῖς πλησίον ἐδίδασκον. ἐκ τούτων γὰρ οἶμαι τῶν ἀπαρχῶν καὶ οἱ ἱερεῖς διετρέφοντο. 5 Deut. 26,1 sqq. 8 Num. 18,15.17. 12 Exod. 23,4. Deut. 22,1—3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 274* . . . ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχῃ τις κατ' ἐρημίαν πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα παρ' αὐτῷ φυλαττέτω μαρτυράμενος τὸν θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.
12sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 475 P.* πάλιν ἐὰν ἴδῃς, φησί, τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἢ καθόλου ὧν γνωρίζεις ἀνθρώπων ἐν ἐρημίᾳ πλανώμενον ὑποζύγιον, ἀπαγαγὼν ἀπόδος· κἂν οὖν τύχῃ μακρὰν ἀφεστὼς ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν σαυτοῦ διαφυλάξας ἄχρις ἂν κομίσηται ἀπόδος. φυσικὴν κοινωνίαν διδάσκει τὸ εὕρημα παρακαταθήκην λογίζεσθαι μηδὲ μνησικακεῖν τῷ ἐχθρῷ.

97 (11.) Τὰ δὲ περὶ τοῦ ἑβδόμου ἔτους νομοθετηθέντα, καθ' ὃ δεῖ τὴν μὲν χώραν ἀνίεσθαι πᾶσαν ἀργὴν ἀφιεμένην, τοὺς δὲ πένητας ἀδεῶς τοῖς τῶν πλουσίων χωρίοις ἐπιβατεύειν δρεψομένους τὸν ἀπαυτοματισθέντα
98 καρπόν, δώρημα φύσεως, ἄρ' οὐ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα; ἑξαετίαν, φησίν, ἀπολαυέτωσαν οἱ κτήτορες ἀνθ' ὧν ἐκτήσαντο καὶ ἐγεωπόνησαν, ἕνα δὲ ἐνιαυτὸν ἕβδομον οἱ ἀκτήμονες καὶ ἀχρήματοι, μηδενὸς τῶν κατὰ γεωργίαν ἐπιτελεσθέντος· ἄδικον γὰρ ἦν, ἑτέρους μὲν πονεῖν, ἑτέρους δὲ καρποῦσθαι· ἀλλ' ἵνα τρόπον τινὰ τῶν χωρίων ἀδεσπότων ἐαθέντων, μὴ συνεφαψαμένης γεωργίας, ἄρτιαι καὶ πλήρεις αἱ χάριτες ἐκ θεοῦ μόνου
99 γίνωνται προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις. τί δ' ὅσα | περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ p. 392 M.
ἐνιαυτοῦ διατέτακται, οὐχὶ πᾶσαν ὑπερβάλλει φιλανθρωπίαν; καὶ τίς οὐκ ἂν εἴποι τῶν μὴ χείλεσιν ἄκροις ἀπογευσαμένων τῆς νομοθεσίας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντων καὶ ἐντρυφησάντων ἡδίστοις ἅμα καὶ καλλίστοις

---

1 tit. περὶ τοῦ ζ' ἔτους add. S mg G[2] καθὸ AF δεῖ] δὴ F 2 ἀνείεσθαι S πᾶσαν ἀργὴν S: ἀργὴν πᾶσαν ceteri (v) ἀφιομένην (sic) S 3 ἐπιβατεύειν S: διατραφῆναι A, om. ceteri (Turn.) δρεψομένους v: τρεφομένους S, δρεψαμένους ceteri τὸν ἀπαυτοματισθέντα S: αὐτοματισθέντα ceteri (v) 4 οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 5 ἀπολαβέτωσαν AF[1] οἱ κτήτορες CG[1]HP: οἰκήτορες SA, οἱ οἰκήτορες FG[2] (v) ἀφ' ὧν ἐκέκτηντο F 6 δ' A μηδὲν H 7 ἐπιτελεσθέντος S: ἀποτελεσθέντος ceteri (v) ἄδικον S: ἄτοπον ceteri (v) 8 post καρποῦσθαι nonnulla deesse cens. Mang. 9 συνεφαψαμένους G[2]H[1]P ἄρτιαι scripsi: ἄρτιοι codd. (v) μόνον FH (v) 10 γίνωνται G[1], γίγνωνται S: γένωνται C (Turn.), γένονται G[2], τίνωνται F, τείνωνται AH[2] (Mang.), τείνονται H[1]P προαπαντῶσαι om. G[2], προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις om. S προαπαντῶσαι Mang.: προσαπαντῶσαι codd. tit. περὶ τοῦ ν' ἔτους add. S mg G[2] 11 διατέτακται ἐνιαυτοῦ transp. A οὐχὶ πᾶσαν S: πᾶσαν οὐχ ceteri (v) τίς οὐκ F: οὐκ om. ceteri (Turn.) 12 τῆς om. S 13 ἑστιαθέντων SAG[1]H[2]: ἑστιασάντων ceteri ἐντρυφησάντων S: ἐπιτρυφησάντων ceteri (v)

---

1 Exod. 23,10. 11. Lev. 25,3—6. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 281* δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου (leg. ἀρότου) καὶ φυτείας . . . καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας· ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα.
1 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 474 P.* ἢ γὰρ οὐχὶ διὰ μὲν τοῦ ἑβδόμου ἔτους ἀργὴν ἀνίεσθαι τὴν χώραν προστάττει, τοὺς πένητας δὲ ἀδεῶς τοῖς κατὰ θεὸν φυεῖσι καρποῖς χρῆσθαι ἐκέλευεν τῆς φύσεως τοῖς βουλομένοις γεωργούσης; πῶς οὖν οὐ χρηστὸς ὁ νόμος καὶ δικαιοσύνης διδάσκαλος; 10 Lev. 25,8 sqq. 10 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* πάλιν τε αὖ τῷ πεντηκοστῷ ἔτει τὰ αὐτὰ ἐπιτελεῖν κελεύει ἃ καὶ τῷ ἑβδόμῳ, προσαποδιδοὺς ἑκάστῳ τὸ ἴδιον, εἴ τις ἐν τῷ μεταξὺ διά τινα περίστασιν ἀφῃρέθη χωρίον, τήν τε ἐπιθυμίαν τῶν κτᾶσθαι ποθούντων περιορίζων χρόνῳ μεμετρημένῳ καρπώσεως τούς τε πενίᾳ μακρᾷ ὑποσχόντας δίκην μὴ (καὶ?) διὰ βίου κολαζομένους ἐλεῶν.

δόγμασιν; ἐπιτελεῖται μὲν γὰρ ἃ καὶ τῷ ἑβδόμῳ, προσείληφε δὲ ἔτι 100
μείζονα, ἀνάληψιν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἃ διὰ καιροὺς ἀβουλήτους παρε-
χώρησαν ἑτέροις· οὔτε γὰρ παγκτησίαν ἔχειν τῶν ἀλλοτρίων ἐφίησι, τὰς
εἰς πλεονεξίαν ἐπιφράττων ὁδοὺς ἕνεκα τοῦ στεῖλαι τὴν ἐπίβουλον καὶ
πάντων κακῶν αἰτίαν ἐπιθυμίαν, οὔτε τοὺς κληρούχους εἰς ἅπαν ᾠήθη
χρῆναι τῶν οἰκείων ἀποστερεῖσθαι, πενίᾳ διδόντας δίκας, ἣν κολάζεσθαι
μὲν οὐ θέμις, ἐλεεῖσθαι δὲ ἀναγκαῖον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα μυρία τῶν ἐν 101
μέρει διατεταγμένων πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα, ὧν
ἀποχρώντως ἐν ταῖς προτέραις συντάξεσιν ἐπιμνησθεὶς ἀρκεσθήσομαι τοῖς
ἀρτίως εἰρημένοις, ἃ δείγματος ἕνεκα καιρίως προσπαρέλαβον.

(12.) Νομοθετήσας δὲ περὶ τῶν ὁμοεθνῶν καὶ τοὺς ἐπηλύτας 102
οἴεται δεῖν προνομίας τῆς πάσης ἀξιοῦσθαι, γενεὰν μὲν τὴν ἀφ᾽ αἵματος
καὶ πατρίδα καὶ ἔθη καὶ ἱερὰ καὶ ἀφιδρύματα θεῶν γέρα τε καὶ τιμὰς
ἀπολελοιπότας, καλὴν δ᾽ ἀποικίαν στειλαμένους τὴν ἀπὸ τῶν μυθικῶν
πλασμάτων πρὸς τὴν ἀληθείας ἐνάργειαν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἑνὸς καὶ
ὄντως ὄντος θεοῦ. κελεύει δὴ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους ἀγαπᾶν τοὺς 103
ἐπηλύτας, μὴ μόνον ὡς φίλους καὶ συγγενεῖς ἀλλὰ καὶ ὡς ἑαυτούς,

---

1 ἃ om. S δὲ ἔτι S: δέ τινα ceteri (Turn.) 2 ἀνάληψιν S: λῆψιν ceteri (v) διὰ] δὴ G^{2} ἀβουλήτως C 2.3 παρεχώρησεν $FG^{1}HP$ 3 πανκτησίαν S: τὴν κτῆσιν ceteri; ἀεικτησίαν coni. Mang. 4 συστεῖλαι C^{2} 5 κακῶν SG^{1}: om. ceteri (Turn.) πλεονεξίαν καὶ ἐπιθυμίαν S (Mang.) 6 ὑποστερεῖσθαι A πενίᾳ — κολάζεσθαι om. S πενίας coni. Mang., πενίᾳ ⟨μακρᾷ⟩ conicio coll. Clem. Al. 7 pr. δὲ S: δ᾽ ceteri ἔστιν S: εἰσὶ ceteri (Turn.) 9 τάξεσιν A 10 ἀρτίως SCG^{2}: om. ceteri (v) παραδείγματος F (Mang.) ἕνεκεν S καιρίως codd.: καιρίου Mang. προσπαρέβαλον F, παρέλαβον H (v) 11 tit. περὶ ἐπηλύτων add. S ἐπηλύτας] ἐπιλύτους P, ἐπήλυδας CH^{2} (v), ἐπιλύδας G^{2} 12 προνομίας] προνοίας coni. Mang. τῆς πάσης S: τῆς om. ceteri (v) γενεὰν] συγγένειαν coni. Mang. ἀφ᾽] ὑφ᾽ F 13 πατρίδος F καὶ ἀφιδρύματα S: καὶ om. ceteri (v) ἐφιδρύματα A γέρα τε καὶ τιμὰς S: γεραῖραι τὲ τιμαῖς CG^{2}, γεραῖραι τιμαῖς $AG^{1}HP$ (Turn.), γεραίρειν τιμαῖς F 14 ἀποικίαν S: εἰς ἀποικίαν ceteri (v) τὴν om. S τῶν S: om. ceteri (v) 15 πλασμάτων] πραγμάτων S ἀληθείας] τῆς ἀληθείας AFH (v) ἐνάργειαν $CG^{2}FH^{2}$: ἐνέργειαν ceteri καὶ τοῦ ἑνὸς G^{2} ἑνὸς καὶ om. S 16 ὄντως ὄντος SCF: ὄντος ὄντως ceteri (v) δὴ τοῖς] δὲ τοὺς F τοῦ om. AF 17 ἐπιλύτας F, ἐπήλυδας CH^{2} (v) alt. ὡς om. F

---

16 Lev. 19,33. 34. Deut. 10,19. cf. *Ioseph. c. Ap. II § 209.* 16 sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 475 P.* τί δέ; οὐχὶ τοὺς ἐπήλυδας ἀγαπᾶν κελεύει, οὐ μόνον ὡς φίλους καὶ συγγενεῖς, ἀλλ᾽ ὡς ἑαυτοῦ (leg. ἑαυτοὺς) κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν;

ἡ ἀπορία καὶ σπάνις δρᾶν ἀναγκάζει. σὺ δὲ καὶ διαφέρειν εἰς ἐγκράτειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὀφείλεις τὴν καλλίστην τεταγμένος τάξιν, ὑπὸ ταξιάρχῃ τῷ τῆς φύσεως ὀρθῷ λόγῳ, δι' ὃν ἡμερῶσθαί σε δεῖ
128 μηδὲν σκαιὸν τῇ διανοίᾳ παραδεχόμενον. τί δ' ἂν εἴη σκαιότερον ἢ ταῖς περὶ τὴν ἀποκύησιν ὠδῖσιν ἐπιφέρειν ἔξωθεν ἑτέρας ἐκ τῆς παραχρῆμα τῶν γεννωμένων διαζεύξεως; ἀνάγκη γὰρ σφαδᾴζειν ἀποσπωμένων, διά τινα φυσικὴν μητέρων πρὸς ἔγγονα φιλοστοργίαν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸν τῆς κυήσεως καιρόν, ἐπειδὴ πηγάζοντες οἱ μαστοὶ σπάνει τοῦ θηλάζοντος, ἀνακοπὴν τῆς ἐπιρροίας λαμβανούσης, σκιρροῦνταί τε καὶ κατατεινόμενοι
129 τῷ βάρει παγέντος εἴσω τοῦ γάλακτος ἀλγηδόσι πιέζονται. χάρισαι δή, φησί, τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον, εἰ καὶ μὴ τὸν σύμπαντα χρόνον, | ἑπτὰ p. 397 M.
γοῦν τὰς πρώτας ἡμέρας γαλακτοτροφῆσαι, καὶ μὴ ἀνωφελεῖς ἃς ἡ φύσις ὤμβρησε πηγὰς ἐν μαστοῖς ἐργάσῃ, τὰς δευτέρας αὐτῆς χάριτας ἀνελών, ἃς ἐκ πολλοῦ τοῦ προμηθοῦς ἡτοιμάσατο τἀκόλουθον μακρόθεν
130 αἰωνίῳ καὶ τελείᾳ φρονήσει κατιδοῦσα — προτέρα μὲν γὰρ δωρεὰ γένεσις,

1 ἡ ἀπορία S: ἡ om. ceteri (v) alt. καὶ om. FG¹H¹P 2 τὰς ἄλλας S: om. ceteri (v) 3 ὑπὸ ταξιάρχῃ — δεῖ S: om. ceteri (Turn.) δι' ὃν scripsi: δι' ὧν S; δι' ὃ coni. Mang. 4 μηδὲν S: καὶ μηδὲ A, καὶ μηδὲν ceteri (Turn.) παραδεχόμενον S: παραδέχεσθαι ceteri (Turn.) τί δ' ἂν εἴη σκαιότερον ἢ S: om. ceteri (Turn.); τί δ' ἂν (cet. om.) Mang. ταῖς S: καὶ ταῖς G¹, ἐν ταῖς ceteri (Turn.) 5 ὠδῖσι περιφέρειν H ἑτέροις F, ἑτέρας om. S ἐκ τῆς om. F 6 ἀποσπωμένων S: ἀποσπώμενον ceteri (Turn.) 7 ἔγγονα SCG²: ἔγγονον ceteri (Turn.) μάλιστ' (sic) S 7. 8 ὑπὸ τῶν ... καιρῶν S, τῶν etiam F 8 κτήσεως C¹, κυήσεως corr. C² μασθοὶ AF θηλάσοντος S 9 ἐπιρροῆς S σκιρροῦνται A, σκιροῦνται P, σκηροῦνται S: στεροῦνται F¹, στενοῦνται F², στειροῦνται CG¹G²H (v) καὶ SCG²: om. ceteri (v) κατακτεινόμενοι A 10 παγέντος εἴσω scripsi (cf. lin. 13): παγέντοσ ηλω S, om. ceteri (v) ἀλγηδόσι SCG²: καὶ ἀλγηδόσι ceteri (v) πιεζοῦνται G² 10. 11 χάρισαι δεῖ S (χ. δή scripsi): χάρισαι ceteri (v) 11 τῇ μητρὶ om. S εἰ — χρόνον om. S εἰ καὶ] καὶ εἰ F 12 γαλακτοτροφηθῆναι S (Mang.) 13 ὤμβρισε S πηγὰς S: πηγὰς τοῦ γάλακτος C (v), πηγὰς τὰς τοῦ γάλακτος G¹, πηγὰς τὰς ἐντὸς εἴσω τοῦ γάλακτος ceteri (et mg C²), unde πηγὰς παγέντος εἴσω τοῦ γάλακτος sagaciter coni. Mang. (v. supra l. 10) μασθοῖς A αὐτῆς φύσεις S (αὐτῆς χάριτας scripsi): χάριτας αὐτῆς ceteri (v) 14 ἑτοιμάσασ (α supra) τὸ (sic) G², ἑτοιμάσασα FHP¹ τἀκόλουθον] τό τ' ἀκόλουθον AFHP 15 αἰωνία CG¹ (v) τελείω FG² καταδιδοῦσα AP² πρότερον F¹ δωρεὰν in textu H, δωρεὰ mg H γένεσις S: γέννησις ceteri (v)

10 pergit *Clem. Alex. l. l.* χάρισαι γοῦν, φησί, τῇ μητρὶ τὸ ἔκγονον κἂν ἑπτὰ τὰς πρώτας ἡμέρας· εἰ γὰρ μηδὲν ἀναιτίως γίνεται, γάλα δὲ ἐπομβρεῖται ταῖς τετοκυίαις εἰς διατροφὴν τῶν ἐκγόνων, ὁ ἀποσπῶν τῆς τοῦ γάλακτος οἰκονομίας τὸ τεχθὲν ἀτιμάζει τὴν φύσιν.

μὴ τὰς πράξεις, ὄνομα γοῦν ἔχουσι φιλάνθρωπον. ἄντικρυς γοῦν φησιν·
„οὐ βδελύξῃ Αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' Αἴγυπτον“ (Deut. 23,7).
καίτοι τί κακὸν παρέλιπον οἱ Αἰγύπτιοι, ὃ μὴ τῷ ἔθνει προσετρί- 107
ψαντο, νέα παλαιοῖς συνυφαίνοντες ἀεὶ κεκαινουργημέναις ἐπινοίαις εἰς
ὠμότητα; ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἐδέξαντο τὰς πόλεις οὐκ ἀπο-
κλείσαντες οὐδὲ τὴν χώραν ἄβατον τοῖς ἥκουσι παρασκευάσαντες, ἐχέ-
τωσαν προνομίαν, φησί, τῆς ὑποδοχῆς τὸ ἔνσπονδον· κἂν εἴ τινες 108
ἐθελήσειαν αὐτῶν μεταλλάξασθαι πρὸς τὴν Ἰουδαίων πολιτείαν, οὐχ ὡς
ἐχθρῶν παῖδας ἀσυμβάτως σκορακιστέον, ἀλλ' οὕτως προσεκτέον, ὡς
τρίτην γενεὰν καλεῖν τε εἰς ἐκκλησίαν (ibid. v. 8) καὶ μεταδιδόναι λόγων
θείων, οἷς θέμις καὶ τοὺς αὐτόχθονας καὶ εὐπατρίδας ἱεροφαντεῖσθαι.

(14.) Ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῶν ὑποδεξαμένων [πρὸς] τοὺς μετοίκους 109
νομοθετεῖ· χρηστὰ δ' ἕτερα καὶ μεστὰ ἡμερότητος ὑπὲρ πολεμίων.
ἀξιοῖ γὰρ αὐτούς, κἂν ἐπὶ θύραις ὦσιν ἤδη τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες ἐν
ταῖς πανοπλίαις καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντες, μήπω νομίζεσθαι πολεμίους,
ἄχρις ἂν αὐτοὺς ἐπικηρυκευσάμενοι προκαλέσωνται πρὸς εἰρήνην, ἵν' εἰ
μὲν ἐνδοῖεν, τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εὕροιεν, φιλίαν, εἰ δὲ ἀπειθέστερον

---

1 pr. γοῦν] γὰρ F ἔχωσι CG^2 alt. γοῦν S (Clem. Al.): οὖν ceteri (v) φασιν F^1 2 ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' αἴγυπτον add. mg S (Clem. Al.): om. ceteri (Turn.) κατ' Αἴγυπτον] ἐν Αἰγύπτῳ Mang. 3 παρέλιπον οἱ αἰγύπτιοι S: αἰγύπτιοι παρέλιπον ceteri (v) 3. 4 προσέτριψαν G^1, προσέτριψαν τῶ F, προσέτριψαν τὰ HP 4 συνυφαίνοντες S: ἐξυφαίνοντες CG^1 (v), ἐξυφήναντες AG^2HP, ἐξυφαίνειν F 5 ὅμως om. S ἐπειδὴ S: ἐπεὶ ceteri (v) ἐδέξαντο] ἐξέλιπον A οὔτε τὰς πόλεις οὔτε (om. οὐκ ἀποκλείσαντες) S 5. 6 ἀποκλίναντες G^2 6 τοῖς om. F ηκουσι S^1, οἰκοῦσι S^2 7 προνομίαν φησὶ S: φησὶ προνομίαν ceteri (v) κἂν] καὶ FH οἵτινες H 7. 8 εἴ τις ἐθέλοιεν (sic) S 8 μεταλλάξασθαι S: μετατάξασθαι ceteri (v) τὴν om. F 9 οὕτως SCG^2: οὕτω ceteri προσεκτέον CG^2AF: προσιτέον S, προσενεκτέον G^1HP (v) 10 τρίτην γενεὰν AF: τρίτῃ γενεᾷ ceteri (v) τε S: om. ceteri (v) 10. 11 θείων λόγων transp. H (v) 11 καὶ post θέμις add. S: om. ceteri (v) 12 ἀποδεξαμένων A πρὸς seclusit Mang. 13 tit. ὑπὲρ πολεμίων add. S mg G^2 πολεμίων S: τῶν πολεμίων ceteri (v) 15 τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντες S: ταῖς πόλεσιν ἐφιστάντες CG^2FHP (Turn.), ταῖς πόλεσιν ἐπιστάντες A, ταῖς (πόλεσιν om. in lac.) ἐπιστάντες G^1 μήπως C 16 προκαλέσωνται S: προσκαλέσωνται ceteri (Turn.) 17 ἐνδοῖεν, τὸ] ἐνδοίοιντο S δ' G^2 ἀπαθέστερον S^1 ut vid., ἀπειθέστερον corr. S^2; ἀφειδέστερον coni. Wendl.

14sqq. Deut. 20,10sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 296. 297.* 14—16 pergit *Clem. Alex. l. l.* τούς τε πολεμίους, κἂν ἤδη τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες ὦσιν ἑλεῖν τὴν πόλιν πειρώμενοι, μήπω νομίζεσθαι πολεμίους, ἄχρις ἂν αὐτοὺς ἐπικηρυκευσάμενοι προ[σ]καλέσωνται πρὸς εἰρήνην.

ἐναντιοῖντο, συμμαχίαν τὴν τοῦ δικαίου προσειληφότες ἐλπίδι νίκης ἐπίωσι
110 πρὸς ἄμυναν. ἣν μέντοι καὶ ἐκ προνομῆς εὐμόρφου γυναικὸς εἰς ἐπιθυμίαν ἔλθῃς, μὴ ὡς αἰχμαλώτῳ, φησίν, ἐναπερύγῃς τὸ πάθος, ἀλλ' ἡμερώτερον οἰκτισάμενος τῆς μεταβολῆς ἐπικούφισον τὴν συμφοράν,
111 μεθαρμοσάμενος πάντα πρὸς τὸ βέλτιον. ἐπικουφιεῖς δὲ τὰς μὲν τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀποκείρας, περιελὼν δὲ ὄνυχας, ἀπαμφιάσας δὲ τὴν ἐσθῆτα ἣν ἔχουσα ἐζωγρήθη, τριάκοντα δὲ ἡμέρας ἀνεὶς καὶ ἐπιτρέψας αὐτῇ πενθῆσαι καὶ ἀποδακρῦσαι μετὰ ἀδείας πατέρα καὶ μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, ὧν ἀπεζεύχθη τεθνεώτων ἢ θανάτου χείρους ὑπομενόντων τὰς ἐν δουλείᾳ συμφοράς· μετὰ δὲ ταῦτα ὡς γαμετῇ νόμῳ
112 συνέρχου. τὴν γὰρ μέλλουσαν | εὐνῆς ἀνδρὸς ἐπιβήσεσθαι, μὴ κατὰ p. 394 M.
μισθαρνίαν ὡς ἑταίραν τὸ τῆς ὥρας ἄνθος καπηλεύουσαν ἀλλ' ἢ δι' ἔρωτα τοῦ συνιόντος ἢ διὰ τέκνων γένεσιν, ὅσιον θεσμῶν τῶν ἐπὶ τελείοις
113 γάμοις ἀξιοῦσθαι. πάνυ καλῶς διαταξάμενος ἕκαστα· πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ εἴασεν ἀχάλινον φέρεσθαι τὴν ἐπιθυμίαν ἀπαυχενίζουσαν, ἀλλ' ἐστείλατο τὸ σφοδρὸν αὐτῆς ἡμέρας τριάκοντα χαλάσας. δεύτερον δὲ

1 ἐπίησι S 2 εὐμόρφου — μὴ (3) om. S 3 αἰχμαλώτων G[3] ἐναπερύγῃς scripsi (cf. vol. IV 298,5): ἐναπερρυγεὶς S, ἐπαπερύγῃς CG[2] (v), ἐπανεγείρῃς ceteri πάθος] πλῆθος G[2] 5 ἐπικουφιεῖς S: ἐπικουφίσῃς CF, ἐπικουφίσεις ceteri (v) μὲν] μετὰ F[1], μὲν τὰς F[2] 6 τρίχας S (Clem. Al.): χαίτας ceteri (v) δ' S ἀπαμφιάσας A: ἐπαμφιέσας G[2], ἀπαμφιέσας ceteri (v) 7 δὲ SA: δ' ceteri ἐπιτρίψας A 8 ἀποδακρῦσαι S: δακρῦσαι ceteri (v) μετὰ SCG[1]G[2]: μετ' ceteri μετὰ ἀδείας post μητέρα transp. S 9 ⟨ἢ⟩ τεθνεώτων coni. Mang. ἢ] ἴσως οἷα S θανάτου SAH[2]: θανάτων ceteri 10 ἐν δουλείᾳ S: ἐπὶ δουλείαν AF, ἐπὶ δουλείᾳ ceteri (Turn.) ταύτην F νόμῳ] νομίμω C (v) 13 τοῦ] τούτου A συνιόντος S: συμβάντος ceteri (v) ὅσιον] ὁσίων S, ὅσον F[1], ἴσων F[2] 14 ⟨φαίνεται⟩ διαταξάμενος conicio διαταξάμενος ἕκαστα S: ἕκαστα διαταξάμενος ceteri (v) 15 εἶα F εἴασε χαλινον (sic) S ἀχάλινον — τὸ (16) om. F ἀπαυχενίζεσθαι S, ἀπαυ spat. 10 fere litt. G[1] 16 ἐστείλατο S: ἀνέστειλε HP (v), ἔστειλε ceteri ἡμέραις λ' S χαλάσας S: ἐάσας ceteri (v)

2sqq. Deut. 21,10—13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 257 *sqq.* 3sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ναὶ μὴν καὶ τῇ αἰχμαλώτῳ οὐ πρὸς ὕβριν ὁμιλεῖν κελεύει, ἀλλὰ τὰς λ' ἡμέρας ἐπιτρέψας, φησί, πενθῆσαι οὓς (ὡς cod., corr. Mang.) βούλεται, μεταμφιάσας ὕστερον ὡς γαμετῇ νόμῳ συνέρχου· οὔτε (οὐ conicio, οὐδὲ Dindorf) γὰρ ἐφ' ὕβρει τὰς συνουσίας οὐδὲ μὴν διὰ μισθαρνίαν ὡς ἑταίρας ἀλλ' ἢ διὰ μόνην τῶν τέκνων τὴν γένεσιν γίνεσθαι τὰς ὁμιλίας ἀξιοῖ. ὁρᾷς φιλανθρωπίαν μετ' ἐγκρατείας; τῷ ἐρῶντι κυρίῳ τῆς αἰχμαλώτου γεγονότι οὐκ ἐπιτρέπει χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ, ἀνακόπτει δὲ τὴν ἐπιθυμίαν διαστήματι μεμετρημένῳ καὶ προσέτι ἀποκείρει τῆς αἰχμαλώτου καὶ τὰς τρίχας, ἵνα τὸν ἐφύβριστον δυσωπήσῃ ἔρωτα· εἰ γὰρ λογισμὸς ἀναπείθει γῆμαι, καὶ γενομένης αἰσχρᾶς ἀνθέξεται.

τὸν ἔρωτα βασανίζει, πότερον ἐπιμανὴς καὶ ἀψίκορος καὶ ὅλος τοῦ πάθους
ἐστὶν ἢ μετέχει τῆς καθαρωτέρας ἰδέας, ἀνακεκραμένου λογισμοῦ· λογισμὸς
γὰρ πεδήσει τὴν ἐπιθυμίαν οὐδὲν ὑβριστικὸν ἐάσας αὐτὴν ἐξεργάσασθαι,
ἀλλὰ τὴν μηνιαίαν προθεσμίαν ἐπισχεῖν. τρίτον δὲ ἐλεεῖ τὴν αἰχμά- 114
λωτον, εἰ μὲν παρθένος ἐστίν, ὅτι γονεῖς οὐκ ἐγγυῶσι τὴν εὐκταιοτάτην
ἁρμοζόμενοι σύνοδον, εἰ δὲ χήρα, διότι τοῦ κουριδίου στερομένη πεῖραν
ἑτέρου μελλήσει λαβεῖν, καὶ ταῦτ' ἐπανατειναμένου τὸν δεσποτικὸν φόβον,
κἂν ἰσότητα ἐπιτηδεύῃ· τὸ γὰρ ὑπακοῦον ἀεὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος, κἂν
ἡμερώτερον ᾖ, δέδιεν ἰσχύν. ἐὰν δέ τις τῆς ἐπιθυμίας ἀποπληρωθεὶς 115
καὶ διακορὴς γενόμενος μηκέτι κοινωνεῖν ὁμιλίας ἀξιοῖ τῆς πρὸς τὴν
αἰχμάλωτον, οὐ ζημιοῖ μᾶλλον αὐτὸν ἢ νουθετεῖ καὶ σωφρονίζει πρὸς
βελτίωσιν ἠθῶν· κελεύει γὰρ μήτε πιπράσκειν μήτ' ἔτι δούλην ἔχειν,
ἀλλὰ χαρίζεσθαι μὲν ἐλευθερίαν αὐτῇ, χαρίζεσθαι δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς
οἰκίας ἀπαλλαγὴν ἀδεᾶ, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελθούσης ἐξ ἔριδος,
οἷα φιλεῖ, κατὰ ζηλοτυπίαν πάθῃ τι τῶν ἀνηκέστων, ἅμα καὶ τοῦ
δεσπότου καινοτέροις φίλτροις ὑπηγμένου καὶ τῶν παλαιοτέρων ἀλογοῦντος.

---

1 βασανίζει SC[2]AG[1]: βασανίζειν ceteri 2 μετέχει] μέχρι H[1]P τῆς] τε F καθαρωτέρας S: καθαρωτάτης ceteri (v) εἰδέας S ἀνακεκραμένος λογισμῷ G[1] λογισμὸς] λογισμοῖς G[2] 3 πεδήσῃ F ἐασάμενος A, αὐτὴν ἐάσας transp. CG[2] ἐξεργάσασθαι S: ἐργάσασθαι ceteri (v) 4 ἐπισχών coni. Mang. ἐλεεῖ S: ἐλεεῖν CG[2], ἐλθεῖν FHP, εἰς λήθην ἐλθεῖν A, om. in lac. G[1] 6 ἁρμοζόμενοι σύνοδον S: σύνοδον ἁρμοζομένη F, σύνοδον ἁρμοζομένην ceteri (Turn.) τοῦ κουριδίου S: τοῦ om. ceteri (Turn.) στερομένη CG[2]: στερουμένη ceteri (v) 7 μελλήσει λαβεῖν SCG[2]: λαβεῖν μελλήσει G[1]HP (v), λαβεῖν μελήσει AF ταῦτ' SA: ταῦτα ceteri ἐπανατειναμένους G[2]H τὸν S: ἔτι C (v), om. A, ἐπὶ ceteri 8 pr. κἂν] καὶ S ἐπιτηδεύει SF τὴν om. A 9 ἡμερώτερον AG[1]HP: ἡμερώτερος SCG[2]F (v) ᾖ] ἢ G[2] δέδειεν S: δέδοικεν ceteri (v) ἀποπληρωθῇς S (-θεὶς scripsi): πληρωθῇ F, πληρωθεὶς ceteri (v) 10 διακορὴς] διάκορος S, ἀκορὴς G[2], ἀκορῆς C[1], corr. C[2] τὴν] τὸν Turn. 11 μᾶλλον SHP: μάλιστα ceteri (Turn.) αὐτὸν om. S 12 ἠθῶν SG[1]G[2]: ἐθῶν ceteri (Turn.) γὰρ] δὲ A μήτε ἔτι C 13 αὐτῇ] ἑαυτῇ G[2] 14 οἰκίας] οἰκετίας coni. Mang. ἀδεᾶ, ὡς S: ἀδεῶς ceteri (Turn.) 15 πάθει S 16 καινοτέροις] καὶ νεωτέροις A ὑπιγμένου S[1], ι in ει corr. S[2] καὶ — ἀλογοῦντος om. C, om. in lac. G[1] τῶν παλαιοτέρων ἀλογοῦντος S: τῶν παλαιοτέρων G[2], τῶν παλαιτέρων HP, τοῖς παλαιοτέροις A, καταφρονοῦντος τῶν παλαιτέρων F mg H (v)

---

9 sqq. Deut. 21,14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *259.* 9 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔπειτα ἐάν τις τῆς ἐπιθυμίας κατάκορος γενόμενος μηκέτι κοινωνεῖν τῇ αἰχμαλώτῳ καταξιώσῃ, μηδὲ πιπράσκειν ταύτην ἐξεῖναι διατάττεται, ἀλλὰ μηδὲ ἔτι θεράπαιναν ἔχειν· ἐλευθέραν δὲ εἶναι καὶ τῆς οἰκετείας ἀπαλλάττεσθαι βούλεται, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελθούσης πάθῃ τι τῶν κατὰ ζηλοτυπίαν ἀνηκέστων.

116 (15.) Ἕτερα δ' ἐφ' ἑτέροις ἐπαντλῶν ὠσὶ φιληκόοις εἰς ἡμερότητα
προστάττει, κἂν ἐχθρῶν ὑποζύγια ἀχθοφοροῦντα τῷ βάρει πιεσθέντα
προπέσῃ, μὴ παρελθεῖν, ἀλλὰ συνεπικουφίσαι καὶ συνεγεῖραι, πόρρωθεν
ἀναδιδάσκων τὸ μὴ τοῖς ἀβουλήτοις τῶν ἐχθρανάντων ἐφήδεσθαι, βαρύ-
μηνι πάθος ἐπιχαιρεκακίαν εἰδώς, ἀδελφὸν ὁμοῦ καὶ ἀντίπαλον φθόνου,
συγγενὲς μὲν ὅτι ἐκ πάθους ἑκάτερον καὶ γένοιτ' ἂν ἄμφω περὶ τῶν
αὐτῶν προσερχόμενα καὶ μόνον οὐ κατακολουθοῦντα ἀλλήλοις, ἀντίπαλον
δὲ ὅτι ὁ μὲν ἐπὶ τοῖς τοῦ πέλας ἀγαθοῖς λύπην, ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς τοῦ
117 πλησίον κακοῖς ἡδονὴν ἀπεργάζεται. κἂν πλανώμενον μέντοι, φησίν,
ἐχθροῦ τινος | ἴδῃς ὑποζύγιον, τὰ τῆς διαφορᾶς παραλιπὼν ὑπεκκαύματα p. 395 M.
βαρυτέροις ἤθεσιν ἀπαγαγὼν ἀπόδος. οὐ γὰρ ἐκεῖνον μᾶλλον ὀνήσεις ἢ
σεαυτόν, ἐπειδὴ τῷ μὲν ἄλογον ζῷον καὶ οὐδενὸς ἴσως ἄξιον περιγίνεται,

1 tit. περὶ ὑποζυγίου καταπεσόντος add. S mg G^2 ἐφ' om. S ἐφ' ἑτέρων F ὠσὶ] ὡσεὶ G^2, ὡς S φιλικόοις S^1, corr. S^2 εἰς ἡμερότητα S: εἰς om. ceteri (v) 2 πιαισθέντα S, πιεσθέντα om. H 3 προπέσῃ — τοῖς (4) om. F προπέσῃ Wendl.: προσπέσῃ codd. (v) συνεπεγεῖραι S 4 τὸ δὲ μὴ A τῶν ἐχθρανάντων A: om. ceteri (Turn.); τῶν ἐχθρῶν conicio (cf. Clem. Al.), τῶν ἐχθαράντων coni. Wendl. 5 ἐπιχαιρεκακία S, τὴν ἐπιχαιρεκακίαν FP (Mang.), τὴν χαιρεκακίαν H^2 (Turn.) ἀδελφὸν ὁμοῦ καὶ S: om. ceteri (Turn.) 6 συγγενεσμένον (sic) G^2 ὅτι S: om. G^2, οὖν G^1, ὃν ceteri (Turn.) ἐκ πάθους] τὸ πάθος G^1 6.7 περὶ τῶν αὐτῶν S: om. ceteri (v) 7 προσερχόμενον S, συνερχόμενα G^1; προσεχόμενα coni. Mang. μόνον οὐ κατακολουθοῦντα $AG^1G^2H^1P$: μονονοὺ κατακολουθοῦντας F, μονονοὺκ ἀντακολουθοῦντα CH^2(v), μόνον συγκατακόλουθα S ἀλλήλοις SG^1: ἐκείνοις ceteri (Turn.) 8 ὁ μὲν SG^1H^2: ἡ μὲν ceteri λυπεῖν G^2 δ' S post ἡ δὲ add. χαρὰν H^2 (v) ἐπὶ S (Clem. Al.): om. ceteri (Turn.) 9 ἡδονὴν ἀπεργάζεται SAG^1: χαρὰν ἀπεργάζεται F, ἀπεργάζεται (om. ἡδονὴν) CG^2, κατεργάζεται HP (ἡδονὴν add. P^2) tit. περὶ πλανωμένου ὑποζυγίου add. S, περὶ ὑποζυγίου πλανωμένου mg G^2 10 ἴδοις F παραλιπὼν SD^K (Clem. Al.): καταλιπὼν ceteri (v) 11 βαρυτέροις ἤθεσιν ante τὰ (10) transp. D^K ἐκείνω S 11. 12 ὀνήσεις εἰς αὐτὸν G^2 12 σεαυτόν SD^K: σαυτόν ceteri τῷ] τὸ $SF^1H^1D^K$ ζῷον ἄλογον transp. D^K ἴσως om. D^K

2 Exod. 23,5. Deut. 22,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 275.* 2sqq. pergit *Clem. Alex. l. l. p. 476 P.* τί δέ; καὶ ἐχθρῶν ὑποζύγια ἀχθοφοροῦντα συνεπικουφίζειν καὶ συνεγείρειν προστάσσει, πόρρωθεν διδάσκων ἡμᾶς ὁ κύριος ἐπιχαιρεκακίαν μὴ ἀσπάζεσθαι μηδὲ ἐφήδεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα τούτοις ἐγγυμνασαμένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν προσεύχεσθαι διδάξῃ· οὔτε γὰρ φθονεῖν καὶ ἐπὶ τοῖς τοῦ πέλας ἀγαθοῖς λυπεῖσθαι προσῆκεν οὔτε μὴν ἐπὶ τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς ἡδονὴν καρποῦσθαι. 9 Exod. 23,4. Deut. 22,1.
9—301,1 D^K fol. 73r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ τῶν ἀρετῶν: ἐὰν πλανώμενων μέντοι, ὁ νόμος φησίν, ἐχθροῦ τινος ἴδῃς ὑποζύγιον — καλοκἀγαθία. 9sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* κἂν πλανώμενον μέντοι, φησίν, ἐχθροῦ τινος ὑποζύγιον εὕρῃς, τὰ τῆς διαφορᾶς παραλιπὼν ὑπεκκαύματα ἀπαγαγὼν ἀπόδος· τῇ γὰρ ἀμνηστίᾳ ἕπεται ἡ καλοκἀγαθία καὶ ταύτῃ ἡ τῆς ἔχθρας διάλυσις. ἐντεῦθεν εἰς ὁμόνοιαν καταρτιζόμεθα, ἡ δὲ εἰς εὐδαιμονίαν χειραγωγεῖ.

σοὶ δὲ τὸ μέγιστον καὶ τιμιώτατον τῶν ἐν τῇ φύσει, καλοκἀγαθία.
ἕπεται δὲ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ὥσπερ σκιὰ σώματι καὶ ⟨ταύτῃ⟩ τῆς ἔχθρας 118
διάλυσις· ὅ τε γὰρ εὖ πεπονθὼς ἄκων ἄγεται πρὸς τὸ ἔνσπονδον χάριτι
δουλωθείς, ὅ τε ὠφεληκὼς συμβούλῳ χρώμενος καλῇ πράξει σχεδὸν ἤδη
πρὸς καταλλαγὰς τὴν διάνοιαν τέτραπται. τοῦτο δὲ μάλιστα βούλεται 119
διὰ πάσης τῆς νομοθεσίας ὁ ἱερώτατος προφήτης κατασκευάζειν, ὁμόνοιαν,
κοινωνίαν, ὁμοφροσύνην, κρᾶσιν ἠθῶν, ἐξ ὧν οἰκίαι καὶ πόλεις ἔθνη τε
καὶ χῶραι καὶ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος εἰς τὴν ἀνωτάτω προέλθοιεν
εὐδαιμονίαν. ἀλλ' ἄχρι μὲν τοῦ παρόντος ταῦτ' εἰσὶν εὐχαί· γενήσεται 120
δέ, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω, καὶ ἔργα ἀψευδέστατα, τοῦ θεοῦ παρασχόντος
ὥσπερ ἐτησίους καρποὺς εὐφορίαν ἀρεταῖς, ὧν μὴ ἀμοιρήσαιμεν οἱ τὸν
πόθον αὐτῶν σχεδὸν ἀπὸ πρώτης ἡλικίας περιφέροντες.

(16.) Ἃ μὲν οὖν ἐπ' ἐλευθέροις ἔγνω, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις 121
ἐστὶ παραπλήσια. συνῳδὰ δ' ὡς ἔοικε καὶ περὶ δούλων νομοθετεῖ,
πάλιν τῶν συντεινόντων εἰς ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν καὶ τούτοις
μεταδιδούς. θῆτας μὲν οὖν ἕνεκα χρείας τῶν ἀναγκαίων ὑποβεβληκότας 122
ἑαυτοὺς ἄλλων ὑπηρεσίαις οἴεται δεῖν ἀνάξιον μηδὲν ὑπομένειν τῆς

1 σοὶ] οἱ S τὸ] τὸν S τιμιώτατον] τελειότατον D[K] ἐν S: ἐπὶ ceteri
2 ἕπεται S (Clem. Al.): ἕψεται G[1], διέξεισι C (Turn.), διέξειμι ceteri κατὰ om. H
σώματος FL[2] (Turn.) ταύτῃ addidi (cf. Clem. Al.) 3 διαλύσεις FHP
ἄγεται ἄκων transp. A 4 τε S: τ' ceteri συμβούλῳ SH[2]: συμβόλῳ ceteri
(sed βουλευομένῳ F) πράξει om. in lac. G[1] 5 τέτραπται S: τέταται CH[2]
(Turn.), τέτακται ceteri τοῦτο] ταῦτα conicio βουλεύεται F
6 τῆς S: om. ceteri (v) ὁ om. G[2] 8 ἀνθρώπων S: τῶν ἀνθρώπων ceteri (v)
προσέλθοιεν S 9 εὐχαί om. F 10 δ' S, δὲ καὶ F ὥς γε CG[1]:
ὥστε S, ὥς γ' ceteri καὶ om. S ἀψευδεστατου (sic) θεοῦ S
11 ἐτησίους καρποὺς S: ἐτησίοις καρποῖς ceteri (v) ἀρεταῖς S: ἀρετῆς ceteri (v);
ἀρετῶν coni. Mang. ὧν] ὡς F μὴ ἀμοιρῆσαι μὲν A, μὴ ἀμοιρησάμενοι P,
μὴ μοιρησάμενοι G[2], οὐκ εὐμοιρησάμενοι C οἱ] ὅτι S, om. F (CG[2]P)
τὸν om. Mang. 12 περιφέροντος G[2]H[1]P, περιφέρομεν C (Turn.) 13 ἐλευθέροις SA: ἐλευθερίας ceteri (Turn.) ταῦτα om. G[2]FHP, om. in lac. G[1]
14 ἔστι S: om. ceteri (v) tit. περὶ δούλων add. S δὲ CAG[2]
ἔοικεν CF περὶ S: τὰ A, τὰ περὶ ceteri (v); ἃ περὶ conicio 15 πάλιν τῶν S:
πάντων τῶν CH[2] (v), πάντων ceteri συνόντων in textu S, συντεινόντων mg S
pr. καὶ om. G[1] φιλανθρωπίας G[1] 16 μεταδιδούς S: μεταδούς ceteri (v)
θῆτας CG[2]: ὄντας S, τοὺς ceteri (v) οὖν om. F 17 αὐτοὺς S
ἀνάξιον· μηδὲν SCG[2]: μηδὲν ἀνάξιον (ἄξιον A) ceteri (v) τῆς] τοῖς S

16 sqq. Lev. 25,39. 40. Exod. 21,2. Deut. 15,12. 16 sqq. *Clem. Alex. l. l.* ἔτι τοὺς ⟨ἐπὶ⟩ τροφῇ δουλεύοντας ἀτιμάζεσθαι κωλύει, τοῖς τε ἐκ δανείων καταδουλωθεῖσιν ἐκεχειρίαν τὴν εἰς πᾶν δίδωσιν ἐνιαυτῷ ἑβδόμῳ.

ἐκ γένους ἐλευθερίας, παραινῶν τοῖς τυγχάνουσι τῆς διακονίας εἰς τὸ τῆς τύχης ἀτέκμαρτον ἀφορᾶν καὶ λαμβάνειν αἰδῶ τῆς μεταβολῆς· τοὺς δ' ἐξ ἐφημερινῶν δανείων χρεώστας τὸ τῆς προσβολῆς ὄνομα καὶ πάθος ὑποδύντας ἢ καὶ τοὺς ἀνάγκῃ βιαστικωτέρᾳ γενομένους ἐξ ἐλευθέρων δούλους οὐκ εἰς ἅπαν κακοπραγεῖν ἐᾷ διδοὺς ἐκεχειρίαν τούτοις τὴν
123 εἰς ἅπαν ἐνιαυτῷ ἑβδόμῳ. τοῖς μὲν γὰρ δανεισταῖς οὐ κομισαμένοις τὸ χρέος ἢ τρόπον ἕτερον κτησαμένοις τοὺς πρότερον ἐλευθέρους ἐξαρκεῖ, φησί, χρόνος εἰς ὑπηρεσίαν ἑξαετία· οἱ δὲ μὴ γένει δοῦλοι χρηστῆς ἐλπίδος μὴ εἰς ἅπαν ἀμοιρείτωσαν, ἀλλ' ἴτωσαν ἐπὶ τὴν παλαιὰν
124 ἄδειαν, ἧς διὰ καιροὺς ἀβουλήτους ἐστέρηντο. κἂν ἐκ τριγονίας μέν,
| φησί, δοῦλος ἑτέρου φόβῳ δεσποτικῶν ἀπειλῶν ἢ συνειδήσει τινῶν p. 396 M.
ἁμαρτημάτων ἢ μηδὲν ἠδικηκώς, ἀμειλίκτῳ καὶ ὠμοθύμῳ χρώμενος ἄλλως δεσπότῃ, πρὸς ⟨σὲ⟩ καταφύγῃ τευξόμενος ἐπικουρίας, μὴ περιίδῃς· ἐκδιδόναι γὰρ ἱκέτας οὐχ ὅσιον, ἱκέτης δὲ καὶ ὁ δοῦλος ὥσπερ εἰς ἱερὸν τὴν σὴν ἑστίαν καταπεφευγώς, ἐν ᾗ δίκαιόν ἐστιν ἀσυλίας τυγχάνειν, μάλιστα μὲν εἰς ἀδόλους ἐλθὼν καταλλαγὰς τὰς χωρὶς ἐνέδρας,

---

1 ἐκ γένους S: εὐγενοῦς ceteri (v)   διακονίας] δουλείας A   2 τύχης] ψυχῆς S
3 ἐφημερίας S, ἡμερινῶν A   προσβολῆς SA: προβολῆς HP, περιβολῆς CG² (v), παραβολῆς F (prob. Mang.), δουλείας G¹   4 ἢ] εἰ S   βιαστικώτερον F
5 τούτοις τὴν S: om. ceteri (v)   6 εἰσάπαν ante ἐκκεχειρίαν (5) transp. A
οὐ om. F   κομισομένοις S   7 ἢ τρόπον S: ἢ τοῖς τρόπον G¹, πρὸ τῶν A, πρὸς τὸν ceteri (Turn.)   ἕτερον] πρότερον A   κτησαμένοις] χρησαμένων A   8 ἐξαρκεῖ codd.: ἀρκεῖ v   ἑξαετίας A, ἑξαετής G¹   οἱ δὲ μὴ γένει δοῦλοι S: οἵ τε μὴν δοῦλοι F, οἵ γε μὴν δοῦλοι ceteri (v)   9 χρηστῆς ἐλπίδος S: χρηστῆς CG², χρηστῶν ceteri (v)   εἰς ἅπαν μὴ transp. G¹   ἤτωσαν S (ἴτωσαν scripsi): ἰέτωσαν ceteri (v)   10 ἐστέρηντο SA: ἐστέρηνται ceteri (v)   κἂν] καὶ AHP, καὶ εἰ G¹   ἐκ τριγονίας om. in lac. G¹   τριγωνίας G², τριγενείας S
μέν om. C   11 δεσποτικῶ G²   12 ἢ add. SG¹: om. ceteri (Turn.)
καὶ ὠμοθύμῳ S: om. ceteri (Turn.)   13 ἄλλω S, ἀλλ' ὡς G²HP   πρὸς σὲ καταφύγῃ scripsi: προσκαταφύγη S, καταφυγῇ χρῆται ceteri (v)   τευξόμενος S: ὡς τευξόμενος CG² (v), προστευξόμενος ceteri   περιίδῃς S: περιίδητε ceteri (v)
14 ἐκδιδόναι S (Clem. Al.): προδιδόμεναι G², προδιδόναι ceteri (v)   οἰκέτας G¹G²HP
14. 15 ὥσπερ εἰς ἱερὰν G¹ (ἱερὸν recte coni. Mang.): ὥσπερ ὡς ἱερῶ S, ὥσπερ εἰς AFHP (v), ὥσπερ G², ὡς πρὸς C   15 τὴν σὴν ἑστίαν SCG¹G²: σὴν ἑστίαν AHP (Turn.), τὴν ἑστίαν F (Mang.)   δίκαιος coni. Wendl.   16 ἀδόλους] ἀλόγους S
ἐλθὼν καταλλαγὰς S: καταλλαγὰς ἐλθόντα ceteri (v)   τὰς S: om. ceteri (v)
χωρὶς ἐνέδρας om. G¹

10sqq. Deut. 23,15. 16.   14 pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀλλὰ καὶ ἱκέτας ἐκδιδόναι εἰς κόλασιν κωλύει.

εἰ δὲ μή, τὸ γοῦν πανύστατον πραθείς· ἀλλαγαὶ γὰρ αἱ τῶν δεσποτῶν ἄδηλον ὅπου τὴν ῥοπὴν ἕξουσι, τοῦ δ' ὁμολογουμένου κουφότερον τὸ ἄδηλον κακόν.

(17.) Ταῦτα μὲν οὖν περὶ οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων καὶ φίλων καὶ 125 ἐχθρῶν καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων καὶ συνόλως ἀνθρώπων νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἐπιεικὲς καὶ ἥμερον καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀλόγων ζῴων φύσιν ἄγει μεταδιδοὺς καὶ τούτοις, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς εὐμενοῦς ἀρύσασθαί τινος χρηστοῦ. κελεύει γὰρ ἐν ταῖς ἡμέροις ἀγέλαις, κατά τε ποίμνας καὶ 126 αἰπόλια καὶ βουκόλια, τῆς παραχρῆμα τῶν γεννωμένων ἀπολαύσεως ἀπέχεσθαι, μήτε πρὸς ἐδωδὴν μήτε ἐπὶ προφάσει θυσιῶν λαμβάνοντας. ὠμῆς γὰρ ὑπέλαβεν εἶναι ψυχῆς, ἐφεδρεύειν ἀποχυϊσκομένοις εἰς ἀνυπέρθετον διάζευξιν ἐγγόνων τε αὖ καὶ μητέρων ἕνεκα γαστρὸς ἡδονῆς, μᾶλλον δὲ ἀηδίας ἐκτόπου τινὸς [ψυχῆς] καὶ παρηλλαγμένης. φησὶν 127 οὖν τῷ βιωσομένῳ κατὰ τὴν ἱερωτάτην αὐτοῦ πολιτείαν· „ὦ γενναῖε, πολλή τίς ἐστιν ἀφθονία σοι τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν, οἷς μέμψις οὐ παρέπεται· συγγνωστὸν γὰρ ἂν ἦν ἴσως, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἀβουλήτων

1 πανύστατον S: σπανιώτατον ceteri (Turn.) πραθείς] προσθείς F, πραθέντα G[1] ἀλλαγαὶ γὰρ αἱ τῶν S: ἀλλά τε γὰρ τὸ A, ἀλλάττεται· τὸ γὰρ C, ἀλλάττεται γὰρ τὸ ceteri (Turn.) 2 ὅπου] ὂν ὅπη G[1] ῥοπὴν] ῥωὴν G[2] ἕξουσιν S ὡμολογημένου HP 4 tit. διὰ τί προστάσσει τὰ γεννήματα τῶν ζώων μὴ θύειν πρὸ ς' ἡμερῶν add. S καὶ ante φίλων om. CG[2] 5 καὶ ante δούλων om. C, καὶ δούλων om. S 6 δ' A ἀλόγων] ἄλλων G[2] ζώων SCG[2]: om. ceteri (v) φύσιν ἄγει SG[1]: τείνει φύσιν ἀεὶ F (Mang.), φύσιν ἀεὶ ceteri (Turn.); φύσιν ἀποτείνει coni. Wendl. 7 μεταδιδοὺς] μετὰ αἰδοῦς G[2] ὥσπερ] ὡς καθάπερ conicio εὐμενοῦς] ἀενναοῦς (ἀενάου?) coni. Mang. 7. 8 τι χρηστόν G[1] 8 ἐν ταῖς SFG[1]: ἔν τε ceteri (Turn.) ἡμέραις HP τὰς ποίμνας S 9 αἰπόλια SFG[1]H[2]: ἐπαύλεις C, ἐπαύλια ceteri τῶν om. A 10 μήτε ... μήτε] μηδ' ... μηδ' S πρὸς] εἰς S ἐπὶ προφάσει S (Clem. Al.): ἐπὶ om. ceteri (v) 11 εἰς S: om. ceteri (v) 12 αὖ om. G[1]HP 13 δ' A ἀηδίας S: om. in lac. G[1], ἀΐδιον F, ἀϊδίου ceteri (Turn.) ἐκτόπου τινὸς ψυχῆς S: ψυχῆς ἐκτόπου τινὸς ceteri ψυχῆς seclusit Mang. παρηλλαγμένην G[2], παρηλλαγμένου F 14 τῷ βιασαμένῳ AFHP 15 σοι τῶν CG[1]G[2]: σίτων S, τῶν (om. σοι) AFHP 15. 16 οἷς μέμψις οὐ παρέπεται om. S 16 ἂν om. G[2] ἦν om. F

8 Exod. 22,30. Lev. 22,27. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 236* κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῷον αὐθημερὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ ταὐτό, οὐδ' ἄλλως δὲ πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. 8 sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 477 P.* ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ Πυθαγόρας τὸ ἥμερον τὸ περὶ τὰ ἄλογα ζῷα παρὰ τοῦ νόμου εἰληφέναι. αὐτίκα τῶν γεννωμένων κατά τε τὰς ποίμνας κατά τε τὰ αἰπόλια καὶ βουκόλια τῆς παραχρῆμα ἀπολαύσεως ⟨ἀπέχεσθαι⟩, μηδὲ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν ⟨λαμβάνοντας⟩, διηγόρευσεν, ἐκγόνων τε ἕνεκα καὶ μητέρων, εἰς ἡμερότητα τὸν ἄνθρωπον κάτωθεν ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων ἀνατρέφων.

δομῇ καθαιροῦντες, δι' ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς ὠμότητα γενέσει
133 φθορὰν καὶ ζωῇ θάνατον ἐπιτειχίζοντες. ἢ οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι τῷ πάντα ἀρίστῳ νομοθέτῃ δι' ἐπιμελείας ἐγένετο μηδὲ τῶν ἀλόγων τὰ ἔγγονα διαζευχθῆναι τῆς τεκούσης, ἄχρις ἂν γαλακτοτροφηθῇ; τὸ πλέον, ὦ γενναῖοι, δι' ὑμᾶς, ἵν', εἰ καὶ μὴ τῇ φύσει, μαθήσει γοῦν ἀναδιδάσκησθε τὸ φιλοίκειον, εἰς ἄρνας καὶ ἐρίφους ἀποβλέποντες, οἳ ἐν ἀφθόνοις χορηγίαις τῶν ἀναγκαίων τρυφᾶν οὐ κεκώλυνται, τῆς φύσεως μὲν τοιαῦτα παρασκευασαμένης ἐν ἐπιτηδειοτάτοις χωρίοις, ἐξ ὧν εὐμαρεῖς τοῖς δεησομένοις αἱ ἀπολαύσεις γενήσονται, νομοθέτου δὲ μετὰ πολλῆς προμηθείας ἐφορῶντος, ἵνα μηδεὶς ἐμποδίζῃ τὰς εὐεργέτιδας καὶ σωτηρίους τοῦ θεοῦ δωρεάς.

134 (18.) Βουλόμενος δὲ πολυτρόποις ἰδέαις τὰ ἡμερότητος καὶ ἐπιεικείας σπέρματα ταῖς διανοίαις ἐγκατασπείρειν ἄλλο τίθησι διάταγμα συγγενὲς τοῖς προτέροις, ἀπαγορεύων ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ | συγκαταθύειν p. 398 M.
μητέρα καὶ ἔγγονον· καὶ γὰρ εἰ θυτέον, ἀλλ' οὖν ἐν χρόνοις γε διαφέρουσιν· ὑπερβολὴ γὰρ ἀγριότητος τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως μετὰ

1 δι' ἀνημέρου καὶ ἀττιθάσου ψυχῆς ὠμότητα S: οἱ ἀνήμεροι καὶ ἀτίθασοι (-σσοι AFH) ψυχῆς ὠμότητι ceteri (v)   1. 2 γενέσει φθορὰν S: γεννητικῆ φθορᾶς F, γενηταὶ φθορᾶς ceteri (Turn.)   2 καὶ S: om. ceteri (Turn.)   ζωὴν θανάτω G^1 ὁρᾶται G^1 ὅτι om. A   πάντ' A, πάντων HP (Turn.)   3 μηδὲν S   4 ἄχρι C^1G^2 πλέον] πλεῖστον A   5 εἰ καὶ μὴ S: εἰ μὴ καὶ ceteri (Turn.)   τῇ om. S   ἀναδιδάσκεσθαι A   6 ἐρήφους S   ἀφθονίαις G^2 7 τῆς φύσεως F mg H, φύσεως AG^1P: ὡς CG^2H, ἄλλως S   7. 8 τοιαῦτα S: αὐτὰ ceteri (αὐτὰς v)   8 παρασκευασαμένοις CG^2H, παρεσκευασμένους S   9 δεηθησομένοις S, δεομένοις CG^2 δὲ] δ' εἰ S   10 προμηθείας G^1: προνοίας C, ἀκριβείας S, προθυμίας ceteri (v)   12 titulum tamquam novi opusculi h. l. add. S: Φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν· περὶ ἡμερότητος καὶ ἐπιεικείας· περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐν ἡμέρα τῆ αὐτῆ θύειν μητέρα καὶ ἔγγονον· διὰ τί ἔγκυον ζῶον προστάσσει μὴ θύεσθαι, tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἡμέρα τῆ αὐτῆ θύειν μητέρα καὶ ἔγγονον add. mg G^2 πολυτρόποις ἰδέαις post σπέρματα (13) transp. HP (v)   εἰδέαις S   ἡμερότατα F^1, ἡμερώτατα F^2 13 ἐγκατασπεῖραι (sic) ταῖς διανοίαις transp. HP (v)   14 προτέροις ἀπαγορεύων ἡμέρα τῆ αὐτῆ S (Clem. Al.): ἀπαγορεύων— αὐτῇ om. G^1, προτέροις—αὐτῇ om. ceteri (Turn.)   συγκαταθύειν S (Clem. Al.): μὴ καταθύειν ἅμα G^1, καταθύειν ceteri (Turn.)   post καταθύειν add. τολμῶσι AP^2 15 post ἔγγονον add. ἐθέλουσι FL (Turn.)   θυτέον S: θυτὸν ceteri (Turn.)   ἐν χρόνοις γε S: γε ἐν χρόνοις ceteri (v)   16 γενέσεως S: γενήσεως A, γεννήσεως ceteri (v)

14 Lev. 22,28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 236* (supra p. 303,8).   14 pergit *Clem. Alex. l. l. p. 478 P.* πάλιν αὖ ὁ χρηστὸς νόμος ἀπαγορεύει ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ συγκαταθύειν ἔκγονον καὶ μητέρα.

τοῦ ζῳογονηθέντος ἡμέρᾳ μιᾷ κτείνειν. καὶ τοῦτο τοῦ χάριν; ἢ 135
γὰρ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν ἢ διὰ γαστρὸς ἀπόλαυσιν· εἰ μὲν οὖν ἕνεκα
θυσιῶν, ἐπέψευσται καὶ τοὔνομα· τὰ γὰρ τοιαῦτα σφάγια, οὐ θυσία.
τίς δὲ δὴ καὶ θεοῦ βωμὸς οὕτως ἀνίερα ἱερεῖα προσδέξεται; ποῖον δὲ
πῦρ οὐκ ἂν δίχα τμηθὲν ἐξ ἑαυτοῦ διασταίη φεῦγον τὴν ἐξ ἀμίκτου
πράγματος ἕνωσιν; οἶμαι ἂν αὐτὸ μηδὲ πρὸς βραχύτατον ὑπομεῖναι χρόνον,
ἀλλ' αὐτίκα σβεσθῆναι προνοίᾳ τινὶ τοῦ μὴ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἱερωτάτην
πνεύματος φύσιν ὑπὸ τῆς αἰρομένης φλογὸς μιαίνεσθαι. εἰ δὲ μὴ 136
θυσιῶν χάριν ἀλλὰ θοίνης, τίς οὐκ ἂν τῆς ὑπερφυοῦς γαστριμαργίας
ὀρέξεις προβάλλοιτο καινὰς καὶ παρηλλαγμένας; ἐκτόπους μὲν γὰρ
ἡδονὰς οἱ τοιοῦτοι μεταδιώκουσι. τίς δὲ ἡδονὴ κρεωφαγοῦσι, γεύ-
σασθαι σαρκῶν ἐν ταὐτῷ μητέρων καὶ ἐγγόνων; ὧν εἰ τὰ μέλη
τις ἀναμῖξαι θελήσειεν ἀναπείρων ὀβελοῖς, ἵν' ὀπτῶν ἐμφορήσαιτο, οὐκ
ἄν μοι δοκεῖ διατελεῖν ἥσυχα, ῥήξειν δὲ φωνὴν σχετλιάσαντα δι' ὑπερ-
βολὴν τοῦ καινουργηθέντος πάθους καὶ μυρία λοιδορήσεσθαι τῆς
λαιμαργίας τοῖς εὐτρεπίζουσιν ἄσιτον εὐωχίαν. ἀλλ' ὅ γε νόμος ἔξω 137

1 ζωογονηθέντος S: ζώου γεννηθέντος CG[2], γεννηθέντος ζώου ceteri (v) κτείνει S τοῦτο om. S 3 ἐπέψευσται SCG[2]: ἔψευσται ceteri (Turn.) τὰ om. S καὶ οὐ S 4 δὴ] δεῖ S, om. A βωμὸς om. in lac. G[1] προσδέξηται S (-εται scripsi): παραδέξαιτο ceteri (v) ποῖον S: τὸ ceteri (v) 5 οὐκ ἂν] κἂν S διατμηθὲν P αυτοῦ S φεύγων G[2] 6 αὐτὸ] το S χρόνον ὑπομεῖναι transp. HP (v) ἀπομεῖναι F 7 ἀλλ' αὐτίκα S: αὐτίκα δὲ ceteri (v) προνοία τινὶ S: τινὶ om. ceteri (v) 8 αἰρομένης S: καιομένης ceteri (v) 9 θοίνης] τροφῆς S τίς] τί S ὑπερφυᾶς C 10 ὀρέξεις G[1]: αἰτιάσεις A (ἑστιάσεις coni. Mang.), om. ceteri (v) προβάλοιτο C κενὰς L (Turn.), καινὰς γὰρ S ἐκτοπίους μὲν ἂν ἐκθύσαιτό τις ἡδονὰς S 11 οἱ τοιοῦτοι S: οἱ δ' οἱ τοιοῦτοι G[2], οἱ δὴ τοιοῦτοι ceteri (v) μεταδιώκουσι] διώκουσι F, μέντοι ἀδικοῦσι S κρεοφαγοῦσιν S, κρεηφαγοῦσι C 12 ἐν ταὐτῷ S: ἔκ τε ceteri (Turn.) μητέρων SC: τῶν μητέρων ceteri (v) τῶν ἐγγόνων G[1] ὧν S: om. ceteri (Turn.) 13 ἀναμίξας S θελήσειεν ἀναπείρων ὀβελοῖς om. S θελήσειεν CG[2]: θελήσει ceteri καὶ ἀναπείρων G[1] ὀβελοῖς, ἵν' scripsi: ὀβελοῖσιν CG[2]FHP, ὀβελοῖσι καὶ A, ὀβελίσκοις G[1] ἐμφορήσαιτο S: ἐμφορήσασθαι ceteri (v) 14 δοκεῖν S, δοκῆ (sed ῆ ex εῖ corr.) AF διατελέσειν SCG[2] (v) ἥσυχα CG[1]: ἡσυχῆ S, ἥσυχον ceteri ῥήξει A δὲ] τὲ S σχετλιάσαντα SCG[1]: σχετλιάσαν FH[2], σχετλιάσας AG[2]H[1]P (Turn.) 15 λοιδορήσεσθαι S: λοιδορήσασθαι ceteri 16 ἄσιτον S: ἄδεκτον F, ἄλεκτον ceteri (v) tit. διὰ τί ἔγκυον ζῶον προστάσσει μὴ θύεσθαι add. S, περὶ τοῦ μὴ θύειν τὰ ἔγκυα ζῶα mg G[2] ὅ γε νόμος] ὁ γενόμενος SG[2]

16 sqq. *Clem. Alex. l. l.* ἄντικρυς γοῦν καὶ ὅσα τῶν ζῴων κυοφορεῖ ὁ νόμος οὐκ ἐπιτρέπει ἄχρις ἂν ἀποτέκῃ σφαγιάζεσθαι, μακρόθεν ἐπισχὼν τὴν εὐχέρειαν τῶν εἰς ἄνθρωπον ἀδικούντων.

τῶν περιρραντηρίων ἐλαύνει καὶ ὅσα τῶν ζῴων κυοφορεῖ, μὴ ἐπιτρέπων ἄχρις ἂν ἀποτέκῃ σφαγιάζεσθαι, τὰ κατὰ γαστρὸς ἐν ἴσῳ τοῖς ἀποκυηθεῖσιν ἤδη λογισάμενος, οὐχ ἐπειδὴ τὴν ἴσην ἔλαχε τάξιν ἃ μηδ' εἰς φῶς πω προῆλθεν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μακρόθεν ἐπισχεῖν τὴν εὐχέρειαν
138 τῶν εἰωθότων πάντα φύρειν. εἰ γὰρ τὰ φυτῶν τρόπον ἔτι παραυξανόμενα καὶ μέρη νομιζόμενα τῶν κυόντων, νυνὶ μὲν ἡνωμένα, μηνῶν δὲ περιόδοις αὖθις ἀποσπασθησόμενα τῆς συμφυΐας, διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ γενήσεσθαι ζῷα φυλάττεται τῷ περὶ τὰς μητέρας ἀνεπιβουλεύτῳ, χάριν τοῦ μὴ τὸ λεχθὲν μίασμα συμβῆναι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὰ ἀποτεχθέντα καὶ καθ' αὑτὰ ψυχῆς καὶ σώματος μεμοιραμένα; πάντων γὰρ ἀνοσιώτατον ἐνὶ καιρῷ καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ ἔγγονον ὁμοῦ καὶ μητέρα κτείνειν.
139 ἐνθένδε μοι δοκοῦσιν ὁρμηθέντες ἔνιοι τῶν νομοθετῶν τὸν ἐπὶ ταῖς κατακρίτοις γυναιξὶν εἰσηγήσασθαι νόμον, ὃς κελεύει τὰς ἐγκύους, ἐὰν ἄξια θανάτου δράσωσιν, φυλάττεσθαι μέχρις ἂν ἀποτέκωσιν, ἵνα μὴ

---

1 pr. τῶν S: om. ceteri (v) θυσιῶν καὶ περιρραντηρίων A ἐλαύνειν F 2 ἀποτέκοι H 3 ἤδη S: om. ceteri (v) ἔλαχε τάξιν S: ἔλαχεν ἀξίαν ceteri (v) ἃ] ἂν S 4 πως S (πω scripsi): om. ceteri (v) προῆλθεν S: πρότερον ἦλθεν ceteri (v) 5 φύρειν] φέρειν A 5. 6 ἔτι παραυξόμενα S (ἔτι παραυξανόμενα scripsi): ἐμπεριαυξανόμενα ceteri (v); ἔτι περιεχόμενα coni. Mang. 6 μέρη S: μὴ ceteri (Turn.) κυόντων S C G^2: κυούντων ceteri (v) νῦν εἰ S (νυνὶ scripsi): νῦν ceteri (v) μὲν om. G^2 8 τοῦ ... ἀνεπιβουλεύτου S, τῷ ... εὐεπιβουλεύτῳ A χάριν S: om. ceteri (v) 10 καθαυτὰ S: κατ' αὐτὰ C G^2 (Turn.), κατὰ ταὐτὰ F, κατὰ ταῦτα A G^1 H P τῆς ψυχῆς C G^2 11 ἐνὶ καιρῷ] ἐν καιρῷ C^1 G^2, ἡλίῳ ενι S 12 ἔνθεν δέ S (ἐνθένδε recte Mang., cf. Clem. Al.): συνιέ[illegible]ναι F, συνιεῖν δὲ ceteri (Turn.) post νομοθετῶν add. ἐντεῦθεν G^1 τὸν] καὶ τὸν F L^2 (v), τὸν corr. ex τῶν S 13 εἰσηγεῖσθαι S ἐγγύους A P^2, ἐγγυούσας H P^1 ἐὰν S: om. C, κἂν A (Mang.), ἂν ceteri (Turn.) 14 δράσωσιν S: δρώσας C, δρῶσιν ceteri (v) φυλάττεσθαι S: om. G^2 H^1 P^1, μὴ ἀναιρεῖσθαι C, μὴ ἀποκτείνεσθαι A P^2, μὴ θανεῖν mg H^2 (v), μὴ ἀποθνήσκειν (post ἐγκύους l. 13) G^1, μὴ κτείνειν (post ἐγκύους) F

---

12 cf. Diodor. I 77,9 (de Aegyptiis) τῶν δὲ γυναικῶν τῶν καταδικασθεισῶν θανάτου τὰς ἐγκύους μὴ θανατοῦσθαι, πρὶν ἂν τέκωσι. καὶ τοῦτο τὸ νόμιμον πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέδειξαν, ἡγούμενοι παντελῶς ἄδικον εἶναι τὸ μηδὲν ἀδικῆσαν τῷ ἀδικήσαντι τῆς αὐτῆς μετέχειν τιμωρίας. Plut. de sera num. vind. 7 p. 552d τὸν δ' ἐν Αἰγύπτῳ νόμον ἆρ' οὐκ εἰκότως ὑμῖν ἀπογράψασθαι δοκοῦσιν ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων, ὃς κελεύει τὴν ἔγκυον, ἂν ἁλῷ θανάτου, μέχρι τέκῃ φυλάττειν; Ael. Var. Hist. V 18 ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή, ἐπεί τινα φαρμακίδα συνέλαβον καὶ ἔμελλον θανατώσειν, οὐ πρότερον αὐτὴν ἀπέκτεινεν, πρὶν ἢ ἀπεκύησεν. 12 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* (post verba ad p. 306,14 adnot.): ἐντεῦθεν καὶ Ῥωμαῖοι, εἴ καί τις ἔγκυος καταδικασθείη τὴν ἐπὶ θανάτῳ, οὐ πρότερον ἐῶσιν ὑποσχεῖν τὴν τιμωρίαν πρὶν ἢ ἐκτεκεῖν.

ἀναιρουμένων συναπόληται τὰ κατὰ γαστρός. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐπ' 140
p. 399 M. ἀνθρώπων | ταῦτα ἔγνωσαν· ὁ δὲ καὶ προσυπερβάλλων ἔτι ἄχρι καὶ
τῶν ἀλόγων ζῴων τὸ ἐπιεικὲς ἀπέτεινεν, ἵν' ἐν τοῖς ἀνομοιογενέσιν
ἀσκήσαντες πολλῇ τινι περιουσίᾳ χρώμεθα φιλανθρωπίας ⟨ἐν τοῖς ὁμογενέσι⟩, τοῦ μὲν λυπεῖν καὶ ἀντιλυπεῖν ἀλλήλους ἀπεχόμενοι, τὰ δ'
οἰκεῖα ἀγαθὰ μὴ θησαυροφυλακοῦντες, ἀλλ' εἰς μέσον προφέροντες
καθάπερ συγγενέσι καὶ ἐκ φύσεως ἀδελφοῖς τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν. ἔτι 141
τοίνυν τὸ μὲν ἔθνος ἐπὶ μισανθρωπίᾳ διαβαλλέτωσαν, τοὺς δὲ νόμους
ὡς ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα παραγγέλλοντας αἰτιάσθωσαν οἱ δεινοὶ συκοφάνται, φανερῶς οὕτως τῶν μὲν νόμων ἐλέου μεταδιδόντων καὶ ταῖς
τῶν θρεμμάτων ἀγέλαις, τοῦ δὲ ἔθνους ταῖς ἐκ πρώτης ἡλικίας νομίμοις
ὑφηγήσεσιν ὅσον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπειθὲς μεθαρμοζομένου πρὸς τὸ
τιθασόν. ἐπαποδύεται δὲ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ἐπαγωνίζεται πολύγονος ὢν 142
ἀρετῆς καί τινι εὐτροπίᾳ χρώμενος πρὸς τὰς καλὰς ὑφηγήσεις· κελεύσας
γάρ, πρὶν ἀπότιτθον γενέσθαι, μὴ ἀποσπᾶν τῆς τεκούσης μήτε ἄρνα
μήτε ἔριφον μήτε ἄλλο τι τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις, καὶ προσδιαταξάμενος
μηδὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κτείνειν μητέρα καὶ ἔγγονον, ἐπιδαψιλεύεται

---

1 τὰ SC: καὶ τὸ A, τὸ ceteri (v)   2 ταῦτ' A   pr. καὶ om. AHP (v)   ἔτι S: om. ceteri (v)   ἄχρι] ἃ χρὴ S   3 ἀπέτεινεν Clem. Al.: ἐπέτεινεν S, ἐπιτείνειν H^1P, ἐπιτείνει H^2 (v), ἀποτείνει ceteri   ἐν τοῖς ἀνομοιογενέσιν S (Clem. Al.): ἐν τοῖς νόμοις πᾶσιν (πάντες G^1) ceteri (v)   4 ἀσκηθέντες coni. Mang.   4. 5 ἐν τοῖς ὁμογενέσι Clem. Al.: om. codd.   5 μὲν] μὴ F   καὶ ἀντιλυπεῖν om. S   6 μὴ om. F   7 συγγενέσιν SF   καὶ ἐκ φύσεως] ἢ οἰκείοις S   πανταχῇ HP (v)   ἔτι om. in lac. G^1 8 τοίνυν] νῦν F   ἐπὶ SA: om. ceteri (Turn.)   μισανθρωπίαν S   διαβαλέτωσαν AP   9 ὡς SFG^1P^1: μὴ ὡς ceteri (Turn.)   παραγγέλλοντες A   δεινοὶ] καινοὶ A   10 φανερῶς S: περιφανῶς ceteri (v)   οὕτω CG^2G^1 11 δ' A   ταῖς S: om. ceteri (v)   12 ἀπειθὲς] ἀπηνὲς coni. Mang.   13 τιθασσόν CAF, θίασον (sic) S   ἑαυτῷ SG^1: αὑτῷ in αὐτῷ corr. H, αὐτῷ ceteri   ἐπαγωνίζεται S: ἀγωνίζεται ceteri (Turn.)   13. 14 πολύγονος ὢν ἀρετῆς S: πολύτροπος ὢν ἀρετῆς FHP, πολύτροπος ὢν εὑρετὴς G^1, πολύτροπος ὢν ἀρετῇ CG^2A (v)   14 εὐτροπίᾳ] εὐφορία S   κελεύσας S: κελεύει ceteri (v)   15 ἀπότιτθον] ἑπταήμερον G^1 μήτ' A   16 προδιαταξάμενος S   17 μηδένα (μηδὲ scripsi) τῇ αὐτῇ ἡμέρα κτείνειν μητέρα καὶ ἔγγονον S: μηδένα τῇ αὐ. ἡ. μ. καὶ ἔ. καταθύειν C, μηδένα . . . θύειν F, μηδένα . . . ἀναιρεῖν AP, μηδένα . . . ἔγγονον (om. verbo necandi) G^2, μὴ κτείνειν τῇ αὐτῇ ἡμέρα μητέρα καὶ ἔγγονον G^1, μὴ θύειν τῇ . . . ἔγγονον H^2 (v)

2—4 pergit *Clem. Alex. l. l.* (post verba ad p. 307,16 adnot.) οὕτως ἄχρι καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων τὸ ἐπιεικὲς ἀπέτεινεν, ἵνα ἐν τοῖς ἀνομογενέσιν ἀσκήσαντες πολλῇ τινι περιουσίᾳ φιλανθρωπίας ἐν τοῖς ὁμογενέσι χρησώμεθα.

φάσκων· „οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρός“ (Exod. 23,19. 34,26.
143 Deut. 14,20). πάνυ γὰρ ἄτοπον ὑπέλαβεν εἶναι τὴν τροφὴν ζῶντος ἥδυσμα γενέσθαι καὶ παράρτυσιν ἀναιρεθέντος καὶ τὴν μὲν φύσιν ἐπιμεληθεῖσαν αὐτοῦ τῆς διαμονῆς ὀμβρῆσαι γάλα, ὃ διὰ μαστῶν τῆς τεκούσης οἷα δεξαμενῶν φέρεσθαι διετάξατο, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀκρασίαν τοσοῦτον ἐπιβῆναι, ὡς τῷ τῆς ζωῆς αἰτίῳ καταχρήσασθαι
144 καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὑπολοίπου σώματος ἀνάλωσιν. εἰ δή τις ἐν γάλακτι κρέα συνέψειν ἀξιοῖ, μὴ σὺν ὠμότητι, χωρὶς δὲ ἀσεβείας ἑψέτω· μυρίαι θρεμμάτων εἰσὶν ἀγέλαι πανταχοῦ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀμελγόμεναι διὰ βουκόλων αἰπόλων ποιμένων, οἷς κτηνοτροφοῦσιν ἡ μεγίστη πρόσοδός ἐστι γάλα, τῇ μὲν κεχυμένον, τῇ δὲ συνεσταλμένον τε καὶ πηγνύμενον εἰς τυρόν· ὥστε ἀφθονίας ὑπαρχούσης τὸν ἀρνῶν ἢ ἐρίφων ἤ τινος ἑτέρου γάλακτι μητρῴῳ κρέα συνέψοντα χαλεπὴν ἐπιδείκνυσθαι τρόπων σκαιότητα, τὸ ἀναγκαιότατον καὶ συγγενέστατον λογικῇ ψυχῇ πάθος ἐκτετμημένον, τὸν ἔλεον.

1 φάσκων SC: φάσκων· ἀλλ' G[2] (cf. Clem. Al.), φάσκων ἄλλο ceteri (Mang.) οὐκ S[1], corr. S[2] 2 ἄτοπον ὑπέλαβεν εἶναι S: ὑπέλαβεν εἶναι δεινὸν ceteri (v) τροφὸν F 4 ὃ — διετάξατο (5) om. in textu C, add. mg C[2] ὃ] οἱ A διὰ μαστῶν SCG[1]: δ' οἷα μαστῶν G[2], δ' οἷα μαστὸν FHP, δ' οἷα μασθὸν A 5 οἷα δεξαμενῶν SG[2]: ὡς ἐκ δεξαμενῶν C (v), ἀναδεξαμένων GHP, ἀναδεξάμενον AF φέρεσθαι SCG[1]: φέρεται ceteri 6 ἀκρισίαν G[2]HP[1] ὡς τῷ] ὥστε S καταχρῆσθαι S 7 καὶ om. C ἀνάλυσιν S εἰ δή τις scripsi: εἰ δὴ τὰ S, ἐπειδὴ τὰ ceteri (Turn.); εἰ δὲ τὰ Mang. ἐπειδὴ — ἑψέτω (8) om. in textu C, add. mg C[2] ἐν γάλακτι om. G[1] ἐν SC: σὺν ceteri (Turn.) 8 χωρὶς διασεβείας (sic) S δ' A 9 εἰσὶν ἀγέλαι S: ἀγέλαι εἰσὶ ceteri (v) καὶ om. CG[2] 9. 10 ἀναμελγόμεναι A 10 ποιμένων] ποιμνίων F οἷς] τοῖς S, τοῖς ex οἷς corr. H 11 ἐστὶ γάλα S: γάλα AP[2], τὸ γάλα FG[1] (Mang.), om. CG[2]HP (Turn.) κεχυμένον S: ἐκκεχυμένον A, ἐγκεχυμένον ceteri (v) συνεσταλμένον τὲ S: συνιστάμενον ceteri (v) 12 ὥστ' A, ὥστε om. S; ὡς conicio τὸν scripsi: τῶν δὲ S, τῶν in τῶ corr. C[2], τῶν ceteri (v) ἢ ἐρίφων ἢ] ἠπφωνη (sic) S 13 ante γάλακτι add. τὸν H[2] (v), om. ceteri μητρώων G[2] κρέα] γάλα A συνέψοντα SG[2]H[2]: ἀνέψοντα F, συνέψοντι ceteri 14 τὸ S: om. ceteri (Turn.)

1 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* (οἱ δὲ καὶ περιλακτίζοντες τὰς γαστέρας πρὸ τῆς ἀποτέξεως ζῴων τινῶν, ἵνα δὴ γάλακτι ἀνακεκραμένην σάρκα θοινάζωνται, τάφον τῶν κυοφορουμένων τὴν εἰς γένεσιν κτισθεῖσαν μήτραν πεποιήκασι), διαρρήδην τοῦ νομοθέτου κελεύοντος „ἀλλ' οὐδὲ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ“· μὴ γὰρ γινέσθω ἡ τοῦ ζῶντος τροφὴ ἥδυσμα τοῦ ἀναιρεθέντος ζῴου, φησίν, μηδὲ τὸ τῆς ζωῆς αἴτιον συνεργὸν τῇ τοῦ σώματος καταναλώσει γινέσθω.

(19.) Ἄγαμαι δὲ κἀκεῖνον τὸν νόμον, ὃς καθάπερ ἐν χορῷ παν- 145
αρμονίῳ συνᾴδων τοῖς προτέροις διαγορεύει, βοῦν ἀλοῶντα μὴ φιμοῦν.
p. 400 M. οὗτος γάρ | ἐστιν ὁ πρὸ μὲν τῆς σπορᾶς [οὔσης] τῆς βαθυγείου πεδιάδος ἀνατέμνων τὰς αὔλακας καὶ προετοιμασάμενος οὐρανῷ καὶ γεωπόνῳ τὰς ἀρούρας, τῷ μὲν ἵνα καιρίως κατασπείρῃ, τῷ δ' ἵνα κόλποι βαθεῖς ὑποδεξάμενοι τὰς διὰ τῶν ὑετῶν χάριτας ταμιεύωσι καὶ χορηγῶσιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον τῷ σπόρῳ τροφὰς πίονας, ἄχρις ἂν σταχυηφορήσας τελειογονήσῃ τὸν ἐτήσιον καρπόν· μετὰ δὲ τὴν τελείωσιν πάλιν βοῦς ἐστι πρὸς ἑτέραν ὑπηρεσίαν ἀναγκαῖος, κάθαρσιν δραγμάτων καὶ διά-
κρισιν σκυβάλων ἀπὸ τοῦ γνησίου καὶ χρησίμου. ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ⟨ἐπὶ⟩ 146
τοῖς [γῆν] ἀλοῶσι βουσὶν ἥμερον καὶ χρηστὴν πρόσταξιν εἶπον, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ⟨γῆν⟩ ἀροῦσι θρέμμασι τεθέντα νόμον ἑξῆς δίειμι τῆς αὐτῆς ὄντα συγγενείας. ἀπαγορεύει γὰρ ἐν ταὐτῷ καταζευγνύναι πρὸς

---

1 tit. εἰς τὸ βοῦν ἀλοῶντα οὐ κημώσεις add. S ἀγαμένοις (om. δὲ) AFH¹P ἐκεῖνον F χορῷ] χώρω H¹P, χωρίω F 1. 2 συναρμονίω S 2 συνάδον S², συνωδον S¹ ut vid. τοῖς πρώτοις F φημοῦν H, κημοῦν S (fort. recte) 3 verba πρὸ μὲν τῆς σπορᾶς οὔσης om. S μὲν om. G² οὔσης om. in lac. G¹, seclusi τῆς S: om. ceteri (v) βαθυγείας S 4 ἀνατεμὼν FG¹HP (v) τὰς αὔλακας S: εἰς αὔλακας ceteri (Turn.) pr. καὶ SG¹: om. ceteri (Turn.) προετοιμασμένος F οὐρανῷ] οὖν AP² 4. 5 γεωπονῶντας ἀρούρας C 5 ἵνα — ταμιεύωσι (6) om. A κατασπείρῃ SCG²: κατασπείρει F, κατασπείροι G¹HP 6 ταμιεύωσι καὶ χορηγῶσιν S: ταμιεύσωσι (σώσῃ A) καὶ χορηγήσωσιν ceteri (v) 7 καθολίγον S¹, corr. S² πίονας] πλείονας CG² ἄχρις ἂν] ὃς C σταχυηφορήσας G¹: σταχυφορήσας H, σταχυοφορήσας ceteri (v) 8 δὲ om. S 9 ἐστὶν S ἑτέραν om. S ὑπηρεσίαν ἀναγκαῖος A: ὑπηρεσίαν ἀναγκαίαν CG²FG¹ (Turn.), ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν S, ἀναγκαῖος om. HP κάθαρσιν om. S 10 ἀλλ' ἐπειδὴ — συγγενείας (13) om. in lac. G¹ 10. 11 τὴν ἐπὶ τοῖς scripsi: τοῖς C (v), τὴν ceteri 11 γῆν h. l. seclusit Mang. ἀλόωσι AP βοῦς AH¹P, βόες F χρηστὴν Mang.: ῥητὸν AFH¹P, ῥητὴν ceteri εἶπον SC: εἰπὼν ceteri (v) 12 τὸν om. S γῆν h. l. inserui τεθέντων F δίειμι SCG²: δι' ἣν AH¹P, δι' ἧς F, δίεισι H² τῆς] τὰ τῆς SCG² 13 ὄντα συγγενείας S: συγγενείας ὄντα CG², ὄντας εὐγενείας AFHP; εὐμενείας coni. Mang. tit. περὶ τοῦ μὴ καταζευγνύειν βοῦν καὶ ὄνον add. S mg G² καταζευγνύναι SCG² (Clem. Al.): ζευγνύναι ceteri (v)

---

2 Deut. 25,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 233* μηδὲ βοῶν ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στάχυας ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς ἅλωος· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τοὺς συνειργασμένους τοῦ καρποῦ καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας. 2 pergit *Clem. Alex. l. l.* ὁ δὲ αὐτὸς νόμος διαγορεύει βοῦν ἀλοοῦντα μὴ φιμοῦν· δεῖ γὰρ καὶ τὸν ἐργάτην τροφῆς ἀξιοῦσθαι (cf. I Tim. 5,18). 13 Deut. 22,10. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 228* . . . βουσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζῴων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας, ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνοις ποιεῖσθαι τὸν ἄροτον. 13 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀπαγορεύει τε ἐν

165 εἶδος ἐπιφαίνεται. (23.) στέλλειν δ' ἔτι μᾶλλον καὶ καθαιρεῖν ὑπερ-
οψίαν ἀξιῶν τὰς αἰτίας ἐπιλέγει, δι' ἃς ἄληστον ἐχρῆν τὴν τοῦ θεοῦ
μνήμην ἀγαλματοφορεῖν. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι
δύναμιν“ (Deut. 8,18)· ἄγαν παιδευτικῶς· ὁ γὰρ ἀκριβῶς ἀναδιδαχθείς,
ὅτι δῶρον εἴληφε παρὰ θεοῦ τὸ εὔτονον καὶ ῥωμαλέον, τὴν ἰδίαν
ἀσθένειαν ἐκλογιζόμενος, ἣν πρὶν ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς εἶχε, τὸ ὑψηλὸν
καὶ ὑπέραυχον φρόνημα διώσεται καὶ εὐχαριστήσει τῷ τῆς κρείττονος
αἰτίῳ μεταβολῆς. ψυχὴ δὲ εὐχάριστος ἀλαζονείᾳ πολέμιος, ἐπεὶ καὶ
166 τοὐναντίον ἀχαριστία συγγενὲς ὑπεροψίᾳ. ἐάν δέ, φησίν, εὐρωστῇ σοι
τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχύν, ἣν ἴσως οὐ προσεδόκησας,
ποίει δύναμιν. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν, ἀκριβωτέον τοῖς μὴ πάνυ συνορῶσι
τὸ δηλούμενον. πολλοὶ τὰ ἐναντία ὧν εὖ πεπόνθασι δρᾶν ἐπιχειροῦσιν·
ἢ γὰρ πλουτήσαντες πενίαν ἄλλοις κατασκευάζουσιν ἢ δόξης καὶ τιμῆς
167 ἐπὶ μέγα μετασχόντες ἀδοξίας καὶ ἀτιμίας ἑτέροις αἴτιοι γίνονται. χρὴ
δὲ καὶ τὸν φρόνιμον ἀγχίνους, ὡς ἔνι μάλιστα, τοὺς πλησιάζοντας κατα-

---

1 ἐμφαίνεται S, ἀναφαίνεται G[1] στέλλειν S: στέλλει ceteri δέ τι P καθαιρεῖν S: καθαιρεῖ CAFP[2], καθαίρει G[1]G[2]HP[1] 2 ἀξιῶν post συλλέγειν transp. A ἐπιλέγει S: συλλέγειν ceteri δι' ἃς] δι' ὧν ἐστιν A ἐχρὴν (sic) τὴν τοῦ S: om. ceteri (v) 3 ἀγαλματοφορεῖ CG[2] (v), ἀγαλματοφορεῖν om. in lac. G[1] οὗτος] οὕτως S φησιν S ἰσχὺν δίδωσι transp. S ποιεῖν A 4 ἄγαν] ἀγαπᾶν S 5 ῥωμαλαῖον SH 6 λογιζόμενος G[1] τὸ S: om. ceteri (v) 7 διώσηται P, διασώσηται H[1] 8 μεταβολῆς αἰτίῳ transp. S ψυχὴ SG[2]: ψυχῇ C, ψυχῆς ceteri (Mang.) δ' SA εὐχάριστος SCG[2]: εὐχαρίστου ceteri (Mang.) ἀλαζονείας Turn., ἀλαζονεία Mang. 9 ἀχαριστίᾳ Mang. συγγενὴς F ὑπεροψία SH[2]: ὑπεροψίας ceteri (Turn.) ἐὰν δέ φησιν S (cf. Clem. Al.): om. ceteri (v) εὐρωστῇ—δηλούμενον (12) om. G[1] εὐρωστῇ S: εὐρωστεῖ ceteri (v) 10 κτησάμενος SC (Clem. Al.): κτήματος ceteri, σώματος L (κτησάμενος σώματος v) ἴσως om. H[1]P προσεδόκησε AFH[1]P 11 ποιεῖν AFHP τοῦτο C ἀκριβώτερον H[1]P, ἀκριβέστερον AF 12 τὰ ἐναντία S: τἀναντία ceteri (v) εὖ om. A 13 πλουτίσαντες S[1], corr. S[2] ἢ καὶ δόξης AP[2] 14 ἐπὶ μέγα om. S ἀτιμίας] τιμῆς HP γίνονται SCA: γίγνονται ceteri 15 φρόνημον SH[1] ἀγχίνους S (cf. Clem. Al.): καὶ ἀγχίνουν ceteri (v) τοιούτους καὶ ante τοὺς πλησιάζοντας add. mg H (v)

3sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 480 P.* θυσία δὲ αἰνέσεως ὑπὲρ ὁλοκαυτώματα. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι δύναμιν“. 9sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἐὰν δὲ φωτισθῇ σοι τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχὺν ἐν γνώσει ποίει δύναμιν. ἐμφαίνει γὰρ διὰ τούτων τά τε ἀγαθὰ τάς τε δωρεὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χορηγεῖσθαι καὶ δεῖν ἡμᾶς διακόνους γενομένους τῆς θείας χάριτος σπείρειν τὰς τοῦ θεοῦ εὐποιίας καὶ τοὺς πλησιάζοντας κατασκευάζειν καλούς τε καὶ ἀγαθούς, ἵνα ὡς ὅτι μάλιστα ὁ μὲν σώφρων τοὺς ἐγκρατεῖς, ὁ δὲ ἀνδρεῖος τοὺς γενναίους συνετούς τε ὁ φρόνιμος καὶ ⟨ὁ⟩ δίκαιος τοὺς δικαίους ἐκτελῇ.

περὶ τῶν προτέρων, ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὅσα ψυχῆς μεμοίραται, λέλεκται. διείρηκε τοίνυν ἄντικρυς μήτε δενδροτομεῖν ὅσα τῆς ἡμέρου ὕλης 149 μήτε κείρειν ἐπὶ λύμῃ πρὸ καιροῦ σταχυηφοροῦσαν πεδιάδα μήτε συνόλως καρπὸν διαφθείρειν, ἵνα περιουσίᾳ μὲν τροφῶν ἀφθόνων χορηγῆται τὸ ἀνθρώπων γένος, περιουσίᾳ ζῇ δὲ μὴ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς τὸν ἁβροδίαιτον βίον. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς εἰς τροφὴν ἀνθρώπων ἀποκριθείς, πρὸς δὲ τὸν ἁβροδίαιτον βίον αἱ τῶν ἀκροδρύων ἀμύθητοι ποικιλίαι· γίνονται δὲ ἐν ἐνδείαις αὗται πολλάκις καὶ
p. 401 M. τροφαὶ δεύτεραι. (21.) | καὶ προσυπερβάλλων οὐδὲ τὴν τῶν πολεμίων 150 χώραν τέμνειν ἐᾷ, παραγγέλλει δ' ἀνέχειν δενδροτομιῶν καὶ δῃώσεων, ἄτοπον ὑπολαβὼν εἶναι τὴν πρὸς ἀνθρώπους ὀργὴν ἀποσκήπτειν εἰς τὰ μηδενὸς αἴτια κακοῦ. ἔπειτα δὲ ἀξιοῖ μὴ μόνον τὸ παρὸν βλέπειν, 151 ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον ὥσπερ ἀπὸ σκοπῆς μακρόθεν ὀξυωπίᾳ λογισμοῦ καθορᾶσθαι, μηδενὸς ἐν ὁμοίῳ μένοντος ἀλλὰ πάντων τροπαῖς καὶ μεταβολαῖς χρωμένων, ὡς εἰκὸς εἶναι τοὺς τέως δυσμενεῖς ἐπικηρυκευσαμένους καὶ συμβατηρίων ἄρξαντας ἐνσπόνδους αὐτίκα γενέσθαι. φίλους δὲ τροφῶν ἀναγκαίων ἀποστερεῖν χαλεπόν, μηδὲν ταμιευσαμένους 152

1 περὶ τῶν προτέρων SA: περὶ τῶν πρότερον FG^{2}HP, τῶν προτέρων om. G^{1}; πρότερον περὶ τῶν coni. Mang. τε S: om. G^{1}, μὲν ceteri ψυχῇ S
2 λέλεκται πρότερον G^{1} διείρηκε G^{2}, διήρηκε S: εἴρηκε C, ἀπείρηκε ceteri (v) μήτε] μηδὲν S 3 λοίμῃ S πρὸ καιροῦ σταχυηφοροῦσαν S: σταχ. πρὸ καιροῦ ceteri (v) σταχυηφοροῦσαν SCG^{1}: σταχυφοροῦσαν G^{2}, σταχυοφοροῦσαν ceteri (v) παιδιάδα G^{1} 4 τροφῶν] τρυφῶν A, καρπῶν S χορηγεῖται SF, τρέφηται G^{1}
4. 5 τὸ τῶν ἀνθρώπων HP (v) 5 post γένος add. ἀποκριθῆς S (cf. l. 7) περιουσίᾳ ζῇ — τῶν (6) om. S περιουσιάζῃ CG^{2} (περιουσίᾳ ζῇ scripsi): ζῇ ceteri τῶν ἀναγκαίων CG^{2}: τῷ ἀναγκαίῳ H^{2}, τοῖς ἀναγκαίοις AP^{2}, τὸν ἀναγκαῖον FG^{1}H^{1}P^{1} 5. 6 καὶ τῶν CF^{2}G^{2}: καὶ τῷ H^{2}, καὶ τοῖς AP^{2}, καὶ τὸν F^{1}G^{1}H^{1}P^{1}
6 πρὸς δὲ τὸν S, πρὸς τὸν om. G^{1}, τὸν om. CG^{2}A ἀναγκαῖον — βίον (7) om. C ἀναγκαῖος S 7 ἀνθρώπων SG^{2}H: ἀνθρώποις ceteri (Mang.) ἀποκριθῆς (ῆ in ras.) S πρὸς δὲ τὸν SG^{2}H^{2}: πρὸς δὲ F, τὸ δ' G^{1}, τὸν δ' AH^{1}P βίον om. S 8 ἀκροδρύων] καρπῶν S post ποικιλίαι add. ποιοῦσιν A αὗται πολλάκις S: πολλάκις ὅτι A, πολλάκις ἔστιν ὅτε G^{1}, πολλάκις ὅτε ceteri (Turn.) καὶ om. v 9 δεύτεροι S οὐδὲ SG^{1}: οὔτε ceteri (v) τὴν codd.: om. v
10 ἀποτέμνειν S δ' SA: δὲ ceteri καὶ δῃώσεων S: om. C (v), om. in lac. G^{1}, καὶ δὴ ὡς ἐλαιῶνα ceteri 11 ἄτοπον S: ἄδικον CG^{1} (v), τοῦτον ceteri ὑπολαβὼν S: ὑπολαμβάνων ceteri (v) εἶναι om. C (v) ἀποσκώπτειν A
12 δὲ ἀξιοῖ om. S δ' A βλέπειν — λογισμοῦ (13) S: om. ceteri (Turn.)
14 καθορᾶσθαι S: παρορᾶσθαι A, προορᾶσθαι ceteri (Turn.) 15 τέως] τε S
16 γενέσθαι] γενήσεσθαι coni. Mang. 17 ταμιευσαμένους] τοὺς βιασαμένους A

9 Deut. 20,19.

τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδηλότητα. πάνυ γὰρ ἐκεῖνο
καλῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὅτι καὶ φιλίας κοινωνητέον μὴ ἀπογινώ-
σκοντας ἔχθραν καὶ προσκρουστέον ὡς φιλίας ἐσομένης, ἵνα ἕκαστος ἐν
τῇ ἑαυτοῦ φύσει ταμιεύηταί τι τῶν εἰς ἀσφάλειαν καὶ μὴ ἀπογυμνω-
θεὶς ἐν ἔργοις καὶ λόγοις μετανοῇ, τῆς ἄγαν εὐχερείας, ὅτ' οὐδὲν
153 ὄφελος, αἰτιώμενος ἑαυτόν. τὸ λόγιον τοῦτο χρὴ φυλάττειν καὶ τὰς
πόλεις, ἐν μὲν εἰρήνῃ προνοουμένας τῶν κατὰ πόλεμον, ἐν δὲ πολέμῳ
τῶν κατ' εἰρήνην, καὶ μήτε τοῖς συμμάχοις ἀνέδην προπιστεύειν ὡς οὐ
χρησομένοις μεταβολῇ πρὸς τὸ ἀντίπαλον μήτε τοῖς πολεμίοις εἰς ἅπαν
ἀπιστεῖν ὡς οὐ δυνησομένοις ποτὲ μεθορμίσασθαι πρὸς τὸ ἔνσπονδον.
154 εἰ μέντοι καὶ μηδὲν ὑπὲρ ἐχθροῦ πρακτέον δι' ἐλπίδα καταλλαγῶν,
οὐδὲν ἐχθρὸν φυτόν, ἀλλ' ἔνσπονδα πάντα καὶ ὠφέλιμα, τὰ δ' ἥμερα
καὶ διαφερόντως ἀναγκαῖα, ὧν ὁ καρπὸς ἢ τροφή ἐστιν ἢ ἰσότιμον
τροφῇ κτῆμα. τί δὴ δεῖ πεπολεμῶσθαι πρὸς τὰ μὴ πολέμια τέμνοντας
ἢ καίοντας ἢ ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπῶντας, ἅπερ αὐτὴ ἡ φύσις ὑδάτων
ἐπιρροίαις καὶ εὐκρασίαις ἀέρων ἐτελειογόνησε, δασμοὺς ἐτησίους οἴσοντα
ἀνθρώποις οἷα βασιλεῦσιν;
155 Ἐμέλησε δ' αὐτῷ καθάπερ ἀγαθῷ προστάτῃ τὴν ἀλειπτικὴν μὴ
μόνον ζῴοις ἀλλὰ καὶ φυτοῖς ἰσχύν τε καὶ ῥώμην ἀπεργάσασθαι, καὶ

---

1 τῶν SCG^{2}: om. ceteri   διὰ om. S   2 τοῖς πάλαι S   κοινωνητέον] τέλεον S   4 αὐτοῦ AP^{1}, ἑαυτῇ S   τι τῶν om. S   5 ὅτε CG^{2}, ὅταν H^{1}P   6 ὤφελος S^{1} τὸ λόγιον SCG^{2}: om. ceteri   7 τῷ πολέμῳ F (Mang.)   8 τοῖς om. FG^{1} ἀναίδην S   προσπιστεύειν F^{2} (v), πιστεύειν S   ὡς] οὓς S   10 μεθορμήσασθαι S (μεθορμίσασθαι scripsi): μεθαρμόσασθαι ceteri (v)   τὸ] τὸν SF^{1} 11 ὑπὲρ] κατ' G^{1} τοῦ ἐχθροῦ F   πρακτέον] πέπρακται ὃν S   12 οὐδὲν δὲ AP^{2} (fort. recte)   ἀλλ' ἔνσπονδα πάντα S: ἀλλὰ πάντα ἔνσπονδα ceteri (v)   ὠφέλημα S   13 pr. ἢ] ἡ S   alt. ἢ — κτῆμα (14) om. S, κτῆμα om. C (fort. recte)   14 τί δὴ δεῖ πεπολεμῶσθαι S: τί δὴ δεῖται πολεμεῖσθαι A, τί δὴ δεῖται πόλεμός τε FG^{2}HP, τί δὴ δεῖ πολεμεῖν G^{1}, οὐ δεῖ πολεμεῖν C (Turn.)   15 καίοντας] κείροντας coni. Mang.   ἢ ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπῶντας om. S (in fine paginae)   αὐτὴ] αὐτὰ A   16 ἐπιρροαῖς S   εὐκρασίαις ἀέρων S: ἀέρων εὐκρασίαις G^{1}, θέρους εὐκρασίαις ceteri (v)   δεσμοὺς F^{1}, corr. F^{2} 18 ἐμέλλησεν S, ἐμέλλησε G^{2} δὲ G^{2} καθάπερ — ἀλειπτικὴν om. in lac. G^{1} ἀγαθῷ προστάτῃ C: ἀγαθωτάτην G^{2}HP, ἀγαθωτάτῳ F, ἀγαθώτατον A, ἀγαθῶ S   τὴν ἀληπτικὴν S (ἀλειπτικὴν scripsi): om. C, ἄληπτον γῆν ceteri; ἄληπτον εἶναι v, ἀθλητικὴν coni. Mang.   19 ἀπεργάσασθαι S: om. ceteri (v)

---

2 cf. Diog. La. I 87 (Bias) ἔλεγέ τε τὸν βίον οὕτω μετρεῖν ὡς καὶ πολὺν καὶ ὀλίγον χρόνον βιωσομένους, καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. Soph. Ai. 678 ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως ὅτι | ὅ τ' ἐχθρὸς ἡμῖν ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος, | ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον | τοσαῦτ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι, | ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. Heylbut, De Theophrasti libris Περὶ φιλίας p. 25. 26.

μάλιστα τοῖς ἡμέροις, ἐπειδὴ καὶ πλείονος ἄξια φροντίδος ἐστὶ καὶ οὐχ
ὁμοίως τοῖς ἀγρίοις εὔτονα, γεωργικῆς ἐπιστήμης δεόμενα πρὸς κραταιο-
p. 402 M. τέραν δύναμιν. κελεύει γὰρ τὰ νεόφυτα τῶν δένδρων ἐπὶ | τριετίαν 156
ἑξῆς τιθηνεῖσθαι τάς τε περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτέμνοντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ
βαρυνόμενα πιέζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακερματιζομένης τῆς τροφῆς
δι᾽ ἔνδειαν ἐξασθενεῖν, γυροῦν τε καὶ περισκάπτειν, ἵνα μηδὲν τῶν ἐπὶ
ζημίᾳ παραναβλαστάνῃ τὴν αὔξησιν κωλῦον· τόν τε καρπὸν οὐκ ἐᾷ
δρέπεσθαι κατὰ μετουσίαν ἀπολαύσεως, οὐ μόνον ἐπειδὴ ἀτελὴς ἐξ
ἀτελῶν ἔμελλεν ἔσεσθαι — καὶ γὰρ τῶν ζῴων ὅσα μὴ τέλεια οὐ τελειο-
γονεῖ —, ἀλλὰ καὶ διότι βλάπτεσθαι τὰ νεόφυτα καὶ τρόπον τινὰ
χαμαίζηλα ἔμελλε κωλυόμενα ἐρνοῦσθαι. πολλοὶ γοῦν τῶν γεωπόνων 157
ἔαρος ὥρας ἐπιτηροῦσι τὰ νέα τῶν δένδρων, ἵνα ὃν ἂν τέκῃ καρπὸν
εὐθὺς ἀποθλίβωσι, πρὶν ἐπίδοσιν καὶ συναύξησιν λαβεῖν, φόβῳ τῆς τῶν
τεκόντων ἀσθενείας. συμβαίνει γάρ, εἰ μὴ προφυλάξαιτό τις, ὅτε χρὴ
τελειωθέντα καρπὸν φέρειν, ἀγονεῖν ἢ ἀμβλίσκειν ἐξασθενήσαντα τῷ
πρὸ καιροῦ πονηθῆναι φοραῖς, ἃς αἱ πάλαι κληματίδες ἐπηχθισμέναι
ῥίζαις αὐταῖς ἐκτρύχουσι τὰ στελέχη. μετὰ δὲ τριετίαν, ὅταν αἱ μὲν 158

---

1 ἐστὶ] εἰσὶ A 2 εὔτονα S: ἔγγονα ceteri 3 νεόφυτα S (Clem. Al.): νέα φυτὰ ceteri 4 τιθηνίζεσθαι S . ἀποτέμνειν G¹ 5 πιαίζεσθαι S ὑπὲρ] ὑπὸ F 6 ἀσθενεῖν S γυροῦν] γυμνοῦν S μηδέν τι A 6. 7 τῶν ἐπιζημίων G¹ 7 παραναβλαστάνη S: παραβλαστάνειν A, παραβλαστάνη ceteri (v) αὔξην S κωλυόντων CG² 8 ἐπειδὴ post ἀτελῶν (9) transp. AFHP ἀτελὴς] οὗτος G¹ 10 ἀλλὰ S: om. ceteri (Turn.) 11 χαμαίζηλα] χθαμαλοῦσθαι coni. Mang. ἔμελλε om. A ἐνοῦσθαι G² γοῦν] γὰρ A 12 ὥρας C: ὥρα ceteri (ὥρᾳ v) ἵνα S: ἵν᾽ ceteri ἂν om. CG² 13 ἐπίδοσον] ἐπιδίδωσι A αὔξησιν S 14 προσφυλάξαιτο A, παραφυλάξαιτο F ὅτι χρὴ F, ὅτε χρὴ om. C, ὁ (pro ὅτε χρὴ) G² 15 ἀγονεῖν om. S ἢ ἐξασθενήσαντα S, ἐξασθενήσαντι A τῷ] τὸ S 16 πονηθῆναι φοραῖς S: πλησθῆναι φορᾶς ceteri (v) ἃς — στελέχη (17) om. in lac. G¹ ἃς] ὡς H (v) αἱ πάλαι] αἱ om. S, αἱ παλαιαὶ H (v); αἱ πολλαὶ coni. Mang. ἐπιχθησμέναι S (ἐπηχθισμέναι Mang.): ἐπειλυσμέναις CA, ἐπειλυμέναις HP (Turn.), ἐπιλυμέναις G², ἐπειλημμέναις F 17 αὐταῖς S: ταῖς ceteri (Turn.) ἐκτρύχουσι] ἐκτρέχουσι HP (Turn.) τὰ στελέχη S: ὑπὸ στελέχη ceteri (Turn.) ὅταν] ὅτι AP μὲν om. S, μὲν αἱ transp. F

---

3 Lev. 19,23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *226. 227.* 3 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ναὶ μὴν καὶ γεωργικοὶ παρὰ τοῦ νόμου καὶ ταῦτα ὠφέληνται· κελεύει γὰρ τὰ νεόφυτα τῶν δένδρων ἐπὶ τριετίαν ἑξῆς τιθηνεῖσθαι τάς τε περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτέμνοντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ βαρυνόμενα πιέζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακερματιζομένης τῆς τροφῆς δι᾽ ἔνδειαν ἐξασθενεῖν, γυροῦν (ἀροῦν cod.) τε καὶ περισκάπτειν, ὡς μηδὲν παραβλαστάνον κωλύῃ τὴν αὔξησιν· τόν τε καρπὸν οὐκ ἐᾷ δρέπεσθαι ἀτελῆ ἐξ ἀτελῶν, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν ἔτει τετάρτῳ καθιερώσοντα τὴν ἀπαρχὴν τῷ θεῷ μετὰ τὸ τελεωθῆναι τὸ δένδρον.

προβεβλῆσθαι καὶ ἀληθείας καὶ ἀτυφίας ὡς ἀναγκαιοτάτων καὶ εὐδαιμονίας αἰτίων περιέχεσθαι μυθικῶν πλασμάτων κατεξαναστάντας, ἅπερ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἁπαλαῖς ἔτι ψυχαῖς γονεῖς καὶ τίτθαι καὶ παιδαγωγοὶ καὶ μυρίοι ἄλλοι τῶν συνήθων ἐνεχάραξαν πλάνον ἀνήνυτον περὶ τῆς
179 τοῦ ἀρίστου γνώσεως ἀπεργασάμενοι. τί δ' ἂν εἴη τῶν ὄντων ἄριστον ἢ θεός; οὗ τὰς τιμὰς προσένειμαν τοῖς οὐ θεοῖς, ἐκείνους μὲν ἀποσεμνύνοντες πλέον τοῦ μετρίου, τοῦ δὲ εἰς ἅπαν οἱ κενοὶ φρενῶν ἐκλαθόμενοι. πάντας οὖν, ὅσοι τὸν κτίστην καὶ πατέρα τοῦ παντὸς εἰ καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς σέβειν ἠξίωσαν ἀλλ' ὕστερον μοναρχίαν ἀντὶ πολυαρχίας ἀσπασάμενοι, φιλτάτους καὶ συγγενεστάτους ὑποληπτέον, τὸ μέγιστον εἰς φιλίαν καὶ οἰκειότητα | παρασχομένους θεοφιλὲς ἦθος, οἷς p. 406 M
χρὴ καὶ συνήδεσθαι, καθάπερ ἂν εἰ καὶ τυφλοὶ πρότερον ὄντες ἀνέβλεψαν ἐκ βαθυτάτου σκότους αὐγοειδέστατον φῶς ἰδόντες.

180 (2.) Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον τῶν εἰς μετάνοιαν εἴρηται. μετανοείτω δέ τις μὴ μόνον ἐφ' οἷς ἠπατήθη πολὺν χρόνον τὰ γενητὰ πρὸ τοῦ ἀγενήτου καὶ ποιητοῦ θαυμάσας, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅσα περὶ βίον ἀναγκαῖα, μετιὼν ὥσπερ ἐκ τῆς φαυλοτάτης τῶν κακοπολιτειῶν, ὀχλοκρατίας, εἰς τὴν εὐνομωτάτην πολιτείαν, δημοκρατίαν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἐξ ἀμαθίας εἰς ἐπιστήμην ὧν ἡ ἄγνοια αἰσχρόν, ἐξ ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν, ἐξ ἀκρατείας εἰς ἐγκράτειαν, ἐξ ἀδικίας εἰς
181 δικαιοσύνην, ἐξ ἀτολμίας εἰς θαρραλεότητα. πάγκαλον γὰρ καὶ συμφέρον αὐτομολεῖν ἀμεταστρεπτὶ πρὸς ἀρετὴν κακίαν, ἐπίβουλον δέσποιναν,

---

1 ἀποβεβλῆσθαι C ὡς S: om. ceteri (v) ἀναγκαιοτάτων SCH^2: ἀναγκαιοτάτω G^2, ἀναγκαιότατα G^1, ἀναγκαιότατον AFH^1P καὶ] ὡς G^1 2 αἰτίων S: αἰτιωτάτων CG^1H^2 (v), αἰτιωτάτω G^2, αἰτιώτατον AFH^1P περιέρχεσθαι A κατεξαναθέντας F^1 3 ἁπαλαῖς] ἀπαλλαγεὶς $F^1H^1P^1$ γονεῖς S: om ceteri (Turn.) καὶ ante τίτθαι om. C τιτθαῖς AP^2 4 πλάνον ἀνήνυτον] πλὴν ἀνήνυτα F 6 ἢ om. AFG^1 οὗ] οἳ F ἐκείνους S: τοὺς ceteri (Turn. Mang.) 7 τοῦ μέτρου SA 7. 8 ἐκλαθόμενοι οἱ κενοὶ φρενῶν S 8 πάντες SC^1 πατέρα CG^2H^2: δημιουργὸν S, τὸν πατέρα ceteri 9 ἠξιώθησαν (sed θησ in ras.) A 9. 10 post πολυαρχίας add. σέβειν H (Turn.) 10 φιλτάτοις καὶ συγγενεστάτοις G^2 11 φιλίαν] φιλανθρωπίαν H οἰκειότητα SCG^2: οἰκειότατον ceteri οἷς] ἧς F^1 12 ἂν om. S 14 ὁ μὲν AFHP 16 γεννητὰ A ἀγεννήτου A καὶ ποιητοῦ om. S (fort. recte) ἐν om. G^2; ἐπὶ coni. Mang. 17 βίων A ἀναγκαῖον C τῆς om. S φυλοτάτης S 18 κακοπολιτειῶν] κακοποντίων S ὀχλοκρατείας AHP, ὀχλοκρασίας SG^2 δημοκρατείαν S^2 19 τοῦτο δ' ἐστὶν S: τουτέστιν ceteri (v) 20 ἀκρατείας] ἀκρασίας A (Mang.) 21 θαρσαλεότητα S πάγκαλον] καλὸν S 22 αὐτομολεῖν: hic desinunt AFG^1HP, reliqua (usque ad p. 324,14) exhibent solummodo SCG^2

ἀφθόνους χορηγῶσιν. ἀλαζονεία γὰρ φύεται καὶ ἐν ἠμελημένοις καὶ 162
ἀφανέσιν ἀνθρώποις, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ψυχῆς παθῶν τε καὶ
p. 403 M. νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων, τὴν δ' ἐπὶ πλέον παραύξησιν οὐ | λαμ-
βάνει, ἀλλ' οἷα πυρὸς οὐσία διὰ σπάνιν ὕλης ἀμαυροῦται· περιφαίνεται
δ' ἐν τοῖς μεγάλοις χορηγοὺς ὡς ἔφην ἔχουσι τούτου τοῦ κακοῦ πλούτους
καὶ δόξας καὶ ἡγεμονίας, ὧν ὑποπλησθέντες καθάπερ οἱ πολὺν ἄκρατον
ἐμφορησάμενοι μεθύουσι καὶ ἐμπαροινοῦσι δούλοις ὁμοῦ καὶ ἐλευθέροις,
ἔστι δ' ὅτε καὶ ὅλαις πόλεσι· „τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν", ὡς ὁ τῶν
παλαιῶν λόγος. διὸ παγκάλως Μωυσῆς ἱεροφαντῶν παραινεῖ πάντων 163
μὲν ἁμαρτημάτων ἀπέχεσθαι, διαφερόντως δὲ ὑπεροψίας. εἶθ' ὑπό-
μνησιν ποιεῖται τῶν μὲν ἀναφλέγειν τὸ πάθος εἰωθότων, πλησμονῆς
γαστρὸς ἀμέτρου καὶ οἰκιῶν καὶ κτημάτων καὶ θρεμμάτων ἀφθόνου
περιουσίας· γίνονται γὰρ εὐθὺς αὐτῶν ἀκράτορες, διαιρόμενοι καὶ φυσώ-
μενοι, οἷς μία θεραπείας ἐλπὶς τὸ μηδέποτε ἐκλανθάνεσθαι τοῦ θεοῦ.
καθάπερ γὰρ ἀνατείλαντος ἡλίου τὸ μὲν σκότος ἀφανίζεται, φωτὸς δὲ 164
πληροῦται τὰ πάντα, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅταν θεός, ὁ νοητὸς ἥλιος,
ἀνάσχῃ καὶ ἐπιλάμψῃ ψυχῇ, ὁ μὲν τῶν παθῶν καὶ κακιῶν ζόφος ἀνα-
σκίδναται, τῆς δ' αὐγοειδεστάτης ἀρετῆς τὸ καθαρώτατον καὶ ἀξιέραστον

---

1 ἀφθόνως SA   φύεται] φαίνεται S   post ἠμελημένοις add. πολλάκις FH^{2} (v)   1. 2 καὶ ἐν ἀφανέσιν CG^{2} 3 δ' SA: δὲ ceteri   παραύξησιν S: spat. c. 8 litt. καὶ παραύξησιν G^{1}, παραύξησιν καὶ εὐλάβειαν F, εὐλάβειαν καὶ παραύξησιν ceteri (v)   3. 4 οὐ λαμβάνει παραύξησιν transp. S   4 διὰ σπάνιν S: σπάνει ceteri (v)   περιφαίνεται δ' S: καὶ περιφέρεται ceteri (Turn.)   5 χορηγὸν S   ἔχουσι S^{1}, ἐχούσῃ S^{2}, om. A   τούτου S: om. ceteri (Turn.)   πλοῦτον S, πλούτου καὶ δόξης A   6 οἱ om. S   πολὺν] πολλοὶ A   8 ἔστιν S   ὁ om. CG^{2} 9 μωυσῆς παγκάλως transp. S   10 δ' S   11 τῶν] τῷ S^{1} μὲν om. FG^{1}H (v)   πλησμονῇ S   12 γαστρὸς ἀμέτρου S: τῶν τροφῶν ἀμέτρου G^{1}, τροφὰς ἀμέτρους C, τὰς τροφὰς ἀμέτρους AG^{2}HP (v), τὰς ἀμέτρους τροφὰς F; τῆς τροφῆς ἀμέτρου coni. Mang.   οἰκείων G^{2} ἀφθόνου SG^{1} (Mang.): ἀφθόνους ceteri   13 γίγνονται CFP   αὑτῶν AFHP   αὐτῶν ἀκράτορες] αὐτοκράτορες S   διαιρούμενοι SAFP   14 μία] μετὰ F   θεραπεία A   ἐλπίσι F   τοῦ θεοῦ S: θεόν AG^{2}, θεοῦ ceteri   15 τοῦ ἡλίου F
16 πληροῦνται A   τὰ πάντα πληροῦται transp. S   θεὸς ὁ νοητὸς S: θεοποίητος CG^{2} (Turn.), θεότητος G^{1}, θεῷ ποιητὸς FH, θεῷ ποιητῇ AP
17 ἀνάσχηται H^{1}P   καὶ ἐπιλάμψῃ ψυχῇ om. S   ψυχῇ C: ψυχή G^{2}, ψυχήν ceteri (v)   τῶν om. F   παθῶν καὶ κακιῶν S: κακιῶν καὶ παθῶν ceteri (v)
18 αὐτοειδεστάτης S

---

8 Solon. frg. 8 B^{4}.   11 Deut. 8,11—14.

165 εἶδος ἐπιφαίνεται. (23.) στέλλειν δ' ἔτι μᾶλλον καὶ καθαιρεῖν ὑπερ-
οψίαν ἀξιῶν τὰς αἰτίας ἐπιλέγει, δι' ἃς ἄληστον ἐχρῆν τὴν τοῦ θεοῦ
μνήμην ἀγαλματοφορεῖν. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι
δύναμιν“ (Deut. 8,18)· ἄγαν παιδευτικῶς· ὁ γὰρ ἀκριβῶς ἀναδιδαχθείς,
ὅτι δῶρον εἴληφε παρὰ θεοῦ τὸ εὔτονον καὶ ῥωμαλέον, τὴν ἰδίαν
ἀσθένειαν ἐκλογιζόμενος, ἣν πρὶν ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς εἶχε, τὸ ὑψηλὸν
καὶ ὑπέραυχον φρόνημα διώσεται καὶ εὐχαριστήσει τῷ τῆς κρείττονος
αἰτίῳ μεταβολῆς. ψυχὴ δὲ εὐχάριστος ἀλαζονείᾳ πολέμιος, ἐπεὶ καὶ
166 τοὐναντίον ἀχαριστία συγγενὲς ὑπεροψίᾳ. ἐὰν δέ, φησίν, εὐρωστῇ σοι
τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχύν, ἣν ἴσως οὐ προσεδόκησας,
ποίει δύναμιν. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν, ἀκριβωτέον τοῖς μὴ πάνυ συνορῶσι
τὸ δηλούμενον. πολλοὶ τὰ ἐναντία ὧν εὖ πεπόνθασι δρᾶν ἐπιχειροῦσιν·
ἢ γὰρ πλουτήσαντες πενίαν ἄλλοις κατασκευάζουσιν ἢ δόξης καὶ τιμῆς
167 ἐπὶ μέγα μετασχόντες ἀδοξίας καὶ ἀτιμίας ἑτέροις αἴτιοι γίνονται. χρὴ
δὲ καὶ τὸν φρόνιμον ἀγχίνους, ὡς ἔνι μάλιστα, τοὺς πλησιάζοντας κατα-

1 ἐμφαίνεται S, ἀναφαίνεται G^1 στέλλειν S: στέλλει ceteri δέ τι P καθαιρεῖν S: καθαιρεῖ CAFP^2, καθαίρει G^1G^2HP^1 2 ἀξιῶν post συλλέγειν transp. A ἐπιλέγει S: συλλέγειν ceteri δι' ἃς] δι' ὧν ἐστιν A ἐχρῆν (sic) τὴν τοῦ S: om. ceteri (v) 3 ἀγαλματοφορεῖ CG^2 (v), ἀγαλματοφορεῖν om. in lac. G^1 οὗτος] οὕτως S φησιν S ἰσχὺν δίδωσι transp. S ποιεῖν A 4 ἄγαν] ἀγαπᾶν S 5 ῥωμαλαῖον SH 6 λογιζόμενος G^1 τὸ S: om. ceteri (v) 7 διώσηται P, διασώσηται H^1 8 μεταβολῆς αἰτίῳ transp. S ψυχὴ SG^2: ψυχῇ C, ψυχῆς ceteri (Mang.) δ' SA εὐχάριστος SCG^2: εὐχαρίστου ceteri (Mang.) ἀλαζονείας Turn., ἀλαζονεία Mang. 9 ἀχαριστίᾳ Mang. συγγενὴς F ὑπεροψία SH^2: ὑπεροψίας ceteri (Turn.) ἐὰν δέ φησιν S (cf. Clem. Al.): om. ceteri (v) εὐρωστῇ—δηλούμενον (12) om. G^1 εὐρωστῇ S: εὐρωστεῖ ceteri (v) 10 κτησάμενος SC (Clem. Al.): κτήματος ceteri, σώματος L (κτησάμενος σώματος v) ἴσως om. H^1P προσεδόκησε AFH^1P 11 ποιεῖν AFHP τοῦτο C ἀκριβώτερον H^1P, ἀκριβέστερον AF 12 τὰ ἐναντία S: τἀναντία ceteri (v) εὖ om. A 13 πλουτίσαντες S^1, corr. S^2 ἢ καὶ δόξης AP^2 14 ἐπὶ μέγα om. S ἀτιμίας] τιμῆς HP γίνονται SCA: γίγνονται ceteri 15 φρόνημον SH^1 ἀγχίνους S (cf. Clem. Al.): καὶ ἀγχίνουν ceteri (v) τοιούτους καὶ ante τοὺς πλησιάζοντας add. mg H (v)

3 sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 480 P.* θυσία δὲ αἰνέσεως ὑπὲρ ὁλοκαυτώματα. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι δύναμιν“. 9 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἐὰν δὲ φωτισθῇ σοι τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχὺν ἐν γνώσει ποίει δύναμιν. ἐμφαίνει γὰρ διὰ τούτων τά τε ἀγαθὰ τάς τε δωρεὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χορηγεῖσθαι καὶ δεῖν ἡμᾶς διακόνους γενομένους τῆς θείας χάριτος σπείρειν τὰς τοῦ θεοῦ εὐποιίας καὶ τοὺς πλησιάζοντας κατασκευάζειν καλούς τε καὶ ἀγαθούς, ἵνα ὡς ὅτι μάλιστα ὁ μὲν σώφρων τοὺς ἐγκρατεῖς, ὁ δὲ ἀνδρεῖος τοὺς γενναίους συνετούς τε ὁ φρόνιμος καὶ ⟨ὁ⟩ δίκαιος τοὺς δικαίους ἐκτελῇ.

σκευάζειν καὶ τὸν σώφρονα ἐγκρατεῖς καὶ γενναίους τὸν ἀνδρεῖον καὶ
τὸν δίκαιον δικαίους καὶ συνόλως ἀγαθοὺς τὸν ἀγαθόν. ταῦτα γὰρ ὡς
p. 404 M. ἔοικε δυνάμεις, ὧν ὅ γε ἀστεῖος ὡς οἰκειοτάτων περιέξεται· | ἀδυναμία
δὲ καὶ ἀσθένεια, τὰ ἐναντία, σπουδαίων ἀλλότρια ἠθῶν. ἄλλως τε καὶ 168
μάθημα ἀναδιδάσκει τῇ λογικῇ φύσει πρεπωδέστατον, μιμεῖσθαι θεὸν
καθ' ὅσον οἷόν τε, μηδὲν παραλιπόντα τῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην
ἐξομοίωσιν. (24.) ἐπειδὴ τοίνυν, φησίν, ἔλαβες ἰσχὺν παρὰ τοῦ δυνατωτάτου, μετάδος ἄλλοις ἰσχύος διαθεὶς ὃ ἔπαθες, ἵνα μιμήσῃ θεὸν τῷ
παραπλήσια χαρίζεσθαι. κοινωφελεῖς γὰρ αἱ τοῦ πρώτου ἡγεμόνος δωρεαί, 169
ἃς δίδωσιν ἐνίοις, οὐχ ἵν' ἐκεῖνοι λαβόντες ἀποκρύψωσιν ἢ καταχρήσωνται πρὸς ζημίαν ἑτέρων, ἀλλ' ἵν' εἰς μέσον προενεγκόντες ὥσπερ ἐν
δημοθοινίᾳ πάντας ὅσους οἷόν τε καλέσωσιν ἐπὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν αὐτῶν. λέγομεν οὖν καὶ τῷ πολυχρηματῳ καὶ ἐνδόξῳ καὶ 170
εὐέκτῃ καὶ ἐπιστήμονι, πλουσίους καὶ ἐνδόξους εὐέκτας τε καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνόλως ἀγαθοὺς ἀπεργάζεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλὰ
μὴ φθόνον καὶ βασκανίαν ἀρετῆς προτιμήσαντα τοῖς εὖ πράττειν δυναμένοις ἀντιβαίνειν. τοὺς δὲ μέγα πνέοντας ἐπιτάσει τῆς ἀλαζονείας 171

1 ἐγκρατῆ καὶ γενναῖον AFH^{1}P τὸν ἀνδρεῖον — δικαίους (2) om. S 2 τῶν ἀγαθῶν AP^2 3 δύναμις SF (fort. recte) ὅ om. G^2 οἰκείων AHP (v) ἀδυναμία S (Mang.): δύναμις ceteri 3. 4 δυνάμει ὁ δὲ καὶ G^2 4 τἀναντία A, τὰ ἐναντία om. G^2 ἤθη ἀλλότρια S 6 παραλείποντα C 7 τοίνυν] γὰρ G^1 φησίν CG^2: om. ceteri (v) 7. 8 δυνατωτέρου HP (v)
8 ὃ ἔπαθες] τὸ ἐμπαθὲς CG^2 θεῷ HP τῷ] τὸ S 9 τὰ παραπλήσια SP
10 ἵνα A 12 πάντες S οἷόν τε] οἴονται G^2 καλέσωσιν S: καλέσουσιν C, καλέουσιν FG^{2}HP, καλέωσιν A, κοινωνοὺς συγκαλῶσιν G^1 12. 13 ἐπὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν S: om. ceteri (Turn.) 13 λέγωμεν H^{1}P, λέγω μὲν FG^{1}H^2
14 εὐέκτῃ] εὐεκτεῖ ἢ S καὶ ἐνδόξους S: om. ceteri (v) εὐέκτας τε S: καὶ εὐέκτας ceteri (v) 15 ἀπεργάσασθαι Turn. ἐντυγχάνοντας Mang.: συντυγχάνοντας S, ἐντυχόντας ceteri 16 προτιμήσαντα SA (Mang.): προτιμήσαντας ceteri τοῖς SG^1: τοῖς τὸ G^2, τοῦ C, τὸ AH^{1}P, τῷ FH^2 (Turn.) 16. 17 δυνατοῖς ἀντιβαίνειν F, δυναμένοις ἀντιβαίνειν om. C 17 ἐπιτάσει τῆς ἀλαζονείας scripsi: τοῖς ἐπίτασιν τῆς ἀλαζονείας F, ἐπὶ τοῖς τὰ τῆς ἀλ. A, τοῖς ἐπὶ τὰς τῆς ἀλ. HP, τὸν ἐπὶ τὰς τῆς ἀλ. G^2, ὑπ' ἀλαζονείας S (Mang.), ἐπ' ἀλαζονείᾳ C ἐπιτάσει — ἔχοντας (320,1) om. in lac. G^1

5 sqq. pergit *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 480 P.* οὗτός ἐστι ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὁ γνωστικὸς ὁ μιμούμενος τὸν θεὸν καθ' ὅσον οἷόν τε, μηδὲν παραλιπὼν τῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην ὁμοίωσιν (ἐγκρατευόμενος, ὑπομένων, δικαίως βιούς, βασιλεύων τῶν παθῶν, μεταδιδοὺς ὧν ἔχει, ὡς οἷός τέ ἐστιν εὐεργετῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. οὗτος „μέγιστος“ φησίν „ἐν τῇ βασιλείᾳ ὃς ἂν ποιῇ καὶ διδάσκῃ“,) μιμούμενος τὸν θεὸν τῷ παραπλήσια χαρίζεσθαι· κοινωφελεῖς γὰρ αἱ τοῦ θεοῦ δωρεαί.

⟨ὡς⟩ ἀθεραπεύτως εἰς ἅπαν ἔχοντας ὁ νόμος παγκάλως οὐκ ἤγαγεν εἰς
κρίσιν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ μόνῳ τῷ θείῳ παρέδωκε δικαστηρίῳ. φησὶ
γάρ· ὃς ἂν ἐγχειρῇ τι πράττειν μεθ' ὑπερηφανίας, „τὸν θεὸν παροξύνει"
172 (Num. 15,30). διὰ τί; ὅτι πρῶτον μὲν ἀλαζονεία ψυχῆς ἐστι κακία,
ψυχὴ δὲ ἀόρατος ὅτι μὴ θεῷ, κολαστὴς δὲ ὁ μὲν τυφλὸς ἐπίμεμπτος,
ἄγνοιαν κατήγορον ἔχων, ὁ δὲ βλέπων ἐπαινετός, ἐπιστήμῃ πάντα ὁρῶν·
ἔπειτα δὲ ὅτι φρονήματος ὑπόπλεως ἀλόγου γενόμενος πᾶς ἀλαζὼν
„οὔτε ἄνδρα οὔτε ἡμίθεον ἀλλ' ὅλον δαίμονα" κατὰ τὸν Πίνδαρον ὑπο-
λαμβάνει ἑαυτόν, ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως βαίνειν ἀξιῶν.
173 ἔστι δ' αὐτῷ καθάπερ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἐπίληπτον κατά τε τὰς
σχέσεις καὶ κινήσεις ἁπάσας· ἀκροβατεῖ γὰρ καὶ τὸν αὐχένα μετέωρον
ἐξαίρει φρυαττόμενος καὶ πλέον τῆς φύσεως ἐπῆρται καὶ πεφύσηται καὶ
ὁρῶν παραβλέπει πλαγίαις ὄψεσι καὶ ἀκούων παρακούει, κέχρηται δὲ
τοῖς μὲν οἰκέταις ὡς θρέμμασι, τοῖς δὲ ἐλευθέροις ὡς οἰκέταις, καὶ
τοῖς μὲν συγγενέσιν ὡς ἀλλοτρίοις, τοῖς δὲ φίλοις ὡς κόλαξι, τοῖς δ'
174 ἀστοῖς ὡς ξένοις· πάντων τε οἴεται εἶναι πλουσιώτατος, ἐντιμότατος,
κάλλιστος, ἰσχυρότατος, φρονιμώτατος, σωφρονέστατος, δικαιότατος,
λογιώτατος, ἐπιστημονικώτατος· εἶτα τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνει πένητας,
| ἀδόξους, ἀτίμους, ἄφρονας, ἀδίκους, ἀνεπιστήμονας, καθάρματα, τὸ p. 405 M.
μηδέν. εἰκότως οὖν ὁ τοιοῦτος ἀντιδίκῳ καὶ κολαστῇ χρήσαιτ' ἄν, ὥς
φησιν ὁ ἱεροφάντης, θεῷ.

---

1 ὡς addidi, καὶ add. v   ἀθεράπευτον F   ἔχοντας SC: δυναμένοις ἔχοντας FG^2HP, δυναμένοις ἔχουσιν A   οὐκ om. A   2 παραδέδωκε S   3 πράττειν τι transp. F   μετ' S^1, corr. S^2, μετὰ G^2 4 ἀλαζονία S   5 δ' A, γὰρ S   ὅτι μὴ θεῷ om. in lac. G^1 κολαστὴς δὲ om. in textu C, add. mg C^2 κολαστὴ AF, κολαστῇ G^2H^1P δ' A   ἐπίληπτος S   7 δὲ S: δ' ceteri   ὅτι] οὐ A   ἀλόγου ὑπόπλεως transp. S   8 οὔτ' . . . οὔθ' A   ἀλλ' ὅλον S (Mang.): om. in lac. G^1, μᾶλλον ἢ ceteri   8. 9 ὑπολαμβάνειν S^1, corr. S^2 10 ἡ om. S   τε] δὲ AG^2H^1, γε H^2 τὰς om. F   11 ἀκροβατεῖ SC: ἀκροβύστειός τε F, ἀκροβατεῖται G^2, ἀκροβατεῖ τε ceteri (v)   12 ἐπαίρει S   13 παραβλέπεται S   ὄψεσιν S   κέχρηται δὲ S (Mang.): καὶ χρῆται ceteri   14 θρέμμασιν S   δ' A   15 κόλαξιν S   16 τε S: om. FG^1, δὲ ceteri   εἶναι οἴεται transp. HP (Turn.)   ἐντιμώτατος (sic) S: ἐπισημότατος H (v), ἐπιτιμότατος ceteri   17 δικαιότατος σωφρονέστερος (sic) transp. S   18 λογιώτατος SA (Mang.): λογικώτατος ceteri   ἐπιστημονικώτατος om. G^2H (Turn.)   20 οὖν] ἂν A   καὶ κολαστῇ] καὶ om. H, κεκόλασται F

---

3 pergit *Clem. Alex. l. l.* ὃς δ' ἂν ἐγχειρῇ τι πράσσειν μεθ' ὑπερηφανίας, τὸν θεὸν παροξύνει, φησίν· *ἀλαζονεία γὰρ ψυχῆς ἐστι κακία.*   8 Pind. frg. 280 (Bergk)

Περὶ μετανοίας.

(1.) Φιλάρετος καὶ φιλόκαλος καὶ διαφερόντως φιλάνθρωπος ὢν 175 ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς προτρέπει τοὺς πανταχοῦ πάντας εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης εἶναι ζηλωτάς, ἆθλα προτιθεὶς ὡς νικηφόροις μεγάλα τοῖς μετανοοῦσι πολιτείας κοινωνίαν τῆς ἀρίστης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἀπόλαυσιν μικρῶν τε καὶ μεγάλων. ἀγαθὰ γὰρ προηγούμενα ἐν μὲν σώμασιν 176 ἡ ἄνοσος ὑγεία, ἐν δὲ ναυσὶν ἡ ἀκίνδυνος εὔπλοια, ἐν δὲ ψυχαῖς ἡ ἄληστος μνήμη τῶν ἀξίων μνημονεύεσθαι· δεύτερα δὲ τὰ κατ' ἐπανόρθωσιν συνιστάμενα, ἥ τε ἐκ νόσων ἀνάληψις καὶ ἡ ἐκ τῶν κατὰ πλοῦν κινδύνων εὐκταιοτάτη σωτηρία καὶ ἡ λήθης ἐκγινομένη ἀνάμνησις, ἧς ἀδελφὸν καὶ συγγενέστατον τὸ μετανοεῖν ἐστιν, οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἀνωτάτω τεταγμένον τάξει τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταύτην φερόμενον δευτερεῖα. τὸ μὲν γὰρ μηδὲν συνόλως ἁμαρτεῖν ἴδιον θεοῦ, 177 τάχα δὲ καὶ θείου ἀνδρός, τὸ δὲ ἁμαρτόντα μεταβαλεῖν πρὸς ἀνυπαίτιον ζωὴν φρονίμου καὶ τὸ συμφέρον εἰς ἅπαν οὐκ ἀγνοήσαντος. ὅθεν τοὺς 178 τοιούτους συνάγων καὶ μυσταγωγῶν προσκαλεῖται τὰς συμβατηρίους καὶ φιλικὰς προτείνων ὑφηγήσεις, αἳ παραινοῦσιν ἀψεύδειαν ἀσκεῖν καὶ τῦφον

---

1 tit. περὶ μετανοίας add. SC mg G^2: om. ceteri 2 φιλάρετος δὲ AH^2 (v) καὶ φιλάνθρωπος AHP 3 μωσῆς A 4 εἶναι FG^1G^2: om. ceteri (Turn.) προτιθεὶς SG^2: προθεὶς ceteri (Turn.) 5 μετανοοῦσι SCG^2 Par.: μέγα νοοῦσι ceteri 5. 6 ἀπολαύσειν A 6 γὰρ Par.: γὰρ καὶ S, μὲν ceteri (v) μὲν S Par.: om. ceteri (v) 7 pr. ἡ om. SCG^2 ἐν δὲ ναυσὶν SG^2 Par.: ἐν ναυσὶ δ' C, ἐν δὲ ναυμαχίαις AFH^1P, ἐν δὲ ναυτιλίαις G^1H^2 (v) alt. ἡ om. FHP^1 (v) 8 μνήμη] γνῶσις S τὰ] καὶ Par. κατὰ F 9 συνιστάμενα, ἥ τε ἐκ νόσων SCG^2, συνιστάμενα, ἡ ἐκ τῶν νόσων Par.: εἴς τε ἃ μὲν δή τε κε νοσῶν F, εἴς τε ἃ δή τε κε νόσων AHP, εἴς τε σῶμα καὶ ναυτηλίαν καὶ ψυχὴν ἡ ἐκ νόσων G^1 10 λήθης] ἀληθὴς S Par. ἐκγινομένη scripsi: ἐγγενομένη SF, ἐγγινομένη ceteri (v); ἐκ λήθης ἐγγινομένη coni. Mang. ἧς SCG^2: ὧν G^1 Par., om. ceteri 11 συγγενέστατόν τε F τὸ μετανοεῖν ἐστιν S Par.: ἐστιν om. H (v), ἐστι τὸ μετανοεῖν ceteri καὶ οὐκ S 12 τάξει τεταγμένον transp. A, τεταγμένον post ἀγαθῶν transp. Par. ἀλλ' ἐν τῇ SCG^2: ἀλλ' ἔτι AFH^1P, ἀλλὰ τὰ G^1H^2 μετὰ ταύτην CG^2: ἡμετέρα ταύτη (sic) S, μετ' αὐτὰ Par., μετ' αὐτὴν ceteri (Turn.) 13 μηδὲν SCG^2 Par. Anton.: μηδὲ ceteri (Turn.) ἁμαρτάνειν Anton. 14 ἁμαρτάνοντα F Par. Anton. μεταβάλλειν Anton. 15 φρονήμου S 16 συνάγων τε καὶ A προσκαλεῖται SCH: προκαλεῖται ceteri 17 ἀφηγήσεις HP ἀψευδιαν S^1, corr. S^2

2—15 Par(isinus gr. 1630) fol. 88v Τοῦ φίλωνος περὶ μετανοίας: φιλάρετος—οὐκ ἀγνοήσαντος. 13—15 Anton. Mel. I 17 (Migne T. 136 Col. 832) Φίλωνος: τὸ μὲν μηδὲν συνόλως ἁμαρτάνειν—οὐκ ἀγνοήσαντος.

προβεβλῆσθαι καὶ ἀληθείας καὶ ἀτυφίας ὡς ἀναγκαιοτάτων καὶ εὐδαι-
μονίας αἰτίων περιέχεσθαι μυθικῶν πλασμάτων κατεξαναστάντας, ἅπερ
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἁπαλαῖς ἔτι ψυχαῖς γονεῖς καὶ τίτθαι καὶ παιδαγωγοὶ
καὶ μυρίοι ἄλλοι τῶν συνήθων ἐνεχάραξαν πλάνον ἀνήνυτον περὶ τῆς
179 τοῦ ἀρίστου γνώσεως ἀπεργασάμενοι. τί δ' ἂν εἴη τῶν ὄντων ἄριστον
ἢ θεός; οὗ τὰς τιμὰς προσένειμαν τοῖς οὐ θεοῖς, ἐκείνους μὲν ἀπο-
σεμνύνοντες πλέον τοῦ μετρίου, τοῦ δὲ εἰς ἅπαν οἱ κενοὶ φρενῶν
ἐκλαθόμενοι. πάντας οὖν, ὅσοι τὸν κτίστην καὶ πατέρα τοῦ παντὸς εἰ
καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς σέβειν ἠξίωσαν ἀλλ' ὕστερον μοναρχίαν ἀντὶ πολυ-
αρχίας ἀσπασάμενοι, φιλτάτους καὶ συγγενεστάτους ὑποληπτέον, τὸ
μέγιστον εἰς φιλίαν καὶ οἰκειότητα | παρασχομένους θεοφιλὲς ἦθος, οἷς p. 406 M.
χρὴ καὶ συνήδεσθαι, καθάπερ ἂν εἰ καὶ τυφλοὶ πρότερον ὄντες ἀνέβλεψαν
ἐκ βαθυτάτου σκότους αὐγοειδέστατον φῶς ἰδόντες.

180 (2.) Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον τῶν εἰς μετάνοιαν
εἴρηται. μετανοείτω δέ τις μὴ μόνον ἐφ' οἷς ἠπατήθη πολὺν χρόνον
τὰ γενητὰ πρὸ τοῦ ἀγενήτου καὶ ποιητοῦ θαυμάσας, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς
ἄλλοις ὅσα περὶ βίον ἀναγκαῖα, μετιὼν ὥσπερ ἐκ τῆς φαυλοτάτης τῶν
κακοπολιτειῶν, ὀχλοκρατίας, εἰς τὴν εὐνομωτάτην πολιτείαν, δημοκρατίαν,
τοῦτο δ' ἐστὶν ἐξ ἀμαθίας εἰς ἐπιστήμην ὧν ἡ ἄγνοια αἰσχρόν, ἐξ
ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν, ἐξ ἀκρατείας εἰς ἐγκράτειαν, ἐξ ἀδικίας εἰς
181 δικαιοσύνην, ἐξ ἀτολμίας εἰς θαρραλεότητα. πάγκαλον γὰρ καὶ συμ-
φέρον αὐτομολεῖν ἀμεταστρεπτὶ πρὸς ἀρετὴν κακίαν, ἐπίβουλον δέσποιναν,

---

1 ἀποβεβλῆσθαι C ὡς S: om. ceteri (v) ἀναγκαιοτάτων SCH^2: ἀναγκαιοτάτω G^2, ἀναγκαιότατα G^1, ἀναγκαιότατον AFH^{1}P καὶ] ὡς G^1 2 αἰτίων S: αἰτιωτάτων CG^{1}H^2 (v), αἰτιωτάτω G^2, αἰτιώτατον AFH^{1}P περιέρχεσθαι A κατεξαναθέντας F^1 3 ἁπαλαῖς] ἀπαλλαγεὶς F^{1}H^{1}P^1 γονεῖς S: om ceteri (Turn.) καὶ ante τίτθαι om. C τιτθαῖς AP^2 4 πλάνον ἀνήνυτον] πλὴν ἀνήνυτα F 6 ἢ om. AFG^1 οὗ] οἷ F ἐκείνους S: τοὺς ceteri (Turn. Mang.) 7 τοῦ μέτρου SA 7. 8 ἐκλαθόμενοι οἱ κενοὶ φρενῶν S 8 πάντες SC^1 πατέρα CG^{2}H^2: δημιουργὸν S, τὸν πατέρα ceteri 9 ἠξιώθησαν (sed θησ in ras.) A 9. 10 post πολυαρχίας add. σέβειν H (Turn.) 10 φιλτάτοις καὶ συγγενεστάτοις G^2 11 φιλίαν] φιλανθρωπίαν H οἰκειότητα SCG^2: οἰκειότατον ceteri οἷς] ἧς F^1 12 ἂν om. S 14 ὁ μὲν AFHP 16 γεννητὰ A ἀγεννήτου A καὶ ποιητοῦ om. S (fort. recte) ἐν om. G^2; ἐπὶ coni. Mang. 17 βίων A ἀναγκαῖον C τῆς om. S φυλοτάτης S 18 κακοπολιτειῶν] κακο-ποντίων S ὀχλοκρατείας AHP, ὀχλοκρασίας SG^2 δημοκρατείαν S^2 19 τοῦτο δ' ἐστὶν S: τουτέστιν ceteri (v) 20 ἀκρατείας] ἀκρασίας A (Mang.) 21 θαρσαλεότητα S πάγκαλον] καλὸν S 22 αὐτομολεῖν: hic desinunt AFG^{1}HP, reliqua (usque ad p. 324,14) exhibent solummodo SCG^2

ἀπολιπόντας· ἅμα δ' ἀναγκαῖον ἕπεσθαι, ὡς ἐν ἡλίῳ σκιὰν σώματι, καὶ τῇ
τοῦ ὄντος θεοῦ τιμῇ πᾶσαν τὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν κοινωνίαν. γίνονται 182
γὰρ εὐθὺς οἱ ἐπηλύται σώφρονες, ἐγκρατεῖς, αἰδήμονες, ἥμεροι, χρηστοί,
φιλάνθρωποι, σεμνοί, δίκαιοι, μεγαλόφρονες, ἀληθείας ἐρασταί, κρείττους
χρημάτων καὶ ἡδονῆς· ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον τοὺς τῶν ἱερῶν νόμων ἀποστάντας ἰδεῖν ἔστιν ἀκολάστους, ἀναισχύντους, ἀδίκους, ἀσέμνους, ὀλιγόφρονας, φιλαπεχθήμονας, ψευδολογίας ἑταίρους καὶ ψευδορκίας, τὴν ἐλευθερίαν πεπρακότας ὄψου καὶ ἀκράτου καὶ πεμμάτων καὶ εὐμορφίας εἴς τε τὰς γαστρὸς ἀπολαύσεις καὶ τῶν μετὰ γαστέρα, ὧν τὰ τέλη
βαρύταται ζημίαι σώματός τε καὶ ψυχῆς εἰσι. παγκάλους μέντοι καὶ 183
τὰς εἰς μετάνοιαν ὑφηγήσεις ποιεῖται, αἷς διδασκόμεθα μεθαρμόζεσθαι τὸν βίον ἐξ ἀναρμοστίας εἰς τὴν ἀμείνω μεταβολήν· φησὶ γάρ, ὅτι τουτὶ τὸ πρᾶγμα οὐχ ὑπέρογκόν ἐστιν οὐδὲ μακρὰν ἀφεστός, οὔτε κατὰ τὸν αἰθέρα ἀνωτάτω κἂν ἐσχατιαῖς ⟨γῆς οὔτε πέραν⟩ τῆς μεγάλης θαλάττης, ὡς ἀδυνατῆσαι λαβεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐγγυτάτω, τρισὶ μέρεσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδιαιτώμενον, στόματι καὶ καρδίᾳ καὶ χερσί, διὰ συμβόλων λόγοις καὶ βουλαῖς καὶ πράξεσι· λόγου μὲν ⟨γὰρ⟩ στόμα σύμβολον, καρδία δὲ βουλευμάτων,
πράξεων δὲ χεῖρες, ἐν οἷς τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ οἷος ὁ 184
λόγος τοιάδε ἡ γνώμη καὶ οἷον τὸ βούλευμα τοιάδε ἡ πρᾶξις, ἐπαινετὸς καὶ τέλειος ὁ βίος, ὅταν δὲ στασιάζῃ ταῦτα ἐν ἀλλήλοις, ἀτελής τε καὶ ψεκτός. εἰ μή τις τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐπιλάθοιτο, εὐαρεστήσει θεῷ

---

1 σκιὰν om. CG² 2 τὴν om. G² 6 ἔστιν om. CG² 7 ἑταίρους C: ἑτέρους SG² 9 τῶν] τὸν G² 10 βαρύταται Mang.: βαρύτατα codd. εἰσιν SC 13 πρᾶγμα] πρόσταγμα coni. Mang. οὐχ S¹, corr. S² οὐδὲ scripsi: οὔτε codd. (v) ἀφεστὼς codd. 14 κἂν scripsi: καὶ codd.; καὶ ἐν coni. etiam Mang.; deinde ἐσχατιαῖς ⟨γῆς οὔτε πέραν⟩ τῆς μεγάλης θαλάττης supplevi 15 τῶν] τοῖς coni. Mang. coll. Clem. Al. 15. 16 ἐνδιαιτωμένων C¹G² 17 πράξεσιν S γὰρ add. Mang. 21 ἐπιλάθοιτο SG² (prob. Mang.): ἐπιλάβοιτο C (v) εὐαρεστήσει (-σῃ S) θεῷ SG²: om. C (v)

10sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀφ' ἧς καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν μετανοεῖν κελεύει ἁρμοζομένοις τὸν βίον ἐξ ἀναρμοστίας πρὸς τὴν ἀμείνω μεταβολὴν διὰ τῶν τριῶν τούτων, στόματος, καρδίας, χειρῶν. σύμβολον δ' ἂν εἴη ταῦτα πράξεως μὲν αἱ χεῖρες, βουλῆς δὲ ἡ καρδία, καὶ λόγου ⟨τὸ⟩ στόμα. cf. *Clem. Alex. Protrept. cap. 10 p. 85 P. (I 77,32 Stählin)* . . . οὐδέ ἐστι (ἡ ἀλήθεια) δυσπρόσιτος οὐδὲ ἀδύνατος λαβεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐγγυτάτω, ἔνοικος ἡμῶν, ᾗ φησιν αἰνιττόμενος ὁ πάνσοφος Μωυσῆς, τρισὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδιαιτωμένη μέρεσι, χερσὶ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ. σύμβολον τοῦτο γνήσιον τρισὶ τοῖς πᾶσι συμπληρουμένης τῆς ἀληθείας, βουλῇ καὶ πράξει καὶ λόγῳ. 13 Deut. 30,11—14.

γενόμενος ὁμοῦ θεοφιλὴς καὶ φιλόθεος. ὅθεν εὖ καὶ | συμφώνως τοῖς p. 407 M.
εἰρημένοις ἐχρήσθη τὸ λόγιον ἐκεῖνο· „τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί
σοι θεόν, καὶ κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ“ (Deut.
185 26,17.18). παγκάλη γε τῆς αἱρέσεως ἡ ἀντίδοσις, σπεύδοντος ἀνθρώπου
μὲν θεραπεύειν τὸ ὄν, θεοῦ δὲ ἀνυπερθέτως ἐξοικειοῦσθαι τὸν ἱκέτην
καὶ προαπαντᾶν τῷ βουλήματι τοῦ γνησίως καὶ ἀνόθως ἰόντος ἐπὶ τὴν
θεραπείαν αὐτοῦ. ὁ δ' ἀληθὴς θεραπευτής τε καὶ ἱκέτης, κἂν εἷς ὢν
ἀνὴρ ἀριθμῷ τυγχάνῃ, δυνάμει, καθάπερ αὐτὸς αἱρεῖται, σύμπας ἐστὶν
186 ὁ λεώς, ἰσότιμος ὅλῳ ἔθνει γεγονώς. καὶ πέφυκεν οὕτως ἔχειν· ὡς
γὰρ ἐν νηὶ μὲν κυβερνήτης πᾶσι τοῖς ναύταις ἀντίρροπος, ἐν δὲ στρατο-
πέδῳ στρατηγὸς ἅπασι τοῖς στρατιώταις — διαφθαρέντος γοῦν ἡττᾶσθαι
συμβαίνει, καθάπερ ἂν εἰ καὶ πᾶσα δύναμις ἡβηδὸν ἑάλω —, τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ ὁ σοφὸς ὅλου ἔθνους ἀξιώματι ἁμιλλᾶται τείχει πεφραγ-
μένος ἀκαθαιρέτῳ, θεοσεβείᾳ.

Περὶ εὐγενείας.

187 | (1.) Διὸ καὶ τοῖς ὑμνοῦσι τὴν εὐγένειαν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν καὶ p. 437 M.
μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιον οὐ μετρίως ἐπιτιμητέον, εἰ πρῶτον μὲν οἴονται
τοὺς ἐκ παλαιοπλούτων καὶ παλαιενδόξων εὐγενεῖς, μηδὲ τῶν προγόνων,

1 ὁμοῦ καὶ θεοφιλὴς C (v) 2 τὸ ante τὸν add. S τὸν θεὸν S (Clem. Al.): τὸν κύριον CG^{2} (v) εἵλου S (Clem. Al.): ἀντηλλάξω C (v), ἀντηλλαξάτω G^{2} 3 σοι] σου Clem. Al. θεόν S (Clem. Al.): εἰς θεὸν CG^{2} (v) εἵλατό S (Clem. Al.): ἀντηλλάξατο CG^{2} (v) αὐτοῦ S 4 τῆς διαιρέσεως S 5 τὸ ὄν S (Clem. Al.): θεόν C (v), θεῷ G^{2} 6 προαπαντων (sic) S βουλήματι CG^{2}: βουλεύματι S ἰόντος] εἰ ὄντος G^{2} 7 ἀληθῶς coni. Mang. ὢν] ω S^{1}, in ὁ corr. S^{2} 8 αὐτὸς αἱρεῖται corruptum; αὖθις vel ἄλλοθι εἴρηται coni. Mang., πρότερον εἴρηται coni. Wendl. 11 γ' οὖν G^{2} 12 πᾶσα δύναμις scripsi: πάσῃ δυνάμει codd. (v) 15 tit. περὶ εὐγενείας SCG^{2}HP: τοῦ αὐτοῦ περὶ εὐγενείας F 16 Διὸ καὶ τοῖς ὑμνοῦσι F: Καὶ τοῖς ὑμνοῦσι S, Τοῖς δὲ (δ' P) ὑμνοῦσι ceteri (v) ὡς καὶ S 17 εἰ om. S 18 πάλαι ἐνδόξων FG^{2} μηδὲ S: μήτε ceteri (v)

1 sqq. pergit *Clem. Alex. Strom. l. l.* καλῶς οὖν ἐπὶ τῶν μετανοούντων εἴρηται τὸ λόγιον ἐκεῖνο „τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου θεόν, καὶ κύριος εἵλετό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ“. τὸν γὰρ σπεύδοντα θεραπεύειν τὸ ὂν ἱκέτην ὄντα ἐξοικειοῦται ὁ θεός. κἂν εἷς ᾖ τὸν ἀριθμόν, ἐπ' ἴσης τῷ λαῷ τετίμηται· μέρος γὰρ ὢν τοῦ λαοῦ συμπληρωτικὸς αὐτοῦ γίνεται ἀποκατασταθεὶς ἐξ οὗ ἦν, καλεῖται δὲ καὶ ἐκ μέρους τὸ πᾶν. 16 sqq. cf. Wendland Philo u. die kynisch-stoische Diatribe (W. u. Kern, Beitr. z. Gesch. d. griech. Philos. u. Religion) p. 51 sqq.

ἀφ' ὧν αὐχοῦσι γενέσθαι, διὰ τὰς ἀφθόνους περιουσίας εὐδαιμονησάντων, ἐπειδὴ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθὸν οὐδενὶ τῶν ἐκτός, ἀλλ' οὐδὲ τῶν περὶ σῶμα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ παντὶ μέρει ψυχῆς, ἀλλὰ μόνῳ τῷ ἡγεμονικῷ πέφυκεν ἐνδιαιτᾶσθαι. βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς δι' ἡμερότητα καὶ 188
φιλανθρωπίαν καὶ παρ' ἡμῖν τοῦθ' ἱδρύσασθαι, νεὼν ἀξιοπρεπέστερον οὐχ εὗρεν ἐπὶ γῆς λογισμοῦ· κρείττων γὰρ ⟨ὢν⟩ μόνος ἀγαλματοφορεῖ τἀγαθόν, κἂν ἀπιστῶσί τινες τῶν ἢ μὴ γευσαμένων σοφίας ἢ χείλεσιν ἄκροις — ἄργυρος γὰρ καὶ χρυσὸς τιμαί τε καὶ ἀρχαὶ καὶ σώματος
p. 438 M. | εὐεξία μετ' εὐμορφίας ⟨ἐξαρκεῖν⟩ ἐοίκασι τοῖς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἐπὶ χρειῶν τεταγμένοις πρὸς τὴν οἷα βασιλίδος ἀρετῆς ὑπηρεσίαν — * * * αὐγοειδέστατον φῶς μὴ ἰδόντες. ἐπειδὴ τοίνυν ἡ εὐγένεια κεκαθαρμένης 189
διανοίας καθαρσίοις τελείοις κλῆρος οἰκεῖος, χρὴ μόνους λέγειν εὐγενεῖς τοὺς σώφρονας καὶ δικαίους, κἂν τύχωσιν ἐξ οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων γεγονότες· τοῖς δὲ ἐξ ἀγαθῶν πονηροῖς γεγονόσιν ἄβατον ἔστω τὸ εὐγενείας χωρίον. ἄοικος γὰρ καὶ ἄπολις ὁ φαῦλος, ἐκ πατρίδος ἀρετῆς 190
ἐληλαμένος, ἣ καὶ τῷ ὄντι σοφῶν ἀνδρῶν ἐστι πατρίς· τούτῳ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται δυσγένεια, κἂν εἰ πάππων ἢ προγόνων γένοιτο τοὺς βίους ἀνεπιλήπτων, ἀλλοτρίωσιν ἐπιτηδεύοντι καὶ πορρωτάτω τῆς εὐγενείας διαζευγνύντι ἑαυτὸν ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις. ἀλλὰ γὰρ πρὸς τῷ 191
μὴ πεφυκέναι τοὺς πονηροὺς εὐγενεῖς ἔτι καὶ πάντας αὐτοὺς ὁρῶ

---

1. 2 εὐδαιμονισάντων F   3 δ' S   3. 4 ἡγεμονικωτάτω S   4 δι' S: διὰ ceteri   5 καὶ παρ' ἡμῖν om. H^1P τοῦθ' S^2: τοῦτ' S^1G^2HP, om. F Barb.   6 οὐχ εὗρεν ἐπὶ γῆς S: ἐπὶ γῆς οὐχ εὗρεν ceteri (v)   κρείττων γὰρ ὢν μόνος scripsi: κρείττων γὰρ μόνος F, κρείττων γὰρ ὁ νόμος G^2, κρεῖττον (κρείττω H^2)· ὁ γὰρ νόμος HP, παρὸν ὁ νόμος S; κρείττω· ὁ γὰρ νοῦς v, κεκαθαρμένων γὰρ ὁ νοῦς coni. Mang.   7 τἀγαθὸν S: τὸ ἀγαθὸν G^2HP, om. F   ἐπιστῶσι F   pr. ἢ S: om. ceteri   8 pr. καὶ] ἢ S   9 εὐεξία S: εὐεξίαι ceteri (v)   ἐξαρκεῖν e. gr. addidi   ἐοίκασι SF: om. G^2HP (Turn.)   10 lacunam indicavi   11 αὐγοειδέστατον φῶς μὴ ἰδόντες om. S   αὐγ.] ἀνειδέστατον H^1P 12 καθαρσίοις S (Mang.): καὶ καθαρσίοις ceteri   χρὴ μόνους S: μόνους χρὴ H^2 (v), μόνους δὲ χρὴ ceteri   13 ἢ] καὶ FN   14 δ' HP   γεγονόσιν om. S (fort. recte)   15 ὁ φαῦλος S: πᾶς φαῦλος ceteri (v)   16 ἐληλασμένος G^2HP ἣ scripsi: εἰ S, ἥτις ceteri (v)   τοῦτο F^1 17 κἂν εἰ FNG^2H^2: κἂν ἢ SH^1P (v)   ἢ] καὶ HP   προγόνων $SFNG^2$: προπάππων HP (v)   18. 19 ἐπιτηδεύων καὶ πορρω τα της (sic) συγγενείας διαζευγνὺς S   19 ἀλλὰ] ἅμα S   πρὸς om. S   τῷ] τὸ SG^2H 20 μὴ om. G^2 πονηροὺς] μοχθηροὺς FNG^2

4—6 Maximi Eclog. cod. Barb. I 158: βουληθεὶς — λογισμοῦ κρείττω.   12—329,12 N fol. 189r: μόνους χρὴ λέγειν — καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν.

πολεμίους ἀσυμβάτους εὐγενείᾳ καθαιροῦντας τὸ προγονικὸν ἀξίωμα καὶ
192 ὅσον ἐν τῷ γένει λαμπρὸν ἐξαμαυροῦντάς τε καὶ σβεννύντας. (2.) διό
μοι δοκοῦσι φιλοστοργότατοι πατέρες ἀπορρήσεις χρηματίζειν καθ' υἱῶν
ἀποσχοινίζοντες αὐτοὺς τῆς οἰκίας καὶ συγγενείας, ὅταν τὴν ἐκ φύσεως
ἐν τοῖς γεννήσασι περιττὴν καὶ ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἡ ἐν ἐκείνοις
193 μοχθηρία καταχρατήσῃ. τὸ δ' ἀληθὲς τοῦ λόγου ῥᾴδιον καὶ ἀφ'
ἑτέρων διαγνῶναι. τί τῷ τὰς ὄψεις πεπηρωμένῳ γένοιτ' ἂν εἰς τὸ
βλέπειν ὄφελος ὀξυωπία προγονική; ἢ πρὸς ἑρμηνείαν τῷ παρειμένῳ
γλῶτταν τὸ γονεῖς ἢ πάππους γενέσθαι μεγαλοφώνους; τί δ' ὀνίνησι
πρὸς εὐτονίαν τὸν ἐκ μακρᾶς καὶ φθινάδος νόσου κατεσκελετευμένον,
ἐὰν οἱ τοῦ γένους ἀρχηγέται δι' ἀθλητικὴν ῥώμην ἐν Ὀλυμπιονίκαις ἢ
περιοδονίκαις γράφωνται; μένουσι γὰρ οὐδὲν ἧττον αἱ τοῦ σώματος
χῆρες ἐν ὁμοίῳ βελτίωσιν οὐκ ἐνδεχόμεναι διὰ τὰς τῶν οἰκείων εὐπρα-
194 γίας. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον οὔτε τοῖς ἀδίκοις δίκαιοι γονεῖς οὔτε
ἀκολάστοις σώφρονες οὔτε συνόλως ἀγαθοὶ πονηροῖς ὄφελος· οὐδὲ γὰρ
οἱ νόμοι τοῖς παρανομοῦσιν, ὧν εἰσιν αὐτοὶ κολασταί· νόμοι δέ τινες
195 ἄγραφοι καὶ οἱ βίοι τῶν ζηλωσάντων τὴν ἀρετήν. ὅθεν οἶμαι τὴν
εὐγένειαν, εἰ θεὸς αὐτὴν εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν ἐτύπωσε, στᾶσαν
πρὸς τοὺς ἀφηνιαστὰς ἀπογόνους ταῦτα ἂν εἰπεῖν· „τὸ συγγενὲς οὐχ
αἵματι μετρεῖται μόνον, πρυτανευούσης ἀληθείας, ἀλλὰ πράξεων ὁμοιότητι
καὶ θήρᾳ τῶν αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ τἀναντία ἐπετηδεύσατε, τὰ μὲν ἐμοὶ
φίλα νομίσαντες ἐχθρά, τὰ δὲ | δυσμενῆ φίλα· παρ' ἐμοὶ μὲν γὰρ p. 439 M.
αἰδὼς καὶ ἀλήθεια μετριοπάθειά τε καὶ ἀτυφία καὶ ἀκακία τίμια, παρ'

---

1 εὐγενεία S: εὐγένειαν ceteri (v); εὐγενείας Mang. 2 ὅσοι S 3 ἀπορρήσεις FN: ἀπαρνήσεις ceteri (v) καθ' S^2: κατ' S^1, κατὰ FG^2H^2, καὶ τὰ H^1P 4 οἰκείας S post οἰκίας add. πατρίδος G^2 καὶ del. S^2 5 γεννήσασιν S, γεννήμασι P ἔννοιαν FN 6 καταχρατήσῃ N: καταχρατήσοι F, καταχρατήσειε G^2P, καταχρατήσειεν SH (v) 7 τῷ om. S 7. 8 τὸ βλέπειν] τὰς ὄψεις HP (Turn.) 8 ὤφελος S^1, corr. S^2 ὀξυωπία προγονική S: ὀξυωπίας προγονικῆς ἐστερημένω ceteri (v) παρημένω S 9 τὸ codd.: om. v ὀνήνησι (sic) S: ὀνήσει ceteri (v) 10 φθεινάδος S (φθινάδος scripsi): φθεινώδους P, φθινώδους ceteri (v) κατεσκηλιτευμένον S 12 περιοδονίκαις] περίοδον καὶ S γράφωνται FNP: γράφονται S^2G^2H (v), στράφονται S^1 13 χήραις SG^2, χῆραι FNHP οἰκιῶν N 14 τοῖς om. FN 15 ὤφελος S^1, corr. S^2 οὐδὲ S: οὔτε ceteri (v) 16. 17 νόμοι δέ τινες ἄγραφοι καὶ S: νόμοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἄγραφοι ἢ ceteri (v) 17 τὴν ἀρετήν S: τὴν om. ceteri (v) οἶμαι: hic incipit C οἶμαι] οι S 18 εἰδέαν S ἐτύπωσε] διαπλάσει (sic) S καταστᾶσα (sic) S 19 ταῦτ' CG^2 20 μόνον om. S πράξεως S 21 θηρατῶν αὐτῶν S 22 ἐχθρά] αἰσχρὰ HP τὰ δὲ codd.: τὰ δὲ καὶ Mang. 23 μετροπάθεια HP τιμία G^2HP

ὑμῖν δὲ ἄτιμα· κἀμοὶ μὲν ἐχθρὰ τὸ ἀναίσχυντον, τὸ ψεῦδος, ἡ ἀμετρία
τῶν παθῶν, ὁ τῦφος, αἱ κακίαι, ὑμῖν δὲ οἰκειότατα. τί δὴ μελετήσαντες 196
ἀλλοτρίωσιν τὴν δι' ἔργων τὴν ἐν λόγῳ συγγένειαν εὐπρεπὲς ὄνομα
ὑποδυόμενοι καθυποκρίνεσθε; παραγωγὰς γὰρ καὶ κεκομψευμένας ἀπάτας
οὐκ ἀνέχομαι, διότι ῥᾴδιον μὲν καὶ τῷ τυχόντι εὐπροσώπους λόγους
εὑρεῖν, ἤθη δ' ὑπαλλάξασθαι πονηρὰ χρηστοῖς οὐ ῥᾴδιον. εἰς ἅπερ 197
ἀφορῶσα καὶ νῦν ἐχθροὺς νομίζω καὶ αὖθις ἡγήσομαι τοὺς τὰ τῆς
ἔχθρας ὑπεκκαύματα ζωπυρήσαντας καὶ μᾶλλον τῶν εἰς δυσγένειαν
ὀνειδιζομένων ὑποβλέψομαι· τούτοις μὲν γὰρ ἀπολογία τὸ μηδὲν οἰκεῖον
ἔχειν ⟨παράδειγμα⟩ καλοκἀγαθίας, ὑπόδικοι δ' ὑμεῖς οἱ ἐκ μεγάλων
φύντες οἴκων, οἷς αὔχημα καὶ κλέος τὰ λαμπρὰ γένη· παριδρυμένων
γὰρ καὶ τρόπον τινὰ συμπεφυκότων ἀρχετύπων ἀγαθῶν οὐδὲν ἀπο-
μάξασθαι καλὸν διενοήθητε."

Ὅτι δὲ ἐν ἀρετῆς κτήσει τίθεται τὸ εὐγενὲς καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην 198
εὐγενῆ μόνον ὑπείληφεν, ἀλλ' οὐχ ὅστις ἂν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γένηται
γονέων, δῆλον ἐκ πολλῶν. (3.) αὐτίκα τοὺς ἐκ τοῦ γηγενοῦς φύντας 199
τίς οὐκ ἂν εὐπατρίδας εἴποι καὶ εὐπατριδῶν ἀρχηγέτας; οἳ γένος
ἐξαίρετον ἔλαχον παρὰ τοὺς ἔπειτα, βλαστήσαντες ἐκ τῶν πρώτων
νυμφίων ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς τότε πρῶτον εἰς ὁμιλίαν κοινὴν ἐπὶ
σπορᾷ τοῦ ὁμοίου συνελθόντων. ἀλλ' ὅμως δυοῖν γενομένων ὁ πρεσβύ-
τερος ὑπέμεινε τὸν νεώτερον δολοφονῆσαι καὶ τὸ μέγιστον ἄγος, ἀδελφο-

---

1 δὲ S: δ' ceteri   ἄτιμα SC²G²: ἀτιμία ceteri   κἀμοὶ S: καὶ ἐμοὶ ceteri   ἐχθρὰ] αἰσχρὰ HP   τὸ ἀναίσχυντον Mang.: τὸ ἀναισχύντατον S, τὰ ἀναίσχυντα ceteri (Turn.)   τὸ ante ψεῦδος om. S   2 ἡ κακία S   4 καὶ κεκομψευμένας N: καὶ om. ceteri, καὶ post κεκομψευμένας ss. H² (sic v)   κεκομψευσμένας F   ἀπατᾶς H¹P, ἀπάτης C   5 διότι] διὸ S   πρὸς ante εὐπροσώπους add. P   6 ἤθη] ἢ S   ὑπαλλάξασθαι S: ὑπαλλάξαι ceteri (v)   7 τὰ C: τὰς S, κατὰ FG²HP, τοὺς corr. in τὰ κατὰ N   8 ἔχθρας codd.: ἐχθρᾶς v   ἐκκαύματα S   ζωπυρήσοντας N   9 ὑποβλέψομαι C: ἀποβλέψομαι ceteri   10 παράδειγμα add. Wendl. (v. sup. p. 251,1)   11 περιϊδρυμένων S   12. 13 ἀπομάξασθε S   14 ὅτι om. C   δ' S   ἐν om. HP (Turn.)   ἐν ἀρετῆς δὲ transp. C   κτίσει F   τίθετε G²H² (Turn.)   καὶ om. G²   15 ὑπείληφεν S: ὑπειλήφαμεν C, ὑπελείφατε F, ὑπειλήφατε ceteri (v)   ὥς τις F   ἂν om. FN   16 γονέων] προγόνων S   γονέων: hic desinit C   17 εὐπατριδῶν FG²: εὐ ἐκπατρίδων (sic) S, εὐπατρίδων ceteri (v)   οἳ] οἷς H¹P   γένος] γέρας coni. Mang.   18 βλαστήσαντες H²: βλαστῶντας S, βλαστήσαντας ceteri   19 τε om. S   καινὴν S   20 σποράν S   γενομένοιν S (sed οι ex ω corr.)   21 ὑπέμεινεν S   ἄγος] ἄλγος H

---

6 sqq. Gen. cap. 4.

200 κτονίαν, ἐργασάμενος πρῶτος αἵματι ἀνθρωπίνῳ τὴν γῆν ἐμίανε. τί δὴ τοῦτον ὤνησεν ἡ εὐγένεια τὴν ἐν τῇ ψυχῇ δυσγένειαν ἐπιδειξάμενον; ἣν καὶ ὁ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἔφορος θεὸς ἰδὼν ἐστύγησε καὶ προβαλλόμενος ὥρισε τιμωρίας, οὐκ εὐθὺς ἀνελών, ὅπως ἀναισθήτως ἔχῃ συμφορῶν, ἀλλὰ μυρίους ἐπικρεμάσας τοὺς ἐν αἰσθήσει θανάτους λύπαις καὶ φόβοις ἐπαλλήλοις εἰς κακῶν ὀδυνηροτάτων ἀντίληψιν.

201 Ἐγένετο δέ τις τῶν μετὰ ταῦτα σφόδρα δοκίμων ἀνὴρ ὁσιώτατος, οὗ τὴν εὐσέβειαν ἀνάγραπτον ἠξίωσεν ⟨εἶναι⟩ ἐν ἱεραῖς βίβλοις ὁ τοὺς νόμους διαταξάμενος· ὃς ἐν τῷ μεγάλῳ κατακλυσμῷ, τῶν πόλεων ἀφανιζομένων πανωλεθρίᾳ — καὶ γὰρ τῶν ὀρῶν τὰ ὑψηλότατα | τῇ p. 440 M.
συναυξήσει καὶ ἐπιτάσει τῆς περὶ τὴν φορὰν πλημμύρας κατεπίνετο —, μόνος μετὰ τῶν οἰκείων διασῴζεται τῆς καλοκἀγαθίας ἆθλον ἀράμενος,
202 οὗ μεῖζον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. ἀλλὰ καὶ τούτῳ τριῶν γενομένων παίδων καὶ συναπολελαυκότων τῆς πατρῴας δωρεᾶς εἷς ἐτόλμησε τὸν αἴτιον τῆς σωτηρίας πατέρα κατακερτομεῖν γέλωτα καὶ χλεύην, εἴ τι παρεσφάλη μὴ καθ' ἑκούσιον γνώμην, τιθέμενος καὶ τοῖς μὴ εἰδόσιν ἀπογυμνῶν ἃ κρύπτειν θέμις ἐπὶ τῇ τοῦ γεννήσαντος αἰσχύνῃ. τοιγαροῦν οὐκ ὤνατο τῆς λαμπρᾶς εὐγενείας ἐπάρατος γενόμενος καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀρχὴ κακοδαιμονίας· ὧν ἄξιον ἦν τυγχάνειν τὸν ἠμεληκότα γονέων τιμῆς.

---

1 ἀνθρωπείῳ S (ει corr. ex ι) μιαίνει S 2 δὴ om. FN ἡ om. F τῇ om. HP (v) 3 ἣν om. FN ὁ om. G²HP (v) ἀνθρωπίων S ἐστύγησεν S 4 προβαλόμενος F (v) ὥρισε τιμωρίας S: τιμωρίας ὥρισεν ceteri (v) 6 λύπας καὶ φόβους ἐπαλλήλους coni. Mang. ἐπαλλήλοις om. FN 7 σφόδρα om. S δοκήμων S 8 ἀνάγραπτον om. S εἶναι addidi (ἐστηλιτεῦσθαι conieceram) ἐν om. S 9 ὃς ἐν S: ἐν γοῦν ceteri (v) 10 πανολεθρίᾳ SG² ὀρῶν S: ὀρέων ceteri (v) 11 καὶ ἐπιτάσει om. FN; καὶ ἐπιδόσει coni. Mang. τὴν] τῆς S¹, corr. S² πλημμύρης S κατεπίνοντο S, κατεπιαίνετο N 12 μόνος om. FN σώζεται S εὑράμενος SN 14 συναπηλαυκότων S εἷς] ἧς S¹, corr. S² 15 χλεύγην S¹ εἴ τι περ ἐσφάλη F 15. 16 μὴ παρεσφάλη transp. S, μὴ παρεσφάλη μὴ G²P 16 ἰδόσιν S 17 ἃ κρύπτειν] ἀποκρύπτειν S ἦν θέμις N τοιγαροῦν] τοῖς γὰρ οὖν S 17. 18 οὐκ ὤνατο S: ἀπὸ ceteri (v); οὐκ ἀπώνατο coni. Mang. 18 τοῖς] τῆς F 18. 19 μετ' αὐτὴν H¹P 19 ἀρχῒκακοδαιμονίας ἐστὶν F (ἐστιν add. etiam N) ἀρχὴν SH¹P τυχεῖν S

---

7 sqq. Gen. 6,9 sqq. 12 *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 481 P.* Νῶε δὲ ὁ μὴ οὕτω γενόμενος ὡς ὁ Ἀδὰμ ἐπισκοπῇ θείᾳ διασῴζεται· φέρων γὰρ αὑτὸν ἀνέθηκε τῷ θεῷ. 13 sqq. Gen. 9,18 sqq.

Ἀλλὰ τί τούτων μεμνῆσθαι προσῆκεν ἀφέμενον τοῦ πρώτου καὶ 203
γηγενοῦς; ὃς ἕνεκα εὐγενείας οὐδενὶ θνητῷ σύγκριτος, χερσὶ μὲν θείαις
⟨εἰς⟩ ἀνδριάντα τὸν σωματοειδῆ τυπωθεὶς ἀκρότητι τέχνης πλαστικῆς,
ψυχῆς δὲ ἀξιωθεὶς ἀπ' οὐδενὸς ἔτι τῶν εἰς γένεσιν ἡκόντων, ἐμπνεύ-
σαντος θεοῦ τῆς ἰδίας δυνάμεως ὅσον ἐδύνατο δέξασθαι θνητὴ φύσις,
ἆρ' οὐχ ὑπερβολή τις εὐγενείας μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων ὅσαι διωνομάσθησαν
εἰς σύγκρισιν ἐλθεῖν δυναμένη; τῶν μὲν γὰρ τὸ κλέος ἐκ προγόνων 204
εὐτυχίας — ἄνθρωποι δὲ οἱ πρόγονοι, ζῷα ἐπίκηρα καὶ φθαρτά, καὶ
αἱ τούτων ἀβέβαιοι καὶ ἐφήμεροι τὰ πολλὰ εὐπραγίαι —, τοῦ δὲ
πατὴρ [μὲν] θνητὸς οὐδείς, ὁ δὲ ἀΐδιος θεός· οὗ τρόπον τινὰ γενό- 205
μενος εἰκὼν κατὰ τὸν ἡγεμόνα νοῦν ἐν ψυχῇ, δέον ἀκηλίδωτον τὴν
εἰκόνα φυλάξαι καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπακολουθήσαντα ταῖς τοῦ γεννή-
σαντος ἀρεταῖς, προτεθέντων εἰς αἱρέσεις καὶ φυγὰς τῶν ἐναντίων,
ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ καὶ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς,
τὰ μὲν ψευδῆ καὶ αἰσχρὰ καὶ κακὰ προθύμως εἵλετο, τῶν δὲ ἀγαθῶν
καὶ καλῶν καὶ ἀληθῶν ἠλόγησεν· ἐφ' οἷς εἰκότως θνητὸν ἀθανάτου
βίον ἀνθυπηλλάξατο μακαριότητος καὶ εὐδαιμονίας σφαλεὶς καὶ ῥᾷστα
μετέβαλεν εἰς ἐπίπονον καὶ κακοδαίμονα ζωήν.

---

1 προσῆκον P 2 γηγενοῦς] εὐγενοῦς S ἕνεκεν N 3 εἰς add. Turn., om. codd. σωματοειδῆ] σώματος ἤδη S ἀκρότητι δὲ τέχνης N 4 δ' S γέννησιν HP (v) 5 ἰδίας FN: θείας ceteri (Turn.) ἐδύνατο S: ἠδύνατο ceteri (v) 6 ἆρ' οὐχ S: ἦν ἆρ' οὐχ F, ἦν ἄρ' οὐχ ceteri (v) τις FN: τῆς ceteri (v) μηδεμιᾷ scripsi: μὴ δὲ μία S, μηδεμιᾶς ceteri (v) ὅσαι διωνομάσθησαν scripsi: ὅσα διωνομάσθη S, ἀϊδίων (ἰδίων N) ὀνομασθεῖσαν ceteri; αἱ (sic) δὴ ὠνομάσθησαν v 7 δυναμένη S: δυναμένης ceteri (v) τῶν S: ὧν ceteri 8 εὐτυχίας FG²: εὐτυχία N, εὐτυχίαις S, ἀτυχίας HP, εὐ(γενείας)τυχίας L; εὐγενείας v ἐπίκαιρα S 9 αἱ τούτων post τὰ πολλὰ transponendum videtur 10 μὲν seclusi ὁ δὲ ἀΐδιος S: οὐδὲ αἴτιος ἀλλ' ἢ ceteri (v) οὗ] ὁ H¹P 12 ἐπακολουθήσαντα HP: ἐπακολουθήσαντος FG², ἐπακολουθήσεται S¹, -θήσαιε S² 13 προτεθέντων S: προστεθέντων G²HP, προστιθέντων F 14 ἀγαθοῦ τε καὶ S (Mang.) 15 alt. καὶ] ἢ F εἵλατο S 16 ἀληθινῶν S² (λη et ιν in ras.) εἰκότως] εἰκὼς S ἀθανάτου S (Clem. Al): ἀντ' ἀθανάτου ceteri (v) 17 σφαλεὶς codd.: ἀποσφαλεὶς v καὶ ῥᾷστα v (Turn.): αἳ ῥᾷστα F, ἐραστὰ ceteri 18 μετέβαλον F

---

1 sqq. Gen. cap. 3. 10 sqq. *Clem. Alex. l. l.* (ante verba ad p. 328,12 adnot.) αὕτη δὲ ἡ εὐγένεια ἐν τῷ ἑλέσθαι καὶ συνασκῆσαι τὰ κάλλιστα διαδείκνυται· ἐπεὶ τί τὸν Ἀδὰμ ὠφέλησεν ἡ τοιαύτη αὐτοῦ εὐγένεια; πατὴρ δὲ αὐτοῦ θνητὸς οὐδείς, αὐτὸς γὰρ ἀνθρώπων τῶν ἐν γενέσει πατήρ. τὰ μὲν αἰσχρὰ οὗτος προθύμως εἵλετο ἑπόμενος τῇ γυναικί, τῶν δὲ ἀληθῶν καὶ καλῶν ἠμέλησεν, ἐφ' οἷς θνητὸν ἀθανάτου βίον, ἀλλ' οὐχ εἰς τέλος, ἀνθυπηλλάξατο.

ΠΕΡΙ ΑΘΛΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΙΜΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΩΝ

1 (1.) Τῶν μὲν οὖν διὰ τοῦ προφήτου Μωυσέως λογίων τρεῖς ἰδέας II p. 408
εἶναι συμβέβηκε, τὴν μὲν περὶ κοσμοποιίας, τὴν δὲ ἱστορικήν, τὴν δὲ
τρίτην νομοθετικήν. ἡ μὲν οὖν κοσμοποιία παγκάλως πᾶσα καὶ θεοπρεπῶς
μεμήνυται, λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ γενέσεως οὐρανοῦ καὶ λήξασα εἰς
ἀνθρώπου κατασκευήν· ὁ μὲν γὰρ ἀφθάρτων τελειότατος, ὁ δὲ θνητῶν.
ἀθάνατα δὲ καὶ θνητὰ ἐν γενέσει συνυφαίνων ὁ ποιητὴς εἰργάσατο τὸν
κόσμον, τὰ μὲν [γενόμενα] ⟨ὡς⟩ ἡγεμονικά, τὰ δ' ὡς ὑπήκοα [καὶ] γενησό-
2 μενα. τὸ δὲ ἱστορικὸν μέρος ἀναγραφὴ βίων ἐστὶ σπουδαίων καὶ πονηρῶν
καὶ τὰ ὁρισθέντα ἑκατέροις ἐπιτίμια καὶ γέρα ἐν ἑκάσταις γενεαῖς. τοῦ δὲ
νομοθετικοῦ τὸ μὲν καθολικωτέραν ὑπόθεσιν ἔχει, τὸ δ' ἕτερον ⟨τῶν κατὰ⟩
μέρος νομίμων εἰσὶν ἐντολαί· κεφάλαια μὲν δέκα, ἅπερ λέγεται κεχρησ-
μῳδῆσθαι οὐ δι' ἑρμηνέως ἀλλ' ἐν τῷ ὑψώματι τοῦ ἀέρος σχηματι-
ζόμενα καὶ ἄρθρωσιν ἔχοντα λογικήν, τὰ δ' ἄλλα τὰ κατ' εἶδος [μέρη]
3 διὰ τοῦ | προφήτου θεσπισθέντα. περὶ ὧν ἁπάντων ὅσα καιρὸς ἐν ταῖς p. 409 M.
προτέραις συντάξεσι διεξελθὼν καὶ προσέτι τῶν ἀρετῶν ἃς ἀπένειμεν

---

1 tit. περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων HP (καὶ ἀρῶν addidi ex Euseb. Hist. eccl. II 18,5), τοῦ αὐτοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων F, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμιῶν A
2 τῶν scripsi: τὰς codd. (v) ante διὰ add. τῶν AHP (v), omisi cum F μωῦσέος P, μωσέως FAH λογίων om. F 3 μὲν FA: μὲν γὰρ HP (v) τῆς κοσμοποιίας A δ' F 4 παγκάλως πᾶσα A: πᾶσα om. F, πᾶσα παγκάλως P (γρ. καλῶς mg P[2]), πᾶσα καλῶς H (Turn.) 5 λαβοῦσα F: λαχοῦσα AHP (v) 6 θνητῶν F: θνητῶν φθαρτός HP (v), θνητῶν φθαρτικώτατος A; καὶ φθαρτῶν coni. Mang. 8 γενόμενα seclusi et ὡς addidi, deinde καὶ seclusi; ὑποταγησόμενα pro γενησόμενα coni. Mang. 9 δ' F ἀναγραφὴ βίων ἐστὶ σπουδαίων καὶ πονηρῶν codd.: ἀναγραφὴ πονηρῶν καὶ σπουδαίων βίων ἐστὶ v
10 ἐπίτιμα H καὶ γέρα F: καὶ om. AHP ἐν om. H ἑκάστοις H γενεαῖς ⟨περιέχει⟩ vel ⟨μηνύει⟩ conicio 11 καθολικωτέραν ὑπόθεσιν A: καθολικώτερον τὴν ὑπόθεσιν FHP; καθολικωτέραν τὴν ὑπόθεσιν v 11. 12 τῶν κατὰ μέρος scripsi: τῶν κατὰ om. codd.; τῶν ἐν μέρει coni. Mang. 12 νομίμων] νόμων P (fort. recte) μὲν scripsi: δὲ AHP (v), om. F 14 δὲ F alt. τὰ om. A μέρη seclusit Mang. 16 διελθὼν A ἃς ἀπένειμεν] αἳ βραβεύουσιν A

εἰρήνῃ τε καὶ πολέμῳ μέτειμι κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ τὰ προτεθέντα
καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἆθλα καὶ τοῖς πονηροῖς ἐπιτίμια. συνασκήσας γὰρ 4
ὑφηγήσεσι καὶ προτροπαῖς μαλακωτέραις καὶ πάλιν ἐπανατάσεσι καὶ
νουθεσίαις ἐμβριθεστέραις τοὺς κατ' αὐτὸν πολιτευομένους ἐκάλεσεν εἰς
τὴν ὧν ἐπαιδεύθησαν ἐπίδειξιν· οἱ δὲ παρελθόντες ὥσπερ εἰς ἱερὸν
ἀγῶνα γυμνὴν τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν ἀνέφηναν εἰς ἐναργέστατον ἔλεγχον
τῆς ἀληθείας. εἶτα οἱ μὲν ἀθληταὶ τῷ ὄντι ἀρετῆς ἀνευρίσκοντο μὴ 5
ψεύσαντες τῆς ἐπ' αὐτοῖς χρηστῆς ἐλπίδος τοὺς ἀλείπτας νόμους, οἱ δὲ
ἄνανδροι καὶ ἀγεννεῖς ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μαλακίας τὰς ψυχάς, πρὶν ἢ
δυνατώτερόν τι ἀντιβιάσασθαι, προκαταπίπτοντες αἰσχύνῃ καὶ γέλως
θεατῶν ἐγίνοντο. δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν βραβείων καὶ κηρυγμάτων καὶ 6
τῶν ἄλλων ὅσα νικῶσι δίδοται μετελάμβανον, οἱ δὲ οὐκ ἀστεφάνωτοι
μόνον ἀπῄεσαν, ἀλλὰ καὶ ἧτταν ἐπονείδιστον ἐνδεξάμενοι τῶν ἐν τοῖς
γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἀργαλεωτέραν· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀθλητῶν σώματα κλίνεται
ῥᾳδίως ὀρθοῦσθαι δυνάμενα, ἐνταῦθα δὲ ὅλοι βίοι πίπτουσιν, οὓς ἅπαξ
ἀνατραπέντας μόλις ἔστιν ἀνεγεῖραι.

Τῆς δὲ προνομίας καὶ τιμῆς καὶ τοὐναντίον κολάσεως τάξεις ἐναρ- 7
μονίους ὑφηγεῖται, κατ' ἄνδρας, κατ' οἴκους, κατὰ πόλεις, κατὰ χώρας
καὶ ἔθνη, κατὰ κλίματα γῆς μεγάλα. (2.) πρότερον δ' ἐρευνητέον τὰ
ἐπὶ τιμαῖς, ἐπειδὴ καὶ λυσιτελέστερα καὶ ἡδίω πρὸς ἀκρόασιν, ἀρχὴν
λαμβάνοντας τὴν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐν μέρει. φασὶ τὸν παλαιὸν 8
ἐκεῖνον Τριπτόλεμον Ἕλληνες ἀρθέντα μετέωρον ἐπὶ πτηνῶν δρακόντων
τὸν τοῦ σίτου καρπὸν εἰς ἅπασαν τὴν γῆν κατασπείρειν, ἀντὶ βαλανη-
φαγίας ἵν' ἔχῃ τὸ ἀνθρώπων γένος ἥμερον καὶ ὠφέλιμον καὶ ἡδίστην

1 προταθέντα coni. Mang. 2 ἐπιτίμια corr. ex ἐπίτιμα H 3 ἐπαναστάσεσι F 4 κατ' αὐτὸν FP: ὑπ' αὐτὸν AH (ὑπ' αὐτοῦ v) 5 ἐπαιδεύθησαν FP: ἐνομοθέτησεν AH (v) ἀπόδειξιν A 6 post ἀγῶνα add. τοῖς κατ' αὐτὸν A (cf. l. 4) γυμνὴν P: om. FAH (v) 7 εἶθ' F ἀθληταὶ] ἀσκηταὶ coni. Mang. τῷ ὄντι FP: om. AH (v) 8 δ' F 9 ἄνανδροι F: ἄνανδροι καὶ μαλακοὶ AHP (v) ἀγενεῖς H ἢ P, ἢ om. F 10 τι δυνατώτερον transp. F βιάσασθαι P, ἀναβιώσασθαι L (ἀναβιάσασθαι Turn.) 11 ἐγίνοντο F: ἐγένοντο AHP (v) pr. καὶ om. Turn. 12 δ' F 13 ἀπίεσαν P ἐπονείδιστον codd.: ὑπονείδιστον Turn. ἐνδειξάμενοι AP 14 ἀργαλεώτερον A 15 δυνάμενοι A δ' F 16 μόλις F: μόγις AHP (v) ἐγεῖραι F 19 καὶ ἔθνη FHP: καὶ κατὰ ἔθνη A (κατὰ ἔθνη Mang.) 20 pr. καὶ om. A ἥδιστα F[2] 21 λαμβάνοντας A: λαβόντας FHP (v) ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου A (ἀφ' ἑ. ἑ. scripsi): ἀφ' ἑκάστου HP, ἐφ' ἑκάστου F (v) 23 ἅπασαν] ἅπαν F[1] 24 ἔχοι F

8—11 D[R] fol. 138[v] Φίλωνος: οἱ ἄνανδροι ὑπὸ — γέλως ἑαυτῶν (sic) γίνονται.
22 cf. Apollod. Bibl. I 5,2. Himer. Or. 25,3.

τροφήν. τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ πολλὰ καὶ ἄλλα τοῖς εἰωθόσι τερατεύεσθαι
μύθου πλάσμα ὂν ἀπολελείφθω σοφιστείαν πρὸ σοφίας καὶ γοητείαν πρὸ
9 ἀληθείας ἐπιτετηδευκόσιν. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τῶν ὅλων
ὁ θεὸς προευτρεπίσατο τὰ ἐπιτήδεια πᾶσι τοῖς ζῴοις ἐκ γῆς ἀνείς, καὶ
μάλιστα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ᾧ τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς γηγενέσιν ἡγεμονίαν
ἐχαρίζετο. τῶν γὰρ θείων ἔργων οὐδὲν ὀψίγονον, ἀλλὰ καὶ ὅσα τέχναις καὶ
ἐπιμελείαις ὕστερον τελειοῦσθαι δοκεῖ, πάντως ἡμίεργα προϋπόκειται προ-
μηθείᾳ φύσεως, ὡς μὴ ἀπὸ σκοποῦ τὰς | μαθήσεις ἀναμνήσεις εἶναι p. 410 M.
10 λέγεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ὑπερκείσθω· τὴν δ' ἀναγκαιοτάτην σπορὰν
ἐπισκεπτέον, ἣν ὁ ποιητὴς ἐν ἀρετώσῃ χώρᾳ κατέσπειρε, λογικῇ ψυχῇ.
11 ταύτης δ' ὁ πρῶτος σπόρος ἐστὶν ἐλπίς, ἡ πηγὴ τῶν βίων. ἐλπίδι μὲν
γὰρ κέρδους ὁ χρηματιστὴς ἐπαποδύεται πολυτρόποις ἰδέαις πορισμῶν,
ἐλπίδι δ' ὁ ναύκληρος εὐπλοίας περαιοῦται τὰ μακρὰ πελάγη· ἐλπίδι
δόξης καὶ ὁ φιλότιμος αἱρεῖται πολιτείαν καὶ κοινῶν πραγμάτων ἐπι-
μέλειαν· δι' ἐλπίδα βραβείων καὶ στεφάνων καὶ οἱ τῶν σωμάτων
ἀσκηταὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας διαθλοῦσιν· ἐλπὶς εὐδαιμονίας καὶ τοὺς
ἀρετῆς ζηλωτὰς ἐπαίρει φιλοσοφεῖν, ὡς ταύτῃ δυνησομένους καὶ τὴν
τῶν ὄντων φύσιν ἰδεῖν καὶ δρᾶσαι τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὴν τῶν ἀρίστων
βίων θεωρητικοῦ τε καὶ πρακτικοῦ τελείωσιν, ὧν ὁ τυχὼν εὐθύς ἐστιν
12 εὐδαίμων. ἔνιοι μὲν οὖν τὰ ἐλπίδος σπέρματα ἢ ὡς πολέμιοι τὰς ἐν
τῇ ψυχῇ κακίας ζωπυρήσαντες ἐνέπρησαν ἢ ὡς ἀμελεῖς τέχνης τῆς
γεωργικῆς ὑπὸ ῥᾳθυμίας διέφθειραν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ δόξαντες ἐπιμελεῖ-
σθαι, φιλαυτίαν πρὸ εὐσεβείας ἀσπασάμενοι, τὰς αἰτίας τῶν κατορθω-
13 μάτων ἀνέθηκαν ἑαυτοῖς. ὑπαίτιοι δὲ πάντες οὗτοι· μόνος δ' ἀποδοχῆς
ἄξιος ὁ ἀναθεὶς τὴν ἐλπίδα θεῷ καὶ ὡς αἰτίῳ τῆς γενέσεως αὐτῆς καὶ

---

1 οὖν om. P 2 ⟨ἅτε⟩ ante μύθου fort. inserendum μύθου πλάσμα ὂν F: κατὰ πλάσμα οἷον μῦθος ὢν A, κατὰ πλάσμα οἷον μύθου ὂν HP; οἷον πλάσμα μύθου ὂν Mang. σοφιστείαν πρὸ σοφίας FP: πρὸ σοφίας om. AH (add. mg. H)
2. 3 καὶ γοητείαν ἔχον, οὐ μὴν ἀφορῶν πρὸς ἀλήθειαν (om. ἐπιτετηδευκόσιν) A
3. 4 ὁ τῶν ὅλων θεὸς A 4 προευτρεπίσατο FHP: ηὐτρεπίσατο A (Mang.) τοῖς ζῴοις F: τοῖς om. AHP (v) ἀνεὶς FA (Mang.): ἀνιεὶς HP 5 γηγενέσιν] γένεσιν F 6 ἀλλ' ὅσα F 7. 8 πρόκειται προμαθούσης φύσεως A (Mang.)
8 ἀναμνήσεις om. H (Turn.) 9 δὲ A 11 μὲν F: om. AHP (v)
12 καὶ πολυτρόποις H 13 μακρὰ om. F 16 ἀσκηταὶ F: ἀθληταὶ AHP (Turn.) διαθλοῦσιν FHP: ἐναθλοῦσιν A, ἀθλοῦσιν L (Turn.) 18 τἀκόλουθα F
19 θεωρητικήν τε καὶ πρακτικὴν A εὐθύς ἐστιν F: ἐστιν εὐθὺς AHP (v)
22 διεφθάρησαν A 22. 23 ἐπιμελεῖσθαι FA: ἐπιμεμελῆσθαι HP (v)
24 αὐτοῖς F ὑπαίτιοι — θεῷ (25) om. A δὲ P 25 γεννήσεως A αὐτῆς] αὐτοῖς A

ὡς ἀσινῆ καὶ ἀδιάφθορον ἱκανῷ μόνῳ διαφυλάξαι. τί οὖν ἆθλον πρό-
κειται τῷ στεφανωθέντι τὸν ἀγῶνα τοῦτον; τὸ μικτὸν ἐκ θνητῆς καὶ
ἀθανάτου φύσεως ζῷον, ὁ ἄνθρωπος, οὔθ' ὁ αὐτὸς οὔθ' ἕτερος ὢν τοῦ
λαβόντος. τοῦτον Χαλδαῖοι μὲν προσονομάζουσιν Ἐνώς, εἰς δ' Ἑλλάδα 14
γλῶτταν μεταληφθείς ἐστιν ἄνθρωπος, τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ γένους
ἴδιον λαβών, ἆθλον ἐξαίρετον, ὡς δέον μηδένα νομίζεσθαι τὸ παράπαν
ἄνθρωπον, ὃς ἂν μὴ ἐπὶ θεὸν ἐλπίζῃ.

(3.) Μετὰ δὲ τὴν ἐλπίδος νίκην ἀγὼν δεύτερός ἐστιν, ἐν ᾧ μετά- 15
νοια ἀγωνίζεται τῆς μὲν ἀτρέπτου καὶ ἀμεταβλήτου καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ
καὶ ὡσαύτως ἐχούσης φύσεως ἀμοιρήσασα, ζήλῳ δὲ καὶ ἔρωτι τοῦ
βελτίονος ἐξαίφνης κατασχεθεῖσα καὶ σπεύδουσα καταλιπεῖν μὲν τὴν σύν-
τροφον πλεονεξίαν καὶ ἀδικίαν, μεθορμίσασθαι δὲ πρὸς σωφροσύνην καὶ
δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἆθλα καὶ ταύτῃ προτίθεται διττὰ 16
ἐπὶ διττοῖς κατορθώμασιν, ἀπολείψει μὲν αἰσχρῶν, αἱρέσει δὲ τῶν καλ-
p. 411 M. λίστων. τὰ δ' ἆθλα ἀποικία καὶ μόνωσις· φησὶ | γὰρ ἐπὶ τοῦ τὰς μὲν
σώματος νεωτεροποιίας ἀποδράντος, αὐτομολήσαντος δὲ πρὸς ψυχήν·
„οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός“ (Gen. 5,24). αἰνίττεται 17
δὲ ἐναργῶς διὰ μὲν τῆς μεταθέσεως τὴν ἀποικίαν, διὰ δὲ τοῦ μὴ εὑρί-
σκεσθαι τὴν μόνωσιν· καὶ σφόδρα οἰκείως· εἰ γὰρ τῷ ὄντι ἄνθρωπος
καταπεφρόνηκεν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπάνω τῶν παθῶν ἀψευδῶς
ἔγνωκεν ἵστασθαι, [πρὸς] μετανάστασιν εὐτρεπιζέσθω φεύγων ἀμετα-
στρεπτὶ καὶ οἶκον καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους. ὁλκὸν γὰρ ἡ 18
συνήθεια, ὡς δέος εἶναι, μὴ καταμείνας ἁλῷ τοσούτοις ἐν κύκλῳ φίλτροις
ἀποληφθείς, ὧν αἱ φαντασίαι τὴν ἐγγενομένην ἡσυχίαν τῶν αἰσχρῶν
ἐπιτηδευμάτων πάλιν ἀνακινήσουσι καὶ μνήμας ἐναύλους, ὧν ἐπιλελῆσθαι

1 ἀδιάφορον Turn. 3 alt. οὔτε HP 4 προσονομάζουσιν F: ὀνομάζουσιν AHP (Turn.) εἰς δ' ἑλλάδα AHP: ὃς εἰς ἑλλάδα F (Mang.) 5 γλῶσσαν A μεταληφθείς] μεταβληθείς L (Turn.) 7 ἐλπίσῃ F 9 ἀμεταβλήτου FA: ἀμετανοήτου HP (v) κατὰ τὰ αὐτὰ P, κατ' αὐτὰ A 13 καὶ ταύτῃ FA: γὰρ ταύτῃ HP; γὰρ ταῦτα v 13. 14 διπλᾶ ἐπὶ διπλοῖς A 15 ἀποικία] ἀποίκιλλα· μετάθεσίς τε A 16 σώματος A: τοῦ σώματος FHP (v) 17 ηὑρίσκετο A 18 pr. δὲ om. F ἐναργῶς FA: καὶ ἐναργῶς HP (v) 19 οἰκείως] εἰκότως conicio 19—21 ἄνθρωπος καταπεφρόνηκεν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπάνω—ἵστασθαι F: ἐπάνω—ἵστασθαι ἄνθρωπος (δὲ add. A) καταφρονήσας ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν AHP (v) 21 πρὸς μετανάστασιν F (πρὸς seclusi): om. AHP (v) 23 δέος] δέον H^1P μεταμείνας F 24 ἐναποληφθείς coni. Mang. ἐγγινομένην A, γενομένην F

4 sqq. Gen. 4,26. cf. *de Abrahamo* § 7 sqq.

19 καλὸν ἦν, ἐνεργάσονται. πολλοὶ γοῦν ἀποδημίαις ἐσωφρονίσθησαν, ἔρωτας
ἐκμανεῖς καὶ λελυττηκότας θεραπευθέντες, οὐκέτι τῆς ὄψεως χορηγεῖν
δυναμένης τῷ πάθει τῆς ἡδονῆς τὰ εἴδωλα· τῇ γὰρ διαζεύξει κατὰ
20 κενοῦ βαίνειν ἀνάγκη, μηκέτι παρόντος ὑφ' οὗ διερεθισθήσεται. κἂν
μεταναστῇ μέντοι, τοὺς τῶν πολλῶν θιάσους ἐκτρεπέσθω μόνωσιν
ἀσπαζόμενος· πέφυκε γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ὅμοια τοῖς οἴκοι
δίκτυα, οἷς ἀνάγκη περιπείρεσθαι τοὺς ἀπροοράτως ἔχοντας καὶ ταῖς
τῶν πολλῶν χαίροντας ὁμιλίαις· ὅ τι γὰρ ἄτακτον, ἄκοσμον, πλημμελές,
ὑπαίτιον, τοῦτο ὄχλος ἐστί, μεθ' οὗ φέρεσθαι τῷ νῦν πρῶτον μετοικισα-
21 μένῳ πρὸς ἀρετὴν ἀλυσιτελέστατον. ὡς γὰρ τοῖς ἐκ νόσου μακρᾶς
ἀρχομένοις ἀναλαμβάνειν εὐάλωτά πώς ἐστι τὰ σώματα μήπω πρὸς
ἰσχὺν παγέντα κραταιοτέραν, οὕτως καὶ οἷς ἡ ψυχὴ νῦν πρῶτον ὑγιά-
ζεται πλαδῶσιν οἱ νοεροὶ τόνοι καὶ κραδαίνονται, ὡς δέος εἶναι, μὴ
πάλιν ἐξορμήσῃ τὸ πάθος, ὃ πέφυκεν ἐκ τῆς τῶν εἰκαιοτέρων συνδιαι-
τήσεως ἀνερεθίζεσθαι.
22 (4.) Μετὰ δὲ τοὺς μετανοίας ἀγῶνας τρίτα ἆθλα τίθεται δικαιο-
σύνης, ἧς ὁ μεταποιησάμενος λαμβάνει γέρα διττά, τὸ μὲν σωτήριον ἐν
κοινῇ φθορᾷ, τὸ δὲ ταμίαν καὶ φύλακα γενέσθαι ἐξ ἑκάστης ζῴων
ἰδέας ἡρμοσμένων ζυγάδην εἰς δευτέραν γένεσιν ἀντὶ τῆς ἀπολλυμένης.
23 ἠξίωσε γὰρ ὁ ποιητὴς τὸν αὐτὸν καὶ τέλος γενέσθαι τῆς κατακρίτου
γενεᾶς καὶ ἀρχὴν τῆς ἀνυπαιτίου, διδάσκων τοὺς ἀπρονόητον εἶναι τὸν

1 ἐργάσονται A 2 οὐκέτι τῆς ὄψεως] ἔτι τῆς ὄψεως οὐ A 3 τῷ πάθει] τὰ πάθη L (Turn.) 4 ἐρεθισθήσεται F 6 ἀσπαζόμενος codd.: ἀσπασάμενος Turn. γὰρ om. A οἴκοις A 7 ἀπροοράτως F: ἀπροόπτως AHP (v) 9 ἐστί om. L (Turn.) πρῶτον FA: om. HP (Turn.) 10 ὡς γὰρ] ὥσπερ Escur. μακρὰν H^1P 11. 12 μήπω πρὸς ἰσχὺν παγέντα κραταιοτέραν FP: om. AH Escur. (v) 12 οὕτως FA: οὕτω HP Escur. οἷς — ὑγιάζεται] ψυχῇ ὑγιαζομένῃ A (prob. Mang.) νῦν πρῶτον F: ὡς νῦν πρότερον HP, ἄρτι πρώτως Escur. 13 νοεροὶ] ἱεροὶ A εἶναι] ὂν Escur. 14 πάλιν ἐξομήσῃ (sic) Escur. (ἐξορμήσῃ scripsi): παλινδρομήσῃ FAHP (v) τῶν F Escur.: om. AHP (v) 16 δὲ om. F μετανοίας F: τῆς μετανοίας AHP (v) τρίτα] τρία L^1 (Turn.) 18 φύλαξ H (Turn.) γενέσθαι A: om. FHP^1, add. mg P^2 ἐξ ἑκάστης codd.: ἐξ om. v 19 ἡρμοσμένων AH^2: ἡρμοσμένον FH^1P, ἡρμοσμένου L (Turn.) ζυγάδην Mang.: ζυγὰ δ' ἦν F, ζυγὰ δὲ ἦν AHP 20 κατακρίτου] καταρρύπου (sic) D^R, χαραρύπον (sic) D^H

10—15 Escur. X—I—13 fol. 237^v: ὥσπερ τοῖς ἐκ νόσου μακρᾶς — ἀνερεθίζεσθαι.
20—341,3 D^R fol. 128^v Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων D^H fol. 242r Φίλωνος: τὸν δικαιοσύνης μεταποιησάμενον Νῶε ἠξίωσεν ὁ ποιητὴς τὸν αὐτὸν — ἑνὸς ἀνδρὸς δικαιοσύνης οὐκ ἄξια ἐβίωσαν.

κόσμον λέγοντας ἔργοις, οὐ ῥήμασιν, ὅτι καθ' ὃν εἰσηγήσατο νόμον ἐν
p. 412 M. τῇ φύσει τῶν ὅλων αἱ σύμπασαι μυριάδες τῶν ἀνθρώπων | μετὰ ἀδικίας ζήσασαι ἑνὸς ἀνδρὸς οὐκ ἄξιαι δικαιοσύνῃ συμβιοῦντος. τοῦτον Ἕλληνες μὲν Δευκαλίωνα, Χαλδαῖοι δὲ Νῶε ἐπονομάζουσιν, ἐφ' οὗ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν συνέβη γενέσθαι.

Μετὰ δὲ τὴν τριάδα ταύτην ἑτέρα τριὰς ὁσιωτέρα καὶ θεοφιλεστέρα 24
γίνεται μιᾶς συγγενείας· πατὴρ γὰρ καὶ υἱὸς καὶ υἱωνὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος
ἔσπευσαν τοῦ βίου ⟨τὸ⟩ τῷ ποιητῇ καὶ πατρὶ τῶν ὅλων εὐαρεστῆσαι, κατα-
φρονήσαντες μὲν ὧν θαυμάζουσιν οἱ πολλοί, δόξης καὶ πλούτου καὶ
ἡδονῆς, γελάσαντες δὲ καὶ τῦφον, ὃς ἐκ ψευσμάτων ἀεὶ συνυφαίνεται καὶ
καταποικίλλεται πρὸς ἀπάτην τῶν ὁρώντων. οὗτός ἐστιν ὁ γόης, ὁ τὰ 25
ἄψυχα θεοπλαστῶν, ὁ μέγας καὶ δυσάλωτος ἐπιτειχισμός, οὗ τοῖς
σοφίσμασι καὶ στρατηγήμασι πᾶσα πόλις δελεάζεται προκαταλαμβάνοντος
τὰς τῶν νέων ψυχάς· εἰσοικισάμενος γὰρ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι
γήρως ἐνίδρυται, πλὴν οἷς ἂν ὁ θεὸς αὐγὴν ἐπιλάμψῃ τῆς ἀληθείας·
ἀληθείᾳ δὲ τῦφος ἀντίπαλον, ὃς μόλις μὲν ἀλλ' οὖν κραταιοτέρᾳ δυνάμει
νικηθεὶς ὑπεξίσταται. τουτὶ δὲ τὸ γένος ἀριθμῷ μέν ἐστιν ὀλίγον, 26
δυνάμει δὲ πολὺ καὶ μέγιστον, ὡς μηδ' ἅπαντα τὸν τῆς γῆς κύκλον
αὐτὸ χωρεῖν δύνασθαι, φθάνειν δ' εἰς οὐρανόν· ἱμέρῳ γὰρ τοῦ θεωρεῖν
καὶ τοῖς θείοις ἀεὶ συνεῖναι κατεσχημένον ἀλέκτῳ, τὴν ὁρατὴν ὅταν
ἅπασαν φύσιν διερευνήσῃ καὶ διεξέλθῃ, πρὸς τὴν ἀσώματον καὶ νοητὴν
εὐθὺς μέτεισιν, οὐδεμίαν τῶν αἰσθήσεων ἐπαγόμενον, ἀλλ' ὅσον μὲν τῆς
ψυχῆς ἄλογον μεθιέμενον, τῷ δ' ὃ κέκληται νοῦς καὶ λογισμὸς μόνῳ
προσχρώμενον./ ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν τῆς θεοφιλοῦς δόξης, ὁ πρῶτος ἐκ 27
τύφου μεθορμισάμενος πρὸς ἀλήθειαν, διδακτικῇ χρησάμενος ἀρετῇ

2 τῶν ἀνθρώπων D: τῶν om. codd. (v) μετ' F 3 ζήσασαι D: om. codd. (Turn.) ἑνὸς ἀνδρὸς δικαιοσύνης οὐκ ἄξια ἐβίωσαν DR 8 τὸ addidi; τὸ pro τῷ scribere voluit Mang. 9 καὶ δόξης A 11 ἐστιν] ἦν F 14 εἰσοικησάμενος H 15 ἐνίδρυται F: ἐνιδρύεται AHP (v) ἐπιλάμψῃ] ἐπιπέμψῃ conicio 16 ἀλήθεια δὲ τύφου A ὃς] ἢ F μόλις F: μόγις AHP (v) 17 νικηθεὶς HP: κινηθεὶς FA κινηθεὶς δυνάμει transp. F τουτὶ F: τοῦτο AHP (v) ἀριθμῶν H¹P ὀλίγων P 18 τὸν τῆς γῆς κύκλον F: τῆς γῆς τὸν κύκλον A, τῆς γῆς κύκλον HP (v) 19 φθάνειν codd.: φθάνει Mang. post οὐρανὸν add. F verba (interpolata) καὶ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν μετὰ κόσμου (κόσμον?) οὐσίαν ἱμέρῳ γὰρ τοῦ θεωρεῖν F: καὶ γὰρ τοῦ θεωρεῖν ἔρωτι A (Mang.), καὶ τοῦ θεωρεῖν HP (Turn.) 20 συνεῖναι A: συνιέναι FHP (Turn.) κατεσχημένον A ἀλέκτως L (ἀλέκτως ὃ Turn.) 21 διερευνήσας διεξέλθῃ A 25 μεθορμισάμενος FH: μεθορμησάμενος P, μεθαρμοσάμενος A (Mang.) πρὸς] εἰς F διδακτῇ vel διδασκαλικῇ coni. Mang.

πρὸς τελείωσιν, ἆθλον αἴρεται τὴν πρὸς θεὸν πίστιν· τῷ δὲ κατ' εὐμοι-
ρίαν φύσεως αὐτήκοον καὶ αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδίδακτον κτησαμένῳ τὴν
ἀρετὴν βραβεῖον ἀναδίδοται χαρά· τοῦ δ' ἀσκητοῦ καὶ πόνοις ἀτρύτοις
καὶ ἀκαμπέσι περιποιησαμένου τὸ καλὸν ὁ στέφανός ἐστιν ὅρασις θεοῦ.
τοῦ δὲ πιστεύειν θεῷ καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου χαίρειν καὶ ὁρᾶν ἀεὶ τὸ
ὂν τί ἂν ὠφελιμώτερον ἢ σεμνότερον ἐπινοήσειέ τις;
28 (5.) Ἐπαυγασώμεθα δ' αὐτῶν ἕκαστον ἀκριβέστερον, μὴ τοῖς
ὀνόμασι παραχθέντες, ἀλλὰ διακύψαντες εἴσω καὶ ταῖς διανοίαις ἐμβα-
θύναντες. ὁ μὲν τοίνυν ἀψευδῶς πιστεύσας θεῷ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις
ὅσα γενητὰ καὶ φθαρτὰ κατείληφεν ἀπιστίαν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐν
αὐτῷ μέγα πνεόντων, λογισμοῦ τε καὶ αἰσθήσεως· ἑκατέρῳ γὰρ ἴδιον
| συνέδριον καὶ δικαστήριον προσκεκλήρωται, τῷ μὲν εἰς τὴν τῶν νοητῶν p. 413 M.
ἐπίσκεψιν, οὗ τέλος ἀλήθεια, τῇ δὲ εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν, οὗ τέλος δόξα.
29 τὸ μὲν οὖν ἀνίδρυτον καὶ πεπλανημένον τῆς δόξης ἐνθένδε δῆλον· εἰκόσι
γὰρ καὶ πιθανοῖς ἐφορμεῖ· πᾶσα δὲ εἰκὼν ὁμοιότητι εὐπαραγώγῳ ψεύδεται
τὸ ἀρχέτυπον. ὅ τε ἡγεμὼν αἰσθήσεως λογισμὸς τὰς κρίσεις οἰόμενος
ἀνῆφθαι τῶν νοητῶν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων ἁλίσκεται
περὶ πολλὰ κηραίνων· ὅταν γὰρ μυρίοις οὖσι τοῖς κατὰ μέρος ποιῆται
τὰς προσβολάς, ἀδυνατεῖ καὶ ἐξασθενεῖ καὶ ἀπαγορεύει καθάπερ ἀθλητὴς
30 ὑπὸ ῥώμης δυνατωτέρας ἐκτραχηλιζόμενος. ὅτῳ δ' ἐξεγένετο πάντα μὲν
σώματα πάντα δ' ἀσώματα ὑπεριδεῖν καὶ ὑπερκῦψαι, μόνῳ δ' ἐπερείσα-
σθαι καὶ στηρίσασθαι θεῷ μετ' ἰσχυρογνώμονος λογισμοῦ καὶ ἀκλινοῦς
καὶ βεβαιοτάτης πίστεως, εὐδαίμων καὶ τρισμακάριος οὗτος ὡς ἀληθῶς.
31 Μετὰ πίστιν προὔκειτο τῷ περιπεποιημένῳ τὴν ἀρετὴν ἐκ φύσεως
ἀκονιτὶ καὶ νικηφορήσαντι χαρὰ τὸ ἆθλον· ὠνομάσθη γάρ, ὡς μὲν ἂν

1 καὶ ἆθλον A   αἴρεται FA (Mang.): αἱρεῖται HP   θεὸν A: τὸν θεὸν FHP (v)   2 καὶ αὐτοδίδακτον om. A   3 βραβεῖον om. Turn.   4 καὶ ⟨ἤθεσιν⟩ ἀκαμπέσι e. gr. conicio   5 τοῦ βίου om. A   6 ἐπινοήσειε F: ἐπινοήσῃ AHP   7 ἐπαυγασώμεθα A: ἐπαυγασόμεθα FHP (v)   8. 9 ἐμβαθύνοντες HP   10 γεννητὰ A   ἀρξάμενος F: ἀρξάμενος δὲ AHP (v)   11 αὐτῶ codd.: αὐτῷ v   12 τῷ μὲν — δόξα (13) om. F   τῷ] τὸ H^1P   13 οὗ τέλος — ὁρατῶν om. L (Turn.)   τῇ] τὸ H^1P, τῶ H^2 14 ἀνίδρυτον A: αἴδρυτον FHP (Turn.)   τῆς δόξης A: τῆς om. FHP (v)   15 ὁμοιότητι A (Mang.) ὁμοιότητος FHP   εὐπαραγώγω H^1P: εὐπαραγώγου FH^2, καὶ παραγώγω A   16 ὅτι F   17 κατὰ om. Richt.   19 ἢ ἀπαγορεύει A   21 πάντα δ' ἀσώματα om. L (Turn.)   21. 22 ὑπερείσασθαι HP (Turn.)   23 οὗτος ὡς ἀληθῶς scripsi: ὡς ἀληθῶς F, οὗτος ἀληθῶς AHP (v)   24 προὔκειτο HP: προϋπέκειτο FA   περιπεποιημένω codd.: περιποιουμένῳ v

9 Gen. 15,6.

εἴποιεν Ἕλληνες, γέλως, ὡς δὲ Χαλδαῖοι προσονομάζουσιν, Ἰσαάκ·
γέλως δὲ σημεῖον ἐπὶ τοῦ σώματος φανερὸν ἀφανοῦς τῆς κατὰ διάνοιαν
χαρᾶς ἐστι. χαρὰν δὲ τῶν εὐπαθειῶν ἀρίστην καὶ καλλίστην εἶναι 32
συμβέβηκεν, ὑφ' ἧς ὅλη δι' ὅλων εὐθυμίας ἡ ψυχὴ καταπίμπλαται,
γεγηθυῖα μὲν ἐπὶ τῷ πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν συμπάντων θεῷ, γεγηθυῖα
δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄνευ κακίας δρωμένοις, κἂν μὴ τυγχάνῃ καθ' ἡδονὴν
ὄντα, ὡς καλῶς γινομένοις καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ὅλων διαμονῇ. καθάπερ 33
γὰρ ἰατρὸς μὲν ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ ἐπισφαλέσι νόσοις ἔστιν ὅτε μέρη
σωμάτων ἀφαιρεῖ στοχαζόμενος τῆς τοῦ λοιποῦ σώματος ὑγείας, κυβερ-
νήτης δὲ χειμώνων ἐπιγινομένων ἀποφορτίζεται προνοίᾳ τῆς τῶν ἐμπλεόν-
των σωτηρίας, καὶ μέμψις οὔτε τῷ ἰατρῷ τῆς πηρώσεως οὔτε τῷ
κυβερνήτῃ τῆς ἀποβολῆς ἕπεται, τοὐναντίον δὲ ἔπαινος ἑκατέρῳ τὸ συμ-
φέρον πρὸ τοῦ ἡδέος ἰδόντι καὶ κατορθώσαντι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ 34
τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἀεὶ θαυμαστέον καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ πραττο-
μένοις ἅπασιν ἄνευ τῆς ἑκουσίου κακίας εὐαρεστητέον ἐξετάζοντας, οὐκ εἴ
τι μὴ καθ' ἡδονὴν ἰδίαν συμβέβηκεν, ἀλλ' εἰ τρόπον εὐνόμου πόλεως ὁ
κόσμος ἡνιοχεῖταί τε καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως. μακάριος οὖν καὶ οὗτος 35
οὐχ ἧττον τοῦ προτέρου, συννοίας καὶ κατηφείας ἀμέτοχος ὤν, ἄλυπόν τε
καὶ ἄφοβον ζωὴν καρπούμενος, αὐστηροῦ καὶ αὐχμηροῦ βίου μηδ' ὄναρ
p. 414 M. προσαψάμενος διὰ τὸ | πάντα τόπον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χαρᾷ προκατέχεσθαι.

(6.) Μετὰ τὸν αὐτομαθῆ δὲ καὶ πλουσίᾳ χρησάμενον τῇ φύσει 36
τρίτος ὁ ἀσκητὴς τελειοῦται λαμβάνων γέρας ἐξαίρετον ὅρασιν θεοῦ.
πάντων γὰρ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐφαψάμενος καὶ πᾶσιν

1 προονομάζουσιν L (Turn.) 2 φανερὸν F: om. AHP 3 τε καὶ F 4 ἀφ' ἧς A κατεμπίπλαται A 5 συμπάντων F: ἁπάντων AHP (v) 6 κακίας ⟨ἑκουσίου⟩ coni. Mang. coll. l. 15 8 γὰρ om. F 8. 9 μέρη σωμάτων F: σωμάτων μέρη AHPD^H (v) 9 ἀφαιρεῖται A τῆς τοῦ λοιποῦ σώματος A: om. FHPD^H (Turn.) 10. 11 πλεόντων AD^H 12 ἀποβολῆς] βλάβης F δ' F 13 εἰδότι D^H 14 φύσιν] προνοητικὴν δύναμιν D^H καὶ] ἐπὶ D^H 15 ἄνευ — εὐαρεστητέον om. D^H εὐεργετητέον A 15. 16 οὐκ εἴ τι] οὐκέτι P, ἐπεὶ D^H 16 ἰδίαν FD^H: om. AHP (v) ἀλλ' εἰ FA: ἀλλ' ἡ HPD^H τρόπῳ A πόλεως ὡς HP 17 τε om. FD^H καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως AD^H: σωτηρίως καὶ κυβερνᾶται FHP σωτηρίως om. Mang. 19 αὐστηροῦ καὶ αὐχμηροῦ F: αὐχμηροῦ καὶ αὐστηροῦ AHP (v) βίου om. A 20 αὐτοῦ FA: αὐτῷ HP (v) 21 τὸν] τὴν L (Turn.) αὐτομαθεῖ coni. Mang. πλουσίᾳ FAP²: πλουσίῳ HP¹ (v) 22 ὁ om. A

7—17 D^H fol. 337r Φίλωνος: καθάπερ ἰατρὸς — καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως.
23—345,5 N fol. 159v: πάντων — ἄνω προῆλθον.

ἐνομιλήσας οὐ παρέργως καὶ μηδένα πόνον ἢ κίνδυνον παρελθών, εἴ
πως δυνηθείη τὴν ἀξιέραστον ἀλήθειαν ἰχνηλατῆσαι, παρὰ τῷ θνητῷ
γένει πολὺν ζόφον ἀνεύρισκε κατὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ αἰθέρα·
καὶ γὰρ ὁ αἰθὴρ καὶ ὁ σύμπας οὐρανὸς νυκτὸς αὐτῷ παρεῖχε φαντασίαν,
ἐπειδὴ πᾶσα ἡ αἰσθητὴ φύσις ἀόριστος· τὸ δ' ἀόριστον ἀδελφὸν σκότους
37 καὶ συγγενές. καταμύσας οὖν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα τὸν ἔμπροσθεν
αἰῶνα τοῖς συνεχέσιν ἄθλοις μόλις ἤρξατο διοίγνυσθαι καὶ τὴν ἐπι-
σκιάσασαν διακρίνειν καὶ ἀποβάλλειν ἀχλύν· καθαρωτέρα γὰρ αἰθέρος
ἀσώματος ἐξαίφνης ἐπιλάμψασα αὐγὴ τὸν νοητὸν κόσμον ἀνέφηνεν
38 ἡνιοχούμενον. ὁ δ' ἡνίοχος ἀκράτῳ φέγγει περιλαμπόμενος ἐν κύκλῳ
δυσόρατος καὶ δυστόπαστος ἦν, ταῖς μαρμαρυγαῖς τῆς ὄψεως ἀμυδρουμένης·
ἡ δέ, καίτοι πολλοῦ ῥέοντος εἰς αὐτὴν πυρός, ἀντεῖχεν ἔρωτι ἐκτόπῳ
39 τοῦ θεάσασθαι. γνήσιον δὲ ἵμερον καὶ πόθον ἰδὼν ὁ πατὴρ καὶ σωτὴρ
ἠλέησε καὶ κράτος δοὺς τῇ τῆς ὄψεως προσβολῇ τῆς ἑαυτοῦ θέας
οὐκ ἐφθόνησε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν χωρῆσαι γενητὴν καὶ θνητὴν
40 φύσιν, οὐχὶ τῆς ὅ ἐστιν ἐμφαινούσης, ἀλλὰ τῆς ὅτι ἔστιν. ἐκεῖνο μὲν
γάρ, ὃ καὶ ἀγαθοῦ κρεῖττον καὶ μονάδος πρεσβύτερον καὶ ἑνὸς εἰλικρι-
νέστερον, ἀμήχανον ὑφ' ἑτέρου θεωρεῖσθαί τινος, διότι μόνῳ θέμις
αὐτῷ ὑφ' ἑαυτοῦ καταλαμβάνεσθαι. (7.) τὸ δ' ὅτι ἔστιν, ὑπάρξεως
ὄνομα καταληπτὸν ὄν, ἢ οὐ πάντες ἢ οὐχ ὁδῷ τῇ βελτίονι καταλαμ-
βάνουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἄντικρυς ἀπεφήναντο μηδ' ὅλως εἶναι τὸ θεῖον,
οἱ δὲ ἐνεδοίασαν ἐπαμφοτερίσαντες ὡς οὐκ ἔχοντες εἰπεῖν, εἴτε ἔστιν

1 παρεισελθών HP (Turn.) 1. 2 εἴ πως] ὅπως N 2 περὶ N
3 γένει FN: βίῳ καὶ γένει AHP (v) 4 καὶ γὰρ καὶ ὁ A 6 καταμύσαν A
οὖν scripsi (sic N): γοῦν FAHP (v) 7 μόλις scripsi: μόγις codd. (v)
διοιγνύναι conicio 7. 8 ἐπισκιάσασαν AFN: ἐπισκοτήσασαν HP (v)
9 ἀσώματος om. N 11 ἦν om. N 13 δ' FN ἥμερον F
ἵμερον καὶ om. D καὶ πόθον A: om. FNHP (Turn.) πατὴρ καὶ σωτὴρ
FND: σωτὴρ A, πατὴρ HP (v) 14 αὐτοῦ A 15 τε ND: τ' FHP, om. A
γεννητὴν A καὶ θνητὴν om. D[R] 16 pr. τῆς om. D[C] ὅ D[R] (ὅ in
οἷον corr. D[C]): ὅς codd. (v); οἷος coni. Mang. alt. τῆς om. D[C] ἐκείνῳ D[R]
μὲν om. A 17 ὃ καὶ — εἰλικρινέστερον om. D ἑνὸς om. Turn.
18 θεωρεῖσθαι τινὸς D: τινὸς θεωρεῖσθαι codd. (v) μόνῳ AH[1]PND: μόνον FH[2] (v)
19 αὐτῷ A: αὐτὸ FNPD, αὐτὸν H (v) ὑφ' ἑαυτοῦ FND[C]: ὑφ' αὐτοῦ AHP, καθ'
ἑαυτὸ D[R] 20 ὄνομα A: ὀνόματι FNHP; ἔννοιαν κατάληπτον (sic) οὖσαν coni. Mang.
τῇ om. F 22 δ' F ἐνεδίασαν (οι supra) F, ἐνεδύασαν N, ἐνεδοίαζον H[1]P ὡς] ἢ N

13—19 D[C] fol. 44[v] D[R] fol. 55[v] (praecedit excerptum ex libro *de mutatione nominum* § 15): γνήσιον πόθον ἰδὼν ὁ πατὴρ καὶ σωτὴρ — καταλαμβάνεσθαι.

εἴτε μή, οἱ δὲ καὶ ἔθει μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὰς περὶ ὑπάρξεως θεοῦ
κομίσαντες ἐννοίας παρὰ τῶν τρεφόντων ἔδοξαν εὐστόχως εὐσεβεῖν δεισι-
δαιμονίᾳ τὴν εὐσέβειαν χαράξαντες. εἰ δέ τινες καὶ δι' ἐπιστήμης 41
ἴσχυσαν φαντασιωθῆναι τὸν ποιητὴν καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντός, τὸ λεγό-
μενον δὴ τοῦτο κάτωθεν ἄνω προῆλθον. ὥσπερ γὰρ εἰς εὔνομον πόλιν
τόνδε τὸν κόσμον παρελθόντες καὶ θεασάμενοι γῆν μὲν ἀρετῶσαν ὀρεινὴν
καὶ πεδιάδα, σπαρτῶν καὶ δένδρων καὶ καρπῶν ἔτι δὲ καὶ παντοίων
p. 415 M. ζῴων | ἀνάπλεων, ἐπὶ δ' αὐτῆς ἀνακεχυμένα πελάγη καὶ λίμνας καὶ
ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε καὶ χειμάρρους, καὶ ἀέρος καὶ πνευμάτων
εὐκρασίας, καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν τὰς ἐναρμονίους μεταβολάς, καὶ ἐπὶ
πᾶσιν ἥλιον καὶ σελήνην πλάνητάς τε καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας καὶ τὸν
σύμπαντα οὐρανὸν ἐν τάξεσι μετὰ τῆς οἰκείας στρατιᾶς ἡρμοσμένον,
κόσμον ἀληθινὸν ἐν κόσμῳ περιπολοῦντα, θαυμάσαντες καὶ κατα- 42
πλαγέντες εἰς ἔννοιαν ἦλθον ἀκόλουθον τοῖς φανεῖσιν, ὅτι ἄρα τοσαῦτα
κάλλη καὶ οὕτως ὑπερβάλλουσα τάξις οὐκ ἀπαυτοματισθέντα γέγονεν,
ἀλλ' ὑπό τινος δημιουργοῦ κοσμοποιοῦ, καὶ ὅτι πρόνοιαν ἀναγκαῖον
εἶναι· νόμος γὰρ φύσεως ἐπιμελεῖσθαι τὸ πεποιηκὸς τοῦ γεγονότος.
ἀλλ' οὗτοί γε οἱ θεσπέσιοι καὶ τῶν ἄλλων διενηνοχότες, ὅπερ ἔφην, 43
κάτωθεν ἄνω προῆλθον οἷα διά τινος οὐρανίου κλίμακος, ἀπὸ τῶν
ἔργων εἰκότι λογισμῷ στοχασάμενοι τὸν δημιουργόν. εἰ δέ τινες ἐδυνή-
θησαν αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ καταλαβεῖν ἑτέρῳ μηδενὶ χρησάμενοι λογισμῷ
συνεργῷ πρὸς τὴν θέαν, ἐν ὁσίοις καὶ γνησίοις θεραπευταῖς καὶ θεο-
φιλέσιν ὡς ἀληθῶς ἀναγραφέσθωσαν. τούτων ἐστὶν ὁ Χαλδαϊστὶ μὲν 44
προσαγορευόμενος Ἰσραήλ, Ἑλληνιστὶ δὲ ὁρῶν θεόν, οὐχ οἷός ἐστιν

1 θεοῦ ὑπάρξεως transp. FN 2 κομίσαντες A: νομίσαντες HP (Turn.), λαβόντες FN περὶ N 3 χαράξαντες AFN: ἐγχαράξαντες HP (v) 4 τοῦ παντός FNHP: τοῦδε τοῦ παντός A (Mang.) 5 ἔννομον A 6 παρελθόντες FA (Mang.): παρεληλυθότες HP ἀρετῶσαν Mang.: ἑστῶσαν codd. 7 καὶ καρπῶν om. A 7.8 παντοίων ζῴων F: ζῴων παντοίων AHP (v) 8 ἀνάπλεω F ἀνακεχυμένα HP: ἐπικεχυμένα FA πελάγη om. HP (Turn.) λίμνας F: λιμένας AHP 9 καὶ αὐθιγενεῖς A καὶ ἀέρος καὶ πνευμάτων FA: καὶ ἀέρος om. HP (Turn.); καὶ πνευμάτων καὶ ἀέρος Mang. 10 ἐναρμονίους om. A alt. καὶ om. F 11 pr. καὶ om. F τε καὶ A: τε om. HP (v), τε καὶ om. F 12 ἡρμοσμένον FA: om. HP (v) 15 ὑπερβάλλουσα τάξις FAH¹P: ὑπερβάλλοντα τάξει H² (v) 16 ⟨καὶ⟩ κοσμοποιοῦ conicio 17 πεποιηκότος H¹P τοῦ γεγονότος codd.: τοῦ om. v 18 οἱ θεσπέσιοι FA: οἱ om. HP (v) ὅπερ FAP (Turn.): ὁπότε H; ὥσπερ Mang. 19 οἷα HP: οἷον A, ἵνα F διά FA: δή HP (Turn.) 19.20 ἀπὸ τῶν ἔργων FA mg P²: om. HP (Turn.) 20.21 ἠδυνήθησαν codd. 21 λογισμῷ FA: om. HP (Turn.) 22 καὶ γνησίοις om. L (Turn.), καὶ γνησίοις — ἀληθῶς (23) om. F 23 ὡς om. A

ὁ θεός — τοῦτο γὰρ ἀμήχανον, ὡς ἔφην —, ἀλλ' ὅτι ἔστιν, οὐ παρ'
ἑτέρου τινὸς μαθών, οὐχὶ τῶν κατὰ γῆν, οὐχὶ τῶν κατ' οὐρανόν, οὐχὶ
τῶν ὅσα στοιχεῖα ἢ συγκρίματα θνητά τε αὖ καὶ ἀθάνατα, ἀλλὰ παρ'
αὐτοῦ μόνου μετακληθεὶς τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν ἀναφῆναι θελήσαντος ἱκέτῃ.
45 πῶς δ' ἡ προσβολὴ γέγονεν, ἄξιον διά τινος εἰκόνος ἰδεῖν. τὸν αἰσθητὸν
τοῦτον ἥλιον μὴ ἑτέρῳ τινὶ θεωροῦμεν ἢ ἡλίῳ; τὰ δὲ ἄστρα μή τισιν
ἄλλοις ἢ ἄστροις θεωροῦμεν; καὶ συνόλως τὸ φῶς ἆρ' οὐ φωτὶ βλέπεται;
τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ θεὸς ἑαυτοῦ φέγγος ὢν δι' αὑτοῦ μόνου
θεωρεῖται, μηδενὸς ἄλλου συνεργοῦντος ἢ δυναμένου συνεργῆσαι πρὸς
46 τὴν εἰλικρινῆ κατάληψιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. στοχασταὶ μὲν οὖν οἱ
ἀπὸ τῶν γεγονότων τὸν ἀγένητον καὶ γεννητὴν τῶν ὅλων σπεύδοντες
θεωρεῖν, ὅμοιόν τι δρῶντες τοῖς ἀπὸ δυάδος μονάδος φύσιν ἐρευνῶσι,
δέον ἔμπαλιν ἀπὸ μονάδος — ἀρχὴ γὰρ αὕτη — δυάδα σκοπεῖν· ἀλή-
47 θειαν δὲ μετίασιν οἱ τὸν θεὸν θεῷ φαντασιωθέντες, φωτὶ φῶς. (8.) τὸ
μὲν οὖν μέγιστον ἆθλον εἴρηται. πρὸς δὲ τούτοις λαμβάνει βραβεῖον ὁ
ἀσκητὴς λεχθῆναι μὲν οὐκ εὔφημον, νοηθῆναι δὲ ἄριστον· ὀνομάζεται
δὲ τὸ βραβεῖον πλάτους νάρκη (Genes. 32,25) συμβολικῶς· ἀλαζονεία
μὲν γὰρ καὶ ὑπεροψία | διὰ τοῦ πλάτους ἐμφαίνεται, χεομένης τῆς ψυχῆς p. 416 M.
ἄμετρον ἐφ' ἃ μὴ δεῖ χύσιν, διὰ δὲ τῆς νάρκης μετεώρου καὶ πεφυση-
48 μένου πράγματος, οἰήσεως, συστολή. σύμφορον δὲ οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ
κεχαλασμένον καὶ ἀνειμένον τῶν ὁρμῶν ἀνακοπῆναί τε καὶ ναρκῆσαι
παρεθὲν τοὺς πνευματικοὺς τόνους, ἵν' ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἰσχὺς
ἐξασθενήσασα πλάτος ἐμπαράσχῃ ψυχῆς τῷ βελτίονι μέρει.
49 Προσεξεταστέον δὲ ὅτι καὶ οἰκειότατον ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀπενε-
μήθη τὸ ἆθλον. τῷ μὲν γὰρ ἐκ διδασκαλίας τελειωθέντι πίστις, ἐπειδὴ

1 οὐ om. A παρ'] ὑπὸ A 2 οὐχὶ τῶν κατ' οὐρανόν om. F 3 ἢ συγγράμματα (sic) A 4 μόνου AHP: μόνον F (v) μετακληθεὶς FA: καταβληθεὶς HP (v); καταληφθεὶς vel κατηχηθεὶς coni. Mang. οἰκέτῃ HP (οὐκέτι Turn.) 6 ἢ om. HP 7 ἄλλοις ἢ FA: ἄλλοισιν HP ἢ πάλιν ἄστροις A συνόλως om. L (Turn.) 8 δὴ om. A ἑαυτοῦ] αὐτοῦ F δι' αὑτοῦ F: δι' αὐτοῦ HP (v), δι' ἑαυτοῦ A 11 ἀγέννητον A καὶ γεννητὴν τῶν ὅλων FA: om. HP (v) 12 δρῶσι A φύσιν μονάδος transp. A post μονάδος add. ἄρχεσθαι A mg P^2 13 ἀρχὴ γὰρ αὕτη] αὕτη γὰρ ἐν ἀρχῇ F δυάδα A: δυάδος FHP (Turn.) 16 δ' F 17 πλάτους om. H^1P (Turn.) νάρκη A: νάρκ$\overset{\eta}{\alpha}$ F, νάρκα HP (v); cf. Lob. Phryn. p. 331 18 μὲν FA: om. HP (v) τοῦ om. F 19 καὶ μετεώρου AP^3 20 $^{\sigma\upsilon}$στολή F (συ ss. F^3) σύμφορον] συμφέρον coni. Mang. δ' F 22 παρεθὲν FHP: παρεθέντα A (παραθὲν Turn.) 23 ἀσθενήσασα A 24 προσεξεταστέον] προσθετέον coni. Mang. δ' F

τὸν μανθάνοντα πιστεῦσαι δεῖ τῷ διδάσκοντι περὶ ὧν ὑφηγεῖται· δύσκολον γάρ, μᾶλλον δ' ἀδύνατον ἀπιστοῦντα παιδεύεσθαι. τῷ δὲ κατ' εὐμοιρίαν 50 φύσεως ἐπ' ἀρετὴν φθάσαντι χαρά· χαρτὸν γὰρ ἡ εὐφυΐα καὶ τὰ φύσεως δῶρα. τῆς διανοίας εὐθιξίαις καὶ εὐσκόποις ἐπιβολαῖς προσγανουμένης, ἐν αἷς ἀπόνως εὑρίσκει τὰ ζητούμενα, καθάπερ ὑποβολέως ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος· ἡ γὰρ σύντομος τῶν ἀπορουμένων εὕρεσις χαρτόν. τῷ δὲ 51 δι' ἀσκήσεως περιποιησαμένῳ φρόνησιν ὅρασις· μετὰ γὰρ τὸν ἐν νεότητι πρακτικὸν βίον ὁ ἐν γήρᾳ θεωρητικὸς βίος ἄριστος καὶ ἱερώτατος, ὃν οἷα κυβερνήτην παραπέμψας ἐπὶ πρύμναν ὁ θεὸς ἐνεχείρισε τοὺς οἴακας ὡς ἱκανῷ πηδαλιουχεῖν τὰ ἐπίγεια· χωρὶς γὰρ θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

(9.) Ἑνὸς ἔτι μνησθεὶς ἀνδρός, στοχαζόμενος τοῦ μὴ μακρηγορεῖν, 52 ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα τῶν λόγων τρέψομαι. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἑξῆς στεφανωθεὶς ἐκηρύχθη· λέγω δὲ ἱεροὺς οὐ τοὺς παρὰ πολλοῖς νομιζομένους — ἀνίεροι γὰρ οὗτοί γε βίαις καὶ ὕβρεσι καὶ ἀδικίαις ἀντὶ τῶν ἀνωτάτω τιμωριῶν γέρα καὶ τιμὰς προτείνοντες —, ἀλλ' οὓς ἡ ψυχὴ πέφυκε διαθλεῖν, φρονήσει μὲν ἠλιθιότητα καὶ πανουργίαν ἐλαύνουσα, σωφροσύνῃ δὲ ἀσωτίαν καὶ φειδωλίαν, ἀνδρείᾳ δὲ θρασύτητα καὶ δειλίαν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς τὰς ἀντιθέτους κακίας, αἳ μήθ' ἑαυταῖς μήτε ἄλλαις συμφέρουσιν. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ἀρεταὶ 53 παρθένοι, καλλιστεύει δὲ ὡς ἐν χορῷ παραλαβοῦσα τὴν ἡγεμονίαν ἡ εὐσέβεια, ἣν ἐκληρώσατο διαφερόντως ὁ θεολόγος Μωυσῆς, δι' ἣν μετὰ

2 γάρ] μὲν γὰρ A παιδεύεσθαι FAP: παιδευθῆναι H (v) 4 εὐθιξίαις F: εὐθηξίαις HP, ἐν εὐεξίαις A . καὶ κόπεις (sic) καὶ ἐπιβουλαῖς A προγανουμένης conicio 5 αἷς] οἷς codd. (v) εὑρίσκει] ἂν εὑρίσκῃ A 6 χαρτόν] χαρτή A 7 περιπεποιημένω F φρόνησις F 8 πρακτικὸν] πνικὸν (i. e. πνευματικὸν) A βίος ἄριστος D[R], ἄριστος βίος F: βίος om. AHP (v) 9 κυβερνήτην D (v): κυβερνήτης codd. παραπέμψας FAD: ἄνωθεν παραπέμψας HP (v) ἐπὶ πρύμναν παραπέμψας transp. A, ἐπὶ πρύμναν om. D 10 ἱκανὸν D πηδαλιουχῆσαι A 13 τἀκόλουθα F τῶν λόγων HP: τὸν λόγον FA 14 ἑξῆς F: om. AHP (v) δ' F 14. 15 παρὰ πολλοῖς A: παρ' ἄλλοις FHP (v) 17 μὲν om. L (Turn.) 18 pr. δ' F ἀνδρεία codd.: ἀνδρίᾳ v 19 ἀντιθέους (sic) A 20 μήθ' FA: μήτε HP μήτε FHP: μήτ' A συμφέρουσιν scripsi: συμφέρονται codd. (v) αἱ om. A 21 δ' F 21. 22 ἡ εὐσέβεια A: ἡ δικαιοσύνη F, ἡ εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη HP (v) 22 μωσῆς codd. δι' ἣν FAH[1]P: διὸ H[2] (v)

7—11 D[R] fol. 131[r] τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων Anton. Mel. II 17 Col. 1056 Φίλωνος: μετὰ τὸν ἐν νεότητι πρακτικὸν βίον — οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. 10. 11 D[P] fol. 97[v] Φίλωνος: χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

μυρίων ἄλλων, ἅπερ ἐν τοῖς γραφεῖσι περὶ τοῦ κατ' αὐτὸν βίου μεμή-
νυται, τεττάρων ἄθλων ἐξαιρέτων τυγχάνει, [τυχὼν] βασιλείας, νομο-
54 θεσίας, προφητείας, ἀρχιερωσύνης. βασιλεύς τε γὰρ γέγονεν, οὐχ ἔθει
τῷ καθεστῶτι μετὰ | στρατιᾶς τε καὶ ὅπλων ναυτικῆς τε καὶ πεζικῆς p. 417 M.
καὶ ἱππικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ χειροτονηθεὶς ἑκουσίῳ γνώμῃ τῶν
ἀρχομένων, ὃς τοῖς ὑπηκόοις ἐνειργάσατο τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν. ἄναυδος
γὰρ καὶ ἀκτήμων καὶ ἀχρήματος μόνος οὗτος βασιλεὺς ἡμῖν ἀνεγράφη,
πρὸ τοῦ τυφλοῦ τὸν βλέποντα πλοῦτον ἀσπασάμενος καί, εἰ δεῖ μηδὲν
55 ὑποστειλάμενον εἰπεῖν, τὸν θεοῦ κλῆρον ἰδίαν οὐσίαν ὑπολαμβάνων. ὁ δ'
αὐτὸς γίνεται καὶ νομοθέτης· δεῖ γὰρ τὸν βασιλέα προστάττειν καὶ
ἀπαγορεύειν· νόμος δὲ οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ λόγος προστάττων ἃ χρὴ
καὶ ἀπαγορεύων ἃ μὴ χρή. ἐπεὶ δ' ἄδηλον τὸ ἐν ἑκατέρῳ συμφέρον —
ἀγνοίᾳ γὰρ πολλάκις κελεύομεν ἃ μὴ δεῖ καὶ ἀπαγορεύομεν ἃ δεῖ πράτ-
τειν —, οἰκεῖον ἦν τρίτον λαβεῖν, προφητείαν, εἰς τὸ ἄπταιστον· ἑρμη-
νεὺς γάρ ἐστιν ὁ προφήτης ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος τὰ λεκτέα τοῦ θεοῦ,
56 παρὰ θεῷ δ' οὐδὲν ὑπαίτιον. τέταρτον δ' ἀρχιερωσύνην, δι' ἧς προφη-
τεύων ἐπιστημονικῶς θεραπεύσει τὸ ὂν καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων
κατορθούντων μὲν εὐχαριστίας, εἰ δὲ διαμαρτάνοιεν, εὐχὰς καὶ ἱκεσίας
ἱλασκόμενος ποιήσεται. ταῦτα μιᾶς ὄντα ἰδέας ἀλληλουχεῖν ὀφείλει
τοῖς ἁρμονίας δεσμοῖς ἑνωθέντα καὶ περὶ τὸν αὐτὸν ἐξετάζεσθαι, ὡς ὅ
γέ τινος τῶν τεττάρων ὑστερίζων ἀτελὴς εἰς ἡγεμονίαν, χωλὴν ἀνημμένος
κοινῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν.
57 (10.) Ἅλις μὲν δὴ τῶν καθ' ἕκαστον ἄνδρα τιθεμένων ἄθλων·
τίθεται δὲ καὶ ὅλοις οἴκοις καὶ πολυανθρώποις συγγενείαις. αὐτίκα τοῦ
ἔθνους εἰς δώδεκα φυλὰς διανεμηθέντος ἰσάριθμοι ταῖς φυλαῖς εἰσιν
ἡγεμόνες, οὐ μόνον μιᾶς οἰκίας ἢ συγγενείας, ἀλλὰ καὶ γνησιωτέρας

---

1 κατὰ FH¹P αὐτὸν βίου] τὸν βίον F 1. 2 μεμήνυται om. A
2 τεττάρων δ' H¹P τυγχάνει om. FA τυχὼν seclusi (cf. Mang.)
4 pr. τε om. F 6 τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν A: τὴν εἰς τὸ ἑκούσιον αἵρεσιν FHP (v); σπουδὴν εἰς τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν coni. Mang. ἄναυδος HP: ἄναυλος FA
7 καὶ ἀκτήμων F: καὶ ἀνούσιος καὶ ἀκτήμων AP, καὶ ἀνακούσιος καὶ ἀκτήμων H; ἀνάκουστος (pro ἀνακούσιος) coni. Cotelier βασιλέων F 8 τοῦ τυφλοῦ F: τοῦ om. AHP (v) 9 θεοῦ] τοῦ θεοῦ A ἰδίας F 10 τοῦτο τοῦ πλάτωνος adnot. mg H 11 δ' F ἕτερον om. F ἃ χρὴ] ἃ δεῖ A
12 ἐπεὶ — ἃ μὴ δεῖ (13) om. F 13 ἃ δεῖ] ἃ χρὴ F 14 τρίτον λαβεῖν FAP: λαβεῖν τρίτον H (v) 15 τοῦ om. F 16 παρὰ θεῷ δ' F: παρὰ δὲ θεῷ AHP (v) ἀρχιερωσύνη F 17 θεραπεύει A ὑπὲρ F: om. AHP (v)
20 τοῖς codd.: τῆς v 21 γε om. Turn. ἀνειμένος A 25 ἔθνους om. A post ἰσάριθμοι add. γὰρ A εἰσιν] ἦσαν coni. Mang.

οἰκειότητος· ἀδελφοὶ γὰρ ὁμοπάτριοι πάντες· ὁ δὲ τούτων πάππος καὶ
πρόπαππος σὺν τῷ πατρὶ γεγόνασιν ἀρχηγέται τοῦ ἔθνους. ὁ μὲν οὖν 58
πρῶτος πρὸς ἀλήθειαν ἐκ τύφου μεταθέμενος καὶ τῆς ἐν τοῖς μαθή-
μασι Χαλδαϊκῆς τερθρείας ὑπεριδὼν ἕνεκα τελειοτέρας ὄψεως, ἣν θεα-
σάμενος ἑλχθεὶς ἠκολούθησε τῇ φαντασίᾳ, καθάπερ τὸν σίδηρόν φασιν
ὑπὸ λίθου τῆς μαγνήτιδος ἕλκεσθαι, ἀντὶ σοφιστοῦ γενόμενος ἐκ διδα-
σκαλίας σοφός, πολλοὺς μὲν ἔσχε παῖδας, ἅπαντας δὲ πλὴν ἑνὸς ὑπαι-
τίους, ὃς τὰ πείσματα τοῦ γένους ἐκδησάμενος ἀσφαλῶς ἐνωρμίσατο.
τῷ δ' υἱῷ πάλιν αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδίδακτον κτησαμένῳ φύσιν δύο 59
συνέβη παῖδας γενέσθαι, τὸν μὲν ἄγριον καὶ ἀτίθασον, θυμοῦ γέμοντα
καὶ ἐπιθυμίας καὶ συνόλως τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον μέρος ἐπιτετειχικότα
p. 418 M. τῷ λογικῷ, τὸν δ' ἥμερον καὶ φιλάνθρωπον, καλοκἀγαθίας | ἐραστὴν
ἰσότητός τε καὶ ἀτυφίας, ἐν βελτίονι τεταγμένον τάξει, λογισμοῦ προ-
αγωνιστήν, ἀφροσύνης ἀντίπαλον· οὗτός ἐστιν ὁ τρίτος τῶν ἀρχηγετῶν, 60
ὁ πολύπαις τε καὶ μόνος εὔτεκνος, ἀσινὴς ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι τῆς
οἰκίας, οἷά τις γεωργὸς εὐδαίμων ἅπασαν τὴν σπορὰν ἐπιδὼν σῶον ἥμερόν
τε καὶ καρποφόρον. (11.) ἔχει δ' ἕκαστος τῶν τριῶν τὴν ῥητὴν 61
διήγησιν σύμβολον διανοίας ἀφανοῦς, ἣν ἐπισκεπτέον. αὐτίκα παντὶ τῷ
διδασκομένῳ συμβαίνει μετιόντι πρὸς ἐπιστήμην ἀπολιπεῖν ἀμαθίαν·
ἀμαθία δὲ πολύχουν. διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος λέγεται πολύπαις μέν,
οὐδένα δὲ τῶν ἄλλων ἀξιώσας υἱὸν αὑτοῦ χρηματίζειν πλὴν ἑνός·
τρόπον γάρ τινα καὶ ὁ μανθάνων ἀποκηρύττει τὰ τῆς ἀμαθίας ἔκγονα
καὶ ὡς ἐχθρὰ καὶ δυσμενῆ παραιτεῖται. φύσει γε μὴν πάντες οἱ 62
ἄνθρωποι, πρὶν τελειωθῆναι τὸν ἐν αὑτοῖς λόγον, κείμεθα ἐν μεθορίῳ

2 σὺν τῷ πατρὶ om. F 3 πρὸς] εἰς F μετατιθέμενος A 5 ἑλχθεὶς scripsi: θελχθεὶς codd. (v) 6 μαγνίτιδος F 7 post σοφός interpung. et οὗτος ante πολλοὺς add. AHP (v), οὗτος om. FN 7. 8 πλὴν ἑνὸς ὑπαιτίους FNHP (Turn.): οὐ καλοὺς πλὴν ἑνὸς ἀνυπαιτίου A (Mang.) 8 ὃς FNHP (Turn.): ᾧ A (Mang.) 9 φύσιν κτησαμένω transp. A 10 γίνεσθαι H[1]P ἀτίθασσον FA 11 ἐπιτετειχηκότα H 12 δὲ v ἐραστὴν Mang.: ἐργάτην codd. 13 βελτίονι FN: τῇ βελτίονι AHP (v) 15 ἅπασι A 16 ἐπιδὼν] ἐπιδιδοὺς AP[3] σῶον om. N 17 δ'] μὲν οὖν conicio 18 post διήγησιν videntur deesse nonnulla; διήγησιν ⟨ταύτην· ἔστι δὲ καὶ⟩ e. gr. suppleo διανοίας] ἐννοίας vel ὑπονοίας coni. Mang. 19 πρὸς F: εἰς AHP (v) 20 διὰ τοῦθ' F 21 δὲ FH[2]: καὶ H[1]P, om. A υἱὸν A: υἱῶν FHP (Turn.) αὐτοῦ codd. (v) πλὴν ἑνὸς χρηματίζειν transp. F 23 γε μὴν] μὲν οὖν F οἱ om. HP (πάντες οἱ om. Turn.) 24 αὐτοῖς codd.

1—17 N fol. 160r: ἀδελφοὶ — καρποφόρον.

κακίας καὶ ἀρετῆς πρὸς μηδέτερά πω ταλαντεύοντες· ἐπειδὰν δὲ πτερυ-
ξάμενος ὁ νοῦς ὅλῃ τῇ ψυχῇ διὰ πάντων αὐτῆς τῶν μερῶν φαντασιωθῇ
τὸ ἀγαθόν, ἄφετος πρὸς αὐτὸ καὶ πτηνὸς ὁρμᾷ τὸ συγγεγεννημένον
ἀδελφὸν κακὸν ὀπίσω καταλιπών, ὃ καὶ ἀποφεύγει τὴν ἐναντίαν ὁδὸν
63 ἀμεταστρεπτί. τοῦτ' ἐστὶν ὃ αἰνίττεται φάσκων υἱοὺς δύο γεγενῆσθαι
διδύμους τῷ φύσεως εὐμοίρου λαχόντι· παντὸς γὰρ ἀνθρώπου κατ'
ἀρχὰς ἅμα τῇ γενέσει κυοφορεῖ δίδυμα ἡ ψυχή, κακόν, ὡς ἔφην, καὶ
ἀγαθόν, ἑκάτερον φαντασιουμένη· μακαρίας δὲ καὶ εὐδαίμονος ὅταν
τύχῃ μερίδος, ὁλκῇ μιᾷ ῥέπει πρὸς τὸ ἀγαθόν, μήτ' ἐπὶ θάτερά ποτε
64 ταλαντεύσασα μήτ' ἐπαμφοτερίσασα πρὸς τὸ ἰσόρροπον. ἡ δ' ἀγαθῆς μὲν
φύσεως ἀγαθῆς δὲ καὶ παιδεύσεως ἐπιλαχοῦσα κἀκ τρίτου συνασκηθεῖσα
τοῖς τῆς ἀρετῆς θεωρήμασιν, ὡς μηδὲν αὐτῶν ἐξ ἐπιπολῆς πλαδᾶν, ἔγκολλα
δ' εἶναι καὶ ἐντετυπωμένα τὰ πάντα καθάπερ νεύροις τισὶν ἑνωθέντα, κτᾶται
μὲν ὑγείαν, κτᾶται δὲ δύναμιν, οἷς εὔχροια μὲν ἐξ αἰδοῦς, εὐεξία δὲ καὶ
65 κάλλος ἐπιγίνεται. γενομένη δὲ πλήρωμα ἀρετῶν ἥδε ἡ ψυχὴ διὰ τριῶν
τῶν ἀρίστων, φύσεως καὶ μαθήσεως καὶ ἀσκήσεως, οὐδὲν ἐν ἑαυτῇ
καταλιποῦσα κενὸν εἰς πάροδον ἄλλων, γεννᾷ τέλειον ἀριθμόν, διττὰς
υἱῶν ἑξάδας, ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου, πρὸς τὴν
τῶν ἐνταῦθα βελτίωσιν. οὗτός ἐστιν ὁ ἀσινὴς οἶκος, ὁ τέλειος καὶ
συνεχὴς ἐν ταῖς ῥηταῖς γραφαῖς καὶ ἐν ταῖς καθ' ὑπόνοιαν ἀλληγορίαις,
ὃς ἔλαβεν ἆθλον, καθάπερ εἶπον, ἡγεμονίαν τῶν τοῦ ἔθνους | φυλῶν. p. 419 M.
66 ἐκ τοῦδε τοῦ οἴκου χρόνοις εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδόντος εὔνομοι
πόλεις ἐκτίσθησαν, διδασκαλεῖα φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης καὶ ὁσιό-

1 μηδ' ἕτερα F πως A 3 πρὸς αὐτὸν A συγγεγεννημένον P: συγγεγενημένον FAH (v) 5 τοῦτ' ἔσθ' F 7 ὡς] ὃ A 8 ἑκάτερα A 9 ὁλκῇ] ἀλκῇ A ῥέποι HP ἐπὶ θάτερα FA: ἐπὶ θάτερον HP (v) 11 δὲ καὶ FHP: καὶ om. A (v) συνασκηθεῖσα] πολλάκις συγγυμνασθεῖσα ss. F²; ἐνασκηθεῖσα coni. Mang. 12 μηδὲ H πλαδᾶν scripsi: ἐπιπλαδᾶν codd. (v), ἐπιπολάζειν ss. F² 13 τὰ om. A 14 οἷς] ᾗ H² (Turn.) μὲν om. F 15 ἥδε FA: ἡ δὲ H¹P, ἡ δὲ H², om. v ψυχὴ — ἐν ἑαυτῇ (16) om. A 16 καὶ μαθήσεως F: καὶ om. HP (v) ἐν ἑαυτῇ F: ἐν om. HP (Turn.); ἐν αὑτῇ Mang. 17 λιποῦσα A; ἀπολιποῦσα coni. Mang. πᾶν κενὸν A καινὸν L (Turn.) 19. 20 καὶ συνεχὴς HP: ὁ συνεχῶς F, κύκλος καὶ (sic) A; καὶ καλὸς coni. Mang. 21 ὃς] ἧς A ἡγεμονίαν AHP: ἡγεμονίας F (v) 22 ἐκ τοῦδε F: ἐκ τοῦδε οὖν AHP (v) ἐπιδόντος F: ἐπιδιδόντος AHP (v) 23 post ἐκτίσθησαν add. καὶ HP (v) διδασκαλεῖα Mang.: διδασκαλία HP¹, διδασκαλίαι AP², διδασκαλίας F

6—8 D^P fol. 376ᵛ Φίλωνος: παντὸς ἀνθρώπου κατ' ἀρχὰς ἅμα τῇ γενέσει κυοφορεῖ δίδυμα ἡ ψυχή, κακὸν καὶ ἀγαθόν, ἑκάτερον φαντασιούμενον.

τητος, ἐν οἷς καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἀρετῆς μεταποίησις μεγαλοπρεπῶς
διερευνᾶται.
(12.) Τὰ μὲν οὖν ἀπονεμηθέντα πάλαι τοῖς ἀγαθοῖς ἆθλα κοινῇ 67
τε καὶ ἰδίᾳ λέλεκται τυπωδέστερον, ἀφ' ὧν καὶ τὰ παραλειφθέντα
δύναιτ' ἄν τις εὐμαρέστατα συνορᾶν. ἑξῆς δὲ τὰς προτεθείσας τοῖς
πονηροῖς κολάσεις [ἐν μέρει] πάλιν ἐπισκεπτέον γενικώτερον, ἐπεὶ τὰς
κατὰ μέρος ἀναγράφειν οὐ καιρός. ἐγένετό τις κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ὅτ' 68
οὔπω τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐπλήθυνεν, ἀδελφοκτόνος. οὗτός ἐστιν
ὁ πρῶτος ἐναγής, ὁ πρῶτος καθαρευούσῃ τῇ γῇ μίασμα προσβαλὼν
ἄηθες ἀνθρωπείου αἵματος, ὁ πρῶτος ἀνιεῖσαν καὶ βλαστάνουσαν γένη
ζῴων καὶ φυτῶν καὶ οἷς εὐτοχεῖ πᾶσι τεθηλυῖαν τῆς εὐτοχίας ἐπισχών,
ὁ πρῶτος φθορὰν γενέσει καὶ θάνατον ζωῇ καὶ πένθος χαρᾷ καὶ κακὰ
ἀγαθοῖς ἐπιτειχίσας. τί ἂν οὖν παθὼν ἀξίαν ἐδεδώκει δίκην, ὃς διὰ 69
μιᾶς πράξεως οὐδὲν τῶν βιαίων καὶ ἀσεβῶν παρέλιπεν; ἴσως ἂν εἴποι
τις· ἀναιρεθείς. ὁ λογισμὸς οὗτος ἀνθρώπου τὸ μέγα δικαστήριον οὐ
βλέποντος· ἄνθρωποι μὲν γὰρ πέρας τιμωριῶν εἶναι νομίζουσι τὸν
θάνατον, ἐν δὲ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ μόλις οὗτός ἐστιν ἀρχή. ἐπεὶ 70
τοίνυν καινὸν τὸ ἔργον, ἔδει καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τιμωρίαν καινὴν εὑρεθῆναι.
τίς οὖν ἐστιν αὕτη; ζῆν ἀποθνήσκοντα ἀεὶ καὶ τρόπον τινὰ
θάνατον ἀθάνατον ὑπομένειν καὶ ἀτελεύτητον. θανάτου γὰρ διττὸν εἶδος·
τὸ μὲν κατὰ τὸ τεθνάναι, ὅπερ ἀγαθόν ἐστιν ⟨ἢ⟩ ἀδιάφορον, τὸ δὲ κατὰ

1 ἐν οἷς καὶ om. HP (ἐν οἷς om. Turn.) ἧς (sic) F (οἷς supra) ἡ FA: om. HP (v) μεταποίησις FHP: πόνησις A 5 εὐμαρέστατα scripsi: εὐμαρέστερον codd. (v) 6 ἐν μέρει seclusi τὰς] πάσας conicio 8 τὸ om. Turn. τῶν ἀνθρώπων] ἀνθρώπινον F 8. 9 ὁ πρῶτος ἐστὶν transp. A 9 μίασμα codd.: τὸ μίασμα Mang. ἐμβαλὼν A 10 ἄηθες FAP: ἄπειθες (sic) H (Turn.) ἀνθρωπείου FA: τοῦ ἀνθρωπείου HP (v) ἀνιεῖσαν A: ἀνεῖσαν FHP (Turn.) 11 καὶ ante οἷς om. HP (Turn.) 13 τί ἂν οὖν] ἂν om. F, τίνα οὖν coni. Mang. δεδώκει FA 14 παρέλιπεν FA: παρέλειπεν HP (v) 15 ἀναιρεθείς F: ἀναιρεθεὶς θάνατον HP (Turn.), ἀναιρεθεὶς θᾶττον A (Mang.) ὁ λογισμὸς δ' HP (v), δ' om. FA ἀνθρώπου A: ἀνθρώπινος FHP (v) 16 πέρα HP νομίζουσιν εἶναι D^{M} 16. 17 τὸν θάνατον D: τὸν om. codd. (v) 17 μόλις F: μόγις AHPD (v) οὗτός ἐστιν D: ἐστὶν οὗτος codd. (v) 20 ἀθάνατον om. L (Turn.) 21 ἢ ἀδιάφορον v (ἢ add. Turn.): ἢ om. FHP, ἢ ἀδιάφορον om. A

7 sqq. Gen. cap. 4. 12. 13 N fol. 160^{v}: πρῶτος — ἐπιτειχίσας. 16. 17 D^{M} fol. 287^{v} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων λόγου D^{H} fol. 334^{v} D^{V} p. 730 Mel. Barocc. fol. 259^{v} Φίλωνος: ἄνθρωποι μὲν γὰρ πέρας τιμωριῶν εἶναι νομίζουσι τὸν θάνατον ἐν δὲ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ μόγις οὗτός ἐστιν ἀρχή (ἡ ἀρχή Bar.)

τὸ ἀποθνήσκειν, ὃ δὴ κακὸν πάντως καὶ ὅσῳ χρονιώτερον βαρύτερον.
71 πῶς οὖν ὁ θάνατος αὐτῷ συνδιαιωνίζει, σκόπει. τεττάρων ὄντων ἐν τῇ
ψυχῇ παθῶν, δυοῖν μὲν περὶ τὸ ἀγαθὸν ἐνεστὸς ἢ μέλλον, ἡδονῆς καὶ
ἐπιθυμίας, δυοῖν δὲ περὶ τὸ κακὸν παρὸν ἢ προσδοκώμενον, λύπης καὶ
φόβου, τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ῥίζαις αὐταῖς ἐξέτεμε συζυγίαν, ἵνα μηδ' ἐκ
τύχης ἡσθῇ ποτε ἢ ἐπιθυμήσῃ τινὸς ἡδέος, τὴν δὲ τοῦ κακοῦ μόνην
72 ἐνεφύτευσεν εἰς λύπην εὐθυμίας ἀμιγῆ καὶ φόβον ἄκρατον. φησὶ γάρ,
ὅτι ἀρὰν ἐπηράσατο τῷ ἀδελφοκτόνῳ, ὡς | „στένειν καὶ τρέμειν ἀεί" p. 420 M.
(Gen. 4,12), καὶ σημεῖον ἔθετο αὐτῷ μὴ ἀναιρεθῆναι πρός τινος
(ib. v. 15), ἵνα μὴ ἅπαξ ἀποθάνῃ, διαιωνίζῃ δέ, ὡς εἶπον, ἀποθνήσκων
ἐν ἀλγηδόσι καὶ ἀνίαις καὶ συμφοραῖς ἀδιαστάτοις καί, ὃ δὴ πάντων
ἀργαλεώτατον, αἰσθάνηται τῶν ἰδίων κακῶν καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν χερσὶν
ἄχθηται καὶ τὴν φορὰν τῶν μελλόντων προορώμενος μὴ δύνηται φυλά-
ξασθαι, τῆς ἐλπίδος ἐκτετμημένης αὐτῷ, ἣν ὁ θεὸς ἀνθρώπων γένει
κατέσπειρεν, ἵν' ἔχοντες συμφυὲς παραμύθιον ἐπελαφρίζωνται τὰς ἀνίας
73 οἱ μὴ ἀνίατα δράσαντες. ὥσπερ οὖν τῷ συναρπασθέντι ὑπὸ χειμάρρου
φοβερὸν μὲν τὸ πλησίον ῥεῦμα ᾧ κατασύρεται, φοβερώτερον δὲ τὸ
ἄνωθεν ἐπιφερόμενον, ὃ τῇ μὲν βίᾳ συντόνως ἐπωθεῖ καὶ ἀλήκτως, τῇ
δ' ἐπαναστάσει μετεωριζόμενον ἐπικλύζει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν
κακῶν ἀνιαρὰ μὲν τὰ ἐν χερσίν, ἀργαλεώτερα δὲ τὰ ἐκ φόβου ῥέοντα·
χορηγεῖ γὰρ ὁ φόβος καθάπερ ἐκ πηγῆς τὰ ὀδυνηρά.

74 (13.) Ταῦτα μέν ἐστι τὰ ὁρισθέντα κατὰ τοῦ πρώτου γεγονότος
ἀδελφοκτόνου· ὡρίσθη δὲ καὶ ἐπ' οἰκίαις ἕτερα συνθεμέναις κοινοπραγίαν
ἁμαρτημάτων. ἦσάν τινες νεωκόροι καὶ ἱερόδουλοι τὴν πυλωρῶν τεταγ-

3 δυοῖν] δυοῖν θάτερον A ἐνεστὸς H²: ἐνεστὼς FAH¹P μέλλων H¹P
5 ῥίζαν ἐν αὐταῖς ἐξέτεμε συζυγίαις A μηδ'] μὴ A 6 μόνην FAP: μόνον H (v)
7 εὐθυμία A φόβου L (Turn.) ἑκάτερα καὶ ἄκρατον A 8 ἐπηράσατο
FAH¹P: ἐπηρᾶτο H² (v) ὡς om. F ἀεὶ καὶ τρέμειν transp. F
9 αὐτῷ] αὐτὸν F μὴ ἀναιρεθῆναι om. A 10 διαιωνίζει P δ' F
11 ἀλγηδόναις (sic) H 13 φθορὰν H (Turn.) 14 ὁ θεὸς F: ὁ om. AHP (v)
15 ἐγκατέσπειρεν voluit Mang. ἐπελαφρίζονται F (-ωνται scripsi): ἐπελαφρίζοιντο
AHP (v) τὰς] τῆς A 16 τῶν συναρπασθέντων N χειμάρου A
18. 19 ὃ τῇ ἀναστάσει μετεωριζόμενον (cet. om.) H 19 ἐπικλύζῃ F 22 ἐστι
om. A πρώτου] α' L; αὖ Turn. 23 κοινοπραγία HP (-ίᾳ Turn.)
24 ἦσάν τινες FA: ἦσαν τέ τινες HP; ἦσαν δέ τινες v, δή pro δέ coni. Mang.
post τινες add. τεταγμένοι AHP (v), om. F τὴν] τῶν A

16—21 N fol. 160v: ὥσπερ — ὀδυνηρά. 24 sqq. Num. cap. 16.

μένοι τάξιν· οὗτοι φρονήματος ὑποπλησθέντες ἀλόγου τοῖς ἱερεῦσιν
ἐπανέστησαν, ἀξιοῦντες τὰ ἐκείνων γέρα σφετερίζεσθαι. προστησάμενοι 75
δὲ τῆς συστάσεως ἡγεμόνα τὸν πρεσβύτατον, ὃς καὶ τοῦ τολμήματος
μετ' ὀλίγων τῶν συναπονοηθέντων εἰσηγητὴς ἐγένετο, καταλιπόντες τὰ
προπύλαια καὶ τὰς ἐσχατιὰς ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἐχώρουν τοὺς χρησμοῖς
ἀξιωθέντας τῆς ἱερωσύνης μεθιστάντες. ταραχὴ μὲν οὖν, ὡς εἰκός, 76
ἐπεῖχε τὴν πληθὺν ἅπασαν, ἅτε κινουμένων τῶν ἀκινήτων καὶ παρα-
σπονδουμένων τῶν νόμων καὶ τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν κόσμου σύγχυσιν λαμ-
βάνοντος ὑπ' ἀταξίας δεινῆς. ἐφ' οἷς ὁ τοῦ ἔθνους ἐπιμελητὴς καὶ 77
προστάτης ἠγανάκτει. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤθει βαρυτέρῳ χρώμενος
χωρὶς ὀργῆς — ἦν γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἀόργητος — λόγοις ἀναδιδάσκειν
ἐπειρᾶτο μεταβάλλεσθαι καὶ τοὺς ταχθέντας ὅρους μὴ ὑπερβαίνειν μηδὲ
νεωτερίζειν εἰς τὰ ἅγια καὶ καθωσιωμένα, ὧν αἱ τοῦ ἔθνους ἐλπίδες
ἐκκρέμανται. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἤνυεν, ἀλλ' ἐκεκώφηντο πρὸς ἅπαντα νομί- 78
ζοντες αὐτὸν ἡττηθέντα φιλοικείου πάθους ἀρχιερέα μὲν τὸν ἀδελφὸν
καταστῆσαι, τοῖς δ' ἀδελφιδοῖς ἐγχειρίσαι τὴν ἱερωσύνην, δεινὸν οὐχὶ
p. 421 M. τοῦθ' ὑπελάμβανε καίπερ ὂν δεινόν, ἀλλ' ἐκεῖνο | παγχάλεπον, εἰ δόξει
τῶν λογίων, καθ' ἃ γέγονεν ἡ αἵρεσις τῶν ἱερέων, ἀλογεῖν. * * *

⟨Περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν.⟩

(14.) * * * μαρτυρία δὲ σαφὴς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνάκειται γράμμασι. 79
λέγε τὰς εὐχὰς πρότερον, ἃς „εὐλογίας“ εἴωθεν ὀνομάζειν. ἐάν, φησί,
τὰς θείας ἐντολὰς φυλάττητε καταπειθεῖς γινόμενοι τοῖς προστάγμασι

2 ἀξιοῦντες — σφετερίζεσθαι post ἡγεμόνα (3) transp. A σφετερίζεσθαι FA: σφετερίσασθαι HP (v) 3 συστάσεως FH: στάσεως AP πρεσβύτερον A 4 συναπονηθέντων A 5 ἐπὶ] ἄχρι coni. Mang. 5. 6 τὸν χρησμοῖς ἀξιωθέντα A 6 τὴν ἱερωσύνην H 7 ἐπεῖχε codd.: ἐπέσχε v 7. 8 παρανομουμένων voluit Mang. 8. 9 λαβόντος A 10 βαρύτερον H[1]; πραοτέρῳ coni. Mang. 12 μεταβάλλεσθαι codd.: μεταβαλέσθαι Turn. 14 ἐκρέμαντο H (Turn.) ἐπεὶ δ' F: ἀλλ' ἐπεὶ δ' HP, ἀλλ' ἐπειδὴ A (v) ἐκκεκώφηντο A (ἐκεκώφωντο Mang.) 17 τοῦθ' F: τοῦτο AHP (v) ὑπελάμβανεν H 18 καθ' ἅπερ A post ἀλογεῖν multa deesse videri recte animadvertit Mangey; interciderunt finis capitis *de poenis* (περὶ ἐπιτιμίων) et initium capitis *de benedictionibus* (περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν) 19 tit. περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν addidi 21 λέγε FH[1]P[1]: λέγειν AH[2]P[2] (v); λέγει coni. Mang. εἴωθεν εὐλογίας transp. A 22 γινόμενοι F: γενόμενοι AHP (v)

21 sqq. Ex. 23,22. Lev. 26,3 sqq. Deut. 7,12 sqq. 28,1 sqq. 30,1 sqq.

καὶ τὰ διαγορευόμενα μὴ μέχρις ἀκοῆς καταδέχησθε, ἀλλὰ διὰ τῶν τοῦ
80 βίου πράξεων ἐπιτελῆτε, πρώτην δωρεὰν ἕξετε νίκην κατ' ἐχθρῶν. οὐ
γὰρ ὑπέρογκοι καὶ βαρύτεραι τῆς τῶν χρησομένων δυνάμεως αἱ προστάξεις εἰσὶν οὐδὲ μακρὰν τὸ ἀγαθὸν ἀφέστηκεν, ἢ πέραν θαλάττης ἢ ἐν ἐσχατιαῖς γῆς, ὡς δεῖσθαι πολυχρονίου καὶ καματηρᾶς ἀποδημίας, οὐδ' ἐξαίφνης ἐστείλατο τὴν ἐνθένδε εἰς οὐρανὸν ἀποικίαν, ἵνα τις μετέωρος καὶ πτηνὸς ἀρθεὶς μόλις ἐφικέσθαι τούτων δυνηθῇ· πλησίον δ' ἐστὶ καὶ ἐγγυτάτω, τρισὶ μέρεσι τῶν καθ' ἕκαστον ἡμῶν ἐνιδρυμένον, „στόματι καὶ καρδίᾳ καὶ χερσί“, τροπικώτερον λόγῳ καὶ διανοίᾳ καὶ πράξεσιν.
81 ἐὰν γὰρ οἷα τὰ βουλεύματα τοιοῦτοι οἱ λόγοι καὶ οἷα τὰ λεγόμενα τοιαίδε αἱ πράξεις ὦσι, καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἀντακολουθῇ δεθέντα ἁρμονίας ἀλύτοις δεσμοῖς, εὐδαιμονία κρατεῖ, τουτέστιν ἡ ἀψευδεστάτη σοφία καὶ φρόνησις, σοφία μὲν [γὰρ] πρὸς θεραπείαν θεοῦ, φρόνησις δὲ πρὸς
82 ἀνθρωπίνου βίου διοίκησιν. ἄχρι μὲν οὖν λέγεται μόνον τὰ τῶν νόμων παραγγέλματα, βραχείας ἢ οὐδεμιᾶς ἀποδοχῆς τυγχάνει· προσγενομένων δ' ἀκολούθων καὶ ἑπομένων ἔργων ἐν τοῖς τοῦ βίου πᾶσιν ἐπιτηδεύμασιν, ὥσπερ ἐκ ζόφου βαθέος εἰς φῶς ἀναχθέντα περιλαμφθήσεται δι' εὐκλείας
83 καὶ εὐφημίας. τίς γὰρ οὐκ ἂν εἴποι καὶ τῶν φύσει βασκάνων, ὅτι σοφὸν ἄρα γένος καὶ ἐπιστημονικώτατον μόνον τοῦτ' ἐστίν, ᾧ τὰς θείας παραινέσεις ἐξεγένετο μὴ κενὰς καὶ ἐρήμους ἀπολιπεῖν τῶν οἰκείων
84 πράξεων, ἀλλὰ πληρῶσαι τοὺς λόγους ἔργοις ἐπαινετοῖς; τοῦτο τὸ γένος οὐ μακρὰν ἀπῴκισται θεοῦ, φαντασιούμενον ἀεὶ τὰ αἰθέρια κάλλη καὶ ποδηγετούμενον ὑπ' ἔρωτος οὐρανίου, ὡς, κἂν εἰ πύθοιτό τις, ποῖον ἔθνος μέγα, προσφυῶς ἄν τινας ἀποκρίνασθαι· ᾧ ὁ θεός ἐστιν ἐπήκοος ἱεροπρεπεστάτων εὐχῶν καὶ ταῖς ἀπὸ καθαροῦ τοῦ συνειδότος κατακλήσεσι συνεγγίζων.

2 πρώτην FAP: πρὸς τὴν H (Turn.) 3. 4 προστάξεις] πράξεις A 4 τἀγαθὸν F θαλάττης F: θαλάσσης AHP (v) 5 οὐδὲ HP 6 ἐνθένδε F: ἐντεῦθεν AHP (v) οὐρανὸν F: οὐρανοὺς AHP (v) 8 ἐγγύτατα L (ἐγγύτατον Turn.) τῶν codd.: τοῖς Mang. ἐνιδρυμένων A 9 τροπικώτερον F: om. AHP (v) 10 λεγόμενα] βουλεύματα A τοιαίδε HP: τοιαίδε καὶ A, τοιαῦται F 11 ἁρμονίας] ἐναρμονίως A 13 σοφία F: σοφίαν AHP γὰρ seclusi φρόνησις F: φρόνησιν AHP δὲ om. P 14 ἀνθρώπου H¹P νόμων] νοημάτων P 15 ἢ] δὲ A προσγινομένων A 19 ἐπιστημονικώτερον A 21 post πληρῶσαι add. καὶ A 24 τινας ἀποκρίνασθαι FA: τιν' ἀνταποκρίνασθαι HP (v) ἐπήκοος v (Turn.): ὑπήκοος codd. 25 τοῦ καθαροῦ transp. A

2 sqq. Deut. 30,11—14. 19 cf. Deut. 4,6. 23—26 Deut. 4,7.

(15.) Ἐπεὶ δ' ἐχθρῶν διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀνθρώπων ἐκ πλεονεξίας ἐπιτηδεύσει γεγονός, τὸ δὲ θηρίων ἄνευ ἐπιτηδεύσεως ἀλλοτριότητι χρώμενον φυσικῇ, περὶ ἑκατέρου λεκτέον ἐν μέρει, καὶ πρότερόν γε τοῦ κατὰ τοὺς φύσει πολεμίους θῆρας· οὗτοι γὰρ οὐ μιᾶς πόλεως ἢ ἔθνους ἑνός, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους δυσμενεῖς εἰσιν, οὐ 85
p. 422 M. πρὸς | ὡρισμένου χρόνου μῆκος, ἀλλὰ τὸν ἀόριστον καὶ ἀπερίγραφον αἰῶνα. τούτων οἱ μὲν ὡς δεσπότην ἄνθρωπον δεδιότες ὑποπτήσσουσιν 86 ἐγκότῳ μίσει, οἱ δὲ τολμηταὶ καὶ θρασύτεροι προσεπιχειροῦσι καιροφυλακοῦντες, εἰ μὲν ἀσθενέστεροι τυγχάνουσιν, ἐξ ἐνέδρας, εἰ δὲ δυνατώτεροι, φανερῶς. ἄσπονδος γὰρ καὶ ἀκήρυκτος εἷς πόλεμος οὗτος, ὡς λύκοις 87 πρὸς ἄρνας, καὶ πᾶσι θηρίοις πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ἐνύδροις τε καὶ χερσαίοις· ὃν θνητὸς μὲν οὐδεὶς δυνατὸς καθαιρεῖν, ὁ δ' ἀγένητος μόνος καθαιρεῖ, ὅταν κρίνῃ τινὰς σωτηρίας ἀξίους, εἰρηνικοὺς μὲν τὸ ἦθος, ὁμοφροσύνην δὲ καὶ κοινωνίαν ἀσπαζομένους, οἷς φθόνος ἢ συνόλως οὐκ ἐνῴκησεν ἢ τάχιστα μετανέστη τὰ ἴδια προφέρειν εἰς μέσον ἀγαθὰ διεγνωκόσιν εἰς κοινὴν μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν. εἰ γὰρ ἐπιλάμψειέ ποτε 88 τῷ βίῳ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ δυνηθείημεν τὸν καιρὸν ἰδεῖν ἐκεῖνον, ἐν ᾧ χειροήθη ποτὲ γενήσεται τὰ ἀτίθασα. πολὺ δὲ πρότερον τὰ ἐν τῇ ψυχῇ θηρία τιθασευθήσεται, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν· ἢ οὐχὶ εὔηθες ὑπολαμβάνειν, ὅτι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκτὸς θηρίων βλάβας ἐκφευξόμεθα τὰ ἐν αὑτοῖς εἰς δεινὴν ἀγριότητα ἀεὶ συγκροτοῦντες; ὅθεν οὐκ ἀπελπιστέον, ὅτι ἐξημερωθέντων τῶν κατὰ διάνοιαν καὶ τὰ ζῷα ἡμερωθήσεται.

2 γεγονός FAP: γένος H (Turn.) 3 προτέρου F γε om. A 4 τοῦ FAH^1P (Mang.): τὸ H^2 (v) οὐδεμιᾶς A 5 ἑνός F: om. AHP (v) δυσμενεῖς ⟨πολέμιοι⟩ coni. Mang. 6 πρὸς ὡρισμένου A (Mang.): πρὸς ὡρισμένον FH^2 (Turn.), προωρισμένον H^1P 8 θρασύτεροι] πραΰτεροι A προσεπιχειροῦσι A 9 μὲν FA: μὲν οὖν HP (v) τυγχάνουσιν F: τυγχάνοιεν AHP (v) alt. εἰ] οἱ P 12 οὐδεὶς μὲν θνητὸς transp. A δυνατὸς F: δύναται HP (v), om. A καθαιρεῖν H^2: καθαίρειν F, καθαίρει AH^1P ἀγέννητος codd. (v) 13 καθαιρεῖ H^2: καθαίρει FAH^1P μὲν om F 14 ὁμοφροσύνην] ὁμοφρονικοὺς F 14. 15 οὐκ ἐνῴκησεν F: οὐ συνῴκησεν AHP (v) 15 προσφέρειν AP ἀγαθὰ εἰς μέσον transp. F 16 εἰς — ἀπόλαυσιν om. F εἰ γὰρ] εἴθε γὰρ coni. Mang. 17 τἀγαθὸν F 18 pr. τὰ om. L (Turn.) ἀτίθασα HP: ἀτίθασσα FA (v) πολὺ δὲ scripsi: πολύ γε AH (v), πολὺ γὰρ FP 19 τιθασευθήσεται HP: τιθασσευθήσεται FA (v) εὑρεῖν F: οὐδέν HP (Turn.), εὑρεῖν οὐδέν A (Mang.) 20 εὔηθες] ὠήθης A ἀπὸ A: ὑπὸ FHPD (v) φευξόμεθα A 21 τὰ δ' AH^2 αὐτοῖς codd. συγκροτοῦντες ἐσόμεθα A 22 τὰ ⟨ἔξω⟩ vel ⟨ἐκτὸς⟩ ζῷα coni. Mang.

20. 21 D^R fol. 229r Φίλωνος: εὔηθες — ἀγριότητα πρὸς ἀλλήλους συγκινοῦντες.

89 τότε μοι δοκοῦσιν ἄρκτοι καὶ λέοντες καὶ παρδάλεις καὶ τὰ παρ' Ἰνδοῖς,
ἐλέφαντές τε καὶ τίγρεις, καὶ ὅσα ἄλλα τὰς ἀλκὰς καὶ τὰς δυνάμεις
ἀήττητα μεταβαλεῖν ἐκ τοῦ μονωτικοῦ τε καὶ μονοτρόπου πρὸς τὸ
σύννομον· κἀκ τοῦ πρὸς ὀλίγον μιμήσει τῶν ἀγελαίων ἡμερωθήσεται
πρὸς τὴν ἀνθρώπου φαντασίαν, μηκέτι ὡς πρότερον ἀνερεθισθέντα, κατα-
πλαγέντα δ' ὡς ἄρχοντα καὶ φύσει δεσπότην εὐλαβῶς ἕξει, ἔνια δὲ καὶ
τοῦ χειροήθους ἅμα καὶ φιλοδεσπότου τῇ παραζηλώσει, καθάπερ τὰ
Μελιταῖα τῶν κυνιδίων ταῖς κέρκοις μεθ' ἱλαρωτέρας κινήσεως προσσαί-
90 νοντα. τότε καὶ τὰ σκορπίων γένη καὶ ὄφεων καὶ τῶν ἄλλων ἑρπετῶν
ἄπρακτον ἕξει τὸν ἰόν· φέρει καὶ ποταμὸς ὁ Αἰγύπτιος ὅμοια τοῖς οἰκήτορσι
τῆς χώρας ἀνθρωποβόρα ζῷα, τοὺς κροκοδείλους λεγομένους καὶ ποταμίους
ἵππους, φέρει καὶ τὰ πελάγη μυρίας ἰδέας ἀργαλεωτάτων ζῴων· παρ'
οἷς ἅπασιν ἱερὸς καὶ ἄσυλος γένοιτ' ἂν ὁ σπουδαῖος, ἀρετὴν τιμήσαντος
91 θεοῦ καὶ γέρας αὐτῇ παρασχόντος τὸ ἀνεπιβούλευτον. (16.) οὕτως μὲν
ὁ πρεσβύτερος καὶ χρόνῳ καὶ φύσει καταλυθήσεται πόλεμος, ἡμερωθέντων
καὶ μεταβαλόντων τῶν θηρίων πρὸς τὸ τιθασόν. ὁ δὲ | νεώτερος καὶ p. 423 M.
ἐπιτηδεύσει γενόμενος ἐκ πλεονεξίας ῥᾳδίως διαλυθήσεται, τῶν ἀνθρώπων,
ὥς γέ μοι δοκεῖ, δυσωπηθέντων, εἰ μελλήσουσιν ἀγριώτεροι ζῴων ἀλόγων
ἐξετάζεσθαι, ὅτε τὰς ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζημίας καὶ βλάβας ἐκπεφεύγασιν.
92 αἴσχιστον γάρ, ὡς εἰκός, φανεῖται, τὰ μὲν ἰοβόλα καὶ ἀνθρωποβόρα καὶ
ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα ἔνσπονδα γεγενῆσθαι μεταβαλόντα πρὸς εἰρήνην,

---

1 καὶ παρδάλεις om. A   παρ' Ἰνδοῖς ⟨ζῷα⟩ coni. Mang.   3 μεταβαλεῖν v (Turn.): μεταβάλλειν codd.   μονητικοῦ F   3. 4 πρὸς τὸ σύννομον] καὶ σύννομα ἔσται A   4 ἡμερωθήσεται codd.: ἡμερωθήσεσθαι v   5 μηκέθ' F   6 δὲ A   ἕξει ss. P²: ἕξειν FAHP¹ (v)   7 τοῦ FA: τῆς τοῦ HP   τοῦ φιλοδεσπότου A   τῇ F (v): τί AHP; τῇ fort. secludendum (Wendl.) vel τι scribendum   8. 9 προσσαίνοντα Mang.: προσαίνοντα codd.   9 τὰ A: om. FHP (v)   10 post ἰόν add. F: οὐδενὸς ἀνθρώπων ζημία   φέρει F: om. AHP (v)   αἰγύπτου A   ὅμοια AH¹P: ὅμορα FH² (v); ὅμοια ⟨καὶ βλαβερὰ⟩ conicio, ἥμερα coni. Mang.   12 φέρει HP: φέρη F, om. A; οἴσει coni. Mang.   εἰδέας F   ἀργαλεωτάτων F: ἀργαλεωτάτων αὐτῇ A, om. HP (v); ἀργαλεωτέρων ἔτι coni. Mang.   13 ἅπασιν F: πᾶσιν AHP (v)   ὁ ἱερὸς A, ὁ eras. F   14 αὐτῇ F: om. AHP (v)   τὸ om. A   οὕτω F   16 μεταβαλόντων A: μεταβαλλόντων FH², καταβαλλόντων H¹P   τιθασόν HP: τιθασσόν FA (v)   18 γέ μοι FA: γ' ἐμοὶ H² (v), ἔμοιγε H¹P   19 τῶν ἀλόγων scripsi: τῶν ἄλλων codd. (v); τῶν αὐτῶν coni. Mang.   βλάβας καὶ ζημίας F   20 ὡς om. L (Turn.)   τὰ μὲν γὰρ A
21 μεταβαλόντα FP: μεταβαλλόντα (sic) H, μεταβάλλοντα A (v)

---

1 sqq. cf. Iesai. 11,6 sqq.

τὸ δὲ ἥμερον φύσει ζῷον, ἄνθρωπον, κοινωνίας καὶ ὁμονοίας συγγενές,
ἀσπονδεὶ φονᾶν κατὰ τῶν ὁμοίων. ἢ τὸ παράπαν οὖν, φησίν, οὐ διελεύ- 93
σεται πόλεμος διὰ χώρας εὐσεβῶν, ἀλλ' αὐτὸς καταρρυήσεται καὶ συντριβή-
σεται πρὸς ἑαυτόν, πρὸς οἵους ἔσοιτο ὁ ἀγὼν αἰσθανομένων τῶν ἀντι-
πάλων, ἅτε χρωμένους ἀνανταγωνίστῳ συμμαχίᾳ τοῦ δικαίου· μεγαλο-
πρεπὲς γὰρ καὶ περίσεμνον ἀρετὴ καὶ μόνη καθ' ἡσυχίαν ἱκανὴ φορὰς
μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν. ἢ κἂν μεμηνότες τινὲς ᾄττωσιν ἀκαθέκτῳ 94
καὶ ἀπαρηγορήτῳ χρώμενοι τῇ τοῦ πολεμεῖν ἐπιθυμίᾳ, μέχρι μὲν συνί-
στανται, καταλαζονεύσονται θρασυνόμενοι, πρὸς δὲ χειρῶν ἅμιλλαν ἥκοντες
αἰσθήσονται κενὸν αὔχημα αὐχήσαντες, ὡς μὴ δυνάμενοι νικᾶν· ῥώμῃ
γὰρ ἀντιβιασθέντες κραταιοτέρᾳ φεύξονται προτροπάδην πρὸς πεντάδων
ἑκατοντάδες καὶ πρὸς ἑκατοντάδων μυριάδες, πολλαῖς ὁδοῖς οἱ κατὰ μίαν
ἐπελθόντες. ἔνιοι δέ, μηδὲ διώκοντος μηδενὸς ὅτι μὴ φόβου, τὰ νῶτα 95
τοῖς ἀντιπάλοις εἰς βολὰς εὐσκόπους ἐπιστρέψουσιν, ὡς εὐμάρειαν εἶναι
πάντας ἡβηδὸν ἀναιρεθέντας πεσεῖν. „ἐξελεύσεται γὰρ ἄνθρωπος,"
φησὶν ὁ χρησμός, καὶ στρατάρχων καὶ πολεμῶν ἔθνη μεγάλα καὶ
πολυάνθρωπα χειρώσεται, τὸ ἁρμόττον ὁσίοις ἐπικουρικὸν ἐπιπέμψαντος
τοῦ θεοῦ· τοῦτο δ' ἐστὶ θάρσος ψυχῶν ἀκατάπληκτον καὶ σωμάτων
ἰσχὺς κραταιοτάτη, ὧν καὶ θάτερον φοβερὸν ἐχθροῖς, ἄμφω δὲ εἰ συνέλθοι,
καὶ παντελῶς ἀνυπόστατα. ἐνίους δὲ τῶν ἐχθρῶν ἀναξίους ἔσεσθαί 96

1 δὲ F: δ' AHP ἄνθρωπον F: τὸν ἄνθρωπον AHP (v) 2 ἀσπονδεὶ F (coni. Mang.): ἀσπονδεῖ H^1P, ἀσπονδεῖν AH^2 (v) οὖν, φησίν om. HP (Turn.) 4 ἔσοιτο FA: ἐστὶν HP (v) post ἀγὼν add. ὡς ἀηττήτους A mg P^2, καὶ ὡς ἀηττήτους Mang. 4. 5 ἀντιπάλων] πολεμίων A 5 ἀνταγωνίστω A 6 πάνσεμνον A (Mang.) τῶν σοφῶν ἡ ἀρετὴ D ἱκανὴ φορὰς om. in lac. $D^R D^L$ 7 ἐξευμενίζειν A τινὲς om. F ἄττωσιν F: λυττῶσιν AHP (v) ἀκαθέκτω F: αὐθεκάστω AHP (v) 9 καταλαζονεύσονται HP: καταλαζονεύονται FA καταθρασυνόμενοι A 10 καινὸν HP 11 κραταιότερον H 12 ἑκατοντάδες] ἑκατόν, τὰ δ' F καὶ πρὸς et μυριάδες om. F 13 μηδὲ διώκοντος μηδενὸς A (Mang.): μηδὲ διώκοντος H (Turn.), μηδὲν διώκοντος P, οὐδὲ διώκοντος οὐδενὸς F 14 ἐπιστρέψουσιν FHP: ἀντιστρέψουσιν A (Mang.) εὐμάρειαν codd.: εὐμαρίαν v 16 καὶ στρατάρχων FHP: καταστρατάρχων A (Mang.) πολέμων F ἔθνη F: ἔθνη τε AHP (v) 18 τοῦ θεοῦ F: θεοῦ AHP (v) θάρσος codd. (Mang.): θράσος v 19 ὧ F θάτερα F 20 ἀνυπόστατα Mang.: ἀνυπόστατον codd.

2 sq. Lev. 26,5. 5—7 D^H fol. 120v Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμιῶν D^L fol. 37v D^R fol. 33v Φίλωνος: μεγαλοπρεπὲς καὶ περίσεμνον τῶν σοφῶν ἡ ἀρετὴ καὶ μόνη καθ' ἡσυχίαν ἱκανὴ φορὰς μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν. 11 Lev. 26,7. 8. 12 Deut. 28,7. 15 Num. 24,7.

φησιν ἥττης τῶν ἀνθρώπων, οἷς σμήνη σφηκῶν ἀντιτάξειν ἐπ' ὀλέθρῳ
97 αἰσχίστῳ προπολεμοῦντα τῶν ὁσίων. τούτους δ' οὐ μόνον τὴν ἐν
πολέμῳ νίκην ἀναιμωτὶ βεβαίως ἕξειν, ἀλλὰ καὶ κράτος ἀρχῆς ἀνανταγώνιστον ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν | ὑπηκόων, ἣ γένοιτ' ἂν δι' εὔνοιαν ἢ φόβον p. 424 M.
ἢ αἰδῶ. τρία γὰρ ἐπιτηδεύουσι τὰ μέγιστα καὶ συντείνοντα πρὸς ἡγεμονίαν ἀκαθαίρετον, σεμνότητα καὶ δεινότητα καὶ εὐεργεσίαν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὰ λεχθέντα· τὸ μὲν γὰρ σεμνὸν αἰδῶ κατασκευάζει, τὸ δὲ δεινὸν φόβον, τὸ δὲ εὐεργετικὸν εὔνοιαν, ἅπερ ἀνακραθέντα καὶ ἁρμοσθέντα ἐν ψυχῇ καταπειθεῖς ἄρχουσιν ὑπηκόους ἀπεργάζεται.
98 (17.) Ταῦτα μὲν δὴ πρῶτά φησι συμβήσεσθαι τοῖς ἑπομένοις θεῷ
καὶ περιεχομένοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ καὶ ἑκάστῳ τῶν τοῦ βίου μερῶν ταῦτα ἐφαρμόττουσιν, ὡς μηδὲν νόσῳ πλαζόμενον ἐκδιαιτᾶσθαι· δεύτερον δὲ πλοῦτον, ὃς κατὰ τὸ ἀναγκαῖον
99 εἰρήνῃ καὶ ἀρχῇ ἕπεται. πλοῦτος δὲ ὁ μὲν τῆς φύσεως εὐτελής ἐστι
τροφὴ καὶ σκέπη· τροφὴ μὲν οὖν ἄρτος καὶ ναματιαῖον ὕδωρ, ὃ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνακέχυται· σκέπης δὲ διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀμπεχόνη, τὸ δὲ οἰκία, διὰ τὰς ἀπὸ κρυμοῦ καὶ θάλπους παρακολουθούσας ζημίας· ὧν ἑκάτερον, εἴ τις ἐθελήσειε τὴν περίεργον καὶ περιττὴν ἀφελεῖν πολυ-
100 τέλειαν, εὐποριστότατον. οἳ δ' ἂν ζηλώσωσι τὸν λεχθέντα πλοῦτον
ἀσπασάμενοι τὰ φύσεως δῶρα, μὴ τὰ τῆς κενῆς δόξης, ὀλιγοδείαν καὶ ἐγκράτειαν ἀσκήσαντες, ἕξουσι κατὰ πολλὴν περιουσίαν καὶ τὸν τῆς ἁβροδιαίτου τροφῆς πλοῦτον οὐχ ἐπιτηδεύσαντες· ἐπιπηδήσει γὰρ ὡς

1 τῶν ἀνθρώπων F: τῶν om. AHP (v) 1. 2 ἐπ' αἰσχίστω ὀλέθρω transp. F 2 τούτους scripsi: τοῦτο codd. (τοῦτον v) 3. 4 ἀνταγώνιστον A 4 ἣ γένοιτ' ἂν FA: οἳ γένοιντ' ἂν HP (v) 6 δειλότητα F 8 δειλὸν FH[2] δὲ F: δ' AHP 9 ἐν τῆ ψυχῆ A 10 φησι om. A 11 πανταχῆ HP 12 ἑκάστω F: ἐφ' ἑκάστω HP, ἀφ' ἑκάστου A; ἀφ' ἑκάστων v ταῦτ' F μηδὲν scripsi: μηδένα codd. (v) νόσῳ] νόῳ (sic) coni. Mang. 13 πλαζόμενον codd. (Mang.): πλαζομένου Turn. 14 ἕπεται] παρέπεται conicio δ' F 15 ὃ πανταχοῦ scripsi (sic etiam Wendl.): ἁ πανταχοῦ (sic) FH, ἁπανταχοῦ P, ἃ πανταχοῦ A (v) 16 σκέπη H 17 δὲ F: δ' AHP κρυμοῦ] κρύους F 18 ἑκάτερον F: ἑκάτερα HP, ἑκατέρας A (ἑκατέρα v) θελήσειε F ἀφαιρεῖν A 18. 19 πολυτέλειαν] τὸν λεχθέντα πλοῦτον A 19 εὐποριστότατον ἕξει A τὸν λεχθέντα πλοῦτον F: τὰ λεχθέντα AHP (v) 20 τῆς om. A ὀλιγοδείαν codd.: ὀλιγόδειαν v 21 περιουσίαν] τὴν ἐξουσίαν A 22 ἐπιπηδήσει A: ἐπιτηδεύσει FHP; ἐπελεύσεται v (Turn.)

1 Ex. 23,28. Deut. 7,20. 14sqq. cf. Wendland Beitr. z. Gesch. d. griech. Philos. u. Religion p. 9. 15sq.

πρὸς ἐπιτηδειοτάτους καὶ σεμνοὺς τῆς ἁρμοττούσης χρήσεως ἐπιστή-
μονας, ἀποδρὰς ἄσμενος τὰς τῶν ἀκολάστων καὶ ὑβριστῶν συνδιαιτήσεις,
ἵνα μὴ χορηγῇ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ τῶν πλησίον ζῶσι παρελθὼν τοὺς
κοινωφελεῖς. λόγιον γάρ ἐστιν ὅτι τοῖς τὰς ἱεροπρεπεῖς ἐντολὰς φυλάτ- 101
τουσιν ὁ μὲν οὐρανὸς ὀμβρήσει καιρίους ὑετούς, ἡ δὲ γῆ καρπῶν παντο-
δαπῶν οἴσει φοράν, ἡ μὲν πεδιὰς σπαρτῶν, ἡ δ' ὀρεινὴ τῶν ἀκροδρύων,
καὶ ὅτι χρόνος οὐδεὶς ἀπολειφθήσεται κενὸς εὐεργεσίας, ἀλλὰ τῷ συν-
εχεῖ καὶ ἐπαλλήλῳ τῶν τοῦ θεοῦ χαρίτων „καταλήψεται ὁ μὲν ἄμητος
τρύγητον, καταλήψεται δὲ ὁ τρύγητος σπόρον“ (Lev. 26, 5), ὡς ἀνελ- 102
λιπῶς καὶ ἀδιαστάτως ἀεὶ τὰ μὲν συγκομίζειν, τὰ δὲ ἐλπίζειν, ἐφε-
δρευόντων ἑτέροις ἑτέρων, ἵνα τοῖς πέρασι τῶν προτέρων αἱ τῶν ὑστέρων
ἀρχαὶ συνάπτουσαι κύκλον τινὰ καὶ χορείαν ἀποτελῶσιν ἀνεπιδεᾶ παντὸς
ἀγαθοῦ. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν γινομένων ἐξαρκέσει καὶ πρὸς τὴν παραυτίκα 103
χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ μέλλοντος ἄφθονον περιουσίαν,
νέων ἐπακμαζόντων παλαιοῖς καὶ τὴν ἐκείνων ἔνδειαν προσαναπληρούντων·
p. 425 M. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὑπ' εὐφορίας ἀλέκτου τῶν | πάλαι συγκομισθέντων
φροντίσει τὸ παράπαν οὐδείς, ἀλλ' ἀταμίευτα καὶ ἀθησαύριστα καταλεί-
ψουσι τοῖς βουλομένοις ἀφέντες τὴν χρῆσιν ἀδεᾶ. οἷς μὲν γὰρ ὁ ἀλη- 104
θινὸς πλοῦτος ἐν οὐρανῷ κατάκειται διὰ σοφίας καὶ ὁσιότητος ἀσκηθείς,
τούτοις καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἐπὶ γῆς περιουσιάζει, προνοίᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ
θεοῦ τῶν ταμείων ἀεὶ πληρουμένων, ἐκ τοῦ τὰς ὁρμὰς τῆς διανοίας

1 σεμνοὺς] συγγενεῖς coni. Mang. ἁρμοττούσης F: ἁρμοζούσης AHP (v) 2 ἀποδρὰς ἄσμενος] ἀποδρασάμενος F 3 τοῖς codd. (Mang.): τοὺς Turn. 5. 6 καρπῶν παντοδαπῶν οἴσει F: παντοδαπῶν καρπῶν οἴσει AHP (παντοδαπῶν οἴσει καρπῶν Mang.), καρπῶν om. L (παντοδαπὸν οἴσει Turn.) 6 ἡ μὲν πεδιὰς σπαρτῶν om. PL (Turn.) ἡ δ' F, ἡ δὲ A: καὶ ἡ HP (Turn.) 7 οὐδεὶς] οὐδεὶς ἔρημος F 8 ἄμητος F: ἀμητὸς AHP (v) 9 τὸν τρυγητόν P τρυγητόν codd. (v) καταλήψεται om. F δὲ ὁ AH: ὁ δὲ F, ὁ om. P τρυγητὸς codd. (v) 9. 10 ὡς ἀνελλιπῶς om. A 11 ἑτέροις ἑτέρων F: ἑτέρων ἑτέροις AHP (v) ὑστέρων FA: ὕστερον HP (v) 12 ἀποτελῶσιν ἀνεπιδεᾶ F: ἀποτελῶσι μὴ ἐπιδεᾶ AHP (v) 13 πρὸς] εἰς F 16 δ' F ὅτε (corr. ex ὅτι) F: ὅπου AHP (v) ὑπ' om. A ἀλέκτου τῶν] ἀλέκτων A 17 φροντιεῖ conicio 18. 19 ὁ ἀληθινὸς codd.: ὁ om. D^M (v) 19 ἐν οὐρανοῖς (ἀνθρώποις D^M) ἀπόκειται D ἀσκηθείς om. D; αὐξηθεὶς coni. Mang., ἄσκησιν conicio 20 γῆς om. N (in fine lineae) προνοίᾳ δὲ A 21 ἐκ] ἕνεκα conicio

4 sqq. Lev. 26,3. 4. Deut. 11,13. 14. 18—360,4 D^P fol. 368^v Φίλωνος D^M fol. 275^v D^R fol. 276^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ εὐχῆς καὶ εὐλογιῶν: οἷς ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος—εὐοδεῖν πέφυκεν ἡ κτῆσις. 18—360,6 N fol. 160^v: οἷς μὲν ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος—κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται.

καὶ τῶν χειρῶν τὰς ἐπιβολὰς μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὴν τῶν ἀεὶ σπου-
105 δαζομένων καλῶν κατόρθωσιν. οἷς δὲ ὁ κλῆρος οὐκ ἔστιν οὐράνιος δι' ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν, οὐδὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν εὐοδεῖν πέφυκεν ἡ κτῆσις· ἀλλὰ κἂν προσγένηται, τάχιστα ἀπεπήδησεν, ὡς παραγενομένη τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν λαβόντων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ βαρῦναι τὴν ἀνίαν σφοδρότερον, ἥτις ἐκ τοῦ στέρεσθαι κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται.
106 (18.) τότε δή, φησίν, ὑπὸ τῆς ἄγαν εὐφορίας καὶ ἀφθονίας ὃ νῦν ὑπομένεις ἐργάσῃ· νῦν μὲν γὰρ μήτε τῶν νόμων μήτε τῶν πατρίων ἐθῶν αἰδῶ ποιούμενος ἀλλὰ πάντων ἀθρόως ἀλογῶν ὑστερίζεις μὲν τῶν ἀναγκαίων, θεραπεύεις δὲ τὰς τῶν δανειστῶν καὶ ὀβολοστατῶν οἰκίας
107 ἐπὶ πολλῷ δανειζόμενος· τότε δ', ὥσπερ ἔφην, δράσεις τοὐναντίον. ὑπὸ γὰρ ἀφθόνου περιουσίας αὐτὸς ἄλλοις δανειεῖς, καὶ οὐκ ὀλίγα οὐδ' ὀλίγοις, ἀλλὰ πολλὰ καὶ πολλοῖς, ὅλοις μὲν οὖν ἔθνεσι, πάντων καὶ τῶν κατὰ πόλιν καὶ τῶν κατὰ χώραν εὐτυχῶς ἀπαντώντων, τῶν μὲν κατὰ πόλιν ἀρχαῖς καὶ τιμαῖς καὶ εὐδοξίαις διά τε εὐδικίας καὶ εὐβουλίας καὶ τοῦ διὰ λόγων καὶ πράξεων κοινωφελοῦς, τῶν δὲ κατ' ἀγρὸν εὐφορίαις καὶ τῶν ἀναγκαίων, σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἀμύθητα γένη τῶν ἀκροδρύων καὶ ἔτι βουκολίων
108 αἰπολίων τῶν ἄλλων θρεμμάτων εὐτοκία. ἀλλὰ τί τούτων ὄφελος, εἴποι τις ἄν, τῷ μὴ μέλλοντι κληρονόμους καὶ διαδόχους ἀπολιπεῖν;

1 τῶν χειρῶν τὰς ἐπιβολὰς D: τὰς τῶν χειρῶν ἐπιβολὰς codd. (v) ἐπιβουλὰς PDM 2 καλῶν add. D: om. codd. (v) 3 καὶ ἀδικίαν D: ἢ ἀδικίαν codd. (v) post ἀδικίαν add. καὶ γηίνας μερίμνας ἀπρεπεῖς D 4 κτίσις P ἀπεπήδησεν] ἀπεδήμησεν A 6 σφοδρώτερον H ἡτϊ (sic) A τὸ ἀναγκαῖον codd: τὸ om. v 7 δή FA: δέ HP (v) εὐφορίας καὶ ἀφθονίας F: εὐφορίας HP (v), ἀφθονίας A ὃ] ὃν F 8 ἐργάσῃ codd.: ἐργάζῃ v 9 ἀθρόον A 10 βωλοστατῶν (sic) A 11 ἐπὶ πολὺ A ὥσπερ] ὡς F 12 γὰρ om. F ἀφθόνου] φθόνου A δανειεῖς F: δανιεῖς HP (v), δανιεῖς A (σεις supra lin.) (γρ. δανείσεις, ὅτι τὸ δανείζω ῥῆμα περισπώμενον μέλλοντα οὐ ποιεῖ· βαρβαρισμὸς γάρ ἐστι adnot. mg A man. rec.) οὐδ'] ἐν A 13 ἀλλὰ—χώραν (14) om. HP 14 pr. πόλιν F: χώραν A χώραν F: πόλιν A ἀπαντώντων FHP (Turn.): ἐχόντων ἁπάντων A (Mang.) 15 εὐδικίας H (coni. Mang.): εὐδικίας corr. ex εὐδοκίας L, εὐδοκίας FAP (v) εὐβουλίας] εὐσεβείας Turn. 16 κατ' ἀγρὸν AHP: κατὰ χώραν F 16. 17 καὶ τῶν ἀναγκαίων F: καὶ om. AHP (v) 17 καὶ ἐλαίου A (Mang.) 18 βουκόλων A 19 αἰπόλων F[1], corr. F[2] 20 καὶ διαδόχους ἀπολιπεῖν F: ἀπολιπεῖν καὶ διαδόχους A, καὶ διαδόχους om. HP (Turn.)

12 Deut. 15,6. 28,12. 13. 14 Deut. 28,3. 16sqq. Deut. 7,13. 28,4.

διὰ τοῦτο ἐπισφραγιζόμενος τὰς εὐεργεσίας φησίν· οὐδεὶς ἄγονος οὐδὲ στεῖρα γενήσεται, πάντες δὲ οἱ θεραπευταὶ θεοῦ γνήσιοι νόμον ἐκπληρώσουσι φύσεως τὸν ἐπὶ παιδοποιίᾳ· καὶ γὰρ ἄνδρες ἔσονται πατέρες καὶ πατέρες 109
εὔπαιδες καὶ γυναῖκες ἔσονται μητέρες καὶ μητέρες εὔτεκνοι, ὡς ἕκαστον οἶκον πλήρωμα εἶναι πολυανθρώπου συγγενείας, μηδενὸς ἐλλειφθέντος ἢ μέρους ἢ ὀνόματος τῶν ὅσα ἐπιφημίζεται τοῖς προσήκουσι, καὶ πρὸς τοὺς ἄνω, γονεῖς, θείους, πάππους, καὶ πρὸς τοὺς κάτω πάλιν ὁμοίως,
p.426 M. ⟨υἱούς⟩, ἀδελφούς, ἀδελφιδοῦς, υἱωνούς, θυγατριδοῦς, ἀνεψιούς, | ἀνεψιαδοῦς, τοὺς ἐξ αἵματος πάντας. ὠκύμορος δ' ἢ ἀτελὴς οὐδεὶς ἂν γένοιτο 110
τῶν κοσμουμένων τοῖς νόμοις οὐδέ τινος ἡλικίας ἄμοιρος ὧν ὁ θεὸς ἔνειμεν ἀνθρώπων γένει· ἀλλ' ἐκ βρέφους ἐπανιὼν ἑξῆς ὥσπερ δι' ἀναβαθμῶν, τεταγμέναις χρόνων περιόδοις ἑκάστης ἡλικίας τοὺς ὁρισθέντας ἀριθμοὺς συνεκπληρώσας, ἐπὶ τὴν τελευταίαν ἀφίξεται τὴν θανάτῳ μᾶλλον δ' ἀθανασίᾳ γειτνιῶσαν, ὁ πρὸς ἀλήθειαν εὔγηρως, εὔπαιδα καὶ πολύπαιδα οἶκον ἀνθ' αὑτοῦ καταλιπών. (19.) τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ εἶπέ 111
που προθεσπίζων, ὅτι „τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σου ἀναπληρώσεις“ (Exod. 23, 26), παγκάλως χρησάμενος τοῖς ὀνόμασι κυρίοις ἅμα καὶ προσφυέσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀμαθὴς καὶ ἔκνομος „οὔτ' ἐν λόγῳ,“ φασίν, „οὔτ' ἐν ἀριθμῷ“, τῷ δὲ παιδείας καὶ νόμων ἱερῶν μεταποιουμένῳ πρώτη χάρις ἐστὶν ἐλλογίμῳ καὶ δοκίμῳ φανέντι μεταλαχεῖν ἀριθμοῦ

---

1 διὰ τοῦτο ἐπισφραγιζόμενος F: διὰ τοῦτο post φησί transp. A, διὰ τοῦτο om. HP (ἐπισφρ. διὰ τοῦτο Mang.) 3 ἐπὶ παιδογονίᾳ F ἔσονται ἄνδρες transp. A 3. 4 καὶ πατέρες εὔπαιδες om. A 4 καὶ γυναῖκες ἔσονται μητέρες καὶ μητέρες εὔτεκνοι F: καὶ γυναῖκες μητέρες εὔτεκνοι A (Mang.), καὶ μητέρες εὔτεκνοι (cet. om.) HP (Turn.) 4. 5 ἑκάστου (ου in ras. m. 2) τὸν οἶκον F 6 ὅσα] ἃ F ἐπιφημίζεται F: ἐπιφημίζεσθαι AHP 7 πάππους F: πάππους, προπάππους AHP πρὸς om. F κάτω πάλιν] κατὰ πόλιν A ὁμοίως codd.: ὁμοίους v 8 υἱούς addidi (υἱούς pro ὁμοίους coni. Mang.) ἀνεψιαδοῦς scripsi: ἀνεψιδοῦς codd. (v) 9 δ' F: om. AHP ἂν om. F 10 κοσμουμένων τοῖς νόμοις F: κοσμουμένων νόμοις A (Mang.), κόσμου πενομένων νόμοις HP (κ. γενομένων v. Turn.) ὧν FA: ὧν HP; ἣν coni. Mang. ὁ θεὸς codd.: θεὸς v 12 ἑκάστων H 13 συνεκπλήσας F 14 ὁ codd.: ἡ L (ἢ v) 14. 15 καὶ πολύπαιδα οἶκον F: οἶκον καὶ πολύπαιδα A (Mang.), καὶ πολύπαιδα om. HP (Turn.) 15 ἀντ' αὐτοῦ A 16 προθεσπίζων FA: θεσπίζων HP (v) ἀναπληρώσεις A: ἀναπλήσεις FHP (v); ἀναπληρώσω LXX 17. 18 κυρίως ἅμα καὶ προσφυῶς F 18 φασίν scripsi: φησίν codd. (v) 19 μεταποιουμένῳ] ἁπτομένῳ A

---

1 Exod. 23,26. Deut. 7, 14. 18. 19 οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ: Orac. ap. Phot. (Suid.) s. v. ὑμεῖς, ὦ Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι. Schol. Theocr. 14,48. Iamblich. Vit. Pythag. 35 (259).

112 καὶ τάξεως. ὑπερφυῶς δὲ ἔχει καὶ ἡ πλήρωσις οὐ μηνῶν ἢ ἐνιαυτῶν ἀλλ' ἡμερῶν, ὡς δέον ἑκάστην ἡμέραν τοῦ σπουδαίου μηδὲν ἔρημον καὶ κενὸν ἐᾶν εἰς πάροδον ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς μέρεσι καὶ διαστήμασιν ἑαυτῆς καλοκἀγαθίας πεπληρῶσθαι· κρίνεται γὰρ οὐ ποσότητι ἀλλὰ ποιότητι ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ καλόν. ὅθεν ἰσότιμον καλῷ βίῳ σοφοῦ
113 καὶ μίαν ἡμέραν ὑπέλαβεν εἶναι κατορθουμένην. τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἐν ἑτέροις αἰνίττεται φάσκων εὐλογίας ἄξιον ἔσεσθαι καὶ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τὸν τοιοῦτον ἄνδρα, διότι πάσαις μὲν ταῖς κινήσεσι πάσαις δὲ ταῖς σχέσεσιν ὁ σπουδαῖος ἐπαινετός, ἔνδον τε καὶ ἔξω, πολιτικὸς ὁμοῦ καὶ οἰκονόμος, ὡς τὰ μὲν ἔνδον ἐξορθοῦν οἰκονομικῶς, τὰ δ' ἔξω πολιτικῶς,
114 ᾗ συμφέρον ἐπανορθοῦσθαι. ἐὰν μὲν οὖν εἷς ἀνὴρ τυγχάνῃ τοιοῦτος ὢν ἐν πόλει, τῆς πόλεως ὑπεράνω φανεῖται, ἐὰν δὲ πόλις, τῆς ἐν κύκλῳ χώρας, ἐὰν δὲ ἔθνος, ἐπιβήσεται πᾶσιν ἔθνεσιν ὥσπερ κεφαλὴ σώματι τοῦ περιφαίνεσθαι χάριν, οὐχ ὑπὲρ εὐδοξίας μᾶλλον ἢ τῆς τῶν ὁρώντων ὠφελείας· αἱ γὰρ συνεχεῖς τῶν καλῶν παραδειγμάτων φαντασίαι παραπλησίας εἰκόνας ἐγχαράττουσι ταῖς μὴ πάνυ σκληραῖς καὶ ἀποκρότοις
115 ψυχαῖς. ὅθεν εἴρηται πρὸς τοὺς ἐθέλοντας μιμεῖσθαι τὰ σπουδαῖα καὶ θαυμαστὰ κάλλη μὴ ἀπογινώσκειν τὴν ἀμείνω μεταβολὴν μηδὲ τὴν ὥσπερ ἐκ διασπορᾶς ψυχικῆς ἣν εἰργάσατο κακία πρὸς ἀρετὴν καὶ
116 σοφίαν ἐπάνοδον· ἵλεως γὰρ ὅταν ᾖ ὁ θεός, ἐξευμαρίζεται πάντα. | γίνεται p. 427 M.

---

1 ὑπερφυῶς — ἡμερῶν (2) om. HP (Turn.) μηνῶν] μονῶν A 2 ὡς δέον FHP: ὡς δὲ A (ὡς δὴ Mang.) 2. 3 ἔρημον καὶ κενὸν ἐᾶν AHP: ἔχειν ἔρημον καὶ κενὸν F 4 ἑαυτῆς FAH¹P: αὐτῆς H² (v) 4. 5 ποσότητος . . . ποιότητος H (Turn.) 5 καλῷ] ὅλῳ coni. Mang., ὅλῳ ⟨φαύλου⟩ βίῳ ipse conicio 6 ὑπέλαβεν F: ὑπέλαβον AHP (v) κατορθουμένην FHP: κατωρθωμένην A 7 αἰνίττεται φάσκων om. A 9 πολιτικός FA: πολιτικός τε HP (v) 10 ὡς A: om. FHP (v) ἐξορθοῦν codd.: ἐξορθῶν Mang. δὲ A 11. 12 τοιοῦτος ὢν om. A 14 μᾶλλον om. A 15. 16 παραπλησίους A 16 σκληραῖς] σκϊραῖς F 17 ὅθεν F: ὅθεν ὥσπερ A, ὥσπερ H¹P, ὅπερ H² (v) εἴρηται H²: εὕρηται FAH¹P 18 τὰ θαυμαστὰ F ἀπογινώσκειν scripsi: ἀπογινώσκεσθαι codd. μηδὲ F: μήτε AHP (v) τὴν] τῆς F 19 ψυχικῆς FHP: ψυχῆς A (Mang.) κακίαν A 20 ἐξευμαρίζει conicio

---

5. 6 cf. *Quaest. in Exod. II* § *20* Optimum utique non mensibus neque secundum numeros (?annos?) supputare vitam cultorum dei sed diebus, qui sunt plane aequi honoris cum ipso aeterno supputati ac connumerati. *Posidon. ap. Senec. Epist. 78,25* unus dies hominum eruditorum plus patet quam imperitis longissima aetas. *Cic. Tusc. V 5* est autem unus dies bene et ex praeceptis tuis (scil. philosophiae) actus peccanti immortalitati anteponendus. 7 Deut. 28,6.

δὲ ἵλεως τοῖς αἰδουμένοις καὶ μεθορμιζομένοις ἐξ ἀκρασίας εἰς ἐγκράτειαν καὶ τὰ μὲν τῆς ὑπαιτίου ζωῆς κακίζουσι καὶ ὅσα ἐναπεμάξαντο ταῖς ψυχαῖς αἰσχρὰ εἴδωλα μυσαττομένοις, εὐδίαν δὲ παθῶν ἐζηλωκόσι καὶ γαλήνην καὶ εἰρήνην βίου μετατρέχουσι. καθάπερ οὖν ἀνθρώπους 117 ἐν ἐσχατιαῖς ἀπῳκισμένους ῥᾳδίως ⟨ἂν⟩ ἑνὶ κελεύσματι συναγάγοι ὁ θεὸς ἀπὸ περάτων εἰς ὅ τι ἂν θελήσῃ χωρίον, οὕτω καὶ τὸν νοῦν ἐξ ἄλης πολυχρονίου πάντῃ πλανηθέντα καὶ κακωθέντα πρὸς ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας, δεσποινῶν ἐκτετιμημένων, ἐλεῶν ὁ σωτὴρ ἐξ ἀνοδίας εἰς ὁδὸν εὐπετῶς ἂν ἀγάγοι, ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν διεγνωκότα φυγήν, οὐ τὴν ἐπονείδιστον λεγομένην, ἀλλὰ τὴν σωτήριον, ἣν οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λέγων καθόδου κρείττονα.

(20.) Τὰ μὲν οὖν ἐκτὸς ἀγαθὰ εἴρηται, νῖκαι κατ' ἐχθρῶν, κράτη 118 πολέμων, εἰρήνης βεβαιώσεις καὶ τῶν κατ' εἰρήνην ἀγαθῶν περιουσίαι, πλοῦτοι καὶ τιμαὶ καὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ παρεπόμενα τοῖς εὖ πράττουσιν ἐγκώμια, διὰ παντὸς στόματος καὶ φίλων καὶ δυσμενῶν ἐπαινουμένοις, τῶν μὲν διὰ φόβον, τῶν δὲ δι' εὔνοιαν· λεκτέον δὲ καὶ τὰ τούτων οἰκειότερα, τὰ περὶ σῶμα. φησὶν οὖν, ὅτι τοῖς ἀρετὴν διαπονοῦσι καὶ 119 τοὺς ἱεροὺς νόμους ἡγεμόνας τῶν κατὰ τὸν βίον λόγων καὶ ἔργων προστησαμένοις ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ περιέσται τὸ εἰς ἅπαν ἄνοσον· εἰ δὲ καὶ γένοιτό τις ἀσθένεια, τοῦ μὲν κακῶσαι χάριν οὐκ ἂν γένοιτο, τοῦ δ' ὑπομνῆσαι τὸν θνητὸν ὅτι θνητός ἐστιν, εἰς ὑπεραύχου φρονήματος κατάλυσιν καὶ βελτίωσιν ἠθῶν· ὑγεία δ' ἕψεται καὶ εὐαισθησία καὶ τὸ ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσιν ὁλόκληρον καὶ παντελές, εἰς τὰς πρὸς ὃ γέγονεν

1 μεθορμιζομένοις F: μεθαρμοζομένοις AHP (v) 4 γαλήνην καὶ εἰρήνην F: εἰρήνην καὶ γαλήνην AHP (v) 5 αἰσχατιαῖς F ἂν add. Turn., om. codd. ὁ θεὸς FA: θεὸς HP (v) 6 ἀπὸ περάτων om. P ἐξ ἄλης H²: ἐξ ἄλλης FH¹P, ἐκ ζάλης A 7 καὶ κακωθέντα om. HP (Turn.) 8 ἐκτετιμημένων F: ἐκτετμημένων HP (Turn.), ἐκτεταμένων A (Mang.) ἐλεῶν AH²: ἔλεον FH¹P 8. 9 εὐπετῶς εἰς ὁδὸν transp. A 9 ἂν ἀγάγοι v (Turn.): ἀναγάγοι FHP, ἀναγάγῃ A φεύγειν διεγνωκότα A: διεγνωκότα φυγεῖν F, φεύγειν (φυγεῖν) om. HP 10 ἁμάρτοι FA: ἁμάρτῃ HP (v) 11 καθόδου] καθόλου A 12 εἴρηται v (Turn.): εἴρηνται codd. κράτη FA: κράτος HP (v) 13 πολεμίων A βεβαιώσεις scripsi: βεβαίωσις codd. 14 παρεπόμενα] πρέποντα A 15 ἐπαινούμενα A 17 σῶμα F: τὸ σῶμα AHP (v) ἐπιπονοῦσι A 18. 19 συστησαμένοις F 20 οὐκ ἂν γένοιτο F: οὐκ ἂν γένοιτ' ἂν AHP (v) 21 ἐστιν] εἰ A 23 γέγονεν A: προγέγονεν FP (v), προ(σ)γέγονεν H, προσγέγονεν L

19 Deut. 7,15.

120 ἕκαστον ἀκωλύτους ὑπηρεσίας. ἐδικαίωσε γὰρ ὁ θεὸς γέρας τῷ σπου-
δαίῳ παρασχεῖν εὖ συνῳκοδομημένην καὶ συνηρμοσμένην ἐκ θεμελίων
ἄχρι στέγους οἰκίαν — οἰκία δὲ ψυχῆς συμφυεστάτη σῶμα — διά τε
πολλὰ τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων καὶ χρησίμων καὶ μάλιστα διὰ τόνδε
121 τὸν καθάρσεσι τελείαις νοῦν καθαρθέντα· ⟨ὃν⟩ καὶ μύστην γεγονότα τῶν
θείων τελετῶν καὶ συμπεριπολοῦντα ταῖς τῶν οὐρανίων χορείαις καὶ
περιόδοις ἐγέραρεν ὁ θεὸς ἠρεμίᾳ, βουληθεὶς ἀμέθεκτον εἶναι, κηραί-
νοντα περὶ μηδὲν πάθος ὧν αἱ τοῦ σώματος γεννῶσιν ἀνάγκαι ἐπιτι-
θέμεναι κατὰ πλεονεξίαν παθῶν δυναστείας· | ἢ γὰρ περιέψυξέ τι ἢ p. 428 M.
περιέφλεξε[ν οὐρανὸς] καὶ αὐχμηρὸν ἢ τοὐναντίον ῥοῶδες ἀπειργάσατο·
δι' ὧν ἁπάντων ὁ νοῦς εὐθύνειν ἀδυνατεῖ τὴν τοῦ καθ' αὑτὸν βίου
122 πορείαν. ἐνδιαιτώμενος δὲ ὑγιεινῷ σώματι κατὰ πολλὴν εὐμάρειαν
ἐνδιατρίψει καὶ ἐνσχολάσει τοῖς σοφίας θεωρήμασι, μακαρίας καὶ εὐδαί-
μονος ζωῆς ἐπιλαχών· οὗτός ἐστιν ὁ πολὺν ἄκρατον σπάσας τῆς
εὐεργέτιδος τοῦ θεοῦ δυνάμεως καὶ λόγων ἱερῶν καὶ δογμάτων ἑστια-
123 θείς· οὗτος ᾧ φησιν ὁ προφήτης τὸν θεὸν „ἐμπεριπατεῖν" οἷα βασιλείῳ,
καὶ γάρ ἐστι τῷ ὄντι βασίλειον καὶ οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου
καλεῖται θεὸς ἰδίως ὁ τῶν συμπάντων θεός, καὶ λαὸς ἐξαίρετος πάλιν
οὗτος, οὐ τῶν κατὰ μέρος ἀρχόντων, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς καὶ πρὸς ἀλή-
124 θειαν ἄρχοντος, ἁγίου ἅγιος· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ μικροῦ πολλαῖς μὲν
ἡδοναῖς, πολλαῖς δ' ἐπιθυμίαις, μυρίαις δ' ἀνάγκαις κακιῶν καὶ ἐπι-

---

1. 2 τῷ σπουδαίῳ F: τοῖς σπουδαίοις AHP (v) 2 συνηρμοσμένην καὶ συνοικοδομουμένην οἰκίαν A 3 ἄχρι] μέχρι F οἰκίαν h. l. om. A συμφυέστατον H (Turn.) διά τε FHP: ἅτε A (Mang.) 4 post χρησίμων add. ἐνεργοῦν ᾧ A (ἐνεργοῦν recepit Mang.) τόνδε FA: om. HP (v) 5 ὃν add. Mang.
5. 6 τῶν θείων om. A 6 συμπεριπολοῦντα F: μόνον σ. AH¹P, μόναις σ. H² (v) τῶν οὐρανίων A: τῶν om. FHP (v) 7 ἠρεμίᾳ] εὐημερίᾳ coni. Wendl. ἀμέθεκτον] ἀμέθελκτον coni. Mang, ⟨νόσων⟩ vel ⟨νοσημάτων⟩ vel ⟨κακιῶν⟩ ἀμέθεκτον conicio 8 γεννῶσιν ἀνάγκαι Mang.: ἀνάγκαι (om. γεννῶσιν) A, γεννῶσι δυνάμεις FHP (v) 9 δυναστείαν coni. Mang. τι A: τις FHP (Turn.)
10 περιέφλεξεν οὐρανὸς A (Mang.): αὖον FHP (Turn.); οὐρανὸς seclusi 15 τοῦ om. A 16 οὗτος ᾧ] τούτων οὖν A φησιν: hic desinit F, cetera supplevit man. rec. (Iacobus Diassorinus) 18 ἐξαίρετος A: ἐξαίρετος χάριτι HP (ἐξαιρέτῳ χάριτι v)

16—18 Lev. 26,12. 17. 18 D[R] fol. 195[v] Anton. Mel. II 87 Col. 1209 Φίλωνος: οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου καλεῖται θεὸς ἰδίως ὁ τῶν συμπάντων, ὥς (ὅ D[R]) φησιν ὁ προφήτης, ὡς (ᾧ?) θεὸς (ὁ θεὸς D[R]) ἐμπεριπατεῖ οἷα βασιλείῳ (16). D[R] fol. 137[r] Φίλωνος: ἔστι γὰρ τῷ ὄντι βασίλειον καὶ οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια, ὥς φησιν ὁ προφήτης τὸν θεὸν ἐμπεριπατεῖν οἷα βασιλείῳ. τούτου καλεῖται θεὸς ὁ τῶν συμπάντων ἴδιος.

θυμιῶν ὑπεζευγμένος· τούτου τὰ κακὰ τῆς δουλείας συνέτριψεν ὁ θεὸς εἰς ἐλευθερίαν ἐξαιρούμενος· οὗτος ὁ μὴ ἀπαρρησιάστου τυχὼν εὐεργεσίας ἀλλὰ διαβεβοημένης καὶ περιηγγελμένης πάντῃ διὰ τὴν τοῦ προασπίζοντος ἐξουσίαν, ὑφ' ἧς οὐχ ὑπεσύρη πρὸς τὰ οὐραῖα, ἀλλ' ἐπὶ κεφαλὴν ἄνω παρεπέμφθη. ταῦτα δ' ἀλληγορεῖται τροπικῶς ἐξενεχθέντα· 125 καθάπερ γὰρ ἐν ζῴῳ κεφαλὴ μὲν πρῶτον καὶ ἄριστον, οὐρὰ δ' ὕστατον καὶ φαυλότατον, οὐ μέρος συνεκπληροῦν τὸν τῶν μελῶν ἀριθμόν, ἀλλὰ σόβησις τῶν ἐπιποτωμένων, τὸν αὐτὸν τρόπον κεφαλὴν μὲν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔσεσθαί φησι τὸν σπουδαῖον εἴτε ἄνδρα εἴτε λαόν, τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαντας οἷον μέρη σώματος ψυχούμενα ταῖς ἐν κεφαλῇ καὶ ὑπεράνω δυνάμεσιν.

Αὗται μὲν αἱ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀγαθῶν εἰσιν εὐχαὶ καὶ 126 τοὺς νόμους ἔργοις ἐπιτελούντων, ἃς φησι τελεσφορηθήσεσθαι χάριτι τοῦ φιλοδώρου θεοῦ τὰ καλὰ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα σεμνοποιοῦντος καὶ γεραίροντος· τὰς δὲ κατὰ τῶν ἐκνόμων καὶ ἀθέσμων ὁρισθείσας ἀρὰς ἐπισκεπτέον.

Περὶ ἀρῶν.

p. 429 M. (1.) | Πρώτην ἀρὰν ὡς κουφότατον κακὸν ἀναγράφει πενίαν καὶ 127 ἔνδειαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων καὶ μετουσίαν παντελοῦς ἀπορίας· τὸν γὰρ σπόρον, φησίν, ἀτελῆ μὲν ὄντα δῃώσουσι, τελειωθέντα δ' ἀμήσουσιν ἐξαίφνης ἐπελθόντες πολέμιοι, διττὴν ἐργασάμενον συμφοράν, λιμὸν μὲν φίλοις, ἐχθροῖς δὲ περιουσίαν· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἰδίων κακῶν τῶν δυσμενῶν τὰ ἀγαθά. καὶ ἡσυχαζόντων δὲ 128

1 συνεζευγμένος A τῆς δουλείας HP: κἀν τῇ δουλείᾳ A (Mang.) 3 ἀλλὰ διαβεβοημένης om. H (Turn.) 4 ἐξουσίαν codd.: ὑπερουσίαν Turn. ὑφ' om. Turn. 6. 7 ὕστατόν τε καὶ A 7 ⟨μέρος⟩ οὐ μέρος coni. Mang. τῷ τῶν μελῶν ἀριθμῷ H² (Turn.) ἀλλὰ AHP: om. v 8 σόβησις AP: σόβητρον H (v) μὲν A: om. HP (v) 8. 9 ἀνθρωπείου AHP: ἀνθρωπίνου v 9 εἴτ' ἄνδρα A 14 φιλοδώρου A: φιλαρέτου HP (om. Turn.) αὑτὸν codd. 16 ὁρισθείσας A mg P²: om. HP (Turn.) 17 tit. περὶ ἀρῶν H, τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρῶν P, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἀρῶν A 19 ἀπορίας HP: ἀπωλείας A 21 ἀμύσουσιν H¹P ἐργασάμενον scripsi: ἐργασάμενοι codd., ἐργασόμενοι v 23 τῶν δυσμενῶν τὰ ἀγαθά A: τὰ δυσμενῶν ἀγαθά HP (v) δὲ A: μὲν HP (v)

1 Lev. 26,13. 4 Deut. 28,13. 18sqq. Lev. 26,16. Deut. 28,20.

τῶν ἐχθρῶν οὐχ ἡσυχάσουσιν αἱ ἐκ φύσεως ἀργαλεώτεραι ζημίαι· σὺ
μὲν γὰρ κατασπείρεις τὴν βαθύγειον τῆς πεδιάδος, ἀκρίδων δὲ νέφος
ἐξαίφνης καταπτάμενον ἐκθερίσει καὶ τὰ ὑπολειφθέντα πολλοστὸν εἰς
συγκομιδὴν ἔσται μέρος τῶν σπαρέντων· καὶ σὺ μὲν ἀμπελῶνα φυτεύσεις
δαπάναις ἀφειδέσι ⟨καὶ⟩ κακοπαθείαις ἀτρύτοις, ἃς εἰκὸς γεωπόνους
ἀναδέχεσθαι, τελειωθέντα δὲ ἤδη καὶ βλαστάνοντα καὶ βρίθοντα ὑπ'
129 εὐφορίας σκώληκες ἐπιγενόμενοι τρυγήσουσι. τοὺς ἐλαιῶνας ὅταν ἴδῃς
εὐθηνοῦντας καὶ καρπῶν ἄφθονον πλῆθος, ἡσθήσῃ, ὥσπερ εἰκός, δι'
ἐλπίδα συγκομιδῆς εὐτυχοῦς, ὅταν δὲ ἄρξῃ συγκομίζειν, αἰσθήσῃ τῆς
ἀτυχίας μᾶλλον ἢ τῆς ἀσεβείας· τὸ μὲν γὰρ ἔλαιον καὶ ὅσον πῖον
ἐκρυήσεται σύμπαν ἀφανῶς, ὁ δ' ἐκτὸς ὄγκος αὐτὸς εἰς ἀπάτην ψυχῆς
κενὸς κενῆς ὑπολειφθήσεται. καὶ συνόλως ὅσα σπαρτὰ ἢ δένδρα καρποῖς
130 αὐτοῖς ἐξαναλωθήσεται πρὸς ἐρυσίβης. (2.) ἐφεδρεύουσι δὲ καὶ ἄλλαι
συμφοραὶ δίχα τῶν εἰρημένων, ἐνδείας καὶ ἀπορίας δημιουργοί. δι' ὧν
γὰρ ἀνθρώποις ἡ φύσις ἐχορήγει τὰ ἀγαθά, στειρωθήσεται, γῆ καὶ
οὐρανός, ἡ μὲν ἀμβλίσκουσα καὶ τελειογονεῖν ἀδυνατοῦσα τοὺς καρπούς,
ὁ δὲ μεταβεβηκὼς εἰς ἀγονίαν, τῶν ἐτησίων ὡρῶν μὴ χειμῶνος, μὴ
θέρους, μὴ ἔαρος, μὴ μετοπώρου πρὸς τὰς οἰκείας τάξεις ἀνιόντων, ἀλλ'
εἰς ἄποιον καὶ πεφορημένην σύγκρισιν βιασθέντων ἀποκριθῆναι δεσποτικοῦ
131 κράτους ἀρχῇ. οὐ γὰρ ὄμβρος, οὐχ ὑετός, οὐ λεπτὴ ψεκάς, οὐ βραχεῖα
λιβάς, οὐ δρόσος, οὐκ ἄλλο τι τῶν αὔξειν δυναμένων ἐπιγενήσεται,
τοὐναντίον δὲ ὅσα λυμαντικὰ μὲν φυομένων, φθοροποιὰ δὲ καρπῶν κατα-
πεπανθέντων καὶ ἵνα μὴ τελειωθῇ παρεσκευασμένα· „θήσω“ γάρ φησι
„τὸν οὐρανὸν ὑμῖν χαλκοῦν καὶ τὴν γῆν σιδηρᾶν“ (Lev. 26, 19.

1 ἡσυχάσουσιν HP (coni. Mang.): ἡσυχάζουσιν A (v) post ἀργαλεώτεραι add. δὲ v, om. codd. 2 γὰρ om. A κατασπερεῖς coni. Mang. τὴν βαθύγειον H: τὸ βαθύγειον P, τὸ βαθύγαιον A 3 ἐκθεριεῖ conicio 4 ἀμπελῶνας A φυτεύεις codd.: φυτεύσεις v 5 καὶ add. Mang. γεωπόνους A: γεωπόνοις HP 6 βρίθοντα (β') καὶ βλαστάνοντα (α') A 8 εὐθηνοῦντας H²: εὐθυνοῦντας H¹P, ἀσθενοῦντας A ἡσθήσῃ A: ἴσθι P, ἴθι H (Turn.) 9 δὲ A: om. HP (v) 10 ἀσεβείας codd. εὐσεβείας v; ἀσεβείας corruptum, ἀφθονίας vel εὐθηνίας conicio, εὐπαθείας coni. Mang. 11 αὐτὸς] αὖος coni. Mang., αὐτὸ ⟨μόνον⟩ conicio 13 ἐφεδρεύουσι codd.: ἐφεδρεύσουσι v 15 ἀνθρώποις ἡ φύσις A: ἡ φύσις ἀνθρώποις HP (v) 18 μὴ ἔαρος om. A ἀνιόντων A: ἰόντων HP (Turn.) 19 σύγκρισιν] σύγχυσιν conicio βιασθέντων ἀποκριθῆναι A: ἀποκριθῆναι βιασθέντων HP (v) 23 παρεσκευασμένα A: παρεσκευασμένων HP 24 ἡμῖν H (Turn.)

2 Deut. 28,38. 4 Deut. 28,39. 10 Deut. 28,40. 12. 13 Deut. 28,42.

p. 430 M. cf. Deut. 28,23), αἰνιττόμενος τὸ μηδέτερον αὐτῶν | τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς
ἃ γέγονεν ἐπιτελέσειν ἔργα· ποῦ γὰρ ἢ σίδηρος ἐσταχυηφόρησεν ἢ ὑετὸν 132
ἤνεγκε χαλκός, ὧν χρεῖα τὰ ζῷα καὶ μάλιστα τὸ ἐπίκηρον καὶ πολλῶν
ἐπιδεές, ἄνθρωπος; μηνύει δ᾽ οὐ μόνον ἀφορίαν καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν
φθοράν, ἀλλὰ καὶ πολέμων γενέσεις καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀφορήτων καὶ
ἀμυθήτων κακῶν· χαλκὸς γὰρ καὶ σίδηρος πολεμιστηρίων ὅπλων ὗλαι.
καὶ γῇ μέντοι κονιορτὸν οἴσει καὶ χοῦς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταχθήσεται 133
βαρύτατον ἐπιφέρων καρπὸν εἰς τὴν διὰ πνίγους ἀπώλειαν, ἵνα μηδὲν
παραλειφθῇ τῶν ἐπ᾽ ὀλέθρῳ. πολυάνθρωποι μὲν ἐρημωθήσονται συγ-
γένειαι, κεναὶ δὲ αἱ πόλεις ἐξαπιναίως οἰκητόρων ἔσονται, μνημεῖα
παλαιᾶς μὲν εὐτυχίας προσκαίρου δὲ βαρυδαιμονίας ὑπολειφθεῖσαι πρὸς
νουθεσίαν τῶν δυναμένων σωφρονίζεσθαι. (3.) τοσαύτη δὲ ἐφέξει 134
σπάνις τῶν ἀναγκαίων, ὥστε ἀλλοτριωθέντες τούτων τρέψονται ἐπ᾽
ἀλληλοφαγίας, οὐ μόνον ὀθνείων καὶ μηδὲν προσηκόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν
οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων· ἅψεται γὰρ καὶ πατὴρ υἱοῦ σαρκῶν καὶ
μήτηρ σπλάγχνων θυγατρὸς καὶ ἀδελφῶν ἀδελφοὶ καὶ γονέων παῖδες·
ἀεὶ δὲ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν δυνατωτέρων κακαὶ καὶ ἐπάρατοι τροφαί·
τὰ Θυέστεια παιδιὰ [καὶ] συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν,
ἃς μεγαλουργήσουσιν οἱ καιροί. μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων, ὥσπερ τοῖς ἐν 135
εὐτυχίαις ποθεινὸς ὁ βίος εἰς ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν, οὕτως καὶ τοῖς βαρυ-
δαίμοσιν ἐκείνοις ἔρως πολὺς ἐνιδρυθήσεται τοῦ ζῆν πρὸς ἀμέτρων καὶ
ἀπαύστων κακῶν μετουσίαν, ἁπάντων ἀνιάτων. ἧττον γὰρ ⟨χαλεπὸν⟩
ἀπαλγήσαντας ἐπιτεμεῖν θανάτῳ τὰς ἀνίας, ὃ τοῖς μὴ λίαν φρενοβλαβέσιν
ἔθος δρᾶν· οἱ δ᾽ ἐκ παραπληξίας ἐθέλοιεν ἂν καὶ μακροβιώτατοι γενέσθαι,
τῆς ἀνωτάτω βαρυδαιμονίας ἀπλήστως καὶ ἀκορέστως ἔχοντες. τοιαῦτα 136

2 ἐσταχυηφόρησεν scripsi: ἐσταχυφόρησεν codd. 2. 3 ὑετὸν ἤνεγκε χαλκός A: χαλκοῦς (sic) ὑετὸν ἤνεγκε HP (χαλκὸς ὑετὸν ἤνεγκε v) 3 ὧν om. H (Turn.) 4 ὡρῶν] καρπῶν coni. Mang. 5 γενέσεις] κινήσεις coni. Mang. 7 μέντοι] μὲν A ἐξ οὐρανοῦ ἄνωθεν transp. A 8 καρπὸν] κακὸν conicio διαπνίγουσαν ἀπώλειαν A 8. 9 ἵνα — ὀλέθρῳ] ἵνα μηδενὸς παραλειφθέντος A 12 δ᾽ A 13 ἀλλοτριωθέντες] ἐλαττωθέντες conicio 14 ἀλληλοφαγίαις H¹P ὀθνείων Mang.: ἐθνῶν codd. 16 γονέως H¹P 17 ἀεὶ δὲ] ἔσονται coni. Mang. 18 τὰ θυέστεια A, τὰ θυέστια HP: τὰ Θυέστου v παιδιὰ scripsi (*ludus* vertit Mang.): παιδία codd. (v) καὶ seclusit Mang. 19 τοῖς A: om. HP (v) 20 ὁ βίος ποθεινὸς transp. A 21 καὶ] ἢ A 22 ἧττον γὰρ χαλεπὸν scripsi: ἧττον γὰρ codd.; αἱρετώτερον γὰρ coni. Mang. 23 ἀνίας] ἠνίας H (Turn.) 24 καὶ om. A

7 Deut. 28,24. 9 Lev. 26,31. 15 Lev. 26,29. Deut. 28,53.

τὸ κουφότατον εἶναι δοκοῦν τῶν κακῶν, ἀπορία, προσεργάζεσθαι πέφυκεν, ὅταν θελήλατος ἐπάγηται δίκη· καὶ γὰρ εἰ χαλεπὰ ῥῖγος, δίψος, ἔνδεια τροφῆς, ἀλλ' εὐκταιότατα γένοιτ' ἂν ἐπὶ καιρῶν, εἰ μόνον ἀνυπέρθετον φθορὰν ἐργάσοιτο· χρονίζοντα δὲ καὶ τήκοντα ψυχήν τε καὶ σῶμα τῶν τετραγῳδημένων, ἃ δι' ὑπερβολὰς μεμυθεῦσθαι δοκεῖ, βαρύτερα πέφυκε καινουργεῖν.

137 (4.) Δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστιν, ὑπὲρ ἧς σπου-
δάζουσιν ἀποθνήσκειν οἱ σώφρονες | ἀγωνιζόμενοι φιλοκινδύνως πρὸς p. 431 M.
τοὺς ἐπανατεινομένους δεσποτείαν· ἀφόρητον δὲ καὶ ἐχθρὸς ἄμαχος· εἰ
δ' ὁ αὐτὸς ἀμφότερα γένοιτο, δεσπότης ὁμοῦ καὶ πολέμιος, τίς ἂν ὑπο-
σταίη ⟨τὸν⟩ τὸ μὲν δύνασθαι ἀδικεῖν ἐκ δεσποτικῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ μηδὲν
138 συγγινώσκειν ἐξ ἀσυμβάτου δυσμενείας περιπεποιημένον; ἐχθροῖς οὖν
φησι δεσπόταις εἰς τὸ ἀνηλεὲς χρήσεσθαι τοὺς ἀλογοῦντας νόμων ἱερῶν,
οὐ μόνον ἐξ ἐπιθέσεως τῆς ἐκείνων ὑπαχθέντας, ἀλλὰ καὶ γνώμαις
ἑκουσίοις ἐκδόντας αὑτοὺς ἕνεκα τῶν ἀβουλήτων, ἃ λιμὸς καὶ σπάνις
τῶν ἀναγκαίων ἀπεργάζεται· τὰ γὰρ ἐλάττω κακὰ φυγῇ μειζόνων αἱρετὰ
139 νομίζουσί τινες, εἰ δή τι βραχὺ τῶν εἰρημένων ἐστί. δουλεύοντες ⟨γὰρ⟩
πικρῶν μὲν ἐπιταγμάτων ὑπηρεσίας ἀναδέξονται τοῖς σώμασι, πικροτέρων
δὲ θεαμάτων ἀνίαις κατατεινόμενοι τὰς ψυχὰς ἀπαγορεύσουσιν· ὄψονται
γὰρ ὧν συνῳκοδόμησαν ἢ κατεφύτευσαν ἢ περιεποιήσαντο κληρονόμους
γεγονότας ἐχθρούς, ἀλλοτρίων ἀπολαύοντας ἀγαθῶν καὶ ἑτοίμων· ὄψονται
καὶ τὰ πίονα τῶν ἰδίων θρεμμάτων εὐωχουμένους, ἱερεύοντας καὶ
παραρτύοντας εἰς ἀπόλαυσιν ἡδίστην, οἱ στερόμενοι τοὺς ἀφελομένους·
ὄψονται καὶ γυναῖκας, ἃς ἠγάγοντο κουριδίας ἐπὶ γνησίων παίδων σπορᾷ,

1 δοκούντων κακῶν H κακῶν] ἀρῶν A 2 ῥῖγος suspectum; πνῖγος conicio 3 γένοιντ' A μόνην A 4 ἐργάσοιτο om. A; ἐργάσαιτο conicio 5 βαρύτερα Mang.: βαρύτατα codd. (βαρύτατον v) 7 ἀφορητότατος H 7.8 σπουδάζουσιν ἀποθνήσκειν AHP: σπουδάζουσιν om. L (ἀποθνήσκουσιν Turn., ἀποθνήσκειν σπουδάζουσιν Mang.) 9 δεσποτείαν HP: δεσπότας A ἀφόρητος A 11 τὸν addidi μηδὲν A: μηδενὶ HP (v) 12 περιπεποιημένον Mang.: περιπεποιημένος codd. 13 ἀνηλεὲς AHP: ἀνηλεὲς in ἀνηλεῶς corr. L (ἀνηλεῶς v); καὶ τοῖς ἀνηλεέσι coni. Mang. χρήσεσθαι v: χρήσασθαι codd. 14 ἐπιθεσίας (sic) A γνώμαις scripsi: νόμοις codd.; σπονδαῖς coni. Mang. 15 αὐτοὺς H[1]P ἕνεκα codd. (Mang.): ἕνεκεν v ἃ λιμὸς A: ἃ καὶ λιμὸς HP (v) 17 γὰρ add. Mang. 22 ἱερεύοντας Mang.: ἱεροῦντας codd. 23 οἱ στερόμενοι AP (Mang.): ὑστερούμενοι H (v) τοὺς ἀφελομένους Mang.: τοῖς ἀφελομένοις codd. (τῆς ἀφελομένης v) 24 ἃς] οὓς P κουριδίας H: κουριδίοις AP; scribendum fortasse κουριδίους σπορᾷ A: σπορὰν HP (Turn.)

13 Deut. 28,48. 20 Deut. 28,30. 22 Deut. 28,31. 51. 24 Deut. 28,30.

σώφρονας ⟨καὶ⟩ οἰκουροὺς καὶ φιλάνδρους ἑταιρῶν τρόπον ὑβριζομένας.
καὶ πρὸς μὲν ἄμυναν ὁρμήσουσιν, ἔξω δὲ τοῦ σφαδᾴζειν οὐδὲν ἐργάσα- 140
σθαι δυνήσονται πᾶσαν ἰσχὺν ἐκτετμημένοι καὶ ἐκνενευρισμένοι· προ-
κείσονται γὰρ σκοποὶ τοῖς ἐθέλουσιν ἄγειν, φέρειν, ἁρπάζειν, ὑβρίζειν,
τιτρώσκειν, εἰς βλάβας, εἰς αἰκίας, εἰς πανωλεθρίαν, ὡς μηδὲν ἀφεθῆναι
τῶν βλημάτων κωφόν, ἀλλ' εὔσκοπα καὶ εὔστοχα πάντα.
Ἐπάρατοι μὲν ἐν πόλεσι καὶ κώμαις, ἐπάρατοι δ' ἐν οἰκίαις καὶ ἐπαύ- 141
λεσιν ἔσονται· ἐπάρατος μὲν ἡ πεδιὰς καὶ ὅσα κατεβλήθη σπέρματα, ἐπά-
ρατος δὲ ἡ βαθύγειος τῆς ὀρεινῆς καὶ ὅσα γένη δένδρων ἡμέρων· ἐπάρατοι
τῶν θρεμμάτων αἱ ἀγέλαι, στειρωθήσονται γὰρ πρὸς ἀγονίαν· ἐπάρατοι
πάντες οἱ καρποί, τῷ γὰρ καιριωτάτῳ τῆς ἀκμῆς ἀνεμόφθοροι γενή-
σονται. τὰ πλήρη ταμεῖα τροφῶν καὶ χρημάτων κενωθήσεται· πόρος 142
οὐδεὶς εὐοδήσει, τέχναι πᾶσαι, πραγματεῖαι πολύτροποι, βίων ἰδέαι
μυρίων τοῖς χρωμένοις οὐδὲν ὄφελος· ἀτελεῖς γὰρ αἱ τῶν σπουδαζομένων
p. 432 M. | ἐλπίδες ἔσονται καὶ συνόλως ὅτου ἐφάψονται διὰ πονηρῶν ἐπιτηδευ-
μάτων ἢ ἔργων, ὧν κεφαλὴ καὶ τέλος ἀπόλειψις θεραπείας θεοῦ· τὰ
γὰρ ἀσεβείας καὶ παρανομίας ἐπίχειρα ταῦτα.
(5.) Καὶ πρὸς τούτοις αἱ σωματικαὶ νόσοι μέλος ἕκαστον καὶ μέρος 143
ἰδίᾳ κατεργαζόμεναι καὶ διεσθίουσαι καὶ πάλιν ὅλα δι' ὅλων καταξαί-
νουσαι, πυρετοῖς, ῥίγεσι, φθινάσι τηκεδόσι, ψώραις ἀγρίαις, ἰκτέροις,
σφακελίζουσιν ὀφθαλμοῖς, ἕλκεσιν ὑποπύοις ⟨καὶ⟩ ἑρπηνώδεσι κατὰ πάσης
χεομένοις τῆς δορᾶς, κακώσεσι τῶν ἐντοσθίων, ἀνατροπαῖς στομάχου,
τῶν ἐν πνεύμονι πόρων ἀποφράξεσιν ὑπὲρ τοῦ μὴ εὐοδεῖν τὴν ἀναπνοήν
— πάρεσις γλώσσης, κώφωσις ὤτων, πήρωσις ὀφθαλμῶν, τῶν ἄλλων

---

1 καὶ addidi ἑταιρῶν A, ἑταίρων HP: ἑτέρων L (Turn.) ὑβριζομένας A: ἀφαιρομένας H¹P, ἀφαιρουμένας H² (Turn.) 2 καὶ] κἂν A μὲν om. A ὁρμήσωσιν A 2. 3 ἐργάσεσθαι H², ἐργάσασθαι om. A (fort. recte) 6 κλημάτων A εὔστοχα καὶ εὔσκοπα A 7 pr. καὶ om. HP 10 ἀγονίας A 11 ἀνεμοφθόροι H (v) 11. 12 γενήσονται] γεγόνασι A 12 κενωθήσεται scripsi: κενωθήσονται codd. πόρος] σπόρος P 13 εὐοδήσει scripsi: εὐοδώσει codd. 14 μυρίαι coni. Mang. ὤφελος L (Turn.) 15 ὅτου] ὅτων conicio 16 ἀπόλειψις A: ἀπόδειξις HP (Turn.) 19 ἐσθίουσαι A 20 φθινάσι HP: φθινώδεσι A 21 ὑποπύοις A: ὑποποιοῖς H¹P, ὑποποίοις H² καὶ add. Mang. πᾶσι (sic) P 23 εὐωδεῖν P 24 κώφωσις ὤτων A: κωφὸν οὖς HP (Turn.)

---

2 Deut. 28,32. 7 Deut. 28,16. 8sqq. Deut. 28,18. 12 Deut. 28,17. 18sqq. Lev. 26,16. Deut. 28,22. 27.

ἀμυδρότης αἰσθήσεων καὶ σύγχυσις, καίτοι δεινὰ ὄντα, συγκρινόμενα
144 βαρυτέροις οὐ φαίνεται δεινά —, τοῦ μὲν ἐν φλεψὶν αἵματος ἀποβαλόντος
ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ ζωτικόν, τοῦ δ' ἐν ἀρτηρίαις πνεύματος τὴν ἔξωθεν
ἀπὸ τοῦ συμφυοῦς ἀέρος μηκέθ' ὁμοίως ἐπιδεχομένου σωτήριον κρᾶσιν,
145 τῶν δὲ νεύρων ἀνεθέντων καὶ χαλασθέντων· οἷς ἐπακολουθεῖ τῆς ἁρμονίας
καὶ συμφωνίας τῶν μελῶν πάρεσις· πρότερον πονηθέντων ἁλμυροῦ καὶ
πάνυ πικροῦ φορᾷ ῥεύματος εἴσω παραδυομένου καί, ὁπότε στενοῖς ἐγκα-
τακλεισθείη πόροις εὐμαρεῖς διεξόδους οὐκ ἔχουσι, θλιβομένου τε καὶ
θλίβοντος εἰς πικρῶν καὶ δυσυπομονήτων γένεσιν ἀλγηδόνων, ἐξ ὧν
φύεται τὰ ποδαγρικὰ καὶ ἀρθριτικὰ πάθη καὶ νοσήματα, πρὸς ἃ σωτήριον
οὐδὲν ἐπενοήθη φάρμακον, ἀλλ' ἔστιν ἀνθρωπίναις ἐπινοίαις ἀνίατα.
146 ταῦτα ὁρῶντες ἔνιοι καταπλαγήσονται, πῶς οἱ πρὸ μικροῦ πίονες εὔσαρκοί
τε καὶ εὐεξίᾳ μάλιστα θάλλοντες οὕτως αἰφνίδιον ἐκτακέντες ῥικνοὶ
γεγόνασιν ἶνες αὐτὸ μόνον καὶ λεπτὴ δορά, καὶ πῶς γυναῖκες ἁβροδίαιτοι
καὶ πανάπαλοι διὰ τὴν ἐκ πρώτης ἡλικίας συναυξηθεῖσαν τρυφὴν ὑπὸ
147 κακώσεως δεινῆς ἅμα ταῖς ψυχαῖς καὶ τὰ σώματα ἐξηγρίωνται. τότε
δὴ τότε διώξονται μὲν ἐχθροὶ καὶ μάχαιρα ἐκδικήσει δίκην, οἱ δ' εἰς
τὰς πόλεις καταφεύγοντες, ὅταν ἐν ἀσφαλεῖ γεγενῆσθαι νομίσωσιν,
ἐλπίδος ἀπάτῃ φενακισθέντες ἡβηδὸν ἀπολοῦνται προκαταδύντες ἐνέδραις
ἐχθρῶν.
148 (6.) Κἂν ⟨εἰ⟩ ἐπὶ τούτοις μὴ σωφρονίζοιντο πλαγιάζοντες καὶ τὰς
ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσας εὐθυτενεῖς ὁδοὺς ἐκτρεπόμενοι, δειλία καὶ φόβος
ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνιδρυθήσεται, καὶ φεύξονται μὲν οὐδενὸς διώκοντος,
φήμαις δὲ οἷα φιλεῖ ψευδέσι πεσοῦνται προτροπάδην, φύλλου τε κτύπος
| κουφότατος δι' ἀέρος φερόμενος τοσαύτην ἀγωνίαν καὶ πτοίαν ἐργάσεται, p. 433 M.

1. 2 συγκρινόμενα—δεινά om. HP¹ (Turn.) 3 ἐν ante αὐτῷ om. A τοῦ δ' codd.: τοῦ δ' ἑτέρου v (Turn.) 4 ἀποδεχομένου A 7 εἴσω παραδυομένου A: εἰσπαραδυομένου HP (v); παρεισδυομένου conieceram 9 καὶ om. Turn. ἀλγηδόνων γένεσιν transp. A 10 τὰ om. P ἀρθρητικὰ L (Turn.) 14 αὐτὸ H²: αὐτοὶ AH¹P 15 πανάπαλοι HP: παράπολοι A συνασκηθεῖσαν coni. Mang. τροφὴν P 17 καὶ μάχαιρα A (καὶ ss. P²): μάχαιρα HP (μάχαιρα δ' Turn., μάχαιρα δὲ Mang.) 18 ἐν ἀσφαλείᾳ A 19 προκαταδύντες scripsi: προκαταδύντων codd. 21 εἰ addidi πλησιάζοντες A 22 ἐπ' ἀλήθειαν H: ἐπ' ἀληθείᾳ AP ἀγούσας H²: ἀναγούσας H¹P, ἀλγούσας A 23 ἐνιδρυθήσεται codd.: ἐνιδρυθήσονται Mang. 24 φύλλου codd. (Mang.): φύλλων Turn. τε A, ss. P: om. H (Turn.) 25 πτοίαν] ποίαν A

15 πανάπαλοι Hom. Od. ν 223. 17 Lev. 26,25. 21 sqq. Lev. 26,23. 36.

ὅσην ὁ τραχύτατος πόλεμος ἐκ δυνατωτέρων ἐχθρῶν, ὡς καὶ τέκνα
γονέων καὶ γονεῖς τέκνων καὶ ἀδελφοὺς ἀδελφῶν ὑπεριδεῖν, ἐκ μὲν τῆς
ἀλλήλων ἐπιβοηθείας ἅλωσιν προσδοκήσαντας, σωτηρίαν δ' ἐκ τοῦ
ἑαυτοὺς ἀποδιδράσκειν ἕκαστον. πονηρῶν δὲ ἀνθρώπων ἀτελεῖς ἐλπίδες· 149
μᾶλλον γὰρ ἢ οὐχ ἧττον οἱ διαπεφευγέναι δόξαντες τῶν προκατα-
ληφθέντων ἁλώσονται. κἂν διαλάθωσι μέντοι τινές, ἐφεδρείαν δ' ἕξουσι
τῶν φύσει πολεμίων· οὗτοι δέ εἰσιν ἀγριώτατοι θῆρες ἐξ ἑαυτῶν εὐ-
οπλοῦντες, οὓς ὁ θεὸς ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ παντὸς ἐδημιούργει
πρὸς ἀνθρώπων τῶν μὲν δυναμένων νουθετεῖσθαι φόβον τῶν δὲ ἀνιάτως
ἐχόντων ἀπαραίτητον δίκην. ἀπιστήσουσι μὲν οἱ θεασάμενοι τὰς αὐτοῖς 150
θεμελίοις ἀναιρεθείσας πόλεις, εἰ πώποτε ᾠκίσθησαν· ἐν εἴδει δὲ παροιμίας
θήσονται τὰς ἐκ λαμπρῶν εὐτυχημάτων ἐξαπιναίους κακοπραγίας, ὅσαι
καὶ ἀνεγράφησαν καί εἰσιν ἄγραφοι. παρελεύσονται καὶ μέχρι σπλάγχνων 151
αἱ τηκεδόνες ἀθυμίας τε καὶ ἀδημονίας ἐμποιοῦσαι σὺν ἐκθλίψει. ζωὴν
ἀνίδρυτον καὶ κρεμαμένην ὥσπερ ἐξ ἀγχόνης ἐργάσονται φόβου διαδοχαὶ
μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ τὴν ψυχὴν ἄνω καὶ κάτω κλονοῦσαι, ὡς
πρωίας μὲν ἑσπέραν ἑσπέρας δὲ ὄρθρον εὔχεσθαι διὰ τὰς καὶ ἐγρηγο-
ρότων κακώσεις ἐμφανεῖς καὶ κοιμωμένων ἐξ ὀνειράτων ἀποτροπαίους
φαντασίας. ὁ μὲν ἔπηλυς ἄνω ταῖς εὐτυχίαις μετέωρος ἀρθεὶς περί- 152
βλεπτος ἔσται, θαυμαζόμενος καὶ μακαριζόμενος ἐπὶ δυσὶ τοῖς καλλίστοις,
τῷ τε αὐτομολῆσαι πρὸς θεὸν καὶ τῷ γέρας λαβεῖν οἰκειότατον τὴν ἐν
οὐρανῷ τάξιν βεβαίαν, ἣν οὐ θέμις εἰπεῖν, ὁ δ' εὐπατρίδης παρακόψας
τὸ νόμισμα τῆς εὐγενείας ὑποσυρήσεται κατωτάτω πρὸς αὐτὸν τάρταρον

---

1 τραχύτατος A: βραχύτατος H¹P, βαρύτατος H² (v) 3 βοηθείας A προσδοκήσαντας AP: προσδοκήσαντες H (v) 4 ἑαυτοὺς HP: ὡς αὐτοὺς A (Mang.) ἕκαστον A (Mang.): ἕκαστοι HP δὲ A: δ' HP 5 δόξαντες] δόξαις H 6 μέντοι AP: μὲν H (om. Turn.) ἐφεδρείαν A: ἐφεδρίαν HP δ' codd.: om. v 7 ἀγριώτατοι scripsi: ἀγριώτεροι codd. 9 μὲν codd.: μὴ Turn. δ' A 10 μὲν HP: δὲ A (Mang.); μὴ Turn, δὴ coni. Mang. 11 εἰ πώποτε H: ἢ πώποτε P, ἢ εἰ πώποτε A (εἴ ποτε v) 11. 12 παροιμίας θήσονται A: παροιμιασθήσονται HP, παροιμιωθήσονται L (Turn.) 13 εἰσιν] ὅσαι coni. Mang. 14 αἱ τηκεδόνες A: ἆσθμα καὶ τηκεδόνες HP (Turn.); καὶ ἆσθμα post παρελεύσονται (13) add. Mang. (sed cf. eius adnot.) 15 ἀίδρυτον codd. post ἐργάσονται interpung. v 16 νύκτωρ A (Mang.): νύκτα HP κλονοῦσαι Mang.: κλίνουσιν HP, κατακλινοῦσιν A (κλινοῦσιν v) ὡς A: ἕως HP 17 καὶ om. A 18 ἀποτροπαῖον A 20 καὶ μακαριζόμενος om. A 21 τῷ ... τῷ A: τό ... τὸ HP 23 τῆς om. A

---

2 Lev. 26,37. 7 Lev. 26,22. 10 Lev. 26, 31. 32. 11 sqq. Deut. 28,37. 61. 14 sqq. Deut. 28,66. 67. 19 sqq. Deut. 28,43.

καὶ βαθὺ σκότος ἐνεχθείς, ἵνα ταῦτα ὁρῶντες τὰ παραδείγματα πάντες
ἄνθρωποι σωφρονίζωνται, μανθάνοντες ὅτι τὴν ἐκ δυσγενείας ἀρετὴν
φυομένην θεὸς ἀσπάζεται, τὰς μὲν ῥίζας ἐῶν χαίρειν, τὸ δὲ στελεχωθὲν
ἔρνος, ὅτι μετέβαλεν ἡμερωθὲν πρὸς εὐκαρπίαν, ἀποδεχόμενος.
153 (7.) Οὕτως καθάπερ ὑπὸ πυρὸς δαπανηθεισῶν τῶν πόλεων καὶ
τῆς χώρας ἐρημωθείσης, ἄρξεταί ποτε διαπνεῖν καὶ ἀνακύπτειν ἡ πολλὰ
γυμνασθεῖσα καὶ τραχηλισθεῖσα γῆ πρὸς οἰκητόρων ἀφορήτου βίας, οἳ
τὰς παρθένους | ἑβδομάδας ὑπερορίους καὶ τῆς χώρας καὶ τῆς αὑτῶν p. 434 M.
διανοίας ἀπήλασαν. μόνας γὰρ ἢ τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν πρώτας
ἀνέδειξεν ἑορτὰς ἡ φύσις τὰς ἑβδομάδας ἡμερῶν τε καὶ ἐνιαυτῶν, πρὸς
154 ἀνάπαυλαν ἀνθρώποις μὲν τὰς ἡμερῶν, τῇ δὲ χώρᾳ τὰς ἐνιαυτῶν. οἱ
δ' ὅλον τοῦτον παρακαλυψάμενοι τὸν νόμον, τοὺς ἅλας, τὰς σπονδάς,
τὸν ἐλέου βωμόν, τὴν κοινὴν ἑστίαν, ἐξ ὧν φιλία καὶ ὁμόνοια ἡρμόζετο
— πάντα γὰρ δι' ἑβδομάδος καὶ ἑβδομάς —, ἐβάρυναν μὲν ἀνθρώπους
ἀσθενεστέρους οἱ δυνατώτεροι συνεχέσι καὶ ἀδιαστάτοις ἐπιτάγμασιν,
ἐβάρυναν δὲ καὶ τὰς ἀρούρας ἀεὶ κέρδη μεταδιώκοντες ἐκ πλεονεξιῶν
ἄδικα, ταῖς ἐπιθυμίαις ἐφιστάντες ἀχαλίνους καὶ ἀδίκους ὁρμὰς εἰς τὸ
155 ἀκόρεστον. ἀντὶ γὰρ τοῦ παρασχεῖν μὲν ἀνθρώποις, κατὰ τὸν ἀψευ-
δέστατον λόγον ἀδελφοῖς, ὧν μία μήτηρ ἡ κοινὴ φύσις, τὰς προστεταγ-
μένας δι' ἓξ ἡμερῶν ἐκεχειρίας, παρέχειν δὲ καὶ τῇ χώρᾳ τὰς δι' ἓξ
ἐνιαυτῶν ἀνέσεις μήτε σποραῖς μήτε φυτείαις βαρύνοντας, ἵνα μὴ
156 καμάτοις ἐπαλλήλοις ἀπαγορεύσῃ, ἀμελήσαντες τουτωνὶ τῶν χρηστῶν
παραινέσεων εἰς ἡμερότητα προκαλουμένων τὰ μὲν σώματα καὶ τὰς
ψυχὰς ὧν ἐδύναντο πάντων ἀνάγκαις ἀτρύτοις ἐπίεσαν, τῆς βαθυγείου δὲ
τὴν ἰσχὺν ὑπετέμνοντο φοραῖς ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ἀπλήστως προσοδευόμενοι

2 δυσγενείας Mang.: δυσμενείας codd. 3 φυομένην v (Turn.): φθιομένην H[1]P, φθινομένην H[2], οὐ φθειρομένην A (prob. Mang.) στελεχωθὲν A: στελεχόθεν HP (Turn.) 4 ἡμερωθὲν om. A πρὸς] εἰς A 6 διαναπνεῖν P
7 γυμνωθεῖσα A 8 ἑβδομάδας AH[2]: ἑβδόμας H[1]P αὐτῶν codd.
9 ἀπήλαυσαν P 10 ἀπέδειξεν A 11 pr. τὰς] τῶν H 12 περι-καλυψάμενοι A τὰς ἁλιστὰς σπονδάς H 13 ἐλέου A: ἐλαίου HP (Turn.) βωμόν AP: ζωμόν H (Turn.) 14 δι' ἑβδομάδων coni. Mang. 16 κέρδος P
17 ἐφιστάντες scripsi: ἐπιστάντες codd.; ἐπιστήσαντες v ἐς HP (Turn.)
19. 20 προτεταγμένας A 20 ἐκκεχειρίας H παρέχειν H: παρέχει AP; παρασχεῖν coni. Mang. 23 μὲν A: μὲν γὰρ H[1]P, γὰρ expunxit H[2]
24 ἠδύναντο codd. (v) τῆς βαθυγαίου (sic) δὲ A: τῆς δὲ βαθυγείου HP (v)
25 προοδευόμενοι A

5sqq. Lev. 26,33—35.

καὶ δασμοῖς οὐκ ἐτησίοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐφημέροις ὅλην δι' ὅλων
ἐκτραχηλίζοντες. ὑπὲρ ὧν οἱ μὲν τὰς λεχθείσας ἀρὰς καὶ δίκας ἀνα- 157
πλήσουσιν, ἡ δ' ἐκνευρισθεῖσα χώρα καὶ μυρίας ὑπομείνασα κακώσεις,
ἀποφορτισαμένη τὸ τῶν ἀσεβῶν οἰκητόρων ἄχθος, ἐπελαφρισθήσεται·
καὶ ὅταν ἐν κύκλῳ περιβλεψαμένη μηδένα θεάσηται τῶν καθελόντων
αὐτῆς τὸ μεγαλαύχημα καὶ ἀξίωμα, ἀλλὰ κενὰς μὲν αὐτῆς τὰς ἀγορὰς
θορύβων καὶ πολέμων καὶ ἀδικημάτων, πλήρεις δὲ ἡσυχίας καὶ εἰρήνης
καὶ δικαιοσύνης, ἀνηβήσει καὶ ἐπακμάσει καὶ τοὺς τῶν ἱερῶν ἑβδομάδων
καιροὺς ἑορτώδεις ἠρεμήσει καὶ ἀναπαύσεται συλλεγομένη καθάπερ
ἀθλητὴς προηγωνισμένος δύναμιν. εἶθ' οἷα μήτηρ φιλόστοργος οἰκτιεῖται 158
μὲν υἱοὺς καὶ θυγατέρας οὓς ἀπέβαλεν, οἳ καὶ ἀποθανόντες καὶ ζῶντες
ἔτι μᾶλλον ὀδύναι τοῖς τοκεῦσιν ἐγένοντο· πάλιν δὲ νεάσασα εὐφορήσει
καὶ τέξεται γενεὰν ἀνεπίληπτον, ἐπανόρθωμα τῆς προτέρας· ἡ γὰρ
p. 435 M. ἔρημος, ᾗ φησιν ὁ προφήτης, εὔτεκνός | τε καὶ πολύπαις, ὅπερ λόγιον
καὶ ἐπὶ ψυχῆς ἀλληγορεῖται. πολλὴ μὲν γὰρ ὅταν ᾖ, παθῶν καὶ 159
κακιῶν ἀνάπλεως, οἷα περικεχυμένων αὐτῇ τέκνων, ἡδονῶν, ἐπιθυμιῶν,
ἀφροσύνης, ἀκολασίας, ἀδικίας, ἀσθενεῖ καὶ νοσεῖ καὶ ἐπικήρως ἔχουσα
θανατᾷ, στειρωθεῖσα δὲ καὶ ἀγονήσασα τούτων ἢ καὶ ἀποβαλοῦσα ἀθρόα
γίνεται μὲν ἐκ μεταβολῆς ἁγνὴ παρθένος, παραδεξαμένη δὲ τὸν θεῖον 160
σπόρον διαπλάττει καὶ ζῳογονεῖ περιμαχήτους φύσεις, θαυμαστὰ κάλλη,
φρόνησιν, ἀνδρείαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ὁσιότητα, εὐσέβειαν, τὰς
ἄλλας ἀρετάς τε καὶ εὐπαθείας, ὧν οὐ μόνον ἡ γένεσις εὔτεχνος ἀγαθόν,
ἀλλὰ καὶ ἡ προσδοκία τῆς γενέσεως ἐλπίδι προγανοῦσα τὴν ἀσθένειαν.
ἐλπὶς δὲ χαρὰ πρὸ χαρᾶς ἐστιν, εἰ καὶ ἐνδεὴς παρὰ τελείαν, ἀλλά τοι 161

2 ἀρὰς AH^2: ἀρετὰς H^1P 3 χώρα om. Turn. 4 ἀσεβῶν om. A ἐπελαφρισθήσεται H^2: ἀπελαφρισθήσεται AH^1P 6 alt. αὐτῆς A (coni. Mang.): αὐτοῦ HP ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang. 7 ἀδικημάτων καὶ πολέμων transp. A 8 ἐπακμάσει AH^2: ἐπακμάζει H^1P 9 ἠρεμίσει H 11 οὓς codd.: ἃς Turn. 12 ὀδύναι τοῖς τοκεῦσιν HP: τοῖς τοκεῦσι πένθος A (Mang.) 13 τῆς προτέρας H^1P: τῆς πρότερον H^2 (v), om. A ἡ γὰρ] οὐ γὰρ A 14 ἔρημος om. A τε] γε ἡ A 18 ἀτονήσασα (sic) A ἀθρόα codd.: ἀθρόως v 20 περιμαχήτους φύσεις AHP: περιμάχεται φύσεις L; περιμάχητα φύσει v καὶ ante θαυμαστὰ add. Turn. (v), om. codd. 21 ἀνδρίαν A ὁσιότητα om. A 22 εὔτεκνος Mang.: εὔτεκνον codd. 23 προγανοῦσα AP^2: προγανῦσα H (Turn.), προγανεῖσα P^1 ἀσθένειαν] διάνοιαν coni. Mang. 24 ἐνδεὲς H^1P παρὰ τελείαν HP: παρατέλεια A

13. 14 cf. Iesai. 54,1 εὐφράνθητι στεῖρα ..., ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

τῆς ἐπιγινομένης καθ' ἑκάτερα βελτίων, ὅτι τε τὸ αὐχμηρὸν ἀναχαλᾷ
καὶ λιπαίνει τῶν φροντίδων καὶ ὅτι φθάνουσα τὸ μέλλον καὶ πλῆρες
ἀγαθὸν εὐαγγελίζεται.
162 (8.) Τὰς μὲν οὖν ἀρὰς καὶ τιμωρίας, ἃς ὑπομένειν ἄξιον τοὺς τῶν
ἱερῶν νόμων δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας ὑπερορῶντας καὶ ταῖς πολυθέοις
δόξαις ὑπαχθέντας, ὧν ἀθεότης τὸ τέλος, λήθῃ τῆς συγγενοῦς καὶ
πατρίου διδασκαλίας, ἣν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπαιδεύθησαν τὴν τοῦ ἑνὸς
φύσιν τὸν ἀνωτάτω νομίζειν θεόν, ᾧ δεῖ μόνῳ προσκεκληρῶσθαι τοὺς
ἄπλαστον ἀλήθειαν ἀντὶ πεπλασμένων μύθων μεταδιώκοντας, οὐδὲν
163 ὑποστειλάμενος δεδήλωκα. ἐὰν μέντοι μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ δέξωνται τὰς
δυνάμεις μᾶλλον ἢ νουθεσίᾳ καὶ καταιδεσθέντες ὅλῃ ψυχῇ μεταβάλωσι,
κακίσαντες μὲν αὑτοὺς τῆς πλάνης, ἐξαγορεύσαντες δὲ καὶ ὁμολογήσαντες
ὅσα ἥμαρτον καθ' αὑτοὺς διανοίᾳ κεκαθαρμένῃ τὸ πρῶτον εἰς τὸ τοῦ
συνειδότος ἀψευδὲς καὶ ἀνύπουλον, ἔπειτα καὶ γλώττῃ πρὸς βελτίωσιν
τῶν ἀκουόντων, εὐμενείας τεύξονται τῆς τοῦ σωτῆρος καὶ ἵλεω θεοῦ τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαίρετον παρασχομένου καὶ μεγίστην δωρεάν, τὴν
πρὸς τὸν αὐτοῦ λόγον συγγένειαν, ἀφ' οὗ καθάπερ ἀρχετύπου γέγονεν
164 ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· κἂν γὰρ ἐν ἐσχατιαῖς ὦσι γῆς δουλεύοντες παρὰ
τοῖς αἰχμαλώτους αὐτοὺς ἀπάγουσιν ἐχθροῖς, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς συνθήματος
ἡμέρᾳ μιᾷ πάντες ἐλευθερωθήσονται, τῆς ἀθρόας πρὸς ἀρετὴν μεταβολῆς
κατάπληξιν ἐργασαμένης τοῖς δεσπόταις· μεθήσονται γὰρ αὐτοὺς αἰδε-
165 σθέντες κρειττόνων ἄρχειν. (9.) ὅταν δὲ τύχωσι τῆς ἀπροσδοκήτου
ταύτης ἐλευθερίας, οἱ πρὸ μικροῦ σποράδες ἐν Ἑλλάδι καὶ βαρβάρῳ
κατὰ νήσους καὶ κατὰ ἠπείρους ἀναστάντες | ὁρμῇ μιᾷ πρὸς ἕνα συντε- p. 436 M.
νοῦσιν ἀλλαχόθεν ἄλλοι τὸν ἀποδειχθέντα χῶρον, ξεναγούμενοι πρός
τινος θειοτέρας ἢ κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνην ὄψεως, ἀδήλου μὲν ἑτέροις,

1 καθ' ἕτερα A 2 λιπαίνει] λύει coni. Mang. 8 δεῖ] δὴ P 9 μύθων om. A 10 δεδήλωκα H²: δεδήλωκεν AH¹P 11 δυνάμεις corruptum; δυσμενείας conicio, ἐπανατάσεις coni. Mang. μεταβάλωσι A: μεταβάλλωσι HP 12 αὑτοὺς H²: αὐτοὺς AH¹P 13 καθ' αὑτοὺς A: καθ' αὐτῶν HP, καθ' ἑαυτῶν L (Turn.) 15 τοῦ A: ἐκ τοῦ HP (v) καὶ om. Richt. 16 καὶ om. H (Turn.) τὴν] ταῖς Richt. 16. 17 τὴν πρὸς τὴν αὐτοῦ συγγένειαν (om. λόγον) A 18 ἀνθρώπινος codd.: ἀνθρώπειος v 21 μεθήσονται] μαθήσονται L (Turn.) 22. 23 ἀπροσδοκήτου ταύτης om. A 23 σποράδην A 24 καὶ om. H¹P alt. κατὰ om. A 24. 25 συντενοῦσιν Mang.: συντείνουσιν codd. 26 ἀνθρωπίνην Mang.: ἀνθρωπίνης codd.

13sqq. Lev. 26,40. 44. Deut. 30,1—5.

μόνοις δὲ τοῖς ἀνασῳζομένοις ἐμφανοῦς, τρισὶ χρησάμενοι παρακλήτοις 166
τῶν πρὸς τὸν πατέρα καταλλαγῶν, ἑνὶ μὲν ἐπιεικείᾳ καὶ χρηστότητι τοῦ παρακαλουμένου συγγνώμην πρὸ τιμωρίας ἀεὶ τιθέντος, δευτέρῳ δὲ τῇ τῶν ἀρχηγετῶν τοῦ ἔθνους ὁσιότητι, ὅτι ταῖς ἀφειμέναις σωμάτων ψυχαῖς ἄπλαστον καὶ γυμνὴν ἐνδεικνύμενοι πρὸς τὸν ἄρχοντα θεραπείαν τὰς ὑπὲρ υἱῶν καὶ θυγατέρων ἱκετείας οὐκ ἀτελεῖς εἰώθασι ποιεῖσθαι, γέρας αὐτοῖς
παρέχοντος τοῦ πατρὸς τὸ ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς, τρίτῳ δὲ δι' ὃ μάλιστα 167
καὶ ἡ τῶν λεχθέντων εὐμένεια φθάνει προαπαντῶσα, τοῦτο δέ ἐστι βελτίωσις τῶν ἀγομένων εἰς σπονδὰς καὶ συμβάσεις, οἳ μόλις ἐξ ἀνοδίας εἰς ὁδὸν ἐδυνήθησαν ἐλθεῖν, ἧς τὸ πέρας οὐδὲν ἕτερον ἢ εὐαρεστεῖν τῷ
θεῷ καθάπερ υἱοὺς πατρί. παραγενομένων δὲ πολισθήσονται πάλιν αἱ 168
ἐρείπιοι γενόμεναι πρὸ μικροῦ καὶ ἡ ἔρημος οἰκισθήσεται καὶ ἡ στειρωθεῖσα γῆ μεταβαλεῖ πρὸς εὐγονίαν· αἵ τε πατέρων καὶ προγόνων εὐτυχίαι βραχὺ μέρος εἶναι νομισθήσονται διὰ τὰς ἀφθόνους τῶν ἐν χερσὶ περιουσίας, αἳ καθάπερ ⟨ἀπ'⟩ ἀενάων πηγῶν τῶν τοῦ θεοῦ χαρίτων ῥέουσαι βαθὺν πλοῦτον ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ καὶ πᾶσι κοινῇ περιποιήσουσι
φθόνου κρείττονα. μεταβολὴ δὲ πάντων ἐξαπιναίως ἔσται· τρέψει γὰρ 169
ὁ θεὸς τὰς ἀρὰς ἐπὶ τοὺς ⟨τῶν⟩ μετανενοηκότων ἐχθρούς, οἵτινες κακοπραγίαις τοῦ ἔθνους ἐφήδοντο κατακερτομοῦντες καὶ ἐπιχλευάζοντες, ὡς αὐτοὶ μὲν ἀκαθαίρετον ἕξοντες κλῆρον εὐτυχίας, ὃν παισὶ καὶ ἐκγόνοις κατὰ διαδοχὴν ἀπολείψειν ἤλπισαν, αἰεὶ δὲ ἐποψόμενοι τοὺς ἀντιπάλους ἐν βεβαίῳ καὶ ἀκλινεῖ δυστυχίᾳ ταμιευθησομένῃ καὶ ταῖς ἔπειτα γενεαῖς,
ὑπὸ φρενοβλαβείας οὐ συνιέντες ὅτι καὶ τῆς πρὸ μικροῦ λαμπρότητος 170
ἀπέλαυσαν οὐ δι' αὑτοὺς ἀλλὰ διὰ νουθεσίαν ἑτέρων, οἷς τὰ πάτρια καταλύσασι φάρμακον ἀνευρέθη σωτήριον, λύπη, τὰ τῶν δυσμενῶν

---

1 γρησάμενοι codd.: χρησόμενοι v 3 ante συγγνώμην add. ὃς H[2] (v) τιθέντος AP: τίθεται H (v) δευτέρω A: δευτέρου HP 5 ἐνδεικνύμενοι HP (Turn.): ἐνδεικνυμέναις A (ἐπιδεικνυμέναις Mang.) 6 εἰώθασι HP: εἰωθὸς A; ἔθος coni. Mang. αὐτοῖς HP: αὐταῖς A 7 παρέχοντες P ὑπήκοον A τρίτον A 10 ἠδυνήθησαν codd. (v) 11 πολισθήσονται] πόλεις κτισθήσονται coni. Mang. 12 γινόμεναι H[1]P 15 ἀπ' add. Mang. ἀεννάων codd. (v) τῶν A: om. HP (v) 16 πᾶσι om. A 17 τρέψει H: τρέπει AP 18 ἀρὰς AH[2]: ἀρετὰς H[1]PL (Turn.) τῶν addidi 20 ἀκαθαίρετον] ἀναφαίρετον coni. Mang. κλῆρον Mang.: καιρὸν codd. καιρὸν ἕξοντες transp. A ἐγγόνοις A 21 ἀντιπάλους] ἀεννάους A 22 ταμιευσομένη A 24 ἀπήλαυσαν codd. (v) αὑτοὺς AH[2]: αὐτοὺς H[1]P (ἑαυτοὺς v) 25 ἂν εὑρεθῇ A τὰ codd.: om. v

---

13. 14 Deut. 30,5. 17. 18 Deut. 30,7.

ἀγαθὰ περιαλγήσασι· κλαύσαντες οὖν καὶ στενάξαντες τὴν ἰδίαν τροπὴν
ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ προγονικὴν ἀνακάμψουσιν εὐτυχίαν διαυλοδρομή-
171 σαντες, οἷς μὴ εἰς ἅπαν ἐξοκεῖλαι συνέβη. οἱ δὲ γελάσαντες τὰς ὀλο-
φύρσεις ἐκείνων καὶ δημοτελεῖς ἑορτὰς ἄγειν ψηφισάμενοι τὰς ἀποφράδας
αὐτῶν καὶ τὰ πένθη κατευωχηθέντες καὶ συνόλως | τὴν ἑτέρων κακοδαι- p. 437 M.
μονίαν εὐδαιμονήσαντες, ὅταν ἄρξωνται κομίζεσθαι τὰ ἐπίχειρα τῆς
ὠμότητος, αἰσθήσονται διότι οὐκ εἰς ἀφανεῖς καὶ ἠμελημένους ἐξημάρ-
τανον, ἀλλ' εἰς εὐπατρίδας ἔχοντας ἐναύσματα τῆς εὐγενείας, ἀφ' ὧν
172 ἀναρριπισθέντων ἐξέλαμψεν ἡ πρὸ μικροῦ σβεσθεῖσα εὔκλεια. καθάπερ
γὰρ ὑποτμηθέντων τῶν στελεχῶν, ὅταν μὴ ἀφαιρεθῶσιν αἱ ῥίζαι, νέα
ἔρνη βλαστάνει, ὑφ' ὧν τὰ γεράνδρυα παρευημερεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ἐν ψυχαῖς βραχυτάτου σπέρματος τῶν εἰς ἀρετὴν ὑπολειφθέντος,
ἄλλων περιαιρεθέντων, οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τοῦ βραχέος φύεται τὰ τιμιώ-
τατα καὶ κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις, δι' ἃ πάλιν εὐανδροῦσαι [αἱ]
πόλεις συνοικίζονται καὶ ἔθνη πρὸς πολυανθρωπίαν ἐπιδίδωσιν.

3 ἐξοκεῖλαι A: ἐξωκεῖλαι HP (Turn.) γελάσαντες HP: τελέσαντες A
4 ἀποφράδας HP: ἀποσφραγῖδας A 5 τὴν] τῆς P 6 εὐδαιμονίσαντες Turn.
κομίζειν A τἀπίχειρα HP 7 διότι] ὅτι conicio 8 ἐναύσματα HP:
ἀναβάσματα A 9 σβεσθεῖσα HP: συνεθισθεῖσα A 10 τῶν om. HP (Turn.)
μὴ om. H¹P 11 βλαστάνει scripsi: βλαστάνουσιν codd. τὰ μελάνδρυα A
12 βραχυτάτου σπέρματος A: βραχύτατον σπέρμα HP (βραχυτάτων σπερμάτων Turn.)
ὑπολειφθέντος A: ὑπολειφθέντων HP (Turn.) 13 περαιωθέντων A 14 αἱ
seclusi 15 συνοικίζονται om. A ἐπιδιδόασιν A

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. VI

CONTINENS QVOD OMNIS PROBVS LIBER SIT
DE VITA CONTEMPLATIVA
DE AETERNITATE MVNDI
IN FLACCVM
LEGATIO AD GAIVM

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMXV

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. VI

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET SIGOFREDVS REITER

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMXV

Interiecto longiore intervallo serius quam exspectari poterat ipsique sperabamus hoc volumen sextum in lucem prodit. causa nimiae tarditatis fuit duplex. primum ipse praeparanda et edenda versione vernacula Philonis operum, cuius duo priora volumina adhuc in publicum prolata sunt, aliisque negotiis ita distentus eram, ut a continuando labore textui graeco destinato quamvis invitus aliquamdiu desistere coactus essem. deinde cum Sigofredus Reiter eodem tempore, quo nos Philonis edendi consilium cepimus, ipse quidem Philonis libros historicos *in Flaccum* et *Legationem ad Gaium* tractare sibi proposuisset, postquam de consilio nostro certior factus est, rogatu eius ita inter nos convenerat, ut operis nostri socius adsumptus pro nobis hos libros recensendos susciperet. iam cum in eo esset, ut ipse partem priorem huius voluminis absolverem, Reiter edendo Hieronymi in Ieremiam prophetam commentario, opere diligentiae ac doctrinae pleno in Corpore scriptorum ecclesiasticorum latinorum ex mandato Academiae Caesareae Vindobonensis ab eo confecto, diutius quam ipse crediderat occupatus coeptam in hoc volumine operam statim persequi prohibebatur. paulisper denique turbis belli tardati sumus, quod admirabilibus nostratium victoriis gloriose incohatum pace patriae gloriosissima ad finem felicem mox perduci ex animo cupimus. his votis hunc librum tandem emittimus.

Vratislaviae m. Octobri MDCCCCXIV.

L. Cohn

PROLEGOMENA

I

AD OPUSCULA
QUOD OMNIS PROBUS LIBER SIT
DE VITA CONTEMPLATIVA
DE AETERNITATE MUNDI

Ad textum trium horum opusculorum constituendum adhibiti sunt codices CMUFGAHP(L). de codice C in Prolegomenis voluminis quarti dixi, de ceteris omnibus in Prolegomenis voluminis primi. accesserunt in opusculo *quod omnis probus liber sit* recensendo codices Q et T. De codicibus

Q nobis est codex Parisinus graecus 2075, chartaceus, formae octavae, foliorum 418, scriptus saec. XV (teste H. Omontio anno 1439 ab Ioanne Eugenico); continet cum alia multa scripta (praecipue Ioannis Eugenici) tum fol. 30r—45r Philonis opusculum inscriptum φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. codicem contuli Parisiis, altera collatione usus sum Constantini Tischendorfii olim pro Ch. G. L. Grossmanno facta (cf. quae narravi in Philologi vol. LI p. 274[2]).

T est codex Ambrosianus D 27, chartaceus, formae octavae, foliorum 131, saec. XV scriptus; inest fol. 55v idem Philonis opusculum sic inscriptum: φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος[1]). codicem contulit Wendland.

In singulis opusculis qualis sit codicum memoria et auctoritas, suis locis disserendum erit. item de opusculi *de vita contemplativa* versionibus antiquis Armenia et Latina infra dicam. pauca hoc loco monenda sunt de excerptis Philoneis in codicibus vel in florilegiis traditis. codex Urbinas graecus 125 (cf. vol. I p. LIX, vol. IV p. XII) fol. 306v et De excerptis

[1]) Praecedit fol. 49r tractatus hoc titulo falso insignitus: Φίλωνος ὅτι πᾶς ἄφρων δοῦλος ἐστίν. est autem re vera Georgii Gemisti Plethonis περὶ ἀρετῶν καὶ τῶν ταύτης μορίων (una cum Porphyrii ad Marcellam libro ed. A. Mai, Mediolani 1816).

308[v] opusculi *quod omnis probus liber sit* duos locos exhibet hos: 1. λέγω δὲ μὴ καθαροὺς — ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσι (§ 4. 5 p. 2, 4—9). 2. ὄψεως κάλλει — μηχανημάτων ἁπάντων σθεναρώτατα (§ 38 p. 11, 12—14). memoriam sequitur maxime codici M cognatam. in codice Vindobonensi hist. gr. 67 (cf. vol. IV p. XXII) fol. 58[r] unum extat ex eodem opusculo excerptum: οὔποτε δουλείῃ κεφαλὴ — καὶ ἀνύπουλον εὐγενέστατον (§ 155 p. 43, 11—14). in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis et in florilegiis quae cum eis cohaerent Parisino et Maximi unum legitur excerptum ex opusculo *de vita contemplativa:* αἱ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν (§ 16 p. 50, 9—11). de epitome E, qua largiora excerpta e libello *de aeternitate mundi* traduntur, infra dicendum est.

Ut ad scriptores transeam, qui Philonis libris utebantur, Clemens Alexandrinus uno loco verba quaedam e Philone descripsit. nam quae Indorum philosophos Alexandro dixisse narrat (Strom. IV 7), ex Calani ad Alexandrum epistula apud Philonem tradita videntur petita esse. cf. adnot. ad p. 27, 6.

De Eusebio et excerptis Eusebianis

Eusebius opuscula *quod omnis probus liber sit* et *de vita contemplativa* usurpavit ex eisque locos ampliores excerpsit. atque e priore quidem in Praeparatione Evangelica (VIII 12, 1—19) caput illud transcripsit, quo de Essaeorum secta Iudaica rettulit Philo (§ 75—91 p. 21, 20—26, 7). Eusebii textus ad codicum meliorum (inprimis codicis M) memoriam proxime accedit, ut non paulum valeat ad eam confirmandam. Therapeutarum sectam in opusculo *de vita contemplativa* a Philone tractatam pro monachis Christianis habendam esse putavit Eusebius. quam ad sententiam probandam in Historia Ecclesiastica (II 17, 3 sqq.) complura frustula inde excerpsit et suis verbis illustrata composuit: cf. adnot. ad p. 46, 11. 49, 8. 51, 9. 13. 52, 14. 53, 9. 16. 54, 23. 64, 4. 67, 1. 68, 17. ex Eusebio postea haec excerpta Philonea, quae quidem ad verbum recepit Eusebius, a compilatore quodam vetere in codice, quo scripta Dionysii Areopagitae congesta erant, adscripta sunt, unde in omnes fere Dionysii codices transierunt. titulum prae se ferunt hunc: Φίλωνος περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν ἅμα καὶ μοναχῶν ἐκ τοῦ ἐπιγεγραμμένου αὐτῷ λόγου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ περὶ ἱκετῶν (cf. adnot. ad p. 51, 13). excerpta quae sequuntur

singula inscripta sunt τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. in fine compilator coniecturas quasdam de Therapeutis de suo adiecit (cf. adnot. ad p. 67, 1). collata sunt excerpta haec a me cum Dionysii codice Musei Britannici Addit. 18231 (membr. saec. X) fol. 12r et codice Oxoniensi Collegii Corp. Christi 141 (membr. saec. XII) fol. 1r, a Wendlandio cum codice Parisino graeco 440 (membr. saec. XII) fol. 178r, Coisliniano 86 (membr. saec. XII) fol. 394r, Laurentiano S. Marci (membr. saec. X) fol. 215r. singulorum codicum varias lectiones, cum nihil valeant, non adnotavi. Eusebii memoriam, quippe quae multo antiquior sit codicum Philonis memoria, haud exigui momenti esse consentaneum videtur. idem cum valeat in versionem Armeniam et versionem Latinam, sequitur ut lectiones quaedam Eusebii, si cum utraque vel alterutra versione antiqua congruant, contra codicum Philonis auctoritatem in textum recipiendae videantur. velut p. 52, 3 εὐχαίρως Eusebii et versionis Armeniae scripturam codicum lectioni εὐχαίρου praeferendam esse Conybeare recte iudicavit, idque eo magis quod hiatus (εὐχαίρου ἀσφαλείας) sic tollitur. item p. 55, 4 τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας exhibent Eus Arm Lat, τὰς σωματικὰς ἀνάγκας codd. Philonis. p. 67, 6 Eusebius solus veram scripturam ἐμφαινόμενα suppeditavit, ubi codices ἐμφερόμενα praebent; verba ἐμφαίνειν et ἐμφέρειν in libris manuscriptis saepe inter se confunduntur. aliquot tamen locis in Eusebii textu verba Philonis corrupta leguntur, sive Eusebius in transcribendo erravit vel consulto mutavit sive librarii vitia commiserunt. ut p. 52, 14 pro ἐν ἑκάστῃ δὲ (scil. οἰκίᾳ, quod ex antecedenti enuntiato lectori supplendum est) Eusebius in initio novi excerpti scripsit ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ. p. 54, 1. 2 pro ἃ ῥυθμοῖς in Eusebii codicibus vel ἀριθμοῖς vel ῥυθμοῖς (omisso ἃ) traditum est et idcirco in fine enuntiati χαράσσοντες pro χαράττουσιν. p. 55, 9 excerptum mirifice abrumpitur voce ἐθισθέντες, quam ad sequentia verba ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι potius pertinere Eusebius non intellexit. p. 64, 4. 5 pro ὧν πλεῖσται γηραιαὶ παρθένοι Eusebius scripsit ὧν αἱ πλεῖσται γηραλέαι παρθένοι τυγχάνουσιν. p. 67, 2 post γίνονται addidit αὐτοῖς, quod supervacaneum videtur. p. 67, 5 Eusebii codices textum depravatum exhibent ὃν ἤρξατο διαφερόντως ἡ οἰκεία (vel οἰκία vel θρησκεία) αὕτη θεωρεῖν pro ἐν ᾧ ἤρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ οἰκεῖα θεωρεῖν.

Ambrosius episcopus in epistula XXXVII Philonis libellum *quod* De Ambrosio

omnis probus liber sit tacite, ut facere solebat, in usum suum ita convertit, ut sententias eius hinc illinc excerptas orationi suae immisceret. cf. adnot. ad p. 5,1.14. 6,8. 11,6. 11. 12,1. 13,15. 16,14. 17,5. 26,15. 27,6. etsi Ambrosius scriptoris compilati sententias plerumque libere interpretatur, tamen ad codicum graecorum lectiones confirmandas vel corrigendas nonnihil confert. in Calani ad Alexandrum epistula (§ 96), quam totam Ambrosius ad verbum transtulit, interpretatio eius ansam praebere videtur ad Philonis codicum lacunam explendam. in fine enim epistulae verba tradita ἀλλὰ λόγοις ἔργα παρ' ἡμῖν ἀκόλουθα καὶ ἔργοις λόγοι βραχεῖς ἄλλην ἔχουσι δύναμιν καὶ μακαριότητα καὶ ἐλευθερίαν περιποιοῦντες manifesto corrupta sunt. quae cum Ambrosius sic reddat: *nobis res sociae verbis et verba rebus: res celeres et sermones breves: in virtute nobis libertas beata est*, inter λόγοι et βραχεῖς aliquot verba intercidisse et Philonem sic scripsisse putaverim: ... καὶ ἔργοις λόγοι· ἔργα μὲν ταχέα καὶ λόγοι βραχεῖς, ἀλλ' ἔχουσι δύναμιν κτλ. p. 5,16 Philonis textum consulto mutatum esse Ambrosio collato concludendum videtur. laudat Philo Sophoclis versum θεὸς ἐμὸς ἄρχων, θνητὸς δ' οὐδείς. at Sophocles teste Aristotele scripsit Ζεὺς ἐμὸς ἄρχων. ita vero apud Philonem Ambrosius videtur legisse, si quidem vertit: *Iupiter mihi praeest, nullus autem hominum.* nam fieri potuit, ut pius lector quidam apud Philonem in nomine Ζεύς offenderet et eius loco θεός scribere mallet, quae scriptura ex archetypo in codices omnes transiit.

Nemesius et Zacharias Mitylenaeus cum eo loco Philonei libri *de aeternitate mundi* congruunt, quo mundi destructionem cum puerorum lusu comparavit (cf. adnot. ad p. 86,1). sed num ipso libello Philonis usi sint, id quod de Zacharia Cumont (p. XIII) contendit, equidem valde dubito.

His praemissis iam ad singula opuscula accedamus.

QVOD OMNIS PROBVS LIBER SIT. Codices MFGAHPQT. titulus in codice M traditus περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι, quocum ceteri codices fere congruunt, Eusebii testimonio Hist. eccl. II 18,6 et Praep. evang. VIII 11,19 confirmatur. paulo differt codex T, qui titulum hunc exhibet φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος. hunc libellum partem alteram esse operis, cuius prior pars fuerit περὶ τοῦ δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον, et Philo ipse in prooemio declarat et Eusebius Hist. eccl. II 18,6

testatur. prior pars iniquitate temporum deperiit. libellum superstitem non a Philone conscriptum esse, cum alii putavissent, demonstrare frustra conatus est Ricardus Ausfeld in dissertatione Gottingensi *De libro* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον *qui inter Philonis Alexandrini opera fertur* (1887). Ausfeldium redarguerunt et authentiam opusculi comprobaverunt Wendland (Archiv für Geschichte der Philosophie I p. 509—517) et Aemilius Krell in programmate *Philo* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, *die Echtheitsfrage* (Augsburg 1896). totum opusculum vero num tale nobis traditum sit, quale prodiit e scriptoris manu, iure dubitandum videtur. ac primum quidem eis quae paragraphis 32—40 exponuntur ordinem turbari animadvertit Massebieau, cum paragrapho 40 autem apte coniungi posse verba paragraphi 147 φυλακτέον οὖν — δείκνυται, quae suo loco prorsus absurda sunt. itaque paragraphos 32—40 de eo loco quo codices eas exhibent movendas et post paragraphum 146 transponendas esse censuit. deinde paragraphos 137—143 tamquam aliunde (fortasse ex parte deperdita περὶ τοῦ δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον) interpolatas idem secludendas esse iudicavit. eandem sententiam Krell pronuntiavit, qui paragraphum 136 quoque interpolatam esse declaravit et totum glossema (§§ 136—143) ante paragraphum 32 transponendum esse coniecit. Bacchisio Motzo, qui nuper de hoc libro disseruit *(Atti della R. Accad. delle Scienze di Torino, vol. XLVII [1912])*, paragraphos 118—130 post paragraphum 143 collocandas esse probare studuit. equidem ordinem in codicibus traditum mutare nolui.

Quod ad textus memoriam attinet, primarium locum ut in aliis libris Philonis obtinet codex M. valet quidem et in hoc libello quod identidem diximus, in codice M multa vitiose scripta esse multasque contineri corruptelas vel errori librarii vel mutationi consulto factae tribuendas; quarum pars vetustiorum codicum scriptura continua et maiuscula explicari potest. ut exemplis nonnullis utar, p. 3,16 ἐπηματίοις pro στιγματίαις in M legitur; nempe librarius pro CTIΓMATIAIC scripsit ЄΠΗΜΑΤΙΟΙC. 4,20 ἀσφαλείᾳ M pro ἀσαφείᾳ. 5,10 ἐκ προγόνων M pro ἐκποδών. 7,4 κακίζουσι M pro κακὰ νομίζουσι. 11,11 φύσεις τῶν μυλάδων M pro φύσει στωμύλα. 15,3 ἓν ὄνομα M pro ἡ ἐκ νόμου. 20,2 καὶ μὴ ἀσφαλέστεραι M pro αἳ καὶ τιμαλφέστεραι. 20,13 ἀφρύναντες M pro ἀφαυάναντες. 21,1 ἐν διανοίᾳ M pro ἔνδειαν. 21,13 προσέταξε λόγων ἔργα M pro πρεσβευταὶ

λόγων καὶ ἔργων. 22,2 ὀνομαστοὶ M pro ὄνομα Ἐσσαῖοι. 23,2 ἀποδίδονται ποιούμενοι M pro ἀποδιοπομπούμενοι. 23,13 ἀεὶ ὑπισχνούμενοι M pro ἀλείπταις χρώμενοι. 24,17 συνιάται M pro συσσίτια. 26,17 κάλον M pro Κάλανον. 27,1 ἔφησεν ἀκολουθεῖν M pro ἔφη συνακολουθεῖν. 28,2 εἰς πάντα M pro εἰς πανήγυριν. 29,8 οὐ δεῖσθαι M pro οὐδεὶς δ' ἐς. 29,16 πριαμένου λέγω M pro πριαμένου Συλέως. 29,17 τῶν ἐξ ταύρων M pro τῶν ἐκεῖ ταύρων. 29,18 διευωχεῖτο πρόφασιν M pro Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο. 29,19 συνδιαφικομένω M pro Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ. 30,5 χεῖρα M pro πεῖραν. 30,12 ὑπόψεων M pro ὑπὸ σέων (sic G). 32,11 ἥδε λύπη M pro ἡ τελευτή. 33,2 Λακεδαιμονίων M pro Μακεδόνων. 34,2 σκηπίων M pro ἐπιών. 34,8 ἐφοδιάσαντες M pro τὰ σφάγια νήσαντες. 34,16 ὥστ' ἄλλους ὑποπλήττων M pro ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν. 36,1 χάριν σεισμόν M pro χαριεντισμόν. 42,1 ἃσ ἰδία τόπον M pro ἀσυλία τόπων (ACIΔIATOΠON pro ACYΛIATOΠωN). 43,8 δεινόχλους M pro διχόνους. haec aliaque vitia, quibus interdum sententia fit absurda, respicientibus memoria codicis M pessima videri potest. at obstant permulti loci, quibus ceterorum codicum memoriam deteriorem vel minus integram esse et unius codicis M auctoritate corruptam scripturam vulgatam emendari lacunasque expleri posse apparet. exempla quaedam afferam. p. 2,1 pro vulgata lectione λόγον e codice M νόμον restitui, quam scripturam genuinam esse verbis quae sequuntur μᾶλλον δὲ θεσμόν demonstratur. eandem confusionem in codicibus deterioribus habemus p. 14,11, ubi R. Ausfeld iam λόγος in νόμος corrigendum esse coniecerat. 2,3 ἄβατον vocem prorsus necessariam unus M servavit. ceteri codices omittunt. 4,6 legebatur κατὰ τὸν λιγυρώτατον Πλάτωνα, pro vocabulo λιγυρώτατον M praebet ἱερώτατον, quod multo aptius esse apparet et simillimo loco p. 1,7 τὸν τῶν Πυθαγορείων ἱερώτατον θίασον confirmatur; cf. etiam de providentia II § 48 *sicut conscribunt Parmenides, Empedocles, Zeno, Cleanthes aliique divi homines ac velut verus quidam proprieque sacer coetus* (κυρίως ἱερὸς θίασος). 5,6 ceterorum codicum scriptura μυρίαι (vel μυρίων) γὰρ ἀνθρώπων ψυχαί sensu caret, genuinam exhibet M μυρίαι γὰρ αἱ ἀνθρώπων τύχαι. 6,3 τοῦ σοφοῦ unus tradit M, omittunt ceteri codices. 6,8 ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι M, ἐπανεσταλμένῳ (vel ἐπανεσταλμένον) κατεπιβεβηκότι ceteri codices. 7,10 codicis M scriptura μηδὲν καινὸν τῶν ἀνθρωπίνων εἶναι νομίζων sine dubio praeferenda est vulgatae μηδὲν καινὸν ἀπ' ἀνθρώπων εἶναι νομίζων,

quae inde videtur orta esse, quod lector quidam verbis ἐγκαρτερῶν τοῖς ἀπὸ τύχης simile aliquid opponendum esse putavit. 10,12 ὑπηρετοῦντες ἀόκνως omittunt ceteri codices, e codice M restituit Mangey. item 11,12. 13 τοὺς κεκτημένους (praeter codicem M servavit etiam codex Urbinas) et 13,3 ἀλλὰ θεόν. 14,14 codicis M vera lectio οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες in ceteris codicibus varie depravata est. 21,12 legebatur οὐκ ἠφανίσθη, voculam οὐκ memoriam codicis M secutus delevi. 25,5 pro νοστηλεύοντες recte Mangey νοσοῦντες, quod M et Eusebius tradunt, in textum recepit. 27,1 ἀναγκάσειν M, ἀναγκαστὶ vel ἀναγκασθήσῃ ceteri codices. 27,10 οὐκ ἀναγκάσεις M, quam scripturam Clemens Alexandrinus confirmat, οὐ δύνασαι insulse ceteri codices. 30,6 verba κύριον ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου recte tradit M, ordine mutato κύριον τοῦ δεσπότου ἀποφαντέον, quo hiatus extitit illicitus, ceteri codices. 31,11 pro λόγον ἡσυχῇ, quod omnino sensu caret, e codice M ἃ καλὸν ἡσυχάζειν iam Mangey recepit. 32,19 codicis M scriptura ἀβιώτου βίου mirabiliter sententia scriptoris restituitur, ceteri codices vel βιωτοῦ βίαιον vel βιότου βίαιον (sic adhuc legebatur) vel βίου βίαιον praebent. 33,5 vulgatam lectionem corruptam τροχέων recepta codicis M scriptura τὸ χρεών correxit Mangey. 35,5 deteriorum codicum scriptura variat: οὐ λυπουμένου ὄντος vel οὐ μόνον λυπουμένου ὄντος vel οὐ μόνον λυπουμένου (sic editiones); genuinam memoriam sine dubio scriptura codicis M οὐχ ὑπομένοντος servavit; quomodo vero corruptae lectiones illae natae sint, facile intellegitur, nempe confusae sunt litterae χ et λ in scriptura quae dicitur minuscula inter se simillimae. 35,10 cum codice M haud dubie scribendum est πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, cum codices FHP tantummodo τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, codex G τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων τινί, codices AQT τινι τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων ἐρωτήσαντι praebeant; quarum lectionum causa manifesta est: verba πρὸς τὸν πυθόμενον in communi archetypo codicum deteriorum interciderant, librarii codicum FHP transcripserunt verba quae supererant τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, librarii vero codicum G et AQT lacunam quam existere sentiebant explere ipsi varie conati sunt. 37,10 pro corrupta scriptura vulgata ἐξέκαυσε καὶ e codice M restitui ἐξελκύσας. 40,13 codicis M scripturam αὐτουργίαν (pro λειτουργίαν) iam recepit Mangey. haec hactenus de codice M. proinde apparet ceteros codices ad textum constituendum tantummodo adhibendos

esse, ubi codex M aperte vitiosam vel corruptam memoriam ostendit. singuli codices raro bonam scripturam suppeditant ceteris praeferendam. ut p. 2,6 σοφιστείας GH (P Urb.) pro σοφίας. 10,20 τις GHQT pro τῆς. 19,8 ἀδυνατοῦντες G pro ἀδυνατεῖν vel ἀδυνατοῦν. 28,6 τις addit G in ceteris omnibus omissum. 29,5 in Euripidis fragmento πρὸς σχῆμα A pro πρόσχημα. 30,5 εὐθὺς A pro εὐθὺ (ἐκ θεοῦ M) et λάμβαν' εἰ G pro λάμβανε vel λάμβανε καὶ. 38,15 διφυεῖς APQT pro διαφυεῖς. codices QT, quibus solum hoc Philonis opusculum traditur, plerumque cum codice A congruunt, ut ad eundem fontem atque codicum classis A redire videantur, sed et multa sua habent vitia, quibus A caret, et interdum genuinam memoriam ostendunt: p. 12,5 eorum scriptura σώματι φύσει δούλῳ praeferenda videtur eis quas M et ceteri codices tradunt; 19,20 κατέβη, quod ceteri omittunt, extat in QT ut in M; 25,12 δυναστῶν recte QT ut M et Eusebius pro vulgata scriptura δυνατῶν.

His de codicum memoria dictis pauca de viris doctis qui textui recensendo et emendando operam dederunt adicienda sunt. ac Turnebus quidem in editione sua corruptam codicis L, qui solus ei praesto fuit, memoriam fere secutus est, nonnullis tamen locis verba tradita emendare conatus est. ut p. 3,19 δικαζόμενον correxit in δεκαζόμενον. 6,8 recte ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι scripsit pro ἐπανεσταλμένῳ κατεπιβεβηκότι. 12,7 τὴν ἀλήθειαν in τὴν ἐλευθερίαν corrigendum esse cognovit. 15,12 pro αὐτὸ τὸ ἀψευδὲς recte scripsit αὐτοῦ τὸ ἀψευδές, quam emendationem codicis M testimonio confirmatam videmus. 18,6 ποιεῖ, quod in codice L non legit, ipse addidit. 19,14 περιρρεομένους in περιρρεομένην correxit, quod unus codex G servavit. Mangey cum multo plura subsidia adhiberet, saepius vulgatam lectionem corrigere potuit et correxit, sed opes suas exhaurire nescivit, multa quae cum alii codices tum codex M tradiderunt ille neglexit vel neglegentia pessumdedit, quo facto haud pauca nobis emendanda reliquit. ut unum exemplum neglegentiae eius afferam, p. 2,3 Philo teste codice M scripsit ἀτραπὸν ἄλλην ἐκαινοτόμησαν ἄβατον ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων, Mangey omisso ἄλλην eiusque loco voce ἄβατον (quae a ceteris codicibus abest) falso posita scripsit ἀτραπὸν ἄβατον ἐκαινοτόμησαν ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων. sed de huius quoque libelli textu bene meritus est, cum verba tradita saepius corrupta esse intellegeret nec raro talia corrigeret. ut p. 10,23 ὑφηγηταί restituit pro

ὑφηγῶνται vel ἀφηγοῦνται. 14,8 ἔφυ pro ἔφη. 34,3 δουλείαν supplevit. 36,20 οὐκ delendum esse recte monuit. 43,14 βουλήμασι καὶ βουλημάτων correxit in βουλεύμασι καὶ βουλευμάτων. 44,4 σπερμάτων in πεμμάτων. post Mangeium nemo textui huius opusculi operam navavit. unum monendum est Wilamowitzium coniecturas quasdam cum Ausfeldio communicasse, quas ex huius dissertatione suis locis adnotavi.

DE VITA CONTEMPLATIVA. Codices CMFGAHP, accedunt versio Armenia et particula veteris versionis Latinae. de titulo περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν codices plerique consentiunt, eundem testatur Eusebius Hist. eccl. II 17,3 et 18,7. addunt codices alterum titulum περὶ ἀρετῶν δ' vel ἀρετῶν τὸ δ', qui quid sibi velit, certo dici nequit; causam additamenti diversa ratione explicare conati sunt Conybeare et Schürer (*Theol. Lit.-Zeitung* 1895 p. 389). de titulo discrepat versio Latina, in qua hoc opusculum *De statu Essaeorum* fertur inscriptum fuisse. atque eundem titulum refert Epiphanius (Adv. haeres. I 29,5), cum ea quae de Therapeutis ex Philonis narratione profert reperiri dicat ἐν τῇ περὶ Ἰεσσαίων αὐτοῦ ἐπιγραφομένῃ βίβλῳ, ubi Ἰεσσαίων haud dubie vitiose scriptum est pro Ἐσσαίων. sed haec Essaeorum cum Therapeutis confusio inde orta est, quod olim opusculum *de vita contemplativa* cum eiusdem Philonis tractatu de Essaeis artissime coniunctum fuit. etenim opusculum de Therapeutis nobis traditum non integrum esse librum, sed dimidiam partem operis maioris cuiusdam, scriptoris ipsius testimonio constat. commentario de Therapeutis, qui vitam theoreticam seu contemplativam colant, praecessisse tractatum de Essaeis, qui vitam practicam sive activam agant, in initio Philo declarat. his verbis non intellegendam esse eam de Essaeis expositionem, quae legitur in libro *quod omnis probus liber sit* (§§ 75—91), nunc iam inter omnes constat. alterum Philonis de Essaeis fragmentum traditur ab Eusebio (Praep. evang. VIII 11) transcriptum, ut ipse profitetur, ἀπὸ τῆς ὑπὲρ Ἰουδαίων Ἀπολογίας. iam vero hanc Philonis *Apologiam* eum esse librum, cuius particulae et fragmentum de Essaeis et opusculum *de vita contemplativa* fuerint, suspicatus est Massebieau, cui et Conybeare et Wendland et ego olim adstipulati sumus. quam opinionem sane gravibus argumentis nuper refutavit Bacchisio Motzo *(Atti della R. Accad. delle Scienze di Torino vol. XLVI [1911])* et opusculo tradito praecessisse tertium quendam de

Essaeis tractatum ampliorem, qui plane perierit, mea quidem sententia comprobavit. scripsit igitur Philo librum de philosophis Iudaeis in duas partes divisum, quarum una περὶ βίου πρακτικοῦ ἢ Ἐσσαίων (vel ὁσίων?) altera περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν inscripta fuit. ea vero pars libri, quae ad Therapeutas pertinet, iam antiquis temporibus e conexu suo abscissa separatim vulgabatur. causa haec videtur fuisse, quod quos Philo Therapeutas nominavit monachos Christianos fuisse multi putabant. priorem partem ne Eusebius quidem commemorat. quam vel Photii aetate extitisse equidem non crediderim; nam quod ille scribit (Bibl, cod. 104) ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις φιλοσοφησάντων τήν τε θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν βίοι, ὧν οἱ μὲν Ἐσσηνοί, οἱ δὲ Θεραπευταὶ ἐκαλοῦντο, inde Photium Philonis librum integrum habuisse minime concludendum est.

De authentia huius opusculi plura dicere nunc iam opus non est. nam cum viri docti quidam Philonis non esse libellum contendissent et inprimis E. Lucius in commentatione de Therapeutis anno 1879 conscripta eum a falsario quodam Philoni suppositum esse demonstrare conatus esset, eam opinionem Massebieau, Conybeare, Wendland aliique refutaverunt et opusculum Philoneum esse ita comprobaverunt, ut omnes fere qui nuper de Philone scripserunt horum sententiam amplexi tractatum *de vita contemplativa* ut vere genuinum Philoni reddendum esse sibi persuaderent. unus Schürer restabat, qui contrariam sententiam tenere malebat.

Ut ad memoriam textus transeam, ceteris codicibus virtute praestat codex vetustissimus C, quem iuxta codicem L iam Turnebus adhibuit. ac postquam versiones Armeniam et Latinam cognitas habemus, optimas eius lectiones simul in antiquis illis versionibus reperiri videmus. ut p. 48,16 Θερσίτῃσι codicem C et versionem Armeniam secutus restituit Conybeare pro vulgato θηρσί τισι (interpres latinus quoque, qui *monstris* vertit, in exemplari suo Θερσίτῃσι videtur legisse). 52,5 addunt C et versio Armenia αἱ, quod ceteri codices omittunt. 54,19 οἴκων, quod unus praebet C pro οἰκιῶν, confirmatur versione Latina, ubi *cellularum* legitur. 55,1 scriptura codicis C τῆς ψυχῆς ex usu Philonis et collata versione Latina *cordis* praeferenda est vulgatae τῇ ψυχῇ, etsi Eusebius et versio Armenia hanc exhibent; cf. de gigant. § 30 καθάπερ τις θεμέ-

λιος ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας ... ὑποβέβληται. de somn. I § 124 ἐγκράτειαν ὀλιγοδεΐαν καρτερίαν ὥσπερ κρηπῖδάς τινας ὅλου τοῦ βίου καταβεβλημένοι. 62, 17 vulgatam scripturam ἐρωτικαῖς e codice C et versione Armenia in ἐνωπικαῖς correxit Conybeare. 61,4 et 5 unus codex C genuinam scripturam tradit τὸ μὲν ἐν Καλλίου et τὸ δὲ ἐν Ἀγάθωνος, cum ceteri codices et versio Armenia τὸ μὲν ἓν Καλλίου et τὸ δὲ ἓν Ἀγάθωνος praebeant. codex M, quamquam a codice C virtute superatur, interdum tamen bonam memoriam prae se fert. ut p. 48, 19 una cum utraque versione antiqua recte tradit ἀθεράπευτοι διατελείτωσαν, ceteri perperam αὐτοί vel αὐτῆς addunt ante ἀθεράπευτοι. 49, 14 codicum MA et versionis Armeniae scriptura καὶ αὐτὸς mea quidem sententia praeferenda est lectioni ceterorum codicum et versionis Latinae καὶ αὐτούς. 69, 3 καθ' ἑκάτερον e codice M, quocum versio Armenia congruit, iure in textum recepit Mangey pro καθ' ἕτερον. monendum vero codicem M verba scriptoris non integra tradere, sed multa omittere spatiis vacuis relictis; librarius igitur in hoc opusculo describendo videtur exemplar pessumdatum adhibuisse, in quo passim quid scriptum fuisset non iam dispici potuit. cf. adnot. ad p. 50, 1. 51, 5. 53, 12. 13. 56, 14. 15. 58, 16. 17. 18. 19. 63, 3. 65, 5. 6. 7. 67, 2. 3. 69, 15. ceterum in paragraphis 53—55 maior confusio textum ingressa est, quae iam antiquis temporibus orta esse iudicanda est, quippe cum ne Armeniam quidem versionem eius expertem esse videamus. ordinem verborum et sententiarum ibi turbatum esse recte cognovit J. M. Stahl (Mus. Rhen. LI, 157 sqq.), sed viam ac rationem, qua locum tamquam corruptum emendare conatus est, probare non possum. equidem simplici transpositione facta pristinum ordinem restituisse mihi videor: verbis τοὺς αὐχένας ἐν κύκλῳ περιάγοντες — τὸν ἑστιάτορα τῆς πολυτελείας ante verba ἑπτὰ γοῦν καὶ πλείους — ἀπειρηκότες πρὸς τὰς ἐδωδάς collocatis iam convivii descriptio recta via progreditur neque ullam praebet offensionem. in initio et in fine tantummodo totius sententiae, postquam verba illa locum suum mutaverunt, verba quaedam interciderunt vel consulto omissa sunt.

Versionem Armeniam, qua de conferenda sunt quae dixi vol. I p. LII sqq., propriam prae se ferre memoriam neque ab archetypo codicum graecorum pendere demonstravit Conybeare. quamquam passim verba scriptoris in codicibus graecis tradita vel omittit vel perperam

interpretatur, meliorem tamen textum ei praesto fuisse videre licet. hoc iam inde apparet, quod egregiae codicum graecorum lectiones, quarum exempla modo laudavi, versione Armenia confirmantur. sed multis locis pro corrupta codicum graecorum memoria textum genuinum interpres Armenius vel solus nobis suppeditavit. p. 49,9 pro vulgata scriptura προσκληρονομούμενοι secundum versionem Armeniam (et Latinam) προκληρονομούμενοι restituit Conybeare. item 50,8 τοὺς μὲν pro καὶ τοὺς μέν. 52,3 εὐκαίρως recte versio Armenia et Eusebius, codices perperam εὐκαίρου. 56,15 πιόντες scripsi versionem Armeniam (et Latinam) secutus pro πίνοντες. item 58,18 πολύκλινα pro περίκλινα, quod graecum non est. 59,17 rectam verborum collocationem et distinctionem exhibet versio Armenia εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ'ἄλλοι, codices corruptam εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν ἐφεδρεύουσι. οἱ δ'ἄλλοι. 60,4 περιλιχνεύουσι, quod pro περιϊχνεύουσι coniecerat Mangey, versione Armenia confirmatur. 64,1 insulsa verba ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νηπίους παῖδας a lectore quodam inculcata versio Armenia omittit. 65,11 Turnebi emendationem ἐπειγομένους pro ἐπιγενομένους confirmavit versio Armenia. 66,4, ubi verba complura in archetypo codicum graecorum interciderant, ad lacunam explendam versio Armenia nobis ansam dedit. proinde 66,15, ubi post verba οἱ δὲ ἀνωρθιακότες in codicibus graecis lacunam hiare facile intellegitur, secundum versionem Armeniam lacuna expleri potuit. 68,15 eadem recte tradit τῶν ἱερέων pro τῶν ἱερῶν, 68,16 τῶν αὐτῶν pro τῶν ἄρτων. item 69,7 ἐν χορείᾳ pro ἐν χρείᾳ et 69,8 ἑκάτερος τῶν χορῶν pro ἑκάτερος τῶν ἀνδρῶν. apparet ex his exemplis, quantum versio Armenia ad textum huius opusculi constituendum atque emendandum contribuat. etsi vero non ab archetypo codicum graecorum pendet, non tamen longe ab eius memoria distat, id quod eo maxime probatur, quod confusio illa, quam in paragraphis 53—55 deprehendimus, in eo quoque exemplari graeco extabat, quo interpres Armenius usus est.

Versionis Latinae particulam una cum versione *CII Quaestionum et Solutionum in Genesin* saeculo XVI bis editam esse, Parisiis anno 1520 et a Joanne Sichardo Basileae anno 1527, dixi vol. I p. L. quae de his editionibus et de codicibus a Sichardo adhibitis ibi disserui, nunc iam corrigenda et supplenda sunt ex eis quae Paulus Lehmann, qui nuper commentationem de Johanne Sichardo et de scriptorum editionibus ab

eo curatis conscripsit[1]), et ego superioribus annis investigavimus. Sichardus igitur ad edendos libros Pseudo-Philonis *Antiquitatum* et Philonis *CII Quaestionum in Genesin* et *De statu Essaeorum* (i. e. *de vita contemplativa*) duos adhibuit codices, quos fratres quasi gemellos declarat, unum Laurissensem alterum Fuldensem. Laurissensis, quem pervetustum dicit Sichardus, utrum perierit an alicubi lateat, ne nunc quidem dicere possum, eum indagare adhuc non contigit[2]). Fuldensem vero nunc in bibliotheca provinciali Cassellana asservari et Lehmann cognovit et ego dudum compertum habeo. codicem hunc Sichardo partim pro fundamento fuisse et officinae typographi Basileensis ad imprimendum ab eo traditum esse primo obtutu perspicitur. namque in margine codicis paginae et lineae editionis Basileensis curiose notatae sunt et adnotamenta a Sichardo facta extant fere omnia. et in altera parte (inde a fol. 65^r), qua Philonis *CII Quaestiones in Genesin* et fragmentum opusculi *de vita contemplativa* continentur, codex vitiis et corruptelis scatens ab initio ad finem correctoris manum passus est, quem Sichardum fuisse pro certo confirmare licet, quoniam correctiones illae tantum non omnes cum editionis Basileensis textu plane congruunt. quae autem ratio inter codicem Fuldensem et alterum a Sichardo adhibitum codicem Laurissensem intercesserit et quatenus utrumque adhibuerit, ex eius praefatione non satis dilucide apparet. iure quidem queritur exemplaria sua mendis et corruptelis monstrosis foedissime depravata fuisse, quare emendandi consilio denique abiecto id quod codices haberent sese imitatum esse. sed exemplaria ita inter se similia fuisse deinde declarat, ut nec ovum diceres ovo magis, ut dubium sibi non esset, quin ex altero esset alterum descriptum. iam cum Laurissensem pervetustum fuisse testetur, Fuldensem utpote recentiorem ex Laurissensi descriptum fuisse concludendum videtur. quod non verum esse comparatione codicis Fuldensis cum Sichardi editione instituta clare demonstratur, si quidem Sichardus Laurissensem ut primarium fontem

1) Johannes Sichardus und die von ihm benutzten Bibliotheken u. Handschriften (Quellen u. Untersuch. zur latein. Philologie des Mittelalters IV, 1), München 1911.

2) Quod olim suspicatus eram, codicem delitescere Cheltenhami in bibliotheca Thomae Phillipps, iam refutatur eis quae infra de aetate et origine codicis Cheltenhamensis referam.

secutus est. Fuldensis enim quamquam saepissime cum Sichardi textu congruit vel proxime ad eius memoriam accedit, permultis tamen locis ab illo discrepat et propius a memoria ceterorum codicum abest. quod autem gravissimum est, in Fuldensi deest initium opusculi *de vita contemplativa*, quod in Sichardi editione extat e codice Laurissensi sine dubio petitum, in quo solo opusculum illud a *Quaestionibus in Genesin* distinctum necdum conglutinatum cum eis fuit. nam in Fuldensi post verba *nullius accipiendo personam*, quae in media Quaestione CII extant (Sich. p. 82 lin. 9 inf.), statim sine ullo signo lacunae sequuntur verba *illud colere quod est quod etiam boni melior est etc.*, quae ad finem paragraphi secundae opusculi *de vita contemplativa* pertinent (Sich. p. 84 l. 16 sup.). hanc discrepantiam ipse testatur Sichardus, si quidem hoc loco in margine adnotat: *Variabant hic exemplaria, secuti tamen sumus Laurissanum ut vetustius.* lacunam illam non librarii culpa Fuldensis ortam esse sed ad vetustius exemplar redire inde efficitur, quod eandem lacunam ceteri codices quod sciam omnes prae se ferunt. quos cum ab ipso codice Fuldensi non pendere facile demonstrari possit, iam in communi Fuldensis et ceterorum codicum archetypo unum folium casu intercidisse et sic illam confusionem extitisse consentaneum est. nec minus illud quod Sichardus dixit in textu describendo sese omnino exemplaria sua secutum esse cum grano salis accipiendum videtur. uno saltem loco verba tradita ab eo consulto mutata esse pro certo confirmare licet. nempe in paragrapho 17, ubi Philo Homeri Iliadis versus laudavit, Sichardus verba graeca inculcavit, cum interpretem latinum illos versus quoque latine vertisse vel circumscripsisse codicis Fuldensis et ceterorum codicum testimonio satis constet. itaque ne aliis quidem locis Sichardum textus traditi mutationibus abstinuisse crediderim. ut p. XXII 10 *superveniente* (pro *supereluente*) non scriptura codicis Laurissensis sed Sichardi coniectura esse mihi videtur. item XXIII 14 *ipsosque lares*, XXIV 14 *cautela*, XXVII 18. 19 *domina humano generi*, XXVIII 2 *indumentorum tamen gemina species, una*, XXIX 5 *spectiores gestiunt videri.* aliis huiusmodi locis, ubi Sichardus a Fuldensi ceterisque codicibus discrepat, dubitari potest utrum Laurissensem an coniecturam suam secutus sit. ubi vero Sichardi textus et Fuldensis plane inter se conveniunt, idem in Laurissensi fere scriptum fuisse iudicare licet.

Pseudo-Philonis et Philonis libri rudi sermone latino conversi, quos Sichardus edidit, medio aevo multum lectitabantur ac vulgabantur. extant in bibliothecis multi codices, quorum plerique tres illos libros omnes (*Antiquitates*, *Quaestiones in Genesin*, *De vita contemplativa*) continent, alii tantummodo *Quaestiones* una cum fragmento opusculi *de vita contemplativa*, alii tantum *Antiquitates*. sunt autem codices omnes adhuc nobis noti numero duodeviginti[1]).

1. Laurissensis, cuius instar est editio Sichardi. *L*

2. Fuldensis, nunc Cassellanus theol. 4° num. 3, membranaceus, formae quartae, foliorum 89, saeculo XI a librario litterarum plane rudi scriptus. in interiore parte tegumenti haec leguntur: *Io. Sichardus in gratiam uetustatis hunc philonis librū male cohœrentem reconcinnandum curauit An*: [MD] *XXVII Mens: Augusto*. deinde manu recentissima falso scriptum est: *Stammt aus Kl. Lorsch, vorher in Fulda*. fol. 1ʳ incipit Philonis qui fertur Antiquitatum biblicarum liber, sine titulo, his verbis: INITIVM MVNDI. Adam genuit tres filios etc. fol. 65ʳ sup.: LIBER FILONIS QVESTIONV̄ IN GENISI ET SOLVTIONV̄. *F*

3. Admontensis 359, membranaceus, formae maioris, foliorum 98, saeculo XI diligentissime scriptus. fol. 1ʳ: Hieronimus de philone in Katalogo uirorum illustrium. fol. 2ʳ: INCIPIT GENESIS. INITIVM MVNDI. fol. 72 incipit sine titulo liber Quaestionum in Genesin. *A*

4. Monacensis lat. 18481 (olim Tegernseensis 481), membranaceus, formae quartae, foliorum 137, saeculo XI elegantissime scriptus. fol. 1ʳ: HIERONIMVS DE PHILONE IN CATALAGO (sic) VIROR ILLVST̄. fol. 2ᵛ: INITIVM MVNDI. GENESIS. fol. 98ᵛ: Explicit Hystoria Philonis ab initio mundi usque ad David regem. Philonis Questionum in Genesi et Solutionum liber incipit. *M*

5. Monacensis lat. 4569, membranaceus, formae maioris, foliorum 119, saec. XII scriptus. fol. 1ʳ: Philonis Hystoria ab inicio mundi usque ad David regem. fol. 70ᵛ: Philonis Quaestionum in Genesim et Solutionum liber. fol. 99ᵛ: Visio Tungdali.

6. Monacensis lat. 17133, membranaceus, formae maioris, foliorum 125, saeculo XII scriptus. continet Antiquitatum librum et Quaestiones in Genesim.

[1]) Excepto codice Budapestino eosdem breviter enumerat P. Lehmann l. l. p. 81.

B 7. Budapestinus Musei Nationalis Hungarici cod. lat. medii aevi 23, membranaceus, formae octavae, foliorum 149, saeculo XII scriptus. fol. 2^r: Hieronym9 de philone in catalogo uiroȝ illustriū. fol. 2^r med.: Genesis. INITIVM MVNDI. fol. 107^v: Explicit Hystoria Philonis ab initio mundi vsque ad David Regem. fol. 108 et 109^r vacua. fol. 109^v: Incipit LIBER PHILONIS QVESTIONVM IN GENESI ET SOLVTIONVM. QVESTIO PRIMA.

8. Cusanus 16, chartaceus, formae octavae, foliorum 154, saeculo XV (anno 1451) in monasterio Gottwicensi scriptus. fol. 2^r: Philo in Genesim. fol. 97^r: Hystoria Apollonii Tyri. fol. 124^r: Philonis liber questionum et solucionum in Genesim. cf. J. Marx, Verzeichnis der Handschriften-Sammlung des Hospitals zu Cues (Trier 1905) p. 11.

9. Confluentinus G. 132, usque ad annum 1911 Confluentibus in bibliotheca gymnasii regii, nunc Berolini in Bibliotheca Regia adservatus, chartaceus, formae quartae, foliorum 143, saec. XV exeunte scriptus. fol. 1^r: Hieronymus de Philone etc. fol. 2^r: Philo iudeus super Genesim Exodum Iosue Iudicum et primum Regum. fol. 75^v: Historia Apollonii Tyri regis. fol. 114^r: Liber Questionum Philonis Iudei et solucionum in Genesi.

10. Wirceburgensis bibliothecae Universitatis M. ch. f. 276, chartaceus, foliorum 104, saec. XV (anno 1462) scriptus. fol. 2^r incipit Pseudo-Philonis Antiquitatum liber, sine titulo: Initium mundi. Adam genuit etc. fol. 56^r: Explicit hystoria Phylonis ab initio mundi usque ad David regem. Nunc sequuntur quaestiones Phylonis in genesim et solutiones. fol. 86^r: Visio Tungdali.

11. Vaticanus lat. 488, chartaceus, formae maioris, foliorum 149, saec. XV scriptus. fol. 1^r: Augustini de praedestinatione sanctorum, de bono perseverantiae etc. fol. 81^r: Hyeronimus de phylone etc. fol. 81^v: GENESIS. Initium mundi. Adam genuit etc. fol. 129^r: Explicit ystoria philonis ab initio mundi usque ad David regem. Incipit liber philonis quaestionum in genesim et solutionum.

Atque his quidem undecim codicibus continentur Pseudo-Philonis *Antiquitatum* liber et Philonis *Quaestiones in Genesim* cum fragmento opusculi *de vita contemplativa*. solas *Antiquitates* tradunt tres codices hice:

1. Cheltenhamensis 461 bibliothecae Thomae Phillipps, membranaceus, formae octavae, saec. XII scriptus. codicem emit Phillipps e collectione, quam ineunte saeculo XIX comparaverat Leander Van Ess Darmstadiensis. de origine codicis in primo folio docemur hac notatione: *Codex sancti Eucharii primi Trevirorum archiepiscopi. si quis eum abstulerit, anathema sit* (cf. Keuffer, Verzeichnis der Hss. der Stadtbibliothek zu Trier II p. 56. 88). fol. 1r: Philo Iudeus de successione generationis veteris testamenti. quae de hoc codice comperta habeo, benignitati amici F. C. Conybeare accepta refero.

2. Vindobonensis lat. 446, membranaceus, formae quartae, foliorum 53, saec. XIII scriptus. titulus et subscriptio desunt. fol. 1r manu Tengnagelii inscriptum est *Philonis Iudaei Antiquitates Biblicae.* fol. 1r: Ieronimus de Phylone etc. fol. 1v: incip̄ Genesis. Initium mundi. Adam genuit etc.

3. Wirceburgensis M. ch. f. 210 (olim monasterii S. Stephani), chartaceus, formae maioris, foliorum 232, saec. XV scriptus. continet cum alia tum Pseudo-Philonis *Antiquitates.* fol. 198r: Hieronymus de Philone etc. ibid.: Genesis. Initium mundi. Adam genuit etc.

Denique solas *Quaestiones in Genesim* cum fragmento opusculi *de vita contemplativa* continent quattuor codices:

1. Augustanus 9 bibliothecae episcopalis (Ordinariatsbibliothek), membranaceus, saec. XII scriptus.

2. Laurentianus XII 10, membranaceus, formae maximae, foliorum 300, saec. XV pro Matthia Corvino rege Hungariae elegantissime exaratus. fol. 196v: Liber Quaestionum et Solutionum Philonis in Genesim. praeterea insunt scripta Augustini et alia.

3. Urbinas lat. 61, chartaceus, foliorum 182, saeculo XIV scriptus. continet cum alia tum fol. 35 librum Philonis Quaestionum et Solutionum in Genesim.

4. Treverensis 71, chartaceus, formae maioris, foliorum 266, saec. XIV scriptus. insunt Philonis Quaestiones in Genesim et Angilomi ord. S. Bened. expositio in libros Regum. cf. Keuffer, Verzeichnis der Hss. der Stadtbibl. zu Trier I p. 58.

Fragmentum opusculi *de vita contemplativa* in omnibus codicibus (excepto Laurissensi) incipit verbis *illud colere quod est*, abrumpitur verbis

hi vero usque ad tenebras in Laurissensi et Fuldensi, ceteri codices adiciunt verba *peregrinando deveniunt.* editio Parisiensis anni 1520 ab aliquo codice recentiore (Urbinate 61 puto) pendet, sed editor multa quae vitiosa vel corrupta videbantur satis temere mutavit, quare plerumque admodum a Sichardi editione discrepat. cuius per tria fere saecula oblitteratam memoriam primus resuscitavit I. B. Aucher, cum versionis Armeniae Philonis Quaestionum in Genesim et Exodum reliquias ederet. deinde I. B. Pitra cardinalis anno 1884 de opusculis a Sichardo editis disseruit et fragmentum opusculi *de vita contemplativa* denuo edidit adhibitis duobus bibliothecae Vaticanae codicibus Vaticano lat. 488 et Urbinate lat. 61, quos in deteriorum numero habendos esse facile apparet (Anal. sacra spicilegio Solesmensi parata, II p. 323 sqq.). denique Conybeare textum versionis Latinae repetendum e Sichardi editione curavit adiectis variis lectionibus editionis Parisiensis. ego cum codices vetustissimos Fuldensem Admontensem Monacensem Budapestinum ipse contulissem, hoc loco novam editionem offerre constitui. pro fundamento Laurissensis (sive Sichardi editionis) et Fuldensis memoriam habendam esse arbitratus sum, cui raro ceterorum codicum memoria praeferenda videtur. varias lectiones notavi codicum *FAMB* et editionum *Sich*(ardi) et *Par*(isiensis). verba manibus librariorum depravata quantum poteram codicum auxilio vel coniciendo emendare studui (nonnulla temptavit C. Weymann Mus. Rhen. LIII p. 316). intacta reliqui vocabula insolentiora et formas vulgares aetate posteriore usitatas. in interpungendo et distinguendo menda codicum et editionum tacite correxi.

Philonis Iudaei liber de statu Essaeorum, id est Monachorum, qui temporibus Agrippae regis monasteria sibi fecerunt.

1 De statu Essaeorum disputaturus, qui actibus ipsis non verbis aemulati sunt semper agere vitam, ne mediocrius adseram, in pluribus partibus differentiores, statim etiam religionem ipsis rebus speculantes * * * integre indicabo, nihil de meo pro commendatione

5 differentes *conicio* 6 *lacunam indicavi*

meliori inserendo, quod solet ⟨in⟩ inopia bonorum poetis omnibus-
que causidicis contingere, sed sine arte circumplexus veritatem,
quam valde etiam eloquentissimos vitare optime novi. certandum
est ergo atque deluctandum, ne magnitudo virtutis eorum rea
silentii existat iis qui omnem rem optimam ubique praedicari per-
mittunt, dum benevolentia philosophi de prima statim salutatione 2
nominis comprobatur. cultores ergo et cultrices pietatis merito
vocentur, plus quam medicina remedia promittentes oppido; ⟨illa⟩
enim corpora curat, haec etiam animas reficit pessimis imbecillita-
tibus insanabiliter detentas, quas providerunt libidines et amores
et tristitiarum trepidantia, usurpationes atque insipientiae et ini-
quitates ceterorumque vitiorum et malitiarum inexplicabilis conge-
ries. ad quantum vero naturaliter vel de sacris potius legibus
sunt instructi illud colere quod est, quod etiam boni melior est et
unius sincerior et unionis praecipua fons est. his comparandus 3
est * * * qui se nimium superstitiosos adserunt? aut nempe ei
qui elementa honorificant, terram, aquam, aërem, ignem, quibus
etiam nomina posuere altera altero: ignem quidem Vulcanum pro
accendendo, puto, vocantes, Iunonem aërem pro levando vel sus-
pendendo, aquam vero Neptunum forsitan pro potando, terram vero
Demetorem, ad quantum mater omnium esse putatur plantatorum
atque animalium. et quidem nomina sophistarum sunt inventicula, 4

---

1 in *addidi* 3 vitare] vetare *Weymann* 8 illa *addidi* 11 usurpatione *Sich (L?)* insipientia *Sich (L?)* 11. 12 iniquitate *Sich (L?)* 13 ad] at *Sich in marg.* 14 illud] *incip. codd. omnes praeter L, incip. ed. Par* colere] pro colore *Par* quod est] quoque est *Par* quod etiam] quod *om. Sich* bono *AMB Par* est *om. Sich* 15 unius] unus *FAMB Par*, uno *Sich* unionis] uni onius *(sic) F*, unius *A Par*, unus *MB* fons] frons *AMB Par* his] hos *F*, hos enim *AMB Par* 15. 16. comparandus est *Sich (L?)*: comparandum *F*, comparandos *AMB Par* his comparandus est ⟨quis eorum⟩ *conicio* 16 qui se nimium] quis autem *F*, quis *AMB*, quibus *Par* superstitiosus *FAMB Par* adserunt] asserat *AMB Par* aut *om. Par* ei *scripsi*: eis *codd. edd.* 17 terram] terrena *LF Sich* 18 nomina] pronomina *LF Sich* posuere] pusuero *(sic) F* altera altero *F*: altero *om. codd. ceteri et edd.* igni *F* quidem] vero *A Par* 19 accendo *F*, accedendo *B* aërem] merum *F* 19. 20 suspenso *F* 20 proputando *LF Sich* 21 ad] aut *AMB Par* quantum] quoniam *Par* 21. 22 plantatorem. atque animalium *FAMB Par* 22 et quidem] equidem *AMB Par* sofitaruntur sunt *F*

elementa vero materies sine anima, ab se immobilis, artifici
5 subiecta ad omnes figurarum et qualitatum species. altera vero
quae apotelesmata vocant, solem, lunam, aliasque stellas, planetas
aut minus planetarum usque coelum ac mundum, ne ipsa quidem
ab se facta sunt, sed a quodam creatore perfectissimae disciplinae.
6 certe semideos alii colentes ignominia dignum; quonam autem
modo et mortalis idem sit et immortalis? omittam originem
erroris puerilis inconstantiae plenam, quam ausi sunt non sine
pernicie sua obicere beatis divinisque virtutibus, utpote mortalibus
uxoribus inamorantes convenerant totius vitii insontes et felices.
7 delubra quoque et simulacra, quorum materia lapides et ligna,
quae ante paullulum sine forma, ingenio artis incisa, quorum ger-
mana vel paria lavacrum uso vel pedum lavandorum aliisque in-
honestis usibus, quae tenebrarum, non luminis, ministerio cedunt.
8 Aegyptiorum proinde portenta nec meminisse melius, qui muta
animalia, non modo mansueta, sed etiam immanissima pro deorum
honore posuisse sublunaribus auris: de arida quidem leonem, un-
darum vero invicinissimum crocodilum, et de volatilibus milvum
9 aut aegyptiacam aucellam, ibin. haec intuentes substantiae carentia

1 sine] siue *Sich* immobili *Sich* 2 qualitatem *F* 3 apothelismata *Sich (L?)*, aposthelismamata *(sic) FAMB* planetas] planetae *AMB Par* 4 aut *Sich in marg.*: autem *codd.* minus planetarum usque] inter *AMB Par* usque] atque *conicio* ipsae *AMB*, ipsi *Par* quidem om. *LF Sich* 5 factae *AMB*, facti *Par* 6 ignomino *(sic) F* dignum] digni sunt *AMB Par*; dignum ⟨faciunt⟩ *conicio* quonam] quo *B Par* autem] enim *AMB Par (Sich in marg.)* 7 omittam originem] amor ignem *F*, denique huius originem *AMB*, denique in huius originem *Par* 8 erroris] eorum *conicio* quam ausi *scripsi*: quam visi *LF Sich*, qua usi *AMB*, qua nisi *Par* 9 sua] sui *Par* 10 inamorantes *scripsi*: immorantes *codd. edd.* vitiis *F* insontes] vi sonantes *Par* felices] felices arbores et *Par* 11 quoque] quaque *MB* simulachra *A*, symulachra *MB* materies *AM Par* 12 incisa] incirca *F* 12. 13 germana vel] germina vel *codd.*, germinalis *Par* 13 paria *corr. Sich in marg.*: patria *codd.* lavacro *A Par*, lavachro *MB* uso] usa *AMB*, usurpata *Par* lavandorum pedum *AMB Par* aliisque] alius quae *F* 14 usibus deputata *Par* 15 nec] vero *Par* qui] quam *FAMB Par* 16 mansuetas *F* 17 posuisse] posuere e *conicio* subluminaribus *F*, sublunalibus *AMB* leonem] bovem *Par* 17. 18 leone. mundarum *(sic) F* 18 invictissimum *AMB Par*, in vicinis suum *Weymann* crocodilium *F*, corcodrillum *AMB* 19 aut *om. LF Sich* aucellam] aut cellam *F*, autem *B*, auem *AM Par* haec videntes mente carentes *Par*

et escae egentia et ad edendum rapacissima et plena stercoris,
virulenta atque homicidas, variis subiecta morbis, nec tantum
naturali morti, sed etiam negatitio, venerantur, mites homines
immanissima et rationabiles minus rationabilia, et quibus propin-
quitas est ad divinitatem ne monstris quidem comparanda, ut
principes et domini obnoxia et famulosa suspicientes.

Sed hos quidem, qui non tantum eiusdem societatis sed etiam 10
proximantes sibi repleverunt verbositatis, sine medela permanere
dignum est intuitu mentis, qui praecipuus est sensuum portus,
obstrusos. dico autem non corporales oculos, sed animae, quibus
verum et mendacium directo cognoscitur. genus igitur religiosum, 11
semper cernere doctum substantialis culminis maiestatem, digne
pietati adnitatur commendari, sensibilem solem transgrediatur et
mundi huius inordinantiam deserat, ut ita ad perfectam beatitu-
dinem deducatur. ad vota namque religionis commeantes non 12
ex usitato nec ex mandato cuiusquam aut deprecatione, sed amore
caelesti rapiuntur, utpote debacchantes et more Corybantum prae-
sagantes, donec videant quod desiderant. hactenus pro amore 13
immortalis et beatissimae vitae iam se defunctos existimantes,
omissa temporali gleba dimisere substantias filiis aliisque cognatis,
spontanea voluntate ante tempus praehereditati, quibus autem

1 et escae] escarum *AMB Par* 2 virulenta *A Sich:* uerolentia *FM*, virulentia *B*, violenta *Par* homicidiosa *AMB Par* auariis *F* 3 naturali mortis *F*, naturalis mortis *AMB Par*, naturali morte *Sich* negatitio *LFA:* negociatio *MB*, fortuitae *Par* mites homines] minis hominis *F*, mites *om. AMB Par* 4 rationabilis *F* 5 quidem] quibus *FAMB Par* comparanda *scripsi:* comparandis *Sich (L?)*, corporati sunt *FAMB Par*, comparati *Sich in marg.* ut *om. FAMB Par* 6 principem et deum morti *Par* famulosa *Sich in marg.:* fabulosa *codd. edd.* suspicientes *scripsi:* suscipientes *codd. edd.* 7 societates *F* 8 si medella *(sic) F* 9 mentis] tamen *FAMB Par* portus *om. Par* 10 obstrusos *scripsi:* obstrusi *LF Sich*, obstruso *AMB Par* 10. 11 quibus ... cognoscitur] quae ... cognoscit *LF Sich* 12 substantiali *F* 13 adnitatur *scripsi:* adnititur *Par*, admittitur *codd. Sich* solem] onosolem *LF Sich* solem sensibilem *A* transgreditur *codd. edd.* 14 deserit *AMB Par*, deferat *F* 15 deducetur *F* 16 depredatione *F* 17 caelestis *F* ut pede uacantes *F*, utpote uacantes *AMB Par* coribantum *F*, choribantium *AMB* 17. 18 praesagientes *Par* 18 actenus *F* 19 exestimantes *F*, aestimantes *AMB Par* 20 demiserere *(sic) F* cognatis] cogitantis *F* 21 praehereditatis *AMB Par*

parentelae non sunt, proximis vel amicis admittunt; oportuit enim
oculatas divitias diligentes caecum relinquere censum his qui adhuc
14 mente caligant. Anaxagoram et Democritum Graeci decantant,
quod philosophiae cupidine pulsati pasturas ovium locupletes
massas suas permiserunt. miror huiusmodi viros etiam ipsos pecu-
niarum meliores fuisse; sed quanto meliores qui non pecudis posses-
siones dimiserunt, sed hominum penuriis subvenerunt, parentes
vel amicos ex inopia copiosos efficientes? et illud quidem non
integri consilii, ne furiosos dicam viros, quos tota Graecia praefert,
attamen ⟨hoc⟩ sobrium, cum sapientia superelevante moderatum.
15 quid enim amplius gerunt adversarii obsidentes? aut secant aut
excidunt contrariorum regiones, ut raritate necessariorum oppressi
prosternantur. in hoc Democritiani suos laesere consanguineos
manu factam suis pauperiem conficientes, non insidia utique, sed
16 ex improviso contempsere quod alteris ⟨prodest⟩. quanto meliores
esse credamus et mirabiliores eos, qui non minus philosophiae
integritatem superantes, munificentia pro tarditate usi, miseri-
cordiam desidiae praeponentes, dimisere substantias, non ad

---

1 parentela *F* admittant *F* 2 oculatas] occultas *AMB Par* caecum] celum *A* censum] sensum *Sich* his] iis *Par* 3 caligant *LA:* caligi. aut *F*, caliginant *MB* anaxagoran *B*, anagoran *FAM* 4 philosophiae] filius sophiae *F*, filiis sophiae *AMB Par* pulsatis *AMB* locupletas *FAMB* 5 promiserunt *B Sich (L?)* miror] mori *FAMB*, *om. Par* etiam] dicunt etiam *Par* ipsis pecuniis *AMB Par* 6 fuisset *F*, fuisse *om. AMB Par* sed *om. FAMB Par* quantum *FAMB* meliores sunt qui *AMB Par* non] non modo *Par* 7 sed et hominum *Par* 8 inopibus *Par* 9 praefert *LA:* praeferent *F*, defert *MB* 10 attamen] habent tamen *Par* hoc *addidi* superelevante *scripsi:* supereluente *FAMB Par*, superveniente *Sich* 11 gerunt *scripsi:* gerant *codd. edd.* obsedentes *F* aut secant] aut secata *F*, haut secata *AMB*, hanc sectam? *Par* 11. 12 aut excidunt] ut excidant *A*, ut occidant *MB*, ut excedaut *Par* 12 raritate] raditate *F*, ariditate *AMB Par* 13 Democritiani suos] democritionis uos *FMB*, democrationis nos *(sed* n *in* nos *in ras.) A*, remotionis loco. hos *Par* laesere] lese *F*, esse *AMB Par* 14 manu facta *LF Sich*, manifesta *AMB Par* pauperies *AM*, pauperie *Par* conficientes *Weymann et ego:* confidentes *(L?) FAMB*, confitentes *Sich Par* insidia] in desidia *AMB Par* 15 prodest *e. gr. addidi* melior *F* 17 munificentiam *LF Sich* 18 pro desidiae *F* substantia *F*, substantiam *AMB Par*

dissipandum, ut et aliis ⟨et sibi⟩ prodessent, illis pro copiositate, sibi
vero pro expeditione verae religionis, ne curae praediorum tempora
consumant nec pecuniarum sollicitudo deiciat; tempori autem
pepercisse quam optimum est, quoniam secundum medicum Hippo-
craten 'vita quidem brevis, ars vero longa'. hoc mihi videtur 17
etiam Homerus insinuasse paucis carminibus tertiae decimae rha-
psodiae: Mysos et Scythas equini lactis esores dicit iustissimos,
eosdemque abios appellat, hoc est sine vita; sollicitudo enim do-
mesticarum rerum iniurias parturire consuevit ipsamque iniquitatem
generare solet; iustitia vero propositi melioris est, secundum quam
naturales divitiae constant omnem sensum vanarum gloriarum su-
perantes. omissis enim possessionibus, iam ab nulla re decepti 18
recedunt impoenitibiliter, relictis fratribus uxore parentibus et
omni plurifaria propinquitate et amicitiarum societate ipsaque pa-
tria qua nati sunt et viri ⟨facti⟩, quarum consuetudo ponderosa
atque insidiosa est. transmigrant vero non in alteram civitatem 19
rursum, ut solent venditionibus subiecti servi infelicissimi, qui per
immutationem domini libertatem adipisci se sperant; omnis enim

---

1 dissipandam *M Par* ut et aliis] utiliis *F*, utilius *A Par*, utilibus *MB* et sibi *addidi* prodesse *FAMB Par* illi *Sich*, illis rati *Par* sibi *scripsi:* se *codd. edd.* 2 verae *Sich in marg.:* vanae *codd. Par.* ne] nec *LF Sich* praeliorum *AMB Par* tempore *AMB* 4 pepercisse *scripsi:* percisse *F*, percepisse *AMB*, parsisse *Sich*, consuluisse *Par* quam] quem *F* 4. 5 ipocraten *F*, ypocratem *AMB* 6 omerus *F* 6. 7 rabsodiae *AMB* 7 Mysos — iustissimos] μυσῶν τ' ἀγχεμάχων κὰι ἀγαυῶν ἱππημόλγων γλακτοφάγων *Sich* Mysos] musas *FAMB Par* scitas *FAMB* quini lactis essores *FAMB* dicit iustissimos *scripsi:* decitiuscisimos *FAMB*, demisissimos *Par* 8 eosdemque] vosdemque *F*, vos denique *AMB*, hos denique *Par* abios] ἀβίους *Sich* 10 quam *om. Sich* 11 vanarum] variarum *MB* 12 ad nullo re *(sic) F* decepti] detenti *AMB Par* 13 uxore] uore *F* 14 omni] omnium *Par* plurivaria *Sich (L?)*, pluripaYria *F* societates *LF Sich* 14. 15 ipsaque — viri om. *AMB Par* ipsaque patria *scripsi:* ipsas querales *(sic) F*, ipsosque lares *Sich* 15 qua nati *scripsi:* quanti *LF Sich* facti *addidi* 16 transmigrant vero non] transmigrationem *FAMB Par* vero *scripsi:* ergo *Sich (L?)* in altera civitate *codd. edd.* 17 rursum *Sich in marg.:* sursum *LF* rursum, ut] perquirere *AMB Par* 18 mutationem *Par* dominii *Sich* adipisci se sperant] adipiscere solent *LF Sich* (sperant *Sich in marg.*), sperant se adipisci *AMB Par*

civitas, etiam legibus perfoederata, perturbationis fons est, infinitis
rea conditionibus, quas non sustinebit, qui semel amori sapientiae
20 deditus evigilaverit. solent aliqui etiam extra muros commorantes
in hortis vel unicellulis casis solitudinem imitari, non fastidio
humani odii, sed pro disparilitate morum ⟨commixtiones⟩ vitantes,
dum inutiles eas et noxias esse cognoscunt.

21 Plurimis itaque locis orbis terrarum hoc invenitur genus;
provenit enim perfecti boni compotem esse non Graeciam ⟨tantum⟩
totumque Romanum solum, sed etiam barbariae partes; abundat
autem in Aegypto per loca quae legum castella vocantur, et prae-
22 sertim circa Alexandriam. undique optimi viri aptissimos saltus
elegerunt, ut patriae loco melioris compotentes immorentur religio-
nis. est optima regio altera super stagnum, quod Maria vocatur, col-
lis humilioris, spatiositas nimia pro tutela habitantium et aëris tem-
23 perantia provisus. munitionem enim castella vicina faciunt, tem-
periem vero aurae stagni maritimo situ adhaerente et vicino aequo-
re pariunt; stagni enim spissiores et pelagi leviores commixtae
24 sanabilem statum operantur. cellulae tamen universis valde hu-
milissimae * * * pro solis calore et aëris absconsione, nec proximae
sibi, ut mos est in oppidis — molestum enim et fastidiosum ama-

---

1 perturbationum *A Par* 2. 3 amori sapientiae deditus] amoris hac detibus *F*, amoris ardoribus *AMB Par* 4 in ortis *F* unicellulis] uni telluris *(L)F Sich in textu* 5 odii] commercii *Par* disparalitate *LF Sich*, disparitate *Par* commixtiones *e. gr. addidi*, turbas *add. Par* 6 et] set *F*
7 itaque] ita *F* 8 provenit] convenit *Sich in marg.* tantum *addidi*, modo *add. Par* 9 habundat *FA* 10. 11 prefertim *F* 11 undique] utique *Par* obtimi *MB* saltos *F* 12 ut] et *Par* patre *(sic) A* loco melioris] melioris loco *A*, meliora loca *LF Sich* (molliora *Sich in marg.)* competentes *B*, competentis *AM* immorentur *A:* immorantur *ceteri*
13 regio *Sich in marg.:* religio *codd. Par* Maria vocatur] maria uecur *F*, mari habetur *AMB*, pro mari habetur *Par* 13. 14 collis est humilis *Par*
14 spatiositatis nimiae *Par* tutela *recte Par:* cultela *AMB*, cultella *F*, cautela *Sich* et aëris] eteris *F* 15 provisa *conicio* 17 pariunt *recte Par:* parciant *LF Sich*, parciuntur *AMB*, pracitant *Sich in marg.* spissiores] spersiores *F*, sparsiores *AMB*, exparsiores *Par* commixta *Sich (L?)*, commixtam *F*, mixtae *AMB Par* 18 sanabilem] salubrem *Par* valde *om. AMB Par*
19 *lacunam indicavi* et aëris] eteris *F*, et aetheris *AMB Par* 20 sibi] sunt *Par* molestim *F*, molestum *ex* molestus *corr. A*, molestus *Sich (L?)* enim *om. LF Sich* fastidiosus *Sich (L?)*

tores etiam maximae solitudinis densas habere vicinitates —, nec
tamen longius sibi pro voto suae communionis, ut etiam, si latro-
num impetus contingat, alterutro auxilientur. singulis ergo habita- 25
culum est religiosum, quod Semnium vocant sive Monasterium, in
quo desolati modestissimae vitae sacramentis occupantur: non po-
tus illic nec cibus inducitur aut quodlibet pro corporis necessitu-
dine, sed leges sanctae et eloquia divina per choros prophetarum
dignis destinata praesagia, quibus ad puritatem disciplinae et inte-
gritatem pietatis animi eriguntur atque magnificantur. incessabi- 26
lem in se habent[es] dei commemorationem, ut etiam ipsis vi-
sionibus non aliud quicquam nisi splendores divinarum virtutum
caelestiumque imagines speculentur; plurimi etiam adhuc somno
detenti verba proferunt religiosa atque saluberrima sapientiae de-
creta. singulis autem diebus bis orare consueti, mane atque ves- 27
pere, oriente quidem sole eam sibi placationem a deo dari pre-
cantur, quae possit mentes eorum caelestis luminis largitate sagi-
nare, occasu vero, ut anima totius sensualitatis huius mundi li-
bera, in sua sede atque albo stabilita, veritati copuletur. inter 28
matutinum et vespertinum tempus proprio vacant exercitio, divi-
nis interpellantes Scripturis, scrutantes sapientiae titulos et disse-
rentes, scientes momenta oratoriae interpretationis pro existima-
tione absconsae naturae declarari. habent etiam tractatus virorum 29
antiquorum, qui huius consilii principes facti quam plurima pig-
nora diluendarum lectionum dimisere, quos utpote magistros imi-
tantes iisdem moribus gaudent voluntatis. nec tantum veritatis

1 vicinitatis *F* nec] habent *Par* 3 alterutro] mutuo *Par* ergo] enim *MB* 5 sacramentis] sacratissimae *FAMB*, sacratissimae exercitiis *Par* 6. 7 necessitate *F* 7 leges sanctae et eloquia divina] legis et eloquia divina *Sich (L?)*, legis scete loqui addiuina *F*, legere tantum et eloqui solent divina *AMB Par* 8 dignis] et hymnis *conicio* 9 animi] animis *Sich (L?)*, amnis *F* 10 habentes *codd. edd.* 12 caelestium *LF Sich* 14 bis] his *AMB* 15 placationum *F* 16 mentis *F* caelesti *LF Sich* 17 occasu vero *scripsi:* hac causa vero *Sich (L?)*, hoc causa uenti *F*, hoc auspicantes *AMB Par* ut] aut *F* 18 sedatque *F* 19 in tempus *F* vocant *F* 19. 20 divinas ... Scripturas *conicio* 21 momenta] momen *(in fine lin.) F*, nomen *AMB Par* 22 declarare *AMB Par* 24 dilucidandarum *A*, dilucidendarum *MB Par* 25 isdem *F*, hisdem *AMB Par* gaudent. Voluntatis *Sich* nec] non *LF Sich* veritatis] deitatis *Sich in marg.*

figuras explorant legentes, sed etiam cantica et hymnos in deum
30 multimodis metri et harmoniae sonis magnopere describunt. sex
quidem diebus semoti singuli apud se philosophantur nec limen
cellulae transeuntes neque e longinquo respicientes perdurant. sep-
timis autem diebus conveniunt pia concilii communicatione, secun-
dum aetates ordinanter considentes cum competenti habitu, dexteram
celantes supra pectus et gremia colli, sinistram vero leniter lumbis
31 remissam. his praesidens unus senior sectarum peritissimus, mitiori
aspectu, voce constantissima, sermocinatur cum rationabilitate atque
sapientia, non tortuositate verborum, ut solent causidici aut sophis-
tarum fallacia disputare, sed ipsius intellegentiae investigans veritatem,
quae non pinnis aurium resilit, sed per auditum in animam
cautius penetrat et permanet. silentio tamen alteri omnes aus-
cultantes suffragia non verbis, sed consensu mentis aut vultus
32 aut capitis motu referunt. hoc commune est Monasterium, quo
septimis adunantur diebus, duplici structura munitum: una virorum,
altera mulierum coetu discernitur; ex usu enim etiam feminae
33 sectantur eiusdem propositi fructum zelo deifico. medius autem
utrarumque cellularum paries tertio vel quarto cubito exaltatus,
vice thoracis aedificatus, reliquam altitudinem usque ad tectum
apertam habet, duabus hoc causis, ut et pudori feminini sexus

---

1 himnos *F*, ymnos *AMB* 2 metris *Sich* 3 limen] lionem *F* 4. 5 septem autem his in diebus *FAMB Par* 5 concilia *F* 6 aetates *om. FAMB Par* ordinanter] ordinarentur *F*, ordinationem *AMB Par* competenti] comparenti *FAMB* 7 vero] ligero *LF Sich* (liero *Sich in marg.*) 8 his *scripsi:* hic *LF Sich*, sic *AMB Par* praesidentes *F*, residentibus illis *AMB Par* unius *F* seniorum *Par* 9 constantis si *F*, constantissimus *Par* sermocinantur *F* 10 solunt *F* 10. 11 sofistarum fallatia *F* 11 investigans *scripsi:* investigatam *Sich (L?)*, investigantem *FAMB*, investigantes *Par* 12 pinnis] pruritu *Par* resilent *F*, resilet *MB*, resiliet *A* auditam *F* anima *FAMB* 13 penetrat et *scripsi:* penetrante *codd. Sich*, penetrans *Par* permanet silentio. tandem *(sic)* *FAMB Par* alteri] alterutrim *AMB Par* 13. 14 auscultantes] osculantes *FAMB Par* 14 consensum *conicio* 15. 16 qua septimis *Sich (L?)*, quas optimi *F* 16 instructura *AMB Par* 17 coetu] ceci *F* discernuntur *LF Sich* enim] autem *F* etiam *om. F* 18 praepositi *LF Sich* 19 pari ei *F* cupito *F* 20 aedificatis *F* 21 aper-m *LF Sich* duobus *F* pudore *F*

servetur reverentia et auscultatio sit facillima, nullo offendente
tractatoris responsa. abstinentiam praecipue pro fundamento cor- 34
dis dedicantes sequentes superaedificant virtutes. cibum aut potum
nemo eorum ante solis tangit occasum; lumini enim adiudicant
philosophiae indaginem, tenebris vero corporis necessitudinem;
admittunt adeo differentiora per diem, huic vero modicum noctis
tribuerunt. nonnulli tamen post triduum commonentur ad escam, 35
quibus maior disciplinae amor inhaesit. alii vero usque adeo in-
deliciantur sapientiae gremiis atque responsis locupletissimis, ut
etiam duplum tempus sustineant; denique vix post sex dies ciban-
tur, ex more iam instituti, utpote cicadae aëris haustus, quibus
⟨ni⟩ fallor eorum esuries praesonantia vocis lenitur. festivissimam 36
itaque ac sacratissimam diem septimam credentes praestantiori pri-
vilegio remunerantur, in qua post animae diligentiam corpus re-
ficiunt, tamquam oviculae, superfluis laboribus relaxati. cibantur 37
enim nihil exquisitum, sed panem vilissimum et sales pro pulmen-
tis, et ditiores ad escam hyssopo condientes utuntur; potus eis
aqua fontanea. quas enim imposuit miserabili ventri natura do-
minas humani generis, esuriem ac sitim, omnino despiciunt, non
pro blandimento quicquam requirentes, nisi haec utilissima, quo-
rum absque vivere non est. ita cibantur, ne esuriant, et bibunt,

---

1 osculatio *FAMB Par* 2 responso *AMB Par* 4 nemo] mense *F*, mensa *AMB Par* non tangit *AMB Par* lumine *Sich (L?)*, luminis *F* adiudicant *Par:* diiudicant *codd. Sich* 4. 5 philosophiae diiudicant *AMB (Par)* 6 adeo] Deo *A Par*, duo *MB* differentiora] differenti hora *Par* 7 tribuerent *F* tamen] tantum *Par* 8 adeo] ad ea *F* 8. 9 indelicientur *F* 9 gremiis *LA*: greminis *F*, germinis *MB*, quaestionibus *Par* 10 sustinent *LF Sich* vix] iuxta *F*, *om. AMB Par* 11 cicare *LF Sich* (cicala *Sich in marg.*) aëris haustus *om. AMB Par* aëris] eris *F*, quae eris *Sich (L?)*, aquae aëris *Sich in marg.* austus *F* 12 ni *om. LF Sich*, ni fallor *om. AMB Par* eorum *F:* quorum *Sich*, *om. AMB Par* praesonantia] propter sonantiam *AMB Par* 13 ac *om. LF Sich* praestantiori *scripsi:* praesentiori *codd. edd.* 14 diligentiae *F* 15 relaxatur *F*, relaxantur *AMB Par* 16 sale *AMB* 16. 17 propulentis *LF Sich* (opulenti *Sich in marg.*) 17 ysopo *FAMB* 18 mirabili *F*, mirabilis *AMB Par* ventri] venturi *F*, om. *AMB Par* natura] ventura *F* 18. 19 domina *Sich* 19 humano generi *Sich* esuriae ac sitiem *F* omni non *F* dispiciunt *F* 21 nec esurient *F*

ne sitiant, satietatem pro insidia animae atque corporis aspernantur.
38 indumenta tamen gemina: species una tegminis, altera per amictum
sine ornamento; remissior enim et expedita vel paratissima, ad
hoc tantum operata; tum simulatur et amictus frivolus humilita-
tibus mansionis. pro amphibolo pallio de pelle hiberno tempore
39 grossiore, aestate vero utuntur colobio. hoc modo sine typho im-
morantur per omnia, scientes supercilium mendacitatis initium,
veritatem vero simplicitatis amicam; manat enim utraque fontis
vice: ex mendacio enim plurifariae malorum species, a veritate vero
divitiae humanarum atque divinarum rerum.

40 Velim etiam communes convocationes eorum et hilariores in
conviviis mores edicere e diverso ponendo cetera convivia. illi enim
assiduo meraculo satiati, quasi non vino epotato, sed incitamento fu-
roris, aut quicquid peius per excessum animi inusitatum est aliquid,
crepitantes veluti canes indomiti exululant et resurgunt adversus
se, morsibus invicem laniantes, aliquoties et detondentes auricu-
las et nares dentibus desecantes; degustant et digitos aliaque
membra comedunt et re vera Cyclopis et Ulixis fabulam veram os-
41 tendunt, * * * et si quid crudelius est irrogantes. ille enim
inimicos verendos ulciscebatur, hi amicos et parentes: in ipso

---

1 pro desidia *AMB Par* 2 indumentorum *Sich* per amicus *(sic) F*, pro amictu *AMB Par* 3 et] uel *A* 4 tum simulatur] dum simulat *LF Sich* amicus frivolis *F* 5 amfibilo *F*, amphibilo *Sich* pallium *Sich* hiberna *LF Sich* tempore *om. LF Sich* 6 grossiorem *LF Sich* utuntur om. *LF Sich* cobolio *LF Sich (corr. in marg.)* typho] typo *AMB Sich Par*, tipo *F* 7 mendacitatis *Par:* mendositatis *codd. Sich* 8 veritatem *Par:* virtutem *codd. Sich* simplicitatem amicant *F* manat *scripsi:* manant *codd. edd.* 9 ex mendacio] emerdatio *LF Sich (*emendant *Sich in marg.)* 11 Velim] Velum *MB* 12 mores *Sich in marg.:* moras *codd.* edicere] seducere *FAMB Par* 13 assidue *LF Sich* meraculo *A Sich in marg. Par:* miraculo *LFMB* quasi] quae si *F* vino] uno *F* eputate *F* incitamento] incremento *FAMB Par* 13. 14 furoris] unius furoris *F*, vini furiosi *AMB* 14 est *scripsi:* ea *LF Sich*, om. *AMB Par* aliquid *delendum?* 15 exuluantur *FAM*, exululantur *B Par* 16 aliquotiens *AM* 17 desectantes *F* desecantes dentibus *A* aliaque] aliqua *LF Sich* 18 comedent *F* Cyclopis] cidopis *(sic) F* olixis *F*, Ulyssis *Sich* 18. 19 ostendit *F* 19 *lacunam indicavi* ille] illi *Sich* 20 verendo *LF Sich* ulciscabantur *LF Sich* hi] ii *Sich* ipso] ipram *(sic) F*, ipsam *AMB Par*

mensarum libamine nefanda operantur in invicem rabientes, pro foedere conubia infoederata gerentes et omnem speciem nequitiarum irrogantes; et qui poterant esse in melioribus luctatoribus, miserabile certamen exhibent: illi namque pro corona adipiscenda species gestant optimas pro victoria et laude exercitii, hi vero usque ad tenebras [peregrinando deveniunt.] * * *

Quantopere corrupta sit ac vitiose tradita versio Latina, facile intellegitur. plerumque codices in duas partes discedunt, quarum unam efficiunt codices *LF*, alteram codices *AMB*. sed *F* sat multis locis ab *L* (sive Sichardi editione) discedit et cum *AMB* communes habet lectiones. rursus *A* interdum ad memoriam alterius classis proxime accedit: cf. p. XXII, 3 caligant. XXII, 9 praefert. XXIII, 11 vanarum. XXV, 3 ergo. XXVII, 9 gremiis. XXVIII, 11 velim. XXIX, 4 illi. corruptelis mendisque nullus codex caret. aliquot locis etiam cognoscere licet, quomodo depravatio progressa sit in singulis codicibus: p. XXII, 12 raritate] raditate *F*, ariditate *AMB*. XXIII, 1 ut et aliis] utiliis *F*, utilius *A*, utilibus *MB*. ib. l. 4 pepercisse] percisse (*L?*)*F*, percepisse *AMB*. ib. l. 8 eosdemque] vosdemque *F*, vos denique *AMB*. XXIV, 13 Maria vocatur] maria uecur *F*, mari habetur *AMB*. XXV, 17 occasu vero] hac causa vero *L*(?), hoc causa uenti *F*, hoc auspicantes *AMB*. XXVI, 6 ordinanter] ordinarentur *F*, ordinationem *AMB*. XXVII, 4 nemo] mense *F*, mensa *AMB*. ib. l. 9 gremiis] greminis *F*, germinis *MB*. iam versio ipsa quanti sit aestimanda propter nimiam depravationem difficile est dictu. multis enim locis quid librariorum culpae quid interpreti tribuendum sit diiudicari nequit. velut p. XIX, 11 tristitiarum trepidantia (λῦπαι καὶ φόβοι). XX, 6 ignominia dignum. ib. l. 13 lavacrum uso (λουτροφόροι γεγόνασι). ib. l. 19 substantiae carentia (γεννώμενα). XXIV, 19 aëris absconsione (τὸν ἀπ' ἀέρος χρυμόν). item hic illic verba quaedam desunt,

1 mensarum *scripsi:* mensuram *codd. edd.* libamini *codd. edd.* nefanda *Par:* nefando *codd. Sich* operatur *F* 3 luctatoribus *Sich (L?)*: laetatoribus *FAMB Par*, luctatores *Sich in marg.* 4 illi] illa *MB* 5 species gestant optimas *AMB:* species gestum optimos *F*, spectiores gestiunt videri *Sich* victoriae *LF Sich* hi] ii *Sich*, hii *F* 6 tenebras] *desinunt LF Sich*, peregrinando deveniunt *add. AMB Par*

quae interciderint an ab interprete sint omissa dubitandum. ut p. XVIII, 6 ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος. XXIV, 19 πρὸς δύο τὰ ἀναγκαιότατα σκέπην παρέχουσαι. XXVIII, 19 ψωμούς, ἥ φησιν ὁ ποιητής, ἐπεσθίοντας ἀνθρώπων. aliis vero locis versio Latina nonnulla continet quae in tradito textu graeco desunt, ut interpres in exemplari suo plura legisse videatur. ut p. XXII, 4. 5 locupletes massas suas permiserunt (τὰς οὐσίας). ib. l. 17 munificentia pro tarditate usi. XXIV, 11. 12 aptissimos saltus elegerunt, ut patriae loco melioris compotentes immorentur religionis (καθάπερ εἰς πατρίδα ἀποικίαν στέλλονται πρός τι χωρίον ἐπιτηδειότατον). XXV, 25 nec tantum veritatis figuras explorant legentes (ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον). XXVII, 6 admittunt adeo differentiora per diem (τῷ μὲν ἡμέραν). interpretem graece non admodum doctum fuisse inde concludendum, quod saepius verba scriptoris male intellexit nec recte latine vertit. ut p. XIX, 6 benevolentia (προαίρεσις) philosophi de prima statim salutatione nominis (διὰ τῆς προσρήσεως). XXI, 12 verba βλέπειν ἀεὶ προδιδασκόμενον τῆς τοῦ ὄντος θέας ἐφιέσθω vertit semper cernere doctum substantialis culminis maiestatem digne pietati adnitatur commendari, quasi τὴν τοῦ ὄντος θέαν et pro ἐφιέσθω plura extitissent in exemplari graeco. ib. l. 14 mundi huius inordinantiam deserat (μηδέποτε τὴν τάξιν ταύτην λειπέτω). ib. l. 20 verba τὸν θνητὸν βίον, quae ad τετελευτηκέναι pertinent, vertit omissa temporali gleba. XXII, 16 non minus philosophiae integritatem superantes (χρησάμενοι μὲν οὐκ ἐλάττοσι ταῖς πρὸς φιλοσοφίαν ὁρμαῖς). XXIV, 9 totumque Romanum solum interpres de suo adiecit. XXV, 5 modestissimae vitae (σεμνοῦ βίου). XXV, 25 voluntatis (τῆς προαιρέσεως i. e. sectae). at vero graecum exemplar, quod interpres adhibuit, melioris notae fuisse vel inde apparet, quod optimae quaedam lectiones et codicis C et versionis Armeniae in versione Latina quoque reperiuntur. v. supra p. X. XII. atque uno quidem loco, quo codices graeci et versio Armenia manifesto corrupta verba scriptoris exhibent, versio Latina nobis emendationem suppeditavit: § 39 vulgo legebatur συνόλως γὰρ ἀσκοῦσιν ἀτυφίαν, εἰδότες τύφου μὲν τὸ ψεῦδος ἀρχήν, ἀτυφίας δὲ ἀλήθειαν. interpres latinus autem sic vertit: hoc modo sine typho immorantur per omnia, scientes supercilium mendacitatis initium, veritatem vero simplicitatis amicam. unde apud Philonem τῦφον μὲν τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας legendum esse

cognovit Conybeare, ego in textum hoc recipere non dubitavi. haec hactenus de versione Latina.

De opusculo περὶ βίου θεωρητικοῦ recensendo et emendando post Turnebum et Mangeium optime meritus est F. C. Conybeare, qui nobis editione sua (Philo about the contemplative life, Oxford 1895) viam quasi praemunivit. etenim codices graecos indagavit et fere omnes vel ipse contulit vel in usum suum conferendos curavit eorumque dignitatem aestimavit, versionem Armeniam e tenebris in lucem protulit, veterem versionem Latinam primus adhibuit, his subsidiis omnibus diligentissime usus textum constituit longe meliorem vulgato, verba scriptoris illustravit locis parallelis ex aliis eius libris copiosissime congestis, deinde commentarium adiecit doctarum observationum plenum, denique excursibus de Philonis doctrina et de Therapeutis genuinum esse opusculum *de vita contemplativa* demonstravit. equidem in textu constituendo plerumque eandem viam secutus sum quam praeivit Conybeare, nisi quod auctoritati codicis C et versionis Armeniae hic illic eum nimium tribuisse mihi persuasi, quare nonnullis locis ab eius sententia recedendum esse iudicavi. ut p. 46,2 φορητότερον scripsi, non ἀφορητότερον. 48,19 τοὺς πλησιάζοντας, non τοὺς πλησιάζοντας αὐτοῖς (cf. locos quos ipse Conybeare laudavit). 50,10 τοὺς χρόνους, non τοὺς χρωμένους, scripsi codices graecos fere omnes et versionem Latinam secutus ac testimonia Clementis Alexandrini et Ioannis Damasceni. 52,11 οὔτε δέ, non οὔτε γάρ, et ὥσπερ αἱ, non ὥσπερ. 53,11 φιλοσοφίαν, non νομοθεσίαν (cf. locos parallelos). 56,4 ἐπεὶ δὲ e fide codicis A recipiendum duxi, cum plerique codices et versio Armenia ἐπειδὴ praebeant. item 56,8 ἀπὸ λασίου δορᾶς pro ἀντὶ λασίου δορᾶς, deinde ἢ ὀθόνη, non ἡ ὀθόνη. 57,15 διαλύσεις, non διαλύσει. 58,7 μήτε ἰδόντες, non μήτ' εἰδότες, et ἀκούσαντες, non ἀκούοντες. 62,11 παραφύεται, non παραφύεσθαι. 65,11 πρὸς, non καὶ πρός. 65,20 ἄρτοι, non ἄρτος. 68,1 εἰς τὸ τρίτον μόνον e versione Armenia (?) recepit Conybeare, quod omnino sensu caret, ego εἰς τὸ ἔτι ἑψόμενον e codicum scriptura εἰς τὸ ἐποψόμενον restitui. 70,1 τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ ἔνθεν . . . ἀναχυθέντος scripsi, non τῆς μὲν ἔνθεν τῆς δὲ ἔνθεν . . . ἀναχυθείσης.

DE AETERNITATE MVNDI. Codices MUHP(L). titulum περὶ ἀφθαρσίας κόσμου recte tradunt codices UHP, falso περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως refert codex M. genuinum esse Philonis libellum adversus con-

trariam sententiam Bernaysii aliorum fusius demonstravit Franciscus Cumont in Prolegomenis editionis suae. codicum memoriae confusionem quandam ingeniosissime detexit ac pristinum ordinem libelli restituit Iacobus Bernays[1]). verba enim ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν — ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος, quae in Mangeii editionis pag. 492,10—497,8 leguntur, foliis nonnullis avulsis et deinde falso collocatis in archetypo locum suum mutasse intellexit et post verba τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον p. 502,34 Mang. transponenda esse demonstravit. idem anno 1876 nova collatione codicis M usus ab Hugone Hinck facta totius libelli peculiarem editionem translatione germanica addita curavit, in qua genuinum ordinem reduxit et multa vel codicis M auctoritate nisus vel suis coniecturis correxit[2]). sed cum ceterorum codicum (inprimis Vaticani 381) memoriam prorsus neglexisset, non omnia quae in votis erant exsecutus est. commentarium quoque conscripsit doctrinae plenum post mortem eius H. Useneri cura editum, quem imperfectum relictum esse valde dolendum[3]). post Bernaysium novam editionem paravit ampliore apparatu critico adhibito Franciscus Cumont[4]), qui praeter Hinckii collationem codicis M Eduardi Schwartzii collationibus codicum MUH et Dielesii collatione codicis P uti potuit ac de singulorum codicum fide in universum recte iudicavit. eosdem codices omnes denuo contulit Wendland, cuius collationes quam accuratissime cum Cumontii adnotationibus comparavi. editionis Bernaysianae de loctionibus codicis M errores quosdam et Cumontii de codicibus H et P errores Wendland iam correxerat in collationibus suis quas mecum communicavit. inter Schwartzii et Wendlandii collationes codicis Vaticani 381 (U) complures repperi discrepantias, de quibus a me rogatus W. W. Jaeger inspecto codice benignissime dubitationes meas sustulit. itaque ubicunque inter hanc et

[1]) Ueber die Herstellung des Zusammenhanges in der unter Philon's Namen gehenden Schrift περὶ ἀφθαρσίας κόσμου durch Blätterversetzung, Monatsber. der Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1863 p. 34—40 (= Gesamm. Abhandlungen Bd. I p. 283—290).

[2]) Die unter Philon's Werken stehende Schrift Ueber die Unzerstörbarkeit des Weltalls nach ihrer ursprünglichen Anordnung wiederhergestellt und ins Deutsche übertragen von Jacob Bernays (Abhandlungen der Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1876).

[3]) Ueber die unter Philon's Werken stehende Schrift Ueber die Unzerstörbarkeit des Weltalls (Abhandl. d. Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1882).

[4]) Censuram egerunt cum alii tum Th. Gomperz (Deutsche Literaturzeitung 1892, 11 sqq.).

Cumontii editionem de codicum scriptura differentia extat, in hac editione verum praeberi mihi credas velim.

Iam cum recensio huius libelli triplici memoria (M, U, HP) nitatur, nulla ita comparata est, ut sola pro fundamento accipi possit. nam et M et U et HP suas habent virtutes et propria ostendunt vitia, ut eclecticam quam dicunt rationem in hoc quoque libro recensendo adhibendam esse facile intellegatur. saepius codicum memoria in duas partes ita discedit, ut unam efficiant codices MU, alteram classis codicum HP. atque eiusmodi locis plerisque scriptura codicum MU sine dubio praeferenda est. extant vero sat multi loci quibus codices HP meliorem textus formam praebere non minus certum videtur. ut p. 72,1 θεὸν καλεῖν ἄξιον pro ἐγκαλεῖν ἄξιον, quae codicum MU scriptura e confusione similium litterarum $\overline{\Theta N}$ (i. e. θεόν) et ЄN orta est. 76,11 τῶν ante τὸν recte addunt HP, omittunt MU. 77,6 ὅτε HP, ὄντες MU. 78,11 ὧν om. MU. 79,7 αἰδοῦς HP, ἀειδοῦς vitiose MU. 83,12 τετάχθαι τὴν ... χώραν recte HP, τὴν om. MU. 87,13 νομίζοντας recte HP, νομίζουσαν MU. 91,22 φθίνειν recte HP, φθάνειν MU. 99,8 ἐξαναλωθείσης recte HP, ἐξαναλυθείσης MU. 103,8 χωλὴν recte HP, χολὴν U, σχολὴν ut videtur M. 113,2 ἀλογήσαντες recte HP, ἀναλογίσαντες U, ἀμελήσαντες M. quod ad singularem codicum M et U memoriam attinet, utrique codici aequa fere dignitas tribuenda videtur. uterque enim permultis locis sane corruptam textus formam prae se fert et rursus aliis locis verba scriptoris genuina tradit. atque in M quidem praeter menda et corruptelas interdum lacunas deprehendimus, ut in hoc quoque libello exemplum illud, quo librarius codicis M usus est, non integrum vel non satis dilucide scriptum fuisse existimandum sit. ut p. 77,16 omittit ψευσάμενος. 82,3 ὥστε. 87,15 ὥστε. 88,5 οὐδέν. 93,8 τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινή. 95,5 ὥστε. 100,5 ἀφ' οὗ — ἀπὸ φλογός (om. propter homoeoteleuton). 110,18.19 εἶθ' ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται. attamen haud paucis locis codex M solus veram lectionem servavit et ad textum scriptoris restituendum contulit. ut p. 72,11 ψυχαῖς pro εὐχαῖς. 79,12 ῥιπῇ pro ῥοπῇ. 89,4 ἀμήχανον δέ τι τούτων, ubi vulgo perperam legebatur ἀμήχανον δέ πῃ τοῦτον (sic HP), ἀμήχανον δ' ἐπὶ τούτων U exhibet. 91,10 τῶν ὅλων, ubi ceteri codices τῶν (post τὰ τῆς) omittunt. 92,16 ἀνθέων formam Atticam exhibet M pro vulgari ἀνθῶν. 97,5 διιδεῖν pro

δεῖ ἰδεῖν. 112,6 κενουμένου pro κινουμένου. 114,5 ὅσην pro ὅσον. 118,15 πρώτων pro πρὸ τῶν. perinde codex U, quamvis corruptus sit, nonnullis tamen locis egregias lectiones nobis suppeditavit. ut p. 74,8 ἐξαπολέσθαι pro ἐξαπολεῖσθαι. 79,7 τὸν ὁρατὸν (θεὸν recte supplevit Bernays) pro τὸ ὁρατόν. 82,10 ὃν pro ὤν. 84,3 τάξις pro κατά. 112,5 καθιζομένους, ubi M καθεζομένους praebet, καθιζομένους HP. 112,11 πιέζονται pro πιεζοῦνται.

Ad libros manuscriptos alterum artis criticae subsidium accedit Epitome (E), quae extat in centone Philonis nomine inscripto περὶ κόσμου. constat hoc opusculum medio aevo consarcinatum et primum ab Aldo Manutio anno 1497 in Aristotelis operum volumine secundo post Aristotelis qui fertur librum περὶ κόσμου editum, quod iam Budaeus non Philonis esse iudicavit, e duabus partibus, quarum priorem efficiunt frustula e variis Philonis libris congesta, posteriorem excerpta e libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου satis copiosa (inde a § 7). cf. quae dixerunt Wendland in Prolegomenis vol. II p. VI sqq. et Cumont in Prolegomenis editionis suae p. XXVII. cum editiones omnes inde a Basileensi a. 1533 ab Aldina penderent, Wendland tres libros manuscriptos opusculi περὶ κόσμου investigavit et contulit, eius collationes in textu libelli περὶ ἀφθαρσίας κόσμου recensendo Cumont adhibuit. equidem singulorum codicum lectiones a Wendlandio enotatas accuratissime rursus examinavi et Cumontii errores nonnullos tacite correxi. sunt autem codices hi:

a Vindobonensis philos. et philol. gr. 102 (a), chartaceus, formae maximae, foliorum 266, saec. XV, quo cum Plotini et Hermae Trismegisti scripta continentur tum fol. 218r Φίλωνος περὶ κόσμου.

b Vaticanus gr. 671 (b), chartaceus, saec. XV vel XVI, quo cum alia continentur tum fol. 213r Φίλωνος περὶ κόσμου.

r Vaticanus Reginensis gr. 123 (r), chartaceus, formae octavae, saec. XV vel XVI, foliorum 339, continet Aristotelis scripta quaedam, fol. 284r Φίλωνος περὶ κόσμου, tum Theophrasti opuscula.

Varias lectiones eas tantum in apparatum criticum recepi, quae ad illud exemplar libelli Philonei quo compilator usus est pertinere videntur, singulorum codicum scripturas admodum paucas enotavi, vitia manifesta prorsus omittenda existimavi. editio Aldina cum Reginensi (r) et Vindobonensi (a) magis consentit quam cum Vaticano (b), quem haud paucis locis incorruptam scripturam praebere videmus. ut p. 80,8 ἡ

ἀπαθὴς φύσις, non ἡ ἀ. φ. 81,19 δοκεῖ μὴ, non δοκεῖ μέν. 83,6 θεσμός, non δεσμός. 84,9 ἐξασθενεῖ δὲ, non ἐ. δή. 97,19 σώματα, non σώματος. 110,14 ἀπὸ ταύτης, non ἀπὸ ταυτοῦ. 115,13 ἐπεκλύσθη [1]). in vitiis quibusdam inter Reginensem et editionem Aldinam tantus extat consensus, ut Aldus vel ipso Reginensi, id si per aetatem codicis licet existimare, vel codice simillimo usus esse videatur. ut exempla afferam, p. 78,6 εἶναι om. r et Ald., habent a et b. 83,8 r et Ald. τὸ πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους praebent, a et b recte καὶ pro τό. 84,14 τὴν ὅλου διαμονήν r et Ald., τὴν τοῦ ὅλου διαμονήν b, τὴν τοῦ κόσμου διαμονήν a. 84,15 ἐπὶ μέρη r et Ald., ἐπὶ μέρους recte a et b. 84,21 ἀήττός (sic) ἐστι r et Ald., ἀήττητός ἐστι recte a et b. 85,3 γὰρ om. r et Ald., habent a et b. 85,13 ἐρευνῆς r et Ald. pro ἐρεύνης. 85,14 ἢ ὁμοίως r et Ald., ἢ ὅμοιος recte a et b. 98,2 ἐξαιρέτους r et Ald. pro ἐξαιρέτου. 109,1 κλάπτουσα r et Ald., βλάπτουσα a, κολάπτουσα recte b. 114,19 δυνάμει τε r et Ald. pro δυνάμει δέ. 116,10 ἡ δὴ Ἀτλαντὶς νῆσος r et Ald., ἡ δὲ Ἀ. ν. recte a et b.

Textus Philonei forma in E servata proxime accedit ad memoriam codicis U, quocum et corruptas et bonas lectiones E communes habet. ut exemplis utar, p. 75,12 ἀναλέγουσαν praebent U et E pro ἀναλύουσαν. 79,13 νοσήμασι pro νοσήσασι. 84,12.13 verba τοιοῦτον — πάντα om U et E. 99,16 οὐσίᾳ om. U et E. 108,7 πλεονεκτοῦν μήτε om. U et E. 114,13 verba μετέωρος ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα om. U et E. rursus meliorem quam ceteri codices praebent scripturam U et E p. 75,4 τῶν ὑστέρων. 80,12 τὰ πάντα μέρη, ubi ceteri πάντα omittunt. 97,19 λύεται (λύονται ceteri). 108,11 γῆς (τῆς ceteri). 110,11 χρῶνται (χρᾶται M, χρήσεται HP). 114,18 λυθέντος (λυθέντα ceteri). 117,20 μακραῖς (μικραῖς ceteri). neque vero desunt loci, quibus E genuinam scripturam nobis suppeditavit et ad restituenda scriptoris verba contulit. velut p. 80,6 ἀποδρᾶσα ex E recepi, cum codices MUHP vulgarem formam ἀποδράσασα praebeant. item 86,15 εἰκότα λόγον (quod olim conieceram) pro ἐοικότα λόγον. 99,24 ἐγκατειλῆφθαι iam Cumont recepit pro vulgata scriptura ἐγκατειλεῖσθαι. 105,2 ἔσται cum E scribendum esse apparet pro ἐστι et ἴδια γὰρ πυρὸς ταῦτα, ubi γάρ codices omittunt. item 105,4 ἐκπυρώσεως pro πυρώσεως. 113,21 τὸ

[1]) Itaque non recte fecisse nunc mihi videor, quod istis locis codicum Vindobonensis et Reginensis scripturam nota E significavi.

λεγόμενον pro τῶν λεγομένων. 114,4 ἄνω pro ἄνωθεν. 114,20 στεγανώτερον pro στεγανώτερα. 116,1 τῆς θαλάττης pro τῇ θαλάττῃ. exemplum igitur illud quod compilator adhibuit, quamquam cognatum fuit codici U, paulo melioris notae videtur fuisse. hoc quoque notandum confusionis illius, quam iam in archetypo codicum fuisse vidimus, in opusculo περὶ κόσμου nullum extare vestigium. nam in E verbis καὶ νόσῳ τελευτήσει (p. 80,16 huius editionis = p. 492,8 Mang.), omissis paucis verbis, statim succedunt verba ἐπειδὴ τοίνυν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς φθαρησόμενος (p. 80, 18 = p. 497,9 Mang.); tota autem particula quae in codicibus locum suum mutavit, verba dico ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν — Διογένης ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος (p. 89,11—97,3 = p. 492,10—497,8 Mang.), una cum antecedente sectione καὶ μὴν ἅπαντί τῳ κἀκεῖνο δῆλον — τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον (p. 86,17—89,11 = p. 500,44—502,34 Mang.) et subsequentibus verbis τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως — ἀκραιφνέστατος νοῦς (p. 97,3—6 = p. 502,34—39 Mang.) plane deest. videntur igitur ea quae in foliis illis avulsis et deinde falso transpositis leguntur in exemplo illo quo compilator usus est prorsus non extitisse, quare illa quoque quae cum ceteris tum non cohaerere videbantur excerptor praetermisit. idem exemplum altera quadam confusione liberum videtur fuisse. nempe enuntiatum illud, in quo Pindari de Delo insula versus laudantur (διὸ καὶ Πίνδαρος — αἰνιττόμενος p. 109,9—110,1), in codicibus falsum occupare locum post εἴωθεν ἀποβράττεσθαι (p. 110,6) recte cognovit Buecheler. compilator vero totam de Delo et Anaphe sententiam una cum Pindari versibus omisit, unde eum hos ab illa non seiunctos legisse verisimile fit. ceterum auctor opusculi περὶ κόσμου, etsi permulta in excerpendo praetermisit, ea quae excerpsit pleraque ad verbum transcripsit. raro verba scriptoris aliquantum immutavit: p. 76,6 pro τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν pia ratione ductus τὸ τοσοῦτον ἔργον θεοῦ scribere maluit. eadem de causa p. 79,6. 7 verba ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ὁρατὸν ⟨θεὸν⟩ αἰδοῦς omisit. 80,2.3 verba εἷς μὲν — εἰς αὐτὸν ἐξανηλῶσθαι admodum contraxit, cum scriberet εἷς μὲν καὶ ὅλος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. 82,7 συνεκράθησαν scripsit pro tradito συνεκράθημεν. 115,9. 10 pro verbis ⟨ἢ⟩ τὴν περὶ τὸν ἱερώτατον Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένην ἱστορίαν ἀγνοεῖτε ille scripsit ἡ περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένη ἱστορία ἀγνοεῖται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐλλογίμων et consulto ἱερώτατον omisit.

De textu huius libelli constituendo et corrigendo post Turnebum et Mangeium optime meriti sunt Iacobus Bernays et Franciscus Cumont. Bernays cum depravatum editionum priorum textum codicis M scripturis receptis correxit tum suis coniecturis egregiis emendavit. ut p. 73,11 verbis corruptis τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτερεύειν medelam attulit, cum ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων scribendum esse intellegeret. 74,2 ζῴων in ἐξ ὧν latere vidit. 79,7 θεόν addidit. 81,19 συνθείς correxit in συνείς. 89,9 verba χρόνος et κόσμος recte transposuit. 90,14 φράσεως pro ὁράσεως scripsit. sed cum nimiam fidem codici M tribueret, haud paucis locis erravit ac iusto saepius eius auctoritatem secutus est. Cumont ampliore apparatu critico instructus Bernaysii operam multis locis supplevit eiusque errores correxit, subsidiis criticis plerumque sano iudicio usus est et ipse corruptelas quasdam coniectura sustulit. nonnullis tamen locis et in praeferendis codicum lectionibus et in recipiendis virorum doctorum coniecturis ab eo discessi. velut p. 73,1 scripturam codicum (U)HP ἀγαπᾶν χρή, κἂν . . . ἀνευρίσκωμεν praetuli, Cumont Bernaysii exemplum secutus codicis M scripturam ἀγαπᾶν χρή, . . . ἀνευρίσκειν ἡμᾶς recepit. 82,6 haud recte οὐρανοῦ Cumont seclusit. 82,10 ὃν (scil. τὸν ἄνω τόπον) τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκε κεφαλή scripsi codicem U secutus, Cumont sine iusta causa memoria codicum neglecta ὥστε τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκεν ⟨ἐν⟩ κεφαλῇ scripsit; ἐπέχειν sine dubio i. q. occupare hoc loco significat, non i. q. morari vel resistere, ut Cumont adnotat. 85,12 ἄξιόν που βραχείας ἐρεύνης scripsit Cumont, ego traditam scripturam ἄξιον οὐ βραχείας ἐρεύνης retinui. 92,1 καταρθεῖσα Mangeii coniecturam Bernaysium secutus Cumont recepit, ego iustam codicum scripturam καθαρθεῖσα restitui. 103,2 Buecheleri coniecturam δεῖ τὴν (pro διττήν) a Cumontio receptam non necessariam esse iudicavi. 111,9 traditam scripturam ὕλης μονήν retinendam duxi, Cumont Useneri coniecturam ὕλης νομήν recepit.

Scribebam Vratislaviae
m. Aprili a. MDCCCCXIII.

L. Cohn

PROLEGOMENA

II

AD LIBROS
IN FLACCUM
LEGATIO AD GAIUM

De codicibus In Philonis mere historicorum libellorum textu recensendo codicibus CGMAH(L) usi sumus, qui iam in Prolegomenis voluminis primi et quarti accuratissime descripti sunt. et his quidem sex codicibus novum accrescit subsidium criticum codex O.

O nobis in hoc volumine audit codex Bononiensis graecus nr. 3568 bibliothecae Universitariae. est chartaceus, 160 foliorum, scriptus saec. XIV—XV (cf. Alessandro Olivieri in *Studi Ital. di filol. class.* III [1895] p. 435). priorem maioremque codicis partem (fol. 1—131) Iosephi complectitur *Bellum Iudaicum;* Philonis *Legatio ad Gaium* ab alio amanuensi exarata atque Iosephus orditur inde a fol. 132. cuius libri quae sit dignitas, quo sit cognationis vinculo cum ceteris libris in usum nostrum vocatis coniunctus, infra nobis fusius erit disserendum. codicem contulit Wendland.

De excerptis Priusquam vero de singulorum codicum virtute agamus, quorum ope utriusque opusculi textum recensuimus et constituimus, pauca nobis exponere liceat de excerptis, quotquot in codicibus miscellaneis, in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis, in gnomologiis, in Eusebii libris obviam fiunt.

a) in codice C Ac primum quidem in transcursu moneo in codice Parisino graeco 435 (C) tribus excerptis e libro II *de vita Mosis* desumptis (cf. vol. IV p. I) adiungi duo fragmenta (fol. 123^v), quae ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου deprompta esse manus quaedam diversa a librario qui codicem ipsum transcripserat in margine adnotavit: 1. οἷς ἰσχὺς οὐ πρόσεστι — κατορθοῦσιν (p. 120, 9—11). 2. τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι — ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ (p. 121, 24—26). valde vero dolendum

—

est, quod in hoc codice iam vetustate sua venerando haec duo tantummodo huius libri fragmenta sane brevissima tradita sunt.

Praeterea nominandus est codex Neapolitanus II C 32 = N (cf. vol. I p. LVIII, vol. II p. II sqq.), ex quo unum idque sat amplum excerptum nobis praesto fuit: ὁ μὲν δὴ Λάμπων — πλημμεληθεῖσαν (p. 145, 1—23). compilator codicis N, quem perpaucis locis — quattuor omnino sunt ex tanta mole — graecos titulos praebere monuit Wendland, huic excerpto, postquam tituli instar generalis praemisit verba (fol. 150) ἀπὸ τῶν τοῦ Φίλωνος ὅσα κρείττονά τε καὶ χρησιμώτερα, specialem praefixit titulum (fol. 152r) τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Φλάκκου (sic corrigas quaeso p. 145). codex N peculiares aliquot suppeditat scripturas partim iam primo obtutu mendosas et reiciendas (lin. 2 κατήγορος] κτήσεως. 9 ἔκγονος] ἔκμονος. 18 ἀπ'] ἐπ'), partim per se haud sane spernendas, sed ceterorum librorum lectionibus nequaquam praeferendas, veluti lin. 3 ἐχθρὸς εἰρήνης καὶ εὐσταθείας (εἰρήνῃ καὶ εὐσταθείᾳ ceteri, sed cf. 176, 9), lin. 9 παροινία (παροινίαι ceteri), 13 ἀθρόοι (ἀθρόως vel ἀθρόον ceteri), 18 ἐλθεῖν (συνελθεῖν ceteri). quae cum ita sint, ad textum emendandum nihil inde redundat lucelli nisi uno loco, lin. 18 τοῦ Φλάκκου ... κατηγόρουν, ut iam Turnebus correxerat soloecum illud ceterorum codicum τὸν Φλάκκον .. κατηγόρουν. et cum Cohn adstipulante Wendlandio demonstraverit scripturam codicis N tantum non ubique cum familia F conspirare, non est dubitandum, quin etiam *Flaccus* non ex alio codice ascitus sit ab excerptore (cf. vol. II p. V). hodie vero *Flaccus* cum aliis scriptis legitur quidem in codice F, sed in recentiore huius codicis parte, quae prorsus nullius est pretii, quippe quae a Iacobo Diassorino medio fere saeculo XVI ex Turnebi editione expleta sit (cf. vol. I p. XXV). b) in codice N

In Flor. Laur., i. e. florilegio illo, quod viginti quinque sententias Philoneas continet quattuor codicibus traditas (cf. vol. I p. LXIX, vol. II p. XIV), tria occurrunt excerpta ex *Legatione ad Gaium:* nr. 13. ἐγκρατείας τὰ ἐπίχειρα ὑγεία (τὰ δὲ ἐπίχειρα ἐγκρατείας μὲν ὑγεία codd.) — νόσος (p. 158, 14. 15). nr. 15. δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς [παραλῦσαι καὶ] παραγαγεῖν (p. 163, 2. 3). nr. 14. οὐδὲν βέβαιον τῶν ἐν ἔρωτι (βέβαιον δὲ οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι φίλτρων εἶναι) — ἀψίκορον (p. 167, 4. 5). excerptor igitur arbitrio suo alia verba traiecit, alia praetermisit. ad ipsum Philonis textum emendandum nihil inde lucramur. Flor. Laur.

Flor. Par. Flor. Par., i. e. florilegium codicis Parisini graeci 1168 (cf. vol. I p. LXVIII), duos praebet locos, quorum unum (nr. 9) ex *Flacco* p. 121, 24—26 desumptum iam ex codice C (cf. p. XXXVIII) novimus: τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη παρεισέρχεται (δίδοται codd.), ὁ δὲ ἐξεπίτηδες (δ' ἐξ ἐπιστήμης codd.) ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει προεαλωκότος (sic falso pro προεαλωκὼς) ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ. qui locus cum fere concordet cum Philonis codicibus, alter (nr. 29; sic scribendum pro 30) ex *Legatione* p. 164, 14—17 decerptus non tam verba quam sensum reddit: ἄξιον θαυμάσαι θάλασσαν (sic sine articulo) — ἀντιπέμπουσι.

De Sacris Parallelis (D) In Ioannis Damasceni Sacra Parallela (D) permulta ex utroque libro transiere excerpta, undecim ex *Flacco* (p. 120, 9—11. 121, 16—18. 24—26. 123, 12—14. 126, 15—17. 22—24. 140, 5—7. 144, 6—16. 145, 2—7. 148, 18. 153, 11. 12), ex *Legatione* triginta quattuor (p. 155, 4. 5. 11—13. 156, 13—17. 22—24. 158, 14. 15. 159, 1—3. 5. 6. 161, 26. 27. 162, 13. 14. 163, 2—4. 163, 22—164, 12. 14—17. 165, 6—14. 166, 24—26. 167, 4. 5. 168, 13—15. 171, 18. 19. 177, 12. 181, 15. 16. 183, 3—5. 190, 9. 17. 18. 191, 1—3. 24. 25. 194, 23. 24. 199, 1. 2. 200, 12. 201, 7. 8. 14—16. 206, 4—6. 208, 4. 5. 8—10. 214, 2. 3. 221, 8. 9. 223, 2. 3). atque omnes illas sententias, quas ex codice C, ex florilegiis Laurentiano et Parisino modo laudavimus, hic quoque deprehendimus. sat pauca eaque breviora fragmenta cum textu Philoneo ad verbum congruunt: p. 120, 9—11. 123, 12—14. 153, 11. 12. 156, 22—24. 159, 5. 6. 163, 2—4. 166, 24—26. 168, 13. 177, 12. 190, 17. 18. 199, 1; alia, ut fere fit in sententiis ex conexu suo evulsis, plus minusve sunt immutata, ita quidem ut compilator

1. pro uno verbo aliud synonymum substituat: p. 126, 23 ἀφορμήν (cf. lin. 13)] ὁρμήν. 145, 2 ὀχλικός, cf. *de sacr. Ab. et Ca.* § 50 vol. I p. 222, 7] ὀχληρός. 145, 3 συγχέειν (cf. 180, 4. 182, 8)] κυκᾶν (= G). 155, 4 ἄχρι] μέχρι. 158, 14. 15 τὰ δὲ ἐπίχειρα (hanc vocem in deliciis habet Philo, cf. p. 167, 2. 193, 25 et Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 105) ἐγκρατείας μὲν ὑγεία (cf. p. 175, 2 et Wendland in Mus. Rhen. N. S. LII 477)] ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγίεια. 161, 26 κολακείας γὰρ ἴδιον] κολάκων ἴδιον. 183, 3 ὁ εἰρηνοφύλαξ] ὁ τῆς εἰρήνης φύλαξ. 194, 23 φυλακτικοί] φύλακες. 206, 5. 6 ἐμπέφυκεν ἔρως μὲν τῆς πατρίδος, τῶν δὲ

οἰκείων νόμων ἀποδοχή] συμπέφυκεν ἔρως τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων ν. ἀ. 214,2 γάρ] τε,

2. vel orationis rotundandae gratia membrum quoddam sive adiciat: p. 155,12 τὰ ἐν φανερῷ καὶ ⟨τὰ⟩ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ ⟨ἀκέραιος⟩ φθάνει. 162,13. 14 τὴν αἰδῶ ⟨φασι⟩ μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς. 164,12 τὸν τῆς . . μεγίστης τέχνης ⟨πασῶν⟩ ἐπιστήμονα. 165,6. 7 ⟨βασιλεῦ δικαιότατε, quod quidem Mangeio ad sensum videtur necessarium,⟩ παραπεμφθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως. 181,15. 16 τὰς τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας . . εἰώθασι θεραπεύειν ⟨οἱ πλεῖστοι⟩. 191,1. 2 νεότης μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς . . κακὸν δύσμαχον ⟨γίνεται⟩,

3. sive desecet: p. 140,5 αἱ [τῶν] πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες. 140,7 ὧν ἄξιοι [τυγχάνειν = M] εἰσί. 144,14 ἧτταν [καὶ πενίαν] ἀδικωτάτην ὑπέμειναν. 153,11. 12 μαντικώτατον ἡ ἑκάστου ψυχή, [καὶ] μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις. 166,24 τοιοῦτόν [ἐστιν ἡ] εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις. 167,5 βέβαιον οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι [φίλτρων εἶναι]. 168,14 ἡγεμονία . . ἀνερίθευτος [ὀρθὴ] μόνη. 208,4 τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον [ἀγαθόν],

4. sive transponat: p. 144,8 ἔστι δ' ὅτε καὶ] ἔστι δὲ καὶ ὅτε. 191,24. 25 οἱ νόμοι τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις] τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις οἱ ⟨θεῖοι⟩ νόμοι.

5. hic illic grammatica constructio aliqua ex parte variatur, veluti sententia illa p. 159,1—3 ἀνεπόλουν γὰρ ὅσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται· λιμόν, πόλεμον, δενδροτομίας, δῃώσεις χωρίων, στερήσεις χρημάτων, ἀπαγωγάς, τοὺς περὶ δουλείας . . . φόβους sic redditur in D: ὦ πόσα καὶ ἡλίκα — φύεται· λιμός, πόλεμος (δενδροτομίαι om.), δῃώσεις χωρίων, στέρησις (στερήσεις coni. Mang. II 649) χρημάτων, ἀπαγωγαί, οἱ περὶ δουλείας . . φόβοι. quibus hos addo locos: p. 200,12 ἀκρίτους (cf. 139,25. 143,15) καταγνωσθῆναι χαλεπόν] ἀκρίτως (= A, cf. 130,10) καὶ καταγνωσθῆναι χ. 223,2 ἃ ἂν πρέσβεις ὑπομένωσιν] ἃ πρέσβεις ὑπομένουσιν.

Iam aliquot sequantur loci, qui ex sententiarum conexu dirempti maiores etiam passi sunt mutationes. p. 121,16 laudatur Flaccus exercens militum unumquemque, ἵνα μηδὲν ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζηται μεμνημένος, ὅτι τέτακται καὶ τὴν εἰρήνην διαφυλάττειν. en, quantum mutatus ab illo comparet locus in D: τῷ στρατιώτῃ (sic pro accusativo) οὐδὲν δεῖ ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ μεμνῆσθαι ἀεί, ὅτι τέτακται τὴν εἰρήνην φυλάττειν. quod vero ultimum

enuntiati verbum attinet, licet codex quoque G, quem plurimis *Flacci* locis unum genuinam memoriam servasse infra videbimus, refragantibus ceteris libris verbum simplex φυλάττειν exhibeat, tamen hoc loco his maior est habenda fides, praesertim cum paulo post p. 122, 2 τὴν εἰρήνην διεφύλαξε omnium codicum consensu sit comprobatum. alius quoque locus eiusdem *Flacci* — expresse praefixum est lemma Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον — adeo mutatam speciem prae se fert, ut Harris (*Fragments of Philo Iudaeus* p. 10) Philonem in Philone quaereret neque in superstitibus *Flacci* partibus reperiret: αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι οἱ ἐν τοῖς ματαίοις εὐφυΐαν ἐπιδεικνύμενοι, βραδεῖς μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι etc. at minime in deperdita quadam *Flacci* parte hic locus quaerendus est, quem vel Mangey (II 650) quasi ἀδέσποτον proferre videtur, si quidem Philo p. 126, 14, ut se gesserit plebs Alexandrinorum adversus Agrippam regem, his refert verbis: πῇ δὲ καὶ.. τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς εὐφυΐαν ἐπεδείκνυντο βραδεῖς — παιδεύεσθαι. neque minore libertate transformatum est illud enuntiatum, quo Philo p. 144, 22 Lamponis mores ita depingit: ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, cuius loco in D legis: ἐμπορία γὰρ αὐτῷ πλήθη (sic pro λήθη) τῶν δικαστῶν ὑπῆρχεν. p. 148, 18 sermo est de eis, οἷς ἔθος ταῖς ἑτέρων τύχαις σωφρονίζεσθαι, quae sententia plane immutatis verbis sic fertur in D: χρήσιμον ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς σωφρονίζεσθαι (sic D^K) vel χρήσιμον καὶ ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις σ. (sic D^V, cf. II 652 Mang.). p. 163, 20 sententia illa, qua imperator Gaius ipse coram a Macrone appellatur talibus dictis: σὲ δεῖ.. προφέρειν ἐπὶ τοσοῦτον.., ἐφ' ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις διενήνοχας, sic transvertitur in generale: τὸν ἡγεμόνα καὶ κύριον τῶν πραγμάτων τοσοῦτον χρὴ προφέρειν.., ἐφ' ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις τῶν ἄλλων διενήνοχεν. memoriter citatus esse videtur locus ille, quo agitur de mari admiratione digno p. 164, 14—17; magis enim verba reddi a compilatore quam sensum iam supra (p. XL) diximus.

Aliquot vero locis, ubi ex omnium Philonis codicum memoria verba quaedam sensu cassa sunt, ex D unice veram scripturam Philoneam recuperamus, veluti p. 144, 9 γράμματα pro πράγματα, quarum vocum in unciali scriptura similitudo saepius alibi quoque fucum fecit librariis, v. c. *de Abr.* § 60 vol. IV p. 14, 22 γραμμάτων Arm: πραγμάτων codd. *de decal.* § 140 vol. IV p. 300, 8 γραμμάτων] πραγμάτων AP. *q. omnis prob. lib. s.* § 95 p. 27, 5 γράμμασιν] πράγμασιν. p. 140, 6 τὰ δὲ παλίμ-

φημα καὶ ὧν ἄξιοι τυγχάνειν εἰσί voculam καί, quam ad unum omnes omittunt codices, ex D recepimus; eandem vero particulam p. 144, 12, quamvis omnium nitatur codicum auctoritate, expunximus. p. 144, 15 edidimus παρὰ τοῦ.. ἐπευωνίζοντος cum D pro παρ' αὐτοῦ.. ἐπευωνίζοντος, quod ex falsa vocum distinctione in omnes Philonis codices inrepsit. p. 163, 3 Philonis codices miro consensu habent μαχλάς, cum D (et Antonii monachi Melissa) μάχλος tradat, quae lectio haud scio an sit verior; nam eadem forma Philonis codicum fide comprobata est *de opif. m.* § 166 vol. I p. 58, 6 (μαχλάς edidit Cohn ex Wendlandii coniectura) et *de sacr. Ab. et Ca.* § 28 vol. I p. 213, 4. ceterum forma μαχλάς invenitur *de fuga et inv.* § 153 vol. III p. 143, 4, cuius opusculi memoria duobus tantummodo codicibus G et H nititur. quodsi quis hoc *Legationis* loco ambigere poterit, utrum Philonis codicibus an D maior sit fides habenda, quin p. 164, 9 τέρψιν δὲ καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον, quod in D legitur, unice verum et anteponendum sit codicum lectionibus καὶ ἡδονὴν μόνην vel μόνην καὶ ἡδονήν nemini erit dubium, qui Philonei dicendi generis saltem parvam habuerit scientiam. pronomen enim αὐτό a Philone saepe cum vocabulo μόνον ita coniungi, ut eius vim tantummodo augeat nec per se quicquam significet, rectissime observavit Cohn in editione sua speciali libelli *de opificio mundi* p. LIII (cf. etiam Aemil. Krell, *Philo* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, *die Echtheitsfrage.* progr. gymn. St. Annae, Augsburg 1896 p. 14 sq.). et exemplis quidem a Cohnio in medium prolatis: *de op. m.* § 66 vol. I p. 22, 1. § 84 p. 29, 17. § 170 p. 59, 21. *leg. alleg.* I § 8 p. 63, 9. *de post. Ca.* § 106 vol. II p. 23, 13. § 137 p. 30, 10. *de somn.* I § 29 vol. III p. 211, 7. *de Abr.* § 4 vol. IV p. 2, 5 haec addere liceat: *de spec. leg.* I § 97 vol. V p. 24, 10 ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ μόνον. *de aet. m.* § 138 p. 115, 4 τὰς ἀνασχούσας νήσους αὐτὸ μόνον. *in Flacc.* § 20 p. 124, 3 ἕνεκα προσχήματος αὐτὸ μόνον παραλαμβάνοντες. *Leg. ad Gai.* § 16 p. 158, 24 ἐκείνη (scil. ἡ νόσος) μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ (sic Turnebus codicum emendavit lectionem αὐτῷ) μόνον. § 197 p. 192, 6 σπινθῆρας αὐτὸ μόνον τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνιέντες. § 253 p. 202, 18 δεῖ δὲ χορηγιῶν οὐ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα συμμεμετρημένων αὐτὸ (sic correxit Mangey codicum scripturam αὐτῷ) μόνον. atque suo quidem iure Mangey p. 168, 14 τἆλλα πάντα κατορθοῦται ex D praetulit verbo simplici

ὀρθοῦται; est enim, nisi fallimur egregie, usitatius apud Philonem verbum compositum κατορθοῦν: cf. e. gr. *de op. m.* § 59 vol. I p. 19, 19 αἱ δ' ὧραι πάντα τελεσφοροῦσαι κατορθοῦσι. *in Flacc.* § 1 p. 120, 10 πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν. § 4 p. 121, 3 ὅσα μὲν περὶ λογισμοὺς καὶ τὴν τῶν προσοδευομένων κατώρθου διοίκησιν. denique p. 214, 2 lectio D memoria fulta ἀσθενέστεραι γάρ πως εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν γυναικῶν maiorem prae se ferre videtur probabilitatis speciem quam Philonis codicibus commendata .. εἰσι γνῶμαι γυναικῶν.

Alibi haec excerpta aliquantulum conferunt ad veram lectionem constituendam, ubi in lectionum varietate, quaenam sit praeferenda, dubius haeres. p. 126, 23 μέτεισι δ' ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα scripsimus cum MAD; ἐφ' ἕτερα, quod GH minus recte exhibent, scribendi ansam dedisse videtur vicinum illud ἀφ'. p. 163, 22 περὶ τὸν βίον reponendo articulo, quem excepto M omnes libri omittunt, calculum adicit D. p. 164, 4 ποιμένα τινὰ ex CGOD edidimus contra ceterorum codicum memoriam τινὰ ποιμένα. p. 208, 4 τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον ἀγαθόν vox ἡγεμόνος, quam D communem habet cum CG, in ceteris codicibus non sine magno sensus dispendio suppressa est.

Hic illic D peculiares suas praebet lectiones per se quidem dignas quae perpendantur; quibus ut posthabeamus Philoneorum codicum memoriam, a nobis impetrare non potuimus, etsi e. c. p. 156, 14 κυρίοις ὀνόμασιν ἀδυνατῶν ἐπιβάθρᾳ (ἐπιβάθραις D) χρῆσθαι pluralis numerus habeat quo commendetur, quippe qui praedicative referendus sit ad pluralem ὀνόμασιν; cf. *de confus. lingu.* § 2 vol. II p. 229, 21 τούτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις ὡς ἂν ἐπιβάθραις τῆς ἀθεότητος αὐτῶν .. χρῶνται. p. 145, 5 ὄχλον ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον ἐκ μιγάδων καὶ συγκλύδων ἡρμοσμένον edidimus, licet lectiones in D traditae πεφυρμένον et σὺν κλύδωνι ἠθροισμένον neque ex re neque ex verbis ullam habeant offensionem; sed cf. infra p. 151, 13 πλῆθος ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον. 177, 19 ὁ Ἀλεξανδρέων μιγὰς καὶ πεφορημένος ὄχλος. *de ebr.* § 113 vol. II p. 192, 19 μιγάδα καὶ πεφορημένον ὄχλον. § 198 p. 208, 12 πεφορημένος καὶ μιγὰς ὄχλος. *de migr. Abr.* § 152 p. 298, 9 (ψυχὴ) συμπεφορημένη καὶ μιγὰς ὄντως (cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LIII 11); frequenter etiam coniunguntur μιγάδες et σύγκλυδες, cf. *in Flacc.* § 4 p. 121, 8 μιγάδων καὶ συγκλύδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπισυνίστασθαι. *leg. alleg.* III § 187

vol. I p. 154,31 τῶν μιγάδων καὶ συγκλύδων καὶ πεφυρμένων ἀβουλεῖ τὸ πάθος ἄρχει. *de ebr.* § 36 vol. II p. 177,17 πρὸς πόλιν καὶ πολιτείαν συγκλύδων καὶ μιγάδων ἀνθρώπων . . μάλιστα ἁρμόττων. *de spec. leg.* III § 79 vol. V p. 171,21 συγκλύδων καὶ μιγάδων ἠθῶν ἀνάπλεῳ. p. 201,7. 8 in sententia τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπηχεῖν ἔοικε γνώμας ὁ θεός citanda in D (et ab Antonio) scribitur ὑπέχειν, sed nihil esse mutandum rectissime iam Mangey sensit; valde enim adamat hoc verbum Philo (cf. Krell l. c. p. 9): *de Abr.* § 73 vol. IV p. 18,10 νοῦς ἀόρατος . . ἔνδοθεν ὑπήχει ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν. § 102 p. 24,4 ἡ ἀρετὴ . . καλὰς ἐννοίας καλῶν πράξεων καὶ λόγων ὑπηχεῖ. *de Ios.* § 110 p. 84,13 ὑπηχεῖ δέ μοι καὶ ἐκλαλεῖ τὸ θεῖον. *de vit. Mos.* I § 281 p. 187,2 λέγω γὰρ ἴδιον οὐδέν, ἀλλ' ἅττ' ἂν ὑπηχήσῃ τὸ θεῖον. *de spec. leg.* II § 80 vol. V p. 106,9 ἣν (διδασκαλίαν) ὁ ἱερὸς λόγος ὑπηχεῖ. *de praem. et poen.* § 50 vol. V p. 347,5 ὑποβολέως ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος. § 55 p. 348,15 ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος τὰ λεκτέα τοῦ θεοῦ. *q. omnis prob. lib. s.* § 123 p. 35,12 ἔνδοθεν τῆς ψυχῆς τὸ ἐλεύθερον . . ὑπηχούσης.

Econtra minime est tacendum compilatorem et librarios ex mera neglegentia multos commisisse errores, quibus Philonis verba misere foedantur: p. 126,24 τι νεώτερον] τιμιώτερον. 140,7 πασχόντων] πάσχοντες. 144,6 προσεστώς] προεστώς. 164,5 λόγου] ζῴου. 183,5 καλόν] κακόν. 194,24 ἐθῶν] ἐθνῶν. 208,8. 9 τυγχάνουσι πρεσβείων] διπλάσια τυγχάνουσιν. 221,8 αἰτιᾶται κρινόμενον δικαστής] αἰτιᾶται δικαστὴς κρινομένου. quid? quod vel corruptelas quasdam D cum recentioribus peiorisque notae libris manuscriptis communes habet, sicuti p. 190,9 verba ἐθάδες γεγόναμεν κακοπραγιῶν neminem offendent, sed ἐνθάδε, quod D cum uno codice L suppeditat, omni caret sensu. at aliorum quoque codicum corruptelae etiam in D nobis obviam fiunt: p. 123,14 ἀνερεθίζεσθαι] ἀναιρεθίζεσθαι MD. 144,7 ἀπήλειφεν] ἀπείληφεν GAD. 161,26 εὐπραγίας (sic A)] εὐπραξίας CGOMHD. 164,16 ἀντεκτίνουσιν] ἀντεκτείνουσιν MHD. 165,12 προφέρειν] προσφέρειν MHD. uno quidem loco p. 201,14—16 pius monachus quidam Philonis sententiam perperam reddidit et ad deum, cuius nomen suo periculo interpolavit, rettulit, quae ad imperatorem Gaium referri vult auctor, ut taceam verba etiam quae praegrediuntur (ἀσφαλὲς γὰρ οὐκ εἶναι) perverse eis quae sequuntur addita enuntiatique clausulam (μὴ ἐναντιοῦσθαι), ut quae turbaret quem sibi

sciolus ille male sedulus finxerat sensum, plane mutilatam esse; haec igitur legis in D sub lemmate ἐκ τῆς αὐτῆς i. e. Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: οὐκ ἀσφαλὲς τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην ⟨θεὸν⟩ ἐκκαλεῖσθαι τὰ πράγματα. — quid vero lucremur ex excerptis in D servatis ad duorum operum titulos constituendos, infra nobis dicendum erit.

De gnomologiis. Iam transeo ad ea gnomologia sacroprofana, quae artissime cohaerent cum Sacris Parallelis, dico Maximi Confessoris Eclogas, Melissam Barocciauam, Ioannem Georgidem, Antonii monachi Melissam. in Maximi Eclogis (Migne, *Patrol. gr.* t. 91 cap. 26. 27) et in Melissa Barocciana fol. 102[r] et 134[r] (cf. vol. I p. LXVIII) binae comparent sententiae iam in D nobis obviae. altera etiam ex Flor. Par. nobis nota (p. 121, 24—26) desinit in verbis ὁ δὲ ἐξεπίτηδες (pro δ' ἐξ ἐπιστήμης) ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει, altera ex *Legatione* (p. 158, 14. 15) desumpta minus severe sese astringit verbis Philoneis quam Florilegium Laurentianum, ubi idem invenimus excerptum. quibus adde unam sententiam ex Ioannis Georgidis gnomologio petitam (p. 191, 1—3), quale traditur in codice Laurentiano VII (sic corrigas velim pro VIII) 15. huius quoque sententiae iam supra inter excerpta D mentionem iniecimus.

Horum gnomologiorum agmen claudat Antonii monachi Melissa, ubi quattuor occurrunt loci ad *Flaccum* pertinentes (120, 9—11. 121, 24—26. 123, 12—14. 140, 5—7), duodecim ad *Legationem ad Gaium* (155, 4. 5. 11—13. 158, 14. 15. 163, 2—4. 165, 6—9. 168, 13. 169, 7. 8. 191, 1—3. 199, 1. 2. 201, 7. 8. 208, 4. 5. 214, 2. 3). omnibus fere locis illis, quibus compilator solummodo Φίλωνος nomen sine scripti titulo praefixit, haud aliter atque in ceteris florilegiis modo memoratis forma textus Philonei cum Sacris Parallelis fere conspirat, id quod minime mirum est, „si quidem sententiae sacrae quotquot in eis exstant (quibus excerpta Philonea adiungenda sunt) ad unam omnes e Sacris Parallelis fluxerunt" (cf. vol. I p. LXIX). lectionis varietatem paucis locis animadverti: 140, 7 ἄξιοι] ἄξιον. 155, 5 πολιοί] παλαιοί. 163, 4 κολακικωτέρα] μαλακικωτέρα sive μαχλικωτέρα vel μαλακωτέρα. 165, 9 ⟨ἐν⟩ τῷ . . εὐεργετεῖν. 201, 7 ὑπηχεῖν ἔοικε γνώμας] ὑπέχειν (cf. p. XLV) γνώμας ἔοικεν. 208, 4 ἡγεμόνος] βασιλέως. novum accrescit excerptum Antonii excerptis illis iam memoratis: p. 169, 7. 8 δεσμὸς οἴκων ὀθνείων αἱ ἐπιγαμίαι τὴν ἀλλο-

τριότητα εἰς οἰκειότητα μετάγουσαι, quod Mangey in textum recepit pro verbo συνάγων omnium Philonis codicum fide firmato. sed iam Ernesti in *Nov. Actis Eruditorum* anno MDCCXLV publicatis, nr. IX 399 recte observaverat vocem συνάγων referri debere ad δεσμός, quod est verbum principale, idque etiam ex eo patere, quod sequatur οὗ λυθέντος. rectius Cohn ex ancipiti memoria συνάγων et μετάγουσαι Philonem μετάγων scripsisse ratiocinatus esse videtur, quod verbum fortasse hic sensui accommodatius est.

Inter antiquissimos textus Philonei testes hic quoque nominandus est Eusebius Pamphili, qui unum bene longum excerptum verbo tenus (κατὰ λέξιν) repetivit ex *Legatione ad Gaium*. legimus enim in eius *Hist. eccl.* II 6,1. 2 μετὰ δὲ τὴν Τιβερίου τελευτὴν Γάιον τὴν ἀρχὴν παρειληφότα (haec alludunt sine dubio ad *Leg. ad Gai.* § 8 p. 157,1 τίς γὰρ ἰδὼν Γάιον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν) πολλὰ μὲν εἰς πολλοὺς καὶ ἄλλα ἐνυβρίσαι, πάντων δὲ μάλιστα τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος οὐ σμικρὰ καταβλάψαι· ἃ καὶ ἐν βραχεῖ πάρεστι διὰ τῶν αὐτοῦ καταμαθεῖν φωνῶν, ἐν αἷς κατὰ λέξιν ταῦτα γράφει· „τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ τοῦ Γαΐου περὶ τὸ ἦθος ἦν ἀνωμαλία — ἵνα Διὸς Ἐπιφανοῦς Νέου χρηματίζῃ Γαΐου“ (§ 346 p. 218,13—20). textus forma prorsus congruit cum Philonis textu, nisi quod pro vulgata scriptura ἀφείς substituendum est ἐφείς ex Eusebio et Philonis codicibus MH. praeter illum locum supra memoratum (*Leg. ad Gai.* § 8) *Flacci* quoque quod hodie legimus initium δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, σύμπαν μὲν ἀδικῆσαι τὸ ἔθνος ὥσπερ ἐκεῖνος ἄντικρυς οὐ δυνηθείς (cf. etiam § 116 οὓς [τοὺς Ἰουδαίους] ἄρδην ἀφανίσαι διεγνώκει) aliqua ex parte innuere videtur Eusebius, cum *Hist. eccl.* II 5,7 scribit ἱστορεῖ Σηιανὸν .. ἄρδην τὸ πᾶν ἔθνος ἀπολέσθαι σπουδὴν εἰσαγηοχέναι. expressis denique verbis Philonem testem (cf. p. 210,6) Eusebius citat *Dem. ev.* VIII 123 αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ ὁ Φίλων συμμαρτυρεῖ etc. De Eusebio

His iam praemissis de locis memoriae quae dici adsolet indirectae quotquot nobis innotuerunt ad singulos transgrediamur libros in altera huius voluminis parte editos.

IN FLACCUM. Codices MAGH(L). in libelli huius titulo multum discrepant codices manuscripti; sed hic quoque simplicissimum quidque verissimum esse videtur. cum enim codices MH(L) brevissimum prae

se ferant titulum εἰς Φλάκκον, quo nihil fere de libelli argumento proditur, in G comparet inscriptio Φλάκκος ψεγόμενος, quam legimus etiam in Photii Biblioth. cod. 105 ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ λόγος οὗ ἡ ἐπιγραφὴ Γάιος ψεγόμενος καὶ Φλάκκος ἢ Φλάκκων ψεγόμενος. quid sibi velit monstruosum illud Φλάκκων non adsequor; nam ut Photium ipsum Φλάκκων pro nominativo posuisse putem, animum inducere non possum. immo vero sciolus quidam, cum voce ψεγόμενος ad prius Φλάκκος relata iam nullam inter hos duos titulos differentiam videret, ineptissime Flacci nomen in Φλάκκων depravasse videtur. Photium igitur huius libelli titulum aut simpliciter Φλάκκος aut Φλάκκος ψεγόμενος notasse eo mihi veri similius est, quod reapse brevissima illa inscriptio cum in codice N occurrit (p. 145,1 ἀπὸ [sic corrige pro περὶ] τοῦ Φλάκκου) tum luculentissimo Eusebii testimonio comprobatur in *Chron.* II 150 ed. Schoene: Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ λόγῳ Φλάκκῳ, quod sic transtulit Hieronymus: *refert Filo in eo libro qui „Flaccus" inscribitur.* multo amplior eaque ipsa de causa suspectior tituli forma extat in A: ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον ἤτοι περὶ προνοίας. priorem huius tituli partem (ἱστορία — χρήσιμος) non a Philone, sed a librariis male sedulis profectam esse vel caeco perspicuum est; alter vero περὶ προνοίας — sic alium inscriptum esse librum Philoneum, cuius translatio Armenia solummodo ad nos pervenit, non est quod moneam — inde originem traxisse videtur, quod Philo plus semel in hoc scripto de dei providentia verba facit, cuius exemplum sit ipsius Flacci finis miserabilis, quo deum Iudaeos oppressos ulcisci atque tueri demonstretur; cf. § 125 τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ προνοίᾳ συμβῆναι. § 170 βασιλεῦ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, οὐκ ἄρα τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἀμελῶς ἔχεις, οὐδ' ἐπιψεύδονται τὴν ἐκ σοῦ πρόνοιαν. § 102 θεός . ., ᾧ μέλει τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, . . λαβὼν οἶκτον ἡμῶν. § 104 ἐπὶ δὴ τούτοις ἤρξατο κονίεσθαι κατ' αὐτοῦ ἡ ὑπέρμαχος μὲν καὶ παραστάτις ἀδικουμένων τιμωρὸς δ' ἀνοσίων καὶ ἔργων καὶ ἀνθρώπων δίκη. § 107 Φλάκκῳ . . προϋπήντησεν ἡ μισοπόνηρος δίκη ταῖς ἀμέτροις ὑπερβολαῖς ὧν ἠδίκει καὶ παρηνόμει δυσχεράνασα. § 115 ἔδει ἀφ' ἑστίας ἄρξασθαι τὴν δίκην κατὰ τοῦ μυρίους ἀνεστίους οἴκους οὐδὲν ἠδικηκότων ἀνθρώπων ἐργασαμένου. § 121 παιᾶνας ἐξῆρχον εἰς τὸν ἔφορον θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. § 146 ταῦτ' ἐμήχυνα . . τεθαυμαχὼς τὴν ἔφορον τῶν ἀνθρωπείων δίκην. § 191 τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευ-

δεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπικουρίας τῆς ἐκ θεοῦ. eademque de dei providentia sententia cum saepius recurrat in *Leg. ad Gai.* (§ 3 ἄπιστοι γεγόνασί τινες τοῦ προνοεῖν τὸ θεῖον ἀνθρώπων. § 220 θεοῦ μοι προνοίᾳ δοκῶ τὴν χεῖρα τῶν ἀδικουμένων ἀφανῶς ὑπερέχοντος. § 336 προνοίᾳ δέ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πάντα ἐφορῶντος καὶ σὺν δίκῃ πρυτανεύοντος θεοῦ), haud scio an non eodem iure περὶ προνοίας quasi alter titulus *Legationi ad Gaium* adscribi potuerit. iam desecto initio ac fine huius tituli iusto amplioris nihil restat nisi τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον, quem primitus genuinum titulum fuisse Ioannis Damasceni testimonio confirmatur, qui omnino quinque locos ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον, unum ἐκ τῶν πρὸς Φλάκκον citat. frustra igitur Mangey κατὰ τοῦ Φλάκκου olim scriptum fuisse in A suspicatur; nam praeterquam quod eius coniectura repugnat Ioannis Damasceni auctoritati, scriptura κατὰ τὸν Φλάκκον ne ex re grammatica quidem ullam habet offensionem. praepositiones enim κατά et πρός vel εἰς Φλάκκον idem significant, quod in Eusebii *Chron.* ad a. Abr. 2055 ad graecum titulum accommodatum sic redditur: *Philon in eo libro quem ipse „ad Flacum“* (i. e. *mit Bezug auf*) *scripsit.* atque eadem notio inest praepositioni περί, quam in citatione codicis C (p. 120, 9 ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου) invenimus.

Librum *in Flaccum* non integrum nobis esse servatum extra omnem dubitationis aleam positum est. ac primum quidem ipsa externa huius libelli species, cuius ambitus solito minor est, huic opinioni quam maxime favet. accedunt vero alia argumenta ex sententiarum conexu petita, qua de re uberius egit L. Massebieau, *Le classement des oeuvres de Philon* (Bibl. de l'école des hautes études. Sciences religieuses. Vol. I. Paris 1888) p. 65 sqq. et Cohn, *Einteilung und Chronologie der Schriften Philos* (Philol. suppl. VII [1899]) p. 421 sqq. iam ex primis quae nunc legimus *Flacci* verbis: δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, quibus auctor sine ulla praefatione abrupte in narrationem ipsam cadit, haud immerito conclusit Dahl in *Chrestomathiae Philonianae* suae volumine altero p. 3 istum libellum esse non nisi partem libri maioris, quo et de aliorum, certe Seiani, iniuriis, quas Iudaei perpessi essent, ageret Philo. et voculam καί quam in ultimo huius opusculi enuntiato legimus: τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευδεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπι-

χορίας τῆς ἐκ θεοῦ referri ad eam partem deperditam, qua Seiani iniuriae in Iudaeos eiusque exitium expositum fuisset, rectissime iam monuit Ernesti l. l. p. 396; suo igitur iure Dahl hanc voculam, quae nec Gelenii nec Mangeii versione exprimeretur *(haec sunt quae Flaccus pertulit)*, minime esse praetermittendam censuit. sed alio quoque loco relegare videtur lectores suos Philo ad eam quae temporis iniuria intercidit libelli partem. postquam enim Flaccum Iudaeorum senatores foedissime flagellis caedi iussisse narravit, eius facinoris magnitudinem etiam *alibi* declaratam esse adiungit: § 76 ἧς ἐπιβουλῆς τὸ μέγεθος ἐξελήλεγκται καὶ δι' ἑτέρων. quodsi pro certo diiudicari non potest, utrum Philo de illa flagellatione in ea *Flacci* parte, quae memoriae non est prodita, an in alio quodam scripto egerit (cf. Massebieau p. 67 et Ferdinand Delaunay, *Philon d'Alexandrie. Écrits historiques. Influence, luttes et persécutions des Juifs dans le monde Romain.* Paris 1867. p. 227), certe expressis verbis ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis (D^C fol. 111^r D^P fol. 68^v D^V p. 349; cf. I. B. Pitra, *Anal. Sacra* II 310. Harris p. 10) et in Maximi Eclogis cap. 45 sine lemmate (cf. Tischendorf, *Philonea* p. 154) citatur hic locus, quem in *Flacco* frustra nos quaerere iam adnotavit Mangey II 649: οὐκ ἔστι παρὰ θεῷ, οὔτε πονηρὸν ὄντα ἀπολέσαι τὸν ἀγαθὸν μισθὸν περὶ ἑνὸς ἀγαθοῦ μετὰ πλειόνων κακῶν πεπραγμένου οὔτε πάλιν ἀγαθὸν ὄντα ἀπολέσαι τὴν κόλασιν καὶ μὴ λαβεῖν αὐτήν, εἰ μετὰ πλειόνων ἀγαθῶν ἕν τι γένηται πονηρόν· ἀνάγκῃ γὰρ ζυγῷ καὶ σταθμῷ πάντα ἀποδιδόναι τὸν θεόν. hoc igitur fragmentum in deperdita *Flacci* parte locum habuisse certum est, cum aliud, quod Harris aliique in superstitibus *Flacci* partibus non invenerant (cf. p. XLII), licet satis commutata specie ibidem agnoscatur (p. 126,15—17).

Iam si ad instrumentum respicimus, quod libri manu scripti ad constituendum textum suppeditent, nullus est horum quattuor vel quinque librorum, quem ubique sequi liceat, sed modo hinc modo illinc decerpendum est, quod a scriptore profectum videri possit, saepeque etiam contra libros omnes restituendum, quod corruptum esse loquendi usus et ratio arguit. et melioribus quidem textus testibus adnumerandi sunt MAG, peioribus H(L), sed ita quidem, ut illi discrepare magis inter se quam alii alios superare videantur. iam quod ad codicem G attinet, non totus *Flaccus* in eo traditus est, sed maior hiscit lacuna inde a

verbis ἥν τε παρὰ γονέων ἐκληρονόμησε (p. 147,15) usque ad Γάιος δὲ τὴν φύσιν ὠμόθυμος ὢν καὶ ἀκόρεστος ἐν ταῖς τιμωρίαις οὐχ ὥσ(περ p. 152,18). in verbis enim τῆς τε γὰρ οὐσίας ἁπάσης εὐθὺς (p. 147,14) desinit fol. 223ᵛ, in cuius margine infimo manus quaedam secunda adscripsit ἐξίσταται, foliumque 225ʳ quod incipit a verbis (ὥσ)περ ἔνιοι μεθίετο τοὺς ἅπαξ κολασθέντας (p. 152,18) rursus ab alio quodam librario exaratum est, qui etiam in *Legatione ad Gaium* transcribenda desudavit. folium igitur 224, quod, ut est codicis forma maxima, caperet ea quae nunc desiderantur, vacuum relictum est. in ceteris vero partibus, quae integrae ad nos pervenerunt, sat multas lectiones egregias uni codici G debemus. ut aliquot afferam exempla, p. 120,8 vulgatae lectioni τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐπὶ τοὺς (τοὺς om. G) πανταχοῦ, quae per se non esset temptanda, praeposuimus cum codice G τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐπὶ ὤ ν τοὺς π α ν τ α χ ο ῦ π ά ν τ α ς, quam dicendi figuram mirum quantum adamat Philo, cf. p. 158,24 ἐκείνη μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ μόνον, ἡ δὲ τῶν πανταχοῦ πάντων. 165,1 πρυτανεύειν τῶν πανταχοῦ πάντων. 172,4 μεταβάλλεις τά ἡδέα .. πρὸς ἀηδίας .. τοῖς πανταχοῦ πᾶσι. 183,26 ἔχοντες .. τοὺς πανταχοῦ πάντας ὁμογνώμονας. 185,11. 192,11.12. 193,18. 195,11. 223,7. — p. 120,12 nomen illius praefecti, qui Flaccum praecesserat in Aegypto administranda, in omnibus codicibus traditur Σεβήρου excepto G, qui βήρου exhibet; quod licet nihil significet, tamen nobis ansam dat veram nominis formam Ἰβήρου eliciendi, quam ex Dione Cassio LVIII 19,6 novimus, ubi ille Καισάρειος i. e. *Augusti libertus* vocatur, cui *Hiberi* nomen re vera convenientius est, cum *Severi* nomen ad ingenuos solummodo pertinere videatur. adde quod in scriptura unciali et continua, quam in archetypo codicis G usurpatam fuisse probabile est (ΤΗΝΙΒΗΡΟΥ), littera I praecedente N facillime evanescere potuit, nomen autem *Severi* in graeco non Σεβήρου sed Σεουήρου (cf. lin. 4 Ἀουίλλιος: *Avillius*) transcribendum erat. — in alius quoque nominis proprii forma constituenda codicem G secutus sum: p. 136,1 Philo commemorat centurionem quendam, Κάστον ὄνομα; sic scribit G (et H), Κάστορα A, in codice M hae duae voces desunt. quamquam *Castoris* quoque cognomen civibus Romanis inditum fuisse concedendum est — Plinius, *Nat. hist.* XX 174. 244. 261. XXIII 166. XXV 9. XXVI 51 laudat *Antonium Castorem*, aequalem suum —, tamen Κάστον hoc loco ut lectionem diffici-

liorem praeferendam esse putaverim. *Castoris* enim semidei nomen utpote usu tritissimum scribenti sponte in mentem et in calamum venisse videtur, licet *Casti* cognomen alias frequentissimum fuerit; cf. Plut. *Crass.* 11, ubi Κάστος, dux Crassi, memoratur, et Klebs, *Prosopogr. imp. Rom.* I 319, ubi quinque viri hoc cognomine cognominati producuntur: *L. Artorius Castus*, *L. Fulvius Castus*, *Iulius Castus*, *M. Tineius Ovinius Castus*, *Valerius Statilius Castus*. — p. 126, 24 προσεπεξεργαζόμενος genuina procul dubio est lectio, quae ex duabus scripturis προσεξεργαζόμενος M et προσεπεργαζόμενος AH (προσαπεργαζόμενος D) nobis conflanda fuisset, vel si non esset tradita in G. cumque p. 138, 19 codices similiter titubent inter

ἂν

παρεγνωσμένου MA, παρεγνωσμένου H, πανεγνωσμένου (sic) L, παρανεγνωσμένου, quod G praebet, unice verum esse luce clarius est. ac duplicis huius memoriae alia quoque ultro sese offerunt exempla: p. 216, 6 ἀγρίππαν ἠξίωσε MA: ἀγρίππα CGO, ἠξίωσε H. 216, 8 τῷ τῆς CGO: τῷ MH, τῆς A. sic ex variarum lectionum quasi commixtione hic illic genuina lectio enucleanda est: p. 129, 27 οὐ δόξουσιν ἀδικεῖν GMH: οἶδε δόξουσι μὴ ἀδικεῖν A; οὐ δόξουσι μὴ ἀδικεῖν probabiliter coniecit Cohn. 137, 20 ὅπλα ὅσα scripsi: ὅπλα G, ὅσα MAH. 147, 24 τὴν τοῦ scripsi: τὴν AH, τοῦ M (deest G). 167, 12 τοὺς τοῦ scripsi: τοὺς COMAH, τοῦ G. 169, 8 μετάγων Cohn: συνάγων codd., μετάγουσαι Anton. (v. p. XLVII). 176, 9 ἧς ἐχθρὸς μὲν ἦν ἕτερος, ἑταῖρος δὲ πολέμων] ἕτερος ἑταῖρος Mangey: ἕτερος CGOL, ἑταῖρος MAH. 177, 23 καταχρατηθέντας scripsi: καταχριθέντας C, χρατηθέντας GOMAH. 189, 1 ἄρα ἔτι Turnebus: ἄρα CGOMA, ἔτι H. 191, 8 τίς ἐστιν ὁ Turnebus: τις ὁ GM, ἐστιν ὁ C, τις OH, τις καὶ A. 193, 12 ἀκμῇ μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας] ἀκμῇ CGO: ἐν ἀρχῇ MAH; ἐν ἀκμῇ recte scripsisse videtur Matthaei, cf. 171, 24 ἐν ἀκμῇ τῆς πρώτης ἡλικίας et 201, 22 ἐν ἀκμῇ τὸν τοῦ σίτου καρπὸν εἶναι. 208, 14 διὰ τὸ ἕδος τοῦ ἀληθοῦς εἶναι θεοῦ] ἕδος τοῦ ἀληθοῦς Cohn: ἕδος CGO, τοῦ ἀληθοῦς MH, τοῦτο ἀληθές A, cf. 219, 2 τὸν ὄντως ὄντα ἀληθῆ θεόν. 222, 10 ἱκετεύειν τὸν ἀληθινὸν θεόν. *de spec. leg.* I § 36 vol. V p. 9, 19 ἄμεινον οὐδὲν τοῦ ζητεῖν τὸν ἀληθῆ θεόν. § 332 p. 80, 14 οἱ ἀγνοοῦντες τὸν ἕνα καὶ ἀληθινὸν θεόν etc. uberrima duplicis huius memoriae exempla collegit Cohn in Herm. XLIII (1908) p. 188. — p. 128, 28 uni G unice veram a Philone in numero singulari usurpatam formam νεώς debemus, cum ceteri libri ναός

habeant. sed Philo semper dicit ὁ νεώς (183,20. 206,11), τοῦ νεώ (209,18), τὸν νεών (191,5. 209,3. 213,23. 218,18); in plurali autem ναοί (181,13. 183,16). idem Atticam formam vocis λεώς praefert; cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LII 488. — p. 132,25 ἐνεπίμπρασαν edidimus cum G contra ceterorum codicum mendosam formam ἐνεπίμπρων, quae a Philonis loquendi consuetudine alibi observata abhorret; cf. v. c. 179,16, ubi ad unum omnes codices in forma ἐνεπίμπρασαν consentiunt. idem codex p. 133,5 rectam exhibet formam περιθρυφθείς; nam secundi aoristi passivi forma περιθρυβείς (sic A; in aliis codicibus gliscente corruptela scribitur περιβρυθείς M vel περιβρυφθείς H) non nisi serioris aetatis Byzantinae est propria. — p. 133,11 recte scribitur in G ὅσας ἐδύνατο χωρῆσαι τὰ σώματα αὐτοῖς, falso in aliis ἐδύναντο (H) vel ἠδύναντο MA; paucissimos enim locos, quibus apud Philonem iuxta codices subiectum plurale neutri generis cum praedicato plurali coniungitur, emendandos esse monuit Wendland (Philol. N. S. XI 255). de forma ἐδύνατο optimorum codicum Philoneorum auctoritate fulta cf. 180,1. 17. 187,19. 223,4 et Cohn in Herm. XLIII 216. — p. 143,14 verborum collocatione ὑποδύεσθαι δικαστοῦ cum G accepta hiatus tollitur illicitus δικαστοῦ ὑποδύεσθαι, quam traiectionem ceteri offerunt libri; cf. Cohn, Herm. XLIII 197. sed his quoque locis quos summatim percurro codicis G lectiones prae ceteris meo iure antetulisse mihi videor: p. 122,9. 26. 123,9. 126,6. 131,12. 132,24. 135,3. 136,18. 141,4. 9. 146,17. fortasse etiam p. 128,6 lectio καινότατον καὶ μηδεπώποτε (sic G, μηδέπω ceteri) πραχθὲν εἰσηγούμενοι παρανόμημα digna fuit, quae non solum in supellectilem criticam, sed etiam in textum reciperetur, sicuti Cohn suaserat. — sed librarium codicis G etiam vitia quaedam commisisse, quae ex aliis codicibus sunt corrigenda, non est quod moneam. unum affero exemplum pro multis: p. 125,9 περὶ δειλινὴν ὥραν habet G, sed rectius ceteri libri περὶ δείλην ὥραν, quod his locis similibus confirmatur: 140,11. 205,3 περὶ δείλην ἑσπέραν. errandi causa fuit aliquot locis archetypi scriptura continua, qua effectum est, ut nonnumquam haud facile diiungi possent voces. sic explicantur huiusmodi errores: p. 120,16 παντάπασι γοῦν pro παντάπασιν οὖν. 135,15 αὐτήν pro οὐ τήν. 141,3 τοῖς ποσίν pro τὸ συμπόσιον. 146,19 τὸ ὑφήμερον pro τοὐφήμερον. iota ἀνεκφώνητον in archetypo adscriptum invenisse librarium hac demonstratur scriptura: 152,23 ἤ, ἰτιᾶτο pro ᾐτιᾶτο.

Codici G auctoritate suppar est M, quippe cui non paucioribus locis bonas lectiones debeamus. p. 126,20 ταῦτ' εἰσὶ πίστεις ἐναργεῖς (cf. 181,7 ἐναργεῖς πίστεις λαβεῖν ἔστι), pro quo ceteri falso πίστις ἐναργής. 129,12 οὐκ εἰδότες ὡς, quod ceteri codices supprimunt, sententiarum structurae grammaticae optime inservit rotundioremque reddit totam periodum. 132,12 ἐπὶ τὰ καιριώτατα (sic MH: κυριώτατα GA) μέρη τὰς πληγὰς φέροντες legendum est, cf. 161,16 λαβὼν τὸ ξίφος ἐπυνθάνετο τὸν καιριώτατον τόπον et 179,4 πρίνου κλάδοις καὶ δρυὸς τὰ καιριώτατα (sic scripsi; κυριώτατα vel κυριώτερα codd.) μέρη τοῦ σώματος . . καταγνύμενοι. 137,17 εἶχον ὅπλα recte scribit M, ὅπλα εἶχον ceteri codices, quo inconcessus existit hiatus. 148,6 κεχειροτόνητο, quod MA suppeditant, edere mal' ımus quam ἐκεχειροτόνητο, quod in nullo invenitur codice (ἐχειροτόνη· H), qualis plusquamperfecti forma augmento neglecto in aliis quoque verbis apud Philonem occurrit: 158,21 γεγένητο. 214,22 περιβέβλητο. 223,16 κέχρητο; cf. Cohn, *de op. m.* p. XLIX. his quoque locis codicem M secuti sumus: p. 124,10. 125,6. 134,16. 138,20. 140,1. 142,10. 17. 144,7. 147,9. 148,3. 150,3. 21. 151,24. 152,1. econtra aliquot comparent menda ex archetypi scriptura continua et maiuscula enata (cf. Cohn p. V), ut p. 134,24 ἰδίων τῶν pro ἰδιωτῶν. 138,10 πρὸς βίαν pro πρεσβείαν. 145,4 κοθορύβους pro καὶ θορύβους. 146,19 τοῦ φήμερον pro τοὐφήμερον. 150,10 οὐδένπερ ἀναστάντες pro οὐδὲν περιαναστάντες. scribae incuriae attribuenda videntur alia vel commissa: 127,14 προσταγμάτων pro πραγμάτων. 133,14 ἀνώτερον pro ἀμέτοχον. 136,4 πρὸς τὸ πραχθέν pro τὸ προσταχθέν vel omissa: 130,14. 136,1. 140,7. 141,17. 142,29. 150,3. 6 vel transposita: 139,30. 143,18. 144,1 τῷ εἶναι (hiatus illicitus) γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος pro τῷ γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος εἶναι. 146,20. hic illic manus prima in margine notas quasdam haud sane indignas quae hic proferantur adscripsit, quibus lexicographorum ritu textus verba rariora illustrantur; sic p. 123,6 ad vocem αὐθέκαστος hoc pertinet scholium: σημείωσαι τὸ αὐθέκαστος τόν τε ἁπλοῦν καὶ ἄδολον καὶ ἀληθέα καὶ τὸν ἕτοιμον πρὸς ἅπαντα καὶ τὸν ταχὺν καὶ σύντομον καὶ αὐτόματον. p. 125,6 ad nomen proprium Δικαιάρχειαν adnotatum est: ἣν νῦν Ποτιόλους φασίν. p. 128,25 Philonis sententia Ἰουδαίους γὰρ χώρα μία διὰ πολυανθρωπίαν οὐ χωρεῖ his impugnatur verbis: ἢ ἀγνοεῖν ἔοικας τὴν ἀληθινὴν ἢ προσποιῇ. ἡ δὲ δήλη, εἰ καὶ μή σοι ἐθελ

(sic). — praeter meam codicis M collationem, quem bis Florentiae excusseram, Wendlandii benevolentia ea mihi praesto erat comparatio, quam in usum Ludovici Mendelssohnii, professoris Dorpatensis defuncti, duorum historicorum Philonis operum editionem olim molientis a. 1887 confecerat Hieronymus Vitelli. idem, qua est humanitate omnibus rerum antiquarum studiosis notissima, aliquot locos, ubi utraque collatio discreparet, rogatu meo iterum inspexit, ita ut iam nihil esse posse dubitationis de huius codicis scripturis quovis pignore possim contendere.

Iam in scaenam prodeant codices AH(L). et in codicem quidem A optime cadit, quod Cohn iam in prioribus libris edendis de eius pretio dixerat (vol. IV p. XIX), textum in eo traditum singularem quasi locum obtinere; multis enim locis ab omnibus discedentem proprias habere lectiones non plane spernendas, si quidem in quibusdam verba scriptoris genuina viderentur esse tradita. p. 123,10 τὴν ἐλπίδα . . ἀπεγνώκει recte habet (cf. 122,16. 123,12. 133,27. 201,23. 220,2); falso ceteri ἀναπεπτώκει. 131,1 κἀκ τοῦ μὴ δεδυνῆσθαι optima est lectio, σεσυλῆσθαι in ceteris libris sensu vacuum originem traxit ex eo quod proxime antecedit περισεσυλημένων. 138,7 verba πρὸς τοῖς εἰρημένοις aptissime coniungit liber A cum eis quae sequuntur, inepte alii cum antecedentibus; cf. 143,4 τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ προνοίᾳ συμβῆναι. 140,12 ἀνεπίφαντον germana videtur forma (cf. *de Ios.* § 249 vol. IV p. 113,24), minus recta ἀνεπίφατον. 145,16 φωνασκεῖν (non φωνομαζεῖν) scripsit sine dubio Philo hic ut alibi (cf. 124,5. 144,10 γραμματοκύφων) Demosthenis imitatus dictionem, qui eadem voce iaculatur Aeschinem rabulam illum latratoremque (cf. XVIII 280. 308. XIX 255. 336). 150,16 ἐφώλευε (sic A) recte omnes ediderunt; nam ἐφώδευε in MH ex sollemni consonarum Λ et Δ confusione ortum esse apparet. ceterum voce φωλεύειν Philo magno opere delectari videtur, cf. *leg. all.* I § 71 vol. I p. 80,2. III § 6 p. 114,17. § 114 p. 138,23. *de spec. leg.* I § 215 vol. V p. 52,9. *de aet. m.* § 86 p. 99,16. *Leg. ad Gai.* § 48 p. 164,19. saepius etiam in codice A voces alibi omissas, sed ad cohaerentiam dictorum et ad sensum prorsus necessarias invenimus: 120,11 οὖν. 129,27 ὁρμὴν ἔφαμεν. 149,19 μή. 152,26 τι. 154,1 ἔκειτο (cf. 122,15. 132,23). his quoque locis huius codicis scripturas genuinas esse duximus: 130,3. 133,23. 135,19. 138,3. 146,15.

150, 9. 24. 153, 1. neque veri est absimile etiam 128, 9 ex Philonis dicendi ratione magis commendari ᾧ (Καίσαρι) προσάπτειν τι τῶν ὑπαιτίων οὐ θεμιτόν quam ἐπαιτίων; valde enim adamat Philo vocem τὰ ὑπαίτια, cf e. c. *de spec. leg.* II § 14 vol. V p. 89, 2 προστίθησι γὰρ ὑπαίτια ὑπαιτίοις. — quodsi largam messem bonarum lectionum ex A ita recuperavimus, rursus non est reticendum eundem codicem multifariam interpolationes passum esse latiusque grassante interpolatione librarium proprio Marte haud pauca temptasse. nonnumquam enim propter similiter cadentia vocabula archetypi scribam verba inter scribendum omisisse (127, 13 οἱ δὲ ὡς δικασόμενοι. 128, 4 ἀθλίων. 128, 29 καὶ προπάππων. 139, 17 τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν. 141, 27 τοῖς μὴ δυναμένοις ἑορτάζειν) vel forsitan eius oscitantia lineam integram excidisse (127, 2 ἄσκηπτος — πλησιάζουσιν. 132, 6 εὐθὺς — δολοφονοῦνται) minime est mirandum; ac sane quidem his verbis vel enuntiatis deficientibus sententiarum conexus turbatus esse non videbatur. ubi vero doctus ille antiquarius hiare sententiam animadvertit, suo periculo illi succurrere non dubitavit. en habes aliquot exempla. 121, 26 ἑξαετίαν γὰρ τὴν ἐπικράτειαν λαβὼν . . τήν τε εἰρήνην διεφύλαξε καὶ οὕτως εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως ἀφηγήσατο sine ulla offensa legitur in GMH. in A vero pro eis, quae diductis litteris scripsimus, insulsissime: οὕτω χρηστὸς ἦν, quae interpolator, postquam verbis τήν τε εἰρήνην — ἀφηγήσατο omissis labare sententiam cognovit, pro Philonis verbis textui importune inculcavit. 144, 16 ἀμήχανον μὲν γὰρ ἦν τοὺς ἡγεμόνας τοσαύτης χώρας ἐπιτροπεύοντας, ἀεὶ καινοτέρων ἐπεισρεόντων ἰδιωτικῶν τε καὶ δημοσίων πραγμάτων, ἁπάντων μεμνῆσθαι, καὶ ταῦτα οὐ δικάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς τῶν προσόδων καὶ δασμῶν λαμβάνοντας, ὧν ἡ ἐξέτασις τὸν πλείονα τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἀνήλισκεν] ἀμήχανον . . ἐπιτροπεύοντας μηδὲν λαθεῖν, ὧν ἦν ἐξέτασις, ὅτι τὸν . . χρόνον ἀνήλισκον εἰς δημοσίας χρείας A. haec quoque manum grammatici docti produnt, qui, postquam propter homoeoteleuton verba ἀεὶ—λαμβάνοντας exciderunt, non nihil deesse recte vidit, sed ex libidine sua μηδὲν λαθεῖν supplevit, qua interpolatione non contentus sequentia etiam magis corrupit. neque aliter comparati sunt hi loci, quos, cum res ipsa iam satis loquatur, sine adnotatione profero. 147, 24 μόνην τὴν τοῦ Φλάκκου (οὐσίαν) ταμιευθῆναι τῷ αὐτοκράτορι, δίχα τινῶν ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβιβασθῆναι

τὸν ἐπὶ τοῖς οὕτως ἑαλωκόσι τεθέντα νόμον] .. ταμιευθῆναι κατὰ τὸν .. νόμον. 150,25 βραχύ τι γήδιον πριάμενος ἐν αὐτῷ πολλὰ διέτριβε μονούμενος καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιστένων καὶ κατακλαίων δαίμονα. λέγεται δέ ποτε καὶ περὶ μέσας νύκτας ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἔνθους γενόμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν .. ἀναβοῆσαι] βραχύ τι γήδιον πριάμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν .. ἀνεβόησε. eadem manus interpolatrix his quoque deprehenditur locis: 123,7 τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας ὁ καιρὸς ἀπήλασε] τὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ὄντα ἀπήλασε. 126,4 παραιτήσασθαι τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν] παραιτήσασθαι ἐνθάδ' ἀφῖχθαι. 126,23 οὐχ ἵσταται, μέτεισι δ' ἀφ' ἑτέρων] οὐχ ἥκιστα μέτεισιν ἀφ' ἑτέρων. 127,18 ταῦτα δὲ .. ὁρῶν ὁ Φλάκκος, δεόντως ἂν [ἔπραξε] καὶ τὸν μεμηνότα συλλαβὼν καὶ καθείρξας .. καὶ τοὺς ἐνσκευάσαντας τιμωρησάμενος, ὅτι γε βασιλέα .. ἐτόλμησαν καὶ ἔργοις καὶ λόγοις .. ὑβρίζειν (ὅτι γε βασιλέα .. καὶ ἔργοις καὶ λόγοις .. ὑβρίζουσιν A), [ὁ δὲ] οὐ μόνον οὐκ ἐξέπληξεν. quae uncis angularibus circumdedimus, licet interpolatorem oleant, ex uno codice A Mangey, qui huius lectionibus plus semel plausum dedit, eiusque sequaces receperunt. genuinum vero textum iam praebuerat Turnebus, qui neque codicis A neque aliorum eiusdem prosapiae codicum ullam habuerat notitiam. 132,8 οὐδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους ὅ] .. ἀνέρος ὅς. 135,8 ταύτῃ νομίζων ἐξοικειώσασθαι μᾶλλον αὐτόν] ταύτην νομίζων δ' οἰκειώσασθαι μᾶλλον ἔσφηλεν αὐτόν. 136,21 εὐθὺς εὐκολία διεφαίνετο πολυτέλειαν καὶ τὸ ἁβροδίαιτον μὴ προσιεμένων] εὐκολία εὐθὺς διεφαίνετο καὶ πολυτέλεια καὶ τὸ ἁβροδίαιτον. 145,11 τὰ πρωτεῖα φέρεται καὶ λέγεται ὁ συμποσίαρχος] τὰ πρωτεῖα λέγεται φέρεσθαι (φέρεσθαι λέγεται transp. Mangey) ὁ σ. ad ultimum denique moneo frequentissime verborum collocationes in A comparere a ceteris codicibus diversas: 126,5. 130,9. 131,23. 25. 133,16. 134,6. 14. 16. 135,4. 136,21. 137,5. 6. 9. 138,1. 20. 140,14. 144,20. 145,5. 147,23. 149,21. 152,3. — codicem in meum usum examinavit Cohn, cum ipse codicem Vaticanum graecum 378 eidem sectae adsignandum (cf. vol. I p. VII) iam antea contulissem. deinde codicem A Monachio benignissime Pragam transmissum compluribus locis iterum inspexi, ubi de scriptura codicis dubitationes mihi occurrerant.

Pauca dicenda sunt de deterioris notae codicibus H et L proxima cognatione inter se coniunctis. raro ex his solis bonas recuperamus

lectiones, velut 125,4 ὁ δὲ πειθαρχεῖ ὡς δεσπότῃ, ubi voculam ὡς in ceteris codicibus (et H[1]) omissam L exhibet, altera manus H suprascripsit. 136,5 cum H edidimus εἱστήκεσαν (εἱστήκεισαν MA, ἑστήκεσαν GL), quales plusquamperfecti formas in -εσαν exeuntes ut genuinas ex meliore Philonis memoria alibi recepimus: 127,12. 149,20. 173,10. ᾔδεσαν 127,16. 184,4. 191,21. 193,1. 209,6. 217,21. ἐγεγήθεσαν 159,16. ἐξεληλύθεσαν 197,19. 222,9. ἀπειρήκεσαν 223,14 (cf. Cohn, Herm. XXXVIII 521). idem codex (et M) 148,25 rariorem eaque ipsa de causa veriorem nobis servavit formam insulae Cei, nempe Κίαν (κίον A), quae minime corrigenda est in usu tritam Κέων vel Κίανον; nam de veritate formae Κία (hodie *Zia*) nulla relicta est dubitatio, cum Ptolem. *Geogr.* III 15,27 eadem nominis forma utatur, quae apud Latinos quoque invenitur: *Cia* Liv. XXXI 15,8. *Cea* Plin. *Nat. Hist.* II 206. IV 62. XXXI 15. recte traditum est 150,10 οὐδὲν περιαναστάντες, pro quo MA ex falsa distinctione οὐδένπερ ἀναστάντες scribunt. quibus adiungo 145,22. 148,2. 151,22. cum editio princeps codici L superstructa sit, falsis eius codicis lectionibus saepius in errorem inductus est Turnebus. sic mendosam et interpolatam eius memoriam 122,5 εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ βαρύτατον πεπονθὼς πένθος . . εἴτε καὶ κακόνους ὢν hoc modo correxit: εἴτε ἐπὶ Τιβερίου βαρύτατον πεπονθὼς πένθος. sed πεπονθώς, quod falso in textum inrepsit, eiciendum est et cum ceteris libris scribendum: εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ β. πένθος, quocum iam Mangey comparat locum simillimum 122,23 διὰ τὸν ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον. 130,18 unus L suppeditat ἐξέρχοντο, quod ex ἐξήρχοντο depravatum esse putavit Turnebus; sed vera lectio est ἐξεχέοντο . . εἰς αἰγιαλοὺς καὶ κοπρίας aliorum codicum auctoritate hisque locis parallelis commendata: 142,18 ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλούς et 178,28 ἐξεχέοντο εἰς ἐρημίας καὶ αἰγιαλούς. 133,10 ἐτροχίζοντο Turnebus omisit cum L. 142,10 κατὰ πίστιν τοῦ συμβεβηκότος edidit, ubi pro inepta voce πίστιν substituendum est πύστιν. cum librario similiter peccavit Turnebus 148,16 κατὰ πίστιν τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς.

LEGATIO AD GAIUM. Codices CGOMAH(L). titulum iuxta antiquissimum librum C edidimus, quocum ceteri fere concordant excepto A, ubi huic scripto similiter atque *Flacco* (ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος) praefixum est: ἱστορία πάνυ χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος περὶ τῶν κατὰ τὸν Γάιον καὶ τῆς αἰτίας τῆς πρὸς ἅπαν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος

ἀπεχθείας αὐτοῦ. iam omissis initio ultimisque verbis, quae antiquarius a quo ista sine dubio profecta sunt, ex *Legationis* ipsius fine deprompsit (p. 223, 17 εἴρηται . . ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἅπαν τὸ 'Ιουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας Γαΐου), tituli instar remanet περὶ τῶν κατὰ τὸν Γάιον, qui *Flacci* in A titulo, quem supra (p. XLIX) enucleavimus: τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον, quodammodo respondet. ac profecto bini loci (p. 159, 1—3. 191, 1—3) sub isto lemmate excitantur in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis: ἐκ τοῦ (vel τῶν) πρὸς Γάιον, sed hic quasi decurtatus titulus esse videtur. minorem etiam habet probabilitatem inscriptio in Photii Bibl. cod. 105 servata Γάιος ψεγόμενος, ubi nobis statim in mentem venit titulus ille supra (p. XLVIII) memoratus Φλάκκος ψεγόμενος. genuinus vero titulus quin nobis traditus sit in C(GO), nullus dubito: Φίλωνος ἀρετῶν πρῶτον ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς Γάιον. illud πρῶτον autem quid sibi vellet cum non intellegeretur, simpliciter suppressum est in M. brevius etiam insignitus est libellus noster in H: περὶ ἀρετῶν καὶ πρεσβείας πρὸς Γάιον. in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis praeter duos illos locos modo memoratos ubivis praenotatum est lemma ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας vel ἐκ τῆς αὐτῆς, quod idem significat; ridiculo notariorum errore p. 159, 1—3. 164, 14—17 in D^K et D^M legitur ἐκ τῆς vel ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον π ρ ε σ β ύ τ ε ρ ο ν. titulum autem istum ἀρετῶν πρῶτον re vera inditum esse a Philone ipso gravissimo Eusebii testimonio demonstratur, qui haec refert *Hist. eccl.* II 6, 3: μυρία μὲν οὖν ἄλλα δεινὰ καὶ πέρα πάσης διηγήσεως ὁ αὐτὸς (Φίλων) κατὰ τὴν 'Αλεξάνδρειαν συμβεβηκότα 'Ιουδαίοις ἐπὶ τοῦ δηλουμένου (Γαΐου) ἐν δ ε υ τ έ ρ ῳ συγγράμματι ὧν (sic emendavit Cohn pro ᾧ) ἐπέγραψε π ε ρ ὶ ἀ ρ ε τ ῶ ν ἱστορεῖ. at vero istam libelli inscriptionem (περὶ ἀρετῶν), quo flagitia ac scelera profligatissimi imperatoris depingerentur, quemvis lectorem merito offendere suo iure monuit Dahl (l. c. p. 113). frustraque mihi desudasse videntur in hac difficultate enodanda viri docti inde ab Eusebio usque ad recentiora tempora. Eusebius enim Philonem per ironiam hunc titulum libello suo impertiisse autumat, *Hist. eccl.* II 18, 8 οὗτος μὲν οὖν κατὰ Γάιον ἐπὶ τῆς 'Ρώμης ἀφικόμενος τὰ περὶ τῆς Γαΐου θεοστυγίας αὐτῷ γραφέντα, ἃ μ ε τ ὰ ἤθους καὶ ε ἰ ρ ω ν ε ί α ς π ε ρ ὶ ἀ ρ ε τ ῶ ν ἐ π έ γ ρ α ψ ε ν, ἐπὶ πάσης λέγεται τῆς 'Ρωμαίων συγκλήτου κατὰ Κλαύδιον διελθεῖν. quae Eusebii sententia a probabilitate abhorrere mihi videtur cum Dahlio; esset enim εἰρωνεία

audacissima ac sane multis lectoribus obscura, certe parum placens. neque magis mihi persuasit Delaunay (l. c. p. 88), qui Philonem agere voluisse opinabatur de populi Iudaeorum ab imperatore Gaio vexati virtutibus deque eorum animis fortissimis, quippe qui soli resistere auderent illius dementiae templumque defenderent a profanatione. an cuiquam veri simile videbitur, id quod suspicatur Massebieau (l. c. p. 77), auctorem significare voluisse hoc titulo Heraclis, Castorum, ceterorum semideorum virtutes, quorum repraesentasset speciem Gaius? ut huiusmodi locos sat paucos (§ 81 ἐχρῆν γὰρ ζηλοῦν τὰς ἐκείνων ἀρετάς. § 92 εἰ γὰρ ἀθανατίζουσιν ἀρεταί. § 98 τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν ἐπιτηδεύειν οὐκ ἀξιοῖ) totius libri inscribendi ansam dedisse putemus, animum inducere nullo pacto possumus. certe de huius inscriptionis vi ac potestate, quam nunc haud satis intellegimus, melius iudicare possemus, si quinque illi libri περὶ ἀρετῶν, quos Philonem de Iudaeorum Gaio imperante rebus scripsisse testis est Eusebius (*Hist. eccl.* II 5, 1 καὶ δὴ τὰ κατὰ Γάιον οὗτος Ἰουδαίοις συμβάντα πέντε βιβλίοις παραδίδωσιν), integri ad nos pervenissent. neque magis, quomodo argumentum illud per quinque libros dispositum fuerit, pro certo dici potest (cf. Massebieau l. c. p. 67 sqq. et Cohn, *Einteilung und Chronologie der Schriften Philos* p. 422 sqq.). *Legationem* quidem *ad Gaium*, etsi iusti libri ambitum superet, tamen non vacare lacunis maioribus (post § 7. 179. 291. 348; cf. etiam Delaunay l. c. p. 274. 325. 381) constat. quare varias partes ex ceteris quattuor περὶ ἀρετῶν libris petitas in hunc librum unum nobis servatum coartatas esse veri est simillimum (cf. Cohn l. c. p. 424).

Iam si codices perlustramus, quorum fide huius scripti memoria nititur, in *Legationem* aliquanto benignior quam in *Flaccum* fuit fortuna, nec tamen ut fructus numerum semper aequaret codicum. et hi quidem in duas partes discedunt: ab altera parte stant CGO artissimo necessitudinis vinculo inter se conexi, ab altera MAH, qui persaepe communes, sed a CGO diversas ostendunt scripturas. de codicis C antiquissimi proprietatibus iam Cohn disputavit (vol. IV p. II) recteque eum manu nitidissima, sed indocta scriptum esse adnotavit, cuius rei documento sunt falsi accentus, innumerabiles errores ex itacismo orti, pravae verborum diremptiones, velut p. 163, 9 ἂν ὑποῦλοις pro ἀνυπούλοις. 187, 17 κινῶντας pro κινῶν τάς. compendiose scripta sunt ἀνων (sed per omnia

elementa ἀνθρώπινος p. 159,17. 164,9. πολυάνθρωπος 192,22), θν, ἰηλ, κν, οὐνοσ, πρα, πνα, πνσ, πνι, σηρ, σριαν, σριωσ. iota ἀνεκφώνητον nisi his locis adscriptum non inveni: p. 199,10 αἴδου. 186,11. 197,6 ᾤετο. 185,16 ᾠκηκότων. 207,5 διῳκισμένας.' plurimis vero locis huic uni codici egregias debemus lectiones: p. 163,11 ὁπότε οὖν ᾖ καταδαρθόντα . . θεάσαιτο . . ᾖ ἔστιν ὅτε συνορχούμενον . ., ἔστιν ὅπου καὶ σ υ ν ᾴ δ ο ν τ α. ὡς, quod ante ἔστιν ὅπου omnes interserunt libri excepto C, omnino redundare recte cognovit Mangey. pro unice vero participio συνᾴδοντα ceteri falso scribunt infinitivum συνᾴδειν. 167,11 μεθαρμοσάμενος (non μεθαρμοσαμένου) ex re grammatica scribendum. 168,9 ἄμυνα τοῦτ' ἔστιν palmaris est lectio, in ceteris libris vox ἄμυνα satis rara (cf. 195,24 πρὸς ἄμυναν ἐλθεῖν) depravata est in ἠμύνατο, quod verbum cum eis quae praecedunt coniunxere editores: ἰσχυρότερος ὢν ἠμύνατο· τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἀνδροφονία. 180,2 ex ὀχλοκρατειαν (sic C) genuina forma ὀχλοκρατίαν facile restituitur, quae alibi meliorum codicum usu confirmata est, cf. *de op. m.* § 171 vol. I p. 59,23. sic recte edidit *in Flacc.* § 65 p. 132,6 Turnebus. idem 183,12 cum codice C, quo iuxta codicem L iam usus erat, scripsit θαυμασίῳ, quod in ceteris legitur θαυμασίως ineptum est. 184,22 ἐφρόντιζον (scil. Iudaei Romae habitantes) multo magis ad sensum est accommodatum quam ἐφρόντιζεν (scil. Augustus). 193,7 ἀντὶ τοῦ, quo omisso claudicat sententia, unus servavit C. 212,20 sane desperandum foret de vero sensu eliciendo, nisi C nobis succurreret: ὡς λυμαίνεσθαι τὰ τῆς εἰρήνης. nam quod ceteri suppeditant λυμαινεστάτης (vel λυμαινομένας) εἰρήνης (sine ὡς) sensu omnino caret. haud scio an cum uno codice C restituenda fuerit forma δυεῖν 156,21, quam 219,18 cum CG edidimus. in forma δυοῖν omnes codices consentiunt 153,15. 169,16. 215,14. utramque formam Philo promiscue usurpasse videtur. his quoque locis codicis C lectiones ceteris optimo iure praetulisse nobis videmur: p. 158,5. 172,10. 17. 177,13. 184,12. 185,19. 190,21. 192,6. 193,6. 25. 196,11. 197,27. 200,21. 202,6. 203,18. 206,7. 207,6. 12. 208,13. 213,8. 216,23. 221,9. 13. 222,20. 223,6. 16. — codicem C ea qua par est diligentia bis terve Parisiis iam dudum excusseram, cum mihi in manus venit ea collatio quam L. Mendelssohn (cf. p. LV) in suum usum confecerat. locos aliquot selectos, quibus de codicis scriptura dubitatio oborta erat, rogatus a me officiosissime inspexit Henricus Lebègue Parisinus.

Eidem sectae cui C accensendi sunt codices GO, quocum probas lectiones permultas communes habent; quod quidem exemplis illustrare vix necessarium videtur, cum unaquaeque huius editionis pagina satis luculenta offerat testimonia. neque tamen GO ex C originem traxerunt, quoniam in C complura interciderunt, quae in GO integra deprehenduntur, ut p. 163,22 ἐν. 176,13 ἡ. 185,15 alterum ἔγνω. 187,4 τό. 187,18 ὡμολόγει οὔτε (propter homoeoteleuton). 193,20 ἦν γὰρ ἐκεῖθεν. 202,21 τῇ. 204,20 καὶ τὰ μέλη (ob homoeoteleuton). 216,4 ἐν. 219,13 μετά. 220,23 ἀλλ' ἑτέρῳ, κἂν ὑπὲρ ἐμοῦ· τί οὖν ὄφελος; οὐ γὰρ ἐμοὶ τεθύκατε (ob homoeoteleuton). 223,3 τούς. quibus omissionibus adiungendi sunt ei loci, ubi codex vetustior C, etsi recentiores GO praestantia scripturae in universum superat, tamen ab his cum MAH fere concordantibus superatur: p. 156,14 πάντῃ] πάντα. 162,11 οἰωνῷ] οἰωνῶ. 164,2 ᾠδῆς ἢ ὀρχήσεως] ὀρχήσεως ἢ ᾠδῆς. verborum positura in GOMAH servata cum Ioannis Damasceni testimonio comprobatur tum gradatione ᾠδή, ὄρχησις, σκῶμμα. 165,24 μέχρι] μετά. 167,2 διαδέξασθαι] δέξασθαι. 167,17 ὑστάτων] ὑστάτου. 169,22 πρωτεῖα (cf. 123,14. 145,11)] πρῶτα. 170,26 ἐνδεχόμενον] ἐνδεχόμενος. 172,17 φοραῖς] φθοραῖς. vulgo peccare librarios scribendo φθορά pro φορά recte adnotavit Mangey, qui φοραῖς restituendum duxit totumque locum ἐπὶ δὲ ταῖς τοσαύταις φοραῖς, ἃς ἤνεγκας (neminem fugit verborum lusus) sic bene vertit: *ob tam uberes proventus quos in exitium protulisti.* ceterum vox φορά frequenter recurrit apud Philonem, cf. *de spec. leg.* III § 28 vol. V p. 157,11 φιλονεικίαι φορὰς ἀμυθήτους ἐπάγουσαι κακῶν. *de virt. (de fortit.)* § 14 p. 270,5 ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν φορᾶς κατακλύζεσθαι. *de praem. et poen.* § 72 p. 352,13 τὴν φορὰν τῶν μελλόντων (κακῶν) προορώμενος. § 93 p. 357,6 φορὰς μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν (cf. Cohn, *de op. m.* p. 107 et Cumont *de aet. m.* p. 74). 179,22 pr. δέ] καί. 183,18 ἡμετέραν] ἡμέραν. 184,1 καθ' ἕκαστον] καθέστατον. 185,1 διαιωνίους] δι' αἰῶνος. 187,11 ἐνετράφης] ἀνετράφης. 189,20 τῶν] τῶ. 191,15 κοινοῖς] κενοῖς. 198,27 εὐτρεπίσθαι (cf. 178,16. 202,13)] ηὐτρεπίσθαι. 200,19 κεκομμένῳ τῷ πνεύματι (cf. 190,10)] κεκομμένοι τὸ πνεῦμα. 201,18 ἐπ' ἀληθείας (cf. 166,26)] ἐπ' ἀληθεία. 202,1.2 δῃώσωσι .. ἐμπρήσωσι] δῃώσουσι .. ἐμπρήσουσι. 203,5 ἐνέδωκας] ἔδωκας. 207,12 ἔχουσαι] ἔχουσι. 211,10 καθελεῖν] κατελθεῖν. 216,10 ἀργαλεώτατον] ἀργαλεώτερον. 219,23 ἑκάστην]

ἑκάστης. neque desunt loci, quibus O, rarius G, sive solus sive cum aliis libris meliores praebet scripturas quam C. unum quidem codicem O secuti sumus his locis: p. 155,11 αἰσθήσει πεπλανημένῃ χρωμένους πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς (ἀφανῶς C, ἀφανοῦς ceteri), quod coniectura iam assecutus erat Mangey, qui opponi voces πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς praecedentibus αἰσθήσει πεπλανημένῃ rectissime monuit. 161,16 τὸν αὐχένα προτείνας multo efficacius exprimit sensum, quem exigit res, quam ἀποτείνας, quod ceteri ferunt libri. 174,10 τί δὲ δεῖ κηρυκείου (τί δὲ κηρύκειον ceteri) commendatur locis perquam similibus 174,8 καίτοι τί κινήσεως ἐπεσπευσμένης ἔδει et 202,18 δεῖ δὲ χορηγιῶν. 178,1 lectioni vulgatae ἃς κενὰς οἰκητόρων ἀπέφηναν, in qua maxime offendit, quod pronomen a substantivo, ad quod referendum (οἰκίαις), nimis longo intervallo disiunctum est, multo praestat ὡς (sic CGO) κενὰς οἰκητόρων ἀποφῆναι (sic O); particulam enim consecutivam ὡς Philo, nisi fallor, semper cum infinitivo, ὥστε modo cum infinitivo modo cum indicativo coniungit (cf. 152,23). 212,17 pro corrupto ἀπέστειλε legendum esse ἐπέστειλε suspicatus erat Mangey, cui emendationi omnino favet O. 213,9 recte traditur τιμήν in O, perperam in aliis alia. facile eruitur genuinum ex scriptura in O tradita his duobus locis: 192,4 διεξῆμεν (διέξημεν [η corr. in ι] O, διέξιμεν ceteri). 208,18 ὁ πάππος σου (οὗ O, μου ceteri). fortasse etiam 163,16 ex apicibus scripturae in O traditae καχλάζοντα, ubi λ quasi ex dittographia inrepsisse videtur, iustam formam καχάζοντα recte restituit Cohn, cui formae verbi originatio χὰ χὰ *(ha ha)* λέγειν *(cachinnari)* quam maxime favet (cf. Herwerden, *Lexicon graec. suppletorium et dialecticum* p. 444). nonnumquam O invito C suffragantibus aliis codicibus verum nobis servavit: 159,14 ὀπωρειῶν (cf. *de post. Ca.* § 49 vol. II p. 11,4). 160,9 ἀγαγεῖν, praecedens ἐπὶ τέλος ansam dedit scribendi in CG ἐπαγαγεῖν. 178,5 ἐν (om. CG). 179,3 ἀπέλαυον. 179,10 ἀλογήσαντες. 184,24 ἀπαρχομένοις] ἀπερχομένοις CG. 191,17 δεικνύντας] δεικνύντες CG. 210,13 βασιλέων] τῶν βασιλέων CG. 223,12 ἑκάστας] ἕκαστα CG. fortasse etiam 187,12 γλωσσαλγοτάτου scribendum erat cum O(H²L), quoniam 126,9 formam γλωσσαλγίαν omnes codices concorditer exhibent; γλώσσαργον invenitur apud Dionem Chrys. 47,16. econtra non est negandum hunc codicem ceteroquin haudquaquam spernendum bene multis inquinatum esse mendis scripturae, quibus commune codi-

cum CGO archetypum nondum erat affectum. quae quidem menda codici O peculiaria in medium proferre, ut chartae parcam, supersedeo. quod ad codicem G attinet, uno solummodo loco, si quid video, unus germanam servavit scripturam p. 204,24 ἀθρόων (ἀθρόως O, ἀθρόον ceteri), pluribus locis cum uno alterove codice conspirat in vera lectione tradenda: 165,15 κατεπῆδεν] κατεπάδων CO. 178,15 σωρούς GA: σώους O, σορούς ceteri. 180,3 alt. καί om. CO. 190,10 ἀναλύζων GH: ἀναβλύζων A, ἀνολύζων COM. 195,29 ἐλευθερίου] ἐλευθέρου CO. eodem modo, quo hic legimus ὑπὸ φρονήματος ἐλευθερίου καὶ εὐγενοῦς, 216,5 invenimus δείγματα ἐλευθεριωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἠθῶν. 198,12 περισώσητε] περισώσηται CO (eidem paulo post cum G διαφθείρηται pro διαφθείρητε). 200,19 κεκομμένῳ (cf. 190,10) GA: κεκομμένοι ceteri. sed persaepe is, qui codicem G exaravit, suo Marte peccavit haud aliter atque scribae librorum C et O. quorum trium codicum ex eadem stirpe prognatorum etsi consensus est maximus, tamen nullum ex supellectile critica exclusimus, quia suas quisque habet virtutes et proprietates. nam ut probi iudices, ubi fieri potest, duobus vel tribus testibus rem agere malunt quam uno neque eum qui minoris fidei sit propterea de foro pellunt, ita O et G quoque libros iuxta C semper audiendos esse duximus.

Etsi innumeris locis ex codicibus CGO inter se consentientibus rectum textum refragantibus MAH restituimus, ex altera parte hi quoque codices congruentia sua saepissime magnae sunt utilitati, ubi illi labem quandam traxerunt. hoc quoque exemplis illustrare nobis liceat. p. 157,13 χορηγουμένας MAH: χορηγούμενον CGO. 157,20 ἐγεγήθει] ἐγενήθη. 160,3 τῆς ἡλικίας χωρούσης ἔγκλημα τοιοῦτον cum Philonis ratione dicendi aliunde nota plane convenit; nihil enim usitatius verbo χωρεῖν τι potestate „capiendi" aliquid, cf. *de op. m.* § 20 vol. I p. 6,12. § 151 p. 53,2. *leg. alleg.* III § 163 vol. I p. 148,22 ex egregia Cohnii coniectura (cf. Herm. XXXII [1897] p. 125) οὐ χωρήσει (ἡ ψυχὴ) τὸν πολὺν πλοῦτον τῶν τοῦ θεοῦ χαρίτων. *de ebr.* § 32 vol. II p. 176,14 τῶν δωρεῶν ἱκανὸς οὐδεὶς χωρῆσαι τὸ ἄφθονον πλῆθος. *de vit. Mos.* II § 232 vol. IV p. 254,14. *de spec. leg.* I § 44 vol. V p. 11,12. *in Flacc.* § 45 p. 128,25. § 72 p. 133,11. *Leg. ad Gai.* § 88 p. 17,22. § 227 p. 197,27 etc. in CGO ineptissime scriptum est χωρούσης πρὸς ἔγκλημα. 161,7 υἱωνοὶ γὰρ πατέρων ἀποθανόντων] υἱῶν· οἱ γὰρ π. ἀποθανόντων υἱωνοί. 162,15 συνθηκῶν] σκυθῶν.

167,3 ἀνεδέξατο] ἀναδέξασθαι. 168,11 γεγένηται] γεγένητο. 169,22 φερόμενος (cf. lin. 4)] φερόμενος εἰς. 170,12 προῄει] προσῄει. 174,14 ἀκτινωτόν] ἀκτιακόν. 177,18 τρέποντος] τρέποντες. 182,6 κλήρου μέρος] κληρούμενος. 188,1 ἐμφωλεύοντα] φωλεύοντα. 188,5 συνεσφαίριζε] συνεφέδριζε. 188,27 μακροτέρας] μακροτέρα. 190,16 ἔπειτα] καὶ ἔπειτα. 191,25 δημιουργοῦσιν] δημιουργεῖν. 192,6 αὐτό (cf. p. XLIII)] αὔτως C, αὕτως G, οὕτως O. 192,7 προσεξηγεῖσθαι] προσηγεῖσθαι. 193,19 ὁ] διὸ CG, διὸ ὁ O. 193,25 εὗρον] εὑρόντες. 194,8 ἢ τὴν] ἥτις. 195,4 ἢ] ἤδη. 198,12 διαφθείρητε] διαφθείρηται. 203,17 ὁρῶν] ἀφαιρεῖν. 203,25 μέντοι] δέ. 204,20 συνεχύχα] συνεχύχων. 205,9 εἰμι] ἤμην. 205,12 εἰς ὕπνον ἀλλ'] ἀλλ' εἰς ὕπνον. 206,3 ἐκτρεπόμενος] ἐκτρεπόμενον. 207,11 Βαβυλών (cf. 196,1 et quae Mangey optime adnotavit)] Βαβυλῶνος. 207,12 ἀρετῶσαν .. γῆν proba est lectio codicum MAH, corrupta omnique sensu vacua ἀραρότως in CGO. participii ἀρετῶσα cum γῆ, χώρα, πεδιάς coniuncti multa exempla congessit Cohn, *de op. m.* p. XLIII; cf. *de spec. leg.* I § 246 vol. V p. 59,23. § 335 p. 81,6. II § 88 p. 108,6. IV § 212 p. 258,17. § 217 p. 260,5. § 226 p. 262,12. *de praem. et poen.* § 10 p. 338,10. 209,6 ἐπὶ τιμῇ] ἐπ' ἀτιμίᾳ. 209,22 ἱερῶν] ἱερέων. 210,23 δι(εν)οχλεῖν .. δεώμεθα] ὀχλεῖν .. δεη(θη)σώμεθα. 214,10 αὐτοκράτορες] αὐτοκρατεῖς. 215,11 ἐξίσταμαι] ἐξανίσταμαι. 216,13 ἢ παραχρῆμα] παραχρῆμα ἤ. 217,9 ἄλεκτος .. ἔρως recte scribitur in MAH, minus apte in CGO ἄληκτος, in quibus vocibus permutandis frequenter peccant librarii; cf. 122,14 ἀλέκτῳ πληγεὶς συμφορᾷ. 180,13 ὃν (Γάιον) εὖ ἠπίσταντο μῖσος ἄλεκτον ἔχοντα πρὸς Ἰουδαίους, contra 162,11 διὰ τὸν ἄληκτον .. φόβον (cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LII 470). 217,21 πεπραχόσιν] πεπραχέναι. 218,6 οἱ δ' εὐπάρυφοι καὶ σφόδρ' εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι] οἱ δὲ σφόδρα παρ' αὐτῷ εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι.. quin vox εὐπάρυφοι ab ipso Philone profecta sit, non magis dubitandum est quam quin verba παρ' αὐτῷ, quibus illicitus hiatus textui inculcetur, interpolata sint. 218,9 πάμπολλα] πολλά. 218,25 καθιερωθέντα καὶ καθοσιωθέντα] καθιερωθέντα καὶ καθωσιωμένον. 220,17 ἑκατόμβας ἐθύσαμεν, οὗ τὸ μὲν αἷμα τῷ βωμῷ περισπείσαντες τὰ δὲ κρέα εἰς θοίνην καὶ εὐωχίαν οἴκαδε κομίσαντες .., ἀλλ' ὁλόκαυτα τὰ ἱερεῖα παραδόντες. hoc enuntiatum, in quo neque ex sensu neque ex re grammatica quisquam offendet, prorsus arbitrario ita in peius mutatum est in CGO: .. ὧν τὸ αἷμα .. τὰ κρέα οὐκ εἰς θοίνην .. ἐκομίσαμεν,

παραδόντες. cum παραδόντες consequatur, ἐκομίσαμεν vitiosum esse nemo non videt; verbum enim finitum ἐκομίσαμεν ut cum participio παραδόντες coniungatur, fieri non potest; immo vero praecedente ἐκομίσαμεν exspectares παρέδομεν. sed in MAH omnia rectissime se habent. 220,21 τὴν βαρεῖαν νόσον ἐκείνην] τὴν βαρεῖαν ἐκείνην νόσον. 221,21 πολλοί] πολλά. 222,19 κατατάσεις] κατά. 222,20 τοσοῦτος (cf. 221,9)] τοσοῦτον. hic illic voculae quaedam interciderunt in CGO, quae locum suum obtinent in MAH: 164,12. 172,24. 176,9. 180,18. 181,15. 186,24. 189,4. 190,2. 195,24. 199,23. 205,20. 206,9. 207,25. 210,11. 214,5.

Iam celerius perstringere possumus, quid singulis insit pretii codicibus MAH in crisi factitanda. quod de codice M iam supra (p. LIV) diximus multa in eo mendose scripta esse, quae ex archetypi scriptura continua et maiuscula explicari possint, in hunc quoque libellum cadit. sic quidem notarius aliquot errores ridiculos commisit, quibus verborum sensus plane obscuratur: p. 163,15 ἐπὶ μίμοις] ἐπιτιμίοις. 164,8 εἰ τὰ] εἶτα. 165,1 ἀφ' οὗ] αὐτοῦ. 178,17 κακοπραγιῶν] κακῶν ὁ πραγιῶν. 195,21 ἡ οἰκουμένη] ἤκουμένη. 199,2 τὰς σφαγάς] τὰς φυγάς. 200,5 που πρεσβευσάμενοι] παραπρεσβευσάμενοι. 205,5 ἀχλυώδεσι] ἀχμώδεσι. 211,14 ἀνεζωγράφητο] ἀνεζωγράφη τό. 212,1 εἰ θεάσαιντο] ἐθεάσαιντο. 213,16 Καῖσαρ] καὶ σοῖς. hic illic scriba — suo periculo, ut videtur — pro uno vocabulo alterum cognatae notionis substituit. iam in *Flacco* ita peccavit, ut e. c. p. 140,22 ἐκπέμπει τινὰ τῶν ἰδίων pro ἰδίων scriberet οἰκείων vel 142,8 pro (τάχει) συντόνῳ μετὰ σπουδῆς nihil nisi πολλῷ. similiter 161,2 γινομένοις exaravit pro πεπραγμένοις, 174,5 ἀπείρους pro ἀτελευτήτους. nonnumquam inter se confusae sunt praepositiones παρά et περί (205,11. 208,7. 215,13. περίσκεψιν] παράσκεψιν 203,15. παράπλῳ] περίπλῳ 217,8), saepiusque haud facile in codice comparando est diiudicatu, utram particulam voluerit librarius, quandoquidem pro utraque fere idem adhibuit compendium. verborum traiectiones (160,4. 161,1. 164,13. 167,22. 171,6. 172,1. 176,25) vel omissiones (156,10. 158,21. 159,21. 160,23. 163,19. 170,12. 176,21. 222,20) satis raro occurrunt. interdum in ceterorum librorum scriptura acquiescendum esse certis indiciis demonstratur, veluti 163,14, ubi pro verborum collocatione quaesitiore et difficiliore, quam aucupari Philonem constat, ἤ τινας ἐκμανῶς ὀρχηστὰς ὁρῶντα facilior minusque artificiosa ἤ τινας ὀρχηστὰς

ἐκμάνως δρῶντα substituitur. tribus tantummodo locis ex uno codice M genuinas lectiones recuperavimus et in textum recepimus: 184,19. 221,5. 222,2.

Multo vero pluribus locis ex codice A, ubi ab omnibus discedit, sincerum textum lucramur: p. 159,11 καὶ παραλαβόντι τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντι (cf. 157,1 Γάιον.. παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν. 198,14 Γαΐῳ παραλαβόντι τὴν ἡγεμονίαν)] καίπερ ἀλύοντος τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντος. 160,21 συγκληρονόμῳ] συγκληρονόμων. 161,26 εὐπραγίας (cf. 157,8. 181,15. *de spec. leg.* II § 122 vol. V p. 115,15 etc.)] εὐπραξίας. 164,20 ἄγαν πνέοι] ἀγαπᾶν πνέοι. 174,12 τε] γε. 177,18 τοῦ ἄρχοντος.. τρέποντος] τὸν ἄρχοντα.. τρέποντες. 178,2 σκότος (haec est accusativi forma Philonea, cf. 150,23. 215,10, genetivi σκότους, dativi σκότῳ; cf. Wendland, *Die Therapeuten* p. 724)] σκότον. 179,17 μέσῃ] μέσῳ. 181,26 λογιώτερος (cf. 212,13. *de vit. Mos.* I § 2 vol. IV p. 119,11. *de virt.* (*de hum.*) § 174 vol. V p. 320,18)] λογικώτερος. 182,18 ἐστιν ὁ] ἐστι. 183,20 ἀντικρύ] ἄντικρυς. 188,16 ἄληστον.. μνήμην, pro quo ceteri libri γνώμην praebent, iam Mangey ex A restituit; familiaris enim Philoni ratio dicendi est ἄληστος μνήμη, cf. *de spec. leg.* I § 133 vol. V p. 32,23. *de virt.* (*de hum.*) § 165 vol. V p. 318,2. *de virt.* (*de paen.*) § 176 p. 321,8. *de vit. contempl.* § 26 p. 52,19. 193,18 ἠρεμεῖσθαι] εὐνομεῖσθαι. 194,12 τοῦ νόμου] τοῖς νόμοις. 195,20 περίβολος (cf. 129,10. 195,10. 218,24)] περίβολον. 203,21 ἀνατεθῆναι (cf. 204,14)] ἀναθεῖναι. 205,20 δή] δέ. 205,24 ἐπέχει (cf. 149,11. 203,8)] ἀπέχει. 208,3 φορητότατον (cf. *de vit. contempl.* § 1 p. 46,2 τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν)] ἀφορ(η)τότατον. 209,2 ἄλλο τι] ἄλλο(ς). 209,9 παντελεῖ] παντελεῖς. 211,10 μετακομισθῆναι] μετεκομίσθη. 211,26 θανάτους (cf. 176,26. 194,21)] θάνατον. multifariam in hoc codice rimae, quibus dehiscunt alii codices, optime explentur. sic 183,15 in editis omnia mire turbata et mutilata erant, priusquam Mangey libri A ope textum constitueret: καὶ μαρτυροῦσι ναοί.., ὡς ὅσαι τῶν πόλεων.. ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ, τῷ κάλλει.. τῶν Καισαρείων παρευημερεῖσθαι. verba enim illa, quae diductis litteris impressimus, ad sensum loci apprime necessaria esse unusquisque videt. neque multo post 184,1 hiatus, quo laborat oratio, aptissime tollitur receptis verbis ἐνεωτέρισαν καί ex A, quae sensus omnino postulat: οὔτε περὶ τὰς προσευχὰς ἐνεωτέρισαν καὶ καθ' ἕκαστον τὸ νόμιμον ἐφύ-

λαξαν; Philoni enim sollemnis est haec dictio, cf. 129, 4 εἰς τὰς προσευχὰς .. νεωτερίζοντες. 184, 22 οὔτε ἐνεωτέρισεν εἰς τὰς προσευχὰς οὔτε ἐκώλυσε συνάγεσθαι. 194, 14 τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν ἅψασθαι νεωτερισμοῦ. 209, 2 οὐδὲν ἐνεωτέρισέ ποτε οὕτως εἰς τὸν νεών. 210, 14 τὸ νεωτερισθὲν περὶ τὰς ἀσπίδας (quibus adde 198, 23 μηδὲν ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι νεώτερον. 216, 8 μηδὲν ἐπὶ τῷ ἱερῷ .. ἔτι νεώτερον κινεῖν). 185, 21 verba ὡς οὐκ εἰς πάντας προβάσης τῆς ἐπεξελεύσεως non ex „Mss.“, sed ex uno codice A restituit Mangey, cui esse ea ad sensum prorsus necessaria adstipulamur. idemque valet 192, 9 ὑπείληφε δὲ μόνους Ἰουδαίους μὴ πείσεσθαι, quae ultima duo verba in ceteris libris desiderantur. alibi voculas quasdam, quae in omnibus codicibus excepto A interciderunt, in textum recipere non dubitavimus: 166, 13. 169, 1. 180, 5. 183, 11. 186, 13. 221, 27. interdum A cum C renitentibus ceteris codicibus convenit, veluti 184, 7 τυφοπλαστῶν ἑαυτόν (cf. 185, 25 ὁ δὲ Γάιος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν), quae germana est lectio. alibi quoque hoc verbum, quod frequentissime librarii commutant cum τυφλοπλαστεῖν, reponendum esse ostendit Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 111. eundem consensum deprehendimus v. c. 184, 10. 188, 11. 15. forsan codicis A scripturam iniuria neglеximus 198, 2 εἰς τοὔδαφος, ubi cum ceteris εἰς ἔδαφος edidimus; nam Philo εἰς τοὔδαφος, nisi fallor, dicere adsolet, cf. 149, 17. 30. 219, 25. — at his locis sat multis, quibus A magno est usui in verbis constituendis, oppositi sunt alii, quos grammaticus ille, cuius malam sedulitatem iam supra (p. LVI) castigavimus, ex libidine sua attrectavit in peiusque mutavit. ac sane in hunc correctorem, qui scripturam genuinam saepenumero corrupit vel leviter corruptam gravius etiam pessumdedit, optime cadit illud Hieronymi (*Epist.* 71, 5) querentis de imperitia notariorum librariorumque incuria, qui scribant, non quod inveniant, sed quod intellegant et, dum alienos errores emendare nitantur, ostendant suos. his vero locis grammatici illius manum correctricem vel interpolatricem agnoscere mihi videor. p. 155, 6 νομίζοντες τὸ μὲν ἀσταθμητότατον, τὴν τύχην, ἀκλινέστατον, τὸ δὲ παγιώτατον, τὴν φύσιν, ἀβεβαιότατον] .. ἀκλινέστατον, τὴν δὲ φύσιν ἀβεβαιότατον. 157, 6 εἰς μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν εἰρήνης] εἰς θαυμασίαν ἀπόλαυσιν εἰρήνης. 160, 15 τί ἂν ἦν μεῖζον ἀγαθὸν ἢ τὰ τοσαῦτα βάρη τῆς ἡγεμονίας μὴ μίαν ψυχὴν ἢ σῶμα ἓν ἐπηχθίσθαι, ἀλλ᾽ ἔχειν τὸν δυνησόμενον ἐπελαφρίζειν] .. ἀγαθόν, εἰ

τὰ . . μία ψυχὴ . . ἐπηχθίσθη, ἀλλ' ἔσχε . . 161, 27 ὁ γὰρ Τιβέριος . . ὑπεβλέπετο τὸν Γάιον . ., πρὸς δὲ (τε A) ἀρχὴν καὶ τοσαύτην ἀνεπιτηδείως ἔχοντα [ἔκρινε A]. ex „Mss.“ se restituisse ἔκρινε ait Mangey; sed ex praecedenti ὑπεβλέπετο facile subintellegitur talis significationis verbum, quale ἔκρινε, quod ex mera interpolatione textui inculcatum esse mihi persuasum est. attamen omnes editores Mangeium secuti sunt. 165, 23 ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐξ ἔτι σπαργάνων μυρίοι διδάσκαλοι γεγόνασι] ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔξεστιν· ἐκ σπαργάνων γὰρ μυρίοι . . 168, 1 ὡς διὰ παντὸς στόματος δυσκάθαρτα ἄγη συνηχεῖσθαι] . . ἄγη ἐφέρετο. 168, 9 τάχα δὲ καὶ προνοητικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους] τάχα δ' ὑπὲρ τοῦ . . 172, 20 ἐγὼ δὲ νομίζω τοὐναντίον [εἶναι]. 174, 19 μεταθέτω καὶ τὰ ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ καὶ μὴ κιβδηλευέτω τὴν τάξιν. τὰ μὲν βέλη καὶ τόξα τῇ δεξιᾷ προφερέτω] τὸ δὲ τόξον μετατεθέτω (sic) καὶ προφερέτω. 187, 1 εὔθικτος εἶ τὴν φύσιν· σκώπτειν καὶ χαριεντίζεσθαι δύνασαι] . . φύσιν, ὡς σκώπτειν καὶ χαριεντίζειν δύνασθαι. 191, 18 ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ καταλύσει δέος, μὴ καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ὄνομα συναφανισθῆναι κελεύσῃ ὁ νεωτεροποιὸς καὶ μεγαλουργὸς ἄνθρωπος] . . δέος, ὡς ἐξαφανίσει τὸ ἔθνος μεγαλουργὸς ἄνθρωπος. 194, 15 προμαθὼν δὲ . . τὰ γενησόμενα ὡς χειριζόμενα scripsimus pro eo quod in codicibus CGOMH legitur χειριούμενα. Mangey nimium, ut adsolet, codici A indulgens ab interpolata lectione ἐν χειρὶ ἐσόμενα, quae manifesta est glossa, profectus ἐν ἀκαρεῖ ἐσόμενα coniecit. eidemque fortasse interpolatori adscribendum est, quod 169, 11 in A profertur — idque rectius, ut opinatur Mangey — πλεῖστον αὐτοὶ τοῖς λόγοις εἰσφέρειν δοκοῦντες μέρος, cum ceteri multo brevius exhibeant πλεῖστον διδόντες μέρος. quodsi fortasse ambigi potest, aptiusne hoc sit dictum an illud, certissima interpolationis vestigia alius prae se fert locus, qui horum locorum agmen claudat, 182, 15 ὡς μικροῦ σύμπαν τὸ ἀνθρώπων γένος . . ἀφανισθῆναι, εἰ μὴ δι' ἕνα ἄνδρα καὶ ἡγεμόνα, τὸν Σεβαστόν, ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον. sic restituit Mangey, ut ex sua consuetudine ait, „ex Mss. Vat. Med. et Coll. Nov.“, licet haec legantur in uno codice A eiusque germinibus, quae utpote nullum habentia pretium nihil moramur; in Mediceo autem aliisque libris scriptum est: τὸν Σεβαστὸν οἶκον, ὃν καλεῖν ἀλεξίκακον, quae quidem sensu carere concedendum est Mangeio, quoniam τὸν Σεβαστὸν οἶκον ineptissima est appositio verborum δι' ἕνα ἄνδρα καὶ

ἡγεμόνα. illo vero membro ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον per se insulsissimo verborum cohaerentia τὸν Σεβαστόν, ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον interpellatur, quo resecto omnia optime procedunt. non enim est dubitandum, quin ieiunum illud ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον ab aliquo interpolatore profectum sit, qui hiantem ex sua opinione sententiam integrare vellet. cave vero putes in hoc enuntiato per εἰ μὴ διά illato quicquam deesse in textu; deprehendis enim ellipsis illius exemplum ab aliis quoque scriptoribus usurpatae, qua post εἰ μὴ διά sequentia supprimuntur, cuius idiotismi specimina contulerunt grammatici inde a Francisco Vigero (v. interpretes ad Viger. p. 510 sq.) usque ad Krüger (I § 54, 12, 10), Kühner-Gerth (II 1 p. 484 sq.), J. M. Stahl, *Kritisch-historische Syntax des griech. Verbums der klass. Zeit* (Heidelberg 1907) p. 419. ex Philone ipso aliud novi exemplum *Leg. ad Gai.* § 58 p. 166, 16 τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἀνήρπαστο ἂν ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου φονῶντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορίας (intellege *servatus esset* s. *res esset prohibita*). neque aliter comparati sunt hi loci: Thuc. II 18, 4 ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν (supple *prohibiti fuissent*). Arist. *Vesp.* 558 ὅς ἔμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδειν, εἰ μὴ διὰ τὴν προτέραν ἀπόφευξιν. Lys. XII 60 ἀπολέσαι παρεσκευάζοντο τὴν πόλιν, εἰ μὴ δι' ἄνδρας ἀγαθούς. Plat. *Gorg.* LXXII p. 516 E Μιλτιάδην . . εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο καί, εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν (scil. *servatus esset* sive *res esset prohibita*), ἐνέπεσεν ἄν. Isocr. V 92 φαίνονται κἀκεῖνοι (scil. οἱ Ἕλληνες) κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον. Dem. XIX 74 οὐ γὰρ ὡς εἰ μὴ διὰ Λακεδαιμονίους, οὐδ' ὡς εἰ μὴ Πρόξενον οὐχ ὑπεδέξαντο, οὐδ' ὡς εἰ μὴ δι' Ἡγήσιππον, οὐδ' ὡς εἰ μὴ διὰ τὸ καὶ τό, ἐσώθησαν ἂν οἱ Φωκεῖς, οὐχ οὕτω τότ' ἀπήγγειλεν. 90 ἐκεῖνα δὲ τούτοις ἂν προσῆν, εἰ μὴ διὰ τούτους (scil. ἐκωλύθη προσεῖναι). 172 ἐπεὶ εἰ μὴ διὰ τὸ τούτους βούλεσθαι σῶσαι, ἐξώλης ἀπολοίμην. XXIII 180 ψήφισμα παρ' ὑμῶν τοιοῦθ' εὕρετο, ἐξ οὗ κυρωθέντος ἄν, εἰ μὴ δι' ἡμᾶς καὶ ταύτην τὴν γραφήν, ἠδίκηντο μὲν φανερῶς οἱ δύο τῶν βασιλέων. Aristid. *sacr. serm.* I p. 509 καί μοι δοκεῖ καὶ πλείω βιῶναι χρόνον, εἰ μὴ δι' ἀρετήν τινα ἑαυτοῦ. quibus exemplis iam satis superque mihi illustrasse videor, verba ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, quibus enervatur sententia magis quam adiuvatur, grammatici cuiusdam prodere manum imperite sarcientis quae hiare putaret. vocem vero οἶκον, quae in ceteris libris habetur, uncis

circumdedimus, quippe quam inepte adscriptam fuisse nomini Σεβαστόν persuasum habeamus. fortasse cuidam scribenti Σεβαστόν sponte in mentem venit οἶκον, cum hae voces alibi haud raro sese excipiant: 124,13. 129,13. 139,15. — his locis in A interpolatione vitiatis adiungendi sunt alii bene multi, ubi aut verba arbitrario transposita aut singula membra vel sententiae totae aberratione oculorum vel librarii incuria praetermissa sunt; quae quidem singillatim proferre supervacuum est.

Paucis solummodo locis ex uno codice H bonas lectiones hausimus, quae ut in textum recipiantur dignae sunt. et hae quidem ita sunt comparatae, ut vel sine codicis ope ultro sese offerant. p. 166,13 iam Mangey εὔθικτοι, quod H[1] suppeditat (εὔθηκτοι ceteri), recte reposuit eandemque formam alibi quoque apud Philonem obviam invitis codicibus 187,1 edidit Turnebus; cf. praeterea *leg. all.* I § 55 vol. I p. 74,24. *q. deus s. immut.* § 93 vol. II p. 76,26. similiter εὐθιξία (non εὐθηξία) ubivis scribendum, cf. *leg. all.* I § 55 vol. I p. 74,21. *de cherub.* § 102 p. 194,23. *de mut. nom.* § 98 vol. III p. 174,3. *de praem. et poen.* § 50 vol. V p. 347,4. 183,10 τοῦ Σεβαστοῦ γένους] τοῦ σεβαστ(ε)ίου γ. 204,18 ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι (μέχρι ceteri) ποδῶν φρίκῃ κατέσχητο cum H edendum est, quo optime comprobatur observatio illa μέχρι et ἄχρι particulas tantum non ubique ita collocatas esse apud Philonem, ut μέχρι vocabulum in vocalem desinens sequatur, ἄχρι autem consonantem excipiat (cf. Jul. Jessen, *De elocutione Philonis Alexandrini* p. 5. Wendland, *Die Therapeuten* p. 726. Krell l. l. p. 15). eadem dictio saepius occurrit in Philonis libris: *de spec. leg.* IV *(de concup.)* § 83 vol. V p. 228,11. *q. deus s. immut.* § 127 vol. II p. 83,10 ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν ἐσχάτων (ex egregia Wendlandii coniectura, qui *de plant.* § 111 p. 155,7 ἀπὸ κεφαλῆς ⟨ἄκρας⟩ ἕως ποδῶν ἐσχάτων emendavit coll. Clem. *Paedag.* III § 54 p. 286 P. ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν ἐσχάτων, cf. Mus. Rhen. N. S. LII [1897] p. 482). *de vit. Mos.* I § 15 vol. IV p. 123,5. § 128 p. 150,13. *de spec. leg.* I *(de vict.)* § 232 vol. V p. 57,2 ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν. quare oleum et operam perdidisse videtur Jessen, qui hoc loco (204,18) a vulgata lectione μέχρι profectus quin verba ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας vitii aliquid traxissent non dubitavit. ἄκρας igitur ex ἄχρις corruptum esse ariolatur posteaque librarium, ut labenti sententiae succurreret,

μέχρι inculcasse opinatur, quo sublato legendum esse putat ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρις ποδῶν. idem Jessen (p. 5), quod hic leviter attingere mihi liceat, alium quoque locum frustra sollicitavit, nempe 148,24 τὰς ἑξῆς λοιπὸν ἐπεραιοῦτο νήσους .. τὰς ἄλλας ὅσαι κεῖνται στοιχηδὸν ἑξῆς μέχρι τῆς ἐφ' ἣν τελευταίαν ἐλθεῖν ἔδει, ubi cum μέχρι excipiat vocem ἑξῆς consonante terminatam, verba στοιχηδὸν ἑξῆς uncinis inclusit, quippe quae inepte repetita interpolatorem proderent. at iam Wendland (l. c.) Philonem non eadem severitate vitare μέχρι post consonantes monuit atque ἄχρι post vocales vocemque στοιχηδόν a Philone alibi quoque usurpatam (137,6. *de Ios.* § 160 vol. IV p. 95,10) minime esse attrectandam. 221,6 μιμεία cum H anteposuimus vulgatae formae μιμία, nisi forte, cum neutra forma alias in graecitate inveniatur, codicum scripturam labem quandam contraxisse putandum est.

Haec hactenus de codicibus, quibus editionem meam superstruxi. restat ut de prioribus editionibus, quas in textu meo constituendo adhibui, deque virorum eruditorum opera, quam his Philonis scriptis emendandis navaverunt, pauca adiciam. ac primum quidem nominandus est Turnebus, qui cum in *Flacco* uno codice L usus esse videatur, bene multis locis textum mendis inquinatum suppeditat. nonnumquam vero divinando verum invenit scriptorisque manum restituit his quidem locis, quibus alii quoque quotquot nobis innotuerunt codices in aperte corrupta scriptura concinunt: p. 130,15 δύο] ἐν δυσίν. 130,26 δὲ ἑωμένου] δὲ ὠνουμένου. 131,7 ἐνδεδέχθαι (cf. 168,4. 169,14. 170,26)] ἐνδεδεῖ(ῆ)χθαι. 132,6 ὀχλοκρατίαν (cf. 180,2)] ὀχλοκρασίαν. 139,8 διαπέμψεσθαι] διαπέμψασθαι. 141,3 εἰσέδραμεν] ἐξέδραμεν. 145,12 συμποσίαρχος] ποσίαρχος. 145,14 ὅτι] ἔτι. 148,25 Κύθνον] κύ(ί)νθον vel κύθον. 149,12 καινήν] κενήν. 150,22 ἑσπέραν] ἑσπέρας. 153,10 δ' ἐκ] δέ. in *Legatione ad Gaium* praeter L praesto ei fuit vetustissimus codex C, cuius ope emendatiorem textum edere poterat quam in *Flacco*. nihilominus hic quoque Turnebo in coniecturis salus erat petenda, ubi codicibus suis erat destitutus. et plus uno loco, quo ne in aliis quidem codicibus quicquam subsidii est, flores in eius hortulo nati a posterioribus decerpti sunt. pauca acuminis eruditionisque eius specimina afferam: p. 162,21 ἀσαφεῖς] σαφεῖς. 166,23 τῆς περιττῆς εὐνοίας ἀμοιβὰς .. ἀντιλαβών (cf. 123,2)] τῆς περὶ τῆς εὐνοίας ἀμοιβῆς .. ἀντιλαβών.

187,4 ἐὰν ἔτι κέντρον ἐγκαταμίξῃς .. ὑποκακόηθες] ἐὰν εἴ τι (οὖν τι A) κέντρον ἐγκαταμίξῃς .. ὑπὸ κακοήθη vel ὑπὸ κακοηθείας. 196,26 σχών] σχόντος. 201,23 κατ' ἀπόγνωσιν] κατὰ πρόγνωσιν. 206,14 ἀρχιερωσύνην] ἀρχιερωσύνη. 208,18 ὁ πάππος σου] ὁ πάππος οὗ vel μου. rursus non desunt exempla ita comparata, ut errores sive operarum (189,10 νενινηκόσι pro νενικηκόσι) sive alia vitia inde a Turnebi editione principe in omnes quae insequebantur editiones migrarent. sic 163,11 pro καταδαρθόντα, quod reposuit Cohn, ex codicum mendosa lectione omnes ediderant καταδαρθέντα, licet 150,23 iuste legatur κἀταδαρθών et alio loco (*de spec. leg.* II [*de septen.*] § 102 vol. V p. 111,3) Mangey codicum formam καταδαρθέντες correxerit. 201,4 in omnibus editionibus propagatur τῶν χωρῶν (pro χώρων) ἐπετρόπευσεν, ἐν οἷς et 204,4 ἔρεσθαι aliique falsi accentus. 202,8 monstruosum illud ῥᾴως ex una editione in alteram transiit. porro invitis codicibus legebatur 181,24 πλουσίῳ (pro πλουσίᾳ) χειρί et 192,21 πόλις δέ ἐστι τῆς Ἰουδαίας ἐν ταῖς μάλιστα πολυάνθρωπος, quamvis ad unum omnes libri ἐν τοῖς μάλιστα exhibeant. ac sane quidem sincera est codicum lectio, modo recte intellegatur. est enim ἐν τοῖς formula ad superlativi vim augendam adhibita, quae, cum τοῖς sit generis neutri, adverbii instar etiam cum femininis coniuncta occurrit (cf. Hermann ad Viger. p. 787 et Krüger I § 49, 10, 6). apud Philonem duo huius usus repperi exempla: *de spec. leg.* I (*de sacerd. honor.*) § 151 vol. V p. 36,19 τὰς τῶν ὁλοκαυτωμάτων .. δορὰς προστάττει τοὺς ὑπηρετοῦντας ταῖς θυσίαις ἱερεῖς λαμβάνειν, οὐ βραχεῖαν ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα πολυχρήματον δωρεάν. *de spec. leg.* I (*de victim.*) § 173 p. 42,13 ἄρτος γὰρ ἐραστῇ σοφίας διαρκὴς τροφή, παρέχουσα καὶ τὰ σώματα ἄνοσα καὶ τὸν λογισμὸν ὑγιῆ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα νηφάλιον. sed satis superque munita est haec formula his exemplis Thucydideis: III 17,1 καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο. III 82,1 οὕτως ὠμὴ ἡ στάσις προυχώρησε καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο. quibus adde Dion. Hal. *de Isocr.* 2 τὴν διάλεκτον ἀκριβοῦσα (scil. ἡ λέξις Ἰσοκράτους) ἐν τοῖς πάνυ τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην. cum masculinis eadem formula frequenter coniungitur apud Philonem, cf. 147,16 φιλόκοσμος ἐν τοῖς μάλιστα γεγονώς. *de Abr.* § 69 vol. IV p. 16,21 Χαλδαῖοι ἐν τοῖς μάλιστα διαπονήσαντες ἀστρονομίαν. *de spec. leg.* I (*de sacrif.*) § 324 vol. V p. 78,14 κοι-

γωνίας δὲ καὶ φιλανθρωπίας εἰσηγητὴς ὢν ἐν τοῖς μάλιστα ὁ νόμος. cum neutro coniungitur haec dictio *fragm.* II 664 Mang. σωτήριον ἐν τοῖς μάλιστα δικαιοσύνη.

Amplioribus librorum manu scriptorum subsidiis instructus fuit Mangèy, qui in edendis his duobus opusculis etiam codices MA in usum suum vocaverat. sed ex M, qui in his libris nequaquam primi ordinis fontibus adnumerandus est, non multum redundat lucri et A, quamquam aliis locis optime inservit Philonis verbis restituendis, aliis haud immunis remansit ab interpolamentis (cf. p. LV ss. LXVII ss.), quae Mangey nimium huic libro tribuens in textum suum induxit. ceterum librorum scripturas sine delectu alias attulit, alias praeteriit, saepenumero in enotandis variis lectionibus ita peccavit, ut ex „Mss.“ se quasdam hausisse asserat, ubi codices inter se discordant vel non de pluribus manu scriptis, sed de uno tantummodo dicendum erat. in arte critica exercenda „Britannico more iusto audacior“ (Ernesti) non semper liber fuit ab effrenata sanissima sollicitandi et insolentissima quaeque captandi libidine. nihilo secius vir ille, ut erat diligentissimus dictionis Philoneae observator atque immensa copia doctrinae egregioque ingenio praeditus, persaepe haud vulgaria critici acuminis specimina dedit, ut optime eum de his quoque scriptis meritum esse iure fatendum sit.

Editionis Mangeianae censuram egit Ioannes Augustus Ernesti in *Novis Actis Eruditorum* anno MDCCXLV publicatis nr. IX 385—402; in qua censura ex more aetatis illius anonyma — sed Ernestium auctorem esse ex Dahlii Chrestomathia II p. VIII comperimus — locos inprimis ex *Flacco* et ex *Legatione ad Gaium* a Mangeio coniecturis attrectatos circumspecto iudicio in examen vocavit, „quoniam maxime apud omne genus doctorum hominum in pretio esse debent hi libelli“ (p. 394). en elenchus locorum, de quibus Ernesti sive brevius sive fusius disputat: p. 124,4. 17. 125,6. 129,1. 133,18. 135,20. 142,10. 148,16. 150,1. 152,27. 153,1. 154,7. 155,10. 11. 157,11. 21. 160,21. 22. 161,23. 162,11. 19. 166,6. 167,17. 169,8. 19. 170,28. 171,23. 175,12. 176,15. 177,5. 184,9. 187,6. 188,27. 192,12. 193,8. 194,16. locos quosdam ex *Legatione ad Gaium* petitos examinavit et a Mangeii mutationibus defendere studuit Ioannes Christophorus Gottleber, illustris Afranei quondam rector, in prolusionibus, quibus inscripsit *Animad-*

versionum historicarum et philologico-criticarum ad Philonis Legationem ad Caium (sic). Specimen I—V. Misenae 1773—4. et de his quidem locis accuratius agit: p. 161,9 (I p. XII). 182,4. 6 (III p. V sq.). 188,27 (I p. VII). 196,3 (II p. XIII). 207,11 (IV p. XV). 212,17. 213,5. 14 (III p. XII sqq.). 223,7 (I p. V).

Separatim absque nominis indicio editus est *Philonis Iudaei liber de virtutibus sive de Legatione ad Caium imperatorem* Lipsiae a. 1781. sed Samuelem Fridericum Nathanaelem Morum, professorem olim Lipsiensem, editorem esse Dahl (l. c. II p. V) et Harles (in Fabricii *Bibl.* IV 741) testantur. et Morus quidem nudum textum Mangeianum nihil fere mutatum typis excudendum curavit neque praefatione neque adnotatione quadam adiecta. sic eidem falsi accentus (170,17 λεοντῆν. 177,21. 180,13 μίσος. 179,1 σπᾶσαι. 190,7 μηνῦσαι. 200,22 συνηρπᾶσθαι etc.), eidem typothetarum errores (188,26 τε πάθομεν. 189,10 νενινηκόσι. 193,8 Ἰαμνείῳ) atque apud Mangeium recurrunt. nisi in pusillis rebus a Mangeiano exemplari recedere ausus non est, sic 158,16 διαγγελθείσης nescio qua de causa edidit pro διαγγελείσης, 167,7 ἐγένετο pro ἐγεγένητο. 198,5 falsam formam ἐξεγκωνισμένων (pro ἐξηγκωνισμένων) corrigere studens alio modo corrupit scribendo ἐξαγκωνισμένων. hic illic textum tacite correxit: 201,4 τῶν χωρῶν ἐπετρόπευσεν, ἐν αἷς (οἷς codd.) vel voculam inseruit (171,25 τὰς ⟨δὲ⟩ ἀδελφάς. 175,15 λέγεται ⟨δὲ⟩. 183,20 νεώς, ⟨ὅς⟩) vel uncis circumscripsit (163,14 ὡς. 166,12 καί. 184,13 ἦν sic mutata interpunctione: πῶς οὖν ἀπεδέχετο; τὴν πέραν τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομὴν [ἦν] οὐκ ἠγνόει κατεχομένην .. πρὸς Ἰουδαίων). denique legentium commoditati ita consulere studuit, ut textum in 95 capita distingueret, qua in re interdum haud sane feliciter versatus est, quandoquidem sententiarum conexum discerpsit; cf. e. gr. 156,3. 157,20. 162,9. contra perutili commentario critico et exegetico instructos utrosque edidit libellos historicos Dahl sub hoc titulo: *Chrestomathiae Philonianae pars altera sive Philonis Alexandrini libelli illustres adversus Flaccum et de Legatione ad Caium cum animadversionibus editi a Ioanne Christiano Guiliel. Dahl.* Hamburgi 1802. praeterquam quod Dahl ipse emendando textui operam dedit, ad calcem editionis suae (p. 412—420) cum pauculis suis Addendis coniecturas atque observationes criticas adiecit, quas cum eo communicaverat Christi-

anus Fridericus Matthaei, graecarum litterarum in academia Vitebergensi olim professor.

Praeter hos viros doctos, quorum opera textus a varii generis vitiis purgatus est, in apparatu critico memoravi coniecturas Ioannis Baptistae Cotelerii (127,2. 137,13. 213,10, cf. *Ecclesiae graecae monumenta.* Tomus II. Lutetiae Parisiorum 1681, p. 635 sq. 645. 683) et Ezechielis Spanhemii (207,20, cf. *Orbis romanus* in Thesauro antiquitatum romanarum congesto a Ioanne Georgio Graevio. Tom. XI. Traiecti ad Rh. 1699. Exercitatio prima cap. XVIII p. 50). sparsim nominandus erat Carolus Siegfried (163,14, cf. *Philo von Alexandria als Ausleger des Alten Testaments* p. 71), Ludovicus Mendelssohn (185,4 σπυρίδος in schedis eius inveni) et Aemilius Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi*, qui hisce locis mutationes protulit: 133,19 (Vol. III[4] p. 77). 192,16 (I 503; cf. etiam O. Hirschfeld in *Beiträge zur alten Geschichte* II [1902] p. 48). 213,16 (II 361).

Pauca denique adiungenda sunt de versionibus horum libellorum seorsum editis. *Legationem ad Gaium* Dahlio et Harlesio testibus in linguam vernaculam fideliter quidem, at invenuste parumque in universum feliciter transtulit animadversionesque quasdam ad res pertinentes addidit Ioannes Fridericus Eckhard, Isenacensis gymnasii quondam director: *Die Gesandtschaft an den Cajus* (sic): *Aus dem Griechischen des Philo übersetzt.* Lipsiae 1783. ipse quidem hanc interpretationem inspicere non potui. Franco-Gallice utraque opuscula edidit F. Delaunay in eo libro, cuius iam supra (p. L) mentionem iniecimus: *Contre Flaccus ou de la Providence* (p. 201—270). *Légation à Caïus ou des Vertus* (p. 271—389). haec quoque translatio hodie vix cuiquam satisfaciet, ut quae obsoleto textu innitatur iustoque liberior saepius non tam verba quam sensum neque semper verum reddat.

Iam reliquum est, ut gratissimo animo duorum virorum humanitatem recorder, qui ad hoc opus promovendum et absolvendum vario modo contulerunt. atque insigni subsidio mihi erat Leopoldi Cohn amici mei ingenium, cuius consilio prudenti in locis contortis ac difficilibus uti mihi licebat. idem comes fidus per omnia in corrigendis plagulis multa quae in usum meum converterem indicavit, plurimos locos ex intima sua Philonis scientia acutissime emendavit semperque inde-

fesso labore me adiuvit. neque minore voluntate devinxit me Paulus Wendland, cui praeter coniecturas aliquot egregias plurima debentur indirectae quae dicitur memoriae testimonia. huic quoque amico, qui corrigendarum plagularum laborem mecum partitus est, pro eximia benevolentia, qua me constanter sublevavit, grates habeo atque ago debitas. — mentem denique memorem hoc quoque loco testificor collegae meo Arthuro Stein, qui, quotienscumque eum consului de rebus inprimis ad prosopographiam spectantibus, numquam mihi defuit.

Scribebam Pragae
m. Septembri a. MDCCCCXIV.

SIGOFREDUS REITER

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 3,16 adnot. παλαιοδούλοις] corr. sed cf. § 148.
18,15 corr. εἰσίν.
21,20 adnot. corr. 20—26,7.
28,18 corr. θῶπ'.
29,9 corr. δ'.
36,1 scribendum fortasse ἀπὸ τῆς συνωθούσης (M) ἐπηρείας.
49,11 corr. ἑτοίμου.
64,1 adnot. corr. νέους παῖδας.
70,1 corr. παραπεμφθείς.
78,2 corr. ἐκείνου.
80,8 dele adnot. κενόν] κενός E.
84,14 adnot. corr. τὴν τοῦ ὅλου διαμονήν E.
84,15 dele adnot. ἐπὶ μέρη E.
95,17 corr. αἷς.
120,4—6 adnot. cf. Eus. *Hist. eccl.* II 5,7 (Φίλων) ἱστορεῖ Σηιανὸν .. ἄρδην τὸ πᾶν ἔθνος ἀπολέσθαι σπουδὴν εἰσαγηοχέναι.
132,6 adnot. corr. ὀχλοκρατίαν Turn. (v).
143,28 ante μέλλοντος typothetae errore intercidit τοῦ.
145,1—23 adnot. corr. τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Φλάκκου.
145,19 adnot. corr. ἀγέννητα MHN(v).
148,18 adnot. add. D^V p. 683 (cf. II 652 Mang.) χρήσιμον καὶ ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις σωφρονίζεσθαι.
153,22 corr. εἷλκον.
157,1. 2 adnot. cf. Eus. *Hist. eccl.* II 6, 1 μετὰ δὲ τὴν Τιβερίου τελευτὴν Γάιον τὴν ἀρχὴν παρειληφότα πολλὰ μὲν .. ἐνυβρίσαι.
164,14—17 adnot. corr. Flor. Par. nr. 29.
170,1 adnot. corr. ὑπερέκυπτεν L.
170,20 post ἠσκεῖτο non plene, sed coli signo interpungendum erat.
173,7 174,23 corr. Χάριτας.
176,6 adnot. cf. Hom. *Hymn.* VII 4 sqq. συναρωγὲ θέμιστος, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν, βροτῶν ἐπίκουρε.
180,2 adnot. corr. ὀχλοκρατίαν Turn. (v).
191,1—3 adnot. corr. cod. Laur. VII.
208,15 adnot. corr. ἔδος CGO (v).
218,15 corr. ἀπεχθανόμενος et adnot. corr. ἀπεχθανόμενος CGOH (Turn.): ἀπεχθόμενος MA (Mang.).

INDEX SIGLORUM

C = Parisinus graecus 435
M = Laurentianus X 20
U = Vaticanus graecus 381
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus graecus 248
O = Bononiensis graecus 3568
A = Monacensis graecus 459
Q = Parisinus graecus 2075
T = Ambrosianus D 27
H = Venetus graecus 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus graecus 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
D^{C} = Coislinianus 276
D^{K} = Vaticanus graecus 1553
D^{P} = Parisinus graecus 923
D^{M} = Venetus graecus 138
D^{H} = Hierosolymitanus 15
D^{R} = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
D^{L} = Laurentianus VIII 22
D^{V} = Vaticanus graecus 1236
Eus = Eusebius
Arm = versio Armenia
Lat = vetus versio Latina
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΙΝΑΙ

II p. 445 M. (1.) Ὁ μὲν πρότερος λόγος ἦν ἡμῖν, ὦ Θεόδοτε, περὶ τοῦ δοῦλον 1
εἶναι πάντα φαῦλον, ὡς καὶ διὰ πολλῶν καὶ εἰκότων καὶ ἀληθῶν ἐπιστωσάμεθα· οὑτοσὶ δ' ἐκείνου συγγενής, ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος ἀδελφὸς καὶ τρόπον τινὰ δίδυμος, καθ' ὃν ἐπιδείξομεν, ὅτι πᾶς ὁ ἀστεῖος ἐλεύθερος. τὸν μὲν οὖν τῶν Πυθαγορείων ἱερώτατον θίασον λόγος ἔχει 2
μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων καλῶν καὶ τοῦτ' ἀναδιδάσκειν, „ταῖς λεωφόροις μὴ βαδίζειν ὁδοῖς", οὐχ ἵνα κρημνοβατῶμεν — οὐ γὰρ ποσὶ κάματον παρήγγελλεν —, ἀλλ' αἰνιττόμενος διὰ συμβόλου τὸ μήτε λόγοις μήτ' ἔργοις δημώδεσι καὶ πεπατημένοις χρῆσθαι. ὅσοι δὲ φιλοσοφίαν γνησίως 3

Tit. Φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι M (Eus): φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον G, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον AQ, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον F, περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον HP, φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος T

3 πρότερος] πρῶτος QT ὦ om. QT 3. 4 δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον M (cf. Eus. Hist. eccl. II 18, 6): πάντα$^{\beta}$ δοῦλον$^{\gamma}$ εἶναι$^{\alpha}$ φαῦλον F, πάντα δοῦλον εἶναι φαῦλον ceteri (v)
4 καὶ ἀληθῶν om. Q ἀληθῶν M: ἀληθινῶν ceteri (v) 5 δὲ M
6 δίδυμον H¹P ὁ ante ἀστεῖος om. G 7 οὖν om. A πυθαγορίων MP
8 τοῦτο AT, ταῦτ' F 10 παρήγγελλεν MF²: παρήγγειλεν ceteri (Turn.)
10. 11 μήτε λόγοις μήτ' ἔργοις] μήτ' ἔργοις μήτε λόγοις MHP (v) 11. 2, 1 φιλοσοφίας γνησίας ἐσπάσαντο coni. Mang.

---

3 cf. Diog. La. VII 121 (Stoicorum doctrina) μόνον τ' ἐλεύθερον (scil. τὸν σοφὸν εἶναι), τοὺς δὲ φαύλους δούλους. Cic. Parad. V Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος. 8 cf. Diog. La. VIII 17 ἦν δ' αὐτῷ (Pythagorae) τὰ σύμβολα τάδε· „... τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν". Aelian. Var. Hist. IV 17 προσέταττε δὲ ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας ... μηδὲ βαδίζειν τὰς λεωφόρους ὁδούς. Clem. Alex. Strom. V 5 p. 664 P. καὶ Πυθαγόρας οὐκ ὀκνεῖ ἀπαγορεύειν τὰς λεωφόρους ὁδοὺς βαδίζειν, προστάττων μὴ δεῖν ταῖς τῶν πολλῶν ἕπεσθαι γνώμαις ἀκρίτοις καὶ ἀνομολογουμέναις οὔσαις. Porphyr. Vita Pythag. 42 ἦν δὲ καὶ ἄλλο εἶδος τῶν συμβόλων τοιοῦτον· „... τὰς δὲ λεωφόρους μὴ βαδίζειν", δι' οὗ ταῖς τῶν πολλῶν ἕπεσθαι γνώμαις ἐκώλυεν.

ἠσπάσαντο, καταπειθεῖς γενόμενοι τῷ προστάγματι νόμον αὐτὸ μᾶλλον δὲ
θεσμὸν ἰσούμενον χρησμῷ ὑπετόπησαν, δόξας δ' ἀγελαίους ὑπερκύψαντες
ἀτραπὸν ἄλλην ἐκαινοτόμησαν ἄβατον ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων, ἰδέας
4 ἀνατεῖλαντες ὧν οὐδενὶ μὴ καθαρῷ θέμις ψαύειν. λέγω δὲ μὴ καθαρούς,
ὅσοι ἢ παιδείας εἰς ἅπαν ἄγευστοι | διετέλεσαν ἢ πλαγίως ἀλλὰ μὴ ἐπ' p. 446 M
εὐθείας αὐτὴν ἐδέξαντο κάλλος τὸ σοφίας εἰς τὸ σοφιστείας αἶσχος μεταχα-
5 ράξαντες. οὗτοι τὸ νοητὸν φῶς ἰδεῖν οὐ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν τοῦ
κατὰ ψυχὴν ὄμματος, ὃ ταῖς μαρμαρυγαῖς πέφυκεν ἐπισκιάζεσθαι,
καθάπερ ἐν νυκτὶ διάγοντες ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσι καὶ ὅσ' ἂν
αὐγαῖς ἀκράτοις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἰλικρινέστατα περιαθρήσαντες διη-
γῶνται τεράστια νομίζουσι φάσμασιν ἐοικότα, τῶν ἐν τοῖς θαύμασιν οὐ δια-
6 φέροντα. πῶς γὰρ οὐκ ἐκτόπια καὶ θαύματ' ὄντως, φυγάδας μὲν καλεῖν τοὺς
μὴ μόνον ἐν μέσῃ τῇ πόλει διατρίβοντας, ἀλλὰ καὶ βουλεύοντας καὶ δικάζοντας
καὶ ἐκκλησιάζοντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀγορανομίας καὶ γυμνασιαρχίας καὶ
7 τὰς ἄλλας λειτουργίας ὑπομένοντας, πολίτας δὲ τοὺς ἢ μὴ ἐγγραφέντας
τὸ παράπαν ἢ ὧν ἀτιμία καὶ φυγὴ κατέγνωσται, πέραν ὅρων ἀνθρώπους
ἐληλαμένους, οὐ μόνον οὐκ ἐπιβῆναι τῆς χώρας ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἀπόπτου τὸ
πατρῷον ἔδαφος θεάσασθαι δυναμένους, εἰ μή τισι Ποιναῖς ἐλαύνοιν-

---

1 γινόμενοι HAQT προστάγματι] πράγματι AQT νόμον M: λόγον ceteri (v) αὐτ$^{\eta}$ὸν P 2 ὑπετόπασαν A δόξας δ' GA: δόξας (om. δ') ceteri, καὶ δόξας v ἀγελαίας GT 3 ἄλλην codd.: ἄβατον Mang. ἄβατον hoc loco M: om. ceteri ἰδιώτας Turn. 4 ἀνατεῖλαντες M: ἀναστεῖλαντες ceteri (v) ψαύειν M: ψαῦσαι ceteri (v) 6 αὐτὴν ἐδέξαντο] αὐτῆς ἐγεύσαντο AQT (Mang.) σοφιστείας GH, σοφιστίας P Urbin.: σοφίας ceteri 6. 7 μεταχαράξαντες] παραχαράξαντες HP (v) 7 οὗτοι γὰρ G τὸ om. M Urbin. οὐ MFGA Urbin.: μὴ HPQT (v) 8 κατὰ ψυχὴν] κατ' ὄψιν QT 9 ὅσ' FGAP: ὅσα H (v), ὅσοι M, ὡς QT 10 αὐγαῖς M: αὐτοῖς ceteri (v); ⟨ἐν⟩ αὐγαῖς conicio ἀκράτοις τῶν ἡλιακῶν M (ἀκτίνων addidi): ἀκτίνων κρατούντων FG, ἀκτίνων κρατούντων ἡλιακῶν AQT, ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπικρατούντων HP (v) εἰλικρινεστέραις M παραθρήσαντες A 10. 11 διηγῶνται] διάγονται M; ⟨ἐκεῖνοι⟩ διηγῶνται conicio 11 φάσματα AQT ἐοικότα — θαύματ' (12) om. AQT τοῖς om. Mang. 12 ἔκτοπα F θαύματα F[2], αὐτόματα M ante φυγάδας add. ὡς AQT 13 καὶ δικάζοντας om. AQT 16 ἢ om. F πέραν ὅρων] πέραν ὁρῶν G, πέρας ὅρων F, περιορᾶν HP (Turn.) 17 ἐπιβῆναι] ἀποβῆναι AQ 18 ἔδαφος] πέδον F in textu, ἔδαφος mg F δυνάμενοι M

4—9 Cod. Urbin. gr. fol. 306v: φίλωνος: λέγω δὲ μὴ καθαροὺς — ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσιν. 7—11 cf. Plat. Resp. VII 514 ss. 17 sq. Euseb. Hist. eccl. III 6,3 τὸ πᾶν ἔθνος (Iudaeorum) ἐξ ἐκείνου καὶ τῆς περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γῆς πάμπαν ἐπιβαίνειν εἴργεται νόμου δόγματι καὶ διατάξεσιν Ἀδριανοῦ, ὡς ἂν μηδ' ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῷον ἔδαφος, ἐγκελευσαμένου· Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος ἱστορεῖ.

το θανατῶντες; ἔφεδροι γὰρ καταστειχόντων κολασταὶ μυρίοι, καὶ δι'
ἑαυτῶν ἠκονημένοι καὶ νόμων προστάξεσιν ὑπηρετοῦντες. (2.) πῶς δὲ οὐ 8
παράλογα καὶ γέμοντα πολλῆς ἀναισχυντίας ἢ μανίας ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω
— διὰ γὰρ ὑπερβολὴν οὐδ' οἰκείων ὀνομάτων εὐπορῆσαι ῥᾴδιον — πλουσίους
μὲν ὀνομάζειν τοὺς ἀπορωτάτους καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς, λυπρῶς
καὶ ἀθλίως ἀποζῶντας, μόλις τὸ ἐφήμερον ἐκπορίζοντας, ἐν εὐθηνίᾳ
κοινῇ λιμὸν ἐξαίρετον ἔχοντας, ἀρετῆς αὔρᾳ, καθάπερ ἀέρι φασὶ τοὺς
τέττιγας, τρεφομένους, πένητας δὲ τοὺς ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ καὶ πλήθει κτη- 9
μάτων καὶ προσόδων καὶ ἄλλων ἀμυθήτων ἀγαθῶν ἀφθονίᾳ περιρρεομένους,
ὧν ὁ πλοῦτος οὐ συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτὸ μόνον ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ τῆς
οἰκίας ἔξω προελθὼν μεγάλους ὁμίλους δημοτῶν καὶ φυλετῶν, διαβὰς δ'
ἔτι μεῖζον καὶ πόλει χορηγεῖ τὰ πάντα, ὧν εἰρήνη χρεῖος ἢ πόλεμος;
ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὀνειρώξεως τοῖς μὲν ἀμφιθαλέσι καὶ τῷ ὄντι εὐπατρίδαις, 10
ὧν οὐ γονεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ πάπποι καὶ πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν καὶ
πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἐπιφανέστατοι γεγόνασι, δουλείαν ἐτόλμησαν
ἐπιφημίσαι, τοῖς δ' ἐκ τριγονίας στιγματίαις, πεδότριψι καὶ παλαιοδούλοις,
p. 447 M. ἐλευθερίαν. ἐστὶ δὲ | τὰ τοιαῦτα, ὡς ἔφην, πρόφασις ἀνθρώπων, οἳ διά- 11
νοιαν μὲν ἠμαύρωνται, δοῦλοι δ' εἰσὶ δόξης ἐπανέχοντες αἰσθήσεσιν, ὧν τὸ
συνέδριον ὑπὸ τῶν κρινομένων ἀεὶ δεκαζόμενον ἀβέβαιον. χρῆν δὲ αὐτούς, 12

---

1 κατὰ στειχόντων MA, καταστιχόντων P (Turn.) 1. 2 δι' αὐτῶν M 2 δ' M 3 λέγω] λέγειν GAQT 4 οὐδ'] οὐκ QT 5 ἐνδεεῖς] ἐπιδεεῖς HP (v) λυπηρῶς M (Mang.) 6 ἐκπορίζοντας] εὐπορίζοντας F, κομίζοντας H (v) ἐν] ἢ T 7 κοινῇ] πολλῇ M αὔραις M ἀέρος A, ἀέρι om. QT, δρόσῳ coni. Mang. 8 τοὺς] τῶν ἐν QT 8. 9 κτημάτων] χρημάτων A 11 οἰκίας] οἰκείας FH[2] 11. 12 δ' ἔτι] δέ τι H (v), τὲ (om. δ') M 12 εἰρήνην M πόλεμον M 13 δὲ] γὰρ M 14 μόνον M: μόνοι ceteri (v) 15 alterum πρὸς om. A ἐτόλμησαν M: ἐπετόλμησαν ceteri (v) 16 τριγονίας MFG: τριγενείας ceteri (v) στιγματίαις] μαστιγίαις QT, ἐπηματίοις M πεδότριψι MG (Wilamowitz): παιδότριψι ceteri (v); οἰκότριψι coni. Mang. παλαιοδούλοις] παλιμβόλοις coni. Wilamowitz, sed cf. § 147 17 ἀνθρώπων] ἀνδρῶν M 19 δεκαζόμενον v (Turn.): δικαζόμενον codd. ἀβέβαιον] οὐ βέβαιον A ἐχρῆν AQT δ' GA

---

7 Philo de vita contempl. § 35 ... ἐθισθέντες, ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος, ἀέρι τρέφεσθαι. cf. Plat. Phaedr. 259c ... ἐξ ὧν τὸ τεττίγων γένος μετ' ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μουσῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι, ἀλλ' ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον εὐθὺς γενόμενον ᾄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ. Theocr. IV 16 μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. *Vergil. Ecl. V 77* dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadae. *Plin. Nat. Hist. XI 91* Chamaeleonum stelliones qui quodam modo naturam habent, rore tantum viventes praeterque araneis. (92) Similis cicadis vita.

εἴπερ ὅλως ἐζήλουν ἀλήθειαν, μὴ τῶν τὰ σώματα καμνόντων ἐν τῷ
φρονεῖν ἐλαττοῦσθαι· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν ἰατροῖς ὑγείας
ὀρεγόμενοι, κατοκνοῦσι δ' οὗτοι νόσον ψυχῆς, ἀπαιδευσίαν, ἀπώσασθαι,
γενόμενοι σοφῶν ἀνδρῶν ὁμιληταί, παρ' ὧν οὐ μόνον ἔστιν ἀπομαθεῖν
ἀμαθίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον ἀνθρώπου κτῆμα προσλαβεῖν, ἐπιστήμην.
13 ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν ἱερώτατον Πλάτωνα „φθόνος ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται“,
θειότατον δὲ καὶ κοινωνικώτατον σοφία, συγκλείει μὲν οὐδέποτε τὸ ἑαυτῆς
φροντιστήριον, ἀναπεπταμένη δὲ ἀεὶ δέχεται τοὺς ποτίμων διψῶντας λόγων,
οἷς ἀκράτου διδασκαλίας ἄφθονον ἐπαντλοῦσα νᾶμα μεθύειν τὴν νηφάλιον
14 ἀναπείθει μέθην. οἱ δὲ ὥσπερ ἐν ταῖς τελεταῖς ἱεροφαντηθέντες, ὅταν
ὀργίων γεμισθῶσι, πολλὰ τῆς πρόσθεν ὀλιγωρίας ἑαυτοὺς κακίζουσιν, ὡς
οὐ φεισάμενοι χρόνου, βίον δὲ τρίψαντες ἀβίωτον, ἐν ᾧ φρονήσεως ἐχή-
15 ρευσαν. ἄξιον οὖν νεότητα τὴν πανταχοῦ πᾶσαν τὰς ἀπαρχὰς τῆς πρώτης
ἀκμῆς μηδενὶ μᾶλλον ἢ παιδείᾳ ἀναθεῖναι, ᾗ καὶ ἐνηβῆσαι καὶ ἐγγηράσαι
καλόν· ὥσπερ γάρ, φασί, τὰ καινὰ τῶν ἀγγείων ἀναφέρει τὰς τῶν πρώτων
εἰς αὐτὰ ἐγχυθέντων ὀσμάς, οὕτως καὶ αἱ τῶν νέων ψυχαὶ τοὺς πρώτους
τῶν φαντασιῶν τύπους ἀνεξαλείπτους ἐναποματτόμεναι, τῇ φορᾷ τῶν
αὖθις ἐπεισρεόντων ἥκιστα κατακλυζόμεναι, τὸ ἀρχαῖον διαφαίνουσιν εἶδος.
16 (3.) Ἅλις μὲν δὴ τούτων. ἀκριβωτέον δὲ τὸ ζητούμενον, ἵνα μὴ
τῇ τῶν ὀνομάτων ἀσαφείᾳ παραγόμενοι πλαζώμεθα, καταλαβόντες δὲ

1 ἐζήλουν] ἐζήτουν M   2 ἑαυτοῖς H¹P   6 δὲ om. FG; γὰρ conicio   ἱερώτατον M: λιγυρώτατον ceteri (v)   7 δὲ M: τε ceteri (Turn., om. Mang.)   κοινωνικώτατον] κοινότατον Turn.   8 ἀναπεπταμένη H²: ἀναπεπταμένως MQT, ἀναπεπταμένω GAH¹P, ἀναπεπταμένοις F   δὲ om. FT   ἀεὶ M: om. ceteri (Turn.)   δέχεται codd.: εἰσδέχεται Mang.   ποτίμοις διψῶντας λόγοις F   9 οἷς] εἰς M   ἐπαντλοῦσα] γρ. ἐπαντλοῦντες mg M   10 δὲ MA: δ' ceteri   11 γεμισθῶσι] μεθυσθῶσι G; γε μυηθῶσι coni. Mang.   κακίζωσιν H¹P   12 χρόνου M: χρόνων ceteri (Turn.)   14 μηδενὶ ἄλλω μᾶλλον G   ἐνηβάσαι A
και αι
15 φασί] φησι M   καινὰ M: κοινὰ F, κενὰ A, κενὰ ceteri (Turn.)   ἀναφέρει codd.: ἀναφέρειν v   πρώτων] πρώτως MA, πρῶτον QT   16 ἐγχυθέντων εἰς αὐτὰ transp. M   ἐγχυθέντων MQT: ἐκχυθέντων ceteri   οὕτως M: οὕτω ceteri (v)   τῶν νέων codd.: τῶν om. v   τοὺς om. AQT   18 ἐπιρρεόντων M   κατακλυζόμεναι] κατασκευαζόμεναι HP (Turn.)   19 τούτων] τοῦτο QT   20 ὀνομάτων] νοημάτων coni. Mang.   ἀσαφείᾳ] ἀσφαλείᾳ M

6 Plat. Phaedr. 247a.   7 cf. Diog. La. VII 123 κοινωνικὸς γὰρ φύσει καὶ πρακτικός (ὁ σπουδαῖος).   8 ποτίμων λόγων: Plat. Phaedr. 243d ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι.   15 *Horat. Epist. I 2,69* quo semel est imbuta recens, servabit odorem | testa diu. *Quintil. I 1,5* et natura tenacissimi sumus eorum, quae rudibus annis percepimus, ut sapor, quo nova imbuas, durat. cf. A. Otto, Die Sprichwörter der Römer 346.

περὶ οὗ ὁ λόγος τὰς ἀποδείξεις εὐσκόπως ἐφαρμόττωμεν. δουλεία τοίνυν 17
ἡ μὲν ψυχῶν, ἡ δὲ σωμάτων λέγεται· δεσπόται δὲ τῶν μὲν σωμάτων
ἄνθρωποι, ψυχῶν δὲ κακίαι καὶ πάθη. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἐλευθερία·
ἡ μὲν γὰρ ἄδειαν σωμάτων ἀπ' ἀνθρώπων δυνατωτέρων, ἡ δὲ διανοίας
p. 448 M. ἐκεχειρίαν ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν δυναστείας | ἐργάζεται. τὸ μὲν οὖν 18
πρότερον οὐδὲ εἷς ζητεῖ· μυρίαι γὰρ αἱ ἀνθρώπων τύχαι, καὶ πολλοὶ
πολλάκις καιροῖς ἀβουλήτοις τῶν σφόδρα ἀστείων τὴν ἐκ γένους ἀπέβαλον
ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἔστιν ἡ σκέψις περὶ τρόπων, οὓς οὔτ' ἐπιθυμίαι οὔτε
φόβοι οὔθ' ἡδοναὶ οὔτε λῦπαι κατέζευξαν, ὥσπερ ἐξ εἱρκτῆς προεληλυθότων
καὶ δεσμῶν οἷς ἐπεσφίγγοντο διαφειμένων. ἀνελόντες οὖν ἐκποδὼν τὰς 19
προφασιστικὰς εὑρεσιλογίας καὶ τὰ φύσεως μὲν ἀλλότρια δόξης δ' ἠρτημένα
ὀνόματα οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων ἢ αἰχμαλώτων τὸν ἀψευδῶς ἐλεύθερον ἀναζητῶμεν, ᾧ μόνῳ τὸ αὐτοκρατὲς πρόσεστι, κἂν μυρίοι γράφωσι
δεσπότας ἑαυτούς. ἀναφθέγξεται γὰρ ἐκεῖνο τὸ Σοφόκλειον οὐδὲν τῶν
πυθοχρήστων διαφέρον·

„θεὸς ἐμὸς ἄρχων, θνητὸς δ' οὐδείς".

τῷ γὰρ ὄντι μόνος ἐλεύθερος ὁ μόνῳ θεῷ χρώμενος ἡγεμόνι, κατ' ἐμὴν δὲ 20

---

1 εὐσκόπως] εὐκόλως F ἐφαρμόττομεν M, ἐφαρμόσωμεν AQT δουλεία μὲν τοίνυν M 2 ψυχῶν] ψυχῆς HP (Turn.) 3 κακίαι M: κακία ceteri (Turn.) καταυτὰ M (κατὰ ταὐτὰ scripsi): κατὰ ταὐτὸν F, κατὰ τὰ αὐτὰ ceteri (v) ἐλευθερίαι M (ἐλευθερία scripsi): ἡ ἐλευθερία ceteri (v) 4 σωμάτων] σώμασιν M ἀπ'] ἐπ' F δυνατωτέρων] σωμάτων δυνατωτέρων H (v) 5 ἐκκεχειρίαν APQT δυναστείας] διανοίας HP (Turn.), δυναστείας mg P οὖν] δὴ M 6 μυρίων AQT αἱ M: om. ceteri (v) τύχαι M: ψυχαὶ ceteri (Turn.) πολλοῖς F 7 καιροῖς] καὶ τοῖς QT σφόδρ' FGH 8 σκῆψις HP, post σκέψις add. τούτων F 9 οὔτε ἡδοναὶ M εἰρκτῆς MPT 10 ἐκποδὼν] ἐκ ποδῶν FG, ἐκ προγόνων M 11 προφητικὰς G; σοφιστικὰς coni. Mang. εὑρεσιλογίας] ἐλευθερίας H mg P (v) εὑρησιλογίας G 12 ἢ ἀργυρωνήτων ἢ M: καὶ ἀργυρωνήτων (om. altero ἢ) ceteri (Turn.) 13 ἐπιζητῶμεν AQT 14 ἀναφθέγγεται F 14. 15 τῶν πυθοχρήστω A 16 ἐμὸς codd.: ἐμοὶ v θνητὸς] θνητῶν HP (v) δ' MA: δὲ ceteri (v) οὐδείς AQT: οὐδὲ εἷς ceteri (v) 17 μόνῳ] μόνος QT δὲ om. QT

---

1 sqq. *Ambros. Epist.* *37, 24* ... gemina enim servitus est, altera corporis, animarum altera: domini autem corporis quidem homines, animarum autem malitiae et passiones, a quibus sola animi libertas sapientem vindicat, ut servitio ei liceat exire.

13 Philo de post. Caini § 138 τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ δογματικώτατον (τὸ δόγμα τὸ Στωικὸν coni. Wendl.), ὅτι ὁ σοφὸς μόνος ἐλεύθερός τε καὶ ἄρχων, κἂν μυρίους τοῦ σώματος ἔχῃ δεσπότας. 14 sqq. *Ambros. Epist.* *37, 28* Quis est qui Sophoclea in medium ferat carmina dicentia: „Iupiter mihi praeest, nullus autem hominum?" 16 Soph. frg. 688, 3 ap. Arist. Eth. Eud. 7, 10 p. 1242ª 37, ubi Ζεὺς ἐμὸς ἄρχων. fortasse etiam Philo Ζεὺς scripsit, si quidem Ambrosius Philonem transscribens vertit *Iupiter*.

διάνοιαν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμών, ἐπιτετραμμένος τὰ περίγεια, οἷα μεγάλου βασιλέως, θνητὸς ἀθανάτου, διάδοχος. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ ἀρχῆς τοῦ σοφοῦ λόγος εἰς καιρὸν ἐπιτηδειότερον ὑπερχείσθω, τὸν δὲ περὶ
21 ἐλευθερίας τὰ νῦν ἀκριβωτέον. εἰ δή τις εἴσω προελθὼν τῶν πραγμάτων ἐθελήσειε διακύψαι, γνώσεται σαφῶς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἄλλῳ συγγενὲς οὕτως, ὡς αὐτοπραγία ἐλευθερίᾳ, διότι πολλὰ μὲν τῷ φαύλῳ τὰ ἐμποδών, φιλαργυρία, φιλοδοξία, φιληδονία, τῷ δ' ἀστείῳ τὸ παράπαν οὐδέν, ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι καθάπερ ἐν ἄθλων ἀγῶνι τοῖς
22 καταπαλαισθεῖσιν, ἔρωτι, φόβῳ, δειλίᾳ, λύπῃ, τοῖς ὁμοιοτρόποις. ἔμαθε γὰρ ἀλογεῖν ἐπιταγμάτων, ὅσα οἱ ψυχῆς παρανομώτατοι ἄρχοντες ἐπιτάττουσι, διὰ ζῆλον καὶ πόθον ἐλευθερίας, ἧς τὸ αὐτοκέλευστον καὶ ἐθελουργὸν κλῆρος ἴδιος. ἐπαινεῖται παρά τισιν ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας

„τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;“

ὡς μάλα συνιδὼν τὸ ἀκόλουθον· ὑπέλαβε γάρ, ὅτι οὐδὲν οὕτως δουλοῦσθαι

---

1 διάνοιαν] γνώμην vel ἔννοιαν coni. Mang. τῶν] τὴν H^3 (Turn.) ἡγεμών M: ἡγεμονίαν ceteri (Turn.) ἐπιτετραμένος M τῶν περιγείων H^2 (Turn.) 2 ἀρχῆς] τῆς ἀρχῆς HP (v) 3 τοῦ σοφοῦ M: om. ceteri (Turn.) ἐπιτηδειότατον A ὑποκείσθω QT 4—6 τὰ νῦν — ἐλευθερίᾳ om. QT 4 τὰ νῦν] τὰ om. P 5 ἄλλῳ om. MA 6 εὐγενὲς A οὕτως om. M ἐλευθερίας A τῶν φαύλων M 7 καὶ φιληδονία F 8 ἐπανισταμένω M: ἐπανεσταλμένω FGHP, ἐπανεσταλμένον AQT καὶ ἐπιβεβηκότι MF: κατεπιβεβηκότι ceteri ἄθλων] ἀθλητῶν conicio, cf. 8, 5 ἐν ἀγῶνι παγκρατιαστῶν ἀγῶνι τοῖς] ἀγωνιστοῖς L; ἀγωνισταῖς v 9 ὁμοτρόποις M 10 ἀλογεῖν] ἄλλο F 11 ἧς] οἷς A 12 τὸ τρίμετρον] τὸ τριμερὲς QT, τὸ τρίτον μέρος G τὸ om. Mang. 13 τίς δ' ἐστὶ scripsi (cf. testim.): τίς γάρ ἐστι codd.; τίς ἔστι v ὢν om. AQT 14 ἀπέλαβε T οὕτως M: οὕτω ceteri (v)

---

6 cf. Diog. La. VII 121 εἶναι γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐξουσίαν αὐτοπραγίας, τὴν δὲ δουλείαν στέρησιν αὐτοπραγίας. 7 cf. Plut. Stoic. repugn. 33 οὐδεὶς γὰρ φύεται ἀνθρώποις πόλεμος ἄνευ κακίας· ἀλλὰ τὸν μὲν φιληδονία, τὸν δὲ πλεονεξία, τὸν δὲ φιλοδοξία τις ἢ φιλαρχία συρρήγνυσιν. 8 *Ambros. Epist. 37,30* ... insurgit enim sapiens quasi victor debellatis a se ac triumphatis libidini, timori, ignaviae, maestitudini ceterisque vitiis, donec ea de possessione suae mentis eliminet et omnibus terminis finibusque suis propulset atque arceat. 10 cf. *Cic. Parad. V 1* refrenet primum libidines, ... ceteras animi labes repellat, tum incipiat aliis imperare, cum ipse improbissimis dominis, dedecori ac turpitudini, parere desierit. *Seneca Epist. 37,4* humilis res est stultitia, abiecta, sordida, servilis, multis affectibus et saevissimis subiecta. hos tam graves dominos, interdum alternis imperantes interdum pariter, dimittit a te sapientia, quae sola libertas est. 13 Eur. frg. 958 laud. a Chrysippo ap. Plut. de aud. poet. 13 τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν. cf. Plut. de consol. ad Apollon. 10. Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 586 P. Cic. ad Att. IX 2^a,2. 14 cf. Epict. Diss. III 26, 38 ἆρ' οὖν ἐνθυμῇ, ὅτι κεφάλαιον τοῦτο πάντων τῶν κακῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀγεννείας καὶ δειλίας οὐ θάνατός ἐστι, μᾶλλον δ' ὁ τοῦ θανάτου φόβος;

πέφυκε διάνοιαν, ὡς τὸ ἐπὶ θανάτῳ δέος, ἕνεκα τοῦ πρὸς τὸ ζῆν ἱμέρου.
(4.) χρῆν δὲ λογίσασθαι, ὅτι οὐχ ὁ τοῦ θανεῖν μόνον ἄφροντις ὢν 23
ἀδούλωτος, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ πένεσθαι καὶ ἀδοξεῖν καὶ ἀλγεῖν καὶ τῶν
p. 449 M. ἄλλων ὅσα οἱ πολλοὶ κακὰ νομίζουσι, κακοὶ τῶν | πραγμάτων ὄντες αὐτοὶ
κριταί, οἵτινες ἐκ τῶν χρειῶν δοκιμάζουσι τὸν δοῦλον εἰς τὰς ὑπηρεσίας
ἀφορῶντες, δέον εἰς τὸ ἀδούλωτον ἦθος. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ ταπεινοῦ καὶ 24
δουλοπρεποῦς φρονήματος ταπεινοῖς καὶ δουλοπρεπέσι παρὰ γνώμην
ἐγχειρῶν τὴν ἑαυτοῦ δοῦλος ὄντως· ὁ δὲ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν ἁρμοζό-
μενος τὰ οἰκεῖα καὶ ἑκουσίως ἅμα καὶ τλητικῶς ἐγκαρτερῶν τοῖς ἀπὸ τύχης
καὶ μηδὲν καινὸν τῶν ἀνθρωπίνων εἶναι νομίζων, ἀλλ' ἐξητακὼς ἐπιμελῶς,
ὅτι τὰ μὲν θεῖα αἰωνίῳ τάξει καὶ εὐδαιμονίᾳ τετίμηται, τὰ δὲ θνητὰ
πάντα σάλῳ καὶ κλύδωνι πραγμάτων διαφερόμενα πρὸς ἀνίσους ῥοπὰς
ταλαντεύει, καὶ γενναίως ὑπομένων τὰ συμπίπτοντα φιλόσοφος εὐθύς ἐστι
καὶ ἐλεύθερος. ὅθεν οὐδὲ παντὶ τῷ προστάττοντι ὑπακούσεται, κἂν αἰκίας 25
καὶ βασάνους καί τινας φοβερωτάτας ἀπειλὰς ἐπανατείνηται, νεανιευσάμε-
νος δὲ ἀντικηρύξει·

1 πέφυκεν εἰς διάνοιαν QT τὸ MF^{2}H^2: om. ceteri 2 χρῆν MFAQT: χρὴ GHP (v) λογίσασθαι M: λελογίσθαι ceteri (v) οὐ τοῦ θανεῖν (om. ὁ) AQT ὢν M: ὁ QT, om. ceteri (Turn.) 4 κακὰ νομίζουσι] κακίζουσι M 5 χρειῶν] τριῶν AQT 6 ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ Q 9 καὶ ἑκουσίως M: καὶ om. ceteri (Turn.) ἑκούσια F 10 τῶν ἀνθρωπίνων M: ἀπ' ἀνθρώπων ceteri (v) 12 διαφερόμενα] φερόμενα G 13 εὐθύς ἐστι Mang.: om. M, εὐθὺς T, εὐθύς τε ceteri (v) 14 προστάσσοντι G 15 φοβερωτάτας M: φοβερωτέρας ceteri (v) νεανιευσάμενος M: νεανιευόμενος ceteri (v) 16 δ' M ἀντικηρύττει F

6. 7 cf. *Cic. Parad. V 1, 35* non enim ita dicunt eos esse servos, ut mancipia, ... sed si servitus sit, sicut est, oboedientia fracti animi et abiecti et arbitrio carentis suo. 8 sqq. cf. *Cic. Tusc. III 30* et nimirum haec est illa praestans et divina sapientia et perceptas penitus et pertractatas res humanas habere, nil admirari cum acciderit, nihil antequam evenerit non evenire posse arbitrari. *V 81* sapientis est enim proprium nihil quod paenitere possit facere, ... nihil ita exspectare quasi certo futurum, nihil cum acciderit admirari, ut inopinatum ac novum accidisse videatur, omnia ad suum arbitrium referre, suis stare iudiciis. *Seneca Epist. 91,15* itaque formetur animus ad intellectum patientiamque sortis suae et sciat nihil inausum esse fortunae. Diog. La. VII 123 ἔτι τε τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν τῶν δοκούντων παραδόξων.
11. 12 cf. *Cic. de nat. deor. II 56* nulla igitur in caelo nec fortuna nec temeritas nec erratio nec vanitas est, contraque omnis ordo, veritas, ratio, constantia; quaeque his vacant, ementita et falsa plenaque erroris, ea circum terras infra lunam, quae omnium ultima est, in terrisque versantur.

„ὄπτα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' ἐς οὐρανόν,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον."

26 (5.) ἤδη ποτ' εἶδον ἐν ἀγῶνι παγκρατιαστῶν τὸν μὲν ἐπιφέροντα τὰς πληγὰς καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ πάσας εὐσκόπως καὶ μηδὲν παραλελοιπότα τῶν εἰς τὸ νικᾶν ἀπειρηκότα καὶ παρειμένον καὶ πέρας ἀστεφάνωτον ἐξελθόντα τοῦ σταδίου, τὸν δὲ τυπτόμενον, ὑπὸ πυκνότητος σαρκῶν πεπιλημένον, στρυφνόν, ναστόν, ὄντως γέμοντα πνεύματος ἀθλητικοῦ, δι' ὅλων νενευρωμένον, οἷα πέτραν ἢ σίδηρον, οὐδὲν μὲν πρὸς τὰς πληγὰς ἐνδόντα, τὴν δὲ τοῦ ἀντιπάλου δύναμιν τῷ καρτερικῷ καὶ παγίῳ τῆς
27 ὑπομονῆς καθῃρηκότα μέχρι παντελοῦς νίκης. ὅμοιον δή τι τούτῳ πεπονθέναι μοι δοκεῖ ὁ ἀστεῖος· τὴν γὰρ ψυχὴν εὖ μάλα κραταιωθεὶς ἰσχυρογνώμονι λογισμῷ θᾶττον ἀναγκάζει τὸν βιαζόμενον ἀπειπεῖν ἢ ὑπομένει τι δρᾶσαι τῶν παρὰ γνώμην. ἀλλ' ἄπιστον ἴσως τοῖς μὴ πεπονθόσιν ἀρετὴν τὸ λεγόμενον· καὶ γὰρ ἐκεῖνο τοῖς τοὺς παγκρατιαστὰς οὐκ
28 εἰδόσι, γέγονε δ' οὐδὲν ἧττον ἐπ' ἀληθείας. εἰς ταῦτα δ' ἀπιδὼν 'Αντι-

---

1 ὄπτα codd. (sic etiam Artemid. IV 59): πίμπρα H² (v) κάτεσθε M (κατέσθιε Artemid.) σάρκα Q 2 κελαινὸν] ἐρεμενὸν (sic, pro ἐρεμνὸν) M πρόσθεν FAQT 3 εἶσιν] εἰσὶν M ἄστρα] ἄκρα F καὶ γῆ PAQT δ' scripsi: τ' codd. (v) ἄνεισ' FG: ἄνεισιν M, ἄνω HP (v), ἂν AQT ἐς M: εἰς ceteri (v) οὐρανόν] αἰθέρα mg F²; cf. § 99 4 θῶπα MAQ ἀπαντλῆσαι A 5 πότ' codd.: ποτὲ v 6 καὶ ante πάσας secludit Wendl. εὔσκοπον (ως supra) F μηδὲν] μὲν δὴ AQT 7 τῶν] τὸν AQT post νικᾶν add. τεταγμένον QT καὶ παρειμένον om. HP (Turn.) 10 δι' ὅλων MFAQT: δι' ὅλου GHP (v); ὅλον δι' ὅλων coni. Mang. οἷον AQT πέτραν M: πέτρον ceteri (v) ἢ codd.: καὶ v 11 ἐνδιδόντα AQT τοῦ om. F καρτερικῷ MF: καρτερῷ GHP (v), κρατερῷ AQT 12 παντελῶς F² δή τι MGAQT: τι om. FHP (Turn.) τοῦτο A 14 βιαζόμενον M: βιασάμενον ceteri (Turn.) 15 ὑπομένει GAQT: ὑπομένειν MFHP; ἀναγκάσει et ὑπομενεῖ coni. Mang. δράσειν M δρᾶσαι τῶν om. AQT, τῶν om. F 16 ἀρετῇ M; πεπονθόσι πρὸς ἀρετὴν coni. Mang., προσπεπονθόσιν ἀρετῇ Wilamowitz λεγόμενον] γινόμενον QT ἐκεῖνο MFGH¹P: καὶ ἐκεῖνο H² (Turn.), κἀκεῖνο AQT (Mang.) παγκρατιαστῶν (in ras.) F 17 εἰδόσι codd.: ἰδοῦσι v γέγονε δ'] γέγονεν M alterum δ'] δὲ M post ἀπιδὼν add. καὶ mg F

---

1 sqq. Eur. frg. 687. 5 sqq. cf. *Seneca de const. sap. 9,5* sic in certaminibus sacris plerique vicerunt caedentium manus obstinata patientia fatigando: ex hoc puta genere sapientem eorum, qui exercitatione longa ac fideli robur perpetiendi lassandique omnem inimicam vim consecuti sunt. *de ira II 14, 2* nec est difficile vincere animum, cum athletae quoque in vilissima sui parte occupati tamen ictus doloresque patiantur, ut vires caedentis exhauriant.

σθένης δυσβάστακτον εἶπεν εἶναι τὸν ἀστεῖον· ὡς γὰρ ἡ ἀφροσύνη κοῦφον
καὶ φερόμενον, ⟨οὕτως⟩ ἡ φρόνησις ἐρηρεισμένον καὶ ἀκλινὲς καὶ βάρος
ἔχον ἀσάλευτον. ὁ δὲ δὴ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης τὰς τοῦ σοφοῦ 29
p.450M. χεῖρας | βαρείας εἰσάγει (Exod. 17, 12), διὰ συμβόλων τὰς πράξεις αἰνιττό-
μενος οὐκ ἐπιπολαίως ἀλλὰ παγίως ἐρηρεισμένας ἀπὸ διανοίας ἀρρεποῦς.
πρὸς οὐδενὸς οὖν ἀναγκάζεται, ἅτε καταπεφρονηκὼς μὲν ἀλγηδόνων, 30
καταπεφρονηκὼς δὲ θανάτου, νόμῳ δὲ φύσεως ὑπηκόους ἔχων ἅπαντας
ἄφρονας· ὅνπερ γὰρ τρόπον αἰγῶν μὲν καὶ βοῶν καὶ προβάτων αἰπόλοι
καὶ βουκόλοι καὶ νομεῖς ἀφηγοῦνται, τὰς δ' ἀγέλας ἀμήχανον ἐπιτάξαι
ποιμέσι, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ μὲν πολλοὶ θρέμμασιν ἐοικότες ἐπιστάτου
καὶ ἄρχοντος δέονται, ἡγεμόνες δ' εἰσὶν οἱ ἀστεῖοι τὴν τῶν ἀγελαρχῶν
τεταγμένοι τάξιν. Ὅμηρος μὲν οὖν „ποιμένας λαῶν" εἴωθε καλεῖν τοὺς 31
βασιλέας, ἡ δὲ φύσις τοῖς ἀγαθοῖς κυριώτερον τουτὶ τοὔνομα ἐπεφήμισεν,
εἴ γε ἐκεῖνοι ποιμαίνονται τὸ πλέον ἢ ποιμαίνουσιν — ἄκρατος γὰρ
αὐτοὺς ἄγει καὶ εὐμορφία πέμματά τε καὶ ὄψα καὶ τὰ μαγείρων καὶ
σιτοποιῶν ἡδύσματα, ἵνα τὰς ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν σεμνοτέρων
ἐπιθυμίας παραλείπω —, τοῖς δ' ὑπ' οὐδενὸς συμβέβηκε δελεάζεσθαι,
νουθετεῖν δὲ καὶ ὅσους ἂν αἴσθωνται πάγαις ἡδονῆς ἁλισκομένους.

---

2 οὕτως addidi ἐρηρϊσμένον (ει) A, ἐρηρεισμένη HP ἀκλινὴς HP
5 ἐρηρϊσμένας (ει) A ἀπὸ] ὑπὸ QT 7 ἅπαντας M: πάντας ceteri (v)
8 ὅνπερ] ὃν Q 9 τὰς] τούτων F δὲ M 10 ante τὸν αὐτὸν τρόπον
add. καὶ v, om. codd. τὸν αὐτὸν τρόπον om. F 11 τὴν om. M
13 βασιλεῖς AQT κυριώτερόν τι ante τοῖς ἀγαθοῖς transp. AQT τουτὶ M:
τι ceteri τοὔνομα ἐπευφήμισε H, ἐπευφήμησε τοὔνομα QT 14 εἴ γε MT:
εἶτ' FGHP, εἶτ' A, εἶτ' corr. in εἴγ' Q ποιμαίνοντα A τὸ om. M
15 αὐτοὺς] αὐτὸς Turn. 18 post δὲ add. μᾶλλον G (Mang.) καὶ ⟨κολάζειν⟩
coni. Wilamowitz ἂν] ἐὰν M πάγαις ἡδονῆς] πάσαις ἡδοναῖς AQT

---

1 Antisth. frg. 74 Mullach. 4 Exod. 17, 12 αἱ δὲ χεῖρες Μωυσῆ βαρεῖαι. cf. Leg. alleg. III § 45. 12 Hom. Il. A 263 al. 13 cf. Diog. La. VII 122 οὐ μόνον δ' ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφοὺς ἀλλὰ καὶ βασιλέας, τῆς βασιλείας οὔσης ἀρχῆς ἀνυπευθύνου, ἥτις περὶ μόνους ἂν τοὺς σοφοὺς συσταίη, καθά φησι Χρύσιππος κτλ. Stob. Ecl. II 7, 11 m καὶ μόνον εἶναι τὸν σοφὸν βασιλέα τε καὶ βασιλικόν, τῶν δὲ φαύλων μηδένα· τὴν γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον εἶναι καὶ τὴν ἀνωτάτω καὶ τὴν ἐπὶ πάσαις. *Cic. de rep. I 51* quodsi liber populus deliget, quibus se committat, deligetque ... optimum quemque, certe in optimorum consiliis posita est civitatium salus, praesertim cum hoc natura tulerit, non solum ut summi virtute et animo praeessent imbecillioribus, sed ut hi etiam parere summis velint. Epict. Diss. I 29, 13 διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ θεοῦ νόμος κράτιστός ἐστι καὶ δικαιότατος· τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος.

32 (6.) Ὅτι δ᾽ οὐχ αἱ ὑπηρεσίαι μηνύματ᾽ εἰσὶ δουλείας, ἐναργεστάτη
πίστις οἱ πόλεμοι· τοὺς γὰρ στρατευομένους ἰδεῖν ἔστιν αὐτουργοὺς ἅπαν-
τας, οὐ μόνον τὰς πανοπλίας κομίζοντας, ἀλλὰ καὶ ὅσα πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
χρῆσιν ὑποζυγίων τρόπον ἐπηχθισμένους, εἶτ᾽ ἐφ᾽ ὑδρείαν ἐξιόντας καὶ
33 φρυγανισμὸν καὶ χιλὸν κτήνεσι. τὰ γὰρ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐν ταῖς
στρατείαις τί δεῖ μακρηγορεῖν, τάφρους ἀνατεμνόντων ἢ τείχη κατασκευα-
ζόντων ἢ τριήρεις ναυπηγουμένων ἢ ὅσα ὑπουργίας ἢ τέχνης πάντα
34 χερσὶ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι ὑπηρετούντων. ἔστι δέ τις καὶ κατ᾽ εἰρήνην
πόλεμος τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις οὐκ ἀποδέων, ὃν ἀδοξία καὶ πενία καὶ δεινὴ
σπάνις τῶν ἀναγκαίων συγκροτοῦσιν, ὑφ᾽ οὗ βιασθέντες ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς
δουλοπρεπεστάτοις ἀναγκάζονται, σκάπτοντες, γεωπονοῦντες, βαναύσους
ἐπιτηδεύοντες τέχνας, ὑπηρετοῦντες ἀόκνως ἕνεκα τοῦ παρατρέφεσθαι,
πολλάκις δὲ καὶ κατὰ μέσην ἀγορὰν ἀχθοφοροῦντες ἐν ἡλικιωτῶν καὶ
35 συμφοιτητῶν καὶ συνεφήβων ὄψεσιν. ἕτεροι δ᾽ εἰσὶν ἐκ γένους δοῦλοι
τὰ τῶν ἐλευθέρων εὐμοιρίᾳ τύχης μετιόντες· ἐπίτροποι γὰρ οἰκιῶν καὶ
κτημάτων καὶ μεγάλων οὐσιῶν, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τῶν ὁμοδούλων ἄρχοντες
καθίστανται, πολλοὶ δὲ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ὀρφανοὺς δεσποτῶν
ἐπετράπησαν, φίλων καὶ συγγενῶν προκριθέντες εἰς πίστιν· ἀλλ᾽ ὅμως
εἰσὶ δοῦλοι, δανείζοντες, ὠνούμενοι, προσόδους ἐκλεγόμενοι, θεραπευό-
36 μενοι. τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ κατὰ τοὐναντίον ὀλίσθῳ τις εὐτυχίας | p.451 M.
δουλικὰς χρείας ἐπιτελεῖ; τὸ δ᾽ ὑπακούειν ἑτέρῳ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεῖται.
καὶ πῶς πατρὸς μὲν ἢ μητρὸς ἐπιταγμάτων παῖδες ἀνέχονται, γνώριμοι
δὲ ὧν ὑφηγηταὶ διακελεύονται; δοῦλος γὰρ ἑκὼν οὐδείς. οἵ γε μὴν

---

1 paragraphos 32—40 hoc loco seclusit et ante paragraphum 147 transponendas esse censuit Massebieau   αἱ om. M   μηνύματα M   ἐναργεστάτη om. M
4 εἶτ᾽ codd.: ἅτ᾽ H^2 (v)   εἶτ᾽ ἐφ᾽ ὑδρείαν om. in ras. F   ὑδρίαν M
5 post ἐχθροὺς add. αὐτῶν M (fortasse addendum post τάφρους l. 6)   5. 6 ἐν τῇ στρατείᾳ F   6 ἀνατεμνόντων] ἀνορυττόντων in ras. F^2 8 τῷ ἄλλῳ] τῷ ὅλῳ coni. Mang.   9 τοῖς ὅπλοις M: τοῖς om. ceteri (Turn.)   10 ἀφ᾽ οὗ M
ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς] ἐγχειροῦσι καίτοι FGH^1P 12 ἐπιτηδεύοντας A   ὑπηρετοῦντες ἀόκνως M: om. ceteri (Turn.)   παρατρέφεσθαι MG: περιτρέφεσθαι FAHP, τρέφεσθαι QT   13 δὲ om. FGHP (Turn.)   14 καὶ συνεφήβων om. G
ἅτεροι Q   δ᾽ om. T   15 μετιόντες] ἐπιόντες QT   15. 16 καὶ κτημάτων M: καὶ om. ceteri (v)   16 τῶν ὁμοδούλων M: τῶν om. ceteri (v)
19 προσόδους] παρόδους QT   20 εἰ καὶ M: καὶ om. ceteri (Turn.)
τις GHQT (coni. Mang.): τῆς MFAP (v)   ἀτυχίας AQT   21 ἐπιτελεῖν M
τὸ codd.: τῷ H^2 (v)   ἑτέρῳ MQT: ἑτέρων ceteri (v)   23 δ᾽ M
ὧν M: ὧν ἂν ceteri (v)   ὑφηγηταὶ Mang.: ἀφηγοῦνται M, ὑφηγῶνται ceteri
διακελεύονται codd.: διακελεύωνται v

τοκέες οὐ τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐπιδείξονταί ποτε μισοτεχνίας, ὥσθ' ἃ μόνα σύμβολα δουλείας ἐστί, τὰς ὑπηρεσίας, ἀναγκάσαι ἂν παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ὑπομένειν. εἰ δέ τινας ὑπ' ἀνδραποδοκαπήλων ἐπευωνιζομένους 37
ἰδών τις οἴεται δούλους εὐθὺς εἶναι, πολὺ διαμαρτάνει τῆς ἀληθείας· οὐ γὰρ ἡ πρᾶσις ἢ κύριον ἀποφαίνει τὸν πριάμενον ἢ τὸν πραθέντα δοῦλον, ἐπεὶ καὶ πατέρες υἱῶν τιμὰς κατέθεσαν καὶ υἱοὶ πολλάκις πατέρων ἢ κατὰ λῃστείας ἀπαχθέντων ἢ κατὰ πόλεμον αἰχμαλώτων γενομένων, οὓς οἱ τῆς φύσεως νόμοι τῶν κάτωθεν ὄντες βεβαιότεροι γράφουσιν ἐλευθέρους. ἤδη δέ τινες καὶ προσυπερβάλλοντες εἰς τοὐναντίον περι- 38
ήγαγον τὸ πρᾶγμα, δεσπόται γενόμενοι τῶν πριαμένων ἀντὶ δούλων· ἔγωγ' οὖν ἐθεασάμην πολλάκις εὔμορφα παιδισκάρια καὶ φύσει στωμύλα δυσὶν ὁρμητηρίοις, ὄψεως κάλλει καὶ τῇ περὶ λόγους χάριτι, πορθοῦντα τοὺς κεκτημένους· ἑλεπόλεις γὰρ ταῦτα ψυχῶν ἀνιδρύτων καὶ ἀνερματίστων, μηχανημάτων ἁπάντων ὅσα ἐπ' ἀνατροπῇ τειχῶν κατασκευάζεται σθεναρώτερα. σημεῖον δέ· θεραπεύουσιν, ἱκετεύουσιν, εὐμένειαν ὡς παρὰ 39
τύχης καὶ ἀγαθοῦ δαίμονος αἰτεῖσθαι γλίχονται, καὶ παρορώμενοι μὲν σφαδᾴζουσιν, εἰ δ' αὐτὸ μόνον τὸ βλέμμα ἵλεων θεάσαιντο, γεγηθότες

---

1 τοκῆες M; de forma τοκέες cf. Lobeck Phryn. p. 69 οὐ om. AQT ἐνδείξονται GAQT 2 μόνα] μόνον H (v) τὰς ὑπηρεσίας FGHP¹: τὰ τῆς ὑπηρεσίας AQTP², πρὸς ὑπηρεσίας M ἀναγκάσαι ἂν] ἀναγκαῖα M 3 τινες A 5 ἢ κύριον M: ἢ om. ceteri (v) 7 λῃστείας MFG: λῃστείαν ceteri 8 τῶν κάτωθεν] τῶν καθεστώτων coni. Mang. 9 ἐλευθερίους A τινα A (superscr. ες), τινὰ QT 10 γϊνόμενοι A (superscr. ε) 10. 11 ἔγωγ' οὖν codd.: ἐγὼ γοῦν v 11 πολλάκις M: om. ceteri (Turn.) παιδαρίσκια A φύσει στωμύλα] φύσεις τῶν μυλάδων M 12 ποθοῦντα M, ἐπόρθει Urbin. 12. 13 τοὺς κεκτημένους M Urbin.: om. ceteri (Turn.) 13 ταῦτα MGAQT Urbin.: ταῦτά γε FHP (v) ἀνιδρύτων MGQT Urbin.: ἀϊδρύτων FAHP (Turn.) 14 ὅσα—κατασκευάζεται om. Urbin. 14. 15 σθεναρώτερα QT (superscr. ερ), σθεναρώτατα M: σθεναρώτατα ceteri (v) 17 δὲ M ἵλεων] ἵλεω M, νέων F θεάσοιντο M, θεάσονται G

---

5 Clem. Alex. Paed. III 11 p. 288 P. τὸ δὲ εὐγενὲς τῆς ἀληθείας ... οὐ πράσει καὶ ὠνῇ τὸν δοῦλον, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῇ ἀνελευθέρῳ διακέκρικεν. 6 sqq. *Ambros. Epist. 37, 13* ... non videmus plerumque in potestatem piraticam vel immanium barbarorum redactos parentes a filiis redimi pecunia? numquid leges pecuniae potiores quam leges naturae? 11 sqq. *Ambros. Epist. 37, 12* non fecit igitur eum (Ioseph) servum venditio ... verum si pretium spectes, multos invenies qui emerunt sibi puellulas formae elegantioris, quarum amore capti turpi servitio sese dederunt. cf. Cic. Parad. V 2, 36. Epict. Diss. IV 1, 15 sqq. 21. 12—14 Cod. Urbin. gr. 125 fol. 308v: ὄψεως κάλλει—σθεναρώτατα.

40 ἀνορχοῦνται. εἰ μὴ καὶ τὸν λέοντας ὠνησάμενον δεσπότην φατέον εἶναι λεόντων, ὅς, εἰ μόνον ἐπανατείναιντο τὰς ὄψεις, οἵους ἐπρίατο κυρίους ὁ δύστηνος, ὡς χαλεποὺς καὶ ὠμοθύμους, αὐτίκα παθὼν εἴσεται. τί οὖν; οὐκ οἰόμεθα τὸν σοφὸν ἀδουλωτότερον εἶναι λεόντων, ἐλευθέρᾳ καὶ ἀτρώτῳ ψυχῇ τὴν ἀλκὴν ἔχοντα μᾶλλον ἢ εἰ σώματι φύσει δούλῳ καὶ εὐτονίᾳ κραταιοτάτῃ ἰσχύος ἀφηνιάζοι;

41 (7.) Μάθοι δ' ἄν τις τὴν ἐλευθερίαν, ἣ περὶ τὸν σπουδαῖόν ἐστι, καὶ ἐξ ἑτέρων· δοῦλος εὐδαίμων πρὸς ἀλήθειαν οὐδείς· τί γὰρ ἀθλιώτερον ἢ πάντων ἄκυρον εἶναί τινα καὶ ἑαυτοῦ; ὁ δέ γε σοφὸς εὐδαίμων, ἕρμα καὶ πλήρωμα καλοκἀγαθίας ἐπιφερόμενος, ἐν ᾗ τὸ κῦρός ἐστιν ἁπάντων·

42 ⟨ὥστ'⟩ ἀναμφιβόλως καὶ ἐξ ἀνάγκης ὁ σπουδαῖος ἐλεύθερός ἐστι. πρὸς τούτοις τίς οὐκ ἂν εἴποι τοὺς φίλους τῶν θεῶν ἐλευθέρους εἶναι; εἰ μὴ τοῖς μὲν τῶν βασιλέων ἑταίροις | ἄξιον οὐ μόνον ἐλευθερίαν ἀλλὰ καὶ p. 452 ἀρχὴν ὁμολογεῖν συνεπιτροπεύουσι καὶ συνδιέπουσι τὴν ἡγεμονίαν, τοῖς δὲ θεῶν τῶν ὀλυμπίων δουλείαν ἐπιφημιστέον, οἳ διὰ τὸ φιλόθεον εὐθὺς γενόμενοι θεοφιλεῖς, ἴσῃ ἀντιτιμηθέντες εὐνοίᾳ παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, καθάπερ οἱ ποιηταί φασι, πανάρχοντές τε καὶ βασιλέες βασιλέων εἰσί.

1 post ἀνορχοῦνται quaedam deesse videri censuit Mang. 2—4 ὅς—λεόντων om. QT 2 ὅς MFGA: om. HP (Turn.) ἐπανατείναιντο scripsi: ἐπανατείναιτο M, ἐπανατείνοιτο G, ἐπανατείνονται F, ἐπανατείνοι AHP (v) 4 ἀδουλωτότερον M: ἀδουλώτερον H, ἀδουλότερον ceteri (v) ἐλευθέρᾳ M: ἐλευθερίω F, ἐλευθερίᾳ ceteri (v) 5 ἀτρώτῳ] ἀτρέπτω AQT ἢ om. M εἰ MH²: om. ceteri σώματι φύσει δούλω QT: σώμασι φύσει δούλοις MGHP (v), σωμάτων φύσει δούλοις F, σώματος φύσει δουλείας A καὶ] ἐν A 6 κραταιοτάτῃ] ἀκμαιοτάτη M κραταιοτάτῃ ἰσχύος suspectum propter hiatum ἀφηνιάζοι M: ἀφηνιάζει FHP, ἀφηνιάζειν GAQT 7 ἐλευθερίαν v (corr. Turn.): ἀλήθειαν codd. 9 καὶ ἑαυτοῦ] ἐξ αὐτοῦ F γε om. M καὶ εὐδαίμων M 10 ἐστι τῶν ἁπάντων F 11 ὥστ' add. Wilamowitz καὶ MG: τ' ceteri (Turn.) 12 τίς MFG: ἔτι ceteri (v) post εἴποι add. τις H² (v), om. ceteri τῶν θεῶν scripsi (cf. l. 15): τοῦ θεοῦ codd. (v) 13 οὐ M: μὴ ceteri (v) 14 ὁμολογεῖν scripsi: συνομολογεῖν codd. (v) 15 θεῷ ATHP τῶν] τὴν L (Turn.) οἳ] οἷς M φιλόθεον] ὠφειλον M 17 βασιλέες βασιλέων M: βασιλέων βασιλῆες ceteri (v)

1sqq. *Ambros. Epist. 37, 13* ... plerique emptores leonum sunt, et tamen non dominantur leonibus, sed ita subiciuntur vice versa, ut si exasperatos eos excutere cervice toros viderint, fugiant et delitescant. cf. Diog. La. VI 75 (de Diogene Cynico) οὐδὲ γὰρ τοὺς λέοντας δούλους εἶναι τῶν τρεφόντων, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας τῶν λεόντων· δούλου γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, τὰ δὲ θηρία φοβερὰ τοῖς ἀνθρώποις εἶναι. 9 Cic. Parad. II ὅτι αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. cf. Diog. La. VII 128. 15sqq. cf. Diog. La. VI 37 et 72 (de Diogene Cynico) πάντα τῶν σοφῶν εἶναι λέγων ...· πάντα τῶν θεῶν ἐστι· φίλοι δὲ τοῖς σοφοῖς οἱ θεοί· κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων· πάντα ἄρα τῶν σοφῶν.

νεανικώτερον δ' ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης προσυπερβάλλων, ἅτε γυμνῆς ὡς 43
λόγος ἀσκητὴς φιλοσοφίας, τὸν ἔρωτι θείῳ κατεσχημένον καὶ τὸ ὂν μόνον θεραπεύοντα οὐκέτ' ἄνθρωπον ἀλλὰ θεὸν ἀπετόλμησεν εἰπεῖν (Exod. 7, 1)· ἀνθρώπων μέντοι θεόν, οὐ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, ἵνα τῷ πάντων καταλίπῃ πατρὶ τὸ θεῶν εἶναι βασιλεῖ καὶ θεῷ. ἆρ' ἄξιον τὸν προνομίας 44
τοσαύτης τετυχηκότα δοῦλον ἢ μόνον ἐλεύθερον εἶναι νομίζειν; ὃς εἰ καὶ θείας οὐκ ἠξίωται μοίρας καθ' αὑτόν, ἀλλά τοι διὰ τὸ φίλῳ θεῷ χρῆσθαι πάντως ὤφειλεν εὐδαιμονεῖν· οὔτε γὰρ ἀσθενὴς ὁ ὑπέρμαχος οὔτε φιλικῶν ἀμελὴς δικαίων θεὸς ἑταιρεῖος ὢν καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἑταίρους ἐφορῶν.
ἔτι τοίνυν, ὥσπερ τῶν πόλεων αἱ μὲν ὀλιγαρχούμεναι καὶ τυραννούμεναι 45
δουλείαν ὑπομένουσι χαλεποὺς καὶ βαρεῖς ἔχουσαι δεσπότας τοὺς ὑπαγομένους καὶ κρατοῦντας, αἱ δὲ νόμοις ἐπιμεληταῖς χρώμεναι καὶ προστάταις εἰσὶν ἐλεύθεραι, οὕτως καὶ τῶν ἀνθρώπων, παρ' οἷς μὲν ὀργὴ ἢ ἐπιθυμία ἤ τι ἄλλο πάθος ἢ καὶ ἐπίβουλος κακία δυναστεύει, πάντως εἰσὶ δοῦλοι, ὅσοι δὲ μετὰ νόμου ζῶσιν, ἐλεύθεροι. νόμος δὲ ἀψευδὴς 46
ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος, θνητοῦ φθαρτός, ἐν χαρτιδίοις ἢ στήλαις, ἄψυχος ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. διὸ καὶ θαυμάσαι ἄν τις τῆς 47
ἀμβλυωπίας τοὺς τρανὰς οὕτω πραγμάτων ἰδιότητας μὴ συνορῶντας, οἳ μεγίστοις μὲν δήμοις Ἀθήναις καὶ Λακεδαίμονι πρὸς ἐλευθερίαν αὐταρ-

---

1 δὲ M τῶν ἰουδαίων ὁ νομοθέτης M γυμνῆς] γνησίας coni. Mang. 2 κατισχημένον MAQT 3 ἀλλὰ θεὸν M: om. ceteri (Turn.) 4 θεὸν] θεῶν M 5 καταλείπῃ HP (v) θεῶν MG: θεὸν ceteri (v); τούτων coni. Mang. βασιλεῖ καὶ θεῷ] βασιλέα καὶ θεὸν coni. Mang. ἆρ' MFA: ἄρα ceteri (v) προνομίας] προνοίας AQT 6 ὃς] ὅπερ Q 7 καθ' ἑαυτόν G φίλον HP 8 ὑπέρμαχος] ὕπαρχος F 9 θεὸς om. AQT τὰ MF²: om. ceteri (Turn.) ἑτέρους A ἀφορῶν P 10 καὶ τυραννούμεναι om. AQT 11 τοὺς] τὰς F 13 ἐλεύθεροι MGT οὕτως MF: οὕτω ceteri (v) ὀργὴ M: ἂν ὀργὴ ceteri (v) 13. 14 ἢ ἐπιθυμία M: καὶ ἐπιθυμία ceteri (Turn.) 14 ἐπίβουλος] ἐπιβουλῆς F, ἐπιβουλὰς H¹P, ἐπὶ βουλὰς G δυναστεύει M: δυναστεύσει AQT, δυναστεύσῃ FGHP (Turn.) πάντων M 15 δὲ post νόμος om. M 16 ὁ om. P¹, ss. P² alterum τοῦ om. F φθαρτός] γραπτός F 17 ὑπὸ M 19 οὕτω] εἶναι M 20 ἀθήναις καὶ λακεδαίμονι MGPAQT: ἀθήναις καὶ λακεδαίμοσι F, ἀθήναις καὶ λακεδαιμόνιοι H (sed οι add. H²), ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων L (v) ἐλευθερίαν] εὐδαιμονίαν mg P

---

3 Exod. 7, 1 ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραώ. 15 sqq. *Ambros. Epist. 37, 32* illi autem liberi sunt, qui legibus vivunt. lex autem vera sermo rectus, lex vera non insculpta tabulis nec aere incisa, sed impressa mentibus atque infixa sensibus. cf. de migr. Abrah. § 130. de Josepho § 29. de praem. et poen. § 55. Stob. Ecl. II 7, 11[d]. Cic. de leg. I 6, 18.

κεστάτους εἶναί φασι τοὺς Σόλωνος καὶ Λυκούργου νόμους κρατοῦντάς τε καὶ ἄρχοντας, πειθαρχούντων αὐτοῖς τῶν πολιτευομένων, σοφοῖς δὲ ἀνδράσι τὸν ὀρθὸν λόγον, ὅς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐστὶ πηγὴ νόμοις, οὐχ ἱκανὸν εἶναι πρὸς μετουσίαν ἐλευθερίας ὑπακούουσι πάντων, ἅττ' ἂν ἢ προστάττῃ ἢ ἀπαγορεύῃ.
48 πρὸς τοίνυν τοῖς εἰρημένοις ἐναργεστάτη πίστις ἐλευθερίας ἰσηγορία, ἣν οἱ σπουδαῖοι πάντες ἄγουσι πρὸς ἀλλήλους. ὅθεν καὶ τὰ τρίμετρα φιλοσόφως ἐκεῖνά φασιν εἰρῆσθαι·

| „οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ.“ p.453

καὶ πάλιν·

„δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.“

49 καθάπερ οὖν ὁ μουσικὸς νόμος ἅπασι τοῖς ἐπιτετηδευκόσι μουσικὴν ἰσηγορίας τῆς ἐν τῇ τέχνῃ μεταδίδωσι καὶ ὁ γραμματικὸς ἢ ὁ γεωμετρικὸς γραμματικοῖς ἢ γεωμέτραις, οὕτω καὶ ὁ ἐν τῷ βίῳ νόμος τοῖς ἐμπείροις
50 τῶν βιωτικῶν. οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες ἔμπειροι τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων εἰσίν, ὁπότε καὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ φύσει· καὶ εἰσί τινες αὐτῶν ἐλεύθεροι, ὥστε καὶ ὅσοι τούτοις ἰσηγορίας μετέχουσιν. οὐδεὶς ἄρα τῶν
51 σπουδαίων δοῦλος, ἀλλ' ἐλεύθεροι πάντες. (8.) ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς καὶ ὅτι δοῦλος ὁ ἄφρων ἐστίν, ἐπιδειχθήσεται. ὥσπερ γὰρ ὁ κατὰ μουσικὴν νόμος οὐ δίδωσιν ἰσηγορίαν ἀμούσοις πρὸς μεμουσωμένους οὐδ' ὁ κατὰ γραμματικὴν ἀγραμμάτοις πρὸς γραμματικοὺς οὐδὲ συνόλως

---

2 δ' ·A 3 πηγῆς M νόμοις om. M 4 ὑπακούουσι MFGHP^1: τοῖς ὑπακούουσι AQTP^2 (Mang.) ἅττ' HPQT: ἅτ' GA, ὅτ' F, ἔτι M prius ἢ om. M 4. 5 προστάττῃ ἢ (ἡ M) ἀπαγορεύῃ codd.: προστάττει· ἢ ἀπαγορεύει H^2; προτάττει ἢ ἀπαγορεύει v 5 τοίνυν] τὴν ἐπὶ M ἰσηγορία codd.: ἡ ἰσηγορία Mang. 6 τὰ om. QT τρίμετρα] τρία μέτρα HP^1 (Turn.) 7 φασὶν ἐκεῖνα transp. A 8 τὸν νόμον F; τῶν λόγων coni. Mang. 8. 9 ἔφυ. καὶ πάλιν Mang.: ἔφη· καὶ πάλιν GF^{2}AH^2, ἐφῆκε· πάλιν F^{1}H^{1}PQT, ἐφῆκεν πάλιν M
11 νόμος M (coni. Ausfeld): λόγος ceteri (v) μουσικῆς M 12 τῇ om. HP (Turn.) ὁ γεωμέτρης QT (coni. Mang.) ὁ ante γεωμετρικὸς om. v 13 τῷ om. M 14 οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες M: οἳ δεσποτείας οἱ πάντες G, οἳ δεσπόταις οἱ πάντες H^{1}P, οἱ δεσπόται οὐ πάντες H^2, ἢ δεσπόταις οἳ πάντες AQT, οἳ πάντες F (οἱ δὲ δεσπόται ἅπαντες Turn., οἱ δὲ σπουδαῖοι ἅπαντες Mang.) 15 εἰσίν] εἰσί v ἐν πάσῃ QT verba καὶ εἰσί—μετέχουσιν (16) delenda censet Ausfeld καὶ ante εἰσί] κἂν M 16 τούτοις] τῆς P 18 ὁ ante ἄφρων om. M ἀποδειχθήσεται F 20 οὐδ'] ὁ δ' Q

---

8 frg. trag. adesp. 326. 10 frg. trag. adesp. 304 laud. etiam ap. M. Antoninum XI 30.

ὁ τεχνικὸς πρὸς τεχνίτας ἀτέχνοις, οὕτως οὐδ' ὁ βιωτικὸς νόμος ἰσηγο-
ρίας μεταδίδωσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀπείροις πρὸς ἐμπείρους. τοῖς δ' ἐλευθέ- 52
ροις ἡ ἐκ νόμου πᾶσιν ἰσηγορία δίδοται· καὶ εἰσί τινες τῶν σπουδαίων
ἐλεύθεροι· καὶ τῶν βιωτικῶν ἄπειροι μὲν οἱ φαῦλοι, ἐμπειρότατοι δ' οἱ
σοφοί· οὐκ ἄρ' εἰσί τινες τῶν φαύλων ἐλεύθεροι, δοῦλοι δὲ πάντες.
ὁ δὲ Ζήνων, εἴ καί τις ἄλλος ὑπ' ἀρετῆς ἀχθείς, νεανικώτερον ἀποδείκνυσι 53
περὶ τοῦ μὴ εἶναι τοῖς φαύλοις ἰσηγορίαν πρὸς ἀστείους. φησὶ γάρ·
„οὐκ οἰμώξεται μὲν ὁ φαῦλος, ἐὰν ἀντιλέγῃ τῷ σπουδαίῳ; οὐκ ἄρ'
ἐστὶν ἰσηγορία τῷ φαύλῳ πρὸς σπουδαῖον.“ οἶδ' ὅτι πολλοὶ τοῦ λόγου 54
κατακερτομήσουσιν ὡς αὐθαδείᾳ τὸ πλέον ἐρωτηθέντος ἢ συνέσει. μετὰ
δὲ τὴν χλεύην παυσάμενοι τοῦ γέλωτος ἢν ἐθελήσωσι διακύψαι καὶ τὸ
λεγόμενον σαφῶς ἐρευνῆσαι, καταπλαγέντες αὐτοῦ τὸ ἀψευδὲς εἴσονται,
ὅτι ἐπ' οὐδενὶ μᾶλλον οἰμώξεταί τις ἢ τῷ μὴ πειθαρχεῖν τῷ σοφῷ.
ζημία γὰρ χρημάτων ἢ ἀτιμία ἢ φυγαὶ ἢ αἱ διὰ πληγῶν ὕβρεις ἢ ὅσα 55
ὁμοιότροπα βραχέα καὶ τὸ μηδὲν ἀντιτιθέμενα κακίαις καὶ ὧν αἱ κακίαι
δημιουργοί. τοὺς δὲ πολλούς, οὐ συνορῶντας τὰς ψυχῆς βλάβας διὰ
λογισμοῦ πήρωσιν, ἐπὶ μόναις ταῖς ἐκτὸς συμβέβηκεν ἄχθεσθαι, τὸ
κριτήριον ἀφῃρημένους, ᾧ μόνῳ καταλαβεῖν ἔστι διανοίας ζημίαν. εἰ δὲ 56
.454 M. δυνηθεῖεν ἀναβλέψαι, θεασάμενοι τὰς δι' ἀφροσύνης ἀπάτας καὶ τὰς ἐκ |
δειλίας ἐπηρείας καὶ ὅσα ἀκολασία παρῴνησεν ἢ ἀδικία παρηνόμησεν, ἐπὶ

1 τεχνικὸς] τεχνίτης FA ἀτέχνους M 2 ἀπείροις] ἀπόροις T 3 ἡ ἐκ νόμου] ἓν ὄνομα M verba καὶ εἰσί τινες τῶν σπουδαίων ἐλεύθεροι delenda censet Ausfeld τῶν. ante σπουδαίων om. H (Turn.) 5 οὐκ ἄρ'] οὐκ ἄρα A, οὐ γὰρ M 6 ἀχθείς] ἀπαχθεὶς HP (Turn.) 8 ὠμώξεται M μὲν codd.: om. v οὐκ ἄρ'] οὐκ ἄρα A, οὐ γὰρ M 9 πολλοὶ om. HP (Turn.) 10 ἐρωτηθέντος M (ἐρωτηθέντος v): ἔρωτι θέντες GT, ἐρωτηθέντες ceteri 11 ἢν ἐθέλωσι F ante διακύψαι add. τὸ M 11. 12 τὸ ante λεγόμενον om. A 12 σαφῶς] σοφῶς Mang. ἑρμηνεῦσαι FQT καταπλαγέντες] καταλαβόντες coni. Mang. αὐτοῦ M: αὐτὸ ceteri 13 ἐπ'] ἐν M τῶ σοφῶ M: τῷ om. ceteri (Turn.) 14 ἢ αἱ φυγαὶ Q ἢ ἡ διὰ πληγῶν ὕβρις M 15 καὶ τὸ μηδὲν MFGHP: ἢ τὸ μηδὲν ἔβλαψαν AQT (Mang.) αἱ κακίαι M: αἱ om. ceteri (Turn.) 16 τὰς ψυχῆς M: τὰς τῶν ψυχῶν AQT, ψυχῶν (om. τὰς) ceteri 18 ᾧ μόνῳ M: ἢ μόνον F[1], ᾧ μόνον F[2], δι' οὗ (ὃ H[1]) μόνον HP (v), δι' οὗ μόνου AQT, καὶ οἰομένους G ἔστι] ἐστι δυνατὸν F 19 ἀντιβλέψαι QT θεασάμεναι M, θεώμενοι H (Turn.) δι' ἀφροσύνης MHP: δι' ἀφροσύνην ceteri 20 ἐπηρείας] ἀπορίας AQT (Mang.)

1. 2 cf. Epict. Diss. IV 1, 117 καὶ οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης τὸν ἔμπειρον τοῦ ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; 8 Zeno frg. 228 (Arnim).

ταῖς τοῦ ἀρίστου συμφοραῖς λύπης ἀπαύστου γεμισθέντες οὐδὲ παρηγο-
57 ρίας δι' ὑπερβολὰς κακῶν ἀνέξονται. ἔοικε δὲ ὁ Ζήνων ἀρύσασθαι τὸν
λόγον ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τῆς Ἰουδαίων νομοθεσίας, ἐν ᾗ δυοῖν ὄντοιν
ἀδελφοῖν, τοῦ μὲν σώφρονος, τοῦ δ' ἀκολάστου, λαβὼν οἶκτον ὁ κοινὸς
ἀμφοῖν πατὴρ τοῦ μὴ ἐπ' ἀρετὴν ἥκοντος εὔχεται, ἵνα δουλεύσῃ τῷ ἀδελφῷ,
τὸ δοκοῦν μέγιστον εἶναι κακόν, δουλείαν, ἀγαθὸν τελεώτατον ὑπολαμ-
βάνων ἄφρονι, τὸ μὲν αὐτεξούσιον ἀφῃρημένῳ πρὸς τὸ μὴ σὺν ἀδείᾳ
πλημμελεῖν, ἐκ δὲ τῆς τοῦ προεστῶτος προστασίας βελτιωθησομένῳ τὸ ἦθος.
58 (9). Τὰ μὲν οὖν λεχθέντα πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου διασύστασιν
ἔμοιγε ἀποχρῶντα ἦν. ἐπεὶ δὲ τὰ ποικίλα τῶν νοσημάτων ἰατροῖς ἔθος
ποικιλωτέραις ἰᾶσθαι θεραπείαις, ἀνάγκη καὶ τοῖς παραδόξοις νομιζομένοις
τῶν προβλημάτων διὰ τὸ ἄηθες ἐπάγειν πίστεις ἐπαλλήλους προσεγ-
χρίοντας· μόλις γὰρ ἔνιοι συνεχείᾳ πληττόμενοι τῶν ἀποδείξεων αἰσθάνονται.
59 λέγεται τοίνυν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, ὅτι ὁ φρονίμως πάντα ποιῶν εὖ ποιεῖ

---

1 ante λύπης add. καὶ M   2 ὑπερβολὴν AQT   δ' M   3 ἀπὸ πηγῆς codd.: ἀπὸ τῆς πηγῆς v   δυεῖν G   ὄντοιν] ὄντων conicio   4 δὲ M   5 τῷ ἀδελφῷ] τἀδελφῷ A   6 κακὸν εἶναι transp. M   δουλείας A, δούλου T   7 μὲν] δὲ F   πρὸς τῷ QT   8 πλημελεῖν P, πλημελῆ G   δὲ om. F   βέλτιον θησομένῳ AQT   9 οὖν om. QT   σύστασιν QT   10 ἀποχρώντως AQT   11 ποικιλοτέραις AQT   post ποικιλωτέραις add. εἰώθασι HP, sed rursus expunxit H   θεραπείαις ἰᾶσθαι transp. HP (v)   τῶν παραδόξων νομιζομένων QT, τῶν παραδόξων λογιζομένων A   12 διὰ ante τῶν προβλημάτων transp. AQT   ἄηθες] ἀληθὲς MQT   ἐπαλλήλαις H^{1}P, ἐπ' ἀλλήλαις F, ἐπ' ἀλλήλους T, πρὸς ἀλλήλους M   12. 13 προσεγχρίοντας MFGP^1: προσεγ-χρίοντας (πτ) H, προσεγχρίπτοντας T, προσεγχρίμπτοντας AQP^2 (v)   13 γὰρ] μὲν QT   πληττόμενοι] πλαττόμενοι F^{1}GH^{2}P^1, πραττόμενοι H^1 (φραττόμενοι Turn.)   14 πάντα ante ποιῶν om. H (Turn.)   εὖ ποιεῖ—πάντα ποιῶν (17, 1) om. AQT

---

3 sqq. Gen. 27, 40 καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις.   14 sqq. *Ambros. Epist. 37, 19* ... sapiens omnia quae facit bene facit: qui autem bene facit omnia, recte facit omnia: qui vero recte facit omnia, utique inoffense et irreprehensibiliter et sine damno et commotione sui facit omnia, cui igitur hoc subest, ut inoffense faciat omnia, faciat irreprehensibiliter, faciat sine commotione sui, sine damno, nihil insipienter facit, sed sapienter omnia, qui autem sapienter facit, nihil habet quod metuat; metus enim in peccato est: ubi autem nulla formido, ibi libertas: ubi libertas, ibi potestas faciendi quod vult. solus ergo sapiens liber est. Stob. Ecl. II 7, 11g (ἀρέσκει τῷ τε Ζήνωνι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ Στωικοῖς φιλοσόφοις)... καὶ τὸν μὲν σπουδαῖον ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενον ἐν τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ πάντ' εὖ ποιεῖν, καθάπερ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετάς, τὸν δὲ φαῦλον κατὰ τοὐναντίον κακῶς (Zeno frg. 216 Arnim). II 7, 11i ... πάντα τε εὖ ποιεῖ ὁ νοῦν ἔχων, καὶ γὰρ φρονίμως καὶ ἐγκρατῶς ... ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενος συνεχῶς, ὁ δὲ φαῦλος ... πάντα κακῶς ποιεῖ ...

πάντα, ὁ δ' εὖ ποιῶν πάντα ὀρθῶς ποιεῖ πάντα, ὁ δ' ὀρθῶς πάντα ποιῶν καὶ ἀναμαρτήτως καὶ ἀμέμπτως καὶ ἀνεπιλήπτως καὶ ἀνυπευθύνως καὶ ἀζημίως, ὥστ' ἐξουσίαν σχήσει πάντα δρᾶν καὶ ζῆν ὡς βούλεται· ᾧ δὲ ταῦτ' ἔξεστιν, ἐλεύθερος ἂν εἴη. ἀλλὰ μὴν πάντα φρονίμως ποιεῖ ὁ ἀστεῖος· μόνος ἄρα ἐστὶν ἐλεύθερος. καὶ μὴν ὃν μὴ ἐνδέχεται μήτ' 60 ἀναγκάσαι μήτε κωλῦσαι, ἐκεῖνος οὐκ ἂν εἴη δοῦλος· τὸν δὲ σπουδαῖον οὐκ ἔστιν οὔτ' ἀναγκάσαι οὔτε κωλῦσαι· οὐκ ἄρα δοῦλος ὁ σπουδαῖος. ὅτι δ' οὔτ' ἀναγκάζεται οὔτε κωλύεται, δῆλον· κωλύεται μὲν γὰρ ὁ μὴ τυγχάνων ὧν ὀρέγεται, ὀρέγεται δ' ὁ σοφὸς τῶν ἀπ' ἀρετῆς, ὧν ἀποτυγχάνειν οὐ πέφυκε. καὶ μὴν εἰ ἀναγκάζεται, δῆλον ὅτι ἄκων τι ποιεῖ· ἐν οἷς δὲ αἱ πράξεις, ἢ ἀπ' ἀρετῆς εἰσι κατορθώματα ἢ ἀπὸ κακίας

1 δὲ M πάντα post ποιεῖ om. M πάντα ποιῶν] ποιῶν πάντα F 2 καὶ ante ἀμέμπτως om. AQT ἀμέμπτως τὲ καὶ QT καὶ ante ἀνεπιλήπτως om. A ἀνεπιλήπτως MAT: ἀνεπιπλήκτως ceteri (v) 3 ὥστ'] οὗτος AQT ἐξουσία F σχήσει om. F 4 ταῦτα FG 5 ἄρα] γὰρ T 6—7 ἐκεῖνος—κωλῦσαι MG: om. ceteri (Turn.) 6 ἐκεῖνος post δοῦλος transp. G τὸν M: εἰ G 7 οὔτ' ἀναγκάσαι οὔτε κωλῦσαι MG: ἀναγκάσαι οὐδὲ κωλῦσαι Mang. 8 οὔτ'] οὐκ M μὲν om. P 9 δὲ M 10 ποιεῖ] ἐποίει M 11 ἐν οἷς] ἀνθρώποις coni. Arnim ἡ πρᾶξις M εἰσι] ἐστι FGAT

2 Diog. La. VII 122 ἔτι καὶ ἀναμαρτήτους (εἶναι τοὺς σοφούς), τῷ ἀπεριπτώτους εἶναι ἁμαρτήματι. 5sqq. *Ambros. Epist. 37, 20* etenim qui neque cogi potest neque prohiberi, is nequaquam servus: sapientis autem neque cogi neque prohiberi: non est igitur servus sapiens. prohibetur enim qui non fungitur iis quae desiderat: quae autem desiderat sapiens nisi ea quae virtutis et disciplinae sunt, sine quibus esse non potest? ... quod si cogitur, manifestum est quod invitus faciat. in omnibus autem factis aut a virtute correctiones sunt aut a malitia prolapsiones aut media et indifferentia. virtutis non coactus sed voluntarius exsecutor est sapiens, quoniam omnia quae placent agit, malitiae fugitans, nec somnium eius admittit. indifferentibus ita non movetur, ut nullis momentis sicut vulgus hominum huc atque illuc inclinetur, sed tamquam in statera mens eius aequa lance pendeat, ut neque ad voluptaria propendeat neque omnino ad ea quae sunt aversanda vel leviter studium inclinet suum, sed immobilis maneat affectu. unde liquet, quia nihil invitus facit sapiens neque cogitur, quia si servus esset cogeretur: liber est igitur sapiens. cf. *Cic. Parad. V 1, 34* soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus. Epict. Diss. I 12, 9 ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. IV 1, 1 ἐλεύθερός ἐστιν ὁ ζῶν ὡς βούλεται, ὃν οὔτ' ἀναγκάσαι ἔστιν οὔτε κωλῦσαι οὔτε βιάσασθαι. IV 1, 128 ὁ ἀκώλυτος ἄνθρωπος ἐλεύθερος, ᾧ πρόχειρα τὰ πράγματα ὡς βούλεται· ὃν δ' ἔστιν ἢ κωλῦσαι ἢ ἀναγκάσαι ἢ ἐμποδίσαι ἢ ἄκοντα εἴς τι ἐμβαλεῖν, δοῦλός ἐστι. Stob. Ecl. II 7, 11g παρ' ὃ καὶ οὔτε ἀναγκάζεται (ὁ σπουδαῖος) ὑπό τινος οὔτε ἀναγκάζει τινά, οὔτε κωλύεται οὔτε κωλύει, οὔτε βιάζεται ὑπό τινος οὔτ' αὐτὸς βιάζει τινὰ κτλ.

61 ἁμαρτήματα ἢ μέσα καὶ ἀδιάφορα. τὰ μὲν οὖν ἀπ' ἀρετῆς οὐ βιασθεὶς ἀλλ' ἑκών — αἱρετὰ γάρ ἐστιν αὐτῷ πάνθ' ἃ δρᾷ —, τὰ δ' ἀπὸ κακίας ἅτε φευκτὰ οὐδ' ὄναρ πράττει· οὐδὲ μὴν τὰ ἀδιάφορα εἰκός, πρὸς ἃ καθάπερ ἐπὶ πλάστιγγος ἡ διάνοια ἰσορροπεῖ, δεδιδαγμένη μήτε ὡς ὁλκὸν ἔχουσι δύναμιν ἐνδιδόναι μήθ' ὡς ἀποστροφῆς ἀξίοις δυσχεραίνειν. ἐξ ὧν ἐστι δῆλον, ὅτι οὐδὲν ἄκων ποιεῖ οὐδ' ἀναγκάζεται· δοῦλος δ' εἴπερ ἦν, ἠναγκάζετ' ἄν· ὥστ' ἐλεύθερος ἂν εἴη ὁ ἀστεῖος.

62 (10.) Ἐπεὶ δέ τινες τῶν | ἥκιστα κεχορευκότων Μούσαις λόγων p.455 ἀποδεικτικῶν οὐ συνιέντες, οἳ τὰς καθόλου τῶν πραγμάτων ἐμφάσεις παριστᾶσιν, εἰώθασιν ἐρωτᾶν· τίνες οὖν ἢ πρότερον γεγόνασιν ἄνδρες ἢ νῦν εἰσιν, ὁποίους ἀναπλάττετε; καλόν γε ἀποκρίνασθαι, ὅτι καὶ πάλαι τινὲς ἦσαν οἳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀρετῇ διέφερον, ἡγεμόνι μόνῳ θεῷ χρώμενοι καὶ κατὰ νόμον, τὸν ὀρθὸν φύσεως λόγον, ζῶντες, οὐκ ἐλεύθεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἐλευθέρου φρονήματος ἀναπιμπλάντες, καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἔτ' εἰσιν ὥσπερ εἰκόνες ἀπὸ ἀρχετύπου

1. 2 καὶ ἀδιάφορα — αἱρετὰ γὰρ om. F   διάφορα T   ἀπ'] ἐπ' H^1P   οὐ om. H^1, ss. H^2 2 αἱρετὰ] ἀρεταὶ HP^1 (Turn.)   ante ἐστιν add. καὶ F   ἐστιν] εἰσιν H (v)   αὐτῷ ἐστὶ transp. M   πάνθ' ἃ FGA: πάντα M, πάνθ' ὅσα HP (v), πάνθ' ὅσα ἂν QT   ἀπὸ] ὑπὸ T   4 ἰσορρεπεῖ M   μήθ' ὡς A, μὴ τέως F   5 ἐνδιδόναι] εἰδέναι QT   μήθ'] μήδ' FH^2 (μήτ' v)   ἀποστροφῆς — δῆλον] ἀποστραφῆναι, ὡς δῆλον M (cf. l. 8)   6 ποιεῖ MFG: om. ceteri   δ'] τ' QT   7 ἠναγκάζετο (om. ἂν) M   ὥστε M   ἐλεύθερος] ἐκτὸς M   8 ἐπεὶ δέ GAQT: ἐπειδή MFH^1P, ἐπειδὴ δέ H^2 (v)   post τινες add. ἀξιοῦσι δυσχεραίνειν ἐξ ὧν ἐστι M (cf. l. 5)   κεχορευκότων codd.: συγκεχορευκότων v: cf. de aetern. mundi § 55. de post. Caini § 137   8. 9 post λόγων ἐπιδεικτικῶν deesse δύναμιν coni. Mang.; sed cf. e. gr. Herod. I 47. IV 113. Thuc. I 3, 4   9 οἳ] οὐ MQT   τὰς] τὰ H^1P   10 παριστῶσιν G, ἱστῶσιν AQT, παριστᾶσιν om. M   ἢ ante πρότερον om. M   11 ἀναπλάττετε GAQTH^2: ἀναπράττετε M, ἀναπλάττεται FH^1P, ἀναπλάττεσθαι L (ἀναπλάττεσθε v)   γε om. M   ὅτι MH^2: διότι ceteri   12 οἳ om. F   οἳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς M: τῶν καθ' αὑτοὺς οἳ ceteri (v)   ἀρετῇ διέφερον] ἀρετῶν διαφέροντες F   13 τὸν ὀρθῶς M, τῶν ὀρθῶν G   λόγων G   14 φρονήματος ἐλευθέρου τοὺς πλησιάζοντας transp. M   14. 15 ἀναπιμπλῶντες MAQT   15 ἔτ' M: ἔτι ceteri (v)   εἰσὶν ἔτι transp. F   ἀπ' A, ἀπὸ om. M

15 sqq. *Seneca de const. sap. 7, 1* Non est quod dicas, ita ut soles, hunc sapientem nostrum nusquam inveniri. non fingimus istud humani ingenii vanum decus nec ingentem imaginem falsae rei concipimus, sed qualem conformamus, exhibuimus, exhibebimus, raro forsitan magnisque aetatium intervallis unum; neque enim magna et excedentia solitum ac vulgarem modum crebro gignuntur. *Epist. 42, 1* nec est mirum ex intervallo magna generari: mediocria et in turbam nascentia saepe fortuna producit, eximia vero ipsa raritate commendat.

γραφῆς, σοφῶν ἀνδρῶν καλοκἀγαθίας, τυπωθέντες. οὐ γάρ, εἰ αἱ τῶν 63
ἀντιλεγόντων ψυχαὶ κεχηρεύκασιν ἐλευθερίας, ὑπ' ἀφροσύνης καὶ τῶν
ἄλλων κακιῶν δουλαγωγηθεῖσαι, διὰ τοῦτο καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.
εἰ δὲ μὴ κατὰ στίφη μεγάλα προΐασιν ἀγεληδόν, θαυμαστὸν οὐδέν· πρῶτον
μέν, ὅτι τὰ λίαν καλὰ σπάνια, εἶτ' ἐπειδὴ τὸν τῶν εἰκαιοτέρων ἐκτρεπόμενοι πολὺν ὅμιλον θεωρίᾳ τῶν τῆς φύσεως σχολάζουσιν, εὐχόμενοι μέν,
εἴ πως ἐνῆν, ἐπανορθώσασθαι τὸν βίον — κοινωφελὲς γὰρ ἡ ἀρετή —,
τὸ δὲ ἀδυνατοῦντες, πλημμυρούντων κατὰ πόλεις ἀλλοκότων πραγμάτων,
ἃ ψυχῆς πάθη ⟨καὶ⟩ κακίαι συνηύξησαν, ἀποδιδράσκουσιν, ὡς μὴ τῇ
ῥύμῃ τῆς φορᾶς καθάπερ ἀπὸ χειμάρρου βίας κατασυρεῖεν. ἡμᾶς δέ, 64
εἰ βελτιώσεως ζῆλός τις ἦν, ἰχνηλατεῖν ἔδει τὰς τούτων καταδύσεις
καὶ ἱκέτας καθεζομένους παρακαλεῖν, ἵνα τεθηριωμένον τὸν βίον προσελθόντες ἐξημερώσωσιν, ἀντὶ πολέμου καὶ δουλείας καὶ κακῶν ἀμυθήτων
εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίαν περιρρεομένην καταγγείλαντες. νυνὶ δὲ χρημάτων μὲν ἕνεκα πάντας μυχοὺς 65
ἐρευνῶμεν καὶ γῆς στρυφνὰς καὶ ἀποκρότους φλέβας ἀναστέλλομεν, καὶ
μεταλλεύεται μὲν πολλὴ τῆς πεδιάδος, μεταλλεύεται δὲ οὐκ ὀλίγη τῆς
ὀρεινῆς, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, χαλκόν τε καὶ σίδηρον, καὶ τὰς ἄλλας
ὕλας ἀναζητούντων. θεοπλαστοῦσα δὲ ἡ κενὴ δόξα τὸν τῦφον ἄχρι καὶ 66
βυθοῦ κατέβη θαλάττης διερευνωμένη, μή τι τῶν πρὸς αἴσθησιν ἀφανὲς

1 σοφῶν om. M καλοκάγαθία MA 2 ὑπὸ M 3 κακιῶν] κακῶν FHP (Turn.) τὸ τῶν MP: τῶν om. GH (v), τὸ τῶν om. FAQT 4 μεγάλα MFG: om. ceteri (Turn.) 5 καλὰ σπάνια] καλῶς πάνυ M τῶν οἰκειοτέρων AQTL (Turn.) 5. 6 ἐντρεπόμενοι AQT 6 σχολάζουσιν] ἐνσχολάζουσιν coni. Mang.; sed cf. de opif. mundi § 128. de vita Mos. II § 211 εὐχομένων F 7 εἴ πως] εἴπερ G, ὡς F 8 τὸ δὲ] τὸ δ' AQT, τῷ δὲ M; τοῦτο δὲ coni. Mang. ἀδυνατοῦντες G (Mang.): ἀδυνατεῖν MH² (Turn.), ἀδυνατοῦν ceteri ἀλλοκότων] ἀλλὰ καὶ τῶν M 9 πάθει A καὶ add. Mang. κακίαι Mang.: κακίαις M, κακία ceteri (κακίᾳ v) συνηύξησαν M (coni. Mang.): συνηυξήθησαν ceteri (v) ἀποδιδράσκειν M 10 ἀπὸ] ὑπὸ coni. Ausfeld βία M κατασυρεῖεν MG (Mang.): κατασύρειν FAH¹P, κατασύρη QT, κατασυρῆναι H² (Turn.) 11 ζῆλός τις M: τις ζῆλος ceteri (v) 12 παρακλεῖν (sic) A 12. 13 παρελθόντες M 13 πολέμων A καὶ ante κακῶν om. M 14. 15 περιρρεομένην G: om. M, περιρρεομένους ceteri 15 καταγγείλαντας A, ἀπαγγείλαντες H² (v) νῦν M πάντας om. AT 16 καὶ γῆς τε M στριφνὰς FH¹P 17 μεταλεύεται (bis) M πολλὴ] πολὺ MQT δ' MFA, δὲ καὶ Q 18 χρυσόν τε καὶ QT (sed in Q τε rursus expunctum) 19 ἐπιζητούντων A θεοπλαστοῦσα] θεοπλάστους τῶν M δ' MA, δὲ om. QT 20 βυθοῦ M: βυθὸν FA, βυθῶν ceteri κατέβη MQT: om. ceteri (Turn.) θαλάσσης MT post θαλάττης add. κατήγαγε G

15 sqq. cf. de migr. Abrah. § 217.

ἐναπόκειταί που καλόν· καὶ λίθων ποικίλων καὶ πολυτελῶν ἀνευροῦσα
ἰδέας, τὰς μὲν πέτραις προσπεφυκυίας, τὰς δ' ὀστρέοις, αἳ καὶ τιμαλ-
67 φέστεραι γεγόνασιν, ὄψεως ἀπάτην ἐξετίμησε. φρονήσεως δὲ ἢ σωφρο-
σύνης ἢ ἀνδρείας ἢ δικαιοσύνης ἕνεκα γῆ μὲν ἀπόρευτός ἐστι καὶ ἡ
βάσιμος, πελάγη δὲ ἄπλωτα τὰ καθ' ἑκάστην ὥραν τοῦ ἔτους ναυκλήροις
68 ἐμπλεόμενα. καίτοι τίς ἢ μακρᾶς ὁδοιπορίας ἢ τοῦ θαλαττεύειν ἐστὶ | p. 456
χρεία πρὸς ἔρευναν καὶ ζήτησιν ἀρετῆς, ἧς τὰς ῥίζας ὁ ποιῶν οὐ μακ-
ρὰν ἀλλ' οὑτωσὶ πλησίον ἐβάλετο; καθάπερ καὶ ὁ σοφὸς τῶν Ἰουδαίων
νομοθέτης φησίν· „ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν
ταῖς χερσί σου" (Deut. 30, 14), αἰνιττόμενος διὰ συμβόλων λόγους, βουλάς,
69 πράξεις, ἃ δὴ πάντα γεωργικῆς τέχνης δεῖται. οἱ μὲν οὖν ἀργίαν πό-
νου προτιμήσαντες οὐ μόνον τὰς βλάστας ἐκώλυσαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ῥίζας
ἀφαυάναντες ἔφθειραν· οἱ δὲ σχολὴν μὲν βλαβερὸν ἡγούμενοι, πονεῖν
δὲ ἐθέλοντες, ὥσπερ εὐγενῆ μοσχεύματα γεωργοῦντες, τῷ συνεχεῖ τῆς
ἐπιμελείας οὐρανομήκεις ἐστελέχωσαν ἀρετάς, ἀειθαλῆ καὶ ἀθάνατα ἔρνη
καρπὸν φέροντα εὐδαιμονίαν οὐδέποτε λήγοντα ἤ, ὥς τινες, οὐ φέροντα,
ἀλλ' αὐτὰ ὄντα εὐδαιμονίαν, ἃ Μωυσῆς ὀνόματι συνθέτῳ καλεῖν εἴωθεν
70 ὁλοκαρπώματα. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ γῆς βλαστανόντων οὔθ' ὁ καρπός
ἐστι δένδρα οὔτε τὰ δένδρα καρπός, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ψυχῇ φυομένων
ὅλα δι' ὅλων εἰς καρποῦ φύσιν μεταβέβληκε τὰ ἔρνη, τὸ φρονήσεως,
71 τὸ δικαιοσύνης, τὸ ἀνδρείας, τὸ σωφροσύνης. (11.) ἔχοντες οὖν τοιαύτας

1 καλῶν QT ποικίλων καὶ M: om. ceteri (v) 2 δὲ M ὀστρέοις] ἀλλοτροις (sic) M 2. 3 αἳ καὶ τιμαλφέστεραι] καὶ μὴ ἀσφαλέστεραι M (γρ. κἂν mg M) 3 ἀπάτην om. M ἐξετίμησαν FHP (Turn.) δὲ ἢ] δὴ M
ει
4 ἀνδρίας A, ἀνδρίας FG (v) γῆς H ἡ] εἰ QT 5 πελάγους H (Turn.) δ' F 6 ἐμπλεόμενα] ἐκπλεόμενα H (v) ἐστὶ] ἔνεστι M 8 οὑτωσὶ] οὕτω σοι H² (Turn.) ἐβάλετο A: ἐβ ..... (lac. 5—6 litt.) G, ἐβούλετο F, ἐβάλλετο ceteri (v) 9 σου post καρδίᾳ om. M ἐν ante ταῖς om. M 10. 11 καὶ βουλὰς καὶ πράξεις M (βουλάς, πράξεις scripsi): πράξεις, βουλάς ceteri (v) 11 δὴ πάντα] διὰ παντὸς AQT post πάντα ss. οὐ F² 13 ἀφαυάναντες] ἀφρύναντες M βλαβερὸν codd.: βλαβερὰν H² (v) 14 θέλοντες M 16 εὐδαιμονίαν MAQT: εὐδαιμονίας FGHP (v) οὔτε ποτέ M 17 εὐδαιμονίαν MGQT: εὐδαιμονία FAHP (Turn.) εἴωθε καλεῖν ὀνόματι συνθέτῳ transp. AQT καλεῖν εἴωθεν] καλεῖ M 18 γὰρ om. FGHP (Turn.) οὔθ' ὁ M: οὐ et ras. 2 litt. G, οὐδ' ὁ ceteri 19 ἐστι δένδρα οὔτε τὰ δένδρα καρπός M: om. ceteri (Turn.) ἐκ ψυχῆς F 20 δι' ὅλων M: δι' ὅλου ceteri (Turn.) 21 τὸ σωφροσύνης, τὸ ἀνδρίας, τὸ δικαιοσύνης transp. F
ει
ἀνδρίας A, ἀνδρίας FG (v)

17 cf. de Cherubim § 84. Quaest. in Genes. II § 52.

παρ' ἑαυτοῖς ἀφορμὰς οὐκ ἐρυθριῶμεν ἔνδειαν σοφίας ἀνθρώπων γένει καταγγέλλοντες, ἣν δυνατὸν ἦν ἐκφυσήσαντας καθάπερ ἐν ὕλῃ σπινθῆρα τυφόμενον ζωπυρῆσαι; ἀλλὰ γὰρ πρὸς ἃ μὲν σπεύδειν ἐχρῆν ὡς συγγενέστατα καὶ οἰκειότατα, πολὺς ὄκνος καὶ ῥᾳθυμία συνεχής, ὑφ' ὧν τὰ καλοκἀγαθίας σπέρματα διαφθείρεται, ὧν δὲ εἰκὸς ἦν ὑστερίζειν, ἵμερος καὶ πόθος ἄπληστος. διὰ τοῦτο πλουσίων μὲν καὶ ἐνδόξων καὶ ταῖς 72 ἡδοναῖς χρωμένων μεστὴ γῆ καὶ θάλαττα, φρονίμων δὲ καὶ δικαίων καὶ ἀστείων ὀλίγος ἀριθμός· τὸ δὲ ὀλίγον, εἰ καὶ σπάνιον, οὐκ ἀνύπαρκτον. μάρτυς δὲ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ βάρβαρος· ἐν τῇ μὲν γὰρ οἱ ἐτύμως ἑπτὰ 73 σοφοὶ προσονομασθέντες ἤνθησαν, καὶ ἄλλων πρότερον καὶ αὖθις ὡς εἰκὸς ἀκμασάντων, ὧν ἡ μνήμη παλαιοτέρων μὲν ὄντων μήκει χρόνων ἠφανίσθη, νεαζόντων δὲ ἔτι διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν τῶν συνόντων ὀλιγωρίαν ἐξαμαυροῦται. κατὰ δὲ τὴν βάρβαρον, ἐν ᾗ πρεσβευταὶ λόγων καὶ 74 ἔργων, πολυανθρωπότατα στίφη καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐστιν ἀνδρῶν· ἐν Πέρσαις μὲν τὸ μάγων, οἳ τὰ φύσεως ἔργα διερευνώμενοι πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καθ' ἡσυχίαν τὰς θείας ἀρετὰς τρανοτέραις ἐμφάσεσιν ἱεροφαντοῦνταί τε καὶ ἱεροφαντοῦσιν· ἐν Ἰνδοῖς δὲ τὸ γυμνοσοφιστῶν, οἳ p. 457 M. πρὸς τῇ φυσικῇ καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν | διαπονοῦντες ὅλον ἐπίδειξιν ἀρετῆς πεποίηνται τὸν βίον.

(12.) Ἔστι δὲ καὶ ἡ Παλαιστίνη Συρία καλοκἀγαθίας οὐκ ἄγονος, 75

1 παρ' ἑαυτοῖς M: πρὸς αὑτοῖς G, πρὸς αὐτοῖς FH¹P, πρὸς αὐτῆς H² (v), πρὸς αὐτοὺς AQT; πρὸς αὑτὴν coni. Mang. ἔνδειαν] ἐν διανοίᾳ M ἀνθρώπων γένη M, γένει ἀνθρώπων transp. F 2 ἐκφυσήσαντα H (Turn.) 3 τυφώμενον MT 4 ὄκνος M: ὁ ὄκνος ceteri (v) 5 διαφθείρονται M δ' M ἦν om. L (Turn.) 7 καὶ ante ἀστείων om. FG 8 δ' MA, δὲ om. QT 9 δ' M ἐν τῇ M: ἐν ᾗ ceteri (praeter G); ἐν μὲν γὰρ τῇ ἑλλάδι G οι ἐτύμως A, ἑτοίμως QT 9. 10 ἑπτὰ σοφοὶ προσονομασθέντες M: προονομασθέντες ἑπτὰ σοφοὶ ceteri (v) 10. 11 ὡς εἰκὸς om. M 11 μήκει χρόνων] μικροῖς ἂν M 12 ἠφανίσθη M: οὐκ ἠφανίσθη (ἠφανήθη F) ceteri (v) νεαζόντων] κραζόντων F δ' M 13 πρεσβευταὶ λόγων καὶ ἔργων FH²: πρεσβευταὶ λόγων ἔργων GH¹P, πρεσβευταὶ λόγων ἔργω AQT, προσέταξε λόγων ἔργα M 14 πολυανθρωπότατα AQT: πολυανθρωπότερα ceteri (Turn.) ἐστιν ἀνδρῶν] ἐστι παρ' ὧν M 14. 15 ἐν περσίδι M 15 οἳ] καὶ GH¹P, οἳ om. F 16 τῆς ἀληθείας MAQT: τῆς om. ceteri (v) καθ' ἡσυχίαν τὰς θείας om. AT καθ'] μεθ' G τρανοτέρας GT (τρανωτέραις v) 17 ἐν ἰνδοῖς M: ἐπ' ἰνδοῖς ceteri (Turn.) 18 ἠθικὴν] ὑλικὴν AQ 20 παλαιστίνης AQT, ἐν Παλαιστίνῃ Eus Συρία] καὶ συρία H² (v); cf. de virt. (de nobil.) § 221 ἄγονος] ἄμοιρος HP

20—26, 8 Euseb. Praep. Evang. VIII 12, 1—19 ἀπὸ δὲ τοῦ Περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι τὰ οὕτως ἔχοντα παραθήσομαι· ἔστι δὲ καὶ — σαφέστατον δεῖγμα.

ἣν πολυανθρωποτάτου ἔθνους τῶν Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγη μοῖρα νέμεται.
λέγονταί τινες παρ' αὐτοῖς ὄνομα Ἐσσαῖοι, πλῆθος ὑπερτετρακισχίλιοι,
κατ' ἐμὴν δόξαν — οὐκ ἀκριβεῖ τύπῳ διαλέκτου Ἑλληνικῆς — παρώνυ-
μοι ὁσιότητος, ἐπειδὴ κἀν τοῖς μάλιστα θεραπευταὶ θεοῦ γεγόνασιν, οὐ
ζῷα καταθύοντες, ἀλλ' ἱεροπρεπεῖς τὰς ἑαυτῶν διανοίας κατασκευάζειν
76 ἀξιοῦντες. οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον κωμηδὸν οἰκοῦσι τὰς πόλεις ἐκτρεπό-
μενοι διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν
συνόντων ὡς ἀπ' ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς
ἀνίατον· ὧν οἱ μὲν γεωπονοῦντες, οἱ δὲ τέχνας μετιόντες ὅσαι συνερ-
γάτιδες εἰρήνης, ἑαυτούς τε καὶ τοὺς πλησιάζοντας ὠφελοῦσιν, οὐκ ἄργυρον
καὶ χρυσὸν θησαυροφυλακοῦντες οὐδ' ἀποτομὰς γῆς μεγάλας κτώμενοι
δι' ἐπιθυμίαν προσόδων, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας
77 ἐκπορίζοντες. μόνοι γὰρ ἐξ ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ἀχρήματοι καὶ
ἀκτήμονες γεγονότες ἐπιτηδεύσει τὸ πλέον ἢ ἐνδείᾳ εὐτυχίας πλουσιώτατοι
νομίζονται, τὴν ὀλιγοδεΐαν καὶ εὐκολίαν, ὅπερ ἐστί, κρίνοντες περιουσίαν.
78 βελῶν ἢ ἀκόντων ἢ ξιφιδίων ἢ κράνους ἢ θώρακος ἢ ἀσπίδος οὐδένα
παρ' αὐτοῖς ἂν εὕροις δημιουργὸν οὐδὲ συνόλως ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν
ἤ τι τῶν κατὰ πόλεμον ἐπιτηδεύοντα· ἀλλ' οὐδὲ ὅσα τῶν κατ' εἰρήνην

1 ἣν] ἡ T πολυανθρώπου T ἔθνους] γένους HP (Turn.) τῶν] τοῦ G 2 λέγονται δέ τινες Eus codd. nonnulli ὄνομα Ἐσσαῖοι] ὀνομαστοὶ M ὑπὲρ τετρακισχίλιοι codd.: ὑπὲρ τετρακισχιλίους Eus codd. nonnulli (v) 3 διαλέκτου ἑλληνικῆς MGQT Eus: διαλέκτω ἑλληνικῆ FAHP (Turn.) 5 ἀλλὰ M τὰς ἑαυτῶν om. AQ 6 μὲν MT Eus: μέντοι ceteri (Turn.) 7 εἰδότες] δεδιότες coni. Mang. 8 ὡς] ὥσπερ QT ἀπ' ἀέρος M Eus: ἀπ' om. ceteri (Turn.) νόσων G, νόσου T 9 μετιόντες] συνόντες M 9. 10 συνεργάτιδες] συνεργάται τῆς F ($H^{1}P^{1}$) 11 μεγάλας γῆς transp. AQT 12 τοῦ βίου χρείας M Eus: χρείας τοῦ βίου ceteri (v) 14 ἀκτήμονες] ἀκτήματοι A, ἀκτήματοι αὐτοὶ Eus γεγονότες] ὄντες M πλέον M Eus cod. I: πλεῖον ceteri (v) post πλεῖον add. διαζῶσιν AQT ἢ] καὶ F, ἢ om. A ἐνδείᾳ εὐτυχίας πλουσιώτατοι] ἐν ἐνδείας ἡλικίᾳ, εὐτυχίαν πλουσιωτάτην AQT πλουσιώτεροι M, πλουσιώτατον H 15 νομίζονται] νομίζοντες MAQT ὀλιγοδεΐαν $MF^{2}AQT$: ὀλιγοδέειαν $F^{1}GHP$ Eus (ὀλιγόδειαν v) καὶ εὐκολίαν ὅπερ ἐστί om. Eus codd. nonnulli 17 εὕροις ἂν transp. AT εὕροις] ἴδοις Eus codd. nonnulli οὐδὲ συνόλως ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν ἤ M Eus: ἢ ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν ἢ συνόλως ceteri (v) 18 τι τῶν κατὰ πόλεμον] τῶν κατὰ πόλεμόν τι G, τι om. HP^{1} (Turn.) ἐπιτηδεύοντα] ἐπιτηδεύματα L (Turn.), ἐπιτηδευμάτων Eus codd. nonnulli οὐδ' A Eus alterum τῶν MG: om. ceteri Eus (Turn.)

2 Joseph. Antiqu. XVIII § 20 ... καὶ τάδε πράσσουσιν ἄνδρες ὑπερτετρακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες. 4. 5 Joseph. Antiqu. XVIII § 19 ... εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀναθήματα στέλλοντες θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν. 9. 10 συνεργάτιδες: Eur. El. 100 φόνου συνεργάτιν.

εὐόλισθα εἰς κακίαν· ἐμπορίας γὰρ ἢ καπηλείας ἢ ναυκληρίας οὐδ' ὄναρ
ἴσασι, τὰς εἰς πλεονεξίαν ἀφορμὰς ἀποδιοπομπούμενοι. δοῦλός τε παρ' 79
αὐτοῖς οὐδὲ εἷς ἐστιν, ἀλλ' ἐλεύθεροι πάντες ἀνθυπουργοῦντες ἀλλήλοις·
καταγινώσκουσί τε τῶν δεσποτῶν, οὐ μόνον ὡς ἀδίκων, ἰσότητα λυμαινο-
μένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀσεβῶν, θεσμὸν φύσεως ἀναιρούντων, ἣ πάντας
ὁμοίως γεννήσασα καὶ θρεψαμένη μητρὸς δίκην ἀδελφοὺς γνησίους, οὐ
p. 458 M. λεγομένους ἀλλ' ὄντας ὄντως, | ἀπειργάσατο· ὧν τὴν συγγένειαν ἡ ἐπί-
βουλος πλεονεξία παρευημερήσασα διέσεισεν, ἀντ' οἰκειότητος ἀλλοτριότητα
καὶ ἀντὶ φιλίας ἔχθραν ἐργασαμένη. φιλοσοφίας τε τὸ μὲν λογικὸν ὡς 80
οὐκ ἀναγκαῖον εἰς κτῆσιν ἀρετῆς λογοθήραις, τὸ δὲ φυσικὸν ὡς μεῖζον
ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν μετεωρολέσχαις ἀπολιπόντες, πλὴν ὅσον αὐτοῦ
περὶ ὑπάρξεως θεοῦ καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως φιλοσοφεῖται, τὸ
ἠθικὸν εὖ μάλα διαπονοῦσιν ἀλείπταις χρώμενοι τοῖς πατρίοις νόμοις,
οὓς ἀμήχανον ἀνθρωπίνην ἐπινοῆσαι ψυχὴν ἄνευ κατοκωχῆς ἐνθέου.
τούτους ἀναδιδάσκονται μὲν καὶ παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ἐν δὲ ταῖς ἑβδό- 81
μαις διαφερόντως. ἱερὰ γὰρ ἡ ἑβδόμη νενόμισται, καθ' ἣν τῶν ἄλλων
ἀνέχοντες ἔργων, εἰς ἱεροὺς ἀφικνούμενοι τόπους, οἳ καλοῦνται συναγωγαί,
καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθέζονται, μετὰ κόσμου
τοῦ προσήκοντος ἔχοντες ἀκροατικῶς. εἶθ' εἷς μέν τις τὰς βίβλους 82
ἀναγινώσκει λαβών, ἕτερος δὲ τῶν ἐμπειροτάτων ὅσα μὴ γνώριμα παρελ-

---

2 ἀποδιοπομπούμενοι] ἀποδίδονται ποιούμενοι M 3 ἀλλὰ A 4 τε] τὸ M ἰσότητα MG Eus: ὁσιότητος F, ὁσιότητα ceteri (Turn.) 5 ἀσεβῶν] δυσεβῶν (sic) T 6 θρεψαμένη M: θρέψασα ceteri Eus (v) δίκην] τρόπον M Eus ἀδελφοὺς] ὡς ἀδελφοὺς HP (v) 7 ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ M ὄντως ὄντας transp. AT ὧν τὴν συγγένειαν M Eus: τὴν δὲ συγγένειαν FH (Turn.), τὴν συγγένειαν δὲ GPAQT 9 τε M Eus: δὲ ceteri (Turn.) ὡς om. M 11 κατ' FAQT αὐτοῦ] αὐτῶν F, αὐτῆς T 12 περὶ] τε T φιλοσοφεῖν M ante τὸ add. καὶ A 13 διακονοῦσιν G ἀλείπταις χρώμενοι] ἀεὶ ὑπισχνούμενοι M τοὺς πατρίους νόμους M, τοῖς πατρώοις νόμοις F Eus 14 ἀνθρωπίνην ἐπινοῆσαι] ἔστι νοῆσαι ἀνθρωπίνην M κατοκωχῆς scripsi: καταχοχῆς M, κατοχῆς G Eus codd. plerique, κατακωχῆς corr. ex καταδοχῆς H, κατακωχῆς ceteri Eus codd. EI (v) ἐνθέου] ἐνθέτου T 15 τοῦτο T ἀναδιδάσκοντας QT, ἀναδιδάσκοντες H (Turn.)
α α
περὶ A, περὶ QT 15. 16 ἑβδόμαις] ἑβδόμοις H (Turn.), βουλαῖς M 16 διαφερόντως M Eus: μάλιστα διαφερόντως ceteri (Turn.) ἡ om. P 17 ἀνέχονται G, ἀντέχονται HP, ἀπέχονται L (Turn.) εἰς ἱεροὺς MFGHP Eus: εἰς ἱεροὺς δὲ G, καὶ εἰς ἱεροὺς AQT (Mang.) 18 καθ' ἡλικίαν Eus codd. nonnulli πρεσβυτέρους Q καθίζονται Q 19 ἀκροαματικῶς G εἶθ' εἷς μέν τις scripsi: εἶθ' ὁ μὲν codd. (v), εἷς μέν τις Eus 20 ἀναγινώσκειν M ἅτερος A ἐμπειροτέρων A

θεῖον ἀναδιδάσκει· τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει
83 παρ' αὐτοῖς φιλοσοφεῖται. παιδεύονται δὲ εὐσέβειαν, ὁσιότητα, δικαιο-
σύνην, οἰκονομίαν, πολιτείαν, ἐπιστήμην τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν καὶ
κακῶν καὶ ἀδιαφόρων, αἱρέσεις ὧν χρὴ καὶ φυγὰς τῶν ἐναντίων, ὅροις
καὶ κανόσι τριττοῖς χρώμενοι, τῷ τε φιλοθέῳ καὶ φιλαρέτῳ καὶ φιλανθρώ-
84 πῳ. τοῦ μὲν οὖν φιλοθέου δείγματα παρέχονται μυρία· τὴν παρ' ὅλον
τὸν βίον συνεχῆ καὶ ἐπάλληλον ἁγνείαν, τὸ ἀνώμοτον, τὸ ἀψευδές, τὸ πάντων
μὲν ἀγαθῶν αἴτιον, κακοῦ δὲ μηδενὸς νομίζειν εἶναι τὸ θεῖον· τοῦ δὲ
φιλαρέτου τὸ ἀφιλοχρήματον, τὸ ἀφιλόδοξον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἐγκρατές, τὸ
καρτερικόν, ἔτι δὲ ὀλιγοδεΐαν, ἀφέλειαν, εὐκολίαν, τὸ ἄτυφον, τὸ νόμιμον, τὸ
εὐσταθές, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα· τοῦ δὲ φιλανθρώπου εὔνοιαν,
ἰσότητα, τὴν παντὸς λόγου κρείττονα κοινωνίαν, περὶ ἧς οὐκ ἄκαιρον
85 βραχέα εἰπεῖν. πρῶτον μὲν τοίνυν οὐδενὸς οἰκία τίς ἐστιν ἰδία, ἣν
οὐχὶ πάντων εἶναι κοινὴν συμβέβηκε· πρὸς γὰρ τῷ κατὰ θιάσους συνοικεῖν
86 ἀναπέπταται καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἀφικνουμένοις τῶν ὁμοζήλων. εἶτ'
ἐστὶ ταμεῖον ἓν πάντων καὶ δαπάναι ⟨κοιναί⟩, καὶ κοιναὶ μὲν ἐσθῆτες,
κοιναὶ δὲ τροφαὶ συσσίτια πεποιημένων· τὸ γὰρ ὁμωρόφιον ἢ ὁμοδίαιτον

1 ἀναδιδάσκει] ἀναγινώσκει HP^{1} (Turn.) ζηλώσει] ζήλῳ AT 2 δὲ] τε M εὐσέβειαν om. HP (Turn.) 3 πολιτείας A καὶ ἐπιστήμην Eus codd. plerique 4 ὅροις] νόμοις Eus 5 τῷ τοῦ φιλοθέου καὶ φιλαρέτου καὶ φιλανθρώπου M φιλανθρώπῳ καὶ φιλαρέτῳ transp. PQT 6. 7 δείγματα μυρία παρέχει ἡ παρ' ὅλον τὸν βίον συνεχὴς καὶ ἐπάλληλος ἁγνεία Eus 7 ἐπάλληλον] ἀμετάλληλον AT 10 ὀλιγοδεΐαν A: ὀλιγοδεείαν (sic) H, ὀλιγοδέειαν P Eus, ὀλιγόδειαν FGQT (v), ὀλίγον εἶναι M ἀφέλειαν] φιλίαν M τὸ νόμιμον] τὸ κόσμιον coni. Mang. 11 post φιλανθρώπου add. δείγματα Eus codd. nonnulli (Mang.) 11. 12 εὔνοια, ἰσότης, ἡ παντὸς λόγου κρείττων κοινωνία Eus codd. nonnulli 12 τὴν om. HP^{1} (Turn.) 13 τοίνυν] οὖν Eus codd. nonnulli οὐδενὸς] οὐδενὸς ἑνὸς Eus οὐδενός ἐστιν οἰκία ἰδία (om. τις) M 14 πάντων εἶναι κοινὴν Eus: καὶ πάντων M, πάντων εἶναι ceteri (v) πρὸς] καὶ M γὰρ] δὲ A τῷ FGH^{1}PQ Eus: τὸ MATH^{2} συνοικεῖν] συνοικία M 16 καὶ δαπάναι—ἐσθῆτες om. M κοιναὶ post δαπάναι addidi 17 συσσίτια] συνιάται (sic) M ὁμορόφιον M ἢ ὁμοδίαιτον om. M

14 Joseph. Bell. Jud. II § 124 ... καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἥκουσιν αἱρετισταῖς πάντ' ἀναπέπταται τὰ παρ' αὐτοῖς ὁμοίως ὥσπερ ἴδια, καὶ πρὸς οὓς οὐ πρότερον εἶδον εἰσίασιν ὡς συνηθεστάτους. 16 sqq. Joseph. Bell. Jud. II § 122 καταφρονηταὶ δὲ πλούτου· καὶ θαυμάσιον αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, οὐδὲ ἔστιν εὑρεῖν κτήσει τινὰ παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα· νόμος γὰρ τοὺς εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημεύειν τῷ τάγματι τὴν οὐσίαν, ὥστε ἐν ἅπασιν μήτε πενίας ταπεινότητα φαίνεσθαι μήθ' ὑπεροχὴν πλούτου, τῶν δ' ἑκάστου κτημάτων ἀναμεμιγμένων μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. Antiqu. XVIII § 20 ... τὰ χρήματά τε κοινά ἐστιν αὐτοῖς, ἀπολαύει δὲ οὐδὲν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μειζόνως ἢ ὁ μηδ' ὁτιοῦν κεκτημένος.

ἢ ὁμοτράπεζον οὐκ ἄν τις εὕροι παρ' ἑτέροις μᾶλλον ἔργῳ βεβαιούμενον·
p. 459 M. | καὶ μήποτ' εἰκότως· ὅσα γὰρ ἂν μεθ' ἡμέραν ἐργασάμενοι λάβωσιν
ἐπὶ μισθῷ, ταῦτ' οὐκ ἴδια φυλάττουσιν, ἀλλ' εἰς μέσον προτιθέντες κοινὴν
τοῖς ἐθέλουσι χρῆσθαι τὴν ἀπ' αὐτῶν παρασκευάζουσιν ὠφέλειαν. οἵ τε 87
νοσοῦντες οὐχ ὅτι πορίζειν ἀδυνατοῦσιν ἀμελοῦνται, τὰ πρὸς τὰς νοση-
λείας ἐκ τῶν κοινῶν ἔχοντες ἐν ἑτοίμῳ, ὡς μετὰ πάσης ἀδείας ἐξ
ἀφθονωτέρων ἀναλίσκειν. αἰδὼς δ' ἐστὶ πρεσβυτέρων καὶ φροντίς,
οἵα γονέων ὑπὸ γνησίων παίδων χερσὶ καὶ διανοίαις μυρίαις ἐν ἀφθονίᾳ
τῇ πάσῃ γηροτροφουμένων. (13.) τοιούτους ἡ δίχα περιεργίας Ἑλληνικῶν 88
ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάζεται φιλοσοφία, γυμνάσματα προτιθεῖσα
τὰς ἐπαινετὰς πράξεις, ἐξ ὧν ἡ ἀδούλωτος ἐλευθερία βεβαιοῦται. σημεῖον 89
δέ· πολλῶν κατὰ καιροὺς ἐπαναστάντων τῇ χώρᾳ δυναστῶν καὶ φύσεσι
καὶ προαιρέσεσι χρησαμένων διαφερούσαις — οἱ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀτίθασον
ἀγριότητα θηρίων ἐκνικῆσαι σπουδάσαντες, οὐδὲν παραλιπόντες τῶν εἰς
ὠμότητα, τοὺς ὑπηκόους ἀγεληδὸν ἱερεύοντες ἢ καὶ ζῶντας ἔτι μαγείρων
τρόπον κατὰ μέρη καὶ μέλη κρεουργοῦντες ἄχρι τοῦ τὰς αὐτὰς ὑπομεῖναι
συμφορὰς ὑπὸ τῆς τὰ ἀνθρώπεια ἐφορώσης δίκης οὐκ ἐπαύσαντο· οἱ 90
δὲ τὸ παρακεκινημένον καὶ λελυττηκὸς εἰς ἑτέρας εἶδος κακίας μεθαρμοσά-
μενοι, πικρίαν ἄλεκτον ἐπιτηδεύσαντες, ἡσυχῇ διαλαλοῦντες, ἠρεμαιοτέρας
φωνῆς ὑποκρίσει βαρύμηνι ἦθος ἐπιδεικνύμενοι, κυνῶν ἰοβόλων τρόπον
προσσαίνοντες, ἀνιάτων γενόμενοι κακῶν αἴτιοι, κατὰ πόλεις μνημεῖα τῆς

---

1 μᾶλλον om. HP (Turn.) 2 μήποτε M, μήτε Eus καθ' ἡμέραν QT ἐργαζόμενοι AQT 3 ταῦτα A, ταῦτ' om. M κοινῇ G 4 παρασκευάζει HP^1 5 νοσοῦντες M Eus: νοσηλεύοντες ceteri (Turn.) ὅτι] ὅσον ἐστὶ F ἀμελοῦντες H^{1}P τὰ M: om. ceteri Eus (v) 5. 6 πρὸς τὰς νοσηλείας] πρὸς τὴν χρείαν M 6 ὡς] οὓς M ἀδείας πάσης transp. F 7 ante ἀναλίσκειν add. ἔξεστιν M δ' ἐστὶ] δ' ἔτι AQT, τε ἐστὶ M post πρεσβυτέρων add. καὶ τιμὴ HP (v), om. ceteri Eus 8 γονέων ὑπὸ om. HP (Turn.) 9 περιεργείας HP (Turn.) 10 ἀθλητὰς] ἀσκητὰς coni. Mang. ante γυμνάσματα add. ὡς ATP^2 προστιθεῖσα HP 11 σημείων T 12 καιροὺς] καιροὺς πολλοὺς A, πολλοὺς QT δυναστῶν MQT Eus: δυνατῶν ceteri (v) 13 προαιρέσει H^{1}P, προαιρέσεις H^2 πρὸς] εἰς Eus ἀτίθασσον GAQ (v) 14 ἀγριότητι A θηρίων] τῶν θηρίων AQT ἐκνικῆσαι om. M παραλειπόντες (sic) F, παραλείποντες G, παρέλιπον AT 15 post ὠμότητα add. θηρίων F 16 μέρη καὶ μέλη MF Eus: μέλη καὶ μέρη ceteri (v) τοῦ om. A 17 post ὑπὸ add. τοῦ H^{1}P τἀνθρώπεια A 18 ἑτέρας] ἕτερον HPQ (v) 19 διαλαλοῦντες] δὲ λαλοῦντες AQT ἠρεμωτέρας M 20 ἐπιδεικνύμενοι codd. Eus: δεικνύμενοι v ἰοβόλων] ὑπούλων coni. Mang. 21 προσαίνοντες MFT κακῶν γενόμενοι transp. M μνημεῖον A

ἑαυτῶν ἀσεβείας καὶ μισανθρωπίας ἀπέλιπον τὰς τῶν πεπονθότων ἀλή-
91 στους συμφοράς —, ἀλλὰ γὰρ οὐδεὶς οὔτε τῶν σφόδρα ὠμοθύμων οὔτε τῶν
πάνυ δολερῶν καὶ ὑπούλων ἴσχυσε τὸν λεχθέντα τῶν Ἐσσαίων ἢ ὁσίων
ὅμιλον αἰτιάσασθαι, πάντες δὲ ἀσθενέστεροι τῆς τῶν ἀνδρῶν καλοκἀγαθίας
γενόμενοι καθάπερ αὐτονόμοις καὶ ἐλευθέροις οὖσιν ἐκ φύσεως προσηνέχ-
θησαν, ᾄδοντες αὐτῶν τὰ συσσίτια καὶ τὴν παντὸς λόγου κρείττονα
κοινωνίαν, ἢ βίου τελείου καὶ σφόδρα εὐδαίμονός ἐστι σαφέστατον δεῖγμα.
92 (14.) Χρὴ δ', ἐπειδὴ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσιν ἀρετὰς οὐκ οἴονταί τινες
εἶναι τελείας, ἀλλ' ἄχρι συναυξήσεως καὶ ἐπιδόσεως αὐτὸ μόνον ἵστασθαι,
μάρτυρας βίους τῶν κατὰ μέρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν παραγαγεῖν, οἳ σαφέσ-
93 ταται πίστεις ἐλευθερίας εἰσί. Κάλανος ἦν Ἰνδὸς γένος τῶν γυμνοσο-
φιστῶν· οὗτος καρτερικώτατος τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων | νομισθεὶς οὐ p.460 M
μόνον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλοφύλων, ὃ δὴ σπανιώτατόν
ἐστιν, ἐχθρῶν βασιλέων ἐθαυμάσθη, λόγοις ἐπαινετοῖς σπουδαῖα ἔργα
94 συνυφήνας. Ἀλέξανδρος γοῦν ὁ Μακεδὼν βουλόμενος ἐπιδείξασθαι τῇ
Ἑλλάδι τὴν ἐν τῇ βαρβάρῳ σοφίαν, καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς
ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα, τὸ μὲν πρῶτον παρεκάλει Κάλανον συναπο-
δημῆσαι, μέγιστον περιποιήσοντα κλέος ⟨ἐν⟩ ὅλῃ Ἀσίᾳ καὶ ὅλῃ Εὐρώπῃ.

---

1 ἑαυτῶν AQ Eus: om. T, αὐτῶν ceteri (αὐτῶν v) ἀπέλιπον τὰς] ἀπολιπόντες M 1. 2 ἀλήστους] ἀλήπτους M, ἀλέκτους AT 2 prius οὔτε Eus: οὐδὲ codd. (v) σφόδρα MFT Eus: σφόδρ' ceteri (v) alterum οὔτε M Eus: οὐδὲ ceteri (v) 4 ὅμιλον post λεχθέντα (3) transp. HPQ (v) δ' A Eus 5 γενόμενοι om. QT καὶ ἐλευθέροις om. M 5. 6 προηνέχθησαν FGHP 6 αὐτῶν] αὐτὸν M (αὐτῶν v) συσσίτια] σιτία M 7 ἢ] ἣν AQT ἐστι] εἶναι AQT σαφέστατον M Eus: om. ceteri δεῖγμα MHP Eus: δόγμα ceteri 9 τελείους T ἀλλὰ M ἄχρι om. M αὐτὸ] αὐτῶν QT 10 ἀγαθῶν] χρὴ A παραγαγεῖν] πειθαρχεῖν ἢ παραγαγεῖν F 10. 11 σαφέστατοι (αι supra scr.) πίστεις M, σαφεστάτη πίστις AQT 11 Ἰνδὸς] ἰνδῶν T 12 κατ' αὐτὸν M: καθ' αὐτὸν ceteri (v) 13 ὑπὸ τῶν ὑπεγχωρίων M (ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων scripsi): ὑπ' ἐγχωρίων ceteri (v) post ἀλλοφύλων addendum censuit καὶ Mang. 14 ἐθαυμαστώθη F 16 βαρβάρων M ἀπ' ἀρχετύπου] καὶ ἀρχέτυπον M 17 Κάλανον] κάλον M 17. 18 συναποδημήσειν M (συναποδημεῖν Mang.) 18 περιποιήσαντα HP ἐν ante ὅλῃ addidi

---

15 sqq. *Ambros. Epist. 37, 34* non enim ego de contemptu mortis libros philosophorum depromo aut gymnosophistas Indorum, quorum prae ceteris Calani laudatur responsum Alexandro, cum eum iuberet sequi: qua me, inquit, laude dignum Graeciam petere poscis, si possum cogi facere quod nolo? et vere plenus auctoritatis sermo, sed magis mens plena libertatis.

ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀναγκάσειν ἔφη συνακολουθεῖν· ὁ δὲ εὐθυβόλως πάνυ 95 καὶ εὐγενῶς „τίνος οὖν“ εἶπεν „ἄξιόν με τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδείξεις, Ἀλέξανδρε, εἴ γε ἀναγκασθήσομαι ποιεῖν ἃ μὴ βούλομαι;“ ἆρ' οὐ γέμων μὲν παρρησίας ὁ λόγος, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐλευθερίας ὁ νοῦς; ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς βεβαιοτέροις φωνῶν γράμμασιν ἤθους ἀδουλώτου τύπους ἐστηλίτευσεν ἀριδήλους. μηνύει δὲ ἡ πεμφθεῖσα ἐπιστολὴ τῷ βασιλεῖ· 96

„Κάλανος Ἀλεξάνδρῳ.

Φίλοι πείθουσί σε χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις οὐδ' ἐν ὕπνοις ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα. σώματα μὲν γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον, ψυχὰς δὲ οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται μᾶλλον ἢ πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μεγίστους τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τούτου ὑπεράνω ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα. οὐκ ἔστι βασιλεὺς οὐδὲ ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς

στὶ
1 ἀναγκάσειν M: ἀναγκαστὶ FGHP, ἀναγκασθι L, ἀναγκασθήσῃ AQT (v) ἔφη συνακολουθεῖν] ἔφησεν ἀκολουθεῖν M 2 οὖν M: ἕνεκα Q, ἕνεκεν ceteri (Turn.) εἰπεῖν HP ἄξιον] ἄξων AQT ἐπιδείξαις A 4 παρρησίας codd. (Turn.): ἐλευθερίας Mang. ἐλευθερίας M: om. ceteri (v) ἀλλὰ γὰρ M: γὰρ om. ceteri (v) 5 γράμμασιν M: πράγμασιν ceteri (Turn.) τύπους] τούτους M 6 ἐστηλίτευσαν A, ἐστήλωσεν QT ἀριδήλως M δ' MA, δὲ καὶ F 8 πείθουσί σε M: σε om. ceteri (v) 9 ὕπνοις M:
ὑ
ὕπνῳ ceteri (v) ἑωρακόσιν AQT ἡμέτερα A, ὑμέτερα QT μὲν γὰρ M: μὲν om. ceteri (v) οἴσεις AQT 10 δ' MA οὐκ ἀναγκάσεις M (Clem. Alex.): οὐ δύνασαι ceteri (Turn.) 11 μᾶλλον ἢ M: ἢ μᾶλλον ceteri (Turn.) 11. 12 ζῶσι σώμασι GHP: ζῶσι om. MAQT, σώμασι om. F 12 post τούτου add. δ' G γινώμεθα F 13 ζῶντες ⟨γὰρ⟩ conicio (cf. Ambros.) οὐδὲ M: οὔτε ceteri (v)

---

6 sqq. *pergit Ambros. l. l.* denique et epistolam scripsit. „Calanus Alexandro. (35.) Amici persuadent tibi manus et necessitatem inferre Indorum philosophis, ne in somnis quidem videntes nostra opera. corpora enim transferes de loco ad locum, animas non coges facere quod nolunt, non magis quam saxa et ligna vocem emittere. maximum ignis viventibus corporibus dolorem [inurit et] gignit (et) corruptionem: super hunc nos sumus, viventes enim exurimur. non est rex neque princeps, qui extorqueat nobis facere quod non proposuimus. nec similes sumus Graeciae philosophorum, qui verba pro rebus meditati sunt ad opinionis celebritatem: nobis res sociae verbis et verba rebus: res celeres et sermones breves: in virtute nobis libertas beata est.“ Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 586 P. Ἰνδῶν οἱ φιλόσοφοι Ἀλεξάνδρῳ λέγουσι τῷ Μακεδόνι· „σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον, ψυχὰς δ' ἡμετέρας οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα. πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν.“

ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα. Ἑλλήνων δὲ φιλοσόφοις οὐκ ἐξομοιούμεθα, ὅσοι αὐτῶν εἰς πανήγυριν λόγους ἐμελέτησαν, ἀλλὰ λόγοις ἔργα παρ' ἡμῖν ἀκόλουθα καὶ ἔργοις λόγοι· *** βραχεῖς ἄλλην ἔχουσι δύναμιν καὶ μακαριότητα καὶ ἐλευθερίαν περιποιοῦντες."

97 Ἐπὶ δὴ τοιαύταις ἀποφάσεσι καὶ γνώμαις ἆρ' οὐκ ἄξιον τὸ Ζηνώνειον ἐπιφωνῆσαι, ὅτι „θᾶττον ἂν ἀσκὸν βαπτίσαι τις πλήρη πνεύματος ἢ βιάσαιτο τῶν σπουδαίων ὁντινοῦν ἄκοντα δρᾶσαί τι τῶν ἀβουλήτων"; ἀνένδοτος γὰρ ψυχὴ καὶ ἀήττητος, ἣν ὁ ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε.

98 (15.) Τῆς δὲ σπουδαίων ἐλευθερίας μάρτυρές εἰσι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ὧν ταῖς γνώμαις Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι σχεδὸν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων ἐντρεφόμενοι βελτιοῦνται τὰ ἤθη, πᾶν ὅσον ἐξ ὑπαιτίου τροφῆς καὶ διαίτης ἐν ταῖς ψυχαῖς κεκιβδήλευται μεταχαραττόμενοι πρὸς

99 τὸ δόκιμον. ἴδε γοῦν οἷα παρ' Εὐριπίδῃ φησὶν ὁ Ἡρακλῆς·

| „πίμπρα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου p. 461 M
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα γῆ τ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον."

τῷ γὰρ ὄντι θωπεία μὲν καὶ κολακεία καὶ ὑπόκρισις, ἐν οἷς λόγοι γνώμαις διαμάχονται, δουλοπρεπέστατα, τὸ δὲ ἀνόθως καὶ γνησίως ἐκ

100 καθαροῦ τοῦ συνειδότος ἐλευθεροστομεῖν εὐγενέσιν ἁρμόττον. πάλιν τὸν αὐτὸν σπουδαῖον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐδὲ πωλούμενος θεράπων εἶναι δοκεῖ,

---

2 πανήγυριν] πάντα M 3 post λόγοι lacunam indicavi; ⟨ἔργα μὲν ταχέα καὶ λόγοι⟩ βραχεῖς, ἀλλ' ἔχουσι δύναμιν conicio (cf. Ambros.), βραχεῖς μέν, ἀλλὰ μεγάλην ἔχουσι δύναμιν coni. Wilamowitz βραχεῖς ἄλλην M: βραχεῖαν ceteri (Turn.) 4 περιποιοῦνται AQ 5 δὴ M: om. ceteri (Turn.) ἀποφάνσεσι FG 6 ἂν om. HP[1] (Turn.) τις G: om. ceteri (v) 7 ἢ] εἰ M βιάσαι FGA τῶν σπουδαίων MG: τὴν τοῦ σπουδαίου A, τὸν σπουδαῖον ceteri (v); τὸν σπουδαῖον ὁστισοῦν coni. Wilamowitz ὁντιναοῦν M ὁντινοῦν—ἀήττητος (8) om. AT ἄκοντα] ἄγοντα M ante δρᾶσαι add. ἢ M 8 ψυχὴ καὶ ἀήττητος M: καὶ ἀήττητος ψυχή ceteri (v) ψυχήν A, ψυχῇ T ὁ ὀρθὸς AQTP[2]: ὁ om. ceteri (v) 11 καὶ βάρβαροι ὁμοῦ transp. A 12 βελτιοῦντες H[1]PQT 14 γοῦν] γὰρ AQ οἷα ἃ (sic) M παρ' Εὐριπίδῃ] παρ' ἐλπίδα AQ 16 πρόσθεν FAT 17 εἶσιν] εἰσὶν MGH[1], εἴσιν P τ'] δ' T ἄνεισ'] ἂν εἴσ P, ἂν ὡς M, ἄνω A εἰς om. MH[1]P 18 θῶπα M ἀπαντλῆσαι A 19 μὲν M: om. ceteri (v) καὶ κολακεία om. A λόγοις M 20 γνώμαις] γνῶναι (sic) M δ' A ἀνόθως καὶ om. M 21 ἁρμόττον. πάλιν] ἁρμόττον πᾶσι. M 22 σπουδαῖον om. M ὅτι om. MAT

---

6. 7 Zeno frg. 218 (Arnim). 15 Eur. frg. 687.

καταπλήττων τοὺς ὁρῶντας, ὡς οὐ μόνον ἐλεύθερος ὢν ἀλλὰ καὶ
δεσπότης ἐσόμενος τοῦ πριαμένου; ὁ γοῦν Ἑρμῆς πυνθανομένῳ μέν, εἰ 101
φαῦλός ἐστιν, ἀποκρίνεται·

„ἥκιστα φαῦλος, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον
πρὸς σχῆμα σεμνὸς κοὐ ταπεινὸς οὐδ' ἄγαν
εὔογκος ὡς ἂν δοῦλος, ἀλλὰ καὶ στολὴν
ἰδόντι λαμπρὸς καὶ ξύλῳ δραστήριος. —
οὐδεὶς δ' ἐς οἴκους δεσπότας ἀμείνονας
αὑτοῦ πρίασθαι βούλεται· σὲ δ εἰσορῶν
πᾶς τις δέδοικεν. ὄμμα γὰρ πυρὸς γέμεις,
ταῦρος λέοντος ὡς βλέπων πρὸς ἐμβολήν.“

εἶτ' ἐπιλέγει·

„τὸ εἶδος αὐτό σου κατηγορεῖ
σιγῶντος, ὡς εἴης ἂν οὐχ ὑπήκοος,
τάσσειν δὲ μᾶλλον ἢ 'πιτάσσεσθαι θέλοις.“

ἐπεὶ δὲ καὶ πριαμένου Συλέως εἰς ἀγρὸν ἐπέμφθη, διέδειξεν ἔργοις 102
τὸ τῆς φύσεως ἀδούλωτον· τὸν μὲν γὰρ ἄριστον τῶν ἐκεῖ ταύρων
καταθύσας Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο, πολὺν δ' οἶνον ἐκφορήσας
ἀθρόον εὖ μάλα κατακλιθεὶς ἠκρατίζετο. Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ καὶ 103

1 ὡς om. M 2 δεσπόταις F^{1} γοῦν] γὰρ G πυνθανομένω μέν M: πυνθανομένοις ἡμῖν ceteri (Turn.) εἰ M: ὡς ceteri (Turn.) 3 ἀποκρίνεται om. M 4 ἥκιστα φαῦλος om. M φαύλως H^{1}P 5 πρὸς σχῆμα A: πρόσχημα ceteri (v); τὸ σχῆμα Herwerden (Nauck) κοὐ FGQ: καὶ οὐ ceteri 5. 6 οὐδ' ἄγαν — δοῦλος om. M 6 εὔογκος] εὐοίκους H^{1}P 6—8 ὡς — οἴκους om. HP, add. mg H 7 ξύλῳ] ζήλω L (Turn.) 8 οὐδεὶς δ' ἐς] οὐ δεῖσθαι M ἐς οἴκους] εἰς οἴκου AT δεσπότην ἀμείνονα AQT 9 αὐτοῦ codd. δὲ HPT δ' εἰσορῶν] διορῶν M 10. 11 πᾶς — ταῦρος om. M 10 πᾶς τις] ἃ πᾶς F γέμει= F 11 ὡς λέοντος transp. G ἐμβολήν] ἐντολήν M 12 εἶτα F 13 τὸ εἶδος codd.: τὸ ἦθος H^{2} (v); τό γ' εἶδος coni. Elmsley αὐτό Elmsley: αὐτοῦ MFGHP (v), om. AQT σου Mang.: οὐ F, οὗ ceteri κατηγορεῖ codd.: κατηγορῶ Mang. 14 σιγῶντος ὡς εἴης ἂν om. M εἴης ἂν codd.: ἂν εἴης Mang. 15 δὲ τάσσειν transp. M ἢ 'πιτάσσεσθαι FG: ἢ ἐπιτάσσεσθαι ceteri (v) θέλεις AQT 16 δὲ om. H^{1}P Συλέως] συλλέγειν AQT, λέγω M 17 τὸν] τῶν A ἐκεῖ ταύρων] ἐξ ἑταίρων M 18 Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο] διευωχεῖτο πρόφασιν M ἐκφορήσας MF: ἐκσυμφορήσας G, ἐμφορήσας AQT mg H^{2} mg P^{2} (v), om. H^{1}P^{1} 19 ἀθρόον] ἄθρουν FGAHP, ἄθρους M, om. QT (ἄθροον v) εὖ om. M Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ] συνδιαφικομένω M Συλεῖ] σελεῖ A δ' A

4 Eur. frg. 688 (v. 1—4). 689 (5—8). versus 5—8 Sylei potius verba esse monuit Nauck. 13 Eur. frg. 690.

δυσανασχετοῦντι ἐπί τε τῇ βλάβῃ καὶ τῇ τοῦ θεράποντος ῥᾳθυμίᾳ καὶ τῇ περιττῇ καταφρονήσει μηδὲν μήτε τῆς χρόας μήτε ὧν ἔπραττε μεταβαλὼν εὐτολμότατά φησι·

„κλίθητι καὶ πίωμεν, ἐν τούτῳ δέ μου
τὴν πεῖραν εὐθὺς λάμβαν', εἰ κρείσσων ἔσῃ."

104 τοῦτον οὖν πότερον δοῦλον ἢ κύριον ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου, μὴ μόνον ἀπελευθεριάζειν ἀλλὰ καὶ ἐπιτάγματα ἐπιτάττειν τῷ κτησαμένῳ καὶ εἰ ἀφηνιάζοι τύπτειν καὶ προπηλακίζειν, εἰ δὲ καὶ βοηθοὺς ἐπάγοιτο, πάντας ἄρδην ἀπολλύναι τολμῶντα; γέλως οὖν ἂν εἴη καὶ φλυαρία πολλὴ τὰ κατὰ τὰς λεγομένας ὠνὰς γράμματα, ἐπειδὰν τῇ καθ' ὧν γράφεται παρευημερηθῇ σθεναρωτέρᾳ δυνάμει, χαρτιδίων ἀγράφων ἀκυρότερα, ὑπὸ σέων ἢ χρόνου ἢ εὐρῶτος εἰς ἅπαν διαφθαρησόμενα.

105 (16.) | Ἀλλ' οὐ χρή, φήσει τις, τὰς τῶν ἡρώων παράγειν εἰς p. 462 M
πίστιν ἀρετάς· μείζους γὰρ ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν γενομένους Ὀλυμπίοις ἁμιλλᾶσθαι, μικτῆς γενέσεως, ἀθανάτων καὶ θνητῶν ἀνακραθέντων σπερμάτων, ἐπιλαχόντας, ἡμιθέους εἰκότως προσαγορευθέντας, τοῦ θνητοῦ μίγματος ὑπὸ τῆς ἀφθάρτου μερίδος κατακρατηθέντος, ὡς μηδὲν εἶναι παράδοξον, εἰ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δουλείαν τεχναζόντων ὠλιγώρουν. ἔστω
106 ταῦτα. μὴ καὶ Ἀνάξαρχος ἢ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης ἥρωες ἢ ἐκ θεῶν; ἀλλ'

1 δυσανασχετοῦνθ' G, δυσαναισχυντοῦντι F τε] γε M ῥᾳθυμίᾳ] βλασφημία AQT 1. 2 καὶ τῇ M: καὶ ἐπὶ τῇ ceteri (v) 2 μήθ' ὧν M ἔπραττε] ἐπέτρεπε M 3 μεταβαλὼν MFA: καταβαλὼν ceteri (Turn.) εὐτολμώτατα H 4 κλίθητι om. M πίνωμεν F δέ μου] μὲν F 5 πεῖραν] χεῖρα M εὐθὺς AP²: ἐκ θεοῦ M, εὐθὺ ceteri (v) λάμβαν' εἰ G (coni. Mang.): λάμβανε MFH¹P, λάμβανε καὶ AQTH² (v) κρείσσων] κρεῖττον MH¹P, κρείττων ceteri ἔσῃ] ἔτι M 6 ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου M: τοῦ δεσπότου ἀποφαντέον ceteri (v) ante μὴ add. ὡς AQT 7 ἐπίταγμα A ἐπιτάττειν M: ἐπιτάσσειν ceteri (v) post κτησαμένῳ add. τολμῶντα, ὡς Mang. (cf. l. 9) 8 ἀφηνιάζει AQT εἰ δὲ om. M 9 ἄρδην] ἄρ' οὖν M τολμῶντα M: om. ceteri (v) γέλως] ὡς M ἂν οὖν transp. FG εἴη om. M καὶ φλυαρία εἴη transp. F πολλὴ om. AT 10 τῇ G: om. ceteri (v) ὧν] ἃ AQT γράφηται FH¹P 11 παρευημερηθῇ M: παρευημερηθείη ceteri (Turn.) σθεναρώτερον F¹ χαρτίδια T ἀκυρώτερα MFGA 12 ὑπὸ σέων G: ὑπόψεων M, ὑπὸ σητῶν ceteri (v) χρόνου] χρόνων HP (v) ἢ εὐρῶτος ἢ χρόνου transp. AQT εἰσάπαν M, ἐσάπαν A τὰ διαφθαρησόμενα M 13 παράγειν] παρασκευὰς M ἐς A 14 ἢ] καὶ F κατ' FG φύσιν] οὐσίαν M 15 post ἁμιλλᾶσθαι add. δεῖ A μικτῆς] τῆς A καὶ] ἢ AT 16 ἡμιθέου εἰκότως προσαγορευθέντος P 19 μὴ καὶ] καὶ μὴν AQT

4 Eur. frg. 691. 13 sqq. cf. Cic. de offic. I 118 sq.

ὅμως ὑπὸ τυράννων ὠμοθύμων καὶ τὴν φύσιν πικρῶν ἔτι μᾶλλον ἐπ'
αὐτοῖς ἐκθηριωθέντων στρεβλούμενοι κεκαινουργημέναις αἰκίαις, ὥσπερ
ἀλλότρια ἢ ἐχθρῶν ἐπιφερόμενοι σώματα, μάλα καταφρονητικῶς ἠλόγουν
τῶν φοβερῶν. τὴν γὰρ ψυχὴν ἐθίσαντες ἐξ ἀρχῆς δι' ἐπιστήμης ἔρωτα 107
τῆς μὲν πρὸς τὰ πάθη κοινωνίας ἀφίστασθαι, παιδείας δὲ καὶ σοφίας
περιέχεσθαι, μετανάστιν μὲν σώματος εἰργάσαντο, φρονήσει δὲ καὶ ἀνδρείᾳ
καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς σύνοικον ἀπέφηναν. τοιγαροῦν ὁ μὲν κρινόμενος 108
καὶ κατατεινόμενος ὑπὲρ τοῦ τι τῶν ἀρρήτων ἐκλαλῆσαι, πυρὸς καὶ
σιδήρου, τῶν ἐν τῇ φύσει κραταιοτάτων, φανεὶς δυνατώτερος, ἀποτρα-
γὼν τοῖς ὀδοῦσι τὴν γλῶτταν εἰς τὸν βασανιστὴν ἠκόντισεν, ἵνα μηδ'
ἄκων ἃ καλὸν ἡσυχάζειν φθέγξηται βιασθείς. ὁ δὲ τλητικώτατα εἶπε· 109
„πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου ἀσκόν· Ἀνάξαρχον γὰρ οὐκ ἂν δύναιο."
αὗται γέμουσαι θράσους αἱ εὐτολμίαι τὴν ἡρωϊκὴν εὐγένειαν οὐ μετρίως
ὑπερβάλλουσι, διότι τοῖς μὲν τὸ κλέος ἐν τοῖς φυτεύσασιν ἀκούσιον, τῶν
δ' ἐν ἑκουσίοις ἀρεταῖς, αἳ τοὺς ἀδόλως χρωμένους ἀθανατίζειν πεφύκασι.

(17.) Παλαιστὰς οἶδα καὶ παγκρατιαστὰς πολλάκις ὑπὸ φιλοτιμίας 110
καὶ τῆς εἰς τὸ νικᾶν σπουδῆς, ἀπαγορευόντων αὐτοῖς τῶν σωμάτων,
μόνῃ ψυχῇ διαπνέοντας ἔτι καὶ διαθλοῦντας, ἣν ἐθίσαντες καταφρονητικῶς
ἔχειν τῶν φοβερῶν ἐγκαρτεροῦσιν ἄχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. εἶτ' 111
οἰόμεθα τοὺς μὲν ἀσκητὰς τῆς ἐν σώμασιν εὐτονίας ἐπιβεβηκέναι φόβῳ

---

1 τὴν φύσιν M: τῇ φύσει ceteri (v) πικρῶν] μικρῶν M ἔτι om. G
2 αἰκίαις] αἰτίαις PQT 3 ἀλλοτρίων AQT ἠλόγουν] ἢ λόγους T
4 δι' ἐπιστήμης ἔρωτα] ἐπιστήμης ἔρωτι M 5 τῆς πρὸς μὲν M 6 περιέχεσθαι GH: παρέχεσθαι MFP, ἔχεσθαι AQT μετανάστιν] μετανάστειν FHP; μετανάστασιν (ει) Mang. σώματος] τοῦ σώματος H (v) ἀνδρία A, ἀνδρία FG
7 ἀπέφηναν] ἀπέδειξαν M ὁ μὲν om. M κρινόμενος M: κρεμάμενος ceteri (v)
8 τι om. M ἀρρήτων] ἀπορρήτων PT 9 δυνατότερος M 9. 10 ἀποτραγὼν MF: ἀποτρώγων ceteri (v) 10 ἠκόντισεν] προσέπτυσεν coni. Mang.
11 ἃ καλὸν ἡσυχάζειν M: ἡσυχῇ λόγον F, λόγον ἡσυχῇ ceteri (Turn.) φθέγξηται FGHP: φθέγξοιτο M (Mang.), φθέγγηται AQT πληκτικώτατα HAQT (Turn.)
12 πτίσσε] πίττε HL (sed πτῆσσε mg L), πίπτε F[1], τύπτε AP ἀσκὸν] θύλακον scribi voluit Mang. 13 γέμουσι A θάρσους A 14 ὑπερβάλλουσι v: ὑπερβάλλουσαι codd. τοῖς μὲν] τῆς μὲν FAP τῶν] τὸ M 15 ἐν om. AQT
15. 16 πεφύκασι παλαιστάς. Οἶδα Turn. (Richt.) 16 παγκρατιστὰς AHP (v) φιλοτιμίας] φιλονεικίας M 18 διαπλέοντας Q ἣν] ἵν' M 19 θλιβερῶν (φο) H ἐγκαρτερῶσιν M τῆς om. AQT τοῦ] καὶ QT 20 φόβου M

---

7 sqq. cf. Cic. Tusc. II 52. Valer. Max. III 3, 4 [Dio Chrys.] 37, 45. Diog. La. IX 27. 59. Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 589 P. Tertull. Apolog. 50.

θανάτου ἢ δι᾽ ἐλπίδα νίκης ἢ ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν ἰδίαν ἧτταν ἐπιδεῖν, τοὺς δὲ τὸν ἀόρατον νοῦν γυμνάζοντας ἐν ἑαυτοῖς, ὃς ἀψευδῶς ἄνθρωπός ἐστιν οἶκον ἐπιφερόμενος τὸ αἰσθητὸν εἶδος, καὶ | λόγοις μὲν τοῖς ἐκ p. 463 φιλοσοφίας ἔργοις δὲ τῆς ἀρετῆς ἀλείφοντας οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθελήσειν ἀποθνήσκειν, ἵν᾽ ἐν ἀδουλώτῳ φρονήματι τὴν εἱμαρμένην
112 ἀνύσωσι πορείαν; ἐν ἀγῶνί φασιν ἱερῷ δύο ἀθλητὰς ἰσορρόπῳ κεχρημένους ἀλκῇ, τὰ αὐτὰ ἀντιδρῶντάς τε καὶ ἀντιπάσχοντας, μὴ πρότερον ἀπειπεῖν ἢ ἑκάτερον τελευτῆσαι.

„δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος“,

113 εἴποι τις ἂν ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἀλλὰ γὰρ οὖν κοτίνων μὲν χάριν καὶ σελίνων εὐκλεὴς ἀγωνισταῖς ἡ τελευτή, σοφοῖς δὲ οὐ πολὺ μᾶλλον ἐλευθερίας, ἧς ὁ πόθος ταῖς ψυχαῖς μόνον, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐνίδρυται καθάπερ τι μέρος ἡνωμένον οὐ τῶν ἐπιτυχόντων, οὗ διακοπέντος ἅπασαν
114 τὴν κοινωνίαν φθείρεσθαι συμβέβηκε; Λακωνικοῦ παιδὸς ᾄδεται παρ᾽ οἷς ἔθος ἰχνηλατεῖν ἀρετὰς τὸ ἐκ γένους ἢ φύσεως ἀδούλωτον· ἐπειδὴ γὰρ αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς ὑπό τινος τῶν Ἀντιγόνου τὰς μὲν ἐλευθέρας χρείας ὑπέμενε, ταῖς δὲ δουλικαῖς ἠναντιοῦτο φάσκων οὐχὶ δουλεύσειν, καίτοι μήπω τοῖς Λυκούργου νόμοις παγίως ἐντραφῆναι διὰ τὴν ἡλικίαν δυνηθείς, ὅτι μόνον αὐτῶν ἐγεύσατο, τοῦ παρόντος ἀβιώτου βίου θά-

2 ἀόρατον] ἀκήρατον coni. Mang. ἑαυτοῖς] αὐτοῖς AT ὃς] ὅσον F 3 ἀποφερόμενος AQT τοῖς] τῆς F 3. 4 ἐκ φιλοσοφίας] εἰς φιλοσοφίαν GH (Turn.) 5 εἱμαρμένης FG 6 φησιν F 7 ταὐτὰ δρῶντάς τε καὶ πάσχοντας M 8 τελευτήσειν AQT 10 εἴποι τις ἂν M: εἴποι ἄν τις ceteri (v) οὖν codd. (ἦν G): ὑπὲρ v μὲν χάριν M: om. ceteri (v) 11 εὐκλεὴς] εὐκλείης M ἡ τελευτή] ἥδε λύπη M δ᾽ M πολὺ] πολλῶ H (v) 12 ἐλευθερία AT ἧς] οἷς F μόνον] μᾶλλον F ἐνίδρυται[β] εἰ δεῖ ταληθὲς[α] εἰπεῖν H ἵδρυται M 13 ἡνωμένον codd. (Mang.): ἡνωμένων Turn. οὐ τῶν ἐπιτυχόντων om. in lac. G οὐ τῶν] οὗ τῶν ATP, αὐτῶν M post ἐπιτυχόντων add. ἔστιν AQT οὗ eras. F πᾶσαν T 14 ᾄδεται] εἴρηται AQT 15 ἔθος ἰχνηλατεῖν M: ἰχνηλατεῖν ἔθος ceteri (v) ἀρετὰς M: τὰς ἀρετὰς ceteri (v) 16 ἀπαχθεὶς codd.: ἀπήχθη v τῶν ἀντιγόνων M 17 ὑπέμενε M: ὑπέμενεν AQTP, ὑπέμεινεν FGH (Turn.) ταῖς δὲ δουλικαῖς M: ἐν δὲ τοῖς δουλικοῖς H (Turn.), ἐν δὲ ταῖς δουλικαῖς ceteri 18 παγίοις M 19 ὅτι] ὅτι μὴ F τοῦ om. M ἀβιώτου βίου M: βιωτοῦ βίαιον PT, βιότου βίαιον AQH (v), βίου βίαιον FG

9 Hom. Il. Z 407. 14 sqq. *Seneca Epist. 77, 14* exempla nunc magnorum virorum me tibi iudicas relaturum? puerorum referam. Lacon ille memoriae traditur impubis adhuc, qui captus clamabat 'non serviam' sua illa dorica lingua et verbis fidem imposuit: ut primum iussus est servili fungi et contumelioso ministerio, .. inlisum parieti caput rupit.

νατον εὐτυχέστερον κρίνας, ἀπογνοὺς ἀπολύτρωσιν, ἄσμενος ἑαυτὸν διεχρήσατο. λέγεται δὲ καὶ πρὸς Μακεδόνων ἁλούσας Δαρδανίδας γυναῖκας 115
αἴσχιστον κακὸν δουλείαν ὑπολαβούσας οὓς ἐκουροτρόφουν παῖδας εἰς τὸ βαθύτατον τοῦ ποταμοῦ ῥίπτειν ἐπιφωνούσας· „ἀλλ' ὑμεῖς γε οὐ δουλεύσετε, πρὶν δ' ἄρξασθαι βίου βαρυδαίμονος, τὸ χρεὼν ἐπιτεμόντες ἐλεύθεροι τὴν ἀναγκαίαν καὶ πανυστάτην ὁδὸν περαιώσεσθε.“ Πολυξένην 116
δὲ ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης ἀλογοῦσαν μὲν θανάτου φροντίζουσαν δὲ ἐλευθερίας εἰσάγει δι' ὧν φησιν·

„ἑκοῦσα θνῄσκω, μή τις ἅψηται χροὸς
τοὐμοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως,
ἐλευθέραν δέ μ', ὡς ἐλευθέρα θάνω,
πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατε.“

(18.) εἶτ' οἰόμεθα γυναίοις μὲν καὶ μειρακίοις, ὧν τὰ μὲν φύσει 117
ὀλιγόφρονα τὰ δὲ ἡλικίᾳ εὐολίσθῳ χρώμενα, τοσοῦτον ἐλευθερίας ἔρωτα ἐντήκεσθαι, ὡς ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἀφαιρεθῆναι πρὸς θάνατον ὡς ἐπ' ἀθανασίαν ὁρμᾶν, τοὺς δὲ σοφίας ἀκράτου σπάσαντας οὐχ εὐθὺς ἐλευθέ-
p. 464 M. ρους εἶναι, | πηγήν τινα εὐδαιμονίας τὴν ἀρετὴν ⟨ἐν⟩ ἑαυτοῖς περιφέροντας, ἣν ἐπίβουλος οὐδεμία πώποτε δύναμις κατέζευξε τὸν ἀρχῆς καὶ βασιλείας ἔχουσαν αἰώνιον κλῆρον; ἀλλὰ γὰρ καὶ δήμους ὅλους ἀκούομεν ὑπὲρ 118
ἐλευθερίας ἅμα καὶ πίστεως τῆς πρὸς ἀποθανόντας εὐεργέτας αὐθαί-

---

1 προκρίνας P   ἀσμένως MAQT   αὐτὸν F   2 Μακεδόνων] λακεδαιμονίων M   ἁλούσας M: om. ceteri (Turn.)   δαρδανίδας M: τὰς δαρδανίδας ceteri (v)   γυναῖκας om. AQT   3 κακῶν FG   δουλείας A
4 ῥιπτεῖν M   5 δ' ἄρξασθαι G: δ'ἄρξεσθε (corr. ex δ'ἄρξασθαι) A, δράξασθαι M, ἄρξασθαι F, δὲ ἄρξασθαι HPQT   τὸ χρεὼν M: om. in lac. 6—7 litt. G, τροχέων ceteri (Turn.)   6 πανυστάτην καὶ ἀναγκαίαν transp. Q, ἀναγκαίαν καὶ om. T
περαιώσασθε FAQ   7 δ' MA   τραγικὸς MFG: τραγωδὸς AHP (Turn.), τραγωδικὸς QT   δ' MA   9 τις] πως M   ἄψαιτο QT
χρωτὸς (ο ὀς superscr.) F   10 γὰρ] δὲ AQT   δέριν F, δέρρϊν A   11 μ' G: ἔχουσαν M, μ' οὖσαν ceteri (Turn.)   11. 12 ὡς—κτείνατε G: om. ceteri (Turn.)
13 εἶτ' οἰόμεθα] ἐγγυώμεθα M   14 ὀλιγότροφα AT   δ' M   15 πρὸς θάνατον M: εἰς θάνατον ceteri (v)   16 ἀθανασίας P   ἀκράτως AQT
17 πηγήν τινα M: γῆν τινα FG, ἀμιγῆ τὴν ceteri (Turn.)   εὐδαιμονίας τὴν ἀρετὴν MFG: εὐδαιμονίαν τῆς ἀρετῆς ceteri (Turn.)   ἐν add. Mang.   περιφέροντες (ας superscr.) H, ἐπιφέροντες P   18 δύναμις πώποτε transp. AQT   ἀρχῆς] ἐξ ἀρχῆς M
19 γὰρ om. A   19. 20 ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀκούομεν transp. M   20 πρὸς om. T
εὐεργέτας] ἐλευθερίας M

---

9 sqq. Eur. Hec. 548 sqq.

ρετον πανωλεθρίαν ὑποστάντας, ὥσπερ φασὶν οὐ πρὸ πολλοῦ Ξανθίους.
ἐπειδὴ γὰρ εἷς τῶν ἐπιθεμένων Ἰουλίῳ Καίσαρι, Βροῦτος, ἐπιὼν ἐπ'
αὐτοὺς ἐστράτευσε, δεδιότες οὐ πόρθησιν ἀλλὰ ⟨δουλείαν⟩ τὴν ὑπ'
ἀνδροφόνου κτείναντος ἡγεμόνα καὶ εὐεργέτην — ἀμφότερα γὰρ ἦν
αὐτῷ Καῖσαρ — ἀπεμάχοντο μὲν ἐφ' ὅσον οἷοί τε ἦσαν δυνατῶς τὸ
119 πρῶτον, ὑπαναλούμενοι δὲ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἔτ' ἀντεῖχον. ὡς δὲ
ἅπασαν τὴν ἰσχὺν ἐδαπάνησαν, γύναια καὶ γονεῖς καὶ τέκνα συνελάσαντες
εἰς τὰς σφῶν οἰκίας ἕκαστοι καθιέρευον· καὶ σωρηδὸν τὰ σφάγια νήσαντες,
πῦρ ἐνέντες καὶ ἑαυτοὺς ἐπικατασφάξαντες, ἐλεύθεροι τὸ πεπρωμένον
120 ἀπ' ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς φρονήματος ἐξέπλησαν. ἀλλ' οὗτοι μὲν
πικρίαν ἀμείλικτον τυραννικῶν ἐχθρῶν ἀποδιδράσκοντες πρὸ ἀδόξου βίου
τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον ᾑροῦντο. οἷς δὲ ἐπέτρεπε ζῆν τὰ πράγματα
τὰ τυχηρά, τλητικῶς ὑπέμενον τὴν Ἡράκλειον εὐτολμίαν ἀπομιμούμενοι·
121 καὶ γὰρ ἐκεῖνος τῶν Εὐρυσθέως ἐπιταγμάτων διεφάνη κρείττων. ὁ
γοῦν κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης ὕψει καὶ μεγέθει τοσούτῳ φρονήματος
ἐχρήσατο, ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν, ἐπεὶ γλίσχρως καὶ μόλις τὰς ἀναγ-
καίας αὐτῷ παρεῖχον τροφάς, οὐθ' ὑπὸ τῆς παρούσης τύχης γναμφθεὶς
οὔτε τὴν ὠμότητα τῶν ὑπηγμένων δείσας „ἀτοπώτατον οὖν" ἔφη „γίνεται,
δελφάκια μὲν ἢ προβάτια, ὁπότε μέλλοι πιπράσκεσθαι, τροφαῖς ἐπι-

---

1 φησὶν F   ξανθίους H: ξανθία FGP, ξανθίσας M, ξάνθον AQT   2 ἐπιτιθεμένων F   ἐπιὼν AQT: σκηπίων M, καὶ ἐπιὼν ceteri (v)   3 δουλείαν add. Mang., om. codd.   4. 5 ἦν αὐτῷ καῖσαρ M: αὐτῷ καῖσαρ ἦν ceteri (v)   5 post μὲν add. αὐτῷ AQT   τ' A   6 ὑπανελόμενοι P   δ' A   ἔτ' ἀντεῖχον F^2: ἐπαντεῖχον M, ἔτ' ἀντίσχον F^1GH (v), ἔτ' ἀνίσχον P, ἔτ' ἀνεῖχον QT, ἔτ' ἀνέχον A   ὡς δ' M   7 ἐδαπάνησαν M: ἐδαπανήθησαν ceteri (v)   8 τὰ σφάγια νήσαντες] ἐφοδιάσαντες M   νήσαντες] στήσαντες H (στή supra lin.) (Turn.), θύσαντες L   9 ἐνιέντες M   ἐπικαταφλέξαντες F   10 ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς M: εὐγενοῦς καὶ ἐλευθέρου ceteri (v)   ἐξέπλησαν] ἐξέπλησαν H (τ supra lin.) (ἐξέτλησαν v), ἐξεσύλησαν M; ἐξετέλεσαν coni. Mang.   12 μετ' εὐκλείας] σὺν εὐκλείᾳ M   ᾑροῦντο] ἡγοῦντο AT   δ' M   τὰ πράγματα ζῆν transp. M   13 τλητικῶς corr. ex πληκτικῶς A   ὑπέμειναν H (ε ο supra lin.)   14 τῶν om. F   εὐρυσθέος P   ἐπιταγμάτων om. M   ἐφάνη P   15 γοῦν] γὰρ T, δὲ A   ὕψει] ὄψει L (Turn.)   τοσούτου MFA   16 ἐχρήσατο] ἐγεύσατο A   ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν] ὥστ' ἄλλους ὑποπλήττων M   γλίσχρως om. M   μόλις scripsi (cf. M): μόγις codd. (v)   μόλις τὰς] μάλιστ' M   17 αὐτῷ παρεῖχον MA: αὐτῷ om. T, παρεῖχον αὐτῷ ceteri (v)   γναμφθεὶς M: καμφθεὶς ceteri (Turn.)   18 οὖν MPQ: om. ceteri (Turn.)   γίγνεται M   19 πρόβατα F   μέλλει QT

---

1 sqq. cf. Appian. Bell. civ. IV 76—80. Cass. Dio 47, 34.

μελεστέραις πιαίνειν εἰς εὐσαρκίαν, ζῴων δὲ τὸ ἄριστον, ἄνθρωπον,
ἀσιτίαις κατασκελετευθέντα καὶ συνεχέσιν ἐνδείαις ἐπευωνίζεσθαι.“
λαβὼν δὲ τροφὰς διαρκεῖς, ἐπειδὴ μεθ' ἑτέρων αἰχμαλώτων ἔμελλεν 122
ἀπεμπολεῖσθαι, καθίσας πρότερον ἠρίστα μάλ' εὐθαρσῶς, ἐπιδιδοὺς καὶ
τοῖς πλησίον. ἑνὸς δὲ οὐχ ὑπομένοντος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα κατηφοῦντος,
„οὐ παύσῃ τῆς συννοίας; χρῶ τοῖς παροῦσιν“ ἔφη·

„καὶ γάρ τ' ἠύκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.“

p. 465 M. | εἶτ' ἐπινεανιευόμενος πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων „τί 123
οἶδας;“ „ἄρχειν“ εἶπεν „ἀνθρώπων,“ ἔνδοθεν, ὡς ἔοικε, τῆς ψυχῆς τὸ
ἐλεύθερον καὶ εὐγενὲς καὶ φύσει βασιλικὸν ὑπηχούσης. ἤδη δὲ καὶ πρὸς

---

1 πιαίνειν εἰς εὐσαρκίαν M: εἰς εὐσαρκίαν πιαίνειν ceteri (v) ζώου Q (ων supra) ἄνθρωπον] ἔνεστιν T 2 ἀσιτίαις] ὡς εἶναι M κατασκελετευθέντα FGQT: κατασκελευθέντα P, κατασκελθέντα A, κατεσκληκευθέντα H (κατασκληκευθέντα v), κατασκευασθέντα M καὶ συνεχέσιν ἐνδείαις (post κατασκ.) M: om. ceteri (Turn.) ἐπευωνίζειν conicio 3 αἰχμαλώτων M: om. ceteri (Turn.) 4 ἀπεμπωλεῖσθαι QT μάλα MA 5 ἑνὸς] υἱὸς T δ' MA οὐχ ὑπομένοντος M: οὐ λυπουμένου ὄντος FGAP, οὐ μόνον λυπουμένου ὄντος QT, οὐ μόνον λυπουμένου H (v) 5. 6 καὶ σφόδρα — τῆς συννοίας om. M 6 χρῶ τοῖς παροῦσιν ἔφη M: ἔφη· χρῶ τοῖς παροῦσι ceteri (v) 7 τ' om. codd. ἠύκομος] εὔκομος M, ἡ ἠύκομος G, ἡ εὔκοσμος AT μνήσατο codd. σίτου] σου M 8 τῇ] ἧς M περ] περὶ F ὤλοντο MAH 9 υἱέες FG: υἱεῖς MHP, υἱοὶ AQT ἡβῶντες M, ἡβόωντες P, ἡβώωντες H[1]QT 10 εἶτ' M: καὶ AQT, om. ceteri (Turn.) ἐπινεανιευόμενος δὲ G, ἐπινεανιευόμενοι FH πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων M: τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων τινὶ G, τινι τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων ἐρωτήσαντι AQT, τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων (cet. om.) FHP 11 εἶπεν ἄρχειν transp. G 12 ὑπαρχούσης F δὲ om. F

---

7 sqq. Hom. Il. Ω 602 sqq. 10 sqq. Diog. La. VI 29 φησὶ δὲ Μένιππος ἐν τῇ Διογένους Πράσει, ὡς ἁλοὺς καὶ πωλούμενος ἠρωτήθη, τί οἶδε ποιεῖν· ἀπεκρίνατο „ἀνδρῶν ἄρχειν“. VI 74 καὶ πρᾶσιν ἤνεγκε γενναιότατα· πλέων γὰρ εἰς Αἴγιναν καὶ πειραταῖς ἁλούς, ὧν ἦρχε Σκίρπαλος, εἰς Κρήτην ἀπαχθεὶς ἐπιπράσκετο· καὶ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος, τί οἶδε ποιεῖν, ἔφη „ἀνθρώπων ἄρχειν“. ὅτε καὶ δείξας τινὰ Κορίνθιον εὐπάρυφον, τὸν προειρημένον Ξενιάδην, ἔφη· „τούτῳ με πώλει, οὗτος δεσπότου χρῄζει“. Stob. Ecl. III 3, 52 Διογένης πωλούμενος ἐν Κορίνθῳ, ἐρομένου τοῦ κήρυκος, „τί ἐπίστασαι;“ „ἀνθρώπων“ ἔφη „ἄρχειν“. Suid s. v. Διογένης[1]· ... πλέων δὲ ὑπὸ καταποντιστῶν ληφθεὶς ἐπράθη, κηρυττόμενος δὲ καὶ ἐρωτώμενος, τί εἰδείη, „ἄρχειν ἀνθρώπων“ ἔφη. καὶ θεασάμενος Κορίνθιον πλούσιον ἄσωτον „τούτῳ με“ ἔφη „πώλησον, δεσπότου γὰρ δεῖται“. cf. Clem. Alex. Paed. III 3 p. 261 P.

χαριεντισμὸν ὑπὸ τῆς συνήθους ἐχεχειρίας, ἐφ' ᾗ οἱ ἄλλοι συννοίας
124 γέμοντες κατήφουν, ἐτράπετο. λέγεται γοῦν, ὅτι θεασάμενός τινα τῶν ὠνουμένων, ὃν θήλεια νόσος εἶχεν, ἐκ τῆς ὄψεως οὐκ ἄρρενα προσελθὼν ἔφη· „σύ με πρίω· σὺ γὰρ ἀνδρὸς χρείαν ἔχειν μοι δοκεῖς," ὡς τὸν μὲν δυσωπηθέντα ἐφ' οἷς ἑαυτῷ συνῄδει καταδῦναι, τοὺς δὲ ἄλλους τὸ σὺν εὐτολμίᾳ εὐθυβόλον ἐκπλήττεσθαι. ἆρά γε τῷ τοιούτῳ δουλείαν, ἀλλ' οὐ μόνον ἐλευθερίαν δίχα ἀνυπευθύνου ἡγεμονίας ἐπιφημιστέον;
125 ζηλωτὴς δὲ τῆς τούτου παρρησίας ἐγένετό τις Χαιρέας τῶν ἀπὸ παιδείας. Ἀλεξάνδρειαν γὰρ οἰκῶν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ, δυσχεράναντός ποτε Πτολεμαίου καὶ ἀπειλήσαντος οὐ μετρίως, τῆς ἐκείνου βασιλείας οὐδὲν ἐλάττονα τὴν ἐν τῇ ἑαυτοῦ φύσει νομίσας ἐλευθερίαν, ἀντέλεξεν·

„Αἰγυπτίοισιν ἄνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος."

126 ἔχουσι γάρ τι βασιλικὸν αἱ εὐγενεῖς ψυχαί, τὸ λαμπρὸν πλεονεξίᾳ τύχης οὐκ ἀμαυρούμεναι, ὃ προτρέπει καὶ τοῖς τἀξίωμα ὑπερόγκοις ἐξ ἴσου
127 διαφέρεσθαι, ἀλαζονείᾳ παρρησίαν ἀντιτάττον. Θεόδωρον λόγος ἔχει τὸν ἐπικληθέντα ἄθεον ἐκπεσόντα τῶν Ἀθηνῶν καὶ πρὸς Λυσίμαχον ἐλθόντα, ἐπειδή τις τῶν ἐν τέλει τὸν δρασμὸν ὠνείδισεν, ἅμα καὶ τὰς αἰτίας ἐπιλέγων, ὅτι ἐπὶ ἀθεότητι καὶ διαφθορᾷ τῶν νέων καταγνωσθεὶς ἐξέπεσεν,
128 „[οὐκ] ἐξέπεσον" φάναι, „τὸ δ' αὐτὸ ἔπαθον τῷ Διὸς Ἡρακλεῖ. καὶ

---

1 χαριεντισμὸν] χάριν σεισμὸν M συνήθους] συνωθούσης M ἐκκεχειρίας APT ἐχεχειρίας corruptum; εὐχερείας coni. Mang. ἐφ' ᾗ AQT: ἔφη FP, ἐφ' ᾧ H (v), ἐφ' οἷς M, κἂν G οἱ ἄλλοι] οἷα M 2 γοῦν] οὖν A 2. 3 τῶν ὠνουμένων om. AQT 3 οὐκ ἄρρενα] ὡς οὐκ εἰς ἄρρενα P 4 ἔφη· σύ] ἔφη σε M με πρίω] μ' ἐπρίω L (Turn.), μετρίως M σὺ γὰρ] οὐ γὰρ M 5 συνῄδει] σύνοιδε H (v) καταδῦναι] κατα ... (spat. 5—6 litt.) G 6 σὺν εὐτολμίᾳ] μετ' εὐτολμίας conicio 6. 7 ἆρά γε (γ' A) ἐλευθερίαν τῶ τοιούτω δούλω, ἀλλ' οὐδὲ (οὐ δὴ QT) μόνην ἐλευθερίαν AQT 7 οὐ] οὐδὲ (A)FP μόνον M: μόνην ceteri (v) δίχ' A ἡγεμονείας P 9 ἀλεξάνδρ αν A τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ om. F πρὸς αἴγυπτον P δυσχεράνοντος P 12 ἀλογίζω P 13 ὄθομαι] αἴθομαι AP 15 ὃ] αἷς A, καὶ P προτρέπει MPT: πρέπει ceteri (Turn.) τἀξίωμα M: τὸ ἀξίωμα ceteri (v) 16 ἀλαζονείαν A παρρησία M, παρουσίαν A ἀντιτάττον (ω supra) M, ἀντιτάττων H, ἀντιτάττουσαι AP[2] 17 ἐκπεσόντα τῶν ἀθηνῶν τὸν μοναχὸν (sic) ἐπικληθέντα ἄθεον transp. AQT 18 δρασμὸν] διωγμὸν F[2] in ras. ὠνείδιζεν M 19 διαφορᾶ A ἐξέπεσε M 20 οὐκ seclusi Mangeii sententiam secutus ἐξέπεσον] ἔπεσον AQT, om. M φάναι] ἔφη P

---

12 Hom. Il. Α 180. 181.

γὰρ ἐκεῖνος ἐξετέθη πρὸς τῶν Ἀργοναυτῶν, οὐκ ἀδικῶν, ἀλλ' ὅτι μόνος πλήρωμα καὶ ἕρμα καθ' αὑτὸν ὢν ἐναυβάρει, δέος παρασχὼν τοῖς συμπλέουσι, μὴ τὸ σκάφος ὑπέραντλον γένηται. κἀγὼ διὰ τοῦτο μετανέστην, ὕψει καὶ μεγέθει τῆς ἐμῆς διανοίας τῶν πολιτευομένων Ἀθήνησιν οὐ δυνηθέντων συνδραμεῖν, ἅμα καὶ φθονηθείς." προσανερομένου δὲ Λυσι- 129 μάχου· „μὴ καὶ ἐκ τῆς πατρίδος ἐξέπεσες φθόνῳ;" πάλιν ἀποκρίνασθαι· „φθόνῳ μὲν οὔ, φύσεως δὲ ὑπερβολαῖς, ἃς ἡ πατρὶς οὐκ ἐχώρει.
p. 466 M. καθάπερ γὰρ Σεμέλης, ἡνίκα Διόνυσον ἐκύει, τὸν ὡρισμένον ἄχρι τῆς | 130 ἀποτέξεως χρόνον ἐνεγκεῖν οὐ δυνηθείσης, καταπλαγεὶς Ζεὺς τὴν τοῦ κατὰ γαστρὸς φύσιν ἠλιτόμηνον ἐξελκύσας ἰσότιμον τοῖς οὐρανίοις ἀπέφηνε θεοῖς, οὕτω κἀμέ, τῆς πατρίδος βραχυτέρας οὔσης ἢ ὥστε δέξασθαι φιλοσόφου φρονήματος ὄγκον τοσοῦτον, δαίμων τις ἢ θεὸς ἀναστήσας εἰς εὐτυχέστερον τόπον Ἀθήνας ἀποικίσαι διενοήθη."

(19.) Τῆς δὲ ἐν σοφοῖς ἐλευθερίας, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων 131 ἀγαθῶν, κἂν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις παραδείγματα σκοπῶν ἄν τις εὕροι. οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες οὕτως εἰώθασι φιλοκινδύνως ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ

---

1 τῶν] τὸν F 2 ἕρμα] ἔρυμα M ἐναυβάρει GHP[1]: ἐ=βάρει F, ἐναυβάτει M (prob. Mang.), ἐναυάγει AQTP[2] 3 μετανέστην FGHP: μετανάστης MAQT 4. 5 ὕψει — δυνηθέντων om. AQT 5 post συνδραμεῖν add. μὴ θελήσας ἀθηναίοις AQT ἅμα M: ἀλλὰ ceteri (v) προσαναφερομένου L 6 μὴ om. M ἐξέπεσε ATP[2], ἐκπέσας M πάλιν om. H (Turn.), om. in lac. M ἀποκρίν^{α}εσθαι M 7 δ' MA πατρὶς] πάτριος HP[1] 8 σεμέλην M 9 καταπλαγεὶς] καταλαβὼν coni. Mang. 9. 10 Ζεὺς — φύσιν om. T 10 ἠλιγόμηνον A ἐξελκύσας M: ἐξετέλεσε καὶ A, ἐξέκαυσε καὶ ceteri (v) ἀπέφανε A, ἐναπέφηνε P 11 ἢ om. M 12 φιλοσόφου] φιλοτιμίαν AQT ὄγκον τὲ τοσοῦτον AQT τις om. M 13 ἀθηνῶν AQT ἀποικῆσαι M 14 τῆς] τοῖς G δ' A 15 κἂν H: ἐν ceteri ἄν τις σκοπῶν transp. M εὕροι om. M 16 οὕτως] ὄντως M, ὅπως F φιλοκινδύνως] φιλωδύνως M, φιλογύνως G, φιλοτίμως F ὑπὲρ] ὑπὸ QT

---

1 sqq. Apollod. Bibl. I 9, 19, 3 Φερεκύδης δὲ αὐτὸν (Ἡρακλέα) ἐν Ἀφεταῖς τῆς Θεσσαλίας ἀπολειφθῆναι λέγει, τῆς Ἀργοῦς φθεγξαμένης μὴ δύνασθαι φέρειν τὸ τούτου βάρος. Schol. Apoll. Rh. I 1290 Ἀντίμαχος ἐν τῇ Λύδῃ φησὶν ἐκβιβασθέντα τὸν Ἡρακλέα διὰ τὸ καταβαρεῖσθαι τὴν Ἀργὼ ὑπὸ τοῦ ἥρωος. 5 sqq. Plut. de exilio 16 ... θαυμαστὸν γάρ, εἰ Θεόδωρος ἀπαρρησίαστος ἦν, ὅς, Λυσιμάχου τοῦ βασιλέως εἰπόντος πρὸς αὐτὸν 'ἡ πατρίς σε τοιοῦτον ὄντ' ἐξέβαλε', 'ναί', εἶπε, 'μὴ δυναμένη φέρειν ὥσπερ ἡ Σεμέλη τὸν Διόνυσον'. Diog. La. II 102 ὅτε καὶ παρρησιαζομένῳ φησὶν ὁ Λυσίμαχος, 'λέγε μοι, Θεόδωρε, οὐ σὺ εἶ ὁ ἐκπεσὼν Ἀθήνηθεν;' καὶ ὅς, 'ὀρθῶς ἀκήκοας· ἡ γὰρ τῶν Ἀθηναίων πόλις οὐ δυναμένη με φέρειν, ὥσπερ ἡ Σεμέλη τὸν Διόνυσον, ἐξέβαλε'.

τοῦ μὴ εἶξαι καὶ παραχωρῆσαι, κἂν ἡττῶνται ταῖς δυνάμεσιν, οὐχ
132 ἡττώμενοι ταῖς εὐτολμίαις ἄχρι θανάτου παραμένουσιν. ὃ συνιδὼν
Μιλτιάδης ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ἡνίκα βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἅπασαν
τὴν ἀκμὴν τῆς Ἀσίας ἀναστήσας μυριάσι πολλαῖς διέβαινεν ἐπὶ τὴν
Εὐρώπην, ὡς ἀναρπάσων αὐτοβοεὶ τὴν Ἑλλάδα, συναγαγὼν ἐν τῷ Πανα-
θηναϊκῷ τοὺς συμμάχους ὀρνίθων ἀγῶνας ἐπέδειξε, λόγου παντὸς δυνα-
τωτέραν ὑπολαμβάνων ἔσεσθαι τὴν διὰ τῆς τοιαύτης ὄψεως παρακέλευσιν·
133 καὶ γνώμης οὐχ ἥμαρτε. θεασάμενοι γὰρ τὸ τλητικὸν καὶ φιλότιμον
ἄχρι τελευτῆς ἐν ἀλόγοις ἀήττητον, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα πρὸς τὸν πόλεμον
ὥρμησαν, ὡς ἐχθρῶν ἀγωνιούμενοι σώμασι, τραυμάτων καὶ σφαγῶν
ἀλογοῦντες, ὑπὲρ τοῦ καὶ ἀποθανόντες ἐν ἐλευθέρῳ γοῦν τῷ τῆς πατρίδος
ἐδάφει ταφῆναι. προτροπῆς γὰρ εἰς βελτίωσιν οὐδὲν οὕτως αἴτιον, ὡς
134 ἡ τῶν ἀφανεστέρων ἐλπίδος μείζων κατόρθωσις. τοῦ δὲ περὶ τοὺς
ὄρνιθας ἐναγωνίου μέμνηται καὶ ὁ τραγικὸς Ἴων διὰ τούτων·

„οὐδ' ὅ γε σῶμα τυπεὶς διφυεῖς τε κόρας ἐπιλάθεται ἀλκᾶς,
ἀλλ' ὀλιγοδρανέων φθογγάζεται·
θάνατον δ' ὅ γε δουλοσύνας προβέβουλε."

135 τοὺς οὖν σοφοὺς τί οἰόμεθα οὐκ ἀσμενέστατα δουλείας ἀντικαταλλάξεσθαι
τελευτήν; τὰς δὲ τῶν νέων καὶ εὐφυῶν ψυχὰς ἆρ' οὐκ ἄτοπον λέγειν
ἐν ἄθλοις ἀρετῆς ὀρνίθων ἐλαττοῦσθαι καὶ μόλις φέρεσθαι τὰ δευτερεῖα;

---

2 ἡττώμενοι MP: ἡττῶνται ceteri (v) ἄχρι MG: ἀλλ' ἄχρι F, ἄχρι γὰρ ceteri (v) 4. 5 τὴν εὐρώπην M: τῆς εὐρώπης ceteri (Turn.) 6 ἀγῶνας M: ἀγῶνα ceteri (v) ὑπέδειξε AQT 7 ὑπολαμβάνων M: ὑπολαβὼν ceteri (v) 8 ἥμαρτεν M θεασάμενος A 9 τελευτῆς] τελε τὰς ὡς (sic) M τὰ om. M 10 ἀγωνιούμενοι] ἐναγωνιούμενοι H (v) σώμασιν P 10. 11 ἀλογοῦντες τραυμάτων καὶ σφαγῶν transp. P 11 ἀλογούντων T ἀποθανόντας M ἐν om. M ἐν ἐλευθερίᾳ AQT γοῦν τῷ codd.: τῷ γοῦν v 12 προτροπὴ M γὰρ] δὲ QT 13 ἐλπίδων P τοὺς] τὰς T 15 οὐδ' ὅ γε GHP: οὐδέ γε τὸ M, οὐδ' εἴ γε F, οὐδ' ὅτε A, οὐδ' ὅτι QT τυπεὶς MGQ: τύπτεις FHP, τύπτει AT διφυεῖς APQT: διαφυεῖς FH, διαφυεὶς M, διαφ εἰς G ἀλκῆς MQT 17 δ' ὅ γε] δ' ὅτε A, δέ γε M δουλοσύνης AQT 18 οὐκ om. QT ἀντικαταλλάξεσθαι scripsi: ἀντικαταλλάξασθαι MFG, ἀνταλλάξασθαι ceteri (ἀνταλλάξεσθαι v) 19 νέων] εὐγενῶν coni. Mang. 20 ὀρνιθίων M μόλις] μόγις F

---

3 sqq. eandem quam de Miltiade Philo historiolam de Themistocle narrat Aelianus Var. Hist. II 28; cf. etiam (de Socrate et Iphicrate) Diog. La. II 30. 15 sqq. Ion trag. frg. 53.

Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό τις τῶν ἐπὶ βραχὺ παιδείας ἁψαμένων ἀγνοεῖ, 136
ὅτι καλὸν μὲν πρᾶγμα ἐλευθερία, αἰσχρὸν δὲ δουλεία, καὶ ὅτι τὰ μὲν καλὰ
πρόσεστι τοῖς ἀγαθοῖς, τὰ δ' αἰσχρὰ τοῖς φαύλοις· ἐξ ὧν ἐναργέστατα
παρίσταται τὸ μήτε τινὰ τῶν σπουδαίων δοῦλον εἶναι, κἂν μυρίοι τὰ
δεσποτῶν σύμβολα προφέροντες ἐπανατείνωνται, μήτε τῶν ἀφρόνων
ἐλεύθερον, κἂν Κροῖσος ἢ Μίδας ἢ ὁ μέγας βασιλεὺς ὢν τυγχάνῃ.
p.467 M. (20.) | τὸ δὲ ἐλευθερίας μὲν ἀοίδιμον κάλλος δουλείας δὲ ἐπάρατον 137
αἶσχος ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων καὶ πολυχρονιωτέρων καὶ ὡς ἐν θνητοῖς
ἀθανάτων, οἷς θέμις ἀψευδεῖν, πόλεών τε καὶ ἐθνῶν μαρτυρεῖται.
βουλαί τε γὰρ καὶ ἐκκλησίαι καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἀθροίζονται 138
περὶ τίνος μᾶλλον ἢ ἐλευθερίας παρούσης μὲν βεβαιώσεως, εἰ δ' ἀπείη,
κτήσεως; ἡ δ' Ἑλλὰς καὶ βάρβαρος κατὰ ἔθνη στασιάζουσι καὶ πολεμοῦσιν
ἀεὶ τί βουλόμεναι ὅ τι μὴ δουλείαν μὲν ἀποδιδράσκειν, ἐλευθερίαν
δὲ περιποιεῖσθαι; διὸ κἀν ταῖς μάχαις ἡ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν καὶ 139
στρατηγῶν μεγίστη παρακέλευσις ἥδ' ἐστί· „κακῶν τὸ βαρύτατον, ἄνδρες
σύμμαχοι, δουλείαν ἐπιφερομένην ἀπωσώμεθα· τοῦ καλλίστου τῶν ἐν
ἀνθρώποις ἀγαθῶν, ἐλευθερίας, μὴ περιίδωμεν. ἥδ' ἐστὶν ἀρχὴ καὶ
πηγὴ τῆς εὐδαιμονίας, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ μέρος ῥέουσιν ὠφέλειαι.“ διό 140
μοι δοκοῦσιν οἱ τῶν Ἑλλήνων ὀξυδερκέστατοι διάνοιαν Ἀθηναῖοι —
ὅπερ γὰρ ἐν ὀφθαλμῷ κόρη ἢ ἐν ψυχῇ λογισμός, τοῦτ' ἐν Ἑλλάδι
Ἀθῆναι — τὴν ἐπὶ ταῖς Σεμναῖς Θεαῖς πομπὴν ὅταν στέλλωσι, δοῦλον
μηδένα προσπαραλαμβάνειν τὸ παράπαν, ἀλλὰ δι' ἐλευθέρων ἕκαστα

---

1 paragraphos 136—143 ante paragraphum 32 transponendas esse coniecit Krell ante τις add. εἴποι M ἀγνοεῖ om. M 3 δὲ M 4 τὸ] τὸ δὲ F μυρίοι] τινες AQT 5 προσφέροντες QT ἐπανατείνονται MP μήτ' ἀφρόνων AT 6 τυγχάνοι H 7 paragraphos 137—143 aliunde huc illatas esse censuit Massebieau δ' A κάλλος] κάκιον T δὲ (post δουλείας) MQT: δ' A, τε ceteri 8 ἐν om. FGP 9 ἀθανατωτέρων M
ερὶ
11 παρὰ F περὶ τίνος] περί τινος Mang. 12 κατὰ] καὶ τὰ MF 12. 13 πολεμοῦσι MP 13 ἀεὶ om. M, ante καὶ πολεμοῦσι transp. P ὅ τι μὴ] ἢ τὸ M, ὅτι χρὴ AP² 14 περιποιήσασθαι M κἀν] καὶ QT 16 ἀπωσόμεθα P 17 ἐλευθερίας om. et post περιίδωμεν add. τὸ δ' ἔστιν ἐλευθερία P 19 ὀξυδορκέστατοι P, ὀξυδερκέστεροι M τὴν διάνοιαν T 20 γὰρ ss. F² ὀφθαλμοῖς F ψυχαῖς P τοῦτο MA 21 ἀθηναῖοι P?, ἀθῆναι οἱ M 22 προσπαραλαμβάνειν M: παραλαμβάνειν P, προσλαμβάνειν ceteri (v)

---

2 Stob. Ecl. II 7, 11g (de Stoicis) καθόλου δὲ τοῖς μὲν σπουδαίοις πάντα τἀγαθὰ ὑπάρχειν, τοῖς δὲ φαύλοις πάντα τὰ κακά. 21 Σεμναὶ Θεαί intellegendae sunt Demeter et Persephone; erat autem servis ad Thesmophoria aditus Athenis illicitus: Arist. Thesmophor. 294.

τῶν νενομισμένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐπιτελεῖν, καὶ οὐχ οἵων ἂν
τύχῃ, ἀλλὰ βίον ἐζηλωκότων ἀνεπίληπτον· ἐπεὶ καὶ τὰ πρὸς τὴν ἑορτὴν
πέμματα τῶν ἐφήβων οἱ δοκιμώτατοι σιτοπονοῦσι, πρὸς εὐδοξίας καὶ
141 τιμῆς, ὅπερ ἐστί, τὴν ὑπηρεσίαν τιθέμενοι. πρῴην ὑποκριτῶν τραγῳδίαν
ἐπιδεικνυμένων καὶ τὰ παρ' Εὐριπίδῃ τρίμετρα διεξιόντων ἐκεῖνα

„τοὐλεύθερον γὰρ ὄνομα παντὸς ἄξιον,
κἂν σμίκρ' ἔχῃ τις, μεγάλ' ἔχειν νομιζέτω",

τοὺς θεατὰς ἅπαντας εἶδον ἐπ' ἄκρων ποδῶν ὑπ' ἐκπλήξεως ἀναστάντας
καὶ φωναῖς μείζοσι καὶ ἐκβοήσεσιν ἐπαλλήλοις ἔπαινον μὲν τῆς γνώμης,
ἔπαινον δὲ καὶ τοῦ ποιητοῦ συνείροντας, ὃς οὐ μόνον τὴν ἐλευθερίαν
142 ἔργοις ἀλλὰ καὶ τοὔνομα αὐτῆς ἐσέμνυνεν. ἄγαμαι καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν,
οἳ σύμπαν ἀπέφηναν ἐλεύθερον τὸ πλήρωμα μηδένα μηδὲ τῶν εἰς ἀναγ-
καίας ὑπηρεσίας προσέμενοι δοῦλον, ἀδελφὴν ἐλευθερίας αὐτουργίαν ἐν
143 τῷ τότε ἀσπασαμένων. εἰ δὲ καὶ ποιηταῖς προσέχειν ἄξιον — διὰ τί
δὲ οὐ μέλλομεν; παιδευταὶ γὰρ οὗτοί γε τοῦ σύμπαντος βίου, καθάπερ
ἰδίᾳ γονεῖς παῖδας καὶ οὗτοι δημοσίᾳ τὰς πόλεις σωφρονίζοντες —,
οὐδ' ἡ Ἀργὼ ναυαρχοῦντος Ἰάσονος ἐπέτρεπεν ἐπιβαίνειν οἰκέταις,

---

1 ἐπιτελούντων A   οἵων] ὃν M   2 τύχοι AH (Turn.)   τὴν om. AQT
4 τραγωδίας AT   5 τὰ om. QT   εὐριπίδι AP   6 τοὐλεύθερον γὰρ Stob.: τὸ ἐλευθερίας γὰρ QT, τὸ γὰρ ἐλευθερίας A, τὸ ἐλεύθερον γὰρ ceteri (τ' ἐλεύθερον γὰρ v)
7 σμίκρ'] μικρὰ M, σμικρὸν AT, σμικρὰ ceteri   μεγάλα MFHP   νομιζέτω] νομίζεται Stob.   8 τοὺς θεατὰς MG: τοὺς οὖν θεατὰς ceteri (v)   ἅπαντας om. M   εἶδον] ἦδον M   ἐπ' ἄκρων M: ἀπ' ἄκρων ceteri   ἀναστάντες (ες corr. ex ος?) M   9 καὶ ante φωναῖς om. FQT   ἐπαλλήλαις M, ἐπ' ἀλλήλους T
10 καὶ om. AQT   συνείροντες M, συνείροντος P   11 ἄγαμαι καὶ τὸ τῶν Ἀργοναυτῶν coni. Mang.   12 μηδὲ M: μητὲ ex μηδὲ corr. H, μήτε ceteri (v)   τῶν εἰς M: τῶν ἰδίας μήτε τῶν G, τῶν ἰδίας FP, τῆς ἰδίας HAQT (Turn.)
13 post ὑπηρεσίας add. ἕνεκα G   προέμενοι M, προσιέμενοι FA   δούλων G   ἀδελφὴν MGQ: ἀδελφὸν ceteri (v)   ἐλευθερία QT, ἐλεύθερον A   αὐτουργίαν M: λειτουργίαν ceteri (Turn.)   14 εἰ δὲ] εἴ γε G (εἰ δὴ v)   ποιητῇ AQT   ἄξιον M: ὅσιον ceteri (Turn.)   15 δ' M   οὗτοί γε om. M, post τοῦ σύμπαντος transp. QT   16 ἰδίᾳ] οἷα M   παῖδας M (coni. Mang.): παιδὸς ceteri (v)   καὶ ante οὗτοι videtur delendum   δημοσίᾳ om. T
δημοσία τὰς πόλεις M: τὰς πόλεις δημοσία ceteri (v)   σωφρονίζοντες M: σωφρονίζουσιν ceteri (v)   17 οὐδ' ἡ] οὐ δὴ FHPT   ἀργοναυταρχοῦντος HP (ἀργοναυαρχοῦντος Turn.)   ἐπέτρεπεν] ἐπέγραπτεν (sic) F   ἐπιβαίνειν ἐπιτρέπει οἰκέτην A, οὐκ ἐπιτρέπει ἐπιβαίνειν οἰκέτην QT

---

6 Eur. frg. 275, 3. 4 (ap. Stob. Ecl. IV 8, 3).

p.468 M. μεμοιραμένη | ψυχῆς καὶ λογισμοῦ, φύσις οὖσα φιλελεύθερος. ὅθεν
καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐπ' αὐτῆς εἶπε·

„ποῦ δ' ἐστὶν Ἀργοῦς ἱερόν, αὔδασον, ξύλον;“

Ἐπανατάσεων δὲ καὶ ἀπειλῶν, ἃς σοφοῖς ἀνδράσιν ἐπανατείνονται 144
καὶ ἀπειλοῦσί τινες, ἥκιστα φροντιστέον καὶ τὰ ὅμοια λεκτέον Ἀντιγενίδᾳ
τῷ αὐλητῇ. καὶ γὰρ ἐκεῖνόν φασιν, ἐπειδή τις τῶν ἀντιτέχνων ὀργισθεὶς
εἶπεν „ὠνήσομαί σε,“ βαθεῖ ἤθει φάναι· „κἀγὼ τοιγαροῦν διδάξω σε
αὐλεῖν.“ ἄξιον οὖν καὶ τῷ σπουδαίῳ πρὸς μὲν τὸν ἔχοντα ὠνητικῶς 145
λέγειν· „σωφροσύνην ἄρα ἀναδιδαχθήσῃ“, πρὸς δὲ τὸν ἀπειλοῦντα φυγήν·
„πᾶσα γῆ μοι πατρίς“, πρὸς δὲ τὸν χρημάτων ζημίαν· „ἀρκεῖ μετρία
βιοτά μοι“, πρὸς δὲ τὸν πληγὰς ἢ θάνατον ἐπανατεινόμενον· „οὐ 146
μορμολύττεταί με ταῦτα, οὐδ' εἰμὶ πυκτῶν ἢ παγκρατιαστῶν ἐλάττων,
οἵτινες ἀμαυρὰ εἴδωλα ἀρετῆς ὁρῶντες, ἅτε σωμάτων αὐτὸ μόνον
εὐεξίαν διαπονήσαντες, ἑκάτερα τλητικῶς ὑπομένουσιν· ὁ γὰρ ἡγεμὼν
σώματος ἐν ἐμοὶ νοῦς ἀνδρείᾳ τονωθεὶς οὕτω σφόδρα νενεύρωται, ὡς
ἐπάνω πάσης ἀλγηδόνος ἵστασθαι δύνασθαι.“

(21.) Φυλακτέον οὖν τὸν τοιοῦτον θῆρα συλλαμβάνειν, ὃς οὐχ ἀλκὴν 147
μόνον ἀλλὰ καὶ ὄψιν φοβερὸς ὢν τὸ δυσάλωτον καὶ μὴ εὐκαταφρόνητον
δείκνυται.

---

1 μεμοιραμένης M, μεμοιρασμένη P   ψυχῆς M: καὶ ψυχῆς ceteri (v) φύσις GH: φύσιν A, φύσει ceteri   2 ἐπ' αὐτῆς MGP: ἐπ' αὐτοῖς AQT (Turn.), ἐπ' αὐταῖς F, ἐπ' αὐτοὺς H   3 ποῦ δ' ἐστὶν v: ποῦ γ' ἐστὶν G, ποῦ ἐν F, ποῦ ἔνεστιν MP, που· ἔνεστιν AQT, ποῦ δὴ ἔνεστιν H   Ἀργοῦς] αὐδοῦς A, αἰδοῦς QT ἱερὸ (sic, o superscr.) M   αὔδασον v: δαπὲν (sic) M, αὔδασαι G, αὔδασε ceteri 4 ἐπανατάσεων M: ἐπαναστάσεων ceteri (Turn.)   5 ἀντιγεννίδα F, ἀντιγενίδη AT 6 ἐκεῖνος AT   φησιν P   ὀργισθεὶς om. P   7 βαθεῖ ἤθει M: βᾶθι ἤθει F, βᾶθι ἴθι HP (Turn.), βῆθι ἴθι AQT, βάσκ' ἴθι G   8 τὸν σπουδαῖον A ὠνητικῶς] νωμητικῶς M   9 φυγήν] ὑπερορίαν A; φυγὴν ὑπερορίαν Mang. 10 τὸν om. MFH   χρημάτων] τὴν χρημάτων MF, τὴν τῶν χρημάτων H (v) 11 βιοτή P   ἢ θάνατον M: καὶ θάνατον ceteri (v)   ἐπανατεινάμενον M 12 μορμολύττεται HQ: μορμολύττει ceteri   13 ὁρῶντες] ἰδόντες A   αὐτὸ] αὐτοῖς F (v superscr.)   14 εὐεξίας M, εὐεξίας FHP   διαπονήσαντες] δαπανήσαντες AQ ἑκάτερα FGA: ἑκάτερον ceteri (Turn.)   15 ἀνδρείᾳ MP: ἀνδρίᾳ FGH (v), ἀνδρείως AQT   τονωθεὶς] τὸ νωθρὸν F   σφοδρῶς AQT   17—19 verbis φυλακτέον — δείκνυται sententiarum conexum turbari nemo non videt; paragraphos 32—40, ut supra dixi, huc transponi voluit Massebieau   17 τὸν om. M ἀλκὴν] ἄλλην M, ἀκμὴν F

---

3 Aesch. frg. 20.   5 sqq. fugit Philonis locus Maximilianum Dinse, qui de Antigenida Thebano musico disseruit (Berol. 1856).   10 cf. frg. trag. adesp. 318 τῷ γὰρ καλῶς πράσσοντι πᾶσα γῆ πατρίς.   10. 11 ἀρκεῖ μετρία βιοτά μοι: Eur. frg. 893, 1.

148 Ἀσυλία τόπων πολλάκις οἰκετῶν τοῖς καταφεύγουσιν ἄδειαν καὶ
ἐκεχειρίαν ὡς ἰσοτίμοις καὶ ἰσοτελέσι παρέσχετο· καὶ τοὺς ἐκ προπάππων
καὶ τῶν ἄνω προγόνων κατά τινα συγγενικὴν διαδοχὴν παλαιοδούλους
ἔστιν ἰδεῖν, ὅταν ἐν ἱεροῖς ἱκέται καθέζωνται, μετὰ πάσης ἀδείας ἐλευθερο-
149 στομοῦντας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τοῖς κτησαμένοις οὐκ ἐξ ἴσου μόνον ἀλλὰ
καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος εὐτόνως ἅμα καὶ καταφρονητικῶς δια-
φέρονται περὶ τῶν δικαίων· οὓς μὲν γὰρ ὁ τοῦ συνειδότος ἔλεγχος, κἂν
ὦσιν εὐπατρίδαι, πέφυκε δουλοῦσθαι, οἳ δὲ τὴν τοῦ σώματος ἄδειαν ἐκ
τῆς περὶ τὸν τόπον ἀσυλίας πεπορισμένοι ψυχῆς, ἣν ὁ θεὸς ἐκ πάντων
ἀχείρωτον ἐδημιούργησεν, ἐλεύθερα καὶ εὐγενῆ σφόδρα ἀναφαίνουσιν ἤθη·
150 εἰ μὴ λίαν οὕτω τίς ἐστιν ἀλόγιστος, ὡς χωρία μὲν θάρσους αἴτια καὶ
παρρησίας ὑπολαμβάνειν εἶναι, τὸ δὲ τῶν ὄντων θεοειδέστατον, ἀρετήν,
μηκέτι, δι' ἣν καὶ τοῖς | χωρίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα φρονήσεως μετέχει p.469 M.
151 τὸ ἱεροπρεπὲς ἐγγίνεται. καὶ μὴν τοῖς μὲν εἰς ἀσύλους τόπους καταφεύ-
γουσιν, ἐκ μόνων τῶν τόπων περιπεποιημένοις ἀσφάλειαν, ἐκ μυ-
ρίων ἄλλων ἀγωγίμοις συμβέβηκε γίνεσθαι, δώρων γυναικός, ἀδοξίας
τέκνων, ἔρωτος ἀπάτης, τοῖς δὲ εἰς ἀρετὴν ὥσπερ εἰς ἀκαθαίρετον
καὶ ἐρυμνότατον τεῖχος ἀλογεῖν βλημάτων, ὧν αἱ ἐφεδρεῖαι τῶν
152 παθῶν βάλλουσι καὶ τοξεύουσι. ταύτῃ τις πεφραγμένος τῇ δυνάμει
μετὰ παρρησίας ἂν εἴποι, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι πρὸς τῶν τυχόντων
ἁλίσκονται,

---

1 ἀσυλίαι AQ ἀσυλία τόπων] ἃς ἰδία τόπον M οἰκετῶν] ἔοικε τῶν A; ἱκετῶν Turn. καταφεύγουσιν MFA: καταφυγοῦσιν ceteri (v) τοῖς καταφυγοῦσιν οἰκετῶν transp. P 2 ὡς om. M ἰσοτελέσι] ὁμοτελέσι T παρέσχετο FG: παρέχονται P, παρέσχοντο ceteri (παρέχει Mang.) 3 ἄνω MA: ἔτι ἄνω ceteri (v) παλαιοδούλοις M 4 ἰδεῖν ἐστιν ransp. M οἱ ἱκέται A καθέζονται MA 4. 5 ἐλευθεροστομοῦντες MAQT ἀδείας post ἐλευθεροστομοῦντες transp. A 5 εἰσὶ δ' οἳ M: εἰσὶν οἳ ceteri (v) 6 ἅμα] ἄγαν A 7 περί τε τοῦ δικαίου M οὓς] τοὺς G, οἷς F γὰρ om. M 8 οἳ δὲ] εἰ δ' οἱ F, οὐδὲ M, οἱ δὲ ceteri 9 ψυχὴν (ἣν ex ῆς corr.) M ἐκ πάντων om. AT 10 ἐλευθέραν M ἀναφαίνουσαν H ἤθει M 11 ⟨πόσῳ μᾶλλον ἐλευθεροστομήσει ὁ σπουδαῖος;⟩ ante εἰ μὴ add. Wilamowitz εἰ μὴ M: εἰ om. ceteri (Turn.) ἐστιν] ἔστω GAQ αἴτια] ἢ αἰτιά τινα M 12 τὸ] τὴν M 13 οὐκέτι P καὶ τοῖς χωρίοις om. AT 14. 15 καταφυγοῦσιν M 15 μόνων M: om. AQT, μὲν FGHP (Turn.) περιπεποιημένους M, πεποιημένοις GT, τὲ πεποιημένοις A 16 ἀγωγίμων F γενέσθαι M δῶρον M εὐδοξία M 17 δ' A εἰς ἀρετὴν] εἰς τὴν ἀρετὴν T, ἴσα φαίνειν (sic) M 18 ὧν HP[1]Q: ἃ AP[2]T, ὡς FG, ὅσα M αἱ] ὅσαι αἱ F, αἱ om. M ἐφεδρίαι M 19 βάλλουσιν τοξεύουσι T 20 εἴπῃ M ὅτι] εἴ τι T

„ἐγὼ δ' ἐμαυτοῦ“ κατὰ τὸν τραγικόν „καὶ κλύειν ἐπίσταμαι,
ἄρχειν θ' ὁμοίως, τἀρετῇ σταθμώμενος
τὰ πάντα.“

λέγεται γοῦν ὁ Πριηνεὺς Βίας ἀπειλοῦντι Κροίσῳ μάλα καταφρονητικῶς 153
ἀνταπειλῆσαι ἐπεσθίειν τῶν κρομμύων, αἰνιττόμενος τὸ κλαίειν, ἐπεὶ
δάκρυα κινεῖ ἡ κρομμύων βρῶσις. οὕτως οἱ σοφοὶ βασιλικώτερον οὐδὲν 154
ἀρετῆς νομίζοντες, ᾗ τοῦ βίου παντὸς αὐτοῖς ταξιαρχεῖ, τὰς ἄλλων ἡγε-
μονίας ὡς ὑπηκόων οὐ δεδίασι. παρ' ὃ τοὺς διχόνους καὶ δολεροὺς
ἅπασιν ὀνομάζειν ἔθος ἀνελευθέρους τε καὶ δουλοπρεπεῖς. ὅθεν κἀκεῖνα 155
εὖ πεφώνηται·

„οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
ἀλλ' αἰεὶ σκολιή, καὐχένα λοξὸν ἔχει.“

τὸ γὰρ πλάγιον καὶ ποικίλον καὶ ἀπατηλὸν ἦθος ἀγενέστατον, ὥσπερ
⟨εὐγενὲς⟩ τὸ εὐθὺ καὶ ἄπλαστον καὶ ἀνύπουλον, λόγων βουλεύμασι καὶ
βουλευμάτων λόγοις συνᾳδόντων. ἄξιον δὲ καταγελᾶν τῶν ἐπειδὰν 156

---

1 ἐγὼ] ἐὰν T δὲ MAHP, sequitur in M spat. c. 6 litt. ἐμαυτῷ AQ, μὲν τοῦ M καὶ κλύειν M: καὶ λύειν FHP (Turn.), καὶ et spat. c. 4—5 litt. G, κελεύειν AQT mg P² 2 ante ἄρχειν add. καὶ P ἄρχειν] ἀρχὴν M θ'] δ' FAQT ὁμοῖος M τἀρετῇ Nauck: τὰ ἀρετῆς M, τῇ ἀρετῇ ceteri (v) 3 τὰ om. M, τὰ πάντα om. QT 4 γοῦν] δ' οὖν F 5 ἀπειλῆσαι T ἐπεσθίων AP κρομύων FG ἐπεὶ MFGP: ἐπειδὴ HAQT 6 ἡ om. AT κρομύων FG 7 ἄλλων M: τῶν ἄλλων ceteri (v) 7. 8 ἄλλων ἡγεμονίας] ἀπειλὰς G ἡγεμονίας om. H 8 ὡς M: om. Q, τῶν ceteri (Turn.) post δεδίασι deesse quaedam animadvertit Mang. παρὸ FAHP, παρὰ M διχόνους] δεινόχλους M post δολεροὺς add. οὓς M 9 τε] τινας M 10 εὖ πεφώνηται M: ἐκπεφώνηται ceteri (Turn.) 11 δουλεία M εὐθείη T, ἡ εὐθείη A, ᾖ εὐθείη P 12 καὶ αὐχένα FG, τε καὶ αὐχένα M ἔχει v: ἔχουσα codd. (Vind.) 13 πλάγιον] παλαιὸν M καὶ ante ἀπατηλὸν om. AHP, post ἦθος add. H 14 εὐγενὲς hoc loco addidi τὸ εὐθὺ] τὸ εὐθὲς F, τὸ εὐγενὲς M post ἀνύπουλον add. εὐγενέστατον G Vind. (v), ἐλεύθερον M 14. 15 βουλεύμασι καὶ βουλευμάτων Mang.: βουλήμασι καὶ βουλημάτων codd. 15 post συνᾳδόντων add. εὐγενέστατον QT ἄξιον δὲ AQT: δὲ om. ceteri (v); ἄξιον οὖν coni. Mang. δ' post τῶν add. F

---

1 frg. trag. adesp. 327. 4 sqq. Diog. La. I 83 θᾶττον δ' αὐτῷ πέμψαντι πρὸς τὸν Βίαντα, ἵνα ἥκοι παρ' αὐτόν, „ἐγὼ δὲ“ φησίν „Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν“ [ἴσον τῷ κλαίειν]. Suid. κρόμμυα ἐσθίειν· ἴσον τῷ κλαίειν. Ἀλυάττῃ γὰρ πέμψαντι πρὸς Βίαντα τὸν σοφόν, ἵνα θᾶττον παρ' αὐτὸν ἥκοι, „ἐγὼ“ φησίν „Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν“. 11. 12 Theogn. Eleg. v. 535. 536. 11—14 Vindob. hist. gr. 67 fol. 58r: περὶ οἰκετῶν: Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκα, ἀλλ' αἰεὶ σκολιεὶ καὶ αὐχένα λοξὸν ἔχουσα· τὸ γὰρ πλάγειον καὶ ποικίλον καὶ ἀπατηλὸν ἦθος ἀγενέστατον, ὥσπερ τὸ εὐθὺ καὶ ἄπλα(στον) καὶ ἀνύπουλον εὐγενέστατον.

ἀπαλλαγῶσι δεσποτικῆς κτήσεως ἐλευθερωθῆναι νομιζόντων· οἴχεται μὲν γὰρ οὐκέθ' ὁμοίως ⟨ἂν⟩ εἶεν οἵ γε ἀφειμένοι, δοῦλοι δὲ καὶ μαστιγίαι πάντες, ὑπακούοντες οὐκ ἀνθρώπων — ἧττον γὰρ ἂν ἦν τὸ δεινόν —, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἀψύχοις ἀτιμοτάτων, ἀκράτου, λαχάνων, πεμμάτων, ὅσα ἄλλα σιτοπόνων τε καὶ ὀψαρτυτῶν περιεργίαι κατὰ γαστρὸς τῆς
157 ταλαίνης δημιουργοῦσιν. ὁ γοῦν Διογένης ἰδών τινα τῶν λεγομένων ἀπελευθέρων ἁβρυνόμενον καὶ πολλοὺς αὐτῷ συνηδομένους, θαυμάσας τὸ ἄλογον καὶ ἄκριτον, „ὅμοιον“ εἶπεν „ὡς εἴ τις ἀνακηρύξειέ τινα τῶν οἰκετῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας εἶναι γραμματικὸν ἢ γεωμέτρην ἢ μουσικόν, οὐδ' | ὄναρ τῶν τεχνῶν ἐπῃσθημένον.“ ὡς γὰρ ἐπιστήμονας p. 470 M
οὐ ποιεῖ τὸ κήρυγμα, οὕτως οὐδὲ ἐλευθέρους — ἐπεὶ μακάριον ἦν τι —, ἀλλὰ μόνον οὐκ οἰκέτας.

158 (22.) Ἀνελόντες οὖν τὴν κενὴν δόξαν, ἧς ὁ πολὺς ὅμιλος ἀνθρώπων ἀπῃώρηται, καὶ ἀληθείας ἱερωτάτου κτήματος ἐρασθέντες μήτε τοῖς λεγομένοις ἀστοῖς πολιτείαν ἢ ἐλευθερίαν μήτε τοῖς οἰκότριψιν ἢ ἀργυρωνήτοις δουλείαν ἐπιφημίσωμεν, ἀλλὰ γένη καὶ δεσποτικὰ γράμματα
159 καὶ συνόλως σώματα παρελθόντες ψυχῆς φύσιν ἐρευνῶμεν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἐπιθυμίας ἐλαύνεται ἢ ὑφ' ἡδονῆς δελεάζεται ἢ φόβῳ ἐκκλίνει ἢ λύπῃ στέλλεται ἢ ὑπ' ὀργῆς τραχηλίζεται, δουλοῖ μὲν αὑτήν, δοῦλον δὲ καὶ τὸν ἔχοντα μυρίων δεσποτῶν ἀπεργάζεται· εἰ δὲ φρονήσει μὲν ἀμαθίαν, σωφροσύνῃ δ' ἀκολασίαν, δειλίαν δὲ ἀνδρείᾳ καὶ πλεονεξίαν δικαιοσύνῃ κατηγωνίσατο, τῷ ἀδουλώτῳ καὶ τὸ ἀρχικὸν προσείληφεν.

---

1 ἐλευθερωθῆναι] ἐλευθέρωσιν M 2 ἂν add. Wilamowitz εἶεν] εἶναι εἰ F, εἶεν om. AQT δὲ] τὲ M 3 πάντες] πάντως coni. Wilamowitz ὑπακούοντες corr. ex ὑπάκοντες F[2] ἂν MFG: om. ceteri (Turn.) 4 καὶ om. HP (fortasse recte) ἐν om. AH ἀψύχοις] αὐχμοῖς AQT λαχάνου M πεμμάτων Mang. (non M): σπερμάτων codd. (Turn.) 5 ὅσ' A ὅσα ἄλλα] τῶν ἄλλων ὅσα conicio σιτοπόνων Mang.: om. in lac. G, πεμμάτων M, πομάτων QT, σπερμάτων FAHP (Turn.) ὀψαρτυμάτων AQT περιεργίαι MG: περιεργία FHP, περιεργίας AQT 9 γεωμέτρην Mang.: γεωμετρικὸν codd. (Turn.) 10 τῶν τέχνης QT, τεχνῶν om. F 11 οὐδ' A ἐπεὶ] ἐπειδὴ AQT ἦν τί M (τι scripsi): ἦν ceteri (v) 12 μόνον οὐκ M: οὐκ om. ceteri (Turn.) 13 οὖν] τοίνυν HP (v) 15 ἀστοῖς] ἀστίοις A, αὐτοῖς Q οἰκοτρίβαις M alterum ἢ om. AQL (Turn.) 15. 16 ἀργυρωνήταις AQT 16 ἐπιψηφίσωμεν F γένη om. G 18 πρὸς ἐπιθυμίαν M 19 λύπῃ] φόβω M στέλλεται] συστέλλεται AHP (v) ὀργῆς M: ἀπορίας ceteri (v) τραχηλιάζεται AQT δουλοῖ M: δούλην ceteri (v) αὐτὴν codd. 21 δειλίαν δ' A ἀνδρία[ει] A, ἀνδρία FG 22 προσείληφεν codd.: προσείληφε v

ὅσαι δὲ μηδετέρας ἰδέας πω μετεσχήκασι, μήτε τῆς καταδουλουμένης 160
μήτε δι' ἧς ἐλευθερία βεβαιοῦται, γυμναὶ δέ εἰσιν ἔτι, καθάπερ αἱ τῶν κομιδῇ νηπίων, ταύτας τιθηνοκομητέον, ἐνστάζοντας τὸ μὲν πρῶτον ἀντὶ γάλακτος ἁπαλὰς τροφάς, τὰς διὰ τῶν ἐγκυκλίων ὑφηγήσεις, εἶτ' αὖθις κραταιοτέρας ὧν φιλοσοφία δημιουργός, ἐξ ὧν ἀνδρωθεῖσαι καὶ εὐεκτήσασαι πρὸς τέλος αἴσιον, οὐ Ζηνώνειον μᾶλλον ἢ πυθόχρηστον, ἀφίξονται, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν.

---

1 μηδ' ἑτέρας MFH καταδουλουμένης] κατεδουλωμένης T, κατεδουλωμένης corr. ex καταδουλωμένης H, καταδεδουλωμένης L (v) 2 δι' ἧς] δ' ἧς A δ' εἰσὶν MA 3 νηπίων κομιδῇ transp. F τιθηνοκομεῖται M ἐνστάζοντας scripsi: προτάττων τὰς M, ἐντάττοντας ceteri (v); ἐπιτάττοντας coni. Wilamowitz τὸ μὲν] μὲν τὸ M 4 διὰ om. AQT αὖθις MAQT: αὖ τῆς FHP, αὖ τὰς G (v) 5 prius ὧν] ὢν M φιλοσοφίας M 6 ὅσιον (αι suprascr.) P οὐ] ἢ F Ζηνώνειον] ζῆν ὄνειον corr. in ζῆν ὄνειαρ (ut vid.) M, ζήνειον AT 7 τὸ] τῷ MA φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον subscr. T

---

3 cf. de agric. § 9. de congr. erud. gr. § 19. 6 Zeno fr. 179 (Arnim).
6 πυθόχρηστον: cf. *Cic. de fin. V 79* quia, cum a Zenone, inquam, hoc magnifice tamquam ex oraculo editur: 'virtus ad beate vivendum se ipsa contenta est'.

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΒΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ
Η ΙΚΕΤΩΝ
(ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)

---

1 (1.) | Ἐσσαίων πέρι διαλεχθείς, οἳ τὸν πρακτικὸν ἐζήλωσαν καὶ II p.471 M
διεπόνησαν βίον ἐν ἅπασιν ἢ — τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν — τοῖς
πλείστοις μέρεσι διενεγκόντες, αὐτίκα καὶ περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασαμένων
ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος τὰ προσήκοντα λέξω, μηδὲν
οἴκοθεν ἕνεκα τοῦ βελτιῶσαι προστιθείς, ὃ δρᾶν ἔθος ἐν σπάνει καλῶν
ἐπιτηδευμάτων ἅπασι τοῖς ποιηταῖς καὶ λογογράφοις, ἀλλ' ἀτεχνῶς αὐτῆς
περιεχόμενος τῆς ἀληθείας, πρὸς ἣν οἶδ' ὅτι καὶ ὁ δεινότατος εἰπεῖν
ἀπαγορεύσει. διαθλητέον δὲ ὅμως καὶ διαγωνιστέον· οὐ γὰρ δεῖ τὸ
μέγεθος τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀρετῆς αἴτιον ἀφωνίας γενέσθαι τοῖς μηδὲν
2 καλὸν ἡσυχάζεσθαι δικαιοῦσιν. ἡ δὲ προαίρεσις τῶν φιλοσόφων εὐθὺς
ἐμφαίνεται διὰ τῆς προσρήσεως· θεραπευταὶ γὰρ καὶ θεραπευτρίδες

Tit. Φίλωνος ἱκέται ἢ περὶ ἀρετῶν δ' C, φίλωνος περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν τὸ δ' MG, τοῦ αὐτοῦ περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν τὸ δ' F, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῆς τὸ τέταρτον A, περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν HP (v), περὶ βίου θεωρητικοῦ Arm

1 διαλεχθείς] *disputaturus* Lat   2 τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν] *ne mediocrius adseram* Lat   φορητότερον] ἀφορητότερον CHP Arm (Conyb.), εὐφορητότερον mg C (Turn.)   3 διενεγκόντων A   4 τῆς] τῇ F   5 ἐν om. Mang.   6 τοῖς om. Arm   8 δὲ ὅμως] δ' ὁμοίως A, οὖν F in ras.   11 διά] ἀπὸ A   θεραπευτρίδαις P, θεραπευτίδες A

---

11 sqq. Euseb. Hist. eccl. II 17, 3 πρῶτόν γέ τοι τὸ μηθὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἴκοθεν καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν (l. 5), οἷς ἱστορήσειν ἔμελλεν, ἀπισχυρισάμενος (scil. Φίλων) ἐν ᾧ ἐπέγραψεν λόγῳ Περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναῖκας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαί φησιν, τὰς αἰτίας ἐπειπὼν τῆς τοιᾶσδε προσρήσεως, ἤτοι παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ἀκεῖσθαι καὶ θεραπεύειν ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας τε καὶ θρησκείας ἕνεκα.

ἐτύμως καλοῦνται, ἤτοι παρόσον ἰατρικὴν ἐπαγγέλλονται κρείσσονα τῆς
κατὰ πόλεις — ἡ μὲν γὰρ σώματα θεραπεύει μόνον, ἐκείνη δὲ καὶ
ψυχὰς νόσοις κεκρατημένας χαλεπαῖς τε καὶ δυσιάτοις, ἃς ἐγκατέσκη-
ψαν ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι καὶ λῦπαι καὶ φόβοι πλεονεξίαι τε καὶ ἀφρο-
σύναι καὶ ἀδικίαι καὶ τὸ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ κακιῶν ἀνήνυτον πλῆθος —
p.472 M. ἢ παρόσον ἐκ φύσεως καὶ τῶν ἱερῶν νόμων | ἐπαιδεύθησαν θεραπεύειν
τὸ ὄν, ὃ καὶ ἀγαθοῦ κρεῖττόν ἐστι καὶ ἑνὸς εἰλικρινέστερον καὶ μονάδος
ἀρχεγονώτερον. οἷς τίνας συγκρίνειν ἄξιον τῶν ἐπαγγελλομένων εὐσέβειαν; 3
ἆρά γε τοὺς τὰ στοιχεῖα τιμῶντας, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα, πῦρ; οἷς καὶ
ἐπωνυμίας ἔθεντο ἑτέρας ἕτεροι, τὸ μὲν πῦρ Ἥφαιστον παρὰ τὴν ἔξαψιν,
οἶμαι, καλοῦντες, Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα παρὰ τὸ αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι
πρὸς ὕψος, τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα τάχα που διὰ τὸ ποτόν, τὴν δὲ γῆν
Δήμητραν, παρόσον μήτηρ εἶναι δοκεῖ πάντων φυτῶν τε καὶ ζῴων.
ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνόματα σοφιστῶν ἐστιν εὑρήματα, τὰ δὲ στοιχεῖα ἄψυχος 4
ὕλη καὶ ἐξ ἑαυτῆς ἀκίνητος, ὑποβεβλημένη τῷ τεχνίτῃ πρὸς ἁπάσας
σχημάτων καὶ ποιοτήτων ἰδέας. ἀλλὰ τοὺς τὰ ἀποτελέσματα, ἥλιον, 5
σελήνην ἢ τοὺς ἄλλους ἀστέρας πλάνητας ἢ ἀπλανεῖς ἢ τὸν σύμπαντα
οὐρανόν τε καὶ κόσμον; ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν γέγονεν, ἀλλ'
ὑπό τινος δημιουργοῦ τελειοτάτου τὴν ἐπιστήμην. ἀλλὰ τοὺς ἡμιθέους; 6
ἢ τοῦτό γε καὶ χλεύης ἄξιον· πῶς γὰρ ἂν ὁ αὐτὸς ἀθάνατός τε καὶ
θνητὸς εἴη; δίχα τοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τούτων γενέσεως ἐπίληπτον
εἶναι, μειρακιώδους ἀκρασίας ἀνάπλεων, ἣν τολμῶσιν οὐκ εὐαγῶς

1 κρείττονα A 2 ἐκείνη δὲ] ἡ δὲ M 3 τε om. CF (v) ἃς] αἷς C
3. 4 ἐγκατέσκηψαν scripsi (coni. etiam Wendl.): κατέσκηψαν codd. (v); cf. quod det. pot. insid. sol. § 178 4 ἡδοναί τε καὶ Mang. καὶ ante λῦπαι om. HP (Turn.) 5 ἀνήνυτον] ἀνηκέστων A 7 τὸ ὂν ὄντως Arm ἐστὶν C
8 οἷς τίνας] οὓς τίνι vel οὓς τίσιν Arm τινὰς MA 9 ἆρα] οὐκ ἄρα CMAP
τιμ
τολμῶντας A (τιμ ss. man. rec.) 10 ἕτεροι] ἕτερος A μὲν τὸ πῦρ transp. F
12 διὰ τὸ ποτὸν εἶναι Arm 13 δήμητρα G πάντων δοκεῖ εἶναι Arm
ζῴων τε καὶ φυτῶν Arm 14 ἐστιν om. G εὑρέματα A 15 αὑτῆς A
ὑποβεβλημένα (sed α in ras.) F 16 τοὺς] τὰς F 17 πλανήτας ἀστέρας transp. A πλάνητας MH¹P: πλανήτας ceteri (v) ἢ ante τὸν om. Turn.
18 καὶ post ἀλλὰ om. M γεγόνασιν corr. ex γέγονας F 19 ὑπό] ἀπό M
20 ἢ τοῦτο Arm: ἡ τοῦτο codd. (Turn.); ἢ om. Mang. ἂν om. F
21 δίχα καὶ τοῦ MGHP ἀνεπίληπτον F 22 ἀκρασίας] ἀκοῆς M, διανοίας HP
ἀνάπλεων om. in lac. M εὐαγῶς] εὐλόγως A

10 sqq. cf. Diod. Sic. I 12. Plut. de Is. et Osir. 32 p. 363 d. Cornut. Theol. c. 3. 4. 19. 28. 16 sq. cf. Diod. I 11. Diog. La. I 10.

προσάπτειν ταῖς μακαρίαις καὶ θείαις δυνάμεσιν, εἰ γυναιξὶ θνηταῖς ἐπιμα-
7 νέντες ὡμίλησαν οἱ παντὸς πάθους ἀμέτοχοι καὶ τρισευδαίμονες. ἀλλὰ
τοὺς τὰ ξόανα καὶ ἀγάλματα; ὧν αἱ οὐσίαι λίθοι καὶ ξύλα, τὰ μέχρι πρὸ
μικροῦ τελείως ἄμορφα, λιθοτόμων καὶ δρυοτόμων τῆς συμφυΐας αὐτὰ
διακοψάντων, ὧν τὰ ἀδελφὰ μέρη καὶ συγγενῆ λουτροφόροι γεγόνασι καὶ
ποδόνιπτρα καὶ ἄλλα ἄττα τῶν ἀτιμοτέρων, ἃ πρὸς τὰς ἐν σκότῳ χρείας
8 ὑπηρετεῖ μᾶλλον ἢ τὰς ἐν φωτί. τῶν μὲν γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις οὐδὲ
μεμνῆσθαι καλόν, οἳ ζῷα ἄλογα καὶ οὐχ ἥμερα μόνον ἀλλὰ καὶ θηρίων
τὰ ἀγριώτατα παραγηόχασιν εἰς θεῶν τιμὰς ἐξ ἑκάστου τῶν κάτω σελήνης,
χερσαίων μὲν λέοντα, ἐνύδρων δὲ τὸν ἐγχώριον κροκόδειλον, ἀεροπόρων
9 δὲ ἴκτινον καὶ τὴν Αἰγυπτίαν ἶβιν. καὶ ταῦτα ὁρῶντες γεννώμενα καὶ
τροφῆς χρείαν ἔχοντα καὶ περὶ ἐδωδὴν ἄπληστα καὶ μεστὰ περιττωμάτων
ἰοβόλα τε καὶ ἀνθρωποβόρα καὶ νόσοις ἁλωτὰ παντοίαις καὶ οὐ μόνον
θανάτῳ τῷ κατὰ φύσιν ἀλλὰ καὶ βιαίῳ πολλάκις διαφθειρόμενα προσκυ-
νοῦσιν, οἱ ἥμεροι τὰ ἀνήμερα καὶ ἀτίθασα καὶ οἱ λογικοὶ τὰ ἄλογα καὶ
οἱ συγγένειαν ἔχοντες πρὸς τὸ θεῖον τὰ μηδ' ἂν Θερσίτῃσι | συγκριθέν- p.473M
τα, οἱ ἄρχοντες καὶ δεσπόται τὰ ὑπήκοα φύσει καὶ δοῦλα.
10 (2.) Ἀλλ' οὗτοι μέν, ἐπειδήπερ οὐ τοὺς ὁμοφύλους μόνον ἀλλὰ
καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἀναπιμπλᾶσι φλυαρίας, ἀθεράπευτοι διατελείτωσαν
ὄψιν, τὴν ἀναγκαιοτάτην τῶν αἰσθήσεων, πεπηρωμένοι· λέγω δὲ οὐ τὴν
σώματος, ἀλλὰ τὴν ψυχῆς, ᾗ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος μόνῃ γνωρίζεται.

1 εἰ corr. in αἳ H², οἳ L γυναιξὶν C 2 οἱ ἀμέτοχοι παντὸς πάθους Arm τρισδαίμονες A (ευ ss. man. rec.) 3 τοὺς om. CMHP¹ Lat (Turn.) post ἀγάλματα add. σέβοντας A (Mang.) 4 τελέως A δρυτόμων CA (Mang.) 6 ποδόνιπτα A ἄλλ' ἄττα A 7 ὑπερτερεῖ F ἢ πρὸς τὰς MG 8 ἄλογα ζῷα Arm Lat (Conyb.); cf. de decal. § 76 καὶ ante θηρίων om. C 9 παραγειόχασιν C, παραγνώκασιν (ωκ ex οχ corr.) H ante ἐξ add. καὶ M τῶν κατὰ σελήνην F 10 μὲν om. C κροκώδειλον C¹ ἀεροπόρον H 11 ἰκτῆνον F, ἰκτῖνα GA ἴβιν codd. (v) 12 μετὰ περιττωμάτων F, περιττωμάτων μεστὰ HP (v) 13 ἰοβόλα] ἐπίβουλα coni. Mang. μόνω CM 14 τῷ om. F βιαίω CA Arm: βιαίως ceteri (Turn.) 15 ἀνήμερα καὶ om. C ἀτίθασσα CMA (v) 16 θερσίτησι C¹ Arm: θηρσί τισι ceteri (v), *monstris* Lat 17 καὶ δοῦλα φύσει Arm, καὶ δοῦλα om. H 19 πλησιάζοντας αὑτοῖς Conybeare ex Arm Lat φλυαρίας om. A ἀθεράπευτοι M Arm Lat: αὐτοὶ ἀθεράπευτοι FGHP (v), αὐτῆς, ἀθεράπευτοι CA διαλειπέτωσαν F 20. 21 τὴν τοῦ σώματος M (Mang.), τοῦ σώματος P 21 τὴν τῆς ψυχῆς M (Mang.), τῆς ψυχῆς FP τὸ ante ψεῦδος om. v μόνῃ om. M Arm (Conyb.)

7 sqq. Aristid. Apolog. p. 107 ed. Harris (Texts and Studies I) Αἰγύπτιοι δὲ ... ἔτι καὶ ἄλογα ζῷα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι χερσαῖά τε καὶ ἔνυδρα καὶ τὰ φυτὰ καὶ βλαστά.

τὸ δὲ θεραπευτικὸν γένος βλέπειν ἀεὶ προδιδασκόμενον τῆς τοῦ ὄντος 11
θέας ἐφιέσθω καὶ τὸν αἰσθητὸν ἥλιον ὑπερβαινέτω καὶ μηδέποτε τὴν
τάξιν ταύτην λειπέτω πρὸς τελείαν ἄγουσαν εὐδαιμονίαν. οἱ δὲ ἐπὶ 12
θεραπείαν ἰόντες οὔτε ἐξ ἔθους οὔτε ἐκ παραινέσεως ἢ παρακλήσεώς
τινων, ἀλλ' ὑπ' ἔρωτος ἁρπασθέντες οὐρανίου, καθάπερ οἱ βακχευόμενοι
καὶ κορυβαντιῶντες ἐνθουσιάζουσι, μέχρις ἂν τὸ ποθούμενον ἴδωσιν.
εἶτα διὰ τὸν τῆς ἀθανάτου καὶ μακαρίας ζωῆς ἵμερον τετελευτηκέναι 13
νομίζοντες ἤδη τὸν θνητὸν βίον ἀπολείπουσι τὰς οὐσίας υἱοῖς ἢ θυγατράσιν εἴτε καὶ ἄλλοις συγγενέσιν, ἑκουσίῳ γνώμῃ προκληρονομούμενοι, οἷς δὲ μὴ συγγενεῖς εἰσιν, ἑταίροις καὶ φίλοις· ἔδει γὰρ τοὺς τὸν βλέποντα πλοῦτον ἐξ ἑτοίμου λαβόντας τὸν τυφλὸν παραχωρῆσαι τοῖς ἔτι τὰς διανοίας τυφλώττουσιν. Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον Ἕλληνες ᾄδουσιν, ὅτι 14
φιλοσοφίας ἱμέρῳ πληχθέντες μηλοβότους εἴασαν γενέσθαι τὰς οὐσίας· ἄγαμαι τοὺς ἄνδρας καὶ αὐτὸς γενομένους χρημάτων κρείττονας. ἀλλὰ πόσῳ βελτίονες οἱ μὴ θρέμμασιν ἐμβόσκεσθαι τὰς κτήσεις ἀνέντες, ἀλλὰ τὰς ἀνθρώπων ἐνδείας, συγγενῶν ἢ φίλων, ἐπανορθωσάμενοι καὶ ἐξ ἀπόρων εὐπόρους ἀποφήναντες; ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπερίσκεπτον — ἵνα μὴ μανιῶδες ἐπ' ἀνδρῶν, οὓς ἡ Ἑλλὰς ἐθαύμασεν, εἴπω τὸ ἔργον —, τοῦτο δὲ νηφάλιον καὶ μετὰ φρονήσεως ἠκριβωμένον περιττῆς. οἱ πολέμιοι 15

1 τὸ θεραπευτικὸν δὲ H προδιδασκόμενον Conybeare (p. 200): προσδιδασκόμενον codd. (v) 2 ἀφιέσθω M αἰσθητὸν] νοητὸν Arm 3 δ' AH 4 οὔτ' (bis) FA οὔτε ἐκ] ἢ C παραινέσεως ἢ παρακλήσεως CFGA Lat: παρακλήσεως ἢ παραινέσεων M (Mang.), παραινέσεως ἢ om. HP (Turn.), ἢ παρακλήσεως om. Arm 5 ἀναρπασθέντες A 6 μέχρι C 7 καὶ μακαρίας om. Arm ἵμερον ex ἥμερον corr. F[2] 8 ἤδη om. Arm 8. 9 υἱοῖς — ἄλλοις om. Arm 9 προκληρονομούμενοι Arm, *praehereditati* Lat: προσκληρονομούμενοι codd. (v) 10 μὴ] μήδὲ A 11 τὸν τυφλὸν M (ῶν ῶν superscr.) 12 Ἕλληνες om. M 13 ἱμέρῳ φιλοσοφίας transp. A πλησθέντες A μηλοβότας A 14 αὐτὸς MA Arm (Mang. Conyb.): αὐτοὺς ceteri Lat γινομένους A κρείττους C (v) 15 βελτίονες] κρείττονες HP 16 ἀνθρώπων] ἀνθρωπίνας M 17 μὴ] μὴ μόνον HP (v) 18 ἡ ἑλλὰς οὓς transp. A ἡ om. F 19 νηφάλιόν τε καὶ M μετὰ om. M περιττῆς] περὶ ἧς C, περὶ ἧς G, γρ. περὶ ἧς P, περιττῆς. περὶ ἧς M

8 Euseb. Hist. eccl. II 17, 5 ὅμως δ' οὖν ἐν πρώτοις τὴν ἀπόταξιν αὐτοῖς τῆς οὐσίας μαρτυρεῖ, φάσκων ἀρχομένους φιλοσοφεῖν ἐξίστασθαι τοῖς προσήκουσι τῶν ὑπαρχόντων.
12 cf. Philo de provid. II § 12. 13. Plat. Hipp. mai. 283a. Plut. Pericl. 16. de vitando aere alieno 8 p. 831f. Cic. Tusc. V 114. Diog. La. II 6. Suid. Ἀναξαγόρας. de Democrito: Cic. de fin. V 87. Hor. Epist. I 12, 12. Lactant. Inst. div. III 23. Orig. c. Cels. II 84.

τί πλέον δρῶσιν ἢ κείρουσι καὶ δενδροτομοῦσι τὴν τῶν ἀντιπάλων χώραν, ἵνα σπάνει τῶν ἀναγκαίων πιεσθέντες ἐνδῶσι; τοῦτο οἱ περὶ Δημόκριτον τοῖς ἀφ' αἵματος εἰργάσαντο χειροποίητον ἔνδειαν καὶ πενίαν αὐτοῖς κατασκευάσαντες, οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς ἴσως, ἀλλὰ τῷ μὴ προϊδέσθαι καὶ περι-
16 αθρῆσαι τὸ τοῖς ἄλλοις συμφέρον. πόσῳ δὴ κρείττους οὗτοι καὶ θαυμασιώτεροι, χρησάμενοι μὲν οὐκ ἐλάττοσι ταῖς πρὸς φιλοσοφίαν ὁρμαῖς, μεγαλόνοιαν δὲ ὀλιγωρίας προτιμήσαντες καὶ χαρισάμενοι τὰς οὐσίας, ἀλλὰ μὴ διαφθείραντες, ἵνα καὶ ἑτέρους καὶ ἑαυτοὺς ὠφελήσωσι, | τοὺς p. 474 M.
μὲν ἐν ἀφθόνοις περιουσίαις, ἑαυτοὺς δὲ ἐν τῷ φιλοσοφεῖν; αἱ γὰρ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην „ὁ μὲν βίος
17 βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρή.“ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ Ὅμηρος αἰνίξασθαι ἐν Ἰλιάδι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς τρισκαιδεκάτης ῥαψῳδίας διὰ τούτων τῶν ἐπῶν·

„Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
γλακτοφάγων ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων,“

ὡς τῆς μὲν περὶ βίον σπουδῆς καὶ χρηματισμὸν ἀδικίαν γεννώσης διὰ τὸ ἄνισον, δικαιοσύνην δὲ τῆς ἐναντίας προαιρέσεως ἕνεκα ἰσότητος, καθ' ἣν ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται καὶ παρευημερεῖ τὸν ἐν ταῖς κεναῖς δόξαις.

1 τί πλέον om. M δρῶσιν] ποιοῦσιν A ἢ κείρουσι om. in lac. M κείρουσι] καίουσι A 2 ἐνδῶσιν C 3 ἑαυτοῖς F 4 μὴ om. F προΐεσθαι A 5 δὴ] δ' ἂν A οὗτοι κρείττους transp. A 6 ταῖς] τοῖς H φιλοσοφίαν] φαντασίαν CG mg F, φιλοσοφίαν mg C² ὁρμαῖς] ὁρῶσι H 8 τοὺς Arm Lat (Conyb.): καὶ τοὺς codd. (v) 9 ἐν τῷ om. C 10 ἐπιμέλειαι] ἐπιθυμίαι Max. χρόνους] χρωμένους HP¹ Arm (Conyb.) 11 ἰατρὸν om. Arm 12 αἰνίξεσθαι HP, αἰνίττεσθαι A 13 κατ' ἀρχὴν F ιγ' M διὰ] καὶ H 15 τὲ M, τ' om F ἀγαυῶν] ἀγανῶν C, ἀγαθῶν HP 16 γαλακτοφάγων MAHP, γλαγοφάγων G τ' ἀβίων τε C ante δικαιοτάτων add. καὶ MH τ' ἀνθρώπων F 17 περὶ om. F¹, ss. F² περὶ τὸν βίον A καὶ ἀδικίαν A, καὶ ss. P² διὰ] καὶ A 18 δικαιοσύνης F ante τῆς add. διὰ MFHP, spat. 2 litt. G 19 τῆς om. F ὥριστο A τὸν] τῶν MFH¹P

9—11 D^K fol. 240r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου θεωρητικοῦ Maxim. Ecl. cap. 12 Flor. Paris. nr. 20 Φίλωνος: αἱ (ἐκ add. Max.) χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι (ἐπιθυμίαι Max. Flor. Paris.) τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν. D^R fol. 193r D^V p. 563 Φίλωνος: χρόνου φείδεσθαι καλόν. D^M fol. 215v Φίλωνος: χρόνον φοβεῖσθαι καλόν.
10—12 Clem. Alex. Strom. V 4, 22 p. 658 P. ... οἷον ἀμέλει τὸ „χρόνου φείδου“, ἤτοι ἐπεὶ ὁ βίος βραχὺς καὶ οὐ δεῖ τὸν χρόνον τοῦτον εἰς μάτην καταναλῶσαι.
11 Hippocr. Aphor. I 1. 15 Hom. Il. N 5. 6.

ὅταν οὖν ἐκστῶσι τῶν οὐσιῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἔτι δελεαζόμενοι φεύγουσιν 18
ἀμεταστρεπτὶ καταλιπόντες ἀδελφούς, τέκνα, γυναῖκας, γονεῖς, πολυανθρώπους συγγενείας, φιλικὰς ἑταιρείας, τὰς πατρίδας, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ ἐτράφησαν, ἐπειδὴ τὸ σύνηθες ὁλκὸν καὶ δελεάσαι δυνατώτατον.
μετοικίζονται δὲ οὐκ εἰς ἑτέραν πόλιν, ὥσπερ οἱ πρᾶσιν αἰτούμενοι παρὰ 19
τῶν κεκτημένων ἀτυχεῖς ἢ κακόδουλοι δεσποτῶν ὑπαλλαγήν, οὐκ ἐλευθερίαν, αὐτοῖς ἐκπορίζοντες — πᾶσα γὰρ πόλις, καὶ ἡ εὐνομωτάτη, γέμει θορύβων καὶ ταραχῶν ἀμυθήτων, ἃς οὐκ ἂν ὑπομείναι τις ἅπαξ ὑπὸ σοφίας
ἀχθείς —, ἀλλὰ τειχῶν ἔξω ποιοῦνται τὰς διατριβὰς ἐν κήποις ἢ μονα- 20
γρίαις ἐρημίαν μεταδιώκοντες, οὐ διά τινα ὠμὴν ἐπιτετηδευμένην μισανθρωπίαν, ἀλλὰ τὰς ἐκ τῶν ἀνομοίων τὸ ἦθος ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβερὰς εἰδότες.

(3.) Πολλαχοῦ μὲν οὖν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — ἔδει γὰρ 21
ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον —, πλεονάζει δὲ ἐν Αἰγύπτῳ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπικαλουμένων νόμων καὶ
μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. οἱ δὲ πανταχόθεν ἄριστοι καθάπερ εἰς 22

1 οὐσιῶν corr. ex οἰκιῶν A ἔτι] ὡς A 2 τέκνα om. Lat, γυναῖκας τέκνα transp. Arm γονεῖς γυναῖκας transp. A 3 ἑταιρίας CF 3. 4 ἐγεννήθησαν καὶ om. HP[1] 4 ὁλκὸν] ἕλκον MP, ἐλ‖‖‖κὸν F (κτι ss. man. rec.), ἕλκειν A δελεάσασθαι F 5 δὲ om. A verba οὐκ εἰς ἑτέραν πόλιν om. in lac. M ὡς F οἱ om. F 6 ἀτυχαῖς F κακόδουλοι] κακότητα M ὑπαλλαγάς A 7 αὐτοῖς MFH[1]P προσεκπορίζοντες F καὶ ἡ] κἂν ᾖ coni. Mang. 8 post θορύβων add. καὶ κηρῶν G (Mang. Conyb.), om. ceteri Lat. ὑπομεῖναι A, ὑπομείνοι C ὑπὸ σοφίας ἅπαξ transp. F 9 ἀχθείς om. Arm 9. 10 μοναγρίαις scripsi: μοναγρίοις codd. (v); cf. de Abrah. § 23. Alciphr. 2, 2 10 ἠρεμίαν Arm 10. 11 οὐ — μισανθρωπίαν] οὐ τὴν μόνωσιν ἐπιτετηδεύκασι διὰ μισανθρωπίαν Arm; οὐ δή τινα ὠμὴν ἐπιτετηδευκότες μισανθρωπίαν coni. Wendl. 11 τὰς] διὰ τὰς CM (v) ἐκ secludendum censuit Mang. 13 τὸ γένος] τοῦτο τὸ γένος Mang. ἔδει] ἐπειδὴ F (εἰ ss. F[2]) 14 καὶ τὴν (ante Ἑλλάδα) om. Turn. 15 δ' A Eus ἑκάστην F νόμων] νομῶν C[2]H[2] (v), μονῶν Exc. Euseb.

9—12 pergit Euseb. l. l. ἔπειτα πάσαις ἀποταξαμένους ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν, ἔξω τειχῶν προελθόντας, ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, τὰς ἐκ τῶν ἀνομοίων ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβερὰς εὖ εἰδότας. 13—52, 3 Euseb. Hist. eccl. II 17, 7 τὰ παραπλήσια δὲ τούτοις μαρτυρήσας τοῖς δηλουμένοις ὁ Φίλων συλλαβαῖς αὐταῖς ἐπιφέρει λέγων· Πολλαχοῦ μὲν οὖν — καὶ ἀέρος εὐκρασίας. Exc. ex Eusebio in codd. Dionys. Areop. Φίλωνος περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν ἅμα καὶ μοναχῶν ἐκ τοῦ ἐπιγεγραμμένου αὐτῷ λόγου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ περὶ ἱκετῶν: Πολλαχοῦ μὲν — καὶ ἀέρος εὐκρασίας.

πατρίδα [θεραπευτῶν] ἀποικίαν στέλλονται πρός τι χωρίον ἐπιτηδειότατον,
ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ λίμνης Μαρείας κείμενον ἐπὶ γεωλόφου χθαμαλωτέρου,
23 σφόδρα εὐκαίρως, ἀσφαλείας τε ἕνεκα καὶ ἀέρος εὐκρασίας. τὴν
μὲν οὖν ἀσφάλειαν αἱ ἐν κύκλῳ παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι, | p.475 M
τὴν δὲ περὶ τὸν ἀέρα εὐκρασίαν αἱ ἔκ τε τῆς λίμνης ἀνεστομωμένης εἰς
τὴν θάλατταν καὶ τοῦ πελάγους ἐγγὺς ὄντος ἀναδιδόμεναι συνεχεῖς αὖραι,
λεπταὶ μὲν αἱ ἐκ τοῦ πελάγους, παχεῖαι δὲ αἱ ἀπὸ τῆς λίμνης, ὧν ἡ
24 μῖξις ὑγιεινοτάτην κατάστασιν ἀπεργάζεται. αἱ δὲ οἰκίαι τῶν συνεληλυθότων σφόδρα μὲν εὐτελεῖς εἰσι, πρὸς δύο τὰ ἀναγκαιότατα σκέπην
παρέχουσαι, πρός τε τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμὸν καὶ τὸν ἀπ' ἀέρος κρυμόν·
οὔτε δὲ ἐγγύς, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς ἄστεσιν, — ὀχληρὸν γὰρ καὶ δυσάρεστον
τοῖς ἐρημίαν ἐζηλωκόσι καὶ μεταδιώκουσιν αἱ γειτνιάσεις — οὔτε πόρρω,
δι' ἣν ἀσπάζονται κοινωνίαν καὶ ἵνα, εἰ λῃστῶν γένοιτο ἔφοδος, ἀλλήλοις
25 ἐπιβοηθῶσιν. ἐν ἑκάστῃ δέ ἐστιν οἴκημα ἱερόν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ
μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται,
μηδὲν εἰσκομίζοντες, μὴ ποτόν, μὴ σιτίον, μηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς
τὰς τοῦ σώματος χρείας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεσπισθέντα
διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους καὶ τὰ ἄλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύ-
26 ξονται καὶ τελειοῦνται. ἀεὶ μὲν οὖν ἄληστον ἔχουσι τὴν τοῦ θεοῦ

1 θεραπευτῶν seclusit Ed. Schwartz (om. Lat) στέλλονται ἀποικίαν transp. M 2 ὑπὲρ] ἐπὶ M Μαρείας] μαρέας C^1 Arm (Conyb.), μαρίας C^2FH^2Lat (v) χθαμαλώτερον A 3 εὐκαίρως Eus Arm (Conyb.): εὐκαίρου codd. (v) τε om. Mang. ἀέρων M 4 περιέχουσιν F 5 αἱ C Arm (Conyb.): om. ceteri (v) τε om. C 6 καὶ αἱ τοῦ πελάγους Arm 7 τοῦ om. C αἱ post δὲ om. MF post λίμνης verba ἀνεστομωμένης εἰς τὴν θάλατταν iterum exhibent HP (v), om. ceteri Arm Lat 8 δ' A 9. 10 πρὸς δύο — παρέχουσαι om. Lat 10 ἀπ' ἀέρος CM: ἀπὸ ἀέρος ceteri (v) 11 δὲ] γὰρ A Arm (Conyb.) αἱ om. F Arm (Conyb.) 12 ἠρεμίαν Arm ἐζηλωκόσι καὶ om. CM Arm (Conyb.) 13 γίνοιτο A, sed ι corr. ex ε 14 ἐν ἑκάστῃ δέ CG Arm: ἑκάστω δέ (om. ἐν) ceteri, ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ Eus et Exc. Euseb. (Mang.) οἴκημα om. Mang. καὶ] *sive* Lat; nescio an ἢ pro καὶ scribendum sit 16 σῖτον A (Mang.) μηδέ τι C^2 Eus: μηδέν τι ceteri 17 ἀναγκαῖον M 18 τᾶλλα F, τἆλλα A 18. 19 συναύξεται καὶ τελειοῦται Exc. Euseb. 19 τελοῦνται A οὖν om. A

8 sqq. cf. Muson. p. 107, 16 (Hense) ἐπεὶ δὲ σκέπης ἕνεκα καὶ τὰς οἰκίας ποιούμεθα, φημὶ καὶ ταύτας δεῖν ποιεῖσθαι πρὸς τὸ τῆς χρείας ἀναγκαῖον, ὡς ἀπερύκειν μὲν κρύους, ἀπερύκειν δὲ θάλπους τὸ σφοδρόν, εἶναι δ' ἡλίου καὶ ἀνέμων ἐπικούρημα τοῖς δεομένοις. 14—19 pergit Euseb. l. l. (9) εἶθ' ἑξῆς τὰς οἰκήσεις αὐτῶν ὁποῖαί τινες ἦσαν διαγράψας περὶ τῶν κατὰ χώραν ἐκκλησιῶν ταῦτά φησιν· ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν — συναύξονται καὶ τελειοῦνται. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν — συναύξεται καὶ τελειοῦται.

μνήμην, ὡς καὶ δι᾽ ὀνειράτων μηδὲν ἕτερον ἢ τὰ κάλλη τῶν θείων
ἀρετῶν καὶ δυνάμεων φαντασιοῦσθαι· πολλοὶ γοῦν καὶ ἐκλαλοῦσιν ἐν
ὕπνοις ὀνειροπολούμενοι τὰ τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ἀοίδιμα δόγματα. δὶς 27
δὲ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εἰώθασιν εὔχεσθαι, περὶ τὴν ἕω καὶ περὶ τὴν
ἑσπέραν, ἡλίου μὲν ἀνίσχοντος εὐημερίαν αἰτούμενοι τὴν ὄντως εὐημερίαν,
φωτὸς οὐρανίου τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀναπλησθῆναι, δυομένου δὲ ὑπὲρ
τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ αἰσθητῶν ὄχλου παντελῶς
ἐπικουφισθεῖσαν, ἐν τῷ ἑαυτῆς συνεδρίῳ καὶ βουλευτηρίῳ γενομένην,
ἀλήθειαν ἰχνηλατεῖν. τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα 28
σύμπαν αὐτοῖς ἐστιν ἄσκησις· ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι
φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ
τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσιν ἀποκεχρυμμένης φύσεως ἐν ὑπονοίαις
δηλουμένης. ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν, οἳ τῆς 29
αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις
p.476 M. ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις | χρώμενοι μιμοῦνται τῆς
προαιρέσεως τὸν τρόπον· ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιοῦσιν

1 ἕτερα F 2 ἀρετῶν καὶ om. HP[1], ἀρετῶν ss. P[2] γοῦν AP: om. H, οὖν ceteri (v) 3 δόγματα] δράγματα F 4 περὶ τὴν ἕω] πρὸς τὴν ἕω F 5 ὄντος G 6 ὑπὲρ om. F 7 prius τοῦ] τούτου F[2] αἰσθητῶν] αἰσθητοῦ F ὄχλου FGA Arm (Conyb.): ὄγκου ceteri (v), γρ. ὄγκου mg G 8 κουφισθεῖσαν A γινομένην A 9 ἀληθείας A δ᾽ A, δὲ om. F μέχρις ἑσπέρας HP Eus, μέχρι ἑσπέρας C: μέχρι (μέχρις F) τῆς ἑσπέρας MFGA (Mang.) 10 αὐτοῖς ἐστιν Eus: ἐστὶν αὐτοῖς codd. (v) τοῖς ἱερωτάτοις HP (Turn.) 11 τὴν πάτριον φιλοσοφοῦσι σοφίαν Eus codd. nonnulli φιλοσοφίαν] νομοθεσίαν Arm (Conyb.) 12 νομίζουσιν ἀποκεχρυμμένης om. in lac. M φύσεως ἀποκεχρυμμένης transp. HP (v) 13 ἔστιν C δ᾽ A Eus συγγράμματα παλαιῶν om. in lac. M συγγράμμασι F τῶν ἀνδρῶν M 13. 14 τῆς αἱρέσεως αὐτῶν Eus 14 ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις codd. Eus Arm: ἀλληγορουμένης Mang. (sic Venetus 41 Oxon. Coll. Novi) 15. 16 τῆς προαιρέσεως αὐτῶν Arm 16 τρόπον] τύπον coni. Mang. ὥστ᾽ A Eus (v)

9—16 pergit Euseb. l. l. καὶ μεθ᾽ ἕτερά φησιν· (10) τὸ δ᾽ ἐξ ἑωθινοῦ — τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ — τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον. 16—54, 2 pergit Euseb. l. l. (12) ταῦτα μὲν οὖν ἔοικεν εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρὶ τὰς ἱερὰς ἐξηγουμένων αὐτῶν ἐπακροασαμένῳ γραφάς, τάχα δ᾽ εἰκός, ἅ φησιν ἀρχαίων παρ᾽ αὐτοῖς εἶναι συγγράμματα, εὐαγγέλια καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων γραφὰς διηγήσεις τέ τινας κατὰ τὸ εἰκὸς τῶν πάλαι προφητῶν ἑρμηνευτικάς, ὁποίας ἥ τε πρὸς Ἑβραίους καὶ ἄλλαι πλείους τοῦ Παύλου περιέχουσιν ἐπιστολαί, ταῦτ᾽ εἶναι. (13) εἶτα πάλιν ἑξῆς περὶ τοῦ νέους αὐτοὺς ποιεῖσθαι ψαλμοὺς οὕτως γράφει· ὥστ᾽ οὐ θεωροῦσι μόνον — ἀναγκαίως χαράσσοντες. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον — ἀναγκαίως χαράσσοντες.

ᾄσματα καὶ ὕμνους εἰς τὸν θεὸν διὰ παντοίων μέτρων καὶ μελῶν, ἃ
30 ῥυθμοῖς σεμνοτέροις ἀναγκαίως χαράττουσι. τὰς μὲν οὖν ἓξ ἡμέρας
χωρὶς ἕκαστοι μονούμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἐν τοῖς λεχθεῖσι μοναστηρίοις
φιλοσοφοῦσι, τὴν αὔλειον οὐχ ὑπερβαίνοντες, ἀλλ' οὐδὲ ἐξ ἀπόπτου θεω-
ροῦντες· ταῖς δὲ ἑβδόμαις συνέρχονται καθάπερ εἰς κοινὸν σύλλογον
καὶ καθ' ἡλικίαν ἑξῆς καθέζονται μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος, εἴσω
τὰς χεῖρας ἔχοντες, τὴν μὲν δεξιὰν μεταξὺ στέρνου καὶ γενείου, τὴν δὲ
31 εὐώνυμον ὑπεσταλμένην παρὰ τῇ λαγόνι. παρελθὼν δὲ ὁ πρεσβύτατος
καὶ τῶν δογμάτων ἐμπειρότατος διαλέγεται, καθεστῶτι μὲν τῷ βλέμματι,
καθεστώσῃ δὲ τῇ φωνῇ, μετὰ λογισμοῦ καὶ φρονήσεως, οὐ δεινότητα
λόγων ὥσπερ οἱ ῥήτορες ἢ οἱ νῦν σοφισταὶ παρεπιδεικνύμενος, ἀλλὰ τὴν
ἐν τοῖς νοήμασι διηρευνηκὼς καὶ διερμηνεύων ἀκρίβειαν, ἥτις οὐκ ἄκροις
ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλὰ δι' ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὴν ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει.
καθ' ἡσυχίαν δὲ οἱ ἄλλοι πάντες ἀκροῶνται, τὸν ἔπαινον νεύμασιν ὄψεως
32 ἢ κεφαλῆς παραδηλοῦντες αὐτὸ μόνον. τὸ δὲ κοινὸν τοῦτο σεμνεῖον, εἰς
ὃ ταῖς ἑβδόμαις συνέρχονται, διπλοῦς ἐστι περίβολος, ὁ μὲν εἰς ἀνδρῶνα, ὁ
δὲ εἰς γυναικωνῖτιν ἀποκριθείς· καὶ γὰρ καὶ γυναῖκες ἐξ ἔθους συνακροῶνται
33 τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἔχουσαι. ὁ δὲ μεταξὺ τῶν
οἴκων τοῖχος τὸ μὲν ἐξ ἐδάφους ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας πήχεις εἰς τὸ ἄνω
συνῳκοδόμηται θωρακίου τρόπον, τὸ δὲ ἄχρι τέγους ἀνάγειον ἀχανὲς
ἀνεῖται, δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε τὴν πρέπουσαν αἰδῶ τῇ γυναικείᾳ φύσει
διατηρεῖσθαι καὶ τοῦ τὴν ἀντίληψιν ἔχειν εὐμαρῆ καθεζομένας ἐν ἐπηκόῳ,
34 μηδενὸς τὴν τοῦ διαλεγομένου φωνὴν ἐμποδίζοντος. (4.) ἐγκράτειαν δὲ

1 εἰς τὸν θεὸν codd. Eus (Turn. Mang.): τὸν om. Richt. Tauchn. (errat Conyb.) παντοίων] τοιούτων F 1. 2 ἃ ῥυθμοῖς codd.: ἀριθμοῖς vel ῥυθμοῖς (om. ἃ) Eus codd. 2 ἀναγκαίως] εὐαγῶς coni. Mang. χαράττουσιν C, χαράσσοντες Eus 3 χωρὶς om. Arm 4 αὔλιον C[1]A οὐδ' FA 5 δ' A ταῖς ἑβδόμαις F (δὲ ss. F[2]) 6 ἑξῆς om. Arm 7 δ' A 8 τῇ] τῷ A παρελθὼν] προελθὼν HP ὁ πρεσβύτερος A, πρεσβύτερός τις Arm, *unus senior* Lat 9 τῶν om. A μὲν] γε μὴν F 10 δεινότητι A, δεινότητος F 11 post ῥήτορες add. ἐνδεικνύμενος M παρεπιδεικνύμενος om. M τὴν ex τὸν corr. H 12 νοήμασι] μνήμασι P διηρευνηκὼς] διηρμηνευκὼς in textu H, corr. mg H 14 δ' FG 15 παραδηλοῦντες] παραδεικνῦντες F αὐτῷ A, αὐτῷ ex αὐτὸ corr. H 19 οἴκων C (*cellularum* Lat): οἰκιῶν ceteri (v) τέτταρας FA εἰς τὰ ἄνω F 20 συνῳκοδόμητο A, εὖ ᾠκοδόμηται Arm θωρακίου CA: θωρακείου ceteri (v) τὸ ἄχρι δὲ στέγους A ἀνάγειον] ἀνώγεον A (Mang.) ἀχανὲς] τάχ' ἂν A 21 ἀνεῖται codd.: ἀνίεται Mang. δυεῖν G 23 μηδενὸς CFG Arm: ὡς μηδενὸς ceteri (v)

ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῆς ψυχῆς τὰς ἄλλας ἐποικοδο-
μοῦσιν ἀρετάς. σιτίον ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν προσενέγκαιτο πρὸ ἡλίου
δύσεως, ἐπεὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσιν εἶναι, σκότους δὲ
τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας, ὅθεν τῷ μὲν ἡμέραν, ταῖς δὲ νυκτὸς βραχύ τι
μέρος ἔνειμαν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς 35
πλείων ὁ πόθος ἐπιστήμης ἐνίδρυται· τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ
τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἑστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα
χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν καὶ μόλις δι' ἓξ
ἡμερῶν ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας, ἐθισθέντες ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν
p. 477 M. τεττίγων | γένος ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ᾠδῆς, ὥς γε οἶμαι, τὴν ἔνδειαν ἐξευ-
μαριζούσης. τὴν δὲ ἑβδόμην πανίερόν τινα καὶ πανέορτον εἶναι νομίζοντες 36
ἐξαιρέτου γέρως ἠξιώκασιν, ἐν ᾗ μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν καὶ τὸ
σῶμα λιπαίνουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ θρέμματα, τῶν συνεχῶν πόνων
ἀνιέντες. σιτοῦνται δὲ πολυτελὲς οὐδέν, ἀλλὰ ἄρτον εὐτελῆ, καὶ ὄψον 37
ἅλες, οὓς οἱ ἁβροδίαιτοι παραρτύουσιν ὑσσώπῳ, ποτὸν δὲ ὕδωρ ναματιαῖον
αὐτοῖς ἐστιν· ἃς γὰρ ἡ φύσις ἐπέστησε τῷ θνητῷ γένει δεσποίνας, πεῖναν

1 προκαταβαλλόμενοι codd. Eus: προκαταβαλόμενοι v τῆς ψυχῆς C (*cordis* Lat): τῇ ψυχῇ ceteri Eus Arm (v) 2 σιτίον Eusebii codd. plerique et Lat: σιτίον δὲ codd. Arm (v) οὐδεὶς] οὐδενὸς A προενέγκαιτο HP 3 ἐπεὶ Eus: ἐπειδὴ codd. (v) φωτὸς ἄξιον Eusebii codd. nonnulli 4 τοῦ σώματος Eus Arm Lat: σωματικὰς codd. (v) τῷ F (τὸ ss. F²) ἡμέραν] ἡμέρας A (v) νυκτὸς om. A 4. 5 νυκτὸς βραχύ τι μέρος] βραχύ τι μέρος τῆς νυκτὸς HP (v) 5 ἔνειμαν] ἀπένειμαν Eusebii cod. A et Exc. Eus. codd. nonnulli 6 ὁ ante πόθος om. A ἐνευφραίνονται codd.: ἀνευφραίνονται v 7 ἑστιώμενοι] εὐφραινόμενοι M 8 καὶ ante πρὸς om. F μόγις Eus 10 γένος] γένους Turn. Mang. Richt. γε om. C 11 πανέορτον] πανέρωτον A εἶναι νομίζοντες C Arm: νομίζοντες εἶναι ceteri (v) 12 τῆς ante ψυχῆς om. CGHP (Turn. Conyb.) 14 ἀλλ' FA 15 ἅλας MF, ἅλας A (ε ss.) ἁβροδίαιτοι] ἁβροδιαίτατοι H (v) ποτὸν δὲ CM Arm, ποτὸν δ' ceteri: δὲ om. v 16 ἐπέστησε] ὑπέστησε HP (v) θνητῷ] γενητῷ P

54, 23 — 55, 9 pergit Euseb. l. l. (14) πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα, περὶ ὧν λόγος, ἐν ταὐτῷ διέξεισιν, ἐκεῖνα δ' ἀναγκαῖον ἐφάνη δεῖν ἀναλέξασθαι, δι' ὧν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγωγῆς ὑποτίθεται. (15) εἰ δέ τῳ μὴ δοκεῖ τὰ εἰρημένα ἴδια εἶναι τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας, δύνασθαι δὲ καὶ ἄλλοις παρὰ τοὺς δεδηλωμένους ἁρμόττειν, πειθέσθω κἂν ἀπὸ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ φωνῶν, ἐν αἷς ἀναμφήριστον, εἰ εὐγνωμονοίη, κομίσεται τὴν περὶ τοῦδε μαρτυρίαν. γράφει γὰρ ὧδε· ἐγκράτειαν δ' ὥσπερ τινὰ θεμέλιον — ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας ἐθισθέντες. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον — ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας ἐθισθέντες. 9. 10 cf. quod omnis prob. lib. sit § 8. 14 sqq. cf. Wendland, Philo u. die kynisch-stoische Diatribe p. 8 sqq.

τε καὶ δίψαν, ἀπομειλίσσονται, τῶν εἰς κολακείαν ἐπιφέροντες οὐδέν, ἀλλ'
αὐτὰ τὰ χρήσιμα, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστι. διὰ τοῦτο ἐσθίουσι μέν, ὥστε
μὴ πεινῆν, πίνουσι δέ, ὥστε μὴ διψῆν, πλησμονὴν ὡς ἐχθρόν τε καὶ
38 ἐπίβουλον ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐκτρεπόμενοι. ἐπεὶ δὲ καὶ σκέπης
διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἐσθής, τὸ δὲ οἰκία, περὶ μὲν οἰκίας εἴρηται πρότερον,
ὅτι ἐστὶν ἀκαλλώπιστος καὶ αὐτοσχέδιος, πρὸς τὸ χρειῶδες αὐτὸ μόνον
εἰργασμένη· καὶ ἐσθὴς δὲ ὁμοίως εὐτελεστάτη, πρὸς ἀλέξημα κρυμοῦ τε
καὶ θάλπους, χλαῖνα μὲν ἀπὸ λασίου δορᾶς παχεῖα χειμῶνος, ἐξωμὶς
39 δὲ θέρους ἢ ὀθόνη. συνόλως γὰρ ἀσκοῦσιν ἀτυφίαν, εἰδότες τῦφον μὲν
τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας, ἑκάτερον δὲ πηγῆς λόγον ἔχον·
ῥέουσι γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ ψεύδους αἱ πολύτροποι τῶν κακῶν ἰδέαι, ἀπὸ
δὲ τῆς ἀληθείας αἱ περιουσίαι τῶν ἀγαθῶν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων.
40 (5.) Βούλομαι δὲ καὶ τὰς κοινὰς συνόδους αὐτῶν καὶ ἱλαρωτέρας
ἐν συμποσίοις διαγωγὰς εἰπεῖν, ἀντιτάξας τὰ τῶν ἄλλων συμπόσια. οἱ
μὲν γὰρ ὅταν ἄκρατον ἐμφορήσωνται, καθάπερ οὐκ οἶνον πιόντες ἀλλὰ
παρακινηματικόν τι καὶ μανιῶδες καὶ εἴ τι χαλεπώτερον ἐπ' ἐκστάσει·

1 φέροντες A ἀλλὰ C 3 διψᾶν A 4 ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐκτρεπόμενοι] ἐκτρεπόμενοι ψυχῆς καὶ σώματος HP (v) ἐπεὶ δὲ AH[2]: ἐπειδὴ CMH[1]P Arm (Conyb.), ἐπειδὴ δὲ FG καὶ om. G 5 διττὸν τὸ εἶδος G εἶδος] γένος A περὶ μὲν οὖν C Arm (Conyb.) οἰκίας] τῆς οἰκίας F 8 ἀπὸ AP[2] (*de pelle* Lat): ἀντὶ ceteri (Turn. Conyb.) παχεῖα om. G Arm ἐξωμὶς] ἐξ ὠμῆς A 9 ἢ ὀθόνη] ἡ ὀθόνη Arm (Conyb.) ἀσκοῦσιν] ἐξασκοῦσιν C (Conyb.), καὶ ἀσκοῦσιν F 9. 10 τῦφον μὲν τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας Lat: τύφου μὲν τὸ ψεῦδος ἀρχήν, ἀτυφίας δὲ ἀλήθειαν codd. (v) 10 ἀρχήν om. in lac. M δ' A 11 ψεύδους] τύφου M 12 τῶν ἀνθρωπίνων M Arm 14 ἐν συμποσίοις διαγωγὰς om. in lac. M 15 ὅταν ἄκρατον ἐμφορήσωνται om. in lac. M πιόντες Arm (*quasi non vino epotato* Lat): πίνοντες codd. (v) 16 παρακινηματικόν MFGAP[2], περικινηματικόν C: παρακινητικόν H (v) prius τι HP: τε A, τι om. CMFG καί τι μανιῶδες F, καὶ εἴ τι μανιῶδες M εἴ τι] ἔτι M (εἰ ἔτι τι Conyb.) ἐπεκτάσει (ἐν ἐκστά *superscr.*) A

2 sqq. cf. *Senec. Epist.* 8, 5 durius tractandum est (corpus), ne animo male pareat: cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus munimentum sit adversus infesta corporis. Clem. Alex. Paed. II 2, 29 p. 184 P. ὡς γὰρ τροφαῖς ἐπὶ τῷ μὴ πεινῆν, οὕτως καὶ ποτῷ ἐπὶ τῷ μὴ διψῆν χρηστέον. 7 sqq. cf. Wendland l. l. p. 15 sqq. Clem. Alex. Paed. II 10, 106 p. 233 P. φημὶ τοίνυν οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα δεηθῆναι ὑφασμάτων τὸν ἄνθρωπον ἢ σκέπης σώματος πρὸς ἀλέξησιν κρυμῶν τε ὑπερβολῆς καὶ καυμάτων ἐπιτάσεως, μή τι ἡμᾶς παραλυποίη τοῦ περιέχοντος ἡ ἀμετρία. 15 sqq. cf. Wendland l. l. p. 21 sqq.

λογισμοῦ φυσικόν, ἀράσσουσι καὶ λυττῶσι τρόπον κυνῶν ἀτιθάσων καὶ
ἐπανιστάμενοι δάκνουσιν ἀλλήλους καὶ ἀποτρώγουσι ῥῖνας, ὦτα, δακτύλους,
ἕτερα ἄττα μέρη τοῦ σώματος, ὡς τὸν ἐπὶ Κύκλωπος καὶ τῶν Ὀδυσσέως
ἑταίρων μῦθον ἀποδεδειχέναι τούτους ἀληθῆ, „ψωμούς“, ᾗ φησιν ὁ
ποιητής, ἐπεσθίοντας ἀνθρώπων, καὶ ὠμότερον ἢ ἐκεῖνος. ὁ μὲν γὰρ ἐχ- 41
θροὺς ὑποτοπήσας ἠμύνετο, οἱ δὲ συνήθεις καὶ φίλους, ἔστι δὲ ὅτε καὶ
συγγενεῖς, ἐφ' ἁλῶν καὶ τραπέζης, ἄσπονδα ἐν σπονδαῖς ἐργασάμενοι
τῶν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὅμοια καὶ παρακόπτοντες ὥσπερ νόμισμα
δόκιμον ἄσκησιν, οἱ ἀντὶ ἀθλητῶν ἄθλιοι· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐπιφημιστέον.
ἃ γὰρ νήφοντες ἐν σταδίοις ἐκεῖνοι θεαταῖς χρώμενοι τοῖς Πανέλλησι 42
p. 478 M. μεθ' ἡμέραν | ἕνεκα νίκης καὶ στεφάνων ['Ολυμπιονῖκαι] σὺν τέχνῃ
δρῶσιν, οὗτοι κιβδηλεύοντες ἐπὶ συμποσίων νύκτωρ ἐν σκότῳ ⟨καὶ⟩
μεθύοντες, ἐμπαροινοῦντες, ἀνεπιστημόνως καὶ κακοτέχνως ἐπ' ἀτιμίᾳ
καὶ ὕβρει καὶ αἰκίᾳ χαλεπῇ τῶν ὑπομενόντων ἐνεργοῦσιν. εἰ δὲ μηδεὶς 43
οἷα βραβευτὴς παρελθὼν μέσος διαλύσειε, μετὰ πλείονος ἐξουσίας κατα-
παλαίουσι, φονῶντες ἐν ταὐτῷ καὶ θανατῶντες· πάσχουσι γὰρ οὐκ ἐλάττονα
ὧν διατιθέασιν, ὅπερ οὐκ ἴσασι, παραπαίοντες οἱ τὸν οἶνον οὐχ, ὡς ὁ
κωμικός φησιν, ἐπὶ κακῷ τῶν πλησίον αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἰδίῳ
πίνειν ὑπομένοντες. τοιγαροῦν οἱ πρὸ μικροῦ παρελθόντες εἰς τὰ συμπόσια 44

1 φυσικόν [οῦ] CMFP: φυσικόν A, φυσικοῦ H (v), φυσικὸν om. in lac. G, φυσικὸν φάρμακον Arm (fortasse recte) ἀράσσουσι] κράζουσι AH mg P Arm (Conyb.) τρόπον κυνῶν] κυνῶν τρόπον HP (v), τρόπω τινῶν A ἀτιθάσων CFG: ἀτιθάσσων ceteri (v) 3 ἕτερ' AH (v) ἅττα M τῶν om. M 4 ἀποδεδειχέναι τούτους] ἀποδεδεῖχθαι τούτοις Arm ψωμοὺς [ῶν] A 5 ἐπεσθίοντας corr. in ἐσθίων τοὺς H, ἐσθίοντας C (Conyb.) ἀνθρώπων [ους] A, ἀνθρώπους GH[2], ἀνδρομέους v (Turn. ex Homero) ὠμότεροι A 6 ἠμύνετο C (*ulciscebatur* Lat): ἠμύνατο ceteri (Mang.) ἔστι δ' A, ἔστιν δὲ C 7 ἄσπονδα] ἄσπονδον ἔνσπονδον F εἰργασμένοι A 8 ὥσπερ codd.: ὡς καὶ v 10 ἃ codd.: ἅπερ Turn., ὥσπερ Mang. Πανέλλησι] παρ' ἕλλησι AH[2] (v) 11 Ὀλυμπιονῖκαι seclusi (om. Lat) ὀλυμπιονῖκαι καὶ G (Conyb.), ὀλυμπιονίκαις A, ὀλυμπιονῖκαι ceteri (v); ὀλυμπιακῶν coni. Wendl. (sic fortasse Arm) 12 συμποσίω FA, συμπόσια M 12. 13 καὶ μεθύοντες Arm: καὶ om. codd. (v) 15 μέσος] μέσον M, εἰς μέσους A: εἰς μέσον Mang. διαλύσει C (Conyb.) 17 ὅπερ Wendl.: ἅπερ codd. (v) 18 αὐτὸ μόνον C Arm: αὐτὸ om. A, αὐτῶν μόνον ceteri (v) 19 τὰ om. C Arm (Conyb.)

4 Hom. Od. ι 373 sq. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος | ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι. 18 Com. Att. Fragm. adesp. 810 (III p. 551 K.).

σῷοι καὶ φίλοι μικρὸν ὕστερον ἐξίασιν ἐχθροὶ καὶ τὰ σώματα ἠκρωτηριασμένοι· καὶ οἱ μὲν συνηγόρων καὶ δικαστῶν, οἱ δὲ καταπλαστῶν καὶ
45 ἰατρῶν καὶ τῆς ὑπὸ τούτων δέονται βοηθείας./ ἕτεροι δὲ τῶν μετριωτέρων δοκούντων εἶναι συμποτῶν ὥσπερ μανδραγόραν τὸν ἄκρατον πιόντες ὑπερβεβλύκασι καὶ τὸν εὐώνυμον ἀγκῶνα προβαλόντες καὶ τὸν αὐχένα ἐγκάρσιον ἐπιστρέψαντες, ἐνερευγόμενοι ταῖς κύλιξιν, ὕπνῳ βαθεῖ πιέζονται, μηδὲν μήτε ἰδόντες μήτε ἀκούσαντες, ὡς μίαν μόνην ἔχοντες αἴσθησιν,
46 τὴν ἀνδραποδωδεστάτην γεῦσιν. οἶδα δέ τινας, [οἳ] ἐπειδὰν ἀκροθώρακες γένωνται, πρὶν τελέως βαπτισθῆναι, τὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν πότον ἐξ ἐπιδόσεως καὶ συμβολῶν προευτρεπιζομένους, μέρος ὑπολαμβάνοντας τῆς ἐν χερσὶν εὐφροσύνης εἶναι τὴν περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον μέθης ἐλπίδα.
47 τοῦτον τὸν τρόπον διαζῶντες ἄοικοι καὶ ἀνέστιοι διατελοῦσιν, ἐχθροὶ μὲν γονέων καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων, ἐχθροὶ δὲ καὶ τῆς πατρίδος, πολέμιοι δὲ καὶ ἑαυτῶν· ὑγρὸς γὰρ καὶ ἄσωτος βίος ἅπασιν ἐπίβουλος.
48 (6.) Ἴσως δ' ἄν τις ἀποδέξαιτο τὴν ἐπιπολάζουσαν νυνὶ τῶν συμποσίων πανταχοῦ διάθεσιν κατὰ πόθον τῆς Ἰταλικῆς πολυτελείας καὶ τρυφῆς, ἣν ἐζήλωσαν Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον
49 ἢ πρὸς εὐωχίαν ποιούμενοι τὰς παρασκευάς. τρίκλινά τε καὶ πολύκλινα χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης, ὧν τὰ

1 ἐξιᾶσιν F   2 καταπλαστῶν AP: καταπλάστρων ceteri   2. 3 καὶ ἰατρῶν om. H¹P, ss. H², ἰατρῶν post δικαστῶν add. P   3 ὑπὸ τούτων] ἐξ αὐτῶν HP Arm (Conyb.); ἀπὸ τούτων coni. Mang.   ἕτεροι] ἔνιοι Arm   4 δοκούντων εἶναι CFG: εἶναι δοκούντων HP Arm (Conyb.), εἶναι om. A, εἶναι δοκούντων εἶναι M   πίνοντες AP   5 ὑπερβεβλύκασι Mang.: ὑποβεβλύκασι CFA (Conyb.), ὑποβεβλήκασι ceteri (v); cf. de ebr. § 221   αὐχένα] ἀγκῶνα H   6 ἐνερευγόμενοι Turn.: ἀνερευγόμενοι codd. (Conyb.); ἐνεργόμενοι Mang. (in textu)   πιέζοντα C   7 μήτε ἰδόντες] μήτ' εἰδότες A Arm (Conyb.)   μήτ' ἀκούσαντες A   ἀκούσαντες corr. in ἀκούοντες H, ἀκούοντες L Arm (Conyb.)   8 ἀνδραποδεστάτην F, ἀνδραπωδεστάτην A   οἳ secl. Wendl. et ego   ἀκροθώρακες FHP: ἀκροθώρηκες C (Conyb.), ἀκροθόρακες MA, ἀκροθόρικες G   10 συμβόλων A   ὑπολαμβάνοντες A   11 ἀφροσύνης F   13 καὶ τέκνων om. A   14 γὰρ] δὲ C   15 δὲ A   νυνὶ] ἐπὶ G, om. in lac. M   15. 16 πανταχοῦ τῶν συμποσίων transp. HP (v)   16 πολυτελείας] πολιτείας F, om. in lac. M   17 ἐπίδειξιν] ἔνδειξιν MA   17. 18 μᾶλλον ἢ πρὸς om. in lac. M   18 εὐωχίαν] εὐεξίαν Arm (?)   τε καὶ πολύκλινα om. in lac. M   πολύκλινα Arm: περίκλινα codd. (v); πεντάκλινα coni. Mang.   19 τιμαλφεστάτας M   ὕλης ὧν τὰ πλεῖστα om. in lac. M

8 ἀκροθώρακες: cf. Erotian. Gloss. Hippocr. p. 76, 8 (Klein). Plut. Symp. 3 p. 656 d. Clem. Alex. Paed. II 2, 22 p. 179 P.   18 sqq. cf. Muson. p. 109 sqq. (Hense). Clem. Alex. Paed. II 3, 35 p. 188 P. cf. Wendland l. l. p. 27 sqq.

πλεῖστα λιθοκόλλητα· στρωμναὶ ἁλουργεῖς ἐνυφασμένου χρυσοῦ καὶ ἀνθο-
βαφεῖς ἕτεραι παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγόν·
ἐκπωμάτων πλῆθος ἐκτεταγμένων καθ' ἕκαστον εἶδος, ῥυτὰ γὰρ καὶ
φιάλαι καὶ κύλικες καὶ ἕτερα πολυειδῆ τεχνικώτατα θηρίκλεια καὶ
τορείαις ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν ἠκριβωμένα. διακονικὰ ἀνδράποδα 50
p.479 M. εὐμορφότατα | καὶ περικαλλέστατα, ὡς ἀφιγμένα οὐχ ὑπηρεσίας ἕνεκα
μᾶλλον ἢ τοῦ φανέντα τὴν τῶν θεωμένων ὄψιν ἡδῦναι· τούτων οἱ μὲν
παῖδες ἔτι ὄντες οἰνοχοοῦσιν, ὑδροφοροῦσι δὲ βούπαιδες λελουμένοι καὶ
λελειασμένοι, ⟨οἳ⟩ τά τε πρόσωπα ἐντρίβονται καὶ ὑπογράφονται καὶ τὰς
τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκονται σφηκούμενοι· βαθυχαῖται γάρ 51
εἰσιν ἢ μὴ κειρόμενοι τὸ παράπαν ἢ τὰς προμετωπιδίους αὐτὸ μόνον
ἐξ ἄκρων εἰς ἐπανίσωσιν καὶ γραμμῆς κυκλοτεροῦς ἠκριβωμένον σχῆμα·
χιτῶνάς τε ἀραχνοϋφεῖς καὶ ἐκλεύκους ἐπαναζωσάμενοι, τὰ μὲν ἐμπρόσθια
κατωτέρω τῶν ὑπὸ γόνυ, τὰ δὲ κατόπιν μικρὸν ὑπὸ τοῖς γονατίοις,
ἑκάτερον δὲ μέρος οὐλοτέραις ταῖς σειραίαις ἐπιδιπλώσεσι κατὰ τὴν τῶν
χιτωνίσκων συμβολὴν συστέλλοντες ἐκ πλαγίων κόλπους ἀπαιωροῦσιν,
εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι, μειράκια ⟨ἢ⟩ 52
πρωτογένεια, τοὺς ἰούλους ἄρτι ἀνθοῦντες, ἀθύρματα πρὸ μικροῦ παιδερα-
στῶν γεγονότες, ἠσκημένοι σφόδρα περιέργως πρὸς τὰς βαρυτέρας ὑπηρε-
σίας, ἐπίδειξις ἑστιατόρων εὐπορίας, ὡς ἴσασιν οἱ χρώμενοι, ὡς δὲ ἔχει
τὸ ἀληθές, ἀπειροκαλίας. πρὸς δὲ τούτοις αἱ πεμμάτων καὶ ὄψων καὶ 53

1 λιθοκόλλητοι M ἀνυφασμένου H χρυσοῦ] χρυσοῦ καὶ ἀργύρου MF (Mang.) l. 2 καὶ ἀνθοβαφεῖς] αὐταῖς M 3 ἐκτεταμένων A εἶδος] εἶναι F γάρ] δὲ A 4 κίλικες A θηρίκλια C¹, θηλύδρια H in textu mg P, θηρίκλεια mg H καὶ post θηρίκλεια om. C 6 εὐμορφώτατα H καὶ om. F 7 τούτων] ἔτι A, τούτων γὰρ Arm 8 ἔτι om. Arm οἰνοχοοῦσιν CF: οἰνοχοοῦσι ceteri (v) ὑδροφοροῦσι CF Arm: δορυφοροῦσι MAH, καὶ ὑδροφοροῦσι, δορυφοροῦσι GP, γρ. ὑδροφοροῦσι mg M, καὶ ὑδροφοροῦσι mg H 9 οἳ add. Wendl. 10 βαθυχαῖται] βαθύχαιτοι M, ἀβάκται τὲ A 11 ἢ μὴ] οἱ μὴ Arm ἢ ante τὰς om. C προμετωπίδους C 12 κυκλωτερους (sic) C ἠκριβωμένον codd. Arm (Conyb.): ἠκριβωμένοι L (v) 13 καὶ ante ἐκλεύκους eras. C τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν A 14 κατώτερα F ὑπὸ τῶν γονατίων F 15 οὐλοτέραις] αὐλοτέραις A τὴν om. A τὴν τῶν] αὐτῶν Arm 16 post συστέλλοντες add. καὶ Arm ἐκ πλαγίου κόλπου A ἀπαιωροῦσιν codd.: ἀπαιωροῦντες v 17 εὐρύνοντες C: εὐρύναντες ceteri (v) πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι Arm (Conyb.): πλευρῶν ἐφεδρεύουσιν. ἄλλοι δὲ codd. (v) ἢ addidi; cf. de Cherub. § 114 frg. ap. Eus. Pr. Ev. VIII 11 (II p. 632 M.) 18 ἀνθοῦντα F 19 γεγονότα F ἠσκημένα F 20 ἐπίδειξις] ἃ ἐπίδειξίς ἐστιν AP² ἑστιατόρων] ἀπόρων AP ὡς ἴσασιν οἱ χρώμενοι post εὐπορίας exhibent codd. Arm (Conyb.): post ἀπειροκαλίας (l. 21) v ἴσασιν] νομίζουσιν coni. Mang., φασιν Wendl. 21 τἀληθές A, τὸ ἀληθὲς δὲ F ἀπειροκαλίας Mang.: ἀπειροκαλία codd. πρὸς τούτοις δὲ A

ἡδυσμάτων ποικιλίαι, περὶ ἃ σιτοπόνοι καὶ ὀψαρτυταὶ πονοῦνται, φροντί-
ζοντες οὐ γεῦσιν, ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν, ἡδῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄψιν
τῇ καθαριότητι. * * * τοὺς αὐχένας ἐν κύκλῳ περιάγοντες τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ τοῖς μυκτῆρσι περιλιχνεύουσι, τοῖς μὲν τὰς εὐσαρκίας καὶ τὸ πλῆθος,
τοῖς δὲ τὴν ἀναδιδομένην κνῖσαν. εἶτα ὅταν ἀμφοτέρων, ὄψεών τε καὶ
ὀσμῶν, γένωνται διακορεῖς, ἐσθίειν κελεύουσιν, ἐπαινέσαντες οὐκ ὀλίγα
54 τὴν παρασκευὴν καὶ τὸν ἑστιάτορα τῆς πολυτελείας. ἑπτὰ γοῦν καὶ πλεί-
ους εἰσκομίζονται τράπεζαι, πλήρεις ἁπάντων ὅσα γῆ τε καὶ θάλαττα καὶ
ποταμοὶ καὶ ἀὴρ φέρουσιν ἔκλογα πάντα καὶ εὔσαρκα, χερσαίων, ἐνύδρων,
ἀεροπόρων, ὧν ἑκάστη διαλλάσσει καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς παραρ-
τύσεσιν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μηδὲν εἶδος ἀπολειφθῆναι τῶν ἐν τῇ φύσει, τελευ-
ταῖαι τῶν ἀκροδρύων εἰσκομίζονται γέμουσαι, δίχα τῶν εἰς τοὺς κώμους
55 καὶ τὰς λεγομένας ἐπιδειπνίδας. εἶτα αἱ μὲν ἐκκομίζονται κεναὶ διὰ τὴν
τῶν παρόντων ἀπληστίαν, οἳ τρόπον αἰθυιῶν ἐμφορούμενοι κατοψοφαγοῦσιν
οὕτως, ὡς καὶ τῶν ὀστέων ἐπεντραγεῖν, τὰς δὲ λωβήσαντες καὶ σπαράξαντες
ἡμιβρώτους ἐῶσιν. ὅταν δὲ τελέως ἀπαγορεύσωσι, τὰς μὲν γαστέρας
ἄχρι φαρύγγων πεπληρωμένοι, κενοὶ δὲ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ἀπειρηκότες
56 πρὸς τὰς ἐδωδάς, * * * ἀλλὰ τί ταῦτα προσῆκε μηκύνειν, ἃ παρὰ πολλοῖς
ἤδη τῶν μετριωτέρων καταγινώσκεται προσαναρρηγνύντα τὰς ἐπιθυμίας,
ὧν ἡ μείωσις ὠφέλιμον; εὔξαιτο γὰρ ἄν τις τὰ ἀπευχταιότατα, | p. 480 M.

1 σιτοπόνοι] σιτοποιοὶ C Arm (Conyb.) 2 ἦν om. G 3 καθαριότητι C: ρι in ρει corr. H, καθαρειότητι M, καθαρειότ̈ητι GA, καθαρότητι FP lacunam indicavi sic fere explendam: ⟨οἱ γοῦν παρελθόντες εἰς τὰ συμπόσια⟩ verba τοὺς αὐχένας — τῆς πολυτελείας (l. 7) huc reduxi: post ἀπειρηκότες πρὸς τὰς ἐδωδάς (l. 18) exhibent codd. (v) 4 τοῖς ante μυκτῆρσι om. C περιλιχνεύουσι Arm (coni. Mang.): περιϊχνεύουσι codd. 5 ἀναδεδομένην MA κνίσαν CH: κνίσσαν MFGP (Mang.), ὀσμήν A εἶθ' A τε om. FG 6 ἐσθίειν] ἐπαινεῖν Arm κελεύουσιν] διακελεύουσιν HP (v) ἐπαινέσαντες om. Arm 8 θάλασσα A 9 εὔσαρκα CFA: ἔνσαρκα ceteri 11 δὲ om. FGA Arm (Conyb., qui post φύσει interpungit) 11. 12 τελευταῖαι] τελευταῖα AP Arm (Conyb.), τελευταῖαι δὲ αἱ G 12 κομίζονται A 14 παρόντων] ἐσθιόντων Arm τρόπων C αἰθυιῶν MG: αἰθυῶν ceteri (v) 15 οὕτως om. Arm (Conyb.) ὡς] ὥστε M ὀστέων] ὀστέων αὐτῶν Arm (Conyb.) 18 lacunam indicavi sic fere explendam: ⟨πρὸς τὸν πότον τρέπονται⟩ προσήκει Arm 19 γινώσκεται H ἀναρρηγνύντα H 20 ὠφέλιμος A εὔξαιτο] εὔξεται A

7 sq. cf. Iuven. I 94 quis fercula septem | secreto cenavit avus? Suet. Aug. 74.
13 ἐπιδειπνίδας: Athen XIV 658 e. 664 f.

πεῖνάν τε καὶ δίψαν, ⟨μᾶλλον⟩ ἢ τὴν ἐν ταῖς τοιαύταις εὐωχίαις ἄφθονον σιτίων καὶ ποτῶν περιουσίαν.

(7.) Τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι συμποσίων τὰ περιβόητα καὶ σημειωδέστατα 57
δύο ταῦτά ἐστιν, οἷς καὶ Σωκράτης παρετύγχανε· τὸ μὲν ἐν Καλλίου, ἡνίκα στεφανωθέντος Αὐτολύκου τὰ ἐπινίκια εἱστία, τὸ δὲ ἐν Ἀγάθωνος, ἃ καὶ μνήμης ἠξίωσαν ἄνδρες τά τε ἤθη καὶ τοὺς λόγους φιλόσοφοι, Ξενοφῶν τε καὶ Πλάτων· ἀνεγράψαντο γὰρ ὡς ἀξιομνημόνευτα, οἷς ὑπετόπασαν χρήσεσθαι παραδείγμασι τοὺς ἔπειτα τῆς ἐν συμποσίοις ἐμμελοῦς διαγωγῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα συγκρινόμενα τοῖς τῶν ἡμε- 58
τέρων, οἳ τὸν θεωρητικὸν ἠσπάσαντο βίον, γέλως ἀναφανεῖται. ἡδονὰς μὲν οὖν ἔχει ἑκάτερον, ἀνθρωπικώτερον δέ ἐστι τὸ Ξενοφῶντος· αὐλητρίδες τε καὶ ὀρχησταὶ καὶ θαυματοποιοὶ καὶ ποιηταὶ γελοίων ἐπὶ τῷ σκῶψαι καὶ χαριεντίσασθαι μέγα φρονοῦντές εἰσί τινες καὶ ἄλλα τῶν ἐν ταῖς ἱλαρωτέραις ἀνέσεσι. τὸ δὲ Πλατωνικὸν ὅλον σχεδόν ἐστι περὶ ἔρωτος, 59
οὐκ ἀνδρῶν γυναιξὶν ἐπιμανέντων ἢ γυναικῶν ἀνδράσιν αὐτὸ μόνον — ὑποτελοῦσι γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι αὗται νόμοις φύσεως —, ἀλλὰ ἀνδρῶν ἄρρεσιν ἡλικίᾳ μόνον διαφέρουσι· καὶ γὰρ εἴ τι περὶ ἔρωτος καὶ Ἀφροδίτης οὐρανίου κεκομψεῦσθαι δοκεῖ, χάριν ἀστεϊσμοῦ παρείληπται. τὸ 60
γὰρ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ὁ κοινὸς καὶ πάνδημος ἔρως διείληφεν,

1 πεινάν τε καὶ δίψαν] δίψαν τε καὶ πεῖναν C Arm (Conyb.) μᾶλλον add. Mang. 3 τῶν] τῶν γοῦν A mg P (Mang.) σημειωδέστερα A 4 ταῦτ' A ἐν καλλίου C: ἐν om. A, ἓν καλλίου ceteri Arm (Turn. Mang.) 5 εἱστία (scil. Καλλίας) scripsi: εἱστιᾶτο codd. (v) ἐν ἀγάθωνος C: ἓν ἀγάθωνος ceteri Arm (Turn. Mang.) 6 τ' A λόγους] τρόπους M φιλόσοφοι om. HP 7 τε om. C (Conyb.) ἀνέγραψαν F ἀξιομνημόνευτοι F 8 χρήσεσθαι Mang.: χρήσασθαι codd. (ἂν χρήσασθαι Conyb.) τοὺς] τοῖς A τῆς om. F 9 συγκρινομένων F 11 ἐστιν C 11. 12 αὐλητρίδες τε C: αὐλητρίδες δὲ ceteri (αὐλητρίδες γὰρ v) 12 ὀρχισταὶ C ποιηταὶ] πύκται A 13 μέγα] μεγάλα G φρονοῦσιν Arm εἰσί τινες καὶ ἄλλα scripsi: εἰσί τινα καὶ ἄλλα CFGH, εἴς τινα καὶ ἄλλα M, εἰσὶ δέ τινα καὶ ἄλλα AP, εἰσὶ (vel ἔστι) δὲ καὶ ἄλλα Arm; εἰσί, καί τινα ἄλλα v; εἰσίενται καὶ ἄλλα coni. Wendl.; ἐκεῖ τινες καὶ ἄλλα conieceram 14 ὅλον] μόνον A περὶ ἔρωτα A 15 γυναιξὶν A (Conyb.): ἐπὶ γυναιξὶν ceteri (v) 16 ὑποτελοῦσι codd. Arm (Conyb.): ἐπιτελοῦνται v (Turn.) νόμοις] νόμῳ HP (v) ἀλλ' A 17 ἄρρεσιν A: ἄρσεσιν ceteri (v) διαφέρουσιν C γὰρ om. A 17. 18 ἀφροδίτης οὐρανίου C (Conyb.): οὐρανίου ἀφροδίτης ceteri (v) 18 παρείληπται] πᾶν εἴληπται Arm 19 πλεῖστον] πλεῖον A πάνδημος] πάντων F

4 sqq. cf. Plut. de Pyth. orac. 15 p. 401 c καθάπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἑστιώμενος ἐν Καλλίου τῷ μύρῳ πολεμεῖ μόνον, ὀρχήσεις δὲ παίδων καὶ κυβιστήσεις καὶ φιλήματα καὶ γελωτοποιοὺς ὁρῶν ἀνέχεται. Xen. Symp. II 1 sqq. 17. 18 sqq. cf. Plat. Symp. 180 d.

ἀνδρείαν μέν, τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην,
ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἐναπεργαζόμενος καὶ ἀνδρο-
γύνους κατασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι
61 συγκροτεῖσθαι. λυμηνάμενος δὲ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς ἐρωμένης
τάξιν καὶ διάθεσιν ἀγαγὼν ἐζημίωσε καὶ τοὺς ἐραστὰς περὶ τὰ ἀναγ-
καιότατα, σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ οὐσίαν· ἀνάγκη γὰρ τοῦ παιδεραστοῦ
τὸν μὲν νοῦν τετάσθαι πρὸς τὰ παιδικά, πρὸς ταῦτα μόνον ὀξυδορκοῦντα,
πρὸς δὲ τὰ ἄλλα πάντα ἴδιά τε καὶ κοινὰ τυφλούμενον, ⟨τὸ δὲ σῶμα⟩
ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μάλιστα εἰ ἀποτυγχάνοιτο, συντήκεσθαι, τὴν
δὲ οὐσίαν ἐλαττοῦσθαι διχόθεν, ἔκ τε ἀμελείας καὶ τῶν εἰς τὸν ἐρώμενον
62 ἀναλωμάτων. παραφύεται δὲ καὶ μεῖζον ἄλλο πάνδημον κακόν· ἐρημίαν
γὰρ πόλεων καὶ σπάνιν τοῦ ἀρίστου γένους ἀνθρώπων καὶ στείρωσιν
καὶ ἀγονίαν τεχνάζονται, οἳ μιμοῦνται τοὺς ἀνεπιστήμονας τῆς γεωργίας,
σπείροντες ἀντὶ τῆς | βαθυγείου πεδιάδος ὑφάλμους ἀρούρας ἢ λιθώδη p.481 M.
καὶ ἀπόκροτα χωρία, ἃ πρὸς τῷ μηδὲν πεφυκέναι βλαστάνειν καὶ τὰ
63 καταβληθέντα φθείρει σπέρματα. σιωπῶ τὰ τῶν μύθων πλάσματα καὶ
τοὺς δισωμάτους, οἳ κατ' ἀρχὰς προσφύντες ἀλλήλοις ἑνωτικαῖς δυνάμεσιν
αὖθις οἷα μέρη συνεληλυθότα διεζεύχθησαν, τῆς ἁρμονίας ὑφ' ἧς συνεί-
χοντο λυθείσης· εὐπαράγωγα γὰρ ταῦτα πάντα, δυνάμενα τῇ καινότητι

ει
1 ἀνδρίαν A, ἀνδρίαν F 2 ἐναπεργαζόμενος MFG: ἐνεργαζόμενος C (Conyb.), ἀπεργαζόμενος AHP (v) 3 ἐπιτηδεύμασι] γρ. μαθήμασι mg M, μαθήμασι mg P, ἐπιτηδεύμασι καὶ μαθήμασι F 4 ἐρωμένην C, ἐρωμένων Arm (Conyb.) 6 σῶμα καὶ ψυχὴν C Arm (Conyb.): σώματα, ψυχὴν A, σώματα καὶ ψυχὴν ceteri: σῶμά τε καὶ ψυχὴν v 7 πρὸς ταῦτα CG (Conyb.): καὶ πρὸς ταῦτα ceteri (v) μόνον om. Arm ὀξυδορκοῦντα FGA: ὀξυδερκοῦντα ceteri (v) 8 τἄλλα A τὸ δὲ σῶμα add. Conyb.: τὰ δὲ σώματα Arm, om. codd. (v) 9 ἀποτυγχάνοιτο] ἀποτυγχάνοι HP (Turn.); cf. de spec. leg. III § 44 10 δ' A 11 παραφύεται] περιφύεται A, παραφύεσθαι Arm (Conyb.) 12 γὰρ om. FG Arm (Conyb.) 13 ἀγωνίαν A, ἀγονίαν ex ἀγωνίαν corr. H τεχνάζονται A et ut vid. Arm: τεχναζόντων ceteri (Turn. Conyb.) τῆς γεωργίας] τῶν γεωργῶν Arm 14 σπείροντας Wendl. (sic Arm?) ὑφάλμους] ὑφάλους G mg P; ὑφάμμους coni. Mang. λιθώδεις A 15 πεφυκέναι] πεφθακέναι A 16 καταβληθέντα G (Conyb.): βληθέντα ceteri (v) φθείρει om. in lac. G, σπείρει H² σπέρματα φθείρει transp. M σπέρματα] σώματα A 17 δισωμάτους] δύσομμάτους M, γρ. δισωμάτους mg M προσφύντες] πρόσφυγες A ἑνωτικαῖς C Arm (Conyb.): ἐρωτικαῖς ceteri (v) 18 συνεληλυθότων HP (Turn.) 18. 19 συνείχετο FG 19 πάντα om. G

14 sq. cf. Plat. Legg. VIII 838e μηδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας ..., ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ᾗ μὴ βούλοιο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν.

τῆς ἐπινοίας τὰ ὦτα δελεάζειν· ὧν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος οἱ Μωυσέως
γνώριμοι, μεμαθηκότες ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐρᾶν ἀληθείας, καταφρονοῦσιν
ἀνεξαπάτητοι διατελοῦντες.
(8.) Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ διωνομασμένα συμπόσια τοιαύτης μεστὰ 64
φλυαρίας ἐστίν, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸν ἔλεγχον, εἴ τις μὴ πρὸς δόξας καὶ
τὴν διαδοθεῖσαν περὶ αὐτῶν ὡς δὴ πάνυ κατωρθωμένων φήμην ἐθελή-
σειεν ἀφορᾶν, ἀντιτάξω ⟨τὰ⟩ τῶν ἀνατεθεικότων τὸν ἴδιον βίον καὶ
ἑαυτοὺς ἐπιστήμῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων κατὰ τὰς
τοῦ προφήτου Μωυσέως ἱερωτάτας ὑφηγήσεις. οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον 65
ἀθροίζονται δι' ἑπτὰ ἑβδομάδων, οὐ μόνον τὴν ἁπλῆν ἑβδομάδα ἀλλὰ
καὶ τὴν δύναμιν τεθηπότες· ἁγνὴν γὰρ καὶ ἀειπάρθενον αὐτὴν ἴσασιν.
ἔστι δὲ προέορτος μεγίστης ἑορτῆς, ἣν πεντηκοντὰς ἔλαχεν, ἁγιώτατος
καὶ φυσικώτατος ἀριθμῶν, ἐκ τῆς τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου δυνάμεως,
ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ τῆς τῶν ὅλων γενέσεως, συσταθείς. ἐπειδὰν οὖν συνέλ- 66
θωσι λευχειμονοῦντες φαιδροὶ μετὰ τῆς ἀνωτάτω σεμνότητος, ὑποση-
μαίνοντός τινος τῶν ἐφημερευτῶν — οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τοὺς ἐν
ταῖς τοιαύταις ὑπηρεσίαις —, πρὸ τῆς κατακλίσεως στάντες ἑξῆς κατὰ
στοῖχον ἐν κόσμῳ καὶ τάς τε ὄψεις καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείναν-
τες, τὰς μὲν ἐπειδὴ τὰ θέας ἄξια καθορᾶν ἐπαιδεύθησαν, τὰς δὲ ὅτι
καθαραὶ λημμάτων εἰσὶν ὑπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως τῶν εἰς πορισμὸν
μιαινόμεναι, προσεύχονται τῷ θεῷ θυμήρη γενέσθαι καὶ κατὰ νοῦν
ἀπαντῆσαι τὴν εὐωχίαν. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς οἱ πρεσβύτεροι κατακλί- 67
νονται ταῖς εἰσκρίσεσιν ἀκολουθοῦντες· πρεσβυτέρους δὲ οὐ τοὺς πολυετεῖς

1 post δελεάζειν add. ἐνίων GA (ss. P), ἔνια F ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος] ἐκ πολλῶν χρόνων Arm μωσέως codd. 3 ἀνεξαγάπητοι F διατελοῦντες om. in lac. M διατελοῦντες] διαθλοῦντες Turn. 4 ἀλλ' om. M 4. 5. τοιαύτης ἐστὶ φλυαρίας μεστά A 5 ἐστίν om. M τις] τι A, τις om. Arm πρὸς δόξας] πρὸς δόξαν HP (v) 6 αὐτῶν] ἑαυτῶν C κατωρθωμένην A 7 ἀντιταξάτω A, ἀντιτάξας Arm τὰ add. Mang. 7. 8 καὶ ἑαυτοὺς om. Arm 8 τῆς φύσεως om. G 9 τοῦ om. A μωυσέος A, μωσέως ceteri 10 ἑβδομάδα CGHP Arm: ἑβδομάδος F, ζωὴν M, καὶ μίαν A 12 προέορτος CMG: προεόρτιος ceteri (v); cf. de spec. leg. II § 176 ἣν et ἔλαχεν om. Arm 13 ἀριθμός Arm (fortasse recte) ὀρθογώνου A τριγωνίου H[1]P 14 συσταθείς MFG Arm: καὶ σύστασις CA (καὶ συστάσεως Mang.), om. HP (Turn.) οὖν] γοῦν A, δὲ Arm 15 ἀνωτάτης A 16 τινος τῶν ἐφημερευτῶν] αὐτοῖς τοῦ ἐφημερευτοῦ Arm ἐφημερευτῶν] ἑρμηνευτῶν F γάρ] γὰρ αὐτοῖς Arm 18 τὰς ante χεῖρας om. HP (v) 19 ante ὅτι add. καθ' ἣν F 22 τὴν εὐωχίαν αὐτῶν Arm 23 εἰσκρίσεσιν ἀκολουθοῦντες] θείαις κρίσεσιν ἀκολούθως A δὲ Arm: γὰρ codd. (v)

καὶ πολιοὺς νομίζουσιν [ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νέους παῖδας], ἐὰν ὀψὲ τῆς
προαιρέσεως ἐρασθῶσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ πρώτης | ἡλικίας ἐνηβήσαντας p.482M.
καὶ ἐνακμάσαντας τῷ θεωρητικῷ μέρει φιλοσοφίας, ὃ δὴ κάλλιστον καὶ
68 θειότατόν ἐστι. συνεστιῶνται δὲ καὶ γυναῖκες, ὧν πλεῖσται γηραιαὶ
παρθένοι, τὴν ἁγνείαν οὐκ ἀνάγκῃ, καθάπερ ἔνιαι τῶν παρ' Ἕλλησιν
ἱερειῶν, διαφυλάξασαι μᾶλλον ἢ καθ' ἑκούσιον γνώμην, διὰ ζῆλον καὶ
πόθον σοφίας, ᾗ συμβιοῦν σπουδάσασαι τῶν περὶ σῶμα ἡδονῶν ἠλόγησαν,
οὐ θνητῶν ἐκγόνων ἀλλ' ἀθανάτων ὀρεχθεῖσαι, ἃ μόνη τίκτειν ἀφ' ἑαυ-
τῆς οἵα τέ ἐστιν ἡ θεοφιλὴς ψυχή, σπείραντος εἰς αὐτὴν ἀκτῖνας νοητὰς
69 τοῦ πατρός, αἷς δυνήσεται θεωρεῖν τὰ σοφίας δόγματα. (9.) διανενέ-
μηται δὲ ἡ κατάκλισις χωρὶς μὲν ἀνδράσιν ἐπὶ δεξιά, χωρὶς δὲ γυναιξὶν
ἐπ' εὐώνυμα. μή πού τις ὑπολαμβάνει στρωμνάς, εἰ καὶ οὐ πολυτελεῖς,
ἀλλ' οὖν μαλακωτέρας ἀνθρώποις εὐγενέσι καὶ ἀστείοις καὶ φιλοσοφίας
ἀσκηταῖς εὐτρεπίσθαι; στιβάδες γάρ εἰσιν εἰκαιοτέρας ὕλης, ἐφ' ὧν
εὐτελῆ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου, μικρὸν ὑπερέχοντα
κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδοιντο· τὴν μὲν γὰρ Λακωνικὴν σκληρα-
γωγίαν ὑπανιᾶσιν, ἀεὶ δὲ καὶ πανταχοῦ τὴν ἐλευθέριον εὐκολίαν ἐπι-
70 τηδεύουσιν, ἀνὰ κράτος τοῖς ἡδονῆς φίλτροις ἀπεχθόμενοι. διακονοῦνται

---

1 πολιοὺς Mang.: παλαιοὺς codd. verba ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νέους παίδους om. Arm, seclusi ἀλλ'] οὐδ' A 2 ἐνηβάσαντας AP, ἡβήσαντας F 2. 3 ἐνηβήσαντας καὶ om. Arm 3 ἀκμάσαντας H (Turn.) τῆς φιλοσοφίας AP² 4 ὧν αἱ πλεῖσται Eus γηρεαὶ G, γεραιαὶ A, γηραλέαι Eus (Mang.) 5 post παρθένοι add. τυγχάνουσιν Eus (Mang.), om. codd. Arm 6 φυλάξασαι Eus, διαφυλάττουσι Arm διὰ ζῆλον C Eus Arm (Conyb.): διὰ δὲ ζῆλον ceteri (v) 7 σπουδάσασαι] σπουδάζουσαι A (σπουδάζουσι Mang.) περὶ σῶμα] περὶ τὸ σῶμα M Eus (Mang. Conyb.), σωματικῶν Arm 8 ἐγγόνων A 8. 9 ἀφ' ἑαυτῆς om. Arm 11 ἡ ante κατάκλισις om. A 12 μή πού τις scripsi: ἤ πού τις C, ἢ πού τις A (Mang. Conyb.), εἴ πού τις ceteri (Turn.) οὐ] μὴ M (Conyb.) 13 καὶ ἀστείοις om. Arm 14 ἀσκηταῖς] ἐρασταῖς AP², ἀθληταῖς Arm εὐτρεπίσασθαι M στιβάδες γάρ εἰσιν codd.: γάρ om. v; στιβάδες πάρεισιν coni. et l. 12 εἴ πού τις legendum censet Wendl. ἐφ' ὧν Wendl.: ἀφ' ὧν codd. (v) 15 ὑπερανέχοντα F 16 ἵν' F ὑπερείδοιντο M μὲν om. A 17 ὑπανιᾶσιν v (Turn.): ὑπάνεισιν codd. τὴν ἐλευθερίαν εὐκόλως A 18 τοῖς τῆς ἡδονῆς AP³, τῆς ἡδονῆς Arm φίλτροις ἀπεχθανόμενοι M, φίλτρων ἀπεχόμενοι Arm

---

4—9 pergit Euseb. Hist. eccl. II 17, 17 ταύτας τοῦ Φίλωνος σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπάρχειν ἡγούμεθα λέξεις. (18) εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ἀντιλέγων τις ἔτι σκληρύνοιτο, καὶ οὗτος ἀπαλλαττέσθω τῆς δυσπιστίας, ἐναργεστέραις πειθαρχῶν ἀποδείξεσιν, ἃς οὐ παρά τισιν ἢ μόνῃ τῶν Χριστιανῶν εὑρεῖν ἔνεστιν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον θρησκείᾳ. (19) φησὶν γὰρ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ γυναῖκας συνεῖναι, ὧν αἱ πλεῖσται — ἡ θεοφιλὴς ψυχή. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: εἰσὶ δὲ καὶ γυναῖκες θεραπευτίδες, ὧν αἱ πλεῖσται — ἡ θεοφιλὴς ψυχή. 16 cf. Plut. Lyc. 16.

δὲ οὐχ ὑπ' ἀνδραπόδων, ἡγούμενοι συνόλως τὴν θεραπόντων κτῆσιν
εἶναι παρὰ φύσιν· ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρους ἅπαντας γεγέννηκεν, αἱ δέ
τινων ἀδικίαι καὶ πλεονεξίαι ζηλωσάντων τὴν ἀρχέκακον ἀνισότητα κατα-
ζεύξασαι τὸ ἐπὶ τοῖς ἀσθενεστέροις κράτος τοῖς δυνατωτέροις ἀνῆψαν.
ἐν δὴ τῷ ἱερῷ τούτῳ συμποσίῳ δοῦλος μὲν ὡς ἔφην οὐδείς, ἐλεύθεροι 71
δὲ ὑπηρετοῦσι, τὰς διακονικὰς χρείας ἐπιτελοῦντες οὐ πρὸς βίαν οὐδὲ
προστάξεις ἀναμένοντες, ἀλλ' ἐθελουσίῳ γνώμῃ φθάνοντες μετὰ σπουδῆς
καὶ προθυμίας τὰς ἐπικελεύσεις. οὐδὲ γὰρ οἱ τυχόντες ἐλεύθεροι 72
τάττονται πρὸς ταῖς ὑπουργίαις ταύταις, ἀλλ' οἱ νέοι τῶν ἐν τῷ συστή-
ματι μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀριστίνδην ἐπικριθέντες, ὃν χρὴ τρόπον
ἀστείους καὶ εὐγενεῖς πρὸς ἄκραν ἀρετὴν ἐπειγομένους· οἳ καθάπερ υἱοὶ
γνήσιοι φιλοτίμως ἄσμενοι πατράσι καὶ μητράσιν ὑπουργοῦσι, κοινοὺς
αὐτῶν γονεῖς νομίζοντες οἰκειοτέρους τῶν ἀφ' αἵματος, εἴ γε καλοκἀγαθίας
οὐδὲν οἰκειότερόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἄζωστοι δὲ καὶ καθειμένοι τοὺς
p. 483 M. χιτωνίσκους εἰσίασιν ὑπηρετήσοντες, | ἕνεκα τοῦ μηδὲν εἴδωλον ἐπιφέρε-
σθαι δουλοπρεποῦς σχήματος. εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον — οἶδ' ὅτι γελά- 73
σονταί τινες ἀκούσαντες, γελάσονται δὲ οἱ κλαυθμῶν καὶ θρήνων ἄξια
δρῶντες — οἶνος ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ εἰσκομίζεται, ἀλλὰ διαυγέσ-
τατον ὕδωρ, ψυχρὸν μὲν τοῖς πολλοῖς, θερμὸν δὲ τῶν πρεσβυτάτων τοῖς
ἁβροδιαίτοις· καὶ τράπεζα καθαρὰ τῶν ἐναίμων, ἐφ' ἧς ἄρτοι μὲν τροφή,
προσόψημα δὲ ἅλες, οἷς ἔστιν ὅτε καὶ ὕσσωπος ἥδυσμα παραρτύεται διὰ
τοὺς τρυφῶντας. νηφάλια γὰρ ὡς τοῖς ἱερεῦσι θύειν καὶ τούτοις βιοῦν 74
ὁ ὀρθὸς λόγος ὑφηγεῖται· οἶνος μὲν γὰρ ἀφροσύνης φάρμακον, ὄψα δὲ

---

1 συνόλως om. A τὴν τῶν θεραπόντων A, τὴν ἀνδραπόδων M 2 εἶναι om. A post παρὰ φύσιν add. ἢ δούλων A (post θεραπόντων add. Mang.) 3. 4 καταζεύξασαι] κατα ... (spat. 7—8 litt.) M 5 δὴ] δὲ Arm (Conyb., coni. Mang.) ἱερῷ τούτῳ συμποσίῳ om. in lac. M οὐδεὶς ὡς ἔφην transp. C (Conyb.), οὐδεὶς ἦν ὡς ἔφην Arm 6 δ' A τὰς διακονικὰς — οὐδὲ] τὰς δια (cet. om. in lac.) M 7 ἀλλ' ἐθελουσίῳ γνώμῃ φθάνοντες μετὰ om. in lac. M 9 τάττονται om. G 11 πρὸς] καὶ πρὸς τὴν Arm (καὶ πρὸς Conyb.) ἐπειγομένους Arm (corr. Turn.): ἐπιγινόμενοι A, ἐπιγινομένους ceteri οἳ om. Arm 12 πατράσι CMFA: πατράσιν ceteri ὑπουργοῦσι MFG: ὑπουργοῦσιν ceteri 13 αὐτῶν codd., αὐτῶν om. Arm post νομίζοντες add. καὶ Arm οἰκειοτάτους F 14 οἰκειότερον οὐδέν transp. A ἔστιν C καθιέμενοι C 14. 15 τοὺς χιτῶνας A 15 ὑπηρετοῦντες A 16 post σχήματος interpung. C Arm (Conyb.): post συμπόσιον ceteri (v) εἰς om. C οἶδ' CA: οἶδα ceteri (v) 18 δρῶντες] ζῶντες Arm ἐκείναις] ἐν ἐκείναις HP (v) 19 τῶν πολλοῖς (sic) F τῶν πρεσβυτάτων] τοῖς πρεσβυτάτοις, οὐ A(P[2]) 20 τῶν ἀναίμων G ἐφ' οἷς A ἄρτοι] ἄρτος A Arm (Mang. Conyb.) 21 δ' A ἐστὶ FG ὅτε om. FG ὕσσωπος om. A 22 τούτους F 23 ἀφροσύνη (i. e. ἀφροσύνῃ) A

75 πολυτελῆ τὸ θρεμμάτων ἀπληστότατον διερεθίζει, τὴν ἐπιθυμίαν. (10.) καὶ
τὰ μὲν πρῶτα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὸ κατακλιθῆναι μὲν τοὺς συμπότας
ἐν αἷς ἐδήλωσα τάξεσι, στῆναι δὲ τοὺς διακόνους ἐν κόσμῳ πρὸς ὑπηρε-
σίαν ἑτοίμους, ⟨ὁ πρόεδρος αὐτῶν, πολλῆς ἁπάντων ἡσυχίας γενομένης⟩
— πότε δὲ οὐκ ἔστιν; εἴποι τις ἄν· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον, ὡς μηδὲ
γρύξαι τινὰ τολμᾶν ἢ ἀναπνεῦσαι βιαιότερον —, ζητεῖ τι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς
γράμμασιν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου προταθὲν ἐπιλύεται, φροντίζων μὲν οὐδὲν
ἐπιδείξεως — οὐ γὰρ τῆς ἐπὶ δεινότητι λόγων εὐκλείας ὀρέγεται —,
θεάσασθαι δέ τινα ποθῶν ἀκριβέστερον καὶ θεασάμενος μὴ φθονῆσαι
τοῖς εἰ καὶ μὴ ὁμοίως ὀξυδορκοῦσι, τὸν γοῦν τοῦ μαθεῖν ἵμερον παρα-
76 πλήσιον ἔχουσι. καὶ ὁ μὲν σχολαιοτέρᾳ χρῆται τῇ διδασκαλίᾳ, διαμέλλων
καὶ βραδύνων ταῖς ἐπαναλήψεσιν, ἐγχαράττων ταῖς ψυχαῖς τὰ νοήματα —
τῇ γὰρ ἑρμηνείᾳ τοῦ εὐτρόχως καὶ ἀπνευστὶ συνείροντος ὁ τῶν ἀκρο-
ωμένων νοῦς συνομαρτεῖν ἀδυνατῶν ὑστερίζει καὶ ἀπολείπεται τῆς
77 καταλήψεως τῶν λεγομένων —· οἱ δὲ ἀνωρθιακότες ⟨τὰ ὦτα καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἀνατεταχότες⟩ εἰς αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχέσεως
ἐπιμένοντες ἀκροῶνται, τὸ μὲν συνιέναι καὶ κατειληφέναι νεύματι καὶ
βλέμματι διασημαίνοντες, τὸν δὲ ἔπαινον τοῦ λέγοντος ἱλαρότητι καὶ τῇ
σχέδην περιαγωγῇ τοῦ προσώπου, τὴν δὲ διαπόρησιν ἠρεμαιοτέρᾳ κινήσει
τῆς κεφαλῆς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς χειρός· οὐχ ἧττον δὲ τῶν

---

1 τὸ θρέμμα τῶν ἀπληστοτάτων MAH^{1}P^1 2 alterum μὲν om. M 3 διακόνους ut vid. Arm: διακονουμένους codd. (v); nescio an Philo scripserit τοὺς διακονοῦντας 4 ὁ πρόεδρος αὐτῶν, πολλῆς ἁπάντων ἡσυχίας γενομένης: sic secundum Arm codicum lacunam explevi; ὁ πρόεδρος αὐτῶν, ὅτε κοινὴ ἡσυχία γέγονεν Conyb. (sed cf. eius commentar. p. 247) 5 πότε GAP^2 Arm (Conyb.): πότος ceteri (v) δ' GAH^2 (v) 6 ζητεῖ scripsi (sic etiam Conyb. p. 248 et Wendl.): ζητεῖται codd., ζητεῖ τις v; ζήτημά τι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασι προταθέντων ἐπιλύεται videtur legisse Arm τοῖς om. F 7 προταθὲν codd.: προταθέν τι Turn. Conyb. ἐπιλύεται] ἐπιλύεταί τις A, ἐπιλύεται ἕτερος G μὲν] μὲν οὖν F 8 ἐπιδείξεως] ἐπιλύσεως HP (Turn.) οὐ] οὐδὲ A δεινότητος F^1, δεινοτάτων A 9 θεασάμενος om. A 10 τοῖς] τοῖς ἄλλοις G (Mang.) μὴ om. A ὀξυδερκοῦσι GHP (v) 10. 11 παραπλησίως A 11 ἔχουσιν C διαμέλλων codd. (Conyb.): διαμένων v (Turn.) 12 ταῖς ἐπιλήψεσιν P 13 εὐτρόχως] εὐστόχως HP (Turn.), εὐστρόφως A, τρόχως (εὐ om. in lac.) G 15. 16 τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατεταχότες addidi secundum Arm (*'qui vero erigunt aures et oculos infigunt'*): om. codd.; τὰ ὦτα deesse videri monuit iam Mang. 17. 18 νεύμασι καὶ βλέμμασι F (fortasse recte, cf. § 31. de conf. ling. § 11) 18 σημαίνοντες A δ' FA ἱλαρώ$^{\tau\tau}$ (i. e. ἱλαρώτατον?) A 18. 19 τὴν σχέδην A, τῇ σχεδὸν F, σχέδην om. in lac. G 19 ἀπόρησιν P

κατακεκλιμένων οἱ παρεστῶτες νέοι προσέχουσιν. αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν 78
ἱερῶν γραμμάτων γίνονται δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις· ἅπασα γὰρ ἡ
νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ἐοικέναι ζῴῳ καὶ σῶμα μὲν ἔχειν
τὰς ῥητὰς διατάξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον
νοῦν, ἐν ᾧ ἤρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ οἰκεῖα θεωρεῖν,
p. 484 M. ὥσπερ διὰ κατόπτρου τῶν ὀνομάτων ἐξαίσια κάλλη νοημάτων | ἐμφαινόμενα
κατιδοῦσα καὶ τὰ μὲν σύμβολα διαπτύξασα καὶ διακαλύψασα, γυμνὰ δὲ
εἰς φῶς προαγαγοῦσα τὰ ἐνθύμια τοῖς δυναμένοις ἐκ μικρᾶς ὑπομνήσεως
τὰ ἀφανῆ διὰ τῶν φανερῶν θεωρεῖν. ἐπειδὰν οὖν ἱκανῶς ὁ πρόεδρος 79
διειλέχθαι δοκῇ καὶ κατὰ προαίρεσιν ἀπηντηκέναι τῷ μὲν ἡ διάλεξις
εὐσκόπως ταῖς ἐπιβολαῖς, τοῖς δὲ ἡ ἀκρόασις, κρότος ἐξ ἁπάντων ὡς ἂν

1 παρέχουσιν C προσέχουσιν. αἱ δὲ ἐξηγήσεις] προσέχουσι τῇ ἐξηγήσει M ἡ δὲ ἐξήγησις ... γίνεται Arm (Conyb.) δ' A Eus 2 γίνονται αὐτοῖς Eus, οὐ γίνονται M ἀλληγορίαις] ἀλλήλοις M ἅπασα om. in lac. M 3 τούτοις — σῶμα om. in lac. M 4 ταῖς λέξεσιν om. M 5 verba ἐν ᾧ ἤρξατο — θεωρεῖν om. Arm ἐν ᾧ ἤρξατο] ὃν ἐνήρξατο FG, ὃν ἤρξατο Eus λογικὴ om. FG, ἡ λογικὴ ψυχὴ om. Eus τὰ οἰκεῖα] ἡ οἰκεία FG, ἡ οἰκεία αὕτη vel ἡ οἰκία αὕτη vel ἡ θρησκεία αὕτη Eusebii codd. et Exc. Euseb. (τῇ οἰκείᾳ αὐγῇ Coislin. 86) 6 ὥσπερ] ὡς Eus τῶν νοημάτων M ἐμφαινόμενα Eus: ἐμφερόμενα codd. (v) 7 δ' A 8 παραγαγοῦσα C (Turn.) 10 δοκεῖ corr. ex δοκῇ H 11 εὐσκόπως CMG Arm (Conyb.): εὐστόχως ceteri (v) ἐπηβολαῖς A κρότος — ὕμνον (68, 2) om. A κρότος] σκότος C

1—7 pergit Euseb. l. l. (20) εἶθ' ὑποκαταβὰς ἐμφαντικώτερον ἐκτίθεται ταῦτα· „αἱ δὲ ἐξηγήσεις — ἐμφαινόμενα κατιδοῦσα". Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: αἱ δὲ ἐξηγήσεις — ἐμφαινόμενα κατιδοῦσα. tum adiungunt haec: μέμνηται τούτων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. τινὲς δέ φασι ταῦτα τὸν Φίλωνα περὶ τῶν κοινῶν Ἰουδαίων εἰπεῖν· ἄλλοι περὶ Ἐσσηνῶν Ἐβιωνέων· ἄλλοι περὶ Ναζωραίων Ἰουδαίων· ἄλλοι περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστῶν καὶ πεπιστευκότων εἰς Χριστὸν καὶ φυλαττόντων τὸν νόμον Μωυσέως τυπικῶς· ἄλλοι περὶ τελείων Χριστιανῶν. οἵας δὲ εἴησαν αἱρέσεως, μοναχικὸν ζῶντες βίον θεραπευταὶ εἰκότως ὠνομάζοντο. οὐ μόνον δὲ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ μαθητὴς τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ὁ γενόμενος Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας τοὺς μοναχοὺς ἔφη τὸ παλαιὸν καὶ θεραπευτὰς ὀνομάζεσθαι. 2 sqq. *Origenes in Levit. homil. 5, 1 (vol. IX p. 239 Lomm.)* sicut ergo cognationem sui ad invicem gerunt visibilia et invisibilia, ... ita etiam Sanctam Scripturam credendum est ex visibilibus et invisibilibus constare: veluti ex corpore quodam, litera scilicet, quae videtur, et anima, sensu, qui intra ipsam deprehenditur, et spiritu ... *cf. eiusdem fragm. (ibid. p. 171)* ἐπεὶ οὖν συνέστηκεν ἡ γραφὴ καὶ αὐτὴ οἱονεὶ ἐκ σώματος μὲν τοῦ βλεπομένου, ψυχῆς δὲ τῆς ἐν αὐτῷ νοουμένης καὶ καταλαμβανομένης, καὶ πνεύματος τοῦ κατὰ τὰ ὑποδείγματα ...

80 συνηδομένων εἰς τὸ ἔτι ἐψόμενον γίνεται. καὶ ἔπειτα ὁ μὲν ἀναστὰς
ὕμνον ᾄδει πεποιημένον εἰς τὸν θεόν, ἢ καινὸν αὐτὸς πεποιηκὼς ἢ
ἀρχαῖόν τινα τῶν πάλαι ποιητῶν — μέτρα γὰρ καὶ μέλη καταλελοίπασι
πολλὰ ἐπῶν τριμέτρων, προσοδίων ὕμνων, παρασπονδείων, παραβωμίων,
στασίμων χορικῶν στροφαῖς πολυστρόφοις εὖ διαμεμετρημένων —, μεθ'
ὃν καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐν κόσμῳ προσήκοντι, πάντων κατὰ πολλὴν
ἡσυχίαν ἀκροωμένων, πλὴν ὁπότε τὰ ἀκροτελεύτια καὶ ἐφύμνια ᾄδειν
81 δέοι· τότε γὰρ ἐξηχοῦσι πάντες τε καὶ πᾶσαι. ὅταν δὲ ἕκαστος
διαπεράνηται τὸν ὕμνον, οἱ νέοι τὴν πρὸ μικροῦ λεχθεῖσαν τράπεζαν
εἰσκομίζουσιν, ἐφ' ἧς τὸ παναγέστατον σιτίον, ἄρτος ἐζυμωμένος μετὰ
προσοψήματος ἁλῶν, οἷς ὕσσωπος ἀναμέμικται, δι' αἰδῶ τῆς ἀνακειμένης
ἐν τῷ ἁγίῳ προνάῳ ἱερᾶς τραπέζης· ἐπὶ γὰρ ταύτης εἰσὶν ἄρτοι καὶ
82 ἅλες ἄνευ ἡδυσμάτων, ἄζυμοι μὲν οἱ ἄρτοι, ἀμιγεῖς δὲ οἱ ἅλες. προσ-
ῆκον γὰρ ἦν τὰ μὲν ἁπλούστατα καὶ εἰλικρινέστατα τῇ κρατίστῃ τῶν
ἱερέων ἀπονεμηθῆναι μερίδι λειτουργίας ἆθλον, τοὺς δὲ ἄλλους τὰ μὲν
ὅμοια ζηλοῦν, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν αὐτῶν, ἵνα ἔχωσι προνομίαν οἱ κρείττονες.
83 (11.) Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὴν ἱερὰν ἄγουσι παννυχίδα. ἄγεται δὲ

---

1 ἔτι ἐψόμενον scripsi: ἐψόμενον F, ἐποψόμενον ceteri (v), τρίτον μόνον Arm (Conyb.): ἐνδόσιμον coni. Mang. ὁ μὲν codd.: μὲν om. v 2 ᾄδει πεποιημένον εἰς] ὑμνῳδίᾳ γεραίρει A αἶνον ἢ καινὸν A καινὸν] καὶ νῦν F 4 πολλὰ] ποιηταὶ in ras. H[2] προσοδιῶν (sic) C[1]: προσῳδιῶν ceteri ὕμνον M 5 στασίμων] στασίων H χωρικῶν C[1]F πολυτρόφοις C, καὶ πολυστρόφοις Arm 5. 6 μεθ' ὃν C[1]GA: μεθ' ὧν ceteri 6 post τάξεις add. καὶ καθ' ἡλικίαν Arm ἐν om. A 7 πλὴν] πρὶν A 8 τε om. F ὅταν] ὅτε A δὲ om. A 9 διαπεράνητε M, διαπεράνῦται A, διαπεραίνηται FP 11 ὕσωπος HP, ὕσσωπον A δι' αἰδῶ τῆς CFGH[2]: δι' ἐδωδῆς MA, καὶ δι' ἐδωδῆς H[1]P 12. 13 καὶ ἅλες — οἱ ἄρτοι om. FG 13 μὲν om. C δ' A, δὴ F[2] οἱ ἅλες A Arm: καὶ ἅλες F[2], καὶ οἱ ἅλες ceteri (v) 14 γὰρ] μὲν γὰρ MA 14. 15 τῶν ἱερέων Arm (coni. Mang.): τῶν ἱερῶν codd. 15 δ' A 16 τῶν αὐτῶν Arm (Conyb.): τῶν ἄρτων codd. (v); τῶν ἀζύμων coni. Mang. ἵν' A 17 ἄγουσι] εἰσάγουσι A ἄγεται δὲ] ᾄδεται δ' A 17. 69, 1 ἄγεται δὲ ἡ παννυχὶς om. Arm

---

17 sqq. pergit Euseb. l. l. (21) τί δεῖ τούτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ ταὐτὸν συνόδους καὶ τὰς ἰδίᾳ μὲν ἀνδρῶν ἰδίᾳ δὲ γυναικῶν ἐν ταὐτῷ διατριβὰς καὶ τὰς ἐξ ἔθους ἔτι καὶ νῦν πρὸς ἡμῶν ἐπιτελουμένας ἀσκήσεις, ἃς διαφερόντως κατὰ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἑορτὴν ἐν ἀσιτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν προσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐκτελεῖν εἰώθαμεν· (22) ἅπερ ἐπ' ἀκριβέστερον αὐτὸν ὃν καὶ εἰς δεῦρο τετήρηται παρὰ μόνοις ἡμῖν τρόπον ἐπισημηνάμενος ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ παρέδωκεν γραφῇ, τὰς τῆς μεγάλης ἑορτῆς παννυχίδας καὶ τὰς ἐν ταύταις ἀσκήσεις τούς τε λέγεσθαι εἰωθότας πρὸς ἡμῶν ὕμνους ἱστορῶν, καὶ ὡς ἑνὸς μετὰ ῥυθμοῦ κοσμίως ἐπιψάλλοντος οἱ λοιποὶ καθ' ἡσυχίαν ἀκροώμενοι τῶν ὕμνων τὰ ἀκροτελεύτια συνεξηχοῦσιν (§ 80),

ἡ παννυχὶς τὸν τρόπον τοῦτον· ἀνίστανται πάντες ἀθρόοι, καὶ κατὰ μέσον
τὸ συμπόσιον δύο γίνονται τὸ πρῶτον χοροί, ὁ μὲν ἀνδρῶν, ὁ δὲ γυ-
p. 485 M. ναικῶν· ἡγεμὼν δὲ καὶ ἔξαρχος | αἱρεῖται καθ' ἑκάτερον ἐντιμότατός
τε καὶ ἐμμελέστατος. εἶτα ᾄδουσι πεποιημένους ὕμνους εἰς τὸν θεὸν 84
πολλοῖς μέτροις καὶ μέλεσι, τῇ μὲν συνηχοῦντες, τῇ δὲ καὶ ἀντιφώνοις
ἁρμονίαις ἐπιχειρονομοῦντες καὶ ἐπορχούμενοι, καὶ ἐπιθειάζοντες τοτὲ
μὲν τὰ προσόδια, τοτὲ δὲ τὰ στάσιμα, στροφάς τε τὰς ἐν χορείᾳ καὶ
ἀντιστροφὰς ποιούμενοι. εἶτα ὅταν ἑκάτερος τῶν χορῶν ἰδίᾳ καὶ καθ' 85
ἑαυτὸν ἑστιαθῇ, καθάπερ ἐν ταῖς βακχείαις ἀκράτου σπάσαντες τοῦ
θεοφιλοῦς, ἀναμίγνυνται καὶ γίνονται χορὸς εἷς ἐξ ἀμφοῖν, μίμημα τοῦ
πάλαι συστάντος κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἕνεκα τῶν θαυματουργηθέντων
ἐκεῖ. τὸ γὰρ πέλαγος προστάξει θεοῦ τοῖς μὲν σωτηρίας αἴτιον τοῖς 86
δὲ πανωλεθρίας γίνεται· ῥαγέντος μὲν γὰρ καὶ βιαίοις ἀνακοπαῖς
ὑποσυρέντος καὶ ἑκατέρωθεν ἐξ ἐναντίας οἷα τειχῶν παγέντων, τὸ μεθόριον
διάστημα εἰς λεωφόρον ὁδὸν καὶ ξηρὰν πᾶσαν ἀνατμηθὲν εὐρύνετο, δι'
ἧς ὁ λεὼς ἐπέζευσεν ἄχρι τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου πρὸς τὰ μετέωρα

1 ἀθρόον F   μέσον] μέλη A   2 τὸ πρῶτον om. Arm   3 καθ' ἑκάτερον M Arm: καθ' ἕτερον ceteri (Turn.)   4 τε om. C   εἶτ' A   τοὺς ὕμνους A   εἰς τὸν θεὸν ὕμνους transp. HP (v)   5 καὶ ante ἀντιφώνοις om. M Arm (Conyb.)   συμφώνοις Arm   6 ἁρμονίαις om. M   7 προσόδια C[1]: προσῴδια ceteri   τὰ ante στάσιμα om. C   χορείᾳ Arm (Conyb.): χρεία codd. (χρείᾳ v)   8 ἀντιστροφὰς C Arm (Conyb.): ἀντιστρόφους ceteri (v)   εἶθ' A   ἑκάτεροι A   χορῶν Arm (Conyb.): ἀνδρῶν codd. (v)   post ἰδίᾳ καὶ add. τῶν γυναικῶν ἰδία G (Mang.), om. ceteri Arm   8. 9 καθαυτὸν corr. ex καταυτὸν C   9 ἑστιαθῶσι A, ἑστιαθῇ ante ἰδίᾳ (8) transp. M   βακχείαις v (Turn.): βακχικαῖς codd. (Conyb.)   σπάσαντες] σπουδάσαντες A   τοῦ om. M   10 εἰς om. Turn.   13 πανολεθρίας C   γίνεται] ἐγίνετο coni. Mang. (sed cf. 70, 3 διαφθείρονται)   γὰρ om. A   14 οἷα τεῖχος M
ων
παγέντος M   15 πᾶσαν] πᾶσιν Arm (Conyb.)   εὐρύνετο om. in lac. M   15. 16 δι' ἧς] δι' οὗ M   16 λεὼς] λαὸς M   ἐπέζευσεν codd. Arm (Conyb.): ἐπέζευξεν v   ἀντιπέραν CM (Conyb.): ἀντιπέρας ceteri (v)

ὅπως τε κατὰ τὰς δεδηλωμένας ἡμέρας ἐπὶ στιβάδων χαμευνοῦντες οἴνου μὲν τὸ παράπαν, ὡς αὐτοῖς ῥήμασιν ἀνέγραψεν, οὐδ' ἀπογεύονται, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐναίμων τινός, ὕδωρ δὲ μόνον αὐτοῖς ἐστι ποτόν, καὶ προσόψημα μετ' ἄρτου ἅλες καὶ ὕσσωπον (§ 69. 73). (23) πρὸς τούτοις γράφει τὸν τῆς προστασίας τρόπον τῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς λειτουργίας ἐγκεχειρισμένων διακονίας τε καὶ τὰς ἐπὶ πᾶσιν ἀνωτάτω τῆς ἐπισκοπῆς προεδρίας. (24) τούτων δ' ὅτῳ πόθος ἔνεστι τῆς ἀκριβοῦς ἐπιστάσεως, μάθοι ἂν ἐκ τῆς δηλωθείσης τοῦ ἀνδρὸς ἱστορίας. ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας τά τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθη παραδεδομένα καταλαβὼν ὁ Φίλων ταῦτ' ἔγραφεν, παντί τῳ δῆλον.

παραπεμφθείς· ἐπιδραμόντος δὲ ταῖς παλιρροίαις καὶ τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ
δὲ ἔνθεν εἰς τὸ χερσωθὲν ἔδαφος ἀναχυθέντος, οἱ ἐπακολουθήσαντες τῶν
87 πολεμίων κατακλυσθέντες διαφθείρονται. τοῦτο δὲ ἰδόντες καὶ παθόντες,
ὃ λόγου καὶ ἐννοίας καὶ ἐλπίδος μεῖζον ἔργον ἦν, ἐνθουσιῶντές τε ἄνδρες
ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, εἷς γενόμενοι χορός, τοὺς εὐχαριστηρίους ὕμνους εἰς
τὸν σωτῆρα θεὸν ᾖδον, ἐξάρχοντος τοῖς μὲν ἀνδράσι Μωυσέως τοῦ
88 προφήτου, ταῖς δὲ γυναιξὶ Μαριὰμ τῆς προφήτιδος. τούτῳ μάλιστα
ἀπεικονισθεὶς ὁ τῶν θεραπευτῶν καὶ θεραπευτρίδων, μέλεσιν ἀντήχοις
καὶ ἀντιφώνοις πρὸς βαρὺν ἦχον τῶν ἀνδρῶν ὁ γυναικῶν ὀξὺς ἀνακιρνάμενος,
ἐναρμόνιον συμφωνίαν ἀποτελεῖ καὶ μουσικὴν ὄντως· πάγκαλα
μὲν τὰ νοήματα, πάγκαλοι δὲ αἱ λέξεις, σεμνοὶ δὲ οἱ χορευταί· τὸ δὲ
τέλος καὶ τῶν νοημάτων καὶ τῶν λέξεων καὶ τῶν χορευτῶν εὐσέβεια.
89 μεθυσθέντες οὖν ἄχρι πρωίας τὴν καλὴν ταύτην μέθην, οὐ καρηβαροῦντες
ἢ καταμύοντες, ἀλλὰ διεγηγερμένοι μᾶλλον ἢ ὅτε παρεγένοντο εἰς
τὸ συμπόσιον, τάς τε ὄψεις καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἕω στάντες,
ἐπὰν θεάσωνται τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες εἰς
οὐρανὸν εὐημερίαν καὶ | ἀλήθειαν ἐπεύχονται καὶ ὀξυωπίαν λογισμοῦ· p.486M.
καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς εἰς τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σεμνεῖα ἀναχωροῦσι, πάλιν
90 τὴν συνήθη φιλοσοφίαν ἐμπορευσόμενοι καὶ γεωργήσοντες. θεραπευτῶν
μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα θεωρίαν ἀσπασαμένων φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
καὶ ψυχῇ μόνῃ βιωσάντων, οὐρανοῦ μὲν καὶ κόσμου πολιτῶν, τῷ δὲ
πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων γνησίως συσταθέντων ὑπ' ἀρετῆς, ἥτις ⟨θεοῦ⟩

1 ἐπιδραμόντος MGH[2]: ἐπιδραμόντες FAH[1]P, ἐπιδραμούσαις C (Conyb.) 1. 2 τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ] τῆς μὲν ἔνθεν τῆς δὲ C (Conyb.) ἔνθα ... ἔνθα A 2 δ' A ἀναχυθέντα A, ἀναχυθείσης C (Conyb.) 3 τοῦτο δὲ F: τοῦτο καὶ ceteri (v), δὲ om. Arm 4 λόγου C Arm (Conyb.): καὶ λόγου ceteri (v) ἔργον ἦν om. M, ἦν om. Arm τε om. HP (v) 5 γινόμενοι M, γενόμενος HP τοὺς om. M εὐχαριστηρίους] τῆς εὐχαριστίας A; χαριστηρίους voluit Mang. 6 σωτῆρα om. HP θεὸν om. MG ᾖδον corr. ex εἶδον C μὲν τοῖς transp. A μωσέως codd. 6. 7 τοῦ προφήτου om. C 7 τούτῳ] τούτοις Arm 8 καὶ θεραπευτρίδων] καὶ ὁ τῶν θεραπαινίδων M 9 βαρὺν] τραχὺν C (Turn.) 10 ἀπετέλει Arm 11 μὲν] μὲν ἦν Arm 12 καὶ post τέλος om. M Arm (Conyb.) χορευτῶν] θεραπευτῶν M ἡ εὐσέβεια A (Mang.) 14 διαγηγερμένοι C 15 καὶ] ἢ A στάντες suspectum videtur; καθιστάντες conicio 16 ἀνίσχοντα om. Arm 16. 17 ἐπανατείναντες εἰς τὸν οὐρανὸν A 17 τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν Arm 18 τὰ] τὸ M ἑαυτῶν Arm (Conyb.): ἑαυτοῦ codd. (v) σεμνεῖον M. συγγενεῖα F ἀναχωροῦσιν C 21 βιωσάντων] θεωρησάντων Arm 22 καὶ ποιητῇ om. M θεοῦ addidi

φιλίαν αὐτοῖς προυξένησεν οἰκειότατον γέρας καλοκἀγαθίας προσθεῖσα, πάσης ἄμεινον εὐτυχίας, ἐπ' αὐτὴν ἀκρότητα φθάνον εὐδαιμονίας.

1 προυξένησεν] προεξένησεν A, προυξενήσασα F οἰκειότατον: desinit C καλοκἀγαθίας FG Arm: καλοκἀγαθίαν MAHP προσθεῖσα G: προθεῖσα MAHP Arm (Conyb.), προσθεὶς F, γρ. προσθεὶς mg H mg P 2 πάσης G: ἁπάσης ceteri ἄμεινον v (Turn.): ἀμείνονα codd. φθάνουσαν M εὐδαιμονίας] ἡγεμονίας A

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΚΟΣΜΟΥ

1 (1.) Ἐπὶ μὲν παντὸς ἀδήλου καὶ σπουδαίου πράγματος θεὸν καλεῖν II p.487 M. ἄξιον, διότι ἀγαθός ἐστι γεννητὴς καὶ οὐδὲν ἄδηλον παρ' αὐτῷ τὴν τῶν ὅλων ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην εἰληχότι, πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου λόγον ἀναγκαιότατον· οὔτε γὰρ ἐν αἰσθητοῖς παντελέστερόν τι τοῦ κόσμου οὔτε ἐν νοητοῖς θεοῦ τελεώτερον, αἰεὶ δ' αἰσθήσεως ἡγεμὼν νοῦς καὶ νοητὸν αἰσθητοῦ, τὰ δὲ τῶν ὑπηκόων παρ' ἡγεμόνος τε καὶ
2 ἐπιστάτου νόμος φιλοπευστεῖν, οἷς ἐμπέφυκε πόθος ἀληθείας πλείων. εἰ μὲν οὖν ἐνασκηθέντες τοῖς φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς δόγμασιν ἀπερρυψάμεθα τὰς ἐκ παθῶν καὶ νοσημάτων κηλῖδας, οὐκ ἂν ἴσως ἀπηξίωσεν ὁ θεὸς ἄκρως κεκαθαρμέναις καὶ φαιδρυναμέναις αὐγοειδῶς ψυχαῖς ἐπιστήμην τῶν οὐρανίων ἢ δι' ὀνειράτων ἢ διὰ χρησμῶν ἢ διὰ σημείων ἢ τεράτων ὑφηγεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀφροσύνης καὶ ἀδικίας καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν ἀναμαξάμενοι [στοχασμοὺς καὶ] τύπους

Tit. Φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀφθαρσίας κόσμου UH, τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀφθαρσίας κόσμου P, φίλωνος περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως M

1. 2 θεὸν καλεῖν ἄξιον HP: ἐγκαλεῖν ἄξιον MU (ἐγκαλεῖν ἄξιον θεόν Bernays) 2 γεννητὴς] γενετὴς mg H²P² (γενέτης v) 5 αἰεὶ MHP: εἰ U 7 νόμος Bernays: πόνος codd.; ⟨οὐ⟩ πόνος vel ⟨οὐ⟩ φθόνος coni. Mang. πλείων v (Turn.): πλέον codd. (cf. de vita cont. § 35) 8 οὖν om. P¹ τοῖς M: τῆς UHP πάσης MU: πᾶσιν HP (Turn.) 9 ἀπερρυψάμεθα P (coni. Mang.): ἀπερυψάμεθα U, ἀπερρῖψάμεθα H (v), ἀπεριψάμεθα M 10 ἴσως om. HP (Turn.) φαιδρυναμέναις MUH²: φαιδρυνομέναις H¹P 10. 11 αὐγοειδῶς Mang.: αὐτοειδῶς codd. 11 ψυχαῖς M: εὐχαῖς UHP (Turn.) χρησμῶν scripsi: χρήσεων codd. 12 δὲ MU: δὲ καὶ HP (v) 13 στοχασμοὺς καὶ seclusi; μολυσμοὺς (pro στοχασμοὺς) Bernays, τὰ ἐγκαύματα vel τὰς εἰκόνας (pro τοὺς στοχασμοὺς) coni. Mang.

1 cf. Plat. Tim. 27c ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ παντὸς ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν ἀεί που καλοῦσιν, ἡμᾶς δὲ τοὺς περὶ παντὸς λόγους ποιεῖσθαί πῃ μέλλοντας ᾗ γέγονεν ἢ καὶ ἀγεννές ἐστιν ... ἀνάγκη θεούς τε καὶ θεὰς ἐπικαλουμένους εὔχεσθαι πάντα κατὰ νοῦν ἐκείνοις μὲν μάλιστα ἑπομένως δὲ ἡμῖν εἰπεῖν.

p. 488 M. δυσεκπλύτους | ἔχομεν, ἀγαπᾶν χρή, κἂν εἰκόσι ⟨στοχασμοῖς⟩ δι' αὑτῶν μίμημά τι τῆς ἀληθείας ἀνευρίσκωμεν.

Ἄξιον οὖν τοὺς ζητοῦντας εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος, ἐπειδὴ καὶ „φθορὰ“ 3
καὶ „κόσμος“ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ἑκάτερον, πρῶτον ἐρευνῆσαι περὶ τῶν ὀνομάτων, ἵνα καθ' ὃ σημαινόμενον νυνὶ [καὶ] τέτακται διαγνῶμεν· ἀλλ' οὐχ ὅσα δηλοῦται ⟨πάντα⟩ καταριθμητέον, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν χρήσιμα. (2.) λέγεται τοίνυν ὁ κόσμος 4
καθ' ἓν μὲν [πρῶτον] σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων κατὰ περιοχὴν ⟨καὶ⟩ γῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζῴων καὶ φυτῶν, καθ' ἕτερον δὲ μόνος οὐρανός, εἰς ὃν ἀπιδὼν Ἀναξαγόρας πρὸς τὸν πυθόμενον, ἧς ἕνεκα αἰτίας ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων ὕπαιθρος, ἀπεκρίνατο 'τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι', τὰς χορείας καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος, κατὰ δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωικοῖς, διῆκον ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως, οὐσία τις ἢ διακεκοσμημένη ἢ ἀδιακόσμητος, οὗ τῆς κινήσεώς φασιν εἶναι τὸν

1 κἂν MHP: ἂν U (κάν Bernays Cumont) στοχασμοῖς addidi; κἂν εἰκόνισμα καὶ μίμημά τι coni. Mang. δι' αὑτῶν Bernays: δι' αὐτῶν codd. 2 μίμημά τι MHP: μιμήματα U ἀνευρίσκωμεν HP, εὑρίσκωμεν U: ἀνευρίσκειν ἡμᾶς M (Bernays Cumont) 3. 4 ἐπειδὴ — κόσμος om. HP (Turn.) 4 πολλαχῶς MU(P?): πολλαχοῦ H (v) 5 περὶ τῶν ὀνομάτων M: περὶ om. UHP (v) τῶν νοημάτων Turn. σημαινόμενον Bernays (cf. 74, 2): σημαίνεται codd. τέτακται scripsi: καὶ τέτακται codd. (v): κατατέτακται Bernays 6 ἀλλ' οὐχ MU: καὶ οὐχ HP (v) δηλοῦται Wendl. et ego: δηλοῦνται codd. πάντα addidi 8 πρῶτον seclusi 9 καὶ ante γῆς add. Mang. (cf. 74, 2) 10 πυθόμενον M: πυνθανόμενον UHP (v) 11 ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων Bernays (coll. Thuc. I 134, 2): τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτερεύειν codd. τοῦ] τοῦτον U 13 διῆκον Jessen: διήκων codd. (διήκουσα v) 14 οὗ codd.: ἧς v

1 cf. Plat. Tim. 29 c ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας (λόγους), ἀγαπᾶν χρή. 7 sqq. cf. Chrysipp. frg. 527 (Arnim) κόσμον δ' εἶναί φησιν ὁ Χρύσιππος σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. [Arist.] de mundo 2 κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων. Ocell. Lucan. I 7 τὸ δέ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον· ... σύστημα γάρ ἐστι τῶν ὅλων φύσεων αὐτοτελὲς καὶ τέλειον. Diog. La. VII 137 λέγουσι δὲ (Stoici) κόσμον τριχῶς, αὐτόν τε τὸν θεὸν τὸν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας ἰδίως ποιόν ... (138) καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀστέρων κόσμον εἶναι λέγουσι, καὶ τρίτον τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν. καὶ ἔστι κόσμος ὁ ἰδίως ποιὸς τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ἤ, ὥς φησι Ποσειδώνιος ἐν τῇ Μετεωρολογικῇ Στοιχειώσει, σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. Doxogr. p. 464, 18 (Arius Didymus) λέγεσθαι δὲ κόσμον ⟨καὶ⟩ σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀέρος καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φύσεων. 9 sq. Doxogr. p. 337, 13 (Φιλόλαος) τὸ δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ ὀλύμπου φοράν, ἐν ᾧ τοὺς πέντε πλανήτας μεθ' ἡλίου καὶ σελήνης τετάχθαι, κόσμον (καλεῖ). de Anaxagora cf. Arist. Eth. Eud. I 5 p. 1216a 11. Iamblich. Protr. 9 p. 51, 11 (Pistelli). 14 sq. cf. Doxogr. p. 461. Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. III 136. Diog. La. VII 141.

χρόνου διάστημα. νῦν δ' ἐστὶν ἡ σκέψις περὶ κόσμου τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, ὃς ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ζῴων

5 συνέστηκε. λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ ἥ τε πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολὴ [λέγεται δὲ] καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὄντος ἀναίρεσις παντελής, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν· ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται·

„ἔκ τε γὰρ οὐδάμ' ἐόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι [τι]
καί τ' ἐὸν ἐξαπολέσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπυστον."

καὶ ὁ τραγικός·

„θνῄσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν."

6 οὐδέν γε οὕτως ἐστὶν εὔηθες ὡς τὸ ἀπορεῖν, εἰ ὁ κόσμος εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται, ἀλλ' εἰ δέχεται τὴν ἐκ τῆς διακοσμήσεως μεταβολήν, τὰς ποικίλας μορφὰς στοιχείων τε καὶ συγκριμάτων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀναλυθεὶς ἢ ὥσπερ ἐν τοῖς θλάσμασι καὶ τοῖς κατάγμασι δεξάμενος παντελῆ σύγχυσιν.

---

1 δέ ἐστιν M ἡ] ὁ U περὶ κόσμου MU: περὶ τοῦ κόσμου HP (v)
2 ζῴων Bernays: ἐξ ὧν codd.; εἰς ὧν coni. Mang. 3 συνέστηκεν M
4 λέγεται δὲ seclusit Diels ἐκ τοῦ ὄντος MU: ἐκ om. HP (v) 6 φθείρεταί ⟨τι⟩ Cumont, ⟨οὐδὲν⟩ φθείρεται ipse conieceram; sed nihil mutandum
7 ἔκ τε Diels: ἐκ τοῦ codd. οὐδάμ' ἐόντος Diels: οὐδαμῇ ὄντος codd. ἐστι om. M γενέσθαι τι codd., τι seclusit Diels 8 καί τ' ἐὸν Diels: τό τε ὂν codd. ἐξαπολέσθαι U (coni. Diels): ἐξαπολεῖσθαι MHP (v) ἀνήνυστον] ἀνήνυτον M; ἀνήκουστον coni. Mang. ἄπυστον Mang.: ἄπαυστον codd.: cf. Parmenid. frg. 8, 21 (Diels) ἄπυστος ὄλεθρος 10 γινομένων codd. (v)
11 κρινόμενον codd. (cf. § 144) δὲ M πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck, πρὸς ἄλλῳ Bernays 13 οὐδέ (οὐδέν scripsi) γε οὕτως ἐστὶν εὔηθες codd.: οὐδεὶς γοῦν οὕτως ἐστὶν εὐήθης Bernays, οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν εὐήθης Cumont ὡς τὸ scripsi: ὥστε MHP (Bernays Cumont), τὸ U (v) 14 τῆς om. H
15 μίαν καὶ MU: μίαν τε καὶ HP (v) 16 ἐν] πᾶν H τοῖς ante κατάγμασι om. U

---

4 ἀνύπαρκτον: cf. Doxogr. p. 462, 13 Ποσειδώνιος δὲ φθορὰς καὶ γενέσεις τέτταρας εἶναί φησιν ἐκ τῶν ὄντων εἰς τὰ ὄντα γιγνομένας. τὴν μὲν γὰρ ἐκ τῶν οὐκ ὄντων καὶ τὴν εἰς τὰ οὐκ ὄντα ... ἀπέγνωσαν ἀνύπαρκτον οὖσαν. 5 sq. cf. Doxogr. p. 279ᵃ 3 (de Anaxagora) ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναταί τι γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι εἰς τὸ μὴ ὄν. 7. 8 Empedocl. frg. 12 Diels; cf. [Arist.] de Melisso 2 p. 975ᵇ 1 ... ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· ἅπαντα γὰρ κἀκεῖνα ταῦτα ὁμολογήσας, ὅτι ἔκ τε τοῦ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τό τε ὂν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον, αἰεὶ γὰρ ἔσεσθαι, ὅπῃ κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. 10—12 Eurip. frg. 839.

p. 489 M. (3.) | Τριτταὶ δὲ περὶ τοῦ ζητουμένου γεγόνασι δόξαι, τῶν μὲν αΐδιον [7] τὸν κόσμον φαμένων, ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον, τῶν δὲ ἐξ ἐναντίας γενητόν τε καὶ φθαρτόν· εἰσὶ δ' οἳ παρ' ἑκατέρων ἐκλαβόντες, τὸ μὲν γενητὸν παρὰ τῶν ὑστέρων παρὰ δὲ τῶν προτέρων τὸ ἄφθαρτον, μικτὴν δόξαν ἀπέλιπον, γενητὸν καὶ ἄφθαρτον οἰηθέντες αὐτὸν εἶναι. Δημόκριτος [8] μὲν οὖν καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ πολὺς ὅμιλος τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφων γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπολείπουσι τοῦ κόσμου, πλὴν οὐχ ὁμοίως· οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσιν, ὧν τὴν μὲν γένεσιν ἀλληλοτυπίαις καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέασι, τὴν δὲ φθορὰν ἀντικοπαῖς καὶ προσράξεσι τῶν γεγονότων· οἱ δὲ Στωικοὶ κόσμον μὲν ἕνα, γενέσεως δ' αὐτοῦ θεὸν αἴτιον, φθορᾶς δὲ μηκέτι θεόν, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς ἀκαμάτου δύναμιν χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν, ἐξ ἧς πάλιν ἀναγέννησιν κόσμου συνίστασθαι προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. δύναται δὲ κατὰ τούτους ὁ μέν τις κόσμος αΐδιος. [9]

1 περὶ] παρὰ HP γεγόνασιν H 2 ἀγένητον E: ἀγέννητον codd. 3 γενητόν E: γεννητόν codd. δὲ M 4 γενητὸν E: γεννητὸν codd. παρὰ] ἀπὸ E ὑστέρων UE: ὕστερον MHP (v) προτέρων codd.: πρότερον v ἄφθαρτον] φθαρτὸν H μικτὴν] μικρὴν H, μικρὰν L 5 γενητὸν E: γεννητὸν codd. αὐτὸν εἶναι MUE: εἶναι αὐτόν HP (v) 7 γενέσεις καὶ φθορὰς Turn. τοῦ κόσμου MUE: τὸν κόσμον HP (τῶν κόσμων Turn., sed corr. in append.) 10 προσράξεσι] ἀποστάσεσι Turn. (sed corr. in append.) μὲν ἕνα MUE: μὲν om. HP (v) γενέσεως] γενέσθαι M 11 δὲ MP τὸν θεὸν αἴτιον E 12 πυρὸς ἀκαμάτου] πρὸς ἀκαμάστου U, πρὸς ἀκαμάτων E (Turn. in append.) ἀναλύουσαν MHP: ἀναλέγουσαν UE; ἀναλίσκουσαν coni. Mang. 13 ἀναγέννησιν E: ἀναγέννησιν νῦν U, νῦν ἀναγέννησιν M (Cumont), αὖ ἀναγέννησιν HP (v); αὖ νέαν γένεσιν coni. Diels, τιν' ἀναγέννησιν coni. Buecheler κόσμου συνίστασθαι MPE: συνίστασθαι κόσμου U, κόσμου ἵστασθαι H (Turn.) 14 δύναται —ληγούσαις (76, 3) om. E

1 incipit E: Τριτταὶ τοίνυν δόξαι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις περὶ τούτου γεγόνασι, τῶν μὲν ἀΐδιον φαμένων, ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον κτλ. 2 ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον: Parmenid. frg. 8, 3 Diels. Plat. Tim. 52a. 5 sqq. Dionys. ap. Euseb. Pr. Ev. XIV 23, 2 (Diels, Fragm. d. Vorsokr. I² 360, 30) ... ταύτας δή φασι τὰς ἀτόμους ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ κενῷ φερομένας αὐτομάτως τε συμπιπτούσας ἀλλήλαις διὰ ῥύμην ἄτακτον καὶ συμπλεκομένας διὰ τὸ πολυσχήμονας οὔσας ἀλλήλων ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ οὕτω τόν τε κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ κόσμους ἀπείρους, ἀποτελεῖν. ταύτης δὲ τῆς δόξης Ἐπίκουρος γεγόνασι καὶ Δημόκριτος. 10 sqq. Diog. La. VII 137 ... λέγουσι δὲ κόσμον τριχῶς· αὐτόν τε τὸν θεὸν τὸν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας ἰδίως ποιόν, ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν. 12 πυρὸς ἀκαμάτου: Hom. Il. E 4 al.

ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι, φθαρτὸς μὲν ὁ κατὰ τὴν διακόσμησιν, αἴδιος δὲ ὁ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος 10 οὐδέποτε ληγούσαις. Ἀριστοτέλης δὲ μήποτ' εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐνιστάμενος ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι, δεινὴν δὲ ἀθεότητα κατεγίνωσκε τῶν τἀναντία διεξιόντων, οἳ τῶν χειροκμήτων οὐδὲν ᾠήθησαν διαφέρειν τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸ ἄλλο τῶν 11 πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ὡς ἀληθῶς περιέχοντα πάνθειον· ἔλεγέ τε, ὡς ἔστιν ἀκούειν, κατακερτομῶν, ὅτι πάλαι μὲν ἐδεδίει περὶ τῆς οἰκίας, μὴ βιαίοις πνεύμασιν ἢ χειμῶσιν ἐξαισίοις ἢ χρόνῳ ἢ ῥᾳθυμίᾳ τῆς ἁρμοττούσης ἐπιμελείας ἀνατραπῇ, νυνὶ δὲ φόβον ἐπικρέμασθαι μείζονα πρὸς 12 τῶν τὸν ἅπαντα κόσμον τῷ λόγῳ καθαιρούντων. ἔνιοι δ' οὐκ Ἀριστοτέλην τῆς δόξης εὑρετὴν λέγουσιν ἀλλὰ τῶν Πυθαγορείων τινάς. ἐγὼ δὲ καὶ Ὀκέλλου συγγράμματι, Λευκανοῦ γένος, ἐπιγραφομένῳ 'Περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως' ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον οὐκ ἀπεφαίνετο μόνον ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεων | κατεσκεύαζε τὸν κόσμον εἶναι. p.490M.

13 (4.) γενητὸν δὲ καὶ ἄφθαρτόν φασιν ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ δηλοῦσθαι διὰ τῆς θεοπρεποῦς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ λέγεται πρὸς τοὺς νεωτέρους θεοὺς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου καὶ ἡγεμόνος· „θεοὶ θεῶν, ⟨ὧν⟩ ἐγὼ δημιουργὸς

1 τις post ὁ δέ om. M τὴν διακόσμησιν MU: τὴν om. HP (v) 2 κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν M: κατὰ τῆς ἐκπυρώσεως UHP (μετὰ τῆς ἐκπυρώσεως Turn.) 3 μήποτ'—ἐνιστάμενος om. E μήποτ' HP, μήποτε U: μηδέποτε M 3. 4 ἐνιστάμενος Bernays: ἐπιστάμενος codd. 4 ἀγένητον ME: ἀγέννητον UHP 5 καταγίνωσκε E χειροτμήτων HP 6 τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν] τὸ τοσοῦτον ἔργον θεοῦ E (Turn. in append.) 6—15 ἥλιον καὶ σελήνην—τὸν κόσμον εἶναι om. E 7 πάνθειον Mang.: πᾶν θεῖον codd. ἔλεγεν M 8 κατακερτομῶν codd.: καὶ κατακερτομῶν v 9 πνεύμασιν] ῥεύμασιν Bernays 10 ἐπικρέμασθαι Diels: ἐπικρεμάσαι U, ἐπικεκρεμάσθαι MHP (v) 11 τῶν om. MU δὲ M 11. 12 ἀριστοτέλην codd.: Ἀριστοτέλη v 12 ἀλλὰ codd.: ἀλλὰ καὶ v

ϊ
πυθαγορείων U, πυθαγορίων M 13 συγγράμματι] γράμ(ματι) M (Bernays) ἐπιγραφομένου M περὶ] παρὰ HP[1] 14 ἀγένητον M: ἀγέννητον ceteri 15 μόνον v (Turn.): μὲν οὖν codd. ἀποδείξεων MU: ἀποδείξεως HP (Turn.) 16 γενητὸν ME: γεννητὸν UHP δὲ] τε M . ἐν Τιμαίῳ in marg. M, om. in textu 17—77,6 διὰ τῆς θεοπρεποῦς ἐκκλησίας—ὅτε ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε om. E 18 θεοὶ θεῶν Plato (Turn.): θεὸς θεῶν codd. ὧν Plato (Turn.): om. codd.

3 sqq. Arist. frg. 18 (ed. Rose, Lips. 1886). J. Bernays, Dialoge d. Aristoteles p. 101. 13 Ocell. Luc. I 2 δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγένητον· ἀεί τε γὰρ ἦν καὶ ἔσται. 16 sqq. Plat. Tim. 41a (cf. Rawack, De Platonis Timaeo, Berolini 1888 p. 15 ss.).

πατήρ τε ἔργων, ἄλυτα ἐμοῦ γε μὴ θέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν
λυτόν, τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύειν ἐθέλειν κακοῦ.
δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν, οὔτι γε μὴν λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς
βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων, οἷς
ὅτε ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε." τινὲς δὲ οἴονται σοφιζόμενοι κατὰ Πλάτωνα 14
γενητὸν λέγεσθαι τὸν κόσμον οὐ τῷ λαβεῖν γενέσεως ἀρχήν, ἀλλὰ τῷ,
εἴπερ ἐγίγνετο, μὴ ἂν ἑτέρως ἢ τὸν εἰρημένον συστῆναι τρόπον, ἢ διὰ
τὸ ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ τὰ μέρη θεωρεῖσθαι. βέλτιον δὲ καὶ ἀλη- 15
θέστερον ὑπονοεῖν τὸ πρότερον, οὐ μόνον ὅτι διὰ παντὸς τοῦ συγγράμματος πατέρα μὲν καὶ ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τὸν θεοπλάστην ἐκεῖνον
καλεῖ, ἔργον δὲ καὶ ἔγγονον τουτονὶ τὸν κόσμον, ἀπ' ἀρχετύπου ⟨καὶ⟩
νοητοῦ παραδείγματος μίμημα αἰσθητόν, πάνθ' ὅσα ἐν ἐκείνῳ νοητὰ
περιέχοντα αἰσθητὰ ἐν αὑτῷ, τελειοτάτου πρὸς νοῦν τελειότατον ἐκμαγεῖον πρὸς αἴσθησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ Ἀριστοτέλης ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ 16
Πλάτωνος, διὰ τὴν τῆς φιλοσοφίας αἰδῶ μηδὲν ἂν ψευσάμενος, καὶ διότι
πιστότερος οὐδεὶς ὑφηγητῇ γνωρίμου μαρτυρεῖν καὶ μάλιστα τοιούτου,
ὃς οὐ πάρεργον ἔθετο παιδείαν ἀψικόρῳ ῥᾳθυμίᾳ, προσυπερβαλεῖν δὲ
σπουδάσας τὰς τῶν παλαιῶν εὑρέσεις ἔνια τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς ἕκαστον φιλοσοφίας μέρος καινοτομήσας προσεξεύρετο. (5.) πατέρα δὲ τοῦ 17

1 ἐμοῦ γε μὴ θέλοντος scripsi (sic etiam Platonis cod. Paris. A): ἐμοῦ μὴ θέλοντος MHP, ἐμοῦ γε θέλοντος U (Mang.) δὴ δεθὲν Plato (Turn.): μὴ δεθὲν codd. 1. 2 πάνλυτον U 2 τό γε] τότε U 3 δι' ἃ U (Plato): διὸ MHP (v) 3. 4 τὸ πάμπαν] τῶν πάμπαν M 4 γε μὴν] μὲν δὴ Plato λυθήσεσθαι M 5 ἐκείνων MU: ἐκείνω H, ἐκείνου P 6 ὅτε HP: ὄντες MU συνεδεῖσθε Plato (Turn.): συνέδησθε HP, συνεδῆσθαι U, συνδέδεσθε (ε supra) M (Bernays) δὲ MUE: δ' HP 7 γενητὸν ME: γεννητὸν UHP τὸν ante κόσμον om. U οὐ τὸ λαβεῖν γενέσεως ἀρχὸν M 8 ἢ ante διὰ om. P 12 καλεῖ, ἔργον Bernays: καλλίεργον MUE, φησιν καλλίεργον HP (Turn. Mang.) τουτονὶ] τουτουὶ Bernays καὶ add. Mang., om. codd. 13 ἐν ἐκείνω MU: ἐκείνω HPE (ἐκεῖνο v) 14 αἰσθητὰ om. H (Turn.) αὑτῷ] ἑαυτῶ P, αὐτῶ ceteri τελειοτάτου UHP: τελειότατον ME πρὸς νοῦν HP: πρὸς νοῦ MUE (Bernays) τελειότατον] τελειότητα E 15 ταῦτα] ταὐτὰ coni. Mang. περὶ] παρὰ HP 16 ψευσάμενος om. in lac. M 16—20 καὶ διότι — προσεξεύρετο om. E 17 ὑφηγητῇ Bernays: ὑφηγητὴς codd. (v) γνωρίμων M (Bernays) 18 προσυπερβαλεῖν codd.: προσυπερβάλλειν v 19 ἔνια τῶν] ἐνὶ αὐτῶν U, καὶ ἐνιαυτῶν mg U 20 προσεξεύρατο U

6 cf. Doxogr. p. 485, 17. 15 cf. Arist. de coelo I 10 p. 280^a 28. Phys. VIII 1 p. 251^b 17.

Πλατωνείου δόγματος ἔνιοι νομίζουσι τὸν ποιητὴν Ἡσίοδον, γενητὸν καὶ ἄφθαρτον οἰόμενοι τὸν κόσμον ὑπ' ἐκείνου λέγεσθαι, γενητὸν μέν, ὅτι φησὶν

„ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί,"

18 ἄφθαρτον δέ, ὅτι διάλυσιν καὶ φθορὰν οὐ μεμήνυκεν αὐτοῦ. χάος δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τόπον οἴεται εἶναι, ὅτι τὸ δεξόμενον ἀνάγκη προϋποκεῖσθαι σώματι, τῶν δὲ Στωικῶν ἔνιοι τὸ ὕδωρ παρὰ τὴν χύσιν τοὔνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες. ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι, τὸ γενητὸν εἶναι τὸν
19 κόσμον ἐναργέστατα παρ' Ἡσιόδῳ μεμήνυται. μακροῖς δὲ χρόνοις πρότερον ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης Μωϋσῆς γενητὸν καὶ | ἄφθαρτον ἔφη τὸν p. 491 M. κόσμον ἐν ἱεραῖς βίβλοις· εἰσὶ δὲ πέντε, ὧν τὴν πρώτην ἐπέγραψε Γένεσιν, ἐν ᾗ ἄρχεται τὸν τρόπον τοῦτον· „Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν

---

1 πλατωνείου MU: πλατωνικοῦ HPE (v) ποιητὴν om. HP (Turn.) γεννητὸν UHP γενητόν τε καὶ M (Bernays Cumont) 2 ἐπ' ἐκείνου M γεννητὸν UHP 3 γένετ' E: ἐγένετο MUH, ≡γένετο P 4 γαῖ' E: γαῖα MUHP εὐρύσθενος U ἕδος] εἶδος H 5 μεμύνηκεν H 5. 6 δὲ ὁ UE: δ' ὁ MHP 7. 8 τῶν δὲ Στωικῶν — ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι om. E 8 τὸ γενητὸν] τὸ τοίνυν γενητὸν E γεννητὸν UHP 9 παρ' Ἡσιόδου E μεμύνηται H 10 τῶν Ἰουδαίων] τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους E μωυσῆς UHP: Μωσῆς E, om. M γεννητὸν UHP ἔφη corr. (ex εἶναι vel ἔγνω?) M 11 ὧν om. MU (Bernays)

1 Πλατωνείου: cf. schol. Dionys. Thrac. p. 224, 1 Hilg. Φασὶ δέ τινες (Ἄβρων καὶ Φρύνιχος) ὡς οὐ δεῖ λέγειν Πλατωνικὸν βιβλίον, ἀλλὰ Πλατώνειον· Πλατωνικὸν γὰρ βιβλίον λέγεται τὸ περιέχον περὶ Πλάτωνος, ὥσπερ καὶ Φιλιππικοὶ λόγοι λέγονται οἱ περὶ Φιλίππου περιέχοντες καὶ Τυρσηνικαὶ ἱστορίαι αἱ περὶ Τυρσηνῶν περιέχουσαι.
3. 4 Hesiod. Theogon. 116. 117. 5 sqq. Arist. Phys. IV 1 p. 208b 29 δόξειε δ' ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν ποιήσας πρῶτον τὸ χάος· λέγει γοῦν „πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' εὐρύστερνος", ὡς δέον πρῶτον ὑπάρξαι χώραν τοῖς οὖσι, διὰ τὸ νομίζειν, ὥσπερ οἱ πολλοί, πάντα εἶναί που καὶ ἐν τόπῳ. cf. [Arist.] de Melisso 2 p. 976b 15 (συνδοκεῖ) εἶναί τι κενόν, οὐ μέντοι τοῦτό γέ τι σῶμα εἶναι, ἀλλ' οἷον καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γενέσθαι, ὡς δέον χώραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὖσιν, τοιοῦτον δέ τι καὶ τὸ κενόν, οἷον ἀγγεῖόν τι ἀνὰ μέσον εἶναι ζητοῦμεν. Sext. Emp. adv. Mathem. X 11 οἵ τε παλαιοὶ καὶ τὰ ὅλα διακοσμήσαντες ἀρχὴν τῶν πάντων ὑπέθεντο τόπον, κἀντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Ἡσίοδος ἀνεφώνησεν· „ἤτοι — ἀσφαλὲς αἰεί", χάος λέγων τὸν χωρητικὸν τῶν ὅλων τόπον· μὴ ὑποκειμένου γὰρ τούτου, οὔτε γῆ οὔτε ὕδωρ οὔτε τὰ λοιπὰ τῶν στοιχείων, οὐχ ὁ σύμπας κόσμος ἐδύνατο συστῆναι. Pyrrh. Hypotyp. III 121 ... ἔτι καὶ τῶν ἀρχαίων ἀκούων λεγόντων „ἤτοι μὲν γὰρ πρῶτα χάος ἐγένετο". εἶναι γάρ φασι χάος τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ χωρητικὸν αὐτὸν εἶναι τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων. εἴ γε μὴν ἔστι τι σῶμα, φασίν, ἔστι καὶ ὁ τόπος· ἄνευ γὰρ τούτου οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα. 7 cf. Cornut. Theol. c. 17 (p. 28, 7 Lang) ἔστι δὲ χάος μὲν τὸ πρὸ τῆς διακοσμήσεως γενόμενον ὑγρόν, ἀπὸ τῆς χύσεως οὕτως ὠνομασμένον. Schol. Apollon. Rh. I 498 καὶ Ζήνων δὲ τὸ παρ' Ἡσιόδῳ χάος ὕδωρ εἶναί φησιν (Zeno frg. 103. 104 Arnim).

καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος“ (Gen. 1,1. 2.), εἶτα προελθὼν ἐν τοῖς ἔπειτα μηνύει πάλιν, ὅτι ἡμέραι καὶ νύκτες καὶ ὧραι καὶ ἐνιαυτοὶ σελήνη τε καὶ ἥλιος, οἳ χρόνου μετρήσεως φύσιν ἔδειξαν, μετὰ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ μοίρας ἀθανάτου λαχόντες διατελοῦσιν ἄφθαρτοι (cf. Gen. 1,14. 8,22).

Τοὺς δὲ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον κατασκευάζοντας λόγους ἕνεκα τῆς 20
πρὸς τὸν ὁρατὸν ⟨θεὸν⟩ αἰδοῦς προτέρους τακτέον οἰκείαν ἀρχὴν λαβόντας. ἅπασι τοῖς φθορὰν ἐνδεχομένοις αἰτίαι διτταὶ τῆς ἀπωλείας, ἡ μὲν ἐντός, ἡ δὲ ἐκτός, προϋπόκεινται· σίδηρον γοῦν καὶ χαλκὸν καὶ τὰς τοιουτοτρόπους οὐσίας εὕροις ἂν ἀφανιζομένας ἐξ ἑαυτῶν μέν, ὅταν ἑρπηνώδους νοσήματος τρόπον ἰὸς ἐπιδραμὼν διαφάγῃ, πρὸς δὲ τῶν ἐκτός, ὅταν ἐμπιπραμένης οἰκίας ἢ πόλεως συναναφλεχθεῖσαι τῇ πυρὸς βιαίῳ ῥιπῇ διαλυθῶσιν· ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ζῴοις ἐπιγίνεται τελευτὴ νοσήσασι μὲν ἐξ ἑαυτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐκτὸς σφαττομένοις ἢ καταλευομένοις ἢ ἐμπιπραμένοις ἢ θάνατον οὐ καθαρὸν τὸν δι᾽ ἀγχόνης ὑπομένουσιν. εἰ δὴ 21
φθείρεται καὶ κόσμος, ἐξ ἀνάγκης ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἢ πρός τινος τῶν ἐν αὐτῷ διαφθαρήσεται δυνάμεων· ἀμήχανον δ᾽ ἑκάτερον· ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι τοῦ κόσμου, πάντων εἰς τὴν συμπλήρωσιν

1—5 ἡ δὲ γῆ — διατελοῦσιν ἄφθαρτοι om. E 4 ἔδειξαν scripsi: ἐδέξαντο codd.; ἐδείξαντο coni. Mang. (v. infra p. 89, 4. de opif. mundi § 60. leg. alleg. I § 2. de spec. leg. I § 90) 6 ἀγέννητον UHP κατασκευάζοντας λόγους om. U ἕνεκα — αἰδοῦς (7) om. E τῆς] τοῦ U 7 τὸν ὁρατὸν U: τὸ ὁρατὸν MHP (v) θεὸν add. Bernays αἰδοῦς HP: ἀειδοῦς MU προτέρους τακτέον ME: τακτέον προτέρους UHP (v) οἰκείαν] ὁσίαν coni. Cumont 8 ἅπασι δὲ E αἴτιαι H 9 γοῦν MUE: οὖν HP (v) χαλκοῦν H 10 ἑρπινώδους UE 11 νοσήματα M διαφάγοι E τῶν ἐκτός] τὸν ἐκτός M 12 ῥιπῇ M: ῥοπῇ UHPE 13 διαλυθῶσιν] διαλάθωσιν Turn. νοσήσασι] νοσήμασι UE 14 ἢ καταλευομένοις om. HP (om. Turn. in textu, add. in append.) καταλευομένοις Turn. (Mang. in Corrig.): καὶ λευομένοις UE, καὶ κελευομένοις M 15. 16 εἰ δὴ φθείρεται U: εἰ δὲ φθείρεται ME (Mang. Bernays Cumont), εἰ διαφθείρεται HP, εἰ διαφθαρήσεται L (Turn.) 16 κόσμος] ὁ κόσμος E 17 διαφθαρήσεται MUE: φθαρήσεται HP (v) δὲ M

6 sqq. Arist. frg. 19 (ed. Rose, Lips. 1886). 15 sqq. Ocell. Luc. I 11 εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ (τὸ πᾶν) φθείρεσθαι, ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἔξω τοῦ παντὸς φθαρήσεται δυναστευόμενον ἢ ὑπό τινος τῶν ἐντός. οὔτε δ᾽ ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν — ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ παντὶ καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος — οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώτερα εἶναι τοῦ παντός· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἄγεται γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὸ τοῦ παντός, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σῴζεται καὶ συνήρμοσται καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχήν. εἰ δὲ οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔνδοθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος.

αὐτοῦ συνερανισθέντων· οὕτως γὰρ εἷς τε ἔσται καὶ ὅλος καὶ ἀγήρως,
εἷς μὲν διὰ τὸ ἀπολειφθέντων τινῶν ἕτερον ἂν τῷ νῦν ὄντι γενέσθαι
ὅμοιον, ὅλος δὲ ἕνεκα τοῦ σύμπασαν τὴν οὐσίαν εἰς αὐτὸν ἐξανηλῶσθαι,
ἀγήρως δὲ καὶ ἄνοσος, ἐπειδὴ τὰ νόσοις καὶ γήρᾳ σώματα ἁλωτὰ θερ-
μότησι καὶ ψύξεσι καὶ ταῖς ἄλλαις ἐναντιότησι προσεμπιπτούσαις ἔξωθεν
ἰσχυρῶς ἀνατρέπεται, ὧν οὐδεμία δύναμις ἀποδρᾶσα κυκλοῦται καὶ ἐπιτί-
θεται, πασῶν, μηδενὸς ἀποστατοῦντος μέρους, ὁλοκλήρων ἐγκατειλημ-
μένων εἴσω. εἰ δ' ἄρα τί ἐστιν ἐκτός, πάντως ἂν εἴη κενόν, ἡ ἀπαθὴς
22 φύσις, ἣν ἀδύνατον παθεῖν τι ἢ δρᾶσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπό τινος αἰτίας
διαλυθήσεται τῶν ἐντὸς αὐτοῦ· πρῶτον μέν, ἐπειδὴ τοῦ ὅλου τὸ μέρος
καὶ μεῖζον ἔσται καὶ κραταιότερον, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον· ὁ γὰρ κόσμος
ἀνυπερβλήτῳ κράτει | χρώμενος ἄγει τὰ πάντα μέρη, πρὸς μηδενὸς αὐτῶν p.492 M.
ἀγόμενος· ἔπειτα δέ, ὅτι διττῶν οὐσῶν φθορᾶς αἰτιῶν, τῆς μὲν ἐντὸς
τῆς δὲ ἐκτός, ἃ τὴν ἑτέραν οἷά τε ὑπομένειν, δεκτικὰ καὶ τῆς ἑτέρας
23 ἐστὶ πάντως. σημεῖον δέ· βοῦς καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος καὶ τὰ παρα-
πλήσια ζῷα, διότι πέφυκεν ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ σιδήρου, καὶ νόσῳ τελευτήσει·
χαλεπὸν γὰρ μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εὑρεῖν, ὅ τι τὴν ἔξωθεν αἰτίαν πεφυκὸς
24 ὑπομένειν τῆς φθορᾶς ἄδεκτον ἔσται | κατὰ τὸ παντελὲς τῆς ἔνδοθεν. ἐπειδὴ p.497,8M.
τοίνυν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς φθαρησόμενος ἐδείχθη ὁ κόσμος, τῷ μηδὲν
ἔξω καταλελεῖφθαι πάντως, οὐδ' ὑπό τινος τῶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν

1 οὕτως MU: οὕτω HPE τε E: τοι MUHP ἔσται] ἐστι E καὶ ante ἀγήρως om. M 2—3 εἷς μὲν — ἐξανηλῶσθαι] εἷς μὲν καὶ ὅλος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν E 3 ὅλος] ὅλως H εἰς αὐτὸν] εἰς ἑαυτὸν MHP, εἰς αὐτοῦ U 4 τὰ νόσοις om. U 5 ψύξεσι MHPE: ψυχρότησι U (Mang.) ἐναντιότησι MHP: ἐναντιώσεσι UE προσεμπιπτούσαις HP, προσεπιπτούσαις U: προσεπιπιπτούσαις (μ superscr.) M (Bernays Cumont), πρὸς ἐπιπιπτούσαις E 6 ἀποδρᾶσα E: ἀποδράσασα MUHP (Cumont) 7 πασῶν Mang.: παθῶν codd. ⟨ἅτε⟩ μηδενὸς coni. Mang. ἀποστατοῦντος] ἀποστάντος HP ὁλοκλήρων] ἀλλ' ὁλοκλήρων E 8 τί] τίς P πάντως] παντὸς M κενόν] κενός E ἡ ἀπαθὴς MU: ἢ ἀπαθὴς PE, ἢ ἡ ἀπαθὴς H (v) 10 πρῶτον Mang. (sic iam E cod. b): πρότερον codd. τὸ ὅλον τοῦ μέρους M 12 τὰ πάντα μέρη UE: πάντα om. MHP (Turn.) 13 ἔπειτα δέ, ὅτι scripsi: ἔπειτα διότι codd. φθορᾶς αἰτιῶν MHP: τῶν φθορᾶς αἰτιῶν E, αὖ τῶν φθορᾶς αἰτιῶν U 14 τῆς δ' U οἷά τε Mang.: οἴεται codd.; εἴωθεν coni. Turn. in append. 15 βοῦς, ἵππος, ἄνθρωπος E 17 χαλεπὸν γὰρ — τῆς ἔνδοθεν (18) om. E γὰρ] μὲν γὰρ U μᾶλλον δ' U ὅ τι τὴν Buecheler: νοητὴν MU, ὃ τὴν νοητὴν HP (v); ὃ τὴν Bernays 18—89, 11 κατὰ τὸ παντελὲς — τὸ μηδὲ χρόνον post 97, 3 συνεπιγραψάμενος tradunt codd., huc reduxit Bernays 18 τῆς ἔνδοθεν] τοῖς ἔνδοθεν H (v) 19 post τοίνυν add. ἡ σύνταξις· ἅτε μηδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους ὡς βιασθῆναι HP (v): est scholion quod pertinet ad p. 95, 20. 21

προεπιλογισθεῖσαν ἀπόδειξιν, καθ' ἣν τὸ ἁλωτὸν τῇ ἑτέρᾳ τῶν αἰτιῶν
καὶ τὴν ἑτέραν ἐπεφύκει δέχεσθαι. (11.) μαρτύρια δὲ καὶ τὰ ἐν 25
Τιμαίῳ περὶ τοῦ τὸν κόσμον ἄνοσον εἶναι καὶ μὴ φθαρησόμενον τάδε·
„τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις·
ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ
συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπών, τάδε
διανοηθείς· πρῶτον μέν, ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῷον, τέλειον ἐκ τελείων 26
μερῶν, εἴη· πρὸς δὲ τούτοις ἕν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο
τοιοῦτον γένοιτ' ἄν· ἔτι δέ, ἵνα ἀγήρων καὶ ἄνοσον ᾖ, κατανοῶν ὡς
συστάτῳ σώματι θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει
περιιστάμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως λυπεῖ καὶ νόσους καὶ
γῆρας ἐπάγοντα φθίνειν ποιεῖ. διὰ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε
θεὸς ὅλον ἐξ ὅλων ἁπάντων τέλειον καὶ ἀγήρων καὶ ἄνοσον αὐτὸν
ἐτεκτήνατο.“ τοῦτο μὲν δὴ παρὰ Πλάτωνος πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τοῦ 27
κόσμου μαρτύριον εἰλήφθω, τὸ δ' ἀγένητον παρὰ τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας·
ἕπεται μὲν γὰρ τῷ γενομένῳ διάλυσις, ἀφθαρσία δὲ τῷ ἀγενήτῳ· ἐπεὶ
καὶ ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας

„τό τοι γενόμενον κατθανεῖν ὀφείλεται“

δοκεῖ μὴ ἀπὸ σκοποῦ, συνεὶς ἀκολουθίαν τῶν αἰτιῶν τῆς ⟨γενέσεως καὶ
τῆς⟩ φθορᾶς, * * * ὧδ' ἔχει.

---

2 καὶ τὴν ἑτέραν] καὶ τῇ ἑτέρα M μαρτυρία M (Bernays) 3 τάδε] εἶναι H (Turn.) 4 δὴ om. U ἕκαστον om. M ἕκαστον εἴληφεν ὅλον transp. UE 6 ἀπολιπών E 8 ὑπολελειμένων M, ὑπολελειμμένον UE 9 τοιοῦτον UE (Plato): τοιοῦτο MHP ἀγήρων HP: ἀγήρω MUE 9. 10 ὡς συστάτῳ Plato (συστατῷ Bernays): ὡς τὰ τῶ codd. 10 ἔχει ἰσχυρὰς transp. UE 11 ante περιιστάμενα add. καὶ E λυπεῖ codd.: λύει v (Plato) 11. 12 καὶ γῆρας] γῆράς τε Plato 12 διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν E (διὰ δὴ τὴν αἰτίαν Plato) 13 ὅλον] ἓν ὅλον Plato ἐξ ὅλων ἁπάντων] ὅλων ἐξ ἁπάντων Plato ἁπάντων om. HP (Turn.) ἀγήρων P, ἀγείρων H: ἀγήρω MUE 14 παρὰ] περὶ U ἀφθαρσίαν] ἁμαρτίαν U 15 εἰλήφθαι M ἀγέννητον UHP ἀκολουθίας Mang.: ἀληθείας codd. 16 ἀγενήτω E: ἀγεννήτω MUHP 17 τρίμερον M 18 τό τοι γενόμενον] τῷ τοι γενομένῳ coni. Mang. κατθανεῖν MPE: καταθανεῖν H, κατακτανεῖν U 19 μὴ] μὲν E συνεὶς Bernays: συνθεὶς codd. ἀλλ' ἀκολουθίαν E τῶν αἰτιῶν MU: om. HPE 19. 20 γενέσεως καὶ τῆς add. Bernays 20 ὧδ' ἔχει HE, ὧδε ἔχει MP: ὧδε ἔχῃ U (ὧδ' ἔχειν v); ⟨μαρτυρεῖν ὅτι⟩ ὧδ' ἔχει conicio; ⟨ὧδε λέγειν. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπόδειξις⟩ ὧδ' ἔχει coni. Bernays, ⟨ὁμολογεῖν ὅτι⟩ ὧδ' ἔχει Buecheler, ὧδ' εἰπεῖν Cumont

---

4 sqq. Plat. Tim. 32c. 18 versus ignoti poetae; cf. Eur. Alc. 419 ὡς πᾶσιν ἡμῖν κατθανεῖν ὀφείλεται et 782 βροτοῖς ἅπασιν κατθανεῖν ὀφείλεται.

28 Ἑτέρως δέ ἐστι τοιόνδε· | πάνθ' ὅσα τῶν συνθέτων φθείρεται, διά- p.498M.
λυσιν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη λαμβάνει· διάλυσις δ' οὐδὲν ἦν ἄρα ἢ πρὸς
τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστων ἐπάνοδος, ὥστε κατὰ τοὐναντίον ἡ σύνθεσις εἰς
τὸ παρὰ φύσιν τὰ συνελθόντα βεβίασται. καὶ δὴ τάδ' οὕτως ἔοικεν ἀψευ-
29 δέστατα ἔχειν. ἄνθρωποι γὰρ ἀπὸ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἃ δὴ ὅλα
τοῦ παντός ἐστιν οὐρανοῦ, γῆς, ⟨ὕδατος⟩, ἀέρος τε καὶ πυρός, βραχέα τὰ
μέρη δανεισάμενοι συνεκράθημεν· τὰ δ' ἀνακραθέντα τῆς κατὰ φύσιν
θέσεως ἐστέρηται, θερμότητος μὲν τῆς ἀνωφοίτου κατω⟨σθείσης⟩, τῆς δὲ
γεώδους καὶ βάρος ἐχούσης οὐσίας ἐπελαφρισθείσης καὶ τὸν ἄνω τόπον
30 ἀντιλαβούσης, ὃν τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκε κεφαλή. δεσμῶν
δὲ φαυλότατος ὃν ἔσφιγξε βία, βαιὸς καὶ ὀλιγοχρόνιος· ῥήγνυται γὰρ
θᾶττον ὑπὸ τῶν δεθέντων, ἅτε ἀπαυχενιζόντων διὰ πόθον [ὑπὸ] τῆς
κατὰ φύσιν κινήσεως, πρὸς ἣν σπεύδοντα μετανίσταται· κατὰ γὰρ τὸν
τραγικὸν

„χωρεῖ δ' ὀπίσω
τὰ μὲν ἐκ γαίας φύντ' εἰς γαῖαν

1 ἑτέρως] ἑτέρω E δέ ἐστι ME: δ' ἐστὶ UHP πάνθ' om. Turn. 2 δὲ E 2. 3. πρὸς τὸ Buecheler: πρὸς τὰ HP (v), πρὸς τὴν MUE 3 ὥστε om. in lac. M; ὥσπερ coni. Buecheler ἡ σύνθεσις codd.: ἢ σύνθεσις Diels (Cumont), ᾗ σύνθεσις Rose, ἡ σύνθεσις tamquam glossema secludit Gomperz 4 βεβίαται H καὶ δὴ τάδ' Buecheler: καὶ δῆτα codd. (καὶ δῆλα L Turn.) 5 τεσσάρων E 6 ἐστι M οὐρανοῦ seclusit Cumont; sed cf. p. 87, 13. 89, 5 ὕδατος add. Bernays 6. 7 τὰ μέρη MUHP: τὰ om. E (L Turn.) 7 συνεκράθημεν MUHP: συνεκράθησαν E 7. 8 τῆς κατὰ φύσιν θέσεως MUE: τῆς κατὰ φύσεως HP, τῆς κινήσεως L (v, τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως Mang. in Corrig.) 8 θερμότητος M: θερμότης UHE (v), evan. in P 8. 9 κατ⟨ωσθείσης⟩, τῆς δὲ γεώδους Diels (Cumont): κάτω δὲ τῆς γεώδους codd.; κάτω ⟨φερομένης⟩, τῆς δὲ γεώδους Bernays: κάτω ⟨βιασθείσης⟩, τῆς δὲ γεώδους Rose alteram Bernaysii coniecturam secutus; ψυχρότης δὲ τῆς γεώδους Turn., ψυχρότης δὲ τῆς κάτω· γεώδους Mang. 10 ἀντιλαβούσης] ἐπιλαβούσης M (Bernays) ὃν U: ὧν MHPE; ὥστε Cumont ἐπέσχηκε U, ἐπέσχηκεν M: ἐπέσχημεν H, ἐπέσχομεν P, ἐπέσχε E κεφαλῇ P: ἐν κεφαλῇ Cumont δεσμῶν] θεσμῶν HP, δεσμὸς E 11 δὲ om. P βαιὸς Mang.: βίαιος MUHP, βίαιός ἐστι E γὰρ] μὲν γὰρ HP (Turn.) 12 ἀπαυχενιζόντων UE: ἐπαυχενιζόντων MHP ὑπὸ seclusit Mang. 13 σπεύδοντα MUE: σπεύδοντες HP (Turn.) 16 γαίας UE: γαίης M, τῆς HP φῦντες γαῖαν M εἰς] ἐς codd. (v)

1 sqq. Arist. frg. 20 (ed. Rose, Lips. 1886). 7 δανεισάμενοι: Plato Tim. 42e ... πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανειζόμενοι μόρια.
15 sqq. Eur. frg. 839, 8—14 Nauck[2]; cf. Heraclit. Alleg. Hom. c. 22. Marc. Antonin. VII 50. Plut. de plac. philos. V 19 p. 908d.

τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς
εἰς οὐράνιον πόλον ἦλθε πάλιν·
θνῄσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἰδίαν ἀπέδειξεν.“

τοῖς μὲν δὴ φθειρομένοις ἅπασι νόμος ἀναγέγραπται καὶ θεσμὸς οὗτος, 31
ὁπότε μὲν ὑφέστηκε τὰ συνεληλυθότα ἐν τῇ κράσει, πρὸ τῆς κατὰ φύσιν
τάξεως ἀταξίας ἀντιμετειληφέναι καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους μετανί-
στασθαι, ὡς τρόπον τινὰ ξενιτεύειν δοκεῖν, ὁπότε δὲ διαλύοιτο, πρὸς τὴν
οἰκείαν τῆς φύσεως λῆξιν ἀνακάμπτειν. (12.) ὁ δὲ κόσμος ἀμέτοχος 32
τῆς ἐν τοῖς λεχθεῖσιν ἀταξίας ἐστίν. ἐπεί, φέρε, θεασώμεθα· φθειρομένου
τὰ μέρη νυνὶ μὲν ἀνάγκη τετάχθαι τὴν παρὰ φύσιν ἕκαστα χώραν·
τοῦτο δὲ ὑπονοεῖν οὐκ εὐαγές· ἀρίστην γὰρ θέσιν καὶ τάξιν ἐναρμόνιον
τὰ τοῦ κόσμου μέρη πάντα εἴληχεν, ὡς ἕκαστον καθάπερ πατρίδι φιλοχω-
ροῦν μὴ ζητεῖν ἀμείνω μεταβολήν. διὰ τοῦτο γῇ μὲν ὁ μεσαίτατος 33
ἀπενεμήθη τόπος, ἐφ' ἣν πάντα τὰ γεώδη, κἂν ἀναρρίψῃς, καταφέρεται —
p. 499 M. τὸ δ' ἐστὶ | σημεῖον χώρας τῆς κατὰ φύσιν· ἔνθα γὰρ μὴ ὑπὸ βίας
ὁτιοῦν ἐνεχθὲν ἵσταται καὶ ἠρεμεῖ, τὸν οἰκεῖον εἴληχε χῶρον —· ὕδωρ
δὲ ἐπὶ γῆν ἀνακέχυται [δεύτερον], ἀὴρ δὲ καὶ πῦρ ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς
τὸν ἄνω κεχώρηκεν, ἀὴρ μὲν τὸν μεθόριον ὕδατος καὶ πυρὸς κληρωσά-
μενος τόπον, πῦρ δὲ τὸν ἀνωτάτω· διὸ κἂν ἀναψάμενος δᾷδα πρὸς γῆν

1 ἀπ' αἰθερίου v (Turn.): ἀπ' αἰθρίου UHPE, ἀπ' .. θρίου (αι om. in lac.) M βλαστόντα] βλαστάνοντα codd. (v) γονῆς Mang.: γῆς MUHP, om. E 3 γιγνομένων E: γινομένων MUHP 4 δὲ M πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck, πρὸς ἄλλῳ Bernays 5 ἰδίαν] ἑτέραν Philo aliis locis ἀπέδειξεν M: ἀπέδειξε UHPE 6 φθειρομένοις] γινομένοις coni. Mang. θεσμὸς] δεσμὸς E 8 ἀντιμετειληφέναι MUE: μετειληφέναι HP (v) 11 ἐπεί] ἐπεὶ δὲ M φέρε ex φθεῖρε corr. M 12 τὴν HP: om. MUE παρὰ] περὶ M 13 δ' U εὐαγές] ἀγεννές E 14 εἴληχε πάντα transp. M (Bernays), πάντα om. E 14. 15 φιλοχωροῦν] ἐμφιλοχωροῦν coni. Mang. 15 ἀμείνω μεταβολήν] τὴν εἰς ἄμεινον μεταβολὴν coni. Mang., ἀμείνω μεταβολῇ Buecheler, εἰς ἀμείνω μεταβολήν Rose; sed cf. Cumontii indicem s. v. μεταβολή γῇ μὲν] γῆν M 16 ἐφ' ἣν v (Turn.): ἐφ' ᾗ codd. τὰ γεώδη UHE: τὰ om. MP (Bernays) κἂν ἀναρρείψῃς M, κἂν ἀναρρίψῃς τι τῶν γεωδῶν E καταφέρεται] κάτω φέρεται E 17 τὸ δ' ἐστὶ MUE: τότε δ' ἐστὶ HP (τόδε δ' ἐστὶ v) μὴ om. U 18 ὁτοιοῦν M ἐνεχθὲν] ἀνεχθὲν M εἴληχε χῶρον MUE: εἴληφε τόπον HP (Turn.) 19 δεύτερον seclusi πῦρ] γῇ U 20 τὸν ἄνω MUE: τὸ ἄνω HP (Turn.) τὸ μεθόριον H 21 τόπον fortasse post κεχώρηκεν (l. 20) transponendum putat Cumont τὸν ἀνωτάτω MP: τῶν ἀνωτάτω H, τὸν ἀνώτατον UE κἂν ἀναψάμενος H: καὶ ἀναψάμενος M, κἂν ἀψάμενος UPE

καταφέρῃς, ἡ φλὸξ οὐδὲν ἧττον ἀντιβιάσεται καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ
34 πυρὸς κίνησιν ἐπικουφίσασα αὐτὴν ἀναδραμεῖται. εἰ δὴ φθορᾶς μὲν αἴτιον
ἡ παρὰ φύσιν τάξις τῶν ἄλλων [ἔχει] ζῴων, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ κατὰ
φύσιν ἕκαστα τῶν μερῶν διατέτακται τὰς οἰκείας διακληρωσάμενα
χώρας, ἐνδίκως ἂν λέγοιτο ὁ κόσμος ἄφθαρτος.
35 Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο παντί τῳ δῆλον, ὅτι φύσις ἑκάστη διατηρεῖν καὶ
διασῴζειν, εἰ δ' οἷόν τε εἴη, καὶ ἀθανατίζειν ἕκαστα ὧν φύσις ἐστὶν ἐσπού-
δακεν, ἡ μὲν ἐν τοῖς δένδρεσι τὰ δένδρα, ἡ δ' ἐν τοῖς ζῴοις τῶν ζῴων
36 ἕκαστον. ἐξασθενεῖ δὲ ἡ ἐπὶ μέρους ἀναγκαίως ἄγειν πρὸς ἀιδιότητα·
ἢ γὰρ ἔνδεια ἢ φλογμὸς ἢ κρυμὸς ἢ μυρία ἄλλα τῶν εἰωθότων ἐπισυνί-
στασθαι κατασκήψαντα διέσεισε καὶ διέλυσε τὸν συνέχοντα δεσμὸν καὶ
τέλος κατέρρηξε· τοιοῦτον δ' εἰ μηδὲν ἐφήδρευεν ἔξω, κἂν ὅσον ἐφ'
37 ἑαυτῇ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα ἀγήρω διεφύλαττεν. ἀναγκαῖον
οὖν καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν γλίχεσθαι τῆς τοῦ ὅλου διαμονῆς· οὐ γὰρ
δὴ τῶν ἐπὶ μέρους ἐστὶ χείρων, ὡς ἀποδιδράσκουσα καὶ λιποτακτοῦσα
νόσον ἀνθ' ὑγιείας καὶ φθορὰν ἀντὶ σωτηρίας παντελοῦς ἐπιχειρεῖν
τεχνάζειν, ἐπειδὴ

„πασάων ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι."

ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι, φθορὰν ὁ κόσμος οὐ δέξεται. διὰ τί; ὅτι
ἡ συνέχουσα φύσις αὐτὸν ἀήττητός ἐστι κατὰ πολλὴν ἰσχύος ῥώμην,
38 τῶν ἄλλων ὅσα βλάπτειν ἔμελλεν ἁπαξαπάντων ἐπικρατοῦσα. διὸ καὶ
Πλάτων εὖ „ἀπῄει τε γάρ" φησίν „οὐδὲν οὐδὲ προσῄει αὐτῷ ποθεν·

1 καταφέρῃς ex καταφέροις (vel καταφέρεις) corr. M, καταφερὴς U 2 ἐπικου-φίσασαν M αὐτὴν codd. 3 τάξις mg U²: κατὰ codd., κίνησις v (Turn.) ἔχει seclusi ἔχῃ H 4 διακληρωσάμενοι H 6 παντί τῳ MUPE: παντὶ τῷ H (τῳ om. Turn.) 7 εἴη] ἦν E ἡ φύσις Turn. 8 ἡ δ'] εἰ δ' M 9 δὲ ἡ M: δ' ἡ HP, δὴ UE infinitivus ἄγειν post ἐξα-σθενεῖν, quod absolute poni solet, suspectus 11 διέλυσε] διεκώλυσε L (Turn.) 12 κατέρρηξεν U τοιοῦτον—πάντα (13) om. UE δ' εἰ HP: δεῖ M ἀφήδρευεν M 12. 13 ἐφ' αὑτῇ M 13 πάντα om. v αὖ] οὖν M διεφύλαττεν v (Turn.): διαφυλάττειν codd. 14 καὶ post οὖν om. E γλίχεσθε P τὴν ὅλου διαμονήν E 15 ἐπὶ μέρη E λειποτακτοῦσα codd. (v) 16 ὑγιείας M: ὑγείας UHPE 18 πασῶν Turn. (sed corr. in append.) ἥ γε] ἦδε E 19 ῥεῖά τ' Mang. (ex Homero): ῥεῖα δ' codd. 20 τοῦτο U 22 ἁπαξαπάντων MUE: ἁπάντων HP (v) 23 εὖ ἀπῄει τε γὰρ om. E ἀπήει τε M: ἀπίητε H, ἄπιτε U, evan. in P οὐδὲν οὐδὲ M: οὐδὲν οὔτε UHPE προσήει M: προσείη UPE, προσίη H

18 sq. Hom. Od. ζ 107. 108. 23 Plat. Tim. 33 c.

οὐδὲν γὰρ ἦν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον καὶ πάντ' ἐν ἑαυτῷ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ πάσχον καὶ δρῶν ἐκ τέχνης γέγονεν· ἡγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς αὔταρκες ὂν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεὲς ⟨ἄλλων⟩."

(13.) Ἀποδεικτικώτατός γε μὴν κἀκεῖνος ὁ λόγος ἐστίν, ἐφ' ᾧ 39
μυρίους οἶδα σεμνυνομένους ὡς ἠκριβωμένῳ καὶ πάνυ ἀνεξελέγκτῳ.
p. 500 M. πυνθάνονται γάρ· τίνος ἕνεκα τὸν κόσμον φθερεῖ ὁ θεός; ἤτοι γὰρ | ὑπὲρ τοῦ μηκέτι κοσμοποιῆσαι ἢ ὑπὲρ τοῦ ἕτερον κατασκευάσαι. τὸ μὲν 40
δὴ πρότερον ἀλλότριον θεοῦ· πρὸς τάξιν γὰρ ἀταξίαν μεταβάλλειν δέον, οὐ πρὸς ἀταξίαν τάξιν· εἶτα δ' ὅτι καὶ μετάνοιαν πάθος καὶ νόσημα δέξεται ψυχῆς· ἔδει γὰρ ἢ μὴ κοσμοποιῆσαι τὸ παράπαν ἢ κρίνοντα πρέπον αὐτῷ τὸ ἔργον χαίρειν τῷ γενομένῳ. τὸ δὲ δεύτερον ἄξιον οὐ 41
βραχείας ἐρεύνης. εἰ γὰρ ἕτερον ἀντὶ τοῦ νῦν ὄντος κατασκευάσει, πάντως ὁ γενόμενος ἢ χείρων ἢ ὅμοιος ἢ κρείττων ἀποτελεσθήσεται· ὧν ἕκαστον ἐπίληπτον. εἰ μὲν γὰρ χείρων ὁ κόσμος, χείρων καὶ ὁ δημιουργός. ἀμώμητα δὲ καὶ ἀνεξέλεγκτα καὶ ἀνεπανόρθωτα τὰ τοῦ θεοῦ τελειοτάτῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ δημιουργηθέντα·

„οὐδὲ" γὰρ „γυνὴ" φασί „τοσσόνδε νόου ἐπιδεύεται ἐσθλοῦ,
ὥστε χερείον' ἑλέσθαι ἀμεινοτέρων ⟨παρεόντων⟩."

ἐμπρεπὲς δὲ θεῷ τὰ ἄμορφα μορφοῦν καὶ τοῖς αἰσχίστοις περιτιθέναι

---

1 οὐδὲν γὰρ ἦν om. UE αὐτὸ Plato: αὐτὸς codd. (Turn. Mang.) γὰρ om. L (Turn.) φθίσιν] φύσιν E παρέχον Plato: παρέχων codd. (Turn. Mang.) 2 πάντ' M: πάντα UHPE πάσχον Plato: πάσχων codd. (Turn. Mang.) γέγονεν ἀρίστης E 3 αὐτὸ HPE, ex αὐτῷ ut videtur corr. M: αὐτὸς U ὂν] ἦν HP 4 ἄλλων add. Mang. (ex Platone): om. codd. 6 ἠκριβωμένων καὶ πάνυ ἀνεξελέγκτων M 7 ἕνεκε M φθερεῖ Gomperz (sic etiam E cod. b): φθείρει codd. 9 μεταβαλεῖν coni. Diels 11 ἢ μὴ E (cod. a): ἢ om. MUHP 12 αὐτῷ codd. ἄξιον οὐ] ἄξιόν που Cumont 13 καὶ ἕτερον U 14 ὁ γινόμενος coni. Buecheler ἢ κρείττων ἢ ὅμοιος transp. E 17 ante τελειοτάτῃ add. τὰ M: ⟨ἅτε⟩ τελειοτάτῃ Bernays 18. 19 οὐδὲ — ἀμεινοτέρων παρεόντων om. E 18 τοσσόνδε M: τοσόνδε UHP ἐπιδεύεται UP: ἐπιτηδεύεται H, ἐπιλείπεται M 19 χερείον' U (coni. Meineke): χέρειον MHP (v) παρεόντων add. Mang. (Bergk) 20 ἐμπρεπὲς MH (et P ut vid.): εὐπρεπὲς UE τῷ θεῷ U αἰσχί(στοις) in ras. M

---

5 sqq. Arist. frg. 21 (ed. Rose, Lips. 1886). 10 cf. Arist. ap. Cic. Acad. pr. II 119 (frg. 22 Rose). 18. 19 versus ignoti poetae (Bergk, Poetae lyr. gr. II[4] 73). emendandus hinc Philodem. Rhet. p. 324 (Sudh.). cf. Theogn. v. 21.

42 θαυμαστὰ κάλλη. εἰ δ' ὅμοιος, ματαιοπόνος ὁ τεχνίτης, οὐδὲν κομιδῇ
νηπίων παίδων διαφέρων, οἳ πολλάκις παρ' αἰγιαλοῖς ἀθύροντες ψάμμου
γεωλόφους ἀνιστᾶσι κἄπειθ' ὑφαιροῦντες ταῖς χερσὶ πάλιν ἐρείπουσι· πολὺ
γὰρ ἄμεινον τοῦ κατασκευάζειν ὅμοιον μηδὲν μήτε ἀφαιροῦντα μήτε προσ-
τιθέντα μηδ' αὖ πρὸς τὸ ἄμεινον ἢ χεῖρον μεταβάλλοντα τὸν ἐξ ἀρχῆς
43 ἅπαξ γενόμενον κατὰ χώραν ἐᾶν. εἰ δὲ κρείττονα δημιουργήσει, γενήσεται
τότε κρείττων καὶ ὁ δημιουργός, ὥσθ' ἡνίκα τὸν πρότερον κατεσκεύαζε
καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν διάνοιαν ἦν ἀτελέστερος, ὅπερ οὐδὲ θέμις ὑπονοεῖν
ἐστιν· ἴσος γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ὅμοιος ὁ θεός, μήτε ἄνεσιν πρὸς τὸ
χεῖρον μήτ' ἐπίτασιν πρὸς τὸ βέλτιον δεχόμενος. ἐπὶ δὲ τὰς τοιαύτας
ἀνωμαλίας ἄνθρωποι κεχωρήκασι, πρὸς ἑκάτερον τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον
πεφυκότες μεταβάλλειν, αὐξήσεσι καὶ προκοπαῖς καὶ βελτιώσεσι καὶ πᾶσι
44 τοῖς ἐναντίοις εἰωθότες χρῆσθαι. πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν τῶν θνητῶν
ἔργα ἡμῶν φθαρτὰ δεόντως ἂν γένοιτο, τὰ δὲ τοῦ ἀθανάτου κατὰ τὸν
εἰκότα λόγον ἄφθαρτα δήπου· τῇ γὰρ φύσει τῶν τεχνιτῶν εὔλογον τὰ δη-
μιουργηθέντα ἐξομοιοῦσθαι.
45 (14.) Καὶ μὴν ἅπαντί τῳ κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι φθειρομένης μὲν τῆς
γῆς ἀνάγκη καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζῴων καθ' ὅλον τὸ γένος ἀπόλλυσθαι.
φθειρομένου δὲ ὕδατος τὰ ἔνυδρα, καὶ ἀέρος μέντοι καὶ πυρὸς τὰ ἀερο-

1 ματαιοπόνος HP: ματαιοπόνῳ M, μάταιος U, om. E οὐδὲ H et P ut vid. (Turn.) κομιδὴν U 2 ψάμμου P: ψάμμους UHE, ψάμους M 3 ἀνιστᾶσι MUE: διανιστᾶσι HP (v) 5 μηδ' αὖ MHP: μήτε UE (μήτ' αὖ v) 6 γενόμενον ἅπαξ transp. UE εἰ δὲ] εἶδος U 7 τὸν πρότερον om. E (τὸ πρότερον v) 8 οὐδὲ] οὐ U (et E cod. a) 9 ἐστιν om. E ἴσος γὰρ — χρῆσθαι (13) om. E ὅμοιός ἐστιν ὁ θεός U 10 βέλτιον M: βέλτιστον UHP 12 πᾶσι] πάλιν coni. Wendl. 13 δὲ om. HP 14 τοῦ θανάτου M 15 εἰκότα E (conieceram): ἐοικότα MUHP (v) 17 Καὶ μὴν — 97,6 καὶ ἀκραιφνέστατος νοῦς om. E ἅπαντί τῳ scripsi: ἅπαντί που codd. 19 δὲ om. U

1 sqq. cf. Hom. Il. O 362 sqq.

ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης,
ὅς τ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν
ἄψ' αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων.

Nemesius de natura hominis cap. 2 p. 107 (Matthaei) κομιδῇ γὰρ νηπίων παίδων ὁ τρόπος οὗτος (scil. τὸ διαφθείρεσθαι τὸν κόσμον) ἐν ψάμμῳ τῆς παιδιᾶς εὐθὺς μετὰ τὸ πληρῶσαι συγχεόντων τὰ γενόμενα. Zachar. Mityl. de mundi opif. p. 89 (Boissonade) ὅτου χάριν ἀπόλλυσι τὸ ἄριστον τῶν γεγονότων; ἤτοι γὰρ καλλίονα ποιήσων; καὶ οὐ δυνατόν. ἢ χείρονα; καὶ οὐ θέμις. ἢ ὅμοιον; ἀλλὰ παιδικὸν ἄθυρμα τοῦτό γε παρ' ἠϊόνα παιζόντων καὶ ἐκ ψάμμου οἴκους συντιθέντων καὶ λυόντων. τίς γὰρ οὕτω ματαιοπόνος τεχνίτης, ὡς ἐναλλάττειν ἑαυτοῦ τὰ καλῶς τῶν ἔργων γεγονότα.

πόρα καὶ πυρίγονα. κατ' ἀνάλογον οὖν εἰ φθείρεται ὁ οὐρανός, φθαρήσεται 46
μὲν ἥλιος καὶ σελήνη, φθαρήσονται δ' οἱ λοιποὶ πλάνητες, φθαρήσονται
501 M. δ' οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ὁ τοσοῦτος | αἰσθητῶν θεῶν εὐδαίμων τὸ πάλαι
νομισθεὶς στρατός. ὃ δὴ [εἰ] γένοιτ' ἂν οὐδὲν ἕτερον ἢ θεοὺς φθειρο-
μένους ὑπονοεῖν· ἴσον γάρ ἐστι τῷ καὶ ἀνθρώπους ἀθανάτους ὑπονοεῖν.
καίτοι τις ἐν ἀτίμων συγκρίσει τοῦτ' ἂν εὕροι σκοπῶν εὐλογώτερον ἐκεί-
νου· χάριτι μὲν γὰρ θεοῦ θνητὸν ἀθανασίας μεταλαχεῖν εἰκός ἐστιν,
ἀφθαρσίαν δὲ θεοὺς ἀποβαλεῖν ἀδύνατον, κἂν αἱ ἀνθρώπων σοφίαι
κακομανῶσι. καὶ μὴν οἵ γε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰση- 47
γούμενοι τοῦ κόσμου νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι,
οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. ἔδει γὰρ ἢ μύδρους διαπύρους
ἀποφήνασθαι, καθάπερ ἔνιοι τῶν οἷα περὶ δεσμωτηρίου φλυαρούντων τοῦ
σύμπαντος οὐρανοῦ, ἢ θείας ἢ δαιμονίας φύσεις νομίζοντας τὴν ἁρμότ-
τουσαν θεοῖς ἀφθαρσίαν προσομολογῆσαι. νυνὶ δὲ τοσοῦτον δόξης ἀληθοῦς
διήμαρτον, ὥστε λελήθασιν αὐτοὺς καὶ τῇ προνοίᾳ — ψυχὴ δ' ἐστὶ
τοῦ κόσμου — φθορὰν ἐπιφέροντες ἐξ ὧν ἀνακόλουθα φιλοσοφοῦσι.
Χρύσιππος γοῦν ὁ δοκιμώτατος τῶν παρ' αὐτοῖς ἐν τοῖς Περὶ αὐξανομένου 48
τερατεύεταί τι τοιοῦτον· προκατασκευάσας ὅτι „δύο ἰδίως ποιὰ ἐπὶ τῆς
αὐτῆς οὐσίας ἀμήχανον συστῆναι“, φησίν· „ἔστω θεωρίας ἕνεκα τὸν μέν

1 κατ' ἀνάλογον MU: κατὰ λόγον HP (Turn.) 2 μὲν om. L (Turn.) ἥλιος] καὶ ἥλιος Mang. πλανῆται, συμφθαρήσονται U 3 θεῶν v (Turn.): θεοῦ codd. 4 ὃ δὴ v (Turn.): ὃ δὴ εἰ codd.; verba ἢ θεοὺς φθειρομένους ὑπονοεῖν a librario addita et Philonem tantum οὗ δὴ τί γένοιτ' ἂν αἰδοιότερον; vel simile quid scripsisse putavit Cumont; οὗ δὴ τί γένοιτ' ἂν εὐηθέστερον ἢ κτλ. coni. Wendl. 5 τῷ UHP: τὸ M; ἴσον δ' ἐστὶ τὸ Bernays 6 καίτοι τις Wendl.: καὶ τοῖς M, τοῖς (om. καὶ) U, καίτοι HP (v); καί τις coni. Buecheler ἀτίμω M εὕροι M: εὕροις HP (v), εὑρεῖ U 6. 7 ἐκείνους U 7 χάριτι μὲν γὰρ θεοῦ θνητὸν Buecheler: χάριτι μὲν θεοῦ ὄν· θνητὸν γὰρ MU, χάριτι μὲν θεοῦ ὄν· θνητὸν μὲν γὰρ HP (χάριτι θεοῦ ὄν· θνητὸν μὲν γὰρ v) θεοῦ] θεῶν Diels (Cumont)
χο
εἰκός ἐστιν] εἰ πρόσεστι U 9 καταμανῶσι L οἵ γε Buecheler: οἵ τε codd. 11 τοῦ λόγου M μύδρους] μύλους coni. Mang., sed cf. de somn. I § 22 12 ἀποφήνεσθαι M περὶ] ὑπὸ U 13 νομίζοντας HP: νομίζουσαν MU 13. 14 ἁρμόζουσαν U 15 ὥστε om. in lac. M αὑτοὺς codd. 16 φιλοσοφοῦσιν M 17 γοῦν MU: οὖν HP (v) 18 ante προκατασκευάσας add. καὶ v (Turn.), om. codd. δύο ἰδίως ποιὰ Cumont: δύο εἰδοποιοὺς codd. (δύο ἰδίως ποιοὺς hic et infra Arnim)

11 Diog. La. II 8 οὗτος (Ἀναξαγόρας) ἔλεγε τὸν ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον. Aet. Plac. II 13, 6 (Doxogr. p. 342, 1) Ἀρχέλαος μύδρους ἔφησεν εἶναι τοὺς ἀστέρας, διαπύρους δέ. 17 Chrys. frg. 397 (Arnim). cf. Doxogr. p. 462, 22 (de Posidonio) ἐπὶ ⟨δὲ⟩ τῶν ἰδίως ποιῶν οἷον Δίωνος καὶ Θέωνος καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις γίνεσθαι.

τινα ὁλόκληρον, τὸν δὲ χωρὶς ἐπινοεῖσθαι τοῦ ἑτέρου ποδός, καλεῖσθαι δὲ τὸν μὲν ὁλόκληρον Δίωνα, τὸν δὲ ἀτελῆ Θέωνα, κἄπειτα ἀποτέμνεσθαι Δίωνος τὸν ἕτερον τοῖν ποδοῖν". ζητουμένου δή, πότερος ἔφθαρται, τὸν Θέωνα φάσκειν οἰκειότερον εἶναι. τοῦτο δὲ παραδοξολογοῦντος μᾶλλόν
49 ἐστιν ἢ ἀληθεύοντος. πῶς γὰρ ὁ μὲν οὐδὲν ἀκρωτηριασθεὶς μέρος, ὁ Θέων, ἀνήρπασται, ὁ δ' ἀποκοπεὶς τὸν πόδα Δίων οὐχὶ διέφθαρται; „δεόντως" φησίν· „ἀναδεδράμηκε γὰρ ὁ ἐκτμηθεὶς τὸν πόδα Δίων ἐπὶ τὴν ἀτελῆ τοῦ Θέωνος οὐσίαν, καὶ δύο ἰδίως ποιὰ περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον οὐ δύνατ' εἶναι. τοιγαροῦν τὸν μὲν Δίωνα μένειν ἀναγκαῖον, τὸν δὲ Θέωνα διεφθάρθαι."

„τὰ δ' οὐχ ὑπ' ἄλλων ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
ἁλισκόμενα"

φησὶν ὁ τραγικός· ἀπομαξάμενος γάρ τις τὸν | τύπον τοῦ λόγου καὶ p.502M.
ἐφαρμόσας τῷ παντὶ κόσμῳ δείξει σαφέστατα καὶ αὐτὴν φθειρομένην
50 τὴν πρόνοιαν. σκόπει δ' ὧδε· ὑποκείσθω τὸ μὲν ὡσανεὶ Δίων ὁ κόσμος — τέλειος γάρ —, τὸ δὲ ὡσανεὶ Θέων ἡ τοῦ κόσμου ψυχή, διότι τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἔλαττον, καὶ ἀφαιρείσθω, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ Δίωνος ὁ πούς,
51 οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου ὅσον αὐτοῦ σωματοειδές. οὐκοῦν ἀνάγκη λέγειν ὅτι ὁ μὲν κόσμος οὐκ ἔφθαρται ὁ τὸ σῶμα ἀφαιρεθείς, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἀποκοπεὶς τὸν πόδα Δίων, ἀλλ' ἡ τοῦ κόσμου ψυχή, ὥσπερ Θέων ὁ μηδὲν παθών. ὁ μὲν γὰρ κόσμος ἐπ' ἐλάττονα οὐσίαν ἀνέδραμεν, ἀφαιρεθέντος αὐτῷ τοῦ σωματοειδοῦς, ἐφθάρη δ' ἡ ψυχὴ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δύο ἰδίως ποιὰ εἶναι περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. ἔκθεσμον δὲ τὸ λέγειν φθείρεσθαι τὴν πρόνοιαν· ἀφθάρτου δὲ ὑπαρχούσης, ἀνάγκη καὶ τὸν κόσμον ἄφθαρτον εἶναι.

1 τοῦ ante ἑτέρου om. L (Turn.) 2 κἄπειτα codd.: κἄπειτ' Cumont 3 ζητημένου M 4 τὸν ante Θέωνα om. U 4. 5 ἐστὶ μᾶλλον transp. U 5 οὐδὲν om. M 6 ἀνήρπασται] ἔφθαρται coni. Mang., πεπήρωται coni. Wendl. διέφθαρται M: ἔφθαρται UHP (v) 7 ὁ ἐκτμηθεὶς MU: οὐ τμηθεὶς H(P); οὐκτμηθεὶς Cumont 8 ἰδίως ποιὰ Cumont: εἰδοποιοὶ codd. (ἰδίως ποιοὶ Arnim) περὶ MU: ἐπὶ HP (v) τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον Bernays (cf. l. 23): τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου codd. 9 δύνατ' HP: δύναται U, δύνανται M (δύναντ' v) 10 διεφθάρθαι M: ἐφθάρθαι UHP (v) 11 ὑπ' ἄλλην M αὐτῶν codd. 14 αὐτὴν MU: τὴν αὐτὴν HP (v) 15 δὲ M τὸ μὲν Cumont: ὁ μὲν codd. 16 τὸ δὲ Cumont: ὁ δὲ codd. 18 οὕτως MU: οὕτω HP ⟨τὸ⟩ ὅσον conicio, ⟨πᾶν⟩ ὅσον coni. Cumont αὐτοῦ] αὐτῷ U 20. 21 ὁ μηδὲν παθὼν MHP: μηδέν τι παθών U 22 αὐτῷ] αὐτοῦ P 23 ἰδίως ποιὰ Cumont: εἰδοποιοὺς codd. 24 δὲ MHP: δ' U

11 Aesch. frgm. 139, 4.

(15.) Μεγίστην μέντοι παρέχεται πίστιν εἰς ἀιδιότητα καὶ ὁ χρόνος. 52
εἰ γὰρ ἀγένητος ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ κόσμος ἀγένητος. διὰ τί;
ὅτι, ᾗ φησιν ὁ μέγας Πλάτων, ἡμέραι καὶ νύκτες μῆνές τε καὶ ἐνιαυτῶν
περίοδοι χρόνον ἔδειξαν. ἀμήχανον δέ τι τούτων συστῆναι δίχα ἡλίου
κινήσεως καὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐρανοῦ περιφορᾶς· ὥστ' εὐθυβόλως ἀποδε-
δόσθαι πρὸς τῶν εἰωθότων τὰ πράγματα ὁρίζεσθαι χρόνον διάστημα τῆς
τοῦ κόσμου κινήσεως. ἐπεὶ δὲ τοῦθ' ὑγιές ἐστι, γίνεται ὁ κόσμος ἰσῆλιξ
τοῦ χρόνου καὶ αἴτιος. πάντων δ' ἀτοπώτατον ὑπονοεῖν, ὅτι ἦν ποτε 53
κόσμος, ἡνίκα οὐκ ἦν χρόνος· ἄναρχος γὰρ καὶ ἀτελεύτητος ἡ τούτου
φύσις, ἐπεὶ καὶ αὐτὰ ταῦτα, τὸ ἦν, τὸ ποτέ, τὸ ἡνίκα, χρόνον συνεμφαίνει.
p.492,10 M. τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον | ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν, ἡνίκα
κόσμος οὐκ ἦν· τὸ γὰρ μὴ ὑπάρχον οὐδὲ κινεῖται· διάστημα δὲ κοσμικῆς
κινήσεως ἐδείχθη ὁ χρόνος ὤν. ἀνάγκη τοίνυν ἑκάτερον ἐξ ἀιδίου ὑφε-
στάναι γενέσεως ἀρχὴν μὴ λαβόντα· τὰ δ' αἴδια φθορᾶς ἀνεπίδεκτα. τάχα 54
τις εὑρεσιλογῶν Στωικὸς ἐρεῖ, τὸν χρόνον ἀποδεδόσθαι διάστημα τῆς τοῦ
κόσμου κινήσεως οὐχὶ τοῦ νυνὶ διακεκοσμημένου μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ
κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ὑπονοουμένου. πρὸς ὃν λεκτέον· τὴν ἀκοσμίαν, ὦ
γενναῖε, μετατιθεὶς τὰ ὀνόματα κόσμον καλεῖς· εἰ γὰρ οὗτος ὃν ὁρῶμεν

1 πίστιν ss. M 2 ἀγένητος (utrumque) M: ἀγέννητος UHP 4 δέ τι τούτων M: δ' ἐπὶ τούτων U, δέ πη τοῦτον HP (v) ἡλίου δίχα transp. M 5 καὶ τῆς UHP: καὶ ἐπὶ τῆς M; καὶ ἔτι τῆς Bernays 7 τοῦ ante κόσμου om. HP ἐπεὶ δὲ M: ἐπειδὴ δὲ U, ἔπειτα δὲ HP (ἔπειτ' οὐδὲ Turn.) ἐστιν H ὁ γὰρ κόσμος Turn. ἰσήληξ M, ἀπῆλιξ H (ἀφῆλιξ Turn.) 8 δὲ M 9 κόσμος Bernays: χρόνος MUP, ὁ χρόνος H χρόνος Bernays: κόσμος codd. γὰρ καὶ] καὶ γὰρ U 10 ἦν] ἢ H συνεμφαίνει MU: συνυφαίνει HP (Turn.) 11 δὲ M ἀκόλουθον codd.: ἀκολουθῶν v ὑποστῆναι — 97, 3 συνεπιγραψάμενος ante 80, 18 κατὰ τὸ παντελὲς tradunt codd., huc reduxit Bernays 12 κοσμικῆς mg P, χρονικῆς in textu P 14 τὰ δ' αἴδια φθορᾶς Bernays: τὰ δὲ διαφθορᾶς codd. 15 εὑρεσιλογῶν] εὑρεσιλόγων U, εὑρησιλογῶν M, εὑρήσει λόγων HP 16 νυνὶ διακεκοσμημένου Bernays: νῦν ἰδία κεκοσμημένου codd. (νῦν διακεκοσμημένου coni. iam Mang.) 17 ὑπονοουμένου M: ἐπινοουμένου UHP (v)

3 Plat. Tim. 37e ἡμέρας γὰρ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς οὐκ ὄντας, πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, τότε ἅμα ἐκείνῳ ξυνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται· ταῦτα δὲ πάντα μέρη χρόνου, καὶ τό τ' ἦν τό τ' ἔσται χρόνου γεγονότα εἴδη. 6 sq. Doxogr. p. 461, 4 Ζήνων ἔφησε χρόνον εἶναι κινήσεως διάστημα (Zeno frg. 93 Arnim) ... Ἀπολλόδωρος δ' ἐν τῇ Φυσικῇ Τέχνῃ οὕτως ὁρίζεται τὸν χρόνον· χρόνος δ' ἐστὶ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως διάστημα. (idem traditur de Chrysippo et Posidonio ibid. l. 23. 13.) Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. III 136 χρόνον γὰρ εἶναί φασιν οἱ μὲν διάστημα τῆς τοῦ ὅλου κινήσεως (ὅλον δὲ λέγω τὸν κόσμον), οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου. Diog. La. VII 141 ἔτι δὲ καὶ τὸν χρόνον ἀσώματον, διάστημα ὄντα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως.

ἐτύμως καὶ προσφυέστατα κόσμος κέκληται, διατεταγμένος καὶ διακεκοσ-
μημένος ἀνεπανορθώτου τέχνης ἀκρότητι, τὴν πρὸς τὸ πῦρ αὐτοῦ μετα-
βολὴν δεόντως ἄν τις ἀκοσμίαν ὀνομάσαι.

55 (6.) Κριτόλαος δέ ⟨τις⟩ τῶν κεχορευκότων Μούσαις, τῆς Περι-
πατητικῆς ἐραστὴς φιλοσοφίας, τῷ περὶ τῆς ἀιδιότητος κόσμου δόγματι
συνειπὼν ἐχρήσατο τοιαύταις πίστεσιν· εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ἀνάγκη καὶ
τὴν γῆν γεγονέναι· εἰ δὲ ἡ γῆ γενητή, πάντως καὶ τὸ ἀνθρώπων γένος·
ἄνθρωπος δὲ ἀγένητον, ἐξ ἀιδίου τοῦ γένους ὑφεστῶτος, ὥσπερ ἐπι-
56 δειχθήσεται· ἀίδιος ἄρα καὶ ὁ κόσμος. τὸ δὲ ὑπερτεθὲν ἤδη κατα-
σκευαστέον, εἰ δεῖ καὶ ἀποδείξεως τοῖς οὕτως ἐμφανέσι· δεῖ δέ, ὡς ἔοικεν,
ἕνεκα τῶν μυθοπλαστῶν, οἳ ψευσμάτων ἀναπλήσαντες τὸν βίον ἀλήθειαν
ὑπερόριον πεφυγαδεύκασιν, οὐ μόνον πόλεις καὶ οἴκους ἀλλὰ καὶ ἕνα
ἕκαστον τοῦ ⟨ἀρίστου⟩ κτήματος χηρεύειν βιασάμενοι καὶ πρὸς τὸ τῆς
φράσεως ὁλκὸν μέτρα καὶ ῥυθμοὺς δέλεαρ εἰς ἐνέδραν ἐπινοήσαντες, οἷς
ἀφρόνων ὦτα καταγοητεύουσι, καθάπερ ὀφθαλμοὺς αἱ ἄμορφοι καὶ εἰδεχ-
57 θεῖς ἑταῖραι περιάπτοις καὶ νόθῳ κόσμῳ χηρείᾳ γνησίου. λέγουσι γὰρ
ὅτι ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἀνθρώπων νεώτερον φύσεως ἔργον, ἀρχεγονώ-
τερον δὲ καὶ πρεσβύτερον | ἡ ἐκ γῆς, ἐπειδὴ πάντων μήτηρ ἐστί τε p.493M.
καὶ νενόμισται· τοὺς δὲ ᾀδομένους παρ' Ἕλλησι Σπαρτοὺς ἐκφῦναι,
58 καθάπερ νῦν τὰ δένδρα, τελείους καὶ ἐνόπλους γῆς παῖδας. ὅτι δὲ
μύθου πλάσμα τοῦτ' ἐστί, συνιδεῖν ἐκ πολλῶν ῥᾴδιον. αὐτίκα τῷ πρώτῳ

1 ἐτύμως] ἑτοίμως HP ⟨ἅτε⟩ διατεταγμένος Bernays 2 ἀνεπανορθώτου Buecheler (cf. 85, 16): ἅτ' ἐπ' ἀνθρώπου codd. (ἅτ' ἀπ' ἀνθρώπου v) πρὸς τὸ πῦρ M: πρὸς πῦρ HP (Turn.), πῦρ (om. πρὸς τὸ) U 4 τις addidi; εἷς add. Mang., post Μούσαις intercidisse κορυφαῖος vel aliquid huiusmodi putavit Buecheler κεχορευκότων] συγκεχορευκότων coni. Mang.; sed cf. quod omn. prob. lib. § 62 4. 5 περιπατητικῆς etiam M (non περιπατητικῶ) 5 τῷ περὶ U: τῶν περὶ M, τῷ παρὰ HP 6 πίστεσι M, πίστευσιν H εἰ om. M 7 ἡ δὲ ἡ γῆ H γεννητὴ UH 8 ἀγέννητον UHP τοῦ γένους MHP: τὸ γένος U ὑφεστῶτος Cumont: ὑφεστώς UHP, ὑποστάς M 9. 10 ἀίδιος — κατασκευαστέον om. HP (Turn.) 10 καὶ ἀποδείξεως codd.: καὶ om. Cumont δέ MU: δ' HP 11 ἕνεκα] ἕνα M 12 πεφυγανεύκασιν H 13 ἀρίστου add. Wendl. κτήματα M πρὸς τὸ Mang.: πρὸς τὸν codd. 14 φράσεως Bernays: ὁράσεως codd.; ῥήσεως coni. Mang. 17 γένεσιν M 17. 18 ἀρχεγονότερον M 18 ἐστί τε M: τε om. UHP (v) 19 post ἐκφῦναι add. λέγουσι U (λέγουσιν ἐκφῦναι Mang.) 20 νῦν] αὖ U 21 ἐκ πολλῶν (β) ῥᾴδιον (α) M

18 sqq. Sext. Emp. adv. Mathem. IX 28 τῶν δὲ νεωτέρων Στωικῶν φασί τινες τοὺς πρώτους καὶ γηγενεῖς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πολὺ τῶν νῦν συνέσει διαφέροντας γεγονέναι. 19 Σπαρτούς: cf. Schol. Pind. Isthm. VII 13. Schol. Eur. Phoen. 670. Apollod. Bibl. III 23.

γενομένῳ ἔδει καθ' ὡρισμένα μέτρα καὶ ἀριθμοὺς χρόνων αὐξήσεως·
βαθμοὺς γάρ τινας ἡ φύσις τὰς ἡλικίας ἐγέννησε, δι' ὧν τρόπον τινὰ
ἀναβαίνει καὶ κάτεισιν ἄνθρωπος, ἀναβαίνει μὲν αὐξόμενος, κατέρχεται δ'
ἐν ταῖς μειώσεσιν· ὅρος δ' ὁ τῶν ἀνωτάτω βαθμῶν ἀκμή, πρὸς ὃν φθά-
σας τις οὐκέτι πρόεισιν, ἀλλ', ὥσπερ οἱ διαυλοδρομοῦντες ἀνακάμπτουσι
τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὅσα παρ' ἰσχυούσης νεότητος ἔλαβεν, ἀποδίδωσιν ἀσθενεῖ
γήρᾳ. τὸ δὲ γεννηθῆναί τινας οἴεσθαι τελείους ἐξ ⟨ἀρχῆς⟩ ἠγνοηκότων 59
ἐστὶ νόμους φύσεως, θεσμοὺς ἀκινήτους. αἱ μὲν γὰρ ἡμέτεραι γνῶμαι
προσαναματτόμεναι τὸ πλημμελὲς ἐκ τοῦ συνεζευγμένου θνητοῦ τροπὰς
καὶ μεταβολὰς εἰκότως ἐνδέχονται, ἄτρεπτα δὲ τὰ τῆς τῶν ὅλων ἐστὶ
φύσεως, ἅτε πάντων ἐπικρατούσης καὶ διὰ βεβαιότητα τῶν ἅπαξ γνωσθέντων
τοὺς ἐξ ἀρχῆς παγέντας ὅρους ἀκινήτους διαφυλαττούσης. εἴπερ οὖν 60
ἁρμόττον ἐνόμιζεν ἀποτίκτεσθαι τελείους, καὶ νῦν ἂν ἐτελειογονεῖτο
ἄνθρωπος, μὴ βρέφος, μὴ παῖς, μὴ μειράκιον γινόμενος, ἀλλ' ἀνὴρ εὐθὺς
ὤν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς ἅπαν ἀγήρως καὶ ἀθάνατος· ᾧ γὰρ μὴ αὔξησις,
μηδὲ μείωσις πρόσεστιν· αἱ μὲν γὰρ ἄχρι τῆς ἀνδρὸς ἡλικίας μεταβολαὶ
κατ' αὔξησιν, αἱ δ' ἀπὸ ταύτης ἄχρι γήρως καὶ τελευτῆς κατὰ μείωσιν
συνίστανται· τῷ δὲ μὴ κοινωνοῦντι τῶν προτέρων καὶ τὰς ἑπομένας
εὔλογον μὴ ἐπιγίγνεσθαι. τί δ' ἐμποδὼν ἦν ἀνθρώπους καθάπερ φασὶ 61
πρότερον καὶ νῦν βλαστάνειν; οὕτως καὶ ἡ γῆ γεγήρακεν, ὡς διὰ χρόνου
μῆκος ἐατειρῶσθαι δοκεῖν; ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένει νεάζουσα ἀεί, διότι τετάρτη
μοῖρα τοῦ παντός ἐστι καὶ ἕνεκα τῆς τοῦ ὅλου διαμονῆς ὀφείλει μὴ φθί-
νειν, ἐπεὶ καὶ τὰ ἀδελφὰ στοιχεῖα αὐτῆς ὕδωρ ἀήρ τε καὶ πῦρ ἀγήρω
διατελεῖ. πίστις δὲ ἐναργὴς τῆς ἀδιαστάτου καὶ αἰδίου περὶ γῆν ἀκμῆς τὰ 62

1 ἔδει] εἴδει U   καθωρισμένα U   2 ἐγέννησεν M; ἐπενόησε coni. Maug.
3 δὲ M   4 ταῖς] τοῖς H   δὲ M   ἀνωτάτω] ἄνω conicio
βαθμῶν MU: βαθμός HP (Turn.)   6 παρισχυούσης M   ἀποδίδωσιν ἀσθενεῖ
Bernays: ἀποδιδοὺς ἐν ἀσθενεῖ MHP, ἀποδιδοὺς εὐασθενεῖ U; ἀποδίδωσιν coni. iam Mang.
7 ἐξ ἀρχῆς ἠγνοηκότων scripsi: ἐξηγνοηκότων UHP (ἐξ ἠγνοηκότων Turn.), ἠγνοηκότων M;
in ἐξ latere fortasse ἐκ γῆς putavit Diels   10 δὲ om. U   τῶν ὅλων M:
τῶν om. UHP (Turn.)   13 ἁρμόττον ἐνόμιζεν MU: ἐνόμιζεν ἁρμόττον HP (v)
14 γινόμενος HP: γενόμενος MU   ἀλλ' om. L (Turn.)   16 μηδὲ] οὐδὲ
conicio; μηδὲ μείωσιν προσεῖναι εὔλογον coni. Wendl.   post πρόσεστι spat. c. 7
litt. in M; ἔμπαλιν suppl. Cumont, εἰκότως Bernays (Diels)   μὲν γὰρ M (Mang.
Bernays): μὲν οὖν UHP (Turn. Cumont)   μέχρι (sed με in ras.) P   17 ἄχρι
γήρως MU: ἄχρι καὶ γήρως HP (v)   19 ἐπιγίνεσθαι P   20 οὕτως MU:
οὕτω HP; οὔπω v (Turn.)   21 μένει] μέμεινε H   22 ἔστιν H
22. 23 φθίνειν HP: φθάνειν MU   24 δ' U

7 sqq. cf. Bernays, Theophrastos' Schrift über Frömmigkeit p. 43.

φυόμενα· καθαρθεῖσα γὰρ ἢ ποταμῶν ἀναχύσεσιν, ὥσπερ φασὶν Αἴγυπτον,
ἢ τοῖς ἐτησίοις ὄμβροις τὸν ἐκ τῆς φορᾶς κάματον ὑπανίεται καὶ χαλᾶται,
κἄπειτα διαναπαυσαμένη τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀνακτᾶται μέχρι παντελοῦς
ῥώμης, εἶτ' ἄρχεται πάλιν τῆς τῶν ὁμοίων γενέσεως τροφὰς ἀφθόνους
63 ἁπάσαις ζῴων ἰδέαις ἀναδιδοῦσα. (7.) παρ' ὃ μοι δοκοῦσιν | οὐκ p.494M.
ἀπὸ σκοποῦ ποιηταὶ Πανδώραν αὐτὴν ὀνομάσαι, πάντα δωρουμένην [καὶ]
τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἡδονῆς ἀπόλαυσιν οὐ τισὶν ἀλλὰ πᾶσιν ὅσα ψυχῆς
μεμοίραται. εἰ γοῦν τις ἔαρος ἀκμάσαντος πτερωθεὶς ἀρθείη μετάρσιος
καὶ κατίδοι τήν τε ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, τὴν μὲν εὔχορτον καὶ χλοηφόρον
πόας καὶ χιλὸν κριθάς τε καὶ πυροὺς καὶ μυρίας ἄλλας σπαρτῶν φύσεις
ἀναδιδοῦσαν, ἅς τε γεωργοὶ κατεβάλοντο καὶ ἃς ἀπαυτοματίζουσα ἡ τοῦ
ἔτους ὥρα παρέχεται, τὴν δὲ κλάδοις καὶ φυλλάσι κατάσκιον, οἷς ἐπι-
κοσμεῖται τὰ δένδρα, καὶ καρπῶν περιπληθεστάτην, οὐχὶ τῶν πρὸς ἐδωδὴν
μόνον ἀλλὰ καὶ οἷς πόνους ἀκεῖσθαι συμβέβηκεν — ὁ μὲν γὰρ τῆς
ἐλαίας καρπὸς σώματος κάματον ἰᾶται, ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου ποθεὶς μετρίως
64 ἐπιχαλᾷ τὰς σφοδρὰς ὀδύνας ψυχῆς —, ἔτι δὲ τὰς ἀπὸ τῶν ἀνθέων
ἀναφερομένας εὐωδεστάτας αὔρας καὶ τὰς τῶν χρωμάτων ἀμυθήτους
ἰδιότητας τέχνῃ δαιμονίῳ πεποικιλμένας, τὴν δ' ὄψιν ἀποκλίνας ἀπὸ
τῶν ἡμέρων ἐν μέρει πάλιν αἰγείρους, κέδρους, πεύκας, ἐλάτας, δρυῶν
ὕψη περιμηκέστατα, τὰς ἄλλας τῶν ἀγρίων συνεχεῖς καὶ βαθείας ὕλας
περιαθρήσειεν, αἳ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ὀρῶν καὶ τὴν πολλὴν ὅση

1 καθαρθεῖσα codd.: καταρθεῖσα (a κατάρδω *irrigo*) Mang. (Bernays Cumont) 2 φορᾶς Mang.: φθορᾶς codd. 3 οἰκείαν] οἰκίαν M 4 εἶτα M ἀφθόνας (sed ας in ους corr. ut vid.) U 5 παρό H 6 αὐτὴν mg U, αὐτοὺς in textu U καὶ seclusit Bernays 8 μεμοίραται v (Turn.): μεμοίρανται codd. 9 τήν ante τε om. H τε ss. H, om. L (v) ὀρινὴν M 10 χιλῶν M, χυλὸν L (Turn.) πυρούς] πυρὰς H 11 ἀναδιδοῦσαν U: ἀναδιδούσαν (ας ss.) (sic) M, ἀναδιδούσας HP κατεβάλοντο MU: κατεβάλλοντο HP ἀπαυματοματίζουσα U 12 φυλλάδι P 14 ἀκεῖσθαι πόνους transp. U 16 τῆς ψυχῆς U ἔτι δὲ καὶ U ἀνθέων M: ἀνθῶν UHP (v); cf. Phryn. p. 454 Lob. 17 εὐωδεστάτας M: εὐοδεστάτας U, εὐωδεστέρας HP (v) χρωμάτων] ἀνθέων M (Bernays) 18 δαιμονία M 19 post πάλιν add. ὄψει U κέδρους U: καὶ κέδρους MHP (v) 20 τὰς ἄλλας codd. (Turn.): τὰς ἄλλων Mang. 21 περιαθρήσειας M

1 καθαρθεῖσα: cf. Plat. Tim. 22d ... ὅταν δ' αὖ οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν. 14 πόνους ἀκεῖσθαι: cf. Plat. Menex. 238a ἐλαίου γένεσιν πόνων ἀρωγήν.

βαθύγειος τῆς ὑπορείου συσκιάζουσι, γνώσεται τὴν ἀνένδοτον καὶ ἀκάματον
τῆς γῆς ἀεὶ νεαζούσης ἀκμήν· ὥστ' οὐδὲν ἐλαττωθεῖσα τῆς παλαιᾶς 65
ἰσχύος καὶ νῦν ἄν, εἴ γε τὸ πρότερον, ἔτικτεν ἀνθρώπους, ὑπὲρ δυοῖν
τοῖν ἀναγκαιοτάτοιν, ἑνὸς μὲν τοῦ μὴ λιποτακτεῖν τάξιν οἰκείαν καὶ
μάλιστα ἐν σπορᾷ καὶ γενέσει τοῦ χερσαίων ἁπάντων ἀρίστου καὶ ἡγεμόνος
ἀνθρώπου, δευτέρου δὲ γυναικῶν ἐπικουρίας, αἳ κύουσαι μὲν βαρυτάτοις
ἄχθεσι δέκα που μῆνας πιέζονται, μέλλουσαι δ' ἀποτίκτειν πολλάκις
ὠδῖσιν αὐταῖς ἐναποθνήσκουσιν. ὅλως τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινὴ μήτραν 66
ὑπολαμβάνειν γῆν ἐγκεκολπίσθαι πρὸς ἀνθρώπων σποράν; τὸ γὰρ ζῳογο-
νοῦν χωρίον ἐστὶ μήτρα, „φύσεως“, ὥς εἶπέ τις, „ἐργαστήριον“, ἐν ᾧ
ζῷα μόνον διαπλάττεται· τὸ δὲ οὐ γῆς μέρος ἐστίν, ἀλλὰ ζῴου θήλεος,
δημιουργηθὲν εἰς γένεσιν· ἐπεὶ καὶ μαζοὺς καθάπερ γυναικὶ γῇ φατέον
ἡνίκα ἠνθρωπογόνει προσγενέσθαι, τροφὴν ἵν' ἔχωσιν οἰκείαν οἱ πρῶτον
ἀποκυηθέντες· ἀλλὰ γὰρ οὐ ποταμός, οὐ πηγή τις οὐδαμοῦ τῆς οἰκου-
μένης ἀνθ' ὕδατος μνημονεύεταί ποτε ὀμβρῆσαι γάλα. πρὸς δὲ δὴ 67
τούτοις, ὥσπερ γαλακτοτροφεῖσθαι χρὴ τὸ ἀρτίγονον, οὕτως καὶ τῇ δι'
p. 495 M. ἀμπεχόνης σκέπῃ χρῆσθαι διὰ τὰς ἀπὸ κρυμοῦ | καὶ θάλπους ἐγγινο-
μένας τοῖς σώμασι ζημίας, οὗ χάριν μαῖαι καὶ μητέρες, αἷς ἀναγκαία
φροντὶς εἰσέρχεται τῶν γεννωμένων, κατασπαργανοῦσι τὰ βρέφη. τοὺς
δὲ γηγενεῖς φύντας πῶς οὐκ ἄν τις εὐθὺς διέφθειρε γυμνοὺς ἐαθέντας ἢ
ἀέρος κατάψυξις ἢ ἀφ' ἡλίου φλογμός; κρυμοὶ γὰρ καὶ θάλπη κρατήσαντα
νόσους καὶ φθορὰς ἀπεργάζονται. ἐπειδὴ δ' ἅπαξ ἤρξαντο ἀλογεῖν ἀληθείας 68
οἱ μυθοπλάσται, τοὺς Σπαρτοὺς ἐκείνους καὶ ἐνόπλους ἐτερατεύσαντο

1 ὑπορείου U (coni. Mang.), ὑπορίου M: ὑπερορείου P, ὑπερορεία ut vid. H; ὑπερορίας v (Turn.) συσκιάζουσι MU: σκιάζουσι HP (Turn.) 2 ἀκμῆς M 3 εἴ γε MU: ἥ γε HP, ἥγε L (Turn.) ἔτικ(τεν) in ras. M 4 λειποτακτεῖν UHP (v), λιποτακτὴν M 6 δευτέρου MU: δεύτερον HP γυναικῶν Mang.: γυναικὸς codd. 7 πιέζονται Mang.: βιάζονται codd. δὲ M 8 ἐναποθνήσκουσιν codd.: ἀποθνήσκουσιν v ὅλως] ὅσω U τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινὴ om. in lac. M τοῦτ' U: τ' HP (om. v) 11 ζῷα codd.: ζῷον Turn. 12 γῇ om. HP (Turn.) 13 ἀνθρωπογόνει (sic) H; ἀνθρωπογονεῖ Turn. ἵν'] ἣν M πρῶτον codd.: πρῶτοι v (Turn.) 15 δὲ om. U 16 χρὴ] δεῖ U ἀρτίγονον] ἀρχίγονον M οὕτως MU: οὕτω HP τῇ] τὸ U 18 σώμασι MU: θάλπουσι HP; τρεφομένοις v (Turn.) 19 εἰσέρχεται Cumont (coll. de sacrif. Ab. et Caini § 39): ἔρχεται codd. γεννωμένων M: γενομένων U, γινομένων HP (Turn.) 21 ἀφ' om. U κρυμοὶ UHP: κρυμνοὶ M 22 ἐπειδὴ codd.: ἐπεὶ v δὲ M 23 καὶ ἐνόπλους om. U

10 φύσεως ἐργαστήριον: cf. de spec. leg. III § 33. 109. Leg. ad Gai. II 554 M. dictum auctoris ignoti.

ἐκφῦναι. τίς γὰρ ἦν κατὰ γῆς χαλκουργὸς ἢ τοσοῦτος Ἥφαιστος, ὡς
αὐτίκα πανευχίας εὐτρεπίζεσθαι; τίς δὲ τοῖς πρώτοις γενομένοις εἰς
ὅπλισιν οἰκειότης; ἡμερώτατον γὰρ ζῷον ὁ ἄνθρωπος, λόγον δωρησαμένης
φύσεως αὐτῷ γέρας, ᾧ καὶ τὰ ἐξηγριωμένα πάθη κατεπᾴδεται καὶ τιθα-
σεύεται. πολὺ βέλτιον ἦν ἀνθ' ὅπλων κηρύκεια ἀναδῦναι, συμβατηρίων
σπονδῶν σύμβολα, λογικῇ φύσει, ὅπως εἰρήνην πρὸ πολέμου πᾶσι τοῖς
69 πανταχοῦ καταγγέλλῃ. (8.) τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιτειχιζόντων ψευδολογίαν
κατὰ τῆς ἀληθείας φλυαρήματα μετρίως ἐξελήλεγκται. χρὴ δ' εὖ
εἰδέναι, ὅτι ἐξ αἰδίου κατὰ διαδοχὰς ἐξ ἀνθρώπων βλαστάνουσιν ἄνθρωποι,
σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς ὡς εἰς ἄρουραν, γυναικὸς δ' ὑποδεχομένης
τὰ σπέρματα σωτηρίως, τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ
σώματος καὶ τῶν τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσε
λαβεῖν ἡμῶν ἕκαστος τοῦθ' ἅπαντι τῷ γένει δωρησαμένης, τὸ ἀθάνατον·
μένει γὰρ εἰς ἀεί, φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει, τεράστιον ὡς ἀληθῶς καὶ
θεῖον ἔργον. εἰ δ' αἴδιον ἄνθρωπος, βραχεῖα μοῖρα τοῦ παντός, ἀγένητος
δήπου καὶ ὁ κόσμος, ὥστε ἄφθαρτος.
70 (9.) Ἐπαγωνιζόμενος δ' ὁ Κριτόλαος ἐχρῆτο καὶ τοιούτῳ λόγῳ· τὸ
αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑγιαίνειν ἄνοσόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ
ἀγρυπνεῖν ἄγρυπνόν ἐστιν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν

---

1 ὕφαιστος P 2 πρώτοις (ο ex α corr.) γενομέναις M 2. 3 εἰς ὅπλισιν Diels: ἰσόπαις ἦν codd.; ὁπλίσεως ἦν Bernays, ὅπλων ἦν Buecheler 3 ἡμερώτερον M (Bernays) ὁ ante ἄνθρωπος om. U 4. 5 τιθασεύεται scripsi: τιθασσεύεται codd. 5 κηρύκεια scripsi (cf. Leg. ad Gai. p. 560, 11 M.): κηρύκια M, κηρύκιον UH (v), oblitt. in P ἀναδῦναι MU: ἀναδοῦναι HP (v) συμβαντηρίων HP 6 σύμβολα] σύμβολον coni. Mang. 7 καταγγέλλει H 8 ἐξελήλεγκται U: ἐξελήλεκται MHP εὖ] αὖ coni. Mang. 10 ὡς εἰς MU: ὡσεὶ HP (v) 11 σωτηρίως] δαιμορίως (sic) U 12 τῶν om. HP ἴσχυσε M(U): ἴσχυε HP (v) 12. 13 ἴσχυσεν ἡμῶν λαβεῖν U 14 τεράστιον] ἄφθαρτον coni. Mang. 15 ἔργον] γένος coni. Mang. ἀγένητος M: ἀγέννητος UHP 17 δὲ M 18 αὑτῷ (bis) U: αὐτῷ MHP ἄνοσον] ἄνοσ͡ (i. e. ἄνθρωπος?) M 19 αὑτῷ U: αὐτῷ MHP

---

10 Plat. Tim. 91 d ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῷα κατασπείραντες. cf. Aesch. Septem 737 ματρὸς ἁγνὰν σπείρας ἄρουραν. Eur. Orest. 553 τὸ σπέρμ' ἄρουρα παραλαβοῦσ' ἄλλου πάρα. 14. 15 Plat. Symp. 206 c ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζῴῳ ἀθάνατον ἔνεστιν, ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις. 19 sqq. Ocell. Luc. I 9 οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς αὐτοτελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστι, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σῳζόμενον καὶ διαμένον ἐστί . . . ὁ δέ γε κόσμος αἴτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σῴζεσθαι καὶ τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ αἴδιός ἐστι καὶ αὐτοτελὴς καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμονῆς.

ἀίδιόν ἐστιν· αἴτιος δ' ὁ κόσμος αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν, εἴ γε καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν· ἀίδιος ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο σκοπεῖν ἄξιον, ὅτι πᾶν τὸ γενόμενον ἐν 71
ἀρχῇ μὲν δεῖ πάντως ἀτελὲς εἶναι, χρόνου δὲ προϊόντος αὔξεσθαι μέχρι
παντελοῦς τελειώσεως· ὥστε, εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ἦν μέν ποθ', ἵνα
κἀγὼ χρήσωμαι τοῖς ἡλικιῶν ὀνόμασι, κομιδῇ νήπιος, ἐπιβαίνων δ' αὖθις
ἐνιαυτῶν περιόδοις καὶ μήκεσι χρόνων ὀψὲ καὶ μόλις ἐτελειώθη· τοῦ
p.496M. γὰρ μακροβιωτάτου βραδεῖα ἐξ ἀνάγκης ἀκμή. τὸν δὲ | κόσμον εἴ τις 72
νομίζει χρήσασθαί ποτε ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς, ἀθεραπεύτῳ μανίᾳ
κεκρατημένος μὴ ἀγνοείτω· δῆλον γὰρ ὡς οὐ μόνον αὐτοῦ τὸ σωματοειδὲς
αὐξηθήσεται, λήψεται δὲ καὶ ὁ νοῦς ἐπίδοσιν, ἐπεὶ καὶ οἱ φθείροντες
αὐτὸν λογικὸν εἶναι ὑπονοοῦσιν. οὐκοῦν ἀνθρώπου τρόπον ἐν ἀρχῇ μὲν 73
τῆς γενέσεως ἄλογος ἔσται, περὶ δὲ τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν λογικός·
ἅπερ οὐ μόνον λέγειν ἀλλὰ καὶ ὑπονοεῖν ἀσεβές· τὸν γὰρ τελειότατον
ὁρατῶν ⟨θεῶν⟩ περίβολον καὶ τοὺς ἐν μέρει περιέχοντα κληρούχους πῶς
οὐκ ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀεὶ τέλειον κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν, ἀμέτοχον
κηρῶν, αἷς τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν πᾶν συνέζευκται;

(10.) Πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τριττὰς αἰτίας δίχα τῶν ἔξωθεν ὑποβε- 74
βλῆσθαι ζῴοις τελευτῆς, νόσον, γῆρας, ἔνδειαν, ὧν οὐδεμιᾷ τὸν κόσμον
ἁλωτὸν εἶναι· πεπηγέναι τε γὰρ ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων, ὡς ὑπὸ μηδενὸς
ὑπολειφθέντος καὶ ἀπελευθεριάζοντος μέρους βιασθῆναι, κατακρατεῖν τε
τῶν δυνάμεων, ἐξ ὧν αἱ ἀσθένειαι, τὰς δ' ὑπεικούσας ἄνοσον καὶ ἀγήρων
αὐτὸν διαφυλάττειν. αὐταρκέστατόν τε αὐτὸν αὐτῷ καὶ ἀνεπιδεᾶ παντὸς

1 αἴτιος δὲ HP αὐτῷ U: αὐτῶ MHP 4 δεῖ πάντως Bernays: δὴ πάντως MU, πάντως δεῖ HP (Turn.); δὴ πάντως δεῖ Mang. 5 ὥστε om. in lac. M 6 νηπίως M 7 μήκεσι] μήκει coni. Mang. 10 ἀγνοείτω v (Turn.): ἀγνοείσθω codd. 13 περὶ δὲ MU: παρὰ (om. δὲ) HP (Turn.) 15 ὁρατῶν θεῶν Cumont: ὁρατ (sic) M, ὁρατὸν UHP (v); ὁρατῶν Bernays, τῶν ὁρατῶν Buecheler περιέχοντα HP: περιέχοντας MU κληρούχους vix sanum putavit Cumont. κληδούχους dubitanter coni. Diels 17 γενητὸν M: γεννητὸν UHP φθαρτὸν HP: ἄφθαρτον MU 18 τριτὰς H 20 τε MU: τὸ HP (εἶναι πεπηγέναι· τὸ γὰρ Turn.) ὡς] καὶ U; ὡς ante βιασθῆναι (21) transp. Mang. (Bernays) ex glossemate p. 80, 19 ὑπὸ Buecheler: ἅτε codd. 21 κατακρατῶν M τε codd.: τε καὶ v 22 ἀγήρων Cumont: ἀγήρω MU, ἀγείρω HP 23 prius αὐτὸν] αὐτὴν M αὐτῷ U: αὐτῶ HP, αὐτῶν M παντὸς] πάντως coni. Buecheler: at cf. e. gr. de spec. leg. I § 294 πάντων ἀνεπιδεής

11. 12 cf. adnot. ad p. 102, 2.

γεγονέναι, μηδενὸς τῶν εἰς διαμονὴν ὑστερίζοντα, τὰς κενώσεως καὶ πληρώσεως ἐν μέρει διαδοχὰς ἀπωσάμενον, αἷς διὰ τὴν ἄμουσον ἀπληστίαν τὰ ζῷα χρῆσθαι, θάνατον ἀντὶ ζωῆς μνώμενα ἤ, τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν, οἰκτρότερον βίον ἀπωλείας.

75 Ἔτι τοίνυν, εἰ μὲν μηδεμία φύσις ἀίδιος ἑωρᾶτο, ἧττον ἂν ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, μηδὲν γὰρ ἔχοντες παράδειγμα ἀιδιότητος, [ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου ἂν] εὐπροφάσιστα ἀδικεῖν. ἐπεὶ δὲ εἱμαρμένη κατὰ τοὺς ἄριστα φυσιολογοῦντας ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητός ἐστιν, εἴρουσα τὰς ἑκάστων ἀνελλιπῶς καὶ ἀδιαστάτως αἰτίας, τί δήποτ' οὐχὶ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν λεκτέον εἶναι μακραίωνα, τὴν τάξιν τῶν ἀτάκτων, τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀναρμόστων, τὴν συμφωνίαν τῶν ἀσυμφώνων, τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν δὲ καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζῴων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελειοτάτην; εἰ δ' ἡ τοῦ κόσμου φύσις ἀγένητός τε καὶ ἄφθαρτος, δῆλον ὅτι καὶ ὁ κόσμος, αἰωνίῳ συνεχόμενος καὶ διακρατούμενος δεσμῷ.

76 Νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἀντιδοξούντων ἔνιοι μετεβάλοντο· προσκλητικὴν γὰρ ἔχει δύναμιν τὸ κάλλος, τὸ δ' ἀληθὲς | δαιμονίως p.497M. ἐστὶ καλόν, ὡς τὸ ψεῦδος ἐκτόπως αἰσχρόν. Βοηθὸς γοῦν ὁ Σιδώνιος καὶ Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωικοῖς δόγμασιν ἰσχυκότες, ἅτε θεόλη-

1 ὑστερίζοντα MU: ὑστερίζοντος HP (v) 5 ἐδόκουν] ἠδίκουν Buecheler (Cumont) 6 γὰρ seclusit Turn.; sed cf. Thuc. I 25, 4. Vahlen ad Arist. Poet.[3] 131 6. 7 παράδειγμα ἀιδιότητος HP: παράδειγμα ἰδιότητος MU; παράδειγμ' ἀιδιότητος Bernays (Cumont) 7 ἐδόκουν — κόσμου seclusit Bernays (ἐδόκουν — εἰσηγούμενοι seclusit Turn., ἐδόκουν retinet Cumont) ἂν εὐπροφάσιστα MU (ἂν seclusi): ἂν εὐπροφάσητα HP; ἄνευ προφάσεως v (Turn.) 8 ἀδικεῖν] διδάσκειν Cumont, λέγειν Buecheler 9 τὰς] τοὺς P 11 ἀναρμότων HP 12 σ[α]υμφώνων (sic) H 13 σπαρτῶν δὲ scripsi: σπαρτῶν τε codd. 15 ἀγένητος M: ἀγέννητος UHP τε om. U δηλονότι M αἰωνίῳ v (Turn.): αἰῶνι MU, αἰώνιος HP 17 δ' U 18 προσκλητικὴν] προσελκτικὴν coni. Mang. 19 ὁ σιδώνιος M: ὁ ἰδώνιος U, ἡ σιδώνιος HP; καὶ Ποσειδώνιος v (Turn.) 20 Παναίτιος v (Turn.): πάνεπος codd.

2 ἄμουσον ἀπληστίαν: cf. Plat. Tim. 73a ... ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἡ τροφὴ ταχὺ πάλιν τροφῆς ἑτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον πᾶν ἀποτελοῖ τὸ γένος. 8. 9 Aet. Plac. I 28, 4 (Doxogr. p. 324[a] 1) οἱ Στωικοὶ (τὴν εἱμαρμένην) εἱρμὸν αἰτιῶν, τουτέστι τάξιν καὶ ἐπισύνδεσιν ἀπαράβατον. Diog. La. VII 149 ἔστι δ' εἱμαρμένη αἰτία τῶν ὄντων εἰρομένη ἢ λόγος καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται. cf. Chrysippi frg. 913 sqq. (Arnim). 20 Diog. La. VII 142 ... Παναίτιος δ' ἄφθαρτον ἀπεφήνατο τὸν κόσμον. Doxogr. p. 469[b] 7 (Arius Didymus) Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν αὐτῷ τὴν ἀιδιότητα τοῦ κόσμου ἢ τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν.

πτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας καταλιπόντες πρὸς ὁσιώτερον δόγμα τὸ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ηὐτομόλησαν. λέγεται δὲ καὶ 77
p. 502, 34 M. Διογένης ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος | τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἐνδοιάσας ἐπισχεῖν· οὐ γὰρ νεότητος ἀλλὰ γήρως τὰ σεμνὰ καὶ περιμάχητα διιδεῖν, καὶ μάλισθ' ὅσα μὴ δικάζει ἡ ἄλογος καὶ ἀπατηλὸς αἴσθησις ἀλλ' ὁ καθαρώτατος καὶ ἀκραιφνέστατος νοῦς.
(16.) ἀποδείξεσι δ' οἱ περὶ τὸν Βοηθὸν κέχρηνται πιθανωτάταις, ἃς 78
αὐτίκα λέξομεν· εἰ, φασί, γενητὸς καὶ φθαρτὸς ὁ κόσμος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γενήσεται, ὅπερ καὶ τοῖς Στωικοῖς ἀτοπώτατον εἶναι δοκεῖ.
p. 503 M. διὰ τί; ὅτι οὐδεμίαν φθοροποιὸν | αἰτίαν εὑρεῖν ἔστιν, οὔτ' ἐντὸς οὔτ' ἐκτός, ἣ τὸν κόσμον ἀνελεῖ· ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν ὅτι μὴ τάχα που κενόν, τῶν στοιχείων ἀποκριθέντων εἰς αὐτὸν ὁλοκλήρων, εἴσω δ' οὐδὲν νόσημα τοιοῦτον, ὃ γένοιτ' ἂν αἴτιον θεῷ τοσούτῳ διαλύσεως. εἰ δ' ἀναιτίως φθείρεται, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται ἡ γένεσις τῆς φθορᾶς, ὅπερ οὐδ' ἡ διάνοια παραδέξεται.

Καὶ μὴν φασιν, ὅτι γενικοὶ τρόποι φθορᾶς εἰσι τρεῖς· ὅ τε κατὰ 79
διαίρεσιν καὶ ὁ κατὰ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος καὶ ὁ κατὰ σύγχυσιν. τὰ μὲν οὖν ἐκ διεστηκότων, αἰπόλια, βουκόλια, χοροί, στρατεύματα, ἢ πάλιν ἐκ συναπτομένων σώματα παγέντα διαστάσει καὶ διαιρέσει λύεται· κατὰ δὲ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος ὁ μετασχηματιζόμενος κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος, ἵνα μηδὲ ἑτεροειδῆ τινα παράσχῃ τύπον μορφῆς·

---

1 καὶ τὰς ἐκπυρώσεις U   ὁσιώτερον Cumont: θειότερον codd.   2 τὸ om. U   παντὸς] πάντως Buecheler (Cumont); at cf. Arnim, Quellenstudien p. 18   4 ἐνδοιάσας (οι ex υ corr.) M: ἐνδυάσας UHP   γὰρ νεότητος] γενναιότατος M   5 διιδεῖν M: δεῖ ἰδεῖν UP (Turn.), δεῖ εἰδεῖν H   6 ἀπατηλὸς codd.: ἀπατηλὴ v (Turn.)   7 δὲ E   πιθανοτάταις UHE   ἃς ME: αἷς UHP   8 εἰ, φασί] φασὶ γὰρ εἰ E   γεννητὸς U   9 δοκεῖ εἶναι E   10 αἰτίαν εὑρεῖν MUE: εὑρεῖν αἰτίαν HP (v)   13 θεῷ Cumont: τῷ codd.   14 δῆλον ὅτι UE: δηλονότι MHP   15 τῆς φθορᾶς] καὶ φθορά coni. Mang.   οὐδ' ἡ] οὐδὲ M (Bernays)   16 φθορᾶς τρόποι E   17 καὶ post διαίρεσιν om. HP (v)   καὶ ὁ—ποιότητος om. E cod. b   18 στρατεύματα, χοροί E   19 συναπτομένων v (Turn.): συναπτομένου codd.   σώματα UHP: σώματος ME   τῇ διαστάσει HP (Turn.)   λύεται UE: λύονται MHP (v)   20. 21 κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος om. UE   21 καταλεαινόμενος Diels: καὶ λεαινόμενος MHP   παράσχῃ] περίσχῃ M   τύπον παράσχῃ E

---

2 sqq. Diog. Babyl. frg. 27 (Arnim, Stoic. vet. fragm. III p. 215). idem de Zenone Tarsensi tradit Arius Didymus (Doxographi p. 469a 3): τὸν μὲν γὰρ τούτου (Chrysippi) μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων. 16 cf. Doxogr. p. 462, 15 sqq. (Arius Didym.). Zeller, Philos. d. Griech. III 1³, 95. 18 τὰ ἐκ διεστηκότων: Zeller III 1³, 97.

κατὰ δὲ σύγχυσιν, ὡς ἡ παρὰ ἰατροῖς τετραφάρμακος· αἱ γὰρ δυνάμεις
τῶν συνενεχθέντων ἠφανίσθησαν εἰς ἐξαιρέτου μιᾶς γένεσιν ἀποτελεσθείσης.
80 ποίῳ δὴ τούτων ἄξιον τὸν κόσμον φθείρεσθαι φάναι; τῷ κατὰ διαίρεσιν;
ἀλλ' οὔτε ἐκ διεστηκότων ἐστίν, ὡς τὰ μέρη σκεδασθῆναι, οὔτε ἐκ συνα-
πτομένων, ὡς διαλυθῆναι, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἡμετέροις ἥνωται
σώμασι· τὰ μὲν γὰρ ἐπικήρως τε ἐξ ἑαυτῶν ἔχει καὶ δυναστεύεται πρὸς
μυρίων ὑφ' ὧν βλάπτεται, τοῦ δ' ἀήττητος ἡ ῥώμη πολλῇ τινι περι-
81 ουσίᾳ πάντων καταχρατοῦσα. ἀλλ' ἀναιρέσει παντελεῖ τῆς ποιότητος;
ἀλλ' ἀμήχανον τοῦτό γε· μένει γὰρ κατὰ τοὺς τἀναντία αἱρουμένους ἡ
τῆς διακοσμήσεως ποιότης ἐπ' ἐλάττονος οὐσίας τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα
82 κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν. ἀλλὰ τῷ κατὰ σύγχυσιν; ἄπαγε, δεήσει γὰρ πάλιν
εἰς τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι τὴν φθορὰν παραδέχεσθαι. τοῦ χάριν; ὅτι εἰ μὲν
ἕκαστον ἐν μέρει τῶν στοιχείων ἐφθείρετο, μεταβολὴν ἐδύνατο τὴν εἰς
ἕτερον δέχεσθαι, πάντων δὲ συλλήβδην ἀθρόων κατὰ σύγχυσιν ἀναιρου-
μένων, ἀναγκαῖον ὑπονοεῖν τὸ ἀδύνατον.
83 Ἔτι πρὸς τούτοις, ἐὰν ἐκπυρωθῇ, φασί, τὰ πάντα, τί κατ' ἐκεῖνον
ὁ θεὸς πράξει τὸν χρόνον; ἢ τὸ παράπαν οὐδέν; καὶ μήποτ' εἰκότως·
νυνὶ μὲν γὰρ ἕκαστα ἐφορᾷ καὶ πάντων οἷα γνήσιος πατὴρ ἐπιτροπεύει
καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἡνιόχου καὶ κυβερνήτου τρόπον ἡνιοχεῖ
καὶ πηδαλιουχεῖ τὰ σύμπαντα, ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις
πλάνησι καὶ ἀπλανέσιν ἔτι δ' ἀέρι καὶ τοῖς ⟨ἄλλοις⟩ μέρεσι τοῦ κόσμου

1 παρὰ ἰητροὺς U 2 ἐξαιρέτους E cod. r ἀποτελεσθεῖσαι E 3 τούτω M 4 ἀλλ' οὔτε ME, ἀλλ' οὔτ' U: ἀλλ' οὐκ HP (Turn.) alt. οὔτε MPE: οὔτ' UH (v) 6 ἐξ ἑαυτῶν MUE: ἐξ αὑτῶν HP (ἐξ αὑτῶν v) 7 ἀφ' ὧν E 8 πάντων] πάντα M (Bernays) ἀλλὰ P παντελῆ H 10 τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα Bernays (in commentario): τῇ τούτου ἰδιοσταλεῖσα E, τῇ του .... (spat. c. 4 litt.) σταλεῖσα M, τὸ τοῦ δι ... (spat. c. 7 litt.) HP, ... (spat. c. 10 litt.) σταλεῖσα U 11 τῷ] τὸ H 12 εἰς] ὡς E cod. r γίγνεσθαι E 13 μεταβολὴν ⟨ἂν⟩ ἐδύνατο Gomperz ἠδύνατο E 14 δὲ om. E cod. r ἀθρόων MU: ἀθρόον HPE (v) 15 ἀναγκαῖον Reiter: ἀνάγκη codd.; ἀνάγκη τοῦτο ὑπονοεῖν ἀδύνατον Cumont 16 ἔτι πρὸς τούτοις — 99, 6 ὁ θεός om. E φασί MU: φησί HP (Turn.) 17 πράξει ὁ θεὸς transp. M (Bernays) ἢ] ἡ H (Turn.) 18 οἷα v (Turn.): οἷος codd. 20 πηδαληουχεῖ M ἡλίω τε M: τε om. UHP (v) 21 ἀπλανέσι M ἄλλοις add. Cumont

1 τετραφάρμακος: cf. de confus. lingu. § 187. Galen. in Hippocr. de nat. hom. t. XV p. 32 (Kuehn). 9 sq. Chrysippi frg. 611 (Arnim). cf. Plut. de commun. notit. 31 p. 1075[b] ἀλλὰ Χρύσιππος καὶ Κλεάνθης, ἐμπεπληκότες ὡς ἔπος εἰπεῖν τῷ λόγῳ θεῶν τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὸν ἀέρα, τὴν θάλατταν, οὐδένα τῶν τοσούτων ἄφθαρτον οὐδ' ἀΐδιον ἀπολελοίπασι, πλὴν μόνου τοῦ Διός, εἰς ὃν πάντας καταναλίσκουσι τοὺς ἄλλους.

παριστάμενος καὶ συνδρῶν ὅσα πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διαμονὴν καὶ τὴν κατ'
ὀρθὸν λόγον ἀνυπαίτιον διοίκησιν. πάντων δ' ἀναιρεθέντων, ὑπ' ἀργίας 84
p. 504 M. καὶ ἀπραξίας | δεινῆς ἀβιώτῳ βίῳ χρήσεται· οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον;
ὀκνῶ λέγειν, ὃ μηδὲ θέμις ὑπονοεῖν, ὅτι ἀκολουθήσει θεῷ θάνατος, εἴ
γε καὶ ἠρεμία· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἐὰν ἀνέλῃς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν πάντως
συνανελεῖς· ψυχὴ δὲ τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας ὁ θεός.

(17.) Ἐκεῖνο δ' οὐκ ἀνάξιον διαπορῆσαι, τίνα τρόπον ἔσται παλιγγε- 85
νεσία, πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων· ἐξαναλωθείσης γὰρ τῆς οὐσίας ὑπὸ
πυρός, ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ οὐκέτ' ἔχον τροφὴν ἀποσβεσθῆναι. μένοντος
μὲν οὖν, ὁ σπερματικὸς τῆς διακοσμήσεως ἐσῴζετ' ⟨ἂν⟩ λόγος, ἀναιρεθέντος
δὲ συνανῄρηται. τὸ δ' ἐστὶν ἔκθεσμον καὶ ἀσέβημα ἤδη διπλοῦν, μὴ
μόνον φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγορεῖν ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίαν ἀναιρεῖν,
ὥσπερ ἐν ἀκοσμίᾳ καὶ ἀπραξίᾳ καὶ τοῖς πλημμελέσι πᾶσι χαίροντος θεοῦ.
τὸν δὲ λόγον ἀκριβέστερον ὧδε διερευνητέον· πυρὸς τριττὸν εἶδος· τὸ 86
μὲν ἄνθραξ, τὸ δὲ φλόξ, τὸ δὲ αὐγή. ἄνθραξ μὲν οὖν ἐστι πῦρ ἐν
οὐσίᾳ γεώδει, ὃ τρόπον ἕξεως πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἐλλοχᾷ δι'
ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον· φλὸξ δέ ἐστιν ὅπερ ἐκ τροφῆς αἴρεται
μετεωριζόμενον· αὐγὴ δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκ φλογός, συνεργὸν ὀφθαλ-
μοῖς εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν ἀντίληψιν. μέσην δὲ χώραν αὐγῆς τε καὶ
ἄνθρακος εἴληχε φλόξ· σβεσθεῖσα μὲν γὰρ εἰς ἄνθρακα τελευτᾷ, ζωπυ-
ρουμένη δ' ἔχει φέγγος, ὃ τὴν καυστικὴν ἀφῃρημένον δύναμιν ἀστράπτει.
εἰ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὖν τὸν κόσμον ἀναλύεσθαι φαῖμεν, ἄνθραξ μὲν 87
οὐκ ἂν γένοιτο, διότι παμπληθὲς ὑπολείψεται τοῦ γεώδους, ᾧ τὸ πῦρ
ἐγκατειλῆφθαι συμβέβηκεν, ἀρέσκει δὲ μηδὲν τότε τῶν ἄλλων ὑφεστάναι

1 παριστάμενα H (Turn.) 3 βίῳ] βία M 4 μηδὲ] μὴ U ὑπονοεῖν Cumont coll. 86, 8. 95, 14: εἰπεῖν codd. 5 αὐτὴν MU: αὐτὸ HP 6 ὁ ante θεός om. U 7 οὐκ ἀνάξιον Bernays: οὐκ ἄξιον codd., ἄξιον E διαπορίσαι M 8 ἀναλωθέντων (υ supra lin.) U ἐξαναλωθείσης HPE: ἐξαναλυθείσης MU 10 τῇ διακοσμήσει Turn. ἐσῴζετ' ἂν Diels: ἐσώζετο codd. ἐσώζετο λόγος τῆς διακοσμήσεως transp. E ἀναιρεθέντος MHP: ἀναλυθέντος UE 11 τὸ δέ ἐστιν H 13 ὥσπερ ἐν M: ἐν om. UHPE; ὥσπερ ἂν coni. Buecheler 14 ὧδε] ἤδη H (Turn.) 15 ἐστιν H 16 οὐσίᾳ om. UE ὃ] ὃν E πεφόλευκε H 17 τετταμένον (sic) H 19 τῶν om. L (Turn.) τε om. U 20 σβεθεῖσα U 21 καυτικὴν P 22 φαῖμεν Buecheler: φῶμεν codd. (φαμὲν U[1]) 23 ὑπολείψεται v (Turn.): ὑπολήψεται codd. τοῦ γεώδους] τὸ γεῶδες coni. Mang. ᾧ] ὡς UE 24 ἐγκατειλῆφθαι E: ἐγκατειλεῖσθαι MUH, ἐγκαταλελεῖσθαι ut vid. P συμβέβηκε M

5 Plat. Phaedr. 245c ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον. 6 κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας: cf. Zeller, Philos. d. Griech. III 1[3], 554 sq.

σωμάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα εἰς ἄκρατον πῦρ ἀναλελύσθαι.
88 καὶ μὴν οὐδὲ φλόξ· ἅμμα γὰρ τροφῆς ἐστι, μηδενὸς δὲ καταλειφθέντος, ἀτροφήσασα αὐτίκα ἀποσβεσθήσεται. τούτοις ἕπεται τὸ μηδ᾽ αὐγὴν ἀποτελεῖσθαι· καθ᾽ ἑαυτὴν γὰρ ὑπόστασιν οὐκ ἔχει, ῥεῖ δὲ ἀπὸ τῶν προτέρων, ἄνθρακος καὶ φλογός, ἀφ᾽ οὗ μὲν ἐλάττων, πολλὴ δ᾽ ἀπὸ φλογός· χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον· ἐκείνων δ᾽, ὡς ἐδείχθη, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὐκ ὄντων, οὐδ᾽ ἂν αὐγὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἡ μεθημερινὴ πολλὴ καὶ βαθεῖα αὐγή, τὸν ὑπὸ γῆς ἡλίου δρόμον ἰόντος, εὐθὺς ἀφανίζεται νυκτὶ καὶ μάλιστα ἀσελήνῳ. | οὐ τοίνυν ἐκπυροῦται ὁ κόσμος, ἀλλ᾽ p. 505 M. ἔστιν ἄφθαρτος· εἰ δ᾽ ἐκπυρωθήσεται, ἕτερος οὐκ ἂν γένοιτο.

89 (18.) Διὸ καί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὀξυδερκέστερον ἐκ μακροῦ θεασάμενοι τὸν ἐπιφερόμενον ἔλεγχον ἠξίωσαν ὥσπερ θανατῶντι κεφαλαίῳ βοηθήματα προευτρεπίζεσθαι· τὰ δ᾽ οὐδὲν ἦν ὄφελος. ἐπειδὴ γὰρ αἴτιον κινήσεώς ἐστι τὸ πῦρ, κίνησις δὲ γενέσεως ἀρχή, γενέσθαι δ᾽ ἄνευ κινήσεως ὁτιοῦν ἀδύνατον, ἔφασαν ὅτι μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, ἐπειδὰν ὁ νέος κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, ποσὴ δέ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται· πάνυ γὰρ ηὐλαβήθησαν, μὴ σβεσθέντος ἀθρόου μείνῃ τὰ πάντα ἡσυχάσαντα ἀδιακόσμητα, τοῦ τῆς κινήσεως
90 αἰτίου μηκέτ᾽ ὄντος. εὑρεσιλογούντων δὲ πλάσματα ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας τεχναζόντων. τί δήποτε; ὅτι τὸν κόσμον ἐκπυρωθέντα γενέσθαι μὲν ἄνθρακι παραπλήσιον ἀμήχανον, ὡς δέδεικται, γεώδους πολλῆς ἂν ὑπολειφθείσης οὐσίας, ἣ δεήσει τὸ πῦρ ἐλλοχᾶν, ἴσως δ᾽ οὐδ ἐκπυρώσεως τότε κρατούσης, εἴ γε μένει τὸ στοιχείων βαρύτατον καὶ δυσαναλωτότατον ἔτι, γῆ μὴ διαλυθεῖσα, μεταβάλλειν δὲ ἢ εἰς φλόγα ἢ

1 ἀναλύεσθαι E 2 ἅμμα PE, ἄμμα U: ἅμα MH (v) τροφῆς codd.: τροφή Turn., τροφῇ Mang. δὲ] γὰρ M 3 ἀτροφήσασα MUE: ἀτροφήσας HP; ἀτροφήσασ᾽ Cumont, ἀτροφήσει Turn. ἕπεται] ἔπεσται U 4 ῥεῖ δὲ MU: ῥεῖ δ᾽ HPE 5 ἀφ᾽ οὗ — φλογός (6) om. M ἐλάττων U^2HP: ἔλαττον U^1E πολλὴ] πολὺ E 6 χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον om. E 7 καὶ γὰρ — 101, 13 καὶ αὐγὴ φλογί om. E ἡ μεθημερινὴ] ἡμερινὴ U 8 πολλὴ καὶ] πολληκὴ M 9 μάλιστα MU: μάλιστ᾽ HP 11 τινες] τινος M μακροῦ] πολλοῦ M (Bernays) 12 θανατῶντι] θανόντι L (v) 13 εὐτρεπίζεσθαι M (Bernays) οὐδὲν MU: οὐδ᾽ HP (Turn.) ὄφελος ἦν transp. U 14 γενέσεως] γενήσεως M 15 μετὰ] κατὰ coni. Mang. 16 μέλλει HP πόση MH 18 μείνῃ codd.: μένῃ v (Turn.) 19 εὑρεσιλογούντων UP: εὑρησιλογούντων MH 21 ἀμήχανον] ἀδύνατον U 22 ἂν ὑπολειφθείσης Buecheler: ἀνθυπολειφθείσης codd. (ἀνθ᾽ ὑπολειφθείσης P); ἂν ἀνθυπολειφθείσης Cumont οὐσίας] οὐσίους H οὐδ᾽ U (coni. Buecheler): οὐκ MHP 23 στοιχείων MU: στοιχεῖον HP 24 δυσαναλωτότατον MU: δυσαναλώτατον HP (v) μεταβάλλ (sic) M

24 sqq. Cleanthis frg. 711, Chrysippi frg. 611 (Arnim).

εἰς αὐγὴν ἀναγκαῖον, εἰς μὲν φλόγα, ὡς ᾤετο Κλεάνθης, εἰς δ' αὐγήν,
ὡς ὁ Χρύσιππος. ἀλλ' εἴ γε φλὸξ γίνεται, τραπομένη πρὸς σβέσιν ἅπαξ 91
οὐκ ἐκ μέρους ἀλλ' ἀθρόα σβεσθήσεται· συνυπάρχει γὰρ τῇ τροφῇ· διὸ
πολλῆς μὲν οὔσης ἐπιδίδωσι καὶ χεῖται, στελλομένης δὲ μειοῦται. τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν τὸ γινόμενον· ὁ λύχνος, ἕως
μέν τις ἔλαιον ἄρδει, περιφεγγεστάτην δίδωσι φλόγα, ἐπειδὰν δ' ἐπίσχῃ,
δαπανήσας ὅσον τῆς τροφῆς λείψανον αὐτίκα κατεσβέσθη, μηδὲν μέρος
ταμιευσάμενος τῆς φλογός. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀλλ' αὐγὴ γίνεται, πάλιν 92
ἀθρόα μεταβάλλει. διὰ τί; ὅτι ὑπόστασιν ἰδίαν οὐκ ἔχει, γεννᾶται δ'
ἐκ φλογός, ἧς ὅλης δι' ὅλων σβέσιν λαμβανούσης, ἀνάγκη καὶ τὴν αὐγὴν
μὴ κατὰ μέρος ἀλλ' ἀθρόαν ἀναιρεῖσθαι· ὃ γὰρ πρὸς τροφὴν φλόξ,
τοῦτο αὐγὴ πρὸς φλόγα· καθάπερ οὖν τροφῇ συναναιρεῖται φλόξ, καὶ
αὐγὴ φλογί. ὥστ' ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς 93
ἐντυφομένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν
ἄλλων ὑπὸ πυρός, αὐτοῦ δ' ὑπ' ἐνδείας. ἐξ ὧν ἐστι δῆλον, ὅτι ἀγένητος
καὶ ἄφθαρτος ὢν διατελεῖ.

(19.) Φέρε δ' οὖν, ὥς φησιν ὁ Χρύσιππος, τὸ ἀναστοιχειῶσαν 94
τὴν διακόσμησιν εἰς αὐτὸ πῦρ τοῦ μέλλοντος ἀποτελεῖσθαι κόσμου σπέρμα
εἶναι καὶ ὧν ἐπ' αὐτῷ πεφιλοσόφηκε μηδὲν ἐψεῦσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι

---

2 εἴ γε Mang. (et ipse conieci): εἴτε codd. ἅπαξ] ἅπερ M 3 ἀλλ' ἀθρόα v (Turn.): ἀλλὰ λάθρα codd. συνυπάρχῃ M τῇ τροφῇ Mang.: ἡ τροφὴ codd. 4 πολῆς (sic) U στελλομένης UH et ut vid. P: συστελλομένης M 4. 5 τεκμηριώσαντο H(P?) 5 ἕως M: ὡς UH et ut vid. P (v) 6 δίδωσι MU: ἀποδίδωσι HP (v) δ' om. HP 7 κατεσβέσθη M: κατέσβη U, ἔσβη ut vid. P, κατέσβησε H (κατέσβεσε Turn.) μηδὲ μέρος U 8 ταμιεσάμενος ut vid. U 9 ὅτι] διότι H ὑπόστησιν H ἰδίαν om. H (om. Turn.) γεννᾶ τε δ' M 11 ὃ γὰρ] ἡ γὰρ H 12 τροφῇ UP: τροφὴ M, τροφῆς H συναναιρεῖται UP: συνανηρεῖτο (η ex αι corr.) M, συνανηρεῖ τὲ H 13 αὐγῇ M ὥστε P 13. 14 μηδενὸς ⟨μὲν⟩ ἐντυφομένου fortasse scribendum putavit Cumont 14 ἐντυφωμένου H (ἐντετυφωμένου Turn.) πάντων — ἐνδείας (15) om. E 15 δηλονότι H ἀγένητος E: ἀγέννητος MUHP 17 φέρε δ' οὖν — 104, 13 ἀκολουθίαν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι om. E φέρε MU: φέρει HP (Turn.) φησιν ὁ χρύσιππος MU: φησι χρύσιππος HP (v) 18 αὐτὸ v (Turn.): αὑτὸ codd. 19 πεφιλοσόφηκεν M

---

17 Chrysippi frg. 618 (Arnim). 18 Doxogr. p. 468ª 25 (Arius Didymus) ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωικοῖς φιλοσόφοις τὴν ὅλην οὐσίαν εἰς πῦρ μεταβάλλειν οἷον εἰς σπέρμα, καὶ πάλιν ἐκ τούτου αὐτὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἵα τὸ πρότερον ἦν. καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ πρεσβύτατοι προσήκαντο, Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος. Zen. frg. 107, Cleanth. frg. 512, Chrys. frg. 596 (Arnim).

καὶ ἐκ | σπέρματος ἡ γένεσις καὶ εἰς σπέρμα ἡ ἀνάλυσις, ἔπειτα δ' ὅτι p.506M.
φυσιολογεῖται ὁ κόσμος καὶ φύσις λογική, οὐ μόνον ἔμψυχος ὢν ἀλλὰ
καὶ νοερός, πρὸς δὲ καὶ φρόνιμος, ἐκ τούτων τοὐναντίον οὗ βούλεται
95 κατασκευάζεται, τὸ μηδέποτε φθαρήσεσθαι. αἱ δὲ πίστεις προχειρόταται
τοῖς συνεξετάζειν μὴ ἀποκνοῦσιν. οὐκοῦν ὁ κόσμος ἢ φυτόν, ⟨ὡς⟩ ἔοικεν,
ἢ ζῷον· ἀλλ' εἴτε φυτόν ἐστιν εἴτε καὶ ζῷον, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν
φθαρεὶς οὐδέποτε αὐτὸς αὑτοῦ γενήσεται σπέρμα. μαρτυρεῖ δὲ τὰ παρ'
ἡμῖν, ὧν οὐδὲν οὐχ ἔλαττον οὐ μεῖζόν ποτε φθαρὲν εἰς σπέρματος ἀπε-
96 κρίθη γένεσιν. οὐχ ὁρᾷς ὅσαι μὲν ἡμέρων φυτῶν ὗλαι, ὅσαι δὲ ἀγρίων
κατὰ πᾶν μέρος τῆς γῆς ἀνακέχυνται; τούτων τῶν δένδρων ἕκαστον,
ἄχρι μὲν ὑγιαίνει τὸ στέλεχος, ἅμα τῷ καρπῷ καὶ τὸ ὄχευμα τίκτει,
μήκει δὲ χρόνων ἀφαυανθὲν ⟨ἢ⟩ καὶ ἄλλως αὐταῖς ῥίζαις φθαρὲν οὐδέ-
97 ποτε τὴν ἀνάλυσιν εἰς σπέρμα ἔλαβεν. τὸν αὐτὸν μέντοι τρόπον καὶ τὰ
γένη τῶν ζῴων, ἃ μηδὲ εἰπεῖν διὰ πλῆθος ῥᾴδιον, ἄχρι μὲν περίεστι
καὶ ἡβᾷ, σπέρμα προΐεται γόνιμον, τελευτήσαντα δ' οὐδαμῇ οὐδαμῶς
γίνεται σπέρμα· καὶ γὰρ εὔηθες ἄνθρωπον ζῶντα μὲν ὀγδόῳ μέρει
ψυχῆς, ὃ καλεῖται γόνιμον, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν χρῆσθαι, τελευ-
98 τήσαντα δὲ ὅλῳ ἑαυτῷ· θάνατος γὰρ οὔτι ζωῆς ἀνυσιμώτερος. ἄλλως
τε τῶν ὄντων οὐδὲν ἐκ μόνου σπέρματος δίχα τῆς οἰκείας τροφῆς ἀποτε-
λεῖται· σπέρμα γὰρ ἔοικεν ἀρχῇ, ἀρχὴ δὲ καθ' αὑτὴν οὐ τελειογονεῖ.
μὴ γὰρ αὖ νομίσῃς τὸν στάχυν ἐκ μόνου τοῦ καταβληθέντος ὑπὸ γεωρ-

1 ἀνάλωσις M 5 φυτόν, ὡς ἔοικεν Diels: φυτῶ ἔοικεν codd. 6 ἢ ζῷον M: ἢ ζώω UP, ἢ κόσμω H καὶ post εἴτε om. U 8 σπέρματος MU: σώματος HP (Turn.) 9 γέννησιν L (Turn.) ἡμέρων HP: ἡμερῶν U, ἡμέραι M 10 τῆς ante γῆς om. Turn. 11 τὸ ὄχευμα Bernays: τὸ ὄχημα UHP, τῶ ὄχημα M; τὸ σπέρμα coni. Mang. 12 ἀφαυανθὲν Mang.: ἀφ.. ανθὲν M, ἀφαανθὲν U, ἀφανισθὲν HP ἢ add. Cumont 13 εἰς σπέρματα U ἔλαβε v 15 τελευτήσει U οὐδαμῶς οὐδαμῶς U 16 σπέρμα] σπόριμα coni. Mang. 17 τῆς ψυχῆς U 17. 18 τελευτήσαντα UP: τελευτῆσαν MH (Turn.) 18 ὅλῳ v (Turn.): ὅλον codd. (Cumont) οὔτι ζωῆς MU: ζωῆς οὔτι HP (v) ἄλλως] ὅλως coni. Diels 20 ἀρχῇ] ἡ ἀρχή U καθ' αὑτὴν MHP: καθ' ἑαυτὴν U (v) 21 αὖ] σὺ coni. Mang.

1 Ocell. Luc. I 13 ... οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. 2 sq. Diog. La. VII 142 ... ὅτι δὲ καὶ ζῷον ὁ κόσμος καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν, καὶ Χρύσιππός φησιν ἐν πρώτῳ Περὶ προνοίας καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ Ποσειδώνιος (Chrysippi frg. 633 Arnim).
16 cf. Doxogr. p. 390, 5. 410, 25. Diog. La. VII 157.

γῶν εἰς τὰς ἀρούρας βλαστάνειν πυροῦ, τὸ δὲ πλεῖστον εἰς αὔξησιν αὐτοῦ
συνεργεῖν ὑγράν τε καὶ ξηρὰν διττὴν ἐκ γῆς τροφήν· καὶ τὰ ἐν μήτραις
μέντοι διαπλαττόμενα πέφυκεν οὐκ ἐκ μόνου ζῳογονεῖσθαι σπέρματος
ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν ἀρδομένης τροφῆς, ἣν ἡ κύουσα προσφέρεται. πρὸς 99
δὴ τί ταῦτα λέγω; ὅτι κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν σπέρμα μόνον ὑπολειφθήσε-
ται, τροφῆς μὴ ὑπαρχούσης, ἁπάντων ὅσα τρέφειν ἔμελλεν εἰς πῦρ
ἀναλυθέντων, ὥσθ' ὁ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἀποτελούμενος κόσμος
χωλὴν καὶ ἀτελῆ γένεσιν ἕξει, τοῦ μάλιστα πρὸς τελείωσιν συνεργοῦντος,
ᾧ καθάπερ βάκτρῳ τινὶ τὴν σπερματικὴν ἀρχὴν ἐφιδρύεσθαι συμβέβηκεν,
ἐφθαρμένου. τοῦτο δ' ἦν ἄτοπον ἐξ αὐτῆς ἐλεγχόμενον τῆς ἐναργείας.
ἔτι τοίνυν ὅσα λαμβάνει τὴν γένεσιν ἐκ σπέρματος, μείζονα τὸν ὄγκον 100
ἐστὶ τοῦ πεποιηκότος καὶ ἐν τόπῳ μείζονι θεωρεῖται· δένδρα γοῦν οὐρανο-
μήκη πολλάκις ἀναβλαστάνει ἐκ βραχυτάτης κέγχρου καὶ ζῷα πιότατα
καὶ περιμηκέστατα ἐξ ὀλίγου τοῦ προεθέντος ὑγροῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ μικρῷ
p. 507 M. πρότερον εἰρημένον | συμβαίνει, κατὰ μὲν τὸν γειτνιῶντα τῇ γενέσει χρόνον
βραχύτερα τὰ γεννηθέντα εἶναι, μεγεθύνεσθαι δ' αὖθις ἄχρι παντελοῦς
τελειώσεως. ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς γενήσεται τοὐναντίον· τὸ μὲν γὰρ σπέρμα 101
καὶ μεῖζον ἔσται καὶ πλείονα τόπον ἐφέξει, τὸ δ' ἀποτέλεσμα βραχύτε-
ρον καὶ ἐν ἐλάττονι φανεῖται τόπῳ, καὶ ὁ κόσμος ἐκ σπέρματος συνιστά-
μενος οὐκ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐπιδώσει πρὸς αὔξησιν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐξ
ὄγκου μείζονος εἰς ἐλάττονα συναιρεθήσεται. τὸ δὲ λεγόμενον ῥᾴδιον 102
συνιδεῖν· ἅπαν σῶμα ἀναλυόμενον εἰς πῦρ ἀναλύεταί τε καὶ χεῖται, σβεννυ-
μένης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ φλογός, στέλλεται καὶ συνάγεται· πίστεων δὲ τοῖς
οὕτως ἐμφανέσι πρὸς μαρτυρίαν ὡς ἀδηλουμένοις οὐδεμία χρεία. καὶ

---

1 δὲ] δὴ Buecheler (Cumont) αὐτοῦ Mang.: αὐτῶν codd.; αὐτῷ Bernays (Cumont) 2 διττὴν] δεῖ τὴν Buecheler (Cumont) 4 καὶ] κἀκ Diels (Cumont) ἣν bis scripsit M 5 δὴ] δὲ coni. Mang. λέγων HP 7 ἀναλωθέντων coni. Buecheler 8 χωλὴν HP: χολὴν U, σχ. λὴν M; κωφὴν coni. Mang. ἀτελῆ καὶ transp. U 9 ᾧ HP: ὡς MU ἐφιδρύεσθαι H (et ut vid. P): ἐφυδρίεσθαι M, ἐφιδρύσθαι U 10 αὐτῆς U: ἑαυτῆς MHP ἐναργείας Mang.: ἐνεργείας codd. 11 ἔτι MP: ἔτι ex ἔστι corr. U, ἔστι H 13. 14 περιμηκέστατα καὶ πιότατα transp. U 15 τὸν ante γειτνιῶντα om. M 16 γενηθέντα M 18 ἐφέξει P: ὑφέξει MUH 21 συναναιρεθήσεται M; συναχθήσεται coni. Mang. 22 ἀναλύεται corruptum; ἐλαύνεται conicio (cf. 104, 6 ἐλάσεως); διαλύεται Bernays, ἀναδίδοται coni. Diels τε om. H (v) 23 πίστεων H: πίστεως P, πιστέον M, πειστέον U 24 οὕτως] οὗ M

---

17 sq. Plut. de commun. notit. 35 p. 1077a ἀλλὰ τῶν φυσικωτέρων λεγομένων ἆρ' οὐ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι σπέρμα πλέον εἶναι καὶ μεῖζον ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτοῦ;

μὴν ὁ κόσμος ὁ πυρωθεὶς γενήσεται μείζων, ἅτε συμπάσης τῆς οὐσίας εἰς τὸν λεπτότατον ἀναλυθείσης αἰθέρα. ὅ μοι δοκοῦσι καὶ οἱ Στωικοὶ προϊδόμενοι κενὸν ἄπειρον ἐκτὸς τοῦ κόσμου τῷ λόγῳ καταλιπεῖν, ἵν', ἐπειδὴ χύσιν ἀπέραντόν τινα ἔμελλε λήψεσθαι, μὴ ἀπορῇ τοῦ δεξο-
103 μένου χωρίου τὴν ἀνάχυσιν. ὅτε μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον ἐπιδέδωκε καὶ συνηύξηται, ὡς μονονουχὶ τῇ ἀορίστῳ τοῦ κενοῦ φύσει τῷ τῆς ἐλάσεως ἀπειρομεγέθει συνδραμεῖν, σπέρματος ἔχει καὶ τοῦτο λόγον, ὅτε δὲ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἐκ τελείων τῶν μερῶν τῆς συμπάσης οὐσίας * * *, στελλομένου μὲν κατὰ τὴν σβέσιν τοῦ πυρὸς εἰς παχὺν ἀέρα, στελλομένου δ' ἀέρος εἰς ὕδωρ καὶ συνίζοντος, παχυνομένου δ' ἔτι μᾶλλον ὕδατος κατὰ τὴν εἰς γῆν, τὸ πυκνότατον τῶν στοιχείων, μεταβολήν. ἔστι δὲ ταῦτα παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας τῶν δυναμένων ἀκολουθίαν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι.

104 (20.) Δίχα τοίνυν τῶν εἰρημένων κἀκείνῳ χρήσαιτ' ἄν τις εἰς πίστιν, ὃ καὶ τοὺς μὴ πέρα τοῦ μετρίου φιλονεικεῖν αἱρουμένους ἐπισπάσεται. τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις ἐναντίων ἀμήχανον τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μή· λευκοῦ γὰρ ὄντος ἀνάγκη καὶ μέλαν ὑπάρχειν καὶ μεγάλου βραχὺ καὶ περιττοῦ ἄρτιον καὶ γλυκέος πικρὸν καὶ ἡμέρας νύκτα καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα. γενομένης δ' ἐκπυρώσεως, ἀδύνατόν τι συμβήσεται· τὸ μὲν γὰρ ἕτερον ὑπάρξει τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ ἔσται.

---

3 προϊδόμενοι M: προειδόμενοι UHP (v) 4 ἀπορῇ UP: ἀπορρῇ H, ἀπορεῖν M 5 ὅτε H: ὅτι MUP τοσοῦτο U 6 μονονουχὶ M: μονονουχὶ καὶ UHP (v) ἐλάσεως] ἐλα . . . (spat. 3—4 litt.) M 7 ἀπειρομεγέθει codd.: ἀπείρῳ μεγέθει v ἔχει καὶ τοῦτο M: ἔχει καὶ τοὺς H (ἔχει κατ' αὐτοὺς v), oblitt. in P, τοὺς (om. ἔχει καὶ) U καὶ τοῦτο] κἀν τούτῳ conicio, κατὰ τοῦτο coni. Wendl. ὅτε δὲ M: ὅτε δὴ HP, ὅτι δὲ U 8 παλιγγενεσίαν MU: ἐπαγγελίαν ἐσίαν P, ἐπαγγελίαν αἰσίαν H (Turn.) ἐκ τελείων τῶν μερῶν MHP: ἐκ τελείων μερῶν U; ἐκτελῇ τῶν μερῶν Mang., ἐκτελειοῦται μείων Cumont lacunam post οὐσίας indicavit Mang. (Bernays) 10 δὲ M δ' ἔτι] δέ τι H 11. 12 ἔστι δὲ] ἔστι δὴ Cumont 12 δυναμένων UHP: δυνάμεων M (v, sed Mang. corr. in adnot.) πραγμάτων Diels: πράγματος codd. 13 ἐκλογίσασθαι P 14 χρήσαιτ' M: χρήσαιτο UHPE 15 τοὺς] τοῖς M πέρα] πέραν Mang. τοῦ μέτρου E φιλονικεῖν Cumont 18 πικρὸν] πικνὸν P 20 τὸ δ' ἕτερον E

---

3 Aet. Plac. I 18, 5 (Doxogr. p. 316b 11) Ζήνων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενόν, ἔξω δ' αὐτοῦ ἄπειρον (Zen. frg. 95 Arnim). Diog. La. VII 140 . . . ἔξωθεν δ' αὐτοῦ (τοῦ κόσμου) περικεχυμένον εἶναι τὸ κενὸν ἄπειρον, ὅπερ ἀσώματον εἶναι. Aet. Plac. II 9, 2 (Doxogr. p. 338, 16) οἱ Στωικοὶ (ἐκτὸς τοῦ κόσμου) εἶναι κενόν, εἰς ὃ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἀναλύεται ὁ κόσμος ἄπειρος ὤν. Chrysippi frg. 535. 538. 543 (Arnim).

105 φέρε δ' οὑτωσὶ θεασώμεθα· πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων, κοῦφον μὲν ἔσται τι καὶ μανὸν καὶ θερμόν — ἴδια γὰρ πυρὸς ταῦτα —, βαρὺ δ' οὐδὲν ἢ πυκνὸν ἢ ψυχρόν, τὰ τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντία. πῶς οὖν ἄν τις ἐπιδείξαι μᾶλλον τὴν πεπλεγμένην ἐκ τῆς ἐκπυρώσεως ἀκοσμίαν ἢ τὰ φύσει συνυπάρχοντα δεικνὺς ἀπαρτώμενα τῆς συζυγίας; ἡ δ' ἀλλοτρίωσις p.508 M. ἐπὶ τοσοῦτον κεχώρηκεν, ὡς τοῖς μὲν ἀιδιότητα | προσομολογεῖν, τοῖς δὲ τὸ ἀνύπαρκτον.

106 Ἔτι τοίνυν κἀκεῖνό μοι δοκεῖ μὴ ἀπὸ σκοποῦ τοῖς ἰχνηλατοῦσι τἀληθὲς εἰρῆσθαι· φθειρόμενος ὁ κόσμος ἤτοι ὑπό τινος ἑτέρας φθαρήσεται αἰτίας ἢ ὑπὸ θεοῦ. ὑπ' ἄλλου μὲν οὐδενὸς τὸ παράπαν δέξεται διάλυσιν· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ περιέχει· τὸ δὲ περιεχόμενον καὶ κατακρατούμενον ἀσθενέστερον δήπου τοῦ περιέχοντος, ὑφ' οὗ καὶ κατακρατεῖται. ὑπὸ δὲ θεοῦ φθείρεσθαι λέγειν αὐτὸν πάντων ἀνοσιώτατον· ὁ γὰρ θεὸς οὐκ ἀταξίας καὶ ἀκοσμίας καὶ φθορᾶς ἀλλὰ τάξεως καὶ εὐκοσμίας καὶ ζωῆς καὶ παντὸς αἴτιος ἀνωμολόγηται τοῦ ἀρίστου παρὰ τοῖς τἀληθῆ δοξάζουσι.

107 (21.) Θαυμάσαι δ' ἄν τις τοὺς τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας θρυλοῦντας οὐ μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων, οἷς ἀπελέγχονται ψευδοδοξοῦντες, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνο μάλιστα. τεττάρων γὰρ ὄντων στοιχείων, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκε, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρός, τίνος ἕνεκα πάντων ἀποκληρωσάμενοι τὸ πῦρ τὰ ἄλλα φασὶν εἰς τοῦτο μόνον ἀναλυθήσεσθαι; δέον γάρ, εἴποι τις ἄν, — πῶς οὐχ; — εἰς ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ γῆν· ὑπερβάλλουσαι γὰρ καὶ ἐν τούτοις εἰσὶ δυνάμεις. ἀλλ' οὐδεὶς ἐξαεροῦσθαι ἢ ἐξυδατοῦσθαι ἢ ἀπογεοῦσθαι τὸν κόσμον εἶπεν, ὥστ' εἰκὸς ἦν μηδὲ ἐκπυροῦσθαι φάναι.

1 φέρε δὲ M πάντων γὰρ E 2 ἔσται E: ἐστι MUHP (v) τι om. UE ἴδια γὰρ E: γὰρ om. MUHP 3 πικνὸν (e πικρὸν corr.) M ψυχρὸν ἢ πυκνὸν transp. HP 4 ἐπιδείξαι Diels: ἐπιχῆται MUHP, ἐπισχῆται LE (ἐπισχῆται δήπου E cod. a); ἐπίσχοι v; ἐπιφῆναι conieceram, ἐπισημῆναι coni. Wendl. ἐκπυρώσεως E (Cumont): πυρώσεως MUHP (v) 5 ἀλλωτρίωσις M 6 ὡς τοῖς] αὐτοῖς L (Turn.) 9 ἑτέρας om. E 10 μὲν] δὲ E; μὲν ⟨οὖν⟩ coni. Wendl. 11. 12 κατακρατούμενον Mang. (Diels): κρατούμενον codd. 12 ἀστενέστερον P καὶ post ὑφ' οὗ seclusit Cumont 14 εὐταξίας H καὶ ante φθορᾶς om. U 15 ἀνωμολόγηται τοῦ ἀρίστου] ἀγαθοῦ ἀνωμολόγηται E παρὰ] περὶ M 16 τοῖς om. HP (v) τἀληθῆ H(P?)E: ἀληθῆ MU 17 θαυμάσαι δ' ἄν τις — 107, 5 συνηρτημένην ἀκολουθίαν om. E 18 θρυλλοῦντας U (v) 20 συνέστηκεν MU ἕνεκα codd.: ἕνεκεν v 21 τὰ ἄλλα UHP: τἆλλα M ἀναλυθήσεσθαι ex ἀναλυστήσεσθαι corr. M, ἀναληθήσεσθαι U 21. 22 δέον γάρ] δεόντως coni. Cumont: γάρ post πῶς transponendum censuit Mang. 22 εἴποι τις ἄν MU: εἰπόντες ἂν HP; εἰπέ τις ἂν Turn. ὑπερβάλλουσαι — εἶπεν (24) repet. U post θάνατον (106, 2) 24 μηδὲ HP: μηδ' U, μὴν δὲ M

108 Χρὴ μέντοι καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἰσονομίαν τῷ κόσμῳ κατανοήσαντας ἢ δεῖσαι ἢ αἰδεσθῆναι τοσούτου θεοῦ κατηγορεῖν θάνατον· ὑπερβάλλουσα γάρ τις τῶν τεττάρων ἀντέκτισις δυνάμεων ἰσότητος κανόσι
109 καὶ δικαιοσύνης ὅροις σταθμωμένων τὰς ἀμοιβάς. καθάπερ γὰρ αἱ ἐτήσιοι ὧραι κύκλον ἀμείβουσιν ἀλλήλας ἀντιπαραδεχόμεναι πρὸς τὰς ἐνιαυτῶν οὐδέποτε ληγόντων περιόδους, [εἰς] τὸν αὐτὸν τρόπον [τίθησι] καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντα ἀθανατίζεται δολιχεύοντα ἀεὶ καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω
110 καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν οὖν προσάντης ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ [μετα]λαμβάνει τὴν μεταβολήν, τὸ δ' ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα, ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ· ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς, συνίζοντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα, συνίζοντος δ' ὁπότε συνθλίβοιτο εἰς ὕδωρ ἀέρος, ὕδατος δὲ [τὴν πολλὴν | p.509M.
111 ἀνάχυσιν] κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνουμένου μεταβολήν. εὖ καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἐν οἷς φησι· „ψυχῇσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι θάνατος γῆν γενέσθαι“· ψυχὴν γὰρ οἰόμενος εἶναι τὸ πνεῦμα τὴν μὲν ἀέρος τελευτὴν γένεσιν ὕδατος, τὴν δὲ ὕδατος γῆς πάλιν γένεσιν αἰνίττεται, θάνατον οὐ τὴν εἰς ἅπαν ἀναίρεσιν ὀνομάζων, ἀλλὰ τὴν εἰς ἕτερον στοιχεῖον μεταβολήν.
112 ἀπαραβάτου δὴ καὶ συνεχοῦς τῆς αὐτοκρατοῦς ἰσονομίας ταύτης ἀεὶ

2 ἢ δεῖσαι PL: ἢ δῆσαι H, εἰδῆσαι M, αἰδεῖσθαι U θεοῦ Mang.: θείου codd. 4 αἱ] καὶ U 5 ἀλλήλας ἀντιπαραδεχόμεναι Mang.: ἀλλήλαις ἀντιπαραδέχεσθαι codd. τὰς] τοὺς M 6 εἰς seclusi; ἀεί Diels (Cumont) τίθησι seclusi; τίθεσο coni. Mang., φησί Bernays, τιθεῖσαι Buecheler, περιθέουσι Diels, περιθέει Cumont 7 post μεταβολαῖς add. καὶ Cumont 8 ἀπαθανατίζεται L (Turn.) 9 ἀμοίβοντα M προσάντις H 10 λαμβάνει scripsi: μεταλαμβάνει codd.: μεταλαμβάνει τῆς μεταβολῆς coni. Mang. τὸ δὲ U 11 ὁ δὲ U 13 συνίζοντος δὲ U συνθλίβοιτο U: συνθλίβοιντο HP, θλίβοιτο M (Bernays) 13. 14 τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν seclusi; τῇ πολλῇ ἀναχύσει Bernays, ⟨κατὰ⟩ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν (deleto μεταβολήν) Buecheler 14 πυκνουμένου v (Turn.): πυκνουμένην MHP, πηγνυμένου U 15 ψυχῇσι UHP: ψυχῆς M (Mang. Bernays) ὕδατι — γενέσθαι om. U ὕδατι HP: ὕδατος M (Mang. Bernays) 17 τὴν δὲ MP: τὴν δ' UH πάλιν γένεσιν] παλιγγενεσίαν U 17. 18 verba εἰς ἅπαν ἀναίρεσιν ὀνομάζων ἀλλὰ τὴν bis scripsit H εἰς ἅπασαν H priore loco 19 ἀπαραβάτου Mang.: ἀπαραβλήτου UP, ἀπαραβλήτους H, ἀπεριβλήτου M

4 sqq. Ocell. Luc. I 12 ... τὰ μὲν γὰρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ὅρον ἀμείβουσιν ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. (13) πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνερχόμενον ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρός, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν.
14 Heracl. frg. 36 (Diels).

φυλαττομένης, ὥσπερ οὐχ εἰκὸς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον, ἐπεὶ τὸ μὲν
ἄνισον ἄδικον, τὸ δ' ἄδικον κακίας ἔγγονον, κακία δ' ἐξ οἴκου τῆς ἀθα-
νασίας πεφυγάδευται, θεῖον δέ τι ⟨διὰ τὸ⟩ μέγεθος ὁ κόσμος καὶ οἶκος
θεῶν αἰσθητῶν ἀποδέδεικται, τὸ δὴ φάσκειν ὅτι φθείρεται μὴ συνορώντων
ἐστὶ φύσεως εἱρμὸν καὶ πραγμάτων συνηρτημένην ἀκολουθίαν.

(22.) Προσφιλοτεχνοῦντες δέ τινες τῶν ἀίδιον ὑπολαμβανόντων τὸν 113
κόσμον εἶναι καὶ τοιούτῳ πρὸς κατασκευὴν λόγῳ χρῶνται· φθορᾶς τέτταρας
εἶναι τρόπους τοὺς ἀνωτάτω συμβέβηκε, πρόσθεσιν ἀφαίρεσιν μετάθεσιν
ἀλλοίωσιν. δυὰς μὲν οὖν προσθέσει μονάδος εἰς τριάδα φθείρεται μηκέτι
μένουσα δυάς, τετρὰς δ' ἀφαιρέσει μονάδος εἰς τριάδα, μεταθέσει δὲ
τὸ Ι στοιχεῖον εἰς Η, ὅταν αἱ μὲν ἐγκάρσιοι παράλληλοι πρὸς ὀρθὰς διανα-
στῶσιν, ἡ δὲ πρὸς ὀρθὰς ἐπεζευγμένη πλαγιασθεῖσα συνάψῃ τὰς παρ'
ἑκάτερα, κατ' ἀλλοίωσιν δὲ μεταβάλλων οἶνος εἰς ὄξος. τῶν δὲ κατει- 114
λεγμένων τρόπων οὐδεὶς ἐφάπτεται τοῦ κόσμου τὸ παράπαν. ἐπεὶ καὶ
τί φῶμεν; προστίθεσθαί τι τῷ κόσμῳ πρὸς ἀναίρεσιν; ἀλλ' οὐδέν ἐστιν
ἐκτός, ὃ μὴ μέρος γέγονεν αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ ὅλου· περιέχεται γὰρ καὶ καταχρα-
τεῖται. ἀλλ' ἀφαιρεῖσθαι; πρῶτον μὲν τὸ ἀφαιρεθὲν πάλιν κόσμος ἔσται,
τοῦ νῦν βραχύτερος· ἔπειτα ⟨δ'⟩ ἀμήχανον ἔξω τι σῶμα τοῦ ὅλου
διαρτηθὲν τῆς συμφυίας σκεδασθῆναι. ἀλλὰ τὰ μέρη μετατίθεσθαι; 115
μενεῖ μὲν οὖν ἐν ὁμοίῳ τοὺς τόπους οὐκ ἐναλλάττοντα· οὐ γὰρ ἐπο-
χήσεταί ποτε οὔτε ὕδατι πᾶσα γῆ οὔθ' ὕδωρ ἀέρι οὔτε ἀὴρ πυρί, ἀλλὰ

2 τὸ δὲ HP 3 θεῖον δέ τι διὰ τὸ μέγεθος scripsi: θεῖον δέ τι μέγεθος codd.; θεῖον δέ τι τέμενος Bernays, θεῖον δέ τι μέγαρον Buecheler, θεῖος δὲ τὸ μέγεθος coni. Cumont, θεῖον δέ τι, ⟨μᾶλλον δὲ⟩ μέγας θεὸς coni. Wendl. 4 θεῶν Mang.: θεοῦ codd. τὸ δὴ Bernays: τὸ δὲ codd. φθείρ . . . (spat. 2—3 litt.) M 8 τρόπους] τόπους M συμβέβηκεν M πρόθεσιν U 9 ἀλοίωσιν H, καὶ ἀλλοίωσιν E προθέσει U 11 τὸ Ι Cumont: τὸ ζ HPE, τὸ ζῆτα U, τοῦ ζῆτα M εἰς Η Cumont: εἰς η̄ HPE, εἰς ἦτα MU, καὶ τὸ η̄ L (Turn. in textu); οὕτω τὸ ζ̄ στοιχεῖον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐτυπώθη mg H αἱ om. H παράλληλοι HPE: παραλλήλαις M, παραλλήλους U 12. 13 παρ' ἑκάτερον M 13 μεταβάλλον U 15 προστίθεσθαι v (Turn.): προστίθεται MUHP, προστιθέναι E 16 αὐτοῦ τοῦ ὅλου scripsi: αὐτοῦ ὅλου codd. (v); αὖ τοῦ ὅλου coni. Mang., αὐτοῦ ὅλον Bernays, αὐτοῦ· ὅλον Cumont; fortasse ὅλου tamquam glossema secludendum καὶ κρατεῖται HP (Turn.) 17 κόσμος πάλιν E cod. a 18 δ' post ἔπειτα addidi 20 μενεῖ Bernays: μένει codd. ἐναλλάττοντα UE: ἐναλάττοντα MHP 20. 21 ἐποχηθήσεται E 21 οὔτε ὕδατι Buecheler: ἔτι ὕδατι codd. πᾶσα ἡ γῆ E οὔτ' ἀὴρ U, καὶ οὗτος E

3. 4 Doxogr. p. 464, 19 (Arius Didymus) λέγεσθαι δὲ κόσμον καὶ τὸ οἰκητήριον θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

τὰ μὲν φύσει βαρέα, γῆ καὶ ὕδωρ, τὸν μέσον ἐφέξει τόπον, γῆς μὲν θεμελίου τρόπον ὑπερειδούσης, ὕδατος δ' ἐπιπολάζοντος, ἀὴρ δὲ καὶ πῦρ, τὰ φύσει κοῦφα, | τὸν ἄνω, πλὴν οὐχ ὁμοίως· ἀὴρ γὰρ πυρὸς ὄχημα p.510M.
116 γέγονε, τὸ δ' ἐποχούμενον ἐξ ἀνάγκης ὑπερφέρεται. καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἀλλοίωσιν φθείρεσθαι νομιστέον· ἰσοκρατὴς γὰρ ἡ τῶν στοιχείων μεταβολή, τὸ δ' ἰσοκρατὲς ἀκλινοῦς βεβαιότητος καὶ ἀσαλεύτου μονῆς αἴτιον, ἅτε μήτε πλεονεκτοῦν μήτε πλεονεκτούμενον· ὥσθ' ἡ ἀντίδοσις καὶ ἡ ἀντέκτισις τῶν δυνάμεων ἀναλογίας ἐξισουμένη κανόσιν ὑγιείας καὶ ἀτελευτήτου σωτηρίας δημιουργός. ἐξ ὧν ἀΐδιος ὁ κόσμος ἀποδείκνυται.

117 (23.) Θεόφραστος μέντοι φησὶ τοὺς γένεσιν καὶ φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγοροῦντας ὑπὸ τεττάρων ἀπατηθῆναι τῶν μεγίστων, γῆς ἀνωμαλίας, θαλάττης ἀναχωρήσεως, ἑκάστου τῶν τοῦ ὅλου μερῶν διαλύσεως, χερ-
118 σαίων φθορᾶς κατὰ γένη ζῴων. κατασκευάζειν δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὕτως· εἰ μὴ γενέσεως ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ γῆ, μέρος ὑπανεστὸς οὐδὲν ἂν ἔτι αὐτῆς ἑωρᾶτο, χθαμαλὰ δ' ἤδη τὰ ὄρη πάντα ἐγεγένητο καὶ οἱ γεώλοφοι πάντες ἰσόπεδοι τῇ πεδιάδι· τοσούτων γὰρ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὄμβρων ἐξ ἀιδίου φερομένων, εἰκὸς ἦν τῶν διηρμένων πρὸς ὕψος τὰ μὲν χειμάρροις ἀπερρῆχθαι, τὰ δ' ὑπονοστήσαντα κεχαλάσθαι, πάντα δὲ διὰ πάντων
119 ἤδη λελειάνθαι. νυνὶ δὲ συνεχεῖς ἀνωμαλίαι καὶ παμπόλλων ὀρῶν αἱ πρὸς αἰθέριον ὕψος ὑπερβολαὶ μηνύματ' ἐστὶ τοῦ τὴν γῆν μὴ ἀΐδιον εἶναι. πάλαι γάρ, ὡς ἔφην, ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ταῖς ἐπομβρίαις ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα πᾶσ' ἂν λεωφόρος ἐγεγένητο· πέφυκε γὰρ ἡ ὕδατος φύσις καὶ μάλιστα ἀπὸ ὑψηλοτάτων καταράττουσα τὰ μὲν ἐξωθεῖν

1 γῆ Mang.: ἐν γῇ codd. ἐφέξει M: ὑφέξει UE, ἀφέξει HP 2 ἐπιπολλάζοντος M 3 τὸν ἄνω E: τὸ ἄνω MUHP 4 καὶ μὴν δ' οὐδὲ U 4. 5 κατ' ἀλοίωσιν H, κατὰ ἀλλοίωσιν E 7 ἅτε μήτε Wendl.: ἅτε μὴ codd. πλεονεκτοῦν μήτε om. UE ὥστε E 8 ἀντέκτησις MH τῶν δυναμένων E ἀναλογίας v (Turn.): ἀναλογίαις codd. ὑγείας PE 9 ἀποδείκνυται E: . . . δείκνυται (ἀπο om. in lac.) M, ἐπιδείκνυται UHP 11 γῆς UE: τῆς MHP (Turn.) 12 ἑκάστων E cod. r 13 κατὰ ⟨πάντα⟩ γένη Cumont coll. 86, 18 κατασκευάζειν Usener (Cumont): κατασκευάζει codd.: κατασκευάζουσι coni. Mang. 14 ὑπανεστὸς UHP: ὑπανεστὼς E, ὑπανεστῇ M (ὑπανεστηκὸς Bernays) οὐδ' ἓν U αὐτῆς UE: αὐ~ M, αὐτῇ H (P?) 15 πάντα τὰ ὄρη transp. P 16 τοσοῦτον U ἐνιαυτῶν M 17 διηρημένων M πρὸς ὕψος] εἰς ὕψος UE 19 παμπόλων UE 20 αἰθέριον om. E 22 πᾶσ' ἂν Buecheler: πᾶσα codd. ἐγεγένητο] ἐγένετο M 23 καταρράττουσα MP

10 sqq. Doxogr. p. 486, 3 sqq. Zeno frg. 106 (Arnim).

τῇ βίᾳ, τὰ δὲ τῷ συνεχεῖ τῶν ψεκάδων κολάπτουσα κοιλαίνειν ὑπεργάζεσθαί τε τὴν σκληρόγεω καὶ λιθωδεστάτην ὀρυκτήρων οὐκ ἔλαττον.

Καὶ μὴν ἥ γε θάλασσα, φασίν, ἤδη μεμείωται. μάρτυρες δ' αἱ 120 νήσων εὐδοκιμώταται Ῥόδος τε καὶ Δῆλος· αὗται γὰρ τὸ μὲν παλαιὸν ἠφανισμέναι κατὰ τῆς θαλάττης ἐδεδύκεσαν ἐπικλυζόμεναι, χρόνῳ δ' ὕστερον ἐλαττουμένης ἠρέμα, κατ' ὀλίγον ἀνίσχουσαι διεφάνησαν, ὡς αἱ περὶ αὐτῶν ἀναγραφεῖσαι μηνύουσιν ἱστορίαι. τὴν δὲ Δῆλον καὶ Ἀνάφην 121 ὠνόμασαν δι' ἀμφοτέρων ὀνομάτων πιστούμενοι τὸ λεγόμενον, ἐπειδὴ γὰρ ἀναφανεῖσα δήλη ἐγένετο, ἀδηλουμένη καὶ ἀφανὴς οὖσα τὸ πάλαι. διὸ καὶ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς Δήλου φησί·

„Χαῖρ', ὦ θεοδμάτα, λιπαροπλοκάμου
παίδεσσι Λατοῦς ἱμεροέστατον ἔρνος,
πόντου θύγατερ, χθονὸς εὐρείας ἀκίνητον τέρας, ἅν τε βροτοὶ
Δᾶλον κικλήσκουσιν, μάκαρες δ' ἐν Ὀλύμπῳ τηλέφαντον κυανέας χθονὸς
ἄστρον."

1 τῇ συνεχεῖ M; τῇ συνεχείᾳ coni. Buecheler κολάπτουσα] κλάπτουσα E cod. r, βλάπτουσα E cod. a, καλύπτουσα U 2 σκληρόγεω scripsi: σκληρόγεων codd. λιθοδεστάτην H 3 ἥ γε] εἴ γε HP θάλαττα Cumont δὲ E 5 θαλάττης ME: θαλάσσης UHP 6 διεφάνισαν M 7 γραφεῖσαι E τὴν δὲ Δῆλον — 110, 1 αἰνιττόμενος om. E Ἀνάφην v (Turn.): ἀναγραφὴν UHP, ἀναγράφειν M 8 ἐπειδὴ γὰρ M: ἐπειδὴ UH(P?); cf. Vahlen ad Arist. Poet. p. 131[3] 9 δήλη codd.: δῆλος Diels coll. Eur. Med. 1197 (Cumont) 9. 10 verba διὸ καὶ Πίνδαρος — 110, 1 αἰνιττόμενος post εἴωθεν ἀποβράττεσθαι (110, 6) exhibent codd., huc transponenda esse vidit Buecheler 11 χαῖρ' ὦ] χαίρω U θεοδμάτα Boeckh: θεοδμήτα M (Mang.), θεότμητα U, θεοτίμητε HP (Turn.) 12 παίδεσσι Boeckh: παῖδ' οἱ M, παῖδες οἱ UHP (παῖδες ἣ Turn., παιδὸς Mang.) 13 ἀκίνητον] ἄκμητον U ἅν] ἂν H 14 Δᾶλον] δ' ἄλλον H κικλήσκοισιν Bergk μάκαρες] μάκαρ M τηλέφαντον Bergk: τηλέφατον codd. κυανέας v (Turn.): κυαναίας UH(P?), κυανοίας M; κρανάας coni. Mang.

4 sqq. *Plin. N. H. II 202* nascuntur et alio modo terrae ac repente in aliquo mari emergunt, velut paria secum faciente natura quaeque hauserit hiatus alio loco reddente. clarae iam pridem insulae Delos et Rhodos memoriae produntur; et natae postea minores ultra Melon Anaphe . . . *Amm. Marcell. XVII 7, 13* fiunt autem terrarum motus modis quattuor: aut enim brasmatiae sunt, qui humum intus suscitantes sursum propellunt immanissimas moles, ut in Asia Delos emersit et Hiera et Anaphe et Rhodos. 7 sqq. Apoll. Rhod. IV 1709 sqq. Apollod. Bibl. I 139 (Argonautae) πλέοντες δὲ νυκτὸς σφοδρῷ περιπίπτουσι χειμῶνι. Ἀπόλλων δὲ στὰς ἐπὶ τὰς Μελαντίους δειρὰς τοξεύσας τῷ βέλει εἰς τὴν θάλασσαν κατήστραψεν. οἱ δὲ πλησίον ἐθεάσαντο νῆσον, τῷ δὲ παρὰ προσδοκίαν ἀναφανῆναι προσορμισθέντες Ἀνάφην ἐκάλεσαν. errat Philo, cum Delum et Anaphen eandem esse insulam dicit. 9 Callim. Hymn. IV 53. Orac. Sibyll. III 363 ἐσεῖται Δῆλος ἄδηλος. 10 Pind. frg. 87 (Bergk).

122 θυγατέρα γὰρ πόντου τὴν Δῆλον εἴρηκε τὸ λεχθὲν αἰνιττόμενος. πρὸς
δὲ τούτοις μεγάλων | πελαγῶν μεγάλους κόλπους καὶ βαθεῖς ἀναξηραν- p.511 M.
θέντας ἠπειρῶσθαι καὶ γεγενῆσθαι τῆς παρακειμένης χώρας μοῖραν οὐ
λυπρὰν σπειρομένους καὶ φυτευομένους, οἷς σημεῖ' ἄττα τῆς παλαιᾶς ἐνα-
πολελεῖφθαι θαλαττώσεως ψηφῖδάς τε καὶ κόγχας καὶ ὅσα ὁμοιότροπα
123 πρὸς αἰγιαλοὺς εἴωθεν ἀποβράττεσθαι. εἰ δὴ μειοῦται ἡ θάλαττα, μειω-
θήσεται μὲν καὶ ἡ γῆ, μακραῖς δ' ἐνιαυτῶν περιόδοις καὶ εἰς ἅπαν
ἑκάτερον στοιχεῖον ἀναλωθήσεται, δαπανηθήσεται δὲ καὶ ὁ σύμπας ἀὴρ
ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐλαττούμενος, ἀποκριθήσεται δὲ τὰ πάντα εἰς μίαν
οὐσίαν τὴν πυρός.
124 (24.) Πρὸς δὲ τὴν τοῦ τρίτου κεφαλαίου κατασκευὴν χρῶνται λόγῳ
τοιῷδε· φθείρεται πάντως ἐκεῖνο, οὗ πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, τοῦ
δὲ κόσμου πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν.
125 ὃ δ' ὑπερεθέμεθα, νῦν ἐπισκεπτέον. ποῖον μέρος τῆς γῆς, ἵνα ἀπὸ ταύτης
ἀρξώμεθα, μεῖζον ἢ ἔλαττον, οὐ χρόνῳ διαλύεται; λίθων οἱ κραταιότατοι
ἆρ' οὐ μυδῶσι καὶ σήπονται ⟨καὶ⟩ κατὰ τὴν ἕξεως ἀσθένειαν — ἡ δ'
ἐστὶ πνευματικὸς τόνος, δεσμὸς οὐκ ἄρρηκτος ἀλλὰ μόνον δυσδιάλυτος —
θρυπτόμενοι καὶ ῥέοντες εἰς λεπτὴν τὸ πρῶτον ἀναλύονται κόνιν, εἶθ'
ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται; τί δ', εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο

1 τὴν Δῆλον] τὴν δ' H 2 μεγάλων] μεγάλην M; μεταλλαγῇ coni. Diels 4 σημεῖ' ἄττα Bernays: σημεῖα τὰ codd. 6 εἴωθεν MUE: εἰώθασιν HP (Turn.) εἰ δὴ M: εἰ δὲ UHPE (v) 6. 7 μειωθήσεται μὲν καὶ scripsi: μειωθήσεται μὲν MUE, μειωθήσεται καὶ HP (Turn.) 7 περιοδικοῖς ut vid. P καὶ ante εἰς ἅπαν seclusit Cumont 8 ἀναλυθήσεται UE δαπανηθήσεται etiam P δὲ καὶ HP: δὲ om. MUE 9 τὰ ante πάντα om. M 10 τὴν πυρός] τοῦ πυρός Bernays, errore ut vid. 11 δὲ om. H (Turn.) κεφαλαίου κατασκευὴν M: κατασκευὴν κεφαλαίου E, κατασκευὴν τοῦ κεφαλαίου UHP (Turn.) χρῶνται UE: χρᾶται M (χρῆται Bernays), χρήσεται HP (Turn.; χρήσονται Mang.) 12 πάντα τὰ μέρη E: τὰ om. MUHP (v) 13 ἄρα καὶ E ἐστίν om. E 14 δὲ E ταύτης] ταὐτοῦ E 15 μεῖζον ἢ ἔλαττον MUE: μεῖον δὲ ἢ ἔλαττον HP (μειοῦται, εἰ ἔλαττον Turn.) οὐ] ὃν Turn. διαλύεται Mang.: διαλύσεται MUHP (Turn.), διαλυθήσεται E (Bernays) οἱ κράτιστοι M 16 μυδῶσι καὶ σήπονται MUE: μυδῶσιν ὡς σήπονται P, μὴ δῶσιν ὡς σήπονται HL (μυδῶσιν; οὐ σήπονται Turn.) καὶ add. Wendl. 16. 17 ἡ δ' ἐστὶ] ἤδ' ἔστι codd. (ἦδ' ἐστὶ Turn., ἤδ' ἐστι Mang., ἣ δ' ἐστὶ Bernays, ἣ δ' ἔστι Cumont) 17 ἄρηκτος H 18 θρυπτόμενος HP 18. 19 εἶθ' ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται om. M 19 ἐξαναλοῦνται Bernays: ἐξαναλύονται UHPE; ἐξανήλωνται coni. Mang. τί δ' codd.: ἔτι δ' v (Turn.) ἀνέμων MHP: ἀνέμω U, ἀνέμου E ῥιπίζοντα H

12 sq. Diog. La. VII 141 ... ἀρέσκει δ' αὐτοῖς καὶ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἅτε γενητὸν τῷ λόγῳ τῶν δι' αἰσθήσεως νοουμένων, οὗ τά τε μέρη φθαρτά ἐστι καὶ τὸ ὅλον. τὰ δὲ μέρη τοῦ κόσμου φθαρτά, εἰς ἄλληλα γὰρ μεταβάλλει· φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος.

τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἐαθὲν οὐχ ὑφ' ἡσυχίας νεκροῦται; μεταβάλλει γοῦν
καὶ δυσωδέστατον γίνεται, οἷα ψυχὴν ἀφῃρημένον ζῷον. ἥ γε μὴν ἀέρος 126
φθορὰ παντί τῳ δῆλον· νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν
πέφυκεν. ἐπεὶ τί ἄν τις μὴ στοχασάμενος ὀνομάτων εὐπρεπείας ἀλλὰ
τἀληθοῦς εἴποι λοιμὸν εἶναι πλὴν ἀέρος θάνατον τὸ οἰκεῖον πάθος ἀνα-
χέοντος ἐπὶ φθορᾷ πάντων ὅσα ψυχῆς μεμοίραται; τί χρὴ μακρηγορεῖν 127
p. 512 M. περὶ πυρός; ἀτροφῆσαν γὰρ αὐτίκα σβέννυται, χωλόν, | ᾗ φασιν οἱ ποιηταί,
γεγονὸς ἐξ ἑαυτοῦ· διὸ σκηριπτόμενον ὀρθοῦται κατὰ τὴν τῆς ἀναφθείσης
ὕλης μονήν, ἐξαναλωθείσης δ' ἀφανίζεται. τὸ παραπλήσιον μέντοι καὶ 128
τοὺς κατὰ τὴν Ἰνδικὴν δράκοντάς φασι πάσχειν· ἀνέρποντας γὰρ ἐπὶ τὰ

1 οὐκ ἀκίνητον E οὐχ om. UHE νεκροῦται] νεκροῖτ' ἂν Cumont 2 δυσωδέστατον MUE: τὸ δυσωδέστατον HP (v) γίγνεται E 2. 3 ἥ γε μὴν ἀέρος φθορὰ scripsi: αἵ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ codd. 3 δῆλον codd.: δῆλαι Bernays; δῆλοι coni. Cumont ἀποθνήσκων M 4 στοχασάμενος M: στοχαζόμενος UHPE (v) εὐπρεπείαις U(E cod. b) 5 τἀληθοῦς E: τοῦ ἀληθοῦς MUHP εἴποι MUE: εἴποιμι HP (Turn.) 6 πάντων MUPE: ἁπάντων H (v) μεμοίρανται H(P?) 7 χωλόν — 112, 16 πνιγῇ τελευτῶσιν om. E χωλόν] χωλὸς ⟨Ἥφαιστος⟩ Cumont οἱ om. U 8 γεγονὸς ἐξ ἑαυτοῦ· διὸ σκηριπτόμενον] γεγονὼς ἐξ αὐτοῦ Διὸς σκηριπτόμενος Cumont; post Διός add. ὅτι Gomperz κατὰ τὴν] κατὰ τὸν M 9 ὕλης μονὴν ἐξαναλωθείσης om. U ὕλην H μονήν] νομήν Usener (Cumont)

7 sqq. Heraclit. Alleg. Hom. c. 26 (= schol. B ad Hom. Il. *A* 591) ... ἐπεὶ ἡ πυρὸς οὐσία διπλῆ, καὶ τὸ μὲν αἰθέριον ... οὐδὲν ὑστεροῦν ἔχει πρὸς τελειότητα, τοῦ δὲ παρ' ἡμῖν πυρὸς ἡ ὕλη (οὐσία?), πρόσγειος οὖσα, φθαρτὴ καὶ διὰ τῆς ὑποτρεφούσης ⟨ὕλης⟩ παρ' ἕκαστα ζωπυρουμένη, διὰ τοῦτο τὴν μὲν ὀξυτάτην φλόγα συνεχῶς Ἥλιόν τε καὶ Δία προσαγορεύει, τὸ δ' ἐπὶ γῆς πῦρ Ἥφαιστον, ἑτοίμως ἁπτόμενόν τε καὶ σβεννύμενον· ὅθεν εἰκότως κατὰ σύγκρισιν ἐκείνου τοῦ ὁλοκλήρου τοῦτο νενόμισται χωλὸν εἶναι τὸ πῦρ. ἄλλως τε καὶ πᾶσα ποδῶν πήρωσις ἀεὶ τοῦ διαστηρίζοντος ἐπιδεῖται βάκτρου· τὸ δὴ παρ' ἡμῖν πῦρ, ἄνευ τῆς τῶν ξύλων ἐπιθέσεως οὐ δυνηθὲν ἂν ἐπὶ πλέον παραμεῖναι, συμβολικῶς χωλὸν εἴρηται. Plut. de facie in orbe lunae 5 p. 922 a ὅτι μέντοι πῦρ ἀνθρακῶδες ... οὐκ ἔχει διαμονὴν οὐδὲ σύστασιν ὅλως, ἐὰν μὴ στερεᾶς ὕλης καὶ στεγούσης ἅμα καὶ τρεφούσης ἐπιλάβηται, βέλτιον οἶμαι συνορᾶν ἐνίων φιλοσόφων τοὺς ἐν παιδιᾷ λέγοντας τὸν Ἥφαιστον εἰρῆσθαι χωλόν, ὅτι τὸ πῦρ ξύλων χωρὶς ὥσπερ οἱ χωλοὶ βακτηρίας οὐ πρόεισιν. Cornut. Theol. c. 19 p. 33, 14 (Lang) τὸ δ' ἐν χρήσει καὶ ἀερομιγὲς (πῦρ) Ἥφαιστος ... χωλὸς δὲ παραδέδοται ... τάχα δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι προβαίνειν δίχα ξυλώδους τινὸς ὡσὰν βάκτρου. 10 sqq. *Plin. N. H. VIII 32* elephantos fert Africa ... sed maximos India bellantesque cum iis perpetua discordia dracones tantae magnitudinis et ipsos, ut circumplexu facili ambiant nexuque nodi praestringant. commoritur ea dimicatio, victusque conruens conplexum elidit pondere. *Ambros. Hexam. III 9, 40* ... draco elephantum ligat, cuius ruina mors victoris est. et ideo summa vi utrimque certatur, ille ut pedem alliget, in quo casus vincti sibi nocere non possit, iste ne posteriore extremus pede aut calle capiatur angusto, ubi vel ipse se non queat retorquere et draconem gravi proterere vestigio vel sequentis elephanti auxilium non habere. cf. Aelian. Nat. anim. VI 21.

μέγιστα τῶν ζῴων, ἐλέφαντας, περὶ νῶτα καὶ νηδὺν ἅπασαν εἰλεῖσθαι, φλέβα δ' ἣν ἂν τύχῃ διελόντας ἐμπίνειν τοῦ αἵματος, ἀπλήστως ἐπισπωμένους βιαίῳ πνεύματι καὶ συντόνῳ ῥοίζῳ· μέχρι μὲν οὖν τινος ἐξαναλουμένους ἐκείνους ἀντέχειν ὑπ' ἀμηχανίας ἀνασκιρτῶντας καὶ τῇ προνομαίᾳ τὴν πλευρὰν τύπτοντας ὡς καθιξομένους τῶν δρακόντων, εἶτα ἀεὶ κενουμένου τοῦ ζωτικοῦ, πηδᾶν μὲν μηκέτι δύνασθαι, κραδαινομένους δ' ἑστάναι, μικρὸν δ' ὕστερον καὶ τῶν σκελῶν ἐξασθενησάντων, κατασεισθέντας ὑπὸ λιφαιμίας ἀποψύχειν, πεσόντας δὲ τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου
129 συναπολλύναι τρόπῳ τοιῷδε· μηκέτ' ἔχοντες τροφὴν οἱ δράκοντες ὃν περιέθεσαν δεσμὸν ἐπιχειροῦσιν ἐκλύειν ἀπαλλαγὴν ἤδη ποθοῦντες, ὑπὸ δὲ τοῦ βάρους τῶν ἐλεφάντων θλιβόμενοι πιέζονται, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπειδὰν τύχῃ στέριφον καὶ λιθῶδες τὸ ἔδαφος· ἰλυσπώμενοι γὰρ καὶ πάντα ποιοῦντες εἰς διάλυσιν, ὑπὸ τῆς τοῦ πιέσαντος βίας πεδηθέντες, ἑαυτοὺς πολυτρόπως ἐν ἀμηχάνοις καὶ ἀπόροις γυμνάσαντες ἐξασθενοῦσι ⟨καὶ⟩ καθάπερ οἱ καταλευσθέντες ἢ τείχους αἰφνίδιον ἐπενεχθέντος προκαταληφθέντες, οὐδ' ὅσον ἀνακύψαι δυνάμενοι, πνιγῇ τελευτῶσιν. εἰ δὴ τῶν μερῶν ἕκαστον τοῦ κόσμου φθορὰν ὑπομένει, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν παγεὶς κόσμος ἄφθαρτος οὐκ ἔσται.

130 Τὸν δὲ τέταρτον καὶ λοιπὸν λόγον ἀκριβωτέον ὧδε, φασίν· εἰ ὁ κόσμος ἀΐδιος ἦν, ἦν ἂν καὶ τὰ ζῷα ἀΐδια καὶ πολύ γε μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὅσῳ καὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον. ἀλλὰ καὶ ὀψίγονον φανῆναι τοῖς βουλομένοις ἐρευνᾶν τὰ φύσεως· εἰκὸς γὰρ μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον ἀνθρώποις συνυπάρξαι τὰς τέχνας ὡς ἂν ἰσήλικας, οὐ μόνον

---

1 τῶν ζῴων codd.: τῶν om. v περὶ νῶτα MU: περὶ δὲ νῶτα HP (περὶ τὰ νῶτα Turn.) εἰλεῖσθαι codd. 3. 4 ἐξαναλουμένους MP: ἐξαναλωμένους U, ἐξαναλουμένης H (Turn.) 4. 5 προνομαῖα H, προνομιαία U 5 καθιξομένους U: καθεξομένους M, καθιζομένους HP 6 κενουμένου M: κινουμένου UHP
7 ἑστάναι] εὑτάναι H 8 ὑπὸ λιφαιμίας om. in lac. HP (Turn.) λειφαιμίας MU ἀποψύχειν MHP: ἀποθνήσκειν U (Mang.) 9 συναπολύναι HP
10 δεσμῶν P 11 πιέζονται U: πιεζοῦνται MHP (Bernays) 12 τύχοι P τὸ ἔδαφος M: τὸ om. UHP (Turn.) 13 ὑπὸ in ὑπὲρ corr. U[2] 14 γυμνάσαντες v (Turn.): γυμνώσαντες codd. 15 καὶ ante καθάπερ add. Bernays, om. codd. ἢ] οἳ L (Turn.) ἐπενεχθέντος MU: ὑπενεχθέντος HP (v)
16 πνιγῇ] τῇ γῇ M 17 ὑπομένει MHP: ἐπιμένει UE δῆλον ὅτι] δηλονότι codd. 19 ἀκριβωτέον MH(P?): ἀκριβώτερον U, ἀκριβέστερον E ἀκριβωτέον ὧδε, φασίν· distinxi: ἀκριβωτέον. ὧδέ φασιν Turn., ἀκριβωτέον ὧδέ φασιν· Mang. (Diels Cumont), ἀκριβωτέον ὧδε· φασὶν Bernays 19. 20 εἰ ὁ κόσμος E: εἰ om. M, ὁ om. UH(P?) 20 τὸ τῶν E: τὸ om. M, τῶν om. UHP (v)
22 φανῆναι] φανήσεται coni. Usener τὰ φύσεως] τὰς φύσεις E; τὰ φύσεως ⟨φυσικῶς⟩ Bernays 23 ἀνθρώπους E συνυπάρξας M

ὅτι λογικῇ φύσει τὸ ἐμμέθοδον οἰκεῖον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ζῆν ἄνευ τούτων
οὐκ ἔστιν. ἴδωμεν οὖν τοὺς ἑκάστων χρόνους ἀλογήσαντες τῶν ἐπιτραγῳ- 131
δουμένων θεοῖς μύθων * * * εἰ ⟨δὲ⟩ μὴ ἀίδιος ἄνθρωπος, οὐδ' ἄλλο
τι ζῷον, ὥστ' οὐδ' αἱ δεδεγμέναι ταῦτα χῶραι, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ·
ἐξ ὧν τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον δῆλόν ἐστιν.

(25.) Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τὴν τοσαύτην εὑρεσιλογίαν ἀπαντῆσαι, μή 132
τις τῶν ἀπειροτέρων ἐνδοὺς ὑπαχθῇ· καὶ ἀρκτέον γε τῆς ἀντιρρήσεως
p. 513 M. ἀφ' οὗ καὶ τῆς ἀπάτης | οἱ σοφισταί. τὰς ἀνωμαλίας οὐκέτ' ἐχρῆν εἶναι
τῆς γῆς, εἴπερ ἀίδιος ἦν ὁ κόσμος; διὰ τί, ὦ γενναῖοι; φήσουσι γὰρ
ἕτεροι παρελθόντες, ὅτι δένδρων οὐδὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν,
ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα καιροῖς μέν τισι φυλλορροεῖ καιροῖς δὲ πάλιν ἀνηβᾷ
— διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται

„φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη" —,

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν τὰ μὲν ἀποθραύεται μέρη, τὰ δὲ
προσφύεται. μακροῖς δὲ χρόνοις ἡ πρόσφυσις καθίσταται γνώριμος, διότι 133
τὰ μὲν δένδρα ὠκυτέρᾳ χρώμενα τῇ φύσει θᾶττον καταλαμβανομένην
ἔχει τὴν ἐπίδοσιν, τὰ δ' ὄρη βραδυτέρᾳ, διὸ καὶ τὰς ἐκφύσεις αὐτῶν
αἰσθητὰς ὅτι μὴ χρόνῳ μακρῷ μόλις εἶναι συμβέβηκεν. ἐοίκασί γε τὸν 134
τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀγνοεῖν, ἐπεὶ κἂν ἴσως αἰδεσθέντες ἡσύ-
χασαν. φθόνος δ' οὐδεὶς ἀναδιδάσκειν· ἔστι δ' οὔτε νέον τὸ λεγόμενον

1 τὸ ἐμμέθοδον UHP: τε ἐμμέθοδον M, ἐμμέθοδον τὸ E 2 οὐκ ἔστιν ME: οὐκ ἔνεστιν UHP (v) ἀλογήσαντες HP: ἀναλογίσαντες UE, ἀμελήσαντες M 3 post μύθων aliquid deesse videri monuit Mang. εἰ δὲ μὴ Zeller: εἰ μὴ MUE, μὴ HP (Turn.) 4 ὥστε οὐδὲ E ὥστ'] ὅτ' L (Turn.) οὐδ'] οὐ M αἱ om. M δεδεγμέναι MEH²: δεγμέναι H¹P, δεδειγμέναι U 5 τὸ φθαρτὸν HPE: τὸν φθαρτὸν MU τὸν κόσμον E: τὸν om. MUHP 6 εὑρεσιλογίαν PE: εὑρησιλογίαν MUH 7 ἐνδοὺς om. E ὑπαχθῇ] ἀπαχθῇ coni. Mang. 8 τὰς ante ἀνωμαλίας om. M (Bernays) 9 ἀίδιος ἦν] ἀίδιον εἶναι HP ὦ γενναῖε E 11 φυλλοροεῖ U 12 διὸ — 14 ὥρη om. E 13 χαμαδεσχέει H 14 ἔαρος] ἀέρος H (ἦρος Turn.) ἐπιγίγνεται U: ἐπιγίνεται MHP 15 ἀποθραύεται] ἐπιθράβεται M 16 γνώριμος] γνωρίμη coni. Jessen 17 φύσει] προσφύσει coni. Mang. καταλαμβάνειν E (καταλαμβάνει cod. r) 18 βραδυτέρᾳ v (Turn.): βραχύτερα codd., βραδύτερα Bernays 19 μόγις M (Bernays) γε] τε E (sed γε cod. a) 20 κἂν MUPE: καὶ H (v) 21 οὔτε νέον codd.: οὔτε τι νέον Turn. τὸ λεγόμενον E (coni. Mang.): τῶν λεγομένων MUHP

2 cf. Bernays, Theophrastos Schrift über Frömmigkeit p. 47. 13 sq. Hom. Il. *Z* 147. 148. 21 sq. cf. Eur. frg. 484 κοὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος.

οὔτε ῥήμαθ᾽ ἡμῶν, ἀλλὰ παλαιὰ σοφῶν ἀνδρῶν, οἷς οὐδὲν ἀδιερεύνητον τῶν
135 εἰς ἐπιστήμην ἀναγκαίων ἀπολέλειπται. ὅταν τὸ κατακεκλεισμένον ἐν τῇ
γῇ πυρῶδες ἄνω τῇ τοῦ πυρὸς ἐλαύνηται φυσικῇ δυνάμει, πρὸς τὸν
οἰκεῖον τόπον στείχει, κἂν τινος λάβηται βραχείας ἀναπνοῆς, ἄνω μὲν
συναναςπᾷ πολλὴν τῆς γεώδους οὐσίας, ὅσην ἂν οἷόν τε ᾖ, ἔξω δ᾽ ἐπι-
γενόμενον φέρεται βραδύτερον, [ᾗ] καὶ μέχρι πολλοῦ συμπαρελθεῖν
βιασθεῖσα, πρὸς μήκιστον ἀρθεῖσα ὕψος, στέλλεται κορυφουμένη καὶ πρὸς
136 ὀξεῖαν ἀποτελευτᾷ κορυφὴν τὸ πυρὸς σχῆμα μιμουμένη. γίνεται γὰρ
τοῦ κουφοτάτου καὶ βαρυτάτου τότε, τῶν φύσει ἀντιπάλων, ἀναγκαία
συρραξάντων διαμάχη, πρὸς τὴν οἰκείαν ἑκατέρου χώραν ἐπειγομένου
καὶ ⟨πρὸς⟩ τὸ βιαζόμενον ἀντιτείνοντος· τὸ μὲν δὴ πῦρ συνανέλκον γῆν
ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν νευστικοῦ βρίθειν ἀναγκάζεται, ἡ δὲ γῆ κατωτάτω
ταλαντεύουσα τῷ τοῦ πυρὸς ἀνωφοίτῳ συνεπελαφρισθεῖσα μετέωρος
ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα μόλις ὑπὸ δυνατωτέρας τῆς ἐπικουφιζούσης
137 ἰσχύος ἄνω πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἕδραν ὠθεῖται κἀνίσταται. τί οὖν θαυ-
μαστόν, εἰ μὴ τὰ ὄρη ταῖς τῶν ὑετῶν φοραῖς ἐξανήλωται, τῆς συνεχούσης
αὐτὰ δυνάμεως, ὑφ᾽ ἧς καὶ διανίσταται, μάλα παγίως καὶ κραταιῶς
ἐνειλημμένης; λυθέντος γὰρ δεσμοῦ τοῦ συνέχοντος, εἰκὸς ἦν διαλυ-
θῆναι καὶ πρὸς ὕδατος σκεδασθῆναι, δυνάμει δὲ σφιγγόμενα τῇ τοῦ πυρὸς
στεγανώτερον πρὸς τὰς τῶν ὑετῶν φορὰς ἀντέχει. (26.) | ταῦτα μὲν οὖν p.514M.

1 οὔτε ῥήμαθ᾽ ἡμῶν H(P?): οὐ ῥήμαθ᾽ ἡμῶν MU, οὔθ᾽ ἡμέτερον ῥῆμα E (fortasse recte) παλαιὰ σοφῶν] παλαιῶν καὶ σοφῶν E (fortasse recte) 3 ἐλαύνηται ME: ἐλαυνεται UHP 4 στείχει] ἔχει U, στείχῃ H ἄνω E: ἄνωθεν MUHP
5 πολλὴν codd.: πολὺ v (Turn.) ὅσην M: ὅσον UHPE (v) οἷόν τε HPE: οἷόν τ᾽ U, εἰ οἷόν τε M; ἀεὶ οἷόν τε Bernays ᾗ] ἣν M 5. 6 ἔξω δ᾽ ἐπιγενόμενον (ἐπιγινόμενον E) corruptum; ἡ δ᾽ ἔξωθεν ἐπιγενομένη Bernays, ἔξω δ᾽ ἐπιγενομένου Buecheler, ἔξω δ᾽ ἐπειγόμενον coni. Wendl. 6 φέρεται βραδύτερον Mang. (Bernays): φέρεσθαι βραχυτέραν codd. (φέρεσθαι βραδύτερον Cumont) καὶ Bernays: ᾗ καὶ MUHP, ἣ καὶ E; ἡ δὲ Diels (Cumont) 7 στέλλεται] συστέλλεται E κορυφουμένη] ἀποκορυφουμένη v (Turn.) 8 τὸ ante πυρὸς om. UE
10 συρραξάντων codd.: συρρηξάντων v (Turn.) τὴν οἰκίαν P 11 πρὸς add. Turn. in append., om. codd. ἀντιτείνοντος MUE: ἐπιτείνοντος HP (Turn.) πῦρ] πυρῶν E (sed πῦρ cod. a) γῆν om. Cumont, errore ut vid.; ⟨τὴν⟩ γῆν Diels 13 τ τοῦ πυρὸς (sic) M ἀνωφοίτῳ ME: ἄνω φοιτῶσα U, οὐρανοφοίτῳ HP (Turn.) ἐπελαφρισθεῖσα E 13. 14 verba μετέωρος ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα om. UE 14 post δυνατωτέρας add. βίας Cumont 15 κἀνίσταται Diels: καὶ ἵσταται codd.; καὶ διανίσταται coni. Mang. 16 ταῖς om. M συνεχούσης] ἐχούσης PL (Turn.) 18 γρ. ἐνειλημένης Turn. in append. λυθέντος UE: λυθέντα MHP (Turn.) 19 ὕδατα E 20 στεγανώτερον E: στεγανώτερα MUHP (v)

ἡμῖν λελέχθω περὶ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς γῆς πίστιν οὐκ εἶναι γενέσεως καὶ φθορᾶς κόσμου.

Πρὸς δὲ τὸ ἀπὸ τῆς μειώσεως τῆς θαλάττης ἐπιχειρηθὲν ἐκεῖνο 138
δεόντως ἂν λέγοιτο· μὴ τὰς ἀνασχούσας νήσους αὐτὸ μόνον ἀεὶ μηδ' εἴ τινες ἀποτομαὶ κατακλυζόμεναι τὸ πάλαι χρόνοις αὖθις ἠπειρώθησαν σκοπεῖτε — φυσιολογίας γὰρ ἀντίπαλον φιλονεικία τριπόθητον ἡγουμένης ἀλήθειαν ἰχνηλατεῖν —, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖτε καὶ τοὐναντίον, ὅσαι μὲν ἐν ἠπείροις οὐ παράλιοι μόνον ἀλλὰ καὶ μεσόγειοι μοῖραι κατεπόθησαν, ὅση δὲ χέρσος θαλαττωθεῖσα μυριοφόροις ναυσὶν ἐμπλεῖται. ⟨ἢ⟩ τὴν 139
περὶ τὸν ἱερώτατον Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένην ἱστορίαν ἀγνοεῖτε; ⟨ἦν μὲν γὰρ⟩ τὸ παλαιὸν ἠπείρῳ Ἰταλίᾳ Σικελία συνάπτουσα, μεγάλων δὲ τῶν παρ' ἑκάτερα πελαγῶν βιαίοις πνεύμασιν ἐξ ἐναντίας ἐπιδραμόντων, ἡ μεθόριος ἐπεκλύσθη καὶ ἀνερράγη, παρ' ἣν καὶ πόλις ἐπώνυμος

---

1 πίστιν ME: πιστὴν UHP (E cod. b) 3 θαλάσσης E 4 δεόντως] δὲ ὄντως H ἂν om. H (Turn.) ἀνισχούσας E ἀεὶ Bernays: εἰ MUHP (om. v), ἀλλὰ καὶ εἰ E 5 τὸ πάλαι] τοῖς πάλαι E (Diels) 6 σκοπεῖτε M: σκοπεῖται UH(P?), σκοπεῖν χρή E φιλονεικίας M; φιλονικία Cumont 7 ἀλήθεια H ἰχνηλατήσειν UE πολυπραγμονεῖτε Mang.: πολυπραγμονεῖται UHPE, πολυπραγμονεῖν ἔστι M (Bernays) 8 ἐν ante ἠπείροις om. E μοῖρας M 9 ὅση] ὅτι E θανατωθεῖσα (λα supra) U ἢ add. Diels (ἢ scripsi) 9. 10 τὴν — ἀγνοεῖτε] ἡ περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένη ἱστορία ἀγνοεῖται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐλλογίμων E 10 ἱερώτατον] εὐρύτατον coni. Diels ἀγνοεῖτε MP: ἀγνοεῖται UH(E) 11 ἦν μὲν γὰρ addidi τὸ ⟨μὲν⟩ παλαιὸν Diels (Cumont) ἠπείρῳ] ⟨ἦν⟩ ἤπειρος Buecheler (Cumont) ἰταλίας U (v), ἰταλίαν H Σικελία Buecheler (Cumont): σικελίαν codd. συνάπτουσα MH(P?): προσάπτουσα UE; συνάπτουσαν v 13 ἐπεκλύθη E (ἐπεκλύσθη cod. b) ἀνερράγη MUPE: ἐνερράγη H (v) παρ' ἣν] παρῆν M καὶ πόλις] καὶ om. Turn., ἡ πόλις Mang. in textu

---

10 sqq. Diodor. Sic. IV 85, 3 φασὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ μυθογράφοι τὴν Σικελίαν τὸ πρὸ τοῦ χερρόνησον οὖσαν ὕστερον γενέσθαι νῆσον διὰ τοιαύτης αἰτίας. τὸν ἰσθμὸν κατὰ τὸ στενώτατον ὑπὸ δυοῖν πλευρῶν θαλάττῃ προσκλυζόμενον ἀναρραγῆναι καὶ τὸν τόπον ἀπὸ τούτου Ῥήγιον ὀνομασθῆναι καὶ τὴν ὕστερον πολλοῖς ἔτεσι κτισθεῖσαν πόλιν τυχεῖν τῆς ὁμωνύμου προσηγορίας. ἔνιοι δὲ λέγουσι σεισμῶν μεγάλων γενομένων διαρραγῆναι τὸν αὐχένα τῆς ἠπείρου καὶ γενέσθαι τὸν πορθμὸν διειργούσης τῆς θαλάττης τὴν ἤπειρον ἀπὸ τῆς νήσου. Strab. VI 6 p. 258 ὠνομάσθη δὲ Ῥήγιον εἴθ', ὥς φησιν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε κἀκεῖνος εἴρηκεν „ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται“ (Aesch. frg. 402 N.). *Sen. Nat. Quaest. VI 30, 3* ... sic per hanc inundationem, quam poetarum maximi celebrant, ab Italia Sicilia resecta est. *Plin. N. H. III 86* Sicilia ... quondam Bruttio agro cohaerens, mox interfuso mari avulsa ...; ab hoc dehiscendi argumento Rhegium Graeci nomen dedere oppido in margine Italiae sito.

τοῦ πάθους Ῥήγιον κτισθεῖσα ὠνομάσθη. καὶ τοὐναντίον οὗ προσεδόκησεν
ἄν τις ἀπέβη· συνεζεύχθη μὲν γὰρ τὰ τέως διεστῶτα πελάγη κατὰ τὴν
σύρρυσιν ἑνωθέντα, ἡ δὲ ἡνωμένη γῆ τῷ μεθορίῳ πορθμῷ διεζεύχθη,
140 παρ' ὃν ἤπειρος οὖσα Σικελία νῆσος ἐβιάσθη γενέσθαι. πολλὰς δὲ καὶ
ἄλλας λόγος τῆς θαλάττης ὑπερσχούσης ἠφανίσθαι πόλεις καταποθείσας,
ἐπεὶ καὶ κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς

„Αἴγειραν Βοῦράν τε καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκειαν,
τείχεσιν ἣ τάχ' ἔμελλε περὶ βρύα μυρία φύσειν",

εὐδαίμονας τὸ πάλαι γενομένας πολλῇ τοῦ πελάγους ἐπικλυσθῆναι φορᾷ.
141 ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, „ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων", ᾗ φησιν ἐν
Τιμαίῳ Πλάτων, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ „σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων δῦσα κατὰ τῆς θαλάττης ἐξαίφνης ἠφανίσθη", γενομένη
142 πέλαγος, οὐ πλωτόν, ἀλλὰ βαραθρῶδες. οὐδὲν οὖν εἰς τὸ φθείρεσθαι τὸν
κόσμον ἡ πλασθεῖσα τῷ λόγῳ μείωσις τῆς θαλάττης συνεργεῖ· φαίνεται
γὰρ ὧν μὲν ἐξαναχωροῦσα, τὰ δ' ἐπικλύζουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ θάτερον
τῶν γινομένων ἀλλὰ συνάμφω θεωροῦντας ἐπικρίνειν, ἐπεὶ κἀν τοῖς περὶ
βίον ἀμφισβητήμασιν | ὁ νόμιμος δικαστής, πρὶν [παρὰ] τῶν ἀντιδίκων p.515M.
ἀκοῦσαι, γνώμην οὐκ ἀποφανεῖται.
143 (27.) Καὶ μὴν ὁ τρίτος λόγος ἐξ ἑαυτοῦ διελέγχεται, μὴ ὑγιῶς
ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τῆς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ φάσεως. οὐ γὰρ δήπουθεν οὗ πάντα
τὰ μέρη φθείρεται φθαρτόν ἐστιν ἐκεῖνο, ἀλλ' οὗ πάντα τὰ μέρη ἅμα

1 οὗ] ᾗ L, ἡ Turn. προσεδόκησαν H 2 ἐπέβη M συνεζεύγχθη M 3 σύρρυσιν MU: σύρρησιν HP, σύρρευσιν E ἡ δ' ἡνωμένη E (Cumont) διεζεύγχθη M 5 ὑπερσχούσης MU: ὑπερεχούσης HPE (v); ὑπερχεούσης coni. Scaliger ἠφανίσθη U πόλεις πόθησας P, πολ .... πόθησας (spat. 4—5 litt.) H 7 βούρράν M ἑλίκειαν MU: ἕλκειαν H, ἑλύνειαν P, ἑλίκην E 8 τείχεσιν — γενομένας (9) om. E ἣ HP: ἡ MU ἔμελλεν M περίβρυα ML (Turn.) μυρία om. Turn. φύσειν M: φύσιν HP (Turn.), φησίν U 9 πολλῇ] πολὺ M 10 Ἀτλαντὶς] ἄντλα τις H ἀσίης M 12 τῆς om. Turn. θαλάσσης H (v) 13 πλωτῶν P, πλωτῷ H 14 τῆς θαλάττης E: τῇ θαλάττῃ MUHP (v) 15 ὧν μὲν] τῶν μὲν coni. Diels (Cumont) 17 βίων ἀμφισαντήμασιν (sic) M νόμιμος] νόμος E πρὶν παρὰ codd. (etiam M); παρὰ seclusit Buecheler; πρὶν καὶ Diels, πρὶν ἑκατέρου coni. Usener 20 οὗ] οὐ H 20. 21 πάντα τὰ μέρη E: πάντα μέρη MUHP (v) 21 οὗ] οὐ H τὰ μέρη πάντα conicio; καὶ ἅμα pro ἅμα καὶ coni. Cumont

7. 8 Versus ignoti poetae: Meineke, Anal. Alex. p. 46. non tres urbes demersas esse, ut dicit Philo, sed duas Buram et Helicen constat: cf. Polyb. II 41, 7. Amm. Marcell. XVII 7, 13. Sen. Nat. Quaest. VI 23, 4. VII 5, 3. 4. 10—12 Plat. Tim. 24 e. 25 c d.

καὶ ἐν ταὐτῷ ⟨καὶ⟩ ἀθρόα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐπεὶ καὶ ἄκρον ἀπο-
κοπείς τις δάκτυλον ζῆν οὐ κεκώλυται, εἰ δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν μερῶν
καὶ μελῶν πᾶσαν, αὐτίκα τελευτήσει. τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, εἰ μὲν 144
συλλήβδην ἀπαξάπαντα τὰ στοιχεῖα ὑφ' ἕνα καιρὸν ἠφανίζετο, φάσκειν
ἐνδέχεσθαι τὸν κόσμον φθορὰν ἦν ἀναγκαῖον· εἰ δ' ἕκαστον ἰδίᾳ πρὸς
τὴν τοῦ γείτονος μεταβάλλει φύσιν, ἀθανατίζεται μᾶλλον ἢ φθείρεται
κατὰ τὸ φιλοσοφηθὲν ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ

„θνῄσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν."

Παντελής γε μὴν εὐήθεια τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν τεχνῶν 145
ἐξετάζεσθαι· τῇ γὰρ περὶ τὸν λόγον ἀτοπίᾳ τις ἀκολουθήσας νέον τὸν
κόσμον ἀποφανεῖ κομιδῇ μόλις πρὸ χιλίων παγέντα ἐνιαυτῶν, ἐπεὶ καὶ
οὓς παρειλήφαμεν τῶν ἐπιστημῶν εὑρετὰς τὸν λεχθέντα τῶν ἐνιαυτῶν
ἀριθμὸν οὐχ ὑπερβάλλουσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ λεκτέον τὰς τέχνας ἰσήλικας 146
ἀνθρώπων γένει, μεθ' ἱστορίας φυσικῆς ἀλλ' οὐκ ἀπερισκέπτως καὶ
ῥᾳθύμως λεκτέον. ἡ δ' ἱστορία τίς; φθοραὶ τῶν κατὰ γῆν, οὐκ ἀθρόων
ἁπάντων ἀλλὰ τῶν πλείστων, δυσὶ ταῖς μεγίσταις αἰτίαις ἀνατίθενται,
πυρὸς καὶ ὕδατος ἀλέκτοις φοραῖς· κατασκήπτειν δ' ἑκατέραν ἐν μέρει
φασὶν ἐν πάνυ μακραῖς ἐνιαυτῶν περιόδοις. ὅταν μὲν οὖν ἔμπρησις 147

1 καὶ ἀθρόα scripsi (coni. Cumont); πάντ' ἀθρόα coni. Reiter (Zeitschr. f. öst. Gymn. 1892 p. 19)   2 οὐκ ἐκώλυται M   4 ὑφ' ἕνα καιρῶν E cod. a   5 ἐνδέχεσθαι] δέχεσθαι Usener, μὲν δέχεσθαι· Gomperz   6 γείτονος] γειτονοῦντος P   μᾶλλον ἢ] μᾶλλον μᾶλλον M   7 verba κατὰ τὸ φιλοσοφηθὲν — 10 ἀπέδειξεν om. E   καταφιλοσοφηθὲν HP   8 γινομένων codd.   9 πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck (Cumont), πρὸς ἄλλῳ Bernays   10 ἀπέδειξε HP   12 τίς UH   ἀκολοθήσας M   14 εὑρεταὶ U   τῶν ante ἐνιαυτῶν om. E   16 ἀλλ' om. HP (Turn.)   17 τις H (τί v)   ἀθρόων UPE: ἀθρόον MH   19 ἀλήκτοις P (coni. Turn. in append.)   19. 20 φασὶν ἐν μέρει transp. UE   20 μακραῖς UE: μικραῖς MH(P?)   ὅταν] ὁτὲ E   ἔμπρησις] ἐμπρησμοῖς E; ἐμπρησμὸς Diels

8—10 Eur. frg. 839.   13 sqq. Plat. Legg. III 677 d ... χίλια ἀφ' οὗ γέγονεν ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγονε, τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμήδει ...
17 sqq. Plat. Tim. 22 c πολλαὶ καὶ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων καὶ ἔσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγισται, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. ... τὸ δ' ἀληθές ἐστι τῶν περὶ γῆν καὶ κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῷ φθορά. τότε μὲν οὖν ὅσοι κατ' ὄρη καὶ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ξηροῖς οἰκοῦσι μᾶλλον διόλλυνται τῶν ποταμοῖς καὶ θαλάττῃ προσοικούντων. ... ὅταν δ' αὖ οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι διασῴζονται βουκόλοι νομεῖς τε, οἱ δ' ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν πόλεσιν εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν ποταμῶν φέρονται.

καταλαμβάνῃ, ῥεῦμα αἰθερίου πυρὸς ἄνωθεν ἐκχεόμενον πολλαχῇ σκεδάννυσθαι, μεγάλα κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχον· ὅταν δὲ κατακλυσμός, ἅπασαν τὴν ὕδατος [κατομβρίαν] κατασύρειν φύσιν, αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων ποταμῶν οὐ πλημμυρούντων μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ καθεστὸς προσυπερβαλλόντων τῆς ἐπιβάσεως καὶ τὰς ὄχθας ἢ τῇ βίᾳ παραρρηγνύντων ἢ ὑπερπηδώντων ἀναβάσει τῇ πρὸς μήκιστον ὕψος· ὅθεν ὑπερβλύσαντας εἰς τὴν παρακειμένην ἀναχεῖσθαι πεδιάδα, τὴν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰς μεγάλας λίμνας διανέμεσθαι, πρὸς τὰ κοιλότερα ἀεὶ τοῦ
ὕδατος συνίζοντος, αὖθις δ' ἐπιρρέοντος καὶ τοὺς μεθορίους ἰσθμοὺς | κατα- p.516M.
κλύζοντος, οἷς διεκρίνοντο αἱ λίμναι, εἰς μέγεθος ἀχανοῦς πελάγους κατὰ
148 τὴν πολλῶν ἕνωσιν ἀποκρίνεσθαι. πρὸς δὲ μαχομένων δυνάμεων ἐν μέρει τοὺς ἐν τοῖς ἐναντίοις οἰκοῦντας τόποις ἀπόλλυσθαι, πυρὶ μὲν τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ γεωλόφοις καὶ δυσύδροις χωρίοις, ἅτ' οὐκ ἔχοντας φύσει πυρὸς ἀμυντήριον ἄφθονον ὕδωρ, ἔμπαλιν δ' ὕδατι τοὺς παρὰ ποταμοῖς ἢ λίμναις ἢ θαλάττῃ· γειτόνων γὰρ ἅπτεσθαι φιλεῖ τὰ κακὰ πρώτων
149 ἢ καὶ μόνων. κατὰ δὴ τοὺς λεχθέντας τρόπους δίχα μυρίων ἄλλων βραχυτέρων φθειρομένου τοῦ πλείστου μέρους ἀνθρώπων, ἐπιλείπειν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰς τέχνας· δίχα γὰρ τοῦ μεθοδεύοντος οὐκ εἶναι καθ' αὑτὴν ἰδεῖν ἐπιστήμην. ἐπειδὰν δὲ αἱ μὲν κοιναὶ νόσοι χαλάσωσιν, ἄρξηται δὲ ἀνηβᾶν καὶ βλαστάνειν τὸ γένος ἐκ τῶν μὴ προκαταληφθέντων τοῖς ἐπιβρίσασι δεινοῖς, ἄρχεσθαι καὶ τὰς τέχνας πάλιν

---

1 καταλαμβάνη (η ex ει corr.) M, καταλαμβάνει E αἰθερίου MUE: αἰθρίου HP 1. 2 σκεδάννυται E 2 ὅταν] ὁτὲ E 3 κατομβρίαν om. E, seclusit Diels; ὕδατος ὀμβρίου κατασύρειν conicio κατασύρειν Buecheler: κατασύρει E, κατασύρῃ MUHP 3. 4 αὐθιγενῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων E 4 μόνων H καθεστὸς Mang.: καθεστὼς codd.; cf. 108, 14 5 προσεπιβαλλόντων M τῆς om. HP (v) καὶ τὰς ὄχθας—16 ἢ καὶ μόνων om. E 5. 6 παραρηγνύντων U 6 ὑπερποδώντων M 6. 7 ὑπερβλύσαντες U, ὑπερβλήσαντες M 10 πελάγη M; εἰς μεγέθους ἀχανοῦς πελάγη coni. Buecheler 11 πολλῶν MU: τῶν πολλῶν HP (v) 12 ἐν τοῖς om. M (ἐν ἐναντίοις Bernays) οἰκοῦντα M ἀπόλυσθαι M πυρὶ] περὶ H 13 οὐκ ἔχοντας] οὐ κατέχοντας U φύσει v (Turn): φησί codd. (Bernays); φυσικὸν coni. Buecheler 14 ἔμπαλι M ὕδατι] ὕδωρ H παρὰ etiam M (non περὶ) 15 φιλεῖ MU: φιλεῖν HP (v) πρώτων M: πρὸ τῶν UHP 16 ἢ καὶ μόνων Diels: ἡγεμόνων UHP, ἡγουμένων M; ἤ γε μόνων v (Turn.) 17 ἐπιλείπειν Buecheler: ἐπιλιπεῖν codd. 19 ἐπιστήμην MUE: τὴν ἐπιστήμην HP et E cod. r (v) κοινοὶ H 20. 21 προκαταληφθέντων HP: προκαταλειφθέντων M, προσκαταλειφθέντων UE 21 τὰς ante τέχνας om. H (Turn.)

---

11 sqq. cf. Plat. Legg. III 677a.

συνίστασθαι, οὐ τότε πρῶτον γενομένας, ἀλλὰ τῇ μειώσει τῶν ἐχόντων ὑποσπανισθείσας.

Ἃ μὲν οὖν περὶ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παρειλήφαμεν, εἴρηται κατὰ 150
δύναμιν. τὰς δὲ πρὸς ἕκαστον ἐναντιώσεις ἐν τοῖς ἔπειτα δηλωτέον.

---

1 συνίστασθαι] ἀνίστασθαι E   οὐ τότε Buecheler: οὔτε codd.; οὐ τὸ ν (Turn.) γινομένας E   3 ἃ μὲν οὖν περὶ κόσμου παρειλήφαμεν, εἴρηται κατὰ δύναμιν (cet. om.) E   Subscr. φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀφθαρσίας κόσμου U

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΕΙΣ ΦΛΑΚΚΟΝ.

* * *

1 (1.) Δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν II p.517 M.
κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, σύμπαν μὲν ἀδικῆσαι τὸ ἔθνος ὥσπερ
ἐκεῖνος ἄντικρυς οὐ δυνηθείς — ἐλάττους γὰρ εἶχε τὰς εἰς τοῦτ' ἀφορμάς
—, ἐφ' ὅσους δ' ἔφθανεν, ἀθρόους ἀνηκέστοις περιέπειρε κακοῖς. οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ μέρει δόξας ἐπιτίθεσθαι τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐπιὼν τοὺς
πανταχοῦ πάντας διὰ τέχνης τὸ πλέον ἢ δυνάμεως· οἷς γὰρ ἰσχὺς οὐ
πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορ-
2 θοῦσιν. ὁ Φλάκκος οὖν οὗτος ἐν τοῖς ἑταίροις κριθεὶς παρὰ Τιβερίῳ
Καίσαρι μετὰ τὴν Ἰβήρου τελευτήν, ὃς ἐπετέτραπτο Αἴγυπτον, καθίσταται
τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χώρας ἐπίτροπος, ἄνθρωπος ἐν ἀρχῇ μυρία κα-
λοκαγαθίας ὅσα τῷ δοκεῖν ἐξενεγκὼν δείγματα· πυκνός τε γὰρ ἦν καὶ
συνεχὴς καὶ ὀξὺς νοῆσαι καὶ τὰ βουλευθέντα πρᾶξαι καὶ προχειρότατος
3 εἰπεῖν καὶ πρὸ τοῦ λεγομένου τὸ ἡσυχαζόμενον αἰσθέσθαι. παντάπασιν
οὖν ὀλίγῳ χρόνῳ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον πραγματειῶν ἐθὰς γίνεται·
πολύτροποι δ' εἰσὶ καὶ ποικίλαι, μόλις τοῖς ἐκ πρώτης ἡλικίας τὸ ἔργον
ἐπιτήδευμα πεποιημένοις γνωριζόμεναι. περιττὸς ὄχλος ἦσαν οἱ γραμματεῖς,

---

1. 2 Φίλωνος εἰς φλάκκον M, εἰς φλάκκον H: φλάκκος ψεγόμενος G (= Phot. Bibl. cod. 105), Φίλωνος ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος τὰ κατὰ τὸν φλάκκον ἤτοι περὶ προνοίας A   Libelli partem, qua exponebatur Seiani acerbitas adversus Iudaeos eiusque exitium (cf. p. 154, 7 καί), deperisse recte animadvertit Massebieau   4 ἀούλλιος G, ἰούλιος A   6 ἄντικρυς om. Turn.   8 ἐπιὼν G: ἐπὶ ceteri (v)   τοὺς om. G   9 ἁπανταχοῦ M   πάντας G: om. ceteri (v)   9. 10 ἰσχὺς οὐ πρόσεστι CMGA (Anton. Mel.): ἰ. ἐστιν οὐδαμῶς H (Turn.); οὐ πρόσεστιν ἰσχὺς Mang.   10 ἐπιβολὰς coni. Mang.   11 οὖν A: om. ceteri (v)   ἐν] ἐπὶ G   12 Ἰβήρου scripsi (cf. Dio C. LVIII 19, 6 et Dessau, *Prosopogr. imp. Rom.* II 143): βήρου G, σεβήρου ceteri (v)   ⟨τὴν⟩ Αἴγυπτον coni. Cohn   15 προχειρότατα L (Turn.)   16. 17 παντάπασι γοῦν G   18 δὲ M   τοῖς] τῆς M

9—11 C fol. 123v ⟨ἐκ⟩ τοῦ περὶ Φλάκ⟨κ⟩ου λόγου D[R] fol. 247v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 86 Col. 1208 Φίλωνος: οἷς ἰσχὺς — κατορθοῦσιν.

ἤδη πρὸς πάντα μικρὰ καὶ μεγάλα φθάνοντος αὐτοῦ ταῖς ἐμπειρίαις, ὡς
μὴ μόνον ὑπερβαλεῖν ἀλλὰ χάριν ἀκριβείας ἀντὶ γνωρίμου διδάσκαλον
γεγενῆσθαι τῶν τέως ὑφηγητῶν. καὶ ὅσα μὲν περὶ λογισμοὺς καὶ τὴν τῶν 4
προσοδευομένων κατώρθου διοίκησιν, εἰ καὶ μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα ἦν,
p. 518 M. ἀλλ' οὐδέν γε δεῖγμα | ψυχῆς ὑπέφαινεν ἡγεμονικῆς, ἃ δὲ λαμπροτέραν
καὶ βασιλικὴν ἐδήλου φύσιν, μετὰ πλείονος παρρησίας ἐπεδείκνυτο· οἷον
σεμνότερον ἦγεν αὑτόν — ἄρχοντι δὲ λυσιτελέστατον ὁ τῦφος —, ἐδίκαζε
τὰ μεγάλα μετὰ τῶν ἐν τέλει, τοὺς ὑπεραύχους καθῄρει, μιγάδων καὶ
συγκλύδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπισυνίστασθαι· τάς τε ἑταιρείας
καὶ συνόδους, αἳ ἀεὶ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν εἱστιῶντο τοῖς πράγμασιν
ἐμπαροινοῦσαι, διέλυε τοῖς ἀφηνιάζουσιν ἐμβριθῶς καὶ εὐτόνως προσφε-
ρόμενος. εἶτ' ἐπειδὴ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἀνέπλησεν εὐνομίας, ἐν 5
μέρει πάλιν ταῖς στρατιωτικαῖς δυνάμεσιν ἐφήδρευεν ἐκτάττων, συγκροτῶν,
γυμνάζων πεζούς, ἱππεῖς, τοὺς τῆς κούφης ὁπλίσεως, τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα
μὴ τὰς μισθοφορὰς τῶν στρατιωτῶν ἀφαιρούμενοι πρὸς λῃστείας καὶ
ἁρπαγὰς αὐτοὺς ἀλείφωσι, πάλιν τῶν στρατιωτῶν ἕκαστον, ἵνα μηδὲν
ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζηται μεμνημένος, ὅτι τέτακται
καὶ τὴν εἰρήνην διαφυλάττειν.
(2.) Ἴσως δ' ἄν τις εἴποι· „σὺ δ', ὦ οὗτος, ἐγνωκὼς ἀνθρώπου 6
κατηγορεῖν ἔγκλημα μὲν οὐδὲν διεξῆλθες, μακροὺς δ' ἐπαίνους συνείρεις·
μὴ ἄρα παραπαίεις καὶ μέμηνας;“ — οὐ μέμηνα, ὦ οὗτος, οὐδ' ἠλίθιός
τίς εἰμι, ὡς μὴ δύνασθαι πράγματος ἀκολουθίαν ἰδεῖν. ἐπαινῶ τὸν 7
Φλάκκον, οὐχ ἐπειδὴ προσῆκεν ἐχθρὸν ἐγκωμιάζειν, ἀλλ' ἵν' αὐτοῦ τὴν
μοχθηρίαν ἀριδηλοτέραν παραστήσω· τῷ μὲν γὰρ ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος
διαμαρτάνοντι συγγνώμη δίδοται, ὁ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν ἀπολογίαν
οὐχ ἔχει προεαλωκὼς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ. (3.) ἑξαετίαν 8

---

1 ἐπηρείαις (μ supra) G 2 χάρις H[1], corr. H[2] διδάσκαλος MG 4 κατόρθου A, κατόρθουν G 5 οὐδέ H μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα ἦν καὶ post ἃ δὲ add. A 7 αὐτόν AH[2]: αὑτόν MGH[1] 8 μετὰ om. G 9 ἐκώλυσεν G τε] θ' A 14 πεζούς om. A ἵππους A 15 μισθοφορὰς MAH[1] (Mang.): μισθοφορίας GH[2]L (Turn.) 16 ἀλείφωσιν M 18 διαφυλάττοι A, φυλάττειν G 21 ἄρα om. G; ἆρα v μέμηνας (sic) M μέμηνα (sic) M 23 ἵν' AL: ἵνα MGH 25 διαμαρτάνειν A δίδοται] παρεισέρχεται D[R] Flor. Par. 26 προεαλωκὼς] προεωρακὼς A ἐργαστηρίῳ (δικα supra) M

16—18 D[P] fol. 327[v] Φίλωνος D[V] p. 688 (Harris p. 99): τῷ στρατιώτῃ οὐδὲν δεῖ ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ μεμνῆσθαι ἀεί, ὅτι τέτακται τὴν εἰρήνην φυλάττειν. 24—26 C fol. 123[v] D[R] fol. 196[v] et in quaternionis post fol. 161 interpositi fol. 6[v] D[K] fol. 162[r] D[P] fol. 157 D[V] p. 520 Flor. Paris. nr. 9 τῷ μὲν ἀγνοίᾳ — δικαστηρίῳ. Mel. Barocc. fol. 102[r] Anton. Mel. II 88 Col. 1213 Max. Ecl. cap. 26 Φίλωνος: τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη παρεισέρχεται (παρέχεται coni. Mang.), ὁ δὲ ἐξεπίτηδες ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐχ ἔχει.

γὰρ τὴν ἐπικράτειαν λαβὼν πέντε μὲν ἔτη τὰ πρῶτα, ζῶντος Τιβερίου
Καίσαρος, τήν τε εἰρήνην διεφύλαξε καὶ οὕτως εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως
9 ἀφηγήσατο, ὡς τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας ὑπερβαλεῖν. τῷ δ' ὑστάτῳ,
Τιβερίου μὲν τελευτήσαντος, Γαΐου δ' ἀποδειχθέντος αὐτοκράτορος, ὑφιέναι
καὶ χαλᾶν ἤρξατο τὰ πάντα εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ βαρύτατον πένθος
— δῆλος γὰρ ἦν ὡς ἐπ' οἰκειοτάτῳ περιπαθῶν ἔκ τε τῆς συνεχοῦς
κατηφείας καὶ τῆς τῶν δακρύων φορᾶς, ἃ καθάπερ ἀπὸ πηγῆς ἀπαύστως
ἐξεχεῖτο — εἴτε καὶ κακόνους ὢν τῷ διαδόχῳ διὰ τὸ τὴν τῶν γνησίων
πρὸ τῆς τῶν θετῶν τεθεραπευκέναι μερίδα εἴτε καὶ τῶν συνεπιθεμένων
τῇ Γαΐου μητρί, καθ' ὃν χρόνον εἶχε τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς ἀνῃρέθη, γεγονὼς
10 καὶ διὰ φόβον ἁλώσεως ἐπιλελησμένος. καὶ μέχρι μέν τινος ἔτ' ἀντεῖχε
μὴ κατὰ τὸ παντελὲς μεθιέμενος τὴν τῶν πραγμάτων ἀντίληψιν. ὡς
δ' ἤκουσε τὸν Τιβερίου μὲν υἱωνὸν κοινωνὸν δὲ τῆς ἀρχῆς ἀναιρεθέντα
| Γαΐου κελεύσαντος, ἀλέκτῳ πληγεὶς συμφορᾷ καταβαλὼν ἑαυτὸν ἀχανὴς p. 519 M.
ἔκειτο, τῆς διανοίας πολὺ πρότερον ἀπειρηκυίας καὶ παρειμένης αὐτῷ.
11 ζῶντος μὲν γὰρ τοῦ μειρακίου τὰ ζώπυρα τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐκ ἀπεγίνωσκεν, ἀποθανόντος δὲ συντεθνάναι καὶ τὰς οἰκείας ἐλπίδας ἔδοξεν, εἰ
καὶ μικρά τις ἀπελείπετο αὔρα βοηθείας, ἡ πρὸς Μάκρωνα φιλία τὰ
σύμπαντα παρὰ Γαΐῳ κατ' ἀρχὰς δυνηθέντα καὶ πλείστην μοῖραν ὡς
λόγος εἰσενεγκάμενον αὐτῷ πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας καὶ ἔτι μᾶλλον
12 πρὸς τὸ σωθῆναι, πολλάκις μὲν ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Γάιον διανοηθέντος Τιβερίου ὡς κακοήθη καὶ οὐ πεφυκότα πρὸς ἀρχήν, καὶ ἅμα
διὰ τὸν ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον — ἐδεδίει γάρ, μὴ παρανάλωμα γένηται
τελευτήσαντος αὐτοῦ —, πολλάκις δὲ τοῦ Μάκρωνος τὰς ὑπονοίας ὑπεξαιρουμένου καὶ τὸν Γάιον ἐπαινοῦντος ὡς ἁπλοῦν καὶ ἀπόνηρον καὶ κοινωνικὸν
καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ μάλιστα ἡττημένον, ὡς ἢ μόνῳ ἂν ἐθελῆσαι παραχωρῆσαι
13 τὴν ἡγεμονίαν ἢ πάντως τὰ πρωτεῖα. ὑφ' ὧν ἀπατηθεὶς ἔλαθεν ἄσπονδον
ἐχθρὸν ἑαυτῷ καὶ υἱωνῷ καὶ γένει καὶ παρακλήτῳ Μάκρωνι καὶ πᾶσιν
14 ἀνθρώποις καταλιπών. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Μάκρων ὁρῶν αὐτὸν ἐκδιαιτώμενον
καὶ ἀχαλίνοις ταῖς ὁρμαῖς, ἐφ' ἃ ἂν τύχῃ καὶ ὡς ἂν τύχῃ, χρώμενον

---

2. 3 τήν τε εἰρήνην — ἀφηγήσατο] οὕτω χρηστὸς ἦν A 2 τ' G 5 διὰ τὸ ἐπὶ τιβερίω codd. (Mang.): ἐπὶ Τιβερίου Turn. πεπονθὼς ante πένθος add. H (Turn.) 6 ἐπὶ A 7 τῆς MA (Mang.): ἐκ τῆς GH (Turn.) ἀπαύστως] ἀφράστως A 8 καὶ om. M τὸ om. M τὴν om. A 9 καὶ G: καὶ διὰ MA, διὰ H: om. v 10 μρὶ codd.: μητέρι v 11 ἁλώσεως] ἀλλοτριώσεως coni. Mang. ἐπιλελησμένος corruptum ἔτ' om. A ἀντεῖχεν L (v) 13 τοῦ ante Τιβερίου add. M (Mang.) 14 καταβαλὸν M αὑτὸν AH^{2} (v), αὐτὸν H^{1} 18 ἀπελίπετο G; ὑπελείπετο (sic Ven. 41) Mang. 19 καὶ] τὴν G 20 εἰσενηνεγκάμενον (sic) H 23 υἱῶ H, (γράφεται καὶ υἱωνῶ in marg.) M 26 ἡττημένον] ἡττᾶται M θελῆσαι M, ἐθελήσοι A 28 ἑαυτῶ M: αὑτῶ AH^{2} (v), αὐτῶ GH^{1} 29 ὁρῶν om. H (Turn.). 30 ἃ] ὃ A καὶ ὡς ἂν τύχῃ om. Turn.

ἐνουθέτει καὶ παρηγόρει νομίζων ἐκεῖνον εἶναι Γάιον τόν, ἡνίκ' ἔτ' ἔζη
Τιβέριος, ἐπιεικῆ καὶ πειθαρχικόν, ὁ κακοδαίμων εὐνοίας περιττῆς ἔδωκε
τὰς ἀνωτάτω δίκας πανοίκιος αὐτῇ γυναικὶ καὶ τέκνοις συναναιρεθεὶς ὡς
περιττὸν ἄχθος καὶ παρενόχλημα. καὶ γὰρ ὁπότε πόρρωθεν αὐτὸν ἀφ- 15
ικνούμενον ἴδοι, τοιαῦτα πρὸς τοὺς συνόντας διεξῄει· „μὴ μειδιῶμεν,
κατηφῶμεν· ὁ νουθετητὴς παραγίνεται, ὁ αὐθέκαστος, ὁ ἀνδρὸς τελείου
καὶ αὐτοκράτορος ἀρξάμενος νῦν εἶναι παιδαγωγός, ὅτε καὶ τοὺς ἐκ πρώ-
της ἡλικίας ὁ καιρὸς ἀπήλασε καὶ διέζευξεν."

(4.) Ἐπεὶ δ' οὖν καὶ τοῦτον ἔγνω προσανῃρημένον ὁ Φλάκκος, 16
τὴν λοιπὴν ἐλπίδα κατὰ τὸ παντελὲς ἀπεγνώκει καὶ οὐκέθ' ὁμοίως
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων οἷός τε ἦν ἐξασθενῶν καὶ διαρρέων
τὴν γνώμην. ὅταν δ' ὁ ἄρχων ἀπογνῷ τὸ δύνασθαι κρατεῖν, ἀνάγκη 17
τοὺς ὑπηκόους εὐθὺς ἀφηνιάζειν καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ μικρῶν καὶ τῶν
τυχόντων πεφυκότας ἀνερεθίζεσθαι· ἐν οἷς τὸ Αἰγυπτιακὸν τὰ πρωτεῖα
φέρεται διὰ βραχυτάτου σπινθῆρος εἰωθὸς ἐκφυσᾶν στάσεις μεγάλας.
ἐν ἀμηχάνοις δὲ καὶ ἀπόροις γεγονὼς ἐσφάδαζε καὶ τὰ πρὸ μικροῦ πάντα 18
p. 520 M. ἤλλαξεν ἅμα τῇ τοῦ λογισμοῦ | πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολῇ ποιησάμενος τὴν
ἀρχὴν ἀπὸ τῶν συνηθεστάτων· τοὺς μὲν γὰρ εὔνους καὶ μάλιστα φίλους
ὑφωρᾶτο καὶ διωθεῖτο, τοῖς δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνομολογηθεῖσιν ἐχθροῖς ἐσπέν-
δετο καὶ συμβούλοις περὶ πάντων ἐχρῆτο. οἱ δ' — ἐγκότως γὰρ εἶχον — 19
τὸ κατηλλάχθαι δοκεῖν λόγῳ μόνον ἐπιμορφάσαντες, ἔργοις δὲ κατὰ
διάνοιαν ἀσύμβατα μνησικακοῦντες καὶ ὥσπερ ἐν θεάτρῳ καθυποκρινόμενοι
γνησίαν φιλίαν ὅλον αὐτὸν συναρπάζουσι· καὶ γίνεται ὁ μὲν ἄρχων

1 ἐνουθετεῖτο A ἐκεῖνον om. A ἡνίκ' ἔτ' GH: ἡνίκ' MA; ἡνίκα ἔτι v
2 δὲ ante περιττῆς add. MA, eras. H, om. G 3 πανοικῖ' (sic) G 4. 5 καὶ —
συνόντας om. H[1], in marg. add. H[2] 5 τοιαῦτα] αὐτὰ G 6 κατηφῶμεν
ι ἅ
Cohn: κατηφειῶμεν M, κατηφιῶμεν ceteri (v) 7 ὅτε A τοὺς] τὸν A
σ
8 ὁ καιρὸς] ὄντα A ἀπήλαξε H, ἀπήλλαξεν L (Turn.); ἀπήλασεν Mang.
9 ὡς ante ἔγνω add. G προσανῃρημένον G (coni. Mang.): προανῃρημένον ceteri (v)
10 ἀπεγνώκει A (Mang.): ἀναπεπτώκει ceteri (Turn.) 11 τ' A 12 δ' ὁ
MA: δ' GH (v) 14 ἀναιρεθίζεσθαι MD 15 εἰωθὼς M, om. A
ἀναφυσᾶν M 16 ἐσφάδαξεν H[2], ἐσφάδα H[1] post πάντα verbum quoddam
(an δόξαντα?) excidisse vid.; ⟨κατωρθωμένα⟩ πάντα coni. Cohn 17 ἤλλαξε M
19 ὑφωρᾶτο codd. (cf. Crönert, Mem. Graec. Herc. 273): ὑφεωρᾶτο v 20 συμ-
βόλοις L (Turn.) 20 οἱ] εἰ M 21 τῶ A ἐπιμορφώσαντες AH (v)
α
ἔργοις A δὲ] καὶ A ⟨καὶ⟩ κατὰ coni. Mang. 23 γνήσιον G
γνησίαν φιλίαν om. A

12—14 D[R] fol. 29[v] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 6 Col. 1033 Φίλωνος: ὅταν ἄρχων — ἀν-
ερεθίζεσθαι.

ὑπήκοος, οἱ δ' ὑπήκοοι ἡγεμόνες, εἰσηγούμενοι μὲν ἀλυσιτελεστάτας γνώ-
20 μας, εὐθὺς δὲ ταύτας ἐπισφραγιζόμενοι. βεβαιωταὶ γὰρ ὧν ἐβουλεύσαντο
πάντων ἐγίνοντο κωφὸν ὡς ἐπὶ σκηνῆς προσωπεῖον ἕνεκα προσχήματος
αὐτὸ μόνον παραλαμβάνοντες ἐπιγεγραμμένον ὄνομα ἀρχῆς, Διονύσιοι δημο-
κόποι, Λάμπωνες γραμματοκύφωνες, Ἰσίδωροι στασιάρχαι, φιλοπράγμονες,
21 κακῶν εὑρεταί, ταραξιπόλιδες· τοῦτο γὰρ κεκράτηκέ πως τοὔνομα. συν-
ταξάμενοι πάντες οὗτοι βούλευμα βουλεύουσι κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἀργα-
22 λεώτατον καὶ τῷ Φλάκκῳ προσελθόντες ἰδίᾳ φασίν· „ἔρρει μέν σοι τὰ
ἀπὸ Τιβερίου Νέρωνος τοῦ παιδός, ἔρρει δὲ καὶ ἡ μετ' ἐκεῖνον ἐλπίς,
ὁ ἑταῖρός σου Μάκρων, αἴσια δ' οὐκ ἔστι σοι τὰ ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος·
δεῖ δὴ παράκλητον ἡμᾶς εὑρεῖν δυνατώτατον, ὑφ' οὗ Γάιος ἐξευμενισθή-
23 σεται. ὁ δὲ παράκλητος ἡ πόλις Ἀλεξανδρέων ἐστίν, ἣν τετίμηκε μὲν
ἐξ ἀρχῆς ἅπας ὁ Σεβαστὸς οἶκος, διαφερόντως δ' ὁ νῦν ἡμῶν δεσπότης.
παρακλητεύσει δὲ τυχοῦσά τινος παρὰ σοῦ δωρεᾶς· μεῖζον δ' ἀγαθὸν
24 οὐδὲν αὐτῇ παρέξεις ἢ τοὺς Ἰουδαίους ἐκδοὺς καὶ προέμενος.“ ἐπὶ
τούτοις ὀφείλων ἀπώσασθαι καὶ δυσχερᾶναι τοὺς λέγοντας ὡς νεωτερο-
ποιοὺς καὶ κοινοὺς πολεμίους συνεπιγράφεται τοῖς λεχθεῖσι. καὶ τὸ μὲν
πρῶτον ἀδηλοτέρας ἐποιεῖτο τὰς ἐπιβουλὰς μήτ' ἴσον παρέχων καὶ κοινὸν
ἀκροατὴν ἑαυτὸν τοῖς τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχουσιν, ἀλλὰ πρὸς θάτερον
ἀποκλίνων μέρος, μήτ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἰσηγορίαν διδούς, ἀλλὰ καὶ ὁπότε
προσίοι τις τῶν Ἰουδαίων, ἀποστρεφόμενος καὶ τὸ δυσέντευκτον ἐπιτηδεύων
ἐπὶ μόνων τούτων· αὖθις δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν δυσμένειαν ἐπεδείξατο.
25 (5.) Προσεπέρρωσε δ' αὐτοῦ τὴν ἐκ μαθήσεως τὸ πλέον ἢ φύσεως
ἐπιτετηδευμένην ἀπόνοιαν καὶ συντυχία τις τοιαύτη. Γάιος Καῖσαρ
Ἀγρίππᾳ τῷ Ἡρῴδου βασιλέως υἱωνῷ δίδωσι βασιλείαν | τῆς παππῴας p. 521 M.
λήξεως τρίτην μοῖραν, ἣν Φίλιππος τετράρχης θεῖος ὢν αὐτῷ πρὸς
26 πατρὸς ἐκαρποῦτο. μέλλοντι δ' ἀπαίρειν συνεβούλευσεν ὁ Γάιος τὸν μὲν
ἀπὸ Βρεντεσίου μέχρι Συρίας πλοῦν μακρὸν ὄντα καὶ καματηρὸν παραι-

1 δὲ Mang. 4 αὐτῶ G παραλίμποντες (sic; ι in ras.) G ⟨τὸν⟩ ἐπιγεγραμμένον coni. Cohn Διονύσιοι] Διονυσιοκόλακες coni. Mang.; sed cf. Pap. Oxyr. VIII 1089 5 Λάμπωνες om. A ἠσίδωροι H, om. A πολυπράγμονες A 7 τῶν om. M 7. 8 ἀργαλαιότατον G 9 ἀπὸ] ὑπὸ A καὶ ante ἔρρει add. L (Turn.) ἡ] ὁ L (Turn.) 10 ὁ om. H (Turn.) σου M: σοι ceteri (v) ἀπὸ] ὑπὸ A 11 δὴ GA (Mang.): δὲ MH (Turn.) δυνατώτερον H (Turn.) 12 τετίμηκεν L (v) 13 δὲ M 17 κοινωνοὺς A πολεμίους] λυμεῶνας coni. Mang. 18 ἀριδηλοτέρας coni. Mang. ἐπιεῖτο (sic) M ἐπιβολὰς coni. Mang. 19 ἑαυτὸν om. A 20 ἐν] ὡς coni. Mang. τοῖς om. Richt. (Tauchn.) 22 καὶ om. M 23 προσεπέρρωσεν L (v) πλεῖον A ἐκ ante φύσεως add. M 24 ἐπιτηδευμένην M, ἐπιτηδευομένην A 25 βασιλείαν] τὰ A 27 δὲ G συνεβούλευεν M 28 βρεντεσίου (alt. ε ex corr.) M: βρεντησίου GA (v), η corr. ex ε H καὶ ante μέχρι add. H (v)

5 γραμματοκύφωνες: Dem. XVIII 209.

τήσασθαι, χρῆσθαι δ' ἐπιτόμῳ τοὺς ἐτησίας ἀναμείναντι τῷ διὰ τῆς
Ἀλεξανδρείας· τάς τε γὰρ ἐκεῖθεν ὁλκάδας ταχυναυτεῖν ἔφασκε καὶ
ἐμπειροτάτους εἶναι κυβερνήτας, οἳ καθάπερ ἀθλητὰς ἵππους ἡνιοχοῦσιν
ἀπλανῆ παρέχοντες τὸν ἐπ' εὐθείας δρόμον. ὁ δὲ πειθαρχεῖ ὡς δεσπότῃ
τε ἅμα καὶ τὰ δοκοῦντα συμφέρειν παραγγέλλοντι. καταβὰς δ' εἰς 27
Δικαιάρχειαν καὶ ναῦς ὑφόρμους Ἀλεξανδρίδας ἰδὼν εὐτρεπεῖς πρὸς ἀναγωγήν, ἐπιβὰς μετὰ τῶν ἰδίων, εὐπλοίᾳ χρησάμενος, ὀλίγαις ὕστερον
ἡμέραις ἀνεπιφάτως καὶ ἀφωράτως κατάγεται, κελεύσας τοῖς κυβερνήταις
— περὶ γὰρ δείλην ὥραν ὁ Φάρος ἀναφαίνεται — τὰ μὲν ἱστία συνάγειν,
ἔξω δὲ περὶ αὐτὸν μὴ μακρὰν ἀφισταμένους θαλαττεύειν ἄχρι τοῦ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπιγενέσθαι καὶ νυκτὸς τοῖς λιμέσι προσσχεῖν, ἵν' ἀποβὰς
ἤδη τετραμμένων ⟨ἁπάντων⟩ πρὸς ὕπνον, μηδενὸς ὁρῶντος, ἀφίκηται πρὸς
τὸν ξενοδόχον. ὁ μὲν δὴ μετὰ τοσαύτης αἰδοῦς ἐπεδήμησε βουλόμενος, 28
εἴ πως οἷόν τε ἦν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαθὼν ὑπεξελθεῖν· οὐ
γὰρ κατὰ θέαν ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιδεδημηκὼς αὐτῇ πρότερον,
ἡνίκα τὸν ἐπὶ Ῥώμης πλοῦν ἐστέλλετο πρὸς Τιβέριον, ἀλλ' ὁδῷ χρησόμενος ἐπιτόμῳ τῆς οἴκαδε ἀφίξεως. οἱ δ' ὑπὸ φθόνου ῥηγνύμενοι 29
— βάσκανον γὰρ φύσει τὸ Αἰγυπτιακόν — καὶ τὰς ἑτέρων εὐτυχίας
ἰδίας ὑπελάμβανον εἶναι κακοπραγίας καὶ ἅμα διὰ τὴν παλαιὰν καὶ τρόπον
τινὰ ⟨φύσει⟩ γεγενημένην πρὸς Ἰουδαίους ἀπέχθειαν ἤσχαλλον ἐπὶ τῷ
γεγενῆσθαί τινα βασιλέα Ἰουδαῖον οὐχ ἧττον, ἢ εἰ αὐτός τις ἕκαστος
βασιλείαν προγονικὴν ἀφῄρητο. καὶ τὸν ἄθλιον Φλάκκον πάλιν οἱ συν- 30
όντες ἀνηρέθιζον εἰς τὸν αὐτὸν ἐνάγοντες καὶ προκαλούμενοι
φθόνον, „σὴ κατάλυσίς ἐστι“ φάσκοντες „ἡ ἐπιδημία τούτου· μείζονα
τιμῆς καὶ εὐδοξίας ὄγκον ἢ σὺ περιβέβληται· πάντας εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει τὴν δορυφόρον τῶν σωματοφυλάκων στρατιὰν ὁρῶντας ἐπαργύροις

1 χρήσασθαι H (v) τοὺς] τὰς A ἐτησίους H (v) 2 ὁλκόδας (sic) M 4 ὡς L, ss. H² (v): om. ceteri 5 παραγγέλοντι M 6 δικαιαρχίαν MGH (v), δικαίαρχον A ἀλεξανδρείας A εὐτρεπεῖς M (mavult Mang.): εὐπρεπεῖς ceteri (v) 6. 7 ἀγωγὴν A 7 εὐπλοία ss. H² 8 ἀφωράτως AH: ἀφόρτως MG 9 δειλινὴν G ἀναφέρεται H (Turn.) 10 περὶ αὐτὸν om. M (redundare vid. Mang.) ἀφισταμένοις L 11 προσσχεῖν Richt. (Tauchn.): προσχεῖν codd. (v) 12 τετραμμένων ⟨ἁπάντων⟩ scripsi: τετραμμένων GH (v), τετραμμένον M, προστετραμμένων A 13 ἐπεδήμησεν H (v) 14 τ' A 15 κατὰ] μετὰ Richt. (Tauchn.) 16 ῥώμησ]ς delevisse vid. H 16. 17 χρησάμενος GH (Turn.) 17 ἐπιτομωτάτη G, om. A οἴκαδ' A 18 φύσει] φῆ (= φησί) M εὐτυχίας codd. (om. L): εὐπραγίας v 19 ὑπολαμβάνον A 20 ⟨φύσει⟩ γεγενημένην scripsi: συγγεγενημένην coni. Mang., συγγενῆ (pro γεγενημένην) coni. Cohn, ἐγγεγενημένην Wendl. ἤσχαλον GL 21 ἰουδαῖον MH: ἰουδαίων G (v), τῇ ἰουδαίᾳ A 23 προκαλούμενοι Mang.: προσκαλούμενοι codd. (v) 25 ἑαυτὸν M: αὐτὸν GA, ὑ corr. in ὁ H; αὑτὸν v 26 δορυφόρων M στρατείαν G ὁρῶντες MH ἐπαργύροις] ἐπάρστροις (sic) M

31 καὶ ἐπιχρύσοις ὅπλοις διακεκοσμημένην. ἔδει γὰρ ἥκειν εἰς ἐπικράτειαν
ἑτέρου δυνάμενον πλῷ χρησάμενον εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς παραπεμ-
φθῆναι; καὶ γὰρ εἰ Γάιος ἐπέτρεπε, μᾶλλον δ' ἠνάγκαζεν, ἐχρῆν ἐκλιπαρή-
σαντα παραιτήσασθαι τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν, ἵνα μὴ παρευημερηθεὶς ὁ τῆς
32 χώρας ἡγεμὼν ἀδοξῇ.“ ταῦτα ἀκούων ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ᾤδει καὶ
ἐν μὲν τῷ φανερῷ τὸν ἑταῖρον καὶ φίλον καθυπεκρίνετο διὰ τὸν ἐκ τοῦ
πέμψαντος φόβον, ἰδίᾳ δὲ ἐζηλοτύπει καὶ ἐξελάλει τὸ μῖσος καὶ πλαγίως
33 | αὐτὸν ὕβριζεν, ἐπειδήπερ ἄντικρυς οὐκ ἐθάρρει. τῷ γὰρ ἀργοῦντι καὶ p. 522 M.
σχολάζοντι τῆς πόλεως ὄχλῳ — πλῆθος δ' ἐστὶν ἐπιτετηδευκὸς γλωσ-
σαλγίαν καὶ ἐνευκαιροῦν διαβολαῖς καὶ βλασφημίαις — ἐπιτρέπει κακη-
γορεῖν τὸν βασιλέα εἴτε ἀρξάμενος δι' ἑαυτοῦ τῶν λοιδοριῶν εἴτε προτρε-
ψάμενος καὶ ἐναγαγὼν αὐτὸς διὰ τῶν ὑπηρετεῖν τὰ τοιαῦτα εἰωθότων.
34 οἱ δ' ἀφορμῆς λαβόμενοι διημέρευον ἐν τῷ γυμνασίῳ χλευάζοντες τὸν
βασιλέα καὶ σκώμματα συνείροντες· πῇ δὲ καὶ ποιηταῖς μίμων καὶ γελοίων
διδασκάλοις χρώμενοι τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς εὐφυΐαν ἐπεδείκνυντο, βραδεῖς
μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι, τὰ δ' ἐναντία μανθάνειν ὀξύτατοι καὶ
35 προχειρότατοι. διὰ τί γὰρ οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἀπήγαγεν, οὐκ ἐπέπληξε
τῆς αὐθάδους βλασφημίας; εἰ δὲ μὴ βασιλεὺς ἦν, ἀλλά τις τῶν ἐκ τῆς
Καίσαρος οἰκίας, οὐκ ὤφειλε προνομίαν τινὰ καὶ τιμὴν ἔχειν; ἀλλὰ
ταῦτ' εἰσὶ πίστεις ἐναργεῖς τοῦ συναίτιον γεγενῆσθαι τῶν βλασφημιῶν
Φλάκκον· ὁ γὰρ ἐπιπλήττειν ἢ τὸ πανύστατον ἐπέχειν ἂν δυνηθεὶς εἰ
μὴ κεκώλυκε, δῆλος ἦν ἐφιεὶς καὶ ἐπιτρέπων αὐτός. πρὸς ὅ τι δ' ἂν
ὄχλος ἀσύντακτος ἀφορμὴν λάβῃ τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ἵσταται, μέτεισι
δ' ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα προσεπεξεργαζόμενος ἀεί τι νεώτερον.

---

2 οἰκίαν G 4 τὴν om. A ἐνθάδ' A ἄφιξιν] ἀφῖχθαι A 5 ταῦτ' A μᾶλλον ἔτι transp. A 6 καθυπεκρίνετο G: καθυπεκρίνατο MA, καθυποκρίνατο corr. in καθυπεκρίνετο H 7 δ' A ἐζυλοτύπει A ἐξεκάλει A 10. 11 κακογονεῖν corr. in κακηγορεῖν H 11 pr. εἴτε] εἴτ' A αὐτοῦ G καὶ ante προτρεψάμενος add. A 12 ἐναγὼν L; ἐνάγων Turn. τὰ τοιαῦτα MGA (Mang.): ταῦτα H (Turn.) εἰοθότων G 13 ἀφορμαῖς H 14 σκώματα M πῇ] οἱ G alt. καὶ om. A 15 εὐφορίαν A 16 τὰ κ. παιδευθῆναι $D^{P}D^{R}$, πρὸς τὸ καταθρῆσαι τὰ ἄριστα D^{K} 17 ἐπήγαγεν A; ἐπεῖχεν coni. Mang. 19 προνομίαν] παροινίαν A καὶ] ἢ A 20 ταῦτ' εἰσὶ MA: ταῦτα GH (v) πίστεις ἐναργεῖς M, corr. in πίστις ἐναργὴς H: πίστις ἐναργὴς GA (v) 23 λάβοι M ἵσταται] ἥκιστα A μέτεισιν A 24 δ' om. A ἀφ'] ἀμφ' M εἰς MAD: ἐφ' GH (v) προσεπεξεργαζόμενος G: προσεξεργαζόμενος M, προσεπεργαζόμενος AH (v)

15—17 D^{K} fol. 109^{r} D^{M} fol. 38^{v} D^{P} fol. 23^{r} (Harris p. 10) D^{L} fol. 163^{v} Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον D^{R} fol. 45^{r} D^{V} p. 379 Φίλωνος: *αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι οἱ ἐν τοῖς ματαίοις εὐφυΐαν ἐπιδεικνύμενοι* (vel ἐπιδεικνύντες vel ἀνεπιδεικνύντες), βραδεῖς — ὀξύτατοι (καὶ προχειρότατοι partim om.). 22—24 D^{K} fol. 227^{v} Φίλωνος ἐκ τῶν πρὸς Φλάκκον: πρὸς ὅ τι — ὁρμὴν — προσαπεργαζόμενος ἀεὶ τιμιώτερον.

(6.) Ην τις μεμηνὼς ὄνομα Καραβᾶς οὐ τὴν ἀγρίαν καὶ θηριώδη 36
μανίαν — ἄσκηπτος γὰρ αὕτη γε καὶ τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς πλησιάζουσιν —,
ἀλλὰ τὴν ἀνειμένην καὶ μαλακωτέραν. οὗτος διημέρευε καὶ διενυκτέρευε
γυμνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς οὔτε θάλπος οὔτε κρυμὸν ἐκτρεπόμενος, ἄθυρμα
νηπίων καὶ μειρακίων σχολαζόντων. συνελάσαντες τὸν ἄθλιον ἄχρι τοῦ 37
γυμνασίου καὶ στήσαντες μετέωρον, ἵνα καθορῷτο πρὸς πάντων, βύβλον
μὲν εὐρύναντες ἀντὶ διαδήματος ἐπιτιθέασιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, χαμαιστρώτῳ δὲ τὸ ἄλλο σῶμα περιβάλλουσιν ἀντὶ χλαμύδος, ἀντὶ δὲ σκήπτρου βραχύ τι παπύρου τμῆμα τῆς ἐγχωρίου καθ' ὁδὸν ἐρριμμένον ἰδών
τις ἀναδίδωσιν. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐν θεατρικοῖς μίμοις τὰ παράσημα τῆς βα- 38
σιλείας ἀνειλήφει καὶ διεκεκόσμητο εἰς βασιλέα, νεανίαι ῥάβδους ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντες ἀντὶ λογχοφόρων ἑκατέρωθεν εἱστήκεσαν μιμούμενοι δορυφόρους. εἶθ' ἕτεροι προσῄεσαν, οἱ μὲν ὡς ἀσπασόμενοι, οἱ δὲ ὡς
δικασόμενοι, οἱ δ' ὡς ἐντευξόμενοι περὶ κοινῶν πραγμάτων. εἶτ' ἐκ τοῦ 39
περιεστῶτος ἐν κύκλῳ πλήθους ἐξήχει βοή τις ἄτοπος Μάριν ἀποκαλούντων — οὕτως δέ φασι τὸν κύριον ὀνομάζεσθαι παρὰ Σύροις —· ᾔδεσαν γὰρ
p. 523 M. Ἀγρίππαν καὶ γένει Σύρον καὶ Συρίας μεγάλην | ἀποτομὴν ἔχοντα, ἧς ἐβα-
σίλευε. ταῦτα δὲ ἀκούων, μᾶλλον δὲ ὁρῶν ὁ Φλάκκος, δεόντως ἂν καὶ τὸν με- 40
μηνότα συλλαβὼν καὶ καθείρξας, ἵνα μὴ παρέχῃ τοῖς κατακερτομοῦσιν ἀφορμὴν εἰς ὕβριν τῶν βελτιόνων, καὶ τοὺς ἐνσκευάσαντας τιμωρησάμενος, ὅτι γε βασιλέα καὶ φίλον Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς τετιμημένον στρατηγικαῖς τιμαῖς ἐτόλμησαν καὶ ἔργοις καὶ λόγοις καὶ φανερῶς καὶ πλαγίως ὑβρίζειν, οὐ μόνον οὐκ ἐπέπληξεν, ἀλλ' οὐδ' ἐπισχεῖν ἠξίωσεν ἄδειαν καὶ ἐκεχειρίαν διδοὺς τοῖς ἐθελοκακοῦσι καὶ ἐθελέχθρως ἔχουσι, προσποιούμενος ἅ τε ἑώρα μὴ ὁρᾶν καὶ ὧν ἤκουε μὴ ἀκούειν.
ὅπερ συναισθόμενος ὁ ὄχλος — οὐχ ὁ καθεστὼς καὶ δημοτικός, ἀλλ' 41

1 Καραβᾶς] Βαραβᾶς (vel Βαραββᾶς) coni. Cohn 2 ἄσκεπτος coni. Cotelier, ἀσκεπὴς Matthaei ἄσκηπτος — πλησιάζουσιν om. A 4 κρυμὸν AH: υ ex η corr. M, κρημὸν G, κρυμνὸν L; κρυμνὸν Richt. (Tauchn.) 5 μειρακίων om. A συνελάσαντες ⟨οὖν⟩ coni. Mang., σ. ⟨δὴ⟩ Matthaei 6 πρὸς] ὑπὸ M βύβλον H, βύβλον M: βίβλον GA 7. 8 χαμαιστρώτη G 8 ἄλλον G μεταβάλλουσιν A 9. 10 ἰδών τις MGH (Turn.): ἰδόντες A (Mang.) 10 ἀναδίδωσιν MGH (Turn.): παραδιδόασιν A; ἀναδιδόασιν Mang. ἐπεὶ] ἐπειδὴ M δ' A 12 ἑκατέρωθι A εἱστήκεισαν MA 13. 14 οἱ δὲ ὡς δικασόμενοι om. A 14 τευξόμενοι A πραγμάτων] προσταγμάτων M τοῦ om. H (v) 15 μάριχ A ἀποκαλοῦντες A 16 φασιν L (Turn.) ᾔδεισαν Mang. 17 καὶ Συρίας] καισαρείας A μεγάλης A 17. 18 ἐβασίλευσε AH (v) 18 δ' A δ' A ἔπραξε post ἂν add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 19 κακοτερμοῦσιν (sic) A 21 τῶν ante Ῥωμαίων add. A . 22 στρατηγικαῖς] τραγικαῖς A ἐτόλμησαν om. A καὶ ἔργοις om. L (Turn.) λόγοις καὶ ἔργοις transp. GH 23 ὑβρίζουσιν A ὁ δὲ ante οὐ add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 24 ἐκκεχειρίαν AH

ὁ πάντα θορύβου καὶ ταραχῆς εἰωθὼς ἀναπιμπλάναι διὰ φιλοπραγμοσύνην
καὶ ζῆλον ἀβιώτου βίου καὶ τὴν ἐξ ἔθους ἀργίαν καὶ σχολήν, πρᾶγμα
ἐπίβουλον — συρρυέντες εἰς τὸ θέατρον ἐξ ἑωθινοῦ Φλάκκον ἤδη τιμῶν
ἀθλίων ἐωνημένοι, ἃς ὁ δοξομανὴς καὶ παλίμπρατος ἐλάμβανεν οὐ καθ'
αὑτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, ἀνεβόησαν ἀφ' ἑνὸς συν-
θήματος εἰκόνας ἐν ταῖς προσευχαῖς ἀνατιθέναι, καινότατον καὶ μη-
42 δέπω πραχθὲν εἰσηγούμενοι παρανόμημα. καὶ τοῦτ' εἰδότες — ὀξύτατοι
γὰρ τὴν μοχθηρίαν εἰσί — κατασοφίζονται τὸ Καίσαρος ὄνομα προκά-
43 λυμμα ποιησάμενοι, ᾧ προσάπτειν τι τῶν ἐπαιτίων οὐ θεμιτόν. τί οὖν
ὁ τῆς χώρας ἐπίτροπος; ἐπιστάμενος, ὅτι καὶ ἡ πόλις οἰκήτορας ἔχει
διττούς, ἡμᾶς τε καὶ τούτους, καὶ πᾶσα Αἴγυπτος, καὶ ὅτι οὐκ ἀποδέουσι
μυριάδων ἑκατὸν οἱ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν χώραν Ἰουδαῖοι κατοι-
κοῦντες ἀπὸ τοῦ πρὸς Λιβύην καταβαθμοῦ μέχρι τῶν ὁρίων Αἰθιοπίας,
καὶ ὡς ἡ πεῖρα κατὰ πάντων ἐστὶ καὶ ὡς οὐ λυσιτελὲς ἔθη πάτρια κινεῖν,
ἀμελήσας ἁπάντων ἐπιτρέπει ποιήσασθαι τὴν ἀνάθεσιν, μυρία καὶ πάντα
προνοητικὰ δυνάμενος ἢ ὡς ἄρχων κελεύειν ἢ συμβουλεύειν ὡς φίλος.
44 (7.) ὁ δὲ — συνεχειρούργει γὰρ ἕκαστα τῶν ἁμαρτανομένων — καὶ
ἀπὸ μείζονος ἐξουσίας ἀναρριπίζειν καινοτέραις ἀεὶ κακῶν προσθήκαις
τὴν στάσιν ἠξίου καὶ τό γ' ἐφ' αὑτὸν ἧκον μέρος ἅπασαν ὀλίγου δεῖν
45 φάναι τὴν οἰκουμένην ἐμφυλίων πολέμων ἐπλήρωσεν. οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον,
ὅτι ἡ περὶ τὴν κατάλυσιν τῶν προσευχῶν φήμη λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν
ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διαδοθήσεται μὲν εὐθὺς εἰς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ
νομούς, δραμεῖται | δ' ἀπὸ μὲν Αἰγύπτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔθνη τὰ ἑῷα, p.524M.
ἀπὸ δὲ τῆς ὑποταινίου καὶ Μαρείας, αἳ Λιβύης εἰσὶν ἀρχαί, πρὸς δυσμὰς
καὶ ἔθνη τὰ ἑσπέρια· Ἰουδαίους γὰρ χώρα μία διὰ πολυανθρωπίαν οὐ
46 χωρεῖ. ἧς αἰτίας ἕνεκα τὰς πλείστας καὶ εὐδαιμονεστάτας τῶν ἐν Εὐρώπῃ
καὶ Ἀσίᾳ κατά τε νήσους καὶ ἠπείρους ἐκνέμονται μητρόπολιν μὲν τὴν
ἱερόπολιν ἡγούμενοι, καθ' ἣν ἵδρυται ὁ τοῦ ὑψίστου θεοῦ νεὼς ἅγιος, ἃς
δ' ἔλαχον ἐκ πατέρων καὶ πάππων καὶ προπάππων καὶ τῶν ἔτι ἄνω

---

2 πρᾶγμ' A 3 τὸ om. A φλάκκων M 4 ἀθλίων om. A; ἄθλιον coni. Mang. παλίμπρωτος H 4. 5 καθ' ἑαυτὸν G; κατ' αὐτοῦ v, καθ' ἑαυτοῦ coni. Mang. 5 μόνου H (v) ἐφ' M 6 ἀνατεθῆναι coni. Mang. 7 ποτὲ post μηδέπω add. G (μηδεπώποτε Cohn) 8 εἰσίν L (Turn.) 8. 9 προκάλυμα M 9 ὃ G pr. τι MGH (Turn.): τὰ A (Mang.) ὑπαιτίων A (Mang.) 11 ἡ ante Αἴγυπτος add. A 12 ἑκατὸν] ἑπτὰ coni. Mang. οἱ om. H (Turn.) 17 γὰρ MGH (redundare vid. Mang., om. Dahl): καὶ A 18 καινοτέρων coni. Mang. αἰεὶ G 19 γ'] τ' G δεῖν] δέω coni.
σ
Mang. 21 ἡ] οἱ M κατάλυψιν L; κατάληψιν Turn. 23 νόμους M, corr. in νομοὺς H δὲ M ἀπ' A μὲν om. A 24 δὲ om. A ὑποταινίου Turn. (v): ὑποτενίου MGH, ὑποτενίης A; cf. III 242, 13 μαρίας G 26 καὶ] τὰς A ἐν ss. H 28 ἱερόπολιν] ἱερὰν πόλιν A νεὼς G: ναὸς ceteri 29 καὶ προπάππων om. A

προγόνων οἰκεῖν ἕκαστοι πατρίδας νομίζοντες, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ
ἐτράφησαν· εἰς ἐνίας δὲ καὶ κτιζομένας εὐθὺς ἦλθον ἀποικίαν στειλάμε-
νοι, τοῖς κτίσταις χαριζόμενοι. καὶ δέος ἦν, μὴ οἱ πανταχοῦ τὴν ἀφορμὴν 47
ἐκεῖθεν λαβόντες ἐπηρεάζωσι τοῖς πολίταις αὐτῶν Ἰουδαίοις εἰς τὰς
προσευχὰς καὶ τὰ πάτρια νεωτερίζοντες. οἱ δέ — οὐ γὰρ ἔμελλον ἄχρι 48
παντὸς ἡσυχάζειν καίτοι πεφυκότες εὖ πρὸς εἰρήνην, οὐ μόνον ὅτι παρὰ
πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ περὶ τῶν ἐθῶν ἀγῶνες καὶ τοὺς περὶ ψυχῆς κιν-
δύνους ὑπερβάλλουσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἅμα ταῖς προσ-
ευχαῖς ἀπεστεροῦντο τὴν εἰς τοὺς εὐεργέτας εὐσέβειαν, ὃ μυρίων θανάτων
ἐτετίμηντο ἄν — οὐκ ἔχοντες ἱεροὺς περιβόλους, οἷς ἐνδιαθήσονται τὸ
εὐχάριστον, καὶ τοῖς ἐναντιουμένοις εἶπον ἄν· „λελήθατε ἑαυτοὺς οὐ 49
προστιθέντες τοῖς κυρίοις τιμήν, ἀλλ' ἀφαιρούμενοι, οὐκ εἰδότες ὡς τοῖς
πανταχόθι τῆς οἰκουμένης Ἰουδαίοις ὁρμητήρια τῆς εἰς τὸν Σεβαστὸν
οἶκον ὁσιότητός εἰσιν αἱ προσευχαὶ ἐπιδήλως, ὧν ἡμῖν ἀναιρεθεισῶν τίς
ἕτερος ἀπολείπεται τόπος ἢ τρόπος τιμῆς; εἰ μὲν γὰρ ἐφιέντων τῶν 50
ἐθῶν ὀλιγωροῦμεν, τῆς ἀνωτάτω τιμωρίας δίκαιοι τυγχάνειν ἐσμὲν μὴ
παρέχοντες ἀρτίους καὶ πλήρεις τὰς ἀμοιβάς. εἰ δ' οὐκ ἐξὸν τοῖς ἰδίοις
ὑποστέλλομεν νομίμοις, ἃ καὶ τῷ Σεβαστῷ φίλον βεβαιοῦν, τί μικρὸν
ἢ μέγα πλημμελοῦμεν οὐκ οἶδα· πλὴν εἰ μὴ ψέγειν τις ἐθελήσειε τὸ
μὴ γνώμῃ ἑκουσίῳ παρανομεῖν τὰς ἐκδιαιτήσεις τῶν ἐθῶν οὐ φυλαξα-
μένους, αἵ, κἂν ἀφ' ἑτέρων ἄρξωνται, τελευτῶσι πολλάκις εἰς τοὺς αἰτίους."
ἀλλ' ὁ μὲν Φλάκκος τά τε λεκτέα ἡσυχάζων καὶ τὰ ἡσυχαστέα λέγων 51
οὕτως εἰς ἡμᾶς ἐξημάρτανεν. ἐκεῖνοι δ', οἷς ἐχαρίζετο, τίνα γνώμην
εἶχον; ἆρά γε τὴν τῶν τιμᾶν ἐθελόντων; εἶτα σπάνις ἦν ἱερῶν κατὰ
τὴν πόλιν, ἧς τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα μέρη τετεμένισται, πρὸς ἀνά-
θεσιν ὧν ἐβούλοντο; τὴν μὲν οὖν τῶν φιλαπεχθημόνων καὶ μετὰ τέχνης 52
p. 525 M. ἐπιβουλευόντων ὁρμὴν ἔφαμεν, δι' ἣν οἱ μὲν ἐπηρεάζοντες | οὐ δόξουσιν
ἀδικεῖν, τοῖς δ' ἐπηρεαζομένοις οὐκ ἀσφαλὲς ἐναντιοῦσθαι. οὐ γάρ ἐστιν,

---

1 ⟨οὐ⟩ πατρίδας coni. Mang. (probat Ernesti) 2 καὶ om. MA ἀποικίας A 4 ἐπηρεάσωσι G 5 οἶδ' G 6 ἡσυχάσειν G παρὰ] περὶ M 7 ἐθνῶν G 9 τὸν εὐεργέτην A (mavult Mang.) 10 ἄν om. A προβόλους G 11 καὶ om. A εἶπον] εἴποιμ' coni. Mang. ἂν om. A 12 προτιθέντες A οὐκ εἰδότες ὡς M: om. ceteri (v) τοῖς] τοὺς A 13 πανταχόθεν AH (v) τῆς οἰκουμένης om. A ἰουδαίους A 15 τρό-πος] τόπος (sic) G ἐφιέντων Wendl.: ἀφιέντων MGH (v), ἀφεθέντων A (mavult Mang.); ἀφιέντες coni. Cohn 17 ἀμειβὰς M οὐκ] ὅτε vel ὡς coni. Mang. ἐξὸν seclusit Dahl ἰδίοις] ἰουδαίοις M 18 ὑποστελλόμενοι A 19 πλημμε-λοῦμεν] πληροῦμεν M τὸ] τῶ H 20. 21 φυλαξάμενος G 21 ἄρξωνται] αὔξωνται coni. Mang. 25 μέρη om. A 26 τὴν μὲν οὖν codd.: τιμὴν Turn. φιλαπεχθημένων M καὶ om. L (Turn.) 27 ὁρμὴν ἔφημεν (sic) A (ante καὶ transp. Mang.): om. ceteri (Turn.) οὐ δόξουσιν] οἶδε δόξουσι μὴ A; οὐ δόξουσι μὴ coni. Cohn

ὦ γενναῖοι, τιμὴ καταλύειν νόμους, ἔθη πάτρια κινεῖν, ἐπηρεάζειν τοῖς
συνοικοῦσι, διδάσκειν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὁμοφροσύνης ἀλογεῖν.
53 (8.) Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ κατὰ τῶν νόμων πεῖρα εὐοδεῖν ἔδοξεν αὐτῷ
τὰς προσευχὰς ἁρπάσαντι καὶ μηδὲ τοὔνομα ὑπολιπομένῳ, πάλιν ἐφ᾽ ἕτερον
ἐτρέπετο, τὴν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀναίρεσιν, ἵν᾽ ἀποκοπέντων οἷς
μόνοις ἐφώρμει ὁ ἡμέτερος βίος ἐθῶν τε πατρίων καὶ μετουσίας πολι-
τικῶν δικαίων τὰς ἐσχάτας ὑπομένωμεν συμφορὰς οὐδενὸς ἐπειλημμένοι
54 πείσματος εἰς ἀσφάλειαν. ὀλίγαις γὰρ ὕστερον ἡμέραις τίθησι πρόγραμμα,
δι᾽ οὗ ξένους καὶ ἐπήλυδας ἡμᾶς ἀπεκάλει μηδὲ λόγου μεταδούς, ἀλλ᾽
ἀκρίτως καταδικάζων. οὗ τί ἂν εἴη τυραννίδος ἐπάγγελμα μεῖζον; αὐτὸς
γενόμενος τὰ πάντα, κατήγορος, ἐχθρός, μάρτυς, δικαστής, κολαστής,
εἶτα δυσὶ τοῖς προτέροις καὶ τρίτον προσέθηκεν ἐφεὶς ὡς ἐν ἁλώσει τοῖς
55 ἐθέλουσι πορθεῖν Ἰουδαίους. οἱ δὲ λαβόντες ἄδειαν τί πράττουσι; πέντε
μοῖραι τῆς πόλεώς εἰσιν, ἐπώνυμοι τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἐγγραμ-
μάτου φωνῆς· τούτων δύο Ἰουδαϊκαὶ λέγονται διὰ τὸ πλείστους Ἰουδαίους
ἐν ταύταις κατοικεῖν· οἰκοῦσι δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις οὐκ ὀλίγοι σποράδες.
τί οὖν ἐποίησαν; ἐκ τῶν τεσσάρων γραμμάτων ἐξῴκισαν τοὺς Ἰουδαίους
56 καὶ συνήλασαν εἰς ἑνὸς μοῖραν βραχυτάτην. οἱ δὲ ἐξεχέοντο διὰ τὸ
πλῆθος εἰς αἰγιαλοὺς καὶ κοπρίας καὶ μνήματα πάντων στερόμενοι τῶν
ἰδίων. ἐκεῖνοι δὲ τὰς οἰκίας ἐρήμους καταδραμόντες ἐφ᾽ ἁρπαγὴν ἐτρά-
ποντο καὶ ὡς ἐκ πολέμου λείαν διενέμοντο, μηδενὸς δὲ κωλύοντος καὶ
τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἰουδαίων συγκεκλεισμένα διὰ τὸ ἐπὶ Δρουσίλλῃ πένθος
ἀναρρήξαντες ὅσα εὗρον — πολλὰ δὲ καὶ ταῦτ᾽ ἦν — ἐξεφόρησαν καὶ
διὰ μέσης ἀγορᾶς ἐκόμιζον ὡς οἰκείοις τοῖς ἀλλοτρίοις καταχρώμενοι.
57 τῆς δ᾽ ἁρπαγῆς ἡ ἀπραξία κακὸν ἦν βαρύτερον, τὰς μὲν ἐνθήκας ἀπ-
ολωλεκότων τῶν ποριστῶν, μηδενὸς δὲ ἐωμένου, μὴ γεωργοῦ, μὴ ναυ-
κλήρου, μὴ ἐμπόρου, μὴ τεχνίτου, τὰ συνήθη πραγματεύεσθαι, ὡς διχόθεν
κατεσκευάσθαι πενίαν, ἔκ τε τῆς ἁρπαγῆς, ἐξουσίων μιᾷ ἡμέρᾳ γενομέ-

2 ταῖς om. A   ὁμοφροσύνη M   3 τῶν A (mavult Mang.): τὸν ceteri: τοῦ v   νόμων MA (mavult Mang.): νόμον GH; νόμου v   4 ὑπολειπομένω A   5 ἵν᾽] ἦν M   6 ἐφόρμει H[1], corr. H[2]   7 ὑπομένωμεν GAH[2]: ὑπομένομεν MH[1]   ἐνειλημμένοι G, ὑπειλημμένοι H   9 ἡμᾶς καὶ ἐπήλυδας transp. A   λόγον H   μεταδιδοὺς A   12 προτέροις] ἑτέροις A   ἐφεὶς H, pr. ε ex α M: ἀφεὶς A, ἐφ᾽ ἧς G   13 πράττουσιν H (v)   14 τῶν πρώτων στοιχείων om. M   14. 15 ἐγγραμμάτου] γραμμάτων A   15 δύο Turn. (v): ἐν δυσὶν codd.   17 τεττάρων v   ἐξώκησαν G   18 ἐξεχέοντο] ἐξέρχοντο L; ἐξήρχοντο Turn.   19 αἰγιηλοὺς M   κοπρίας] ἐρημίας coni. Mang.   στερόμενοι Cohn (cf. 134,8. 142,24): στερούμενοι codd. (v)   20 ἐρήμους οἰκίας transp. H (v)   21 διενενέμηντο A   δὲ om. G, δὴ coni. Mang.   22 συγκελεισμένα (sic) M   δρουσίλλη G   24 χρώμενοι A   26 δὲ ἐωμένου Turn. (v): δὲ ὠνουμένου codd.   27 τεχνήτου M
ϑ
28 κατασκευάσαι A, κατεσκευάσται H   ἐξουσίων] τῶν οὐσιῶν A

νων καὶ περισεσυλημένων τὰ ἴδια, κἂν τοῦ μὴ δεδυνῆσθαι πορίζειν ἐκ
τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων.
p. 526 M. (9.) | Καὶ ταῦτα μὲν εἰ καὶ ἀφόρητα, ἀλλ' οὖν τοῖς αὖθις πεπραγ- 58
μένοις συγκρινόμενα οἰστά. πενία γὰρ χαλεπὸν μέν, καὶ μάλισθ' ὅταν
κατασκευάζηται πρὸς ἐχθρῶν, ἔλαττον δὲ τῆς εἰς τὰ σώματα ὕβρεως,
κἂν ᾖ βραχυτάτη. τοὺς δ' ἡμετέρους διὰ τὰς ὑπερβολὰς ὧν ἔπαθον 59
οὐδ' ἂν εἴποι τις ὕβριν ἢ αἰκίαν ἐνδεδέχθαι κυρίοις χρώμενος τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλά μοι δοκεῖ προσρήσεων οἰκείων ἂν ἀπορῆσαι διὰ μέγεθος κεκαινουργημένης ὠμότητος, ὡς τὰ τῶν πολέμῳ μὲν κρατησάντων, ἐκ φύσεως δ' ἀσπόνδων εἰς τοὺς ἑαλωκότας, συγκρινόμενα τοῖς τούτων
ἡμερώτατα ἂν εἶναι δόξαι. χρήματα ἁρπάζουσιν ἐκεῖνοι καὶ πλῆθος αἰχμα- 60
λώτων σωμάτων, ἀλλὰ κινδυνεύσαντες, εἴπερ ἡττήθησαν, ἀποβαλεῖν τὰ οἰκεῖα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μυρίους, ὧν λύτρα κατατιθέασι συγγενεῖς ἢ φίλοι, μεθίενται τῶν δορυαλώτων, ἴσως μὲν ἀκαμπεῖς ὄντες πρὸς ἔλεον, ἡττώμενοι δὲ φιλαργυρίας. ἀλλὰ τί τοῦτο; φαίη τις ἄν· τοῖς γὰρ εὖ
πάσχουσιν ἀδιαφορεῖ τῆς σωτηρίας ὁ τρόπος. ἤδη δὲ καὶ τοὺς πεσόντας 61
ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἐχθρῶν ταφῆς ἀξιοῦσιν οἱ μὲν ἐπιεικεῖς καὶ φιλάνθρωποι ταῖς οἴκοθεν δαπάναις, οἱ δὲ τὴν ἔχθραν καὶ πρὸς νεκροὺς ἀποτείνοντες ὑπόσπονδα τὰ σώματα διδόντες ὑπὲρ τοῦ μὴ τῆς τελευταίας
χάριτος ἀμοιρῆσαι τῶν νομιζομένων. ἐν πολέμῳ μὲν οἱ δυσμενεῖς ταῦτα· 62
ἐν εἰρήνῃ δ' οἱ πρὸ μικροῦ φίλοι θεασώμεθα ὁποῖα. μετὰ γὰρ τὰς ἁρπαγὰς καὶ τοὺς ἀνοικισμοὺς καὶ τὰς ἐκ τῶν πλείστων μερῶν τῆς πόλεως βιαίους ἐλάσεις καθάπερ τειχήρεις ἐν κύκλῳ περικαθημένων ἐχθρῶν γεγονότες, ἀπορίᾳ καὶ σπάνει δεινῇ τῶν ἀναγκαίων πιεζόμενοι καὶ γύναια καὶ τέκνα νήπια ὁρῶντες ἐν ὀφθαλμοῖς παραπολλύμενα λιμῷ χειροποιήτῳ
— πάντα γὰρ τἆλλα εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας μεστὰ ἦν, τοῦ μὲν ποταμοῦ 63
ταῖς πλημμύραις τὰς ἀρούρας πλουσίως λιμνάσαντος, τῆς δὲ πεδιάδος, ὅση πυροφόρος, ἀφθονώτατον ὑπ' εὐγονίας τὸν τοῦ σίτου καρπὸν ἀναγούσης

---

1 μὴ δεδυνῆσθαι A (Mang.): σεσυλῆσθαι ceteri (Turn.) 4 συγκρινομένοις[α] H μὲν ante γὰρ add. M 5 ἐλάττων A 6 ὑπερβολὰς ⟨κακῶν⟩ coni. Cohn 7 ἐνδεδέχθαι Turn. (v): ἐνδεδεῖχθαι MAH, ἐνδεδῆχθαι G χρώμενον M 7. 8 ὀνόμασι M 9 πολέμω (πολέμων L) codd. (mavult Mang.): πολεμίων v 11 ἡμερότατα H δόξῃ M 12 κινδυνεύσαντες ⟨αὖ⟩ coni. Mang. εἴπερ G: ἂν A, om. MH; εἰ v 14 φίλοι (alt. ι corr. ex υ) M δοριαλώτων (ι corr. in υ) H 17 τῷ om. H 18 τοὺς ante νεκροὺς add. H (v) 21 δὲ G θεασώμεθ' A 22 ἀνοικισμοὺς MGH (Turn.): ἐξοικισμοὺς A (Mang.) 23 βιαίας H (v) περικαθημένων ἐν κύκλω transp. A 24 πιεζόμενοι GAH: βιαζόμενοι M 25 ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες transp. A 26 τἄλλ' M μὲν om. A 27 ταῖς πλημμύραις om. A πλουσίως] πλησμίως G 28 ὑπ' εὐγονίας Mang. (Dahl): ὑπὲρ γωνίας MG, ὑπὲρ γονίας H, om. A; ὑπεργονίας v, ὑπ' ἐργασίας coni. Wendl. τοῦ σίτου om. A ἀγούσης GA

64 —, μηκέτι στέγειν δυνάμενοι τὰς ἐνδείας, οἱ μὲν ἐπὶ συγγενῶν καὶ
φίλων, πρότερον οὐκ εἰωθότες, οἰκίας ἦλθον ἔρανον αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα
αἰτήσοντες, οἱ δ' ἀπὸ φρονήματος εὐγενοῦς τὴν μεταιτῶν τύχην ὡς δου-
λοπρεπῆ καὶ ἀνελεύθερον ἐκτρεπόμενοι προῆλθον εἰς ἀγορὰν οὐδενὸς
ἑτέρου χάριν ἢ τοῦ πρίασθαι τοῖς τε οἰκείοις καὶ ἑαυτοῖς τροφάς, οἱ
65 δυστυχεῖς. εὐθὺς γὰρ συναρπασθέντες ὑπὸ τῶν τὴν ὀχλοκρατίαν ἐπιτει-
χισάντων δολοφονοῦνται καὶ συρόμενοι καὶ πατούμενοι διὰ τῆς πόλεως
ἁπάσης ἐξαναλώθησαν, οὐδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους, ὃ δυνήσεται κοι-
66 νωνῆσαι ταφῆς. μυρίους μέντοι καὶ ἄλλους πολυτρόποις κακῶν ἰδέαις
ἐπιτετηδευμέναις εἰς χαλεπὴν ὠμότητα κατειργάσαντο καὶ διέφθειραν οἱ
λελυττηκότες ὑπ' ἀγριότητος | εἰς θηρίων φύσιν· τοὺς γὰρ ὅπῃ τύχοι p. 527 M.
φανέντας τῶν Ἰουδαίων ἢ κατέλευον ἢ ξύλοις κατέκοπτον οὐκ εὐθὺς ἐπὶ
τὰ καιριώτατα μέρη τὰς πληγὰς φέροντες, ἵνα μὴ θᾶττον τελευτήσαντες
67 θᾶττον καὶ τὴν τῶν ὀδυνηρῶν ἀντίληψιν ἀπόθωνται. τῇ δὲ τῶν συμ-
φορῶν ἀδείᾳ καὶ ἐκεχειρίᾳ τινὲς ἐπινεανιευόμενοι, τῶν ἀμβλυτέρων ὅπλων
ἀλογήσαντες, ἀνελάμβανον τὰ πάντων ἀνυσιμώτατα, πῦρ καὶ σίδηρον,
68 καὶ πολλοὺς μὲν ξίφεσιν ἀνεῖλον, οὐκ ὀλίγους δὲ πυρὶ διέφθειραν. ἤδη
δὲ καὶ γενεὰς ὅλας, ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, τέκνα νήπια μετὰ γονέων,
ἐνέπρησαν οἱ πάντων ἀνηλεέστατοι κατὰ μέσην τὴν πόλιν, μὴ γῆρας,
μὴ νεότητα, μὴ παίδων ἄκακον ἡλικίαν οἰκτισάμενοι· καὶ ὁπότε ξύλων
ὕλης ἀπορήσειαν, φρύγανα συλλέγοντες καπνῷ τὸ πλέον ἢ πυρὶ διέφθειρον,
οἰκτρότερον καὶ ἐπιμηκέστερον ὄλεθρον τοῖς δειλαίοις τεχνάζοντες, ὧν τὰ
69 σώματα ἡμίφλεκτα ἀναμὶξ ἔκειτο, χαλεπὴ καὶ ὀδυνηροτάτη θέα. εἰ δὲ
καὶ οἱ παραληφθέντες ἐπὶ φρυγανισμὸν ἐβράδυνον, ἐπὶ τῶν ἰδίων σκευῶν
τῶν ἐκ τῆς ἁρπαγῆς ἐνεπίμπρασαν τοὺς δεσπότας τὰ μὲν πολυτελῆ νοσφι-
ζόμενοι, τὰ δὲ μὴ πάνυ χρήσιμα συγκαταφλέγοντες, οἷς ἀντὶ ξύλων εἰκαίων
70 ἐχρῶντο. πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας τοῖν ποδοῖν τὸν ἕτερον ἐκδήσαντες

---

1 στέγειν (γ corr. ex ν) H   2 οὐκ εἰωθότες] οἰκειωθέντων A   ἔραννον H
3 μεταιτῶν] μετ' αὐτῶν A   4 προτρεπόμενοι A   5 χάριν om. A
6 εὐθὺς MGH: εὐθὺ v   6. 7 εὐθὺς — δολοφονοῦνται om. A   6 ὀχλοκρατίαν v: ὀχλοκρασίαν codd. (mavult Mang.)   6. 7 ἐπιτειχησάντων G   8 μέρους ὃ] ἀνέρος ὅς A   9 ταφῆς] τροφῆς A   μέντοι codd: μὲν v
10 οἱ om. A   11 φύσιν ⟨μεταβαλόντες⟩ coni. Mang.   τύχη A
13 καιριώτατα MH (Mang.): κυριώτατα GA (Turn.)   14 ἀπόληψιν A
15 ἀδείᾳ Mang. (cf. 127, 24): ἀδίκω G, ἀδικία ceteri (v)   καὶ om. G   ἐκκεχειρία A   ὅπλων om. Turn.   17 διέφθειρον G   18 γενεὰς] συγγενείας coni. Mang.   γυναικῶν — μετὰ om. Mang.   20 ἀκάκων G   ὁπότε MG: ὁπόταν AH (v)   21 καὶ ante ὕλης add. A   διέφθειρον AH, ο ex corr. M: διέφθειραν G   22 οἰκτότερον (sic) G   ὧ G   23 ἔκειντο A   χαλεπῆ M   ὀδυνηρότατος H   εἰ H: οἱ ceteri   24 οἱ G: om. ceteri (v)   παραληφθέντες Mang. (Dahl): περιλειφθέντες MGH, περιλειφθέντας A   ἐβράδυνον MH: ἐκράδαινον A, om. G   25 ἐνεπίμπρασαν G: ἐνεπίμπρων ceteri (v)
26 μὴ om. M   27 ἐκδύσαντες M, υ corr. in η H

κατὰ τὸ σφυρὸν εἷλκον ἅμα καὶ κατηλόων ἐναλλόμενοι θάνατον
ὠμότατον ἐπινοήσαντες· καὶ τελευτησάντων, οὐδὲν ἧττον ἀτελεύτητα μηνι- 71
ῶντες βαρυτέρας αἰκίας τοῖς σώμασιν ἐπέφερον, διὰ πάντων ὀλίγου δέω
φάναι τῶν τῆς πόλεως στενωπῶν κατασύροντες, ἕως ὁ νεκρὸς δοράς,
σάρκας, ἶνας ὑπὸ τῆς τῶν ἐδάφων ἀνωμαλίας καὶ τραχύτητος περιθρυφθείς,
καὶ τῶν ἡνωμένων μερῶν τῆς συμφυίας διαστάντων καὶ διασπαρέντων
ἀλλαχόσε ἄλλων, ἐδαπανήθη. καὶ οἱ μὲν ταῦτα δρῶντες ὥσπερ ἐν τοῖς 72
θεατρικοῖς μίμοις καθυπεκρίνοντο τοὺς πάσχοντας· τῶν δ' ὡς ἀληθῶς
πεπονθότων φίλοι καὶ συγγενεῖς, ὅτι μόνον ταῖς τῶν προσηκόντων συμ-
φοραῖς συνήλγησαν, ἀπήγοντο, ἐμαστιγοῦντο, ἐτροχίζοντο, καὶ μετὰ πάσας
τὰς αἰκίας, ὅσας ἐδύνατο χωρῆσαι τὰ σώματα αὐτοῖς, ἡ τελευταία καὶ
ἔφεδρος τιμωρία σταυρὸς ἦν.

(10.) Πάντα δὲ διορύξας καὶ τοιχωρυχήσας ὁ Φλάκκος καὶ μηδὲν 73
μέρος τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀμέτοχον ἐπιβουλῆς τῆς ἀνωτάτω καταλιπὼν ἐπε-
νόησεν ἔκτοπόν τινα καὶ παρηλλαγμένην ἐπίθεσιν, ὁ μεγαλουργός, ὁ καινῶν
ἀδικημάτων εὑρετής. τῆς γὰρ ἡμετέρας γερουσίας, ἣν ὁ σωτὴρ καὶ 74
εὐεργέτης Σεβαστὸς ἐπιμελησομένην τῶν Ἰουδαϊκῶν εἵλετο μετὰ τὴν τοῦ
p. 528 M. γενάρχου | τελευτὴν διὰ τῶν πρὸς Μάγιον Μάξιμον ἐντολῶν μέλλοντα πάλιν
[ἀπ'] Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χώρας ἐπιτροπεύειν, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα συλ-
λαβὼν τοὺς εὑρεθέντας ἐν ταῖς οἰκίαις εὐθὺς μὲν δῆσαι κελεύει, καὶ
στείλας καλὴν πομπὴν διὰ μέσης ἀγορᾶς πρεσβύτας δεσμίους ἐξηγκω-
νισμένους, τοὺς μὲν ἱμᾶσι, τοὺς δὲ σιδηραῖς ἁλύσεσιν, εἰς τὸ θέατρον
εἰσάγει — θέαν οἰκτίστην καὶ ἀλλοτριωτάτην τῷ καιρῷ — καὶ στάντας 75
ἀντικρὺ ἐχθρῶν καθεζομένων πρὸς ἐπίδειξιν αἰσχύνης προστάττει πάντας
περιδυθέντας αἰκισθῆναι μάστιξιν, αἷς ἔθος τοὺς κακούργων πονηροτάτους
προπηλακίζεσθαι, ὡς ἐκ τῶν πληγῶν τοὺς μὲν φοράδην ἐκκομισθέντας
αὐτίκα τελευτῆσαι, τοὺς δὲ νοσήσαντας ἐπὶ πλεῖστον χρόνον εἰς ἀπόγνωσιν

1 εἵλκων M 2. 3 μηνίοντες A 5 περιθρυφθεὶς G: περιθρυβεὶς A, περιβρυθεὶς M, περιβρυφθεὶς (β in ras.) H; περιδρυφθεὶς Turn. (in appendice; probat Mang.) 6 pr. καὶ secludendum censet Cohn συμφυίας MGAH (Mang.): συμφωνίας L (Turn.) διαστάντων codd. (Mang.): διασπασθέντων Turn. 9 καὶ om. A 10 ἐτροχίζοντο om. L (Turn.) 11 τὰς om. G ἐδύνατο G: ἐδύναντο H (v), ἠδύναντο MA 12 ὁ ante σταυρὸς add. G 13 διωρύξας MG pr. καὶ iteravit M τυχωρυχήσας G 14 ἰουδαίων M ἀμέτοχον] ἀνώτερον (sic) M ἐπιβολῆς coni. Mang. 14. 15 ὑπενόησεν A 15 ὑπόθεσιν A 16. 17 σεβαστὸς καὶ εὐεργέτης transp. A 18 γενάρχου] suspectum Dahlio; Iulium Caesarem *generis principem* intellegendum esse falso putat Mang.; sed γενάρχης hic idem significat atque ἐθνάρχης, cf. Ioseph. *Antiq. XIV 7, 2. XIX 5, 2* Μάγιον (cf. CIL IX 1125)]: μάγνον AH, pr. ν postea add. vid. M, μάγον G 19 ἀπ' seclusit Mang. (Dahl), ἐπ' coni. Schürer Ἀλεξανδρείας Schürer (cf. 120, 13. 121, 12. 128, 12. 150, 1): αἰγύπτου codd. (v) καὶ om. A (probat Mang.) 23 τοῦ καιροῦ coni. Mang., fort. recte στάντας A (Mang.): στὰς ceteri (Turn.) 24 ἄντικρυς G 25 κακούργως Turn. 26 προπιλακίζεσθαι G

76 σωτηρίας ἐλθεῖν. ἧς ἐπιβουλῆς τὸ μέγεθος ἐξελήλεγκται μὲν καὶ δι' ἑτέρων, οὐχ ἧττον δὲ καὶ διὰ τοῦ μέλλοντος λέγεσθαι σαφέστερον ἐπιδειχθήσεται. τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας τρεῖς ἄνδρες, Εὔοδος καὶ Τρύφων καὶ Ἄνδρων, ἐγεγένηντο ἐξούσιοι, πάνθ' ὅσα εἶχον ἐν ταῖς οἰκίαις διαρπασθέντες ἐφόδῳ μιᾷ, οὓς οὐκ ἠγνόησε ταῦτα πεπονθότας· ἐδηλώθη γὰρ αὐτῷ μεταπεμψαμένῳ πρότερον τοὺς ἡμετέρους ἄρχοντας ὅσα τῷ δοκεῖν
77 ἐπὶ καταλλαγαῖς ταῖς πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν. καὶ ὅμως εἰδὼς ἀκριβῶς ⟨τού⟩τους στερομένους τῶν ἰδίων ἐν ὄψεσι τῶν ἁρπασάντων ἔτυπτεν, ἵν' οἱ μὲν ὑπομένωσι διττὰς συμφοράς, πενίαν ὁμοῦ καὶ τὴν ἐν τοῖς σώμασιν ὕβριν, οἱ δὲ διττὴν ἡδονήν, ἀλλότριόν τε καρπούμενοι πλοῦτον
78 καὶ τῆς τῶν ἀφαιρεθέντων ἀτιμίας εἰς κόρον ἀπολαύοντες. ἔχων τι τῶν τότε πεπραγμένων εἰπεῖν ἐπαμφοτερίζω, μὴ ἄρα εὐτελὲς εἶναι νομισθὲν ἐκλύσῃ τὰ μεγέθη τῶν τοσούτων· ἔστι δ' εἰ καὶ μικρόν, ἀλλ' οὐ μικρᾶς δεῖγμα κακονοίας. τῶν μαστίγων εἰσὶ διαφοραὶ διακεκριμέναι κατὰ τὴν πόλιν πρὸς τὰ τῶν τύπτεσθαι μελλόντων ἀξιώματα· τοὺς μὲν γὰρ Αἰγυπτίους ἑτέραις μαστίζεσθαι συμβέβηκε καὶ πρὸς ἑτέρων, τοὺς δὲ
79 Ἀλεξανδρέας σπάθαις καὶ ὑπὸ σπαθηφόρων Ἀλεξανδρέων. τὸ ἔθος τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων διετήρησαν οἱ πρὸ Φλάκκου καὶ Φλάκκος αὐτὸς τοὺς πρώτους χρόνους. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ ἐν ἀτιμίᾳ βραχύ τι τῶν εἰς ἐπιτιμίαν εὑρεῖν καὶ ἐν ὕβρει παραφερόμενόν τι τῶν εἰς τὸ ἀνύβριστον, ὅταν τις αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν ἐᾷ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἐξετάζεσθαι, μὴ προστιθεὶς οἴκοθεν ἐπίβουλον πάθος, ὃ πάνθ' ὅσα παραμέμικται τῆς
80 ἐπιεικεστέρας ἰδέας ὑφαιρεῖ καὶ διοικίζει. πῶς οὖν οὐ παγχάλεπον, τῶν ἰδιωτῶν Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων ταῖς ἐλευθεριωτέραις καὶ πολιτικωτέραις μάστιξι τετυπτημένων, εἴ ποτε ἔδοξαν πληγῶν ἄξια ἐργάσασθαι, τοὺς ἄρχοντας, | τὴν γερουσίαν, οἳ καὶ γήρως καὶ τιμῆς εἰσιν ἐπώνυμοι, κατὰ p. 529 M.
τοῦτο τὸ μέρος ἔλαττον τῶν ὑπηκόων ἐνέγκασθαι, καθάπερ Αἰγυπτίων
81 τοὺς ἀφανεστάτους καὶ ἐνόχους τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν; ἐῶ λέγειν ὅτι,

---

1 ἧς] οἷς A ἐξενήνεγκται M, ἐξελήλεκται G μὲν ante τὸ μέγεθος transp. A 3 εὔοδος GAH: ἔφοδος (sic) M, εὐόδιος L (v) καὶ om. A (secludendum vid. Mang., Dahl) 6 πρότερον μεταπεμψαμένω transp. A 8 τούτους scripsi: τοὺς codd. (v); αὐτοὺς coni. Mang. (Dahl) στερουμένους A 9 ὑπομένωσι GAH (Turn.): ὑπομένωσιν ὁμοῦ M (Mang.) τὴν om. L (Turn.) 12 εἶναι om. A 14. 15 κατὰ τὴν πόλιν post ἀξίωματα transp. A 16 μαστίζεσθαι M (Mang.): αἰκίζεσθαι ceteri (Turn.) συμβέβηκεν αἰκίζεσθαι transp. A δ' A 18 ἐτήρησαν M 22 ὃ] ὦ A 24 ἰδιωτῶν] ἰδίων τῶν M ἰουδαίαις M ταῖς] τῶν M ἐλευθερωτέραις M 25 μάστιξιν AL (v) ποτ' A 26 τὴν γερουσίαν ex glossemate intersertum putat Dahl (assentitur Cohn) γήρως MG: γέρως AH (v) 28 τοῖς μεγίστοις corr. vid. ex τῆς μεγίστης M

15—17 cf. Dikaiomata hrsg. von der Graeca Halensis, Berlin 1913, p. 35.

εἰ καὶ μυρία ἦσαν ἡμαρτηκότες, ὤφειλε τὸν καιρὸν αἰδεσθεὶς τὰς τιμωρίας
ὑπερθέσθαι· τοῖς γὰρ ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόντων καὶ μὴ
προσποιουμένοις τιμᾶν ἀλλ' ὄντως τιμῶσι τοὺς εὐεργέτας ἔθος ἐστὶ
μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ
πανηγύρεις αὗται τῶν ἐπιφανῶν Σεβαστῶν διεξέλθωσιν. ὁ δ' ἐν αὐταῖς 82
παρηνόμει καὶ ἐτιμωρεῖτο τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, οὓς ἐνῆν αὖθις,
εἴπερ ἐβούλετο, κολάζειν. ἀλλ' ἔσπευδε καὶ κατήπειγεν ἕνεκα τῆς πρὸς
τὸν ἐναντίον ὄχλον ἀρεσκείας, ταύτῃ νομίζων ἐξοικειώσασθαι μᾶλλον
αὐτὸν εἰς ἅπερ διενοεῖτο. ἤδη τινὰς οἶδα τῶν ἀνεσκολοπισμένων μελλού- 83
σης ἐνίστασθαι τοιαύτης ἐκεχειρίας καθαιρεθέντας καὶ τοῖς συγγενέσιν
ἐπὶ τῷ ταφῆς ἀξιωθῆναι καὶ τυχεῖν τῶν νενομισμένων ἀποδοθέντας·
ἔδει γὰρ καὶ νεκροὺς ἀπολαῦσαί τινος χρηστοῦ γενεθλιακαῖς αὐτοκράτορος
καὶ ἅμα τὸ ἱεροπρεπὲς τῆς πανηγύρεως φυλαχθῆναι. ὁ δ' οὐ τετελευ- 84
τηκότας ἐπὶ σταυρῶν καθαιρεῖν, ζῶντας δ' ἀνασκολοπίζεσθαι προσέταττεν,
οἷς ἀμνηστίαν ἐπ' ὀλίγον, οὐ τὴν εἰς ἅπαν, ὁ καιρὸς ἐδίδου πρὸς ὑπέρ-
θεσιν τιμωρίας, οὐκ ἄφεσιν παντελῆ. καὶ ταῦτ' εἰργάζετο μετὰ τὸ
πληγαῖς αἰκίσασθαι ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ βασανίσαι.
καὶ ἡ θέα διενενέμητο· τὰ μὲν γὰρ πρῶτα τῶν θεαμάτων ἄχρι τρίτης 85
ἢ τετάρτης ὥρας ἐξ ἑωθινοῦ ταῦτα ἦν· Ἰουδαῖοι μαστιγούμενοι, κρεμά-
μενοι, τροχιζόμενοι, καταικιζόμενοι, διὰ μέσης τῆς ὀρχήστρας ἀπαγόμενοι
τὴν ἐπὶ θανάτῳ· τὰ δὲ μετὰ τὴν καλὴν ταύτην ἐπίδειξιν ὀρχησταὶ καὶ
μῖμοι καὶ αὐληταὶ καὶ ὅσα ἄλλα σκηνικῶν ἀθύρματα ἀγώνων.

(11.) Καὶ τί ταῦτα μηκύνω; δευτέρα γὰρ ἐπινοεῖται πόρθησις, 86
βουλομένου καὶ τὸ στρατευόμενον πλῆθος ἡμῖν ἐπιτειχίσαι ξένου συκο-
φαντήματος εὑρέσει. τὸ δὲ συκοφάντημα ἦν, ὡς τῶν Ἰουδαίων πανοπλίας
ἐν ταῖς οἰκίαις ἐχόντων. μεταπεμψάμενος οὖν ἑκατόνταρχον ᾧ μάλιστ'

---

1 ἦσαν] εἰσὶν A τὴν τιμωρίαν G 3 τιμᾶν G (coni. Mang.): τόλμαν ceteri (v) τιμῶσι MGH: τολμῶσι A; τιμῶσιν L (v) τοὺς MGAH: om. L (v) 4 τῶν κατακρίτων κολάζειν transp. A ἐπιφανεῖς redundare uid. Mang. 5 αὐτοῖς A 6 οὓς ἐνῆν Wendl.: οὐδὲν ἦν codd.; οὐδένα ἦν v, οὓς δέον ἦν coni. Mang. (Dahl) 7 ἕνεκεν M 8 καὶ ante ταύτῃ add. G ταύτην A ἐξοικειώσασθαι MG: δ'οἰκειώσασθαι A, ἐξοικειώσεσθαι H (v) 9 ἔσφηλεν ante αὐτὸν (sic) add. A αὐτὸν ante ἐξοικειώσασθαι (8) transp. G τινὸς M 10 ἐκκεχειρίας A 11 τῷ] τὸ G 12 αὐτοκρατορίαις A 13 διαφυλαχθῆναι A 14 ἐπὶ] ἀπὸ coni. Mang. σταυρῷ A δὲ M ἀνασκολωπίζεσθαι H
15 ⟨εἰ καὶ⟩ οὐ coni. Mang. οὐ τὴν] αὐτὴν G ὁ καιρὸς ante ἐπ' ὀλίγον transp. M 17 πληγὰς A τοῦ θεάτρου A 18 διενέμητο M
19 τεττάρτης M ὥρας ἢ τετάρτης transp. AH (v) ταῦτ' A
19. 20 κρεμάμενοι A: κρεμνώμενοι (ν ss.) M, κρεμνόμενοι H, κριμνάμενοι G
20 καταικιζόμενοι Cohn: καταδικαζόμενοι codd. (v), ante μαστιγούμενοι transponendum vid. Dahlio; καταλυγιζόμενοι coni. Mang. ὀρχίστρας G 21 θάνατον A καὶ ante ὀρχησταὶ add. H (v) 22 ὅσ' A ἀθύρματ' A 26 ᾧ] ὃν A μάλιστα L (v)

ἐπίστευε, Κάστον ὄνομα, κελεύει παραλαβόντα τῆς ὑπηκόου τάξεως
ἑαυτῷ τοὺς εὐτολμοτάτους στρατιώτας ἐπισπεύδειν καὶ ἄνευ προρρήσεως
ἐπεισιόντα ταῖς τῶν Ἰουδαίων οἰκίαις ἐρευνᾶν, μή τις ὅπλων ἐναπόκειται
87 παρασκευή. | καὶ ὁ μὲν συντείνας ἔθει τὸ προσταχθὲν ἐργασόμενος. οἱ p. 530 M
δὲ τὴν ἐπίνοιαν οὐκ εἰδότες ἀχανεῖς τὸ πρῶτον εἱστήκεσαν ὑπ' ἐκπλήξεως,
γυναίων καὶ τέκνων αὐτοῖς ἐμπλεκομένων καὶ ῥεομένων δάκρυσι διὰ τὸν
ἐπ' αἰχμαλώτοις φόβον· ὃ γὰρ λοιπὸν τῆς πορθήσεως, τοῦτ' ἀεὶ προσ-
88 εδόκων. ὡς δ' ἤκουσαν παρά τινος τῶν ἐρευνώντων· „ποῦ ταμιεύεσθε
τὰ ὅπλα;" μικρὸν ἀνέπνευσαν καὶ πάντα καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ἀναπετάσαντες
89 ἐπεδείκνυντο, τῇ μὲν ἡδόμενοι, τῇ δὲ στένοντες, ἡδόμενοι μὲν ἐπὶ τῷ
διελεγχθήσεσθαι τὸ συκοφάντημα ἐξ ἑαυτοῦ, δυσχεραίνοντες δέ, ὅτι
πρῶτον μὲν αἱ τηλικαῦται διαβολαὶ κατ' αὐτῶν προπιστεύονται συντιθέ-
μεναι πρὸς ἐχθρῶν, ἔπειτα δ', ὅτι γύναια κατάκλειστα μηδὲ τὴν αὔλειον
προερχόμενα καὶ θαλαμευόμεναι παρθένοι, δι' αἰδῶ τὰς ἀνδρῶν ὄψεις
καὶ τῶν οἰκειοτάτων ἐκτρεπόμεναι, τότε οὐ μόνον ἀσυνήθεσιν ἀλλὰ
90 καὶ στρατιωτικὸν δέος ἐπανατεινομένοις ἐμφανεῖς ἐγένοντο. γενο-
μένης δ' ὅμως ἀκριβοῦς ἐρεύνης ὅσον πλῆθος ἀμυντηρίων ὅπλων εὑρέθη;
κράνη, θώρακες, ἀσπίδες, ἐγχειρίδια, κοντοί, παντευχίαι σωρηδὸν προ-
εκομίζοντο; καὶ ἐν μέρει τὰ ἑκηβόλα, παλτοί, σφενδόναι, τόξα, βέλη;
τούτων ἁπλῶς οὐδέν· ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὀψαρ-
91 τυτῶν αὐτάρκη μαχαιρίδια. ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ τὸν βίον εὐθὺς εὐκολία
διεφαίνετο πολυτέλειαν καὶ τὸ ἁβροδίαιτον μὴ προσιεμένων, ἃ πέφυκε
92 γεννᾶν κόρον· κόρου δ' ὕβρις ἔκγονον, ἡ πάντων κακῶν ἀρχή. καίτοι
γ' οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν κατὰ τὴν χώραν Αἰγυπτίων ὁπλολογηθέντων ὑπὸ

1 κάστον GH (Turn.): κάστορα A (Mang.), om. M ὄνομα om. M παραλαβόντα MGAH (Mang.): παρὰ L (Turn.) 2 εὐτολμωτάτους H προρρήσεως Mang.: προρήσεως cod. Vat. Pal. 183, προσρήσεως ceteri (Turn.) 3 ἐπεισιόντας A 3. 4 (ἐπεισι)όντα — παρασκευή ss. H² 3 που ante τις add. M ἐναπόκηται G 4 τὸ προσταχθὲν GAH (Mang.): πρὸς τὸ πραχθὲν M, τὸ πραχθὲν L (Turn.) ἐργασάμενος MG 5. 6 οὐκ εἰδότες — τέκνων ss. H² 5 εἱστήκεσαν H: εἱστήκεισαν MA, ἑστήκεσαν GL 6 alt. καὶ G, ss. H²: om. MA 7 αἰχμαλωσίᾳ coni. Mang., αἰχμαλωσίας Dahl αἰεὶ H (v) 8 ποῦ codd. (coni. Mang.): που v ταμιεύεσθε MH (coni. Mang): ταμιεύεσθαι GA (v) 9 καὶ τὰ] μὲν τὰ H (v) 11 δ' G 13 τὴν αὔλειον (αὔλιον GL) codd.: τῆς αὐλείου v 15 καὶ] κἂν coni. Mang. τότε] ὅτι A 16 ἐπανατεινομέναις G 17 ὅσον] ὅσ (sic) M; πόσον coni. Wendl. 18 ἐγχειρίδια G: ἐγχειρίδιοι ceteri 19 παλτοί] παντοῖα A 20 καθ' ἡμέραν] ἡμετέραν A 21 μαχαιρίδια] ἐγχειρίδια A εὐκολία εὐθὺς transp. A 22 πολυτέλειαν] καὶ πολυτέλεια A μὴ προσιεμένων om. A 23 γενᾶν M δὲ M ἔγγονον H, ἔγγονος A 24 γε ML (v) τὴν om. A αἰγύπτου A

23 κόρου — ἔκγονον: cf. Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 108. *Mus. Rhen.* LII 487.

Βάσσου τινός, ᾧ προσέταξεν ὁ Φλάκκος τουτὶ τὸ ἔργον, [ἀλλ'] ἦν τότε
ἰδεῖν στόλον μὲν πολὺν νεῶν καταπεπλευκότα καὶ ἐνορμοῦντα τοῖς τοῦ
ποταμοῦ λιμέσι, γέμοντα παντοίων ὅπλων, ἀχθοφόρα δ' ὑποζύγια παμ-
πληθῆ συνδεδεμένων δοράτων φορμηδὸν ἀφ' ἑκατέρας πλευρᾶς εἰς τὸ
ἰσόρροπον, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πάσας σχεδὸν ἁρμαμάξας μεστὰς
πανοπλιῶν, αἳ στοιχηδὸν ὑπὸ μίαν ὄψιν καὶ τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἐν κόσμῳ
προῄεσαν· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις ὁπλο-
θήκης, εἰς ἣν ἔδει κατατεθῆναι τὰ ὅπλα, δέκα σταδίων που διάστημα
σύμπαν ἔχον. τὰς τῶν ταῦτα παρασκευασαμένων οἰκίας ἄξιον ἦν ἐρευνᾶ- 93
σθαι· πρὸς γὰρ νεωτερισμὸν ὕποπτοι πολλάκις ἀποστάντες ἦσαν, καὶ ἔδει
κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν ἀγώνων τριετηρίδας ἄγειν καινὰς ἐν Αἰγύπτῳ
συγκομιδῆς ὅπλων τοὺς προεστῶτας, ἵν' ἢ μὴ κατασκευάζεσθαι φθάνωσιν
ἢ ἀντὶ πολλῶν ὀλίγα, καιρὸν οὐκ ἔχοντες εἰς ἀναχώρησιν. ἡμᾶς δὲ τί 94
p.531 M. τοιοῦτον ἔδει παθεῖν; | πότε γὰρ εἰς ἀπόστασιν ὑπωπτεύθημεν; πότε δ'
οὐκ εἰρηνικοὶ πᾶσιν ἐνομίσθημεν; τὰ δ' ἐπιτηδεύματα, οἷς καθ' ἑκάστην
ἡμέραν χρώμεθα, οὐκ ἀνεπίληπτα, οὐ συντείνοντα πρὸς εὐνομίαν πόλεως
καὶ εὐστάθειαν; εἴ γε μὴν εἶχον ὅπλα Ἰουδαῖοι παρ' αὑτοῖς, ὑπὲρ τετρα-
κοσίας ἀφῃρέθησαν ⟨ἂν⟩ οἰκίας, ἐξ ὧν μετανάσται ἐγένοντο, φυγαδευθέντες
πρὸς τῶν τὰς οὐσίας ἁρπασάντων; διὰ τί οὖν οὐχὶ καὶ τὰ παρὰ τούτοις
ἠρεύνησέ τις, τοῖς εἰ καὶ μὴ ἴδια ὅπλα, ὅσα γοῦν ἥρπασαν, ἔχουσιν; ἀλλ' 95
ἦν, ὡς ἔφην, ὅλον τὸ πρᾶγμα ἐπιβουλὴ τῆς ἀποτομίας Φλάκκου καὶ
τῶν ὄχλων, ὧν ἀπέλαυσαν καὶ γυναῖκες. οὐκ ἐν ἀγορᾷ γὰρ μόνον ἀλλὰ
καὶ ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ καθάπερ αἰχμάλωτοι συνηρπάζοντο καὶ ἐπὶ τὴν
σκηνὴν ἐφ' ὅτῳ δήποτε συκοφαντούμεναι παρήγοντο μετά τινος ἀφορήτου
καὶ ἀργαλεωτάτης ὕβρεως· εἶτ' ἐπειδὴ μὲν ἐγνωρίσθησαν ἑτέρου 96
γένους, ἀπελύοντο — πολλὰς γὰρ ὡς Ἰουδαίας ἀκριβῆ μὴ ποιούμενοι

---

1 βάσου A ᾧ] ὃ A ἀλλ' seclusi, ἅμ' coni. Wendl. τότ' A 2 ἐνωρμοῦντα G; ἐνορῶντα Turn. 3 λιμέσιν L (v) ἀχθηφόρα A 4 φορληδὸν (sic) G ἀφ'] δ' ἐφ' A 5 δ' A σχεδὸν πάσας transp. A λοιπὸν ante ἁρμαμάξας add. A 5. 6 πανοπλιῶν μεστὰς transp. A 6 στιχηδὸν coni. Mang. ὄψιν om. A (sic mavult Mang.) τάξιν A (mavult Mang.) 7 προσῄεσαν A 8 καταθῆναι L; καταθεῖναι Turn. δέκα σταδίων] δεκαστάδιόν M 9 ἔχον σύμπαν transp. A; post haec verba nonnulla excidisse putat Mang. ταῦτα] τοσαῦτα coni. Mang. παρεσκευασμένων A 12 ἵν' om. A φθάνουσιν A 13 καιρῶν (sed corr.) H ἀναχώρησιν suspectum; ἀναχώνευσιν coni. Cotelier (prob. Mang., Dahl), fort. ἀνανέωσιν 14 ὑποπτεύθημεν M δὲ A 15 δ'] γὰρ A 16 εὐνομίαν (vel εὐδαιμονίαν coni.) Mang.: εὔνοιαν codd. (v) 17 γε G: τε ceteri εἶχον ὅπλα M: ὅπλα εἶχον ceteri (v) αὑτοῖς A, ὑ corr. ex ὐ H: αὐτοῖς MG 18 ἂν supplevi: om. codd. (v) 20 ἴδιον A ὅπλα ὅσα scripsi: ὅπλα G, ὅσα ceteri (v) 22 ὧν om. G; ἧς coni. Mang. (Dahl) ἀπήλαυσαν A γὰρ post καθάπερ (23) transp. G 23 τῷ om. H (Turn.), τοῦ A θεάτρου A 25 ἀργαλεωτάτης A: ἀργαλλεωτάτης M, ἀργαλαιοτάτης G, ἀργαλεωτάτου H ἐπειδὴ Wendl.: ἐπειδὰν codd. (v) μὲν om. A 26 γὰρ om. A

τῆς ἀληθείας τὴν ἔρευναν συνελάμβανον —, εἰ δ' ἐφάνησαν ἡμέτεραι,
προσέταττον οἱ ἀντὶ θεατῶν τύραννοι καὶ δεσπόται γεγονότες κρέα χοίρεια
διδόναι κομίζοντας. ὅσαι μὲν οὖν φόβῳ κολάσεως ἀπεγεύσαντο, μηδὲν
ἔτι δεινὸν προσυπομείνασαι ἀπελύοντο· αἱ δ' ἐγκρατέστεραι βασανισταῖς
παρεδίδοντο πρὸς αἰκίας ἀνηκέστους, ὅπερ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὰς
σαφεστάτη πίστις ἐστί.
97 (12.) Πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐ δι' ἑαυτοῦ μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ διὰ
τοῦ αὐτοκράτορος ἐζήτει καὶ ἐπενόει κακοῦν ἡμᾶς. τιμὰς γάρ, ὅσας οἷόν
τε ἦν καὶ ἐπέτρεπον οἱ νόμοι, πάσας Γαΐῳ ψηφισάμενοι καὶ ἐπιτελέσαντες
ἔργοις ἀνέδομεν τὸ ψήφισμα αὐτῷ, δεηθέντες, ἐπειδὴ πρεσβείαν αἰτησα-
98 μένοις οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν, ἵνα διαπέμψηται δι' αὐτοῦ. ἀναγνοὺς δὲ καὶ
ἑκάστῳ τῶν ἐν τῷ ψηφίσματι πολλάκις τῇ κεφαλῇ συνεπινεύσας, ὑπο-
μειδιῶν καὶ γεγανωμένος ἢ προσποιούμενος τὸν ἡδόμενον, „ἀποδέχομαι
πάντας ὑμᾶς" ἔφη „τῆς εὐσεβείας καὶ πέμψω, καθάπερ αἰτεῖσθε, ἢ
πρεσβευτοῦ τάξιν ἐκπλήσω, ἵν' αἴσθηται Γάιος τῆς ὑμετέρας εὐχαριστίας.
99 μαρτυρήσω δὲ καὶ αὐτὸς ὅσα σύνοιδα τῷ πλήθει τῶν εἰς κοσμιότητα
καὶ εἰς εὐπείθειαν προστιθεὶς οὐδέν· ἡ γὰρ ἀλήθεια αὐταρκέστατος ἔπαινος".
100 ἐπὶ ταύταις ταῖς ὑποσχέσεσι γεγηθότες εὐχαριστοῦμεν, ὡς ἤδη ταῖς ἐλπίσι
παρανεγνωσμένου Γαΐῳ τοῦ ψηφίσματος. καὶ γὰρ ἦν εἰκός, ἐπειδὴ πάνθ'
ὅσα διὰ τῶν ὑπάρχων πέμπεται μετὰ σπουδῆς | ἀνυπέρθετον ἔχει τὴν p. 532 M
101 παρ' ἡγεμόνι διάγνωσιν. ὁ δὲ πολλὰ χαίρειν φράσας οἷς διενοήθημεν,
οἷς εἴπεν, οἷς ὡμολόγησε, τὸ ψήφισμα παρ' ἑαυτῷ παρακατέσχεν, ἵνα
μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἀνθρώπων ἐχθροὶ νομισθῶμεν. ταῦτ' οὐ διηγρυπνη-
κότος ἦν ἐκ πολλοῦ καὶ περιεσκεμμένου τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλήν, ἀλλὰ

---

1 τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας transp. A συνέλαβον A 3 ὅσοι A ἀπεγεύσαντο A (Mang.): ἐγεύσαντο ceteri (Turn.) 4 θᾶττον ante ἀπελύοντο add. G ἐγκρατέστεροι H 5 ἀνεδίδοντο AH (Turn.) 7 πρὸς τοῖς εἰρημένοις cum sequentibus verbis coniungit A: cum antecedentibus ceteri (v) αὐτοῦ G, ὑ corr. in ὑ H; αὑτοῦ Turn. δὲ ante μόνον add. H (v) μόνου L (Turn.) 9 τ' A καταψηφισάμενοι A 10 τὸ ψήφισμα om. A πρεσβείαν GH: πρὸς βίαν MA 11 ἐπέτρεπεν A αὑτοῦ (corr. ex αὐτοῦ) H: αὐτοῦ MG, ἑαυτοῦ A 11. 12 καὶ ἑκάστῳ MGA: ἑκάστω H; ἕκαστα v 14 πάντας codd.: πάντα v ἡμᾶς M 15 ἐκπλήσω L, corr. ex ἐκπλήσας H: ἐκπλήσας GA, ἐκπλήξας M ἵνα GA ἡμετέρας Turn. 16 εὐκοσμιότητα G 17 εἰς om. MA 18 ὑποσχέσεσιν L (v), ὑποθέσεσι A ἐλπίσιν v 19 παρανεγνωσμένου G (coni. Mang.): παρεγνωσμένου MA, παρεγνωσμένου H (ἀν supra), πανεγνωσμένου (sic) L; ἐπανεγνωσμένοι Turn., ἐπανεγνωσμένου Mang. τοῦ om. Turn. 20 ὑπαρχόντων GH (Turn.) πέμπεται ante διὰ transp. A 21 ἡγεμόνι Mang. (Dahl): ἡμῖν GA, ὑμῖν MH (v) διανάγνωσιν coni. Mang. 22 οἷς εἶπεν om. AH (Turn.) ὡμολόγησε MG (ὡμολόγησεν Mang.): ὡμολογήσαμεν AH (Turn.) ἑαυτῷ M (Mang.): αὑτῷ A (Turn.), αὐτῷ GH 23 ἀνθρώπων om. A οὐ] οὖν coni. Matthaei (sine interrogandi nota post λογισμοῦ)

μὴ κατ' ἀπόνοιαν αὐτοσχεδιάζοντος ἀκαίρῳ φορᾷ καὶ παραγωγῇ τινὶ λογισμοῦ; θεὸς δ' ὡς ἔοικεν, ᾧ μέλει τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, τοὺς 102 θῶπας αὐτοῦ λόγους καὶ κεκομψευμένους ἐπὶ φενακισμῷ καὶ τὸ τῆς ἐκνόμου διανοίας βουλευτήριον, ἐν ᾧ κατεστρατήγει, προβαλλόμενος, λαβὼν οἶκτον ἡμῶν, ἀφορμὴν οὐκ εἰς μακρὰν ἐμπαρέσχε τοῦ μὴ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ἀγρίππας γὰρ ἐπιδημήσας ὁ βασιλεὺς διηγησαμένοις ἡμῖν 103 τὴν ἐκ Φλάκκου γενομένην ἐπιβουλὴν ἐπανορθοῦται τὸ πρᾶγμα καὶ ὑποσχόμενος τὸ ψήφισμα διαπέμψεσθαι λαβὼν ὡς ἀκούομεν ἔπεμψεν, ἀπολογησάμενος καὶ περὶ τοῦ χρόνου, ὡς οὐκ ὀψὲ μαθόντων εὐσεβεῖν εἰς τὸν εὐεργέτην οἶκον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν σπουδασάντων, ἐπηρείᾳ δὲ τοῦ προεστῶτος τὴν καίριον ἐπίδειξιν ἀφαιρεθέντων. ἐπὶ δὴ τούτοις ἤρξατο 104 κονίεσθαι κατ' αὐτοῦ ἡ ὑπέρμαχος μὲν καὶ παραστάτις ἀδικουμένων τιμωρὸς δ' ἀνοσίων καὶ ἔργων καὶ ἀνθρώπων δίκη. πρῶτον μὲν γὰρ καινοτάτην ὑπέμεινεν ὕβριν καὶ συμφορὰν οὐδενὶ τῶν πάλαι γενομένην ὑπάρχων, ἀφ' οὗ τὴν ἡγεμονίαν ὁ Σεβαστὸς οἶκος ἀνήψατο γῆς καὶ θαλάττης. ἔνιοι γὰρ καὶ ἐπὶ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Καίσαρος 105 τῶν διεπόντων τὰς ἐπικρατείας, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν εἰς δυναστείαν καὶ τυραννίδα μεθαρμοσάμενοι, τὰς χώρας ἐνέπλησαν κακῶν ἀνηκέστων δωροδοκίαις, ἁρπαγαῖς, καταδίκαις, τῶν μηδὲν ἡμαρτηκότων ἐλάσεσι καὶ φυγαῖς, τῶν δυνατῶν ἀκρίτοις ἀναιρέσεσιν· οὓς μετὰ τὸν ὁρισθέντα χρόνον τῆς ἀρχῆς ἐπανελθόντας εἰς Ῥώμην οἱ αὐτοκράτορες λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων ᾔτουν, καὶ μάλισθ' ὁπότε πρεσβεύσαιντο αἱ ἀδικηθεῖσαι πόλεις. τότε γὰρ κοινοὺς παρέχοντες ἑαυτοὺς 106 δικαστάς, ἐξ ἴσου καὶ τῶν κατηγόρων καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀκροώμενοι, μηδενὸς ἀκρίτου προκαταγινώσκειν ἀξιοῦντες, ἐβράβευον οὔτε πρὸς ἔχθραν οὔτε πρὸς χάριν, ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας τὰ δόξαντα εἶναι δίκαια. Φλάκκῳ δ' οὐ μετὰ τὴν ἀρχὴν ἀλλ' ἐμπροθέσμως προϋπήντησεν 107 ἡ μισοπόνηρος δίκη ταῖς ἀμέτροις ὑπερβολαῖς ὧν ἠδίκει καὶ παρηνόμει δυσχεράνασα.

533 M. (13.) | Γίνεται δ' ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς συλλήψεως τοιόσδε. ὑπέλαβεν 108

---

1 μὴ] μὴν A ἀπόνοιαν (vel ἄνοιαν coni.) Mang. (Dahl): ἐπίνοιαν codd. (v) σχεδιάζοντος A 2 μέλει Ven. 41 L: μέλλει MGAH ἀνθρωπείων codd. (ἀνεΐνων L): ἀνθρωπίνων v 3 κεκοψευσμένους (sic) G τὸ om. M 5 ἀφορμὴν om. A ἐμπαρέσχε GAH (coni. Mang.): ἐμπερέσχε M; ἐμπαρέχει v (ἐμπαρέσχει typothetae errore Turn.) μὴ redundare putat Mang. 8 διαπέμψεσθαι Turn. (v): διαπέμψασθαι codd. ἠκούομεν coni. Mang. (Dahl). 8. 9 ἀπολογησόμενος (tert. ο corr. ex α) M 11 ἐπὶ δὴ MAH² (Mang.): ἐπειδὴ GH¹L (Turn.) 12 κονιεῖσθαι G 14 ὑπέμεινεν GAH (Turn., Mang. in adn.): ὑπέμενεν M; ὑπέμειναν Mang. in textu πάλαι codd. (Mang.): πέλας Turn. γενομένην MGH (Turn.): γεγενημένην A (Mang.) 15. 16 θαλάσσης G 17 τὴν — προστασίαν om. A 22 πεπραγμένων GAH: πραγμάτων M, L (sed corr.) ὁπότε GA: ὁπόταν MH (v) 25 ἀκρίτως A 26 δόξαντ' A 27 δ' MGAL: δὲ H 30 αὐτῷ ὁ τρόπος transp. M

ἤδη τὸν Γάιον περὶ ὧν ὕποπτος ἦν ἐξευμενίσθαι, τὰ μὲν ἐπιστολιμαίοις
γράμμασιν, ἃ κολακείας ἦν ὑπέρμεστα, τὰ δὲ ἐν οἷς δημηγορῶν πολλάκις
ἐθεράπευε λόγους θῶπας καὶ μακρὰς ῥήσεις πεπλασμένων ἐγκωμίων
συνείρων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ σφόδρα εὐδοκιμεῖν παρὰ τῷ πλείστῳ μέρει
109 τῆς πόλεως. ἔλαθε δ' αὑτὸν ἀπατῶν· ἀβέβαιοι γὰρ αἱ τῶν πονηρῶν
ἀνθρώπων ἐλπίδες, εἰκαζόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ παλίμφημα καὶ
ὧν ἄξιοι τυγχάνειν εἰσὶ πασχόντων. πέμπεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας
Βάσσος ἑκατοντάρχης ὑπὸ Γαΐου χειροτονηθεὶς μετὰ τῆς τάξεως τῶν
110 στρατιωτῶν, ἧς ἀφηγεῖτο. σκάφους δ' ἐπιβὰς τῶν μάλιστα ταχυναυτούν-
των ὀλίγαις ἡμέραις πρὸς τοῖς λιμέσι γίνεται τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὴν
Φάρον νῆσον περὶ δείλην ἑσπέραν καὶ κελεύει τῷ κυβερνήτῃ μέχρις
ἡλίου καταδύσεως ἔξω θαλαττεύειν, τεχνάζων τὸ ἀνεπίφαντον ἕνεκα τοῦ
μὴ προαισθόμενον Φλάκκον καὶ βουλευσάμενόν τι νεώτερον ἄπρακτον
111 αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν ἐργάσασθαι. γενομένης δ' ἑσπέρας, ἡ μὲν ναῦς
προσέσχεν, ὁ δὲ Βάσσος μετὰ τῶν ἰδίων ἀποβὰς προῄει, μήτε γνωρίζων
τινὰ μήτε γνωριζόμενος ὑπό του, στρατιώτην δέ τινα τῶν ἐν τοῖς τετρα-
δίοις φυλάκων καθ' ὁδὸν εὑρὼν κελεύει δεικνύναι τὴν οἰκίαν τοῦ στρα-
τάρχου· τούτῳ γὰρ ἐβούλετο τὸ ἀπόρρητον ἀνενεγκεῖν, ἵνα, κἂν δέῃ
112 πολυχειρίας, ἔχῃ τὸν συναγωνιούμενον. πυθόμενος δ' αὐτὸν ἑστιᾶσθαι
παρά τινι σὺν Φλάκκῳ, μηδὲν τάχους ἀνιεὶς συνέτεινεν ἄχρι τῆς τοῦ
κεκληκότος οἰκίας — Στεφανίων ἦν τῶν τοῦ Τιβερίου Καίσαρος ἀπελευ-
θέρων, παρ' ᾧ κατήγοντο — καὶ μικρὸν ἄποθεν ὑποστείλας ἐκπέμπει τινὰ
τῶν ἰδίων κατασκεψόμενον εἰς ἀκόλουθον ἀσκήσας σόφισμα τοῦ μηδένα
συναισθέσθαι. παρελθὼν δὲ εἰς τὸ συμπόσιον ὡς ἑνός τινος τῶν παρα-
τυγχανόντων οἰκέτης, ἅπαντα μετ' ἀκριβείας περιαθρήσας, ἐπανελθὼν
113 ἐμήνυσε τῷ Βάσσῳ. γνοὺς δὲ τὸ περὶ τὰς εἰσόδους ἀφύλακτον καὶ τὴν

1 ἐξευμενίσθαι M (Mang.): ἐξευμενίζεσθαι AH (Turn.), ἐξευμενίσασθαι G 2 καὶ ante ἐν add. G 4 καὶ om. A πλήστω G 5 δὲ M αὑτὸν MG 6 καὶ D Anton. Mel.: om. codd. (v) 7 τυγχάνειν om. M μὲν om. A 8 ἑκατόνταρχος (sic) βάσσος transp. A ἑκατόνταρχος GA 9 ὑφηγεῖτο A 10 δὲ ante τὴν add. A 11 καὶ om. A μέχρι M 12 τὸ] τὸν H ἀνεπίφαντον A: ἀνεπίφατον ceteri (v) 13 βουλευσάμενόν GH: προβουλευσάμενόν M, τεχνασάμενόν A 14 τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῷ transp. A δὲ GL (v) 15 ἀποβὰς om. A προείη (sed corr.) G 17 τοῦ codd. (supplevit Matthaei): om. v 18 τούτῳ AH (Mang.): τοῦτο MGL (Turn.) ἐνεγκεῖν A 21 τοῦ MG: om.
δ ϋ
AH (v) 22 ἄποθεν AH: ἄπωθεν G, απιθεν (sic) M ἀποστείλας M, ἀποστὰς A 23 ἰδίων] οἰκείων M εἰς] ὡς A 24 δ' A τινος om. A 25 μετὰ MH (v) παρελθὼν G 26 ἐμήνυσε MA: ἐμήνυε G, διεμήνυε H (v)

5—7 D[R] f. 237v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 32 Col. 1084 Φίλωνος: ἀβέβαιοι αἱ τῶν (om. D) πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες — παλίμφημα καὶ ὧν ἄξιοι (ἄξιον Anton.) τυγχάνειν (om. D.) εἰσὶ πασχόντων (πάσχοντες D).

περὶ τὸν Φλάκκον ὀλιγότητα — μόλις γὰρ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα τῶν
διακονικῶν ἀνδραπόδων ἐπηκολουθήκει — σύνθημα δοὺς τοῖς περὶ αὐτὸν
εἰσέδραμεν ἐξαίφνης, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν παρὰ τὸ συμπόσιον
ἐπιστάντες ὑπεζωσμένοι τὰ ξίφη κυκλοῦσιν αὐτὸν οὐ προϊδόμενον· ἐτύγ-
χανε γὰρ καὶ πρόποσίν τινι διδοὺς καὶ φιλοφρονούμενος τοὺς παρόντας.
εἰς μέσον δὲ τοῦ Βάσσου παρελθόντος, ἰδὼν εὐθὺς ὑπ' ἐκπλήξεως ἀχανὴς 114
γίνεται καὶ βουλόμενος ἀναστῆναι, τὴν ἐν κύκλῳ φρουρὰν θεασάμενος,
ἔγνω καὶ πρὶν ἀκοῦσαι, τί βούλεται Γάιος ἐπ' αὐτῷ καὶ τί προστέτακται
τοῖς ἥκουσι καὶ τί παραυτίκα μελλήσει ὑπομένειν· δεινὸς γὰρ ὁ νοῦς τὰ
κατὰ μέρος ἐν χρόνῳ μακρῷ γινόμενα πάνθ' ἅμα ἰδεῖν καὶ πάντων
p. 534 M. ἀθρόων ἀκοῦσαι. τῶν μὲν | οὖν συνδειπνούντων ἕκαστος ἀναστὰς ὑπὸ 115
δέους ἐπεφρίκει καὶ ἐπεπήγει, μή τις ὥρισται καὶ τοῦ συνεστιαθῆναι
δίκη· φεύγειν γὰρ οὔτ' ἀσφαλὲς ἦν οὔτ' ἄλλως ἐνεδέχετο, προκατεχομένων
τῶν εἰσόδων. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βάσσου κελεύσαντος ἀπά-
γεται, τελευταίαν ταύτην ἀνάλυσιν ἐκ συμποσίου ποιησάμενος· ἔδει γὰρ
ἀφ' ἑστίας ἄρξασθαι τὴν δίκην κατὰ τοῦ μυρίους ἀνεστίους οἴκους οὐδὲν
ἠδικηκότων ἀνθρώπων ἐργασαμένου.

(14.) Τοῦτο καινότατον ὑπέμεινε Φλάκκος ἐν χώρᾳ, ἧς ἀφηγεῖτο, 116
πολεμίου τρόπον ζωγρηθεὶς ἕνεκά μοι δοκῶ τῶν Ἰουδαίων, οὓς ἄρδην
ἀφανίσαι διεγνώκει λιμοδοξῶν. ἐναργὴς δὲ πίστις καὶ ὁ χρόνος τῆς
συλλήψεως· ἑορτὴ μὲν γὰρ ἦν πάνδημος τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τὴν μετο-
πωρινὴν ἰσημερίαν, ἐν ᾗ διάγειν Ἰουδαίοις ἔθος ἐν σκηναῖς. οὐδὲν δὲ 117
τῶν ἐν ἑορτῇ συνόλως ἀπετελεῖτο, τῶν μὲν ἀρχόντων ἔτι καθειργμένων
μετὰ τὰς ἀνηκέστους καὶ ἀφορήτους αἰκίας καὶ ὕβρεις, τῶν δὲ ἰδιωτῶν
τάς τε ἐκείνων συμφορὰς ἅπαντος τοῦ ἔθνους κοινὰς νομιζόντων καὶ
ἐπὶ ταῖς ἐξαιρέτοις, ἃς ἰδίᾳ ἕκαστος ὑπέμεινεν, οὐ μετρίως κατηφούντων.
τὰ γὰρ ἀνιαρὰ διπλασιάζεσθαι φιλεῖ μάλιστα ἐν ἑορταῖς τοῖς μὴ δυνα- 118
μένοις ἑορτάζειν, στερήσει τε ἱλαρᾶς εὐθυμίας, ἣν πανήγυρις ἐπιζητεῖ,

---

1 μόλις MGH: μόγις L (v), μάλιστα A 2 αὐτὸν MGA, ἑαυτὸν H (v) 3 εἰσέδραμεν Turn. (v): ἐξέδραμεν codd. τὸ συμπόσιον] τοῖς ποσὶν G 4 ὑποζωσάμενοι A προϊδόμενον G: προειδόμενον ceteri (v) 7 γίνεται] ἐγένετο A ἀναστῆναι] ἀντιστῆναι coni. Mang. 8 pr. ≡ τί H 9 μελλήσει G: μελήσει ceteri 10 γινόμενα MG (coni. Mang.): γενόμενα AH (v) 11 ἀθρόων scripsi: ἀθρόον codd. (v) 14 δ' G 14. 15 ὑπάγεται A 15 ποιησόμενος coni. Mang. 16 τοῦ om. A 17 ἀνθρώπων om. M 18 τοῦτον M 19 τῶν om. L (v) 20 διέγνω M 22 ἰουδαίους GA 22 ἔθος ἰουδαίους transp. A 23 τῇ ante ἑορτῇ add. A ἐτελεῖτο H (Turn.) γὰρ ante ἀρχόντων add. MA, delevit H, om. G 25 τ' A 26 τοῖς A ἐξαιρέταις G ἰδίως A ὑπέμενεν H μετρίως] μικρῶς A κατηφούντων Cohn: κατηφιούντων G, κατηφιόντων (ο corr. in ω) H, κατηφιώντων MA (v) 27 μάλιστα] μᾶλλον A 27. 28 τοῖς — ἑορτάζειν om. A

καὶ μετουσίᾳ λύπης, ὑφ' ἧς ἐξετραχηλίζοντο, μηδὲν ἄκος τῶν τοσούτων
119 κακοπραγιῶν ἀνευρεῖν δυνάμενοι. σφόδρα δ' ἔχουσιν ὀδυνηρῶς καὶ πε-
πιεσμένοις ἄχθει βαρυτάτῳ — συνείληντο δ' ἐν ταῖς οἰκίαις, ἅτε νυκτὸς
ἐπεχούσης — ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τὴν γενομένην σύλληψιν. οἱ
δ' ἀπόπειραν εἶναι νομίσαντες, οὐκ ἀλήθειαν, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῷ κατα-
120 κερτομεῖσθαι καὶ ἐνεδρεύεσθαι δοκεῖν ὠδυνῶντο. θορύβου δ' ὄντος κατὰ
τὴν πόλιν καὶ τῶν νυκτοφυλάκων ἄνω κάτω διαθεόντων καί τινων ἱππέων
εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τάχει συντόνῳ μετὰ σπουδῆς
ἀντεξελαυνόντων, τῷ τοῦ πράγματος ἀήθει κινηθέντες τινὲς προῆλθον
ἐκ τῶν οἰκιῶν κατὰ πύστιν τοῦ συμβεβηκότος· ἐφαίνετο γὰρ εἶναί τι
121 νεώτερον. ὡς δ' ᾔσθοντο τὴν ἀπαγωγὴν καὶ τὸν Φλάκκον ἐντὸς ἀρκύων
ἤδη γεγενημένον, προτείνοντες τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὕμνουν καὶ παιᾶνας
ἐξῆρχον εἰς τὸν ἔφορον θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, „οὐκ ἐφη-
δόμεθα", λέγοντες „ὦ δέσποτα, τιμωρίαις ἐχθροῦ, δεδιδαγμένοι πρὸς τῶν
ἱερῶν νόμων ἀνθρωποπαθεῖν· ἀλλὰ σοὶ δικαίως εὐχαριστοῦμεν οἶκτον
καὶ ἔλεον ἡμῶν λαβόντι καὶ τὰς συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους | κακώσεις ἐπι- p. 535 M
122 κουφίσαντι." πάννυχοι δὲ διατελέσαντες ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς καὶ ἅμα
τῇ ἕῳ διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλοὺς ἀφικνοῦνται
— τὰς γὰρ προσευχὰς ἀφῄρηντο — κἀν τῷ καθαρωτάτῳ στάντες ἀνε-
123 βόησαν ὁμοθυμαδόν· „γῆν καὶ θάλατταν, ἀέρα τε καὶ οὐρανόν, τὰ μέρη
τοῦ παντὸς καὶ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὦ μέγιστε βασιλεῦ θνητῶν καὶ
ἀθανάτων, παρακαλέσοντες εἰς εὐχαριστίαν τὴν σὴν ἥκομεν, οἷς μόνοις
ἐνδιαιτώμεθα, τῶν ἄλλων ὅσα δημιουργεῖται πρὸς ἀνθρώπων ἐληλαμένοι
καὶ στερόμενοι πόλεως καὶ τῶν ἐν πόλει δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν περι-
βόλων, ἀπόλιδες καὶ ἀνέστιοι μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἐξ ἐπιβουλῆς ἄρχοντος
124 γενόμενοι. χρηστὰς ὑπογράφεις ἡμῖν ἐλπίδας καὶ περὶ τῆς τῶν λειπο-
μένων ἐπανορθώσεως, ἤδη ταῖς ἡμετέραις λιταῖς ἀρξάμενος συνεπινεύειν,
εἴ γε τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ συμφορῶν ὑφη-
γητὴν καὶ διδάσκαλον μέγα πνέοντα καὶ οἰηθέντα διὰ ταῦτα εὐδοκιμήσειν
ἐξαίφνης καθεῖλες, οὐ πορρωτάτω γενόμενον, ἵν' αἰσθόμενοι δι' ἀκοῆς οἱ

---

1 καὶ codd. (Turn.): τὰ Mang. (sed coni. καὶ vel εἶτα) 2 δὲ GH (v) ὀδυνηρῶς] ἀνιαρῶς A (probat Mang.) 2. 3 πεπιεσμένας M 3 συνείλοντο (sed pr. ο corr. in η) H, συνείχοντο A (probat Mang.) 4 ἀπαγγέλοντες M 5 τῷ] τὸ GL (Turn.) 7 διαθεόντων om. A 8 συντόνῳ μετὰ σπουδῆς] πολλῷ M 9 συνεξελαυνόντων M 10 ἐκ om. M. πύστιν MAH (Mang.): πίστιν GL (Turn.) 12 ἤδη om. A προτείναντες M 13 ἐξῆρχον codd. (Mang.): ἐξῆρον Turn. ἀνῖνω (sic) M, ἀνείων G 15. 16 ἔλεον καὶ οἶκτον transp. A 17 καὶ ἅμα M (Mang.): ἅμα ceteri (Turn.) 19 ἀφῄρηνται A 20 θάλασσαν L (v) καὶ ante τὰ add. A (Mang.) 22 περικαλέσοντες H[1], περὶ corr. in παρά, tum ε et ι ss. H[2], παρακελεύσαντες A μόνος M 25 ἐπιβολῆς M 26 γενάμενοι (sic) G ἐλπίδας om. M 26. 27 λιπομένων G; λοιπῶν coni. Mang. 27 λιταῖς] εὐχαῖς A 29 καὶ διδάσκαλον om. M

κακῶς πεπονθότες ἀμβλύτερον ᾐσθῶσιν, ἀλλ' ἐγγὺς οὑτωσί, μόνον οὐκ
ἐν ὄψει τῶν ἠδικημένων, πρὸς τρανοτέραν φαντασίαν τῆς ἐν βραχεῖ καὶ
παρ' ἐλπίδας ἐπεξόδου."

(15.) Τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ 125
προνοίᾳ συμβῆναι. ἐπειδὴ γὰρ ἀναχθεὶς ἀρχομένου χειμῶνος — ἔδει
γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ φοβερῶν ἀπολαῦσαι τὰ στοιχεῖα τοῦ
παντὸς ἀσεβημάτων ἀναπλήσαντα — μυρία πονηθεὶς μόλις ἦλθεν εἰς
Ἰταλίαν, εὐθὺς ἐκδέχονται τὰς ἐπ' αὐτῷ κατηγορίας δύο τῶν ἐχθίστων,
Ἰσίδωρός τε καὶ Λάμπων, οἳ πρὸ μικροῦ μὲν τάξιν εἶχον ὑπηκόων δε- 126
σπότην καὶ εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνακαλοῦντες, νυνὶ δ'
ἀντιδίκων οὐκ ἰσόρροπον ἀλλὰ δυνατωτέραν ἰσχὺν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
ἐπιδεικνυμένων, οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ θαρρεῖν τοῖς δικαίοις, ἀλλ', ὃ δὴ
μέγιστον ἦν, ὅτι τὸν πρύτανιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐχθρὸν ἑώρων
ἄσπονδον αὐτῷ, μέλλοντα σχῆμα μὲν ὑποδύεσθαι δικαστοῦ, προνοίᾳ τοῦ
μὴ δοκεῖν ἀκρίτου τινὸς προκαταγινώσκειν, ἔργον δ' ἐπιδείκνυσθαι δυσ-
μενοῦς, πρὸ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ἤδη τῇ ψυχῇ κατεγνωκότος καὶ
τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ὡρικότος ἐπ' αὐτῷ. χαλεπὸν δ' οὐδὲν οὕτως, 127
ὡς ὑπ' ἐλαττόνων κρείττους καὶ πρὸς ὑπηκόων ἄρχοντάς ποτε γενομένους
κατηγορεῖσθαι, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ δεσπότας ὑπ' οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων.

(16.) Ἀλλ' ἦν, ὡς ἔοικε, τοῦτο κουφότερον κακὸν συγκρινόμενον 128
ἑτέρῳ μείζονι. οὐ γὰρ ἁπλῆν τινα τάξιν ἔχοντες ὑπηκόων αἰφνίδιον
536 M. ἐπέθεντο ταῖς κατηγορίαις | ἐπαποδυσάμενοι καὶ συμφρονήσαντες, ἀλλὰ
καὶ τὸν πλεῖστον χρόνον τῆς ἐπιτροπῆς ἣν ἐπετρόπευσε τῆς χώρας ἐκ
πάντων οὗτοι μάλιστ' αὐτῷ δι' ἀπεχθείας ἐγεγένηντο· Λάμπων μὲν
ἀσεβείας τῆς εἰς Τιβέριον Καίσαρα δίκην σχὼν καὶ ἐπὶ διετίαν τριβομένου
τοῦ πράγματος ἀπειρηκώς. ὑπερθέσεις γὰρ καὶ ἀναβολὰς ὁ δικαστὴς 129
ἐθελοκακῶν ἐσκήπτετο βουλόμενος, κἂν ἀποφύγῃ τὸ ἔγκλημα, τὸν γοῦν
περὶ μέλλοντος ἀδήλου φόβον πρὸς μήκιστον χρόνον ἐπικρεμάσας αὐτῷ
ζωὴν ὀδυνηροτέραν θανάτου παρασχεῖν. εἶθ' ὕστερον καὶ ὅτε νικᾶν 130
ἔδοξεν, εἰς τὴν οὐσίαν ἐπηρεασθῆναι ἔφασκεν — ἠναγκάσθη γὰρ γυμνα-

1 ἀμβλυτέρως A 2 τρανωτέραν GL (v), ἀνωτέραν A 4 δ' om. G ἔτι MGA: ἐστὶ H (v), ἐστί ⟨τι⟩ coni. Mang. 5 ἐπειδὴ MGA (mavult Mang.): ἐπεὶ H (v) ἀναχθεὶς] ἀναδειχθεὶς G ἀρχομένου (αρ ex ερ corr. vid.) M 8 αὐτῶ (ω corr. ex ο) M 9 ἠσίδωρός H ὑπηκόων εἶχον transp. G 10 τοιαῦτ' A ἀνακαλοῦντες MGA: καλοῦντες H (v) 13 ἀνθρωπείων G 14 ὑπενδύεσθαι A ὑποδύεσθαι δικαστοῦ G: δικαστοῦ ὑπο(εν)δύεσθαι ceteri (v) προνοίᾳ om. A 15 ἀκρίτως A δὲ ML (v) 18 γενομένους ποτὲ transp. M γενωμένους L; γεννωμένους Turn. 19 δεσπότης A 20 ἔοικεν L (v) 21 αἰφνιδίων M 22 σωφρονήσαντες A 23 ἐπετρόπευε A ἐκ om. A 24 μάλιστα L (v) ἐγένοντο L (Turn.) 27 ἐσκέπτετο A 28 ἀδήλου Mang. (Dahl): ἄδηλον GH (v), ἄδολον M, ἄδικον A 30 ἐπηρεάσθη A (sic scribendum censet Mang. omisso φάσκων) ἔφασκεν Cohn: φάσκων codd. (v)

σιαρχεῖν —, ἤτοι τῷ γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος εἶναι περὶ τὰς δαπάνας,
προφασιζόμενος τὸ μὴ κεκτῆσθαι πρὸς τοσαύτην ἀφθονίαν ἀναλωμάτων
ἱκανὴν οὐσίαν, ἢ τῷ ὄντι μὴ κεκτημένος, ἀλλὰ πρὶν μὲν εἰς ἀπόπειραν
ἐλθεῖν ἐπιφάσκων τὸν πάνυ πλούσιον, ἐν δὲ τῇ δοκιμασίᾳ μὴ φανεὶς
ἄγαν πολυχρήματος ἄνθρωπος, ὅσα ἐκτήσατο σχεδὸν ἅπαντα ἐξ ἀδικη-
131 μάτων περιποιησάμενος· προσεστὼς γὰρ τοῖς ἡγεμόσιν, ὁπότε δικάζοιεν,
ὑπεμνηματίζετο τὰς δίκας εἰσάγων ὡς ἔχων τάξιν, εἶτα τὰ μὲν ἀπήλειφεν
ἢ παρῄει ἑκών, τὰ δ' οὐ λεχθέντα προσενέταττεν, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπηλ-
λάττετο μεταποιῶν καὶ μετατιθεὶς καὶ στρέφων ἄνω κάτω τὰ γράμματα,
κατὰ συλλαβήν, μᾶλλον δὲ καὶ κεραίαν ἑκάστην ἀργυρολογῶν ὁ γραμμα-
132 τοκύφων· ὃν πολλάκις ὁ δῆμος ἅπας ὁμοθυμαδὸν εὐθυβόλως καὶ
εὐσκόπως καλαμοσφάκτην ἐξεκήρυξεν, οἷς ἔγραφε μυρίους [καὶ] ἀνελόντα
καὶ ζῶντας ἀθλιωτέρους τῶν ἀποθανόντων ἀπεργασάμενον, οἳ δυνάμενοι
νικᾶν καὶ περιουσιάζειν ἧτταν καὶ πενίαν ἀδικωτάτην ὑπέμειναν, ὠνησα-
μένων ἀμφότερα τῶν ἐχθρῶν παρὰ τοῦ τὰς ἀλλοτρίας οὐσίας ἐπευωνί-
133 ζοντος καὶ πιπράσκοντος. ἀμήχανον μὲν γὰρ ἦν τοὺς ἡγεμόνας τοσαύτης
χώρας ἐπιτροπεύοντας, ἀεὶ καινοτέρων ἐπεισρεόντων ἰδιωτικῶν τε καὶ
δημοσίων πραγμάτων, ἁπάντων μεμνῆσθαι, καὶ ταῦτα οὐ δικάζοντας μόνον,
ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς τῶν προσόδων καὶ δασμῶν λαμβάνοντας, ὧν ἡ ἐξέ-
134 τασις τὸν πλείονα τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἀνήλισκεν. ὁ δὲ φυλάττειν
ἐπιτραπεὶς τὴν ἀναγκαιοτάτην παρακαταθήκην, τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐπ'
αὐτοῖς ὁσιωτάτας γνώμας, ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, τοὺς
μὲν νικᾶν ὀφείλοντας γράφων ἐν ἡττημένοις, τοὺς δ' ἡττᾶσθαι μετὰ τὸν
ἐπάρατον μισθὸν ἢ κυριώτερον εἰπεῖν τὸ μίσθωμα ἐν νενικηκόσιν.

ῶ
1 τὸ M γλίσχρως G εἶναι ante γλίσχρος transp. M 4 ἐπιφαύσκων coni. Mang., ἐπιφαίνων Matthaei τὸ πάνυ πλούσιον vel τὸ π. πλουτεῖν coni. Matthaei πλούσιον MAH[1] (Mang.): πλοῦτον GH[2]L (Turn.) 6 παρεστὼς A (mavult Mang.) δικάζοιεν Cohn (cf. lin. 18): δικάζοιντο codd. (v) 7 ἔχοιεν coni. Mang. (Dahl) τοιάνδε post τάξιν add. A ἀπήλειφεν M, η corr. ex ει H: ἀπείληφεν GAD 8 καὶ ante λεχθέντα add. A alt. δ'] δὲ D καὶ ὅτε transp. D 9 στρέφω M γράμματα D: πράγματα codd. (v) 10 συλλαβήν AH: συλλήβδην MG 12 ἐκήρυξεν H (Turn.) καὶ om. D 13 τῶν codd. D: καὶ v; κἂν coni. Mang. 14 καὶ πενίαν om. D ὑπέμενον A 15 παρὰ τοῦ D: παρ' αὐτοῦ codd. (v) 16 τοσαύτας (alt. α corr. vid.) M 17 ἀεὶ καινοτέρων Dahl: διὰ καινοτέρων codd. (v); διὸ (sic) καὶ καινοτέρων vel πυκνοτέρων coni. Matthaei 17—19 ἀεὶ — λαμβάνοντας] μηδὲν λαθεῖν A 19 ἡ] ἢν A 20 ὅτι ante τὸν add. A ἀνήλισκεν] ἀνήλισκον εἰς δημοσίας χρείας A ὁ φυλάττειν δ' transp. A 21 ἀναγκαίαν A; ἁγιωτάτην coni. Mang. 22 γενομένας ante ὁσιωτάτας add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 23 ἡττωμένοις GA 24 ἐν corr. ex εὐ H ἐν νενικηκόσιν] ἐκνενικηκόσιν M

6—16 D[K] fol. 239[r] Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: προεστὼς ὁ Λάμπων τοῖς ἡγεμόσιν — ἐπευωνίζοντος· ἐμπορία γὰρ αὐτῷ πλήθη (sic) τῶν δικαστῶν ὑπῆρχεν (cf. lin. 22).
10. 11 γραμματοκύφων, cf. adnot. ad p. 124,5.

537 M. (17.) | Ὁ μὲν δὴ Λάμπων τοιοῦτος ὢν ἐφειστήκει κατήγορος, 135
ὁ δ' Ἰσίδωρος οὐκ ἀποδέων τὴν μοχθηρίαν, ἄνθρωπος ὀχλικός, δημοκόπος, ταράττειν καὶ συγχέειν πράγματα μεμελετηκώς, ἐχθρὸς εἰρήνῃ καὶ εὐσταθείᾳ, στάσεις καὶ θορύβους κατασκευάσαι μὲν οὐκ ὄντας, γενομένους δὲ συγκροτῆσαι καὶ συναυξῆσαι δεινός, ὄχλον ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον ἐκ μιγάδων καὶ συγκλύδων ἡρμοσμένον περὶ αὐτὸν ἔχειν ἐσπουδακώς, ὃς εἰς μοίρας καθάπερ τινὰς συμμορίας διανενέμηται.
θίασοι κατὰ τὴν πόλιν εἰσὶ πολυάνθρωποι, ὧν κατάρχει τῆς κοινωνίας 136
οὐδὲν ὑγιές, ἀλλ' ἄκρατος καὶ μέθη καὶ παροινίαι καὶ ἡ τούτων ἔκγονος ὕβρις· σύνοδοι καὶ κλῖναι προσονομάζονται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. ἐν ἅπασι 137
τοῖς θιάσοις ἢ τοῖς πλείστοις ὁ Ἰσίδωρος τὰ πρωτεῖα φέρεται καὶ λέγεται ὁ συμποσίαρχος, ὁ κλινάρχης, ὁ ταραξίπολις. εἶτα ὅταν τι βουληθῇ διαπράξασθαι τῶν ἀλυσιτελῶν, ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ἀθρόως συνέρχονται καὶ τὸ κελευσθὲν λέγουσι καὶ δρῶσι. καί ποτε τῷ Φλάκκῳ δυσχεράνας, ὅτι 138
δόξας παρ' αὐτῷ τις εἶναι κατ' ἀρχὰς οὐκέθ' ὁμοίως αὖθις ἐσπουδάζετο, μισθοδοτήσας τοὺς ἀλειφοβίους καὶ φωνασκεῖν εἰωθότας, οἳ τὰς καταβοήσεις ὥσπερ ἐπ' ἀγορᾶς πιπράσκουσι τοῖς ἔχουσιν ὠνητικῶς, παρακελεύει συνελθεῖν εἰς τὸ γυμνάσιον. οἱ δὲ πληρώσαντες αὐτὸ τοῦ Φλάκκου ἀπ' 139
οὐδεμιᾶς προφάσεως κατηγόρουν, ἀγένητα πλάττοντες ἐγκλήματα καὶ ψευδεῖς ῥήσεις δι' ἀναπαίστων καὶ μακρὰς συνείροντες, ὡς καταπεπλῆχθαι μὴ μόνον Φλάκκον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τῷ παραλόγῳ καί, ὅπερ ἦν, συμβαλεῖν, ὅτι πάντως ἐστί τις ᾧ χαρίζονται, μήτ' αὐτοί τι πεπονθότες ἀνήκεστον μήτε τὴν ἄλλην πόλιν εὖ εἰδότες πλημμεληθεῖσαν. ἔπειτα 140

1 δὴ] οὖν A ὧν om. A κατήγορος] κτήσεως N 2 ἠσίδωρος H ὀχληρός D 3 συγχέειν] κυκᾶν GD εἰρήνης N 4 εὐσταθείας N καὶ θορύβους] κοθορύβους M 5 συναυξῆσαι καὶ συγκροτῆσαι transp. A 6 πεφορημένων M, πεφυρμένον D; πεφυρημένον coni. Matthaei σὺν κλύδωνι ἠθροισμένον D ἡρμωσμένον G αὑτὸν A: αὐτὸν MHD, ἑαυτὸν GN 7 διανενέμητο A 9 ἀλλὰ G μέθαι G παροινία N ἔκγονος] ἔκμονος (sic) N 10 καὶ ante ἐν add. N 11 ἠσίδωρος H φέρεται καὶ λέγεται MGHN (Turn.): λέγεται φέρεσθαι A: φέρεσθαι λέγεται Mang. 12 συμποσίαρχος Turn. (v): ποσίαρχος codd. κλίναρχος A 13 ἀθρόον A, ἀθρόοι N συνέρχονται (ον corr. ex ε) H 14 λέγουσιν L ὅτι Turn. (v): ἔτι codd. 16 γὰρ ante τοὺς add. A ἀλειφοβίους HN, ἀλειφοβία M: ἀλιφοβίους G, ἀλειφομένους A; ἀλητηβίους vel ἀλητοβίους coni. Matthaei φωνασκεῖν A (Mang.): φωνομαζεῖν MH (Turn.), φονομαζεῖν N, φωνομαζᾶν G 17 πιπράσκουσιν M 18 συνελθεῖν] ἐλθεῖν N γνυμνάσιον (sic) M αὐτὸ AL: αὐτὸν MGN, ὂν corr. in ὁ H τοῦ φλάκκου N (v): τὸν φλάκκον ceteri ἐπ' N 19 ἀγένητα GA: ἀγέννητα MH (v) 20 μακρὰς GAL (Mang.): μακρὰ MHN (Turn.) 22 μήτ' (corr. ex μὴ δ') H: μὴ δ' MGN, μὴ δὲ A πεπονθότος A

1—23 N fol. 152r περὶ τοῦ Φλάκκου: ὁ μὲν δὴ Λάμπων — πλημμεληθεῖσαν. 2—7 DK fol. 259v Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: ἄνθρωπος — ἐσπουδακώς. 9. 10 ἡ — ὕβρις: cf. adn. ad p. 136,23. 16 ἀλειφοβίους: cf. Hesych. Phot. lex. Bekker 382,17.

βουλευομένοις ἔδοξε συλλαβεῖν τινας καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀκρίτου καὶ αἰφνι-
δίου μανίας καὶ λύττης πυνθάνεσθαι. οἱ δὲ συλληφθέντες ἄνευ βασάνων
ὁμολογοῦσι τἀληθές, ἅμα καὶ τὰς διὰ τῶν ἔργων πίστεις ἐφαρμόζοντες,
τὸν διομολογηθέντα μισθόν, τὸν ἤδη δεδομένον, τὸν καθ' ὑποσχέσεις
ὕστερον δοθησόμενον, τοὺς ἐπὶ τὴν διανομὴν αἱρεθέντας ὡς ἂν ἡγεμόνας
141 τῆς στάσεως, τὸν τόπον, τὸν καιρόν, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ δωροδοκία. πάντων
δ', ὡς εἰκός, ἀγανακτούντων καὶ τῆς πόλεως χαλεπῶς φερούσης ἐπὶ τῷ
τὴν ἐνίων ἀγνωμοσύνην προσαναμάττεσθαι τοὔνομ' αὐτῆς, ἔδοξε τὸ κα-
θαρώτατον τοῦ δήμου μεταπεμψαμένῳ τῇ ὑστεραίᾳ παραγαγεῖν τοὺς τὸν
μισθὸν ἐπινείμαντας, ἵνα καὶ τὸν Ἰσίδωρον ἀπελέγξῃ καὶ ἀπολογήσηται
περὶ τῆς αὑτοῦ πολιτείας ὡς ἀδίκως διαβληθείς. αἰσθόμενοι δὲ τῆς
παραγγελίας | οὐχ οἱ ἐν τέλει μόνον ἧκον, ἀλλὰ καὶ ἡ σύμπασα πόλις, p. 538 M.
142 ἔξω τοῦ μέλλοντος ἀπελέγχεσθαι μέρους ἐπὶ τῷ μεμισθοδοτῆσθαι. καὶ
οἱ μὲν ὑπηρετήσαντες τὴν καλὴν ταύτην ὑπηρεσίαν ἀναβιβασθέντες, ἵνα
μετέωροι καὶ ἐμφανεῖς εἶεν καὶ γνωρίζοιντο πρὸς ἁπάντων, ἤλεγχον τὸν
Ἰσίδωρον ὡς αἴτιον τῶν θορύβων καὶ τῶν βλασφημιῶν τῶν εἰς Φλάκκον
γενομένων, οὐκ ὀλίγῳ πλήθει παρασχόντα καὶ ἀργύριον καὶ οἶνον δι' αὐ-
143 τόν. „ἐπεὶ πόθεν" ἔφασκον „ἡμῖν ἀφθονία τοσαύτη; πένητές ἐσμεν καὶ
μόλις τοὐφήμερον εἰς αὐτὰ τἀναγκαῖα πορίζειν δυνάμεθα. τί δὲ καὶ
δεινὸν ἐπεπόνθειμεν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς βιασθῆναι μνησικακεῖν; ἀλλ'
ὁ πάντων αἴτιος καὶ δημιουργὸς ἐκεῖνος, ἀεὶ τοῖς εὖ πράττουσι βασκαίνων
144 καὶ εὐνόμῳ καταστάσει πολέμιος." ἃ γνωρίζοντες οἱ παρατυγχάνοντες
— τύποι γάρ τινες ἦσαν ἀρίδηλοι καὶ χαρακτῆρες τὰ λεγόμενα τῆς τοῦ
κατηγορουμένου προαιρέσεως — ἀνεβόων, οἱ μὲν ἀτιμοῦν, οἱ δὲ φυγα-
δεύειν, οἱ δ' αἱρειν· πλείους δ' ἦσαν οὗτοι· πρὸς οὓς καὶ οἱ ἄλλοι
μετεβάλλοντο, ὡς ἅπαντας ὁμοθυμαδὸν μιᾷ φωνῇ κεκραγέναι, κτείνειν
τὸν κοινὸν λυμεῶνα, τὸν ἀφ' οὗ παρῆλθε καὶ διέκυψεν ἐπὶ τὰ κοινά,

1 βουλομένοις M 3 τὸ ἀληθές M 5 ὡς ἂν om. A 6 τοῦ τόπου L (Turn.) 7 φερούσης] ἐχούσης M 7. 8 ἐπὶ τῷ τὴν MA: ἐπὶ τῶν τὴν G, ἐπὶ τὴν τῶν H, ἔτι τὴν τῶν Vat. 382 (v): ἔτι τῆς τῶν coni. Mang. 8 ἀγνωμνοσύνην (sic) M; ἀγνωμοσύνης coni. Mang. τοὔνομα L (v) αὐτῇ coni. Mang. 8. 9 καθαραρώτατον (sic) M, καθαρὸν A 9 μεταπεμψαμένῳ Matthaei: μεταπεμψάμενον codd. (v) 10 ἰσίδωρον H ἀπελέγξῃ] ἀπαλλάξῃ A 11 αὐτοῦ H²L: αὐτοῦ MGH¹, ἑαυτοῦ A 12 οἳ A ἐν τέλει om. A, ss. H ἡ σύμπασα G: ἡ σύμπασα ἡ (sic) M, σύμπασα ἡ AH (v) 13 ἐλέγχεσθαι A μεμισθαδοτῆσθαι M, μεμισθοδοτεῖσθαι G 15 καὶ ἐμφανεῖς A (Mang.): κἂν ἀφανεῖς ceteri (Turn.) ἁπάντων corr. ex ἀπαντώντων H² 17 γενομένων G: γενόμενον MH (Turn.), γεγενημένων A (Dahl); γεγενημένον Mang. οἶνον καὶ ἀργύριον transp. M 17. 18 δι' αὐτὸν redundare putat Dahl αὐτὸν MAH (v): αὐτῶν G (coni. Mang.) 19 τοῦ φήμερον M, τὸ ὑφήμερον G τἀναγκαῖα H (v) 20 μνησικακεῖν βιασθῆναι transp. M μνησίκακον Turn. 21 πράττουσιν L 23 τοῦ om. M 24 κατηγορουμένου MG: κατηγορημένου AH (v) 25 δὲ — δὲ L καὶ om. L (Turn.)

μηδὲν μέρος τῆς πόλεως ἄνοσον ἐάσαντα. καὶ ὁ μὲν ἕνεκα τοῦ συνειδότος 145
ἀπεδίδρασκε σύλληψιν εὐλαβηθείς· ὁ δὲ Φλάκκος οὐδὲν ἐπ' αὐτῷ περιειρ-
γάζετο, νομίσας ἐκποδὼν ἑκουσίῳ γνώμῃ γεγονότος ἀστασίαστα καὶ
ἀνερίθευτα τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔσεσθαι.
(18.) Ταῦτ' ἐμήκυνα, οὐχ ὑπὲρ τοῦ παλαιῶν ἀπομνημονεύειν 146
ἀδικημάτων, ἀλλὰ τεθαυμακὼς τὴν ἔφορον τῶν ἀνθρωπείων δίκην, ὅτι
οἱ ἐξ ἀρχῆς γενόμενοι δυσμενεῖς αὐτῷ καὶ οἷς ἐκ πάντων ἀπηχθάνετο
καὶ ἐκληρώσαντο τὴν ἐπ' αὐτῷ κατηγορίαν εἰς ἀνίας ὑπερβολήν· οὐ
γὰρ οὕτως ἐστὶ δεινὸν τὸ ἐγκαλεῖσθαι ὡς τὸ πρὸς ὁμολογουμένων ἐχθρῶν.
ὁ δ' οὐ κατηγορήθη μόνον, ἄρχων πρὸς ὑπηκόων καὶ ὑπὸ δυσμενῶν ἀεὶ 147
γενομένων ὁ πρὸ μικροῦ κύριος ὢν τῆς ἑκατέρου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ
κράτος ἡλίσκετο, διπλοῦν ἐκδεχόμενος κακόν, τὸ μεθ' ἥττης γελᾶσθαι
πρὸς ἐχθρῶν ἐφηδομένων, ὃ καὶ θανάτου χεῖρόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν.
εἶτά τις εὐφορία γίνεται κακοπραγιῶν αὐτῷ· τῆς τε γὰρ οὐσίας ἁπάσης 148
εὐθὺς ἐξίσταται, ἥν τε παρὰ γονέων ἐκληρονόμησε καὶ ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο,
p. 539 M. φιλόκοσμος ἐν τοῖς μάλιστα γεγονώς. οὐ γὰρ ὡς | ἐνίων πολυχρημάτων
ὁ πλοῦτος ἀργὸς ἦν ὕλη, πάντα δ' ἐξητασμένα πρὸς τὸ περίεργον, ἐκπώ-
ματα, ἐσθῆτες, στρωμναί, ἔπιπλα, τἄλλα ὅσα οἰκίας κόσμος, ἔκλογα πάντα·
καὶ πρὸς τούτοις ἡ οἰκετικὴ θεραπεία, ἀριστίνδην ἐπικριθεῖσα κατά τε 149
τὰς τῶν σωμάτων εὐμορφίας ὁμοῦ καὶ εὐεξίας καὶ κατὰ τὸ ἄπταιστον
ἐν τῷ χρειώδει τῶν ὑπηρεσιῶν· ἐφ' ὧν γὰρ ἦσαν ἕκαστοι τεταγμένοι,
διέφερον, ὡς ἢ πρῶτοι νομίζεσθαι τῶν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδευόντων ἢ μηδενὸς
δεύτεροι τὸ παράπαν. ἐναργὴς δὲ πίστις τὸ μυρίων δημοπράτων γενο- 150
μένων οὐσιῶν, αἳ τῶν κατακρίτων ἦσαν, μόνην τὴν τοῦ Φλάκκου ταμιευ-
θῆναι τῷ αὐτοκράτορι, δίχα τινῶν ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβιβασθῆναι
τὸν ἐπὶ τοῖς οὕτως ἑαλωκόσι τεθέντα νόμον. μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς 151
οὐσίας κατέγνωστο αὐτοῦ φυγή, καὶ ἐξ ἁπάσης μὲν ἠλαύνετο τῆς ἠπείρου

---

1. 2 ἕνεκα τοῦ συνειδότος ἀπεδίδρασκε MGH (ἀπεδίδρασκεν Turn.): ἀπεδίδρασκεν ἔξω τοῦ συνειδότος τὴν A; ἕνεκα τοῦ σ. ἀπεδίδρασκεν ἔξω τὴν Mang. 3 ἐκποδὼν corr. ex ἐκποτῶν H² γεγονότα A 4 ἀνερίθευτα codd. (prob. Mang.): ἀνέριστα v 5 ταῦτα L (v) 6 ἀνει☰ων M 7 μάλιστα post ἀπηχθάνετο add. Mang. 8 οὗτοι ante καὶ add. A (Mang.) 9 ἐστὶ δεινὸν τὸ ἐγκαλεῖσθαι M: ἐστὶ τὸ ἐγκαλεῖσθαι χαλεπὸν GA, τὸ ἐ. ἐστι χαλεπὸν H (v) 10 ὑπὸ om. A αἰεὶ G 11 γινομένων A ἑκατέρου MG: ἑκάστου AH (v) 13 φρονοῦσι M 15 ἐξίσταται GH: ἐξίστατο MA verba ἥν τε παρὰ γονέων usque ad οὐχ ὥσ(περ) (152, 18) desunt in G ἐκληρονόμησεν H 17 ὕλη om. A ἐξητασμένα] ἠσκημένα vel ἐξησκημένα coni. Mang. 17. 18 ἐκπ☰ώματα (τ eras.) H 18 τἄλλ' A κόσμου L (Turn.) 19 ἡ om. A οἰκτικὴ A ἀριστίδην L ἐπικριθεῖσα corr. ex ἐπικριθέντων H² τε] δὲ L 23. 24 οὐσιῶν γενομένων transp. A 24 τὴν τοῦ scripsi: τὴν AH (v), τοῦ M 25 τῷ αὐτοκράτορι — παραβιβασθῆναι] κατὰ A παραβιβασθῆναι M (παραβασθῆναι Mang.): παραβιασθῆναι H (Turn.) 26 οὕτως om. A

— τὸ δ' ἐστὶ μεῖζον καὶ ἄμεινον τμῆμα τῆς οἰκουμένης —, ἐξ ἁπάσης
δὲ νήσου τῶν εὐδαιμόνων. ἐμέλλησε γὰρ εἰς τὴν λυπροτάτην τῶν ἐν
Αἰγαίῳ — Γύαρα καλεῖται — διώκεσθαι, μὴ παρακλήτῳ χρησάμενος
Λεπίδῳ, δι' ὃν ἀνθυπηλλάξατο Γυάρων Ἄνδρον ἐγγυτάτω κειμένην.
152 εἶτ' ἐστέλλετο τὴν ἀπὸ Ῥώμης ἄχρι Βρεντεσίου πάλιν ὁδόν, ἣν καὶ πρὸ
ὀλίγων ἐτῶν ἐστείλατο, καθ' ὃν καιρὸν κεχειροτόνητο τῆς Αἰγύπτου καὶ
τῆς ὁμόρου Λιβύης ἐπίτροπος, ἵν' αἱ τότε θεασάμεναι πόλεις αὐτὸν μέγα
πνέοντα καὶ τὸν ὄγκον τῆς εὐτυχίας ἐπιδεικνύμενον πάλιν θεάσωνται
153 μεστὸν ἀτιμίας. ὁ δὲ δακτυλοδεικτούμενος καὶ ὀνειδιζόμενος τῆς ἀθρόας
μεταβολῆς πιέζεται βαρυτέραις ἀνίαις, ἀεὶ καινουμένης καὶ ζωπυρουμένης
αὐτῷ τῆς συμφορᾶς νεωτέρων ⟨κακῶν⟩ προσθήκαις, ἃ καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις
ὑποτροπιάζειν ἀναγκάζει καὶ τὰς τῶν ἀρχαίων κακοπραγιῶν ὑπομνήσεις,
αἳ τέως ἔδοξαν ἠμαυρῶσθαι.
154 (19.) Περαιωσάμενος δὲ τὸν Ἰόνιον κόλπον ἔπλει τὴν ἄχρι Κορίν-
θου θάλατταν, ταῖς παράλοις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων θέα γινόμενος
κατὰ πύστιν τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς· ὁπότε γὰρ ἀποβαίη τῆς νεώς,
συνέθεον οἱ μὲν μοχθηροὶ τὰς φύσεις ἐθελοκακοῦντες, οἱ δ' ἄλλοι συναλ-
155 γήσοντες, οἷς ἔθος ταῖς ἑτέρων τύχαις σωφρονίζεσθαι. διελθὼν δ' ἀπὸ
Λεχαίου τὸν Ἰσθμὸν εἰς τὴν ἀντιπέραν θάλατταν καὶ καταβὰς εἰς
Κεγχρεάς, τὸ Κορίνθιον ἐπίνειον, ἀναγκάζεται πρὸς τῶν φυλάκων
ἀναχώρησιν οὐδ' ἡντιναοῦν ἐνδιδόντων εὐθὺς ἐπιβὰς βραχείας ὁλκάδος
| ἀνάγεσθαι καὶ πνεύματος ἐναντίου καταρραγέντος μυρία ταλαιπωρηθεὶς p. 540 M.
156 μόλις ἄχρι τοῦ Πειραιῶς κατασύρεται. λήξαντος δὲ τοῦ χειμῶνος, παρα-
μειψάμενος τὴν Ἀττικὴν ἄχρι τῆς Σουνιάδος ἄκρας τὰς ἑξῆς λοιπὸν
ἐπεραιοῦτο νήσους, τὴν Ἑλένην, τὴν Κίαν, τὴν Κύθνον, τὰς ἄλλας ὅσαι

1 τὸ δ' ἔστι M: τόδ' ἐστι H, τὸ δέ τι A 2 ἐμέλλησε H: ἐμέλησε MA 3 αἰγαίω M: αἰγείω A, αἰγύπτω (γυπτ in. ras.) H γύαρος A διώκεσθαι] διωθεῖσθαι coni. Mang. χρησάμενον A 4 ἀνθυπαλλάξατο L γυάρων MH: τῶ γυάρω A ἐγγυτάτω MA: ἐγγύτατα H (v) 5 βρεντεσίου MH[1]: βρεντ$^{\eta}$εσίου A, βρεντησίου H[2]L (v) 6 ἐστείλατο (α corr. ex ε) H[2] κεχειροτόνητο MA: ἐχειροτόνητο H; ἐκεχειροτόνητο v 7 τόται (sic) M 8 θεάσονται M 9 καὶ ὀνειδιζόμενος om. L (Turn.) 10 πιέζηται A καινουμένης Mang.: κινουμένης codd. (v) 11 νεωτέρων ⟨κακῶν⟩ Mang.: νεωτέρων codd. (v) 12 ὑποτροπιάζειν ἀναγκάζει] ὑποτροπιαζούσαις ἀνάγει coni. Mang. 13 αἳ corr. ex ἃ M ἔδοξαν (α corr. ex ε) M 14 ἰόνιον codd.: Ἰώνιον v 14. 15 κορύνθου M 15 πελοποννήσω L: πελοπονήσω MAH γενόμενος A 16 πίστιν corr. ex πύστιν H, πίστιν L (Turn.) 18 δὲ M 19 λεχαίου H: λεχίου MA 20 τὸ codd.: τῶν v κορίνθιον H[1]: κορίνθειον MA, κορινθίων H[2]L (v) 21 ἡντιναοῦν MA: ἡντινοῦν H (v) ἐνδιδόντες M 23 πειραιῶς codd. (Turn.): Πειραιέως Mang. 24 σαωνιάδος A 25 περαιοῦται A κίαν MH (cf. Ptol. Geogr. III 15,27): κίον A; Κέων coni. Mang., Κίανον v Κύθνον Turn. (v): κύνθον M, κύθον A, κίνθον H

18 D[K] fol. 253[r] ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: χρήσιμον ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς σωφρονίζεσθαι.

κεῖνται στοιχηδὸν ἑξῆς μέχρι τῆς ἐφ' ἣν τελευταίαν ἐλθεῖν ἔδει, τὴν
Ἀνδρίων. ἣν πόρρωθεν ἰδὼν ὁ κακοδαίμων δακρύων τινὰ φορὰν ὥσπερ 157
ἀπὸ πηγῆς ἐξέχει κατὰ τῶν παρειῶν καὶ τὰ στέρνα πλήξας, πικρότατα
ἀνοιμώξας, „ἄνδρες“ εἶπεν, „οἱ φύλακές μου καὶ προπομποί, καλήν γε
χώραν Ἄνδρον, οὐκ εὐτυχῆ νῆσον, τῆς εὐδαίμονος Ἰταλίας ἀνθυπαλλάτ-
τομαι, Φλάκκος, ὁ γεννηθεὶς μὲν καὶ τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ 158
ἡγεμονίδι Ῥώμῃ, συμφοιτητὴς δὲ καὶ συμβιωτὴς γενόμενος τῶν θυγα-
τριδῶν τοῦ Σεβαστοῦ, κριθεὶς δὲ τῶν πρώτων φίλων παρὰ Τιβερίῳ Καί-
σαρι καὶ τὸ μέγιστον αὐτοῦ τῶν κτημάτων, Αἴγυπτον, ἐπὶ ἑξαετίαν
ἐπιτραπείς. τίς ἡ τοσαύτη μεταβολή; νὺξ ἐν ἡμέρᾳ, καθάπερ ἐκλείψεως 159
γενομένης, τὸν ἐμὸν ἐπέσχηκε βίον. τὴν νησίδα ταύτην τί φῶ; πότερον
φυγαδευτήριον ἐμὸν ἢ πατρίδα καινήν, ὑπόδρομον καὶ καταφυγὴν ἀτυχῆ;
τάφος ἂν εἴη τὸ κυριώτατον αὐτῆς ὄνομα. στέλλομαι γὰρ ὁ κακοδαίμων
ἐγὼ τρόπον τινὰ νεκροφορῶν ἐμαυτὸν ὥσπερ εἰς ἠρίον· ἢ γὰρ ταῖς ἀνίαις
τὴν ἀθλίαν ζωὴν ἀπορρήξω ἤ, κἂν ἐπιβιῶναι δυνηθῶ, τὸν μακρὸν καὶ
σὺν αἰσθήσει θάνατον ἐκδέξομαι.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἀπωδύρετο. τῆς 160
δὲ νεὼς τῷ λιμένι προσσχούσης, ἀπέβαινε πᾶς εἰς τοὔδαφος νεύων, ὥσπερ
οἱ θλιβόμενοι πρὸς ἄχθους βαρυτάτου, τὸν αὐχένα ταῖς συμφοραῖς
πιεζόμενος, οὐδ' ὅσον ἀνακύψαι σθένων ἢ μὴ τολμῶν διὰ τοὺς συναντῶντας
καὶ τοὺς ἐπὶ θέαν ἥκοντας, οἳ παρ' ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ προειστήκεσαν.
οἱ δὲ παραπέμψαντες αὐτὸν ἐπὶ τὸν δῆμον ἀγαγόντες τῶν Ἀνδρίων 161
ἐπεδείξαντο πᾶσι, μάρτυρας ποιούμενοι τῆς εἰς τὴν νῆσον ἀφίξεως τοῦ
φυγάδος. καὶ οἱ μὲν τὴν διακονίαν ἐκπλήσαντες ἀπῆεσαν· τῷ δὲ 162
Φλάκκῳ μηδεμίαν ὄψιν οἰκείαν ἔτι θεωμένῳ τὸ πάθος ἐκαινοῦτο τρανότερον
φαντασίαις ἐναργεστέραις· καὶ τὴν ἐν κύκλῳ κατανοοῦντι πολλὴν ἐρη-
μίαν, ἧς μέσος ἀπείληπτο, κουφότερον ἐδόκει κακὸν ἡ ἐν τῇ πατρίδι
βίαιος ἀναίρεσις, μᾶλλον δὲ συγκρίσει τῶν παρόντων ἀσπαστὸν ἀγαθόν.
. 541 M. | οὕτως ἐσφάδᾳζεν, ὡς μηδὲν τῶν μεμηνότων διαφέρειν· ἐπήδα πολλάκις
ἄνω κάτω διαθέων, τὰς χεῖρας συνεκρότει, τοὺς μηροὺς ἔπαιε, κατέβαλεν
εἰς τοὔδαφος ἑαυτόν, ἐξεφώνει πολλάκις· „ἐγὼ Φλάκκος εἰμί, ὁ πρὸ μικροῦ 163

---

1 στιχηδὸν coni. Mang. στοιχηδὸν ἑξῆς seclusit Jessen ἐλθεῖν om. A τὴν] τῆς coni. Mang. (Dahl) 3 πικρότατ' A 4 γε] τε M 5 ἀτυχῆ A (coni. Mang.) 12 καινήν Turn. (v): κενήν codd. 13 αὐτῆς om. H (Turn.) 14 εἰς ss. H 15 τὴν ἀθλίαν ζωὴν MA: τὴν ζωὴν τὴν ἀθλίαν H (v) 16 ἐκδέχομαι A μὲν τοιαῦτ' A; μέντοι ταῦτα Turn. ἐπωδύρετο A 17 προσσχούσης Dahl: προσχούσης codd. (v) 18 πρὸ L (Turn.), corr. ex πρὸς H τῆς συμφορᾶς A 19 οὐδ' ὅσον L, in ras. H² (v): οὐκ ἔχων MA σθένων MH: στένων A ἢ μὴ A (Mang.): ἡ MH (Turn.) 20 προειστήκεισαν codd. (v); παρειστήκεσαν coni. Wendl. 21 τῶν ἀνδρίων ἀγαγόντες transp. A 22 πᾶσιν L ποιούμενος M 24 οἰκείαν ὄψιν transp. M τρανότερον MA: τρανούμενον H²L (v); ζωπυρούμενον coni. Mang. 28 μηδὲ H (Turn.) 30 τὸ ἔδαφος H (v) αὐτὸν H (v) πρὸς A

τῆς μεγαλοπόλεως ἢ πολυπόλεως Ἀλεξανδρείας ἡγεμών, ὁ τῆς εὐδαι-
μονεστάτης χώρας ἐπίτροπος Αἰγύπτου, εἰς ὃν ἐπέστρεφον αἱ τοσαῦται
μυριάδες τῶν οἰκητόρων, ὁ δυνάμεις πολλὰς πεζὰς καὶ ἱππικὰς καὶ
ναυτικὰς οὐκ ἀριθμὸν ἄλλως ἀλλ' ὅσον δοκιμώτατον ἐν ὑπηκόοις ἔχων,
ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν ταῖς ἐξόδοις ὑπὸ μυρίων ὅσων παραπεμπόμενος.
164 ἀλλὰ μὴ φάσμα ταῦτ' ἦν, οὐκ ἀλήθεια; καὶ κοιμώμενος ὄναρ εἶδον τὴν
τότ' εὐθυμίαν, εἴδωλα κατὰ κενοῦ βαίνοντα, πλάσματα ψυχῆς ἴσως
165 ἀναγραφούσης τὰ μὴ ὑπάρχοντα ὡς ὄντα; διηπάτημαι· σκιὰ πραγμάτων
ἄρ' ἦσαν, οὐ πράγματα, μίμησις ἐναργείας, οὐκ ἐνάργεια τρανοῦσα τὸ
ψεῦδος. ὡς γὰρ τῶν ἐν τοῖς ὀνείροις φανέντων οὐδὲν περιαναστάντες
εὑρίσκομεν, ἀλλ' οἴχεται πάντα ἀθρόα διαπτάντα, οὕτως καὶ τὰ λαμπρὰ
ἐκεῖνα, οἷς ποτε ἐνωμίλησα, ἐσβέσθη βραχυτάτῃ καιροῦ ῥοπῇ."
166 (20.) Τοιούτοις ἀεὶ κατεπαλαίετο λογισμοῖς καὶ τρόπον τινὰ ἐξετρα-
χηλίζετο· τὰς δὲ τῶν πολλῶν συνόδους ἀποδιδράσκων διὰ τὴν παρα-
κολουθοῦσαν αἰσχύνην οὔτ' εἰς λιμένα κατῄει οὔτ' εἰς ἀγορὰν προελθεῖν
ὑπέμενεν, ἀλλ' οἴκοι συγκλεισάμενος ἐφώλευε, μηδὲ τὴν αὔλειον ὑπερ-
167 βαίνειν θαρρῶν. ἔστι δ' ὅτε καὶ περὶ βαθὺν ὄρθρον, ἔτι τῶν ἄλλων ἐν
εὐναῖς ὄντων, μηδενὶ φανεὶς τὸ παράπαν ἔξω τείχους προῄει καὶ διημέρευεν
ἐπὶ τῆς ἐρημίας, ἐκτρεπόμενος εἴ πού τις ὑπαντήσειν ἔμελλε, καὶ ταῖς
ἐναύλοις μνήμαις τῶν κακοπραγιῶν διακναιόμενος καὶ διεσθιόμενος τὴν
ψυχήν, ὁ δείλαιος, νυκτὸς εἰσῄει βαθείας, εὐχόμενος διὰ τὰς ἀμέτρους
καὶ ἀτελευτήτους ἀδημονίας ἑσπέραν μὲν πρωΐαν γενέσθαι, πεφρικὼς
τὸ σκότος καὶ τὰς ἀλλοκότους φαντασίας, ὁπότε τύχοι καταδαρθών, ἅμα
δὲ τῇ ἕῳ πάλιν ἑσπέραν· ὁ γὰρ περὶ αὐτὸν ζόφος ἠναντιοῦτο τοῖς
168 φαιδροῖς ἅπασιν. ὀλίγοις δ' ὕστερον μησὶ βραχύ τι γῄδιον πριάμενος

1. 2 εὐδαιμονεστάτης] ἡγεμονεστάτης A (praefert Mang.) 3 πολλὰς M (Man g.) om. AH (Turn.) καὶ ἱππικὰς om. M (secludendum vid. Mang.) 4 ἀριθμῶν A (mavult Mang.) 6 μὴ φάσμα] μήποτε φάντασμα coni. Mang. ὄναρ om. M 7 εὐθυμίαν MA: εὐτυχίαν L (v), ex εὐθυμίαν corr. vid. H[2] 8 ἀναζωγραφούσης coni. Mang. 9 ἄρ' AH: ἆρα M πράγματα Ven. 41 (Mang.): πρᾶγμα ceteri (Turn.) μίμησις A (Mang.): μιμήσεις MH (Turn.) 9. 10 τὸ ψεῦδος] τἀληθές coni. Matthaei 10 οὐδὲν περιαναστάντες H: οὐδένπερ ἀναστάντες MA 11 ἀθρόα om. A διαπτάντα MH[2]: διὰ πάντων AH[1], διπτάντα (sic) L οὕτως H: οὕτω MA 12 ποτ' A βραχυτάτῃ MH[2]L (Turn.): βραχυτάτου AH[1] (Mang.) 14 πολλῶν] πυλῶν A 15 alt. ἐς H προελθὼν L (Turn.) 16 ἐφώλευε A: ἐφώδευε MH 19 δὲ ante πού add. A ὑπαντιάσειν A (mavult Mang.) 20 διεσθιόμενος] αἰσθόμενος A 21 ἀμέτρους M: ἀμετρήτους A (Dahl), ἀμετρούσας H (v); ἀμέτρους οὔσας coni. Mang. 22 τὰς ante ἀτελευτήτους add. H (Turn.) ἑσπέραν Turn. (v): ἑσπέρας codd. πρωΐαν A: πρωΐας ML, ας corr. in αν H 23 ἀλοκότους M; σκοταίους coni. Mang. τύχῃ A 24 ἠναντιοῦτο A (Mang.): ἠλλοτριοῦτο MH (Turn.) 25 μησὶν L

17 sqq. cf. U. Wilcken, Abh. d. Sächs. Ges. d. Wiss. XXVII 783.

ἐν αὐτῷ πολλὰ διέτριβε μονούμενος καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιστένων καὶ κατα-
542 M. κλαίων δαίμονα. λέγεται δέ ποτε καὶ περὶ μέσας νύκτας ὥσπερ οἱ | κορυ- 169
βαντιῶντες ἔνθους γενόμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν καὶ τὴν ὄψιν
ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας, τὸν ἐν κόσμῳ κόσμον ὄντως ἰδών,
ἀναβοῆσαι· „βασιλεῦ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, οὐκ ἄρα τοῦ τῶν Ἰουδαίων 170
ἔθνους ἀμελῶς ἔχεις, οὐδ' ἐπιψεύδονται τὴν ἐκ σοῦ πρόνοιαν, ἀλλ' ὅσοι
φασὶν αὐτοὺς μὴ προαγωνιστῇ σοι καὶ ὑπερμάχῳ χρῆσθαι, δόξης ὑγιοῦς
διαμαρτάνουσι. σαφὴς δ' ἐγὼ πίστις· ὅσα γὰρ κατεμάνην τῶν Ἰουδαίων,
αὐτὸς πέπονθα. τὰς οὐσίας ἁρπαζομένων περιεῖδον ἐκεχειρίαν τοῖς λῃλα- 171
τοῦσι διδούς· ἀφῃρέθην διὰ τοῦτο τὰ πατρῷα καὶ μητρῷα καὶ ὅσα ἐν
μέρει χάριτος καὶ δωρεᾶς ἔλαβον ἢ ὅσα ἄλλα καθ' ἑτέρας ἰδέας ἐκτη-
σάμην. ὠνείδισά ποτε ἀτιμίαν καὶ ξενιτείαν αὐτοῖς ἐπιτίμοις οὖσι κατοί- 172
κοις, ἵν' ἡσθῶσιν οἱ ἀντίπαλοι, πλῆθος ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον,
ὑφ' οὗ κολακευόμενος ὁ δυστυχὴς ἠπατώμην· διὰ τοῦτο ἠτίμωμαι καὶ
φυγὰς ἐξ ἁπάσης ἐληλαμένος τῆς οἰκουμένης ἐνταυθοῖ συγκέκλεισμαι.
παράγων εἰς τὸ θέατρον ἐνίους ἐν ὄψεσι τῶν ἐχθίστων αἰκίζεσθαι προσ- 173
έταττον ἀδίκως· τοιγαροῦν ἐγὼ δικαίως οὐκ εἰς θέατρον ἓν ἢ μίαν πόλιν
ἐπὶ ταῖς ἐσχάταις ὕβρεσι παρήχθην αἰκισθεὶς πρὸ τοῦ σώματος τὴν
ἀθλίαν ψυχήν, ἀλλ' ἐπόμπευσα διὰ μὲν πάσης Ἰταλίας ἄχρι Βρεντεσίου,
διὰ δὲ πάσης Πελοποννήσου μέχρι Κορίνθου, διὰ δὲ τῆς Ἀττικῆς καὶ
τῶν νήσων ἄχρις Ἄνδρου, τῆς ἐμῆς εἱρκτῆς. καὶ πέπεισμαι σαφῶς, ὅτι οὐκ 174
ἔστιν ὅρος οὗτος τῶν ἐμῶν κακοπραγιῶν, ἀλλ' ἐφεδρεύουσιν ἕτεραι πρὸς
ἐκπλήρωσιν ἀντίρροπον ὧν εἰργασάμην. ἀνεῖλόν τινας καὶ ἀναιρεθεῖσι
πρὸς ἑτέρων οὐκ ἐπεξῆλθον· κατελεύσθησάν τινες καὶ ζῶντες οἱ μὲν
ἐνεπρήσθησαν, οἱ δὲ διὰ μέσης κατεσύρησαν ἀγορᾶς, ἕως ὅλα τὰ σώματα
αὐτοῖς ἐδαπανήθη. τούτων οἶδ' ὅτι ἀναμένουσί με αἱ Ποιναί, καὶ οἱ 175
ἀλάστορες ὥσπερ ἐπὶ βαλβῖσιν ἑστᾶσιν ἤδη καὶ φονῶντες ἔγκεινται, καὶ
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μᾶλλον δὲ ὥραν, προαποθνήσκω πολλοὺς θανάτους
ὑπομένων ἀνθ' ἑνὸς τοῦ τελευταίου.“ πολλάκις δὲ ἐδειματοῦτο καὶ 176

1—3 ἐν αὐτῷ — γενόμενος om. A 1 διέτριβε M: διέτριβεν H (v) 5 ἀνε-βόησε A 6 ἀλ' (sic) H 8 διαμαρτάνουσιν L δ' om. M 9 ἁρπαζόμενον M ἐκκεχειρίαν A 11 ὅσ' A 12 ὠνείδησά H ἀτιμίας Turn. ⟨καὶ⟩ κατοίκοις coni. Mang. (Dahl) 13 συμπεφορημένον A (mavult Mang.) 18 τὴν om. H (Turn.) 19 διὰ μὲν MH (Turn.): μὲν διὰ A (Mang.) βρεντεσίου M: βρεντεσίου A, τε corr. in τη H (η supra), βρεντησίου L (v) 20 πελοποννήσου L: πελοπονήσου MAH μέχρι AH: ἄχρι M 21 ἄχρι A 22 οὗτος MAH (Turn.): τοῦτο Ven. 41 (Mang.) ἕτεραι H: ἕτεροι MA 23 ἀναιρεθεῖσι MAH (Mang.): ἀναλωθεῖσι Ven. 41; ἀναιρεθήσομαι Turn. 24 κατελεύσθησάν MH[2] (mavult Mang., Dahl): κατελύθησάν H[1] (v), κατελήθησάν L (υ supra), κατεσκεδάσθησάν A 26 αὐτοῖς MH (Turn.): αὐτῶν A (Mang.) 28 δ' A 29 τοῦ om. A δ' A

διεπτόητο καὶ φρίκῃ μὲν τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος κατεσείετο,
φόβῳ δ' ὑπότρομον εἶχε τὴν ψυχὴν ἄσθματι καὶ παλμῷ τινασσομένην,
ἅτε τοῦ μόνου παρηγορεῖν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ φύσεως δυναμένου στε-
177 ρόμενος, χρηστῆς ἐλπίδος. ὄρνις αἴσιος οὐδεὶς αὐτῷ προυφαίνετο· πάντες
δυσοιώνιστοι, κληδόνες παλίμφημοι, ἐπίπονος ἐγρήγορσις, περιδεὴς ὕπνος,
ἡ μόνωσις θηριώδης. ἀλλ' ἥδιστον αὐτῷ τὸ ἀγελαῖον; ἀηδέστατον αἱ
| κατὰ πόλιν διατριβαί· ἀσφαλὲς ὄνειδος ἡ κατ' ἀγρὸν ἐρημία; σφαλερόν, p. 543 M
178 ἀδυσώπητον· ὁ ἠρέμα προσιὼν ὕποπτος. „βουλεύεταί τι“ φησί „κατ' ἐμοῦ
ὁ θᾶττον βαδίζων· οὐ πρὸς ἕτερόν τι σπεύδων ἔοικεν, ἀλλ' ἐμὲ διώκει·
ὁ ἡδὺς ἐνεδρεύει, ὁ παρρησιαστὴς καταφρονεῖ· σιτία μοι καὶ ποτὰ καθά-
179 περ τοῖς θρέμμασιν ἐπὶ σφαγὴν δίδοται. μέχρι τίνος ὁ σιδηροῦς πρὸς
τοσαύτας ἀντέχω συμφοράς; οἶδ' ὅτι μαλακίζομαι πρὸς θάνατον, ἐξ ἐπη-
ρείας δαίμονος οὐκ ἐπιτρέποντός μοι τὴν ἀθλίαν ζωὴν συντόμως ἀπορρῆξαι
διά τινας ὑπερβολὰς ἀνηκέστων κακῶν, ἃ κατ' ἐμοῦ θησαυριζόμενος
180 χαρίζεται τοῖς δολοφονηθεῖσι.“ (21.) τοιαῦτα ἀναπολῶν καὶ σφαδάζων
ἐκαραδόκει τῆς εἱμαρμένης τὸ πέρας· καὶ τοῦ μὲν αἱ συνεχεῖς ὀδύναι
τὴν ψυχὴν ἀνεκύκων καὶ ἀνέστρεφον. Γάιος δὲ τὴν φύσιν ὠμόθυμος
ὢν καὶ ἀκόρεστος ἐν ταῖς τιμωρίαις οὐχ ὥσπερ ἔνιοι μεθίετο τοὺς ἅπαξ
κολασθέντας, ἀλλ' ἀτελεύτητα μηνιῶν ἀεί τινα καινὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐμεγα-
λούργει συμφοράν· τὸν δὲ Φλάκκον καὶ διαφερόντως ἤχθαιρεν, ὡς καὶ
181 τοὺς ὁμωνύμους ἀλλοτριώσει τῆς κλήσεως ὑποβλέπεσθαι. καὶ πολλάκις
αὐτὸν μετάνοια εἰσῄει, διότι κατέγνω φυγήν, ἀλλ' οὐχὶ θάνατον, καὶ τὸν
παράκλητον αἰδούμενος ὅμως ᾐτιᾶτο Λέπιδον, ὥστ' ἐκεῖνος ἀπηγόρευσε
φόβῳ τῆς καθ' αὑτοῦ τιμωρίας· ἐδεδίει γάρ, ὡς εἰκός, μὴ παραίτιος
182 ἄλλῳ γενόμενος κουφοτέρας δίκης βαρυτέραν αὐτὸς ἐνδέξηται. μηδενὸς
οὖν ἔτι τι τῶν εἰς παραίτησιν λέγειν θαρροῦντος, ἀμειλίκτοις καὶ ἀφέτοις
ἐχρῆτο ταῖς ὀργαῖς, αἵ, χρόνῳ δέον ἀμαυροῦσθαι, παρεθήγοντο μᾶλλον
καθάπερ αἱ ἐν τοῖς σώμασιν ὑποτροπιάζουσαι νόσοι· τῶν γὰρ προτέρων
183 εἰσὶν ἀργαλεώτεραι. φασὶν οὖν, ὅτι νύκτωρ ποτὲ διαγρυπνῶν εἰς

---

1 διεπτόητο MA (Mang.): ἐπτόητο H (Turn.) κατεσείετο M (mavult Mang.): κατέσειστο AH (v): fort. κατεσέσειστο 2 δὲ H (v) 3 μόνου τοῦ transp. A μόνου MA: μόνον H (v) δυναμένης A 4 προυφαίνετο MH: ἐφαίνετο A 6 ἀνηδέστατον A 7 ἡ om. A 8 προσιὼν A (Mang.): πρωϊὼν (sic) M, προϊὼν H (Turn.) βουλεύεταί MA (Mang.): βούλεταί H (Turn.) τι om. A 10 ἐνεδρεύη M 12 συμφοράς] ποινάς A 15 δολοφρονηθεῖσι H[1], corr. H[2] τοιαῦτ' A 18 (ὥσ)περ ἔνιοι] his verbis rursus incipit G 19 μηνιῶν MH: μηνίων GA 20 ἤχθαιρεν corr. in ἤχθραινεν H[2] 21 ὁμωνύμως M 22 διότι] ὅτι M 23 ᾐτιᾶτο] ἡ, ἰτιᾶτο G ὥστ' scripsi: ὡς codd. (v) 24 ἑαυτοῦ A γάρ om. G 25 ἄλλων L (Turn.) γενάμενος G 26 ἔτι τι A: om. M, ἔτι GH 27 ὀργαῖς (γ corr. ex μ) M αἵ] ἃς A δέον] δέει G παρεθήγοντο Mang.: παρήγοντο codd. 29 οὖν om. L (v) ὁ γάϊος post διαγρυπνῶν add. H (v), om. ceteri, nisi quod ὁ γάϊος in marg. habet M

ἔννοιαν ἦλθε τῶν ἐν τέλει φυγάδων, ὀνόματι μὲν ὑποπτευομένων ἀτυχεῖν,
βίον δ' ἀπράγμονα καὶ ἡσυχάζοντα καὶ ἐλεύθερον ὄντως περιπεποιημένων.
μετετίθει δὲ καὶ τὴν κλῆσιν ἀποδημίαν προσαγορεύων· „ἀποδημία γάρ 184
τίς ἐστιν" ἔφασκεν „ἡ τῶν τοιούτων ἔλασις ἐχόντων ἄφθονα τὰ ἐπιτή-
δεια καὶ σὺν ἀπραγμοσύνῃ καὶ εὐσταθείᾳ ζῆν δυναμένων· οὓς ἄτοπον
εἶναι τρυφᾶν ἀπολαύοντας εἰρήνης, βίον καρπουμένους φιλόσοφον." εἶτα 185
προστάττει τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ ὧν πλεῖστος ὁ λόγος ἀναιρεθῆναι,
γραφὴν δοὺς ὀνομάτων, ἧς ἡγεῖτο Φλάκκος. ἐπεὶ δ' ἧκον εἰς Ἄνδρον
οἷς κτείνειν διείρητο, Φλάκκος μὲν ἐτύγχανεν ἀγρόθεν εἰς ἄστυ παραγινό-
544 M. μενος, οἱ δ' ἐκ τοῦ λιμένος ὑπηντίαζον, | καὶ πόρρωθεν ἀντιπροεῖδον
ἀλλήλους. ὅθεν συναισθόμενος ἐφ' ὃ σπεύδουσι — μαντικώτατον γάρ 186
ἡ ἑκάστου ψυχή, καὶ μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις — ἐκτραπόμενος
τῆς ὁδοῦ διὰ τραχείας ἔθει φεύγων, ἐπιλελησμένος ἴσως, ὅτι νῆσος ἀλλ'
οὐκ ἤπειρός ἐστιν, ἐν ᾗ τί ὄφελος ὠκύτητος, περικλειούσης θαλάττης;
ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ προσωτέρω χωροῦντα κατὰ τοῦ πελάγους
ἐνεχθῆναι ἢ συλληφθῆναι πρὸς αὐτὸ τὸ πέρας ἥκοντα. βέλτιον ἄρ' ἐν 187
συγκρίσει κακῶν ἡ κατὰ γῆν τῆς ἐν πελάγει φθορά, ἐπειδήπερ ἀνθρώποις
καὶ πᾶσι χερσαίοις οἰκειότατον ἡ φύσις χωρίον ἀπένειμε γῆν, οὐ μόνον
ζῶσιν ἀλλὰ καὶ ἀποθανοῦσιν, ἵν' ἡ αὐτὴ καὶ τὴν πρώτην ὑποδέχηται
γένεσιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ βίου τελευταίαν ἀνάλυσιν. οἱ δ' ἀπνευστὶ διώ- 188
κοντες καταλαμβάνουσι· καὶ οἱ μὲν εὐθὺς ὤρυττον βόθρον, οἱ δὲ πρὸς
βίαν εἷλκον ἀφηνιάζοντα καὶ κεκραγότα καὶ διαπαλαίοντα· ὧν χάριν καὶ
σύμπαν κατετρώθη τὸ σῶμα καθάπερ τὰ θηρία ταῖς πληγαῖς ἐπιτρέχων.
ἐμπλεκόμενος γὰρ καὶ τῶν κτεινόντων ἐλλαμβανόμενος, νῦν μὲν ἐπιφέρειν 189
τὰ ξίφη κωλυομένων, ἐγκαρσίους δὲ πληγὰς καταφερόντων, αἴτιος ἐγένετο
βαρυτέρων ἑαυτῷ συμφορῶν· διατμηθεὶς δὲ καὶ διακοπεὶς χεῖρας, βάσεις,

---

1 ἔννοιαν] μνήμην coni. Mang. ἦλθεν L ὧν post φυγάδων add. G ὑποπτευομένων A (Mang.): ὑποστελλόντων MGH (Turn.) 2 ἡσϊχάζοντα M καὶ post ὄντως add. L 3 μετετέθει H[1], corr. H[2] ἀποδημίαν] ἀποδημίας Turn. 5 εὐσταθία H 6 εἶναι] ἐφεῖναι coni. Mang. εἰρήνην H (Turn.) ⟨καὶ⟩ βίον coni. Mang. 7 ὁ om. G (A) ὁ λόγος] ὄχλος A 8 Ἄνδρον] ἄνδρας Turn. 9. 10 παραγινόμενος MG: παραγενόμενος AH (v) 10 δ' ἐκ Turn. (v): δὲ codd. ἀντιπροεῖδον AH: προεῖδον M, ὡς ἄν τι προίδον G 11 ὅθεν] ὁ μὲν G ὃ GH: ὦ MA σπεύδουσιν L 12 ἐκτρεπόμενος A 13 τραχείας codd. (Mang.): ταχείας Turn. (Dahl) 15 τὸ ante δυοῖν add. Mang. 16 ἐνεγχθῆναι MH[2]L τὸ om. GH (Turn.) ἄρ'] ἂν G 17 κακὸν A φθορά MA: φθορᾶς GH (v) 18 οἰκειότερον L (Turn.) 19 δέχηται A 21 οἱ μὲν om. A 23 τὰ om. M 24 λαμβανόμενος G; μεταξὺ sive μέσος ἐλλαμβανόμενος aut καθαλλόμενος coni. Matthaei νῦν] εὐθὺ coni. Matthaei 25 κωλύων A ἐγίνετο A (Mang.) 26 δὲ om. G

---

11. 12 D[K] fol. 178[r] ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: μαντικώτατον ἡ ἑκάστου ψυχή, μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις.

κεφαλήν, στέρνα, πλευράς, ὡς ἱερείου τρόπον χρεουργηθῆναι, ἔκειτο, τῆς δίκης σφαγὰς ἰσαρίθμους τοῖς φόνοις τῶν ἐκνόμως ἀναιρεθέντων Ἰουδαίων
190 ἑνὶ σώματι βουληθείσης ἐργάσασθαι. καὶ ὁ μὲν τόπος ἅπας αἵματι κατερρεῖτο διὰ πλειόνων φλεβῶν, αἳ κατὰ μέρος διεκόπησαν, κρουνηδὸν ἐκχεομένῳ· συρομένου δ' εἰς τὸν ὀρωρυγμένον βόθρον τοῦ νεκροῦ τὰ πλεῖστα μέρη διελύετο, τῶν νεύρων κατεσχισμένων, οἷς ἡ κοινωνία συν-
191 εδεῖτο πᾶσα τοῦ σώματος. τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευδεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπικουρίας τῆς ἐκ θεοῦ.

---

1 στέρνα (α corr. vid. ex ων) H   τινὰ post τρόπον add. A   ἔκειτο A (Mang.): om. ceteri (Turn.)   2 ἐννόμως M   3 τόπος corr. ex τρόπος M   4 καὶ ante διὰ add. A   5 ἐκχεομένῳ (scil. αἵματι) Mang.: ἐκχεομένων codd. (v)   δὲ L (v)   ὀρωρυγμένων H, ὠρωρυγμένων G   8 ἀπεστερῆσθαι Cohn: ὑπερορᾶσθαι codd. (v); ὑστερεῖσθαι coni. Mang. (Dahl), ἐστερῆσθαι Matthaei   τὸ om. Mang.   τῶν ante Ἰουδαίων add. A (Mang.)   ἰουδαῖον L (Turn.)

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΑΡΕΤΩΝ ΠΡΩΤΟΝ
Ο ΕΣΤΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΓΑΙΟΝ.

I p. 545 M. (1.) | Ἄχρι τίνος ἡμεῖς οἱ γέροντες ἔτι παῖδές ἐσμεν, τὰ μὲν σώματα 1 χρόνου μήκει πολιοί, τὰς δὲ ψυχὰς ὑπ' ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι, νομίζοντες τὸ μὲν ἀσταθμητότατον, τὴν τύχην, ἀκλινέστατον, τὸ δὲ παγιώτατον, τὴν φύσιν, ἀβεβαιότατον; ὑπαλλαττόμεθα γὰρ καθάπερ ἐν ταῖς πεττείαις τὰς πράξεις μετατιθέντες, οἰόμενοι τὰ μὲν τυχηρὰ μονιμώτερα εἶναι τῶν φύσει, τὰ δὲ κατὰ φύσιν ἀβεβαιότερα τῶν τυχηρῶν. αἴτιον δὲ τὸ τὰ παρόντα βραβεύειν ἀπροοράτως τῶν μελλόντων ἔχοντας, 2 αἰσθήσει πεπλανημένῃ χρωμένους πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς· ὀφθαλμοῖς μὲν γὰρ τὰ ἐν φανερῷ καὶ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ φθάνει p. 546 M. καὶ πρὸς τὰ | ἀόρατα καὶ μέλλοντα, οὗ τὴν ὄψιν ὀξυωπεστέραν οὖσαν τῆς δι' ὀμμάτων σώματος ἀμαυροῦμεν, οἱ μὲν ἀκράτῳ καὶ πλησμοναῖς ὑποσυγχέοντες, οἱ δὲ τῷ μεγίστῳ τῶν κακῶν, ἀμαθίᾳ. πλὴν ὁ παρὼν 3 καιρὸς καὶ αἱ κατ' αὐτὸν κριθεῖσαι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ὑποθέσεις,

---

1—3 Φίλωνος ἀρετῶν ά (πρῶτον O) ὅ (ὅς G) ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας (τῆς add. GO) πρὸς γάϊον CGO: Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς γάϊον M, περὶ ἀρετῶν καὶ πρεσβείας πρὸς γάϊον H (v), τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος ἰουδαίου ἱστορία πάνυ χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος περὶ τῶν κατὰ τὸν γάϊον καὶ τῆς αἰτίας τῆς πρὸς ἅπαν τὸ ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας αὐτοῦ A, Γάιος ψεγόμενος Phot. Bibl. cod. 105 4 ἄχρι] μέχρι D Anton. Mel. 5 πολιοί] παλαιοί Anton. Mel. ὑπὸ A 6. 7 τὸ δὲ παγιώτατον om. A 7 δὲ ante φύσιν add. A 8 πετείαις M πράξεις] τάξεις coni. Mang. οἰόμεθα A 9 pr. τῶν] τῇ A τῶν φύσει om. L εἶναι post ἀβεβαιότερα add. A (Mang.) 10 βραβεύειν] θεραπεύειν coni. Mang. (probat Ernesti) 11 ἀπλανοῦς O (coni. Mang.): ἀφανῶς C, ἀφανοῦς ceteri (v) 12 χερσὶν L 13 οὗ] οὐ M 14 τῆς] τοῦ A ὀμάτων M ἀκράτῳ☰ (σ eras. vid.) C, ἀκράτοις A 16 αὐτῶν M μέγισται ὑπερθέσεις A

---

4. 5 D[R] fol. 131[r] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας Anton. Mel. II 18 Col. 1057 Φίλωνος: μέχρι τίνος — νήπιοι. 11—13 D[R] fol. 195[v] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 87 Col. 1209 Φίλωνος: ὀφθαλμοῖς μὲν τὰ ἐν φανερῷ καὶ τὰ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ ἀκέραιος (ἀόρατος coni. Mang.) φθάνει — μέλλοντα.

κἂν εἰ ἄπιστοι γεγόνασί τινες τοῦ προνοεῖν τὸ θεῖον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα
τοῦ ἱκετικοῦ γένους, ὃ τῷ πατρὶ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων καὶ πάντων αἰτίῳ
4 προσκεκλήρωται, ἱκαναὶ [τοῦ] πεῖσαι αὐτούς. τοῦτο δὲ τὸ γένος Χαλδαϊστὶ
μὲν Ἰσραὴλ καλεῖται, Ἑλληνιστὶ δὲ ἑρμηνευθέντος τοῦ ὀνόματος „ὁρῶν
θεόν", ὅ μοι δοκεῖ πάντων χρημάτων ἰδίων τε καὶ κοινῶν εἶναι τιμιώτατον.
5 εἰ γὰρ πρεσβυτέρων ἢ ὑφηγητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ γονέων ὄψις κινεῖ τοὺς
βλέποντας πρὸς αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν καὶ σώφρονος βίου ζῆλον, πόσον
τι νομίζομεν ἀρετῆς ἕρμα καὶ καλοκαγαθίας ἀνευρήσειν ἐν ψυχαῖς, αἳ τὸ
γενητὸν πᾶν ὑπερκύψασαι τὸ ἀγένητον καὶ θεῖον ὁρᾶν πεπαίδευνται, τὸ
πρῶτον ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ εὔδαιμον καὶ μακάριον, εἰ ⟨δὲ⟩ δεῖ τἀληθὲς
εἰπεῖν, τὸ κρεῖττον μὲν ἀγαθοῦ, κάλλιον δὲ καλοῦ, καὶ μακαριότητος μὲν
μακαριώτερον, εὐδαιμονίας δὲ αὐτῆς εὐδαιμονέστερον, καὶ εἴ δή τι τῶν
6 εἰρημένων τελειότερον. οὐ γὰρ φθάνει προσαναβαίνειν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν
ἄψαυστον καὶ ἀναφῆ πάντῃ θεόν, ἀλλ' ὑπονοστεῖ καὶ ὑπορρεῖ κυρίοις
ὀνόμασιν ἀδυνατῶν ἐπιβάθρᾳ χρῆσθαι πρὸς δήλωσιν, οὐ λέγω τοῦ ὄντος
— οὐδὲ γὰρ ὁ σύμπας οὐρανὸς ἔναρθρος φωνὴ γενόμενος εὐθυβόλων
καὶ εὐσκόπων εἰς τοῦτο ἂν εὐποροίη ῥημάτων — ἀλλὰ τῶν δορυφόρων
αὐτοῦ δυνάμεων, κοσμοποιητικῆς τε καὶ βασιλικῆς καὶ προνοητικῆς καὶ
7 τῶν ἄλλων ὅσαι εὐεργέτιδές τε καὶ κολαστήριοι, εἰ καὶ τὰς κολαστηρίους
ἐν εὐεργέτισι τακτέον, οὐ μόνον ἐπειδὴ νόμων καὶ θεσμῶν εἰσι μοῖραι —
νόμος γὰρ ἐκ δυοῖν συμπληροῦσθαι πέφυκε, τιμῆς ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν
κολάσεως —, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ κόλασις νουθετεῖ καὶ σωφρονίζει πολλάκις μὲν
καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας, εἰ δὲ μή, πάντως γοῦν τοὺς πλησιάζοντας· αἱ γὰρ
ἑτέρων τιμωρίαι βελτιοῦσι τοὺς πολλοὺς φόβῳ τοῦ μὴ παραπλήσια παθεῖν.

* * *

1 κἂν εἰ ἄπιστοι CGO (Mang.): ἱκανὴ πίστις ceteri; κἂν ἱκαναὶ πίστεις Turn. γεγόνασιν L τινες CGO: om. ceteri 2 οἰκετικοῦ A 3 ἱκανὴ A τοῦ seclusi, τὸ coni. Wendl. 5 χρημάτων om. A τε ἰδίων transp. O 6 εἰ] ἡ L ὑφηγητῶν ἢ πρεσβυτέρων ἢ γονέων ἢ ἀρχόντων transp. A 8 καὶ ⟨πλήρωμα⟩ coni. Mang. ἀνευρήσειν Turn. (v): ἀνεύρεσιν codd. 9 καὶ om. A 10 καὶ καλὸν om. M, post εὔδαιμον transp. O εὔδομον M ⟨δὲ⟩ δεῖ Mang.: δεῖ codd. (v) 11 μακαριότητος] μακαριώτατος H[1], μακαριώτατον H[2]; μακαρίου L (Turn.) 12 δ' A δή H: δεῖ CGA, corr. in δή MO 14 πάντα C ἀλλ'] καὶ A 15 ἐπιβάθραις D, ἐπιβόθρα (sic) L χρήσασθαι A 16. 17 εὐθυβολῶν καὶ εὐσκοπῶν D 17 τοῦτ' MA 18 καὶ προνοητικῆς om. A προνητικῆς M 19 μὴ post εἰ add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 20 εἰσιν C 21 δυεῖν C συμπληροῦσθαι CGOM (Mang.): πληροῦσθαι AH (Turn.) πέφυκεν C πονηρῶν] μωρῶν A 22 σωφρονίζει καὶ νουθετεῖ transp. D[K] 23 pr. τοὺς om. D[P] 24 παθεῖν] post haec lacunam statuendam esse recte animadvertit Massebieau

13—17 D[C] fol. 45[v] D[R] fol. 23[r] D[L] fol. 27[r] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: οὐ φθάνει — ῥημάτων. 22—24 D[K] fol. 253[r] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D[R] fol. 259[r] τοῦ αὐτοῦ D[P] fol. 324[v] D[V] p. 683: ἡ κόλασις νουθετεῖ — παθεῖν.

(2.) Τίς γὰρ ἰδὼν Γάιον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν 8
παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀστασίαστον καὶ
εὔνομον καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἡρμοσμένην εἰς τὸ σύμφωνον, ἑῴοις,
ἑσπερίοις, μεσημβρινοῖς, ἀρκτικοῖς — τοῦ μὲν βαρβαρικοῦ γένους τῷ
547 M. | Ἑλληνικῷ, τοῦ δ' Ἑλληνικοῦ τῷ βαρβαρικῷ, καὶ τοῦ μὲν στρατιωτικοῦ
τῷ κατὰ πόλεις, τοῦ δὲ πολιτικοῦ τῷ στρατευομένῳ συμφρονήσαντος εἰς
μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν εἰρήνης — οὐκ ἐθαύμασε καὶ κατεπλάγη τῆς
ὑπερφυοῦς καὶ παντὸς λόγου κρείττονος εὐπραγίας, ἐξ ἑτοίμου τἀγαθὰ 9
ἀθρόα σωρηδὸν κεκληρονομηκότα, παμπληθεῖς θησαυροὺς χρημάτων,
ἄργυρον καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ὡς ὕλην, τὸν δὲ ὡς νόμισμα, τὸν δὲ ὡς
προκόσμημα δι' ἐκπωμάτων καί τινων ἑτέρων ἃ πρὸς ἐπίδειξιν τεχνιτεύε-
ται, παμπληθεῖς δυνάμεις, πεζάς, ἱππικάς, ναυτικάς, προσόδους ὥσπερ
ἐκ πηγῶν ἀενάῳ τινὶ φορᾷ χορηγουμένας, ἀρχὴν οὐχὶ τῶν πλείστων καὶ 10
ἀναγκαιοτάτων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἃ δὴ καὶ κυρίως ἄν τις οἰκουμένην
εἴποι, δυσὶ ποταμοῖς ὁριζομένην, Εὐφράτῃ τε καὶ Ῥήνῳ, τῷ μὲν ἀπο-
τεμνομένῳ Γερμανίαν καὶ ὅσα θηριωδέστερα ἔθνη, Εὐφράτῃ δὲ Παρθυηνὴν
καὶ τὰ Σαρματῶν γένη καὶ Σκυθῶν, ἅπερ οὐχ ἧττον ἐξηγρίωται τῶν
Γερμανικῶν, ἀλλ', ὡς εἶπον ἤδη, τὴν ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος ἄχρι δυομένου
τήν τε ἐντὸς ὠκεανοῦ καὶ ὑπερωκεάνιον; ἐφ' οἷς ὅ τε Ῥωμαίων δῆμος
ἐγεγήθει καὶ πᾶσα Ἰταλία τά τε Ἀσιανὰ καὶ Εὐρωπαῖα ἔθνη. ὡς γὰρ 11
ἐπ' οὐδενὶ τῶν πώποτε γενομένων αὐτοκρατόρων ἅπαντες ἠγάσθησαν,
κτῆσιν καὶ χρῆσιν ἰδίων τε καὶ κοινῶν ἀγαθῶν οὐκ ἐλπίζοντες ἕξειν,
ἀλλ' ἔχειν ἤδη νομίζοντες πλήρωμά τινος εὐτυχίας, ἐφεδρευούσης εὐδαι-
μονίας. οὐδὲν γοῦν ἦν ἰδεῖν ἕτερον κατὰ πόλεις ἢ βωμούς, ἱερεῖα, 12
θυσίας, λευχειμονοῦντας, ἐστεφανωμένους, φαιδρούς, εὐμένειαν ἐξ ἱλαρᾶς
τῆς ὄψεως προφαίνοντας, ἑορτάς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱππο-
δρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις, ἀνέσεις,

---

1 τοῦ ante Τιβερίου add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 2 θαλάσσης CGO: θαλάττης ceteri (v) 3 καὶ om. M ἡρμοσμένον Turn. 5 δ' CGA: δὲ ceteri (v) στρατιωκοῦ C 6 τὸ στρατευόμενον O συμφρονήσαντος CGOMAH (coni. Mang.): συμφωνήσαντος L (v) 7 μετουσίαν καὶ] θαυμασίαν A τῆς] τῆς δὲ A, τῆς τε Mang. 8 ὑποφυοῦς M τἀγαθὰ CAL (Turn.): τὰ ἀγαθὰ ceteri (Mang.) 9 κεκληρονομηθέντα H 11 προκόσμημα Mang.: προβόσχημα codd. (v) 12 ναυτικὰς ἱππικὰς transp. A προσώδους C 13 ἀενάῳ CG: ἀεννάῳ MH (v), ἀεννάων OA φορᾷ τινι transp. A χορηγούμενον GO, alt. ν in ι corr. vid. C 14 ἄν τις om. M εἴποι post τις add. H[1], expunxit H[2] 16 παρθυηνὴν CG (παρθυήνην H, mavult Mang.): παρθυκὴν M, παρθικὴν OA; Παρθυὴν v 17 σκηθῶν M ἐξηγρίωνται A 19 pr. τ' A ὠκενοῦ C ὑπερ (sic) ὠκεανὸν C 20 ἐγεγήθει] ἐγενήθη CGO τ' A εὐρωπέα CGL 21 ἐπ'] ὑπ' A γεναμένων G ἠγάσθησαν] ἠγαλλιάσθησαν coni. Mang. 22 ἐπελπίζοντες G 23 ἤδη om. M ⟨καὶ⟩ ἐφεδρευούσης coni. Mang. 25 ἐστεφανομένους G

13 ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονὰς διὰ πάσης αἰσθήσεως. τότε οὐ πλούσιοι πενήτων προὔφερον, οὐκ ἔνδοξοι ἀδόξων, οὐ δανεισταὶ χρεωστῶν, οὐ δεσπόται δούλων περιῆσαν, ἰσονομίαν τοῦ καιροῦ διδόντος, ὡς τὸν παρὰ ποιηταῖς ἀναγραφέντα Κρονικὸν βίον μηκέτι νομίζεσθαι πλάσμα μύθου διά τε τὴν εὐθηνίαν καὶ εὐετηρίαν τό τε ἄλυπον καὶ ἄφοβον καὶ τὰς πανοικίας ὁμοῦ καὶ πανδήμους μεθ᾽ ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ εὐφροσύνας, αἳ μέχρι μηνῶν ἑπτὰ τῶν πρώτων ἄπαυστοι καὶ συνεχεῖς | ἐγένοντο. p. 548 M.

14 τῷ δὲ ὀγδόῳ κατασκήπτει βαρεῖα νόσος τῷ Γαΐῳ τὴν πρὸ μικροῦ δίαιταν, ὅτε ἔζη Τιβέριος, εὐκολωτέραν καὶ διὰ τοῦτο ὑγιεινοτέραν οὖσαν εἰς πολυτέλειαν μεθαρμοσαμένῳ. πολὺς γὰρ ἄκρατος καὶ ὀψοφαγίαι καὶ ἐπὶ πλήρεσι τοῖς ὄγκοις ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι θερμολουσίαι τε ἄκαιροι καὶ ἔμετοι καὶ εὐθὺς πάλιν οἰνοφλυγίαι καὶ ἔφεδροι γαστριμαργίαι, λαγνεῖαι διὰ παίδων καὶ γυναικῶν, καὶ ὅσα ἄλλα καθαιρετικὰ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ τῶν ἐν ἑκατέρῳ δεσμῶν συνεπέθετο. τὰ δὲ ἐπίχειρα ἐγκρατείας μὲν ὑγεία καὶ ἰσχύς, ἀκρασίας δὲ ἀσθένεια καὶ νόσος γειτνιῶσα θανάτῳ.

15 (3.) Διαγγελείσης οὖν τῆς ὅτι νοσεῖ φήμης, ἔτι πλοΐμων ὄντων — ἀρχὴ γὰρ ἦν μετοπώρου, τελευταῖος πλοῦς τοῖς θαλαττεύουσιν, ἀπὸ τῶν πανταχόθεν ἐμπορίων εἰς τοὺς οἰκείους λιμένας καὶ ὑποδρόμους ἐπανιοῦσι, καὶ μάλιστα οἷς πρόνοια τοῦ μὴ διαχειμάζειν ἐπὶ ξένης ἐστί — μεθέμενοι τὸν ἁβροδίαιτον βίον ἐσκυθρώπαζον, συννοίας τε καὶ κατηφείας πᾶσα οἰκία καὶ πόλις γεγένητο μεστή, ἰσορρόπῳ λύπῃ τῆς πρὸ

16 μικροῦ χαρᾶς ἀμφικλινοῦς γενομένης. τὰ γὰρ μέρη πάντα τῆς οἰκουμένης αὐτῷ συνενόσησε, βαρυτέρᾳ νόσῳ χρησάμενα τῆς κατασχούσης Γάιον· ἐκείνη μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ μόνον, ἡ δὲ τῶν πανταχοῦ πάντων, ψυχικῆς εὐσθενείας, εἰρήνης, ἐλπίδων, μετουσίας καὶ ἀπολαύσεως

4 ποιητὰς O 5 διά τε C (Mang.): διὰ δὲ GO, διὰ ceteri (Turn.) τό τ᾽ A 6 τὲ ante ὁμοῦ add. M πανδ≡ίμους (o eras.) C 7 ἄπαυστοι] ἀδιάστατοι coni. Mang. ἐγίνοντο A 8 δ᾽ A νόσος (alt. o ex ω) C 9 ὅτ᾽ MA εὐκολοτέραν L (v) 10 ὀψοφαγίαι CGOMA (prob. Mang.): ὀψοφαγία H (v) 13 ὅσ᾽ A τε post ψυχῆς add. A 14 δεσμῶν] θεσμῶν coni. Mang. δ᾽ A ἐγκρατείας] σωφροσύνης A 15 ὑγίεια M
o
δ᾽ A 16 πλωΐμων M, προΐμων L 18 ἀπανταχόθεν MH (Turn.) 19 ἐπανιοῦσιν L τοῦ] τὸ C ξένῃ Turn. ἐστίν H (v) 21 οἰκία καὶ om. MA ἡ ante πόλις add. A γεγένητο CGOMH: ἐγένετο A (Mang.); ἐγεγένητο Turn. λύπῃ] φήμη A τῇ O 23 χρησάμενα] χρήματα A 24 αὐτὸ Turn. (v): αὐτῷ codd. 25 ψυχικῆς codd. (Turn.): ψυχῆς Ven. 41 (Mang.) εὐσθενείας] εὐθηνίας A (prob. Mang.)

14. 15 Flor. Laur. nr. 13 ἐγκρατείας τὰ ἐπίχειρα ὑγεία — νόσος. D[R] fol. 217 Φίλωνος Mel. Barocc. fol. 134r τοῦ Φίλωνος Maximi nonnulli codd. Ecl. cap. 27 Anton. Mel. I 38 Col. 908 (et 39 Col. 913) Φίλωνος: ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγίεια καὶ ἰσχύς — θανάτῳ (= Tischendorf, Philonea p. 155).

ἀγαθῶν. ἀνεπόλουν γὰρ ὅσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται· λιμόν, 17
πόλεμον, δενδροτομίας, δῃώσεις χωρίων, στερήσεις χρημάτων, ἀπαγωγάς,
τοὺς περὶ δουλείας καὶ θανάτου φόβους ἀνηκέστους, ὧν ἰατρὸς ἦν οὐδείς,
μίαν ἐχόντων θεραπείαν τὸ ῥωσθῆναι Γάιον. ὅτε γοῦν ἤρξατο λωφᾶν 18
ἡ νόσος, ἐν βραχεῖ καὶ οἱ μέχρι περάτων συνῄσθοντο — φήμης γὰρ
οὐδὲν ὠκύτερον —, καὶ μετέωρος πᾶσα πόλις ἦν ἀκοῆς ἀεὶ διψῶσα
βελτίονος, ἕως διὰ τῶν ἐπιφοιτώντων παντελὴς ῥῶσις εὐηγγελίσθη, δι'
ἣν πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐτρέποντο θυμηδίας, ἰδίαν ἑαυτῶν
νομίζουσαι σωτηρίαν πᾶσαι μὲν ἤπειροι πᾶσαι δὲ νῆσοι. μέμνηται γὰρ 19
οὐδεὶς τοσαύτην μιᾶς χώρας ἢ ἑνὸς ἔθνους γενέσθαι χαρὰν ἐπὶ σωτηρίᾳ
καὶ καταστάσει ἡγεμόνος, ὅσην ἐπὶ Γαΐῳ συμπάσης τῆς οἰκουμένης καὶ
παραλαβόντι τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντι ἐκ τῆς ἀσθενείας. ὥσπερ γὰρ ἐκ 20
νομάδος βίου καὶ θηριώδους νῦν πρῶτον ἀρχόμενοι μεταβάλλειν πρὸς τὸ
549 M. σύννομον καὶ | ὁμοδίαιτον καὶ ἐξ ἐρημίας καὶ σηκῶν καὶ ὑπωρειῶν
εἰσοικίζεσθαι πόλεσι τειχήρεσι καὶ ἐξ ἀνεπιτροπεύτου ζωῆς ὑπὸ ἐπιτρόπῳ
τάττεσθαι νομεῖ τινι καὶ ἀγελάρχῃ τῆς ἡμερωτέρας ἀγέλης ἐγεγήθεσαν
ἀγνοίᾳ τῆς ἀληθείας· τυφλώττει γὰρ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς πρὸς τὴν τοῦ 21
συμφέροντος ὄντως αἴσθησιν εἰκασίᾳ καὶ στοχασμῷ μᾶλλον ἢ ἐπιστήμῃ
χρῆσθαι δυνάμενος.

(4.) Εὐθὺς γοῦν οὐκ εἰς μακρὰν ὁ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης εἶναι 22
νομισθεὶς καί τινας ἀγαθῶν πηγὰς νέας ἐπομβρήσειν Ἀσίᾳ τε καὶ Εὐρώπῃ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀκαθαίρετον, ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ καὶ πᾶσι κοινῇ, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο „ἀφ' ἱερᾶς" ἤρξατο μεταβαλὼν πρὸς τὸ ἀτίθασον, μᾶλλον δὲ ἣν συνεσκίαζεν ἀγριότητα τῷ πλάσματι τῆς ὑποκρί-

---

3 οὐδεὶς ἦν transp. A 4 λοφᾶν C 5 συνῄσθηντο M, ᾔσθοντο A 8 ἐτρέπετο M 10 τοσαύτην MGAH (Mang.): τοσαύτης CO (Turn.) χώρας μιᾶς transp. H (v) 10. 11 σωτηρίᾳ καὶ om. A 11 ὅσον A; ὡς ἦν Mang. τῆς οἰκουμένης συμπάσης transp. A 11. 12 καὶ παραλαβόντι A (Mang.): καίπερ ἀλύοντος ceteri (Turn.) 12 ῥωσθέντι A (Mang.): ῥωσθέντος ceteri (Turn.) γὰρ om. A 14 tert. καὶ om. H (Turn.) ὑπωρειῶν OMAH (Mang.): ὑπωριῶν G, ὑποριῶν C; ὑπορειῶν Turn. 15 καὶ ante εἰσοικίζεσθαι add. M 16 ἀγελάρχῃ CGOMA (Mang.): ἀγελάρχῳ H (Turn.) ἡμετέρας C ἐγεγήθεσαν CGO: ἐγεγήθεισαν ceteri (v) 17 ἀνθρώπειος H (v) 18 αἴσθησιν AH (v): αἵρεσιν CGOM εἰκασίᾳ CGOMA (Mang.): εἰκασμῷ H (Turn.) 20 οὖν MA ὁ om. Mang. εἶναι om. A 21 νομιζόμενος A νέας om. ML ἐπομβρίσειν CO, ἐπομβρύσειν G, ἐπεμβρήσειν M 23 ἀφ' ἱερᾶς codd.: ἀφ' ἑστίας v 23. 24 ἀτίθασσον A (v)

1—3 D^K fol. 77^r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβύτερον D^P fol. 10^v Φίλωνος ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον D^L fol. 61^v Φίλωνος ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον D^R fol. 32^r D^L fol. 36^v D^V p. 359 Φίλωνος: ὢ πόσα καὶ ἡλίκα — φύεται· λιμός, πόλεμος, δῃώσεις (λέωσις D^P) χωρίων (δῃώσεις χωρίων om. D^R), στέρησις χρημάτων, ἀπαγωγαί (vel ἀπαγωγή), οἱ περὶ — φόβοι. 5. 6 D^K fol. 275^r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D^V p. 711 Φίλωνος: φήμης οὐδὲν ὠκύτερον.

23 σεως ἀναφήνας. τὸν γὰρ ἀνεψιὸν καὶ κοινωνὸν ἀπολειφθέντα τῆς ἀρχῆς
καὶ οἰκειότερον αὐτοῦ διάδοχον — ὁ μὲν γὰρ θέσει υἱωνὸς ἦν, ὁ δὲ
φύσει Τιβερίου — κτείνει προφασισάμενος ἐπιβουλήν, μηδὲ τῆς ἡλικίας
χωρούσης ἔγκλημα τοιοῦτον· ἄρτι γὰρ ἐκ παίδων εἰς μειράκιον ὁ δύστηνος
24 μετῄει. καὶ ὥς γέ φασί τινες, εἰ βραχὺν ἐπεβίω χρόνον Τιβέριος, ὁ μὲν
ἂν ἐκποδὼν ἐγεγένητο Γάιος, δι' ὑποψιῶν κεχωρηκὼς ἀνηκέστων, ὁ δὲ
γνήσιος υἱωνὸς μόνος ἀπεδέδεικτο ἡγεμὼν καὶ κληρονόμος τῆς παππῴας
25 ἀρχῆς. ἀλλ' ὁ μὲν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης ἔφθη συναρπασθείς, πρὶν ἐπὶ
τέλος ἀγαγεῖν τὰ βουλεύματα· Γάιος δὲ τὴν ἐκ τοῦ παραβαίνειν τὰ
πρὸς τὸν κοινωνὸν δίκαια διαβολὴν ἐνόμιζεν ἀποδράσεσθαι καταστρατηγῶν.
26 τὸ δὲ σόφισμα τοιοῦτον ἦν· συναγαγὼν τοὺς ἐν τέλει „βούλομαι μὲν"
ἔφη „τὸν γένει μὲν ἀνεψιὸν εὐνοίᾳ δὲ ἀδελφόν, ἑπόμενος καὶ τῇ τοῦ
τετελευτηκότος Τιβερίου γνώμῃ, κοινοπραγεῖν τῆς αὐτοκρατοῦς ἐξουσίας·
ὁρᾶτε δὲ καὶ αὐτοὶ νήπιον ἔτι ὄντα κομιδῇ καὶ χρῄζοντα ἐπιτρόπων καὶ
27 διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν. ἐπεὶ τί ἂν ἦν μεῖζον ἀγαθὸν ἢ τὰ τοσαῦτα
βάρη τῆς ἡγεμονίας μὴ μίαν ψυχὴν ἢ σῶμα ἓν ἐπηχθίσθαι, ἀλλ' ἔχειν
τὸν δυνησόμενον ἐπελαφρίζειν καὶ συνεπικουφίζειν; ἐγὼ δὲ" ἔφη „παι-
δαγωγοὺς καὶ διδασκάλους καὶ ἐπιτρόπους ὑπερβαλὼν ἐμαυτὸν μὲν ἤδη
28 γράφω πατέρα, υἱὸν δὲ ἐκεῖνον." (5.) | τούτοις καὶ τοὺς παρόντας p. 550 M.
ἀπατήσας καὶ τὸ μειράκιον — δέλεαρ γὰρ ἦν ἡ θέσις οὐκ ἐλπιζομένης
ἡγεμονίας, ἀλλ' ἀφαιρέσεως ἧς εἶχεν ἤδη — τῷ συγκληρονόμῳ καὶ
κοινωνῷ δικαίῳ μετὰ πολλῆς ἀδείας οὐδενὸς ἔτι πεφροντικὼς ἐπε-
βούλευεν. ἡ γὰρ υἱοῦ παντελὴς ἐξουσία κατὰ τοὺς τῶν Ῥωμαίων νόμους

---

1 ἀπολειφθέντα] ἀποδειχθέντα coni. Mang. 4 πρὸς ante ἔγκλημα add. CGO τοσοῦτον (οι supra σο) M ὁ δύστηνος εἰς μειράκιον transp. M 5 ἐπεβίωσε O 6 ἂν] γὰρ A δι'] δ' M 7 ἂν ἀποδέδεικτο M, ἀπεδείκνυτο A, ἀποδέδεικτο L 8 ὑπὸ] ἐπὶ O 9 ἀγαγεῖν OMAH: ἐπαγαγεῖν CG τὴν] τῇ M, τοῦ H[1], τῆς H[2]L 10 κοινωνὸν] κοινὸν εὐεργέτην A διαβολὴν CA: διαβολὴ O, διαβολῇ GM, διαμόνης H ἀποδράσεσθαι CGA (Mang.): ἀποδράσασθαι OMH (Turn.) καταστρατηγῶν ⟨σοφίσματι⟩ coni. Mang. 11 τοιοῦτον σόφισμ' transp. A βουλοίμην coni. Mang. (Dahl) μὲν om. A 13 τελευτηκότος GH, τελευτήσαντος M 14 pr. καὶ om. H αὐτὸν A ἔτ' A, om. M 15 ἢ] εἰ AH 16 μία ψυχὴ A ἐπηχθίσθαι CM: ἐπιχθῆσθαι G, ἐπηχθῆσθαι O, ἐπηχθίσθη A, ἐπηχθίσται H ἔχειν] ἔσχε A 17 ἐπικουφίζειν H δ' A ἔφη seclusit Dahl 18 ὑπερβαλὼν] ὑπερβὰς coni. Mang., ὑπερβαίνων coni. Cohn. μὲν CGO: om. ceteri (v) 19 δ' A 20 δέλεαρ — θέσις om. A 21 ἀλλὰ C ἧς Cohn et Wendl.: ἦν codd. (v) εἶχον M τῷ GOAH: τῶν CM συγκληρονόμῳ A (coni. Mang.): σκληρονόμων G, συγκληρονόμων ceteri (v); συγκληρονομεῖν coni. Ernesti 21. 22 καὶ κοινωνῷ om. OA 22 κοινωνῷ Mang.: κοινωνῶν codd. (v): κοινωνεῖν coni. Ernesti δικαίῳ CGOH: δικαίων MA (coni. Mang.) οὐδὲν H 23 τῶν om. MA

ἀνάκειται πατρί, δίχα τοῦ καὶ ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν εἶναι τὴν αὐτοκράτορα,
μηδενὸς ἐπὶ τοῖς ὁπωσοῦν πεπραγμένοις λόγον ἀπαιτεῖν τολμῶντος ἢ
δυναμένου. τοῦτον μὲν δὴ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔφεδρον ὑπολαβὼν 29
εἶναι καταπαλαίει, μήτε συντροφίας μήτε οἰκειότητος μήτε ἡλικίας οἶκτον
λαβών, δύστηνον, ὠκύμορον, συνάρχοντα, συγκληρονόμον, τὸν ἐλπισθέντα
ποτὲ καὶ μόνον αὐτοκράτορα διὰ τὴν πρὸς Τιβέριον ἐγγυτάτω συγγένειαν·
υἱωνοὶ γὰρ πατέρων ἀποθανόντων ἐν υἱῶν τάξει παρὰ πάπποις καταριθ-
μοῦνται. λέγεται δὲ ὅτι καὶ κελευσθεὶς αὐτοχειρίᾳ κτείνειν ἑαυτόν, 30
ἐφεστώτων ἑκατοντάρχου καὶ χιλιάρχου, οἷς εἴρητο μὴ συνεφάψασθαι
τοῦ ἄγους, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοκρατόρων ἀπογόνους πρὸς ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι
— νόμων γὰρ ἐν ἀνομίαις καὶ ὁσιότητος ἐν ἀνοσιουργίαις ἐμέμνητο
κατειρωνευόμενος τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας —, ἀπείρως ἔχων — οὐδὲ
γὰρ ἕτερόν τινα κτεινόμενον εἶδεν οὐδὲ ἤσκητό πω ταῖς ὁπλομαχίαις,
αἳ μελέται καὶ προγυμνάσματα παίδων ἐφ' ἡγεμονίᾳ τρεφομένων εἰσὶ διὰ
τοὺς ἐνισταμένους πολέμους — τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἥκοντας παρεκάλει
τὸν αὐχένα προτείνας ἀνελεῖν. ὡς δ' οὐχ ὑπέμενον, αὐτὸς λαβὼν τὸ 31
ξίφος ἐπυνθάνετο τὸν καιριώτατον τόπον ὑπ' ἀγνοίας καὶ ἀηθείας, ἵνα
εὐσκόπῳ πληγῇ τὴν ἀθλίαν ζωὴν ἀπορρήξῃ. καὶ οἱ μὲν οἷα διδάσκαλοι
κακοδαιμονίας ὑφηγοῦντό τε καὶ ἐδείκνυσαν τὸ μέρος, ᾧ χρὴ τὸ ξίφος
ἐπενεγκεῖν· ὁ δὲ πρώτην καὶ ὑστάτην μάθησιν ἀναδιδαχθεὶς ἀνδροφόνος
αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται βιασθείς, ὁ δύστηνος.

(6.) Ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἆθλος οὗτος Γαΐῳ κατείργαστο, 32
μηδενὸς ἔτι λειπομένου ⟨κοινωνοῦ⟩ τῆς ἡγεμονίας πρὸς ὃν ἀποκλινοῦσί τινες
τῶν ἐθελοκακούντων καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντων, ἐπὶ δεύτερον εὐθὺς ἐκονίετο τὸν
551 M. Μάκρωνος, ἀνδρὸς εἰς πάντα αὐτῷ | συναγωνισαμένου τὰ τῆς ἀρχῆς, οὐ
μόνον ἀποδειχθέντι ἡγεμόνι — κολακείας γὰρ ἴδιον τὰς εὐπραγίας θερα-
πεύειν — ἀλλὰ καὶ πρότερον εἰς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας. ὁ γὰρ Τιβέ- 33

1 ἀντίκειται H καὶ τοῦ transp. M καὶ om. O τὴν] τὸν H αὐτοκράτορος coni. Mang. 2 ὁποσοῦν M πεπραγμένοις ὁπωσοῦν transp. A πεπραγμένοις] γινομένοις M 3 ἀγω⁝σιν (σιν ἐ eras.) C 4 tert. μήτε] μήθ' A 6 οὐκ post μόνον „ex mss.“ se restituisse ait Mang., sed om. codd. omnes (Turn.) ἐγγυτάτην H (Turn.) 7 υἱωνοὶ] υἱῶν· οἱ CGO ἀποθανόντων πατέρων transp. A υἱωνοὶ post ἀποθανόντων add. CGO 8 δ' A κτεῖναι ἑαυτῶν A 9 ἑκατοντάρχων καὶ χιλιάρχων H (Turn.) 10 τοῦ] τοὺς G ἄγους H ἐξῶν G, ἐξῆν A ἀναιρεῖσθαι] ἀπολεῖσθαι A 13 ἴδεν G οὐδὲ codd: οὐδ' v 14 εἰσὶν CL 15 μὲν om. A γὰρ ante πρῶτον add. M 16 προτείνας O: ἀποτείνας ceteri (v) δὲ GO 17 ὑπ'] τῆς A ἵν' A 20 ἐνεγκεῖν O 21 αὐτοῦ GOM 22 δ' A οὕτως M 23 ⟨κοινωνοῦ⟩ τῆς ἡγεμονίας Cohn: τῆς ἡγεμονίας codd. (v); τῆς συγγενείας vel τῆς ἡγεμονίδος οἴκου coni. Mang. ἀποκλίνουσι GH 24 τὸν] τῶν M 25 ἅπαντ' A 26 εὐπραγίας A (Mang.): εὐπραξίας ceteri (Turn.)

26. 27 D[K] fol. 191r ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: κολάκων ἴδιον τὰς εὐπραξίας θεραπεύειν.

ριος φρονήσει βαθείᾳ χρώμενος καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων δεινότατος
ὢν ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα συνιδεῖν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον συνέσει διενεγκών,
ἐφ' ὅσον καὶ εὐτυχίᾳ, πολλάκις ὑπεβλέπετο τὸν Γάιον ὡς κακόνουν μὲν
ἅπαντι τῷ Κλαυδίων οἴκῳ, προσκείμενον δὲ μόνῳ τῷ μητρῴῳ γένει —
34 καὶ ἐδεδίει περὶ τοῦ υἱωνοῦ, μὴ νέος ἀπολειφθεὶς παραπόληται —, πρὸς
δὲ ἀρχὴν καὶ τοσαύτην ἀνεπιτηδείως ἔχοντα διά τε τὸ τῆς φύσεως
ἄμικτον καὶ ἀκοινώνητον καὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἀνωμαλίαν· ἀλλόκοτα γὰρ
αὐτῷ καὶ ἐπιμανῆ κατεφαίνετο, μηδεμιᾶς σῳζομένης ἀκολουθίας, μήτε ἐν
35 λόγοις μήτε ἐν ἔργοις. ἃ παντὶ σθένει κατὰ τὸ παρεῖχον ὁ Μάκρων ἐθεράπευε, τὰς μὲν ὑπονοίας τοῦ Τιβερίου καὶ ἐν οἷς μάλιστ' ἐδόκει τὴν διάνοιαν
36 ἑλκοῦσθαι διὰ τὸν ἄληκτον ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον ἐξιώμενος. εὔνουν γὰρ καὶ
πειθαρχικὸν ἀπέφαινε τὸν Γάιον καὶ σφόδρα ἡττημένον τοῦ ἀνεψιοῦ, ὡς
ἕνεκα φιλοστοργίας καὶ μόνῳ ἂν ἐθελῆσαι τῆς ἀρχῆς ὑπεχστῆναι· τὴν
δὲ αἰδῶ μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς, ὑφ' ἧς καὶ Γάιον ἁπλοῦν ὄντα ποικίλον
37 νομίζεσθαι. καὶ ὁπότε μὴ πείθοι τὰ εἰκότα διεξιών, τὴν ἀπὸ συνθηκῶν
⟨πίστιν⟩ ἐπέφερεν, „ἐγγυῶμαι" λέγων, „ἀξιόχρεώς εἰμι πρὸς πίστιν·
ἱκανὰς ἀποδείξεις δέδωκα τοῦ φιλόκαισαρ ἰδίως καὶ φιλοτιβέριος εἶναι,
38 τὴν ἐπίθεσιν καὶ καθαίρεσιν ἐγχειρισθεὶς Σηιανοῦ." καὶ συνόλως δὲ
ἱκανὸς ἦν ἐν τοῖς εἰς Γάιον ἐπαίνοις, εἰ δεῖ καλεῖν ἀξίως ἐπαίνους τὰς
ἀπολογίας, αἳ πρὸς τὰς ἐξ ὑπονοιῶν αἰτίας καὶ κατηγορίας ἀδήλους καὶ
ἀσαφεῖς ἐγίνοντο· συνόλως γὰρ ὅσα περὶ ἀδελφῶν εἴποι τις ἂν ἢ υἱῶν
γνησίων ἐγκώμια, τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω Μάκρων ὑπὲρ Γαΐου διεξῄει
39 πρὸς Τιβέριον. αἴτιον δέ, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος, οὐ μόνον τὸ ἀντιθεραπεύεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸν Μάκρωνα, πλεῖστον ἢ καὶ σύμπαν ἐν τῇ
ἡγεμονίᾳ δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ ἡ Μάκρωνος γυνὴ διὰ σιωπωμένην αἰτίαν,

1 φρονήσει om. A   καὶ om. A   κατ' αὐτὸν A (prob. Mang.): καθ' αὐτῶν M, καθ' αὐτὸν ceteri (v)   2 βούλευμα coni. Mang.   3 ἐφ' om. MA   ὁπόσον M   4 Κλαυδίων Cohn: κλαυδίω^{ου} L, κλαυδίου ceteri (v)   μόνω CGO: om. AH, post γένει transp. M   6 δὲ CGOMH (Turn.): τε A (Mang.)   καὶ om. A (Mang.)   ἔκρινε post ἔχοντα add. A (Mang.)   7 ἀλλόκοτον A   8 ἐπιμανὲς A   8. 9 μήτ' — μήτ' A   9 ἅπαντι CGO   παρεῖχον Mang.: παρῆκον codd. (v)   10 καὶ om. A   μάλιστα OMH,(v)   διάνοιαν] εὐμένειαν A   11 ἕλκεσθαι A   διὰ] καὶ A, om. H   ἄληκτον] ἀλλόκοτον A; ἄλεκτον coni. Mang.   τῷ] τὸν O   υἱωνῷ] οἰωνῶ C   ἐξιόμενος M   εὔνουν] ἐπιεικῆ coni. Mang.   12 πιθαρχικὸν C   ἀπέφνε (sic) G   14 δ' A   15 συνθηκῶν] σκυθῶν CGO   16 πίστιν supplevit Mang. (Dahl): om. codd. (v)   ἐγγιῶμαι MG   λέγειν O   18 ἐπίθεσιν Mang. (Dahl): ὑπόθεσιν codd. (v); ἀπόθεσιν coni. Morus   19 δεῖ] δὲ L; δὴ coni. Ernesti   ἀξίως scripsi: ἀξίας codd. (v); ἄξιον coni. Mang.   ἐπαίνους Mang.: ἐπαίνου codd. (v)   21 ἀσαφεῖς Turn. (v): σαφεῖς codd.   ἐγένοντο A   ἂν om. M   22 γνήσια M   23 δέ] δή A   24 καὶ om. A

13. 14 D^{B} fol. 75^{v} D^{L} fol. 162^{r} D^{M} fol. 84^{r} D^{V} p. 378 Φίλωνος: τὴν αἰδῶ φασι (φησι D^{L}) μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς.

ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἤλειφε καὶ συνεκρότει τὸν ἄνδρα μηδὲν ἀνιέναι
σπουδῆς καὶ βοηθείας τῆς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. δεινὸν δὲ γυνὴ γνώμην
ἀνδρὸς παραλῦσαι καὶ παραγαγεῖν, καὶ μάλιστα μαχλάς· ἕνεκα γὰρ τοῦ
συνειδότος κολακικωτέρα γίνεται. ὁ δὲ τὴν διαφθορὰν μὲν τοῦ γάμου 40
552 M. καὶ τῆς οἰκίας ἀγνοῶν, τὴν | δὲ κολακείαν εὔνοιαν ἀκραιφνεστάτην εἶναι
νομίζων, ἀπατᾶται καὶ λανθάνει τοῖς στρατηγήμασι τοὺς ἐχθίστους ὡς
φιλτάτους προσιέμενος.

(7.) Εἰδὼς οὖν, ὅτι παρὰ μικρὸν ἐλθόντα μυριάκις αὐτὸν ἀπολέσθαι 41
διέσωσεν, ἀνυπούλοις καὶ πεπαρρησιασμέναις ἐχρῆτο ταῖς νουθεσίαις·
ἐβούλετο γάρ, ὡς ἀγαθὸς δημιουργός, ἀκαθαίρετον διαμεῖναι τὸ οἰκεῖον
ἔργον, μήτε ὑπ' αὐτοῦ διαλυθὲν μήτε ὑφ' ἑτέρου. ὁπότε οὖν ἢ κατα- 42
δαρθόντα ἐν συμποσίῳ θεάσαιτο, περιανίστη στοχαζόμενος ἅμα μὲν τοῦ
πρέποντος ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀσφαλείας — εὐεπιβούλευτον γὰρ ὁ κοιμώμε-
νος —, ἤ τινας ἐκμανῶς ὀρχηστὰς ὁρῶντα ἢ ἔστιν ὅτε συνορχούμενον
ἢ ἐπὶ μίμοις αἰσχρῶν καὶ σκωμμάτων μὴ ὑπομειδιῶντα σεμνότερον ἀλλὰ
μειρακιωδέστερον καγχάζοντα ἢ κιθαρῳδῶν ἢ χορῶν τῆς ἐμμελείας ἡττώ-
μενον, ἔστιν ὅπου καὶ συνᾴδοντα, ἔνυττε πλησίον καθεζόμενος ἢ κατα-
κεκλιμένος καὶ ἐπέχειν ἐπειρᾶτο. πολλάκις δὲ καὶ ἐπικλίνας πρὸς οὖς, 43
ἵνα μὴ κατακούοι τις ἕτερος, ἡσυχῇ καὶ πρᾴως ἐνουθέτει φάσκων· „οὐδενὶ
τῶν παρόντων ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναί σε δεῖ, οὔτε
ἐν θεάμασιν οὔτε ἐν ἀκούσμασιν οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσα κατὰ τὰς
αἰσθήσεις, ἀλλὰ προφέρειν ἐπὶ τοσοῦτον ἐν ἑκάστῳ τῶν περὶ τὸν βίον, ἐφ'

---

1 ἢ CGO: om. ceteri εἴληφε M 3 μάχλος D Anton. Mel. 4 κολλικικωτέρα M διαφορὰν MA 6 στρατηγήμασιν L 9 ἂν ὑπούλοις C πεπαρρησιασμένοις A 10 μεῖναι M 11 pr. μήτε] μήθ' A (Mang.) alt. μήτε] μήθ' MA (Mang.) ὑφ'] ὑπὸ M γοῦν A 11. 12 καταδαρθόντα Cohn: καταδαρθέντα codd. (v) 12 περιανίστη] περιιὼν ἀνίστη A (περιὼν ἀνίστη Mang., προσιὼν ἀνίστη coniecerat Matthaei) μὲν om. A 14 ἐκμανῶς om. A; ἐκμανεῖς coni. Siegfried ὀρχιστὰς CGO ὀρχηστὰς ἐκμανῶς transp. M ὡς ante ἔστιν add. GOMAH (v), om. C (sic mavult Mang.) 15 ἐπὶ μίμοις] ἐπιτιμίοις M σκωμάτων M, σχομμάτων L; σκώμμασι coni. Cohn 16 χαγχάζοντα GAH: κακχάζοντα CM, χαχλάζοντα O, χαχάζοντα Cohn 17 ὡς ante ἔστιν add. MA (Mang.); ὥστ' Dahl συνᾴδοντα C (Turn.): συνᾴδειν ceteri (Mang.) καθιζόμενος Mang. 17. 18 κατεκεκλιμένος (οι supra) M 19 κατακούη L, ἀκούοι A ἡσυχῇ καὶ πρᾴως om. M 20. 21 οὔτ' (ter) A 22 ἐν om. C τὸν MD (Mang.): om. ceteri (Turn.)

---

2. 3 Flor. Laur. nr. 15 δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς παραγαγεῖν.
2—4 D[R] fol. 136[r] Anton. Mel. II 34 Col. 1089 Φίλωνος: δεινὸν γυνὴ — κολακικωτέρα (μαλακικωτέρα sive μαχλικωτέρα vel μαλακωτέρα Anton. Mel.) γίνεται.
22—164, 12 D[R] fol. 113[v] τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: τὸν ἡγεμόνα καὶ κύριον τῶν πραγμάτων τοσοῦτον χρὴ προφέρειν ἐν ἑκάστῳ τῶν περὶ τὸν βίον, ἐφ'

44 ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις διενήνοχας. ἄτοπον γὰρ τὸν ἡγεμόνα γῆς καὶ
θαλάττης νικᾶσθαι πρὸς ᾠδῆς ἢ ὀρχήσεως ἢ χλευαστικοῦ σκώμματος ἤ
τινος τῶν ὁμοιοτρόπων, ἀλλὰ μὴ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ μεμνῆσθαι τῆς ἡγεμο-
νίας, καθάπερ ποιμένα τινὰ καὶ ἐπιστάτην ἀγέλης, τὰ πρὸς βελτίωσιν
ἀπὸ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκοντα καὶ λόγου καὶ πράγματος.“
45 εἶτα ἔφασκεν· „ὅταν παρατυγχάνῃς σκηνικοῖς ἀγῶσιν ἢ γυμνικοῖς ἢ τοῖς
κατὰ τὰς ἱπποδρομίας, μὴ σκόπει τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς
46 ἐπιτηδεύμασι κατόρθωσιν, καὶ λάμβανε τὸν τοιοῦτον λογισμόν· εἰ τὰ μηδὲν
ὠφελοῦντα τὸν ἀνθρώπινον βίον, τέρψιν δὲ καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον παρέ-
χοντα θεαταῖς, ἐκπονοῦσιν οὕτω τινές, ὡς ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι
καὶ γέρα καὶ τιμὰς καὶ στεφάνους μετὰ κηρυγμάτων λαμβάνειν, τί χρὴ
47 πράττειν τὸν τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης τέχνης ἐπιστήμονα; μεγίστη δὲ
καὶ ἀρίστη τέχνη πασῶν ἐστιν ἡ ἡγεμονία, δι' ἧς πᾶσα μὲν ἡ ἀγαθὴ
καὶ βαθεῖα πεδιάς τε καὶ ὀρεινὴ γεωργεῖται, πᾶσα δὲ θάλαττα φορτηγοῖς
ὁλκάσιν ἀκινδύνως διαπλεῖται κατὰ τὰς ἀντιδόσεις ὧν ἀλλήλαις ἀγαθῶν
ἀντεκτίνουσιν αἱ χῶραι κοινωνίας ἱμέρῳ, τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσαι,
48 ὧν δ' ἄγουσι περιουσίαν | ἀντιπέμπουσαι. φθόνος γὰρ οὐδέποτε πᾶσαν p.553 M
τὴν οἰκουμένην ἐκράτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀποτομάς, ὅλην
Εὐρώπην ἢ ὅλην Ἀσίαν· ἀλλ' ἰοβόλου τρόπον ἑρπετοῦ φωλεύει βραχέσιν
εἰσερπύσας χωρίοις ἀνδρὶ ἑνὶ ἢ οἴκῳ ἑνὶ ἤ, εἴ ποτε πολὺς ἄγαν πνέοι,
πόλει μιᾷ· πρὸς δὲ μείζονα κύκλον ἔθνους ἢ χώρας οὐ πρόσεισι, καὶ

---

2 ᾠδῆς] ὀργῆς A ὀρχήσεως ἢ ᾠδῆς transp. C 3 ὁμοτρόπων H 4 ποιμένα τινὰ CGOD: τινὰ ποιμένα transp. ceteri (v) 5 ἀπὸ om. A ὁτινοσοῦν M ἐφ'] πρὸς M λόγου] ζώου D 6 παρατυγχάνης (οι) A, παρατυγχάνη G τοῖς] τὰς M 8 τὸν om. A εἰ τὰ] εἶτα OM 9 δὲ om. D καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον D: καὶ ἡδονὴν μόνην CGO, μόνην καὶ ἡδονὴν transp. ceteri (v) 11 λαμπροὺς ante λαμβάνειν add. O 12 δὲ om. CGO 13 τέχνη om. L (Turn.) πασῶν τέχνη transp. M 15 ⟨καὶ⟩ ὁλκάσιν coni. Mang. 16 ἀντεκτείνουσιν MHD (Mang.), ἀντικτένουσιν O 17 δ' CA: δὲ ceteri (v) 20 εἰσερπίσας M ἄγαν A: ἀγαπᾶν ceteri πνέει A 21 χώρας ἢ ἔθνους transp. A πρόεισι MA (coni. Mang.)

ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις τῶν ἄλλων διενήνοχεν — πράγματος (v. 5). εἰ γὰρ τὰ (v. 8) — μεγίστης τέχνης πασῶν (cf. v. 13) ἐπιστήμονα; 14—17 D^K fol. 170^r D^M fol. 206^v D^P (Harris p. 98) Φίλωνος ἐκ τῆς (τοῦ D^M) πρὸς Γάιον πρεσβείας (πρεσβύτερον D^M) D^R fol. 190^v Φίλωνος D^V p. 551 Flor. Paris. nr. 30: ἄξιον θαυμάσαι τὴν θάλασσαν, δι' ἧς τὰς ἀντιδόσεις τῶν ἀγαθῶν (τῶν ἀγαθῶν om. D^K) αἱ χῶραι ἀλλήλαις ἀντεκτίνουσιν καὶ τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσιν, ὧν δὲ ἄγουσιν περιουσίαν ἀντιπέμπουσιν (ἀναπέμπουσιν D^K).

μάλιστα ἀφ' οὗ τὸ ὑμέτερον γένος τὸ Σεβαστὸν ὄντως ἤρξατο πρυτανεύειν
τῶν πανταχοῦ πάντων. ὅσα μὲν γὰρ εὐημέρει τῶν βλαβερῶν καὶ ἐν 49
μέσοις ἐξητάζετο, πρὸς ἐσχατιὰς ὑπερόρια καὶ Ταρτάρου μυχοὺς ἤλασε,
τὰ δὲ τρόπον τινὰ φυγαδευθέντα τῶν λυσιτελῶν καὶ ὠφελίμων κατήγαγεν
ἀπὸ περάτων γῆς καὶ θαλάττης εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην· ἃ πάν-
τα μιᾷ χειρὶ σῇ κυβερνᾶν ἐπιτέτραπται. παραπεμφθεὶς γοῦν ὑπὸ τῆς 50
φύσεως ἐπὶ πρύμναν ἀνωτάτω καὶ τοὺς οἴακας ἐγχειρισθεὶς πηδαλιουχεῖ
τὸ κοινὸν ἀνθρώπων σκάφος σωτηρίως, ἐπὶ μηδενὶ μᾶλλον χαίρων καὶ
τερπόμενος ἢ τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν. ἄλλοι μὲν γὰρ ἄλλων ἔρανοι, 51
οὓς ἀναγκαίως εἰσφέρουσιν ἰδιῶται κατὰ πόλεις· ἄρχοντι δὲ οἰκειότατος
ἔρανος, βουλὰς ἀγαθὰς εἰσηγεῖσθαι περὶ τῶν ὑποτεταγμένων καὶ πράττειν
τὰ βουλευθέντα ὀρθῶς καὶ ἀταμίευτα προφέρειν τὰ ἀγαθὰ πλουσίᾳ χειρὶ
καὶ γνώμῃ, πλὴν ὅσα κατὰ πρόνοιαν τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀδηλότητος ἄξιον
παραφυλάττειν."

(8.) Τοιούτοις κατεπῇδεν ὁ δυστυχής, ὥστε βελτιῶσαι τὸν Γάιον. 52
ὁ δὲ φίλερις καὶ φιλόνεικος ὢν ἐπὶ τἀναντία τὴν διάνοιαν ἔτρεπεν, ὥσπερ
εἰς ἐκεῖνα παρακληθείς, καὶ τὸν σωφρονιστὴν ἄντικρυς ἀπεθάρρει δυσωπεῖν,
ἔστι δὲ ὅτε καὶ πόρρωθεν ἀφικνούμενον ὁρῶν πρὸς τοὺς πλησίον ταυτὶ
διελάλει· „πάρεστιν ὁ διδάσκαλος τοῦ μηκέτι μανθάνειν ὀφείλοντος, ὁ 53
παιδαγωγὸς τοῦ μηκέτι παιδὸς ὄντος, ὁ νουθετητὴς τοῦ φρονιμωτέρου,
ὁ τὸν αὐτοκράτορα τῷ ὑπηκόῳ πειθαρχεῖν ἀξιῶν, ἐθάδα τῆς ἡγεμονικῆς
ἐπιστήμης καὶ παιδευτὴν ἑαυτὸν γράφει, παρὰ τίνι μαθὼν τὰ ἀρχικὰ
ἔγωγε οὐκ οἶδα. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐξ ἔτι σπαργάνων μυρίοι διδάσκαλοι 54
γεγόνασι, πατέρες, ἀδελφοί, θεῖοι, ἀνεψιοί, πάπποι, πρόγονοι μέχρι τῶν
ἀρχηγετῶν, οἱ ἀφ' αἵματος πάντες καθ' ἑκάτερον γένος τό τε πατρῷον

1 μάλιστ' A   ἀφ' οὗ] αὐτοῦ M   ἡμέτερον AH (Turn.)   Σεβαστὸν Cohn: σεβάστιον CH (v): σε^{ει}βάστιον M, σεβάστειον OA, σεβάσμιον G   ἤρξατο ὄντως transp. O   2 ἁπάντων A   3 ἐξετάζετο L   ἐσχατιᾶς A; ⟨γῆς⟩ ἐσχατιὰς coni. Mang.   ὑπερόρια codd. (mavult Mang.): ὑπερορίους v   5 εἰς — οἰκουμένην om. A   5. 6 ἃ πάντα] ἅπαντα OMA   6 βασιλεῦ. δικαιότατε ante παραπεμφθεὶς addendum censet Mang. ex D Anton. Mel.   πεμφθεὶς M   γοῦν om. M[1]D Anton. Mel., add. M[2]   7 ⟨τὴν⟩ ἀνωτάτω coni. Wendl.   8 σωτήριος ss. L[2] (Turn.)   μηδὲν H   χαίρων μᾶλλον transp. A   9 ἐν ante τῷ add. Anton. Mel.   τοὺς] τῆς H   10 δ' A   12 βουληθέντα L (Turn.)   προσφέρειν MHD (Turn.)   13 τῆς om. A   ἀδηλότατος A
15 τούτοις A   κατεπάδων CO   18 δ' MA   ταυτὶ] παντὶ O
23 μὲν om. M (v)   ἐξ ἔτι σπαργάνων] ἔξεστιν ἐκ σπαργάνων γὰρ A
24 γεγόνασιν H   μέχρι] μετὰ C

6—9 Anton. Mel. II 1 Col. 1004 Φίλωνος: βασιλεῦ δικαιότατε, παραπεμφθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως — ἢ ἐν τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν.   6—14 D[R] fol. 114 (post locum ad p. 163, 22 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: βασιλεῦ δικαιότατε, παραπεμφθεὶς ὑπὸ — παραφυλάττειν.

καὶ μητρῷον, αὐτοκρατεῖς ἐξουσίας περιποιησάμενοι, χωρὶς τοῦ κἂν ταῖς
πρώταις τῶν σπερμάτων καταβολαῖς εἶναί τινας δυνάμεις βασιλικὰς τῶν
55 ἡγεμονικῶν. ὡς γὰρ αἱ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὁμοιότητες κατά
τε τὴν μορφὴν καὶ σχέσεις καὶ κινήσεις βουλάς τε καὶ πράξεις ἐν τοῖς
σπερματικοῖς σῴζονται λόγοις, οὕτως εἰκὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπογράφεσθαι
56 τυπωδέστερον | καὶ τὴν πρὸς ἡγεμονίαν ἐμφέρειαν. εἶτα ἐμὲ τὸν καὶ p. 554 M.
πρὸ τῆς γενέσεως ἔτι κατὰ γαστρὸς ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ δια-
πλασθέντα αὐτοκράτορα τολμᾷ τις διδάσκειν, ἀνεπιστήμων ἐπιστήμονα;
ποῦ γὰρ τοῖς ἰδιώταις πρὸ μικροῦ θέμις εἰς ἡγεμονικῆς ψυχῆς παρακύψαι
βουλεύματα; τολμῶσι δὲ ὑπ' ἀναισχύντου θράσους ἱεροφαντεῖν καὶ τελεῖν
57 τὰ ἡγεμονικὰ μόλις ἂν ἐν μύσταις ἀναγραφέντες.“ ἐκ δὲ τοῦ κατ' ὀλίγον
μελετῶν ἀλλοτριοῦσθαι τοῦ Μάκρωνος ἤρχετο καὶ ψευδεῖς μὲν πιθανὰς
δὲ καὶ εὐπαραγώγους κατ' αὐτοῦ πλάττειν αἰτίας· δειναὶ γὰρ αἱ εὔθικτοι
58 καὶ μεγάλαι φύσεις εἰκοτολογῆσαι. τοιαῦται δὲ ἦσαν αἱ προφάσεις·
„ἐμόν ἐστι τοῦ Μάκρωνος ἔργον Γάιος· μᾶλλον αὐτὸν ἢ οὐχ ἧττον τῶν
γονέων γεγέννηκα· τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἀνήρπαστο ἂν ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου
φονῶντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορίας· ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος
ἔχων ὑπηκόους τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εὐθὺς εἰς τὴν ἐκείνου παρ-
έπεμψα τάξιν, ἀναδιδάσκων ὅτι ἀνδρὸς ἑνὸς γέγονεν ἔνδεια· μένει δὲ
59 ἄρτιος καὶ πλήρης ἡ ἡγεμονία.“ τούτοις συνεπείθοντό τινες ὡς ἀψευδέσιν
ἀγνοοῦντες τὸν φένακα τρόπον τοῦ λέγοντος· οὔπω γὰρ ἦν τὸ πεπλασμένον
αὐτοῦ καὶ ποικίλον τῶν ἠθῶν ἐμφανές. ἀλλὰ γὰρ οὐ πολλαῖς ὕστερον
ἡμέραις ἐκποδὼν ὁ κακοδαίμων γίνεται σὺν τῇ γυναικί, τῆς περιττῆς
60 εὐνοίας ἀμοιβὰς τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ἀντιλαβών. τοιοῦτόν ἐστιν ἡ
εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις· ἀντὶ γὰρ ὧν ὠφελήθησαν, παρέχουσι τὰς
μεγίστας ζημίας τοῖς εὐεργετήσασιν. ὁ γοῦν Μάκρων πάντα ἐπ' ἀληθείας
πραγματευσάμενος μετ' ἐκτενεστάτης σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας, τὸ μὲν

---

1 τὸ ante μητρῷον add. A 3 ὁμοιότητι L 5 σπερματικοῖς] σπαρτιμοῖς L λόγοις om. L (Turn.) 6 ἐμφέρειαν] εὐφυΐαν coni. Mang. καὶ τὸν transp. A 7 τῆς πρὸ transp. G 9 ἰδιώ (in folii fine) C 10 τολμῶσιν M δ' MA ὑπ' MAH: ὑπὸ CGO ἀναισχυντίας H (Turn.), καὶ add. H^2L (Turn.) 11 τὰ om. A ἐν om. H^1, ss. H^2 12 μελετᾶν coni. Matthaei μὲν] καὶ Tauchn. 13 παραγώγους A αἱ A, ss. O (Mang.): om. ceteri (Turn.) εὔθικτοι H^1 (Mang.): εὔθηκτοι CGOAH^2L (Turn.), εὔεικτοι M 14 δ' A προφάσεις] ὡς Μάκρωνα λεληκέναι vel similia excidisse putat Dahl 15 ἐστι≡ (ν eras.) C ἢ om. A 16 γεγένηκα H ἂν om. A ἐπ' αὐτῷ] ἀπ' αὐτοῦ A 19 ἔκδεια C δὲ] γὰρ A 20 ἀρτίως O 21 φένακα GOAH: φαίνακα C, φαίνεκα M πεπλασμένων M 23 περιττῆς Turn. (v): περὶ τῆς CGOMH, περὶ τὴν A 24 εὔνοιαν A ἀμοιβὰς Turn. (v): ἀμοιβῆς codd. γὰρ ante ἐστιν add. M 26 πάντ' A ἀληθεία A 27 μετ' om. H^1, add. H^2 σπουδῆς] τιμῆς A

24—26 D^H fol. 218^v Φίλωνος: τοιοῦτον εἰς τοὺς ἀχαρίστους — εὐεργετήσασιν.

πρῶτον ὑπὲρ τοῦ σῶσαι Γάιον, ἔπειτα δὲ ὑπὲρ τοῦ μόνον τὴν ἡγεμονίαν
διαδέξασθαι, τοιαῦτα εὕρατο τὰ ἐπίχειρα. λέγεται γάρ, ὅτι ἠναγκάσθη 61
ὁ δείλαιος αὐτοχειρίᾳ κτεῖναι ἑαυτὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἀνεδέξατο συμφορὰν
ἡ γυνή, καίτοι ποτὲ νομισθεῖσα διὰ συνηθείας αὐτῷ γενέσθαι· βέβαιον
δὲ οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι φίλτρων εἶναι διὰ τὸ τοῦ πάθους ἀψίκορον.

(9.) Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Μάκρων πανοίκιος ἱέρευτο, τρίτῳ ἐπαπε- 62
δύετο δόλῳ βαρυτέρῳ. πενθερὸς ἐγεγένητο αὐτῷ Μάρκος Σιλανός, μεστὸς
φρονήματος ἀνὴρ καὶ γένει λαμπρός. οὗτος ὠκυμόρου τῆς θυγατρὸς
ἀποθανούσης ἔτι περιεῖπε τὸν Γάιον, εὔνοιαν προσφερόμενος οὐ πενθεροῦ
μᾶλλον ἢ γνησίου πατρός, ἧς ἐνόμιζεν ἀντιλήψεσθαι κατὰ νόμον ἰσότητος
μεθαρμοσάμενος τὸν γαμβρὸν εἰς υἱόν. ἐλελήθει δὲ ἄρα ψευδοδοξῶν
555 M. καὶ ἀπατώμενος. | ὁ μὲν γὰρ τοὺς τοῦ κηδεμόνος λόγους ἀεὶ διεξῄει μηδὲν 63
ἐπικρυπτόμενος τῶν εἰς βελτίωσιν καὶ ὠφέλειαν ἠθῶν καὶ βίου καὶ
ἡγεμονίας, ἔχων εἰς παρρησίαν καὶ μεγάλας ἀφορμὰς ὑπερβάλλουσάν τε
εὐγένειαν καὶ τὴν κατ' ἐπιγαμίαν οἰκειότητα· καὶ γὰρ ἡ θυγάτηρ οὐ
πρὸ πολλῶν ἐτεθνήκει χρόνων, ὡς ἀμαυρωθῆναι τὰ δίκαια τῶν κηδεστῶν,
ἀλλὰ μόνον οὐκ ἤσπαιρεν, ἔτι λειψάνων τινῶν ὑστάτων τοῦ ψυχικοῦ πνεύ-
ματος ἐνυπαρχόντων καὶ ἐγκατειλημμένων τῷ σώματι. ὁ δὲ πρὸς ὕβρεως 64
τὰς νουθεσίας λαμβάνων τῷ πάντων οἴεσθαι φρονιμώτατος καὶ σωφρο-
νέστατος ἔτι δὲ ἀνδρειότατος εἶναι καὶ δικαιότατος ἤχθαιρε μᾶλλον τῶν
ὁμολογουμένων πολεμίων τοὺς διδάσκοντας. ὑπολαβὼν οὖν καὶ τοῦτον 65
εἶναι παρενόχλημα, τὴν πολλὴν αὐτοῦ ῥύμην τῶν ἐπιθυμιῶν ἐφέξοντα,
πολλὰ χαίρειν φράσας τοῖς δαίμοσι τῆς ἀποθανούσης γυναικός, εἰ πατέρα
μὲν ἐκείνης ἑαυτοῦ δὲ γενόμενον πενθερὸν μεταστήσεται, δολοφονεῖ.

(10.) Καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη περιβόητον τοῖς ἐπαλλήλοις τῶν πρώτων 66

---

1 δ' A 2 δέξασθαι C, καταδέξασθαι M τοιαῦθ' A εὕρετο OH 3 ἀνε-δέξατο MAH (Mang.): ἀναδέξασθαι CGO (Turn.) 4 αὐτῷ ⟨τῷ Γαΐῳ⟩ conicio 5 δ' A οὐδέ H[1], corr. H[2] τὸν (sed corr) O φίλτρον CGO ἀψίσωρον G 6 ἐπεὶ H δὲ καὶ CGOH: καὶ M, δ' A πανοίκειος L (Turn.) ἱέρευτο Turn.: ἱερεύετο codd. (Mang.) 6. 7 ἐπαποδύεται A 7 δόμω G μάκρος M σιλανός H[1], σιλβανός H[2]L 8 τῆς om. A 10 ἧς Matthaei: ἣν codd. (v) 11 μεθαρμοσάμενος C: μεθαρμοσαμένου ceteri ἐλελήθην L δ' A ἄρα] ἔτι H (Turn.) 12 μὲν om. Mang. τοὺς τοῦ scripsi: τοῦ G, τοὺς ceteri (v) κηδεμόνος Cohn et Wendl.: κηδομένου G, κηδομένου☰ C, κηδομένους OMAH (Mang.), κηδαι-μόνας L; κηδεμόνας Turn. (in appendice prob. Mang.) ἀεὶ om. A 13 tert. καὶ om. A 14 ἔχον L τ' A 15 κατ' ἐπιγαμίαν] κατεπίγαμον A 17 ἔσπαι-ρεν L (Turn.) ὑστάτου C, om. M ψυχικοῦ] συγγενικοῦ coni. Mang. 18 ἐγκατειλημένων M 19 τῷ] τῶν A φρονημώτατος H 19. 20 καὶ σωφρο-νέστατος om. A 20 δ' A 21 καὶ om. H 22 αὐτοῦ codd. (coni. Mang.): αὐτῶ L (v) ῥύμην αὐτοῦ transp. M ῥώμην L 23 φράσας om. A 24 πενθερὸν om. H[1], ss. H[2] 25 πρᾶγμα] παράλλαγμα coni. Mang.

---

4. 5 D[R] fol. 244[v] τοῦ αὐτοῦ Flor. Laur. nr. 14: οὐδὲν βέβαιον τῶν (β. οὐδέν φασι τῶν DR) ἐν ἔρωτι διὰ τὸ τοῦ πάθους ἀψίκορον.

ἀνδρῶν φόνοις ἐγεγένητο, ὡς διὰ παντὸς στόματος δυσκάθαρτα ἄγη
67 συνηχεῖσθαι, φανερῶς μὲν οὐ διὰ δέος, ἠρεμαιοτέρᾳ δὲ τῇ φωνῇ. κἄπειτα ἐκ μεταβολῆς — ὄχλος γὰρ ἀνίδρυτον ἐν ἅπασι, καὶ βουλαῖς καὶ λόγοις καὶ πράγμασιν — ἀπιστοῦντες, εἰ οὕτως ἀθρόαν ἐνδέδεκται τροπὴν ὁ πρὸ μικροῦ χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος ἴσος τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι νομισθεὶς Γάιος, ἀπολογίας ἐσκόπουν καὶ διερευνῶντες εὕρισκον, ἐπὶ μὲν
68 τῷ ἀνεψιῷ καὶ συγκληρονόμῳ τοιαῦτα φάσκοντες· „ἀκοινώνητον ἀρχή, θεσμὸς φύσεως ἀκίνητος. οὗτος ἃ παθεῖν ἐμέλλησεν ἂν ὑπ' ἀδυνατωτέρου προδιέθηκεν ἰσχυρότερος ὤν· ἄμυνα τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἀνδροφονία. τάχα δὲ καὶ προνοητικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους τὸ μειράκιον ἐκποδὼν γεγένηται, τῶν μὲν τούτῳ τῶν δὲ ἐκείνῳ προσκληρουμένων, ἐξ ὧν ταραχαὶ ἐμφύλιοί τε καὶ ξενικοὶ πόλεμοι συνίστανται. τί δὲ ἄμεινον εἰρήνης; εἰρήνη δὲ ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῆς φύεται· ἡγεμονία δὲ ἀφιλόνεικος καὶ ἀνερίθευτος ὀρθὴ μόνη, δι' ἧς καὶ τἆλλα πάντα
69 κατορθοῦται.“ ἐπὶ δὲ Μάκρωνι· „πλέον ἐφυσήθη τοῦ μετρίου· τὸ Δελφικὸν γράμμα οὐ διανέγνω, τὸ 'γνῶθι σαυτόν'· φασὶ δὲ τὴν μὲν ἐπιστήμην εὐδαιμονίας τὴν δὲ ἄγνοιαν κακοδαιμονίας αἰτίαν εἶναι. τί παθὼν ὑπηλλάττετο καὶ μετετίθει τὸν μὲν ὑπήκοον αὐτὸν εἰς τάξιν ἄρχοντος, τὸν δὲ αὐτοκράτορα Γάιον | εἰς ὑπηκόου χώραν; οἰκειότατον ἡγεμόνι μὲν p. 556 M.
τὸ προστάττειν, ὅπερ ἐποίει Μάκρων, ὑπηκόῳ δὲ τὸ πειθαρχεῖν, ὅπερ
70 ὑπομένειν ἠξίου Γάιον.“ ἐκάλουν γὰρ οἱ ἀνεξέταστοι τὴν παραίνεσιν πρόσταξιν καὶ τὸν σύμβουλον ἄρχοντα, ἤτοι μὴ συνιέντες ὑπ' ἀναισθησίας ἢ διὰ κολακείαν τὰς φύσεις τῶν ὀνομάτων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων

2 συνηχεῖσθαι] ἐφέρετο A διὰ☰ (δε eras.) C 2. 3 καὶ ἔπειτα CGO 3 ἅπασιν L 4 ἀθρόαν CG (Mang.): ἀθρόως OMAH (Turn.) ἐνδέδεκται MH: ἐνδέδεικται CGOA 5 τε] δὲ A 6 ἀπολογίαν A 7 ἀρχὴν H (v) 8 οὗτος] οὖσα A ἐμέλησεν A ὑπ' ἀδυνατωτέρου CGOH²L (Turn.): ὑπὸ δυνατωτέρου MAH¹ (Mang.) 9 προέθηκεν L (Turn.) ἄμυνα C: ἠμύνατο GOMH (v), ἠδύνατο A τοῦτ' οὐκ ἔστιν transponendum vid. Mang. 10 δὲ — ὠφελείᾳ] δ' ὑπὲρ A 11 γεγένητο CGO pr. τῶν] τῷ C 11. 12 προσκληρουμένων CGOA (Mang., sed mavult προσκολλωμένων): προκληρουμένων M, προσκεκληρωμένων H (Turn.) 13 pr. δὲ] δ' A 14 δ' v φιλόνεικος H ὀρθὴ] αὕτη A, om. D τἆλλα CL: τὰ ἄλλα ceteri 15 κατορθοῦται D (prob. Mang.): ὀρθοῦται codd. (v) ἐφυσσήθη A μέτρου L 16 διανέγνω CGOM: διέγνω AH (v) 17 δ' A 17. 18 μετηλλάττετο M 18 αὑτὸν CH: αὐτὸν ceteri 19 δ' A μὲν ἡγεμόνι transp. A 21 ἀνεξέσταστοι (sic) C παραίρεσιν G 22 σύμβολον G, σύμβουτον (sic) H 23 κολακείας AH (Turn.) ὁμοῦ τῶν ὀνομάτων transp. A τῶν ante πραγμάτων add. A

13 D[R] fol. 71[r] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. I 26 Col. 861 Φίλωνος: εἰρήνη ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῆς φύεται. 13—15 D[R] fol. 114[r] (post locum ad p. 165, 6 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: εἰρήνη ἐξ — πάντα κατορθοῦται.

μεταχαράττοντες. ἐπὶ δὲ Σιλανῷ· „χλεύης ἄξιον ὁ Σιλανὸς ἔπαθεν, 71
οἰηθεὶς πενθερὸν τοσοῦτον παρὰ γαμβρῷ δύνασθαι, ὅσον πατέρα γνήσιον
παρ' υἱῷ. καίτοι πατέρες ἰδιῶται γενομένων ἐν ἀρχαῖς μεγάλαις καὶ
ἐξουσίαις υἱῶν ὑποστέλλουσιν, ἀγαπητῶς φερόμενοι δευτερεῖα. ὁ δὲ
ἠλίθιος, οὐδὲ πενθερὸς ὢν ἔτι, τὰ μὴ καθ' ἑαυτὸν προσπεριειργάζετο
μὴ συνιείς, ὅτι θανάτῳ τῆς θυγατρὸς συνετεθνήκει καὶ ἡ κατ' ἐπιγαμίαν
οἰκειότης· δεσμὸς γὰρ οἴκων ὀθνείων αἱ ἐπιγαμίαι τὴν ἀλλοτριότητα εἰς 72
οἰκειότητα συνάγων, οὗ λυθέντος λέλυται καὶ τὰ τῆς κοινωνίας, καὶ μά-
λιστα ὅταν ἀνεπανορθώτῳ πράγματι λυθῇ, τελευτῇ τῆς εἰς ἀλλότριον
οἶκον δεδομένης ἐπὶ γάμῳ." τοιαῦτα ἐν ἅπασι τοῖς συλλόγοις ἐθρύλουν 73
πλεῖστον διδόντες μέρος τῷ μὴ βούλεσθαι δοκεῖν ὠμὸν εἶναι τὸν αὐτο-
κράτορα· χρηστότητα γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν ἐλπίσαντες ὅσην παρ' οὐδενὶ
τῶν προτέρων ἐνιδρύσθαι τῇ Γαΐου ψυχῇ σφόδρα ἄπιστον ἐνόμιζον, εἰ
τοσαύτην καὶ οὕτως ἀθρόαν ἐνδέδεκται μεταβολὴν πρὸς τἀναντία.
(11.) Κατεργασάμενος οὖν τρεῖς τοὺς εἰρημένους ἄθλους ἐκ τριῶν 74
τῶν ἀναγκαιοτάτων μερῶν, δυοῖν μὲν ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ τε βουλευτικοῦ
καὶ τοῦ τῆς ἱππικῆς τάξεως, τρίτου δὲ τοῦ συγγενικοῦ, καὶ ὑπολαβὼν
τῶν ἰσχυροτάτων καὶ δυνατωτάτων περιγεγενημένος καταπληκτικώτατον
δέος ἐνειργάσθαι τοῖς ἄλλοις ἅπασι, διὰ μὲν τῆς Σιλανοῦ σφαγῆς τοῖς 75
βουλευταῖς — ἦν γὰρ οὐδενὸς τῶν ἐν συγκλήτῳ δεύτερος —, διὰ δὲ
τῆς Μάκρωνος τοῖς ἱππικοῖς — οἷα γὰρ χοροῦ τινος ἡγεμὼν ἐγεγένητο
φερόμενος τὰ πρωτεῖα τιμῆς καὶ εὐδοξίας —, διὰ δὲ τῆς τοῦ ἀνεψιοῦ
καὶ συγκληρονόμου τοῖς ἀφ' αἵματος ἅπασιν, οὐκέτι ἠξίου μένειν ἐν τοῖς

---

1 δὲ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) σιλανῷ ... σιλανὸς H[1], σιλβανῷ ... σιλβανὸς H[2]L ἔπαθεν] ἐποίησεν coni. Mang. 2 τὸν ante πενθερὸν add. MAH (v), om. CGO γνήσιον πατέρα transp. O 3 παρ' CG: παρὰ ceteri γεννωμένων Turn. 4 ἐξουσίαις] ἐν οὐσίαις Turn. δευτερεῖα] τὰ δευτερεῖα H[2]L (v) 6 τῷ ante θανάτῳ add. MAH (v), om. CGO συντεθνήκει Mang. 7 ὀθνίων CG ἀλλοτρίωσιν A 8 συνάγων] μετάγουσαι Mang. ex Anton. Mel., μετάγων Cohn τῆς κοινωνίας] πρὸς κοινωνίαν A 8. 9 μάλισθ' A 9 ἐπανορθώτω OA εἰς om. L 10 τοιαῦτ' A, καὶ τοιαῦτα M ἐθρύλουν CG: ἐθρύλλουν ceteri (v) 11 διδόντες] αὐτοὶ τοῖς λόγοις εἰσφέρειν δοκοῦντες A (mavult Mang.) μέρος] βάρος coni. Mang. βουλεύεσθαι L δοκεῖν om. M (sic mavult Mang.) 13 ἐνιδρύεσθαι A 14 ἀθρόαν μεταβολὴν οὕτως ἐνδέδεικται transp. A ἐνδέδεκται H: ἐνδέδεικται ceteri 17 pr. τοῦ om. M 18 περιγεγενημένος CGM: περιγενόμενος A (Mang.), περιγεγενημένου H (Turn.), om. O καταπληκτικώτερον A 19 ἐνείργασται O[1], corr. O[2], ἐνειργάσασθαι A; ἐνεργάσεσθαι coni. Mang. τοῦ ante Σιλανοῦ add. A σιλανοῦ H[1], σιλβανοῦ H[2] 22 εἰς ante τὰ add. CGOM πρῶτα C τῆς ante τιμῆς add. MAH (v), om. CGO εὐδοξίας] τῆς εὐγενείας A τῆς om. M 23 οὐκέτ' A

---

7. 8 Anton. Mel. I 14 Col. 812 Φίλωνος: δεσμὸς οἴκων — μετάγουσαι. 23 sq. cf. de virt. (de human.) § 172.

τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὅροις, ἀλλ' ὑπερέκυπτε σπουδάζων θεὸς νομίζεσθαι.
76 καὶ ἐν ἀρχῇ ταύτης τῆς παραπληξίας φασὶν αὐτὸν χρήσασθαι τοιούτῳ
λογισμῷ· καθάπερ γὰρ οἱ τῶν ἄλλων ζῴων ἀγελάρχαι, βουκόλοι καὶ αἰ-
πόλοι καὶ νομεῖς, οὔτε βόες εἰσὶν οὔτε αἶγες οὔτε ἄρνες, ἀλλ' | ἄνθρωποι p. 557 M
κρείττονος μοίρας καὶ κατασκευῆς ἐπιλαχόντες, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀγελαρ-
χοῦντα κἀμὲ τῆς ἀρίστης ἀνθρώπων γένους ἀγέλης νομιστέον διαφέρειν
καὶ μὴ κατ' ἄνθρωπον εἶναι, μείζονος δὲ καὶ θειοτέρας μοίρας τετυχηκέναι.
77 ταύτην τὴν ὑπόληψιν ἐνσφραγισάμενος τῇ διανοίᾳ περιέφερεν ὁ ἠλίθιος
ἐν ἑαυτῷ μυθικὸν πλάσμα ὡς ἀψευδεστάτην ἀλήθειαν. καὶ ἐπειδὴ ἅπαξ
ἐθρασύνατο καὶ ἀπετόλμησεν εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν τὴν ἀθεωτάτην
ἐκθέωσιν αὑτοῦ, τὰ ἀκόλουθα καὶ συνῳδὰ πράττειν ἐπεχείρει καὶ οἷα
78 δι' ἀναβαθμῶν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον εἰς τὸ ἄνω προῄει. ἤρχετο γὰρ
ἐξομοιοῦν τὸ πρῶτον τοῖς λεγομένοις ἡμιθέοις ἑαυτόν, Διονύσῳ καὶ
Ἡρακλεῖ καὶ Διοσκούροις, Τροφώνιον καὶ Ἀμφιάραον καὶ Ἀμφίλοχον καὶ
τοὺς ὁμοίους χρηστηρίοις αὐτοῖς καὶ ὀργίοις χλεύην τιθέμενος κατὰ
79 σύγκρισιν τῆς ἰδίας δυνάμεως. εἶθ' ὥσπερ ἐν θεάτρῳ σκευὴν ἄλλοτε
ἀλλοίαν ἀνελάμβανε, τοτὲ μὲν λεοντῆν καὶ ῥόπαλον, ἀμφότερα ἐπίχρυσα,
διακοσμούμενος εἰς Ἡρακλέα, τοτὲ δὲ πίλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁπότε
ἀσκοῖτο εἰς Διοσκούρους· ἔστι δὲ ὅτε κιττῷ καὶ θύρσῳ καὶ νεβρίσιν εἰς
80 Διόνυσον ἠσκεῖτο. καὶ ταύτῃ διαφέρειν ἀξιῶν, ὅτι ἐκείνων μὲν ἕκαστος
ἰδίας ἔχων τιμὰς οὐ μετεποιεῖτο ὧν ἐκοινώνουν ἕτεροι, ὁ δὲ τὰς πάντων
ἀθρόων ἐσφετερίζετο φθόνῳ καὶ πλεονεξίᾳ, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους,
οὐκ εἰς Γηρυόνην τὸν τρισώματον μεταβαλών, ἵνα τῷ πλήθει παραγάγῃ
τοὺς ὁρῶντας, ἀλλ', ὃ δὴ παραδοξότατον ἦν, ἑνὸς σώματος οὐσίαν μετα-
σχηματίζων καὶ μεταχαράττων εἰς πολυτρόπους μορφάς, Αἰγυπτίου τρόπον
Πρωτέως, ὃν εἰσήγαγεν Ὅμηρος μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενον εἴς τε
81 τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐκ τούτων ζῷα καὶ φυτά. καίτοι τί παρασήμων
ἔδει σοι, Γάιε, οἷς ἔθος ἀσκεῖσθαι τὰ τῶν εἰρημένων ἀφιδρύματα; ἐχρῆν
γὰρ ζηλοῦν τὰς ἐκείνων ἀρετάς. Ἡρακλῆς ἐκάθηρε γῆν καὶ θάλατταν

---

1 ὅροις (νόμοις ss.) M   ὑπερέκυπτεν L   2 τῷ ante τοιούτῳ add. A   3 γὰρ CGO: om. ceteri (v)   ἄλλων ζῴων] ζώων τῶν ἄλλων H   3. 4 αἰπόλοι καὶ νομεῖς CGO: ν. καὶ αἰπόλοι ceteri   4 alt. οὔτε] οὔτ' A   οὔτε αἶγες om. L   αἶγες οὔτε ἄρνες CGO: ἄρνες οὔτε (οὔτ' A) αἶγες ceteri   5 παρασκευῆς A   7 κατὰ MH   9 αὐτῷ A   10 ἀθεοτάτην G   11 αὐτοῦ L: αὑτοῦ ceteri   12 ἐκ τοῦ om. M   προσῄει GO, σ eras. C (προσῄει Turn. in textu, προῄει in append.)   14 διοσκόροις M   τροφόνιον G   17 ἀλλοίαν] ἄλλην vel ἀλλοτρίαν coni. Mang.   ἀνελάμβανε Mang. (cf. § 96. 100. 101): ἐνελάμβανε A, ἐλάμβανε ceteri (v)   18 διακοσμούμενος] διασκού-μενος coni. Mang.   ποτὲ O (Turn.)   πύλους M   19 δ' AL   κ≡ιττῷ (ο eras.) C   νευρίσιν AH   20 ἠσκῆτο O   22 ἀθρόων scripsi: ἀθρόον codd. (v)   23 γυριόνην OL; Γηρυόνα (τὸν om.) Mang.   παραγαγὼν εἴη H   24 παραδοξώτατον H   26 ὅμηρος corr. ex ὁμάκρος M   ἐνδεχόμενος C, εἰσδεχόμενον A (ἐκδεχόμενον Mang.)   28 ἀσκεῖσθαι (vel ἐνσκευάζεσθαι coni.) Mang. (Dahl): ἀρκεῖσθαι codd. (v)

ἄθλους ἀναγκαιοτάτους καὶ ὠφελιμωτάτους ἅπασιν ἀνθρώποις ὑποστὰς
ἕνεκα τοῦ τὰ βλαβερὰ καὶ κακωτικὰ φύσεως ἑκατέρας ἀνελεῖν. Διόνυσος 82
ἡμερώσας ἄμπελον καὶ ποτὸν ἐξ αὐτῆς ἀναχέας ἥδιστον ὁμοῦ καὶ ὠφε-
λιμώτατον ψυχαῖς τε καὶ σώμασι τὰς μὲν ἄγει πρὸς εὐθυμίαν, κακῶν
λήθην καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδας ἐνεργαζόμενος, τὰ δὲ σώματα ὑγιεινότερα καὶ
κραταιότερα καὶ εὐκινητότερα παρασκευάζει· καὶ ἰδίᾳ τε ἕκαστον ἀνθρώ- 83
πων βελτίονα ποιεῖ καὶ πολυανθρώπους οἰκίας καὶ συγγενείας ἐξ αὐχμηροῦ
καὶ ἐπιπόνου βίου μεθαρμόζεται πρὸς ἀνειμένης σχῆμα καὶ ἱλαρᾶς διαίτης
558 M. καὶ πάσαις πόλεσιν | Ἑλληνικαῖς τε καὶ βαρβαρικαῖς εὐωχίας, εὐφροσύνας,
θαλίας, ἑορτὰς ἐπαλλήλους παρέχει· πάντων γὰρ τῶν λεχθέντων αἴτιος
ἄκρατος. πάλιν Διοσκούρους λόγος ἔχει κοινώσασθαι τὴν ἀθανασίαν. 84
ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν θνητὸς ὁ δὲ ἀθάνατος ἦν, οὐκ ἐδικαίωσεν ὁ τῆς
κρείττονος μοίρας ἀξιωθεὶς φιλαυτῆσαι μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὔνοιαν
ἐπιδείξασθαι. φαντασιωθεὶς γὰρ τὸν ἄπειρον αἰῶνα καὶ λογισάμενος, 85
ὅτι αὐτὸς μὲν ἀεὶ βιώσεται, ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀεὶ τεθνήξεται, καὶ μετὰ τῆς
ἀθανασίας ἀθάνατον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ πένθος ἀναδέξεται, θαυμαστὴν ἐμεγα-
λούργησεν ἀντίδοσιν ἀνακερασάμενος αὐτῷ μὲν τὸ θνητόν, τῷ δὲ ἀδελφῷ
τὸ ἄφθαρτον, καὶ ἀνισότητα, τὴν ἀδικίας ἀρχήν, ἐνηφάνισεν ἰσότητι,
ἥτις ἐστὶ πηγὴ δικαιοσύνης. (12.) οὗτοι πάντες, ὦ Γάιε, διὰ τὰς 86
ὑπηργμένας εὐεργεσίας ἐθαυμάσθησαν καὶ ἔτι νῦν θαυμάζονται καὶ σε-
βασμοῦ τε καὶ τῶν ἀνωτάτω τιμῶν ἠξιώθησαν. εἰπὲ δὴ καὶ αὐτὸς
ἡμῖν, ἐπὶ τίνι γαυριᾷς καὶ πεφύσησαι τῶν παραπλησίων; ἐμιμήσω τοὺς 87
Διοσκούρους εἰς φιλαδελφίαν; ἵνα ἐντεῦθεν ἄρξωμαι. τὸν μὲν ἀδελφὸν καὶ
συγκληρονόμον ἐν ἀκμῇ τῆς πρώτης ἡλικίας, ὦ σιδήρειε καὶ ἀνηλεέστατε,
ὠμῶς ἀπέσφαξας, τὰς ⟨δ'⟩ ἀδελφὰς ὕστερον ἐφυγάδευσας· μὴ καὶ αὗται τὸν
περὶ ἀφαιρέσεως ἀρχῆς φόβον εἰργάζοντό σοι; ἐμιμήσω Διόνυσον; εὑρε- 88

1 πᾶσιν H 3 ἥδιον H 4 ψυχῆς H τε om. G σώματος H ἄγει CA: ἄγειν GOMH 5 ἐλπίδα H ἐργαζόμενος H 6 εὐκινητότερα καὶ κραταιότερα transp. M καὶ εὐκινητότερα om. H 6. 7 ἀνθρώπων Mang. (Dahl), quod praeferendum lectioni αὐτῶν βέλτιον (scil. σῶμα) ab eodem propositae: αὐτῶν (αὐτὸν G) codd. (v) 11 διοσκούροις L 12 δ' A 15 δ'A καὶ ⟨ὅτι αὐτὸς⟩ μετὰ coni. Cohn 16 ἀναδέξηται GO 17 αὐτῷ AH: αὐτῷ ceteri δ' A
α
ἀδελφῷ δὲ transp. M 18 τὴν] τῆς A ἐνηφάνισεν Cohn: ἐνεκαίνισεν C, ἐνεκαίνισεν OMA, ἀνεκοίνωσεν GH²L, ἀνεκαίνισεν H¹ (v); ἐκένωσεν coni. Mang., ἀνεσκεύασεν Dahl, ἀνεχαίτισεν Matthaei 20 προϋπηργμένας coni. Mang. εὐεργεσίας] ὑπηρεσίας H 21 τε om. A εἰπὲ δὴ καὶ om. Turn. δὴ] δὲ A (Mang.) 22 ἡμῖν] δ' ἡμῖν Turn. ἐπὶ — παραπλησίων om. A γαβριᾷς M 23 διοσκόρους H ἵν' A μὲν] δ' A ἀδελφὸν] ἀνεψιὸν coni. Mang. καὶ om. A 24 οὐκ ante ἐν add. A (Mang.) σιδήριε CH (Turn.) 25 δ' add. Cohn: om. codd. (v) τὸν] τῶν A 26 φόβων ἤρξαντό σοι A

18. 19 D^K fol. 179r ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἰσότης πηγὴ δικαιοσύνης.

τὴς καινῶν γέγονας χαρίτων ὡς ἐκεῖνος; εὐφροσύνης κατέπλησας τὴν
οἰκουμένην; Ἀσία καὶ Εὐρώπη τὰς ἐκ σοῦ γεγενημένας δωρεὰς οὐ χωρεῖ;
89 καινὰς μὲν οὖν τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἀνεῦρες ὡς κοινὸς λυμεὼν καὶ
παλαμναῖος, αἷς μεταβάλλεις τὰ ἡδέα καὶ χαρτὰ πρὸς ἀηδίας καὶ λύπας
καὶ ἀβίωτον βίον τοῖς πανταχοῦ πᾶσι, τὰ μὲν παρ' ἑτέροις ἀγαθὰ καὶ
καλὰ πάντα σφετεριζόμενος ἀπλήστοις καὶ ἀκορέστοις ταῖς ἐπιθυμίαις,
τὰ ἀπὸ τῶν ἑῴων, τὰ ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, τὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων τοῦ παντὸς
κλιμάτων, εἴ τινα ἢ κατὰ μεσημβρίαν ἦν ἢ πρὸς ἄρκτον, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς
σαυτοῦ πικρίας καὶ ὅσα ταῖς ἐπαράτοις καὶ ἰοβόλοις ψυχαῖς γεννᾶν ἔθος
βλαβερὰ καὶ ἐπιζήμια ἀντιδιδοὺς καὶ ἀντιπέμπων· διὰ ταῦτα ὁ νέος
90 Διόνυσος ἡμῖν ἀνεφάνης; ἀλλὰ καὶ Ἡρακλέα ἐζήλωσας τοῖς ἀκαμάτοις
σαυτοῦ πόνοις καὶ ταῖς ἀτρύτοις ἀνδραγαθίαις, εὐνομίας καὶ εὐδικίας
εὐθηνίας τε καὶ εὐετηρίας καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίας, ὧν ἡ
βαθεῖα εἰρήνη δημιουργός, ἀναπλήσας ἠπείρους τε καὶ νήσους, ὁ ἀγεννέ-
στατος, ὁ δειλίας μεστός, ὁ τῶν μὲν εἰς εὐστάθειαν καὶ εὐδαιμονίαν
ἁπάντων κενώσας τὰς πόλεις, μεστὰς δὲ τῶν | εἰς ταραχὰς καὶ θορύβους p. 559 M
91 καὶ τὴν ἀνωτάτω βαρυδαιμονίαν ἀναφήνας; ἐπὶ δὲ ταῖς τοσαύταις φο-
ραῖς, ἃς ἤνεγκας ἐπ' ὀλέθρῳ, εἰπέ μοι, Γάιε, ζητεῖς ἀθανασίας μετα-
λαχεῖν, ἵνα μὴ ὀλιγοχρονίους καὶ ἐφημέρους ἀλλὰ ἀθανάτους ἀπεργάσῃ
συμφοράς; ἐγὼ δὲ νομίζω τοὐναντίον, εἰ καί τις ἔδοξας γεγενῆσθαι θεός,
πάντως ἄν σε μεταβαλεῖν ἕνεκα τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων εἰς θνητὴν
92 φύσιν· εἰ γὰρ ἀθανατίζουσιν ἀρεταί, πάντως φθείρουσι κακίαι. μήτε
οὖν ἐν Διοσκούροις γράφου τοῖς φιλαδελφοτάτοις, ὁ σφαγεὺς καὶ λυμεὼν
τῶν ἀδελφῶν γεγονώς, μήτε Ἡρακλέους ἢ Διονύσου τιμῆς κοινοπράγει
τῶν τὸν βίον ὀνησάντων, ὁ κακωτὴς καὶ διαφθορεὺς ὧν ἔδρασαν ἐκεῖνοι.
93 (13.) Τοσαύτη δέ τις περὶ αὐτὸν ἦν λύττα καὶ παράφορος καὶ
παράκοπος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει καὶ ἐπαπε-

---

1 γέγονας καινῶν transp. M γεγονὼς coni. Mang. 2 Ἀσία om. G χορεῖ M 3 κενὰς O καὶ ante λυμεὼν add. G 4 μεταβάλλη CO, μεταβάλλει G ἀηδείας CG (v) 5 πᾶσιν L 7 τὰ ἀπὸ τῶν ἑσπερίων om. Richt. (Tauchn.) 8 δ' A 9 ἰοβόροις M; ἐπιβούλοις coni. Mang. 10 ἀντιδοὺς G ὁ C: om. ceteri 10. 11 διόνυσος νέος transp. A 11 ἐφάνης A ἀκμαιοτάτοις A 13 εὐθηνίας Mang.: εὐσθενείας codd.; εὐθενείας Turn. 14 ἠπείρους τε καὶ νήσους CGO: νήσους τε καὶ ἠπείρους ceteri 14. 15 ἀγενέστατος OA (v) 15 εὐστάθιαν (ι corr. in ει) H 16 ἁπάντων κενώσας τὰς πόλεις CGO: κενώσας τὰς πόλεις ἁπάντων ceteri 17 ἐπὶ δὲ C (Turn.): ἐπὶ δὴ MA (Mang.), ἐπειδὴ GOH 17. 18 φθοραῖς C (Turn.) 18 ἃς] αἷς A ὦ ante Γάιε add. v 19 ὀλιγχρονίους (sic) A 20 εἶναι post τοὐναντίον add. A καί om. A 21 ἐπιτηδευμάτων] βουλευμάτων A 21. 22 θνητὴν φύσιν CGOAH (Turn.): κοινὴν φύσιν καὶ θνητήν M (Mang.) 22 αἱ ante ἀρεταί add. A 23 γοῦν A ἐγγράφου A (Mang.) φιλαδελφωτάτοις L 24 τῶν om. CGO μήθ' A τιμῆς Mang.: τιμαῖς codd. (v) 25 ὠνησάντων MA κακωτὴς] κακὸς A ἐκεῖνον M 27 παράκοτος A

δύετο τοῖς τῶν μειζόνων καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι δοκούντων σεβασμοῖς
Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἄρεως. Ἑρμοῦ τὸ πρῶτον, κηρυκείοις καὶ 94
πεδίλοις καὶ χλαμύσιν ἐνσκευαζόμενος τάξιν τε ἐν ἀταξίᾳ καὶ τὸ ἀκόλουθον
ἐν συγχύσει καὶ λογισμὸν ἐν φρενοβλαβείᾳ παρεπιδεικνύμενος· εἶτα, ὁπότε 95
δόξειεν αὐτῷ, τὰ μὲν ἀπετίθετο, εἰς δὲ Ἀπόλλωνα μετεμορφοῦτο καὶ
μετεσκευάζετο, στεφάνοις μὲν ἀκτινοειδέσι τὴν κεφαλὴν ἀναδούμενος,
τόξον δὲ τῇ εὐωνύμῳ καὶ βέλη κρατῶν χειρί, χάριτας δὲ τῇ δεξιᾷ
προτείνων, ὡς δέον τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρέγειν ἐξ ἑτοίμου καὶ τετάχθαι τὴν
βελτίονα τάξιν τὴν ἐπὶ δεξιά, τὰς δὲ κολάσεις ὑποστέλλειν καὶ τὴν κατα-
δεεστέραν χώραν κεκληρῶσθαι τὴν ἐπ' εὐώνυμα. χοροί τε εὐθὺς εἱστή- 96
κεσαν συγκεκροτημένοι, παιᾶνας εἰς αὐτὸν ᾄδοντες, οἱ πρὸ μικροῦ Βάκχον
καὶ Εὔιον καὶ Λυαῖον ὀνομάζοντες καὶ ὕμνοις γεραίροντες, ἡνίκα τὴν
Διονυσιακὴν ἀνελάμβανε σκευήν. πολλάκις δὲ καὶ θώρακα ἐνδυόμενος 97
ξιφήρης προῄει μετὰ κράνους καὶ ἀσπίδος, Ἄρης ἀνακαλούμενος· καὶ
παρ' ἑκάτερα οἱ Ἄρεως τοῦ καινοῦ [καὶ νέου] θεραπευταὶ συμπροῄεσαν,
ἀνδροφόνων καὶ δημοκοίνων θίασος, ὑπηρετήσοντες κακὰς ὑπηρεσίας
φονῶντι καὶ διψῶντι ἀνθρωπείου αἵματος. εἶτα τοῖς ταῦτα ὁρῶσι κατά- 98
πληξις ἦν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ, καὶ ἐθαύμαζον, πῶς ὁ τἀναντία δρῶν
οἷς ἰσότιμος εἶναι προαιρεῖται τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν ἐπιτηδεύειν οὐκ
ἀξιοῖ, τοῖς δὲ παρασήμοις εἰς ἕκαστον σκευάζεται. καίτοι τὰ περίαπτα
ταῦτα καὶ προκοσμήματα ξοάνοις καὶ ἀγάλμασι προσκαθίδρυται, διὰ συμ-
560 M. βόλων μηνύοντα τὰς ὠφελείας, | ἃς παρέχονται τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων
οἱ τιμώμενοι. πέδιλα Ἑρμῆς ὑποδεῖται πτερῶν ταρσοὺς ἔχοντα· διὰ τί; 99
ἆρα οὐχ ὅτι προσήκει τὸν ἑρμηνέα καὶ προφήτην τῶν θείων, ἀφ' οὗ καὶ
Ἑρμῆς ὠνόμασται, τὰ ἀγαθὰ διαγγέλλοντα — κακοῦ γὰρ οὐχ ὅτι θεὸς
ἀλλ' οὐδὲ σοφὸς ἀνὴρ γίνεται μηνυτής — ποδωκέστατόν τε εἶναι καὶ
μόνον οὐ πτηνὸν φέρεσθαι διὰ σπουδὴν ἀνυπέρθετον; ἐπειδὴ τὰ λυσιτελῆ

1 τοῖς] τῆς H 2 ἔρμονος M ἀπόλωνος G ἄρεως CO: ἄρεος ceteri κηρυκίοις CGO 4 λογισμῶν GO φρενοβλαβία GO ἐπιδεικνύμενος A εἶθ' A 5 δόξει H ἀπόλλωνος M 7 alt. δὲ om. M 8 συντείνων A 9 τὰ ante δεξιά add. M (Mang.) δεξιᾶ CGH (Turn.) 10. 11 εἱστήκεισαν AH 12 εὐήνιον M 13 θόρακα L 15 ἑκατέρου A ἄρεος MGH καινοῦ] κοινοῦ O καὶ νέου seclusit Dahl; καινοὶ coni. Mang., καὶ ἐννεοῦ Matthaei θεοῦ ante θεραπευταὶ add. A 16 δὲ ante καὶ add. A θιάσους A ὑπηρετίσοντες M, ὑπηρετήσαντες A (Richt. Tauchn.) 17 διψόντι M ταῦθ' A ὁρῶσιν C 18 τὰ ἐναντία CGO (v) 20. 21 τοῖς — προσ-
α
καθίδρυται in marg. M 20 ἐνσκευάζεται coni. Mang. περίοπτα C, περιοπτὰ G 21 προσκοσμήματα M 23. 24 διὰ τί ἄρα AL 24 ἑρμηνέα] ἑρμέα (sic) A θείων] θεῶν M (Mang.) 25 προσωνόμασται M (Mang.) διαγγέλοντα M 25. 26 (διαγγέλλον)τα — ποδωκέστατόν om. L 26 ποδωκύτατόν Turn. 27 πτὴν (sic) C

φθάνοντας εὐαγγελίζεσθαι προσήκει, καθάπερ τὰ παλίμφημα μέλλοντας,
100 εἰ μὴ ἐπιτρέποι τις αὐτὰ ἡσυχάζεσθαι. πάλιν κηρύκειον ἀναλαμβάνει
δεῖγμα συμβατηρίων σπονδῶν· πόλεμοι γὰρ ἀνοχὰς καὶ διαλύσεις λαμβά-
νουσι διὰ κηρύκων εἰρήνην καθισταμένων· οἱ δὲ ἀκήρυκτοι συμφορὰς
ἀτελευτήτους ἀπεργάζονται καὶ τοῖς ἐπιφέρουσι καὶ τοῖς ἀμυνομένοις.
101 Γάιος δὲ πρὸς τίνα χρείαν πέδιλα ἀνελάμβανεν; ἢ ἵνα τὰ δύσφημα καὶ
δυσώνυμα, δέον ἡσυχάζεσθαι, βοηδρομῆται τάχει συντόνῳ πάντῃ συνη-
χοῦντα; καίτοι τί κινήσεως ἐπεσπευσμένης ἔδει; μένων γὰρ κακὰ ἐπὶ
κακοῖς ἀμύθητα ὥσπερ ἐξ ἀενάων πηγῶν εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς οἰκου-
102 μένης ὤμβρει. τί δὲ δεῖ κηρυκείου τῷ μηδὲν εἰρηναῖόν ποτε μήτε εἰπόντι
μήτε δράσαντι, πᾶσαν δὲ οἰκίαν καὶ πόλιν ἐμφυλίων ἀναπλήσαντι πολέμων
κατά τε τὴν Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον; ἀποθέσθω δὴ τὸν Ἑρμῆν, ἀφοσιω-
103 σάμενος τὴν ἀνοίκειον κλῆσιν, ὁ ψευδώνυμος. (14.) τί δὲ τῶν Ἀπολλωνι-
ακῶν ἐμφερές ἐστι παρ' αὐτῷ; στέφανον ἀκτινωτὸν φορεῖ, εὖ πως ἀπομαξα-
μένου τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τοῦ τεχνίτου. ἐκείνῳ δὲ ἥλιος ἢ φῶς συνόλως
ἀσπαστόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ νὺξ ⟨καὶ σκότος⟩ καὶ εἴ τι σκότους ἀφεγγέστερον εἰς
τὴν τῶν ἐκνόμων ἔργων διάθεσιν; ἐπειδὴ τὰ μὲν καλὰ περιαυγείας μεσημ-
βρινῆς δεῖται πρὸς ἐπίδειξιν, τὰ δὲ αἰσχρά φασιν ἐσχατιᾶς Ταρτάρου,
104 εἰς ὃν ἄξιον συνωθεῖσθαι δεόντως ἐπικρυφθησόμενα. μεταθέτω καὶ τὰ
ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ καὶ μὴ κιβδηλευέτω τὴν τάξιν. τὰ μὲν βέλη καὶ τόξα
τῇ δεξιᾷ προφερέτω· βάλλειν γὰρ καὶ τοξεύειν εὐσκόπως οἶδεν ἄνδρας,
γυναῖκας, συγγενείας ὅλας, εὐανδρούσας πόλεις, ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖ.
105 τὰς δὲ χάριτας ἢ ῥιψάτω θᾶττον ἢ τῇ εὐωνύμῳ συσκιαζέτω· τὸ γὰρ
κάλλος ᾔσχυνεν αὐτῶν, προσοφθαλμιῶν καὶ προσκεχηνὼς ταῖς μεγάλαις
οὐσίαις εἰς ἁρπαγὰς ἀδίκους, αἷς ἐπικατεσφάττοντο οἱ δεσπόται τῆς
106 εὐτυχίας ἕνεκα κακοδαιμονοῦντες. ἀλλὰ καὶ τὴν ἰατρικὴν Ἀπόλλωνος

---

1 φθάνοντας CGOM: φθάνοντα AH (v) εὐαγγελίζασθαι M πάμφημα (sic) G μέλλοντας CGOM: μέλλοντα AH (v) 2 ἐπιτρέπει M κηρύκιον C 3 γὰρ om. A 3. 4 λαμβάνουσιν C 4 δ' A 5 ἀτελευτήτους] ἀπείρους M 7 βοηδρομεῖται C, ει corr. in η M, βοηδρομῆσαι L 8 τί add. H[2] ἐπεσπευσμένης COML: ἐπεσπευασμένης G, ἐπεσπευμένης H (v), εὐπευσμένης (sic) A μένων] διαμένων vel βρύων vel μὲν οὖν coni. Matthaei 9 ἀενάων CG: ἀεννάων ceteri (v) πάντα A 10 δεῖ κηρυκείου O: κηρύκειον ceteri (v) μηδὲ H ποτε om. AH μήτ' A, om. H 12 τε A (Mang.): γε ceteri (Turn.) ἑλλέδα M ἀποθέσθαι O, L (sed corr.) 14 ἀκτινωτὸν] ἀκτιακὸν CGO πῶς GOM 15 ἐκεῖνο A 16 καὶ σκότος add. Matthaei (cf. 178, 2): om. codd. (v) σκότους] νυκτὸς coni. Mang. 17 περιαυγίας G, περιεργίας M 18 δ' A φησιν A ἐσχατιὰς M; ἐσχατίας Mang., qui in append. ἐσχατιᾶς vel ἐσχατιῶν coni. 19 μεταθέτω] τὸ δὲ τόξον μετατεθέτω (sic) A; μετατιθέτω coni. Mang. 19—21 τὰ ἐν ἑκατέρᾳ — τῇ δεξιᾷ om. A 21 καὶ om. A 23 θᾶττον] κάτω A (mavult Mang.) 24 προσοφθαλμιῶν MA (Mang.): πρὸ ὀφθαλμῶν C, προσοφθαλμῶν H[1], πρὸς ὀφθαλμῶν GOH[2]L; προοφθαλμῶν Turn. 25 ἐπικατεσφάτοντο M, ἐπικατασφάττονται A

εὖ πως μετεχάραξεν. ὁ μὲν γὰρ σωτηρίων φαρμάκων εὑρετὴς ἐγένετο
πρὸς ὑγείαν ἀνθρώπων, ἀξιῶν καὶ τὰς ὑφ' ἑτέρων ἐγγινομένας νόσους
αὐτὸς ἰᾶσθαι διὰ τὴν ἐκ φύσεως καὶ ἐπιτηδεύσεως ὑπερβάλλουσαν
561 M. | ἡμερότητα. ὁ δὲ ἔμπαλιν νόσους μὲν τοῖς ὑγιαίνουσι, πηρώσεις δὲ τοῖς 107
ὁλοκλήροις, καὶ συνόλως θανάτους τοῖς ζῶσι χειροποιήτους πρὸ τοῦ μοιριδίου χαλεποὺς ἐπέφερε, πάντα τὰ φθοροποιὰ χορηγίαις ἀφθόνοις παρεσκευασμένος, οἷς, εἰ μὴ ἔφθασε προαναιρεθεὶς ὑπὸ τῆς δίκης [χρήσασθαι],
κἂν τὸ ἐν ἑκάστῃ πόλει δοκιμώτατον ἤδη διέφθαρτο. πρὸς τοὺς γὰρ 108
ἐν τέλει καὶ πλουσίους εὐτρεπεῖς ἦσαν αἱ παρασκευαί, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν Ῥώμῃ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, παρ' οἷς ἄργυρος καὶ χρυσὸς τεθησαύρισται τοσοῦτος, ὥστε, εἰ σύμπας ὁ ἐξ ἁπάσης τῆς ἄλλης οἰκουμένης ἀπὸ περάτων αὐτῶν συνενεχθείη, πολλῷ καταδεέστερος ἂν εὑρεθῆναι. διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς πατρίδος ὥσπερ ἀφ' ἱερᾶς ἤρχετο τὰ σπέρματα τῆς εἰρήνης ἀπορρίπτειν, ὁ μισόπολις, ὁ δημοβόρος, ἡ λύμη, τὸ φθοροποιὸν κακόν.
λέγεται μὴ μόνον ἰατρὸς ἀλλὰ καὶ μάντις ἀγαθὸς Ἀπόλλων εἶναι, 109
χρησμοῖς προλέγων τὰ μέλλοντα πρὸς ὠφέλειαν ἀνθρώπων, ἵνα μή τις ἐπισκιασθεὶς αὐτῶν περὶ τὸ ἄδηλον ἀπροοράτως καθάπερ τυφλὸς τοῖς ἀβουλήτοις ὡς λυσιτελεστάτοις ἐπιτρέχων ἐπεμπίπτῃ, προμαθὼν δὲ τὸ μέλλον ὡς ἤδη παρὸν καὶ βλέπων αὐτὸ τῇ διανοίᾳ οὐχ ἧττον ἢ τὰ ἐν χερσὶν ὀφθαλμοῖς σώματος φυλάττηται, προνοούμενος τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον
παθεῖν. ἆρα ἄξιον τούτοις ἀντιθεῖναι τὰ παλίμφημα Γαΐου λόγια, δι' 110
ὧν πενίαι καὶ ἀτιμίαι καὶ φυγαὶ καὶ θάνατοι προεμηνύοντο τοῖς πανταχοῦ τῶν ἐν τέλει καὶ δυνατῶν; τίς οὖν κοινωνία πρὸς Ἀπόλλωνα τῷ μηδὲν οἰκεῖον ἢ συγγενὲς ἐπιτετηδευκότι; πεπαύσθω καὶ ὁ ψευδώνυμος Παιὰν τὸν ἀληθῆ Παιᾶνα μιμούμενος· οὐ γὰρ ὥσπερ τὸ νόμισμα παράκομμα καὶ θεοῦ μορφὴ γίνεται. (15.) πάντα γε μὴν ἐλπίσειεν ἂν 111
τις ⟨μᾶλλον⟩ ἢ τοιοῦτον σῶμα καὶ ψυχήν, ἄμφω μαλακὰ καὶ κατεαγότα, τῇ περὶ ἑκάτερον Ἄρεως ἀλκῇ δυνηθῆναί ποτε ἐξομοιωθῆναι· ὁ δὲ

---

1 πῶς GM μετεχάραξεν (sic) H, μετεχάραττεν L 2 ὑγίειαν M ἐγγινομένας ὑφ' ἑτέρων transp. A συγγινομένας M 4 ὑγιαίνουσιν L 5 ζῶσιν L 6 χαλεπῶς AH (Mang.) 7 ἂν ante ἔφθασε add. A ἔφθασε μὴ transponendum vid. Mang. ἢ ante χρήσασθαι add. A 8 χρήσασθαι seclusit Cohn κἂν] πᾶν Mang. γὰρ τοὺς transp. A 10 τοὺς ἐν ante τῇ add. M (Mang.) τεθησαύριστο A (mavult Mang.) 11 ὥστ' A οἰκομένης M 12 αὐτῶν om. H συνενεγχθείη M καταδεέστερον H vel καταδεέστερον vel εὑρεθείη coni. Mang. 13 ἱεροῦ A 14 ἀπορρίπτων coni. Mang. δημοβόρος] δημάδης H[1], δημώδης H[2], δημόδης L; δημοκόπος Turn. (in append.) 17 ἐπισκιασθεὶς] ἐπικλασθεὶς A αὐτῶν scripsi: τῶν codd. (om. v) 18 ἐπεμπίπτει GO 20 ὀφθαλμοὶ A 21 ἆρ' ἄξια A ἀνατιθέναι A 22 προυμηνύοντο A τοῖς] τῆς M 22. 23 πανταχοῦ CGO: ἁπανταχοῦ ceteri; πανταχοῦ ⟨δοκιμωτάτοις⟩ coni. Cohn coll. § 144 23 τῷ] τὸ G, corr. in τῶ O 24 εἰς ante οἰκεῖον add. A οἰκεῖον] ὅμοιον coni. Mang. 26 γε om. M ἐλπίσει L 27 μᾶλλον supplevit Turn. (v): om. codd. 28 ἄρεος GMH

ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐναλλάττων πολυειδῆ προσωπεῖα φαντασίαις ψευδέσιν
112 ἠπάτα τοὺς ὁρῶντας. φέρε δ' οὖν, μηδὲν τῶν περὶ σῶμα καὶ ψυχὴν
ἐξεταζέσθω διὰ τὴν ἐν πάσαις σχέσεσι καὶ κινήσεσιν ἀλλοτριότητα πρὸς
τὸν εἰρημένον δαίμονα· τὴν Ἄρεως οὖν, οὐχὶ τοῦ μεμυθευμένου, τοῦ
δὲ ἐν τῇ φύσει λόγου, ὃν ἀνδρεία κεκλήρωται, δύναμιν οὐκ ἴσμεν ἀλε-
ξίκακον οὖσαν καὶ βοηθὸν καὶ παραστάτιν ἀδικουμένων, ὡς καὶ αὐτό που
113 δηλοῖ τοὔνομα; παρὰ γὰρ τὸ ἀρήγειν, ὅπερ βοηθεῖν ἐστι, κατὰ γλῶτταν
Ἄρης ὠνομάσθαι μοι δοκεῖ, καθαιρετικὸς πολέμων, δημιουργὸς εἰρήνης,
ἧς ἐχθρὸς μὲν ἦν ἕτερος, ἑταῖρος δὲ πολέμων, τὴν εὐστάθειαν εἰς
ταραχὰς καὶ στάσεις μεθαρμοζόμενος.
114 (16.) | Ἆρά γε ἤδη μεμαθήκαμεν ἐκ τούτων, ὅτι οὐδενὶ θεῶν ἀλλ' p. 562 M
οὐδὲ ἡμιθέων ἐξομοιοῦσθαι δεῖ Γάιον, μήτε φύσεως μήτε οὐσίας ἀλλὰ
μηδὲ προαιρέσεως τετυχηκότα τῆς αὐτῆς; τυφλὸν δέ, ὡς ἔοικεν, ἡ ἐπι-
θυμία, καὶ μάλισθ' ὅταν προσλάβῃ κενοδοξίαν ὁμοῦ καὶ φιλονεικίαν μετὰ
τῆς μεγίστης ἐξουσίας, ὑφ' ἧς ἡμεῖς οἱ πρότερον εὐτυχεῖς ἐπορθούμεθα.
115 μόνους γὰρ Ἰουδαίους ὑπεβλέπετο, ὡς δὴ μόνους τἀναντία προῃρημένους
καὶ δεδιδαγμένους ἐξ αὐτῶν τρόπον τινὰ σπαργάνων ὑπὸ γονέων καὶ
παιδαγωγῶν καὶ ὑφηγητῶν καὶ πολὺ πρότερον τῶν ἱερῶν νόμων καὶ ἔτι
τῶν ἀγράφων ἐθῶν ἕνα νομίζειν τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου
116 θεόν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες, ἄνδρες, γυναῖκες, πόλεις, ἔθνη, χῶραι,
κλίματα γῆς, ὀλίγου δέω φάναι πᾶσα ἡ οἰκουμένη, καίτοι στένοντες ἐπὶ
τοῖς γινομένοις, οὐδὲν ἧττον ἐκολάκευον αὐτὸν ἀποσεμνύνοντες πλέον τοῦ
μετρίου καὶ τὸν τῦφον συναύξοντες. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος εἰς
Ἰταλίαν ἤγαγον, τὴν προσκύνησιν, τὸ εὐγενὲς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας
117 παραχαράττοντες. ἓν δὲ μόνον ἔθνος ἐξαίρετον τῶν Ἰουδαίων ὕποπτον
ἦν ἀντιπράξειν, εἰωθὸς ἑκουσίους ἀναδέχεσθαι θανάτους ὥσπερ ἀθανασίαν,
ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῶν πατρίων περιιδεῖν ἀναιρούμενον, εἰ καὶ βραχύτατον εἴη,

---

1 ἐναλάττων H 2 δ' om. L (v) 3 ἐξεταζέσθω Mang.: ἐξετάζεσθαι codd.; ἐξετάζεται Turn. δι (sic) C ἀλλοτριώτητα H 4 τὴν Turn. (v): τῆς CGOH, τῆ M, τοῦ A ἄρεος GMH[1] (corr. H[2]) L 5 δ' A ἀνδρία M (v), ἀνδρεία A οὐκ om. C 6 παραστάτην MH 7 γὰρ om. A 8 ὠνόμασται G; προσωνομάσθαι coni. Mang. 9 ἕτερος ἑταῖρος Mang: ἕτερος om. MAH, ἑταῖρος om. CGOL; ἕτερος ἕτερος Turn. δὲ om. CGO 10 στάσεις] τάξεις M 11 ἆρά GA: ἄρα ceteri ἐκ om. Turn. ἀλλ' om. A 12 οὐδ' A 13 τυφλὸς Turn. δ' A ἡ om. C 14 μάλιστα MGO καινοδοξίαν M 15 εὐτυχεῖς Mang.: ἀτυχεῖς codd. (v) 16 alt. μόνους] μόνα A προειρημένους GL, ει corr. in η OH[2] 17 δεδιγμένους (sic) M 20 γὰρ om. A καὶ ante γυναῖκες add. A πόλεις om. AH 21 κλήματα G φάναι om. M 22 γενομένοις H 23 ἔθνος A 24 εὐγενὲς Mang. (Dahl): συγγενὲς codd. (v) 25 ἔθος M ἐξαίρετον τῶν (τὸ O) ἰουδαίων CGO (Turn.): τῶν ἰουδαίων ἐξαίρετον M, τὸ τῶν ἰουδαίων ἐξαίρετον A, τὸ ἰουδαίων ἐξαίρετον H τῶν] τὸ τῶν Mang. 26 ἀντιπράττειν H εἰωθὼς M 27 εἰ — εἴη om. A

διὰ τὸ καθάπερ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων ὑφαιρέσει ἑνὸς καὶ τὰ ἔτι
παγίως ἑστάναι δοκοῦντα συμπίπτειν πρὸς τὸ κενωθὲν χαλώμενα καὶ
καταρρέοντα. μικρὸν δὲ οὐκ ἦν τὸ κινούμενον, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν 118
ὄντων, ἀνθρώπου γενητὴν καὶ φθαρτὴν φύσιν εἰς ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον
ὅσα τῷ δοκεῖν θεοπλαστῆσαι, ὅπερ ἀσεβημάτων ἔκρινεν εἶναι χαλεπώτατον
— θᾶττον γὰρ ἂν εἰς ἄνθρωπον θεὸν ἢ εἰς θεὸν ἄνθρωπον μεταβαλεῖν —,
δίχα τοῦ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀνωτάτω κακίας ἀναδέξασθαι, ἀπιστίαν
ὁμοῦ καὶ ἀχαριστίαν πρὸς τὸν τοῦ κόσμου παντὸς εὐεργέτην, ὃς τῇ αὑτοῦ
δυνάμει τοῖς μέρεσι πᾶσι τοῦ παντὸς ἀφθόνους περιουσίας ἀγαθῶν
ἐκδίδωσιν.

(17.) Μέγιστος οὖν καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος ἐπὶ τῷ ἔθνει συνε- 119
κροτεῖτο. τί γὰρ ἂν εἴη δούλῳ βαρύτερον κακὸν ἢ δεσπότης ἐχθρός;
δοῦλοι δὲ αὐτοκράτορος οἱ ὑπήκοοι, καὶ εἰ μηδενὸς ἑτέρου τῶν προτέρων
διὰ τὸ σὺν ἐπιεικείᾳ καὶ μετὰ νόμων ἄρχειν, ἀλλά τοι Γαΐου πᾶσαν
ἐκτετμημένου τῆς ψυχῆς ἡμερότητα καὶ παρανομίαν ἐζηλωκότος — νόμον
γὰρ ἡγούμενος ἑαυτὸν τοὺς τῶν ἑκασταχοῦ νομοθετῶν ὡς κενὰς ῥήσεις
ἔλυεν —· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον ἐν δούλοις ἀλλὰ καὶ δούλων τοῖς ἀτιμο-
563 M. τάτοις ἐγραφόμεθα τοῦ ἄρχοντος τρέποντος εἰς δεσπότην. (18.) | ὅπερ 120
συναισθόμενος ὁ Ἀλεξανδρέων μιγὰς καὶ πεφορημένος ὄχλος ἐπέθετο
ἡμῖν, καιρὸν ἐπιτηδειότατον παραπεπτωκέναι ὑπολαβών, καὶ τὸ τυφόμενον
ἐκ μακρῶν χρόνων μῖσος ἀνέφηνε πάντα κυκῶν καὶ συνταράττων. ὡς 121
γὰρ ἐκδοθέντας εἰς ὁμολογουμένας καὶ τὰς ἀνωτάτω συμφορὰς ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος ἢ πολέμῳ κατακρατηθέντας ἐκμανέσι καὶ θηριωδεστάταις
ὀργαῖς κατειργάζοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπιτρέχοντες, τοὺς δεσπότας αὐταῖς

---

1 ἐπὶ] ὑπὸ H 3 κενούμενον A 4 δὲ ante γενητὴν add. A γεννητὴν Turn. καὶ φθαρτὴν φύσιν CGO: φύσιν καὶ φθαρτὴν transp. ceteri 5 ἔκρινεν (scil. τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος)] κρίνω coni. Mang., ἔοικεν Ernesti χαλεπώτατον CGO: χαλεπώτερον ceteri 6 ἂν om. MH 7 καὶ ante δίχα add. M ἀναδείξασθαι coni. Mang. 8 αὐτοῦ v: αὑτοῦ codd. 10 ἐκδίδωσιν CL: ἐκδίδωσι ceteri (v) 12 δούλου H 13 προτέρων C: πρότερον ceteri 14 πᾶσαν γαΐου transp. A 16 τοὺς] τὰς A 18 ἐγγραφόμεθα A; ἐνεγραφόμεθα coni. Mang. τοῦ ἄρχοντος A (Mang): τὸν ἄρχοντα ceteri (Turn.) τρέποντες CGO (Turn.); τραπέντος coni. Wendl. 19 ὁ om. A συμπεφορημένος A (Mang.) 20 ἐπιτηδει⁝τατον C, ἐπιτηδειότητος H (Turn.) ἐντυφόμενον vel ὑποτυφόμενον coni. Mang. 21 ἀνεφάνη coni. Matthaei ταράττων A; συνταράττον coni. Matthaei 23 καταkρατηθέντας scripsi: κατακριθέντας C, κρατηθέντας ceteri (v) ἐκμανέσιν L θηριώδεσιν H 24 ὀργαῖς CGOMH (Turn.): ὁρμαῖς A (Mang.) κατειργάζοντο] κατηναγκάζοντο H ἐπιτρέχοντας H[1], corr. H[2]

---

12 DR fol. 160r τοῦ αὐτοῦ: τί ἂν εἴη δούλῳ βαρύτερον κακὸν ἢ δεσπότης ἐχθρός;

122 γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐλαύνοντες, ὡς κενὰς οἰκητόρων ἀποφῆναι. ἔπιπλα
καὶ κειμήλια οὐκέτι ὡς λῃσταὶ νύκτα καὶ σκότος ἐπιτηροῦντες διὰ φόβον
ἁλώσεως ἔκλεπτον, ἀλλὰ φανερῶς μεθ' ἡμέραν ἐξεφόρουν ἐπιδεικνύμενοι
τοῖς ἀπαντῶσιν, ὥσπερ οἱ κεκληρονομηκότες ἢ πριάμενοι παρὰ τῶν κυρίων.
εἰ δὲ καὶ πλείους συνέθεντο κοινοπραγῆσαι τῶν ἁρπαγῶν, τὴν λείαν ἐν
ἀγορᾷ μέσῃ διενέμοντο, πολλάκις ἐν ὄψεσι τῶν δεσποτῶν, κατακερτο-
123 μοῦντες καὶ ἐπιχλευάζοντες. δεινὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ καὶ ταῦτα· πῶς
γὰρ οὔ; πένητας ἐκ πλουσίων καὶ ἀπόρους ἐξ εὐπόρων γεγενῆσθαι μηδὲν
ἀδικοῦντας ἐξαίφνης καὶ ἀνοίκους καὶ ἀνεστίους, ἐξεωσμένους καὶ
πεφυγαδευμένους τῶν ἰδίων οἰκιῶν, ἵνα μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὕπαιθροι
διατελοῦντες ἢ ταῖς ἀφ' ἡλίου φλογώσεσιν ἢ νυκτεριναῖς περιψύξεσι
124 διαφθαρῶσι. κουφότερα δὲ τῶν μελλόντων λέγεσθαι ταῦτα· συνελάσαντες
γὰρ τοσαύτας μυριάδας ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων καθάπερ
βοσκήματα καὶ θρέμματα ἐξ ἁπάσης τῆς πόλεως εἰς μοῖραν ἐλαχίστην οἷά
τινα σηκόν, ᾠήθησαν ὀλίγαις ἡμέραις σωροὺς ἀθρόων νεκρῶν ἐφευρή-
σειν ἢ λιμῷ διαφθαρέντων διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, οὐ προευτρεπισμέ-
125 νων τὰ ἐπιτήδεια κατὰ μαντείαν τῶν ἐξαπιναίων κακοπραγιῶν, ἢ δι'
ὠθισμὸν καὶ πνῖγος, μηδεμιᾶς εὐρυχωρίας προσφερομένης, ἀλλὰ καὶ τοῦ
πέριξ ἀέρος κακωθέντος καὶ ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ ζωτικὸν ταῖς ἀναπνοαῖς,
εἰ δὲ δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, τοῖς ἐκπνεόντων ἄσθμασιν ὑποβαλόντος, ὑφ'
ὧν φλεγόμενος καὶ τρόπον τινὰ καταβολῇ πυρετοῦ πιεσθεὶς θερμὸν καὶ
ἄτοπον πνεῦμα διὰ μυκτήρων καὶ στόματος εἰσέπεμπε, τὸ λεγόμενον
126 κατὰ τὴν παροιμίαν πῦρ ἐπιφέρων πυρί. τῶν γὰρ ἐντὸς σπλάγχνων ἡ
δύναμις ἐκ φύσεως φλογωδεστάτη καθέστηκεν, ἣν ὅταν μὲν αἱ θύραθεν
αὖραι μετρίως ψυχραὶ καταπνέωσιν, εὐοδεῖ τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα ταῖς
εὐκρασίαις, ὅταν δὲ μεταβάλωσι πρὸς τὸ θερμότερον, ἀνάγκη δυσοδεῖν
127 πυρὸς ἐπεισρέοντος πυρί. (19.) μηκέτι οὖν ὑπομένειν τὴν δυσχωρίαν
p. 564 M. | οἷοί τε ὄντες ἐξεχέοντο εἰς ἐρημίας καὶ αἰγιαλοὺς καὶ μνήματα, γλιχό-

1 ἐλαύνοντας A ὡς CGO: ἃς ceteri (v) ἀποφῆναι O: ἀπέφηναν ceteri (v) 2 σκότος A: σκότον ceteri (v) φόβου A 3 ἔκλεπτον] ἔβλεπον H 4 ἀπατῶσιν G 5 συνέθετο L ἐν om. CG 6 ὄψεσιν L 9 ἀοίκους A 11 φλογώδεσιν AL 15 σωροὺς GA (coni. Mang.): σώους O, σοροὺς ceteri (v) ἀθρόον O, ἀθρόως A; ἀθρόους coni. Mang. 16 οὐ] μὴ A 16. 17 προηυτρεπισμένων H (v) 17 κακῶν ὁ πραγιῶν (sic) M 18 τῶν ἰδίων κακοπραγιῶν ante μηδεμιᾶς add. A προσφερομένης A (Mang.): προφερομένης ceteri (Turn.) 19 ἐν om. A 20 τὸ ἀλεθὲς G, τἀληθὲς AH ἄσμασιν L ὑπερβάλλοντος A, ὑποβαλλόντος (sic) L; ἀποβαλόντος v 22 ἄτοπον] ἐντυφόμενον coni. Mang. 23 ἐπιφέρον L 25 εὐοδεῖ CGO^{1}H^{2}L (Turn.): εὐωδεῖ O^{2}MAH^1 (Mang.); εὐοδοῖ in append. Mang. 26 μεταβάλλωσι OAH δυσοδεῖν CO^{1}H^2 (Turn., in append. Mang.): δυσωδεῖν GO^{2}MAH^1 (Mang.) 27 ἐπεισπνέοντος A γοῦν G 28 τ' A ἐρημίας codd. (mavult Mang.): ἐρημίαν v καὶ αἰγιαλοὺς om. H

μενοι σπάσαι καθαροῦ καὶ ἀβλαβοῦς ἀέρος. εἰ δέ τινες ἢ προκατελήφθη-
σαν ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως ἢ ἀγνοίᾳ τῶν κατασκηψάντων
κακῶν ἀγρόθεν παρεγένοντο, πολυτρόπων ἀπέλαυον συμφορῶν, ἢ κατα-
λευόμενοι ἢ κεράμῳ τιτρωσκόμενοι ἢ πρίνου κλάδοις καὶ δρυὸς τὰ
καιριώτατα μέρη τοῦ σώματος καὶ μάλιστα κεφαλὴν ἄχρι θανάτου κατ-
αγνύμενοι. περικαθήμενοι δὲ ἐν κύκλῳ τινὲς τῶν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν 128
εἰωθότων τοὺς συνεληλαμένους καὶ συνεωσμένους εἰς ἐσχατιᾶς βραχύ τι
μέρος, ὡς ἔφην, καθάπερ τοὺς τειχήρεις γεγονότας ἐπετήρουν, μή τις
ὑπεξέλθῃ λαθών. ἔμελλον δὲ ἄρα οὐκ ὀλίγοι διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων
ἀλογήσαντες τῆς ἰδίας ἀσφαλείας ἐξιέναι, δέει τοῦ μὴ λιμῷ πανοίκιοι
παραπολέσθαι. τούτων τὰς διαλύσεις καραδοκοῦντες ἐπετήρουν καὶ τοὺς
συλληφθέντας εὐθὺς διέφθειρον αἰκιζόμενοι πάσαις αἰκίαις. ἕτερος δὲ 129
λόχος ἦν ἐφεδρεύων τοῖς τοῦ ποταμοῦ λιμέσι πρὸς ἁρπαγὴν τῶν κατα-
γομένων Ἰουδαίων καὶ ὧν κατ' ἐμπορίαν ἐκόμιζον· ἐπεισβαίνοντες γὰρ
ταῖς ναυσὶ τὸν φόρτον ἐν ὄψεσι τῶν κυρίων ἐξεφόρουν καὶ αὐτοὺς
ἐξαγκωνίζοντες ἐνεπίμπρασαν, ὕλῃ χρώμενοι πηδαλίοις, οἴαξι, κοντοῖς καὶ
ταῖς ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων σανίσι. τοῖς δὲ ἐν μέσῃ τῇ πόλει κατα- 130
καιομένοις οἰκτρότατος ἦν ὄλεθρος· σπάνει γὰρ ἔστιν ὅτε ξύλων φρύγανα
συνεφόρουν καὶ ταῦτα ἀνάψαντες ἐπερρίπτουν τοῖς ἀθλίοις· οἱ δὲ ἡμί-
φλεκτοι καπνῷ τὸ πλέον ἢ πυρὶ διεφθείροντο, τῆς φρυγανώδους ὕλης
πῦρ μὲν ἀμενηνὸν καὶ καπνῶδες ἐξαπτούσης καὶ αὐτίκα σβεννυμένης,
ἀνθρακοῦσθαι δὲ διὰ κουφότητα μὴ δυναμένης. πολλοὺς δὲ ἔτι ζῶντας 131
ἱμᾶσι καὶ βρόχοις περιβαλόντες καὶ ἐπισφίγξαντες τὰ σφυρὰ διὰ μέσης
κατέσυρον ἀγορᾶς ἐναλλόμενοι καὶ μηδὲ νεκρῶν ἀπεχόμενοι τῶν σωμά-
των· διαρτῶντες γὰρ αὐτὰ κατὰ μέλη καὶ μέρη καὶ πατοῦντες οἱ καὶ
τῶν ἀτιθάσων θηρίων ὠμότεροι καὶ ἀγριώτεροι πᾶσαν ἰδέαν ἐξανήλισκον,
ὡς μηδὲ λείψανον γοῦν ὃ δυνήσεται ταφῆς ἐπιλαχεῖν ὑπολιπέσθαι.

η
1. 2 προκατελείφθησαν A, προκατελείφθησαν L (Mang.) 3 ἀπέλαυον OA: ἀπήλαυ☰ον C, ἀπήλαυνον L, ἀπέλαυνον M, ἀπήλαυον GH (v) 4 κεράμοις coni. Mang. 5 καιριώτατα scripsi (cf. 132, 13. 161, 17): κυριώτατα CGOMH (v), κυριώτερα A 6 δ' A 7 συνεληλασμένους H[1], corr. H[2], ἐληλασμένους A 9 ὑπεξέλθῃ CGO: ὑπεξέλθοι ceteri (v) δ' A 10 ἀλογήσαντες OMH: ἀλογήσοντες CG, ἀμελήσαντες A 11 διελεύσεις A; διαδύσεις v εὐθὺς ante ἐπετήρουν add. A 12 συληφθέντας M εὐθὺς CGO: εὐθέως (γράφεται εὐθύς M in marg.) ceteri (v) οἰκίαις H 12. 13 λόχος δὲ ἕτερος transp. O
φ
13 λόχος A 13. 14 κατεχομένων A 14 ἐνόμιζον G 17 σανίσιν L μέσῃ A (Mang.): μέσῳ CGOMH (Turn.) 18 ὅτι G 19 τοὺς ἀθλίους A (Mang., sed in append. praefert τοῖς ἀθλίοις) 20 τὸ] καὶ M 22 pr. δὲ] καὶ C κουφότητος H (Turn.) 23 ἱμᾶσι καὶ] ἱμᾶσιν ἢ A (Mang.) περιβάλλοντες CGOA ἐπισφίξαντες M 24 ἀγορᾶς om. H 25 διαρτῶντες codd. (Turn. in append.): διαρταμῶντες v γὰρ] δὲ A μέλη] τὰ μέλη G μέρη καὶ μέλη transp. A 26 ἀτιθάσσων MA (v) 27 ὑπολείπεσθαι L

132 (20.) Τοῦ δὲ ἐπιτρόπου τῆς χώρας, ὃς μόνος ἐδύνατο βουληθεὶς
ὥρᾳ μιᾷ τὴν ὀχλοκρατίαν καθελεῖν, προσποιουμένου ἅ τε ἑώρα μὴ ὁρᾶν
καὶ ὧν ἤκουε μὴ ἐπακούειν, ἀλλ' ἀνέδην ἐφιέντος πολεμοποιεῖν καὶ τὴν
εἰρήνην συγχέοντος, ἔτι μᾶλλον ἐξοτρυνόμενοι πρὸς ἀναισχύντους καὶ
θρασυτέρας ὥρμησαν | ἐπιβουλὰς καὶ συνταξάμενοι στίφη πολυανθρωπότατα p. 565 M
τὰς προσευχάς — πολλαὶ δέ εἰσι καθ' ἕκαστον τμῆμα τῆς πόλεως —
τὰς μὲν ἐδενδροτόμησαν τὰς δὲ αὐτοῖς θεμελίοις κατέσκαψαν, εἰς ἃς δὲ
καὶ πῦρ ἐμβαλόντες ἐνέπρησαν, ὑπὸ λύττης καὶ μανίας ἔκφρονος ἀλογή-
σαντες καὶ τῶν πλησίον οἰκιῶν· πυρὸς γάρ, ὁπότε λάβοιτο ὕλης, οὐδὲν
133 ὠκύτερον. καὶ σιωπῶ τὰς συγκαθαιρεθείσας καὶ συμπρησθείσας τῶν
αὐτοκρατόρων τιμὰς ἀσπίδων καὶ στεφάνων ἐπιχρύσων καὶ στηλῶν καὶ
ἐπιγραφῶν, δι' ἃ καὶ τῶν ἄλλων ὤφειλον ἀνέχειν· ἀλλ' ἐθάρρουν ἅτε
τὴν ἐκ Γαΐου τίσιν οὐ δεδιότες, ὃν εὖ ἠπίσταντο μῖσος ἄλεκτον ἔχοντα
πρὸς Ἰουδαίους, ὡς ὑπονοεῖν, ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν αὐτῷ χαρίζοιτο μεῖζον ἢ
134 πάσας· κακῶν ἰδέας ἐπιφέρων τῷ ἔθνει. βουλόμενοι δὲ καινοτέραις κολα-
κείαις ὑπελθόντες αὐτὸν ἀνυπευθύνοις χρῆσθαι κατὰ τὸ παντελὲς ταῖς
εἰς ἡμᾶς ἐπηρείαις τί ποιοῦσι; προσευχὰς ὅσας μὴ ἐδυνήθησαν ἐμπρήσεσι
καὶ κατασκαφαῖς ἀφανίσαι διὰ τὸ πολλοὺς καὶ ἀθρόους πλησίον οἰκεῖν
Ἰουδαίους ἕτερον τρόπον ἐλυμήναντο μετὰ τῆς τῶν νόμων καὶ ἐθῶν
ἀνατροπῆς· εἰκόνας γὰρ ἐν ἁπάσαις μὲν ἱδρύοντο Γαΐου, ἐν δὲ τῇ με-
γίστῃ καὶ περισημοτάτῃ καὶ ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐποχούμενον τεθρίππῳ.
135 καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ τάχος καὶ τὸ σύντονον τῆς σπουδῆς, ὥστε οὐκ ἔχοντες
ἐν ἑτοίμῳ καινὸν τέθριππον ἐκ τοῦ γυμνασίου παλαιότατον ⟨ἐκόμιζον⟩ ἰοῦ
γέμον, ἠκρωτηριασμένον ὦτα καὶ οὐρὰς καὶ βάσεις καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα,
ὡς δέ φασί τινες καὶ ὑπὲρ γυναικὸς ἀνατεθὲν τῆς ἀρχαίας Κλεοπάτρας,
136 ἥτις ἦν προμάμμη τῆς τελευταίας. ἡλίκην μὲν οὖν καθ' αὐτὸ τοῦτο
τοῖς ἀναθεῖσιν ἐπέφερε κατηγορίαν, παντί τῳ δῆλον. τί γάρ, εἰ ⟨καὶ⟩ καινὸν
γυναικός; τί δέ, εἰ παλαιὸν ἀνδρός; τί δέ, εἰ συνόλως ἐπιφημισθὲν ἑτέρῳ;

---

1 δ' A (v) ἠδύνατο A 2 ὀχλοκρατίαν v: ὀχλοκρατειαν (sic) C, ὀχλοκρασίαν ceteri (praefert Mang.) ὥρα A 3 ἤκουεν G ἀναίδην CG alt. καὶ om. CO 4. 5 καὶ θρασυτέρας om. A 5 ἐπιβολὰς vel βουλὰς (sic Ven. 41) coni. Mang. καὶ A: om. ceteri πολυανθρωπότητα M 6 τὰς προσευχάς scripsi: ταῖς (καὶ ταῖς G) προσευχαῖς codd.; τῶν προσευχῶν v εἰσι☰ C; εἰσιν Mang. τμῆμα] μνῆμα GO 8 ἐμβαλλόντες (sic) H 10 καὶ συμπρισθείσας ss. M, καὶ συμπληρωθείσας A 11 αὐτο-κρατορικῶν coni. Mang. 14 ἢ] ἢ ὁ O 16. 17 τῆς — ἐπηρείας O 17 ἠδυνή-θησαν A ἐμπρήσεσιν L 18 alt. καὶ om. CGO (Turn.) πλησίον om. A 20 μὲν ante γὰρ transp. A ἱδρύσαντο A 21 παρασημοτάτῃ A 22 alt. τὸ om. H (v) 23 ἐν] μὲν A ἐκ] καὶ L ἐκόμιζον add. Cohn: om. codd. (v); ἐπορίσαντο add. Wendl. 24 ἠκροτηριασμένον H τὰ ante ὦτα add. A οὐρὰν A 27 ἀνατεθεῖσιν H[1], τε exp. H[2] ἐπέφερεν H 27 καὶ addidi: om. codd. (v) 28 εἰ παλαιὸν ἀνδρός] κἂν ἀνδρός, εἰ παλαιόν coni. Mang. παλαιὸν codd.: καὶ παλαιόν v alt. δέ] οὖν A ὅλως H

τοὺς τοιοῦτον ἀνατιθέντας ὑπὲρ αὐτοκράτορος οὐκ εἰκὸς ἦν εὐλαβηθῆναι,
μή τις γένηται μήνυσις τῷ πάντα σεμνοποιοῦντι τὰ καθ' αὐτὸν διαφε-
ρόντως; οἱ δέ γε ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἤλπιζον ἐπαινεθήσεσθαι καὶ 137
μειζόνων καὶ λαμπροτέρων ἀπολαύσειν ἀγαθῶν ἕνεκα τοῦ καινὰ τεμένη
προσαναθεῖναι Γαΐῳ τὰς προσευχάς, οὐχ ἕνεκα τιμῆς τῆς εἰς ἐκεῖνον,
ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πάντα τρόπον ἐμφορεῖσθαι τῶν ἐπὶ τῷ ἔθνει κακοπραγιῶν.
566 M. ἐναργεῖς δὲ πίστεις | λαβεῖν ἔστι· πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν βασιλέων· δέκα 138
που σχεδὸν ἢ καὶ πλειόνων ἐν τριακοσίοις ἔτεσιν ἑξῆς γενομένων, ἀνά-
θεσιν εἰκόνων ἢ ἀνδριάντων ἐν προσευχαῖς οὐδεμίαν ἐποιήσαντο, καίτοι
γε οἰκείων ὄντων καὶ συγγενῶν, οὓς θεοὺς καὶ ἐνόμιζον καὶ ἔγραφον καὶ
ἐκάλουν. τί δὲ οὐκ ἔμελλον ἀνθρώπους γε ὄντας οἱ κύνας καὶ λύκους 139
καὶ λέοντας καὶ κροκοδείλους καὶ ἄλλα πλείονα θηρία καὶ ἔνυδρα καὶ
χερσαῖα καὶ πτηνὰ θεοπλαστοῦντες, ὑπὲρ ὧν βωμοὶ καὶ ἱερὰ καὶ ναοὶ
καὶ τεμένη κατὰ πᾶσαν Αἴγυπτον ἵδρυνται; (21.) τάχα που νῦν φήσουσι 140
τότε οὐκ ἂν εἰπόντες — τὰς γὰρ τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας μᾶλλον ἢ
τοὺς ἄρχοντας αὐτοὺς εἰώθασι θεραπεύειν —, ὅτι μείζους μὲν οἱ αὐτο-
κράτορες τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς τύχας τῶν Πτολεμαίων εἰσί, μειζόνων δὲ
καὶ τιμῶν τυγχάνειν ὀφείλουσιν. εἶτα, ὦ πάντων ἀνθρώπων, ἵνα μηδὲν 141
ἀναγκασθῶ βλάσφημον εἰπεῖν, εὐηθέστατοι, διὰ τί τὸν πρὸ Γαΐου Τιβέριον,
ὃς κἀκείνῳ τῆς ἡγεμονίας αἴτιος γέγονε, τρία πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτη γῆς
καὶ θαλάσσης ἀναψάμενον τὸ κράτος καὶ μηδὲ σπέρμα πολέμου μήτε
κατὰ τὴν Ἑλλάδα μήτε κατὰ τὴν βάρβαρον ὑποτυφόμενον ἐάσαντα, τὴν
δὲ εἰρήνην καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ παρασχόμενον ἄχρι τῆς τοῦ βίου
τελευτῆς ἀφθόνῳ καὶ πλουσίᾳ χειρὶ καὶ γνώμῃ, τῆς ὁμοίας τιμῆς οὐκ
ἠξιώσατε; τὸ γένος ἦν ἐλάττων; ἀλλ' εὐγενέστατος κατ' ἀμφοτέρους 142
τοὺς γονεῖς. ἀλλὰ τὴν παιδείαν; καὶ τίς ἦν φρονιμώτερος ἢ λογιώτερος
ἐκείνου τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων; ἀλλὰ τὴν ἡλικίαν; καὶ ποῖος μᾶλλον

---

1 τοιούτους A 2 μήνυσις τῷ] μῆνις αὐτῷ A πάντων H καθ' αὐτὸν A (coni. Mang.): κατ' αὐτὸν ceteri (v) 3 οἱ δέ] οὐδέ Turn. (sic primitus C) 4 ἀπολαύσεις H (Turn.) 5 προσαναθῆναι H εἰς] πρὸς A 7 ἐστιν A ⟨ὧν⟩ δέκα coni. Cohn 8 τριακοσίοις] τ̄ C οἳ ante ἀνάθεσιν add. v; οἷς coni. Mang. (Dahl) 11 γε] τε GO, corr. in γε C 12 κροκωδείλους C πλείονα CG: πλείω ceteri 14 καὶ τεμένη om. A φήσουσιν L 15 ἂν om. CGO ἀρχόντων] ἐχόντων G 16 εἰώθασιν L 17 εἰσίν CL 19 τοῦ ante Γαΐου add. A (v) 20 γέγονεν L εἴκοσι M (v), κ̄ CL 21 θαλάσσης CGO: θαλάττης ceteri (v) μὴ δὲ CGO: μηδὲν ceteri (v) σπέρματα M; ζώπυρον vel ἐμπύρευμα coni. Mang. 23 ἄχρι] πρὸ A τοῦ om. H 24 πλουσία codd.: πλουσίῳ v 25 ἦν] οὖν M 26 λογιώτερος A (Mang.): λογικώτερος (κ exp. G) ceteri (Turn.)

---

15. 16 D[K] fol. 191[r] (post locum ad p. 161, 26 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: τὰς τῶν — θεραπεύειν οἱ πλεῖστοι. eadem D[V] p. 564 (cf. Harris p. 79 sq., qui haec sub Clementis nomine in D[P] ferri testatur).

ἢ βασιλέων ἢ αὐτοκρατόρων εὐγήρως; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔτι νέος ὢν ὁ
πρεσβύτης ἐλέγετο δι' αἰδῶ τὴν περὶ τὴν ἀγχίνοιαν. οὗτος οὖν ὁ τοιοῦ-
143 τος καὶ τοσοῦτος ὑμῖν παρώφθη καὶ παρεσύρη. τί δέ; ὁ τὴν ἀνθρω-
πίνην φύσιν ὑπερβαλὼν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς, ὁ διὰ μέγεθος ἡγεμονίας
αὐτοκρατοῦς ὁμοῦ καὶ καλοκαγαθίας πρῶτος ὀνομασθεὶς Σεβαστός, οὐ
διαδοχῇ γένους ὥσπερ τι κλήρου μέρος τὴν ἐπωνυμίαν λαβών, ἀλλ'
αὐτὸς γενόμενος ἀρχὴ σεβασμοῦ καὶ τοῖς ἔπειτα; ὁ τοῖς μὲν πράγμασι
τεταραγμένοις καὶ συγκεχυμένοις ἐπιστάς, ὅτε εὐθὺς παρῆλθεν ἐπὶ τὴν
144 τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν; νῆσοι γὰρ πρὸς ἠπείρους καὶ ἤπειροι πρὸς νή-
σους περὶ πρωτείων ἀντεφιλονείκουν ἡγεμόνας ἔχουσαι καὶ προαγωνιστὰς
Ῥωμαίων τοὺς ἐν τέλει δοκιμωτάτους· καὶ αὖθις τὰ μεγάλα τμήματα
τῆς οἰκουμένης, Ἀσία πρὸς Εὐρώπην καὶ Εὐρώπη πρὸς Ἀσίαν, ἡμιλλῶντο
περὶ κράτους ἀρχῆς, τῶν Εὐρωπαίων καὶ Ἀσιανῶν ἐθνῶν ἀπὸ ἐσχάτων
γῆς ἀναστάντων καὶ βαρεῖς πολέμους | ἀντεπιφερόντων διὰ πάσης γῆς p. 567 M
καὶ θαλάττης πεζομαχίαις ⟨καὶ ναυμαχίαις⟩, ὡς μικροῦ σύμπαν
τὸ ἀνθρώπων γένος ἀναλωθὲν ταῖς ἀλληλοκτονίαις εἰς τὸ παντελὲς
ἀφανισθῆναι, εἰ μὴ δι' ἕνα ἄνδρα καὶ ἡγεμόνα, τὸν Σεβαστόν [οἶκον],
145 ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον. οὗτός ἐστιν ὁ Καῖσαρ, ὁ τοὺς καταρράξαντας
πανταχόθι χειμῶνας εὐδιάσας, ὁ τὰς κοινὰς νόσους Ἑλλήνων καὶ βαρ-
βάρων ἰασάμενος, αἳ κατέβησαν μὲν ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ἑῴων,
ἔδραμον δὲ καὶ μέχρι δύσεως καὶ πρὸς ἄρκτον, τὰ μεθόρια χωρία καὶ
146 πελάγη κατασπείρασαι τῶν ἀβουλήτων· οὗτός ἐστιν ὁ τὰ δεσμά, οἷς
κατέζευκτο καὶ ἐπεπίεστο ἡ οἰκουμένη, παραλύσας, οὐ μόνον ἀνείς·
οὗτος ὁ καὶ τοὺς φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς πολέμους διὰ τὰς ἐκ λῃστῶν
ἐπιθέσεις ἀνελών· οὗτος ὁ τὴν θάλατταν πειρατικῶν μὲν σκαφῶν κενὴν
147 ἐργασάμενος, φορτίδων δὲ πληρώσας· οὗτος ὁ τὰς πόλεις ἁπάσας εἰς
ἐλευθερίαν ἐξελόμενος, ὁ τὴν ἀταξίαν εἰς τάξιν ἀγαγών, ὁ τὰ ἄμικτα

---

1 ἀγήρως M 2 τὴν περὶ τὴν ἀγχίνοιαν] τῆς περιττῆς ἀγχινοίας coni. Mang. περὶ] παρὰ H 2. 3 τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος transp. A 3 ὑμῖν CGO: αὐτοῖς ceteri παρεώφθη (ηγε supra) GO 4 ἡγεμονίας] εὐδαιμονίας C (εὐδαιμονίας Turn.) 5 ὠνομασθεὶς H^1, corr. H^2 6 κλήρου μέρος MAH (Mang.): κληρούμενος CGO (Turn.) 7 ὁ] καὶ A πράγμασιν L 8 συκεχυμένοις M ὅτ' A εὐθὺς ὅτε transp. Mang. (Dahl) παρῆλθον M 10 ἀντεφιλονίκουν v 13 τῶν] τῆς M 14 ἀναστάντων — γῆς om. H^1, add. H^2 15 καὶ ναυμαχίαις add. Mang.: om. codd. (Turn.) μικροῦ codd.: σμικροῦ v 16 παντελὲς] σύμπαν A 17 οἶκον] ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον A (Mang.): οἶκον seclusi 18 ἐστιν ὁ A: ἐστι ceteri (v) καταράξαντας O, κατάρξαντας A 19 πανταχόθεν A 21 pr. καὶ om. M πρὸς ἄρκτον CGO (Turn.): ἄρκτου ceteri (Mang.) ὡς ante τὰ add. A (Mang.) χωρία om. A 22 κατασπείρασαι] καταπειρᾶσθαι A (Mang.) 23 πεπίεστο A ἀνεὶς Turn. (v): ἀνιεὶς codd. 24 pr. καὶ om. M 25 θάλατταν CG: θάλασσαν ceteri μὲν om. A 26. 27 φορτίδων — ἐξελόμενος om. A

ἔθνη καὶ θηριώδη πάντα ἡμερώσας καὶ ἁρμοσάμενος, ὁ τὴν μὲν Ἑλλάδα
Ἑλλάσι πολλαῖς παραυξήσας, τὴν δὲ βάρβαρον ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις
τμήμασιν ἀφελληνίσας, ὁ εἰρηνοφύλαξ, ὁ διανομεὺς τῶν ἐπιβαλλόντων
ἑκάστοις, ὁ τὰς χάριτας ἀταμιεύτους εἰς μέσον προθείς, ὁ μηδὲν ἀπο-
κρυψάμενος ἀγαθὸν ἢ καλὸν ἐν ἅπαντι τῷ ἑαυτοῦ βίῳ. (22.) τοῦτον 148
οὖν τὸν τοσοῦτον εὐεργέτην ἐν τρισὶ καὶ τεσσαράκοντα ἐνιαυτοῖς, οὓς
ἐπεκράτησεν Αἰγύπτου, παρεκαλύψαντο, μηδὲν ἐν προσευχαῖς ὑπὲρ αὐτοῦ,
μὴ ἄγαλμα, μὴ ξόανον, μὴ γραφὴν ἱδρυσάμενοι. καὶ μὴν εἴ τινι καινὰς 149
καὶ ἐξαιρέτους ἔδει ψηφίζεσθαι τιμάς, ἐκείνῳ προσῆκον ἦν, οὐ μόνον
ὅτι τοῦ Σεβαστοῦ γένους ἀρχή τις ἐγένετο καὶ πηγή, οὐδὲ ὅτι πρῶτος
καὶ μέγιστος καὶ κοινὸς εὐεργέτης, ἀντὶ πολυαρχίας ἑνὶ κυβερνήτῃ παρα-
δοὺς τὸ κοινὸν σκάφος οἰακονομεῖν ἑαυτῷ, θαυμασίῳ τὴν ἡγεμονικὴν
ἐπιστήμην — τὸ γὰρ „οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη“ λέλεκται δεόντως,
ἐπειδὴ πολυτρόπων αἴτιαι κακῶν αἱ πολυψηφίαι —, ἀλλ' ὅτι καὶ πᾶσα
ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσαντο. καὶ μαρτυροῦσι 150
ναοί, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοαί, ὡς ὅσαι τῶν πόλεων, ἢ νέα ἢ
παλαιά, ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ, τῷ κάλλει καὶ μεγέθει τῶν Καισαρείων
παρευημερεῖσθαι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀλεξάνδρειαν. οὐδὲν 151
γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τέμενος, οἷον τὸ λεγόμενον Σεβαστεῖον, ἐπιβατηρίου
Καίσαρος νεώς, ⟨ὃς⟩ ἀντικρὺ τῶν εὐορμοτάτων λιμένων μετέωρος ἵδρυται
568 M. μέγιστος καὶ ἐπιφανέστατος καὶ | οἷος οὐχ ἑτέρωθι κατάπλεως ἀναθημάτων,
[ἐν] γραφαῖς καὶ ἀνδριάσι καὶ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ περιβεβλημένος ἐν
κύκλῳ, τέμενος εὐρύτατον στοαῖς, βιβλιοθήκαις, ἀνδρῶσιν, ἄλσεσι, προ-
πυλαίοις, εὐρυχωρίαις, ὑπαίθροις, ἅπασι τοῖς εἰς πολυτελέστατον
κόσμον ἠσκημένον, ἐλπὶς καὶ ἀναγομένοις καὶ καταπλέουσι σωτήριος.
(23.) ἔχοντες οὖν τοιαύτας ἀφορμὰς καὶ τοὺς πανταχοῦ πάντας ὁμογνώ- 152

1 καὶ θηριώδη ἔθνη transp. H   μὲν om. A   6 τεσσαράκοντα] μ̄ C   οὓς] ὧς M; οἷς coni. Dahl   9 ψηφίσασθαι O   10 σεβαστοῦ H: σεβαστείου A, σεβαστίου ceteri (v)   ἀρχή τις CGOM: ἀρχέτης A, ἀρχὴ H   11 alt. καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.)   12 κοινὸν] οἰκεῖον O   οἰακονομῶν A   θαυμασίῳ C: θαυμασίως ceteri; ⟨τῷ⟩ θαυμασίῳ coni. Cohn   13 λέγεται A   15 οἰκουμενικὴ M   ἐψηφίσαντο codd.: ἐψηφίσατο v   μαρτυροῦσι A (Mang.): om. ceteri (Turn.)   16 ναοὺς Turn., καὶ ναοὶ Mang. (ναοὶ in append.)   στοὰς Turn.   ὡς CGOH^2L (Turn.): om. H^1, καὶ M, ὥστε καὶ A; ὥστε Mang.   ὅσα Turn.   pr. ἢ om. A   16. 17 ἢ νέαι ἢ παλαιαὶ A (Mang.)   17 ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ A (Mang.): om ceteri (Turn.)   καισαρείων OA (Mang.): καισαρίων ceteri (Turn.)   18 ἡμέραν C   οὐδὲ H (Turn.)   19 ἐστὶν C   σεβάστειον AH: σεβάστιον ceteri (v)   20 ὃς add. Dahl: om. codd. (v)   ἀντικρὺ A: ἄντικρυς ceteri   22 ἐν seclusi   ἀναγραφαῖς (pro ἐν γραφαῖς) coni. Mang., ἐγγραφαῖς Dahl   pr. καὶ H^1, ἐν H^2L   23 ἀνδριάσιν A   25 ἠσκημένοις A (mavult Mang.)

3—5 D^R fol. 113^r ἐκ τῆς αὐτῆς: ὁ τῆς εἰρήνης φύλαξ — ἢ κακὸν ἐν — βίῳ.
13 Hom. Il. *B* 204.

μονας οὔτε περὶ τὰς προσευχὰς ἐνεωτέρισαν καὶ καθ' ἕκαστον ⟨τὸ⟩ νόμιμον
ἐφύλαξαν· ἤ τινα σεβασμὸν παρέλιπον τῶν ὀφειλομένων Καίσαρι; καὶ τίς
ἂν εὖ φρονῶν εἴποι; διὰ τί οὖν ἐστέρησαν; ἐγὼ φράσω μηδὲν ὑποστει-
153 λάμενος. ᾔδεσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὅτι τοσαύτην ποιεῖται τῆς
βεβαιώσεως τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων, ὅσην καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν, καὶ
ὅτι δέχεται τὰς τιμὰς οὐκ ἐπὶ καθαιρέσει τῶν παρ' ἐνίοις νομίμων
τυφοπλαστῶν ἑαυτόν, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς τοσαύτης ἡγεμονίας ἑπόμενος,
154 ᾗ διὰ τῶν τοιούτων πέφυκε σεμνοποιεῖσθαι. τοῦ δὲ μὴ ταῖς ὑπερόγκοις
τιμαῖς δεθῆναι καὶ φυσηθῆναί ποτε πίστις ἐναργεστάτη τὸ μηδέποτε
θεὸν ἑαυτὸν ἐθελῆσαι προσειπεῖν, ἀλλὰ κἂν εἴ λέγοι τις δυσχεραίνειν,
καὶ τὸ τοὺς Ἰουδαίους ἀποδέχεσθαι, οὓς ἀκριβῶς ᾔδει πάντα ἀφο-
155 σιουμένους τὰ τοιαῦτα. πῶς οὖν ἀπεδέχετο τὴν πέραν τοῦ Τιβέρεως
ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομήν, ἣν οὐκ ἠγνόει κατεχομένην καὶ
οἰκουμένην πρὸς Ἰουδαίων; Ῥωμαῖοι δὲ ἦσαν οἱ πλείους ἀπελευθερωθέντες·
αἰχμάλωτοι γὰρ ἀχθέντες εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τῶν κτησαμένων ἠλευθερώ-
156 θησαν, οὐδὲν τῶν πατρίων παραχαράξαι βιασθέντες. ἠπίστατο οὖν καὶ
προσευχὰς ἔχοντας καὶ συνιόντας εἰς αὐτάς, καὶ μάλιστα ταῖς ἱεραῖς
ἑβδόμαις, ὅτε δημοσίᾳ τὴν πάτριον παιδεύονται φιλοσοφίαν. ἠπίστατο
καὶ χρήματα συνάγοντας ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ καὶ πέμποντας εἰς
157 Ἱεροσόλυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. ἀλλ' ὅμως | οὔτε ἐξῴκισε p. 569 M
τῆς Ῥώμης ἐκείνους οὔτε τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτῶν ἀφείλετο πολιτείαν, ὅτι
καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐφρόντιζον, οὔτε ἐνεωτέρισεν εἰς τὰς προσευχὰς οὔτε
ἐκώλυσε συνάγεσθαι πρὸς τὰς τῶν νόμων ὑφηγήσεις οὔτε ἠναντιώθη
τοῖς ἀπαρχομένοις, ἀλλ' οὕτως ὡσίωτο περὶ τὰ ἡμέτερα, ὥστε μόνον οὐ
πανοίκιος ἀναθημάτων πολυτελείαις τὸ ἱερὸν ἡμῶν ἐκόσμησε, προστάξας

1 ἐνεωτέρισαν καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) καθέκαστον] καθέστατον C; καθ' ἕκαστα coni. Matthaei τὸ add. Matthaei: om. codd. (v) 2 ἤ τινα] εἶτα τινὰ A (Mang.); εἶτα τίνα Dahl σεβαστὸν M παρέλειπον G
3 ἐστέρησαν suspectum; ὑστέρησαν coni. Mang. (Matthaei), ⟨τιμῆς⟩ ἐστέρησαν Wendl.
4 ᾔδεισαν (ᾔδησαν O) codd. (v) 7 τυφοπλαστῶν CA (Turn. in append., prob. Mang.): τυφλοπλαστῶν GOMH (v) ἀλλὰ COA: ἀλλὰ καὶ GMH (v) ἑπόμενος] ἐπαιρόμενος coni. Mang. 8 ἡ M 9 δεθῆναι corruptum; οἰδηθῆναι coni. Mang., θεωθῆναι aut θειωθῆναι Matthaei, διαρθῆναι Cohn, ἐπαρθῆναι Wendl. μηδέποτ' A, δὲ μήποτε M; μὴ δεσπότην μήτε v, μηδέποτε δεσπότην (deleto subsequenti θεὸν) coni. Mang. 10 ἐθελῆσαι θεὸν ἑαυτὸν transp. A κἂν] καὶ O λέγοι CA: λέγοιτό GOMH (v) 11 ἀποδέχεσθαι] προσίεσθαι A 12 τιβέρεως C: τιβέριος ceteri
13 ἣν deleri vult Mang. interrogandi signo post ἀπεδέχετο posito κατερχομένην M
14 δ' AL 19 συνάγοντας M: συναγαγόντας ceteri (v) 20 ἀναγόντων O (coni. Mang.), ἀναξάντων H ὅμως] ὁ μὲν A (Richt. Tauchn.); ὁ μὴν Mang.
οὔτ' A 22 ἐφρόντιζον C: ἐφρόντιζεν ceteri (v) οὔτ' A οὔτ' A
23 ἐκώλυσεν O, ἐκώλησε M οὔτ' A 24 ἀπερχομένοις CG μονονοὺ H[2], μοῦ H[1] 25 ἡμῖν H ἐκόσμησεν C

καὶ διαιωνίους ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεχεῖς ὁλοκαύτους καθ' ἑκάστην
ἡμέραν ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀπαρχὴν τῷ ὑψίστῳ θεῷ, αἳ καὶ μέχρι
νῦν ἐπιτελοῦνται καὶ εἰς ἅπαν ἐπιτελεσθήσονται, μήνυμα τρόπων ὄντως
αὐτοκρατορικῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ταῖς μηνιαίοις τῆς πατρίδος διανομαῖς, 158
ἀργύριον ἢ σῖτον ἐν μέρει παντὸς τοῦ δήμου λαμβάνοντος, οὐδέποτε τοὺς
Ἰουδαίους ἠλάττωσε τῆς χάριτος, ἀλλ' εἰ καὶ συνέβη τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης
ἐνεστώσης γενέσθαι τὴν διανομήν, ὅτε οὔτε λαμβάνειν οὔτε διδόναι ἢ
συνόλως τι πράττειν τῶν κατὰ βίον καὶ μάλιστα τὸν ποριστὴν ἐφεῖται,
προσετέτακτο τοῖς διανέμουσι ταμιεύειν τοῖς Ἰουδαίοις εἰς τὴν ὑστεραίαν
τὴν κοινὴν φιλανθρωπίαν.

(24.) Τοιγαροῦν οἱ πανταχοῦ πάντες, εἰ καὶ φύσει διέκειντο πρὸς 159
Ἰουδαίους οὐκ εὐμενῶς, εὐλαβῶς εἶχον ἐπὶ καθαιρέσει τινὸς τῶν Ἰουδαϊ-
κῶν νομίμων προσάψασθαι· καὶ ἐπὶ Τεβερίου μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον,
καίτοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ παρακινηθέντων, ἡνίκα Σηιανὸς ἐσκευώρει τὴν
ἐπίθεσιν. ἔγνω γάρ, εὐθέως ἔγνω μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὅτι τὰ 160
κατηγορηθέντα τῶν ᾠκηκότων τὴν Ῥώμην Ἰουδαίων ψευδεῖς ἦσαν δια-
βολαί, πλάσματα Σηιανοῦ τὸ ἔθνος ἀναρπάσαι θέλοντος, ὅπερ ἢ μόνον
ἢ μάλιστα ᾔδει βουλαῖς ἀνοσίοις καὶ πράξεσιν ἀντιβησόμενον ὑπὲρ τοῦ
παρασπονδηθῆναι κινδυνεύσαντος αὐτοκράτορος. καὶ τοῖς πανταχόσε 161
χειροτονουμένοις ὑπάρχοις ἐπέσκηψε παρηγορῆσαι μὲν τοὺς κατὰ πόλεις
τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, ὡς οὐκ εἰς πάντας προβάσης τῆς ἐπεξελεύσεως,
ἀλλ' ἐπὶ μόνους τοὺς αἰτίους — ὀλίγοι δὲ ἦσαν —, κινῆσαι δὲ μηδὲν
τῶν ἐξ ἔθους, ἀλλὰ καὶ παρακαταθήκην ἔχειν τούς τε ἄνδρας ὡς εἰρη-
νικοὺς τὰς φύσεις καὶ τὰ νόμιμα ὡς ἀλείφοντα πρὸς εὐστάθειαν.

(25.) Ὁ δὲ Γάιος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν, οὐ λέγων μόνον ἀλλὰ καὶ 162
οἰόμενος εἶναι θεός. εἶτα οὐδένας εὗρεν οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων
ἐπιτηδειοτέρους Ἀλεξανδρέων εἰς τὴν τῆς ἀμέτρου καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρω-
πίνην ἐπιθυμίας βεβαίωσιν· δεινοὶ γάρ εἰσι τὰς κολακείας καὶ γοητείας
570 M. καὶ ὑποκρίσεις, παρεσκευασμένοι μὲν θῶπας λόγους, ἀνειμένοις | δὲ

1 διαιωνίους] δι' αἰῶνος C (v) ἐνδελεχεῖς A (Mang.) 3 τοῦ ante νῦν add. A (Mang.) καὶ — ἐπιτελεσθήσονται om. A 4 κἂν] καὶ H μηνιαίαις A διανομίαις G πατρίδος suspectum; σπυρίδος coni. Mendelssohn 8 τὸν ante βίον add. A καὶ μάλιστα om. A ποριστὸν M ἐφίεται coni. Mang. 11 πάντες om. H 12 καθαιρέσεως A τινὸς post νομίμων transp. O 13 νόμων A 14 παρακιθέντων (sic) M 15 alt. ἔγνω om. C (Turn.) 17 ἔθος H[1], corr. H[2] θέλοντες G 18 ᾔδει] ἔδει A 19 αὐτοκράτορος κινδυνεύσαντος transp. A πανταχόσε C: πανταχόθεν ceteri 20 χειροτονημένοις O ἐνέσκηψε A 21 ὡς — ἐπεξελεύσεως A (Mang.): om. ceteri (Turn.) εἰς A: ἐπὶ Mang. 22 δ' A 23 τ' A 25 ἐξετύφλωσεν OA 26 pr. οὔτε] οὔθ' A alt. οὔτε] εἴτε H[1], corr. H[2] 28 εἰσὶν CL (v) πρὸς vel περὶ ante τὰς deesse putat Mang. 29 παρασκευασμένοι M μὲν om. O

163 στόμασι καὶ ἀχαλίνοις πάντα φύροντες. θεοῦ κλῆσις οὕτως ἐστὶ σεμνὸν παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ ἴβεσι καὶ ἰοβόλοις ἀσπίσι ταῖς ἐγχωρίοις καὶ πολλοῖς ἑτέροις τῶν ἐξηγριωμένων αὐτῆς θηρίων μεταδεδώκασιν· ὥστε εἰκότως ἀταμιεύτοις χρώμενοι ταῖς εἰς θεὸν τεινούσαις προσηγορίαις ἀπατῶσι μὲν τοὺς ὀλιγόφρονας καὶ ἀπείρους τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεότητος, ἁλίσκονται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων τὴν πολλὴν αὐτῶν ἠλιθιότητα, μᾶλλον
164 δὲ ἀσέβειαν. ἧς ἄπειρος ὢν Γάιος ὑπελάμβανε τῷ ὄντι νομίζεσθαι παρ' Ἀλεξανδρεῦσι θεός, ἐπειδήπερ οὐ πλαγίως ἀλλ' ἄντικρυς ἅπασιν ἐχρῶντο κατακόρως τοῖς ὀνόμασιν, ὅσα τοῖς ἄλλοις ἔθος ἐπιφημίζεσθαι θεοῖς.
165 εἶτα καὶ τὴν περὶ τὰς προσευχὰς νεωτεροποιίαν ἀπὸ καθαροῦ τοῦ συνειδότος καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀκραιφνοῦς τιμῆς ᾤετο γεγενῆσθαι, τῇ μὲν ταῖς ὑπομνηματικαῖς ἐφημερίσιν, ἃς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διεπέμποντό τινες, προσέχων — ἥδιστον γὰρ ἦν ἀνάγνωσμα τοῦτο αὐτῷ, ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἀηδέστατα συγκρίσει τῆς ἐν τούτοις χάριτος νομίζεσθαι —, τῇ δὲ καὶ δι' ἐνίους οἰκέτας τοὺς τωθάζοντας ἀεὶ καὶ χλευάζοντας σὺν αὐτῷ.

166 (26.) Τούτων ἦσαν οἱ πλείους Αἰγύπτιοι, πονηρὰ σπέρματα, κροκοδείλων καὶ ἀσπίδων τῶν ἐγχωρίων ἀναμεμαγμένοι τὸν ἰὸν ὁμοῦ καὶ θυμὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς. ἡγεμὼν δὲ οἷά τις ἦν χοροῦ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ θιάσου παντὸς Ἑλικών, ἐπάρατον καὶ ἐξάγιστον ἀνδράποδον παρεισφθαρὲν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν· ἀπεγεύσατο γὰρ τῶν ἐγκυκλίων κατὰ φιλοτιμίαν
167 τοῦ προτέρου δεσπότου, ὃς αὐτὸν ἐδωρήσατο Τιβερίῳ Καίσαρι. τότε μὲν οὖν οὐδεμιᾶς ἐτύγχανε προνομίας, ὅσα μειρακιώδη χαριεντίσματα Τιβερίου διαμεμισηκότος, ἐπειδὴ πρὸς τὸ σεμνότερόν τε καὶ αὐστηρότερον
168 σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπικλινῶς εἶχεν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν ἐτελεύτησε, Γάιος δὲ τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο, νέῳ δεσπότῃ παρεπόμενος εἰς ἀνέσεις καὶ τρυφὴν τὴν διὰ πάσης αἰσθήσεως ἐπιχαλῶντι „σός" εἶπε „νῦν ὁ καιρός ἐστιν, Ἑλικών, ἐπέγειρε σαυτόν· ἔχεις πρὸς ἐπίδειξιν ἀκροατὴν

---

1 φέροντες A ἐστὶν C σεμνὸν] ἄσεμνον sive συχνὸν coni. Matthaei 1. 2 παρ' αὐτοῖς σεμνὸν transp. A 2 ἰοβόλοις ἀσπίσι καὶ ἴβεσι transponenda vid. Mang. 3 αὐτῆς CO: αὐτοῖς ceteri θηρίων αὐτῆς transponendum vid. Mang. (Dahl) ὥστ' A 7 δὲ] δὲ καὶ A (Mang.) ὑπελάμβανεν L θαυμάζεσθαι (νομί supra) M παρ'] τοῖς A; παρὰ Mang. 8. 9 ἐχρῶντο — ὀνόμασιν om. A 11 αὐτὸν] αὑτὸν codd. (v) 12 ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρέων A 13 γὰρ] μὲν γὰρ M (Mang.) ἀνάγνωστον G αὐτῷ τοῦτο transp. O καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 14 ἀηδεστάτη H[1], corr. H[2] 17 πονηροῦ coni. Cohn coll. Dem. XXV 48 σπέρματα] θηρία coni. Mang., θρέμματα Matthaei 17. 18 κροκωδείλων (ο ex α) C 20 ἑλίκων C (v) 23 οὖν om. H μειρακειώδη C 24 μεμισηκότος A τε om. CGO 25 ἐπειδὴ δ' A ἐτελεύτησεν C 27 ἐπιχαλῶντι CGOAH (mavult Mang.): ἐπικαλοῦντι M (v) εἶπεν CA νῦν om. A 28 ἑλίκων C (v) ἐπέγειραι CG σαυτόν] δὲ αὐτόν A ἔχειν A

καὶ θεατὴν τὸν πάντων ἄριστον· εὔθικτος εἶ τὴν φύσιν· σκώπτειν καὶ χαριεντίζεσθαι δύνασαι μᾶλλον ἑτέρων· ἀθύρματα καὶ παιδιὰς ληρώδεις καὶ παρασεσυρμένας οἶδας· τῶν ἐγκυκλίων οὐχ ἧττον πεπαίδευσαι τὰ ἀχόρευτα· πρόσεστί σοι καὶ τὸ στωμύλον οὐκ ἀτερπές. ἐὰν ἔτι κέντρον 169 ἐγκαταμίξῃς τοῖς τωθασμοῖς ὑποκακόηθες, ὡς μὴ γέλωτα κινεῖν μόνον 571 M. ἀλλὰ καὶ πικρίαν ἐκ τοῦ καχυπόνου, τὸν δεσπότην ὅλον ἥρπακας | εὐφυῶς διακείμενον πρὸς ἀκρόασιν τῶν μετὰ χλεύης ἐγκλημάτων· ἀναπέπταται γὰρ αὐτοῦ, ὡς οἶδας, τὰ ὦτα καὶ ἀνωρθίασται πρὸς τοὺς ἐπιτετηδευκότας συνυφαίνειν τὸ βλασφημεῖν τῷ συκοφαντεῖν. ὕλας δὲ μὴ ζήτει περιττο- 170 τέρας· ἔχεις τὰς κατὰ Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν διαβολάς, αἷς ἐνετράφης· ἐξ ἔτι σπαργάνων ἀνεδιδάχθης αὐτάς, οὐ παρ' ἑνὸς ἀνδρὸς ἀλλὰ τοῦ γλωσσαργοτάτου μέρους τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως· ἐπίδειξαι τὰ μαθήματα.“ (27.) τούτοις τοῖς παραλόγοις καὶ ἐπαράτοις λογισμοῖς 171 ἐπάρας καὶ συγκροτήσας ἑαυτὸν συνεῖχε καὶ περιεῖπε τὸν Γάιον, οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ' ἡμέραν ἀφιστάμενος, ἀλλὰ πανταχοῦ συμπαρών, ἵνα ταῖς ἐρημίαις καὶ ἀναπαύλαις αὐτοῦ καταχρῆται πρὸς τὰς κατὰ τοῦ ἔθνους αἰτίας, ἡδονὰς κινῶν τὰς διὰ σκωμμάτων ὁ πανουργότατος, ἵνα τιτρώσκωσιν αἱ διαβολαί· τὸν γὰρ ἐπ' εὐθείας κατήγορον οὔτε ὡμολόγει οὔτε ὁμολογεῖν ἐδύνατο, πλαγιάζων δὲ καὶ τεχνιτεύων χαλεπώτερος καὶ βαρύτερος ἦν ἐχθρὸς τῶν ἐπιγεγραμμένων ἄντικρυς τὴν δυσμένειαν. φασὶ 172 δὲ ὅτι καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων οἱ πρέσβεις εὖ τοῦτο εἰδότες ἀφανῶς ἐμεμίσθωντο αὐτὸν μεγάλοις μισθοῖς, οὐ διὰ χρημάτων μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ τιμαῖς ἐλπίδων, ἃς ὑπέσπειραν αὐτῷ παρέξειν οὐκ εἰς μακράν, ἐπειδὰν ἀφίκηται Γάιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ὁ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον 173 ὀνειροπολῶν, ἐν ᾧ παρόντος τοῦ δεσπότου καὶ σὺν αὐτῷ σχεδόν τι τῆς οἰκουμένης — οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον, ὅτι κατὰ θεραπείαν Γαΐῳ συνεισβαλεῖ τὸ δοκιμώτατον καὶ ὅσον τῶν πόλεων ὄψις ἐστὶν ἀναστὰν ἀπὸ περάτων αὐτῶν — ὑπὸ τῆς μεγίστης καὶ ἐνδοξοτάτης πόλεως τιμηθήσεται, πάντα

1 τῶν OA εὔθικτος Turn. (v): εὔθηκτος codd. σκόπτειν G, ὡς σκώπτειν A 2 χαριεντίζειν δύνασθαι A 4 τὸ om. C στωμύλιον A ἔτι Turn.: εἴ τι CGOMH, οὖν τι A (Mang.) 5 ὑποκακόηθες Turn. (v): ὑπὸ κακοήθη CGOMH[1], ὑπὸ κακοηθείας AH[2]L 6 καχυπόνου] κακόνου coni. Mang., καχυπόπτου Wendl. 7 μετὰ] κατὰ G 8 αὐτῶ L 9 τὸ] τῶ A τῶ CH: τὸ GOA, καὶ M μὴ om. A 9. 10 περισσοτέρας M 10 κατὰ om. Mang. διαβολὰς (vel καταβοὰς coni.) Mang.: καταβολὰς codd. (v) 11 ἀνετράφης C ἐδιδάχθης A 12 γλωσσαργοτάτου CGMH[1]: γλωσσαλγοτάτου (ρ supra λ) A, γλωσσαλγοτάτου OH[2]L (v) 13 παθήματα M 15 ἀφιστάμενον A ἵνα om. v 16 καταχρῆται codd.: κατεχρῆτο v 17 κινῶν τὰς] κινώντας C 17. 18 τιτρώσκουσιν GO 18 οὔθ' A ὡμολόγει οὔτε om. C οὔθ' A 19 ἠδύνατο AH δὲ] τε GO 20 ἐπιγεγραμμένων Matthaei: ἀπογεγραμμένων codd. (v) 21 δ' A ἀφανῶς] ἐμφανῶς Ven. 41 (prob. Mang.) 22 ἐμισθοῦντο A 26 συνεισβαλεῖ Turn. (v): συνεισβάλλει codd. 27 ὅσων G ἀναστὰς A 28 ἐνδοξοτάτου H

174 ὑπισχνεῖτο. μέχρι μὲν οὖν τινος τὸν ἐμφωλεύοντα ἔνδον πολέμιον ἀγνοοῦντες ἐφυλαττόμεθα τοὺς ἔξω μόνους· ἐπεὶ δὲ ᾐσθόμεθα, διηρευνῶμεν περιβλεπόμενοι πάσας ὁδούς, εἴ πως δυνησόμεθα μαλθάξαι καὶ τιθασσεῦσαι τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ τόπου βάλλοντα καὶ
175 τοξεύοντα ἡμᾶς εὐσκόπως. καὶ συνεσφαίριζε γὰρ καὶ συνεγυμνάζετο καὶ συνελούετο καὶ συνηρίστα καὶ μέλλοντι κοιμᾶσθαι παρῆν Γαΐῳ, τὴν τοῦ κατακοιμιστοῦ καὶ κατ' οἰκίαν ἀρχισωματοφύλακος τεταγμένος τάξιν, ὅση μηδενὶ προσῆν ἄλλῳ, ὡς μόνος ἔχειν εὐκαιρούσας καὶ σχολαζούσας ἀκοὰς αὐτοκράτορος τῶν ἔξω διαφειμένας θορύβων εἰς ἀκρόασιν ὧν
176 μάλιστα ἐπόθει. διασυρμοὶ δὲ ἦσαν ἀναχεχραμένοι κατηγορίαις, ἵνα τοῖς μὲν ἡδονὰς κινῇ, ἡμᾶς δὲ τὰ μέγιστα βλάπτῃ· τὸ μὲν γὰρ προηγούμενον ἔργον εἶναι δοκοῦν, ὁ διασυρμός, πάρεργον ἦν αὐτῷ, τὸ δὲ φαινόμενον
177 πάρεργον, αἱ κατηγορίαι, μόνον καὶ πρῶτον ἔργον. πάντα δὴ κάλων ἀνασείων, ὡς οἱ πνεῦμα δεξιὸν κατ' οἰάκων ἔχοντες, ἐφέρετο πλησίστιος οὐριοδρομῶν, ἄλλας | ἐπ' ἄλλαις συντιθεὶς καὶ συνείρων αἰτίας. τοῦ δὲ p. 572 M ἐνετυποῦτο ἡ διάνοια παγιώτερον, ὡς ἄληστον εἶναι τὴν τῶν ἐγκλημάτων μνήμην.

178 (28.) Ἐν ἀπόροις δὲ καὶ ἐν ἀμηχάνοις ὄντες, ἐπειδὴ πάντα λίθον κινοῦντες ὑπὲρ τοῦ τὸν Ἑλικῶνα ἐξευμενίσασθαι πάροδον οὐδεμίαν ἀνευρίσκομεν, μηδενὸς μήτε εἰπεῖν μήτε προσελθεῖν τολμῶντος ἕνεκα τῆς ἀλαζονείας καὶ βαρύτητος, ᾗ πρὸς πάντας ἐκέχρητο, καὶ ἅμα διὰ τὸ ἀγνοεῖν, εἴ τίς ἐστιν αὐτῷ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος ἀλλοτρίωσις ἀλείφοντι τὸν δεσπότην ἀεὶ καὶ συγκροτοῦντι κατὰ τοῦ ἔθνους, τὸ μὲν ἔτι πονεῖσθαι περὶ τοῦτο τὸ μέρος εἰάσαμεν, τοῦ δὲ ἀναγκαιοτέρου περιειχόμεθα· γραμματεῖον γὰρ ἔδοξεν ἀναδοῦναι Γαΐῳ κεφαλαιώδη τύπον περιέχον ὧν
179 τε ἐπάθομεν καὶ ὧν τυχεῖν ἠξιοῦμεν. ἦν δὲ σχεδὸν τοῦτο ἐπιτομή τις ἱκετείας μακροτέρας, ἣν ἐπεπόμφειμεν πρὸ ὀλίγου δι' Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως· ἐκ τύχης γὰρ ἐπεδήμησε τῇ πόλει μέλλων εἰς Συρίαν κατὰ

1 ὑπισχνεῖται A φωλεύοντα CGO 2 μόνους] νόμους G ᾐσθώμεθα C 4 τιθασσεῦσαι A (v) 5 pr. καὶ om. v συνεσφαίριζε] συνεφέδριζε CO, corr. G 6 συνελούετο] συνεβουλεύετο A τὴν] τῶ O 7 τοῦ om. A κοιμιστοῦ O ἄχρι σωματοφύλακος MH 8 μόνος CGO: μόνας ceteri 9 διαφειδομένας M, διαφθειρομένων O 10 μάλιστ'. A δ' A τοῖς] τῷ coni. Cohn 11 κ≡ινῇ (o eras.) C; κινῆν (sic) Turn. ἡμᾶς CA: ἡμῖν GOMH γὰρ om. A 13 πρῶτον καὶ μόνον transp. H (v) δὴ] δὲ δὴ coni. Mang. κάλον CG, corr. O 15 οὐριοδετομῶν A ἐπ' ἄλλαις CA: ἐπ' ἀλλήλαις GOMH τοῦ] Γαΐου conicio 17 μνήμην A (Mang.): γνώμην ceteri (Turn.) 18 δὲ] οὖν A (Mang.) 19 τὸν] τῶν A ἐξευμενίσασθαι] ἐξιλεώσασθαι H 19. 20 εὑρίσκομεν OH 20 pr. μήτε] μήτ' A 22 εἴ (ἥ superscr.) τις A, ἥτις GO 23 δὲ ante τὸν add. M 24 περὶ] κατὰ M εἰάσαμεν om. A δ' A 26 τ' A ἐπιτίμη M 27 μακροτέρα CGO πρὸ ὀλίγου sine causa suspectum dicit Mang. διὰ γρίππου G, δι' ἀγρίππου O

τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν ἀπαίρειν. * * * ἐλελήθειμεν δὲ ἄρα ἔτι ἀπα- 180
τῶντες ἑαυτούς· καὶ γὰρ πρότερον, ὅτε εὐθὺς ἠρξάμεθα πλεῖν οἰόμενοι
πρὸς κριτὴν ἀφίξεσθαι τευξόμενοι τῶν δικαίων. ὁ δὲ ἦν ἐχθρὸς ἄσπονδος,
δελεάζων ὅσα τῷ δοκεῖν φαιδρῷ τῷ βλέμματι καὶ ἱλαρωτέραις ταῖς
προσρήσεσι. δεξιωσάμενος γὰρ ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς Τιβέρει πεδίῳ τὸ 181
πρῶτον — ἔτυχε δὲ ἐκ τῶν μητρῴων ἐξιὼν κήπων — ἀντιπροσηγόρευσε
καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα κατέσεισεν αἰνιττόμενος εὐμένειαν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν
πρεσβειῶν, Ὅμιλον ὄνομα, προσπέμψας „αὐτὸς“ ἔφη „τῆς ὑμετέρας
ὑποθέσεως ἀκούσομαι προσευκαιρήσας“, ὥστε τοὺς ἐν κύκλῳ πάντας
συνήδεσθαι καθάπερ ἤδη νενικηκόσι καὶ τῶν ἡμετέρων ὅσοι ταῖς ἐπι-
πολαίοις παράγονται φαντασίαις. ἐγὼ δὲ φρονεῖν τι δοκῶν περιττότερον 182
καὶ δι' ἡλικίαν καὶ τὴν ἄλλην παιδείαν εὐλαβέστερος ἤμην ἐφ' οἷς ἔχαιρον
οἱ ἄλλοι. „διὰ τί γάρ“ ἔφασκον ἀνακινῶν τὸν ἐμαυτοῦ λογισμόν, „το-
σούτων ὄντων πρεσβευτῶν σχεδὸν ἀπὸ πάσης γῆς ἀφιγμένων, ἡμῶν εἶπε
τότε μόνων ἀκούσεσθαι; τί βουλόμενος; οὐ γὰρ ἠγνόει γε ὄντας Ἰουδαίους,
οἷς ἀγαπητὸν τὸ μὴ ἐλαττοῦσθαι. τὸ δὲ δὴ καὶ προνομίας οἴεσθαι τυγχά- 183
νειν παρ' ἀλλοεθνεῖ καὶ νέῳ καὶ αὐτεξουσίῳ δεσπότῃ μὴ καὶ μανίας
573 M. ἐγγύς ἐστιν; ἀλλ' ἔοικε τῇ τῶν ἄλλων Ἀλεξανδρέων | μερίδι προσκεῖσθαι,
ᾗ διδοὺς προνομίαν θᾶττον ὑπέσχετο δικάσειν, ἐὰν ἄρα μὴ τὸν ἴσον καὶ
κοινὸν ἀκροατὴν ὑπερβὰς ἀντὶ δικαστοῦ γένηται τῶν μὲν συναγωνιστής,
ἡμῶν δὲ ἀντίπαλος.“

(29.) Ταῦτα λογιζόμενος ἐσφάδαζον καὶ οὔτε μεθ' ἡμέραν οὔτε 184
νύκτωρ ἠρέμουν. ἀθυμοῦντος δέ μου καὶ τὴν ἀνίαν στέγοντος — οὐδὲ
γὰρ ἀνενεγκεῖν ἀσφαλὲς ἦν —, ἕτερον κατασκήπτει βαρύτατον ἐξαπιναίως
ἀπροσδόκητον κακόν, οὐχ ἑνὶ μέρει τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τὸν κίνδυνον ἐπάγον,
ἀλλὰ συλλήβδην ἅπαντι τῷ ἔθνει. ἀφίγμεθα μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης εἰς 185
Δικαιάρχειαν ἐπακολουθοῦντες Γαΐῳ· κατεληλύθει δὲ ἐπὶ θάλατταν καὶ
διέτριβε περὶ τὸν κόλπον, ἀμείβων τὰς ἰδίας ἐπαύλεις πολλὰς καὶ πο-

---

1 ἐλελύθειμεν M   lacunam statuit Cohn   ἄρα ἔτι Turn. (v): ἄρα CGOMA, ἔτι H
2 ὅτε CH, ὅτε corr. vid. in οὔτε O: ὅτ' A, οὔτε GM   3 κρῖ (sic) M   τευξόμεθα οἱ
(sic) G   4 ταῖς om. CGO   5 προσρήσεσιν L   δεξάμενος O   τιβέριν H²
τὸ] τῷ O, om. A   6 δ' MA   8 ὅμιλος A   ὄνομα om. G   10 ἤδη om. A
10. 11 ἐπιπολεοῖς C; ἐπιβολαῖς Turn.   11 φαντασίας G (Turn.)   δοκῶ A
12 ἤμην] corr. ex ἡμῖν H²; ἦν coni. Cohn   14 πρεσβευτῶν CGO: πρέσβεων ceteri
σχεδῶν C   ἀ═φιγμένων C   εἶπεν CL   15 μόνων CA: μόνον ceteri
16 τὸ δὲ] τότε Turn.   17 μανίας] μαγείας vel μαγγανείας coni. Matthaei
19 ὑπέγετο H   20 τῷ C   21 ἡμῶν δὲ] τῶν δὲ ἤτοι ἡμῶν H   23 ἀνίαν
Mang. (Dahl): ἄνοιαν CGOMH, ἄγνοιαν A (v); ἀπορίαν conicio   στέγοντος Mang.
(Dahl): στένοντος codd. (v)   24 ἀσφαλὲς ἦν CGO: ἦν ἀσφαλὲς ceteri   ἑτέρως
C, ἑτέρω GO   25 ⟨καὶ⟩ ἀπροσδόκητον coni. Mang.   ἀπροδόκητον Turn.
26 συλήβδην M   μὲν CGO: om. ceteri   27 δικαιάρχειαν C²MH: δικαιάρχιαν
C¹GO, δικαίαρχον A   δ' A   28 διέτριβεν C

186 λυτελῶς ἠσκημένας. φροντίζουσι δὲ ἡμῖν τῆς ὑποθέσεως — ἀεὶ γὰρ
κληθήσεσθαι προσεδοκῶμεν — προσέρχεταί τις ὕφαιμόν τι καὶ ταραχῶδες
ὑποβλεπόμενος, ἄσθματος μεστός, καὶ μικρὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπαγαγών
— πλησίον γὰρ ἦσάν τινες — „ἠκούσατε“ ἔφη „τὰ καινά;“ καὶ μέλλων
187 ἀπαγγέλλειν ἐπεσχέθη, δακρύων ἀθρόας φορᾶς ἐνεχθείσης. καὶ πάλιν
ἀρξάμενος δεύτερον ἐπεσχέθη καὶ τρίτον. ἅπερ ὁρῶντες ἡμεῖς ἐπτοήμεθα
καὶ παρεκαλοῦμεν μηνῦσαι τὸ πρᾶγμα, οὗ χάριν ἐλθεῖν ἔφασκεν· „οὐ
γὰρ ἕνεκα τοῦ διὰ μαρτύρων κλαίειν· εἰ δὲ ἄξια δακρύων ἐστί, μὴ μόνος
188 ἀπόλαυε τῆς λύπης· ἐθάδες γεγόναμεν ἤδη κακοπραγιῶν.“ ὁ δὲ μόλις
μὲν ἀναλύζων δὲ ὅμως κεκομμένῳ τῷ πνεύματί φησιν· „οἴχεται ἡμῶν
τὸ ἱερόν· ἀνδριάντα κολοσσιαῖον ἐσωτάτω τῶν ἀδύτων ἀνατεθῆναι
189 Γάιος προσέταξε Διὸς ἐπίκλησιν αὐτοῦ.“ θαυμασάντων δὲ τὸ λεχθὲν
καὶ πεπηγότων ὑπ' ἐκπλήξεως καὶ μηδὲ προελθεῖν ἔτι δυναμένων —
ἀχανεῖς γὰρ εἱστήκειμεν ὀλιγοδρανοῦντες καὶ καταρρέοντες περὶ αὐτοῖς,
τῶν σωματικῶν τόνων ἐκνενευρισμένων —, ἕτεροι παρῆσαν τὰς αὐτὰς
190 φέροντες ὠδῖνας. ἔπειτα συγκλεισάμενοι πάντες ἀθρόοι ἰδίας ὁμοῦ καὶ
κοινὰς τύχας ἐθρηνοῦμεν καὶ οἷα ὑπέβαλλεν ὁ νοῦς διεξῇμεν — λαλίστατον
γὰρ ἄνθρωπος ἀτυχῶν —· ἀγωνιάσωμεν ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἅπαν ταῖς ἀνιάτοις
παρανομίαις ἀφεθῆναι. χειμῶνος μέσου διεπλεύσαμεν ἀγνοοῦντες, ὅσος
χειμὼν ἔφεδρός ἐστιν ὁ κατὰ γῆν ἀργαλεώτερος πολλῷ τοῦ κατὰ θάλατταν·
τοῦ μὲν γὰρ ἡ φύσις αἰτία διακρίνουσα τοὺς ἐτησίους καιρούς, φύσις
δὲ σωτήριον· ἐκείνου δὲ ἄνθρωπος οὐδὲν φρονῶν ἀνθρώπινον, νέος καὶ

1 φορτίζουσι G 2 κεκλήσεσθαι A τι om. CGO (Turn.); τε Dahl
4 κενά L (Turn.) 5 ἀπεσχέθη M 8 δ' A ἐστιν C, εἰσὶ O 9 ἐθάδες] ἐνθάδε LD 10 ἀναλύζων GH: ἀναβλύζων A, ἀνολύζων COM 11 ἀνδριάντι A ἐσωτάτω CO: ἐστῶτα G, εἴσω ceteri; εἰσωτάτω v 12 προσέταξεν C Διός] δοὺς A 13 πεπηγότων H: πεπληγότων ceteri ὑπ' CA: ὑπὸ OMH, ὑπὲρ G προελθεῖν Turn. (v): προσελθεῖν codd. (coni. Mang.) 14 ὀλιγαδρανοῦντες H[1], corr. H[2], ὀλιδρανοῦντες A παραρρέοντες O αὐτοῖς H[2]: αὐτοῖς CGOMH[1], αὐτῶν A; αὐτοὺς coni. Mang.
ω ϊ
15 τόνων] ὄγκων A 16 ὀδύνας A, ὀδύνας OH καὶ ante ἔπειτα add. CGO (v) συγκλεισάμενοι] συναλισάμενοι coni. Matthaei 17 ὑπέλαβεν A; ὑπέβαλεν v διεξῇμεν Cohn: διέξιμεν codd.; διέξειμεν v 18 ἀγωνιάσωμεν CGOMA: ἀγωνισάμενος H[1], ἀγωνιζόμενος H[2]L; ἀγωνιαζόμενοι (v) interpunctione mutata antecedentibus adiunxit Mang. εἰς ἅπαν ταῖς OH[2]L: εἰς ἅπαντας (vel εἰς ἅπαν τὰς) CGMAH[1]; εἰς ἅπαντας ταῖς v, εἰς ἅπαν τὰς coni. Mang., ἡμᾶς ἅπαντας ταῖς coni. Dahl (εἰς ἅπαντα ταῖς in textu) ἀνιάτοις (sive ἀνηκέστοις sive ἀκολάστοις coni.) Dahl: ἐν αὐτοῖς codd. (v); ἐν ἀστοῖς vel ἀνηκέστους coni. Mang. 19 παρανομίας A (coni. Mang.) δὲ ante μέσου add. H[2]L 20 ἀργαλαιότερος G 21 διακρίνουσα C (Mang.): διακρίνασα ceteri (Turn.) 22 ἐκείνου AH[2]L (Mang.): ἐκείνους COMH[1] (Turn.), ἐκεῖνος G σωτήριος G οὐδὲ H[1], corr. H[2], μηδὲν A

17. 18 D[K] fol. 178[r] ἐκ τῆς αὐτῆς: λαλίστατον ἄνθρωπος ἀτυχῶν. praecedit Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἐνθάδε γεγόναμεν κακοπραγιῶν (lin. 9).

574 M. νεωτεροποιὸς ἀνημμένος τὴν ἐφ' ἅπασιν | ἀνυπεύθυνον ἀρχήν· νεό-
της δὲ μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὁρμαῖς ἀκαθέκτοις χρωμένη κακὸν δύσ-
μαχον. ἐξέσται δὲ προσελθεῖν ἢ διᾶραι τὸ στόμα περὶ προσευχῶν τῷ λυμε- 191
ῶνι τοῦ πανιέρου; δῆλον γὰρ ὡς οὐ φροντιεῖ τῶν ἀφανεστέρων καὶ τιμῆς
ἐλάττονος ἠξιωμένων ὁ τὸν περισημότατον καὶ ἐπιφανέστατον νεών, εἰς
ὃν ἀνατολαὶ καὶ δύσεις ἀποβλέπουσιν ἡλίου τρόπον πανταχόσε λάμποντα,
καθυβρίζων. εἰ δὲ καὶ γένοιτό τις ἄδεια προσόδου, τί χρὴ προσδοκᾶν 192
ἢ θάνατον ἀπαραίτητον; ἀλλ' ἔστω, τεθνηξόμεθα· ζωὴ γάρ τίς ἐστιν ὁ ὑπὲρ
φυλακῆς νόμων εὐκλεέστατος θάνατος. εἰ δὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας τελευτῆς
γενήσεται μηδὲν ὄφελος, οὐ μανία παραπολέσθαι, καὶ ταῦτα πρεσβεύειν
δοκοῦντας, ὡς τῶν πεμψάντων μᾶλλον ἢ τῶν ὑπομενόντων εἶναι τὴν
συμφοράν; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὰς φύσεις μισοπονηρότατοι τῶν ὁμο- 193
φύλων ἀσέβειαν ἡμῶν κατηγορήσουσιν ὡς, ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ τῶν ὅλων
σαλευόντων, ἐπιμνησθέντων ὑπὸ φιλαυτίας ἰδίου τινός· τοῖς γὰρ μεγάλοις
τὰ βραχέα καὶ τοῖς κοινοῖς τὰ ἴδια ὑποστέλλειν ἀναγκαῖον, ὧν οἰχομένων
ἔρρει καὶ ἡ πολιτεία. ποῦ γὰρ ὅσιον ἢ θεμιτὸν ἄλλως ἀγωνίζεσθαι, 194
δεικνύντας ὡς ἐσμὲν Ἀλεξανδρεῖς, οἷς ὁ περὶ τῆς καθολικωτέρας πολιτείας
ἐπικρέμαται κίνδυνος τῆς Ἰουδαίων; ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ καταλύσει
δέος, μὴ καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ὄνομα συναφανισθῆναι κελεύσῃ ὁ
νεωτεροποιὸς καὶ μεγαλουργὸς ἄνθρωπος. ἀμφοτέρων οὖν τῶν ὑποθέσεων 195
δι' ἃς ἐστάλημεν οἰχομένων, ἴσως φήσει τις· τι οὖν, οὐκ ᾔδεσαν πραγ-
ματεύεσθαι τὴν μετὰ ἀσφαλείας ἐπάνοδον; πρὸς ὃν εἴποιμι ἄν· ἢ οὐκ
ἔχεις ἀνδρὸς εὐγενοῦς πάθος γνήσιον ἢ οὐκ ἐνετράφης οὐδὲ ἐνησχήθης
τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν. ἐλπίδων εἰσὶ πλήρεις οἱ ὄντως εὐγενεῖς, καὶ οἱ
νόμοι τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις ἐλπίδας ἀγαθὰς δημιουργοῦσιν.
ἴσως ἀπόπειρα ταῦτα τῆς καθεστώσης γενεᾶς ἐστι, πῶς ἔχει πρὸς ἀρετὴν 196
καὶ εἰ πεπαίδευται φέρειν τὰ δεινὰ λογισμοῖς ἰσχυρογνώμοσιν οὐ προ-
καταπίπτουσα. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀνθρώπων ἅπαντα καὶ ἔρρει καὶ ἐρρέτω·

---

5 νεών CG: ναόν ceteri 7 ἄδεια] χρεία A 8 ζῶν GO τίς ἐστιν ὁ Turn. (v): τις ὁ GM, ἐστιν ὁ C, τις OH, τις καὶ A 9 ἐκ] καὶ ἐκ A 10 μηδὲν CGOH^2L: οὐδὲν MAH^1 15 κενοῖς C 16 ποῦ] πῶς coni. Mang. 17 δεικνύντες CG 19 τοῦ κοινοῦ O 19. 20 μὴ — νεωτεροποιὸς καὶ] ὡς ἐξαφανίσει τὸ ἔθνος A 20 οὖν] αὖ A 21 ᾔδεσαν] ᾔδεισαν codd. (v); ᾔδεις ἂν coni. Mang. 22 μετ' O εἴποιμ' A 22. 23 εἴποιμι — οὐδὲ om. H^1, add. H^2 23 ἐνησχήθεις C 24 ὄντες M 25 ἐντυγχάνουσιν CD^CL δημιουργεῖν CGO 26 ἐστιν CM 27 ἰσχυρο-γνώμοσι G 27. 28 προκαταπίπτουσι (-ιν L) H (Turn.)

---

1. 3 D^R fol. 214^v ἐκ τῶν πρὸς Γάιον fol. 116^v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 2 Col. 1012 20 Col. 1061 Φίλωνος: νεότης μετ' ἐξουσίας — δύσμαχον γίνεται. eadem in Georgidis cod. Laur. VIII 15 fol. 70^v. 24. 25 D^C fol. 201^v Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D^R fol. 187^v Φίλωνος: τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις οἱ θεῖοι νόμοι ἐλπί-δας ἀγαθὰς δημιουργοῦσιν.

μενέτω δὲ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀκαθαίρετος ἡ ἐπὶ τὸν σωτῆρα θεὸν ἐλπίς,
ὃς πολλάκις ἐξ ἀμηχάνων καὶ ἀπόρων περιέσωσε τὸ ἔθνος.
197 (30.) Ταῦτα ἅμα μὲν ὀλοφυρόμενοι τὰς ἀπροσδοκήτους ἀτυχίας
ἅμα δὲ καὶ παρηγοροῦντες ἑαυτοὺς ἐλπίδι μεταβολῆς γαληνοτέρας διεξῆμεν.
μικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸς τοὺς ἀπαγγείλαντας | „τί καθ' ἡσυχίαν" εἴ- p. 575 M.
πομεν „κάθησθε, σπινθῆρας αὐτὸ μόνον τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνιέντες, ὑφ'
ὧν καιόμεθα καὶ πυρπολούμεθα, δέον προσεξηγεῖσθαι καὶ τὰ κεκινηκότα
198 τὸν Γάιον;" οἱ δέ· „τὴν μὲν ἀνωτάτω καὶ πρώτην αἰτίαν ἴστε, ἣν καὶ
πάντες ἴσασιν ἄνθρωποι· θεὸς βούλεται νομίζεσθαι, ὑπείληφε δὲ μόνους
Ἰουδαίους μὴ πείσεσθαι, οἷς μεῖζον οὐδὲν ἂν προστρίψαιτο κακὸν ἢ
λυμηνάμενος τὴν τοῦ ἱεροῦ σεμνότητα. κατήχηται δέ, ὅτι καὶ πάντων
ἱερῶν τῶν πανταχοῦ κάλλιστόν ἐστιν ἐξ ἀπείρων χρόνων ἀπαύστοις καὶ
ἀφειδέσι δαπάναις ἀεὶ προσκοσμούμενον· δύσερις δὲ καὶ φιλόνεικος ὢν
199 σφετερίσασθαι τοῦτο εἰς ἑαυτὸν διανοεῖται. παρατέθηκται δὲ νῦν μᾶλλον
ἢ πρότερον ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἔπεμψε Καπίτων. φόρων ἐκλογεὺς ὁ Καπί-
των ἐστὶ τῶν τῆς Ἰουδαίας, ἔχει δέ πως πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἐγκότως·
πένης γὰρ ἀφιγμένος καὶ ἐξ ὧν νοσφίζεται καὶ παρεκλέγει ποικίλον τινὰ
καὶ πολὺν πλοῦτον ἠθροικώς, εἶτα εὐλαβηθείς, μή τις αὐτοῦ γένηται
κατηγορία, τέχνην ἐπενόησεν, ᾗ διαβολαῖς τῶν ἀδικηθέντων διακρούσεται
200 τὰς αἰτίας. ἀφορμὴν δὲ αὐτῷ δίδωσιν εἰς ὅπερ ἐβούλετο συντυχία τις
τοιαύτη. τὴν Ἰάμνειαν — πόλις δέ ἐστι τῆς Ἰουδαίας ἐν τοῖς μάλιστα
πολυάνθρωπος — [ταύτην] μιγάδες οἰκοῦσιν, οἱ πλείους μὲν Ἰουδαῖοι,
ἕτεροι δέ τινες ἀλλόφυλοι παρεισφθαρέντες ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων, οἳ
τοῖς τρόπον τινὰ αὐθιγενέσιν ὄντες μέτοικοι κακὰ καὶ πράγματα παρέ-
201 χουσιν, ἀεί τι παραλύοντες τῶν πατρίων Ἰουδαίοις. οὗτοι παρὰ τῶν
ἐπιφοιτώντων ἀκούοντες, ὅση σπουδῇ κέχρηται Γάιος περὶ τὴν ἰδίαν
ἐκθέωσιν καὶ ὡς ἀλλοτριώτατα διάκειται πρὸς ἅπαν τὸ Ἰουδαϊκὸν γένος,
καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς ἐπίθεσιν παραπεπτωκέναι νομίζοντες αὐτοσχέδιον
ἀνιστᾶσι βωμὸν εἰκαιοτάτης ὕλης, πηλὸν σχηματίσαντες εἰς πλίνθους,

1 δ' A 3 ταῦθ' A 4 διεξῆμεν] διέξημεν (η corr. in ι) O, διέξιμεν ceteri; διέξειμεν v 5 δ' A ἐπαγγείλαντας L 6 κάθησθε C: καθέζεσθε MA, καθέζεσθαι H, καθίζεσθαι G, αι corr. in ε O αὐτὸ] αὔτως C, αὕτως G, οὕτως O ἐνιέντες COH^{2}L: ἐνιέντας G, ἐνέντες MA, ἐνιόντες H^{1} 7 προσηγεῖσθαι CGO 9 δὲ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 10 μὴ πείσεσθαι A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 11 κατέχηται δ' A 12 ἀπαύστοις om. O 15. 16 ὁ Καπίτων ἐστὶ glossema esse putat Mang. 16 ἐστὶν C (v) Ἰουδαίας] Ἰαμνείας coni. Schürer coll. Joseph. Ant. XVIII 6, 3 εἶχε O ἐγκόπως M 18 εἶτ' A αὐτῶ A 19 ᾗ CGH^{2}L: ἢ O, εἰ MH^{1}, ὡς A διακρούεται G, διακρούσηται A 20 αὐτοῦ M 21 ἰάμνειαν CGH: ἰάμνιαν OMA τοῖς codd.: ταῖς v 22 πολυανθρώποις coni. Mang. (Dahl) ταύτην seclusi 23 πλ≡σιοχώρων C 26 περὶ] παρὰ H 27 Ἰουδαϊκὸν γένος] ἰουδαίων ἔθνος A (prob. Mang.) 28 εἰς] πρὸς A 29 ἀνιστᾶσι] παριστῶσι A, ἀνιστῶσι ceteri (v)

ὑπὲρ τοῦ μόνον ἐπιβουλεύειν τοῖς συνοικοῦσιν· ᾔδεσαν γὰρ οὐκ ἀνεξομένους καταλυομένων τῶν ἐθῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. θεασάμενοι γὰρ καὶ δυσανα- 202
σχετήσαντες ἐπὶ τῷ τῆς ἱερᾶς χώρας τὸ ἱεροπρεπὲς ὄντως ἀφανίζεσθαι καθαιροῦσι συνελθόντες· οἱ δὲ εὐθὺς ἐπὶ τὸν Καπίτωνα ἧκον, ὃς ἦν τοῦ δράματος ὅλου δημιουργός. ἕρμαιον δὲ εὑρηκέναι νομίσας, ὅπερ ἐκ πολλῶν χρόνων ἀνεζήτει, γράφει Γαΐῳ διαίρων τὰ πράγματα καὶ μετεωρίζων. ὁ δὲ διαναγνοὺς πλουσιώτερον καὶ μεγαλοφρονέστερόν τι ἀντὶ 203
τοῦ πλινθίνου βωμοῦ τοῦ κατ' ἐπήρειαν ἀνασταθέντος ἐν Ἰαμνείᾳ κελεύει
576 M. | κολοσσιαῖον ἀνδριάντα ἐπίχρυσον ἐν τῷ τῆς μητροπόλεως ἱερῷ καθιδρυθῆναι, συμβούλοις χρησάμενος τοῖς ἀρίστοις καὶ σοφωτάτοις, Ἑλικῶνι τῷ εὐπατρίδῃ δούλῳ, σπερμολόγῳ, περιτρίμματι, καὶ Ἀπελλῇ τινι τραγῳδῷ, ὃς ἀκμῇ μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας, ὥς φασιν, ἐκαπήλευσε τὴν ὥραν, ἔξωρος δὲ γενόμενος ἐπὶ τὴν σκηνὴν παρῆλθεν. ὅσοι δὲ σκηνο- 204
βατοῦσιν ἐμπορευόμενοι θεαταῖς καὶ θεάτροις, αἰδοῦς εἰσι καὶ σωφροσύνης ἀλλ' οὐκ ἀναισχυντίας καὶ ἀκοσμίας ἐρασταὶ τῆς ἀνωτάτω; διὰ ταῦτα εἰς τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ὁ Ἀπελλῆς παρῆλθεν, ἵνα βουλεύσηται Γάιος μεθ' οὗ μὲν ὡς σκωπτέον, μεθ' οὗ δὲ ὡς ᾀστέον, ὑπερβὰς τὰς περὶ τῶν ὅλων σκέψεις, ὡς εἰρηνεύεσθαι καὶ ἠρεμεῖσθαι τὰ πανταχοῦ πάντα. ὁ μὲν οὖν Ἑλικών, σκορπιῶδες ἀνδράποδον, τὸν Αἰγυπτιακὸν 205
ἰὸν εἰς Ἰουδαίους ἤφιεν, ὁ δὲ Ἀπελλῆς τὸν ἀπὸ Ἀσκάλωνος· ἦν γὰρ ἐκεῖθεν· Ἀσκαλωνίταις δὲ ἀσύμβατός τις καὶ ἀκατάλλακτος δυσμένεια πρὸς τοὺς τῆς ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ἰουδαίους ἐστὶν οὖσιν ὁμόροις." ταῦτα ἀκούοντες ἐφ' ἑκάστου ῥήματος καὶ ὀνόματος ἐτιτρωσκόμεθα τὰς 206
ψυχάς. ἀλλ' οἱ μὲν καλῶν πράξεων καλοὶ σύμβουλοι μικρὸν ὕστερον τὰ ἐπίχειρα εὗρον τῆς ἀσεβείας, ὁ μὲν ὑπὸ Γαΐου σιδήρῳ δεθεὶς ἐφ' ἑτέραις

---

2 ἐθνῶν G, pr. ν exp. L 5 ὅλος M 6 τὰ πράγματα C: τὸ πρᾶγμα ceteri (mavult Mang.) 7 διαναγνοὺς Mang.: διαγνοὺς codd. (v) μεγαλοπρεπέστερον coni. Mang. τι ante καὶ transp. A 7. 8 ἀντὶ τοῦ C: om. ceteri 8 ἀνασταθέντος] ἀνιστωθέντος (sic) coni. Mang. ἰαμνία OMA 9 κολοσιαῖον OL 9. 10 καθιδρυσθῆναι M 10 ἑλικῶνι OMAH: ἑλίκωνι CG (v) 11 εὐπατρίδι OL; ἀνδραποδώδει coni. Mang. 12 ἀκμῇ CGO: ἐν ἀρχῇ ceteri; ⟨ἐν⟩ ἀκμῇ coni. Matthaei ὥς φασιν ante ἐκαπήλευσε CGO: ὥς φασιν post ὥραν (13) transp. ceteri 14 θεταῖς (sic) A εἰσι om. Turn. 16 ὁ om. GA βουλεύσηται CG: βουλεύηται ceteri 17 pr. ὡς] οὓς A ᾀστέον] ἀστείου A ὑπερβὰς CGOH: ὑπὲρ MA τὰς MH^{2}L: τῆς A, om. CGOH^1 18 περὶ om. A ὅλων] ὄχλων A σκέψεις ὡς MH: σκεψ (sic, sed post ψ spatium 5 fere litt. vacuum) C, σκεψείας (sic) GO, κατασκήψεως ὡς A ὡς ⟨δοκεῖν⟩ coni. Cohn ἠρεμεῖσθαι A (mavult Mang.): εὐνομεῖσθαι ceteri (v) 19 ὁ] διὸ CG, διὸ ὁ O οὖν om. O ἑλίκων C (v) 20 ἤφιεν codd. (cf. Crönert, Mem. Graec. Herc. 258): ἠφίει Cohn ἀπ' A 20. 21 ἦν γὰρ ἐκεῖθεν om. C 22 τῆς om. G ἐστὶν om. A 23 ταῦτ' A 25 εὗρον
ἀ
MAH: εὑρόν≡ C, εὑρόντες GO ἀσεβείας C: εὐσεβείας GOMH, εὐσεβείας A σιδήρῳ δεθεὶς CGO: σιδηρωθεὶς ceteri

αἰτίαις καὶ στρεβλούμενος καὶ τροχιζόμενος ἐκ περιτροπῆς, ὥσπερ ἐν
ταῖς περιοδιζούσαις νόσοις, ὁ δὲ Ἑλικὼν ὑπὸ Κλαυδίου Γερμανικοῦ Καί-
σαρος ἀναιρεθείς, ἐφ' οἷς ἄλλοις ὁ φρενοβλαβὴς ἠδίκησεν. ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ὕστερον ἐγένετο.
207 (31.) Ἡ δὲ περὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ ἀνδριάντος ἐπιστολὴ γράφεται,
καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἦν περιεσκεμμένως εἰς ἀσφάλειαν.
κελεύει γὰρ Πετρωνίῳ τῷ τῆς Συρίας ἁπάσης ὑπάρχῳ, πρὸς ὃν καὶ τὴν
ἐπιστολὴν ἐγεγράφει, τῆς παρ' Εὐφράτῃ στρατιᾶς, ἣ τὴν διάβασιν τῶν
ἑῴων βασιλέων καὶ ἐθνῶν παρεφύλαττε, τὴν ἡμίσειαν ἄγειν ἐπὶ τῆς
Ἰουδαίας τὸν ἀνδριάντα παραπέμψουσαν, οὐχ ἵνα σεμνοποιήσῃ τὴν
208 ἀνάθεσιν, ἀλλ' ἵνα, εἰ διακωλύοι τις, εὐθὺς ἀπόληται. τί λέγεις, ὦ
δέσποτα; προειληφὼς οὐκ ἀνεξομένους, ἀλλ' ὑπερασπιοῦντας τοῦ νόμου
καὶ προαποθανουμένους τῶν πατρίων πολεμοποιεῖς; οὐ γὰρ ἔοικας δι'
ἄγνοιαν ὧν εἰκὸς ἦν ἀποβήσεσθαι τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν ἅψασθαι νεωτερισμοῦ,
προμαθὼν δὲ ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη παρόντα καὶ τὰ γενησόμενα
ὡς χειριζόμενα | τὴν στρατιὰν εἰσάγειν προσέταξας, ἵνα θυσίαις ἐναγέσι p. 577
πρώταις καθιερωθῇ τὸ ἀφίδρυμα, σφαγαῖς ἀθλίων ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ
209 γυναικῶν. ὁ μὲν οὖν Πετρώνιος τὰ ἐπισταλέντα διαναγνοὺς ἐν ἀμηχάνοις
ἦν, οὔτε ἐναντιοῦσθαι δυνάμενος διὰ φόβον — ᾔδει γὰρ ἀφόρητον οὐ
μόνον κατὰ τῶν τὰ κελευσθέντα μὴ πραξάντων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν μὴ
εὐθύς — οὔτε ἐγχειρεῖν εὐμαρῶς· ᾔδει γὰρ ἀνθ' ἑνὸς θανάτου μυρίους
ἄν, εἴπερ δυνατὸν ἦν, ἐθελήσοντας ὑπομεῖναι μᾶλλον ἢ περιιδεῖν τι
210 τῶν ἀπειρημένων δρώμενον. ἅπαντες γὰρ ἄνθρωποι φυλακτικοὶ τῶν ἰδίων
ἐθῶν εἰσι, διαφερόντως δὲ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος· θεόχρηστα γὰρ λόγια τοὺς
νόμους εἶναι ὑπολαμβάνοντες καὶ τοῦτο ἐκ πρώτης ἡλικίας τὸ μάθημα

---

2 περιοδιζούσαις AH: περιοριζούσαις COM, alt. ρ corr. in δ G Ἑλίκων v; sine accentu C 6 καὶ CGOH: ὅτι A, om. M τ' A 7 τῷ om. A 8 ἐγεγράφει CGO (Turn.): ἐγράφει L, ἐγγράφει MAH: ἔγραφε Mang. (Dahl) εὐφράτῃ CGOMA: εὐφράτου H: Εὐφράτην v ἣ τὴν A: ἥτις CGO (v), ἢ τὴν MH 9. 10 τῆς ἰουδαίας CG: τοὺς ἰουδαίους ceteri (v) 10 παραπέμψουσιν G 11 διακωλύοι Matthaei: διακωλύῃ C, διακωλύει ceteri (v) ἀπολεῖται G λέγης C 12 δέσποτα] σπουδαῖε coni. Mang. προϋπειληφὼς A αὐξομένους M τοῦ νόμου A: τοῖς νόμοις ceteri (v); τῶν νόμων coni. Mang. 15 δ' A 16 χειριζόμενα scripsi: χειριούμενα CGOMH (v), ἐν χειρὶ ἐσόμενα A; ἐν ἀκαρεῖ ἐσόμενα coni. Mang. εἰσάγειν] προσάγειν A (Mang.) ἐναγέσι Richt. (Tauchn.): εὐαγέσι codd. (v); ἀναγέσι coni. Mang. 17 πρώτως A; πρῶτον coni. Cohn, καὶ ἐπαράτοις coni. Mang. ὁμοῦ ἀνδρῶν transp. H 18 διαναγνοὺς CGO: διαγνοὺς ceteri 19 ἐναντιοῦσθαι δυνάμενος CGOH²L: ἐναντιούμενος MAH¹ ἤδη G ἀφόρητα A; fort. Γάιον excidit οὐ] μὴ M 21 οὔτ' GMA ἐγχειρῶν A 23 ἅπαν L φυλακτικοὶ Turn.: φυλακτοὶ CGOMH, φυλακταὶ A (Mang.) 24 εἰσιν CL (v) ἰουδαίων COMAH: ἰουδαῖον G (v) λόγια om. A 25 πάθημα G

---

23. 24 D^K fol. 249^v ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἅπαντες ἄνθρωποι φύλακες τῶν ἰδίων ἐθνῶν (sic) εἰσιν.

παιδευθέντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγαλματοφοροῦσι τὰς τῶν διατεταγμένων
εἰκόνας· εἶτα ἐναργεῖς τύπους καὶ μορφὰς αὐτῶν καθορῶντες ἀεὶ τοῖς 211
λογισμοῖς αὐτῶν τεθήπασι· καὶ τοὺς μὲν τιμητικῶς ἔχοντας ἀλλοφύλους
αὐτῶν οὐχ ἧττον τῶν ἰδίων ἀποδέχονται πολιτῶν, τοῖς δὲ ἢ καθαιροῦ-
σιν ἢ χλευάζουσιν ὡς πολεμιωτάτοις ἀπέχθονται· καὶ πεφρίκασι μὲν
ἕκαστον τῶν διηγορευμένων οὕτως, ὡς ἅπασαν τὴν παρ' ἀνθρώποις εἴτε
εὐτυχίαν εἴτε εὐδαιμονίαν χρὴ καλεῖν μηδέποτ' ἂν ὑπὲρ παραβάσεως
καὶ τοῦ τυχόντος ἂν ὑπαλλάξασθαι. περιττοτέρα δὲ καὶ ἐξαίρετός ἐστιν 212
αὐτοῖς ἅπασιν ἡ περὶ τὸ ἱερὸν σπουδή. τεκμήριον δὲ μέγιστον· θάνα-
τος ἀπαραίτητος ὥρισται κατὰ τῶν εἰς τοὺς ἐντὸς περιβόλους παρελθόν-
των — δέχονται γὰρ εἰς τοὺς ἐξωτέρω τοὺς πανταχόθεν πάντας — τῶν
οὐχ ὁμοεθνῶν. εἰς δὴ ταῦτα ἀφορῶν ὁ Πετρώνιος βραδὺς ἦν ἐγχειρη- 213
τής, ὅσον τόλμημα μεγαλουργεῖται σκεπτόμενος, καὶ συγκαλέσας ὡς ἐν
συνεδρίῳ τοὺς τῆς ψυχῆς ἅπαντας λογισμοὺς τὴν ἑκάστου γνώμην διηρεύνα
καὶ πάντας εὕρισκεν ὁμογνωμονοῦντας περὶ τοῦ μηδὲν κινεῖν τῶν ἐξ
ἀρχῆς καθωσιωμένων, πρῶτον διὰ τὸ φύσει δίκαιον καὶ εὐσεβές, ἔπειτα
διὰ τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον, οὐκ ἐκ θεοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν
ἐπηρεαζομένων. ἔννοιά τε αὐτὸν εἰσῄει τοῦ ἔθνους, ὅσον ἐστὶν ἐν 214
πολυανθρωπίᾳ, ὅπερ οὐχ ἐδέξατο καθάπερ τῶν ἄλλων ἕκαστον μιᾶς
χώρας τῆς ἀποκεκληρωμένης αὐτῷ μόνῳ περίβολος, ἀλλ' ὀλίγου δέω
φάναι πᾶσα ἡ οἰκουμένη· κέχυται γὰρ ἀνά τε τὰς ἠπείρους καὶ νήσους
ἁπάσας, ὡς τῶν αὐθιγενῶν μὴ πολλῷ τινι δοκεῖν ἐλαττοῦσθαι. τοσαύ- 215
τας μυριάδας ἐφέλκεσθαι πολεμίων ἆρ' οὐ σφαλερώτατον; ἀλλὰ μήποτε
γένοιτο συμφρονήσαντας τοὺς ἑκασταχοῦ πρὸς ἄμυναν ἐλθεῖν· ἄμαχόν
τι συμβήσεται χρῆμα· δίχα τοῦ καὶ τοὺς τὴν Ἰουδαίαν κατοικοῦντας
578 M. | ἀπείρους τε εἶναι τὸ πλῆθος καὶ τὰ σώματα γενναιοτάτους καὶ τὰς ψυχὰς
εὐτολμοτάτους καὶ προαποθνῄσκειν αἱρουμένους τῶν πατρίων ὑπὸ φρονή-
ματος, ὡς μὲν ἔνιοι τῶν διαβαλλόντων εἴποιεν ἄν, βαρβαρικοῦ, ὡς δὲ
ἔχει τἀληθές, ἐλευθερίου καὶ εὐγενοῦς. ἐφόβουν δὲ αὐτὸν καὶ αἱ πέραν 216

1 τῶν διατεταγμένων] διὰ τῶν τεταγμένων G 2 αὐτῶν om. A 3 αὐτῶν] αὑτῶν codd. (v) 4 ἢ MAH (Dahl): ἤδη CGO (v); ἢ δὴ coni. Mang. 5 πολεμιωτάτους MH[1] (corr. H[2]) ἀπέχθονται] ἀπομάχονται A πεφρίκασιν (μὲν om.) A 6 ἅπασιν H[1], corr. H[2] παρὰ CG εἴτ' A 7 εἴτ' A μηδέποτε H 9 τὸ ἱερὸν] τῶν ἱερῶν A 11 ἐξωτέρους (ου corr. ex ω) C τοὺς πανταχόθεν CGO: om. ceteri 12 οὐχ om. Turn. ταῦτ' A 15 ηὕρισκεν GOM ὁμογνομονοῦντας Turn. 16 καθοσιωμένων G καὶ om. M 18 αὐτῶν M 19 ἐδέξατο AH: ἐξεδέξατο CGOM (v) 20 περίβολος A: περίβολον ceteri 21 ἡ οἰκουμένη] ἠκουμένη M 22 τινι] τι A 23 πολεμίων] δυναμένων H ἆρ' CA: ἄρα GOMH σφαλερώτερον A 24 γένοιτο om. CGO (Turn.) 25 τοῦ om. H κατοικοῦντας CGO: οἰκοῦντας ceteri 26 γενναιότατοι H[1], corr. H[2] 27 αἱρομένους (sic) M τῶν πατρίων αἱρουμένους transp. A 28 δὲ CGO: δ' ceteri 29 ἐλευθέρου CO (Turn.) δ' A

Εὐφράτου δυνάμεις· ᾔδει γὰρ Βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν σατρα-
πειῶν ὑπὸ Ἰουδαίων κατεχομένας, οὐκ ἀκοῇ μόνον ἀλλὰ καὶ πείρᾳ·
καθ' ἕκαστον γὰρ ἐνιαυτὸν ἱεροπομποὶ στέλλονται χρυσὸν καὶ ἄργυρον
πλεῖστον κομίζοντες εἰς τὸ ἱερὸν τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν, δυσβά-
τους καὶ ἀτριβεῖς καὶ ἀνηνύτους ὁδοὺς περαιούμενοι, ἃς λεωφόρους εἶναι
217 νομίζουσιν, ὅτι πρὸς εὐσέβειαν ἄγειν δοκοῦσι. περιδεὴς οὖν ὡς εἰκὸς ἦν,
μὴ πυθόμενοι τὴν καινουργουμένην ἀνάθεσιν ἐπιφοιτήσωσιν ἐξαίφνης καὶ
περίσχωσιν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ ἔνθεν, κύκλος γενόμενοι, καὶ συνάψαντες
ἀλλήλοις τοὺς ἐναποληφθέντας μέσους δεινὰ ἐργάσωνται. τοιούτοις μὲν
218 λογισμοῖς χρώμενος ἀπώκνει. πάλιν δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνθείλκετο,
„δεσπότου“ λέγων „ἡ πρόσταξίς ἐστι καὶ νέου καὶ ὅ τι ἂν βουληθῇ
τοῦτο συμφέρον κρίνοντος καὶ τὸ γνωσθὲν ἅπαξ ἐπιτελεσθῆναι, κἂν ἀλυ-
σιτελέστατον ᾖ καὶ φιλονεικίας καὶ ἀλαζονείας γέμον, ὅς γε καὶ ὑπερπη-
δήσας τὸν ἄνθρωπον ἐν θεοῖς ἤδη γράφει ἑαυτόν. ἐπικρέμαται δή μοι
κίνδυνος ὁ περὶ ψυχῆς καὶ ἐναντιωθέντι καὶ εἴξαντι, ἀλλ' εἴξαντι μὲν
μετὰ πολέμου καὶ τάχα ἀμφίβολος καὶ οὐ πάντως ἀποβησόμενος, ἐναντιω-
219 θέντι δὲ ἀπαραίτητος καὶ ὁμολογούμενος ἐκ Γαΐου.“ συνελάμβανον δὲ
τῇ γνώμῃ ταύτῃ πολλοὶ τῶν συνδιεπόντων τὰ κατὰ Συρίαν αὐτῷ
Ῥωμαίων, εἰδότες ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρώτους αἱ ἀπὸ Γαΐου χωρήσουσιν
ὀργαὶ καὶ τιμωρίαι ὡς συναιτίους τοῦ τὸ κελευσθὲν μὴ γενέσθαι.
220 παρέσχε δὲ εἰς ἀκριβεστέραν σκέψιν ἀναχώρησιν ἡ κατασκευὴ τοῦ
ἀνδριάντος· οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς Ῥώμης διεπέμψατο — θεοῦ μοι προνοίᾳ
δοκῶ τὴν χεῖρα τῶν ἀδικουμένων ἀφανῶς ὑπερέχοντος — οὔτε τῶν
κατὰ Συρίαν ὅστις ἂν ἄριστος εἶναι δοκιμασθῇ μετακομίζειν προσέταξεν,
221 ἐπεὶ κἂν τῷ τάχει τῆς παρανομίας ταχὺς ἐξήφθη ὁ πόλεμος. καιρὸν
οὖν σχὼν εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος διάσκεψιν | — τὰ γὰρ αἰφνίδια καὶ p. 579
μεγάλα, ὅταν ἀθρόα προσπέσῃ, κατακλᾷ τὸν λογισμόν — προστάττει
222 τὴν κατασκευὴν ἔν τινι τῶν ὁμόρων ποιεῖσθαι. μεταπεμψάμενος οὖν
ὁ Πετρώνιος δημιουργοὺς τῶν ἐν Φοινίκῃ τοὺς φρονιμωτάτους δίδωσι

1. 2 σατραπιῶν GO; ⟨ἄνω⟩ σατραπείων coni. Mang. 3 ἱεροπομποὶ] προπομποὶ coni. Mang. 6 δοκοῦσιν CL 7 πειθόμενοι A καινουργημένην H¹, κεκαινουργημένην H² ἀθέτησιν O 8 περισχῶσι L, παραστῶσιν A δ' A κύκλος δὲ O, κύκλω A (coni. Mang.), κύκλοις L 9 ἐναπολειφθέντας GH, ἐναπολ$^{\eta}$ειφθέντας A ἐργάσονται GOH 11 ἡ πρόσταξίς ἐστι C: ἐστὶν ἡ πρ. ceteri 12 ἐπιτελεσθῆναι] ἐπιτελέσοντος coni. Mang., ⟨ἀξιοῦντος⟩ ἐπιτελεσθῆναι coni. Cohn 13 ἀλαζονίας M γεννῶν GO; γέμοντος coni. Mang. 16 τάχ' A 17 συνελάμβανον] συνέβαλον A 19 πρώτους] πρότερον L 20 τοῦ τὸ] τοῦτο CG 21 παρέσχεν C ἀναχωρήσασιν M 22 διεπέμψατο CGOA (mavult Mang.): διεπέμψαντο MH (v) προνοίᾳ μοι transp. Mang. 23 ὑπ☰έχοντος H 24 προσέτατε L 25 παρανομίας] παραπομπῆς coni. Mang. 26 γοῦν A σχὼν Turn. (v): σχόντος codd. διάσκηψιν G, σκέψιν O 27 προπέσῃ H¹, corr. H² 29 δημιουργὸς L φρονιμωτάτους] δοκιμωτάτους coni. Mang.

τὴν ὕλην· οἱ δὲ ἐν Σιδῶνι εἰργάζοντο. μεταπέμπεται δὲ καὶ τοὺς ἐν
τέλει τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας, ἅμα μὲν δηλώσων τὰ ἀπὸ
Γαΐου, ἅμα δὲ καὶ συμβουλεύσων ἀνέχεσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δεσπότου
προσταττομένων καὶ τὰ δεινὰ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνειν· εὐτρεπεῖς γὰρ
εἶναι τῶν κατὰ Συρίαν στρατιωτικῶν δυνάμεων τὰς μαχιμωτέρας, αἳ
πᾶσαν τὴν χώραν καταστορέσουσι νεκρῶν. ᾤετο γάρ, εἰ προμαλάξειε 223
τούτους, δυνήσεσθαι δι' αὐτῶν καὶ τὴν ἄλλην πληθὺν ἅπασαν ἀναδι-
δάξαι μὴ ἐναντιοῦσθαι· γνώμης δέ, ὡς εἰκός, διημάρτανε. πληχθέντας
γάρ φασιν ὑπὸ τῶν πρώτων ῥημάτων εὐθὺς αὐτοὺς ἀήθους κακοῦ
διηγήσει καταπαγῆναι καὶ ἀχανεῖς γενομένους φοράν τινα δακρύων ὥσπερ
ἀπὸ πηγῶν ἀθρόαν ἐκχεῖν, τὰ γένεια καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς
τίλλοντας καὶ τοιαῦτα ἐπιλέγοντας· „πολλὰ εἰσηνέγκαμεν εἰς εὐγήρω 224
βίον οἱ λίαν εὐτυχεῖς, ἵνα ὃ μηδεὶς πώποτε εἶδε τῶν προγόνων ἡμεῖς
θεασώμεθα· τίσιν ὀφθαλμοῖς; ἐκκοπήσονται πρότερον μετὰ τῆς ἀθλίας
ψυχῆς καὶ τῆς ἐπωδύνου ζωῆς ἢ τοιοῦτον ὄψονται κακόν, ἀθέατον
θέαν, ἣν οὔτε ἀκοῦσαι θέμις οὔτε νοῆσαι."

(32.) Καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ὠλοφύροντο. πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ 225
τὴν ἱερόπολιν καὶ τὴν ἄλλην χώραν τὸ κινούμενον, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς
συνθήματος συνταξάμενοι, τοῦ κοινοῦ πάθους τὸ σύνθημα δόντος, ἐξελη-
λύθεσαν ἀθρόοι καὶ κενὰς τὰς πόλεις καὶ κώμας καὶ οἰκίας ἀπολιπόντες
μιᾷ ῥύμῃ συνέτεινον εἰς Φοινίκην· ἐκεῖ γὰρ ὢν ἐτύγχανεν ὁ Πετρώνιος.
ἰδόντες δὲ τῶν Πετρωνίου τινὲς ὄχλον ἀμύθητον φερόμενον ἐβοηδρόμουν 226
ἀπαγγέλλοντες, ἵνα φυλάττηται, πόλεμον προσδοκήσαντες. ἔτι δὲ διηγου-
μένων, ὁ μὲν ἀφρούρητος ἦν, ἡ δὲ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς ἐξαπιναίως
ὥσπερ νέφος ἐπιστᾶσα πᾶσαν Φοινίκην ἐπέσχε, κατάπληξιν τοῖς οὐκ
εἰδόσι τὴν τοῦ ἔθνους πολυανθρωπίαν ἐργασαμένη. καὶ βοὴ μὲν τοσαύτη 227
τὸ πρῶτον ἤρθη μετὰ κλαυθμῶν καὶ στερνοτυπιῶν, ὡς ἂν μηδὲ τὰς
ἀκοὰς τῶν παρόντων χωρεῖν τὸ μέγεθος· οὐδὲ γὰρ ἐπαύσατο παυσα-
μένων, ἀλλ' ἡσυχασάντων ἔτι συνήχει. ἔπειτα πρόσοδοι καὶ δεήσεις,
οἵας ὁ καιρὸς ὑπέβαλλε· διδάσκαλοι γὰρ τοῦ παρόντος αὐταὶ αἱ συμφο-
ραί. εἰς τάξεις δὲ ἓξ διενεμήθησαν, πρεσβυτῶν, νέων, παίδων, πάλιν
ἐν μέρει πρεσβυτίδων, γυναικῶν τῶν ἐν ἡλικίᾳ, παρθένων. ἐπεὶ δὲ ὁ 228

2 Ἰουδαίων] ἱερέων (sic) A 3 καὶ CGO: om. ceteri συμβουλευσον (sic) C
4 γὰρ om. A 6 καταστορέσουσιν L (Mang.) 7. 8 ἀναδιδάξαι Wendl.: ἀναδι-
δάξειν codd. (v) 8 διημάρτανεν C 9 φησιν ML ἀήθους Mang.: ἀλη-
θοῦς codd. (v) 10 καταπαγῆναι Cohn: καταπλαγῆναι codd. (v); καταπεπηγέναι
coni. Mang. 12 τοιαῦτ' A πολλαῖς ἠνέγκαμεν G εὐγήρω CGO:
εὐγήρων ceteri (v) 13 εὐτυχεῖς] ἀτυχεῖς A ἴδε G 15 ἐποδύνου G
16 pr. οὔτ' A 17 τοιαῦτ' A 18 ἱεράπολιν OA 19. 20 ἐξεληλύθεισαν
(-ησαν G) codd. (v) 20 καὶ κώμας om. H 21 συνέτειναν GM
25 τοῖς om. O 26 εἰδόσιν L 27 τὸ C: om. ceteri 28 οὐδὲ]
οὐ M 30 παρόντος suspectum; πρέποντος coni. Mang. αὖται A

Πετρώνιος ἐξ ἀπόπτου κατεφάνη, πᾶσαι αἱ τάξεις καθάπερ | κελευσθεῖσαι p. 580 M
προσπίπτουσιν εἰς ἔδαφος ὀλολυγὴν θρηνώδη τινὰ μεθ' ἱκετηριῶν ἀφιεῖσαι.
παραινέσαντος δὲ ἀνίστασθαι καὶ προσελθεῖν ἐγγυτέρω, μόλις ἀνίσταντο
καὶ καταχεάμενοι πολλὴν κόνιν καὶ ῥεόμενοι δακρύοις, τὰς χεῖρας ἀμφοτέ-
ρας εἰς τοὐπίσω περιαγαγόντες τρόπον ἐξηγκωνισμένων, προσῄεσαν.
229 εἶτα ἡ γερουσία καταστᾶσα τοιάδε ἔλεξεν· „ἄοπλοι μέν ⟨ἐσμεν⟩, ὡς ὁρᾷς,
παραγενομένους δὲ αἰτιῶνταί τινες ὡς πολεμίους. ἃ δὲ ἡ φύσις ἑκάστῳ
προσένειμεν ἀμυντήρια μέρη, χεῖρας, ἀπεστρόφαμεν, ἔνθα μηδὲν ἐρ-
γάσασθαι δύνανται, παρέχοντες αὐτῶν τὰ σώματα πρὸς εὐσκόπους τοῖς
230 θέλουσιν ἀποκτεῖναι βολάς. γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ γενεὰς ἐπηγαγόμεθά
σοι καὶ διὰ σοῦ προσεπέσομεν Γαΐῳ μηδένα οἴκοι καταλιπόντες, ἵνα ἢ
περισώσητε πάντας ἢ πάντας πανωλεθρίᾳ διαφθείρητε. Πετρώνιε, καὶ
τὰς φύσεις ἐσμὲν εἰρηνικοὶ καὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ αἱ διὰ παιδοτροφίαν
231 φιλεργίαι τοῦτο ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευσαν τὸ ἐπιτήδευμα. Γαΐῳ παρα-
λαβόντι τὴν ἡγεμονίαν πρῶτοι τῶν κατὰ Συρίαν ἁπάντων ἡμεῖς συνή-
σθημεν, Οὐιτελλίου τότε, παρ' οὗ διεδέξω τὴν ἐπιτροπήν, ἐν τῇ πόλει
διατρίβοντος, ᾧ τὰ περὶ τούτων ἐκομίσθη γράμματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμε-
232 τέρας πόλεως εὐαγγελιουμένη πρὸς τὰς ἄλλας ἔδραμεν ἡ φήμη. πρῶτον
τὸ ἡμέτερον ἱερὸν ἐδέξατο τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς Γαΐου θυσίας, ἵνα πρῶτον
ἢ καὶ μόνον ἀφαιρεθῇ τῆς θρησκείας τὸ πάτριον; ἐξιστάμεθα τῶν πόλεων,
παραχωροῦμεν τῶν οἰκιῶν καὶ κτημάτων, ἔπιπλα καὶ χρήματα καὶ κει-
μήλια καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν λείαν εἰσοίσομεν ἑκόντες· λαμβάνειν, οὐ
διδόναι, ταῦτα νομιοῦμεν. ἓν ἀντὶ πάντων αἰτούμεθα, μηδὲν ἐν τῷ
ἱερῷ γενέσθαι νεώτερον, ἀλλὰ φυλαχθῆναι τοιοῦτον, οἷον παρὰ τῶν
233 πάππων καὶ προγόνων παρελάβομεν. εἰ δὲ μὴ πείθομεν, παρα-
δίδομεν ἑαυτοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἵνα μὴ ζῶντες ἐπίδωμεν θανάτου
χεῖρον κακόν. πυνθανόμεθα πεζὰς καὶ ἱππικὰς δυνάμεις εὐτρεπίσθαι

1 κελευθεῖσαι G 2 προπίπτουσιν G, πίπτουσιν A τοὔδαφος A 3 ἐγγύτερον H 4 καταχεόμενοι AH (Mang.) 5 περιαγαγόντες om. A ἐξηγκονισμένων H 6 εἶθ' A τοιάδ' A μέν ⟨ἐσμεν⟩ scripsi: μέν codd.; ἐσμεν v 7 παραγινομένους A 8 ἀποστρόφαμεν G, ἀπεστρώφαμεν M, ἀπεστράφημεν A μηδὲ H^1, corr. H^2 9 αὑτῶν A: αὐτῶν ceteri (v) 10 βολάς CAH^2L (Mang.): βουλάς GMH^1 (Turn.), υ eras. O γενεὰς] συγγενείας coni. Mang. 11 προσεπέσομεν Cohn: προσπεσούμεθα codd. (v) 12 περισώσηται CO ἢ om. H^1, add. H^2, ἡ M πάντας om. H διαφθείρηται CGO 15 πρώτω G 16 οὐϊτελλίου O, ἰουτελίου A 17. 18 ἡμετέρας om. A 18 πρὸς τὰς ἄλλας ἔδραμεν ἡ φήμη CGO: ἔδραμεν ἡ φ. πρὸς τὰς ἄλλας ceteri πρῶτον] πρότερον O 19 ἱερὸν om H^1, ss. H^2 20 θρησκείας CGO: θυσίας ceteri 21 οἰκειῶν A χρήματα Mang.: κτήματα codd. (v); καὶ κτήματα seclusit Dahl 22 λείαν] χρείαν coni. Matthaei εἰσοίσωμεν CG 23 ἑνὸς L μηδὲ H^1, corr. H^2 24 περὶ M 25 προγόνων] προπάππων A πείθωμεν C, πείθοιμεν A 25. 26 παραδίδωμεν C, παραδιδόαμεν A (Mang.) 26 αὐτοὺς A μὴ ζῶντες] μείζοντες G θάνατον G, θανάτων A 27 χεῖρω κακά A καὶ ἱππικὰς δυνάμεις CG: δ. καὶ ἱππικὰς ceteri εὐτρεπεῖσθαι G, ηὐτρεπίσθαι C (v), ηὐ corr. ex εὐ H^2

καθ' ἡμῶν, εἰ πρὸς τὴν ἀνάθεσιν ἀντιβαίημεν. οὐδεὶς οὕτως μέμηνεν,
ὡς δοῦλος ὢν ἐναντιοῦσθαι δεσπότῃ· παρέχομεν ἐν ἑτοίμῳ τὰς σφαγὰς
ἄσμενοι, κτεινέτωσαν, ἱερευέτωσαν, χρεανομείτωσαν ἀμαχεὶ καὶ ἀναιμωτί,
πάντα ὅσα κεκρατηκότων ἔργα δράτωσαν. τίς δὲ χρεία στρατιᾶς; αὐτοὶ 234
581 M. κατάρξομεν | τῶν θυμάτων οἱ καλοὶ ἱερεῖς, παραστησόμενοι τῷ ἱερῷ
γυναῖκας οἱ γυναικοκτόνοι, ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς οἱ ἀδελφοκτόνοι, κούρους
καὶ κόρας, τὴν ἄκακον ἡλικίαν, οἱ παιδοφόνται· τραγικῶν γὰρ ὀνομάτων
δεῖ τοῖς τὰς τραγικὰς συμφορὰς ὑπομένουσιν. εἶτ' ἐν μέσοις στάντες 235
καὶ λουσάμενοι τῷ συγγενικῷ αἵματι — τοιαῦτα γὰρ τὰ λουτρὰ τοῖς εἰς
ᾅδου φαιδρυνομένοις — ἀνακερασόμεθα τὸ ἴδιον ἐπικατασφάξαντες αὑτούς.
ἀποθανόντων τὸ ἐπίταγμα γενέσθω· μέμψαιτ' ἂν οὐδὲ θεὸς ἡμᾶς ἀμφο- 236
τέρων στοχαζομένους, καὶ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εὐλαβείας καὶ τῆς
πρὸς τοὺς καθωσιωμένους νόμους ἀποδοχῆς· γενήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν
ὑπεκστῶμεν ἀβιώτου βίου καταφρονήσαντες. ἀκοὴν ἐδεξάμεθα παλαι- 237
τάτην ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα λογίων παραδοθεῖσαν, οἳ τὴν τῆς
Γοργόνος κεφαλὴν τοσαύτην ἔχειν δύναμιν ὡμολόγουν, ὥστε τοὺς προσι-
δόντας εὐθὺς λίθους καὶ πέτρους γίνεσθαι. τοῦτο μύθου μὲν πλάσμα
ἔοικεν εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς αἱ μεγάλαι καὶ ἀβούλητοι καὶ ἀνήκεστοι
συντυχίαι ἐπιφέρουσιν. ὀργαὶ δεσπότου θάνατον ἀπεργάζονται ἢ παρα-
πλήσιόν τι θανάτῳ. νομίζεις, ὃ μήποτε γένοιτο, παραπεμπόμενον εἰ 238
θεάσαιντό τινες τῶν ἡμετέρων εἰς τὸ ἱερὸν τὸν ἀνδριάντα, οὐκ ἂν εἰς
πέτρους μεταβαλεῖν, παγέντων μὲν αὐτοῖς τῶν ἄρθρων, παγέντων δὲ τῶν
ὀφθαλμῶν, ὡς μηδὲ κινηθῆναι δύνασθαι, ὅλου δὲ τοῦ σώματος τὰς

---

1 ἀντιβαίημεν CGO: ἀντιβαίνοιμεν ceteri οὕτως AD: οὕτω ceteri (v) 2 σφαγὰς] φυγὰς M 3 χρεωνομείτωσαν Turn. ἀμαχὶ G, ἀμάχως A ἀναιμοτί ML 4 στρατιᾶς CGOAH²L: στρατείας H¹, ει corr. ex ι M 5 κατάρξωμεν H ἱεροῖς O παραστησόμενοι CG: παραστησάμενοι MAH, παραστησόμεθα O 6 ἀδελφοὺς — ἀδελφοκτόνοι om. A 7 γὰρ CGO: om. ceteri (v) 8 τὰς om. A εἶτα CO 9 γὰρ om. O 10 ἀΐδου C, ἀιδίου G ἀποκατασφάξαντες GO αὑτοὺς AH: αὐτοὺς CGO, ἑαυτοὺς M 11 γενέσθω CGA: γινέσθω OMH (v) μέμψαιτο C, πέμψαιτ' G οὐδὲ θεὸς] οὐδεὶς coni. Mang. 13 καθοσιωμένους G 14 ἀναβιώτου G 14. 15 παλαιτάτην CGOH: πάλαι ταύτην MA; παλαιοτάτην L (v) 15 οἳ τὴν] ἢ G 16 ὡμολόγουν] ἐμυθολόγουν coni. Mang. 17 πέτρας A, O (sed corr.) τοῦτο bis posuit C τοῦτο μὲν μύθου μὲν (sic) M 18 δὲ CO ἀλληθὲς M μεγάλοι M ἀνήκεστοι Mang.: μέγιστοι CGO, μέγισται AH (v), μέγισται (α ex ο) M; καὶ μέγισται seclusit Dahl 19 ἐπιφέρουσιν] ἐπιμαρτυροῦσιν coni. Mang. 20 νομίζῃς C 21 θεάσαιντό GOMH: θεασωιντό (sic) C, θεάσονταί A 22 πέτρους Cohn: πέτρον codd. (v) μὲν L αὐτῆς H¹, corr. H² αὐτοῖς — παγέντων δὲ om. L (Turn.) 23 δὲ MAH¹: δὴ H²L, om. CGO τὰς om. H¹, add. H²

---

1. 2 D[C] fol. 50[v] D[K] fol. 183[v] D[R] fol. 60[v] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας fol. 160[r] Φίλωνος D[M] fol. 138[v] D[P] fol. 140 D[V] p. 448 Anton. Mel. II 24 Col. 1068 Φίλωνος: οὐδεὶς — δεσπότῃ.

φυσικὰς κινήσεις μεταβαλόντος καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μερῶν
239 αὐτοῦ; τελευταίαν δέησιν, ὦ Πετρώνιε, ποιησόμεθα δικαιοτάτην· οὔ φα-
μεν μὴ δεῖν τὰ κελευσθέντα δρᾶν, ἀλλ' ἀναχώρησιν αἰτούμεθα προσικε-
τεύοντες, ἵνα πρεσβείαν ἑλόμενοι πέμψωμεν τὴν ἐντευξομένην τῷ δεσπότῃ.
240 τάχα που πρεσβευσάμενοι πείσομεν, ἢ περὶ θεοῦ τιμῆς πως διεξελθόν-
τες ἢ περὶ νομίμων ἀκαθαιρέτων φυλακῆς ἢ περὶ τοῦ μὴ πάντων καὶ
τῶν ἐν ἐσχατιαῖς ἐθνῶν, οἷς τετήρηται τὰ πάτρια, ἔλαττον ἐνέγκασθαι ἢ
περὶ ὧν ὁ πάππος αὐτοῦ καὶ πρόπαππος ἔγνωσαν ἐπισφραγιζόμενοι τὰ
241 ἡμέτερα ἔθη μετὰ πάσης ἐπιμελείας. ἴσως ταῦτα ἀκούων ἔσται μαλα-
κώτερος· οὐκ ἐν ὁμοίῳ μένουσιν αἱ γνῶμαι τῶν μεγάλων, αἱ δὲ σὺν
ὀργῇ καὶ τάχιστα κάμνουσι. διαβεβλήμεθα, τὰς διαβολὰς ἐπίτρεψον
242 ἰάσασθαι· ἀκρίτους καταγνωσθῆναι χαλεπόν. ἐὰν δὲ μὴ πείσωμεν, τί
λοιπὸν ἐμποδών ἐστιν [ἢ] ταῦτα ἃ καὶ | νῦν διανοῇ πράττειν; ἕως οὐ p. 583 M
πεπρεσβεύμεθα, μὴ ἀποκόψῃς τὰς ἀμείνους ἐλπίδας μυριάδων τοσούτων,
αἷς οὐχ ὑπὲρ κέρδους ἀλλ' ὑπὲρ εὐσεβείας ἐστὶν ἡ σπουδή. καίτοι γε
ἡμάρτομεν τοῦτο εἰπόντες· τί γὰρ ἂν εἴη κέρδος λυσιτελέστερον ὁσιότη-
τος ἀνθρώποις;“.
243 (33.) Ταῦτα δὲ διεξῄεσαν ὑπ' ἀγωνίας καὶ περιπαθήσεως ἄσθματι
πολλῷ, κεκομμένῳ τῷ πνεύματι, ῥεόμενοι κατὰ τῶν μελῶν ἁπάντων ἱδρῶτι,
μετὰ φορᾶς ἀπαύστων δακρύων, ὡς ἤδη συναλγεῖν τοὺς ἀκούοντας καὶ
τὸν Πετρώνιον — ἦν γὰρ καὶ τὴν φύσιν εὐμενὴς καὶ ἥμερος — ὑπὸ
τῶν λεχθέντων καὶ ὁρωμένων συνηρπάσθαι· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ καὶ τὰ
λεγόμενα εἶναι δικαιότατα καὶ οἰκτρά τις ἡ τῶν ὁρωμένων περιπάθησις.
244 ἐπεξαναστὰς δὲ μετὰ τῶν συνέδρων ἐβουλεύετο τὰ πρακτέα καὶ ἑώρα
τοὺς μὲν πρὸ μικροῦ παντάπασιν ἐναντιουμένους ἐπαμφοτερίζοντας, τοὺς
δὲ ἐνδοιαστὰς ἐπιρρέποντας ἤδη τῷ πλείονι μέρει πρὸς ἔλεον· ἐφ' οἷς

---

1 φυσικαὶ H[1], corr. H[2] μεταβαλλόντος L μερῶν AH[2]: τῶν μερῶν CGOH[1], τῶν ἡμερῶν M 2 ποιησόμεθα CGOMAH: ποιησώμεθα L (v) δικαιοτάτην CA: δικαιότατον GOMH 3 κελευθέντα G ἀλλὰ GO ἀναχώσειν (sic) C, ἀναχωρήσειν G 4. 5 ἵνα — που om. H[1], in marg. add. H[2] 4 ἑλόμενοι] ε μενοι (inter ε et μ spatium 4—5 litt.) M 5 που πρεσβευσάμενοι] παραπρεσβευσάμενοι M πρεσβευσάμενοι H[1], πρεσβευόμενοι H[2], πρεσβευσόμενοι L πῶς CG 6 τοῦ] τὰ G 8 ὁ om. Turn. 9 ταῦτ' A 10 γνῶμαι] ψυχαὶ A 11 κάμνουσιν C 12 ἀκρίτως AD ἐὰν CGO: ἂν ceteri (v) πείσωμεν] ποιήσωμεν Turn. 13 ἐμποδόν G ἢ seclusi οὐ] οὗ GOA 14 πρεσβευόμεθα A 18 δὲ om. A διεξίεσαν O περιποθήσεως Turn. ἄσθαματι (sic) M 19 κεκομμένω GA (Mang.): κεκομμένοι COMH (Turn.) τὸ πνεῦμα C γὰρ ante κατὰ add. H (v) τῶν om. Turn. 21 ἦν C: ἐστι ceteri (v) 22 συνηρπάσθη M 24 δὲ CGO: οὖν A, om. MH 26 δὲ CGO: δ' MAH (v) ἐνδοιαστὰς] ἐνδικαστὰς L; ἐν δικασταῖς Turn. ἐπιρρέποντας] ἐπηρεάζοντας A

---

12 D[K] fol. 158[v] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἀκρίτως καὶ καταγνωσθῆναι χαλεπόν.

ἥδετο, καίτοι τὴν φύσιν εἰδὼς τοῦ προεστῶτος καὶ ὡς ἔστιν ἀπαραίτητος
ὀργήν. ἀλλ' εἶχέ τινα καὶ αὐτός, ὡς ἔοικεν, ἐναύσματα τῆς Ἰουδαϊκῆς 245
φιλοσοφίας ἅμα καὶ εὐσεβείας, εἴτε καὶ πάλαι προμαθὼν ἕνεκα τῆς περὶ
παιδείαν σπουδῆς εἴτε καὶ ἀφ' οὗ τῶν χώρων ἐπετρόπευσεν, ἐν οἷς Ἰου-
δαῖοι καθ' ἑκάστην πόλιν εἰσὶ παμπληθεῖς, Ἀσίας τε καὶ Συρίας, εἴτε
καὶ τὴν ψυχὴν οὕτω διατεθεὶς αὐτηκόῳ καὶ αὐτοκελεύστῳ καὶ αὐτομα-
θεῖ τινι πρὸς τὰ σπουδῆς ἄξια φύσει. τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπηχεῖν
ἔοικε γνώμας ὁ θεός, δι' ὧν ὠφελοῦντες ὠφεληθήσονται· ὅπερ κἀκείνῳ
συνέβη. τίνες οὖν ἦσαν αἱ γνῶμαι; μὴ κατεπείγειν τοὺς δημιουργούς, 246
ἀλλ' ἀναπείθειν εὖ τετεχνιτευμένον ἀπεργάσασθαι τὸν ἀνδριάντα, στοχα-
ζομένους καθ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ μὴ ἀπολειφθῆναι τῶν διωνομασμένων
ἀρχετύπων εἰς πλείονος χρόνου μῆκος, ἐπειδὴ τὰ μὲν αὐτοσχέδια φιλεῖ
πως ἐπιτέμνεσθαι, τὰ δὲ σὺν πόνῳ καὶ ἐπιστήμῃ μῆκος χρόνων ἐπιζη-
τεῖν. ἣν ᾐτήσαντο πρεσβείαν, οὐκ ἐπιτρέπειν· ἀσφαλὲς γὰρ οὐκ εἶναι. 247
τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην ἐκκαλεῖσθαι τὰ
πράγματα μὴ ἐναντιοῦσθαι. τῷ πλήθει μήτε ὁμολογεῖν μήτε ἀρνεῖσθαι·
583 M. ἑκάτερον γὰρ φέρειν κίνδυνον. ἐπιστέλλειν | Γαΐῳ μηδὲν μὲν τῶν Ἰουδαίων 248
κατηγοροῦντα, μὴ δηλοῦντα δὲ ἐπ' ἀληθείας τὰς ἱκετείας καὶ ἀντιβολίας
αὐτῶν, καὶ τῆς περὶ τὴν ἀνάθεσιν βραδυτῆτος αἰτιᾶσθαι τὸ μέν τι τὴν
κατασκευὴν χρόνου μεμετρημένου δεομένην, τὸ δέ τι καὶ τὸν καιρὸν
διδόντα μεγάλας ἀφορμὰς εἰς ἀναβολὴν εὐλόγους, αἷς συναινέσειν οὐκ
ἴσως ἀλλ' ἀναγκαίως καὶ αὐτὸν Γάιον. ἐν ἀκμῇ μὲν γὰρ τὸν τοῦ σίτου 249
καρπὸν εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ὅσα σπαρτά, δεδιέναι δὲ μὴ κατ' ἀπόγνωσιν

1 ἔστιν CGO: εἴη ceteri (v) ἀπαραίτητον H¹, corr. H² 2 ὀργή G, εἰς ὀργήν A ὡς ἔοικεν om. A ἔναυσμα O, ἐνάσματα A, ἐναύσματι L (Turn.) 3 πάλιν GO 4 τῶν corr. ex τὸν M χώρων GOAH¹, alt. ω corr. (ex o?) M: χωρῶν CH²L (v) ἐπετρόπευεν O 7 τὰ] τὰς G δ' A 7. 8 ἔοικεν ὑπηχεῖν transp. A 8 ὠφεληθήσονται CGOAH²L: ὠφελήσονται MH¹ 9 τίνες οὖν H²L: τινὲς ὧν CGO, τινῶν MAH¹ 10 τετευχνητεμένον C, τεχνιτευμένον H 11 ἂν CO: ἐὰν ceteri (Turn.) τ' A 13 συντέμνεσθαι A συμπόνω GO 14 ἣν CGOMH¹: ἣν δ' AH²L (v) ἐπιτρέπει CGO 15 τοῖς] τοῖς δὲ A 16 pr. μήτε] μήθ' A alt. μήτε] μήτ' A 17 ἑκάτερα H φέρειν CO: φέρει GMAH μηδὲ Turn. 18 κατηγοροῦνται M δὲ CGO: δ' ceteri ἀληθείας GOA (cf. 166,26): ἀληθεία CMH (v) 18. 19 καὶ ἀντιβολίας αὐτῶν CGO: αὐτῶν καὶ ἀντιβολίας ceteri 20 μεμετρημένου corr. ex μεμετρημένην M 21 ἀναβολὰς H (Mang.) 21. 22 οὐκ ἴσως] οὐχ ἑκουσίως coni. Mang. (Dahl) 23 κατ'] κατὰ codd. (v) ἀπόγνωσιν Turn. (v): πρόγνωσιν codd.

7. 8 D^R fol. 200^v Anton. Mel. II 31 Col. 1077 Φίλωνος: τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπέχειν ἔοικε γνώμας (γνώμας ἔοικεν Anton.) ὁ θεός — ὠφεληθήσονται. 14—16 D^C fol. 50^v D^R fol. 60^v (post locum ad p. 199, l. 2 adlatum) et fol. 114^r ἐκ τῆς αὐτῆς (cf. Harris p. 109): οὐκ ἀσφαλὲς τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην θεὸν ἐκκαλεῖσθαι τὰ πράγματα.

τῶν πατρίων ἄνθρωποι καὶ τοῦ ζῆν καταφρονοῦντες ἢ δῃώσωσι τὰς
ἀρούρας ἢ ἐμπρήσωσι τὴν σταχυηφόρον ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, φυλακῆς
δὲ χρῄζειν εἰς ἐπιμελεστέραν τῶν καρπῶν συγκομιδήν, οὐ μόνον τῶν
250 σπειρομένων ἀλλὰ καὶ ὧν ἡ δενδροφόρος παρέχει. διεγνώκει μὲν γάρ,
ὡς λόγος, πλεῖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ, πελάγει δὲ οὐκ
ἀξιώσει τοσοῦτος ἡγεμὼν διά τε τοὺς κινδύνους καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ
παραπέμποντος στόλου καὶ ἅμα διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος, ἃ δὴ
251 πάντα γίνεται ῥᾳδίως τὸν δι' Ἀσίας καὶ Συρίας κύκλον περαιουμένῳ· δυ-
νήσεται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ πλεῖν καὶ ἀποβαίνειν, καὶ μάλιστα
τὰς πλείστας ναῦς ἐπαγόμενος μακράς, ἀλλ' οὐχ ὁλκάδας, αἷς ὁ παρὰ
252 γῆν πλοῦς ἀνυσιμώτερος, ὡς ταῖς φορτίσι διὰ πελάγους ἐστίν. ἀναγκαῖον
οὖν καὶ χιλὸν κτήνεσι καὶ τροφὰς ἀφθόνους ἐν ἁπάσαις ταῖς Συριακαῖς
πόλεσιν εὐτρεπίσθαι, καὶ μάλιστα ταῖς παράλοις. ἀφίξεται γὰρ παμπληθὴς
ὄχλος καὶ διὰ γῆς καὶ διὰ θαλάττης, οὐ μόνον ἀπ' αὐτῆς Ῥώμης καὶ
Ἰταλίας ἀναστάς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἑξῆς ἄχρι Συρίας ἐπικρατειῶν
ἐπηκολουθηκώς, ὁ μὲν τῶν ἐν τέλει, ὁ δὲ στρατιωτικός, ἱππέων, πεζῶν,
τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, ὁ δὲ οἰκετικὸς οὐκ ἀποδέων τοῦ στρατιωτικοῦ.
253 δεῖ δὲ χορηγιῶν οὐ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα συμμεμετρημένων αὐτὸ μόνον,
ἀλλὰ καὶ πρὸς περιττὴν δαψίλειαν, ἣν ἐπιζητεῖ Γάιος. τούτοις ἐὰν ἐντύχῃ
τοῖς γράμμασιν, ἴσως πρὸς τῷ μὴ δυσχερᾶναι καὶ τῆς προνοίας ἡμᾶς
ἀποδέξεται ὡς ποιησαμένους τὴν ὑπέρθεσιν, οὐ χάριτι τῇ τῶν Ἰουδαίων,
ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς.
254 (34.) Ἀποδεξαμένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν τῶν συνέδρων, κελεύει γράφεσθαι
τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἐχειροτόνει τοὺς διακομιοῦντας ἄνδρας εὐζώνους,
ἐθάδας δὲ καὶ τῶν κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἐπιτομῶν. καὶ οἱ μὲν ἥκοντες
ἀνέδοσαν τὰς ἐπιστολάς, ὁ δ' ἔτι μὲν ἀναγινώσκων διῴδει | καὶ μεστὸς p. 584
255 ἦν ὀργῆς ἐφ' ἑκάστῳ σημειούμενος· ὡς δὲ ἐπαύσατο, συνεκρότει τὰς
χεῖρας „εὖ, Πετρώνιε“, φάσκων „οὐκ ἔμαθες ἀκούειν αὐτοκράτορος· αἱ
ἐπάλληλοί σε ἀρχαὶ πεφυσήκασιν· ἄχρι τοῦ παρόντος οὐδὲ ἀκοῇ γνωρίζειν

1 πατέρων M δῃώσουσι C (Turn.) 2 ἐμπρήσουσι C (Turn.) σταχυφόρον H 3 μόνων L 4 διεγνώκει μὲν Matthaei: διεγνώκαμεν codd.; διέγνωκε μὲν v 5 σε ante εἰς add. A πελάγη Turn. δ' A 6 ἀξιώσει (corr. ex ἄξιος εἰσ) C: ἄξιος εἰς GO, ἀξιώσεις MAH alt. διὰ CGO: om. ceteri 8 ῥᾳδίως AH^1: ῥάως CGOMH^{2}L (v) τὸν ante κύκλον transp. O διὰ GO περαιουμένων M 10 ὁλκόδας M παρὰ CGOH: περὶ MA 10. 11 παρὰ γῆν] παραγκῶ (sic) G 11 φορτίσιν GO 12 κτήνεσιν L (Mang.) 13 ηὐτρεπίσθαι v γὰρ] δὲ O 14 alt. διὰ om. MH θαλάσσης G ἀπ' αὐτῆς] ἀπὸ τῆς G 15 ἑξῆς] ἐξαρχῆς M 16 δὲ] δὲ καὶ Turn. 17 ὁ δὲ CGO (Mang.): ὁ δ' AH, ὅδ' M; ὁ καὶ Turn. οἰκητικὸς M 18 αὐτὸ Mang.: αὐτῷ codd. (Turn.) μόνον om. A 19 δαψιλίαν G τοιούτοις G 20 γράμμασι O τῷ CAH: τὸ GOM μὴ om. G 21 ὑπόθεσιν H τῇ om. C (v), τῆς GO 23 ἀποδεξαμένων CGO: ἀποδεξάμενος ceteri 26 ὅδ' M διώκει G 27 δὲ CGO: δ' ceteri 28 αἱ CGO: om. ceteri 29 ἐπάλληλόν M σε] τε M οὐδὲ CGO: οὐδ' ceteri

μοι δοκεῖς Γάιον, οὐκ εἰς μακρὰν αὐτοῦ πεῖραν ἕξεις. μέλει μὲν γὰρ 256
σοι τῶν Ἰουδαϊκῶν νομίμων, ἐχθίστου μοι ἔθνους, ἀλογεῖς δὲ τῶν ἄρχοντος ἡγεμονικῶν προστάξεων. ἐφοβήθης τὸ πλῆθος· εἶτα οὐ παρῆσαν αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ἃς δέδιεν ἔθνη τὰ ἑῷα καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν
Παρθυαῖοι; ἀλλ' ἠλέησας· εἶτα οἴκτῳ μᾶλλον ἐνέδωκας ἢ Γαΐῳ; προφα- 257
σίζου νῦν ἄμητον, τὸν ἀπροφάσιστον οὐκ εἰς μακρὰν ἐνδεξόμενος αὐτὸς τῇ κεφαλῇ· συγκομιδὴν αἰτιῶ καρπῶν καὶ τὰς εἰς τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν παρασκευάς· εἰ γὰρ ἀφορία παντελὴς ἐπέσχε τὴν Ἰουδαίαν, οὐκ ἦσαν αἱ πλησιόχωροι τοσαῦται καὶ οὕτως εὐδαίμονες ἱκαναὶ χορηγεῖν τὰ ἐπι-
τήδεια καὶ τὴν μιᾶς ἔνδειαν ἀναπληρῶσαι; ἀλλὰ τί προανίσταμαι τῶν 258
χειρῶν; τί δέ μου τῆς γνώμης προαισθάνονταί τινες; ὁ μέλλων τὰ ἐπίχειρα καρποῦσθαι γινωσκέτω πρῶτος ἐξ ὧν ἂν πάθῃ. παύομαι λέγων,
φρονῶν δὲ οὐ παύσομαι.“ καὶ μικρὸν ὅσον ἐπισχών τινι τῶν πρὸς ταῖς 259
ἐπιστολαῖς ὑπέβαλε τὰς πρὸς Πετρώνιον ἀποκρίσεις, ἐπαινῶν αὐτὸν ὅσα τῷ δοκεῖν εἰς τὸ προμηθὲς καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀκριβῆ περίσκεψιν· σφόδρα γὰρ τοὺς ἐν ἡγεμονίαις εὐλαβεῖτο τὰς πρὸς νεωτεροποιίαν ἀφορμὰς ὁρῶν ἔχοντας ἐν ἑτοίμῳ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ μεγάλοις ἐπιτάττοντας στρατοπέδοις, ἡλίκα τὰ πρὸς Εὐφράτῃ κατὰ Συρίαν ἐστίν.
θεραπεύων οὖν τοῖς ὀνόμασι καὶ γράμμασιν ἄχρι καιροῦ τὸ ἔγκοτον 260
ἐπεσκίαζε βαρύμηνις ὤν. εἶτα ἐπὶ πᾶσι γράφει κελεύων μηδενὸς οὕτω φροντίζειν ἢ τοῦ θᾶττον ἀνατεθῆναι τὸν ἀνδριάντα· καὶ γὰρ ἤδη τὰ θέρη, τὴν εἴτε πιθανὴν εἴτε ἀληθῆ πρόφασιν, συγκεκομίσθαι δύνασθαι.

(35.) Μετ' οὐ πολὺ μέντοι παρῆν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ 261
εἰωθὸς ἀσπασόμενος Γάιον. ᾔδει δὲ ἁπλῶς οὐδὲν οὔτε ὧν ἐπεστάλκει ὁ Πετρώνιος οὔτε ὧν ὁ Γάιος ἢ πρότερον ἢ ὕστερον· ἐτεκμαίρετο μέντοι διὰ τῆς οὐκ ἐν τάξει κινήσεως καὶ τῆς τῶν ὀμμάτων ταραχῆς ὑποτυφομένην ὀργὴν καὶ ἀνεσκόπει καὶ διηρεύνα ἑαυτὸν πάντῃ καὶ πρὸς πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τὸν λογισμὸν ἀποτείνων, μή τι δέδρακεν ἢ εἶπεν

---

1 μέλλει GO 2 σοι ante νομίμων transp. GO 3 ἐφοβήθη A 4 τὰ ante ἔθνη add. M ἑῶνα G 5 παρθιαῖοι L ἠλέησεν A ἔδωκας C (Turn.) 6 νῦν] τοίνυν A ἄμιτον M ἀπροφάσιστον ⟨ὄλεθρον⟩ coni. Matthaei ἐνδεξάμενος M, ἐκδεξόμενος A αὐτὸν A 8 παρασκευάσας M παντελὴς CGO: παντελῶς ceteri 10 τῆς MH ἔνδειαν] pr. ν corr. ex κ C; ἔκδειαν v 11 προαισθάνονταί Turn. (v): προαίσθονταί (προαίσθοντό G) codd. 12 πάθοι A (Mang.) 14 ὑπέβαλλε MH 15 τῷ] τὸ O παράσκεψιν M 16 ηὐλαβεῖτο A 17 ὁρῶν MAH (Mang.): ἀφαιρεῖν CGO (Turn.) 18 τὰ C: τά τε ceteri εὐφράτην H κατὰ CG: καὶ κατὰ A, καὶ ss. O, καὶ τὰ κατὰ MH ἐστίν CH: ἐστί ceteri 19 γράμμασιν] ῥήμασιν coni. Mang. εὔκοτον GM 20 ἐπισκίαζε G εἶτ' A 21 ἀνατεθῆναι A (mavult Mang.): ἀναθεῖναι ceteri (v) ἤδει AH 24 ἤδη M ἁπλῶς] συνόλως coni. Mang., ὅλως Cohn ἀπεστάλκει GO 25 pr. ὁ om. OA μέντοι MAH: δὲ CGO (v) 26 pr. τῆς] τοῦ M ὀμμάτων CGOH: ὀνομάτων MA 27 πάντῃ] πάντα A 28 μή τι COAH: μήτε GM

262 ὧν οὐ χρή. ὡς δὲ συνόλως οὐδὲν εὕρισκεν, ἐτόπασεν, ὅπερ ἦν εἰκός,
ἑτέροις τισὶ πικραίνεσθαι. πάλιν δὲ ὅτε ὑποβλεπόμενον εἶδε καὶ τετα-
κότα τὰς ὄψεις πρὸς μηδένα τῶν παρόντων ἢ μόνον ἐπ' αὐτόν, ἐδεδίει
| καὶ πολλάκις ἐρέσθαι διανοηθεὶς ἐπέσχε, τοιοῦτον λαμβάνων λογισμόν· p. 585 M
„ἴσως τὴν ἀπειλὴν πρὸς ἑτέρους οὖσαν αὐτὸς ἕλξω περιεργίας ὁμοῦ καὶ
263 προπετείας καὶ θράσους ὑπόληψιν ἐξενεγκάμενος.“ ἐπτοημένον δ' οὖν
καὶ ἀποροῦντα θεασάμενος αὐτὸν Γάιος — ἦν γὰρ δεινὸς ἐκ τῆς φανερᾶς
ὄψεως ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα καὶ πάθος συνιδεῖν — „ἀπορεῖς“,
264 εἶπεν „'Αγρίππα; παύσω σε τῆς ἀπορίας. ἐπὶ τοσοῦτόν μοι χρόνον
συνδιατρίψας ἠγνόησας, ὅτι οὐ τῇ φωνῇ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄμμασι
265 φθέγγομαι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἕκαστα διασημαίνων; οἱ καλοί σου καὶ
ἀγαθοὶ πολῖται, παρ' οἷς μόνοις ἐξ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους θεὸς οὐ
νομίζεται Γάιος, ἤδη μοι δοκοῦσι καὶ θανατᾶν ἀφηνιάζοντες· ἐμοῦ
κελεύσαντος ἐν τῷ ἱερῷ Διὸς ἀνδριάντα ἀνατεθῆναι, πανδημεὶ συνταξά-
μενοι τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ὑπεξῆλθον, πρόφασιν ἱκετεύσοντες, τὸ
266 δ' ἀληθὲς ἐναντία τοῖς προστεταγμένοις ἐργασόμενοι.“ μέλλοντος δὲ
προσεπιφέρειν ἕτερα, ὑπ' ἀγωνίας παντοδαπὰς χρόας ἐνήλλαττεν ἐν ταὐτῷ
267 γινόμενος αἱμωπός, ὠχρός, πελιδνός. ἤδη δὲ καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας
ἄχρι ποδῶν φρίκῃ κατέσχητο, τρόμος τε καὶ σεισμὸς πάντα αὐτοῦ τὰ
μέρη καὶ τὰ μέλη συνεκύκα, χαλωμένων τε καὶ ἀνιεμένων τῶν σωμα-
τικῶν τόνων περὶ ἑαυτῷ κατέρρει καὶ τὰ τελευταῖα παρεθεὶς μικροῦ
κατέπεσεν, εἰ μὴ τῶν παρεστώτων τινὲς ὑπέλαβον αὐτόν· καὶ κελευσθέντες
φοράδην οἴκαδε κομίζουσιν οὐδενὸς συναισθανόμενον ὑπὸ κάρου τῶν
268 ἀθρόων κατασκηψάντων κακῶν. ὁ μὲν οὖν Γάιος ἔτι μᾶλλον ἐξετραχύνθη
τὸ κατὰ τοῦ ἔθνους μῖσος ἐπιτείνων· „εἰ γὰρ 'Αγρίππας“ ἔφασκεν „ὁ
συνηθέστατος καὶ φίλτατος καὶ τοσαύταις ἐνδεδεμένος εὐεργεσίαις ἥττηται
τῶν ἐθῶν, ὡς μηδὲ ἀκοὴν ἀνέχεσθαι τὴν κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἐκλύσεως
μικροῦ καὶ τελευτῆσαι, τί χρὴ περὶ τῶν ἄλλων προσδοκᾶν, οἷς μηδεμία

1 ὡς ante ὅπερ add. M εἰκὸς ἦν transp. A 2 τισὶν L δὲ CGO: δ' ceteri ὅτε scripsi: ὅταν codd. (v) 2. 3 τεταρακότα (sic) A 4 τὸν ante λογισμόν add. A (Mang.) 5 περιεργασίας O, περιεργείας H 6 δ' οὖν] γοῦν A (coni. Mang.) 7 ὁ ante Γάιος add. L 8 βούλευμα coni. Mang. 10 ἐνδιατρίψας M μόνη A ὄμμασιν L 11 καὶ om. L 12 μόνος MH 13 θάνατον G 15 χώρας καὶ τῆς πόλεως transp. A 16 δ'] δὲ GO προτεταγμένοις M ἐργάσασθαι O, ἐργασάμενοι M 17 ἐνήλλαττεν ⟨ὁ Ἀργίππας⟩ coni. Dahl 18. 19 ἄκρας μέχρι] ἄχρις coni. Jessen 19 ἄχρι H (cf. V 228, 11): μέχρι ceteri (v) 20 καὶ τὰ μέλη om. C, μέλη καὶ τὰ μέρη transp. O συνεκύκα MAH: συνεκύκων CGO 21 τόμων M
ε
ἑαυτῷ CGOMH (Turn.): αὐτὸν A; ἑαυτὸν Mang. παρειθεὶς C, παρειθεὶς G 23 συν-αισθόμενον GA 24 ἀθρόων G: ἀθρόως O, ἀθρόον ceteri (v) 26 ἐνδεδεγμένος L εὐεργεσίαις] ἐργασίαις A 27 ἐθνῶν A, alt. ν exp. L μηδὲ CGO: μηδ' ceteri ἐνέχεσθαι ML τὴν] τῶν Turn. αὐτὸν Turn.

πρόσεστιν ὁλκὸς δύναμις εἰς τοὐναντίον;“ ὁ δὲ Ἀγρίππας τὴν μὲν πρώτην 269
ἡμέραν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὑστεραίας ὑπὸ κάρου πιεσθεὶς βαθέος
οὐδὲν ἐγνώριζε τῶν ὄντων, περὶ δὲ δείλην ἑσπέραν μικρὸν ὅσον τὴν
κεφαλὴν ἐπάρας καὶ βεβαρημένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ βραχὺ μόλις
διοίξας ἀμαυραῖς καὶ ἀχλυώδεσι ταῖς ὄψεσι τοὺς ἐν κύκλῳ παρεθεᾶτο,
μήπω γνωρίζειν δυνάμενος ἐπ᾿ ἀκριβὲς τὰς ἑκάστων ἰδέας. πάλιν δὲ 270
ὑπενεχθεὶς εἰς ὕπνον ἠρέμει τῆς προτέρας ὑγιεινοτέρᾳ καταστάσει χρώ-
μενος, ὡς ἐνῆν ἔκ τε τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὸ σῶμα σχέσεως
586 M. τεκμήρασθαι. | περιαναστὰς δὲ ὕστερον ἐπυνθάνετο· „ποῦ τὰ νῦν εἰμι; 271
μήτι παρὰ Γαΐῳ; μὴ καὶ αὐτὸς πάρεστιν ὁ δεσπότης;“ ἀποκριναμένων
δέ· „θάρρει, παρὰ σαυτῷ διατρίβεις, Γάιος οὐ πάρεστιν· ἱκανῶς ἠρέ- 272
μησας ⟨ὑπενεχθεὶς⟩ εἰς ὕπνον· ἀλλ᾿ ἐπιστραφεὶς καὶ μετεωρίσας σαυτὸν
τὸν ἀγκῶνα πῆξον, γνώρισον τοὺς παρόντας· ἴδιοι πάντες εἰσί, φίλων καὶ
ἀπελευθέρων καὶ οἰκετῶν οἱ μάλιστα τιμῶντες καὶ ἀντιτιμώμενοι“ — ὁ δὲ 273
— νήφειν γὰρ ἤρχετο — καθεώρα τὸ παρ᾿ ἑκάστῳ συμπαθές· καὶ
κελευσάντων τοὺς πολλοὺς μεταστῆναι τῶν ἰατρῶν, ἵνα δι᾿ ἀλειμμάτων
καὶ τροφῆς καιρίου τὸ σωμάτιον ἀνακτήσωνται, „πάνυ γὰρ“ εἶπε „φρον- 274
τιστέον ὑμῖν ἐπιμελεστέρας τῆς εἰς ἐμὲ διαίτης; οὐ γὰρ ἐξαρκεῖ μοι τῷ
βαρυδαίμονι λιμὸν ἀκέσασθαι διὰ ψιλῆς καὶ εἰς εὐτέλειαν ἀπηκριβωμένης
τῆς τῶν ἀναγκαίων χρήσεως; οὐδ᾿ αὐτὰ δὴ ταῦτα προσηκάμην ἄν, εἰ
μὴ ἕνεκα τελευταίας βοηθείας, ἣν ὀνειροπολεῖ μου ἡ διάνοια τῷ ταλαι-
πώρῳ ἔθνει παρασχεῖν.“ καὶ ὁ μὲν δεδακρυμένος καὶ ἀναγκοφαγῶν 275
δίχα προσοψήματος οὐδὲ κράματος προσενεχθέντος ἠνέσχετο, ἀλλ᾿ ὕδατος
ἀπογευσάμενος „ἐπέχει μὲν“ εἶπεν „ἡ τάλαινα γαστὴρ ὃ ἀπῄτει
δάνειον· ἐμοὶ δὲ τί προσήκει ποιεῖν ἢ δεῖσθαι Γαΐου περὶ τῶν

1 τἀναντίον (sic) M δὲ CGOH: δ᾿ A, γὰρ M 2 πιεσθεὶς] βαπτισθεὶς coni. Matthaei 3 οὐδέν᾿ coni. Mang. ἐγνώριζεν L ὄντων] συνόντων vel παρόντων coni. Mang. μικρὸν ὅσον CGOA: ὅσον μικρὸν H, μικρὸν ss. M
4 βεβαρημένους GOAH: βεβαρημένος C, βεβαρυμένος M 5 ἀχλυώδεσι CGOH: ἀχλυώδεσιν L, ἀχμώδεσι M, αὐχμώδεσι A ὄψεσιν L 6 ὁ ante μήπω add. G ἐπ᾿] εἰς τὸ A δὲ CGO: δ᾿ ceteri 7 ὑπαχθεὶς A ὑγιεινοτέρα CMH: ὑγιαινοτέρα GOA (v) 9 δὲ CGO: δ᾿ ceteri εἰμι MAH: ἤμην CGO
10 μήτι παρὰ γαΐω CGO: om. ceteri 11 παρὰ] περὶ M 11. 12 ἠρέμισας M
12 ὑπενεχθεὶς supplevit coll. lin. 7 (vel ἐξ ὕπνου coni.) Mang.: om. codd. (v) εἰς ὕπνον ἀλλ᾿ MAH (ἀλλ᾿ om. Turn.): ἀλλ᾿ εἰς ὕπνον CGO καὶ om. Turn. μετεωρήσας C σαυτὸν CGOMA (σεαυτὸν Mang.) : αὐτὸν H (Turn.) 13 εἰσίν C
15 παρ᾿ OMAH (Mang.): περὶ CG (Turn.) 16 κελεύει A διὰ λειμμάτων O
17 ἀνακτήσωνται CGOMH (Turn.): ἀνακτήσηται A (Mang.) 17. 18 φορτιστέον G
20 οὐδ᾿ om. CGO (Turn.) δὴ A (Mang.): δὲ ceteri (Turn.) προσήκαμεν H
21. 22 ταλαιπώρῳ] τἄλλα (τ᾿ ἄλλα G, τάλα O) εἰπὼν CGO 22 ἀναγωφαγῶν M
23 κράμματος OL ἠνέχετο Turn. ἀλλὰ A 24 ἐπέχει A: ἀπέχει ceteri (v); ἔχει coni. Cohn 25 περὶ] ὑπὲρ A

276 ἐνεστώτων;“ (36.) καὶ δέλτον λαβὼν ταῦτα ἐπιστέλλει· „τὴν μὲν κατ' ὄψιν ἔντευξιν, ὦ δέσποτα, φόβος με καὶ αἰδὼς ἀφείλαντο, ὁ μὲν ἀπειλὴν ἐκτρεπόμενος, ἡ δὲ τῷ μεγέθει τοῦ περὶ σὲ ἀξιώματος καταπλήττουσα·
277 γραφὴ δὲ μηνύσει μου τὴν δέησιν, ἣν ἀνθ' ἱκετηρίας προτείνω. πᾶσιν ἀνθρώποις, αὐτοκράτορ, ἐμπέφυκεν ἔρως μὲν τῆς πατρίδος, τῶν δὲ οἰκείων νόμων ἀποδοχή· καὶ περὶ τούτων οὐδεμιᾶς ἐστί σοι χρεία διδασκαλίας, ἐκθύμως μὲν στέργοντι τὴν πατρίδα, ἐκθύμως δὲ τὰ πάτρια τιμῶντι. καλὰ δὲ ἑκάστοις, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι, διαφαίνεται τὰ οἰκεῖα· κρίνουσι γὰρ αὐτὰ οὐ λογισμῷ μᾶλλον ἢ τῷ τῆς εὐνοίας
278 πάθει. γεγέννημαι μέν, ὡς οἶδας, Ἰουδαῖος· ἔστι δέ μοι Ἱεροσόλυμα πατρίς, ἐν ᾗ ὁ τοῦ ὑψίστου θεοῦ νεὼς ἅγιος ἵδρυται· πάππων δὲ καὶ προγόνων βασιλέων ἔλαχον, ὧν οἱ πλείους ἐλέγοντο ἀρχιερεῖς, τὴν βασιλείαν τῆς ἱερωσύνης ἐν δευτέρᾳ τάξει τιθέμενοι καὶ νομίζοντες, ὅσῳ θεὸς ἀνθρώπων διαφέρει κατὰ τὸ κρεῖττον, τοσούτῳ καὶ βασιλείας ἀρχιερωσύνην· τὴν μὲν γὰρ εἶναι θεοῦ θεραπείαν, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν ἀν-
279 θρώπων. ἔθνει δὴ τοιούτῳ προσκεκληρωμένος καὶ πατρίδι καὶ ἱερῷ δέομαι ὑπὲρ ἁπάντων· τοῦ μὲν ἔθνους, ἵνα μὴ τὴν ἐναντίαν δόξαν ἐνέγκηται τῆς ἀληθείας, εὐσεβέστατα καὶ ὁσιώτατα διακείμενον | ἐξ ἀρχῆς p. 587 I
280 πρὸς ἅπαντα τὸν ὑμέτερον οἶκον· ἐν οἷς γὰρ ἐφεῖται καὶ ἔξεστι μετὰ νόμων εὐσεβεῖν, οὐδενὸς οὔτε τῶν Ἀσιανῶν οὔτε τῶν ἐν Εὐρώπῃ λείπεται τὸ παράπαν, εὐχαῖς, ἀναθημάτων κατασκευαῖς, πλήθει θυσιῶν, οὐ μόνον ἐν ταῖς κατὰ τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς ἀναγομέναις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐντελεχέσιν· ἐξ ὧν οὐ στόματι καὶ γλώσσῃ μηνύουσι τὸ εὐσεβὲς μᾶλλον ἢ ψυχῆς ἀφανοῦς βουλεύμασιν οἱ μὴ λέ-
281 γοντες, ὅτι φιλοκαίσαρές εἰσιν, ἀλλ' ὄντες ὄντως. περὶ δὲ τῆς ἱεροπό-

1 ταῦτα CGO: ταῦτ' ceteri 2 με CGOA: μου MH ἀφείλαντο CGH: ἀφείλοντο OA (v), ἀφείλετο M 3 ἐκτρεπόμενον CGO 4 ἱκετηρίαν G 5 αὐτοκράτωρ G ἐμπέφυκεν CGOH: ἐμπέφυκε A, ἐκπέφυκεν M μὲν ἔρως transp. A τῆς om. M δὲ] τε coni. Mang. 6 σοι] μοι A 7 τὰ C: om. ceteri 8 δ' AH ἐστι GOH: ἐστιν CM, εἰσι A 9 κρίνουσιν CGO (v) γὰρ om. CGO 9. 10 τῆς εὐνοίας πάθει] μεγέθει τῆς εὐνοίας A 10 γεγένημαι L (Richt. Tauchn.) ἔστιν C 12 ἐλέγοντο] ἐγένοντο coni. Matthaei 13 ἱεροσύνης ML 14 γὰρ ante θεὸς add. A τοσούτου H 14. 15 ἀρχιερωσύνην Turn. (v): ἀρχιερωσύνη (ἀρχιεροσύνη L) codd. 16 ἱερῷ CGO: ἱερωσύνῃ MAH, ἱεροσύνῃ L 18 ἐνέγκῃ G, ἐνέκειται L; ἐξενέγκηται v ταῖς ἀληθείαις coni. Mang. εὐσεβεστάτου καὶ ὁσιωτάτου διακειμένου A 19 ἡμέτερον M ἐφίεται coni. Mang. 20 οὐδὲν A 23 ἐντελεχέσιν CG: ἐντελεχέσιν M (δ superscr.), ἐνδελεχέσιν OH (mavult Mang.), ἐντελεχείαις A 24 βουλεύμασιν CGO: βουλήμασιν ceteri 25 ὄντες om. L ὄντως ὄντες transp. A

4—6 D[K] fol. 241r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: πᾶσιν ἀνθρώποις συμπέφυκεν ἔρως τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων νόμων ἀποδοχή.

λεως τὰ προσήκοντά μοι λεκτέον· αὕτη, καθάπερ ἔφην, ἐμὴ μέν ἐστι
πατρίς, μητρόπολις δὲ οὐ μιᾶς χώρας Ἰουδαίας ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων,
διὰ τὰς ἀποικίας ἃς ἐξέπεμψεν ἐπὶ καιρῶν εἰς μὲν τὰς ὁμόρους, Αἴγυ-
πτον, Φοινίκην, Συρίαν τήν τε ἄλλην καὶ τὴν Κοίλην προσαγορευομένην,
εἰς δὲ τὰς πόρρω διῳκισμένας, Παμφυλίαν, Κιλικίαν, τὰ πολλὰ τῆς
Ἀσίας ἄχρι Βιθυνίας καὶ τῶν τοῦ Πόντου μυχῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ εἰς Εὐρώπην, Θετταλίαν, Βοιωτίαν, Μακεδονίαν, Αἰτωλίαν, τὴν
Ἀττικήν, Ἄργος, Κόρινθον, τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα Πελοποννήσου. καὶ 282
οὐ μόνον αἱ ἤπειροι μεσταὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀποικιῶν εἰσιν, ἀλλὰ καὶ
νήσων αἱ δοκιμώταται, Εὔβοια, Κύπρος, Κρήτη. καὶ σιωπῶ τὰς πέραν
Εὐφράτου· πᾶσαι γὰρ ἔξω μέρους βραχέος, Βαβυλὼν καὶ τῶν ἄλλων
σατραπειῶν αἱ ἀρετῶσαν ἔχουσαι τὴν ἐκ κύκλῳ γῆν Ἰουδαίους ἔχουσιν
οἰκήτορας. ὥστ' ἐὰν μεταλάβῃ σου τῆς εὐμενείας ἡ ἐμὴ πατρίς, οὐ 283
μία πόλις ἀλλὰ καὶ μυρίαι τῶν ἄλλων εὐεργετοῦνται καθ' ἕκαστον κλίμα
τῆς οἰκουμένης ἱδρυθεῖσαι, τὸ Εὐρωπαῖον, τὸ Ἀσιανόν, τὸ Λιβυκόν, τὸ
ἐν ἠπείροις, τὸ ἐν νήσοις, πάραλόν τε καὶ μεσόγειον. ἁρμόττει δέ σου 284
τῷ μεγέθει τῆς τοσαύτης τύχης διὰ τῶν εἰς μίαν πόλιν εὐεργεσιῶν
μυρίας ἄλλας συνευεργετεῖν, ὅπως διὰ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν
ᾄδηταί σου τὸ κλέος καὶ οἱ μετ' εὐχαριστίας ἔπαινοι συνηχῶνται. φίλων 285
ἐνίων πατρίδας ὅλας τῆς Ῥωμαϊκῆς ἠξίωσας πολιτείας, καὶ γεγόνασιν οἱ
πρὸ μικροῦ δοῦλοι δεσπόται ἑτέρων· καὶ τῶν ἀπολελαυκότων τῆς χάριτος
μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον οἱ δι' οὓς γέγονεν ἥδονται. κἀγώ τίς εἰμι τῶν 286
εἰδότων μὲν ὅτι δεσπότην ἔχω καὶ κύριον, κεχριμένων δὲ ἐν τῇ τάξει
588 M. τῶν ἑταίρων, ἀξιώματος μὲν ἕνεκα οὐ πολλῶν ὕστερος, | εὐνοίας δὲ
οὐδενὸς δεύτερος, ἵνα μὴ λέγω πρῶτος. διά τε οὖν τὸ πεφυκέναι καὶ 287
διὰ τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν, αἷς με κατεπλούτισας, θαρρήσας ἂν ἴσως

---

1 ἔφην] εἶπον A ἐμοὶ H μέν om. A ἐστιν C 2 τῶν CGO: om. ceteri 5 παμφιλίαν M τὰ] καὶ O 6 τοῦ om. O αὐτὸν C (Turn.): αὐτὸν μὲν ceteri (Mang.) 8 πελοποννήσου G, pr. ν eras. C, ss. O: πελοπονήσου ceteri 9 μεσταὶ] μετὰ A 10 δοκιμώτατοι GH 11 Βαβυλὼν MAH (prob. Mang.): βαβυλῶνος CGO (v) ἄλλων] ἄνω coni. Mang. 12 αἱ GMAH[1] (prob. Mang.): αἳ COH[2]L (v) ἀρετῶσαν] ἀραρότως CO, ἀραρώτως G ἔχουσαι GOMAH (prob. Mang.): ἔχουσι C (v) 12. 13 ἔχουσιν οἰκήτορας C: οἰκήτορας ἔχουσιν ceteri 13 ὥστ' ἐὰν A: ὥστε ἂν ceteri (v) εὐμενείας ἡ ἐμὴ πατρίς] ἐμῆς ἡ ἐμὴ πατρὶς εὐμενείας H 14 μυρία M εὐεργετοῦνται CGOA: συνευεργετοῦνται MH (mavult Mang.) 15 λυβικόν A 16 παράλλόν (sic) M ἁρμόττοι H 17 τύχης] εὐτυχίας A τῶν] τὸ M 18 συνευεργετεῖν CGO: συνευεργετῆσαι MH, εὐεργετῆσαι A τῶν om. A 19 εὐχαριστείας H καὶ ante ἔπαινοι add. M φιλῶν GO 20 ὅλας Spanheim: ὅλης codd. (v) 23 τῇ om. A 24 ἑτέρων M οὖν ante ἕνεκα add. A ὕστερον H 24. 25 εὐνοίας — δεύτερος om. A 25 τε οὖν MH: τ' οὖν A (mavult Mang.), τε CGO (v) τὸ] τοιοῦτος coni. Mang. εὖ post πεφυκέναι add. A 26 κατεπλούτισας GAH: κατεπλούτησας COM, κατεπλούτησας L (ι ss.) ἴσως] εἶχον A (mavult Mang.)

αἰτήσασθαι τῇ πατρίδι καὶ αὐτός, εἰ καὶ μὴ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν,
ἐλευθερίαν γοῦν ἢ φόρων ἄφεσιν, οὐδὲν ἀπετόλμησα τοιοῦτον αἰτήσασθαι,
τὸ δὲ φορητότατον, χάριν σοὶ μὲν ἀζήμιον δοῦναι, τῇ δὲ πατρίδι λαβεῖν
ὠφελιμωτάτην· τί γὰρ ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον
288 ἀγαθόν; ἐν Ἱεροσολύμοις πρῶτον, αὐτοκράτορ, ἠγγέλη σου ἡ εὐκταία
διαδοχή, καὶ ἀπὸ τῆς ἱεροπόλεως ἐπὶ τὰς παρ' ἑκάτερα ἠπείρους ἐχώ-
ρησεν ἡ φήμη· προνομίας καὶ διὰ τοῦτο τυγχάνειν ἐστὶν ἀξία παρὰ σοί.
289 καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς συγγενείαις οἱ πρεσβύτατοι παῖδες τυγχάνουσι πρε-
σβείων, ὅτι πρῶτοι τὸ πατρὸς καὶ τὸ μητρὸς ὄνομα τοῖς γονεῦσιν ἐφή-
μισαν, τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὴ τῶν ἀνατολικῶν πρώτη πόλις αὕτη σε
προσεῖπεν αὐτοκράτορα, δικαία τυγχάνειν πλειόνων ἐστὶν ἀγαθῶν, εἰ δὲ
290 μή, τῶν γοῦν ἴσων. τοσαῦτα δικαιολογηθεὶς καὶ δεηθεὶς ἅμα περὶ τῆς
πατρίδος εἶμι τὸ τελευταῖον ἐπὶ τὴν ⟨περὶ⟩ τοῦ ἱεροῦ δέησιν. τοῦτο, Γάιε
δέσποτα, τὸ ἱερὸν χειρόκμητον οὐδεμίαν ἐξ ἀρχῆς μορφὴν παρεδέξατο διὰ τὸ
ἕδος τοῦ ἀληθοῦς εἶναι θεοῦ· γραφέων μὲν γὰρ καὶ πλαστῶν ἔργα μιμήματα
τῶν αἰσθητῶν θεῶν εἰσιν· τὸν δὲ ἀόρατον εἰκονογραφεῖν ἢ διαπλάττειν οὐχ
291 ὅσιον ἐνομίσθη τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. Ἀγρίππας ἐτίμησε τὸ ἱερὸν
ἐλθών, ὁ πάππος σου, καὶ ὁ Σεβαστὸς διὰ τοῦ κελεῦσαι τὰς πανταχό-
θεν ἀπαρχὰς ἐπιστολαῖς πέμπειν ἐκεῖσε καὶ διὰ τῆς ἐντελεχοῦς θυσίας·
292 καὶ ἡ προμάμμη σου * * * ὅθεν οὐδείς, οὐχ Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐ

---

2 ἀπετόλμησα Mang.: δ' ἀπετόλμησα A, ἂν ἐτόλμησα CGOMH (Turn.) 3 φορητότατον A (Mang.): ἀφορητότατον MH (Turn.), ἀφορτότατον CGO ἀζημίαν M 4 ὠφελιμωτάτην CAH: ὠφελιμώτατον GOM ἡγεμόνος CG: om. ceteri 5 πρώτως A αὐτοκράτορ CMH: αὐτοκράτωρ GOA αὐτοκράτορ (-ωρ GO) ἠγγέλη σου CGO: ἠγγέλη σου αὐτοκράτορ MH, ἠγγέλθης αὐτοκράτωρ (σου om.) A 6 ἱεροπόλεως] ἱερᾶς πόλεως A 7 τῆς ante προνομίας add. MAH (v) τυγχάνειν om. H παρὰ] περὶ M 8 γὰρ om. G 8. 9 τυγχάνουσι πρεσβείων] διπλάσια τυγχάνουσιν D 9 πρῶτοι om. A alt. τὸ CG (Turn.): om. ceteri (Mang.) 9. 10 ἐφήμησαν L; ἐπεφήμισαν coni. Maug. 10 πρώτη πόλις αὕτη] πόλεων αὕτη πρώτη A σε] γε H 11 αὐτοκράτορ M πλείονα O 12 ἴσως GM ἅμα om. H 13 τὸ C: om. ceteri περὶ add. Mang.: om. codd. (v) 14 χειρόμηκτον C, χειρότμητον O μορφὴν add. H², om. H¹ 15 ἕδος τοῦ ἀληθοῦς Cohn: ἕδος CGO, τοῦ ἀληθοῦς MH, τοῦτο ἀληθὲς A πλαστῶν Mang.: πλασμάτων codd. (v) 16 εἰσιν CH: εἰσὶ GOMA; ἐστιν coni. Cohn δ' A 18 σου Turn. (v): οὗ O, μου ceteri τοῦ] τὸ A 18. 19 ≡πανταχόθεν (ά vel ἀ eras.) M 19 ἐπιστολαῖς] vel post κελεῦσαι (18) transp. vel ἀποστολαῖς coni. Mang. καὶ om. A ἐντελεχοῦς CGMH (Turn.): ἐνδελεχοῦς OA (Mang.) 20 post σου deesse quaedam, ubi Liviae in templo ornando magnificentia (cf. 213, 22) praeter alia enarrabatur, recte vidit Mang.

---

4. 5 D[R] fol. 114[r] ἐκ τῆς αὐτῆς (post locum ad p. 201, 14—16 adlatum) Anton. Mel. II 1 Col. 1004 Φίλωνος: τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος (βασιλέως Anton.) ὑπηκόοις ἄμεινον; 8—10 D[K] fol. 237[v] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἐν ταῖς συγγενείαις — ἐφήμισαν.

σατράπης, οὐ βασιλεύς, οὐκ ἐχθρὸς ἄσπονδος, οὐ στάσις, οὐ πόλεμος,
οὐχ ἅλωσις, οὐ πόρθησις, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων οὐδὲν ἐνεωτέρισέ ποτε
οὕτως εἰς τὸν νεών, ὡς ἄγαλμα ἢ ξόανον ἤ τι τῶν χειροκμήτων ἱδρύ-
σασθαι. καὶ γὰρ εἰ τοῖς οἰκήτορσι τῆς χώρας ἀπήχθοντο δυσμενεῖς ὄν- 293
589 M. τες, ἀλλ' αἰδώς γέ | τις ἢ φόβος εἰσῄει παραλῦσαί τι τῶν ἐξ ἀρχῆς
νενομισμένων ἐπὶ τιμῇ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων καὶ πατρός· ᾔδεσαν γὰρ
ἐκ τούτων καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων τὰς τῶν θεηλάτων κακῶν φυομένας
ἀνηκέστους συμφοράς. ἧς χάριν αἰτίας ἀσεβὲς σπέρμα σπείρειν εὐλα-
βοῦντο δεδιότες, μὴ θερίζειν ἀναγκασθῶσι τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖ
καρπούς. (37.) ἀλλὰ τί μοι ξένους καλεῖν μάρτυρας ἔχοντι 294
πολλοὺς τῶν οἰκειοτάτων σοι παραστῆσαι; Μάρκος 'Αγρίππας εὐθέως, ὁ
πρὸς μητρός σου πάππος, ἐν 'Ιουδαίᾳ γενόμενος, ἡνίκα Ἡρῴδης ὁ ἐμὸς
πάππος ἐβασίλευε τῆς χώρας, ἀναβῆναι μὲν ἀπὸ θαλάττης εἰς τὴν
μητρόπολιν ἐν μεσογείῳ κειμένην ἠξίωσε· θεασάμενος δὲ τὸ ἱερὸν καὶ 295
τὸν τῶν ἱερέων κόσμον καὶ τὴν τῶν ἐγχωρίων ἁγιστείαν, ἠγάσθη χρῆμα
νομίσας ὑπέρσεμνόν τι καὶ παντὸς λόγου μεῖζον ἑωρακέναι, καὶ διήγημα
οὐδὲν ἦν ἕτερον αὐτῷ πρὸς τοὺς συνόντας τότε τῶν ἑταίρων ἢ ὁ τοῦ
νεὼ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων ἔπαινος. ὅσας γοῦν ἡμέρας διέτριψεν 296
ἐν τῇ πόλει κατὰ χάριν τὴν πρὸς Ἡρῴδην, ἐφοίτησεν εἰς τὸ τέμενος
τερπόμενος τῇ θέᾳ καὶ τῆς κατασκευῆς καὶ τῶν θυσιῶν καὶ τῆς περὶ
τὰ ἱερουργούμενα λειτουργίας καὶ τάξεως καὶ τῆς περὶ τὸν ἀρχιερέα
σεμνότητος, ὁπότε ἀσκηθείη τῇ ἱερᾷ στολῇ καὶ κατάρχοι τῶν ἱερῶν.
ἀναθήμασι δὲ κοσμήσας ὅσοις ἐξῆν τὸ ἱερὸν καὶ τοὺς οἰκήτορας εὐεργε- 297
τήσας ὅσα μὴ βλάψει χαριζόμενος, Ἡρῴδην εὐφημήσας πολλὰ καὶ εὐ-
φημηθεὶς μυρία, παρεπέμφθη μέχρι λιμένων, οὐχ ὑπὸ μιᾶς πόλεως,
ἀλλ' ὑπὸ τῆς χώρας ἁπάσης, φυλλοβολούμενός τε καὶ θαυμαζόμενος ἐπ'
εὐσεβείᾳ. τί δὲ ὁ ἕτερός σου πάππος Τιβέριος Καῖσαρ; οὐχὶ ταὐτὰ 298

2 ἄλλο τι A (Mang.): ἄλλος M, ἄλλο ceteri (Turn.) ἐνεωτέρισέν C, ι corr. ex η O, ἐνεωτέρησε G ποτε CG (Turn.): ποθ' OMAH (Mang.), ποθεν L 3 νεών CG: ναόν ceteri 3. 4 ἐνιδρύσασθαι coni. Mang. 4 εἰ] εἰ καὶ A 6 ἐπὶ τιμῇ MAH (Mang.): ἐπ' ἀτιμίᾳ CGO (Turn.) 8 συμφοράς] φυράς coni. Mang. ἀσεβείας coni. Mang. 9 ἀναγκασθῶσιν L παντελεῖ A (Mang.): παντελεῖς ceteri (Turn.) 11 σοι om. AH 13 ἐβασίλευσε G, ἐβασίλευεν O 14 ἠξίωσεν CO 15 τὸν om. L τῶν χωρίων MA; τοῦ χωρίου coni. Mang. ἁγιστείαν OMAL (prob. Mang.): ἁγιστίαν CGH (v) ἠγάσθαι H 17 οὐδὲν H[2], οὐδὲ H[1] συνιόντας Richt. (Tauchn.) ἑταίρων] ἑτέρων L 18 αὐτὸν] αὐτῶν O 19 τὴν ante χάριν add., sed eras. H ἐφοίτα A, ἐφοίτησας H[1], corr. H[2] τέμενος CGO: ἱερὸν ceteri (praefert Mang.) 21 λεπτουργίας coni. Mang. περὶ] πρὸς H 22 ὁπότ' A ἀσκηθείη] ἐνσκευασθείη coni. Mang. κατάρχει G, κατάρχη L ἱερῶν] ἱερέων CGO (Turn.) 23 ὅσοις]
ει
οἴοις coni. Mang. 24 βλάψει AH: βλάψη L, βλάψῃ ceteri (v) 24. 25 εὐφημισθεὶς OL, εὐφημιθεὶς H 25 λιμένων] λειμώνων A 26 φιλοβολούμενός M 27 ὁ πάππος σου ὁ ἕτερος transp. H ταυτὰ CGO (Mang.): ταῦτα ceteri (Turn.)

φαίνεται προῃρημένος; ἐν γοῦν τρισὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσιν οἷς αὐτοκράτωρ
ἐγένετο τὴν κατὰ τὸ ἱερὸν ἐκ μηκίστων χρόνων παραδεδομένην θρη-
σκείαν ἐτήρησεν, οὐδὲν αὐτῆς παραλύσας ἢ παρακινήσας μέρος.
299(38.) ἔχω δέ τι καὶ φιλοτίμημα αὐτοῦ προσδιηγήσασθαι, καίτοι
μυρίων ἀπολελαυκὼς ὅτε ἔζη κακῶν· ἀλλὰ τἀληθὲς φίλον καὶ σοὶ τίμιον.
Πιλᾶτος ἦν τῶν ὑπάρχων ἐπίτροπος ἀποδεδειγμένος τῆς Ἰουδαίας· οὗτος
οὐκ ἐπὶ τιμῇ Τιβερίου μᾶλλον ἢ ἕνεκα τοῦ λυπῆσαι τὸ πλῆθος ἀνατί-
θησιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἱερόπολιν Ἡρῴδου βασιλείοις ἐπιχρύσους ἀσπίδας
μήτε | μορφὴν ἐχούσας μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς p. 590
ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα καὶ ὑπὲρ
300οὗ ἡ ἀνάθεσις. ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ πολλοί — καὶ περιβόητον ἦν ἤδη τὸ
πρᾶγμα —, προστησάμενοι τούς τε βασιλέως υἱεῖς τέτταρας οὐκ ἀπο-
δέοντας τό τε ἀξίωμα καὶ τὰς τύχας βασιλέων καὶ τοὺς ἄλλους ἀπογόνους
καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τοὺς ἐν τέλει παρεκάλουν τὸ νεωτερισθὲν περὶ τὰς
ἀσπίδας εἰς ἐπανόρθωσιν ἀγαγεῖν καὶ μὴ κινεῖν ἔθη πάτρια τὸν πρὸ τοῦ
πάντα αἰῶνα διαφυλαχθέντα καὶ πρὸς βασιλέων καὶ πρὸς αὐτοκρατόρων
301ἀκίνητα. στερρῶς δὲ ἀντιλέγοντος — ἦν γὰρ τὴν φύσιν ἀκαμπὴς καὶ
μετὰ τοῦ αὐθάδους ἀμείλικτος —, ἀνεβόησαν· „μὴ στασίαζε, μὴ πολε-
μοποίει, μὴ κατάλυε τὴν εἰρήνην· οὐκ ἔστιν ἀτιμία νόμων ἀρχαίων
αὐτοκράτορος τιμή. μὴ πρόφασις τῆς εἰς τὸ ἔθνος ἐπηρείας ἔστω σοι
Τιβέριος· οὐδὲν ἐθέλει τῶν ἡμετέρων καταλύεσθαι. εἰ δὲ φῄς, αὐτὸς
ἐπίδειξον ἢ διάταγμα ἢ ἐπιστολὴν ἤ τι ὁμοιότροπον, ἵνα παυσάμενοι
302τοῦ σοὶ διενοχλεῖν πρέσβεις ἑλόμενοι δεώμεθα τοῦ δεσπότου.“ τὸ τε-
λευταῖον τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἐξετράχυνε καταδείσαντα, μὴ τῷ ὄντι
πρεσβευσάμενοι καὶ τῆς ἄλλης αὐτὸν ἐπιτροπῆς ἐξελέγξωσι τὰς δωροδο-
κίας, τὰς ὕβρεις, τὰς ἁρπαγάς, τὰς αἰκίας, τὰς ἐπηρείας, τοὺς ἀκρίτους
καὶ ἐπαλλήλους φόνους, τὴν ἀνήνυτον καὶ ἀργαλεωτάτην ὠμότητα διεξ-
303ελθόντες. οἷα οὖν ἐγκότως ἔχων καὶ βαρύμηνις ⟨ὢν⟩ ἄνθρωπος ἐν ἀμηχά-

---

1 τρισὶν CH (v) εἴκοσι G (v), κ̄ CL 3 αὐτοῖς GO 5 ὅτε CGO: ὅτ' ceteri 6 ἐπίτροπος om. O 8 ἱεράπολιν A 9 alt. μήτ' A ἀπαγορευομένων Turn. 10 ἣ] ἡ COL ταῦτα CGOL: ταῦτ' ceteri τ' A ἀνατεθέντα A 11 δὲ CGO: δ' ceteri 11. 12 καὶ — πρᾶγμα om. G 11 ἦν om. CGO 12 υἱοὺς (οὐ in ras.) A τέσσαρας OM 13 τ' A, γε L βασιλέων] τῶν βασιλέων CG (v) 15 τὸν] τοῦ O 17 δὲ CGO: δ' ceteri 18 αὐφάδους (sic) M 23 διενοχλεῖν AH (Mang.): διοχλεῖν ML (Turn.), ὀχλεῖν CGO δεώμεθα MAH (Turn.): δεησώμεθα C (Mang.), δεηθησώμεθα G, δεηθησόμεθα O 24 μάλιστ' MAL ἐξετράχυνεν CL 25 ἄλλης] ὅλης coni. Mang. αὐτὸν codd.: αὐτοῦ v post ἐπιτροπῆς iteravit αὐτόν A ἐλέγξωσι O 27 τὴν] τὸν O alt. καὶ om. M 28 ὢν add. Cohn: om. codd. (v)

---

6 Euseb. Dem. Ev. VIII 123 p. 403 αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ ὁ Φίλων συμμαρτυρεῖ τὰς σημαίας φάσκων τὰς βασιλικὰς τὸν Πιλᾶτον νύκτωρ ἐν τῷ ἱερῷ ἀναθεῖναι ἀρχήν τε στάσεων καὶ συμφορῶν ἐπαλλήλων ἐξ ἐκείνου τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσεῖν.

νοις ἦν, μήτε καθελεῖν τὰ ἅπαξ ἀνατεθέντα θαρρῶν μήτε βουλόμενός τι
τῶν πρὸς ἡδονὴν τοῖς ὑπηκόοις ἐργάσασθαι, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐν τούτοις
σταθερότητα Τιβερίου μὴ ἀγνοῶν· ἅπερ ὁρῶντες οἱ ἐν τέλει καὶ συνι-
έντες, ὅτι μετανοεῖ μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, δοκεῖν δὲ οὐ βούλεται,
γράφουσι Τιβερίῳ δεητικωτάτας ἐπιστολάς. ὁ δὲ διαναγνοὺς οἷα μὲν εἶπε 304
Πιλᾶτον, οἷα δὲ ἠπείλησεν· ὡς δὲ ὠργίσθη, καίτοι οὐκ εὔληπτος ὢν
ὀργῇ, περιττόν ἐστι διηγεῖσθαι, τοῦ πράγματος ἐξ αὑτοῦ φωνὴν ἀφιέντος.
εὐθέως γὰρ οὐδὲ εἰς τὴν ὑστεραίαν ὑπερθέμενος ἐπιστέλλει, μυρία μὲν 305
τοῦ καινουργηθέντος τολμήματος ὀνειδίζων καὶ ἐπιπλήττων, κελεύων δὲ
αὐτίκα καθελεῖν τὰς ἀσπίδας καὶ μετακομισθῆναι ἐκ τῆς μητροπόλεως
εἰς τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν, ἐπώνυμον τοῦ προπάππου Σεβαστήν, ἵνα
ἀνατεθεῖεν ἐν τῷ Σεβαστείῳ· καὶ ἀνετέθησαν. οὕτως ἀμφότερα ἐφυλάχθη,
p. 591 M. καὶ ἡ | τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ περὶ τὴν πόλιν ἀρχαία
συνήθεια. (39.) τότε μὲν οὖν ἀσπίδες ἦσαν, αἷς οὐδὲν ἀνεζωγράφητο 306
μίμημα· νυνὶ δὲ κολοσσιαῖος ἀνδριάς. καὶ τότε μὲν ἡ ἀνάθεσις ἐν
οἰκίᾳ τῶν ἐπιτρόπων ἦν· τὴν δὲ μέλλουσάν φασιν ἐσωτάτω τοῦ ἱεροῦ
κατ᾽ αὐτὰ τὰ ἄδυτα γίνεσθαι, εἰς ἃ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ μέγας ἱερεὺς
εἰσέρχεται τῇ νηστείᾳ λεγομένῃ μόνον ἐπιθυμιάσων καὶ κατὰ τὰ πάτρια
εὐξόμενος φορὰν ἀγαθῶν εὐετηρίαν τε καὶ εἰρήνην ἅπασιν ἀνθρώποις.
κἂν ἄρα τίς που, οὐ λέγω τῶν ἄλλων Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερέων, 307
οὐχὶ τῶν ὑστάτων, ἀλλὰ τῶν τὴν εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον τάξιν εἰλη-
χότων, ἢ καθ᾽ αὑτὸν ἢ καὶ μετ᾽ ἐκείνου συνεισέλθῃ, μᾶλλον δὲ κἂν
αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς δυσὶν ἡμέραις τοῦ ἔτους ἢ καὶ τῇ αὐτῇ τρὶς ἢ καὶ
τετράκις εἰσφοιτήσῃ, θάνατον ἀπαραίτητον ὑπομένει. τοσαύτη τίς ἐστιν ἡ 308
περὶ τὰ ἄδυτα φυλακὴ τοῦ νομοθέτου μόνα ἐκ πάντων ἄβατα καὶ
ἄψαυστα βουληθέντος αὐτὰ διατηρεῖσθαι. πόσους ἂν οὖν οἴει θανάτους

1 καὶ ante pr. μήτε add. M 1. 2 alt. μήτε — ἐργάσασθαι om. A 4 δὲ CGO: δ᾽ ceteri 5 γράφωσι G δεκτικωτάτας M διαναγνοὺς Mang.: διαγνοὺς codd. (v) 6 πιλᾶτον om. M, πιλάτος L (Turn.) pr. δὲ CGO: δ᾽ ceteri ὀργίσθη M 7 ὀργὴ O, ὁρμῇ M ἐξαυτοῦ C αὐτοῦ H: αὑτοῦ ceteri 8 γὰρ om. Turn. οὐδὲ CGO (Mang.): οὐδ᾽ ceteri; οὐδὲν Turn. μυρία] μωρίαν O μὲν] μὲν οὖν H 9 δὲ CGO: δ᾽ ceteri 10 καθελεῖν] κατελθεῖν C μετακομισθῆναι A (Mang.): μετεκομίσθη CGOMH; μετεκομίσθησαν Turn. 11 προπάππου] προσώπου M 12 σεβαστείω OA (Mang.): σεβαστίω CGMH (Turn.) καὶ ante ἀμφότερα add. A ἐφυλάχθησαν A 14 οὐδὲ H ἀνεζωγράφη τὸ M 15 δὲ om. L κολοσιαῖος O 16 οἴκω A 17 κατ᾽ αὐτὰ τὰ] κατὰ τὰ H; κατ᾽ αὐτὰ Turn. 19 εἰρήνην] εὐθηνίαν coni. Mang. 20 που om. MA 21 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ O τὴν om. H τὸν CGAH: τῶν O, τ (sic) M πρώτην M 22 alt. ἢ om. L καὶ om. MA ἐκείνους G, ς ss. H συνέλθῃ OA 22. 23 συνεισέλθῃ — pr. ἢ om. H[1], in marg. add. H[2] 22 κἂν] καὶ M (κἂν ss.) 23 alt. καὶ om. GO 26 αὐτὰ om. A οὖν om. OA οἴη GA, εἴη O θανάτους A (Mang.): θάνατον ceteri (Turn.)

ἑκουσίως ὑπομένειν τοὺς περὶ ταῦτα ὡσιωμένους, εἰ θεάσαιντο τὸν ἀν-
δριάντα εἰσκομιζόμενον; ἐμοὶ μὲν δοκοῦσι γενεὰς ὅλας αὐταῖς γυναιξὶ
καὶ τέκνοις ἀποσφάξαντες ἐπὶ τοῖς τῶν οἰκείων πτώμασιν ἑαυτοὺς τελευ-
309 ταῖον καθιερεύσειν. ταῦτα μὲν Τιβέριος ἔγνω. τί δὲ ὁ σὸς πρόπαππος,
ὁ τῶν πώποτε γενομένων αὐτοκρατόρων ἄριστος, ὁ πρῶτος ἀρετῆς ἕνε-
κα καὶ τύχης Σεβαστὸς ὀνομασθείς, ὁ τὴν εἰρήνην διαχέας πάντῃ διὰ
310 γῆς καὶ θαλάττης ἄχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων; οὐκ ἀκοῇ πυνθανό-
μενος τὰ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀφίδρυμα ἐν αὐτῷ χειρό-
κμητον, ὁρατὸν ἀοράτου μίμημα φύσεως, ἐθαύμαζε καὶ προσεκύνει, φι-
λοσοφίας οὐκ ἄκροις χείλεσι γευσάμενος ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἑστιαθεὶς καὶ
σχεδόν τι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑστιώμενος, τὰ μὲν μνήμαις ὧν ἡ διά-
νοια προμαθοῦσα τὰ φιλοσοφίας ἀνεπόλει, τὰ δὲ καὶ ταῖς τῶν συνόντων
ἀεὶ λογίων σύνδιαιτήσεσι; κατὰ γὰρ τὰς ἐν δείπνῳ συνουσίας ὁ πλεῖστος
χρόνος ἀπενέμετο τοῖς ἀπὸ παιδείας, ἵνα μὴ τὸ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ
311 ἡ ψυχὴ τοῖς οἰκείοις ἀνατρέφοιτο. (40.) τεκμηρίοις δὲ ἀφθόνοις πι-
στώσασθαι δυνάμενος τὸ βούλημα τοῦ Σεβαστοῦ προπάππου σου δυσὶν
ἀρκεσθήσομαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐπέστειλε τοῖς ἐπιτρόποις τῶν κατὰ
τὴν Ἀσίαν ἐπικρατειῶν, πυθόμενος ὀλιγωρεῖσθαι τὰς ἱερὰς ἀπαρχάς, ἵνα
312 ἐπιτρέπωσι τοῖς Ἰουδαίοις μόνοις εἰς τὰ συναγώγια συνέρχεσθαι· μὴ γὰρ
εἶναι ταῦτα συνόδους ἐκ μέθης καὶ παροινίας ἐπισυστάσας, ὡς λυμαί-
νεσθαι τὰ | τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ διδασκαλεῖα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης p. 592 M
ἀνδρῶν ἐπιτηδευόντων μὲν ἀρετήν, ἀπαρχὰς δὲ ἐτησίους συμφερόντων,
ἐξ ὧν ἀνάγουσι θυσίας στέλλοντες ἱεροπομποὺς εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις
313 ἱερόν. εἶτα κελεύει μηδένα ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς Ἰουδαίοις μήτε
συνιοῦσι μήτε συνεισφέρουσι μήτε διαπεμπομένοις κατὰ τὰ πάτρια εἰς
Ἱεροσόλυμα· ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι, τοῖς γοῦν πράγμασιν

---

1 ἑκουσίους A, L (sed corr.) ὑπομένειν ἑκουσίως transp. O ὑπομενεῖν (sic) coni. Mang. ταῦτα] τὰ τοιαῦτα MH; τοιαῦτα mavult Mang. εἰ θεάσαιντο] ἐθεάσαιντο (sic) M 2 γενεὰς] συγγενείας coni. Mang. 4 δὲ CGO: δ' ceteri 5. 6 ἕνεκα om. H 6 ὠνομασθείς H διαχέας CGO: διαχέων ceteri διὰ om. H 8 ἀφίδρυμα ἐν αὐτῷ CGO: ἐν αὐτῷ ἀφ. ceteri 8. 9 χειρότμητον O (sed corr.) 9 ὁρατὸν CGO: ἀόρατον ceteri ἐθαύμασε H 10 χείλεσιν C ἀλλ' ἐπὶ] ἀλλά τι M 12 ἀνεπόθει L 13 αἰεὶ M διαιτήσεσι A ἐν] ἐν τῷ M 15 ἀνατρέφοιτο CGO: διατρέφοιτο ceteri δὲ CGO: δ' ceteri 16 δυνάμενος] βουλόμενος A 17 ἐπέστειλε O (coni. Mang.): ἀπέστειλε ceteri (v) 18 ἐπικρατειῶν] ἐπικρατεστέρων H πειθόμενος M ὠλιγωρῆσθαι MH ἵνα CGOL: ἵν' ceteri 20 ταύτας MA ἐπισυστάσας Cohn: ἐπὶ συστάσεως GO, ἐπὶ συστάσει MAH (v), ἐπισυστάντα C ὡς C: om. ceteri 20. 21 λυμαίνεσθαι τὰ τῆς C: λυμαινεστάτης GOMH, λυμαινομένας A 21 διδασκαλίας M, διδασκάλους A 22 δὲ CGO: δ' ceteri συμφερόντων CGO: εἰσφερόντων ceteri (v) 24 ἵστασθαι ἐμποδὼν transp. O 25 συνιοῦσιν CL συνεισφέρουσιν L 26 καὶ μὴ CGO: μὴ καὶ ceteri pr. τοῖς] ἐν τοῖς A γοῦν] γὰρ H

ἐπέσταλται. μίαν δὲ ἐπιστολὴν ὑποτέταχα πρὸς τὴν σὴν τοῦ δεσπότου 314 πειθώ, ἣν Γάιος Νορβανὸς Φλάκκος ἐπιστέλλει δηλῶν τὰ ὑπὸ Καίσαρος αὐτῷ γραφέντα. ἔστι δὲ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀντίγραφον τόδε· 'Γάιος 315 Νορβανὸς Φλάκκος ἀνθύπατος Ἐφεσίων ἄρχουσι χαίρειν. Καῖσάρ μοι ἔγραψεν, Ἰουδαίους, οὗ ἂν ὦσιν, ἰδίῳ ἀρχαίῳ ἐθισμῷ νομίζειν συναγομένους χρήματα φέρειν, ἃ πέμπουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα· τούτους οὐκ ἠθέλησε κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν. ἔγραψα οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε, ὡς ταῦτα οὕτως γίνεσθαι κελεύει.' ἆρ' οὐκ ἐναργὴς πίστις ἐστίν, αὐτοκράτορ, 316 τῆς Καίσαρος προαιρέσεως, ᾗ περὶ τὴν τοῦ ἡμετέρου ἱεροῦ τιμὴν ἐκέχρητο, μὴ βουληθεὶς τῷ κοινῷ τύπῳ τῶν συνόδων ἀναιρεθῆναι τὰς τῶν Ἰουδαίων εἰς ταὐτὸ συμφοιτήσεις, ἃς ἀπαρχῶν ἕνεκα ποιοῦνται καὶ τῆς ἄλλης εὐσεβείας; ἕτερον δέ ἐστιν οὐκ ἀποδέον τούτου δεῖγμα σαφέστατον 317 τῆς βουλήσεως τοῦ Σεβαστοῦ· διετάξατο γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεχεῖς ὁλοκαύτους τῷ ὑψίστῳ θεῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, αἳ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται· ἄρνες εἰσὶ δύο καὶ ταῦρος τὰ ἱερεῖα, οἷς Καῖσαρ ἐφαίδρυνε τὸν βωμὸν ἐπιστάμενος σαφῶς, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀφίδρυμα οὔτε φανερὸν οὔτε ἀφανές· ἀλλὰ γὰρ ὁ τοσοῦτος ἡγε- 318 μὼν καὶ φιλόσοφος οὐδενὸς δεύτερος ἐλογίσατο παρ' ἑαυτῷ, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τοῖς περιγείοις ἐξαίρετον ἀπονενεμῆσθαι τόπον ἱερὸν τῷ ἀοράτῳ θεῷ μηδὲν ὁρατὸν ἀπεικόνισμα περιέξοντα πρὸς μετουσίαν ἐλπίδων χρηστῶν καὶ ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν τελείων. ὑφηγητῇ τοιούτῳ 319 τῆς εὐσεβείας χρησαμένη καὶ ἡ προμάμμη σου Ἰουλία Σεβαστὴ κατεκόσμησε τὸν νεὼν χρυσαῖς φιάλαις καὶ σπονδείοις καὶ ἄλλων ἀναθημά-

1 δ' MH ἐπιστολὴν om. A ἐπιτέταχα A τοῦ δεσπότου secludendum censet Cohn, ὦ δέσποτα coni. Mang. 2. 3 ἣν — τόδε in marg. M 2 νωρβανὸς GO, νοβαρνὸς A φ☰λάκκος C ἐπέστελλε coni. Mang. 3 ἔστιν C ἀντίγραμμα H 4 νορβανὸς CH: νωρβανὸς GO, ὀβαρνὸς M, νοβαρνὸς A 5 νομίζων coni. Mang., καὶ νόμοις ζῆν vel νόμοις δεῖν Gottleber 6 χρήματα φέρειν codd.: χρήματ' εἰσφέρειν v 7 ἠθέλησα A τοῦτο] τοῦ GO ὡς CGO: om. ceteri 8 οὕτω CGO (v) γενέσθαι A κελεύω γίνεσθαι transp. H κελεύει C (prob. Mang.): κελεύω GOMH (v), om. A ἄρα G, ἄρα οὖν O ἐναργὲς M αὐτοκράτωρ G 9 ᾗ A (Mang.): ἡ CGO (Turn.), ἣν MH τὴν CGO: τῆς A, τῇ MH ἱεροῦ om. G τιμὴν O: τιμὴν ᾗ C (Turn.), τιμὴ G, τιμῇ MH, τιμῆς A 10 βουληθῇς A τύπω CGO (mavult Mang. ex Cotelerii coniectura): τόπω ceteri (v) συναναιρεθῆναι A 11 ταυτὸν MA ἀπαρχῆς A 12 δ' AH 14 ἐνάγεσθαι CG ἐνδελεχεῖς Mang. (ἐντελεχεῖς scripsi; cf. 185,1): ἐντελεῖς codd. (v) ὁλοκαύστους O 15 ἄρνες ⟨δὲ⟩ coni. Matthaei, cui tota sententia (ἄρνες — βωμὸν) suspecta 16 Καῖσαρ] καὶ σοῖς M ἐφαίδρυνε codd.: ἐφῄδρυνε v; ἐφήδυνε coni. Schürer 17 alt. οὔτε CGO: οὔτ' ceteri ἀλλὰ γὰρ ὁ CGO: ἀλλ' ἅτε ceteri; ἀλλ' ὁ v (ἀλλ' ὅ γε coni. Mang.) 18 καὶ codd. (mavult Mang.): κατὰ v φιλόσοφος Cohn: φιλοσοφία A (φιλοσοφίᾳ praefert Mang.), φιλοσοφίας ceteri; φιλοσοφίαν v 19 ἐστιν om. L ἀπονεμεῖσθαι O 20 περιεξιόντα G 22 χρησαμένη τῆς εὐσεβείας transp. A προμάμη M 23 νεὼν CG: ναὸν OAH, λαὸν M σπονδαῖς H

των πολυτελεστάτων πλήθει· τί παθοῦσα καὶ αὕτη, μηδενὸς ἔνδον ὄντος
ἀφιδρύματος; ἀσθενέστεραι γάρ πώς εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν γυναικῶν ἔξω τῶν
320 αἰσθητῶν μηδὲν ἰσχύουσαι νοητὸν καταλαβεῖν. ἡ δέ γε καθάπερ ἐν τοῖς
ἄλλοις ὅλον | τὸ γένος κἀν τούτῳ διήνεγκεν, ὑπὸ παιδείας ἀκράτου φύσει p. 593 I
καὶ μελέτῃ περιγεγενημένη, ἀρρενωθεῖσα τὸν λογισμόν, ὃς οὕτως ὀξυ-
δερκὴς ἐγεγένητο, ὡς μᾶλλον τὰ νοητὰ καταλαμβάνειν τῶν αἰσθητῶν
321 καὶ ταῦτα νομίζειν ἐκείνων εἶναι σκιάς. (41.) ἔχων οὖν, δέσποτα, τῆς
ἡμερωτέρας προαιρέσεως τοιαῦτα παραδείγματα, πάντα οἰκειότατα καὶ
συγγενέστατα ἀφ' ὧν ἐσπάρης καὶ ἀνέβλαστες καὶ τοσοῦτον ηὐξήθης,
322 διατήρησον ἃ κἀκείνων ἕκαστος. παρακλητεύουσι τοῖς νόμοις αὐτοκρά-
τορες πρὸς αὐτοκράτορα, Σεβαστοὶ πρὸς Σεβαστόν, πάπποι καὶ πρόγονοι
πρὸς ἔκγονον, πλείους πρὸς ἕνα, μονονουχὶ φάσκοντες· ἐν ταῖς ἡμετέ-
ραις βουλήσεσιν ἃ μέχρι καὶ τήμερον ἐφυλάχθη νόμιμα μὴ καθέλῃς·
καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἐκ τῆς καταλύσεως αὐτῶν ἀπαντηθείη παλίμφημον,
ἀλλ' ἥ γε τοῦ μέλλοντος ἀδηλότης καὶ τοῖς θαρραλεωτάτοις, εἰ μὴ κα-
323 ταφρονηταὶ τῶν θείων εἰσίν, οὐ παντελῶς ἐστιν ἄφοβος. ἐὰν καταλέ-
γωμαι τὰς εἰς ἐμαυτὸν ἐκ σοῦ γενομένας εὐεργεσίας, ἐπιλείψει με ἡ
ἡμέρα, πρὸς τῷ μηδὲ ἁρμόττον εἶναι προηγούμενον ἔργον πάρεργον
ἑτέρου ποιεῖσθαι λόγου· κἂν ἡσυχάζω μέντοι, τὰ πράγματα αὐτὰ βοᾷ
324 καὶ φωνὴν ἀφίησιν. ἔλυσάς με σιδήρῳ δεδεμένον· τίς οὐκ οἶδεν; ἀλλὰ
μὴ χαλεπωτέροις δεσμοῖς, αὐτοκράτορ, ἐπισφίγξῃς· οἱ μὲν γὰρ λυθέντες
μέρει περιβέβληντο τοῦ σώματος, οἱ δὲ νῦν προσδοκώμενοι ψυχῆς εἰσιν,

---

1 καὶ αὕτη τί παθοῦσα transp. O αὕτη GO (Mang.): αὐτὴ ceteri (Turn.) ὄντως G, ὄντος τοῦ A 2 εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν D Anton. Mel.: εἰσι γνῶμαι codd. (v) 3 νοητὸν] αἴτιον coni. Mang. 4 ὅλον τὸ γένος codd.: ὅλου τοῦ γένους v ἀκράτου] ἄκρας coni. Matthaei 5 περιγεγενημένης AH (Mang.) ἀρρενοθεῖσα G ὃς om. CGO (Turn.) 5. 6 ὀξυδορκὴς CG 6 ἐγένετο AH ὥστε H 7 κείνων M 8 ἡμερωτέρας Matthaei: ἡμετέρας codd. (v); περὶ τὰ ἡμέτερα coni. Mang. δείγματα A 9 ἐσπάρη M ἀνέβλαστ (sic in versus exitu) M, ἀνεβλάστησας A 10. 11 αὐτοκράτορες MAH: αὐτοκρατεῖς CGO (v) 12 ἔγγονον O 13 μέχρι καὶ τήμερον CGO (Turn.): μένει καὶ μέχρι τ. M (Mang.), μένει μέχρι καὶ τ. A, μένει μέχρι καὶ τ. καὶ H καθέλῃς] καταλύῃς (sic) coni. Mang. 14 μηδὲ ἓν L 15 θαρσαλεωτάτοις O 16. 17 καταλέγω A 17 ἐπιλ^ή^είψει M 18 τῶ AH (Mang.): τὸ CGOM (Turn.) μηδὲ CGO: μηδ' ceteri ἁρμόττ^ον^ειν M, ἁρμόττειν A 19 κἂν] καὶ M (Turn.) πράγματ' MA 20 δεδεμένῳ Turn. 21 αὐτοκράτωρ CG 22 μέρη MA (mavult Mang.) περιβέβληντο CGOM: περιεβέβληντο A (v), alt. ε eras. H

---

2. 3 D[R] fol. 134[r] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 33 Col. 1088 Φίλωνος: ἀσθενέστεραί τέ (τέ om. Anton.) πώς — καταλαβεῖν.

ὅλην αὐτὴν δι' ὅλων μέλλοντες πιέζειν. τὸν ἐπικρεμάμενον ἀεὶ τοῦ θα- 325
νάτου φόβον ἀπώσω καὶ τεθνεῶτα τῷ δέει ζωπυρήσας καθάπερ ἐκ πα-
λιγγενεσίας ἀνήγειρας· διατήρησον τὴν χάριν, αὐτοκράτορ, ἵνα μὴ ὁ
σὸς Ἀγρίππας ἀποτάξηται τῷ βίῳ· δόξω γὰρ οὐ τοῦ σωθῆναι χάριν
ἀφεῖσθαι μᾶλλον ἢ τοῦ βαρυτέρας ἐνδεξάμενος συμφορὰς ἐπισημότερον
τελευτῆσαι. τὸν μέγιστον καὶ εὐτυχέστατον ἐν ἀνθρώποις κλῆρον ἐχα- 326
ρίσω μοι, βασιλείαν, πάλαι μὲν μιᾶς χώρας, αὖθις δὲ καὶ ἑτέρας μεί-
ζονος, τὴν Τραχωνῖτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν συνάψας· μὴ τὰ
πρὸς περιουσίαν μοι χαρισάμενος, ὦ δέσποτα, τὰ ἀναγκαῖα ἀφέλῃς μηδὲ
εἰς φῶς ἀναγαγὼν τηλαυγέστατον ἐξ ὑπαρχῆς εἰς βαθύτατον σκότος
594 M. ῥίψῃς. ἐξίσταμαι | τῶν λαμπρῶν ἐκείνων, τὴν πρὸ μικροῦ τύχην οὐ παρ- 327
αιτοῦμαι, πάντα ὑπαλλάττομαι ἑνός, τοῦ μὴ κινηθῆναι τὰ πάτρια. τίς
γὰρ ἄν μου γένοιτο λόγος ἢ παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ἀνθρώποις; ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον ἢ προδότην τῶν ἰδίων ἢ
σοὶ μηκέτι ὁμοίως φίλον νομισθῆναι· ὧν τί ἂν εἴη μεῖζον κακόν; εἰ 328
μὲν γὰρ ἐν τῇ τάξει τῶν ἑταίρων ἔτι καταριθμοῦμαι, προδοσίας ἐξοί-
σομαι δόξαν, ἐὰν μήτε ἡ πατρὶς ἀπαθὴς παντὸς κακοῦ διαφυλαχθῇ μήτε
τὸ ἱερὸν ἄψαυστον· τὰ γὰρ τῶν ἑταίρων καὶ προσπεφευγότων ταῖς αὐτο-
κρατορικαῖς ἐπιφανείαις ὑμεῖς οἱ μεγάλοι διασῴζετε. εἰ δὲ ὑποικουρεῖ 329
τί σου τὴν διάνοιαν ἔχθος, μὴ δήσῃς ὡς Τιβέριος, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ
δεθῆναί ποτε αὖθις ἐλπίδα συνανελὼν κέλευσον ἐκποδὼν αὐτίκα γενέσθαι·
τί γὰρ ἐμοὶ ζῆν καλόν, ᾧ μία σωτηρίας ἐλπὶς ἦν τὸ σὸν εὐμενές;"

(42.) Ταῦτα γράψας καὶ σφραγισάμενος πέμπει Γαΐῳ καὶ συγκλει- 330
σάμενος οἴκοι κατέμενεν, ἀγωνιῶν καὶ συγκεχυμένος καὶ πῶς ἐντύχοι
μάλιστα φροντίζων· οὐ γὰρ βραχὺς ἐπέρριπτο κίνδυνος, ἀλλ' ὁ περὶ
ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς πορθήσεως, οὐ μόνον τοῖς
τὴν ἱερὰν χώραν κατοικοῦσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης
Ἰουδαίοις. λαβὼν δὲ καὶ διαναγινώσκων ἐφ' ἑκάστῳ τῶν νοημάτων ἅμα 331
μὲν ᾤδει, μὴ κατορθουμένου τοῦ βουλήματος, ἅμα δὲ καὶ ἐπεκλᾶτο ταῖς

1 μέλλοντος M 3 αὐτοκράτωρ G 4 τοῦ] τῷ M 5 ἀφίεσθαι Mang. ἐκδειξάμενος (ε supra) O 7 μοι CGO: om. ceteri βασιλείαν] βασιλεῦ A 8 τραχονῖτιν O (sed corr.), τραχωνίτην H 9 ἀφέλῃς CGOH^2L: ἀφέλη MA, ἀφέλοις H^1 μηδὲ CGO: μηδ' ceteri 10 ἀγαγὼν A σκότον M 11 ἐξανίσταμαι CGO (Turn.) 12 πάντα CGO: πάνθ' ceteri ἀνθυπαλλάττομαι coni. Mang. (fort. recte) 13 γένηται A alt. παρὰ] περὶ M 14 πᾶσιν A τῶν om. L 15 μηκέτι CGO: μηκέθ' ceteri τί om. G 16. 17 ἐξ οἴσομεν G 17 pr. μήθ' A ἀπαθὴς παντὸς CGO: παντὸς ἀ. MH, ἀπαθὴς (παντὸς om.) A 18 ἑτέρων A, L (sed corr.) προσφευγόντων A 19 δὲ CGO: δ' ceteri 20 σοι A τῇ διανοίᾳ coni. Mang. ἔχθος] ἄχθος L (Turn.) καὶ om. A 21 ποτε CGO: πως ceteri αὖθις om. A 24 ἐντύχῃ μοι O; ἂν τύχοι coni. Mang. (Dahl) 25 ἐπιρέρριπτο O 27 οἰκοῦσιν A καὶ om. A πανταχῇ A 28 διαγινώσκων AH νοημάτων] ῥημάτων coni. Mang. 29 καὶ om. L

δικαιολογίαις ὁμοῦ καὶ δεήσεσι, καὶ τὸν Ἀγρίππαν τῇ μὲν ἐπῄνει, τῇ
332 δὲ ἐμέμφετο· ᾐτιᾶτο μὲν τῆς εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἄγαν ἀρεσκείας μόνους
ἀνθρώπων ἀφηνιάζοντας καὶ ἐκτρεπομένους αὐτοῦ τὴν ἐκθέωσιν, ἐπῄνει
δὲ τὸ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ συσκιάζειν καὶ ἐπικρύπτειν, ἅπερ ἔλεγεν εἶναι
333 δείγματα ἐλευθεριωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἠθῶν. ἡμερωθεὶς οὖν ὅσα
τῷ δοκεῖν ἀποκρίσεων χρηστοτέρων Ἀγρίππαν ἠξίωσε, τὸ ἀνωτάτω καὶ
μέγιστον δωρούμενος, τὸ μηκέτι γενέσθαι τὴν ἀνάθεσιν· καὶ Ποπλίῳ
Πετρωνίῳ, τῷ τῆς Συρίας ἐπιτρόπῳ, κελεύει γραφῆναι μηδὲν ἐπὶ τῷ
334 ἱερῷ τῶν Ἰουδαίων ἔτι νεώτερον κινεῖν. ὅμως μέντοι καὶ τὴν χάριν
διδοὺς ἔδωκεν οὐκ ἀκέραιον, ἀλλ' ἀναμίξας αὐτῇ δέος ἀργαλεώτατον·
προσγράφει γάρ· „ἐὰν δέ τινες ἐν ταῖς ὁμόροις ἔξω μιᾶς τῆς μητροπό-
λεως ἐθέλοντες βωμοὺς ἢ ἱερὰ ἤ τινας εἰκόνας ἢ ἀνδριάντας ὑπὲρ ἐμοῦ
καὶ τῶν ἐμῶν ἱδρύεσθαι κωλύωνται, τοὺς εἴργοντας ἢ παραχρῆμα κο-
335 λάζειν ἢ εἰς αὐτὸν ἀνάγειν.“ τοῦτο δὲ οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ στάσεων καὶ
ἐμφυλίων πολέμων ἀρχὴ καὶ τῆς δωρεᾶς, ἣν ἐπ' εὐθείας ἐδόκει παρα-
σχεῖν, πλάγιός τις ἀναίρεσις· ἔμελλον γὰρ οἱ μὲν κατὰ τὴν πρὸς Ἰου-
δαίους φιλονεικίαν μᾶλλον ἢ τὸ πρὸς Γάιον εὐσεβὲς καταπλήσειν τὴν
χώραν ἅπασαν | ἀναθημάτων, οἱ δὲ ἐν ὄψεσι ταῖς αὐτῶν τὴν τῶν πα- p. 595 M
τρίων ὁρῶντες κατάλυσιν, εἰ καὶ πάντων ἦσαν πραοπαθέστατοι, μὴ
ἀνέχεσθαι, Γάιος δὲ τοὺς παρακινηθέντας τιμωρίᾳ κρίνων μεγίστῃ ἀνα-
336 τεθῆναι πάλιν κελεύειν τὸν ἀνδριάντα ἐν τῷ ἱερῷ. προνοίᾳ δέ τινι καὶ
ἐπιμελείᾳ τοῦ πάντα ἐφορῶντος καὶ σὺν δίκῃ πρυτανεύοντος θεοῦ τῶν
ὁμόρων παρεκίνησεν οὐδὲν οὐδὲ εἷς, ὡς μὴ χρείαν τινὰ γενέσθαι, ᾗ πρὸ
337 μετριωτέρας μέμψεως ἀπαραίτητος ἔμελλεν ἀπαντᾶσθαι συμφορά. τί

---

1 pr. et alt. τῇ] πῆ O 2 δ' MH ἀρεσκείας ἄγαν transp. O 3 ἀνθρώπους H (Turn.) 4 τὸ] τῶ A (v) μηδὲν H[2], μηδὲ H[1] ἐν om. C (Turn.) ἑαυτῷ C (Turn.): αὐτῷ A (Mang.), αὐτῶ ceteri 6 ἀγρίππαν ἠξίωσε MA: ἀγρίππα CGO, ἠξίωσε H; ἠξίωσεν, Ἀγρίππᾳ v τὸ] τῶ MO 8 τῷ τῆς CGO (Turn.): τῶ MH (Mang.), τῆς A 10 δοὺς A ἀργαλεώτερον C (v), ἀργαλαιότατον G 11 προσγράφει (ει ss. m.[2]) C ταῖς] τοῖς GH[2]L 13 κωλύονται G παραχρῆμα ἢ transp. CGO (Turn.) 14 δὲ CGO: δ' ceteri ἦν οὐδὲν transp. H

15 ἣν] ἢν C ἀπ' (α corr. ex εὐ; ε ss.) G 17 καταπλήσειν] καταπλήσσειν MH[1], alt. σ eras. O 18 δὲ CGO: δ' ceteri αὐτῶν A: αὐτῶν ceteri (v) τῶν om. O 19 πραοπαθέστατοι COH[2]L: προαπαθέστατοι GMAH[1]; προπαθέστατοι v, πραϋπαθέστατοι coni. Mang. (Dahl) 21 κελεύειν (subintellege ἔμελλεν) Mang.: κελεύει CGO (Turn.), κελεῦσαι ceteri 22 τὰ ante πάντα add. A (Mang.) 23 οὐδὲ εἷς ὡς μὴ C: οὐδὲ ἴσως μὴ οὖς GO, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ οὖσαν M, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ οὖς A, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ δ' οὐ H χρείαν] ταραχὴν coni. Mang. (Dahl) ᾗ Mang.: ἢ codd. (Turn.) 24 μέμψεως] ὄψεως H ἀπαραίτητος ἔμελλεν codd.: ἀπαραίτητοι (sic L) ἔμελλον v ἀπαντᾶσθαι ἔμελλε transp. A ἀπαντᾶσθαι MA: ἀπαρτᾶσθαι CGOH (v); ἐπαρτᾶσθαι vel ἐπάγεσθαι coni. Mang. συμφορά codd.: συμφοραί v

δὲ ὄφελος; εἴποι τις ἄν· οὐδὲ γὰρ ἠρεμούντων ὁ Γάιος ἠρέμει, μετανοῶν ἐπὶ τῇ χάριτι ἤδη καὶ τὴν πρὸ μικροῦ ζωπυρῶν ἐπιθυμίαν· προστάττει γὰρ ἕτερον ἀνδριάντα δημιουργεῖσθαι κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἐπίχρυσον ἐν Ῥώμῃ, μηκέτι τὸν ἐν Σιδῶνι κινῶν, ἵνα μὴ τῇ κινήσει διαταράξῃ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἠρεμοῦντος καὶ τῆς ὑπονοίας ἀπηλλαγμένου κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἀφανῶς ἐν ταῖς ναυσὶ κομισθέντα λαθὼν τοὺς πολλοὺς ἐξαίφνης ἱδρύσηται.

(43.) Τοῦτο δὲ πράξειν ἔμελλεν ἐν παράπλῳ κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον 338
ἀποδημίαν. ἄλεκτος γάρ τις αὐτὸν ἔρως κατεῖχε τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς ἣν ἐπόθει σπουδῇ πάσῃ παραγενέσθαι καὶ ἀφικόμενος πλεῖστον χρόνον ἐνδιαιτηθῆναι, νομίζων τὴν ἐκθέωσιν, ἣν ὠνειροπόλει, μίαν ταύτην πόλιν καὶ γεγεννηκέναι καὶ συναυξήσειν καὶ ταῖς ἄλλαις παράδειγμα γεγενῆσθαι τοῦ σεβασμοῦ, μεγίστην τε οὖσαν καὶ ἐν καλῷ τῆς οἰκουμένης· τὰ γὰρ τῶν μεγάλων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε πόλεων τοὺς καταδεεστέρους ἄνδρας τε καὶ δήμους ζηλοῦν ἐπιχειρεῖν. ἦν μέντοι καὶ πρὸς τἄλλα 339
πάντα τὴν φύσιν ἄπιστος, ὡς, εἰ καί τι χρηστὸν ἐργάσαιτο, μετανοεῖν εὐθὺς καὶ τρόπον τινὰ δι' οὗ καὶ ταυτὶ λυθήσεται ζητεῖν μετὰ μείζονος ἀνίας καὶ βλάβης. οἷον δή τι λέγω· δεσμώτας ἔλυσεν ἐνίους ἐπ' 340
οὐδεμιᾷ προφάσει, πάλιν ἔδησε βαρυτέραν τῆς προτέρας ἐπαγαγὼν συμφοράν, τὴν ἐκ δυσελπιστίας. πάλιν κατέγνω φυγὴν ἑτέρων θάνατον 341
προσδοκησάντων, οὐκ ἐπειδὴ συνῄδεσαν αὑτοῖς ἄξια θανάτου πεπραχόσιν ἢ συνόλως βραχυτέρας ἡστινοσοῦν τιμωρίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὠμότητα τοῦ δικαστοῦ μὴ προσδοκῶντες ἀποφεύξεσθαι. τούτοις ἕρμαιον ἦν ἡ φυγὴ καὶ ἰσότιμος καθόδῳ τὸν περὶ ψυχῆς ἀνωτάτω κίνδυνον ἀποδεδρακέναι νομίζουσιν. ἀλλ' οὐ μακρὸς διῆλθε χρόνος, καὶ τῶν 342
στρατευομένων ἐπιπέμψας τινάς, μηδενὸς καινοτέρου προσπεσόντος, τοὺς ἀρίστους καὶ εὐγενεστάτους ἤδη ζῶντας ὡς ἐν πατρίσι ταῖς νήσοις καὶ
596 M. τὴν | ἀτυχίαν εὐτυχέστατα φέροντας ἀθρόους ἀνῄρει, πένθος οἰκτρότατον καὶ ἀπροσδόκητον οἴκοις τῶν ἐν Ῥώμῃ μεγάλων προσβαλών. εἰ δέ τισι 343

1 δὲ CGO: δ' ceteri 3 κολοσιαῖον O 4 τὸν] τῶν GOH τῇ om. Turn. κινήσῃ H[1], corr. H[2] 5 ἀπηλλαγμένον G 7 ἱδρύσηται A: ἱδρύσεται CGOH, ἱδρύσεται (η suprascr.) M 8 περίπλῳ M εἰς om. M 9 ἄληκτος CGO τις CGO: om. ceteri αὐτὸν ἔρως CGO: ἔρως αὐτὸν ceteri κατεῖχεν C 10 ἐπόθη G 12 γεγεννηκέναι CAH[1]: γεγενηκέναι GOMH[2] συναυξήσειν codd.: συναυξῆσαι v 12. 13 γενέσθαι A 13 καλῷ om. G 14 pr. εἴτε CGO: εἴτ' ceteri 15 ἐπιχειρεῖ A ἄλλα L 16 ἄπιστος] ἄστατος coni. Mang. 17 ταυτὶ codd.: τουτὶ v 20. 21 τὴν — προσδοκησάντων om. A 20 ἑτέρωθεν M 21 αὑτοῖς AH: αὐτοῖς ceteri ἄξια CGO: ἄξιον ceteri πεπραχόσιν AH (prob. Mang.): πεπραγόσιν M, πεπραχέναι CGO (v) 22 ὑπερβάλουσαν M 23 ἀποφεύξασθαι CG 25 διῆλθεν C 26 πέμψας A τινὰ Turn. 28 ὡς ante εὐτυχέστατα add. M ἀθρόον O ἀνῄρει CGO: ἀναιρεῖ ceteri (v)

καὶ δωρεὰν ἔδωκεν ἀργύριον, οὐχ ὡς δάνειον ἀνέπραττε τόκους προσ-
εκλέγων καὶ ἐπιτοκίας, ἀλλ' ὡς φώριον μετὰ μεγίστης τῶν λαβόντων
ζημίας· οὐ γὰρ ἐξήρκει τὰ δοθέντα τοῖς ἀθλίοις ἀποτιννύειν, ἀλλὰ καὶ
τὰς οὐσίας ὅλας προσεισέφερον, ἃς ἢ παρὰ γονέων ἢ παρ' οἰκείων ἢ
φίλων ἐκληρονόμουν ἢ ποριστὴν ἑλόμενοι βίον ἐκτήσαντο αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν.
344 οἱ δ' εὐπάρυφοι καὶ σφόδρ' εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι τρόπον ἕτερον
τὸν σὺν ἡδονῇ μετὰ προσποιήσεως φιλικῆς ἐβλάπτοντο, πάμπολλα
μὲν εἰς τὰς ἀκρίτους καὶ ἀτάκτους καὶ ἐξαπιναίους ἀποδημίας
ἀναλίσκοντες, πάμπολλα δὲ εἰς τὰς ἑστιάσεις· ὅλας γὰρ οὐσίας
ἐξανάλουν εἰς ἑνὸς δείπνου παρασκευήν, ὡς καὶ δανείζεσθαι· τοσαύτη
345 τις ἦν ἡ πολυτέλεια. τοιγαροῦν ἀπηύχοντό τινες ἤδη τὰς δεδομένας ὑπ'
αὐτοῦ χάριτας, ὑπολαμβάνοντες οὐχ ὠφέλειαν ἀλλὰ δέλεαρ εἶναι καὶ
346 ἐνέδραν ἀφορήτου ζημίας. τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ περὶ τὸ ἦθος ἦν
ἀνωμαλία πρὸς ἅπαντας, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος, ᾧ
χαλεπῶς ἀπεχθόμενος τὰς μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι προσευχὰς ἀπὸ
τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀρξάμενος σφετερίζεται, καταπλήσας εἰκόνων καὶ
ἀνδριάντων τῆς ἰδίας μορφῆς — ὁ γὰρ ἑτέρων ἀνατιθέντων ἐφεὶς αὐτὸς
ἱδρύετο δυνάμει —, τὸν δὲ ἐν τῇ ἱεροπόλει νεών, ὃς λοιπὸς ἦν ἄψαυστος
ἀσυλίας ἠξιωμένος τῆς πάσης, μεθηρμόζετο καὶ μετεσχημάτιζεν εἰς
347 οἰκεῖον ἱερόν, ἵνα Διὸς Ἐπιφανοῦς Νέου χρηματίζῃ Γαΐου. τί φῄς;
σὺ μὲν ἄνθρωπος ὢν αἰθέρα καὶ οὐρανὸν ζητεῖς προσλαβεῖν, οὐκ ἀρ-
κεσθεὶς τῷ πλήθει τῶν τοσούτων ἠπείρων, νήσων, ἐθνῶν, κλιμάτων, ὧν
ἀνήψω τὴν ἀρχήν; τὸν δὲ θεὸν οὐδενὸς τῶν ἐνταῦθα καὶ παρ' ἡμῖν
ἀξιοῖς, οὐ χώρας, οὐ πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν βραχὺν οὕτως περίβολον
αὐτῷ καθιερωθέντα καὶ καθοσιωθέντα χρησμοῖς καὶ λογίοις θεσφάτοις

---

1 ἀργύρου H ἔπραττε M 1. 2 προσεκλέγων CGO: om. ceteri 3. 4 ἀλλὰ
δ
— ὅλας] αλλας L 4 ὅλας οὐσίας transp. H προσεισέφερον CGOH: προσεισφέρον M, προσεισέφερεν A παρ' om. M 5 ἑαυτῶν CGO: αὐτῶν AH, αὑτῶν M
6 δὲ CGO (v) εὐπάρυφοι καὶ MAH (prob. Mang.): om. CGO (v) σφόδρα CGO (v) παρ' αὐτῷ post σφόδρα add. CGO (v), om. MAH^1, post εὐδοκιμεῖν ss. H^2 7 πάμπολα A 9 πάμπολλα MH (Mang.): πάμπολα A, πολλὰ CGO (Turn.) δ' H 11 ἀπηύχοντό CGOAH^2L: ἀπεύχοντό MH^1 12 μόνον post ὠφέλειαν add. H (v); vel delendum vel reponendum esse μέν censet Mang.
13 ἡ om. Mang. ἦν om. A 14 ἀνομαλία C πρὸς] εἰς M γένος CGOM^2H (Turn.): ἔθνος M^1A (Mang.) 15 ἀπεχθόμενος CMA (Mang.): ἀπεχθανόμενος GOH (Turn.) 17 ἐφεὶς MH: ἀφεὶς CGOA (v); ἐφιεὶς Dahl ex Eusebio
18 δὲ CGOL: δ' ceteri ἄψαυστος ἦν transp. A 19 ἠξιωμένος τῆς πάσης] ἠξίωσε καὶ M 20 οἶκον A χρηματίζει H 21 ζητεῖς CGOH^2L: ἐζήτεις MAH^1 23 καὶ] καὶ τῶν A; τῶν Mang. 24 ἀξιοῖς CGO: ἠξίωσας ceteri οὕτω CGO 25 αὐτοῦ H καθοσιωθέντα MAH (Mang.): καθωσιωμένον (-ων G) CO (Turn.)

13—20 Euseb. Hist. Eccl. II 6, 2 τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ τοῦ Γαΐου περὶ τὸ ἦθος — Γαΐου.

597 M. ἀφελέσθαι διανοῇ, ἵν' ἐν τῷ τῆς τοσαύτης γῆς | περιβόλῳ μηδὲν ἴχνος
μηδὲ ὑπόμνημα καταλειφθῇ τιμῆς καὶ εὐσεβείας τῆς εἰς τὸν ὄντως ὄντα
ἀληθῆ θεόν; καλὰς ὑπογράφεις τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐλπίδας· ἀγνοεῖς 348
ὅτι πηγὰς ἀνατέμνεις ἀθρόων κακῶν, καινουργῶν καὶ μεγαλουργῶν ἃ
μήτε δρᾶν μήτε λογίζεσθαι θέμις;

* * *

(44.) Ἄξιον δὲ ἐπιμνησθῆναι καὶ ὧν εἴδομέν τε καὶ ἠκούσαμεν 349
μεταπεμφθέντες ἀγωνίσασθαι τὸν περὶ τῆς πολιτείας ἀγῶνα. εἰσελθόντες
γὰρ εὐθὺς ἔγνωμεν ἀπὸ τοῦ βλέμματος καὶ τῆς κινήσεως, ὅτι οὐ πρὸς
δικαστὴν ἀλλὰ κατήγορον ἀφίγμεθα, τῶν ἀντιτεταγμένων μᾶλλον ἐχθρόν.
δικαστοῦ μὲν γὰρ ἔργα ταῦτα ἦν· καθίσαι μετὰ συνέδρων ἀριστίνδην 350
ἐπιλελεγμένων, ἐξεταζομένης ὑποθέσεως μεγίστης ἐν τετρακοσίοις ἔτεσιν
ἡσυχασθείσης καὶ νῦν πρῶτον εἰσαγομένης ἐπὶ μυριάσι πολλαῖς τῶν
Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων, ἑκατέρωθεν στῆναι τοὺς ἀντιδίκους μετὰ τῶν
συναγορευσόντων, ἐν μέρει μὲν ἀκοῦσαι τῆς κατηγορίας, ἐν μέρει δὲ τῆς
ἀπολογίας πρὸς μεμετρημένον ὕδωρ, ἀναστάντα βουλεύσασθαι μετὰ τῶν
συνέδρων, τί χρὴ φανερῶς ἀποφήνασθαι γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ· τυράννου
δὲ ἀμειλίκτου δεσποτικὴν ὀφρὺν ἐπανατειναμένου τὰ πραχθέντα. χωρὶς 351
γὰρ τοῦ μηδὲν ὧν ἀρτίως εἶπον ἐργάσασθαι, μεταπεμψάμενος τοὺς δυεῖν
κήπων ἐπιτρόπους τοῦ τε Μαικήνα καὶ Λαμία — πλησίον δέ εἰσιν
ἀλλήλων τε καὶ τῆς πόλεως, ἐν οἷς ἐκ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν διέτριβε·
κεῖθι γὰρ ἐπὶ παροῦσιν ἡμῖν ἡ κατὰ παντὸς τοῦ ἔθνους ἔμελλε σκηνο-
βατεῖσθαι δραματοποιία — κελεύει τὰς ἐπαύλεις αὐτῷ πάσας περιανοι-
χθῆναι· βούλεσθαι γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἑκάστην ἰδεῖν. ἡμεῖς δὲ ὡς αὐτὸν 352
εἰσαχθέντες ἅμα τῷ θεάσασθαι μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας τῆς ἁπάσης
νεύοντες εἰς τοὔδαφος ἐδεξιούμεθα, Σεβαστὸν Αὐτοκράτορα προσειπόντες·

1 διανοῇ CGO: διενοήθης ceteri 2 μὴ δὲ CGO (Mang.): μηδ' ceteri; μηδὲν Turn. καταλειφθῇ (coni. Mang.)] καταληφθῇ O (v), ει ex η corr. M ὄντως ὄντα CGO: ὄντα ὄντως ceteri 3 ὑπογράφης C 4 ἀνατέμνης C 5 μήτε δρᾶν om. A λογίζεσθαι] νομίζεσθαι A θέμις] lacunam hic statuit Massebieau 6 δ' A ἴδομέν CGO 7 τῆς corr. ex τὴν G, om. M 9 πρὸς ante κατήγορον add. M ἐχθρόν CH²: ἐχθρῶν GOMAH¹ 10 ἔργα ταῦτα ἦν CGO: ταῦτ' ἦν ἔργα ceteri 13 μετὰ om. C (Turn.) 14 συναγορευσόντων CGO (Turn.): συναγορευόντων ceteri (Mang.) 18 δυεῖν CG: δυοῖν ceteri (v)
ε ϊ
19 μαικηνᾶ G: μαικηνα O, μεκινᾶ C, μαικίνα MH, μακίνα A 20 διέτριβεν H 21 ἐπὶ] ἐπεὶ Turn. παροῦσι M 21. 22 σκηνωβατεῖσθαι G 22 δραματουργία MH αὐτῷ codd. (αὐτῶν O) 23 βουλεύσασθαι A ἑκάστης C; ἑκάστας v ὡς] εἰς A 24 ἅμα τῷ θεάσασθαι om. A τῆς om. MA 25 προειπόντες G

19 Μαικήνα: cf. O. Hirschfeld in Beitr. z. alten Gesch. II 57.

ὁ δὲ οὕτως ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως ἀντιπροσηγόρευσεν, ὡς μὴ μόνον
353 τὴν ὑπόθεσιν ἀλλὰ καὶ τὸ ζῆν ἀπογνῶναι. σαρκάζων γὰρ ἅμα καὶ
σεσηρὼς „ὑμεῖς“ εἶπεν „ἐστὲ οἱ θεομισεῖς, οἱ θεὸν μὴ νομίζοντες εἶναί
με, τὸν ἤδη παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀνωμολογημένον, ἀλλὰ τὸν ἀκατονό-
μαστον ὑμῖν;“ καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπεφήμιζε
πρόσρησιν, ἣν οὐδὲ ἀκούειν θεμιτόν, οὐχ ὅτι διερμηνεύειν αὐτολεξεί.
354 πόσης εὐθὺς ἀνεπλήσθησαν ἡδονῆς οἱ τῆς ἐναντίας μερίδος πρέσβεις,
ἤδη κατωρθωκέναι διὰ τῆς πρώτης ἀναφθέγξεως Γαΐου τὴν πρεσβείαν
νομίζοντες· ἐπεχειρονόμουν, ἀνωρχοῦντο, | τὰς θεῶν ἁπάντων ἐπωνυμίας p. 598
355 ἐπεφήμιζον αὐτῷ. (45.) γανύμενον δὲ ταῖς ὑπὲρ ἀνθρωπίνην φύσιν
προσρήσεσι θεασάμενος ὁ πικρὸς συκοφάντης Ἰσίδωρος „ἔτι μᾶλλον“
ἔφη, „δέσποτα, μισήσεις τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ὧν εἰσιν ὁμόφυλοι, ἐὰν
γνῷς τὴν εἰς σὲ κακόνοιαν αὐτῶν καὶ ἀσέβειαν· ἁπάντων γὰρ ἀνθρώπων
ὑπὲρ σωτηρίας τῆς σῆς θυσίας ἀναγόντων εὐχαριστηρίους, οὐχ ὑπέμειναν
οὗτοι μόνοι θύειν· ὅταν δὲ οὗτοι λέγω, καὶ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους
356 συμπαραλαμβάνω.“ ἀναβοησάντων δὲ ἡμῶν ὁμοθυμαδὸν „κύριε Γάιε,
συκοφαντούμεθα· καὶ γὰρ ἐθύσαμεν καὶ ἑκατόμβας ἐθύσαμεν, οὐ τὸ μὲν
αἷμα τῷ βωμῷ περισπείσαντες τὰ δὲ κρέα εἰς θοίνην καὶ εὐωχίαν οἴκαδε
κομίσαντες, ὡς ἔθος ἐνίοις ποιεῖν, ἀλλ' ὁλόκαυτα τὰ ἱερεῖα παραδόντες
τῇ ἱερᾷ φλογί, καὶ τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἤδη· πρῶτον μὲν ὅτε διεδέξω τὴν
ἡγεμονίαν, δεύτερον δὲ ὅτε τὴν βαρεῖαν νόσον ἐκείνην ἣν πᾶσα ἡ οἰκου-
μένη συνενόσησεν ἐξέφυγες, τρίτον δὲ κατὰ τὴν ἐλπίδα τῆς Γερμανικῆς
357 νίκης,“ „ἔστω“ φησί „ταῦτα ἀληθῆ, τεθύκατε, ἀλλ' ἑτέρῳ, κἂν
ὑπὲρ ἐμοῦ· τί οὖν ὄφελος; οὐ γὰρ ἐμοὶ τεθύκατε.“ φρίκη βύθιος εὐθὺς
κατέσχεν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ προτέρῳ καὶ τοῦτο ἀκούσαντας, ᾗ καὶ μέχρι τῆς

---

1 δὲ CGO: δ' ceteri ἀνεπιεικῶς καὶ ἀφιλανθρώπως coni. Mang. προσηγό-
ρευσεν H μόνον CAH: μόνην MOL, η corr. ex ο G 3 εἶπεν ὑμεῖς transp. A
5 ἡμῖν M τὸν om. AH 6 οὐδὲ CGO: οὐδ' ceteri 7 πόσης COMA: πάσης
GH (v) 8 κατορθωκέναι HO, ο corr. in ω G 9 ἐπεχειρονόμουν] ἐπεὶ ἐχειρο-
νόμουν Turn. ἀνορχοῦντο Turn. τῶν ante θεῶν add. H (v) 10 ἀνε-
φήμιζον M γανύμενον C: γανύμενος O, γαννύμενον ceteri 11 μικρὸς G
14 ἀγόντων A χαριστηρίους coni. Mang. 15 δὲ CGO: δ' ceteri 16 δ' MH
17 alt. καὶ om. M alt. ἐθύσαμεν om. M οὐ MAH: ὧν CGO (v)
τὸ μὲν OMAH: τὸ CG (v) 18 περισπείραντες L τὰ δὲ MAH: τὰ CGO (v)
εἰς MAH (v): οὐκ εἰς CGO (v) 19 κομίσαντες MAH: ἐκομίσαμεν CGO (v)
ἐνίους ἔθος transp. O ἐνίους GO ὁλοκαυτώματα M τὰ om. M
20 ὅτε CGO: ὅτε (ὅτι H) πρῶτον ceteri 21 δ' AH ἐκείνην νόσον transp.
CGO (v) ἣν CGO (Turn.): ἣ ceteri (Mang.) 22 συνενόησεν Turn.
23 ταῦτ' A 23. 24 ἀλλ' — τεθύκατε om. C 23 κἂν Mang.: καὶ MAH[1],
καὶ οὐχ GOL (v), οὐχ ss. H[2] 24 οὐ GO: οὐδὲ ceteri (v) εὐθὺς om. GH
25 pr. καὶ om. CGO (Turn.) τοῦτο CGO: τοῦτ' ceteri ἀκούσαντες A
ᾗ] εἰ G

ἐπιφανείας ἀνεχύθη. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων ἐπῄει τὰς ἐπαύλεις, ἀνδρῶ- 358
νας κατανοῶν, γυναικωνίτιδας, τὰ ἐν ἐπιπέδῳ, τὰ ὑπερῷα, ἅπαντα, αἰτιώ-
μενος ἐνίας ὡς ἐλλιπεῖς κατασκευάς, ἑτέρας ἐπινοῶν καὶ προσδιατάττων
πολυτελεστέρας αὐτός. εἶτα ἡμεῖς ἐλαυνόμενοι παρηκολουθοῦμεν ἄνω 359
κάτω, χλευαζόμενοι καὶ καταχερτομούμενοι πρὸς τῶν ἀντιπάλων ὡς ἐν θεα-
τρικοῖς μίμοις· καὶ γὰρ τὸ πρᾶγμα μιμεία τις ἦν· ὁ μὲν δικαστὴς ἀνειλήφει
σχῆμα κατηγόρου, οἱ δὲ κατήγοροι φαύλου δικαστοῦ πρὸς ἔχθραν ἀπο-
βλέποντος, ἀλλ' οὐ τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας. ὅταν δὲ αἰτιᾶται κρινόμενον 360
δικαστὴς καὶ τοσοῦτος, ἀνάγκη σιωπᾶν· ἔστι γάρ πως καὶ δι' ἡσυχίας
ἀπολογεῖσθαι, καὶ μάλιστα πρὸς οὐδὲν ὧν ἐπεζήτει καὶ ἐπεπόθει δυνα-
μένους ἀποκρίνασθαι, τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων τὴν γλῶτταν ἐπεχόντων
καὶ τὸ στόμα κλειόντων καὶ ἀπορραπτόντων. ἐπεὶ δὲ ἔνια τῶν περὶ τὰς 361
οἰκοδομὰς διετάξατο, μέγιστον καὶ σεμνὸν ἐρώτημα ἠρώτα· „διὰ τί
χοιρείων κρεῶν ἀπέχεσθε;" πάλιν πρὸς τὴν πεῦσιν γέλως ἐκ τῶν ἀν-
τιδίκων κατερράγη τοσοῦτος, τῇ μὲν ἡδομένων τῇ δὲ καὶ ἐπιτηδευόντων
ἕνεκα κολακείας ὑπὲρ τοῦ τὸ λεχθὲν δοκεῖν σὺν εὐτραπελίᾳ καὶ χάριτι
599 M. εἰρῆσθαι, ὥς τινα τῶν ἑπομένων αὐτῷ θεραπόντων | ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῷ
καταφρονητικῶς ἔχειν αὐτοκράτορος, ἐφ' οὗ καὶ τὸ μετρίως μειδιάσαι
τοῖς μὴ πάνυ συνήθεσιν οὐκ ἀσφαλές. ἀποκριναμένων δὲ ἡμῶν, ὅτι 362
„νόμιμα παρ' ἑτέροις ἕτερα καὶ χρῆσις ἐνίων ὡς ἡμῖν καὶ τοῖς ἀντιδίκοις
ἀπείρηται", καὶ φαμένου τινὸς „ὡς πολλοί γε καὶ τὰ προχειρότατα ἀρνία
οὐ προσφέρονται", γελάσας „εὖ γε" εἶπεν, „ἔστι γὰρ οὐχ ἡδέα." τοιαῦ- 363
τα φλυαρηθέντες καὶ καταχερτομηθέντες ἐν ἀμηχάνοις ἦμεν. εἶτα ὀψέ
ποτε παρασεσυρμένως „βουλόμεθα μαθεῖν" ἔφη, „τίσι χρῆσθε περὶ τῆς
πολιτείας δικαίοις." ἀρξαμένων δὲ λέγειν καὶ διδάσκειν, ἀπογευσάμενος 364
τῆς δικαιολογίας καὶ συνεὶς ὡς οὐκ ἔστιν εὐκαταφρόνητος, πρὶν ἐπενεγκεῖν
τὰ ἐχυρώτερα, συγκόψας καὶ τὰ πρότερα δρομαῖος εἰς τὸν μέγαν οἶκον

---

1 ταῦτ' M 2 πάντα H 3 ἐλλειπεῖς GO κατασκευαῖς coni. Mang. προσδιαττάττων M 4 εἶτα CGO: εἶθ' ceteri 5 χλευαζόμενοι CGO (Turn.): καταχλευαζόμενοι ceteri (Mang.) καὶ καταχερτομούμενοι M: om. AH, καταχερτομούμενοι CGO (Turn.); καὶ κερτομούμενοι Mang. 6 μιμεία H: μιμία ceteri (v) 7 φαύλοι (sic) G 7. 8 ἀποβλέποντες A 8 δὲ CGO: δ' ceteri αἰτιᾶται] αἰτιῶτο τὸ A 9 πως C: που ceteri 10. 11 καὶ μάλιστα — ἀποκρίνασθαι om. A 10 ἐπεπύθει (sic) coni. Mang. 12 ἐπεὶ δὲ CGOH: ἐπεὶ δ' A, ἐπειδὴ M 13 οἰκοδομὰς C: οἰκοδομίας GOMH, οἰκονομίας A διετάξατο CA: διεδέξατο GOMH 14 ἐκ] πρὸς A 16 τὸ] τε G 17 τινα CG (Turn.): τινας ceteri (Mang.) 19 δὲ CGO: δ' ceteri 21 πολλά CGO 22 ἔστιν C, ἔσται A 23 φλυαρηθέντες] χλευασθέντες coni. Mang. εἶτα CGO: εἶτ' ceteri 25 πολιτείας] ἰσοπολιτείας coni. Mang. 27 ἐχυρώτερα CGM: ὀχυρώτερα OH, ὀχυρώτατα A τὸν A: om. ceteri (v)

---

8. 9 D[R] fol. 157[v] τοῦ αὐτοῦ: ὅταν αἰτιᾶται δικαστὴς κρινομένου, ἀνάγκη σιωπᾶν.

εἰσεπήδησε καὶ περιελθὼν προστάττει τὰς ἐν κύκλῳ θυρίδας ἀναληφθῆναι τοῖς ὑάλῳ λευκῇ παραπλησίως διαφανέσι λίθοις, οἳ τὸ μὲν φῶς οὐκ
365 ἐμποδίζουσιν, ἄνεμον δὲ εἴργουσι καὶ τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμόν. εἶτα προελθὼν ἄνευ σπουδῆς μετριώτερον ἀνηρώτα· „τί λέγετε;“ συνείρειν δὲ ἀρξαμένων τὰ ἀκόλουθα, εἰστρέχει πάλιν εἰς ἕτερον οἶκον, ἐν ᾧ γραφὰς ἀρχε-
366 τύπους ἀνατεθῆναι προσέταττεν. οὕτω τῶν ἡμετέρων σπαραττομένων καὶ διαρτωμένων καὶ μόνον οὐ συγκοπτομένων καὶ συντριβομένων δικαίων, ἀπειρηκότες καὶ μηδὲν ἔτι σθένοντες, ἀεὶ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ θάνατον προσδοκῶντες, οὐκέτι τὰς ψυχὰς ἐν αὑτοῖς εἴχομεν, ἀλλ' ὑπ' ἀγωνίας ἔξω προεληλύθεσαν ἱκετεύειν τὸν ἀληθινὸν θεόν, ἵνα τοῦ ψευδωνύμου τὰς ὀργὰς
367 ἐπίσχῃ. ὁ δὲ λαβὼν οἶκτον ἡμῶν τρέπει τὸν θυμὸν αὐτοῦ πρὸς ἔλεον· καὶ ἀνεθεὶς πρὸς τὸ μαλακώτερον, τοσοῦτον εἰπὼν „οὐ πονηροὶ μᾶλλον ἢ δυστυχεῖς εἶναί μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι καὶ ἀνόητοι μὴ πιστεύοντες, ὅτι θεοῦ κεκλήρωμαι φύσιν“, ἀπαλλάττεται προστάξας καὶ ἡμῖν ἀπέρχεσθαι.

368 (46.) Τοιοῦτον ἀντὶ δικαστηρίου θέατρον ὁμοῦ καὶ δεσμωτήριον ἐκφυγόντες — ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ κλωσμὸς συριττόντων, καταμωκωμένων, ἄμετρα χλευαζόντων, ὡς δὲ ἐν εἱρκτῇ πληγαὶ κατὰ τῶν σπλάγχνων φερόμεναι, βάσανοι, κατατάσεις τῆς ὅλης ψυχῆς διά τε τῶν εἰς τὸ θεῖον βλασφημιῶν καὶ διὰ τῶν ἐπανατάσεων, ἃς τοσοῦτος αὐτοκράτωρ | ἐπανετείνετο, μνησικακῶν οὐ περὶ ἑτέρου, ῥᾳδίως γὰρ ἂν μετέ- p. 600
βαλεν, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς εἰς τὴν ἐκθέωσιν ἐπιθυμίας, ᾗ μόνους ὑπελάμβανε μήτε συναινεῖν Ἰουδαίους μήτε δύνασθαι συνυπογράψασθαι
369 — μόλις ἀνεπνεύσαμεν, οὐκ ἐπειδὴ φιλοζωοῦντες θάνατον κατεπτήχειμεν, ὃν ἄσμενοι καθάπερ ἀθανασίαν εἱλόμεθα ἄν, εἰ δή τι τῶν νομίμων ἔμελλεν

1 εἰσεπήδησεν COH (v) 2 ὑάλω CGO: ὑέλω ceteri παραπλησίως διαφανέσι M: διαφανέσι παραπλησίως C (Turn.), παραπλησίοις διαφανέσι GOA (Mang.), παραπλησίοις ὡς διαφανέσι H 3 δ' AH 3. 4 προελθὼν CA (Turn.): προσελθὼν GOMH (mavult Mang.) 4 δὲ CGO: δ' ceteri 5 τἀκόλουθα MH 6 διασπαραττομένων M, ταραττομένων A 6. 7 καὶ διαρτωμένων om. AH 8 ἔτι] ὅτι L σθένοντες] στένοντες H[2]L δὲ CGO: δ' ceteri 9 αὑτοῖς codd. (praefert Mang.): αὐταῖς v ἔσχομεν O 9. 10 προεληλύθεσαν CG: προεληλύθεισαν MAH, προεληλύθειμεν O (mavult Mang.) 10 τὰς om. O ὀργὰς] ὁρμὰς A (mavult Mang.) 11 πρὸς] εἰς L 12 καὶ CGO: ὁ δ' ceteri τοσοῦτον CGO: καὶ τοσοῦτον ceteri (v) οὐ] καὶ M 13 οἱ ante ἄνθρωποι add. A 17 ἐκφυγόντας CO, διαφυγόντες M κλωγμὸς A (Mang.) 18 δὲ CGOL: δ' ceteri τῶν om. Turn. 19 κατατάσεις] κατὰ CGO 20 διὰ om. M ἐπανατάσεων $^{\sigma\tau}$C: ἐπανατάσεων M, ἐπαναστάσεων GOAH τοσοῦτος MAH (praefert Mang.): τοσοῦτον CGO (v) 21 ἐπαναιτείνετο (sic) C, ἐπετείνετο A 21. 22 μετέβαλεν COA: μετέβαλλεν GMH 22 αὐτοῦ AH ἐκθέωσιν] εἰσθέωσιν M 23 ἰουδαίοις G 24 ἀνεπλεύσαμεν A 25 εἱλόμεθ' A

ἐπανόρθωσιν ἕξειν, ἀλλ' εἰδότες ἐπ' οὐδενὶ λυσιτελεῖ παρανάλωμα γενη-
σόμενοι μετὰ πολλῆς δυσκλείας· ἃ γὰρ ἂν πρέσβεις ὑπομένωσιν, ἐπὶ
τοὺς πέμψαντας λαμβάνει τὴν ἀναφοράν. τούτων μὲν δὴ χάριν ἐπὶ 370
ποσὸν ἐδυνήθημεν ἀνακύψαι, τὰ δὲ ἄλλα ἡμᾶς ἐφόβει διεπτοημένους καὶ
ἀποροῦντας, τί γνώσεται, τί ἀποφανεῖται, ποταπὴ γένοιτ' ἂν ἡ κρίσις·
ἤκουσε γὰρ τῆς ὑποθέσεως, ὃς πραγμάτων ἐνίων παρήκουσεν; ἐν ἡμῖν
δὲ πέντε πρεσβευταῖς σαλεύειν τὰ τῶν πανταχοῦ πάντων Ἰουδαίων οὐ
χαλεπόν; εἰ γὰρ χαρίσαιτο τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς, τίς ἑτέρα πόλις ἠρε- 371
μήσει; τίς οὐκ ἐπιθήσεται τοῖς συνοικοῦσι; τίς ἀπαθὴς καταλειφθήσεται
προσευχή; ποῖον πολιτικὸν οὐκ ἀνατραπήσεται δίκαιον τοῖς κοσμουμένοις
κατὰ τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων; ἀνατετράψεται, ναυαγήσει, κατὰ βυθοῦ
χωρήσει καὶ τὰ ἐξαίρετα νόμιμα καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ἑκάστας τῶν πόλεων
αὐτοῖς δίκαια. τοιούτοις ὑπέραντλοι γενόμενοι λογισμοῖς ὑπεσυρόμεθα 372
καταποντούμενοι· καὶ γὰρ οἱ τέως συμπράττειν ἡμῖν δοκοῦντες ἀπειρή-
κεσαν· καλουμένων γοῦν, ἔνδον ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ὑπεξῆλθον
διὰ φόβον ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι τὸν ἵμερον, ᾧ κέχρητο πρὸς τὸ νομίζεσθαι
θεός. εἴρηται μὲν οὖν κεφαλαιωδέστερον ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἅπαν τὸ 373
Ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας Γαΐου· λεκτέον δὲ καὶ τὴν παλινῳδίαν.

---

2 ὑπομένουσιν (sic) coni. Mang. 3 τοὺς om. C 4 ἠδυνήθημεν H δὲ CGO: δ' ceteri ἐπτοημένους M 4. 5 διεπτοημένους καὶ ἀποροῦντας om. A 6 ὃς C: οὓς GOMH, ἧς A 7 πέντε] πάντως A (mavult Mang.) πανταχοῦ] ἐν ἡμῖν M πάντων ἰουδαίων CGO: ἰουδαίων πάντων MH, πάντων om. A 8 πόλεις G 9 pr. τίς] τί Turn. καταληφθήσεται L 12 ἑκάστας OMAH (mavult Mang.): ἕκαστα CG (v) 13 λογισμοῖς] τοῖς λογισμοῖς O ὑπερσυρόμεθα G, ὑπερεσυρόμεθα M 16 κέχρητο C (Turn.): κέχρηται ceteri (Mang.) 18 ἀπεχθίας G post παλινῳδίαν add. πρὸς γάϊον H (v) Φίλωνος ἀρετῶν πρῶτον· ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας τῆς πρὸς γάϊον subscr. G

---

2. 3 DK fol. 82v Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας DL fol. 41r et 64r DM fol. 32v DP fol. 16v (cf. Harris p. 78) DV p. 367 Φίλωνος DL fol. 142v: ἃ πρέσβεις ὑπομένουσιν, ἐπὶ τοὺς πέμψαντας λαμβάνει τὴν ἀναφοράν.